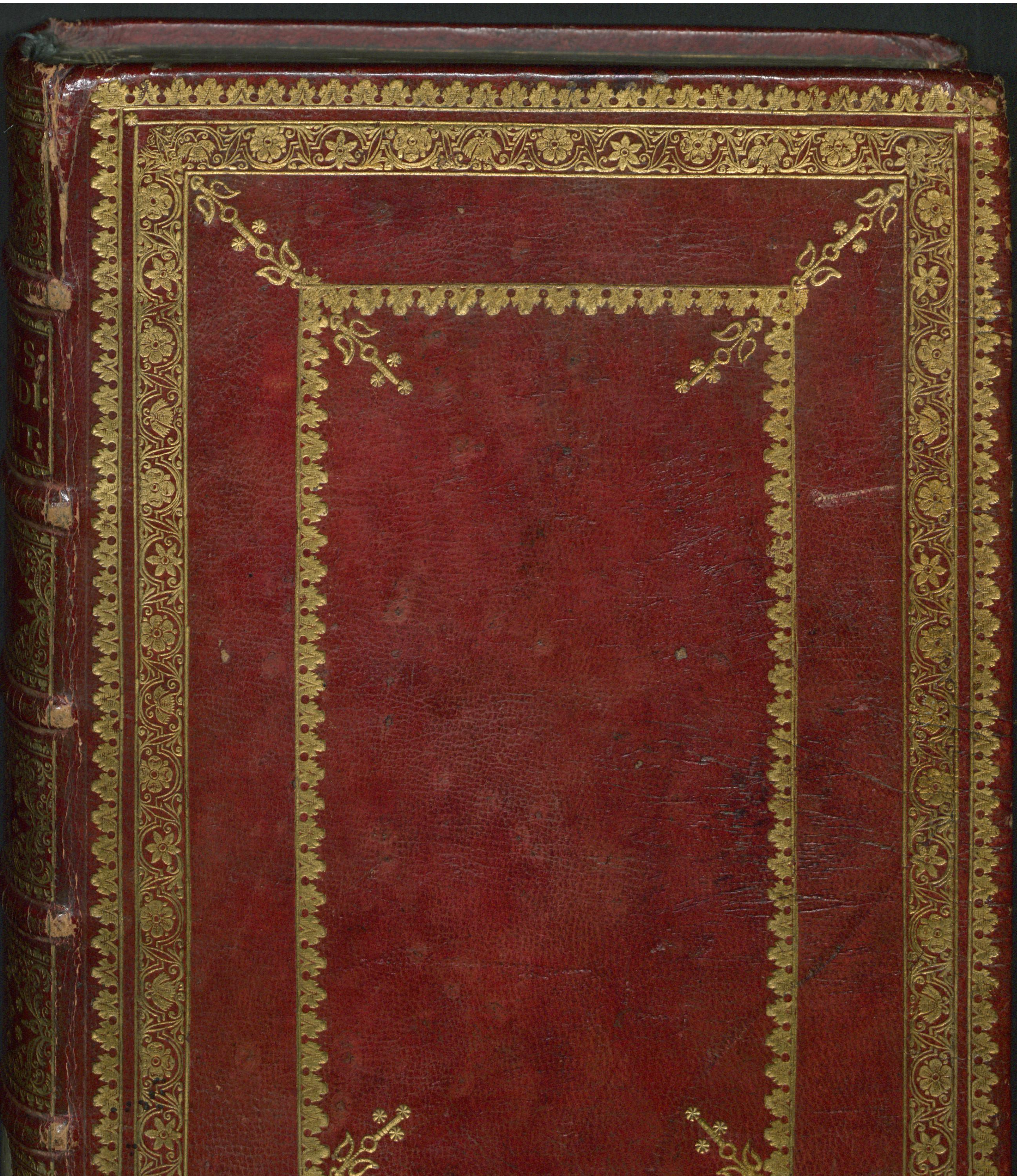
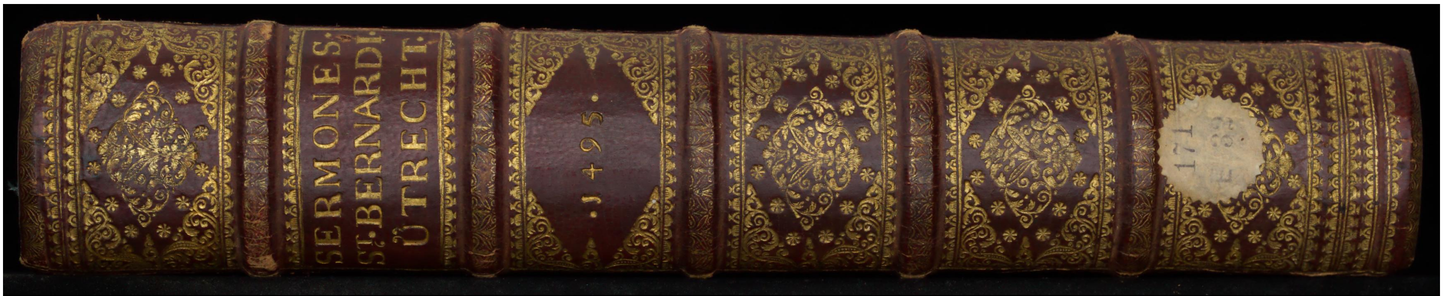
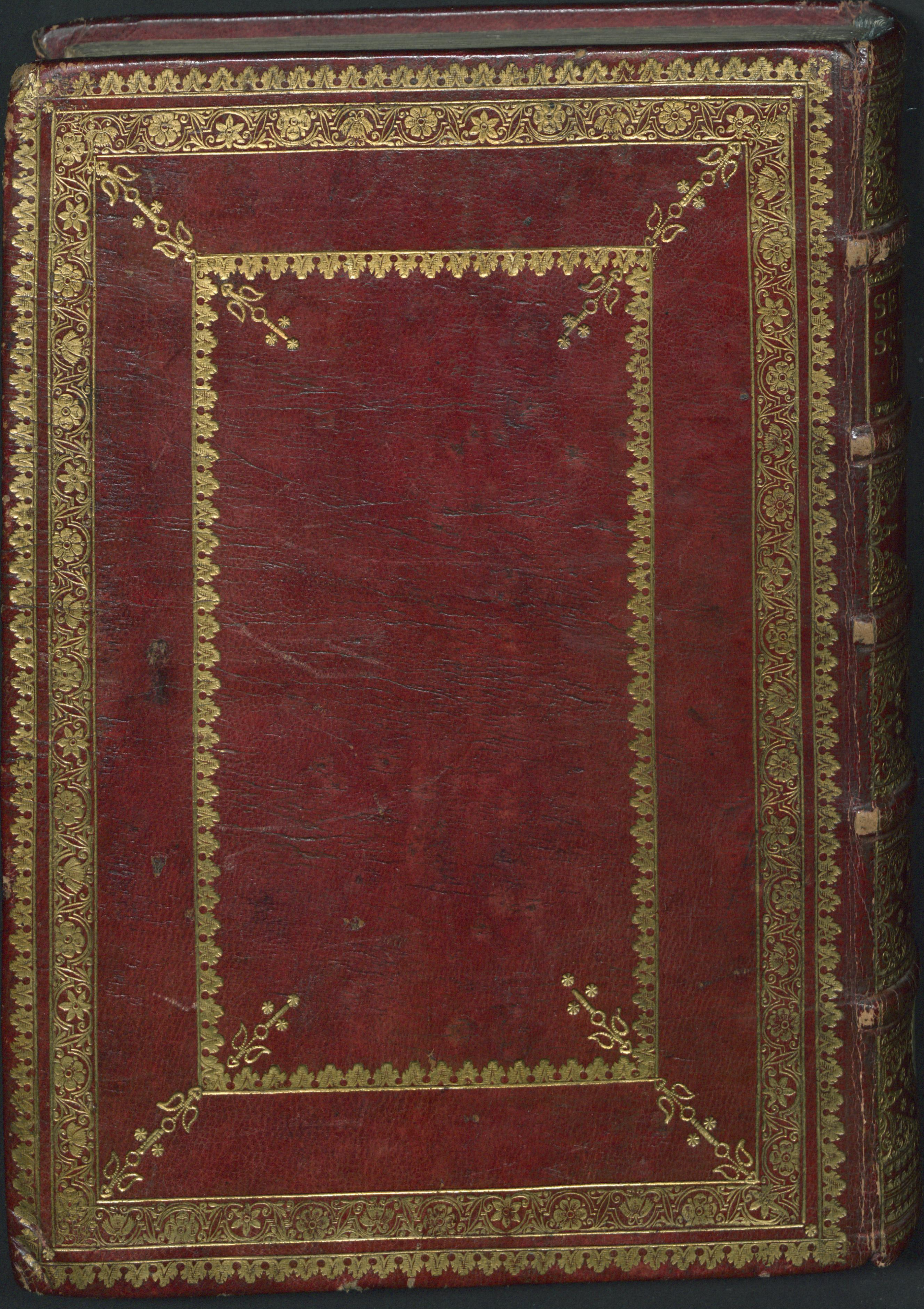

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

~~142~~ 171 E 32.

II: k:

Lettres van (Bellaert - Leeu)
SW 3948
CA 276

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Sermones Bernardi In Duytſche

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE 'SHAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hyer beghint die tafele van ſinte
bernardus ſermonen vā dat winter ſtuck.

Een ſermoen op ſint andries auōt hoemē
die heylige hoechtidē ſal voercomē mit va
ſten ēn penitencie. .i.

Item op ſinte andries dach ſcriuet
ſinte benardus twee ſermonē
Dat eerſte ſermoen is vā die paſſie vā ſinte
andries. .iij.
Dat anderde ſermoen is vander ſeluer ho
ghetijt vā ſinte andries .vi.

Vanden aduēt ſcriuet ſinte bernar/
dus vi. ſermonen
Vā ſes pūcten deerſte ſermoen viij
Men ſal god biddē. vāderde ſermoē ix.
Vā die vheffinghe der menſceliker natu/
ren dat derde ſermoen xiij
Hoe wij ſullen beghaē die thoecomſt ōs he
rē mit groter innicheyt dz. iiij. ſer. xv.
Ons en ſal niet ōbecāt zijn die viſiterige ōs
vloſſers. dat. v. ſermoen xvij.
Als wij die toecomſt godes eren mit gro/
ter ynnicheyt ſoe en doen wi anders nyet
dā wi ſculdich zijn. ſermoē vi. xix.

Optē kerſauōt. vij. ſermonē.
Bouē allē creaturē is die mēſche gode ſcul
dich meer te dancken. ſer. i. xix
Die ioden worvēvloſt ſo hem beloeft was
dat tweede ſermoen xxi
Noch vāder ſeluer hoechtijt ēn vāder ſeluē
materi. ſermoē. iij. xxiij
Die ſacramētē deſer hoechtijt zijn onbegri
pelic. dat vierde ſermoen xxvij.
Wij ſullen ymmers ſonderlinge reyn vā
hertē zijn. ſermoē. v. xxxi
Vandē horen vol graciē ſer. vi xxxij
Die barmherticheyt godes en vgheet dye
ſunders niet. ſer. vij. xxxvi

Itē optē kerſtdach. v. ſermonē
Van vijf fonteynen. ſer. i xlſ
Van die groetheyt der wercken ons heren
dat tweede ſermoen xliij
Item van ſes merckelicken pūcten dz dor
de ſermoen xlv
Vandē onbegripelicken nyeu ghebornē kin
de. ſermoen. iiij xlvij
Niemant en can deſen heylighē dach vol/
dāckē nae zijnre waerdicheit ēn ouerdēckē
dat vijfſte ſermoen. xlix

Een ſermoen van ſint ſtephanus die
eerſte martelaer liij

Op iaerſdach. iij. ſermonen.
Hoe god ons eerſte olders een ghebot gaf
indē paradiſe. ſer. i. lv.
Van die beſnidinghe criſti iheſu dat twede
ſermoen lvi
God is neder ghecomē omme onſen wil.
dat derde ſermoen. lvij.

Opter drien coninghē dach drye ſer
monen.
Van die ghoedertieren openbaringe gods
dat eerſte ſermoen lxi
Van drierhande opēbaringe. ſer. ij lxiij
Noch vander ſeluer hoechtijt. dat derde ſer
moen. lxvi.

Opter octauen der heyliger drie coni
ghen een ſermoen lxvij

Item optē anderden ſundach naer
die drye coninghē twee ſermonē
Vā die bruloft. deerſte ſermoen lxx
Van die vwandelinghe des waters inden
wijn ſer. ij. lxxij

Vā ſinte paulus een ſermoē lxxv

Op onſer lieuer vrouwendach licht
miſſe drye ſermonen.
Hoe iheſus inden tempel wort ghebrocht.
dat eerſte ſermoen lxxix
Van die proceſſie deſes heylighen daghes.
dat tweede ſermoen lxxx

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hoe dat wÿ die ſlaepcamer onſes herten ſullen cŷeren eñ vaſte ſluŷten omme dat daer die houaerdie eñ die ghiericheŷt ŷm/mers niet in comen en ſoudē. dat dorde ſermoen. lxxxi
Noch een ſcoen lere lxxxvi
Jtem opten ſonnendach alſmen al/leluŷa legt twee ſermonē
Die wt god is hoert ghaern die woerdē godes. ſermoen. i. lxxxviij
Van tweehranden ſlaep. dat tweede ſer/moen xc
Van die vaſten vijf ſermonen
Die oefeninghe des vaſtens gaet ŷmmer aen allen ghemeŷnen kerſten mēſchē. dat eerſte ſermoen xci
Hoe wÿ ons ŷmmers ſullen bekerē tot gode. dat. ij. ſermoen xciij
Vanden ghoeden wille godes dat dorden ſermoen. xcv.
Hoe dat ſinte bernardus biddet ſinen broederen dat ſi die vaſten ŷmmers ſouden ōtfanghen mit groter ŷnnicheŷt. dat vierde ſermoen xcviij.
Hoe ſinte bernaerdꝰ noch voert leert de vaſten tontfanghen mit groter innicheŷt. dz vÿfſte ſermoen xcviij
Een ſermoen vandē ghebeden xcix
Een ſermoen van enen pellegrom eñ van enen doden eñ oeck mede van eŷnen ghecruuſten c. i.
Jtem van ſinte benedictus een ſchone ſermoen c. iij.
Op ōſer vrouwen dach annunciatio drŷe ſermonen
Vādē ewighē vrede. een ſer. c. vij.
Hoe die engel gabriel maria botſcapte dat tweede ſermoen c. xiij
Van ſuſanna dat. derde ſer. c. xv.
Opten palmen ſundach twee ſer.
Van die paſſie ons heren. ſer. i. c. xix
Van die proceſſien des ſeluen daghes dat tweede ſermoen c. xxi.
Een ſermoen opten ſcortelen woenſ/dach c. xxiij.
Optē wittē dōredach twee ſermonē.
Van die craften des eerwaerdighē heŷligē ſacramētes dat eerſte ſermoen. c. xxix.
Die daghē die zÿn tuſſchē palmen eñ paeſ/ſchen die ghaen bouē allen anderen dagen dat tweede ſermoen. c. xxxi

Eñ dat vander tafelen vanden win/terſtucke deſer ſermonen

Hier nae ſoe beghinnet die tafel vā den ſomerſtucke van ſinte bernardus ſer/monen. eñ beghint van paeſſchē aen.

Opten paeſcdach vier ſermonen.
Die leeu van iudas gheſlachte heuet ōwōnen. dat eerſte ſermoen c.xxxiij
Criſtꝰ woēt in ōs hertē. dāderde ſer. c.xl
Vā menich melaetſcap. derde ſer. c.xliiij
Godes wercke̅ zȳn medecinen onſer ſielen .dz.iiij.ſer. c.xlvij
Vāder octaue̅ vā paeſſchē .ij.ſer.
Hoe wi kindē gods hietē. ſer.i. c.xlviij
Vā twee ghetughē. danderde ſer. c.li.
Een ſermoen vāden cruys dagē. c.liij.
Ons heren hemeluaert.vi. ſer.
Die ghebedē gheuē dē mēſche ghoet betruwen. deerſte ſermoen c.liiij.
Deſe hoechtȳt is een eynde alre hoechtidē ōs herē. ſermoē.ij. c.lv.
Vā die begheert derde ſer. c.lvij.
Deſe feeſt en ſalmē niet holdē voer dē minſten. dat vierde ſermoen c.lx
Hoe dat gheſlacht des herē ſal in glori des heren zȳn. dat vȳfſte ſermoen. c.lxvi.
Die toecōſt des heylighen gheeſtes dat.vi. ſermoen. c.lxx.
Vā pinxter drye ſermonen.
Die heylighe gheeſt is die ghoedertirēheyt godes. deerſte ſermoen c.lxxi.
Die hemelſē drupē.ſer.ij. c.lxxiij
Hoe wi wonē i enē huſe.ſer.iij. c.lxxvi.
Vā ſint iohā baptiſt.ij.ſermonē.
Hoe die lātaerne lichte eñ brāde. dat eerſte ſermoen c.lxxix
Vā thien vordelē.ſer.ij. c.lxxxiij
Sinte peter eñ paulꝰ auōt.i.ſer. c.lxxxix.
Op haren dach twee ſermonē.
Deerſte ſermoen c.xci.
Dat tweede ſermoen c.xcij.
Onſer vrouwē viſitatio.iij.ſer.
Die ōbeſmitte zȳn bi maria. ſer.i. c.xcv.
Maria is vol genadē.ſer.ij. c.xcv
Maria is coſtel ghecleet.ſer.iij. c.xcvi.
Vā david eñ goliad een ſermoē cc.ij
Drie ſermonē vādē ſeuē brodē.
Deerſte is vā barmherticheyt cc. iij
Danderde vādē ſeluen. cc v.
Dat derde is vādē crumen cc vi
Vandē arbeyt des houwes vier ſer.
Deerſte ſermoen cc viij
Dat tweede ſermoen cc ix.
Dat derde ſermoen cc x
Dat vierde ſermoen cc xij.
Vā maria magdalena eē ſer. cc xiiij
Op ōſer vrouwē hemeluaert.v.ſer.
Maria ōmeerdert die bliſchap der hemelſcher burghers ſer.i. cc.xviij.
Thuys godes is ruym ſer.ij. cc.xx.
Maria magdalena heft dat beſte deel vcoren dat derde ſermoen cc. xxiij
Hoe die mēſchelicke natuer ſeer ōheuē is ī maria dat vierde ſermoē. cc.xxv.
Wȳ ghelikē die mēſchelike natuer bi eē caſteel dat vȳfſte ſermoē cc.xviij
Op ōſer vrouwen gheboerte.ij.ſer.
Hier bouē is dat weſen criſti eñ benedē zȳn ghebogenis ſer.i. cc.xxxi.
Hoe die werlt wort ghelȳct bi eē grote zee. dat tweede ſermoen cc. xxxvij
Op ſinte michiels dach.ij. ſermo.
Dat eerſte ſermoen is vanden enghelē godes cc xxxix.
Wee dē mēſche daer die plaghe vā coemt. dat tweede ſermoen cc.xli
Vā allen heilighē twee ſermonē
In groten hoechtiden ſalmen vrolickē eñ blide weſen eñ dat ymmers gheeſtelȳcken dat eerſte ſermoen cc. xliij.
Deſe hoechtȳt holtmē vā allen heyligken. niet van enen ygheliken bȳſonder dat anderde ſermoen cc. xlviij.
Vanden eerweerdigen biſſchop malachias een ſermoē. cc.lij.

Van ſinte marten een ſermoen
Van die grote oetmoedicheyt des heyligē biſſchops ſinte marten cc.lv.
Item van den heylighen paeus endē martelaer ſinte clement ſcriuet ſinte ber-nardus een ſermoen. cc.lxi.

Item van die eerwaerdige hoechtijt der heyligher kercwidinghe oft kermiſſen vijf ſermonen.
Hoe die ſielen heylich zijn daer die heylige gheeſt in woent. deerſte ſermoen cc. lxij
Hoe dat wij ſullen ouerdecken datten op perſſen coninck wel toe behoert een woninghe te hebben inder aerden. dat tweede ſer-moen. .cc. lxiiij.
Hoe dit huys dies coninghes is beleghen mit vele vianden. ſer. iij. .cc. lxvi.
Hoe dat deſe tempel heylich is daer wij al-dus iaerlijcx hoechtijt van houden. dat vierde ſermoen cc. lxvij
Hoe deſe hoechtijt is ghehieten een hoech-tijt des huyſes godes. des tempels godes. des ſtedes des ewighen coninghes dat vijf-ſte ſermoen. cc. lxviij.
Van den heylighen man ſint humbertus prior van clarendalen ſchriuet ſinte bernaerdus een ſermoen cc. lxxij.

Hier eyndet die tafel vā ſinte bernardus ſermonen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

HIer beghint dat boeck van ſinte
bernaerdus ſermonen endē wert
gheordiert in tweē deelen. als in
een winterſtuck ende in een ſomerſtuc ſoe
die tafel wtwiſet.

Hyer inden eerſten ſoe beghint dat win-
ter ſtuck van deſen ſermonē verſtandelick
ende waerachtich overgheſet vtē latine in
duytſcher ſpraken.. wtghedruct om noot
eñ heyl aller menſchē ſalicheit inden na-
me ons liefs heren iheſu chriſti eñ zynder
lieuer gebenedider moeder maria.

Welcke ſermonē die heilighe abt eñ ho-
ninchuloedighe doctoer ſinte bernaerdus
ghecopuleert ende verſaemt eñ gheſcreuē
heft vandē alre bequaēſten ſonderlingſtē
groten hoechtidē die binnē den iare comē
Eñ hi heftſe ghepredict ſinē broederē coſtu
melic eñ ghewonelic inden heylighē ende
ledighē daghē alſoe een ghoet abt ofte o-
uerſte vādē cloeſter ſculdich is te doen. hi
of een vā zynē weghen. onderwiſende ra
dende eñ lerende ſinen broders dat ſi alle
tyt hem oeffenen eñ hebbē ſullen indē di-
enſt gods eñ ſcuwē alle ledicheit. want le-
dicheit is eē moeder alder quaetheit. Soe
als die ſcrifture wel verclaret inden latine
Ocia dāt vicia fugias ergo ꝓcul illa. Hy-
er om ſoe ſal een ygheliek goet kerſten mē
ſche hē voer ledicheit wachten Eñ als hi le
dich ſal weſen als opten heilighē daghen
of op ander tiden ſo ſal hi hem ofenen in
dē dienſt ons heren iheſu xpi. Hi ſal gaen
ter kerckē ter miſſen eñ te ſermonē. eñ als
die dienſt inder kerckē is ghedaen ſo ſal hi
in ſinē huyſe of in zynder cameren hebben
gheeſtelijcke boeckē daer die ſalicheit zynē
zielen in ghelegē is. eñ daer in ſal hi hem
onledich maken ende die ledicheyt ſal hy
verſaecken.

¶ Een ſermoen op ſinte andries auōt
Hoe datmen die grote hoechtiden ſal vo-
er comen mit ynnigher vaſtē eñ penitēci.

Sermoen.

DIs ſoe ingeſet van dē
heyligē vaders datmē
die ſonderlinghe grote
hoechtiden voercomen
ſal mit ynnighen vaſtē
Eñ daer is oeck groot
oerbaer in ghelegen. ende ten is niet on-
wyſlic ſo gheordinyert alſment wyſliken
aenmerckē wil. wāt ouermids die mēſche
licke cranckheit ſoe ontgaen wy ōs ſeer dic
wyl. eñ vallē leyder alle dagē in vele ſūdē
Eñ ten is ōs temael niet ſeker te ōtfangē
die grote hoechtidē der heyligher kercken.
eñ ſonderlinghe die aldermeeſte hoechti-
den ten ſi dat wi eerſt ouermits der ynni-
gher abſtinencie gepurgeert ende ghereyn-
neghet werden. op dat wy ſo veel te waer
delicker ontfangē moghen eñ bequamer
weſen totter gheeſtelicker ende hoechtide-
licker blyſcap. Soe doet gheerne die recht
ueerdighe menſche die in ſinen beghinne
zynē woerden hem ſeluen beſculdiget. eñ
daer mede beghint hi gode te louē ende te
dancken eñ dē vriendē godes. dat hi zyns
ſelues quaetheit eerſten aenſiet. Doet dan
alſo die gerechtighe menſche ende pynt hi
hē altoes ſoe voer te comen den ghenē die
bereyt is oec onſe gerechticheden te ordelē
wat ſullen wy dan doen die leyder noch
ſulck zyn dat ten ſi dat wy nv onſe ſonden
ende onſe quaetheden ons te tyde pynen
aen te ſien eñ te ordelen ende te beteren. ōs
harde ſeer te duchten eñ te beanxten mach
weſen. datſe openbaerlicke vanden ouer-
ſten rechter gheuōden ſullen werden voer

gaende in dz laetſte oordel. En derf die ge-
rechtige mēſche niet ſonder anxth ē̄n reue
rencie comen tottē loue der helighen. hoe
veel te meer ſal die ſondare in wȳenſ mōt
die lof niet ſchoē en is noch duerbaer mȳt
recht beāxts weſē dat hē toegheſegt moch
te werdē. waer om wtkondegheſtu mȳne
gherechtichedē. ⁊c. Of oock die woerden
daer ons ō heer vāſegt inden ewangelio.
Vrient hoe biſtu hier in gheghaen ſonder
bruutlofte cleet. Salich zȳn ſi daer ōme
die hare ſtoolen dat is die glorie ē̄n die bli
ſcap vā haerder conſciencien altoes pȳnē
reȳn te houdē ende onbeulecket ē̄n ſuſe ſco
en blinkende tonen moghē. Mer wāt da-
er luttel mēſchē zȳn die mit alſoe naerſti-
gher goede haer hert pinē te bewarē. ende
noch min mēſchen daer gheuōden werdē
die in alre heilicheȳt altoes haer hert con-
nen bewarē daer om is ons noet dat wȳ
mit veel vaſtēs ende mit anderen goeden
oeffeninghē die daghelixe vleckē ōſer con
ſciencien ons pinē of te waſchen. ende ſon-
derlinghe is ons dat alremeeſte noet als
daer ſonderlinge grote hoechtiden ōſaen
ſtaende zȳn. Enō niet alleen en is dit voer
gaende vaſtē ene verbeȳdinghe tot deſer
anſtaēder hoechtȳt. mer tis ons oeck een
ōmaninghe ende een lerige die niet clein
en is. want hier mede werden wȳ ghele-
ert wat die rechte wech is te comen tot die
ewigher hoechtȳt die indē hemel is. Wāt
wat is anders die ſake dat wȳ die groeten
hoechtȳdē voer comen mit vaſten. dan dz
ons daer mede beweſe werdet dz wȳ ouer
mits veel tribulaciē inghaen moetē in dz
rȳcke der hemelen, want hi wert onweer-
dich gherekent te weſen der hoechtideliker
blȳſcappen die de gheſette voergaēde vaſ-
ten niet en wil houden. Ick ſegghe di dat

noch claerlicker. Iſt dattu ōſmadeſt dȳ-
ne ziele mȳt vaſten te caſtien inder vigiliē
ſoe ſalſtu mit recht onweerdich gherekent
werden der hoechtidelicker blȳſcappen die
daer na volghen. Alle dit leuen deſer pe-
nitencien dat wi in deſer tȳt leȳdē. is een
vigilie ende een voervaſten eender groter
hoechtȳt ende eens groten ſabbets. dat eē
vierdach was der iodē welcke hoechtȳt ewe
lȳck ſal dueren. Ten ſal di bi lics niet ver-
danckē dat deſe vigilie ē̄n deſe voervaſten
alſoe langhe duert als du aenſieſte dat die
nae volghende hoechtȳt ewich ſal dueren
ē̄n weſen. wāt al iſt dz ōſe gewonenlȳcke
hoechtiden die vā enen daghe zȳn een vi-
gilie pleghē te hebbē van enē daghe. noch-
tans al iſt die toecomēde hoechtȳt die wȳ
verwachtēde zȳn ewich. ſi en heeft nochtāſ
gheen ewighe vigilie. Mer waer toe leȳ-
det ons die ghenoechgelȳcke ghehogeniſ-
ſe deſer ewigher ſalicheit. want ſoe wertſe
ghemeenlicſte ende mach gheſcieden ock
waerdicſte ghenoemt. Mer wȳ willen ōs
weder keren tot dȳen dat wȳ voergheno-
men hadden. Dat wȳ huden vaſten ende
die blide hoechtȳt vā morghen verwachtē
des is die paſſie des heilighē apoſtels ſin-
te andries die ſake. want het is ȳmmers
wel redelick al en connen wȳ niet mȳt hē
hanghen an den cruce dat wȳ doch ȳm-
mers gheerne mit hē vaſten. Wāt doe hȳ
twe daghen ende twe nachten henc aen dē
cruce daer en is ghēē twiuel aen hi en vaſ-
te doe oeck. Laet ons daer om gheerne
mit hem vaſten op dat wȳ doch mit hem
in een luttel deelacgtighe moghen weſen
zȳnder heiligher paſſien. Ende al en han
ghen wȳ nȳet mȳt hem aen dē cruce. dat
wȳ doch ȳmmers mȳt hem gheȳȳnicht
werden indē vaſten. ende ſoe wi die barm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hertichept godes zÿnder ewigher cronen
moghen deelachtich werden. ende oec me
de indeſer tÿt gheſellen zÿn zÿnder gheeſte
licker blÿſcappen Want hoe en ſouden wi
niet blide weſē inder ghehoeghenisſē zÿns
ſtrides als wÿ ōudencken dz hÿ iō teghen
woerdicheit zÿnder paſſien alſoe vrolick
was ofte hoe en ſoude ſine hoechtÿt niet
zeer blide weſen als dat cruce alſoe vol blÿ
ſcappen was. Wāt dat pleghetmē hoech/
tidelic te heitē dat blide eñ vrolick is mer
dz cruce heft ſinē namē vā pinē eñ vā cruci
gen Mit hoe grote vrolicheit ſalmē daer ō
ouer al die werlt vierē mz rechte die hoech
tÿt van ſoe niewē eñ ōghehoerdē mirakel
ende vā ſoe wondliker werc der godliker
crahtē. Andries was eē mēſche ſterflick eñ
lÿdelic als wÿ zÿn eñ mit alſo groter uuer
righer begeertē dorſte hē nae den cruce eñ
mit alſoe ōghehoerder blÿſſcappē ſoe ver
vroechde hÿ hē doe hÿ vā veers dz cruce aē
ſach dz voer hem daer bereidet was ſoe dz
hÿ doe ſeide. O cruus datic langhe tÿden
wel zeer beghert hebbe dat nu mÿnder be
gerender ſielē hier bereidet is mit zeer gro/
ter ſekerheit eñ mit ſeer groter bliſcappen
come ic tot di op daſtu mi oec blidelic ont
fāghen ſoudeſt. Siet ghi wel dat hi
vā groter blÿſcap hem nauwe ōtholdē cā
Op daſtu mi oeck blidelic ōtfāghen ſou/
deſt ſeide hÿ. Was daer ſogrote vrolicheit
dattet cruus mede blide was die bitter/
heit des dodes en hadde daer gheen ſtede
daert al blidende vrolic was Oft en waſt
niet alſoe wōderlic ende teghens die ghe
woente ende tegens die redene eñ nature
dat hi blide was die daer ghecruuſt werde
als dat hÿ ſeide dat cruus blide te weſen.

Die nature en heuet den cruce ghenen
ſin gheghenē mer die ſelue ſin ende verſtā/
deniſſen dÿe een menſche heuet die ghe/
cruuſt ſal werden die ghaen zeer te nÿet.
ouermids teghenwoerdicheden der gro/
ter pÿnen. Altoes ſoe hebbe ick dÿn lief/
hebber gheweeſt ſeÿde die heilighe apoſtel
totten cruce. ende hebbe begheert di om te
helſen. Broeders dit zÿn bernende wo
erden. Ende ten ſchÿnt gheens menſchen
tonghe die deſe woerden wtgheuet. En
de iſt eens menſcen tonghe die ſulke wo/
erden ſpreket ſoe iſt wel een zeer vuerighe
tonghe. ende het zÿn colen des vuers dat
onſe gheſontmaker chriſtus ihesus vandē
hemel in ſinen beenē gheſent hadde. Och
oft ons verdoruende colen mochten we/
ſen die in ons verteren eñ verbernē moch/
ten alle onſe quade vleÿſchelÿcke begheer
ten ende oeck alle onſe quade gheneigelic
heden. Wat voncken zÿn dat ende wat
groten vuer iſt daer alſulke vonken wt co
men. Sonder twiuel o heÿlighe apoſtel
v ghelooue machmē wel bÿ enen moſtert
ſade gheliken. dat van buÿten aen te ſien
zeer cleÿn endē ſnoede ſchÿnt te weſen. mer
alſt te wreuen wert ſoe neēt men daer gro/
te craften in. Ende oft dit moſtertſadekē
noch meer ghewreuen worde. wat ſinne
der menſchen ſolden die vuericheit konnē
begripen. ende wat oren ſolden die woer
den moghē horen. Want doe die rechter
egeas ierſten an noch mÿn dreighede. doe
ſcheen dat moſtertſadeken van cleÿnder
waerden te weſen. Het was noch onghe/
roert. ende daer om was zÿn craft noch
onbekent. Die heer heeft mÿ gheſent
ſeÿde hÿ tot deſer prouincien. daer ic hem
gheen cleÿn volck aen ghecreghen en heb
be. Mer doe die rechter noch meer beghan
te dreÿghen ende dit cleÿne moſtertſade/
ken hardelicker te ſtoeten. doe ſo wert zÿn

cracht het vernomen .ende hi began noch
ſtantafteliker te ſpreken Egeas meӯnde.
hem daer mede te veruaren dreӯghende
dat hi hem crucen wolde. mer hi wert da/
er al veel meer verigher van eñ veel vri/
licker ſprekēde. Waert ſake ſeӯde hi dat ic
voer dat cruӯs veruaert waer ic en ſoude
dӯe glorie ende bliſcap des cruces niet pre
dicken · Mer doe hi dat cruce van veerren
aenſach daert hem bereӯdt was· doe wert
hi mit noch meerder verecheit ontſteken
ende hi ſprack blidelic eñ vrendelic als zӯn
der ghemind vriendinē toe. eñ hi gruetese
zeer dienſtaftelic eñ ontfincſe guetelic eñ
priſedeſe hoechtӯc eñ glorierde in harē lo/
ue ropēde meer mit begeerten dā mit lu/
der ſtemmen. God die gruet v ouer ſcone
cruӯs die alle v ſcoenheit ende ſuuerheӯt
ontfanghē hebt vā dē lӯden ons liefs he/
ren iheſu chriſti. God gruet v heilighe cru
ce die indē lichaem criſti gheheӯlighet zӯt
ende mit ſynē leden als mit coſtelen mar
gariten ſuuerlicke vciert. Het is daer om
groot recht dat wӯ deſen lief hebben des
cruces ſonderlinghe eren ſullen die knech
ten willen weſen des cruces Mer ons ho/
ert dat ſonderlinghe vele meer toe die ſon
derlinge op gheſet hebben onſen cruus te
draghen na onſen here. dat wӯ noch veel
meer inicheit eñ werdichz tot hē hebbē ſullē

Dit ſegghe ick v mӯn lieue broeders eñ
van v die mit gheenē douē oren ghehoert
en hebben die baſune des heӯlighē ewan/
gelӯs. Die zӯn cruӯs niet en draghet ende
volghet mi nae die en mach mӯn diſcipel
niet weſen. Weeſt daer om bereӯt mit al/
re vliticheit uwer ſielen deſe hoechtӯt des
heӯlighen apoſtels waerdelick te ontfan/
ghen ende mit groeter ӯnnicheit te vieren
Want daer is een groot ſchat bereӯde des
gheeſtelicken troeſtes ende oec der goeder
vermaninghen in beholden alſment wӯſ
licken ende vlitelicken ſoecken eñ wtgra/
uen woude.

Item op des heӯlighen apoſtel ſinte
andries dach ſo ſcriuet die honichuloediſch
ghe doctor ſinte bernardus twee ſermoen

Dat ierſte ſermoen is vā die glorioſe
paſſie ende ſeghe des heӯlighen apoſtels
ſinte andries.

Sermoen .i.

Is wӯ huden innichlick ende de
uotelick eren ende vieren dē glo
rioſen zeghe des heӯlighen apo
ſtels ſinte andries ſoe hebbē wӯ groete bli
ſcap ende vrolicheit inden verighen wo/
erdē die wt ſinen monde ghinghen Want
droefheӯt en mocht gheen ſtede hebbē da/
er hӯ ſoe blӯde was die ghecruӯſt ſoude
werden. Hoe mochte ӯemant medelidē
hebben mit hem die in ſinen lӯden ſo bli/
de ende ſoe vrolic was. nӯemant en dorſt
hem beſcreӯden die in zӯnder paſſien alſo
zeer hem verblide. want anders mocht hӯ
ons wel toe ſegghē dat onſe gheſontma/
ker doe hi zӯn cruӯs droech. den ſcreӯendē
wӯuen van iheruſalem toe ſeӯde. Ghӯ
dochteren van iheruſalem en wilt op mӯ
niet ſcreӯen. mer ſcreӯdet op v ſeluē eñ oec
mede op uwen kinderen Ende doe die
heӯlige apoſtel ſinte andries wtgheleӯdet
wort daermen hem crucen ſoude ſoe wou
de dat volck dat wel wiſte dat hӯ een heӯ/
lich rechtuaerdich ghoet man was. dӯe/
men ongherechtelicken doden woude da
er en teghens weſen ende dat behinderen
mer hӯ bat hem laden ſeer begeerlӯcken

dat ſi daer en teghens niet en ſouden weſen: dat hi niet ghepaſſijt en worde. ymmer dat hi niet ghecroent en worde. want hi begheerde zeer ontbonden te wardē eñ mit chriſtus te weſen. ende dat ſonderlinghe inden cruce daer hi ſonderlinghe liefde toe hadde. hi begheerde zeer te gaen ī dat rijcke godes. mer ſonderlinghe ouermits den cruce want aldus ſpreket hi tot zijnē vriendinen Ouermits di ſegt hi moet hij mij ontfanghē die ouermits di mi heuet verloſt. Iſt dan dat wi hem lief hebben ſoe laet ons mit hem blide weſen niet alleē wāt hi inder ewiger glorīē ghecroent is. mer oeck want hi ghecruyſt is ende wāt hem god ghegheuen heeft die begheerten zijns herten eñ heeft op zijn hoeft gheſet eē croen van duerbaren gheſteentē. Mer als wij ons verbliden mit hem dat hem god ghegheuē heeft dat hi lange begheert hadde. als dat cruys ōme te helſen. Soe heeft mij dat groet wonder. dat wi ons niet te mael ſeer en verwonderen vā zijnder wōderlijcker bliſcap. daer wij ons mit hē verbliden. want doe wij in deſer nacht inder metten hier van ſonghen ende wij inder woerdē zijnder vrolicheit grote ghenoech te hadden meendi datter niet wel ſommighe onder ons en warē die in hem ſeluen mochten ſegghen. wat wil dit weſen ende waen coemt deſe nyeuwe eñ ongehoerde vrolicheit. is ymmer dit cruys alſ9 duerbaer. ende is dit cruys ymmer aldus minnelic eñ iſſer dus grote vrolicheit indē cruce. Mijn alderliefste broeđs het is ymmer alſo als daer iemāt waer die dat wijſlick waernemē conſte. altoes ſoe waſt anden holte vrucht des leuēs ende ō ſalichheit bliſcap. eñ daer drupet altoes wt olij der gheeſteliker vrolicheit. ende het zweetet altoes balſā der godliker gracien. Dat cruys en is gheen wilt boem. mer tis een hout des leuens den ghenē diet minlic an gripē eñ een boem der ewigher ſalichet. want hoe ſoudet anders moghen becommeren die heylighe eerde ons heren. Ick ſegghe die alderdubaerſte eerde daer die naghelē als wortelen doer ghegaē zijn. Waer deſe boē niet duerbaer bouen allen bomē eñ die alre vruchtbaerſte van allen bomē hi en had nimmermeer inden houe gheplātet geworden ende inden aldercoſtelicſtē wijngaert en hadde hi ghene ſtede moghē becōmerē Eñ wat wōder waſt dat hij dē cruce ſoeticheit mochte gheuen. die oec mede de ſelue ſueticheit den vuere ghaf. Oft hoe ſoude dat cruys onſmakelicken moghen weſen als die barnende vlamme des vuers ſuet ſmakede. Want en ſmakede die heilighe martelaer ſinte laurens dat vuer niet zeer ſuet daer hi op ghebraden wert. doe hi dē pijners die hem pijnden beſpotte. eñ den rechter verſprack. Mijn lieue broeđs wat ſullen wij hier toe ſegghen. Waer om en ſmaectet ons niet ſuet dat ſelue luttich dat wi om chriſtus wille liden. ende waer om en konnē wij niet ſmaken die ſueticheit des hemelſchē broedes die daer in verborghen is. Want ſoe waer die viant met allen verwonnen. ende in ghenen dinghē en ſoude hi ons dan moghē hinderē. Dit ene punctken dat ware ons alleē genoech teghēs die dubbelde quaetheit onſer vianden. Onſe alderboeſte vianden. hebben ſtricken ende oec ſoe hebben ſi ſchutten Want ſi zijn die alderbehendichſte iagers der ſielen. die altoes dorſten nae dat bluet onſer ſielen. Sommighe ſchieten mit pijlen haerder behēder bedrieginghe. eñ daer wonden ſi mede die gheene groete verdul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dicheit en hebben· Die ander pÿnen zÿn te
beſtricken mitter vleyſcheliker welluſt .en
de mit deſen ſtricken ſo werdender zeer ve
le beſtricket der gheender die bÿder eerden
crupen.eñ niet wel hoghe vliegen en kon
nen. Conden wÿ dan daer toe coemē dat
wÿ ons in weder ſtote endē in tribulacien
conden verblÿden ſoe en hadden die boeſe
gheeſten niet daer ſi ons mede tot hē loc-
ken mochtē. ſi en hadden oeck niet daer ſi
ons mede veruaren of nederwerpē moch
ten . Dan zÿn wÿ volcomelicke vloſt van
den ſtricken der iaghers ende oec vanden
ſcarpen woerdē. Want die viant en mach
niet vorderen an den die genuechte heeft
inden cruce ons herē . als hi hem voerlegt
vleyſchelike ghenuechte.ende die zoen der
boeſheit en mach hem niet hinderē die mz
alderhande bitterheit den menſche gheer-
ne ſoude brenghen tot onuerduldicheit .
Hi en achtet niet welluſt der ſpyſen die vā
veel vaſtens gheuoet wort. Want hoe ſou
de hi van ghebreke moghen murmurre-
ren die daer ghenoechte in heuet. Sonder
twÿuel hi heeft ſine toeulucht zeer hoge ge
ſet daer die vyant hem ghene ſtricken ſet-
ten mach. ende daer hem ſine ſcutten niet
hinderen en moghē ymmer tys een reyn
viſch die beyde ſcobben ende vinnen heeft
Ende alſo alſmen te vergheues dat nette
wtwerpet voer die voghelen die vlieghen
connē. alſo ſchietmen te vergheefs die py
len in dien die wel ghewapent zÿn. want
dat heten nader ouder ewe reyne viſſchen
te zÿn.die mit haren vinnē verheuen wer-
den ende oeck mit haren ſcobben beſcher-
met werden . of ſi zÿn inder zeen ofte indē
riuieren ofte inden ſtaēden waterē. Want
deſe grote wÿde zee die heuet oeck viſſchē
die reyn zÿn ende oec wel waerdich ter ta

keſen ons liefs heren iheſu chriſti gebracht
te werden. wāt onder dē ghenen die noch
den groten breeden pat vā deſer werlt ſchi
nen te houden ende waerlÿcke habiten of
cleederen draghen ende becōmert zÿn myt
inwendighen wercken . dier werden wel
veel duſent menſchen geuōden die al me-
de in dat nette der heyligher apoſtelen go
des ghetoghen werden die int eynde van
deſen werlt als die groete zeghene te lan-
de wert ghetoghen vanden quadē. viſſchē
verſcheyden ſullen werden. daer deſe weer
de heylighe apoſtel onſe viſſcher ſinte an-
dries oec mede ſitten ſal. die al dat lant vā
achaya na hem trecket. Oec mede zÿnt
inder riuieren reyne viſſchen. dat zÿn dye
ghene die bouen anderen menſchē gheſet
zÿn.ende inden dinghen die hem beuolen
zÿn trouwe gheuonden werden. wāt dye
oerde der predikers eñ die prelaten is wel
bider reuieren beteykent . die niet langhe
op ene ſtede en bliuen mer wide ende ſyde
vloyen ſi omme vele landen vuchtych eñ
vruchtbaer te maken Ende indē ſtaēden
wateren zÿn oeck mede reyne viſſchē. als
die ghene die in cloeſterē ende in vergade-
ringhen wonen ende gode dyenen inden
gheeſte ende inder waerheit. Ende wel
te rechte zÿn die cloeſteren ende die goede
verghaderinghe den ſtaenden waterē en-
de dē riuiers gheliket. daer die viſſchen in
beſloten zÿn ſoe dat ſi daer niet wt en mo
ghen als ſi ſomwilē gheerne wt zwemmē
ſouden. mer ſi moetē altoes bereyt weſen
totten gheeſtelÿcken werſcappen alſe dye
heer daer toe hebben wil . die in hem ſeluē
elck bÿ ſonderlinghe mit groter begheertē
ſegghen . wanneer ſal hi comē die mÿ ſal
halen . alle die daghē mÿnder ridderſcap
verwachte ick hent dat hi coempt die mÿ

verwandelen ſal. Ende als wӱ̈ voer
gheſegt hebben vander ewen. het ſi vandē
viſſchen die inder zee zӱ̈n of die inden riui
ren zӱ̈n of in ſtaenden wateren dat hieten
reӱ̂ne viſſchen te weſen die ſcobben hebbē
ende vinnen. die viſſche hebben vele ſcob/
ben mer van alle den ſcobben ſoe werdet
als een panſer ghemaket. Soe is die
ōduldicheit ene duechde mer tot elckē we
derſtote ende liden ſoe moetmen ſonder/
linghe ōduldicheit hebbē Eñ alſo die ſcob
bē horē tort ōduldichȝ alſoe en machmē
oec niet ōuerdelӱ̈cken die vinnen trecken
totter vrolicheӱ̂t· Wāt die vrolicheit lich/
tet den menſche opwaert. ſoe dat hi ſcӱ̈nt
of hi opſpring hen woude. die recht blӱ̂de
ende vrolick is. Ende op dat wӱ̈ an beӱ̂dē
ſiden vinnen moghen hebben als wi twe
vloghelen ſoe ſullen wӱ̈ ons pӱ̂nē tweere
hande vrolicheit te hebben. Ende macht
ſchieden daer om leert ōs die apoſtel ſinte
paulus. want hi waerlӱ̈cke twe vlogelen
hadden daer hi mede opuloech inden der
den hemel endē in dȝ paradӱ̈s. dat wi niet
alleen blӱ̂de weſen en ſouden ende glorie
ren in hope ende in voerſpoet. ende oec in
wederſpoet ende in tribulaciē. Hi vliecht
temael hoghe ſoe wie dat is. die niet allēē
i dē hoepe der toecomendē goedē mer oec
in dē tegēwoerdigē tribulaciē genuechte
cā hebbē ſoe dat hi daer oeck in glorieere
Sulck vinden wӱ̈ deſen heӱ̂lighē apoſtel
daer wi ons ſeer van verwonderen. ſulck
preken wi hem hebbē gheweeſt. Dus mo
ghen wi hier in mercken drierhande gra/
den. als der beghinnender ende der toeco
mender ende der volcomēder. Want dat
beghin dӱ̂er wӱ̈ſcheit is die anxt des herē
dat mӱ̂ddel is dӱ̂e hope. mer dӱ̂e minne
is die volheӱ̂t· Hoert hoe die apoſtel hӱ̂er
van ſegt. Volheӱ̂t der ewen is die lӱ̂efte
ende minne, die ouermits den anxt eerſt
beghint die draghet dat cruӱ̂s chriſti ver/
duldelӱ̈cke. Die toe nemet inden hope die
draghet dat gheerne. mer die oeck volco/
men is inder lӱ̂eften die omhelſet dat cru
ce mit ſeer groeter begheerten.

Deſe mach wel alleen ſegghen Jck heb/
be altoes dӱ̈n lӱ̂efhebber gheweeſt. ende
ick hebbe dӱ̈ begheert omme te helſen.

Deſe ſtemme is veer van dien die hem pi
nen haer cruӱ̂s dat verduldelӱ̈c te draghē
mer nochtans ſoe ſouden ſi wel viſſchen
mochtet alſoe weſen dat ſi in die vre nӱ̂et
ghecomen en waeren. eñ dȝ ick nӱ̂et on/
wӱ̈ſlӱ̈cken en ſpreke het is oeck veer van/
der ſtemmen. vader macht weſen laet vā
mӱ̈ ghaen deſen kelc. Wat is dit Seker hi
was opten ezel gaen ſitten op dat die ezel
vanden vianden niet ghenomen en ſou/
de werden. Jck bekenne nu claerlӱ̈cke in
den prince des heers die ſtemme eens āx/
ualligen ridders. Jck bekenne inden
meeſter die ſtemme des ſiecken Jck beken
ne oec dat de hēne haer teder maket mӱ̂t
haren kuecken. Jck aenmercke die ouer
groete minne ende liefte. ende dӱ̂e groete
eerwaerdicheit verwondert mӱ̈ zeer ende
oeck die groete ghenadicheit. Want dӱ̂e
ghoedertieren ende barmhertighe heer en
woude niet aennemen des ſtarcken ouer
righen moet des heӱ̂lighen apoſtels ſinte
andries want die geſont zӱ̈n die en beho
uen des meeſters oeck niet. mer die qua/
lӱ̈cken hem hebben. Js daer ӱ̂emant die
hem aen die ghuedertierne waerdicheӱ̂t
ons heren wӱ̂l ſtoeten dӱ̂e ſal mӱ̂t rechte
horen En is dӱ̈n oghe oec niet een ſchalck
want ick goet bӱ̂n. Sulcken menſchen
is dӱ̂e roeke des leuens een oerſake des

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dades. wat ghebreck hadde dÿ dat ghe/
weeſt o here iheſu of du dye die vre quam
daer du ōme ghecomen waerdeſte dÿ on/
uerueert haddeſte ghetoent. Wāt du wel
macht haddeſt dÿne ſiele van dÿ te ſetten
ende niemant en namſe oeck vā di. Mer
het was dÿ veel glorioſer wāt doch al dat
ſtu dadeſte ofte al datſtu ledeſt dat was al
om onſe ſalicheit. Om dat niet alleen die
paſſie dÿns lichaems mer oeck mede dÿe
gheneÿghelicheit dÿns herten voer ōs we
ſen ſoude. op datſtu die ghene dieſtu mÿt
dÿnder veruernisſe ſtantaftich makedeſt
ende mit dÿnder droefheit blÿde enō mÿt
dinen verdriete vrolÿck. eñ mit dÿne tribu
lacie ſalich. Ende mittien datſtu ſcheenſte
ghelaten eñ oeck mede onghetroeſt te we/
ſen alle die ghene die omme dinen wille
beganghen waren troeſten ſoudeſt.
Wÿ leſen van onſen lÿeuen here doe hi la
zarum verwecken ſoude vander doot dat
hi ſeer zwaerlÿcken verſuchte enō hem ſel
uen verturbeerde. Het ſi alſoe dat hÿ doe
hem ſeluen verturbeerde niet van nodes
weghen. mer wt ſinen vrÿen wille. Mer
inder tÿt van zÿnder paſſiē hoer ic al wat
anders. Want alſoe ſeer verwan hem doe
die lÿefte ende die minne dÿe ſtarker is
dan die doot. ende die enghel godes den
zone godes doe moeſte troeſten. Wÿe is
deſe troeſter eñ wÿen troeſt hÿ. Hoert doch
hoe die ewangeliſta daer van ſegghet.
Die enghel gods die openbaerde hem on
ſen ghebenediden gheſuntmaker iheſum
chriſtū. ende oec mede ſoe troeſte hi hem.
Ick bidde v ſegt mÿ wÿen troeſte hÿ. Dē
troſte hÿ die behouder der ioncvrouſchap
zÿnder lieuer gheminder moeder die ma
ghet maria ghebore wārde in deſer warlt
die alleen ouermits den gheboden zÿns
wÿllen dat water in wÿn verwandelde
die mitten ſlechten antaſten zÿnder hādē
die lazarie viagede. die mit ſinē voetē opt
water ghinc. tot welkes ſtemme die dodē
weder op ſtaen. ende die alle dinck draget
mitten woerde zÿnder craften. ouermits
wÿen alle dinck gemaket is. eñ alle dinck
bliuet in ſinen weſen. oec mede die enghel
die hem nu troeſtet. Ende wat ſal ic hÿer
meer van ſegghen. Ic ſoude mi min ver
wonderen waer die ſake niet medallē on
begripelic. Den troeſt hi welkes moghent
heÿt hem onbegripelic was. ic bidde dÿ o
heilighe engel wie is hi den du troeſtes. eñ
is hi ſelue nz eē troeſter Of en weteſtu nie t
wÿe hi was tot wÿē datſtu ghеſant waer
ſte om te troeſten. Hi is ſeker ſelue een
troeſter. Wāt hadde hi ſelue gheē troeſter
gheweeſt hi en hadde ſinen diſcipulen niet
toe ghelegt doe hi van hem ſcheÿden ſou
de. dat hem enen anderen troeſter vā ſÿnē
vader gheſent ſoude werden. ÿmmer i de
ſen ſeluen bekenne ick dat aldermeeſt. hoe
ghuetelÿcken troeſter dat hÿ is. ende oeck
hoe ghoedertierlÿcken dat hi ſinen lieuen
vrienden troeſt. eñ dat hi altoes bÿ is den
gheenē die bedrucket zÿn. Nu voert an ſo
en wil ick ÿmmers niet miſtroeſtich we/
ſen in mi ſeluen al iſſet dat mi enich lÿdē
dat mi toe comē mach ſeer zwaer eñ ver/
drietelic is. al werde ick ſomwilen gheheel
cleÿnmoedich ende al begheer ic oeck ſom
wilen dat die kelc des lÿdens van mi wer
de ghenomen. ick ſegghe voerwaer dat ic
in alle deſen niet alte miſtroeſtich weſen
en wille. alſoe veer als ick daer oec an ſeg
ghe. nochtans mÿn lieue vader nÿet als
ick wÿl mer als ghÿ wÿlt. Oeck wer
de ick hÿer in gheleert dat ick oeck in mÿ/
nen lÿden gheenen vleÿſſchelÿcken troeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſoecken en ſal gheenē tytelijcken dinghen
mer dat ick mij ſal pinen te ſoecken engel
ſche troſtinghe ende gheeſtelike troſtinghe
eñ hemelſche troeſtinghe. ende dat ick ymm
mer niet en murmurere wat mi ouer co/
met. wāt dat ſoude mij gheheel eñ al van
gode verſcheyden. ten ſi dat ic mij haeſte/
lick daer of kere. Jck en wil my oeck niet
verſmaden getroeſt te werden als ic des
behoeue want waer om ick bekēne inden
gheſontmaker mine ſtēme. hoe ſoude ick
dan miſtroeſtich weſen vā mijnder ſalich
heyt. Jc ſal mi daer om pynē in mijnder
verdulſdicheit mijn ſiel te beſitten eñ noch
tans wil ick mij al pynen toe te nemen of
ick can. ende en wil mij daer in niet genoe
ghē laten dat ic die ewighe verdomeniſſe
ontgae. Die wijſe mā ſegt. Die god
ontſiet die doet ſeer goede wercken. Mer
dat en is niet ghenoech. want daer is ghe
ſcreuen Keer dij van dat quade ende doet
dat ghode. Soeck den vreden endē volget
den nae. Eñ en wille dij dat ymmers niet
ghenoch laten weſen datſtu die ewige ver
domeniſſe mogeſte ontgaen. pijn dij oec
die vrede te ſoeckē op datſtu dijnder ewy/
gher ſalicheit ſeker mogheſte weſē. Hoer
hoe die engelen mit groter vrolicheit ſon/
ghen inder gheboerten ons herē die onſe
gheware eñ wiſſe vrede is. Vrede ſy inder
eerden dē mēſchē die van goedē wille zijn
Dat is een ghoede wille die een wel gheor
dineerde wille heeft. Du mogheſte vraghē
wat deſe goede wille is. Sonder twiuel
dat iſ eē goede wille. die wel ouērdraget mit
ten ghenen die ſegt. dat die paſſien van de
ſer tijt niet mede waerdich en zijn tot dier
toecomender glorien die in ons gheopen
baert ſal werdē. Jſt ſake datſtu dit begin/
ſtere voelen. daer en is gheen twijuel aen

du en ſaltſe ock ghaerne dragen dz cruys
des heren ende ſegghen. Jc byn bereyt eñ
niet verdiſtarbeert te houden dine ghebo/
den Mer wilſtu volcomen weſen ſo is dij
een dinck noch vā node Du mogheſt vra
ghen wat dat ſi dat is blijſcappe indē hey
ligen gheeſt Wāt die ghene die vā anxtes
weghen ghedwonghen wert ende daer in
vndulſdich is eñ in die hopē leuē endē guet
lic zijn. is dat ſake dat ſi geene ouericheyt
des gheeſtes en hebben ſi moghen lichteli
ken vallen. Mer die liefte die ouermits dē
heylighen gheeſt in onſen herten gheſtor/
tet wort. die is verdulſdich ende goedertie/
ren. ende oeck dat noch meer is ſi en valt
niet wt. Jndē ierſten ghebode dat on
ſen ouders ghegheuē wort iſſet datſtu des
wijſlicken aenmerckeſt. ſoe ſchijnter dat e
ua verdulſdich was. ende dat adam ghoe
dertieren was. Ende want ſi alle beyde
gheuallen zijn ſoe iſt opēbaer dat ſi op gee
nen vaſten fundamēt en ſtondē. Die ſcrif/
te ſegt dat eua die vrucht des bomes aen/
ſach datſe ſuuerlicke was aē te ſien. eñ oec
ſuet van ſmaken. Sieſtu niet dat ſi nau/
welicken haer handen daer van houdē en
can Ende doe haer die ſerpēt vragede wa
er omme ſi van dyer ſueter vruchte nyet
en athen. mogheſtu openbaerlicke meckē
dattet haer al ſwaer was dat te laten. doe
ſeyde ſi totten ſerpente. Wij ethen van al/
len den bomē die hier inden paradiſe ſtaē
mer van dē bome der wetentheit goedes
ende quades heuet ōs god gheſegt dat wi
niet ethen en ſullen. Ende ſi en ſeyde niet
dat is die wille ōſes ſceppers. Hi weet wel
waer omme dat hijt alſoe hebben wil dat
ys ons ghenoech dat wi ymmer doen al/
ſoe hy dat hebben wille. want alle onſen
leuen dat ſtaet al gheheel in ſynen han/

den ende in ſinen wille want hÿ ons ghe-
ſcapen ende hÿer gheſet heeft. Daer
omme wart ſi lichtelÿcken verleÿet dat te
ghelouen dat haer die valſche bedrochghe
lÿcke ſerpent belouede. eñ dat te doen dat
hÿ haer rÿet. Adam die en is alſoe van
den ſerpent niet verleÿdet mer ouermids
die liefte die hÿ tot ſinen wÿue hadde ſoe
wordt hi verwonnen. Hi wolde gaerne
altoes gheholden hebben dat hem god ge
boden hadde dat hy oeck wel wiſt dattet
alſoe alderbeſte was hadde hem dat wÿf
mit vreden ghelaten. Ende ten ſcheen hē
niet zwaer te weſen ſoe te doē alſt god heb
ben wilō mer die goede wil was niet ſtarc
ghenoech wāt die ouericheit en waſſer nz
Want die liefte is alſoe ſtarck als die doot
mer ſo en is niet die anxt noch oec die ho-
ep. Nÿet die gheeſt oft die reden mer dÿe
gheeſt der ſtarcheit. Die verduldicheit ſegt
het moet dus weſen want ſi o wt ghedwō
ghen vanden anxt. die goede wil ſegt. tÿs
nut eñ oerber dat ic ſoe doe. wāt ſi o wt ge-
toghen vanđ reden eñ der hopen. mer die
ouerighe lieft ouermits dē heÿlighē geeſt
die en ſegt niet het moet ſo weſen. oft tÿs
oerber dat ic ſoe doe. mer ſi ſegt ic wilt ſoe
hebbē eñ ic begheer dattet ſoe gheſciede eñ
ic hebbe daer grote liefde to. Sÿede ghi
nv wel die hoecheit eñ die ſekerheit eñ die
ſoeticheÿt der liefte. Salich is die ſiel dÿe
tot dē ſtate ghecomē is. doch wÿ en ſullen
oec niet miſhopen noch daer toe comen.
Wāt dat is eē vāden meeſtē ſaken dat wÿ
hoechtÿt eñ ghehoechnis holden des ghe-
ens die daer toe ghecomen was. dat wÿ
exempel aen hem nemē ſullen eñ dat wÿ
zÿn hulp daer toe aen roepē ſullen.
Ick wÿl noch meer ſegghen. ick laet mÿ
duncken datter onder ons wel ſommighe
zÿn die deſen grade ghenaken. Wiltu ſeg
gen dat ſinte andries een heilighe apoſtel
gods was. eñ dattu hem nÿet volghē en
mogheſt. ſcaeme dÿ doch dattu die nÿet
en ſoudes willen volghē daer du mede le
veſt. Mer daer en can niemāt ſoe gherin-
ghe op ten hoechſtē grade comē. Opclim-
mēde eñ niet opuliegende coemtmē op
dat opperſte vā den ledder. Laet ons daer
om altoes pinen op te climmen als mÿt
tween voeten. dat is mittē gedachtē ende
mit innighen ghebeden. Ouerdenkende
lerē wÿ wat ōs ghebreket. eñ mz onſen ge
bede vercrighē wÿ vā gode dat ōs noot is
Dat ouerdēcken toent ons dē wech eñ dat
ghebet leÿdet ōs daer doer. Ouerpēſende
leren wÿ bekennē die perikelen die ōs aen
ſtaende zÿn. ende ouermits dē gebede ont
gaē wÿſe wt der milder goedertirēheit ōs
liefs ghenadighes heren iheſu chriſti ons
gheſontmakers. Amen.

Item noch vā der ſeluer hoechtÿt. Als
van die glorioſe zege eñ paſſie des heiligē
apoſtel ſinte andries. dat tweede ſermoen

Sermoen. ij.

J vieren hudē hoechtÿt van den
heilighē apoſtel ſinte andries en
de iſt dat wÿſe mÿt goddienſti-
gher ſorchuoldicheit wÿllen aenmercken
wÿ ſullē hier vele vindē daer ons ſielē van
gheſtichtet ſullē werdē. Want indē beghin
zÿnđ bekerigē heeft hi ōs eē groet exēpel vā
volcomēder gehoerſaemheit ghegeuē. die
allē kerſten mēſchen toe behoert. mer ons
ſonderlinge mit meerder liefte om te hel-
ſen die vā onſer profeſſien wege ſchuldich
zÿn volcome gehoerſaēheit. Tis een wÿs
wiſſelare ÿmmer hi is die ewige wÿſheÿt
den wÿ deſen pennick der ghehoerſaēhit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſculdich zÿ . dē hi oeck niet van ons en ſal
willen ontfanghen hi en ſi volcomen en-
de heel eñ ſonder valſheit. Wāt willen wÿ
onderſceiden eñ ordelen ende in dat een ge
hoerſaem weſen eñ in dat anđ niet. ſoe is
die pēninc onſer ghehoerſaemheit gebro-
ken .eñ criſt9 en ſals niet willen ontfangē
den wÿ enen pennīc ſculdich zÿn . Want
wÿ hebben ſimpellicke ghehoerſaemheÿt
ghelouet ſonder enich wt beſceÿden. Enđ
al ſcheen een menſche voer den oghen der
menſchē gehoerſaem te weſen eñ van bin
nen in zÿn herte murmurreerde dat waer
een valſch penninck vā lode ende niet van
ſiluer. eñ đ boeſheit die ſittet op dat pondt
loedes ende hi wercket bedriechlÿcke. mer
nÿemant en mach gode verſcalken. Wil-
letſtu dat dan horen eene forme der volco
mender gehoerſaemheit . Die euangeliſt
ſegt dat ōs lieue here peter eñ andries ſach
doe ſi haren netten worpē in die zee .eñ hÿ
ſeÿde tot hē Coemt nae mÿ ic ſal v makē
viſſchers der mēſchen. Jck ſal ſegt hÿ van
viſſchers viſſchers maken ÿmmer predi-
kers Eñ ſi lieten beÿde al te hāt after ſon-
der enich vtrecken ſonđ enich onderſcheÿt
ſonder enich ſorvuoldicheit waer ſi vā leuē
ſoldē. ende ſi en twiuelden niet hoe ſi den
ſimpelen ongheleerdē menſchē waerachti
ghe predikers ſoldē moghen werden Sÿ
hebbē ſonder enich vraghē eñ ſonder enich
vertrecken after ghelaten haer ſcÿp eñ ha-
er nette ende volchdē ōſen here nae. Merc-
ket dit aen lieue broeders om vwer willē
is dit gheſcreuen eñ het wert iaerlixs inder
heiligher kercken gheleſen· op dat ghi da-
er wt leerē ſoldet ene rechte forme der wa
rachtigher ghehoerſaemheit. enđ v herten
ſoldet pÿnen reÿn te maken in minlicker
ghehoerſaemheit Want alleen ſulcke ghe
hoerſaemheit maket onſen penninc goet
ende ghaue ende gode ghenaem. Want
dat ſiluer vā deſen penninck is puer reÿn
ende wel gheproeft. want alleen die liefte
ende mine doet dat onſe gehoerſaemheit
gode ghenaem ſi. want den bliden eñ mil
den gheuer heeft god lief. Eñ daer is ghe-
ſcreuē al gaef ic mÿn lichaē ouer dz ic mi
liete bernē. en hadde ic gheen liefteten ſol
de mÿ niet helpē. Wildÿ nv dat ic v van
der paſſien des heÿlighē apoſtels wat ſeg
ge daer wÿ hudē hoechtÿt vā holdē daer v
ſielē vā geſtichticht mogē werden tottē ge
loue ons herē iheſu chriſti. Ghÿ hebt wel
ghehoert doe deſe heÿlighe apoſtel quam
totter ſtede daer dat cruus bereÿt was da
er hÿ an ſteruen ſolde .hoe hi vā god ghe-
ſtarct wort ende ouermids den heÿlighen
gheeſt den hi mit ſinē anderen mede apo-
ſtolen in ouerigher tonghen ontfanghen
hadde gherechtighe ouerige woerden wt
ſprac. Wāt doe hi dat cruÿs vā veers ſach
en wart hi bleeck vā ouerniſſē als đ mēſ-
lic crāheit wel ſcÿnt te eÿſchē. noch zÿn blo
et en werde niet cout . noch zÿn haer en
ſtonde niet recht op noch ſÿne ſtemme en
beghaf hem oeck nÿet mede . noch hÿ en
wort nz verdiſtorbeert in ſinē mode. noch
zÿn verſtāt en worde niet confuÿs alſt in
ſulkē ſaken wel pleghet. mer wt ouerulo
dicheit zÿns herten ſprac zÿn mont. eñ dz
vuer der godlicker mÿnnē dat in zÿn her-
te ſtarckelicke brande dat ghaf wt oueri-
ghe voncken wt ſinen monde . want wat
woerden ſprack deſe heilighe apoſtel ſin-
te andries doe hi dz cruce vā veers anſach.

O cruus ſeÿde hi dat ick langhe beghe
ert hebbe ende dat hier nu mÿnder beghe-
rende ſÿelen is bereÿt. ick come nv hÿer
tot dÿ mÿt groeter ſekerheÿt ſeer blÿdelic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

op datſtu mi vrolicke ontfanghen ſoldeſt
enen diſcipel des ghens die an dī gehan/
ghen heft. wāt dīn liefhebber heb ic altoeſ
gheweeſt endē hebbe dȳ begheert omme te
helſen Ick bidde v lieue broders is dit eē
mēſche die aldus ſpreket of en iſt geen mē
ſche of een engel of enighe ander nȳeuwe
creatuer. Hi is waerlijcken een mēſche als
wij zijn lȳdelick. ſoe als ſine grote paſſie ſe
er wel bewijſt in welcker paſſiē hi nochtās
ſoe rechte vrolicken is · eñ daer hȳ oeck ſoe
blidelijckē toe gaet. Mer wane mach in e
nen menſche comē deſe nȳeuwe vrolicheit
eñ oec deſe ongheoerde blijſcappe. waen
mach inder crancker mēſchelijcker naturē
comē alſoe grotē ſtantafticheit Hoe mach
een mēſche ſoe gheeſtelikē hert hebbē endē
ſoe ouerighe mīne ende ſoe ſtarckē moet.
Het moet veer vā ōs weſen dat wi meȳnē
ſolden dat hi ſulcke grote dogheden van
hem ſeluen ſolde moghē hebben. Tis een
grote volcomē gaue die vā bouen comet
van dē vader der lichten. als van dien die
alleen wōderlike dinghē doet. wāt die heȳ
lihge gheeſt halp ſine crancheit ouermits
welcken gheeſt in zijn herte gheſtort was
die godlijcke liefte eñ minne die ſtarck is
als die dooet. ȳmmer ſtercker dā die doot.
Gaue god dz wij dier gracien deelachtȳch
mochtē gheuōdē werdē. wāt ſiet deſen ar/
beit eñ deſe penitēcie die wij hier doē voer
onſe ſondē is ons ſomwijlē zeer v̇drietelic
eñ tis ons zwaer dz wi ōſen lichaem caſtiē
moetē eñ wij werdē daer van belaſtert dat
wij wat abſtinerē ſullē. ōſe ſiel is ſomwilē
ſlaperich vā v̇driete als wij indē dienſten
gods wakē ſoudē. Dit en coemt al nergēt
anders vā dā dat wij die gracie v̇s heiligē
gheeſtes niet en hebbē Wāt waer die heili/
ghe gheeſt bȳ ous hȳ ſoude ſonder twifel
onſe crancheȳt helpē. eñ alſoe als hȳ ſinte
andries dat cruus eñ dē dooet ſoet make/
de. ſoe ſoude hi al ōſen arbeit eñ penitenci
die wij doē niet allēē lȳchtmakē mer oeck
ghenuechlick ende begheerlick want onſe
heer ſegt Mijn gheeſt is ſuet bouē honich
ſoe dat tegēs dier ſoeticheȳt die alderbit/
terſte bitterheit des dodes niet en v̇mach.

Ende wat en ſolde dan dȳe ſoeticheit nz
matighen die den bitterheit des doots ſo/
et can maken. Wat ſcarpheit mach der ſal
uinghe wederſtaen die den doot ſo geno/
echlic can makē Als hi gheuet ſegt die pro
pheet den ſlaep ſinē gheminde ſiet die erf/
niſſe des herē. Wat lȳdē of verdriet en ſol/
de niet verdriuē die bliſcap die dat maken
can dat oec die doot blijſcap is. Lieue bro/
ders laet ōs daer om deſen gheeſt ſoecken
eñ laet ōs daer om doen al dat wi moghē
dat wi ōſen gheeſt mochtē hebbē. ȳmmer
den wij no hebben dat wij den noch ouer
uloedeliker mochtē ontfanghē. want ſoe
wie dat criſtus gheeſt niet en heuet dȳe en
hoert xp̄o niet toe· Wij en hebben ȳmmer
niet ontfanghē den gheeſt deſer werlt. mer
den gheeſt die wt gode is op dat wi weten
ende bekēnen mogē wat ōs vā godē is ge
gheuen. Dat die gheeſt godes in ōs is dat
bewiſen die wercken die werckē der ſalic/
heit ende des leuens. die wij niet doen en
mochten waer die leuenmakende gheeſt.
niet met ons. die gheeſt onſes behouders
Laet ōs hē biddē dat hi ſine waerde gauen
vermenichuoldigē wil i ons ende dat hȳ
noch oueruloedelicker ons wil gheuē den
hi ons eens deels no ghegeuē heeft. want
daer en mach ghēē ſekerder gheruȳch we
ſen in zijnder teghenwoerdicheit dā grote
begheerte om meerder gracien. als hi ſeelf
ſegt. Die mȳ ethet die honghert noch nae

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mÿ ende die mi drincket den dorſtet noch meer nae mÿ· Mer macht gheſcieden ſoe zÿn uwer wel vele die ī haer cōſciencīē mi hier op antwoerdē. wÿ begeren zeer deſen gheeſt die aldus onſer crancheÿt te hulpe quame mer wi en connēs niet ghecrighē Ende ick ſeg v daer om en crÿchdÿs niet wāt ghi daer niet om en biddet. daer om en ontfanghet ghÿs niet want ghi en be/gheert hem niet. Ghi bid daer om eñ ghÿ en crÿcht niet dat gi biddet wāt ghi traechliken ende v̇ſumelic biddet. want god en v̇wachtet noch en begeert anders niet dā dat hi ſtadelic eñ mit groter begheertē vā ons gheſocht mochte werden. Hoe ſoude hi hem ſeluen moghē weigherē den ghe/nen die hem ſoeckē ende bidden die de gene die noch niet om hem en biddē ende hē noch niet en begherē minlÿcke toeherdet dat ſi biddē ſullen. Iſt ſake ſegt hi dat ghÿ dÿe quaet zÿdt wel goede gauē cont geuē uwen kinderen hoe veel te meer ſal v he/melſche vader enē goeden gheeſt gheuen die hem bidden· Daer om mÿn alderliefſte biddet ſonder ophouden biddet ſonder twÿuelen. endē in al dat ghÿ doen ſult ſoe roept altoes aen die teghēwoerdicheit eñ hulpe des alder ghenoechlickſten eñ des alre ſoetſtē gheeſtes. Ons is oeck noot lieue broeders dat wÿ mÿtten heÿlighen apoſtel ſinte andries ons cruÿs opboeren ÿmmers mit onſen beholder iheſū chriſtū den ſinte andries trouwelÿcke heeft ghe/volghet. Wāt daer om was hÿ alſoe blide ende alſo vrolÿc in zÿnder paſſien. want hi niet alleen om chriſtus wille mer oeck mit chriſto ſcheen te lÿden eñ ſoe mede ge/plantet was mitter gheliceit zÿns dodes op dat hi ſo als hi mit hem lede oeck mit hem mocht regnierē. Mit wien op dat wi oeck te ſamen ghecruÿſt moghē werdē ſo laet ons mit toe horende oren onſer hertē vlÿtelÿcke horen die ſtemme des gheens die daer ſpreket. Soe wie dat na mÿ wil comen die wÿl verſakē hem ſeluen ende boete op zÿn cruce ende volghe mi nae. of hi ſegghen woude Die mi begheert die verſmade hem ſeluen. endē die minē wille begheert te doen die leer breken ſinē eÿghē wille. Mer al te handes ſtaen die ſtridē op teghens ons. eñ onſe vianden die wapenē hem teghens ons. Daer wi ons weder te/ghens wapenen ſullen. ende ſullen ons oeck pÿnen na te volghen die wapene ōs coniges. ende onſe cruÿs ſullen wi op boeren ouermits welcke wÿ al onſen viandē verwinnen ſullen Hoert doch wat ons die propheet louet inden ſouter ÿmmers die heilighe gheeſt doer dē monde des propheten. Mit enen ſcilde ſal die waerheÿt dÿ ōme beuaen. Broeders waer ōme werdē wi dus mit deſen ſcilde omme beuaen dan daer om dat wÿ vā allen ſiden vā onſen vianden aen gheuochten werden.

Merct doch in wat manieren wi mit de/ſen ſcilde ōme beuanghen werden. Sÿne waerheÿt ſegt hi ſal dÿ mit enē ſcilde omme beuanghen. wat is die ſake Du en ſultſte niet onthien vāder nacht vreſen vā/den pÿlen die des daghes vlieghē ende vā der boetſcap de daer wandert ī duÿſterniſſen eñ vandē inloep eñ vanden middaghē duuel. Sietſtu nu wel hoe groet noot dÿ is datſtu mit deſen ſcilde ombeuanghen werdes. de dus an all ſiden vander viādē ſchutte an gheuochtē werdeſt. Want van beneden ſtaet teghēs dÿ op die nachtvreſe an dine luchter ſide vlieghē die pÿlen des daghes. an die rechten ſide wādert die dōcker botſcap. ende op datter gheen ſide vrÿ

en ſi ſoe comet dÿ van bouē te ghemoete
die boſe middach duuel. Eñ wÿ arme on
gheuallighe menſchen daer wÿ zÿn ondˀ
alſoe veel ſerpentē eñ oec quade venÿnde
dÿeren. eñ alſoe veel vuerighe pilen na ōs
gheſcoten werdē. eñ alſo veel wrede eñ oec
ouermoghende ſtarcke viandē teghen ōs
op ſtaē daer zÿn wÿ leÿder mit dier alder
ſcaedelÿcker ſekerheit alſoe onbeſorget eñ
oeck mede alſo onachtſom eñ ſlaperich/
ende wÿ gheuen ons tot ÿdelheden ende
tot lichtuaerdichedē. eñ wi zÿn alſo traech
eñ alſoe onbegeerlic tot allen goedē werc/
ken eñ geeſtelikē oeffeninghē oft al paÿs
ende vrede eñ ſekerheit waer. ende recht of
dat leuen der menſchen op der eerdē gheē
ridderſcap en waer Jck ſegghe v dat mi
ne alderliefſte broeders dat ick in deſer ſa
kē harde ſeer beſorghet bin. ende mÿn ſiele
wert mitten zwaerde des aldergroetſten
anxte doerſteken· als ick dat ſie dat wi on
der alſoe veelveruaerlÿcke periculen ende
oeck mede ſorghen alſoe ledich ende oeck
alſoe traech ende alſoe ſeer onachtſom ge
uonden werden. Wāt een vā tween mach
mē wt deſen onachtſomheit eñ verſume/
licheit claerlicke bekennen ofte beprouen
als dat wi mit allen onſen vianden ouer
ghegeuen zÿn al en wetens wÿs niet. Of
iſt ſake dat ons god noch onthoudet endˀ
niet achter en latet dat wÿ onſen goeden
heren ende onſen beſchermer alte zeer on/
dancbaer werden gheuonden. Ende hoe
groet quaet dat enich van deſen beÿdē is
dat mach een ÿghelick menſche die enich
verſtant ī hem heuet wel mercken. Daer
ōme ſoe bidde ick v mÿne alderlifſten dz
de grote wakende boeſcheit onſer viandē
ōs oec wacker ende toe ſiende moet ma/
ken Eñ als wÿ ſien die de grote aenſtaen
de boeſcheit ende naerſticheit die ſi hebbē
ons te verderuen endˀ totter ewigher doot
te brenghen. dat wÿ daer bi gheleert ende
vermaent werden ons daer oeck voer te
huden. ende dat wÿ mit anxte ende mÿt
ſorchuoldicheit ons ſelues ſalicheÿt ons
pÿnen te wercken. Siet dus is indē cruce
onſe ſalicheit. allen dat wÿ ons ſtantach/
telÿcken daer bÿ pinen te blÿuen. Dat
woert des cruces ſegt die apoſtel is dē ver
loren menſchen ſotheÿt. mer den ghenen
die daer ſalich bÿ werden dat is ons ene
godlike cracht ende een ſcilt daer wÿ ghe/
heelÿc mede beſchermet werden Eñ mittē
vier hoecken of hornen des gebenedÿden
heilighē cruces wiſen wÿ al die ſcuttē der
vianden van ons. want dat nederſte deel
des cruces ſetten wÿ teghēs die nacht vre
ſe daer cleÿnmodicheit bÿ beteÿkēt is. die
ons comet vander onwoenliker caſtidin/
ghe des vleÿſces als wÿ dat gheerne den
gheeſte volcomelick onderdanich maken
ſouden. Ende iſt datter ÿemāt in onſe aē/
ſichten ōs vermaledidet of qualÿckē ſpre/
ket of openbaerlike raden wil quaet te do
en. dat zÿn ſchutten of pÿlen die des da/
ghes vlÿeghen. ende comen ons aen ter
luchter ſiden. ende daer ſullen wÿ dē luch/
teren arm des cruces tegens ſettē. Voert
als ons ſuete ende ſmekende woerdē toe
gheſproken werden ende ons onder den
ſchÿn ſulker ſmekender woerdē afterſpra
ke/of haet ende niet onſer euen menſchen
in gheblaſen wert of als ons wat quaďs
onder den ſchÿn des ghoedes wert ghera
den. dat comet ons als aen die rechter ſi/
de an mer wie ſulcke dinghen doet die is
mit mÿ een iudas ende wil mi mit ſinen
kuſſen verraden. Mer ons is noet dat
wÿ die boetſcap die in duÿſterniſſen wā/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dert mitter rechter horne des cruces van ons pynen te wiſen. Die middach duuel dats die gheeſt der houerdien die inder alre meeſte claerheit der doechden alre hardelicſte die menſchen pleghet an te vechtē daer ick v dicwil vā pleghe te ſeggen hoe ſcadelic dat hi is. want die houerdie is eē beghin alre ſondē ende een principael ſake der ewigher verdomeniſſen. Eñ daer ō ſo wie dat gheerne ſorchuoldich wil weſen om ſine ſalicheit den is noet dat hi dz ouerſte deel des cruces daer teghen ſette. ende hem hudē dat hi hem niet en ōheffe in houerdiē. ende dat zijn herte niet opgeblaſen en werde eñ nz en wādere in grotē noch in wonderlicken dinghē bouen hem ſeluen. mer alle die ſcutte die hē aldus vā bouen an comen die ſal hi mittē ouerſten deel des cruces vā hē pinē te wiſen.

Dit ouerſte deel des cruces is alleē daer die tytel der ſalicheit eñ der goeder lere an gheſcreuen wert. wāt alleen die hem veroetmodighet die is waerdich verheuen te wardē. ende op dat ict met cortē woerden weder hale dat ic voren gheſegt hebbe. deſe vier hornē des cruces zijn. onthoudighe verduldicheit vroetheit eñ oetmodicheyt. Dat is een ſalighe ſiele die in deſen cruce can glorierē ende in deſen cruce al hare vyandē ōwinne. Alleen dat ſi daer ſtantaftelic bi bliuē. eñ vā gheēderhāde becoringē haer daer van en laet verſceydē. Soe wie in deſen cruce verheuē is die bidde mit ſinte andries ſinen meeſter dat hi hē vanden cruce ymmer niet en late verſceydē.

Wāt wat en derf die boſe geeſt niet doen wat en vermeet hi hem niet. Dat hi ouermits egeas handē voer hadde mitten diſcipel dat hadd hi gheerne gedaē ouermits die tonghe der ioden in den meeſter. Mer in beydē heeft zijn berou alte late geweeſt ende daer om is hi van hē beydē verwōnen eñ confuys wech gheiaghet. Och of hi oec vā ons ſo veriaghet mochte werdē die in ons verwinende die ierſte in hē ſeluen eñ na in ſinen wtuercoren diſcipel verwonnen heeft. Hi moet ons hulpelic weſen daer toe dat wi in deſen ſeluē cruce der penitencie dat wi om ſinen wille an ghenomē hebben ſtantaftelijc eñ ſalichlic volharden moeten. die bouen als is ghebenedijt god inder ewicheit. Amen

Item hier nae volghet van dē heilighen aduent ons heren. waer van dat ſinte bernardus ſettet ende ſchryuet ſes ſermonen.

Dat ierſte ſermoen is van ſes mercke licken puncten. wye hi is die daer comet. waen hi comet. waer hi comet. zc.

Sermoen. i.

Oden ſo beghaē wi mijn alderliefſte broeders dat beghin vāden aduēt. wel kes naem wel bekent ys vandē ghemeynē luden. eñ ghewoenlic gheuiert endē beghaē wert vandē kerſtenē menſchē deſer werlt alſoe alſt mit anderē hoechtijden is. mer dat is wel te vermoden dat die ſake des naems ſoe niet bekent en is. Want die ongeuallighe adams kinder die laten weſen alle goede eñ ſalighe oeffeninghe daer hem goet vā comē mochte eñ keren hē tot ydelen eñ onnuttē dinghē. want wien ſullen wi moghē ghelikē dē menſchē de in deſen tijdē zijn. of wien ſchinē ſi ghelic te weſen die wi ſien dat vā deſen eertſchē eñ vergāckelikē ghenoechtē eñ troeſtē niet en mogē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

verſcheydē werdē. Sōō twiael mē mach
ſe wel geliken den ghenē die int water ge/
uallen zȳn ende bȳna verdrinckē willen
Want men ſiet dat ſulcke menſchen vaſt
holden wat dat is dat hē ter hant comet
al iſt een ſnode dinck dat hem niet helpen
en mach. Als wortelen of blader der din/
ghen die inden water waſſen of dier ghe/
lȳcke. Eñ al iſt datter ẏemant comet dẏe
hem helpen willen. ſi pleghen ſo ſommi/
len tot hē in te treckē alſoe dz ſi noch hē ſel
uē noch dē anderen en mogē helpen Dus
blẏuen ſi leẏder verloren in deſen groten
widen mere. Aldꝰ bliuen ſi verloren als
ſi hē geuen tot deſen ſnoden vergāckelikē
dinghen ende laten die dingen daer hem
heẏl ende ſalicheit vā comē mochte. ouer
mits welcken haer ſielen beholden moch
ten werden. want ten is niet gheſcreuē vā
der ẏdelheit mer vander waerheẏt ſoe iſt
gheſcreuē. Ghi ſultſe bekennē ende ſi ſullē
v verloſſen. Mer ghi broeders den god
als den ghoeden cleẏnen dinghen open/
baert. die den wȳſen ende vroeden nader
werlt verborghen zȳn ghi ſult v altoes be
cōmerē mit den dinghen daer v ſalicheit
an gelegen is. Eñ ghi ſult vlitelic ende
oeck wȳſlic hier an mercken die dinghen
die hier toe hoeren. Als ten eerſten. wȳe hi
is dē daer comet eñ dẏe wi ſine toecoemſt
iaerlicx begaen. waen hi comet. wanneer
hi comet. eñ dē wech daer hi doer comet.
Dit is ſonder twȳuel louelicke ende oeck
ſalighe curioſicheit. Want die ghemeẏne
heilighe kercke en ſolde mit ſoe groter ẏn
nicheit alle iaer niet beghaen deſen aduēt
wiſteſe niet datter grote ſalighe ſacramē/
ten in verborghen waren Ten ierſtēmael
ſullen wȳ aenſien mittē apoſtel diet mẏt
groten verwonderen aenſach. hoe groet
hi is de daer comet eñ ingaet i deſer werlt
Want als die enghel gabriel tughet alſoe
is hi een enighen lieuen zoen des aldero/
uerſte ende daer om is hi mede die alder/
ouerſte. Wāt dat en betaemde mi niet dz
wy dencken ſoudē vanden enighen zoen
gods dat hi een wederdeghe ſoude weſen
mer ons behoert thoe dat wȳ hem belȳdē
ſullen ghelȳc te weſen ſinē vader. in hoech
heidē ende in weerdicheiden Want wie en
weet dat niet dat der princē kinder mede
princen zȳn. eñ der conighen kinder coni/
ghen. Mer wat wil dat bedudē dat indē
drẏen perſonē die wi inden heilighen god
liken drieuoldicheit ghelouen belȳdē eñ
aenbeden. niet die vader noch die heilige
gheeſt ghecomen en is in deſer werlt mer
die zoen. Ic en vmode niet dattet ſonder
merckelicke ſake gheſciet ſi. mer wie heeft
bekent den ſin des heren oft wie heeft zȳn
raetſman gheweeſt. Want dat en is ſon
der dē ouerſten raet des heẏlighē drieuol/
dicheit ſoe niet gheſciet dat ſonderlinghe
die zoen inder werlt toe comē ſoude. Eñ
iſt ſake dat wi te rechte aenſiē die ſake on/
ſer ellendicheit wi ſullen daer machſchie/
den wel eens deels in moghen mercken
dattet ſoe wel behoerlic was dat wȳ ſon/
derlinghen vanden zone verloſt ſouden
werden. Want doe lucifer die vroede op
ghinck ōme des willen dat hi hem onder
winden woude den alder ouerſten ghelȳc
te weſen. ende als mit enen roef hem go/
de ghelȳcken woude. dat alleen den zoen
toe hoert. ſoe is hẏ mit rechte vten hemel
gheſtoten. ende hi is gheuallen Want die
vader was neernſtich voer ſinen zoen. eñ
het ſchȳnt recht of hi mitten wercken ſeg/
ghen wolde. Laet mẏ die wrake ende ick
ſalt vghēldē. eñ al te handes ſulſtu ſatha/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

was ſien vallen als een blixem vanden he
mel. wat willſtu dā dan verhouerdighē
die eerde ende aſſchen biſte. Heuet god
die enghelen niet ghespaert die hē verhoe/
ueerdihdē hoe veel te meer en ſal hi di niet
ſparen die een vuyle ſtinkēde worm biſte
Deſe lucifer en dede niet nocht hi en ondē/
wan hem niet ſonderlinges mer hi hadde
houeerdighe ghepēſen eñ ghedachtē. endē
altehandes als in een oghenblic wert hy
vten hemel gheſtotē ſonder hope daer ni/
meer weder te comen. wāt als die apoſtel
van hē tughet ſoe en ſtōt hi niet indē waer
achticheit. Mijn lieue brueders vlyet die
houeerdighe. Ic bids v zeer vlyet dat be/
ghin alder ſonden. dats die houerdie. die
alſoe haeſtelick den ghenē die bouē al die
ſterren claerlikē blinkende verdonckerde
mitter ewigher duyſterniſſen. endē niet al
leen den enghel mer den ouerſten vā alle
den engelen verwādelde in enen duuel.
Waer om hi oec dē menſchen benide dat
goede daer hē god toe gheſcapen haddē eñ
die vermaledide boeſcheit die hi in hē ſel/
uen ontfanghē hadde die pijnde hi te ver
breeden inde menſchē eñ ghaf hem dat in
dat hijt ethen ſoude vāden bome die hem
verboden was eñ ſeyde dat hi dan werdē
ſoude als god wetēde goet ende quaet.
Wat is datſtu hē loueſt onſalighe wat lo
ueſtu hem. daer die zoen des alderouerſtē
den ſlotel alre wetentheit heuet. endē ym/
mer hi ſelue die ſlotel is ſonder twiuel da
uids ſlotel dye ſluyt dat nyemant op en
luuct. want in hem zijn alle die ſchatten
der wijſcheit ende oec der wetenheit ver/
borghen. ſaltſtu dan du boſe den ſtelē eñ
den menſchen gheuen. Hyer in moechdi
mercken datter waer is dat onſe lieue he
er van hē ghesprokē heeft als dat hi loghē
achtich is endē zijn vader dat is een vader
der loghenen. Hi was loghenachticy
doe hi ſeyde. Ic ſal ghelijck weſen den al
der ouerſten. Hi was een vader der loghe
nen doe hy dat venijnde vmaledide ſaet
der loghenen dē onnoſelen menſche was
inſtoetende. ſegghende ghi ſult weſen als
goden Ende du dwaſe menſche du biſt al
ſulcken dyef ende lopeſt mit hem.

Broeders ghi hebt wel ghehoert dat te
nacht inder metten gheleſen wert dat die
propheet yſayas ſegt Dine princē zijn on
ghetrouwe. of na die ander ouerſettinge
onghehoerſaem gheſellē der dieuē. Voer/
waer ſo hebbē onſe princen adam eñ eua
die de ierſte ende die principaelſte hebben
gheweeſt aldes menſchelikē gheſlachtes
onghehoerſaem eñ zijn gheweeſt der dye/
ue gheſellen. Want dat alleē den zoen toe
behoert. dat wolden ſi ouermits den raet
des ſerpentes ymmer des boſen duuels
die inden ſerpent ſprac hem onderwindē.
Mer die vader en latet ſoe niet heengaen
dat onrecht dat ſinen lieuen zoen wert ge
daen Want die vader beminnet den zoen
endē hi wreket zwaerlijcken op den mēſche
eñ verzwaert zijn hant eñ dz op hē comet.
Want al hebben wij in adam geſondicht
ende in hem hebbē wy alle dat oerdel des
verdomeniſſen ontfāghē Wat ſal dan die
lieue ghemide zoen doen als hi ſiet dz die
vader ſo neerſtich is voer hem endē gheen
creatuer en ſpaert. Hi ſegget in hem ſeluē
Sal aldus mijn vader om minē wille al
ſine creaturen verlieſen. Die ouerſte der
engelen begheerde mijne hoecheit eñ daer
warender vele vāden enghelen diet myt
hem hielden. eñ altehandes wraeckt mijn
vader alſo zwaerlijcken in hem dat hy hē
ſloech mit alden ghenen diet mit hē hiel/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

den mit ōgheneſelickē wōden eñ mit wre
den ſlagē. Die wetenheit eñ die wÿſcheÿt
die oec mÿ properlickē toe behoert wolde
die menſche tot hem trecken. eñ ouer hem
en heeft oec mÿn vader gheen barmher/
ticheÿt ghehadt ende zÿn ogen en heeft hi
niet gheſpaert. Heuet god oec wat
mitten oſſen te doen. Twee edele creatu/
ren hadde god gheſcapen daer verſtāt en
de redē in was die bequaem mochtē wor
den die ewighe ſalicheÿt te ontfanghen.
als die engelen ende die menſchen. ende
hi heeft om minen wille vele vanden en
gelen v̄loren ende oec mede die menſchē
alle te ſamen. Daer om op datmen claer/
lick weten mach dat ic den vader lief heb
be ſoe ſal ic mÿ alſulck bewiſen dat hi bÿ
mi weder ſal ghecrighen die hi nae eenre
manieren bi mi heeft v̄loren. Jonas dÿe
propheet ſeÿde Js dit onweder om minē
wille ſoe neemt mi ende worpt mi in die
zee. Alle beniden ſi mi Jc ſal ghaen eñ ſal
mÿ ſulc toenen dat ſoe wie op mi ſien wil
ſoe wie ſulck wil weſen als hi mi ſiet daer
ſal hem alle ghoet van comē Mer ic weet
dat wel dat die enghelſche gheeſtē die van
gode zÿn ghegaen dat ſi alle v̄herdet zÿn
in hare boeſſcheÿt. ende dat ſi quaet ghe/
daen hebben dat en is hem van gheender
onwetenheÿt ghecomen. ende daer ōme
moeten ſi immers ewelic verloren weſen
die niet weder keeren en willē noch gheen
berou en hebben. Die minne ende lieften
des vaders ende die eer des conincks eÿ
ſchet recht oerdel. Wāt daer om heeft god
den menſche van beghinne geſcapen dat
hi die ledighe eñ wanne ſtede des hemel/
ſchen rikes daer die engelen wt gheuallē
waren mitten menſchen veruollen ſolde
ende op dat die neder val der hemelſcher
ſtat iheruſalem mitten menſchen weder
ghemaket ſolde werden. want hi dat wel
wiſte dat den gheuallen engelen gheÿnē
raet en ſolde weſen weder op te ſtaen. Hi
kende wel moabs houeerdicheÿt dat dÿe
ſeer groet was ende dat ſine grote houeer
die die boete der oetmoedigher penitēcie
niet toe laten en ſolde ende daer om ghee
ne ghenade verdienen en ſolde. Mer inſ
ſteden des menſchen die oec mede gheual
len was en is gheen ander creature ghe/
ſcapē. eñ daer in beweſen is dat die mēſce
noch v̄loſt ſolde werdē. Ende wāt die mē
ſche ouermits die boeſſcheÿt eens anders
in die ſonde gheuallen was ſoe waſt wel
redene dat die liefte eñ minne eens anđs
hem te hulp ſolde moghen comen.

Hier omme o here bidde ic dattet dÿ ghe/
noeghe mÿ te verloſſen want ic cranc ben
Want ic diets ghewiſe wt minen lāde ge/
voert bin eñ hier onnoſelic in eender kuÿ̄
len ghewoꝛpen ben Niet dat ic te mael on
noſel ben. mer bi den te rekenen die mi be
droeghen heeft ſoe was ic eens deels ōno
ſel. Mi is vroet ghemaect o here der loge/
nen te conſenteren. mer laet die warach/
ticheÿt comen op dat die valſcheÿt bekēt
mach werden. eñ ic oec bÿ der waerheÿde
mach bliuen eñ die waerheÿt mi mach v̄
loſſen ſoe dat ic der bekender valſcheÿt ge
lÿc verſaken mach eñ der waerheÿt volco
melÿcken aenhanghen. want anders en
is mÿn miſdaet gheen menſchelicke bero
ringhe mer een duuelſche verhardicheÿt.
want inden quaden verhardet te bliuen
dat is duuelick. Ende mit rechte ſullen ſi
mitten duuel ewelicken verdoemt eñ ver
loren bliuen die nae ſinen exempel bliuen
willen inden ſonden.

Siet mÿn lieue broeders ghi heb

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

het nu ghehoert wie hi is die daer coemt.
Nu mercket voert aen waen hi coemt eñ
oec mede waer hi coemt Hi coemt ſonder
twiuel uter herten godes des vaders indē
lichaem zÿnre moeder der heÿliger ionfe
ren ſinte maria. Hi coemt vādē ouerſten
des hemels in dat nederſte der aerden.
Hoe iſt dan Sullen wi dan oec onſe wo/
ninghen inder aerden maken. Ja wÿ iſt
ſake dat hi inder aerden is ghebleuē. wāt
waer ſolden wÿ wel weſen ſonder hem.
of waer ſolden wÿ qualicken mogen we
ſen als hi mit ons waer. Wāt wat is mÿ
inden hemel ſegt die propheet eñ buÿtē di
wat mach ic willen inder aerdē. God mi
nes hertē eñ god is mÿn deel inder ewich
heÿt. Wāt al wandere ic middē in die ſche
me des dodes ic en ſal gheen quaet ontſiē
want du mit mi biſte. Mer nu als ic ſie ſo
coemſtu van bouen neder niet alleen tot
ter aerden mer oec totter hellē. niet als ge
bonden mer als een die vrÿ is onder den
doden. eñ als dat licht dat inder duÿſter/
niſſen lichtet. mer die duÿſterniſſe en be/
grepēs niet. Eñ daer om en wert ſine ſiele
niet ghelatē inder hellen. noch zÿn vleÿſch
en ſach gheen vuulinghe Wāt criſtus dÿe
neder ghecloммen is hi is dÿe ſelue die
opgheclommē is op dat hÿt al veruollen
ſolde daer of gheſcreuē ſtaet Dat hi ōme/
ghinc wel doende eñ gheſont makēde alle
die ghene die bedruct waren vādē duue
le. Eñ op een ander ſtede ſtaet oec gheſcre/
uen. Hi vblide hem als een gigant te lo/
pen den wech vādē ouerſtē des hemels
is zÿn wtghāck eñ zÿn toeloep is totten o
uerſten des hemels. Daer om ſo roept die
apoſtel wel te rechte Suect die dinghē die
hier bouē zÿn daer criſtus is ſittēde totter
rechter ſiden zÿns vaders godes almach/
tich Wāt hi ſolde al te vgheues arbeÿden
ons herten opwaert te heffeu ten waer dz
hi ōs vroet maecte dat daer is die meiſter
onſer ſalicheÿt. Mer laet ōs nu voert ſien
dat hier nae volghet Wāt al is die mate/
rie ouervloedich eñ ſeer vruchtbaer. dÿe
cortheÿt des tides en lidet nochtās niet de
grote lancheÿt onſes ſermoens.

Als wÿ aenmerckē wie hi is dÿe
daer comet ſoe bekennen wÿ een ontſpre
kelicke grote moghentheÿt. Eñ als wi an
ſien waen hi coemt ſoe mercken wÿ enen
ſeer langhen wech. als hi oec tuget die wt
enen propheteltcken gheeſt ſpreket eñ ſegt
Siet die naem des heren coemt vā veers
Eñ als wÿ aenſien waer hi coemt ſo mer
ken wÿ ſine grote onbegripelicke mogē/
heÿt eñ waerdicheÿt ſoe dat nÿemāt dz te
volle ouerdēcken en can. dat die alreouer
ſte moghētheÿt hem ghewaerdigen wou
de in die eÿſelicke onreÿnicheÿt des karc/
kers te comen Eñ nu wie twiuelt daer an
ten ſi een grote ſake waer ōme ſoe groete
moghētheÿt vā ſo veer weghes comē wol
de in ſoe ōwaerdigen ſtede. Sōder twiuel
die ſake was ſeer groet. wāt het was zÿn
grote barmhertichz eñ liefte. Eñ wat meÿ
nen wÿ dat die ſake is zÿnre toecoemſten
wāt dat is dat wÿ nae der ordinācien dÿe
wÿ voerghenomē hebbē nu aenmercken
ſullen Eñ hier en behouē wÿ niet alteſeer
te arbeÿdē wāt al ſine woerden eñ werckē
toenen wel die ſake waer om hi is gheco
men. als om te ſueckē thōderſte ſcaep dat
vdwaelt was is hi neder gecomē vādē ho
gen berge des hemels. Eñ op dat noch o/
pēbaerliker dē here belidē ſine wercken eñ
barmhertichheÿt tottē kinder der mēſchen
hi is om ōſen wil gecomē. O wōderlicke
barmhertichz die god hier toe vwaerdicht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

heuet. ende hoe wonderlicke hoghe is die
weerdicheit der mēſchen die aldus vā go/
de gheſocht werdet. Ende als die mē/
ſchen hier in glorierē dat en is gheē dwael
heit Niet dat die mēſche ÿet mach ſchinē
te weſen van hem ſeluen. mer dat hē god
ſo groet gherekent heuet die hem gema/
ket heuet. wāt al die rÿcheden deſer werlt
ende al die glorie eñ al dat die mēſche be/
gheren mach en is niet te gheliken bÿ de/
ſer glorien. O here wat is die mēſche dat
ſtu hem ſo groet makeſt. of waer om ſet/
teſtu dÿn herte teghens hem. Doch ſoe
wolde ick gheerne weten wat hi daer me
de meent. dat hÿ tot ōs quā eñ waer om
wÿ niet tot hem en ghighen. wāt wi zÿns
behoefden want ten is gheen ghewoente
dat die rÿcke totten armen pleghen te co/
men al iſt dat ſi dē armen ghoet doē wÿl
len. Broeders tis wel alſo het had wel be
taemt dat wÿ tot hem gheghaen hadden
mer daer was t ÿrehāde hinder in. Ten
ierſten ſoe waren onſe oghen zeer cranck
doncker. eñ ſine wonighe is in enē ontoe
ghanckeliken lichte Voert ſoe laghen wi
ſieck in onſen bedde ſoe dattet ons onmo
ghelick was te comen tot zÿnder hoecheit
Hier om ſo heeft die alderghoedertieren/
ſte gheſontmaker ende die goede meeſter
onſer inwendigher ſiecten hem ghewaer/
dighet neder te comen tot ons. ende ſine
godlike claerheit heef ghematighet onſen
crancken oghen. eñ hi heeft ene lanterne
an ghenomē als dz alderpuerſte lichaem
dat hi vander heÿligher onbeulecter ma/
get ontfāghē heeft. Dit was die alderlich
ſte ende die alderclaerſte wolcke daer dÿe
propheet of ſegt dat hi daer op ſitten ſou/
de ende ſoe gaen in egipten. Tis nu tÿt
dat wi oec aenmerckē ſullē die tÿt in welc
ken onſe gheſontmaker comen wolde.
Want hi is ghecomen dat ic meen o wel
kondich te weſen. niet in dē beghine noch
in dat middel mer in dz eÿnde der tÿt Eñ
dat en is niet ōbehoerlÿcke gheſchiet mer
die godlÿcke wÿſcheit heeftet ſo wÿſlicke
ordiniert dat hi doe ſine godlÿcke hulpe
ōs geſent heeft daert alre meeſt noet was
Want hi wel wiſte dat adams kinder on
dācbar warē. Wāt waerlike het begande
auent te werdē eñ die dach was zeer wech
ghegaen. ende die zōne der gherechticheit
was te mael ſeer verdonkert. ſo datter ſe
er weÿnich ghebleuen was van ſine claer
heit oec van zÿnder hetten Ende dat licht
d̄ bekēniſſe godes was doe te mael cleÿn
inden menſchē. ende want die boeſcheÿt
ſo zeer oueruloeide ſo was de godlike lief
te ende minne al vercoldet. Die engelen
en openbaerden hem doe niet vele dē mē
ſchen. daer en waren gheen prophetē wāt
ſi hielden alle op als van miſtroeſte ōme
die grote hardicheit ende verblintheit der
menſchen. Eñ doe ſeÿde die zoen. ſiet ic
come als wÿ oec op een ander ſtedi leſen
Jck ſelue die daer ſprac ſiet ic ben hier te/
ghenwoerdicheit Alſoe doe alle dinghen
waren int middel haers zwÿghens. ende
die nacht die was midden in ſinen loep.
quam dat almachtighe woert godes ne
der vanden conicliken ſtoel. Dit ſach dÿe
apoſtel aen doe hi ſeÿde. Doe die volheÿt
der tÿt quā doe ſende god ſinen zone. wāt
die volheit eñ ouerulo edicheit d̄ tÿtlicker
dinghē maecte indē mēſchē armoede eñ
ōghetelheit der ewiger dinghen. Eñ daer
om ſoe quā wel te tÿde die ſalighe ewichz
do die tÿtlÿcke dinghē ſo ouerulo idē Wat
ick zwighe van anderen tÿtlÿckē dinghē
Die tÿtlÿcke vrede was doe alſoe groet in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

der eerdē dat oten ghebode eens menſchē
al die heel werlt beſcreuen worde.
Nu hebdi̇̃ den perſoen des gheens die
daer comet ende beȳde waen hi comet eñ
oeck waer hi comet· Die ſake waer om hi
comet ende die tȳt daer hi in comet en is
v niet onbekent. noch is daer een achter.
als die wech daer hi doer comet. Ende ōs
is noet dat wij̃ den oec neerſtelij̃c ons pȳ/
nē te bekennē op dz wi ōſen hē ōſē geſont
maker te moet moghe gaen als dat wel
betamelij̃c is Eñ wij̃ ſullen weten dat al/
ſoe als hi eens ſienlij̃c quā inden vleȳſche
inder eerdē ōme ſalich te maken die men/
ſchen. alſoe comet hi alle daghe onſienlij̃c
ke inden gheeſte tot ſinen wtuercoren om
haer ſielen ſalich te maken als daer geſcre
uen ſtaet. Criſtus ons heer is een gheeſt
voer onſen aenſicht· Ende op datſtu we/
ten mogheſte dat deſe toecoemſt ons herē
gheeſtelij̃c ende verborgehn is ſoe ſegt hȳ
voert. In ſinē ſceme ſullen wij̃ leuen ondē
die heidenē. Hier ōme ſo iſt wel behoerlij̃c
al en can die ſieke den meeſter niet veer te
moet lopē dat hi doch zij̃n hoeft daer te/
ghens oprechte eñ pinē hem als hi beſt cā
hem tegens den meeſter zij̃nder ſalicheȳt
te verwackeren. Ten is oec gheen noet o
menſche ouer die zee hem te moete te va/
ren. of ouer hoghe berghē hem te moete te
lopen. di en werden ſeg ic gheene langhe
weghen voer gheleȳt te reȳſen. ghāc in di
ſeluen dinē heer te moet. Want dat woert
dat god is dat is na bȳ dij̃ in dinē monde
eñ in dinē herte. daer om ghanc hē te ghe/
moet mit inwendigher cōpunxien eñ mz
wtwēdighē beliden dij̃ns mōdes eñ pij̃n
dȳ doch een leiſtē wt te ghaen vter onreȳ/
nicheit dij̃nder quader conſciēcien. Want
het betaemt zeer qualiken dat die oueſte
meeſter alder puerheit daer in ſolde gaen
Dit is gheſegt vander inwendigher toe/
coemſte godes als hi inwēdeliker comet
endē verlichtet die ſielen zij̃nder wtuerco/
render vriendē mit zij̃ndē inwēdiger tegen
woerdicheit. Ende het luſtet mi oeck wel
den wech an te merken zij̃n opēbaerlikē
toecoemſt. wāt ſine weghen die zij̃n ſuuer
lic ende ſine toepade zij̃n vredelic. Sȳet
ſegt die bruȳt in cāticis. Hi comet ſpringē
de inden berghen eñ hi ouerſpringhet dē
cleȳnen berghē. O ſuuerlike bruȳt chriſti
du ſieſtē wel comen. mer daer hi ruſtet en
conſtu niet ſien daer om ſeȳdeſtu Bewij̃/
ſe mi dē mij̃ne ſiele lief heuet waer du voe
deſt eñ waer du ruſtes. Wāt ruſtende voe/
det hi die enghelen in die ewighe wij̃ſheit
die hi verſadet ouermits dat ſcouwē zij̃n
der ewicheit eñ zij̃nder ewigher onwādel
baerheit. Mer o ſuuerlicke en wil niet on
kundich weſen dij̃ns ſelfs wāt dat hoghe
beſcouwen gods dat is hoghe bouē di eñ
du en mogheſte daer noch niet toe comen
Mer ſich hi is wt ghegaen wt zij̃nder heȳ
ligher ſtede. ende die al ruſtende die heȳli
ghe enghelen voedet die heeftet beghon/
nen ende hi ſal ons gheſont maken. ende
men ſal hem ſien comen gheuoedet die/
men niet ſien en mocht doe hi ruſte ende
voede. Siet hi comet ſpringhēde indē ber
ghē eñ ouerſpringēde den cleȳnē berghen
Bij̃ dē berghē eñ dē cleȳnē berghē verſtae
wij̃ die patriarchen eñ propheten· Ende
hoe dat hi ghecomen is ſpringhende endē
ouerſprigēde dat moechdi leſen indē boec
ke vā ōs herē gheboerte. Abrahā heeft ȳſa
ac gewōnē· eñ ȳſaac heeft iacob gewōnē
ende alſoe voert. Wt deſen berghen is hȳ
ghecomen als du vinden mogheſte oten
wortel van ȳeſſe. Van welcken wortel na

den woerdē des heiligē propheet is voert ghecomen een roede eñ op die roede is eē bloem ghewaſſen daer die ſeuēuoldighe gheeſt op heeft geruſt dat deſe ſelue pro- pheet noch openbaerlicker op een ander ſtede wtſpreket eñ ſegt. Siet eē iōcvrouwe ſal een kint ontfanghē eñ baren ende zijn naem ſal heten emanuel. dat alſo veel be duidet als god is mit ōs Dē hi eerſt noem de een bloem dē hiet hi na emanuel. ende dat hi eerſt hiet een roede dat hiet hi na o- penlic een ioncvrouwe. Mer dat is ons noet dat wi die verborghētheit deſer ma- teiten houden tot op enen anderen dach. Wāt die materie is hoghe die ſeer wel toe behoert een ſonderlinge ſermoen. wāt dit ſermoen al lanc heeft gheweeſt.

Hoe dat ons lieue heer vanden men- ſchen wil ghebeden zijn.

Sermoen. ij.

J hebben ghehoert dat die pro pheet yzaȳas den conick achā rȳet dat hi eē teyken eyſchē ſou de van goede. of in dat diepe der hellen of hoghe i dē hemel. Oeck hebbē wi gehoert die antwoerde des cōnics. die van buytē een forme had der goddienſticheit mer niet die doghedē van binnē. ende daer wert hy mit recht ghewraket vādē ghenen die der herten des menſchē doerſiet. eñ dē alle ghe dachten beliden. Ick en ſal dat niet bid- den ſeyde hi eñ ic en ſal den here niet beco ren. Die conīc acham was hoghe verheuē in coninclicker moghentheit ende hi was ſcalc na menſchelijcker cloecheyt in ſinen woerden. Daer ōme hoerde die propheet vā onſen here Ghanc eñ ſegge dē voſſe dat hi eē teykē begere vādē heer in dat dyep der hellen want die voſſe hebben holen. Mer al clomme hi neder inder hellē hy is daer bi de hē den wijſen ōwinnē can i harē cloecheit. Itē ghanc ſeyde die heer eñ ſeg ghe dē voghel dat hi vā goede een teyken eyſche hoge inden hemel Wāt die voge- le hebbē neſtē. mer al clom hi op inden he- mel daer ſal hi vindē die den houeerdygē wederſtaet enē mit zijns ſelues cracht die halſen der hoger eñ der houeerdiger te tre det. Eñ wāt hi ōmidet eē teikē te eyſcē zijn der hoger mogētheit oft zijnē onbegripe lijcker dyeper wijſcheit. daer ōme be loue- de ōs lief heer dauids gheſlachtē eē teykē zijnē godlicker goedertierēheit op dat ge- ne die noch vā zijnē godlicker mogētheit noch van zijnder wijſcheit niet ōuaert en werdē doch ghetogē ſoudē werdē ōumits die bewiſinge zijnē liefte Welke lieft nye māt meer gehat en heuet ſoe dat hi geſtor uē is voer ſine vriendē eñ is neder gedaelt om haer te vloſſen. Dus wort die cō. achas geboden dat hi ōthien ſoude die ho ge moghentheit des gheens die inden he mel regniert. of dat hi minlike omhelſen ſoude de mine eñ liefte des ghees die om ſinen wil neder ter hellen gheclōmen is. Hier om ſoe iſt moylic niet alleē dē men- ſchē. mer oec gode ſo wie dat niet waerde lic aendēkē en wil die moghētheit godes mit āxte noch die liefte die ōs god bewelē heeft mit liefte. Daer om ſegt hi ſal die he er v eē te teykē geuē daer ghi openbaerlic in merckē moghet die hoghe moghētheit godes eñ oec ſine grote liefte Siet ſegt hi eē ioncvrouwe ſal eē kint ontfangē en ba ren. eñ ſinē naem ſal weſen emanuel dat ſoe veel beduyt als god is mit ōs O adā en wil niet olyen wāt god is mit ōs. o mē ſce en wil nz vveert weſē als du hoerſte dē naē gods Wāt god is mz ōs Hi is mz ōs i

ghelikeniſſe des veleÿſches hi is mit ons
tot onſen beſten. Daer om is hi ghecomē
als een van ons ende is gheworden lide
lick als wÿ zÿn. Want hiet hi ſal botter eñ
honich ethen. of hi ſegghen woude Hi ſal
een cleÿn kindeken weſen enđ mit kīdeli
ker ſpÿſen ſal hÿ werden gheuoedet op
dat hi ſal connē wreken dat quaet is ſegt
hi ende kÿeſen dat goede.

Hier hoertmen oeck ghoet ende quaet
als wi leſen vanden bome die inden pa/
radiſe ſtont die den menſche vbodē was
van te ethen, dat een boem was des ouer
tredens · Mer deſe menſche die ons ghe/
boren wert die onderſcheidet veel bet dan
die eerſte menſche dede. Want hi verkieſt
dat ghoede ende wreket dat quade. ende
hi en doet nÿt als hi dede die de maledixie
beminde eñ ſi quā hem toe. ende die bene
dixie niet en woude. ende ſi wert veer van
hem. Want in dien dat hi voer ſegt vāden
kinde dat ons gheboren wert. hi ſal eten
botter ende honich. ſoe moechdi mercken
ho wÿſlÿcke hi kieſen can. Alleē ſo ſi mit
mi die gracie godes op dat ick ſelue dat ic
hier vā voele weerdelic eñ verſtandelic wt
ſpreken mach. In dē melc die vāden ſca/
pen coemt is beÿde botter ende caſe · Die
botter is vet ende vuchtich mer die caſe is
hart ende droghe. Aldus wiſte ons
cleÿne kindeken wel wat hi kÿeſen ſoude
die de botter at mer die caſe liet hÿ weſen
Dat is dat honderſte ſcaep dat verdwaelt
was. eñ ſpreket inden ſouter. Ick dwale
als een verlorē ſcaep. dat is dat menſche
lÿcke gheſlachte dat die aldergodertierē
ſte herde ſoechte eñ liet die ander neghen
eñ tnegētich indē berghen In deſen ſcapē
moechdi twierhāde dingē merckē. Dat eē
is zÿn ſuette natuer die zeer ghoet is. als
botter. eñ die onſcicte quade gheneÿgelic/
heit tottē ſonde als caſe. Siet nu hoe wÿſ
lic dit vroekint ghecoren heeft. die mēſche
lÿcke natuer der ſonder die quade geneÿ/
ghelicheit der ſonden heeft aen ghenomē
Want ſo leſen wi vādē ſonders. haer hert
is te ſamen geſtrēmet als melc In welc/
ken die quaghel der quaetheÿt al ontſet
hadđ die pure ſueticheit des melcs. Voert
ſoe heeft die bie an haer ſueticheit des ho/
nich · oec heef ſi een ſtekēden anghel. Dit is
die bie die ghevoet wert onder dē lelÿē eñ
woent ī dat engelſche lāt daer veel ſuuer/
like blomē zÿn · daer om is hi ghecomen
vliē totter ſtat nazareth dat eē bloem be/
dunt. eñ quā totter welrukēđ ioncvrouſcap
der ewiger maghet maria daer ſat hi op
eñ bleef daer bi Dat ſuete honich eñ dē ſcer
pe ſtekēdē anghel deſer biē bekēde hi wel
die hē mittē propheet ſinget barmhertich
heit eñ gerecht oerdel. Nochtās doe hi tot
ōs quā bracht hi alleē mit hē dat ſoete ho/
nich eñ nz dē ſcerpē ſtekēdē anghel. dat is
grote barmherticheit eñ niet dz ſcerpe ſtrē/
ghe oerdel. alſoe dz ſine diſcipulē op eenđ
tÿt vā hē begeerdē dat hi die ſtat dieſe niet
ontfāghē en woude ſoude latē verbernen
vādē hemelſchē vuere · hi ātwoerde hē goe
dertierlic dz des mēſchē zoen niet gecomē
en was om de mēſchē te oerdelen mer dē
mēſche ſalich te makē. Aldus en hadde ōs
bie genē angel mer hi had dē āgel alvā hē
geleÿt doe hi alſo veel onrechts leet noch/
tās altoes barmherticheit beweeſ eñ gheē
oerdel en dede. Mer en wilt niet hopē in
uwer boeſcheit eñ en wilt niet ſondighen
in enē bedrieghēdē hope. dē tÿt ſal comen
dat ōs bÿe harē angel weder an nemē ſal
eñ ſal daer medđ zeer ſcerpelic ſtekē dz iner/
ſte ŏ zōdarē · Want devađ en oerdelt nÿe

want mer hi heeft al dat oerdel den zoen
ghegeuen. Mer nu eet ōs cleyne kindekē
al botter eñ honich Wāt dat goede der mē
ſchelicker natueren heeft hŷ alſoe in hē ſel/
uen mit ſine godlicke goedertierenheit ŏ
enicht dat hi waer mēſche is gheworđē eñ
nochtans ghene ſonde en hadde. god is
barmhertich gheweeſt eñ nŷemāt en oer/
delt. Wt alle deſe woerden die nu gheſegt
zŷn vermoede ic dattet ghenoech gheopē
baert ſi wŷe die roede is die wt die wortel
vā ŷeſſe ſpruŷtet. eñ wie die bloem is daer
die heŷlighe gheeſt op ruſtet. Wāt die iōc/
vrou die god gheuōden heeft is die roede
eñ die bloem is haer zoen Sōder twiuel
ſoe is die zoen der ioncvrouwen wel een
bloem een ſchoen roet blinkende bloem
van duſenden wtuercoren. Een bloem
die de engelen begheren aen te ſcouwen.
Een bloem die ouermits ſinen roke den
doden verwecket. Eñ als hŷ ſelue tughet
ſoe is hi een bloem des campes. enđ niet
des houes. Want die camp brenghet ſine
blomen voert ſonder enighes menſchen
toe doen. want hi en wert niet gheſpadet
noch gheſaŷet nocht ghemeſtet. Alſo vol
comelic bloeide dz ioncvrouwelike lichaē
eñ die onbeulecte ghehele reine ioncvrou
ſcap der maghet marien ſi heeft een bloē
voert ghebrocht welkes glorioſes ſchoen
heit inder ewicheit niet verdorren en ſal
O ioncvrouwe hoghe ſchone roede hoe ō
mate hoghe ſi di op ghewaſſen al totten
ghenē die daer ſit inden ouerſtē throen. al
tot den here der ouerſter moghentheŷt.
Ende ten is gheen wōder want ghi hebt
zeer dŷep gheſet den wortel uwer groeter
oetmoedicheit. O geware hemelſche plā
te coſtel bouē allē heŷlighē dā alle die an
der. o werde hout des leuēs dz alleē waer
dich was te dragē dē vruchte der ſalicheŷt
Mer du boeſe ſerpent dŷn ſcalcheŷt is nu
openbaer ghewordē dŷn valſcheit is nu
ontdecket. Mit twe ſaken beteghestu den
ſcepper alder creatueren. als mit loghen
eñ nidicheit mer in beiden biſtu logenach
tich gheuonden. Want ſich vāden begin
ne ſteruet hi den du ſoe toe ſeŷdeſt | Geen/
ſins en ſuldi ſteruen. eñ die godlike waer/
heit bliuet ewelike. Eñ nu antwoert mŷ
ofſtu kōdeſt wat boē of wat vrucht mocht
hi dē menſche beniden of miſgonnen die
hem deſe wtuercoren roede eñ deſe hoghe
vrucht der ewigher ſalicheŷt niet en heeft
gheweigert. want die ſinē enighē zoen nz
en heeft gheſpaert en heeft hi ons niet alle
goet daer mede ghegeuen. Nu hebdŷ
ghehoert als ic vermoede ſoe hebdŷt wel
ghemercket dat deſe coniclicke ioncvrou/
we die wech is doer welcke onſe gheſont
maker tot ons is ghecomen. Die voert ge
gaen is wt haren ioncvrouwelikē lichaē
als een brudegom wt ſinen ſlaepcamr.
Als wŷ dan houden den wech dē wi indē
voergaēden ſermone begonden te ſoeckē
hebdŷt wel onthoudē. Soe laet ons zeer
pŷnen alderliefſte broedres doer deſen ſel
uen weghe tot onſen heren te comen alſo
als hi doer haer tot ons is gecomen. Laet
ons pŷnē ouermits haer die gracie gods
te verccighen. alſoe als hi doer haer in on
ſer allēdicheit is gecomen. O ghebenedi
de venſter der gracien ghunne ōs dat wŷ
doer dŷ mogē opclimē tot dinē gebenedi
den zone die ōs dat leuen ghewonnē heb/
beſt eñ een moeder onſer ſalicheit biſt ghe
wordē. eñ hi dat ouermits dŷ ons wil ōt/
fanghē dŷ ons is ghegeuen. Dine volco/
me ſuuerheŷt moet ghenade verweruen
onſer ghebreclicheit ende dŷne ghename

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

oetmoedicheit die gode wel behaghede.
die moet voldoen voer onſe p̂delheit. end̄
dine oueruloedighe liefte moet bedecken
die menichuldicheit onſer ſondē eñ dŷne
glorioſe vruchtbaerhz die moet ōs vrucht
baer maken vā goeden werckē. Onſe lie
ue vrouwe onſe middelerſe ōſe voerſpreec
ſter verſoent ons mŷt uwen zoen eñ ſpre/
ket voer ons voer uwen lieuen kinde end̄
brenghet ons voer onſen here. o ghebene
dide maria doet ōs ouermits die gracie
die ghi bŷ gode hebt gheuōdē ouermits
die grote ordelen der heilicheit die ghi bŷ
gode hebt verdient ouermits die godlicke
barmherticheit dŷe ghi ons gewōnē hebt
dat hi die doer v hem geweerdighet heeft
deelachtich te weſen onſer onſalicheit end̄
onſer crancheit ōme v alderheilicſte gebet
ons deelachtich maken zŷnd̄ glorien end̄
zŷnder ewigher ſalicheit. Jheſus criſtus v
zoen onſe heer die bouē al is ghebenedŷt
inder ewicheit. Amen.

Van die wonderlike verheffinghe der
menſchelicker naturen.

Sermoen. iiij.

Nder tōecoemſt ons heren die
wŷ iaerlicx begaen inder heili
gher kercken is dat ic den per/
ſone aenſie des gheens die daer coemt ſoe
en can ic niet begripē die hoecheit zŷnder
onbegripelicker moghētheit. eñ als ic dan
aenſie tot wŷen dat hi coemt ſo en can ic
mŷ niet te volle verwonderē die grotich
heit zŷnder weerdicheit. Want ſonder twi
uel ſoe verwōderē hē die heilige enghelen
dat ſi nu van nŷeus beneden hem ſien in
mēſchelicker formē dē ſi waer god altoes
bouen hē aenbedē. openbaerlicke opclim
mēde ende neder climmēde op des mēſcē

zoen. Ende als ick dan die ſake aenmerc/
ke waer om dat hy comet ſoe ōmheilſe ick
als ic alder innichlicſte mach die onbegri
pelicke breetheit zŷnder liefte. Jſt dat ick
die maniere aendēcke zŷnder toecoemſt
daer bekēne ick in die wonderlicke grote
verheffinghe der menſcheliker natueren
Want die daer comet dat is eē almactich
ſcepper alder creaturen. eñ hi comet tot dē
mēſchen. hi comet ōme des mēſchen wil/
le. ende hi comet een menſche. Mer daer
mochten wŷ ſegghen hoe mach hi hieten
te comen die altoes ouer al is. Hi was in
der werlt eñ die werlt is van hem ghema
ket. ende die werlt en bekēde hem niet al/
dus ſoe en quā hi nz die veer vā was mer
hi openbaerde die onbekēt was. Eñ daer
om ſoe heeft hi mēſche lŷcke forme an ge
nomen daermē in bekennē mocht die in
ſinen godlikē weſen woent in een ontoe
ganckelic licht. Eñ ten is zŷnder glorien
niet cōtrari te openbarē in ſinē beelde dat
hi vā beghinne ghecapē heuet. noch tē is
gode niet onbetamelŷc dē ghenē in ſinen
beelde te openbaren die hem in ſinen pro
peren weſen niet bekennē en cōſten. Eñ
die dē menſche na ſinen beelde eñ na zŷn/
der ghelikeniſſen gheſcāpen hadde. dat hi
ſeluen mēſche wolde werden eñ ſo dē mē/
ſchen openbaren. Van deſer tocoemſt der
hogher godlicker groter moghentheden
eñ vā wōderliker groter oetmoedicheit
eñ dŷer groter liefte eñ der hogher v̄hef/
finghen der mēſchelicker naturen begaet
men elckes iaers hoechtidelicken inū hei/
ligher kercken ghehoechniſſe. Mer of die
mēſche alſoe eens des iaers beghīghe dat
die gehoechniſſe deſer groter weldaet go/
des altoes bŷ ōs bleue wāt dat betaemde
ſeer wel Wāt hoe grote onwŷſcheit is dat

conint mit enighē anderē dinghē hē derf
becōmerē eñ dz hi niet alle dinck after en
laet eñ hē mit allē ſine vliete alleē bequa-
me en pijnt te makē tot ſinē dienſte eñ in
zijnē tegēwoerdicheyt eñ in zijnē teghen-
wordicheyt niet alle tijtelikē dinghē after
ruggē ſet. Doch tē is gheen menſche niet
ghegeuē daer die propheet of ſegt Si ſullē
opruſpē die gehogenis dijnder ouerulop
enē ſueticheit. Wāt deſe ghehogeniſſe en
voet niet aldē mēſcē wāt niemāt en beruſ
pet daer op dat hi niet gheſmaect en heeft
noch oec dz hi alleē geſmaect heeft Want
dat ruſpē comet vā volheit eñ vā ſaticheit
Daer om die gene die noch weerlike hertē
hebbē eñ noch weerlic leuē leydē. iſt dat ſi
deſe godlike gauē van ghewoeſten mede
vieren eñ begaen ſi en ruſpē daer niet op
wāt al iſt dat ſi buytē doen als die āderen
ſy doent al ſondē inicheit eñ ſonder begher
te wt eender drogher ghewoeſte. Ende dz
noch hateliker eñ vōdoemliker is deſe ſa-
lighe ghehoechniſſe der godliker goedertirē
heyt is hē een oerſake der vleyſcelicheit ſo
datmē ſiet dz ſommighe mēſchen in deſer
heyligher tijt alſo zeer becōmert zijn nieu
we eñ coſtelike cledē te werūē eñ lecker ſpiſē
teghēs deſer toecomēder hoechtijt te berei
den recht oft ōſe heer alleē ſulke dinghen
vā ōs eyſcede in die hoechtijt zijnē geboer
ten eñ dat hi daer waerdelicſte ōtfanghen
worde eñ die grote hoechtijt zijnē waerdi
ger geboerte daer waerdelicſt geeert wert
daer deſe wtwendige vleyſchelikē dinghē
ouerulœdelicſte bereit werdē. Mer hoert
doch dz hi doer ſinē propheet daer vā ſeit
Mittē houerdighē oghen eñ mittē onuer
ſadelikē herte daer en wolde ic niet mede
ethen. Waer omme wildi ghi mit alſoe
groter vliticheit teghens mijne hoechtijt
coſtelicke cledeſē bereydē Jc hate alſuckē
houerdien eñ ic en hebber gheen ghenoech
ten in. Waer omme mijn liefte broders
ſidi alſo ſorchuoldich coſtelike ſpiſen tegē
mijn hoechtijt te bereidē. Jck vōdome die
welluſt des vleyſches eñ ſi en is mij niet
ghenaem Du biſte harde onuerſadelick
vā hertē indien daſtu oec alſo veel eñ alſo
menigherhāde ſpiſē eñ alſo lāghe te vorē
ſorchuoldich biſt te bereidē daerſtu totter
noedrufticheit dijns lichaēs mit vele mi
di wel lidē ſoudeſt dz oeck veel lichtelicker
waer te vōwerūē Alſtu ſo mijn toecoēſt be-
gaeſte dan alſoe ſcijnſte mij te eeren mit
dijnē lippē mer dijn herte is veer van mij
Du ofenſte ſoe mij niet mer dijn buyc is
dijn god eñ dijn glorie ſal vōwādelt werdē
in confuſie. T is temael een onſalich men
ſche die de welluſt zijns lichaems eñ dye
eer deſer werlt oefent voer ſinen god mer
ſalich is dat volc den die heer haer god is

Brueders en wilt niet begeren na
te volghē die gheen dye qualicken leuen.
noch en wilt gheen liefte hebben tot hem
die boeſcheyt doen. Mer aenmerckt haer
inde eñ hebbet wt heelder hertē mede lidē
mit hem eñ biddet voer die gheen die ſoe
ſeer mittē ſondē becommert zijn. wāt dat
die ongheuallighe menſchē ſoe leuen dat
coemt ſoe bij dat ſi verblint zijn in haren
ſunden eñ god niet en bekennē Wāt bekē
den ſi haren god ſi en ſoudē dē heer vā mo-
ghētheyt ſoe ſwaerlic nīmermeer vōtoernē
mer wij mijn alreliefſte brueders wi en heb
bē gheen ōſcult vā ōſer ōwetēheyt wāt du
wieſtu hier biſte du en hebſte vā dine ōwe
tenheyt gheen onſcult Ende woldeſtu ſeg
ghen datſtu god niet en bekenneſt du ſou
deſt ghelijck den waerlijcken menſchen ſo
ghenachtich weſen. Want ſich en keneſtu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

god niet wÿſe heeft dÿ dan hier ghebrocht
of hoe biſtu hier ghecomē. Hoe ſoude mē
dÿ dat vroetmakē dine vriēdē te laten die
welluſt des lichaems te deruē eñ willich/
lic ouer te gheuē eñ ō ſakē al die ÿdelheit
deſer werlt. dÿne ghadachten inden ghoe
den heer te werpen. ende oec mede hem al
le dÿne ſorghen te beuelen. daer dÿ dÿns
ſelues cōſciencie wel tughet datſtu nz goe
des ÿmmer alſoe vele quades vā ōdient
hebſte Jc ſeg wÿſe ſolde dÿ dat vroet heb/
ben moghen makē haddeſtu dat niet ge/
weten dat die heer ghoet is den ghenē die
in hem hopen der ſielen die hem ſuecket.
Haddeſtu oec niet ghewetē dat die heer
ſoet is ende ſaftmoedich ende ouervloe/
dich in barmhertichheit ende warachtich.
Ende hoe weetſtu dit alteſamen dan dat
die ghoede heer niet alleē tot dÿ mer in di
is ghecomen. Wÿ hebben gheleert eñ we
ten van driehādē toecoemſt ons herē. als
totten mēſchen inden menſchē eñ oec me
de teghens den menſchē. Tottē coemt hÿ
ſonder onderſceÿden. mer ſo en comet hÿ
niet indē menſchē. noch oec mede teghēs
den menſchen. Mer want ſine eerſte
toecoemſte als hi ghecomen is totten mē
ſchen. ende ſine laetſte toecoemſt als hi co
men ſal inden iongheſten daghe die mē/
ſchen te ordelen ſal openbaer zÿn. Van
der anderde toecoemſte die gheeſtelikē eñ
verborghen is hoer hoe hi ſeluen daer vā
ſegghet. Soe wÿſe mÿ lief heuet die hou/
det mÿne woerdē. eñ mÿn vader ſal hem
lief hebbē. eñ wÿ ſullen tot hē comen ende
ſullē onſe woninghē bÿ hē maken. Hi is ſa
lich bÿ wÿen ghi v woninghē maket heer
iheſu. Hi is ſalich in wien die ewighe wÿſ
heit haer een huÿs timmert mit ſeuen co/
lummen. Salich is die ſiel die een ſtoel is
der ewigher wÿſheit Wÿſe is deſe. dat is
die ſiel eens rechtuerdighē menſchen. eñ
tis groet reden want gherechticheit ende
recht oerdel is bereÿdinghe dÿns ſtoels.
Wie iſſer in ons brueders die in zÿnder ſie
len criſto enen ſtoel begheert te bereÿden.
Siet hoedanich ſiden clederen eñ hoe da
nighen tſaertſen mē daer toe behouet eñ
wat oerkuſſen. Gherechticheit ſegt hi eñ
recht oerdel is die bereÿdighe dÿns ſtoels
Gherechticheit is ene doechde die enē ÿge
liken gheuet dat hem toebehoert. Daer
om gheef drien enē ÿghelikē dat hem toe
behoert Gheef den ghenē die bouē dÿ ſÿn
gheef dē ghenē die dÿ ghelÿc zÿn gheef dē
ghenē die onder dÿ zÿn enen ÿegheliken
datſtu hē ſculdich biſt ende ſo begaeſte te
rechte die toecoēſt criſti eñ bereideſt hē enē
ſtoel inder gherechticheit. Jc ſegghe dat/
tu den ghenē die bouē dÿ is gheuē ſulſtu
reuerēcie eñ gehoerſamheit daer dat een
vā hoert tottē herten. dāder tottē lichaem
van buten. wāt ten is niet ghenoech dat
wi alleen van buÿten gehoerſaem zÿn on
ſen ouerſten ten ſi dat wÿ inden gronden
onſer herten goet geuoelen van hem pinē
te hebben. Eñ al waert dat des ouerſten le
uen alſoe gebreckelic waer datmens nÿet
wel ontſculdigen en mochte. nochtās om
des gheens wille daer alle macht van co/
met ſalmen ſe in waerdicheden hebben eñ
men ſal hem eer eñ reuerēcie bewiſen om
die waerdicheÿt zÿns ambachtes eñ dÿes
genes in welkes ſtede hi ſtaet. Voert den
brueders daer wÿ mede leuē zÿn wÿ wien
broederlikē rechte ſculdich mit rade eñ da
de hulpelic eñ biſtādelic te weſen nae ons
vermogen. wāt wÿ begeren datmē ōs ſoe
doe als wi des behouē. dats ghoeden raet
daer ōs onwetēheÿt mede ghe leert worde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ goet hulpe ōſer crancheit. Mer macht
ſciedē daer zÿn wel zōmighe ōder v die al
zwighē ſi vā buten i hem ſeluen daer op
ātwoerdē. wat raet mach ic minē broeder
geuē daer ic niet eenwoert ſprekē en mach
ſonū orlof eñ wat hulp mach ic hem doen
de niet doen en mach āders dā mÿn ouer
ſte mi heetē doen. Jck ātwoerde daer op
Hebt allē bruedlicke lieft eñ du ſalſte wel
beuīdē watſtu dÿn broederen te lieue doē
ſalſte Jc meen daſtu dinē mede broederē
niet bet radē en mogheſt dan daſtu mit
goede exēpel hē leerſte eñ wÿſte wat hi doē
of latē ſal. ſoe dat hi mittē goedē wercke
die hÿ i dÿ ſiet ghetogē werde tottē doech
den eñ ald⁹ raedeſtu hē wat goet ghedaē
of ghelatē is niet mit woerdē mer oec mit
goede werckē Eñ hoe mogeſtu dinē broed
meer goets doē dan datſtu inichlike voer
hem biddes eñ datſtu niet en verſwimes
hem te beriſpen als hi quaet doet eñ ſelue
niet en doeſte daer hem yemant aenſtotē
mach mer als een enghel des vreden al-
toes ſorchuoudich biſt vādē rike godes al
toes ofte doen al daer hem yemāt aenſto
ten mach. Jſt datſtu aldus dinē brueder
radeſtwat hi doen of latē ſal eñ helpſtu hē
na dÿnē vmoghen ſoe doeſtu hē datſtu hē
ſculdich biſt eñ en heeft niet ouer dÿ te cla
ghē. Voert meer iſt ſake daſtu bouen ye-
māt gheſet biſte ſond twifel dē biſtu ſcul-
dich ghoede bewaringhe ende diſcipline
Ghoede bewarighe op dz hi mach ſcuwē
dat quaet is diſcipline op dat. iſt dat hÿt
niet en ſcuwet niet ōgecorrigeert en bliue
Eñ al iſt datſtu nyemāt onder di en heb-
ſte ſo ſalſtu deſe brwarighe ende deſe diſci
pline an di ſeluē te wercke ſettē ende dÿn
gheeſt ſal dÿn lichaē ſoe regerē dz die ſun-
de daer ghene ſtede i en hebbe ende dattet

gheen wapenē werde totter boeſheit eñ hi
ſal dat oeck ſoe onder dwanc houdē dattz
vrucht der penitēcien eñ der duechdē voert
brēghe. eñ ſoe caſtien datter onderdanich
ſi. Mer die ghene die ſculdich zÿn voer
veel zielen redē te gheuē die zÿn noch veel
zwaerlÿker eñ ſorgheliker verbōden Wat
ſal ick dan ōgheuallighe mēſche beghinē
waer ſal ic mi hene keeren iſt dat ic deſen
coſtelikē ſcat eñ deſe duerber cleynode die
criſtus ons heer ende ons god coſtelÿker
gerekēt heeft dan die zÿn eÿghē heylighe
bloet niet wÿſlic eñ wel beware Hadde ic
dat bloet ons heren dat wt ſinen wonden
vloyde doe hi hent aen den cruce vgadert
in een glaſen vat eñ datmēt dicwÿl dragē
moeſte hoe ſeer ſoudicker mede begaē we
ſen dattet niet gebrokē noch gheſtort wor
dē en ſoude Eñ nu heb ict te bewarē geno
mē datter die wiſe coepmā ymmers dÿe
wÿſcheÿt godes dat heylige bloet voer ge
gheuē heuet. eñ deſen alreduerbaerſtē ſcat
hebbic in crāckē eerdē vaten den vele meer
perikelen aen ſtaen dā dē glaſen vaten. eñ
dat vmeerdert meer mine ſorghe eñ āxten
dat ic beyde mÿns ſelfs cōſciēcie eñ mede
der gheender cōſciēcie die mÿ beuolē zÿn
ſculdich ben te bewaren. eñ gheen vā bey-
dē en is mi wel kūdich. beyde zÿn ſi mi eē
ōbegripelicke afgrōt eñ dōcker nacht ende
nochtā wort vā mi gheeyſcet die bewarin
ge van beyden. eñ mÿ wort toegeropen.
Du bewaerder wat vneemſtu inder nacht
Jc en mach dan niet ſeggen dat caym ſei
de. Bin ic een bewaerder mÿns broeders
mer mÿ is noet dat ic oetmoedelicke bely
de mitten propheet Ten ſi dat die heer de
ſtat behuet hi waket immers te vgheues
die ſe huedet ende wachtet Jc mach noch
tans ſoe wat onſculdes hebben iſt dat ick

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

doe als voer gheſegt is dat icſe beware al
ſoe ic beſt can die mi beuolē zÿn ende die
diſciplinen niet achter en late .Eñ iſt dan
dat die vier daer voer of gheſeÿt is daer
mede zÿn. als ghehoerſaemheÿt eñ reue/
rencie tot dē prelaten eñ goet raet eñ trou
we hulpe tot ōſen mede bruederē dat dier
gherechticheit toe behoert ſo en ſal die god
licke wÿſcheÿt haren ſtoel in ōs niet bereÿ
det vinden. Eñ macht ſcieden dit mogen
die ſes columpnē weſen die de wÿſſcheÿt
godes op gherecht heuet inden huÿſe dat
ſi heuet ghetimmert eñ de ſeuende colum
ne mogen wÿ voert ſuecken of ſi ons die
godlicke wÿſcheÿt oec wiſen woude Wie
mach dat ſtraffen of wÿ die ſes colūpnen
bewÿſt hebbē inder gerechticheÿt die ſeuē
de ōſtaen mochtē recht oerdel mer niet al/
leen gerechticheit. Mer gerechticheit ende
recht oerdel is een bereidinge dÿns ſtoels
Wāt ſiet als wi ōſen prelaten eñ ōs mede
bruederen eñ den ghenen die onſ ons zÿn
gheuē dat wÿ enen ÿghelikē ſculdich zÿn
ſal dan god oec niet wat hebbē van ons.
Mer dat wÿ gode ſculdich zÿn dat en can
hem niemant te volle betalē ſoe oueruloe
delicke heeft hi zÿn barmherticheÿt ouer
ons ōmenichuondiget. wāt wÿ alſo crāc
zÿn eñ ſoe veel teghēs hem miſdaen heb/
ben eñ wÿ als niet en zÿn eñ hi ſoe volco/
men is in hem ſeluen eñ ōſer ghoede niet
en behouet. Nochtās heb ic enen horē ſpre
ken eñ ōborgen dingen zÿnre wÿſcheit ge
openbaert hadde. Die eer des conincs he/
uet lief dat gherechte oerdel. Niet anders
en begeert hi van ons alſoe veel alſt i hem
is dan dat wÿ beliden ōſe quaetheÿt ende
hi ſal ōs om niet gerechtich maken. op dz
die gracie godes ghelouet ende ghepriſet
worde Want der ſielen beminnet god en
de hi heuetſe lief die voer zÿn ogen ſonđ
ophouden aenmercket eñ ſonder ſparen
haer ſeluen beſculdighet. Ende dat hi dit
ghaerne van ōs ſiet dat doet hi al om on/
ſenwille want alswi ons ſeluen veroerde
len wÿ en ſullen ſonder twiuel van hem
niet veroerdelt worden.

Hier omme is die wiſe mā ſorchuou
dich in al ſine werckē eñ hi doerſietſe ende
oerdeltſe Die menſche eert die waerheÿde
die al dat hi doet ende al dat hi is indē ſta
te aenſiet daerſe die waerheÿt in heuet. eñ
dat waerlicke bekennet eñ oetmoedelickē
belidet. Hoert noch opēbaerlicker dat nae
der gherechticheÿt dat rechte oerdel vā dÿ
gheeÿſcet wort. Als hi ghedaen heeft ſegt
ōs heer inden euangelio ſoe ſuldi ſeggen
wÿ zÿn onnutte knechten. Dit is dan ſon
der twiuel een waerdige bereÿdinge dies
ſtoels des oerſten moghētheit gods dat
die menſche altoes pine die gheboden der
gheerechticheÿt te houdē. eñ nochtans hem
ſeluē altoes een ōnutte eñ een ōwaerdich
knecht te rekenen.

Hoe die toecoemſte ons heren wel is waerdich te beghaen mit alre innicheit onſes herten.

Sermoen. iiij.

Jne lieue brueders tis wel weer
dich dat ghÿ mit alre innicheÿt
uwes hertes waerdelic beghaet
die toecoemſt ons heren ende dat ghi gro
te ghenuecht ſult hebben in deſer godlÿc/
ker troeſtinghe. ende dat ghÿ o ſeer ōwon
deren ſult inder wonderliker groter weer
dicheÿt godes. ende dat ghi oec ſeer ontſe
ken ſult worden vander groter lieften go
des. ende niet alleen en ſuldi aendencken
die toecoemſt ons heren als hi ghecomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

iſ te ſuecken ende ſalich te makē dat ver-
loren was. Mer oec ſuldi altoes in uwen
herten hebbē ende aendenckē die toecoēſt
als hi comen ſal ons tot hē te nemen daer
hi ſelue is. Och of ghi altoes in uwē ghe-
dachten becōmert woudet weſen mit de-
ſen tween toecoēſten ōs heren ſonder op
houdē ouerleggēde in uwen herten wat
hi ons al ghoedes heuet ghedaen in zÿnē
eerſter toecoemſt. ende hoe groete ghoede
hi ons heeft ghelouet in zÿnder ander toe
coemſt. Och ofte ghi ſuetlÿc ruſten eñ ſla
pen woudet tuſſchē deſen tween deelen-
Dit machmē heitē die twee armē des bru
degōs daer die bruÿt ſuetelÿc i ruſte doe
ſi ſeÿde. Zÿn luchter arm is mÿ onder
mÿn hoeft eñ zÿn rechter arm ōhelſet mÿ
Wāt an zÿn luchter ſide als wi op eē anē
ſtede leſen zÿn rÿckheit eñ glorie ende an
zÿn rechter ſide is lācheÿt des leuēs Ghÿ
adās kÿnder die zeer ghierich zÿt ende na
grote dinghē ſtaet wat is mit deſer tÿtte-
licker ende eertſcher tÿtheit ende mit deſer
corter glorie. die alle niet warachtich zÿn
ende v niet toe en behoren. Siluer eñ golt
wat iſt anders dan witte ende roede eerde
die ouermits dwalinghe der mēſchē coſte
le ghereken wordē Is die rÿcheÿt die ghÿ
ſchÿnt te hebbē uwe ſo neemtſe mit v als
ghÿ vā hier varen ſult Mer alſer geſcreuē
ſtaet indē ſalm. Die menſche als hi ſterft
en neemt deſe dinghē niet mit hem noch
ſine glorie die en volghet hem niet ōdē die
aerde. Daer om en zÿn deſe tÿtlicke ghoe
dē van butē gheen warachtighe rÿcheÿt.
mer die inwēdighe doechdē die de cōſcien
cie mit haer draghet die makē die ſiel ewe
lickē rike. Oec ſegt die apoſtel vāder waer
der glorie. Onſe glorie is dat ghetuÿch ō-
ſer conſciēcien. Dats warachtighe glorie
die coemt oec vandē gheeſt der waerheÿt
als die heÿlighe gheeſt onſen gheeſte ghe
tughe gheuet dat wÿ kinder godes zÿn.
Mer die glorie die de menſchen malcanđ
gheuen die de glorie die van gode coemt
niet en achten die is ÿdel ende die kinder
der menſchen zÿn ÿdel. Du biſt alte
dwaes o mēſche die dinen ſchat vergha-
derſte in enen vōſchoetden ſacke ende dine
rÿcheÿt ſetteſte in anderen luden monde
Weetſtu niet dat deſe kiſtē gheē ſlotē heb-
ben. Si doē alteſeer veel wÿſlicker die ha-
ren ſchat bi hem houden ende dē anderen
luden niet en beuelen Sullen ſi deſen ſcat
altoes houden ſullen ſi dē altoes bÿ hem
hueden. ende die tÿt ſal dan comē dat die
verborghētheit des hertē alle te ſamē zeer
kondich eñ oec mede gheopēbaert ſal wer
den. en oec mede alle die ſakē eñ al die din
ghē die ōme glorien wille deſer werlt ghe
toent zÿn gheweeſt die en ſullen daer van
niet gheſien noch oec mede gheopēbaert
werden nocht men en ſalſe daer niet kon
dich maken.

Aldus mÿne lieue brueders ſo qua
met bÿ dat die lampen der dwaſer ionc-
vrouwē wt ghinghen. ende die haer loen
hier inder aerden ontfanghen haddē dÿe
en kēdē die heer niet ÿmmers ſoe en wou
de hi haer niet bekennen. Hier omme ſoe
iſt mÿn alreliefſte wtuercoren brueders ſo
iſt dat ick v ſegghe dattet ÿmmers wōder
lÿcke nut is heuetmen wat ghoedes dat-
men dat lieuer pÿnt te verdecken ende te
verhueden oeck mede dan dat openbaer
lÿcken te thoenen ende laten ſchouwen.
Want ſoe pleghen ſchamelen ende arme
broetbidders te doen als ſi aelmis biddē
vādē riken ludē hebbē ſi goede cleđ ſi en la
tēſe niet ſien mer ſi toenē de naecte ledē eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ander ſericheden op dat ſi dē mēſchē bewe
ghē moghē tot barmhertichedē Deſen re/
gel hielt die publicaen veſe bet in ſinē ghe
bede dan die pharizeus dede. eñ daer om
ghinc hi vten tempel gherecht veerdighet
bouen den pharizeen. Die tijt is ghecomē
brueđs dattet oerdel beghinnē ſal vandē
huyſe godes. eñ wat ſal dat eynde weſen
der gheenre die den heyligen ewangelio
niet ghehoerſaem en zijn Wat oerdel ſal o
uer den ghaen die in deſen oerdel niet en
ſtaen Soe wie dat niet gheoerdelt wil we
ſen inden oerdel dat nu inder tijt geſciet.
daer die prince deſer werlt wtgheworpen
wert die machtē mit groter vreeſen dat v
naerlicke oerdel daer hi mit ſinē princē wt
gheworpē ſal werdē inđ vterſter duyſter/
niken. Mer iſt dat wi nu claerlicke gheoer
delt wordē ſoe mogen wi wel mit ghoedē
betrouwē vwachtēde zijn ōſen geſonma
ker criſtum. die wedermakē ſal dat lichaē
onſer oetmoedicheyt eñ dat ghelijc makē
den lichame zijnre claerheyt. Dā ſullē die
rechtueerdighe blincken eñ ſallen ſien bey
de gheleerde eñ ōgeleerde. ſi ſullen blicken
als die zōne inden rijcke haers vađs ende
die claerheyt der zonnen ſal dan ſeuēuou
dich weſen als dat lichte vā ſeuen daghē
Dan ſal comen ōs gheſontmaker criſtus
eñ hi ſal wedermaken dat lichaem onſer
oetmoedicheyt eñ ghelikent dē lichaeme
zijnder claerheyt. Iſt dan dattet eerſte we
der ghemaect werde eñ ghelijket der oet/
moedicheyt zijns heren Hier om ſeyde hij
Leert vā mi wāt ic ſaftmoedich ben eñ oet
moedich vā herten.

In deſen woerden ōs heren moghe/
ſtu mercken dat die oetmoedicheyt twier
hande is. Die een is inden bekenne dyer
waerheyt. Die ander is in minnelicker he-
gheerte der dogheden dat ōs heer hier hiet
oetmoedicheit des herten. Inder eerſter
oetmoedicheit bekennen wi ons ſeluen.
als dat wi niet en zijn. eñ deſe leren wi wt
ōs ſeluen ende wt onſes ſelues crancheyt
Ouermits der ander oetmoedicheit tredē
wij die glorie deſer werlt onder onſen voe
ten eñ deſe ander oetmoedicheit leren wij
vanden ghenen die hem ſeluen voetmoe
dighet heuet eñ heuet aenghenomen die
forme eēs knechtes. ende doe hem die Iu/
den ſochten dat ſi hem coninck woldē ma
ken vloet hi vā hem. mer doe ſi hem ſoch/
ten tot alſoe groter verſmadelicker paſſiē
des cruces doe quam hi hem willichlickē
te ghemoete eñ ghaf hem ſeluen daer toe
ouer. Daer omme iſt dat wij ruſten willē
tuſſchen deſen tween deelen dats tuſſchē
deſen tween toecoemſten ōs heren ſo ſul/
len onſer vloghelen vederē ſilueren wordē
ſoe dat wij die forme der doechdē de criſtꝰ
ihesus mit woerdē eñ mit werckē tgehen
woerdich inden vleyſche ons heuet ghele/
ret ōs ſullen pinen te houdē. want inden
ſiluer en wort niet onbetamelic ſine men
ſcheyt beteykēt alſoe als inden goude ſine
godheyt beteykent wort.

Hier omme alle onſe dogheden zijn
alſoe veer vander rechter warachtiger do
gheden. als ſi veer zijn vander formen de
ons heer ihesus criſtus onſe godlike troeſt
in hem ſeluen heuet beweſen. ende al ōſe
vederen en zijn ons van gheender weerdē
en werden ſi niet van hem verſiluert.
Die armoede is oeck mede een ſchone ve
der daermē alſo gheringe indē hemel me
de vlieghē mach. wāt die dogedē dier naer
volghē wordē ſalich. mer armoeden dye
en louet hi ymmers niet als in toecomē
tidē. mer hi gheuet haer teghēwoerdelijc/

ke eñ ſegt. dat rijck dyer hemelen is haer.
daer hi dē anderē als toecomēde ſegt ſi ſal
len ghetroeſt worden. ſi ſullē geſadet wer-
den eñ ſoe voert vādē anderen. Mer wij
ſien ſommighe menſchen die totter heyli
ger armoedē lieft ſchinē te hebbē. mer had
den ſi die gheware doechde der armoeden
ſi en ſoudē ſo cleynmoedich niet weſen in
haren armoedē eñ als ſi wat gebrecs moe
ten liden. wāt ſi vā ōſen heer conigen ghe-
hietē zijn. eñ coningen des hemels. Sulc
ke menſchen willē wel arm hieten op ſulc
ke voerwaerde dat hem niet en ghebreke
Sōmige mēſchen willē wel ſaftmoedich
hietē alſoe lāge alſt nae haren wille ghaet
mer hoe veer dat ſi noch zijn vāder waerō
ſaftmoedicheyt dat ōneemtmē wel alſſer
yet ghedaen wort cōtrarie haren willen.
hoe ſal ſulcke ſaftmoedicheyt die eerde er
ſelic beſittē die al te niet ghaet eer ſi coemt
totter erfniſſen. Jck ſie oec ſommighe die
ſcreyden mer quamē die tranen vter hertē
ſi en ſouden ſoe lichtelic niet ōwādelt wor
den in lichtueerdicheyt eñ in lachen. mer
als ic ſie dat ouervloedelicker die ydele eñ
lichtueerdige woerdē voert cōmē dā eerſtē
die tranen deden ſoe en ōmoede ic niet dz
ſulcke tranen die godheyt gelouet. Si die
alſoe gheringhe die wtwendige troeſten
in ſnoeden dinghen ſueckē eñ ōtfanghen
Voert ſoe zijnder ſommige anđ die alſoe
naerſtich zijn tegen ander menſchē gebre-
ken dat ſi wel ſoudē ſchinē te hōgeren nae
die gherechticheit. haddē ſi oec ſulcke naer
ſticheyt tegens haers ſelues gebrekē. mer
twierhāde ghewichtē te hebbē dat miſcha
get den here. wāt teghen ander mēſcē ſun
den zijn ſi ſeer naerſtich mer haer ſelfs ghe
breken enwillen ſi alſoe niet aenſien noch
pinen te beteren.

Ende noch zijnder wel ſommighe
menſchen die ſeer barmhertich ſcinē te we
ſen alſoe langhe alſt hem niet en derf coſtē
ende het meſduncket hem wonderlijcken
ſeer alſmen enen yeghelijcken niet en ghe
uet alle dat hi begeert ymmers hoe hi ſelſ
al ſine ghadinghe vol hebben mach. Mer
waren ſi rechtlic barmhertich ſi en ſouden
hem ſeluen ende al dat ſi haddē daer inne
niet ſparen. ende als ſi niet en hadden toe
gheuen ſoe ſouden ſi doch den ghenē dye
teghens hem hadden miſdaen ghoederti
renlijcke dat vergheuen. ende hem ſueten
ghelaet thoenen eñ ghoede woerdē geuē.
dat een vanden beſten gauē is daer ſi me
de tot berou trecken ſolden den ghenē die
quaet ghedaen hadden ende den ghenen
die ſi wiſten in ſonden te weſen daer ſou-
den ſi medeliden mede hebben. eñ ſi ſoldē
daer innichlicken voer bidden. Alſoe wall
als ſoe niet en is ſoe en is haer barmherti
cheyt vā gheenre weerden. eñ dats te duch
ten dat hem gheen barmhertícheyt geſcie
den en ſal. Jtem ſommighe beliden ſeer
openlicke haer ſunden ſoe datmen mey-
nen mochte dat ſi daer mede haer herten
reynigen ſouden willen. want ouermits
oetmoedich beliden der ſunden wort dat
herte eñ die ſiele ghereyniget. mer dz qua
de dat ſi vā hem ſeluen willichlicke ſeggē
dat en mogen ſi niet liden datter yemant
anders ſegghe. Waert dat ſi inder waerhe
den die gherechtighe waerheyt waren be
minnende ende dat om van binnen ghe-
reynighet te worden ſi ſoudeſe lief hebbē
die hem luden haer onreynicheden ma-
keden bekent ende beriſpeden.

Noch zijnder ſommige anđ ludē de
als ſi ſien datter yemāt tonvreden is ofte
ghemoyet wort ſeer ſorchuoudich zijn dē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

te vrede te makē ſo dat ſi wel ſalige vrede makers ſoudē mogen hietē. ten waer dat als ſi ſelue waer mede gheruert werdē of als hem wat miſdaen wort datmē ſe dan alrequaliſt te vrede mach makē eñ haers ſelues thoern alrequaliſt cōnen bedwigē Daer om lieue broeders laet ōs ōſe vederen v̄ſiluerē indē leuē eñ leringhen criſti. alſoe als die heylige martelaers hare ſioelē ge/ waſſen hebben inden bloede criſti ieſu. eñ in zÿnre heyliger paſſien. Laet ōs pinē na te volghen alſoe vele als wÿ moghen dē ghenē die alſoe ſeer die armoede lief ghe/ had heuet dat hi al hadde in ſinē handen die inden vā aertrike eñ haer beſittinghe. nochtās niet en hyelt daer hi zÿn hoeft op ruſten mochte. Daer wÿ oec vā leſen dat ſi ne diſcipuleu die hem nae volgeden van groten honger doe ſi anders niet en hadden te eten dā die aern optē velden die ſi vādē ſade braken eñ wreuē ſe tuſſchē haer hādē eñ aten dat ſaet daer vā. Die als een ſcaep totter doot gheleyt is eñ als een lam dat ſinen mont niet op en luket alſmen hem ſcheert. Daer wÿ vā leſen dat hi ouer laza rus ſcreide eñ ouer die ſtat iheruſalem de v̄derft ſoude werdē. eñ in zÿn ghebedē al den nacht ouer wakede. Mer nergēt en le ſen wÿ dat hi lachede of hi hem lichtueer/ delicken toende. Hi hadde hōger nae dyer gherechticheyt. Wāt daer hi ſeluen gheen ſunden en hadde ſoe heeft hi nochtās alſo grote beteringhe ghedaen voer onſe ſun/ den. Hier van waſt dat hi hāgende inden cruce ſeyde Mi dorſt. wāt gherechticheide waſt alremeeſt daer hem nae dorſte Ende daer om en twiuelde hem daer niet aen te ſteruen voer zÿn viāden eñ hi bat voer dē ghenen die hem cruuſten. Die nye ſunde en dede eñ als hi vandē boſen mēſchē bete ghen was dat heeft hi ghuetelick laten he ne ghaen. Eñ op dat hi dē ſundigen men ſchen met ſinen hemelſchen vader v̄ſoenē ſoude ſoe heeft hi alſo veel geledē.

Hoe ōs niet ōbekēt en ſal zÿn die viſi teringhe ons heren.

Sermoen. v.

C begeer mÿn lieue brueders dat niet onbekent en ſi die tÿt uwer viſiteringhe ende oec mede hoe dat ghÿ in deſer tÿt vā god wordet v̄ſocht Wāt deſe tÿt hoert ſonderlinge den ſielen toe eñ niet den lichaem. eñ daer om natu relicke redene dat eyſchet dat wÿ daer ve/ le meer ſorchuoudich voer ſullē weſen dā voer den lichaem. Eñ oec iſt behoerlic dat die ſiel eerſt weder ghemaket ſal worden wāt die eerſt gheuallen is. Want doe dye ſiele gheuallē was in miſdaet eñ in ſcult. dat was die ſake dattet lichaem viel in pi nen. Immers willē wÿ in criſtus ledē ge/ vonden worden ſoe iſt grote redē dat wÿ ons hoeft ſullen pinen nae te volghen eñ dat wÿ voer alle dinck ten eerſten ſullen ſorchuoudich weſen ōſe ſielē ſalich te ma/ ken daer ōs heer omme inder werlt is ge comen. eñ dat ſonderlinghe zÿn botſchap was die ſielen geſont te maken. Die ſorge onſes lichaems om dat gheſont eñ ſalich te maken laet ons noch opſetten hent tot der tÿt dat god comen ſal omme dē licha men te v̄wecken eñ die oec ſalich te makē daer die apoſtel vā ſegt Wÿ v̄wachten on ſen ſalichmaker onſen lieuen here ieſum criſtum die wedermaken ſal dat lichaem onſer oetmoedicheyt ende hi ſal dat ghe/ lÿck maken den lichame zÿnder godliker claerheyt. In zÿnder eerſter toecoemſten roept ſinte iohannes baptiſt als een voer

bode die weerlic zÿn voerbode eñ voerlo-
per was. Siet ſegt hi dat lam godes. ſiet
die ofneemt die ſundē der werlt. Hi en ſeit
niet die of neemt die ſiectē des lichams eñ
ōgheualle mer die ſundē dat zÿn die ſiec-
ten der ſielen daer die ſielen oec vā ſteruen
Siet die ofneemt die ſundē der werelt.
Waer van neemt hiſe Sōder twiuel vādē
handē. vāden ogen. vāden halſe. eñ vā alle
den vleÿſche dat vol ſunden is. Hi afne
met die ſunden vanden handen als hi ōs
ghoedertierlickē vͦgeuet al die ſunden die
wÿ ghedaen hebben. Hi neemtſe oec van
den ogen als hi die menighe des mēſchen
puer eñ recht maket. Hi neemtſe vādē hal
ſe als hi ōs vͦloſt vā die gheweldighe heer
ſcappie der ſundē als daer gheſcreuē ſtaet
Du hebſte ōwōnen die moghentheÿt des
gheweldiger beſcatters als indē dage ma
dian Eñ op een ander ſtede ſtaet geſcreuē
Dat inct ſal vͦuulen ouermits die olÿe Eñ
die apoſtel ſegt Dat die ſunde niet en reg-
nere in uwen ſterfelÿcken lichaem. Eñ op
een ander ſtede ſegt die ſelue apoſte.
Jc weet datter niet ghoedes in mÿ en is.
dats in minen vleÿſche Eñ noch op eē an
der ſtede Jc onſalighe menſche wie ſal mi
verloſſen vāden lichaem deſer doot. wāt
hi wiſte wel dat hi niet eer verloſt worden
en mocht vāder boeſer wortel der quader
begheerlicheÿt die inden vleÿſche geueſti
get was eñ vanden ewen der ſondē die in
ōſen leden is eer hi vāden lichaem ōtbōdē
worde Eñ daer om begheerde hi ōtbōden
te worden eñ mit criſto te weſen. want hÿ
wiſte wel dat die ſunde die ōs vā god ſceÿ
de niet te mael of ghenomē en mochten
worden eer wÿ vanden lichaem verloſſet
werden. Ghi hebt wel ghehoert vā
enen menſche den ōs here verloſte vāden
boſen gheeſt datten die boſe gheeſt ter aer
den worp eñ hem ſeer quelde eer hÿ daer
wt rumen woude. Alſoe ſegge ic v dat die
manier vā ſundē die ōs ſoe menichwervē
quelt eñ moilic is. ic ſegge die welluſt des
vleÿſches eñ die quade gheneÿghelicheÿt
men ſalſe verdruckē datmē ouermits die
hulpe godes wel mach op datſe in ōs niet
en regnere. eñ op dat wÿ ons ledē niet en
gheuē tot wapenē der boeſcheÿt. eñ ſoe en
iſſer gheen verdomenis dē ghenē die blÿ-
uē in criſto iheſu. mer wi en ſullen daer ni
et volcomelic vā verloſt werdē dā in onſer
doot. als wÿ ſoe ghequelt werdē dat die ſi
el vāden lichaem verſceÿet. Siet nu heb
ben wÿ ghehoert die ſake waer om criſtus
ghecomē is dat een ÿghelic kerſten mēſce
ſal voer oghen hebben.

Hier om o lichaem en wil di niet
verhaeſtē eñ wil niet voercomē dinē rechtē
tÿt Du mogeſt nu wel hinderē die ſalichz
dÿnre ſielē. mer dÿn ſelfs ſalicheÿt en mo
geſtu niet werckē. Elc dinck moet zÿn tÿt
hebbē. Lide nu dat dÿn ſiele nu arbeide om
hare ſalichz ÿmmer arbeÿde nu mit haer
Wāt iſt datſtu mede lideſt ſoe ſaltu mede
verblidē eñ regnerē. Wāt hoe vele datſtu
hīderſte indē weōmakē dÿnre ſielē alſoe
vele hinderſtu dÿ ſeluē. wāt du en mogeſt
niet weō gemaect wordē eer god ſiet dat
zÿn beelt in dÿnder ſielen weō gemaket
is. O du lichaem du hebſte nu ī dÿ enen e
delen gaſt eñ al dÿn ſalicheÿt is ghelegen
aen ſine ſalicheÿt. Bewÿs daer om groete
eer dinen groten ende oeck mede edelen
ghaſt. Du woenſte in dÿn eÿghene lande.
mer dine ſiele is hier vreemder ende ellen
dich wt haren eÿghenen lande. ende ſi is
bÿ dÿ gheherberget. Jc bids dÿ wat huÿſ-
man iſſer. waert ſake dat daer alſoe een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

groet edel man bi hem herbergen woude ſoude hi niet gheerne in enen hoec vā ſinē huyſe of in die aſſckē ruſtē op dat de eerbare gaſt ẏmmer zijn ghemac wel hadde eñ eerwaerdelic ōtfanghē ſolde wordē. Doet ghi oec alſoe eñ en acht niet wat ōgemacs te lidē of wat ȯdriets op dattu dinē ghaſt eerwaerdelic mogeſt hanteren als hē wel toe behoert. Tis di grote eer dattu nu om ſinen wille wat oneren lideſt. Deſen ghaſt en wil niet ȯſmadē noch ſnoede rekenen om des wille dat hi in vreemden landen is. Sich aen wat di al goets ghesciet ouermits hem. vā ſine teghēwoerdicheit coemtet dinē ogen dat ſi ſien mogen. dinē oren dat ſi horē moghē. dijnē tōghē haer ſpreken. eñ dinē mōt die ſmake der ſpiſen. eñ ſoe voert alle dijn ledē dat ſi hem roerē eñ beuoelen mogen. Al datter leuēdich in dȳ is eñ al datſtu voelen eñ ȯſtaen mogheſte eñ al die cierheit die in dȳ is tſamē coemtet dȳ vā deſen ghaſt. dats vā deſer ellendiger ſielen. Wāt als ſi dȳ laet eñ vā di gaet ſoe wordeſtu wel gheware· hoe vele ghoedes dat di vā hare tegēwoerdicheȳt geſciede. Wāt altehādes als die ſiele vtē licham verſcheȳdē is ſoe en can die tōge niet ſpreken die ogen niet ſien die oren niet horen al dat lichaem wort ſtijf eñ dat aenſichte bleec. Eñ niet lāghe daer nae ſoe wordt al dat lichaem ſtinckēde eñ al die ſcoenheȳt wort verwādelt in etter eñ ī vulnis. Waer om wiltu dā om enige tijtlike ghenuecht dinē gaſt bedrouē of moȳlic zijn daer du niet voelen noch verſtaē en cōſt ſonđ hem. Eñ coemt di dus vele ghoedes vā hē daer hi ellēdich is eñ verworpē als een viant vā den aenſichte zijns heren hoe veel ghoets ſal hi di dā doen als hi weder in gracie ōtfanghen wort van ſinē heer. En wil daer om niet ō lichaem hinderen deſe ȯſoeninghe wāt dȳ mach daer veel goets van comen Sette di ȯdulde lic ymmers gherne tot al te doen eñ te liden dat tot deſe verſoninghe helpē mach eñ en wil niet voerbȳ late ghaen dat hier toe dȳenen mach.

Spreeck tot dinē ghaſte Die heer ſal dȳnre noch ghedachtich weſen eñ ſal di weder ſetten in dinē eerſten grade. dā wes mȳnre gedachtich. Hi ſal ſonder twiuel dȳnre ghedēcken in allē ghoeden iſt datſtu hem nu ghetrouwe eñ ōderdanich biſte Eñ als du coemſte bi ſinen heer hi ſal dā trouweliken ſpreken voer ſinen weert eñ hi ſal ſegghen O heer doe ic v knecht om mȳnder miſdaets wille ȯdreuē was vā uwen oghen doe waſſer een arm man daer ic bȳ gheherberget was die mi grote ghoedertierenheȳt bewees nu bidde ic minen heer dat hi hem die weldaet wil loenen. wāt tē eerſtē ſoe leȳde hi mi voer al dat hi had. eñ daer nae ghaf hi hem ſeluē alteſamē tot mȳnre behoef eñ en heeft nȳet gheſpaert daer hi mi mede dienen mochte. mit vele vaſtēs eñ wakēs eñ arbeȳdēs ſonđ ophouden in menighen hōger eñ dorſt. in coldē eñ naectheddē. Wat wil ic ſegghē ſonder twiuel die ſcrift en ſalder niet om lieghen die heer ſal doen den wille der gheender die hem ontſien ende hi ſal verhoren haer ghebet. Och ofſtu mochſte ſmaken ende gheuoelen die ſoeticheȳt ende ȳets wat mochtes ȯmoeden vander groter glorie. Tis wonder dat ic ſegghen wil eñ nochtā ſoe iſt waer ende gheen ghelouich menſce en is daer aen twiuelende. Dȳe heer der heren die heer alder hemelſcher crachten. die coninck der ewigher glorien ſal ſelue neder comen omme onſe lichamen weđ te maken eñ te gheliken den lichame zijn

der claerheit. Och ho groet ſal die gl'e we-
ſen ho ontſprekelike vrolicheit ſal die ſcep
per alre creaturen die om die ſielen recht-
uerdich eñ ſalich te makẽ ierſt oetmoedch
ende onbekẽt quam in deſer werlt om dỹ
ongheuallige ſnoede vleyſce te glorificirẽ
in alſoe groter moghẽtheit ende glorie o-
penbaerliken comen ſal. niet in cranchei-
den mer in alſo groeter gloriẽ eñ claerhe-
den Wie ſal te volle mogẽ denckẽ dẽ dach
zỹnder toecoemſtẽ als hi mit alſo groten
volheit des lichſtes ſal comẽ. eñ die enghe
gelen hem voergaen ſullen eñ mit haren
baſunẽ die dodẽ op verwecken ſullen vter
eerden. enð te ſamen opghenomen ſullen
werden inder lucht te ghemoete onſen lie
uen heer iheſu chriſto.

Hoe lãghe ſal dit ongheuallige vleiſch
dit dwaſe eñ blinde vleyſch dat alſoe on-
mate ſot is deſe vganclike ende ſcadelike
genoechte eñ troſtẽ ſuekẽ eñ begerẽ. eñ da
er nz enwil tetỹde voerſorgẽ dattet moch
te vworpen werden ende onweerdich ghe
rekent der ewigher glorien. eñ inder ewy-
gher pỹnen ghecruyſt te werden. Niet ſo
ick biddes v mỹn lieue broeders niet ſoe.
Immers latet onſer ſielen ghenoghelick
weſen dit ouer te denckẽ ſo dat õs vleiſch
ruſte in goeden hoepe vwachtende dẽ ge
ſontmaker onſen heer iheſum chriſtũ. die
ons vleyſch weder maken ſal ende gheli
ken den lichaem zỹnder claerheit. Want
dus ſegt die propheet Mỹn ſiel dorſt in di
ho menichuoldelic beghert di mi vleyſch
De ſiel des prophetẽ begeerde zeer dier ier
ſte toecoemſt des herẽ. wãt ſi dat wel wiſt
dat ſi daer vloſt ſoude werden. mer noch
veel meer begheerde zỹn vleyſch die laet-
ſte glorificeringhe. Want dan ſullen alle
ons begheerten veruullet werden enð al

die eerde ſal vol weſen vãder hogher mo-
ghentheit godes. Tot welcker glorie tot
welcker ſalicheyt tot welcken vrede die al
len ſinnẽ bouen ghaet ons moet brenghẽ
ſine ſeer grote barmhertichheit. eñ en laet
ons niet confuys werden in õſen vwach
ten die ghesontmaker die wỹ verbeyden
ieſus criſtus õs heer die gebenedỹt moet
weſen inder ewicheit. Amen.

Iſt dat wỹ die toecoemſt ons heren
begaen mit innicheit onſer herten ſoe en
doen wỹ anders niet dan wi ſculdic zỹn

Sermoen. vi.

Iſt dat wi innichlick begaen
die weerde toecoemſt õs herẽ
ſo doẽ wi alſt võ recht behoert
Want die goede heer en is niet alleen tot
ons ghecomen mer hi is properliken om
onſen wille ghecomen die onſer ghoede
niet en behouet. mer die groetheit zỹnder
eerweerdicheit bewỹſet onſe groete noet-
druftichheit Eñ niet alleen ſo en bekẽnen
die groetheit õſer ſiecte wt dier coſtelỹcker
medicinen die daer toe wert ghebeseghet
mer oec bekennẽ wỹ die menichuoldich
onſer ſiecten vter menichuoldigher medi
cinen die daer teghens wert gedaen. Wãt
waer õme ſoude god ghegeuen hebbẽ al-
ſo menigherande gracie hadde onſe noet
drufticheyt ſoe menichuoudich niet ghe-
weeſt Mer al õſe behouichedẽ eñ noetruf
tichedẽ die wỹ alle daghen in ons ſeluen
onderuinden ende gheware werden dỹe
en zỹn in een ſermonẽ niet te begripen eñ
daer võ te ſprekẽ als de materie wel ſcỹnt
te eyſchẽ dat en is ons niet wel moghelic
doch ſo comẽder mỹ drie voer die gemeẽ
lic allen mẽſchen ſchinẽ an te gaen. iii. ant
nyemant en yſſer van ons allẽ die niet o

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghoedes rades behouich en is vā gode.eñ
dat hem god te hulp come eñ dat hē god
van alrehande quaet beſcherme wāt ſon
der twiuel deſe drierhande ongheualliche
den zÿn ghemeen allen menchen eñ wÿſe
wÿ zÿn die noch in deſer ellendicheit zÿn.
ende inden ſcheme des dodes in deſer lich
amelicker crācheŷt in deſer ſtede der beco/
ringhe Jſt dat wÿ te rechte aenſien willē
al te ſamen arbeŷden wÿ iammerlicken
in deſer drierhāden ongheuallicheŷt ſoe
dat wÿ ſeer lichtelic ṽleŷet eñ bedroghen
worden. Ende dat wÿ oec ſeer weeckelikē
ende teder zÿn ghoede werckē te doen.en/
de alſmen dat quade wederſtaen ſal ſo en
worden wÿ niet ſtarck noch vroem geuō
den Sullen wÿ wÿſlic onderſceŷden tuſ/
ſchen dat ghoede ende dat quade wÿ wer
den lichtelic bedroghē ſoe dat wÿ dat qua
de ṽkieſen voer dat ghoede of dat minre
ghoet voer dat meeſte Willen wi wat goe
des doen dat ōs dūct dattet goet dūct dat
tet goet gedaen is wÿ ghebrekē lichtelickē
ſoe dattet ōs alte ſuer wert eñ wÿ laten of
Eñ als wÿ ons ſetten teghens dat quade
ſoe worden wi alte lichtelickē ṽwonnen
Dus oec ſoe is ōs aen allen ſiden noet die
toecoemſt ons ghesontmakers ende alle
den ghenen die dus becommert zÿn mŷt
deſer drierhanden ongheuallicheden.endē
die in hem ſeluen bekennen die moeghen
wel begheren wt al haerder herten die eer
waerdighe toecoemſt criſti. Eñ och of hÿ
ſoe in ōs comen woude dat hi wt zÿnder
ōtſprekelicker ghoedtirenheŷt ſine wonin
ghe in ons maken woude ouermits den
gheloue ende onſer blintheŷt te ṽlichtē eñ
gheuen ons recht verſtant eñ bekennis te
ōderſceŷden tuſſchen ghoet eñ quaet.ende
ſtadelicke in ons bliuen woude eñ helpen
onſer crancheŷt ſoe dat wÿ mochtē doen
dat wi wiſten ghoet te weſen eñ voert on/
ſe voeruechter woude weſen teghēs allen
onſen vianden die ons hinderen willē eñ
oftrecken vanden ghoede dat wÿ ghaern
doen ſouden Wāt is hi in ons wÿſe mach
ons dan bedrieghen.want hi is dat licht ō
werlt. Js hi mit ōs wat en ṽmogen wÿ
dan niet.in dien dat ons criſtus ſtercket.
Soe ſinte paulus ſegt. Jck vermach alle
dinck in hem die mi ſtercket criſtus Js hÿ
voer ons wie mach teghen ōs weſen endē
wie mach hem verwinnen.

Hi is een wÿs raetſman die niet be
droghen en mach wordē.eñ hi en begeert
oec niemāt te bedrieghē.Hi is een ſtarcke
hulper ende voeruechter de nimmermeer
moede en mach worden. Hi is oec mede
een ſeer crachtich patroen ende een ghoet
beſchermer die haeſtelic den boeſen gheeſt
te tredet onder ſine voeten.ende alle ſinen
boeſen timmeringhen lichtelicke te brekē
can. Ende dat hi alle deſe dingen ṽmach
des en derf hem niemant verwōderē want
hi is die ewighe wÿſcheŷt godes die altÿt
wel bereŷt is te leren den onwiſen. Hÿ is
die almachtighe ewighe mogentheŷt go
des die ghene die ontbreken ſterck cā ma/
ken.eñ die in enighen noede zÿn daer wt
te verloſſen.

Lieue gheminde brueders laet ons
lopen to deſen wiſen leerder imer in allen
onſen beraden Deſen ſtercken hulper laet
ons altoes aenroepen in al dat wÿ doen
ſullen. Deſen alregetrouſten voeruechter
laet ōs in al ōſen ſtridē eñ noedē vrilic ōſer
ſielen beuelen.die daer om inder werlt ge
comen is dat hi inden menſchen woenen
ſoude ende oeck mede in hem ruſten.endē
mitten menſchen wanderen eñ arbeŷden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſoude. voer den menſchen hem ſetten enđ
voeruechten ſoude. Onſe blintheit verlich/
ten ſoude. ende onſen arbeÿt ons helpen
draghen. ende wt allen onſen periculē ōs
verloſſen ſoude.

Item opten heÿlighen kerſtauent ſe/
uen ſermonen.

Hoe dat die menſche god is meer ſcul
dich te louen ende te bedanckē dan enich
ander creatuer.

Sermoen. I.

Aer is ghehoert ene ſtēme
der blÿſcappē in onſer eer/
den· ene ſtemme dier ho/
gher vrolicheit eñ ewÿger
ſalicheit iſſer ghehoert inder tabernaculen
der ſondaren. Daer is ghehoert een goet
woert ende eē troeſtelic woert dat vol ghe
nuechlicheden is. eñ waerdich is alder ōt
fanlicheit. Ghi berghen louet mit volher
telicker bliſcap den heren. ende alle hou/
ten der boſſchen ſlaet van groten blÿſcap
pen v handen te ſamen voer dat aenſicht
des heren. want hi comet Hoert ghi he
melen eñ die eerde vnemē mit haren oren
eñ verwōdert v indē loue godes alle crea/
turen. mer aldermeeſt du mēſche. Jheſus
criſt9 die zoen godes wert geborē in beth
lehem iude wie mach ſo ſtenighē hert heb
ben de zÿn ſiel niet ſmoltēde ghewordē en
isī deſen woerden Wat machtmē ōs boet
ſcappen dat ons ſueter mocht weſen wat
machtmē ōs priſen dat ōs genuechliker
mocht weſen te horen wat iſſer ÿe ſulckes
ghehoert. Wat heeft die werlt ÿe des ghe
likes ontfāghē Jeſus criſt9 de zoen gods
wert gheboren in bethlehē iude O geboer
te die onbeulect was in alder heÿlicheÿt
eerwaerdich alder werlt eñ den menſchen
zeer minlÿc ende begheerlÿc om die ouer
grote weldaet die ons daer mede is ghe/
geuen. die onbegripelic is oec dē heilighē
enghelen om die hoghe heilicheit die daer
in verborghē is. eñ in alle deſen is ſi won
derlic om die hoecheit der ſondlinger ghe
boerten. Want daer nÿe ghe voer geſiē
en is die haer ghelÿc was. noch oeck nae
haer en ſal comen noch gheſien en ſal wer
den die haer ghelÿc ſal weſen. O gheboer
te die alleen is ſond wee alleen ſonder be/
ſcaemte eñ alleē geen ghebreckelicheit en
bekent· die niet opēt mer heÿliget dē tem
pel des ioncvrouwelickē lichaems. O ge
boerte bouen der naturē. mer voer de mē
ſchelÿcke nature. Die mit wōdliker hoech
heit alle nature bouen ghaet. ende weder
maket die mēſchelike nature mÿt haerō
wonderlicker heilicheit Brueders wie ſal
deſe gheboerte te volle moghē wt ſpreken
Die enghel godes boetſcap teſe. de cracht
godes omſchemet die maghet. de heilige
gheeſt ouercomet daer. die maghet gelo/
uet. ende ouermits dē loue ōtfanghet die
iōcvrouwe. ſi baert een kint die ioncvrou/
we eñ blÿuet iōcvrouwe. en ſolde hē niet
vwonderē Daer wert geborē die zoen
des alderouerſtē. god vā gode gheboren
voer alle werldē. Eñ ſiet daer wert gebo/
ren een woert dat niet ſprekē en can. enđ
wie ſal hem te volle moghē vwonderen.
Ende deſe gheboerte en is niet te vgeues
eñ dat die hoghe moghētheit godes haer
ſo e ghewaerdiget heuet dat en is ōs niet
onvruchtbaer gheweeſt. Jheſus chriſtus
die zoen godes wert geborē in bethlehem
iude. Ghi die inden ſtoue der eerden
ſittet wert wakende eñ louet dē heer. Siet
die heer coemt mit ſalicheit. hi coemt mƷ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſaluen.hi comet mit glorien. Wāt iheſus
en mach niet comen ſonder ſalicheyt.eñ
chriſtus en comet niet ſonder ſalue.eñ de
zoen godes en coemt niet ſonder glorie.
Hi is onſe ſalichait.hi is onſe ſaluinge. hi
is onſe glorie.als daer gheſcreuē ſtaet·die
glorie des vaders is die wyſe zoē. Salych
is die ſiele dye van der vrucht deſer ſalic/
heit heeft gheſmaket.eñ wert van gheto/
ghen.eñ loept inden roeke deſer ſalygher
ſaluen.op dat ſi mach ſien ſine glorie.dat
glorie is als des een gheboren zoens des
vaders.Ghy die verlorē waert werdet ge
troeſtet wāt ieſus coemt om ſalich te ma/
ken datter verloren was Ghy ſiecken heb
bet ghoeden hoepe tot uwer gheſontheit.
want criſtus comet om geſont te maken
die bedrucket zyn vā herten mitter ſaluen
zynder barmherticheit. Verblyt o ghi die
groete dinghen begheert·wāt de zone go/
des,die coemt neder tot v op dat hy v me
de erfghenamē maken wille zyns vader
lycken ryckes. O here ick bidde dy make
my gheſont eñ ſoe ſal ic ſalich werdē ma/
ke my glorioes eñ ſo ſal ick glorioes wer
den.Want ſoe ſal myne ſiel dē heer bene/
dien.eñ al myne inerſten ſinen heilighen
naem.alſtu genadich biſte alle mine boeſ
beden eñ alſtu gheſont makeſte al myne
ſiecten.ende alſtu mit ghoede vervulleſt al
myn begeertē. Deſe drye puncten ſma
ke ic hier wt dat ic hoer dat iheſus criſtus
die zoen godes gheborē wert.Want waer
om heten wy ſinē naem iheſus dan daer
om dat hi zyn volck ſalich ſal maken vā
haren ſunden.Ende waer om woude hy
oeck chriſtus heten dā daer om dat hi dat
iuc dat wy draghen ende daer wy zeer vā
ghedrucket werden wil doen veruulen o/
uer mits die oly zynder barmherticheyt.

Eñ waer om is die zoen godes eens mē
ſchē ſoen ghewordē dan daer ō dat hi die
kind der mēſchē gods kind makē ſoude
Eñ wye mach wedē ſtaen ſinē wille Iheſꝰ
die maket ōs rechuerdich wye ſal ōs vdo
mē dā Criſtus maket ōs geſōt wye ſal ōs
dā wōdē Die zoen godes maket ōs groet
wye ſal ōs dan vnederē Iheſus die wert
gheborē Hi weſe blide die om die quade
cōſciēcie zynder ſunden anxt hadde voer
die ewighe vdomeniſſe Wāt die goedtirē
heit ihū ghaet bouen alle groetheit eñ me
nichuoldichz ōſer zūdē.Criſtꝰ wert geborē
Si vblidē hem die vā harē ſondē zeer ghe
moyt ende an gheuochten werden.wāt te
ghēs die ſaluinghe daer iheſus mede ſal
uet en mach ghene ſiecte der zielen weder
ſtaen ſi en werdē al te hādes gheneſen hoe
ſeer ſi oeck voudet eñ verhardet zyn. Die
ſoen gods wert ghèborē. Sy weſen blide
die grote dingē pleghē te begerē wāt daer
comet een milde heer die grote gauen ple
ghet te gheuē.

Brueders dits die erfghenaem la
ten ons blidelicken ontfanghen. wāt ſoe
ſal zyn erfnis mede onſe weſen. Wāt dye
ons ſinen enighen ſoen heeft ghegeuē hoe
en ſoude hi ons alle dinck mit hē nz geuē
Niemāt en ghae of nyemāt en twyuele
wy hebben een ghetuych dat ſeer louelyc
is.Dat woert is vleyſch gheworden en de
dat heuet in ens ghewoent. Die eengebo
ren ſoen godes was die woude brueders
hebben op dat hi weſen ſoude die eerſt ge
boerne van vele broederen.Ende oec me/
de op dat die cleynmoedicheyt der mēſce
lycker crancheyt ymmers niet medallen
twiuelen en ſoude ſoe is hi eerſten der ſter
uelycker menſchen brueder gheworden.
ende hi is oeck mede ghewordē eēs men/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſchen ſoen.ende hi is ghewordẽ een men
ſche. Eñ dũctet hem ongheloeflick weſen
die oghen bewiſen deſen gheloue Jheſus
criſtꝰ die ſoen godes wort gheborẽ in beth
lehem iude. Eñ ſich ſine grote waerdichꝫ
Hi en woude niet gheborẽ wordẽ in iheru
ſalem dat een coninclike ſtat was mer in
bethlehem dat die minſte ſtat was vã allẽ
den ioetſchẽ lande. O bethlehem du biſte
cleyne mer die heer heeft di nu groet ghe-
maket Hi heeft di groet ghemaect die in
di cleyn is gewordẽ doe hi ſeer groet was
Verblide di o bethlehem eñ doer alle dine
ſtratẽ ſalmẽ hudẽ mit rechte alleluya ſin-
ghẽ. Wat ſtede iſſer die als ſi dit hoert dye
benidẽ ſal dẽ alrecoſtelicſten ſtal eñ die glo
rie der heyligher cribben. wãt ouer alle de
werlt wort hoechlick gheeert dinẽ naem.
eñ alle gheſlachten der mẽſchen ſullen dÿ
ſalich hietẽ te weſen. Ouer al ſegtmẽ glo-
rioſe dinghẽ vã die ſtat godes. Ouer allen
wart gheſonghẽ dat inden ſalm vã di ghe
ſcreuẽ ſtaet. Een mẽſche is in haer ghebo-
ren eñ die alreouerſte heeftſe gheſticht. O
uer al predictmẽ ouer al roeptmẽ blidelic.
Jheſus criſtꝰ die ſoen godes wort geborẽ
in bethlehem iude. Eñ ten is niet te õghe-
ues datter aen ſtaet iude. wãt daer in ver-
maent hi der beloftenissen die den vaderẽ
was belouet. Die coniclike ſtaf en ſal niet
af ghenomẽ wordẽ vã iuda noch die price
vãden volcke die hẽ ghegeuẽ is tot dat hÿ
coemt die vã gode ghelent ſal wordẽ. enđ
hi iſt den die heydẽ vwachtẽ. Wãt daer õs
õſe ſalicheyt aen leit die coemt õs vtẽ ioed
ſchẽ gheſlachtẽ eñ deſe ſalicheyt reyket al
totten eynde der warelt. Die heylighe pa-
triarche iacob die ſeyde. O iuda dÿn brue
ders die ſullen di priſen. dÿn handen ſullẽ
weſen op die necken dÿnder vianden. enđ

ſoe voert als wÿ vãden patriarch iuda le
ſen dat wÿ in chriſto ſien veruollet. Want
hi is die leeuwe van iudas geſlachte daer
voer van gheſchreuẽ ſtaet Een ionck leeu
wen welpen is iudas. Mÿn ſoen ſegt hÿ
du biſt opghegaen omme een roef te doẽ
Criſtus is een groet ſterck rouer die eer hÿ
vader of moeder nomen conſte dat landt
vã ſamarien heuet berouet. Hi is eẽ groet
rouer die opgheclommẽ is int hoghe enđ
hi heeft die gheuangheniſſe gheuanghen
ende nochtã en heeft hi hem niet benomẽ
mer hi heuet ghauen ghegeuẽ dẽ mẽſchẽ.
Dat deſe prophecien eñ vele deſer ghelicke
veruollet zÿn in onſen heer iheſu chriſto.
wãt ſi van hem properlÿcken ghepropheteert-
teert waren dat meent hi daer mede dat
hi ſegt dat criſtus gheboren wert in bethle
hem iuda. Eñ ten is te mael gheen noet
datmen vraghe of daer wat ghoedes van
bethlehem mach comen. ÿmmers dat õs
aenghaet ſoe werdẽ wÿ hyer wt gheleert
hoe hi õtfanghen wil weſen die in bethle-
hem woude gheboren worden. Wãt daer
mochte bi auõturen wel yemãt weſen die
meende dan datmen grote ſchoene palla
ſen ſeer coſtelÿckẽ toemakẽ ſolđ daer hÿ i
gheboren ſoude worden omme dat die co
ninck der glorien waerdelÿck worde ont-
fanghen. mer hi en is daer omme niet ne
der ghecomẽ van zÿnder hoegher cõniclic
ker gloriẽ des hemels daer of gheſcreuen
ſtaet. dat in zÿnder lufteren hant zÿn rÿc-
heden eñ glorie. ende in zÿnder rechter hãt
lancheit des leuens. Vã allẽ deſen ghoedẽ
was ewighe oueruloedicheit indẽ hemel.
mer die armode en vantmẽ daer niet. en-
de inder eerden waſt dit cruyt ſeer mẽnich
uoldich ende oueruloedich. mer die men-
ſchen en wÿſten ſine virtuten niet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Tot deſer grote ende ellendigher ar
moeden hadde die ghebenedide ſoen go/
des ſeer grote begheerlicke liefte ende min
ne ende hi quam neder vanden hemel eñ
dat omme die armoede te verkieſene. op
dat hiſe alſoe ons coſtel ſolde maken mit
ſinen verkieſen O ſyon make hier omme
ſuuerlicke dijn ſlaepcamer ende vercier di
oeck mit oermoedicheyt ende mit armoe
den Deſe doeckeren behagheden onſen lie
uen here ſeer wel Ende als maria tughet
in ſulcken ſindalen hadde hi ghenuechten
ghewonden te worden. Offer dinen god
dat die van egipten veronwaerden. Aen/
mercke dat ihesus dijn behouder in beth/
lehem iude gheboren wort. enđ was ſorch
uoudich datſtu ſelue bethlehem iude ghe
uonden mogheſt worden. eñ hi en ſal ym
mers niet vonwaerden van di tontfangẽ
eñ oeck mede in di gheboren te worden
Bethlehem beduder alſo vele als eẽ huys
des brueders Juda dat bedudet beliden.
Iſt dan datſtu dijn ſiele veruolleſt mitter
ghebenedider ſpijſen des woerden godes
eñ oeck mede mitten ghoedẽ volcomẽ ge
loue eñ mit alre innicheden. dye du kãſte
pinen te ontfanghen dat heylighe broet
dat vãden hemel is ghecomẽ ende gheeft
dat leuen vander werlt. dats dat ghebene
dide lichaem ons lieues heren iheſu criſti.
op dat die oude cruucke dijns lichaems
mittẽ nyeuwen vleyſche der ſaliger verri
ſinghe weder ghemaket eñ oec mede ghe/
ſtercket worde eñ den nyeuwen wijn dye
inwendich is moghen onthouden. Ende
iſt datſtu leefſte vten ghelooue ende di ghe
nen noet en derf doen te ſuchtẽ daer õme
datſtu vgheten hebbeſt dijn broet te ethen
ſoe biſtu ſelue bethlehem ghewordẽ. enđ
du biſte waerdich dat chriſtus gheeſtelijck
in di gheboren worde. iſt dattet belidẽ ym
mers daer oec mede ſi.

Laet daer omme o iudea dine hey
lichmakinghe weſen eñ doet aen dat bely
den eñ ſchoenheyt. mit welcken cleede criſ
tus wõderlijcke ſeer begherẽde is dat zijn
dienaers ghecleet ſullen zijn. Deſe beyde
prijſt die apoſtel mit corten woerden daer
hi ſegt. Mitter hertẽ gheloeftmẽ totter ge
rechticheyt eñ mittẽ mõde belietmẽ totter
ſalicheyt. Gherechticheyt inder hertẽ is ſo
als broet indẽ huyſe Wãt gherechticheit is
broet eñ ſi zijn ſalich die hõgeren nae dyer
ſaligher gherechticheyt wãt ſi ſullen gheſa
det worden. Soe ſi dan die gherechticheit
inder herten. ic ſegghe die gherechtichz die
inden gheloue is. wãt ſulcke gherechtichet
de heeft glorie bi gode. Eñ in dinẽ monde
ſi dat beliden totter ſalicheyt. eñ ſoe mach
ſtu mit ghoeden betrouwẽ õtfanghen dẽ
ghenen die in bethlehem iude gheboren
wort iheſum criſtũ den ghebenediden ſo/
ne godes.

Hoe dat die warachtige iodẽ wor
dẽ verloſt vandẽ beloftẽ die hem ouer me
nich iarẽ beloeft was

Sermoen .ij.

Juda eñ iheruſalem en wilt im
mers v niet ontſien morghẽ ſoe
ſuldi wtghaen eñ die heer ſal we
ſen mit v. Wij ſpreken totten warachtigẽ
ioden niet nae der litteren mer ymmers
nae den gheeſte. Wij ſpreken tot abrahãs
gheſlachte welckes menichuoudicheyt al
ſoe als wij leſen datſe te vorẽ beloeft was
ſoe ſien wijſe nu al vuolt. wãt niet die kin
deren des vleyſches mer die kinderen der
beloftẽ die wordẽ gherekẽt in abrahãs ghe
ſlachte. Oec en ſprekẽ wij niet tot dyẽ van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

iheruſalem die den propheten doot ſlaet.
Want hoe ſoudē wÿ die troeſtē daer onſe
heer op ſcreÿde ende die ouer is ghegeuen
in verderfniſſe. Mer wÿ ſpreken tot dier
ſtat iheruſalem die nÿeu vanden hemel
ghecomen is. En wilt niet ontſien o iuda
ende iheruſalem warachtighe beliders en
wilt niet beſorget weſen. die niet alleē mit
ten monde mer wt al dat ghi zÿt den heer
belidet. ende dat beliden hebdÿ aen gheto
ghen als een cleet ende al v innerſte belidē
den heer eñ al v ghebeente ſeggē here wie
is dÿ ghelÿc. niet als die ghene die mitten
monde beliden datſe goede bekēnen mer
mitten wercken verſaken. Dit is een
gherecht belÿden als al dat wÿ doen ſine
wercken zÿn eñ hē belÿden. Ende in tweē
manieren hem belidē op dat wÿ mit dub
belen cled eren ghecleet moghē weſen. als
int beliden onſer ſundē eñ mit belÿdē des
godliken loues. Dan zÿn wÿ gheware io
den iſt dat al ons leuē belidet dat wÿ ſun
dighe menſchen zÿn ende waerdich grote
pÿnen voer onſen ſunden te liden. eñ dat
god dat ouerſte goet is die mit deſer lich-
teliker pÿnē quÿt laet die ewÿghe pine de
wÿ wel verdient hadden.

Daer omme ſoe wÿe dat niet mit gro-
ter begheerten ouerichlÿcken en begheert
penitencie te doē voer ſine ſundē die ſcÿnt
mitten wercken te ſegghen dat hÿs gheē
doen en heuet ende ſoe en beliet hi niet ſi
ne miſdaet. Of dat hem die penitēci niet
helpen en mach ende ſo en belidet hi niet
die godlÿcke barmherticheit. Mer laet ōs
oeck weſen gheware ioden ende dat ghe
ware iheruſalem eñ ſoe en deruē wÿ niet
ontſien. want iheruſalē beduÿt alſoe veel
als ſchouwen dē vrede. Hÿ ſegghet ſcou-
wen ende oeck niet beſitten. Welckes eÿn
de god die heer ghebenedÿt ewÿch heuet
vrede gheſet. niet den beghnine noch den
middel. Daerom iſt ſake dat ghi ghene
vrede en hebbet ÿmmer want ghÿ genen
volcomen vrede hebben en moghet in de
ſer tÿt. ſoe ſcouwet doch den vrede eñ aen
dencket daer op eñ begheert dē vrede. der-
waert laet weſen die oghen uwes herten
ende al v menighe ſi nadē vrede. eñ al dat
ghi doet dat ſuldi doen op dat ghi totten
vrede mochten comē. die alle mēſchelicke
ſinnē bouen gaet. ende dat ghi mÿt gode
mochtet verſcoent werdē eñ vrede mit hē
hebben. Deſen die ſulc zÿn den ſegghē wÿ
en wilt niet ontſien. deſe troeſtē wÿ eñ nz
den ghenen die dē wech des vredē niet en
bekennē. Wāt ſegtmē ſulcken mēſchē ghi
ſult morghē wtghaē. dats hem meer een
dreÿghē eñ een veruaerniſſe dā een troeſt.
Want alleen daer ic voer of hebbe geſegt
die daer begheren ontbōden te weſen. hē
iſt ghenoechlic wt te gaen de dē vrede ſien
want ſi wetē dz wel als haer eertſce huÿs
daer ſi nv in wonē breket dat ſi dā eē nÿeu
we tÿmmerighe hebbē ſullen van gode.
Niet die ghene die alſoe woeden de zÿn.
ghe worden ende ghenuechte hebben indē
voethelden daer ſi mede ghebonden zÿn
Wāt als ſulcke mēſchen ſteruen ſo mach
men dan van haer niet ſegghen dat ſi wt
gaen mer meer dat ſi inghan. niet in dat
vredelike licht noch oec mede inder vrÿhe
den. mer dat die arme onſalighe mēſchen
gaen inder gruwelÿcken kercker dats in
die ewighe duÿſterniſſe die ſonder eÿnde
is inder verdoemdelÿker hellen. Mer v
wert gheſegt. en wilt niet ontſien morghē
ſuldi wtgaen ende voert meer en ſal daer
oeck gheen ſorghe noch anxt ſal weſen in
uwen eÿnden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Ghŷ hebt vele vyanden. Ten eerſten v
vleŷſch dat die naeſte viant is dē ghi heb/
ben moghet. Voert ſoe is deſe teghēwoer
dighe werlt v groet vyant die v al omme
beleghē heuet ende die princē der duyſter
niſſen die alle uwe weghe waer nemen
die inder lucht wonen. Doch en wilt niet
ontſien. morghen ſuldi wtghaen Dat is
zeer cortelŷc. wāt morghen dat iſſer nae bi
Hier vā ſeyde de heilighe patriarch iacob
Morghen ſal mi antwoerden mŷne ghe
rechticheit. Dŷe daghen zŷnder als
wi leſen. Nae tween daghen ſal hi ons le
uendich maken. ende indē derden daghe
ſal hi ons vpwecken. die eerſte dach is on/
der adam ende die anderdē dach is in cri/
ſto iheſu. ende die derde dach is mit criſto
onſen heer Vanden daghe ſegt hi voert.
Wŷ ſullen weten eñ volghen op dat wŷ
bekēnen moghen den here Eñ hier ſegt hi
Morghen ſuldŷ wtghaē. ende die heer ſal
mit v weſen. dit wert den toegheſegt die
haer daghē ghemiddelt hebbē in welcken
die dach te niet ghegaē is daer ſi in gebo
ren waren dat adams dach is eñ die dach
der ſonden den ihercmias die propheet v
maledide doe hi ſeyde. Vermaledŷt is de
dach daer in ick in gheboren. bŷn Alle ſoe
werden wŷ inden daghe gheboren. och of
die dach verghinghe in ōs allen. die dach
des neuels eñ der donckerheit eñ die dach
des ōweders dē adam ōs gemaket heeft
dē die viant ōs bereŷt heeft die doer dē ſer
pente ſprac. v oghē ſullē op gelokē werdē.
Eñ ſiet ōs is no op ghegaen een dach der
nŷeuwer verloſſinghe. der ouder weder/
makinghe eñ der ewigher ſalicheit. Dit
is die dach die. god ghemaket heeft. Laet
ons blŷde eñ vrolic weſen in deſen daghe
want morghen ſullen wŷ wt ghaen.

Waer wt ſullen wy gaen dā vter wonin/
ghē deſer werlt. dā vtē kercker des lichās
wt dē voethelden deſer noetrufticheit. de/
ſer curioſicheit. deſer ŷdelhz deſer welluſte
daer die voeten onſer begheerlichedē oeck
teghens onſen wille ghehoudē werden.
Want wat is onſen gheeſte mŷt al deſen
tŷtlicken dinghē Waer om en begeert on
ſe gheeſt niet alleen gheeſtelŷcke dinghen.
Waer om en ſuecket hŷ niet altoes godli
ke dinghen. waer om en ſmaket hi niet he
melſche dinghen Suecket die dinghē die
hŷer bouen zŷn ſegt die heŷlighe apoſtel
daer criſtus ſittende inder rechter hāt go/
des ſmaket die dinghē die hŷer bouē zŷn
eñ niet die dinghen die op ter eerden. Mer
dat menſchelŷck lichaem dat iamerlŷcke
zeer ghebreclicken is dat bezwaert die ſiele
ende die eertſche inwoningen verdrucket
die ſinnen die veel dencken.

Die menichuoldighe notrufticheŷt
deſes ōgheuallighē lichaems houdet ōs
Die ſlimicheŷt deſer quader begeerten eñ
deſer aertſcher ghenuechten en laten ons
niet opwaert vlieghē Eñ al iſt dat ōſe her
te eñ oeck mede ōſe ghemoede ſomwilen
wat opwaert ghetoghē wert ſi treckē dat
altehandes weder neder Doch ſoe en wilt
v niet ōtſien morghē ſoe ſuldŷ wtghaen
vā deſer culen der ōſalicheit eñ vā deſen ō
reŷnen ſlŷke Wāt ōme dz ōſe heer ōs daer
wt treckē ſoude ſoe heeft hi ſelue gheſtekē
Iden diepē ſlime Ende en wilt niet ōtſien
morghen ſoe ſuldŷ oeck wt ghaen wt den
lichame deſer doot. ende wt allen die ghe
breckelŷcheden der ſonden. Wercket
doch ŷmmers deſen dach in chriſto ſo dat
ghŷ v ſeer pŷnet te wāderen als hi gheuā
dert heeft. Wāt wie dat ſegt dat hŷ in cri/

ſto bliuet die ſal ſoe wanderen alſoe criſtꝰ
ghewādert heeft. Ende en wilt niet beſoꝛ
ghet weſen moꝛghen ſuldi wtghaen ende
ſoe ſuldi voert altoes weſen mitten heer.
Of want daer merkelike volget ende die
heer ſal mit v weſen. Soe mogen wi dat
alſoe verſtaē dat alſoe langhe als wi zijn
inden lichaem ſoe moghē wi weſen mit-
ten heer anhanghēde ſinen wille. mer die
heer en is ſoe niet mit ōs dat hi onſen wil
volghet eñ conſentieert Seer gheerne wa
ren wij vrij ende begherē zeer onbōden te
weſen. Wij begheren wt te ghaen mer hi
vertrecket ons noch om ſekerē ſakē. Mor-
gē ſuldi wtgaē eñ die heer ſal mit v weſen
ſoe dat al dat wi willen hi dan oec ſal wil
len. ende in ghenen dinghē en ſal hi twij-
drachtich weſen van onſen wille. Juda
ende iheruſalem en wilt niet ontſiē al ŷſt
dat ghi de volcomēheit die gi ſeer begeert
noch niet en cond v̓crigē, wat v gebreket
an die volcomenheit die ghi gheerne had
dat ſal veruullē dat oetmoedighe beliden
uwer crācheit ende v ōvollēcomēheit ſul-
len ghoedertierelijken aenſien die barm-
hertighe oghen godes. wāt daer om heeft
hi gheboden datmē ſine gebode zeer nau
we holden ſal. op dat als wij aenmerckē
onſe onbliuē eñ dat wi niet en moghē vol
brenghē dat ōs gheboden is. dan lopē ſul
len tot ſine barmherticheit ende ſegghen
hem oetmoedelike dat inden ſalm ſtaet
Beter is dijn barmherticheyt bouē leuen
Ende wāt wi voer onſen heer niet en mo
ghen comen ghecledet myt onnoſelheit.
doch ſo ſullē wij voer hē comen ghecledet
mit beliden want die oetmoedelijcke be
liden is eneis ſuuerheit voerdē oghen go
des. alſo veer als dat beliden niet alleē en
is inden wonde. mer wt gheheelder hertē
ſoe dat al onſe ghebeēte ſegghen. heer wie
is dij gelijc. ende dat alleē wt begheerten
des vreden ende mit gode verſcoēt te wer
den Sulcken mēſchen wert toe geſegt.
O iuda ende iheruſem en wilt nz ontſien
moꝛghē ſuldi wtgaen Ende alſoe gheerin
ghe als die ſiel vten lichame ſceydet ſo ſul
len al uwe gheneygelichedē endē alle uwe
begeerlicheden die nu ouer al die werlt v-
ſtroyt zijn. ende mitten ſlime der eertſcher
onreynicheit ghehoudē werdē vrij wtga-
ende ende die heer ſal mit v weſen. Dit
mach licht al te groet ſchinen iſt dat wi ōs
ſeluen alleen aenſien. ende niet aen en ſiē
den ghenen die ōs verwachtet. Dit ſelue
verwacht mit ons al die werlt wāt die cre
atuer is onder gheworpen der ydelheyt
Ende doe die mēſche viel den god gheſet
hadde een heer zijns huyſes te weſen. endē
een prins al zijnder ghueden ſoe is alteſa
men al de erfniſſe ontſettet Hier wt comē
die onwederen der lucht ende al die eerde
wert in adams werckē vermaledijt. ende
alle creaturen zijn onder gedaen der ydel
heit Ende die erfniſſe en mach niet weder
ghemaket werden alſoe lange als die erf
ghenamen niet weder ghemaket en zijn
Ende daer om na den woerdē des heyli-
ghen apoſtels ſoe ſuchten die creaturen.
eñ zijn in zwaren arbeyde al tot nv toe.
Eñ niet alleen deſer werlt mer beyde den
enghelen eñ den mēſche zijn wi gheſet een
ſpectakel an te ſien. Die gherechtighe ver
wachtē mi ſegt hi tot dꝫſtu mi wedgeueſt
Eñ die heilige martelaers als ſi den dach
des laetſtē oerdels begheerdē. nz ō wrake
op harē viādē mer dꝫ haer v̓lāgede na die
volcomēheit haerō ſalicheit de ſi nadē da
ghe des oerdels ghebrukē ſullen. doe wert
hē gheantwoert Wachtet noch een luttel

tydes tot dat ghetal uwer bruederẽ õuul
let wert. Sy hadden aldoe enen ſtole vã
god ontfãghen. mer ſi en ſullen niet myt
dubbelen ſtolen ghecleet worden. eer wy
mede ghecledet werdẽ mit der ſeluer glo/
rien Wy holden te pande haer lichamen
ſonder welckẽ ſi niet volmaket en mogẽ
werden. eñ die lichame en moghen ſi niet
ontfãghen buyten ons. eer dat comet die
ghemene verriſinghe. Hier om ſeyde die
apoſtel vanden patriarchẽ ende prophetẽ
god heuet ons daer bet mede beſorget dz
ſi buyten ons niet en moghen volmaect
werden· Och of wy dat conſten voelẽ hoe
begheerlyc ſi onſe toecoẽſt õwachten hoe
zeer ſi ons begherẽ hoe ſorchuoldelic ſi na
ons vraghen. Wat wil ick ſegghẽ van diẽ
die wt haers ſelues lyden mede doghen
hebben gheleert. als die heilighe engelen
onſe toecoemſt begherẽ. Sullen die mue
ren des hemelſchen iheruſalems niet we/
der ghemaket werden van deſen worm/
kens ende vã deſen puluer der eerdẽ. Hoe
zeer meen dy dat die hemelſche burghers
begheren dat die nederualle haerder ſtat
weder opgherechtet mochte werden. hoe
ſorchuoldich dat zyn datter leuẽdighe ſte
nen mochtẽ comẽ die daer bequaem toe
warẽ myt hẽ ghetimert te werden. Hoe ſi
lopẽ tuſſchẽ god eñ õs. eñ brengẽ voer go
de õſer ſuchtẽ eñ õſe begeerten eñ brengen
õs weder vã gode mit groter innicheit ſi/
ne gracie eñ ſine gaue· Sonder twyuel ſi
en ſullẽ niet. verõwaerdẽ dat wi haer ghe
ſellen werdẽ die hẽ nv gheweerdighen õs
dieners te weſen Wãt zyn ſi nz alle dienẽ
de gheeſten gheſent om te diene dẽ die de
erfniſſe der ſalicheit beſittẽ ſullen. Laet
ons dan haeſten ick biddes v myn alder/
liefſte brueders Laet ons haeſtẽ die grote
menichten des hemelſchen heers õwach/
tet onſer thocoemſten. Wy maectenſe bly
de doe wy ons eerſt bekeerden tot penitẽ
cie. Laet ons nv vlitich weſen toe te nemẽ
in doechden op dat haer blyſcappen van
ons veruullet moghen werden. Wee dy
wye du biſte die di berades weder te lopẽ
inden ſlycke ende weder daer tho te gaen
datſtu eens ghecorẽ hebſte. Meẽſtu dat ſi
tot dy enighe ghenade ſullen hebben die
du berouen wiltſte van alſoe groter ghe/
hoepter blyſchap. Sy waren zeer blide do
wi ons bekeerdẽ als vanden ghenen die ſi
ſaghen weder keren vander poerten der
hellen. Wat ſouden ſi nv ſegghen ſaghen
ſi dat vander poertẽ des paradiſes õs we
der of keerden eñ achterwaert ghingẽ. die
den enen voet al reede gheſet hadde indẽ
paradiſe. Want al zyn die lichamen noch
hier beneden mer die herten zyn al bouen
Lopet dan lieue brueders lopet want niet
alleen die engelen mer oec die ſcepper der
enghelen verwacht uwer. Die bruloft is
bereyt mer dat huys en is noch niet vol
men õwachtſe noch daer die brulofte me
de veruult ſal werden. Die hemelſche va
der õwacht onſer ende begheert ons. niet
alleen om ſine grote liefte die hy tot ons
heeft. die ons een gheboren zoen die is in
den ſcoet zyn vaders openbaer ghemaket
heeft· ſegghẽde die vader heeft v lief. mer
om zyns tſelues wille als hi ſegghet doer
den grotẽ propheet. Om my ſeluen ſal
ick dat doen ſegt die heer niet om v Wye
twifelt daer an het en ſal veruult werden
dat hi den zone gheloeft hadde ſeggende.
Eyſche van my ende ick ſal dy gheuẽ die
heydenen dyn erfniſſe Ende op een ander
ſtede Sit tot mynder rechter ſiden tot ick
dyne vyanden ſette een voetſchamel dyn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

der voeten. Weet dat deſe viãden
niet en ſullen al vͦderft wordẽ alſo lange
alſt hem vͦheghet wort õs aen te vechten.
die ſine leden zӱn eñ noch inͦ aerdẽ wãde
len. Deſe loftenis en ſal niet vͦuolt werdẽ
tot dat die laetſte viãt die doot vͦdorft wer
de. Eñ vãdẽ zoen wie twiuelt daer an hoe
ſeer dat hi begheerde ſinẽ vader te preſente
ren die vrucht zӱnre gheboertẽ eñ al zӱns
leuẽs dat hi op deſer aerdẽ inden vleӱſche
gheleeft heuet. eñ die vrucht zӱns cruces
eñ zӱns dodes eñ zӱns duerbarẽ bloedes
En ſal hi niet gode den vader ouer leue-
ren dat rӱck dat hi ghecreghẽ heeft En ſal
hi niet wedermakẽ ſine creaturẽ daer hem
zӱn vader omme gheſent heuet totter aer
den. Die heӱlighe gheeſt vͦwacht oec ons
wãt hi is die liefte eñ die ghoedtirenheide
godes. daer wӱ in van ewicheӱt tot dӱer
ewicheӱt voergheordineert zӱn tottẽ ewi-
ghen leuen. Daer en is gheen twiuel aen
hi en wil dat zӱn ordineringhe veruolt ſal
worden. Daer omme wãt die bruloſte al
bereӱt is eñ al dat ghemeӱne hemelſchen
heer ons verwachtet eñ ons is begherẽde
Laet ons lopen niet als int onſeker mittẽ
groter begheerten mer mit toenemen in
in duechdẽ. dats recht voerwaert te ghaen
Laet õs alle te ſamẽ ſeggẽ eñ elc biſonder
linghe. Siet op mӱ heer eñ õtferme dӱ o
ver mӱ nae den oerdel der gheenre die dӱ
nen naem lief hebben. niet als ic verdient
hebbe mer alſtu ghoet dũcket õtferme du
mӱnre. Laet ons ootmoedelicke ſegghen
Alſoe als die wille godes is inden hemele
alſoe gheſciede õs. Item dӱn wille geſcie
de altoes. Wӱ weten wel datter gheſcre-
uẽ ſtaet. Is god mit ons wie mach dã im
mers teghens ons weſen Ende wie ſal be
ſchuldighen die wtuercoren godes. Moet
ick niet doen ſegt hi wat ic wil.

Eñ nu mӱn alreliefſte brueds dit
ſi nu ter tӱt ons troeſt tot dat die tӱt comt
dat wӱ wtghaẽ moghẽ eñ die heer mit õs
ſi. die õs wt zӱnre groter barmherticheidẽ
brenghẽ moet totten ſalighen wtghanck
eñ tot die ouerclare morghen. Eñ hi moet
hem ghewaerdighen inder naeſter mor-
ghẽ deſer heӱligher hoechtӱt õs ghuetelic
te viſiteren eñ mit ons te weſen. Eñ ofter
ӱemant van ons in eender becorighen be
commert ware ouermits zӱn grote barm
herticheӱt die ghecomẽ is te predickẽ ver-
loſſinghe den ghenẽ die gheuãghẽ zӱn dz
ſi morghen moeten vrӱ wordẽ. Op dz wӱ
alle te ſamen mit ſaligher bliſchap ontfã-
ghẽ moeten die croen onſes cleӱnẽ coni-
ghes die mitten vader eñ mittẽ heӱlighẽ
gheeſt leeft eñ regneert eẽ god inͦ ewichz
der ewicheӱt. AMEN.

Vander ſeluer hoechtӱt Eñ oec van
der ſeluer materie.

Sermoen. iӱ.

Heden ſuldi weten dat de heer co
men ſal. eñ morghẽ vroe ſuldi ſi
en ſine glorie. Ghӱ die opter aer
dẽ woent eñ kinder der menſchen hoert.
Ghӱ die indẽ ſtof ſittet wort õtwakẽ eñ lo
uet dẽ here. wãt die ghoede meӱſter comt
tottẽ ſieckẽ die verloſſer coemt tot den dӱe
vercoft waren. die rechte wech comt tottẽ
ghenẽ die dwaeldẽ. tottẽ dodẽ coemt dat
leuen. Hi coemt die alle onſe ſunden wor
pen ſal inden afgrõt der zee. die al õſe ſiec-
ten gheſont ſal maken.. die õs op zӱn eӱ
ghẽ ſcolderẽ weder brẽghẽ wil totter eerſter
waerdichz Seer groet is deſe moghẽtheit
mer zӱn barmherticheӱt is veel meerder
te verwonderen dat hi ſoe comen woude

die ōs wel helpen mochte Aldus ſegt ghȳ
Huden ſuldi weten dat die heer ſal comē.
Deſe woerden vintmen inder hеyligher
ſcriften op haer ſtede die hem toe behoert
die de moeder die heylighe karck niet ōre-
delicken nu toe voeghet totten auōde ōs
heren gheboerte. Jck ſegghe die heylighe
karc die mit haer heuet den raet ende den
gheeſt des brudegoms eñ haers godes.
die haren gheminden heeft ruſtende tuſſē
haer borſten. daer hi beſit eñ bewaert dye
principael ſtede haers herten Wāt ſi is die
zȳn herte ghewōt heuet. ende ſi heuet dat
oghe haers ſcouwēs in dat afgrōt der ver
borghēheyt godes ingheuoert ſo dat ſi hē
in haren herten eñ wedomme haer haer i
zȳn herte een ewighe woninghe heeft ghe
maket. Eñ daer omme als ſi inder heyli-
gher ſcriften van ſommige woerden wat
anders neemt dan ſi eerſtē gheſet warē in
haren properen ſteden. Deſe ſettinghe die
is ſeer ſtarck eñ immers vā alſoe groeter
waerden als die eerſte ſettinghe was. Eñ
machſcieden ſoe veel ſtarcker alſt ſceelt tuſ
ſchē die figuer eñ die waerheyt tuſſchen dz
licht eñ die ſcheme tuſſchen der vrouwē eñ
der dieſtmaghet.

Weten ſuldi huden dat die heer co-
men ſal mȳn lieue brueders

Nae minē ōmoede zȳnd twee daghen
die in deſen woerdē gheruert wordē Die
eerſte dach is vā die tȳt dat adam brac tge
bat godes eñ loept tottē eynde der werelt
Eñ deſen dach hebbē die heyligē dicwil v-
maledȳt Wāt doe wort adam wtgewor-
pen vādē alreclaerſtē daghe daer hi in ghe
ſcapē was. eñ is gheworpē in deſer ōſalich
heyt deſer tȳtlicker dingen daer hi ſeer dōc
ker daghē vint. ſoe dat hi binae al vdonc-
kert is vanden lichte der waerheyt

In deſen daghe oft oeck een dach hyeten
mach eñ niet meer een nacht. dan dat ōs
die onuerweghelicke barmhertichеyt go
des dat licht der redenē als een cleen vonc
ken des lichtes eñ des ghewaren lichtes.
des daghes heeft ghelaten. Jck ſegghe in
deſen daghe worden alle adams kinderē
gheboren Die ander dach ſal weſen
in die claerheyt der heylighen ind ewiger
ewicheyt. als die alreſcoenſte morgenſtōt
beghint te blincken die barmherticheit ge
louet is eñ die nacht mit zeghe vwonnen
is. Als alle die ſchemen eñ duyſterniſſen
wech ſullē weſen. eñ die claerheyt des e-
wighen lichtes bouen eñ beneden binnen
eñ buyten alle te ſamen vuullen eñ vlich
ten ſal. Die heilige man ſegt. Het laet
vroe van mi ghehoert wordē dȳn barm-
hertichеyt Eñ vroe morghē zȳn wȳ ver-
uolt mit dȳnre barmherticheit. Mer laet
ons weder keren tot onſen daghe die als
een nachtwake om zȳnre cortheit willen
ghenoemt is. die alſoe niat vādē minlikē
orghel des heilighen gheeſtes dauid gere
kent wert daer hi ſegt. Alle ons daghē zȳn
te niet ghegaen. eñ mȳn daghē zȳn vgaē
als een roeck. eñ mȳn daghē zȳn ofgenei
ghet als een ſcheme Cleine ende zeer qua
de zȳn alle die daghē mȳns leuens ſeide
die heilighe patriercher die dē heer ſach vā
aenſichte tot aenſichte. Ende in deſen da-
ghe gheuet god den menſchen redene eñ
verſtant. mer tis noet dat hi den menſche
oeck mede verlichte eer hȳ wt deſer warelt
ſcheide mitten lichte zȳnder wetenheit.
Want waert dat hi vten huſe deſes karc-
kers dat een ſcheem des dodes is verblin
det ende verdonckert wt ghaende in dier
ewicheit en ſoude hi niet vlichtet moghen
wordē. Hier om is die geborē zoen godes

die zōne der gherechticheit als een waſ/
keerſe die zeer ſcoen eñ claer luchtet idẽ ker
ker deſer werelt onſtekẽ op dz alle die ghe
ne die verlicht willẽ weſen daer gaen ſou
dẽ eñ hem daer mede v̇enighẽ datter niet
tuſſchẽ hem beiden en waer Wāt ōſe ſun/
dẽ die ſceidẽ tuſſchẽ ons eñ ōſen heer gode
mer als wÿ daer van v̇loſt zÿn ſoe ghena
kẽ wÿ dẽ warẽ lichte eñ werdẽ daer vā ver
lichtet eñ daer mede v̇enighet in dat ſelue
Alſo wert ene keerſe die wt gedaen is een
der bernder keerſen ſonder middel vereni
get op dat ſi daer vā bernẽde werdẽ Dus
bekẽnen wÿ bi dẽ exempel der ſienliker di
ghen die werckẽ der ōſienliker dinghen .
Daer om nae die v̇manighe des prophe
ten laet ōs ſo grotẽ blẽckendẽ lichte ōs on
ſtekẽ dat licht der wetẽheit eer wi wt gaen
wt deſe dōckerẽ werlt op dz wi vā deſer dōc
kerheÿt niet en comẽ totter ewiger donc/
kerheit Mer waer is deſe wetẽheit Sōder
twÿfel dat wi wetẽ ſullẽ dz die heer comẽ
ſal . al kōnẽ wi niet ghewetẽ wāneer dat
hi comẽ ſal dat iſt al dat vā ōs gheeÿſchet
vvert mer du mogehſte macht ſcieden ſeg
gẽ dit vvetẽ al die ludẽ Wāt vvie iſſer die
den naem heuet dat hi eẽ kerſtẽ mẽſche is
die dat niet en vveet dz ōſe heer comẽ ſal
te ordelẽ die leuẽde eñ die dodẽ eñ eẽ ieghe
likẽ vveder gheuẽ nae ſinẽ vverckẽ . Brue
ders dit en vvetẽ alle die ludẽ niet immer
daer en iſſer niet vele mer ſeer luttel iſſer .
want inder waerheÿt daer iſſer ſeer luttel
die behoudẽ werden. Meendi dat die ghe
ne die hem verblidẽ als ſi quaet doen . eñ
inden alre archſten dinghen hem v̇vroech
den. dat ſi weten of dencken dat die heer
comen ſal Al ſegghen zÿt ſe luen ic en ſals
hem niet ghelouen wāt die ſegt datti god
bekent eñ zÿn gheboden niet en houdet hi
is ÿmmers loghenachtich .

Van alſulken menſchen ſegt die apo
ſtel dat ſi belÿden dat ſi god bekennẽ mer
mittẽ wercken thoenẽ ſi contrarie. wāt ge
loue ſonder wercken is doot. wāt ſi en ſol
den hem ſeluen eñ haer ſiele eñ haer cōſciẽ
cie mit ſoe groter onreÿnicheÿt eñ mit ſo
menighen ſunden niet beſmettẽ waert ſa
ke dat ſi dat waerlicke wiſtẽ eñ daer an[illegible]
voer haddẽ dat die heer comẽ ſoude . eñ ſi
ſouden ſonder twiuel waken eñ en ſoudẽ
haer conſciencie alſoe ſwaer licken niet la
ten doergrauẽ. Wāt deſe wetenheÿt werct
ten eerſten berouwe eñ droefheÿt ſoe dz ſi
dat lachen in ſchreÿden v̇wandelt. eñ dat
ſinghẽ in ſuchten. eñ die bliſcap in droefhz
eñ dat di beghint te miſchagen daer ſtu to
voren grote ghenuechte in pleghest te heb
ben eñ die dinghen v̇onwaerdes daer du
te voren grote ghenuecht in plegeſt te heb
ben Wāt daer is gheſcreuen. Die doet tot
ter wetenheÿt die doet totter droefheÿt .
Soe dat der warachtiger wetenheÿt dÿe
naeuolghende droefheÿt een teÿken ſi.
Ten anderen mael ſoe wercket die weten
heÿt beteringhe der ſeden ſoe datſtu voert
aen dÿn leden niet en ſultſte gheuẽ to wa
penen der boeſcheÿt. eñ der ſundẽ. mer du
ſultſte dÿn ghulſicheÿt bedwinghen ende
dÿn onſuuerheÿt doden. eñ dÿn houaer/
dicheÿt neder drucken. eñ du ſalſte al dinẽ
lichaem laten dienen der heÿlicheÿt eñ dẽ
doechden dat te voren den ſunden placht
te dÿenen. Wāt berou te hebben als daer
gheen beteringhe nae en volghe ten is vā
gheender waerden . Als die een timmert
eñ die ander dat te breket wat batẽ coemt
daer van dan alleen arbeÿt. Ende die ghe
doept wort omme dat hi enen dodẽ had/
de an ghetaſt eñ daer nae den doden wed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

aen tall. wat batet die dopinghe Nae den
woerden ons heren behouẽ ſulcke men/
ſchen toe te ſien dat hem niet quaders en
gheſcide. Mer want men deſe dingẽ niet
langhe hebben en mach ten ſi dat die mẽ
ſche ſeer ſorchuoldelijcke toe ſie eñ waket
ſoe werket die wetenheit indẽ derden gra
de ſorchuoldicheit. ſoe dat die mẽſce voert
an ſorchuoldelike beghint te wãderen mz
ſinen gode ende in allen hoecken nanwe
toe te ſien dat hi ẏmmer in ghenẽ dinghẽ
die oghen der godliker moghẽtheit en v/
toerne. Inden berouwe wert die mẽſche
ontſteken. in zijnder beteringe brant hȳ.
eñ in zijnder ſorchuoldicheit luchtet hi. Al
dus wert hi vã buȳten eñ van binnen ver
nȳeuwet. Hȳer beghint die menſche
wat ſinen adem te halen. ende wat vlich/
teniſſe te crighen van zijnder tribulaciẽ eñ
ſorghen eñ die gheeſtelicke blijſcap mati/
ghet die groetheit zijns anxtes dat de mẽ
ſche om groetheit zijnrẽ ſunden niet al te
zeer in droefheȳt vſlonden en werde. Aen
die eender ſiden is hȳ zeer veruaert voer
den ſcarpen richter. an die ander ſide ho/
pet hi inden ghoeden. gheſontmaker Al/
dus moeten malcander inñ ſielẽ des mẽ
ſchen die anxt ende die blijſcap. Somwȳ
len ghaet de anxt bouen eñ ſomwilẽ ſluȳt
die blijſchap dẽ anxt butẽ eñ die anxt wert
bedecket onder die hoecheit der vrolicheȳt
Dat is ene ſalighe conſciencie daer aldus
ſtavelijc in ghewortelt wert ſoe lange dat
die ſterkkelicheit alteſamẽ verſlondẽ wert
vandẽ leuen. tot dat die anxt te niete gaet
Want hi ouolcomẽ is ende die blijſcap al
den menſchen beſitten die der volcomen
heit toe behoert Want niet die ewȳge, ãxt
mer ewighe blijſcap ſal hem weſen.
Mer no die aldus bernet ende ſuch/
tet die aendẽcke dat hi noch niet en is bin
nen huȳs daer men die bernende keerſen
ſonder ſorghen des windes dragẽ mocht
mer hi dencke dat hi onder den hemel ſi.
ende pȳne hem mit beȳdẽ handẽ dat licht
te bedecken. dat hi draghet. Ende al dunc
ket hem dattet zeer ſtille is hi en betrouwe
hem niet te ſeer daer op. want õuerſienlic
als hi niet en vermoedet ſoe coemt daer
een wintulage. Ende iſt dat hi die hãt ȳet
wats ophoudet dat licht dat hȳ draghet
waȳet wt. Mer al brandet die mẽſche die
hant wat alſt wel pleghet. hi verkȳeſet lie
uer wat brandes te lȳden dan die hant of
te houden want in een oghẽblic ware dz
licht wt ghewaȳt. Waren wȳ in dien hu
ſe dat gheen handen ghemaket en hebbẽ
in dat hemelſche huȳs daer gheen vȳant
en comet eñ daer gheen vrient wt en gaet
ſoe en behoefde wȳ deſer nauwer warin/
ghe niet Mer no moeten wȳ ſtadelijcke
beanxt weſen voer drȳẽ ſorghelijckẽ win
den. als dat vleȳſch die duuel eñ die werlt
Deſe drie quade winden die altoes wt bla
ſen willen dat licht der cõſciencien. die in
onſen herten blaſen quade begeerlichedẽ
eñ ongheoerlofde beruerighe. eñ ſi makẽ
enen mẽſche dicwil alſoe beghãghen dat
hi niet en weet waen hȳ comet ofte waer
hi ghaet Eñ al iſt dat die twee windẽ ſom
wilen op houdẽ vandẽ derdẽ en conde nie
mẽſche ophoudẽ des blaſens ocrighen.
Hȳer om ſo behouet die verlichte ſiel mit
beȳden handẽ haer te huedẽ eñ te bedeckẽ
als mitten hãden vã buȳtẽ eñ oec vã bȳn
nen. om dat haer licht niet wt en waeȳe
Ende al werden de becoringhe alſo groet
dat dȳe menſche beȳde van buȳten ende
oeck van bȳnnen daer turbeert ende ont/
ſet werden. hȳ en ſal daer om niet of latẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

noch die handen oftrecken mer hi ſal ſeg
ghen mitten heilighē propheet. Mÿn ſiel
is altoes in mÿnen handen. Laet ōs lie/
uer kyeſen wat ghebrant te werden dā te
wÿken. Ende oec alſoe als dat een men/
ſche in ſinen handen heeft niet lichteliken
en can vergheten alſoe en ſullē wŷ nŷm/
mermeer vergheten die ſaken de onſer ſie
len an ghaen mer die ſorge ſal altoes wa
ken in onſer herten Als dan onſe len
den aldus ommeghegordet zÿn endē onſe
lanternē bernende ſoe moetē wŷ oeck die
waecke der nachten vlitelicke waernemē
ouer die kudden onſer wercken ende on/
ſer ghedachten. op dat of die heer quame
inder eerſtē wake of in die anderde oft in
die derde wake hi ons bereŷt mochte vin
den. Die eerſte wake machmē hieten ghe
rechticheit der wercken van buŷtē. als dz
ſtu al dÿn leuen naeder manieren dieſtu
an ghenomē hebſte pÿnſte te ordinerē ē
in ghenen dinghen ouer en tredes die ter/
minen die dÿn voeruaders gheſet ē ghe
houden hebben. in allen ghoeden oefeni
ghen deſes leuēs noch an die luchter ſide

Die ander wake is puerheit der menſ/
ghe ſoe dat dÿn ſimpel oge al dÿn lichaē
verlichte. ende al datſtu doeſte puerlÿc ſi
om goedes wille. ende ſoe riuerē der gra
cien weder gaen totter fonteŷnen daer ſi
wt zÿn ghecomen. op dat ſi weder vloŷē
moghen. Die derde wake is bewarin/
ghe der eendrachticheit. dat is datſtu dŷe
in ghoeden verghaderinghe woenſte al/
toes ander menſchen wille ſitten ſo ſulſte
voer dÿnen wille ende datſtu nŷet alleen
ſonder claghen mer oeck mŷt ſeer groter
danckelÿcheit pŷnē ſulſte te wonen onder
dŷne brueders. guetelike draghende haer
alre crancheden. ende innichliken bidden
de voer hem allen. op datmen oeck vā dŷ
mach ſegghen. dits eē liefhebber der brue
ders ende des volcs van iſrahel. deſe bid/
det veel voer dat ghemene volck. ende oec
voer die heŷlighe ſtat van iheruſalem.
Aldus verlichtet hŷ ons in deſer hoechtÿt
der toecoemſten des eengheboren ſoens
godes die gheware wetenheit. Ick ſeg/
ghe dat wŷ weten ſullen dat dŷe heer co/
met. dat een vaſt fundamente is in alre
ghoeder ſeden. Ende al vroe ſuldi ſien ſi/
ne glorie. O vroe morghen o dach die be
ter is inden voerhouen des heren huŷſes
bouen veel duſenden. als die een maent
ſal weſen wt der ander. ende die eē ſabbet
vter anderē. als dat die ſchone blenkende
licht ende die branat der godlÿcker liefdē
hent tot inden alder ouerſten verlichtē ſal
die ghene die inder eerden wonē

Ten eerſten brueders ſoe makē wŷ
vaſt onſen gheloue. ende al iſt dat wÿ die
wonderlike dinghen die ons indē hemel
bereŷt zÿn niet en moghen ſien wÿ pŷnē
doch wat te bekennen die wonderlike din
ghen de inder eerden om onſen wille zÿn
ghedaen. Die hoghe moghentheit godes
heuet inder aenneminghe ōſes vleŷſches
drŷe werckē ē drie mēghige gemaket al
ſoe ſonderlinghe wonderlÿck waren dat
dier ghelÿc nŷe gheſciet en zÿn opter eer/
den. noch nŷmmermeer gheſcien en ſul
len. Want daer zÿn verſaemt god ende
menſche. moeder ē maghet. dat ghelo/
ue ende dat menſchelÿcke hert.

Brueders dit zÿn drie wonderlicke
verſamenighe. ende het ghaet bouen allē
miraculen dat deſe dinghen die ſoe onge
lÿcke waren ende ſoe veer van een verſcei
den te ſamen mochten comen.

Ten eerſten ſich aen die ſcepinghe ē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die ordineringe der creaturen. Hoe groet
die moghētheit gods is inder ſcheppinge
der creaturen · ende hoe grote wŷſcheit te
mercken is in die inſettinghe eñ ordinan
cie der creaturen. ende hoe grote goetheit
daer ſchŷnt in die tſame ſettinghe der cre
aturen. Inder ſcheppinghe aenmerc hoe
veel eñ hoe grote dinghē eñ hoe mogelŷc
die creaturen vā gode gheſcapen zŷn In
der ordinācie der creaturen hoe wŷſlic elc
dinck in zŷnder behoerlicker ſtede gheſet
is. Inder tſamēſettinghe hoe goedertie
ren die ouerſte dinghē mittē nederſtē ver/
ſamet zŷn. in minlŷcker eñ wonderlicker
caritaten. Want ſiet deſen ſlŷm der eerdē
heeft hi ghemenghet den geeſte des leuēs
als inden bomen der ſuuerlicheit der bla
den eñ der bloemen wtcomet endē ſmaeck
der vruchten ende nutticheit der medicinē
Dit en was den ghoedē heer niet genoech
Hi heuet deſen vulen ſlŷme oeck beuoe/
licken cracht ghegeuen Als in den beeſten
ende den voghelen. eñ in alderhande leuē
dighe dŷeren. die niet alleen en leuen mer
oeck beuoelen hebben in haren vŷf ſinnē
Noch hier en bouen heeft die alre goetſte
ſchepper onſen ſlŷm zeer hoechlic gheeert
eñ heuet hē ghegeuen reden ende verſtan/
deniſſe als inden mēſchen die niet alleen
en leuen eñ voelen mer oeck verſtant endē
onderſcheŷt hebben tuſſchens ghemack
eñ ongemac tuſſchen ghoet eñ quaet. tuſ/
ſchen waerheit eñ loghē. Eñ noch ſo wou
de hier en bouē die alder hogeſte moghēt
heit godes onſe ſnoetheit mit ouervloe/
digher gloriē v̄heffen eñ glorificeren. ende
die hoghe moghentheit godes heeft haer
te ſamen ghetoghē eñ dat alderbeſte dat
ſi hadde dat is haer ſeluē heeft ſi ghemen
ghent mit onſen ſlŷme. eñ daer is vereni/
ghet in eender perſonen god eñ die ſlŷm
der eerden. die almachtighe hoge mogēt/
heit ende die alder ſnoetſte cranckheit alſo
ontſprekelicke hoge moghentheit eñ alſo
grote ſnodicheit. Wāt niet en mach ho
gher weſen dā god. eñ daer en is ŷ mmer
niet ſnoeder dan die ſlŷm der eerden endē
nochtans ſoe heuet haer die hoge mogēt
heit godes ghewaerdighet dat ſlŷm der
eerden an te nemen. ende heeft den ſlŷm
ſoe verhoecht dat ſi v̄enighet is mit godē
ſoe dat wŷ ghelouen dat wat god gedaē
heeft in criſto iheſu dz heeft hi oec dē ſlŷm
ghedaen eñ wat dŷe ſlŷm gheleden heeft
dat ghelouen wi dat god dz gheledē heeft
ouermits enen onſprekelickē ſacramēte.
Ende wŷ ſullen mercken dat alſoe als in
der alder hoechſter eerwerdichſter drieuol
dicheit is driheit der perſonen eñ eenheŷt
der ſubſtācien. alſo is in deſer wonderlic/
ker verſamenighē drieheit inder ſubſtāciē
ende eenheit inder perſonen Ende alſo
als daer die perſonen nŷet en deelen dŷe
eenheit. eñ die eenheit niet eñ vermindert
die driheŷt. alſo iſt hier dat die perſone nz
en cōfundeert die ſubſtācien. noch oec me
de die ſubſtancien en verſceŷden niet die
eenheit dŷes perſoens. Die alderouer/
ſte drieuoldicheit heeft ōs deſe driheit ghe
geuen. dat een wōderlicke werck is eñ een
ſonderlinck werck onder al eñ bouen alle
ſine wercken. Wāt dat woert dat god is
eñ die ſiel eñ oeck dat vleŷſch zŷn vereni/
ghet in enē perſoen. ende die drie zŷn een
ende dat een is drŷe. niet mit confuſi der
ſubſtancien mer in eenheit des perſoens.

Dit is die eerſte ende hoegheſte ſamen
menghnighe ende ſi is die eerſte vā drŷen
Aenmercke o menſche datſtu bŷſte ſlŷm
der eerden ende en weſe nŷet houeerdich

ende merck oec mede datſtu biſte mÿt go
de den here verenighet. ende en wilſe niet
ondanchaer weſen Die ander verſami
ghe is. Moeder ende maghet. Dit is ſon/
der twÿffel een wonderlÿc verſaminghe
ende is oeck onghehoert. want vandē be/
ghinne der werlt en is dat nÿe ghehoert
datter een ioncvrouwe eē kint wan of dz
ſi moeder was die maghet bleef. Nae dē
ghemenen loep dier werlt en is nie gheſi
en dat daer iōcvrouſcap was daer vrucht
voert quam ende daer vrucht voert is ge
comē dat daer iōcvrouſcap gheeert wert.
Dit is alleen die ioncvrou daer die vrucht
baerheit eñ die ioncvrouſcap malcander
ghemoet hebben. Daer gheſciede eens dz
nÿe voer gheſchiet en was noch in die e/
wicheit nÿmmermeer en ſal gheſcieden.
want voer haer en iſter nÿe gheen geſien
haer ghelÿc. noch daer en ſal oeck gheen
nae haer comen.

Die derde verſamenighe is dat ghelo/
ue ende dat menſchelike hert. deſe ſchÿnt
mÿnder te weſen dan die twe anđ. mer ſi
is machſceiden niet min ſterc Want het
is groet wonder hoe dat menſcelicke hert
deſe twee voergheſeÿde ſaken mach ghe
louen. Hoe enich mēſche dat ghelouen
mochte dat god menſche was ghewordē
dat ſi ioncvroou waer die een kint gewō/
nen hadde. Alſoe als ÿſer ende eerde niet
en moghen te ſamen ghemenget werdē
alſo en moghen deſe twee niet te ſamen
comen ten ſi datſe die lÿm des heÿlighen
gheeſtes godes verſamene Soudemē
ÿmmers dat oec wel moghen ghelouen
dat hÿ immers warachtich god ware die
daer inder cribben wert ghelegghet. ende
die daer oeck mede ſchreiende was inder
wieghen. ende die alle behouicheden lÿ/
dende die ionghe kinderkens pleghen te
lÿden ende noch dagelixs lidē moetē Die
na gegeÿſelt wort. die beſpegen wort die
ghecruÿſt wort ende begrauen wort enđ
onder enen ſteen beſloten die hoghe ende
onghemetene moghentheit.

Salmen oeck dat ghelouen dat ſi rei
ne maghet is die een kint ſoghet die een
man ſtadelicke bÿ haer heuet inden huÿ
ſe ende oeck an der tafelen ende oec mede
inden weghe doe hi haer leÿde in egipten
eñ weder om in dat lant vā ÿſrahel. dÿe
alleen mit haer alſo langhē wech eñ alſo
eentlÿcken wech doer reÿſede. hoe mocht
men dit den mēſchē ÿmmer alle de werlt
vroet maken Eñ ſiet het is den mēſcen al
ſoe volcomelicke ende alſoe crachtelÿcke
voert ghamaecket dat mÿ dat gheloef/
felÿck maket. die grote menichte der geē
der die vaſtelÿcken daer in ghelouē. Ion
ghen ende oeck mede ouden van mannē
ende van vrouwen. hebben lieuer vercorē
duſent doden te ſteruen dā een oghenbilc
lanc van deſen gheloue te ghaen. Dit is
een hoghe verſamenighe. mer dÿe ander
is noch hoger die derde is de alđ hoechſte

Die eerſte dÿe hebben oren gehoert
mer ten heeft gheen oghe gheſien. Want
het is wel ghepredicket ende oec gelouet
ouer al die werlt dat grote godtelÿcke ſa
crament. mer gheen menſchelÿc oghe en
heeftet gheſien. o god behaluen di. hoeſtu
di in de nauheit des ioncvroulikē lichaēs
mit der mēſchelike naturen hebſtu veni/
ghet Die ander v̄ſameninghe hebbē me/
ſchen oghen gheſien. want die ſonderlin/
ghe hoghe coninginne der hemelen heeft
dat ſelue gheſien die alle woerdē des heÿ
lighen enghels ende zoens ſtadelike ouer
penſende in haer herte. Ioſeph heeft oeck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

deſe ſake eens deels bekent die ē trouwe
bewaerder ende een waractich ghetuÿch
heeft gheweeſt deſer heÿligher ioncvrou/
ſchap Die derde is in des menſchen herte
op ghegaen. Want alſoe als deſe dingē
gheſciet zÿn. ſoe zÿn ſi oeck ghelouet. wāt
dat hiermen meer te gelonen datmē mit
ten oghē ſiet dan datmen mitten oren ho
ret. Ende al datter gheſegt is ende datter
ghedaen is dat ghelouē wÿ volcomelike
ende ſterkelike ende en twÿuelen niet.
Sich dan inē eerſter verſamenighe wat
dÿ god ghegeuen heuet. Inder ander o/
uermits wÿen Inder derde waer om dÿ
god al dit ghegeuen heeft. Want hi heeft
dÿ ghegeuen criſtum iheſum doer mari/
en der heÿligher maghet. datſtu bÿ hem
ſalich ende gheſont ſulſte werden. In de
eerſte verſameninghe is medicine. want
van gode ende van dē mēſche is die plaeſ
ter ende oeck mede die medicine ghema/
ket daer alle dÿne ſiecten ende oeck mede
alle dine wonden mede gheneſen eñ ghe
ſont ſouden werden.

Deſe twee cruden die zÿn te ſamē ghe
menghet als in enen mortierſteen in der
ghebenedider ioncvrouwē lichaem ouer
mits die gracie des heilighen gheeſtes die
haer ſuuerlicke te ſamē gemenghet heeft
Mer wantſtu daer niet bequaem toe en
waerſte. datmen di deſe coſtelike medici/
nen ſouden moghen gheuen. ſoe is ſi der
maghet marien ghegheuen. op datſtu o
uermits haer ontfangen ſoudeſte al dat
dÿ noet was tot dÿnre ſalicheit. Ende
wāt ſi ioncvrou was ſoe is ſi verhoert om
hare waerdicheit in dinen ſaken. ende al
les des menſchelÿcken gheſlachtes. Waer
ſi alleen moeder. ſo waert haer ghenoech
tot haerder ſalicheit dat ſi kinder wonne.
Ware ſi oeck alleen maget het waer haer
groet dat die ghebenedÿde vrucht haers
buÿckes dat weder loē alder werlt weſen
ſoude. Ende want inder eerſter verſame
ninghe is onſe medicine. ende in de ande
re is ons hulpe want god dat ſo ghcordi
neert heeft dat al dat wÿ hebben ſullē tot
onſer ſalicheit doer marien handē ſal gaē
ſoe is inder derde verſameninghe onſen
verdienſt. ende indē ghelone is onſe ghe/
ſontheÿt gheleghen. Want die ghelouet
die ſal ſalich weſen. Amen

Hoe dat die hoghe heÿlicheit ende die
ſacramenten deſer heÿligher hoechtÿt on
begrÿpelick zÿn.

Sermoen. iiij.

Ae ghewoenten onſer oerden
ſo en plechmen huden gheen
ſermoen te doen mer wāt wi
morghen inder heÿligher kercken ſoe be/
commert ſullen weſen datmen om dÿe
cortheit der tÿt gheen lanc ſermoen doen
en mach. ſoe en dunctet mÿ gheen onſin
weſen huden mÿt onſer vermanighen v
herten tot deſer weerder toecomenē hoech
tÿt te bereÿden. ſonderlinghe want dÿe
heÿlicheit ende die ſacramēten deſer weer
der hoechtÿt onbegrÿpelÿc zÿn. ende zÿn
recht als een fonteÿne daer hoe mē meer
wtputtet hoe daer meer invloÿet. eñ nim
mermere wt gheputtet mach werden.
Ick weet wel dat ghi om criſtus wille al
vele lidet ghaue god dat ſine ghoedertirē
troeſtinghe oueruloedelicke in uwen her
ten comen wouden. want wtwendighe
of werltliken troeſtē vte doē daer en heb
ick ghenen groten ſin toe. eñ en is oec niet
wel gheoerſoeft. Sulcke troeſten zÿn zeer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſnode ende ſi moghen ons oeck zeer hin-
derlic weſen an die godlicke troeſten dye
wy̆ gheerne hadde̅ Ende daer om die der
enghelen glorie ende ghenuechte is inde̅
hemel die heeft hem gheweerdiget te wer
den heyl ende troeſt der ellendiger me̅ſce̅
Die inder hemelſcher ſtat zeer hoghe ende
glorioes is ende daer ſalich maket al die
hemelſche borghers die in deſer ellendich
heit zeer cleyn ghewordẽ ende oetmoe-
dich omme te troeſten ende oeck mede te
verbliden die ghene die in deſer ellendich
heit zy̆n. Ende die in de̅ alder ouer
ſten is glorie zy̆ns vaders die is ghewor-
de̅ hier beneden inder eerde̅ vrede der gee̅-
der die guetwillich zy̆n. Wa̅t den cleynen
ſoe is dit cleyne kindekin ghegeue̅ .op dz
als ſi met zy̆nder hulpen groet ghewordẽ
zy̆n. hem dan die almachtighen god ghe
geuen moghe werden. Hyer va̅ waſt dat
dat vercoren vat ſinte paulus alſoe als hi
van dit cleyne kindeken ontfanghe̅ had-
de dz al waſt cleyne nochta̅s zeer vol was
Want hi was vol van gracien ende waer
heden. daer alle volheit der godhede̅ byn
nen was. hier van waſt dat ſinte paulus
dat goede woert op ruſpede dat ghi in de
ſen daghen dicwil hebbet ghehoert· verblyt
v inden heren altoes. noch ſegghe ick ver
blyt v Verblyt v vanden weldaden die hy
v nv hier bewyſt heuet. Noch ſegghe ick
verblyt v van dien dat hi ghelouet heeft.
Want dat grote goet dat hi ons heft ghe
daen is vol blyſchappen. ende die hoepe
der ghoeden dye wy̆ noch hopen te vercri
ghen die is oec mede vol blyſcappen Ver
blyt v want ghi ontfanghen hebt die ga-
uen der luchter hant. verblyt v oeck want
ghi zyt verwachtende die ghauen der rech
ter hant. Syne luſter hant ſeyde die geeſ
telycke bruyt is onder myn hoeft ende ſi
ne rechter hant die ſal my̆ omhelſen.
Die luſter hant heft ons op. mer die rech
ter hant ontfanghet ons. die luchter hant
meeſtert onſe wonden ende maeket ons
rechtueerdich mer de rechter hant omme
helſet ons ende maket ons ſalich. Inder
luchter ha̅t zy̆n die verdienſten. mer inder
rechter hant is dat loen Inder rechterha̅t
ſegt hi zy̆n weelden mer inder luchter ha̅t
daer is medicine Aenmerc den goe
dertyeren ende den wyſen meeſter. merc
ſeer vlytelick hoe ongheweonlicke medi-
cinen hy̆ brenghet. Sich aen hoe dat ſi
ne medicine niet alleen coſtelic en is mer
oeck ghenoechlic ende ſuuerlic. die niet al
leen ſeer nut is tot onſer ghesontheit mer
ghenuechlic is an te ſien ende ſuet te ſma
ken. Sich an ſine eerſte medecine. ende dat
eerſte dat hi inder luchter hant brenghet.
daer vinſtu dat hi ſonder mans toe doen
onfanghen is. Merck wel ick bidde dy̆
hoe danich dit is. hoe nyeuwe hoe wonde
lick hoe minnelic ende hoe vrolicke̅ dit is.
Want wat mach ſuuerlyker weſen dan
die ſuuerder kuyſcher ghebोerten Wat
mach gloriooſer weſen ende vrolyker dan
die heylige reyne ontfa̅genis daer te ma
le niet mede en was dat teghen die ſcha-
melheit mochte weſen noch oeck niet on
reyns noch oeck mede niet ghebrekelics
Mer wanttet ons mach gheſchiede̅ myn
ghenoechlic te ſoude weſen deſer wonder
lycker ghenamer nyeuwicheit. ofte oeck
ten waer alſo myn lieue ende zeer ghemi-
de wtuercoren brueders in criſto iheſu on
ſen verloſſer dat wy̆ daer oeck in mercken
mochten onſe begeerde toeneme̅de ſalich
heyt. ſoe ſullen wy̆ weten dat deſe ontfan
geniſſe immer niet en was allee̅ glorioes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

inden aenmercken vā buytē . mer ſi was
oeck mede ſeer duerbaer in inwendighen
crachtē op datmē als daer gheſchreuen is
inder lutter hāt ōs heren vinden moghen
beyde glorie eñ rycheyt. Ic ſegghe rycheit
der ſalicheit eñ oec mede die glorie der ſon
derlingher nieuwicheyt. Want wie mach
daer reyn maken dat vā onreynē ſade ōt
fanghē is dan du alleen die ſondē alle ōge
verloeſde eñ onreyne welluſtē ōtfanghen
biſte. In minen wortel eñ in minen eerſtē
beghinne ben ic onreyn ghewordē eñ my
ne eerſte ōtfangheniſſe heeft onreyne ghe-
weeſt Mer wy hebbē enen ghoedē heer die
ons vloſſen mach van deſer confuſien Hi
machſe ōs alrebeſt afnemen de alleen vol
comelicken vri daer van was.

Aldus hebbe ic rycheyt der ſalicheit
daer die onreynicheyt mynre ōtfangeniſ-
ſen mede of mach waſſchen eñ quite copē
dat is die alreſuuerſte eñ oeck alre puerſte
ōtfangheniſſe ōs heren ihesu criſti. Noch
doe meer o heer ihesu criſte vnieuwe dine
teykenen eñ verwādele dyn wōderlycken
wercken Wāt alle dyn eerſte wercken zyn
ōs vā ghewoenten ſnoede ghewordē. eñ
der ſonnen opghāck eñ nederghāck eñ die
vruchtbaerheyt der aerden die vwandelē.
eñ die tiden dier ghelycke Dit zyn al grote
miraculen. mer want wy deſe dinghē ſoe
dicwyl gheſien hebben ſoe en dēcket daer
bynae niemāt op . daer omme vnyeuwe
heer dyn teikenen eñ verwandele dyn mi
raculē Siet ſegt hi ic make alle dingē nye
Wye iſt die dat ſegghet. Sonder twi-
uel dat lam dat inden throen ſat, dat lam
dat altemael ſuet is altemael ghenoghe-
lic alteſamen geſaluet heeft. want dat be-
duut ſinen naem chriſtus. Wien ſoude hy
weſen moghen ſcarp of hart de zyndē moe
der doe hi gheboren wort ghene ſeericheyt
noch oeck mede ſcamelheyt aen en dede.
O waerlycke warachtighe eñ eerwaerdi-
ghe nyeuwe miraculen. Syn ontfancke-
niſſe dye was ſonder enighe ſcamelheyt
eñ ſine glorioeſe eñ edele geboerte de was
ſonder ſeericheyt.

Die maledixie die op eua ons eerſte
moeder was ghegeuen is in deſer iōcvrou
wen ſancta maria verwādelt. Want ſi he-
uet haer kindeken ihesum ghewōnen eñ
ghebaert ſonder arbeydt eñ pine. ende die
maledixie is in benedixien vwandelt. wāt
die enghel gabriel ſprack tot maria aldus
Du biſt ghebenedyt onder allen wiuen.

O hoe ſalich biſtu ghebenedide maria.
die alleen onder allen anderen wiuen vā
god almachtich biſte gebenedyt eñ immer
niet vermaledyt. Du biſt alleen vry vāder
ghemeender maledixien eñ oec mede ſoe
biſtu vri vander pinen der wiuen.

Ten was gheen wōder myn lieue broe
ders dat zyn ghebenedide lieue moedr ghe
ne pine van hem en hadde doe hi ghebore
wort die daer omme quam dat hi alle die
werlt vāder pinen der ewigher vdomenis
ſoude vloſſen. Als indē propheet yſayas
gheſchreuē ſtaet Vere dolores noſtros ipſe
portauit. Waerlic hi heeft onſe ſeeren eñ
droefheden ghedraghē

Die mēſcelike crachꝫ ōtſiet twee dingē
als ſcaemte eñ pine. Criſtꝰ is gecomē om
deſe af te nemē. eñ heeftſe ſelue an gheno
mē. Dat ic ſwighe vā alle ſinē andere lidē
eñ pinē ſoe is hi vādē boſen mēſchē mitten
dode ia mittē vſmadelicſtē dode vdoemt.
Wāt om dat hi ōs ghoet betrouwē ſoude
gheuē dat hi ōs beyde deſe afnemē ſoude.
ſoe heeft hi ten eerſten zyn moeder īzynre
gheboerten van beyden vry ghehouden.

ſoe datter niet ſcamelics en was in zÿnre
ōtfanghenıſſen. eñ niet dat pÿnlic was in
zÿnder gheboertē.

Onſe rÿcheit wort noch meerder eñ
ons glorie waſt. Die teÿkenē wordē vnieu
wet eñ die miraculen die wordē vwādelt.
Niet alleen ſoe en was oec ſine ōtfanghe/
nis ſondē ſchaemte eñ zÿn gheboerte ſondē
pine. mer zÿn moedē was eē ōbeulecte ma
ghet. O waerlike ōghehoerde nÿeuheÿt.
Een iōcvrou baert een kint eñ nae der ghe
boertē des kindes blÿft ſi maghet ōbeulec
ket. Vruchtbaer te weſen mit gheheelheÿt
des vleÿſches eñ een blide moedē te weſen
mit glorie der iōcvrouſchap Voert an
vwachte ic mit ghoedē betrouwē die glori
der ōuerghāckelicheÿt in minen vleÿſche
die ōs onſe heer gheloeft heuet. wāt hi zÿn
moedē ōthoudē heeft vā alre ghebreclicheÿ
den in zÿnre gheboerten. Het ſal hem lich
telic te doen weſen onſen ſterfelicken lich/
aem inder laetſter vriſeniſſen te vwādelen
in ōtſterfelicheÿt. die ſine moedē ōthielt vā
alre ghebreclicheÿt in zÿnre gheboerten.

Noch hebbē wÿ meerder rÿcheÿt eñ
noch hebbē wi meerder glorie. ſi is moedē
ſondē ghebreck haerder iōcvrouſchap ende
haer ſoen is vrÿ vā allen vleckē der ſundē.
Die maledictie die eua ghegeuen was en
valt niet opter moeder. eñ op haer kint en
coemt niet dat ghemeÿne quaet daer dÿe
propheet van ſegt. Daer'en is niemāt reÿ
ne van onreÿnicheÿt der ſunden. oeck een
kint vā enen daghe.

Eñ nu moechdi mÿn lieue bruedēs
ſien een kindeken vā enen daghe ſondē on
reÿnicheit der boſer ſunden die onder allē
mēſchē ſalich eñ waracticħ is. ŷmmers hÿ
ſeluē die ewighe warachtighe waerhz is
Siet oec mede een lam ōnoſel ſondē vlec/
kē. ſiet een lam godes dat die ſundē deſer
werlt ofneemt Wāt wie ſoude bet die ſun
den moghen ofnemen dan hi die immer
alleen vri is vā allen ſundē eñ mede ghebe
nedÿt inder ewicheÿt. Sonder twiuel hÿ
mach mi waſſen die ſelf niet beſmet en is
Deſe hāt cā mÿn ſlÿckige ogē te rechte wiſ
ſchen daer gheen onreÿnicheÿt aen en is.
Deſe mach wel een caf wt minē ogē nemē
die gheen balck en heuet in ſinē oghē. ŷm
mers hi mach alle die balcken wt minen
oghen nemen die niet een cleÿn ſtoueken
en heuet in ſinen oghen.

Wÿ hebbē no ſeker gheſien rÿcheÿt
der ſalicheÿt eñ des leuēs. wÿ hebbē zÿnē
glorien gheſien als die glorie des eengebo
ren ſoens vāden vader. Wiltu dan vragē
van wat vader. Des alreouerſten ſoen ſal
hi gheheeten weſen. Het is wel openbaer
wie die alreouerſte is. Mer op datter gheē
ſtede en bliue der twiuelheÿt ſoe leÿde die
heÿlighe enghel gabriel tot marien. Dat
vā dÿ heÿlich gheboren ſal hietē die ſoē go
des. O waerlic heilich. du en ſulſte hier nz
gheuē dinē heÿligen te ſien ſine vderuige
wāt hi zÿnre moeder niet en benam haere
ghehelicheÿt. Noch waſſen die miraculen
die rÿcheden wordē vmenichuoldicht. die
ſchat dÿe werdet gheopēt. Die een kint
baert dats die moeder criſti ieſu die ghebe
nedide maghet maria die is moeder ende
maghet. Dat kindeken datter gheboren is
ihesus criſtus ons vloſſer is god eñ mēſce.

Salmen dan dat eerwaerdighe eñ
heÿlighe broet den honden gheuen. eñ dÿe
coſtele duÿrbare mergariten worpē voer
den varcken. Laet ōs ŷmmer ōſen ſcat hue
dē indē acker eñ ōs ghelt in enen ſacke.
Dat ſi dat kint ōtfinck ſondē mās toedoen
dat worde doen daer mede bedecket dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die moeder een mā belouet wordt. Dat ſi kint wan ſonder wee. dat wordt bedecket mittē ſchreyden des kindekēs. dat de moeder maghet was dat wort bedeckt mitter ghewoēlicker purificacien. die ōnoſelheyt eñ die heylicheyt des kindes is bedect mitter beſnidinghe die inder ewen was gebodē. O maria bedecket dat licht eñ dyer claerheyt deſer nyewer zōnē. Legghe indē cribben eñ bewinde in doeckeren dit cleyn kindekē. wāt deſe doeckerē zÿn ōſe rÿcheyt Wāt de doeckerē ōs beholders zÿn vele coſteler dan enige purpure cleder. eñ ſine cribbe is glorioſer dat alle die guldē coninclÿcke ſtoelen. Die armoede criſti is riker dan alle die ſchat deſer werlt. Wat mach rÿker weſen dā ſulke oetmoedicheit Wat mach mē in deſer werlt vindē dat ſoe coſtel is eñ daermen dat rÿcke der hemelē ſo mede copen mach eñ vworuē die gracie godes. Alſoe als dat euangeliū tughet. Salich zÿn die arme van gheeſtē. wāt dat rike ō yemelen is haer. Eñ salomō ſeit. God weēſtaet dē houeerdighē mer dē oetmoedighē gheuet hi ſine gracie. Deſe oetmoedichett is ōs ghepreſen inder gheboertē ōs herē wāt hier in heeft hi hem vnedert aēnemēde die forme een knechtes. eñ hi is gheuōdē in al ſinē weſen vā buytē als een mēſche Wiltu noch coſtelÿcker rÿchedē eñ vele hoger glorie vindē Sich ſine liefte aen in zÿnre paſſien. Niemāt en heuet meerder liefte dā hÿ die zÿn ſiel ſette voer ſinen vriēden.

Dit machmē wel hieten rÿchedē dier ſalicheyt eñ ō glorien. dat duerbaer bloet daer wÿ mede verloſt zÿn ende dat cruys onſes lieues heren daer wÿ mitten apoſtele in glorieren. Als hi ſegget Het ſi mi verre te glorieren anders dan inden cruce ōs lieues heren iheſu criſti. Eñ op een andē ſtede ſegt hÿ. Jck en hebbe mi niet gherckēt te weten onder v dan criſtum iheſum eñ den ghecruuſt. dat is die luchter hāt. mer de rechter ſide is iheſus criſtus eñ hi glorioes Jheſus criſtus ſegt hi eñ die ghecruuſt. Macht ſchiedē wÿ zÿn dat cruys daer hÿ ſegt dat iheſus aen ghenaghelt is. want een menſche heuet na den lichaem een forme des cruces alſmen mercken mach wā neer hi zÿn armen wtrecket.

Eñ criſtus ōs vloſſer ſegt inden ſalme. Jck ben inghesteken inden ſlÿm dier diepheyt. Dat die menſche ſlÿm ſi dats openbaer wāt vā den ſlÿm is die mēſche geſcapen. mer doe was hi ſlÿm des paradÿſes noch is hi ſlÿm deſer diepheyt Jck ben daer niet bi heen ghegaen. ick en ben niet haeſtelic van v gheſceidē. Jc ben mit v tot inden eynde deſer werlt toe. Alſoe ſtaetter gheſcreuē van thamar doe hi ſaram baerde. dat hi eerſt alleen zÿn rechter hāt voert brochte die in eender voertbewiſinghe der paſſien ōs herē mit enē rodē drade ghebōden wort. Nu hebben wi die luchter hant mer ōs is noet dat wi noch roepen. Reycke dÿn rechter hant den wercke dÿnre hāden. O heer thoene ons dyne rechter hant eñ tis ōs ghenoech. Glorie eñ rÿcheit ſoe segghet hi zÿn inden huyſe des gheēs die god ontſiet. Mer o mÿn lieue heer ihū criſte wat is in dinen huyſe. Sonder twyuel grote danckbaerheyt ende ſtemmē des loues. Sÿ zÿn ſalich o heer die in dinē huſe wonen. van ewicheyt tot ewicheyt ſoe ſullen ſi dy louen. Gheen oghe en heeftet gheſien noch gheen ore ghehoert ende ten is in gheens menſchen herte opghegaen dat god bereyt heuet den ghenen die hem lief hebben. Want dat is een ontoeghāccklick licht Tis een vrede die allen ſinnen to

bouē ghaet Tis een fonteyne die niet op
waert lopen en can. mer nederwaert loept
Gheen oghe en heeft gheſien dat onthoe/
ghāckelick licht noch ore en heeft ghehoert
dē onbegripelickē vrede. wāt die voetē der
gheender die deſen vrede kūdighē zÿn ſeer
ſuuerlÿck Eñ al is haer gheluyt wtghegā
ghē in allen landē. ſoe en conſtē ſi nochtās
ſelue niet begripē hoe groet die vrede is dē
ſi predictē Hoe vele te min conſte ſi den an
deren menſchen kundighen. wāt paulus
die ſegt ſeluen. Brueders mÿ en dūct niet
dat ict te rechte al begrepen hebbe. dat ghe
loue coemt vten horen. eñ dat horē comet
ouermits die woerden godes. Jc ſegghe
dat ghelooue eñ niet die ghedaenten eñ dye
loſtenisse des vreden. eñ niet dat bewÿſen
des ghewaren vrede.

Die menſchen inder aerden de van
ghoeden wille zÿn hebbē vrede. Mer mÿn
lieue wtuercoren brueders wat is deſe vre
de te rekenen bider volheyt eñ ouergroet/
heyt des ghewaren vredē. Hier vā ſegt ōs
heer criſtus iheſus tot ſinen diſcipulen.
Mÿn vrede gheue ic v. minen vrede late ic
v. Minen vrede die allen ſinnen bouen is
ghaēde eñ ſi is vrede ouer vrede den ſo en
kondi noch niet wel begripen. Hier om ſo
gheue ic v noch een lantſchap des vreden
mer hier en binnen ſoe laet ic v den weghe
des vreden. Mer wat iſt dat wÿ ſegghen
datter niet op en ghaet inder herten dyes
menſchen. Tis een fonteyne die niets op
en kan ghaen Wÿ weten wel dattet ghe/
woenlicken is dat die fonteynē lopē na dē
dalen eñ die hoge bergē ſcuwē als daer ge
ſchreuē ſtaet. Die wtſendes die fonteynen
indē dalen int middel tuſſchē dē berghē lo
pen die wateren. Dits mÿn lieue kinderē
criſti dat ic uwer liefte dicwil plach te ṽma

nē dat god dē houeerdigen wederſtaet eñ
den oetmoedighē ſine gracie gheuet. wāt
die fonteyne en ghaet niet hogher dan die
ſtede is daer ſi wt coemt. Mer het mochte
yemāt dūckē dat nae deſe reghel die houer
dighe niet en ſoude hinderē die weghē der
gracien. wāt die eerſte houeerdighe die na
den ghetughe der heyligher ſcriftē een co/
ninc is ouer alle den kinderen der houerdi
en. die en ſeyde niet. Jc ſal hogher weſen.
mer ic ſal ghelÿck weſen den alreouerſten
Eñ die apoſtel en lieghet daer niet omme
die ſegt dat hi hem ṽhief bouen al datmē
ghelouet god te weſen eñ gheoefent wort
als god. Een mēſche gruwelt dyet
hoert. mer och of de ſiel des mēſchē altoes
gruwelde ſulcke ghedachtē eñ ſulcke boſe
begheertē in haer te nemē. mer ic ſeg v dat
niet alleen die coninck der houerdien mer
een yghelic houeerdich mēſche ṽheft hem
bouen god. Wāt ſiet god die wil dat ſinen
wille in allen dinghen ghesciede. ende die
houeerdighe mēſche die wil dat ſine wille
ghesciede. Nu ſchÿntet ghelÿck te weſen.
mer ſiet eñ mercket hoe onghelÿck dattet
is eñ hoe vele dattet ſcheelt God wil dat ſi
ne wille ghesciet in den dinghen die de re/
den eñ die waerheyt tughet dattet ſo alre
beſt is. Die houeerdighe menſche den god
reden ghegeuen heuet die wil ſinen willen
hebbē teghēs die rechte redē.

Nu moghe ſi ſien die grote onghe
lÿcheit eñ die quade hoecheit daer die vloe
de der gracien niet op en moeghē comen.
Onſe heer ſegt. Ten ſi dat ghi bekeert wer
det eñ gelÿct enē cleinē kinde. daer hi hem
ſeluē mede meēde die een fonteyne des le
uēs is daer alle graciē wtuloiē. ghi en ſult
niet ingaen dē rike der hemelen. Hier om
pÿnt vrede te makē den riuierkēs daer die

gracien doorlopē moghē eñ doet wech alle
die diken eñ houelen alre houeerdiger ge/
dachtē eñ der eertſcher begheertē. Pŷnt v
te ghelŷcken den ſoen des mēſchē mer ni/
et den eerſten mēſche. Wāt die fontêyne d̄
gracien en loept niet op inder herten eens
vleŷſchelŷcken menſchen die aerdſche din
ghen begheert. maket oeck v oghen claer
op dat ſi ſien moghē dat alreclaerſte licht
eñ neŷghet v oren neder tot ghehoerſaem
heŷt op dat ghŷ moghet comē daer ewi/
ghe ruſt is eñ vrede. Hets een licht omme
ſine ſcone claerheŷt. tis een vrede omme ſi
ne ſaticheŷt. tis een fonteŷne omme ſine
ewighe ouerulo edicheŷt. Die fonteŷn ſcri
uetmen den vader thoe daer die ſoen wt/
gheboren wordt. eñ die heŷlighe gheeſt wt
voertcoemt Dat licht ſcrŷftmē den ſoē toe
die de ſchoene claerheŷt is des ewigē lichs
eñ dat gheware licht dat allē mēſchē v̇lich
tet die comē in deſer werlt. Den vrede ſcri/
uetmē dē heŷlighē gheeſt toe. die ruſtet op
dē oetmoedighē eñ ſaftmoedighē. mer dit
en is niet gheſeit of dit elc biſundlinge ŷe
ghelicke hadde butē die anderē. Want die
vader is oec een licht ſoe men ſcriuet van
dē ſoen dat hi is een licht vādē lichte. Ende
die ſoen is die vrede. wāt hi is ōſe vrede die
vā beŷdē een ghemaket heeft. Eñ die heili
ghe gheeſt is een fonteŷne des waters dz
daer ſpringhet indē ewighē leuē..

Lieue brueders wanneer ſullen wi
hier toe comē. wāneer ſal hi ōs v̇uollē mit
ter bliſchap zŷns aenſichtes. Wi v̇blidē ōs
in di lieue heer wāt du ōs viſiteerſte opga
ende oten houe. wŷ v̇blidē ōs andwerũen
v̇wachtēde dē ſalighē hope in dŷn andere
toecoemſte. als die volheŷt alre bliſcap co
men ſal. niet vander ghedenckeniſſen mer
vander begherender teghenwoerdicheŷt.

van den dat ons dan ghegeuen ſal wordē
Niet vā dien dat wŷ dan v̇wachtē ſullen.
V gheſedicheit ſegt die apoſtel ſi allen mē
ſchē bekēt wāt die heer is nae bŷ. Tis wel
reden dat ōſe ſedicheŷt allen mēſchē open
baer ſi alſoe als die gheſedicheŷt ōs heren
iheſu criſti allen mēſchē openbaer was. eñ
wat mach ōbetamelicker weſen dā dat eē
mēſche ōſedelick leuen ſoude die nochtan
zŷns ſelfs noetheŷt wel bekēt. Als die heer
der moghētheŷt alſoe ſedelick ōs voer ghe
leuet heeft onder dē mēſchen. Leert vā mŷ
ſegt hi wāt ic ſaftmoedich bin eñ oetmoe/
dich van herten. op dat oec uwe gheſaticl.z
ander mēſchē mochte opēbaer wordē. Dat
daer na volghet die heer is nae bŷ dat ſal/
men verſtaen vāder rechter ſidē. wāt vand̄
lufter ſidē ſegt hi ſelue. Siet ick bin mit v
alle mŷn daghen hent cotten eŷnden der
werelt thoe.

Brueders ende wtuercoren vriēden
criſti iheſu die heer is nae bŷ en willet im/
mers niet ſorchuoldich weſen. hi is ſeer na
bŷ eñ ſeer cortelicken ſal hi opēbaren. En
wilt niet ghebreken en laet v niet v̇drieten
Suect hem alſmen hem wel vindē mach
roept hem aen als hi nae bi is Die heer is
bi den ghenen die bedruct zŷn van herten
eñ hi is bi den ghenen die hem inder waer
heŷt verwachtē. Wilſtu weten hoe nae bŷ
dat hi is. Hoer hoe die bruŷt ſinghet vā ha
ren brudegom. Siet hi ſtaet achter die wā
den. Bŷ deſen wande ſulſtu verſtaen dŷn
lichaem dat dŷ alleen hindert datſtu dien
ghenen die nae bŷ is niet ſien en mogeſte
Hier omme waſt dat die eerwaerdige hei
lighe apoſtel ſunte paulus begheerde ont
bonden te wordē ende mit criſto te weſen
eñ hi riep iammerlŷcken Jck onſalighe
menſche wŷe ſal mŷ verloſſen al vanden

lichaeme den dodes. Alſoe ſeyde oec die
propheet inden ſalm. Wtleyde wt deſen
karcker myn ſiel op dat ſi mach belidē dy
nen naem Amen.

Hoe wy̆ ſullen weſen reyn van her
ten Eñ oeck mede hoe wy̆ ſullen wakēde
zy̆n in ſoberheyt.

Sermoen.v.

Erdet huden gheheylighet endē
weeſt bereyt. want opten daghe
van morghen ſuldi die moghēt
heyt godes ſien in v. Omme dat wi nu
hoechtidelicken beghaen ſullen dat ōtſpre
kelicke ſacramēt der geboertē ōs herē ieſu
criſti. ſoe hoertet daer wel thoe my̆n lyeue
eñ ſeer gheminde brueders dat wi ōmaer
ſullen wordē in alre heylicheyt eñ deuote
licken verweet te worden deſen eerwaer
dighen dach te oefenen mit groter innich
heyt ōſes herten. want die gheen die daer
coemt criſtus iheſus ons gheſontmaker
hi is een heylich der heylighē Soe als den
iodē in voerledē tidē toe gheſeit was doer
dē monde des almachtighē godes ſprekē
de aldus. Cum venerit ſanctus ſanctorū
ceſſabit vnctio veſtra. Dat is te beduyden
Wanneer dat hi coemt die daer is dat hei
lich der heylighē ſoe ſal ophoudē uwe ſal
uinghe. Lieue brueders hi coemt te
ons die daer ſegt doer dē propheet Weeſt
heylich wāt ic heylich ben v heer eñ v god
Want hoe machmen anders dat heylige
den hōden gheuē eñ die coſtele margaritē
dē varcken, ten ſi dat die hōden eerſt haere
boeſcheyt laten eñ die varckē ghereynicht
wordē vā harē vleyſchelickē welluſtē. endē
hem voert meer pinē te ſcuwen die hōden
vā dat ſi gheſpeghē hebben eñ die varcken
van die onreynicheden der ſunden daer ſi
in ghewentelt hebben Hoe dat volc
vā iſrael in voerleden tiden ontfangē ſou
den die gheboden eñ die ewe godes. doen
worden ſi eerſt gheheylicht in ſommigen
gherechtichedē nae den vleyſche. mit me
nigerhande dopinghe eñ offerghauē die
nae der conſcientien den dienre niet volco
men en mach maken. Alle deſe ghewoen
ten eñ oefeningē zy̆n te niet ghegaen wāt
ſi waren inghe ſet op een verbeteren. wel
ke verbeteringhe nu gecomen is. Hier om
me ſoe iſt oeck medewel betamelic dat ōs
nu gheboden wort volcomen heylichma
kinghe eñ inwendighe waſſinghe eñ gee
ſtelicke reynicheyt daer die heer van ſegt.
Beati mūdo corde qm̄ ipſi deum videbūt
Salich zy̆n ſi dye reyn van hertē zy̆n wāt
ſi ſullen god ſien. Daer toe leuen wy̆
my̆n lieue eñ wtuercoren ſeer gheminde
brueders eñ vrienden in criſto iheſu onſen
lieuen heer. daer toe zy̆n wy̆ ghebore. daer
toe zy̆n wy̆ gheropen. eñ daer toe ſoe is ōs
ymmers ſonderlinghe deſe ouerſcoene eñ
clare dach van huden opghegaen.

Het was wel eer nacht ſoe dat nye
māt deſe dinghē en mochte wercken. Het
was alle die werlt nacht voer den opghāc
des ghewaren lichtes eer dat criſtus word
gheboren. Het was nacht in een yghelikē
vā ons eer wi bekeert worden. eñ eer wi in
wendelicken in criſto gheboren worden
Waſt niet een ſeer dōcker nacht eñ groete
onbekentheyt ouer alle die werlt doe ons
voeruaders ghemaecte godē pleghen aen
te beden. eñ mit onſinnigher ongheloue
holten goden eñ ſteynen goden pleghē te
eeren Eñ en waſt niet een yghelicken van
ons doncker nacht doe wy̆ leefden in dier
werlt als oft daer gheen god ghe weeſt en
hadde. doe wy̆ leefden nae der begheerten

onſes vleiſces.eñ volchden alle ōs werlt
like begheerlicheden.ende ghaue onſe le/
den wapene tot boeſcheden ende tot ſun
den diendē al gheheel den duuel daer wi
ons nu mÿt rechte van ſcamen als van
wercken der donkerheit.Die apoſtel ſegt.
Die gheen die ſlapen die ſlapen des nach
tes.ende die droncken die zÿn des nachtes
droncken. Sulcke hebdÿ gheweſet mer
ghÿ zÿt verwackert tot wat betres eñ zÿt
gheheiliget iſt ſeker dat ghi voert an kinđ
des lichtes wilt weſen ende des daghes
ende niet kÿnder des nachtes noch dÿer
duÿſterniſſen·Dat is een bode des dages
die daer ropet. Weeſt ſober ende waket.
Ende opten pinxſter dach ſeÿde hi van ſi
nen mede diſcipulen Hoe zÿn deſe dronc/
ken daert noch is die derde vre des dages
Eñ dat iſt dat zÿn mede apoſtel ſinte pau
lus ſegghet. Die nacht is voerbÿ ghegaē
mer die dach ghanaeket. laet ons vā ons
werpē die wercken der duÿſterniſſen. enđ
laet ons an doē die wapen des lichtes. eñ
laet ons als inden dage eerbaerlÿcke wā
deren.Hi ſegt dat wÿ vā ons werpen ſul
len die werckē der duÿſterniſſen. dz is ſla
pericheit ende dronckenſchap. Want als
daer voer gheſegt is die ſlapen die ſlapen
des nachtes.eñ die droncken zÿn dÿe zÿn
des nachtes droncken. Dat wÿ als indē
daghe niet ſlaperich en ſullen weſen.mer
wanderēde.ende dat eerbaerlÿcke eñ niet
als droncken luden. Sÿeſtu een menſce
die tot allen goeden wercken ſlaperich is
van verdrÿete.hi is tot noch to in duÿſter
niſſen. Sÿeſtu enen anderen die dronc
ken is van allen ende meer ſmaken wÿl
dan noet is.niet tot ſoberheit.die zÿn oge
niet verſadet en wert van ſien. noch zÿn
oren van horen. die geſt of ander tÿtlicke
dinghen ōuerſadelÿcke lief hebben. ende
ghelÿc enē waterſuchtighē menſche nae
deſen tÿtlÿckē ghoedē dē ewighē dorſt he
uet.die is noch een zoen des nachtes.enđ
der duÿſterniſſen. Eñ deſe twee en werdē
niet lichtelike vā een verſcheÿden als die
ſcrift ſegt. In begheerlicheidē is eē ÿgelic
ledich menſche. dat is in dronckēſchap is
een ÿghelic ſlaperich menſche. Daer om
laet ons huden gheheilicht werden eñ oec
bereÿt weſen. ſoe dat wÿ die ſlapericheÿt
des nachtes vā ōs pinē te werpē ende oec
gheheilicht te werden vāder quader drōc/
kenſchap ende bedwingē die quade woe
dende begheerlicheiden. In deſen tween
ſtaet al die euwe die wet eñ propheten. dz
is in dat quade te latē eñ in dat ghoede te
doē. Mer dit ſal huÿdē weſē wāt die dach
vā morghē en ſal niet weſen in heilicma/
kinge noch in bereÿdinge.mer in beſcou
wē der gogliker mogēheit Morgē ſegt hi
ſuldi ſien die mogētheit godes in v. Dat
is die patriarch iacob ſegt. morgē ſal mÿ
antwoerdē mine gherechticheit Indē da
ghe vā huden ſoe oeffentmē die gherech/
ticheit.mer morghē ſoe ſalſe ons ātwoer
den.huden wert ſi ghebouwet mer mor/
ghē brinct ſi vrucht. Want dat eē menſche
niet gheſaÿt en heuet dat en ſal hi oeck nz
maÿen Ende hi en ſal die mogentheit go
des niet ſien die de heÿlichmakinge nv v
ſmadet. Eñ die zōne der glorīē en ſal hem
niet op gaen dē die zōne der gerechticheit
niet op gegaē en is Ende de dach vā mor
ghē en ſal hē niet lichtē dē die dach huden
niet en lichte.. Want die ſelue die hudē ōſ
vanden vađ ghemaket is onſe gherech/
ticheit.die ſal ons morghē openbarē ons
leuē. eñ ſal ōs nemen tot hē ſeluē. op dat
wÿ mit hē opēbaren moghen in zÿnder

glorien. Hudē wert ōs een clēyn kindeken
ghebořē op dat die menſche niet pēynē en
ſal hē ſeluen groet te makē. mer dat wēy
bekeren ſullē eñ werdē als clēyne kiderkēs
Morghē ſal ōs ghetoent werdē die grote
heer die alte zeer loeflic is. op dat wi vā hē
groet moghē ghemaket werdē in ſinē lo/
ue. als enē ēygheliken lof ſal weſen vā go
de. Want de hi hudē rechtueerdich maket
die ſal hi morghē groet makē. eñ der vol/
comender heylicheit ſal naeuolghen dat
ſalighe ſcouwē der hogher moghētheit.

Ende ten ſal gheen ēydel viſioen we/
ſen want ten ſal anders niet weſen dā in
der ghelijcheit. Wēy ſullen hem ghelijc we
ſen want wēy ſullen hē ſien ſulc als hi is.
Ende daer om en ſegt hi hier niet ſimpe/
licke Ghij ſult ſien die moghētheit godes
mer hi ſegt daer merkelic an in v. Want
huden in deſen daghen ſien wi hē als in
een ſpieghel. als hi onſe nature aēnamet
morghen ſullen wēy hem ſien in ons als
hi ōs zijn godlike gauē ſal geuē· als hi ōs
oeck van hem ſeluē toenen ſal. ende ons
tot hem nemen ſal·

Dit is dat hi louet. dat hi gaēde hem
dienē ſoude Van welckes volheit wēy ten
eerſten ontfāghē hebben niet glorie voer
glorie. mer gracie voer graci Als daer
gheſcreuen ſtaet. Gracie eñ glorie ſal dēye
heer gheuē. En wil daer om niet ōſmadē
die eerſte gauē die daer nae volghen· endē
en laet di niet ōdrieten dat eerſte gerechte
iſt datſtu begheerſte die gherechtē de daer
nae volghē. eñ voer die vate daer di in aē/
gherecht wert en wil niet ōſmaden te ne/
men dat di voer geſet wert. Wāt de vreed
ſamige cō. heft hem ſeluen eē vergāckelic
vaetkē gemaket. wāt hi heeft angenomē
eē onuergāckelic lichaem daer hēy ons in
aen dienē wolde die ſpijſe der ewiger ſa·
licheit. Hi ſegt inden ſouter. Du en ſulſte
dinē heylighē niet gheuē te ſien ghebrecke
licheit. Dat is die heylighen daer gabriel
vā ſeyde tot mariē. Dat wt dēy ghebořē ſal
werden heylich ſal dat gheheten werden
die zoen godes. Laet ōs daer om pēynē
vā deſen heylighē hudē geheylicht te wer
den op dat wi dan als die begeerde dach
comet ſine moghētheit ſien moghē. Wāt
ons is opghaen een geheylighet dach. eē
dach der ſalicheit mer noch niet der glorīē
want alſo lange als die paſſie des gheēs
die een heilighe is der heilighen gheboet/
ſcapt wert die indē goeden vridach gepaſ
ſijt wert. dat is indē daghe der bereydin/
ghe ſoe wertet wel te rechte ons allen toe
gheſegt.

Werdet huden geheilicht eñ weeſt be
reyt. werdet gheheilighet meer endē meer
vā doechdē in doechdē voertgaende. ende
weeſt altoes bereyt inden doechdē volher
dende. Waer in ſullē wēy dan gheheilicht
werden. Jck hebbe ghe leſen vā ene daer
die ſcrift vā ſegt In zijn geloue eñ in zijn
der ſachtmoedicheit heeft hi hem heylich
ghemaket wāt ten is niet mēyn onmoge
lic den menſchen te beghaen ſonder ſacht
moedicheit. dā gode ſonder gheloue.

Wel te recht werdē wi ōmaent inden
dinghē bereyt te weſen om gode ghenaē
mede te werdē Wāt wi ſine hoge mogētheit
ſien ſullē. eñ daer wēy ōſen euen mēſcē oec
genaem mede werdē. op dz wiſe te ſamē
in ōs allē ſien moghen. Hyer om
moetē wi beſorgē dat goet is. niet alleen
voer gode mer oec voer dē mēſchē. op dat
niet alleē onſen conick mer oec onſen me
de ridderē genaem mogē weſen. eñ voert
alſoe hoert hier thoe dat ghe loue daer of

gheſcreuen ſtaet. Ouermits den gheloue
maecte hi reyn haer hertē. ende ſalich zijn
die reyne vā hertē want ſi ſullen god ſien
Beloue dy ſeluen daer om gode. beueel
dy gode ende werp dine ghedachten in hē
eñ hi ſal di wt voedē. op datſtu mz goedē
betrouwen eñ mit vaſten geloue moech
ſte ſeggē. die heer is ſorchuoldich voer mi
Dit en cōnen niet wel ſmakē die mēſchen
die hē ſeluen lief hebbē die zeer wijs willē
weſen eñ ſorchuoldich voer hē ſeluen. dyē
dē vleyſch beſorghē willē al dattet begeere
die al doef zijn totter ſtēmen die hem toe
ſpreket eñ ſegt al v ſorghē werpet in hem
want hi is ſorchuoldich voer v Want dat
eē mēſche groet betrouwē heeft op hē ſel-
uen dat en comet niet vten rechtē geloue.
mer tis meer wāloue eñ tē is ghee betrou
wen te hietē dat een menſche op hē ſeluen
betrouwet. mer dz hiet meer groet betrou
wen te weſen dat een mēſche hē ſeluē niet
en beloue eñ op hem ſeluē gheē betrouwē
en hebben. eñ een mēſche hē ſeluē ghewor
den ſi als eē verloren vat. ſoe vertieſende
ſine ſiele op dat hijſe in dat ewighe leuen.
mach bewarē. Mer dit moet alleē comen
wt oetmoedichedē des hertē. daer eē goe-
de ghelouige ſiele haer ſeluē niet en gelo-
uet mer haer ſeluen can laten eñ op clim
mē doer die woeſtinē ruſtende op harē ge
mindē. eñ ſoe oueruloeyēde in weelden.
Ende op dat onſe heilicheyt volcomen ſi
ſoe is ōs noet dat wy de ſachtmoedicheit
eñ die graci des gheſellikē leuens ōs pinē
te lerē van dē ouerſten heylighe alder hey
lighen. als hy ſeluen ſegt. Leert van my
want ic ſachtmoedich bin. eñ oetmoedich
vā hertē. Wat mach daer an hinderen wy
en moghē vā ſulckē mēſche wel ſegghen
dat ouerulოiet in weeldē die ſuete eñ ſacht
moedich is. eñ vol vā barmhertichedē al-
len mēſchē gewordē. eñ beſtort al die ghe-
ne die mit hem leuen mitter oly der ſacht
moedicheit eñ der goedertierēheit. daer hi
ſoe ſo mede beſtort is eñ al ouer begoten
dat hi ſcijnt an allē ſidē daer vā te drupē

Hy is ſalich die mit deſer twyerhāder
heilicheit bereyt is. eñ mittē propheet go-
de ſeggen mach. Mijn herte god is be-
reyt Wāt hudē heeft hi ſine vrucht in hei
lichmakinghe. eñ morghē dat is hier nae
ſal hy hebbē dat ewighe leuē. Wāt
dan ſal hy ſien die mogētheyt godes. dz
anders niet en is dā dat ewighe leuē. als
die waerheit ſeluen tughet. Dit is dat
ewighe leuē dat ſi dē bekēne waer god te
weſen dē du gheſent hebſte iheſum criſtū.
Die gherechtighe richter ſal hē weder ghe
uen die crone der gherechticheit. inden da
ghē daer gheē and̄ ſalicheit comē ſal.

Dan ſal hy ſien eñ toe vloyen eñ ſine
hert ſal hē verwōderen eñ wtbreydē. Hoe
veer ſalt hē verbrydē. hent totē beſcouwē
der moghētheit godes in hē ſeluē En wilt
niet meynē lieue brued̄s dat ic v die loſte
mit woerdē mach wtſprekē. Hudē ſuldy
ſien eñ ſult blyde weſen. end̄ v bly̆ſcap ſal
vuulſt werdē. Wāt wat en ſolde die hoghe
moghētheit niet vuullē. Hi ſalſe vernullē
eñ ouerulоedelikē vuullē. wāt hi ſal ghe-
uē in harē ſcoet eē goedē mate die op ghe
hopet eñ ouerulоyēde weſen ſal Alſo zeer
ſal ſi ouerulоyē dz ſi bouē mate hoge ſal
opgehopet weſen. eñ niet alleē en ſal bouē
gaē ōſe vdientē. mer oec ōſe begeertē wāt
hi waerlijc machtich is te doē bouē al dat
wy verſtaen of hoepen moghen.

Nu al onſe begeertē ſchijnē te ſtaē in
dryē dinghen. die betamelijc zijn. die ghe
noechlijck zijn. ende die oerbaerlijc zijn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Dit iſt dat wÿ alle begheren ende daer
allen menſchē begeerlichedē op ſtaē. mer
die een menſch ſtaet meer opt een. die an
der opt ander. want mē ſiet dat ſommige
mēſchē alſoe zeer gheſtelt zÿn op welluſt
des vleÿſches dat ſi noch eren noch oerba
re an en ſien. Die ander zÿn ſoe ſeer ſtaen/
de na oerbaerlicheit dat ſi eer eñ ghemac
al after rugge ſetten. Sōmighe en achtē
noch welluſt noch ghewÿn mer ſi ſtaē al/
leen nae ere. Begherlicheit deſer dinghen
en is nz te lakē noch te beriſpen alſmenſe
daer ſoecken woude daer ſi warachtelÿc
zÿn. Wāt al deſe drÿe daer inder waerheit
zÿn daer zÿn ſi een. eñ dz ſelue is dat ouer
ſte goet die ouerſte glorie. de ouerſte wel/
luſt. eñ na dat wi nv begripē moghen ſoe
zÿn dit die dinghē die alle ghoede mēſchē
verwachtende zÿn eñ dit is dat ſcouwen
dat ons ghelouet der hogher moghētheit
godes op dat god al i al ſi al dat genoech
lÿc is al dat oerbaerlick is ende al dat eer
ſaem is.

Vanden horen die vol van graci is.

Sermoen. vi.

Ihebben enen horen ghehoert
die vol gracien is eñ weerdich
alder ontfanckelicheit. Ieſus
chriſtus die zoen godes wert gheboren in
bethlehem iude. Mÿn ſiele is ſmoltende
geworden in deſen woerdē eñ mÿn geeſt
is bernēde ghewordē in mÿnē bÿnnenſte
eñ begeert v deſe ghenoechte endē deſe vro
licheit mit ghewonelicker liefdē wt te ſpre
kē Iheſus beduÿt eē geſontmaker. Wat
mochte dē verlorē mēſchen ſoe noetdruf/
tich weſen. wat mochte die ongheualligē
ſoe begeerlic weſen. eñ dat mochte ſoe oer
baerlic weſen den miſtroeſtighen. Want
waen ſoude ons anders ſalicheit comen
waer in ſoldē wi doch ÿet wat hopes heb
ben tot onſer ſalicheit inder euwe der ſun
dē i deſen lichame des dodes eñ indē quaet
heit des daghes. eñ inder ſtede der tribula
ciē. tē waer dat ōs ene nÿeuwe eñ onghe/
hopede ſalicheit waer gheboren. Mer du
begheerſte bÿ aueturē wel die ſalicheit de
dÿ geboetſchapt werdet. mer wātſtu wel
bekēneſt dÿns ſelues crāctheit eñ die groet
heit dÿnre ſiecten ſoe gruwelt dÿ voer die
ſcarpheit der medicinē daerſtu mede ghe
ſont werdē ſoudeſt. En wil nz beanxt we/
ſen, hi is oec criſtus. hi is ſuet eñ ſachtmoe
dich eñ zeer veel in barmhertichedē. eñ hÿ
is gheſaluet mitter olÿ der vrolicheit bo/
uen al die ghene die zÿns deelachtich zÿn
dat zÿn die ghene de al en hebbē ſi die vol
heit niet ontfanghē ſi hebbē doch wat ōt/
fanghē vander volheit deſer ſaluinghe
Endē alſtu hoerſte dat hi aldus ſuet is op
datſtu niet menen en dorueſt dat hÿ niet
machtich ghenoech en ſi dÿ gheſondich te
maken daer omme ſegt hi voert die zoen
godes. want ſulc als die vader ſulc is oec
die zoen. dÿe in zÿnder macht wel heuet
als hi wille dÿ gheſont te maken. Of bÿ
auēturē als du hoerſt die nutticheit dÿn
der ſalicheit eñ die genuechte dier ſaluige
ſo wilſtu noch wat murmurerē ende oec
mede ſorchuoldich weſen om die eerbaer
heden des perſoens. daerſtu blÿdelikē de
ſer groter ſalicheit van ſulſte ontfanghen
daerſtu gichtich eñ lam vā leden legheſt
in dinē bedde. of meer halft doot tuſſchen
iheruſalem endē ihericho. Aldus biſtu zeer
blÿde dat die meÿſter die dÿ gheſontma
kē wil ghene harde noch ſcarpe medicinē
en beſighet. Want oec anders ſoe ſoude

dat die auenturen die wel corte gheſont-
makinghe onuerdrachlicker duncken we
ſen dan die langhe ſiectē. Dat huy-
den te daghe ſoe veel gheuallet datter ve-
le in haren ſiecten ſteruen eñ verlorē bliuē
Sy weten wal dat hi iheſus is eñ een ghe
ſontmaker. mer ſi en wetē niet dat hi oeck
criſtus is dat is dat hi ſuetelike ſaluende
dē ſiecken gheſontmaket. Want ſi denckē
mēſchelike wyſe dat haer ſundē eñ die ſiec
ten haerder ſielen zeer groet zyn ende dat
daer ſcarpe medicinē toe behoeren Mer
nv alſtu des zeker biſt dat hi een gheſont
maker is ende di wel mach helpen eñ oec
gheerne helpen wil. endē du daer thoe wel
weet ſte dat hi oec criſtus is. eñ ſine meeſte
rie wercket mit ſafter ſaluen endē niet mꝫ
ſniden noch mit bernen ſo ſoude ic v̄moe
den wātſtu een edel creatuer byſte datſtu
wel ſoudeſte moghen denckē. of die perſo
en deſes gheſontmakers dyner edelheit
wel weerdich waer. Al en ſoudeſtu billics
die wtwēdighe glorie der mēſchen ſo zeer
niet achten waert ſake dat dy yemāt van
dine mede bruederē mochte helpen du en
ſoudeſte dat gheerne nemē. Eñ ware daer
enich vandē engelen oft archāghelen oft
enich vandē hoghen princen des hemels
die dy hulpe dade. ſoe veel te myn had dy
ne hoechmoedicheit dan te claghen. Mer
nv ſo iſt ymmers wel grote reden dat du
mit alſoe veel te meerder ynnicheit ende
oec mede mꝫ groter weerdicheit deſen lie
uen ghebenediden gheſontmaker ontfā-
ghen ſulſte. als hi enē meerderen eñ enē
veel hogerē naem heuet. bouen die ande
ren. Iheſus criſtus de ghebenedide zoen
godes. Ende ſich of die enghel dē herden
toe ſprack in zynder gheboerten. niet alle
deſe dinghen grotelyck en priſede doe hy
hem beduyden ſoude die groete blyſcap
die hi hem daer boetſchapte. V is huden
gheboren ſeyde hy een gheſontmaker. dꝫ
chriſtus iheſus die heer is Endē daer om
lieue brueders laet ons zeer blyde weſen
in deſer gheboerten ons heren. eñ laet ons
menichuoldelike vrolicke weſen. wāt de-
ſe gheboerte is ons zeer grotelyckē te ver
heffen omme die nutticheit onſer ſalich
heit. ende om die ſuetticheit der ſaluinghe
eñ om die grote hoge moghētheit des go
des onſes gheſontmakers. Ende
wānt hier niet en onbreket van allen dat
die menſchelicke ſiele mach begherē noch
dat oec wel oerbaerlycken ſchynt te weſen
noch oec mede dat ghenoechlikē is noch
dat eerliken is. Laet ons dan vro-
lick weſen ederkauwende in ons ſeluen
ende ſonderlinghe te ſamen daer vā ſpre-
kende vāden ſueten woerde daer zeer ge
noechghelycken is vā te ſpreken. Iheſus
criſtus die zoen godes dye werdt ghebo-
ren in bethlehem iude. Ende nyemāt en
antwoerde hier op ōſinnich ende ondanc
baer eñ ongheeſtelic ſeggende. Ten is nꝫ
nyeuwe. tis ouer veel iarē gehoert tis lā-
ghe gheledē dat criſtus gheborē wort Ick
ſegge dat ouer veel tydē eñ daer to vorē is
criſtus gheborē Eñ ten ſal hē gheē wondē
hebben dat ic ſegge ouer veel tydē eñ daer
te vorē die aēdēcket dē woerdē des prophe
tē daer hi ſegt. inder ewicheit ende daer te
voren. Hyer om ſoe is criſtus ge-
borē niet allēē voer ſoe veel iarē onſes ty
des mer voer alle tydē. Mer die geboerte
heft ons donkerheit gheſet daer ſi onder
ſchulet. immer ſi woent in enen toeganc
kelickē lichte. Sy is verborghen indē hert
des vaders inden berghe daer dicwil ſche
men in zyn. Mer op dat wy daer oeck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ÿmmer wat van weten ſoudẽ ſoe is hi ge
boren inder tÿt ende is gheboren van den
vleÿſche. eñ dat woert is vleÿſch ghewor
den. Ende wat wonder iſt datmen noch
huden te daghe ſegt inder heÿligher kerc-
ken Chriſtus die zoen godes werdet ghe-
boren. daer alſo langhe te voeren geſegt
was ſonder twÿffel van hem. Een kÿnt
is ons gheboren. Ouer veel tiden began
men dat te horẽ ende ten heuet den lieuẽ
vienden godes nÿet verdroten Want cri
ſtus die ghebenedide zoen godes de was
ghiſteren ende huÿden ende oeck inder e-
wicheit Hÿer van waſt dat die eerdtſche
mẽſche die een vader is van alle den ghe
nen die daer leuen wtrulpede dat wonđ-
lÿcke grote woert dat die glorioſe heilige
apoſtel ſinte paulus beduÿde openbaerli
ken in criſto ieſu onſen lieuen heer. eñ indẽ
heÿligher kercken. doe hi ſeÿde. Een mẽ-
ſce ſal after laten vader eñ moeđ eñ hi ſal
bliuen bÿ ſinẽ wÿue. ende daer ſullẽ twee
weſen in enẽ vleÿſche Hier van waeſt oec
mede dat die heilighe patriarcha abrahã
die eẽ vader is alder ghelouighen mẽſchẽ
hem v̄vrouwede dat hi deſen dach moch
te ſien. eñ hi ſach hem ende hi was ſeer bli
de. Hoe ſoude hi anders ſinen knecht dÿe
hẽ zweren ſoudẽ bÿ gode des hemels ghe
bodẽ hebben zÿn hant te houdẽ onder dz
zÿns herẽ is hadde hÿ dat niet indẽ gheeſ
te voer gheſien dat onſe lieue gheſontma
ker iheſus criſtus die god des hemels is.
wt dẽ ſeluen gheboren ſoude werden.

Deſen raet zÿns herten heuet god oeck
openbaer ghemacet enen manne na zÿn
der herten. den hi daer die waerheit zwo-
er ende ten ſal oeck niet te vergheefs we-
ſen vander vrucht dÿns buÿkes daer ſal
ick die ſetten op dÿnen ſtoel.

Daer om wert hÿ in bethlehem in
de gheboren. als die heilÿghe enghel ſeÿ-
de in dauids ſtat ſonder twÿffel om dÿe
waerheit godes omme vaſt te makẽ die
beloftenisſen die den oldenvađs gheloeft
was. Ende dit ſelue is oeck in menighẽ
ende in menigherhande woerden dẽ an-
derẽ vaderẽ eñ prophetẽ geopẽbaert.

Dat ſi veer dattet ÿet onachtſamlike
ſoude weſen ghehoert vanden ghenẽ die
god lief hadden. ten waer ofter ÿemant
ſegghen woude dat hÿ daer onachtſam
in was die ſeÿde. Jck bidde di lieue heer
ſende den du ſenden ſulſte. of die cleÿne
liefde daer toe had die ſeÿde. Och ofſtu
die hemelen woudes te ſchoren eñ neder
comen Ende veel deſer ghelÿke. Ende
dit ſelue hebben die heilighe apoſtelen ge
ſien ende oeck ghehoert. ende haer handẽ
hebbent ghehandelt vanden woerde des
leuens. den ons heer ſonderlinghe toe ſei
de Salich zÿn die oghen der gheender die
ſien dat ghi ſiet mit uwẽ oghen.

Ten laeſten ſoe is dÿt ſelue ons oeck
ghehouden inden gheloue. ende is ōs op
ghehemelt inden ſchat des gheloues.
Want ons heer ſeÿde ſeluen. Salich zÿn
ſi die niet gheſien en hebben eñ nochtans
ghelouen. Dit is ōs deel indẽ woer
de des leuens Ende dit deel en is niet te
verſmaden want men leuet daer van eñ
men v̄wint die werlt daer mede Wãt die
rechtueerdighe menſch leuet vtẽ gheloue
Ende dit is die ſelue victori die der werlt
verwinnet v gheloue. Deſe ghelo
ue is een ſchoen exemplaer der ewicheit.
ende ſoe dat begrÿpent in haren wÿden
ſchoet die dinghen die gheleden zÿn. endẽ
dÿe teghenwoerdich zÿn. ende oeck mede
die thoecomende zÿn. ende alſoe dat den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheloue niet voerbi en ghaet. niet v̇loren
en wort eñ niet houē en ghaet Hier om ve
le te rechte wel in verkōde uwes ghelouen
als die woerdē der alreheŷlichſter botſcap
pen ghehoert wordē in uwen oren. ſoe ſou
di weſen blide mit vrolicheŷt eñ ghi dācke
det gode eñ vielt neder ter aerdē aēbedēde
recht of ghi toe lopē wout ōder dē ſcheem
zȳnre vloghelen. Wie mochter weſen onđ
v allen die niet als hi hoerde kūdighē deſe
gheboerte criſti en ſeŷde in zȳnre hertē Tis
mi ſeer ghoet dē heer an te hanghē. Of dz
die ſelue propheet op een anđ ſtede ſeŷt
O mȳn ſiele wes god onderdanich.

Dat was wel een onſalich mēſche
ſoe wie dat gheuēſedelic mittē anderē mē
ſchē neder viel eñ mit enen ōbeſcaemdē ge
moede zȳn lichaem veroetmoedichde.
Wātmen leeſt datter ſommighe mēſchen
zȳn die hem ſcalckelikē veroetmoedighen
mer haer innerſte zȳn vol v̇rochs. wāt wie
dat niet te recht en aenmerct zȳns ſelues
noetdruckt eñ niet en voelt zȳn verlies enđ
niet veruaert en is voer die pericnlē die hē
aenſtaende zȳn. die en loept niet begeerlic
totter ſaliger medicinē die ōs allen hier ge
boren wordt. eñ hi en oetmoedighet hem
niet begheerlicken onder den ghoeden he
re. ende hi en ſinghet ŷmmers oeck mede
niet betrouwelȳcken. Here iheſu criſte mȳ
ne barmhertighe oetmoedighe ſcepper eñ
verloſſer du biſt mȳn toevlucht. Sulcken
menſchen aenbeden en is inder waerheŷt
gode den heer niet ghenaem. ende haer ne
deruallen en is niet warachtich. eñ haren
oetmoedicheŷt en is hem niet ghenoech.
ŷmmers tot haerder ſalicheŷt. Want ſulc
ker mēſchen ghelouе en is niet medallen
craftich den vianden mede te verwinnen.
want haer ghelouе en is niet leuēdich.

Eñ waer omme ſoe ſeŷt ons heer ſi
zȳn ſalich die niet en ſien eñ ghelouē noch
tans. recht alſoe of dat volcomen gheloef
niet en waer een manier van aenſien. eñ
merck nochtās ŷmmers wel wien eñ wā
neer dattet hem toe gheſeŷt is. Sōder twi
uel den ghenen die daer omme beruſpet
worde dat hi gheloefde omme dat hi ghe
ſien hadde. Wāt ten is gheen een dinck te
ſien eñ daer omme te ghelouen. eñ niet ſi
ende te ghelouen. Want abraham ons va
der op wat manieren machmē v̇moeden
dat hi ſach deſen dach ons heren dā alleen
inden ghelouе. Eñ hoe ſullen wȳ dat an
ders nemen eñ verſtaen dat vā deſer nacht
inder metten gheſonghen is.

Wordet hudē ghelichtet eñ weeſt be
reŷt wāt opten dach van morgē ſuldi ſien
die moghētheŷt godes in v. en iſt niet mit
ter herten te ſien alſmen mit goddiēſtiger
innicheit die dinghē ouerdēct eñ oec mede
mit enen ongheueinſeden ghelouе voer te
oeffenen neemt dat grote eerwaerdighe
heŷlighe goddienſtighe ſacramēt dat indē
vleŷſche nu warachtelȳcken gheopēbaert
is. ende ſonderlinghe inden gheeſte ghe
rechtueerdicht is. dat oec mede dē ſaligen
enghelen gheopenbaert is. eñ oec mede dē
heŷden ghepredict is. eñ dat inder warelt
ghelouet is. ende tis opghenomē inđ glo
rien. Hier omme ſoe iſt altoes nŷeuwe dz
altoes die herten vernŷeuwet. ende ten is
oeck mede nummermeer out dat niet of
en laet altoes vruchtē voert te bringhen eñ
inder ewicheŷt niet en v̇dorret.

Dit is ŷmmers dat heŷlige dz niet
ghegheuen en ſal worden te ſien enighen
veruulinghe. Dit is die nŷeuwe menſche
die niet en mach verouden. eñ den ghenen
die al haer ghebeente v̇oudet zȳn wedđ brē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghet in die gheware nÿeuheÿt des goedē
leuēs. Hier omme iſt dat oeck in deſen te-
ghēwoerdicher blider boetſchappē hebdÿt
wel ghemercket niet geleſen en wort daer
is gheboren mer daer wort ghebore.
Iheſus criſtus die ſoen godes wort gebo
ren in bethlehem iude. Wāt alſoe als hi in
eender manieren alle daghen gheoffert
werdet alſoe langhe als wÿ ſinen doot kū
dighen ſoe ſchÿntet dat hi oec nÿeu geborē
wort wāneer wÿ mit innigher ghelouē o
fenen eñ eren ſine gheboerte.

Opten dach vā morghen ſullen wÿ
ſien ſine moghētheÿt eñ dat ſal weſen alle
ne in ons eñ niet in haer ſeluē. wāt wi ſul-
len ſien die moghētheÿt inđ oetmoedichz.
die crachtē godes inder crācheÿt eēs cleinē
kindekēs eñ inder mēſcheÿt ſullen wi god
ſien. Hi is emanuel dat ſoe vele beduÿdet
als god ſi mit ōs

Eñ hoert noch opēbaerlicker
God is mēſche gewordē. Dat woert
is vleÿſch ghewordē eñ heeft i ōs gewoēt.
Wāt vā der tÿt voert aen ſoe hebbē wi ghe
ſien ſine glorie des eēghebore ſoens van
den vader. den hebbē wi gheſien vol graci
en eñ der waerheÿt. Wÿ en hebbē niet ghe
ſien die glorie zÿnre hoger moghētheit of
zÿnre godliker claerheÿt. mer die glorie đ
vaderlickē ghoedtirēheÿt. die glorie đ god
licker ghenadē. Daer die apoſtel vā ſeÿt.
Tot loue der glorien zÿnre godliker gena
den. Aldꝰ wort hi ghebore. Mer waer ſo
meendi dat hi ghebore wort. In bethlehē
iude. Ten betaemt nz dat wÿ bethlehē ſoe
ſouden voerbi ghaen ſeÿdē die harder tot
malcāder. Laet ons ghaen tot bethlehem
mer en laet ons ÿmmers niet voerbi gaē
Wats dan al iſt een cleÿn ſtedeken al iſſet
die alreminſte ſtat vāden lande van iudea
dat en is hem nochtās niet onghelÿc. dÿe
doe rÿck was woude omme onſen wille
arm worden. Eñ doe hi was een groet he
re eñ ſeer louelick is hi een cleÿn kindekē
gheboren eñ ſeÿde. Salich zÿn ſi die arme
van gheeſtē zÿn. want hem luden behoert
toe dat rÿcke der hemelen. Hier omme v-
koes hi oeck den ſtal eñ die cribbe endđ een
huÿs dat van ſlÿcke was ghemaket. ende
die ſtede daermē beeſten plach te ſtallē op
datſtu weten ſoudes dat hi die ghene wa
re die den armen oprecht vten drecke. ende
die ghesont maket beÿde den mēſchen eñ
dē beeſten Och of wÿ oec bethlehem
iude gheuōden mochten worden. op dat
hi hem ghewaerdighen woude oec mede
in ons gheboren te worden. eñ dat wÿ oec
mochtē vdienē te horen. Eñ v die den here
ōtſiet ſal opghaen die zōne der gerechtich
heÿt. Wāt machſchiedē tis wel vā ōs ſeluē
te vſtaen daer hier voer of gheſeÿt is. dan
ſal die moghētheÿt godes vā ōs gheſien
worden ſoe is ōs noet die heÿlichmakige
eñ behoerlÿcke bereÿdinghe. Wāt als dÿe
propheet ſeÿt. Iudea is ſine heÿlichmaki
ghe. wāt inden beliden dat iudea beduÿt
wordē alle dinghen ghewaſſen. Des gheli
kes dat huÿs des broedes dat oeck bethle
hem bedudet mach maſſchien oeck mede
totter bereÿdinghe horen. want hoe mach
dan die bereÿt weſen die alſuckē eerwaer
dighen eñ oeck mede vriendelÿcken gha
waerdelÿcken nae zÿnre betamen ſal ōtfā
ghen. die daer ſeÿt aldus. In minē huÿſe
en is gheen broet. Daer omme waſt dat
die ghene die aldus bereÿt was te midder
nachte moeſte cloppen voer zÿns vriēdes
dore ende ſegghen. Mÿn vrient is tot mÿ
ghecomen vanden weghe ende ic en hebbe
niet dat ic hem voer ſetten mach.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Die propheet ſeŷt van enen. Sŷn herte is
bereŷt te hopen indē here. Sonder twiuel
dat ſeŷt hi vādē rechtueerdighē menſchen
Sŷn herte is gheueſtighet eñ hi en ſal niet
beruert wordē. Dat herte en is niet wel be-
reŷt dat niet gheueſtighet en is Eñ wi we
tē wel dat als deſe ſelue propheet tuŷghet
dattet broet vaſtmaket dat herte des men
ſchen. Sŷn herte en is niet bereŷt mer tis
dorre ende onmachtich die vghetē heuet
zŷn broet te eten. Mer die is bereŷt eñ niet
verturbeert omme te houdē die gheboden
des leuēs die oock vghetē heuet die dingē
die after zŷn eñ hem wtrecket tottē dingē
die voer zŷn. Nu ſiet ghŷ hoe ſeer dz
ſommighe vghetelheŷt te ſchuwē is. ende
hoe ſeer dat ſommighe vghetelheŷt te pri
ſen is. wāt al dat gheſlachte van manaſſē
en ghinck niet mitē kinder van iſrahel o-
uer die iordaen noch ſi en bleuē niet allen
aen die ander ſide. wāt daer zŷn ſommige
die vergheten hebben haren heer eñ haren
ghebenediden ſchepper. mer die ſommi-
ghe hebben hem altoes voer oghen mer ſi
hebben vergheten al haer volck. eñ thuŷs
haers vaders. Die eerſte verghetende
hemelſche dinghen. Die ander vgeten al-
le aerſche dinghē. Die ene vgheten alle te-
ghenwoerdighe dinghen. die ander verge
ten alle toecomēde dinghen. Die enighen
vergheten alle dinghen dēmen ſien mach
die ander diemen niet ſien en mach. Ten
laetſten die ene vergheten daer hem ſeluē
ghoet van ſoude comen. die ander vgetē
al dat ſi weten dat chriſto ihesu ſoude meſ
haghen. Alle beŷde hieten ſi te we
ſen manaſſes dat is verghetel. Mer die eē
vergheten iheruſalem ende dāder babilō.
Ende die enighe de hebben oeck mede ver
gheten alrehande dinghen die hem wel hi
deren ſouden moghen aen haer ſalicheŷt
Ende deſe zŷn wel bereŷt. die ander vghe
ten dat niet nut en is te vergheten. eñ daer
omme ſoe zŷn ſi qualicken bereŷt te ſiene
die heŷlighe hoghe moghētheŷt godes in
hem ſeluen. Ende deſe en zŷn gheen beth-
lehem dat een huŷs des broedes beteŷkēt
ende bedudet. daer ōſe ghebenedide ghe-
ſontmaker in gheboren wil weſen.

Hi en is oeck mede gheen manaſſe
den hem openbaren wil die regerende is
iſrahel ende op cherubin ſittet. Die prophe
te ſeŷt aldus. Vertoen di ouer effraŷm bē
ŷamin ende manaſſe. Ick meŷne
dat bŷ deſen drŷen wel beteŷkēt moghen
weſen die drŷe mannen die behoudē ſullē
worden die een ander propheet noemet.
noe. daniel. ende iob. die oeck mede beteŷ-
kent ſullen weſen bŷ den drŷen herdē den
die enghel boetſchapte die gheboerte ons
heren. Siet oeck mede of ſi niets en
zŷn die drŷe coninghē die niet alleen vten
oeſten mer oeck mede vten weſten comen
op dat ſi moghen ruſten mit abraham eñ
ŷſaac eñ iacob indē rike des vaēs. Eñ dat
mach ſchiedē dat bŷ effraŷm die vrucht-
baerheŷt beteŷkēt niet ōredelick te vſtaen
en is die offerhāde des wŷroecs. Wāt den
hoertet properlickē toe god ghename ſacri
ficie te offerē indē roke der ſoeticheŷt die ō
ſe heer gheſet heuet dat ſi ghaē ſullē eñ brē
ghen vrucht dat is dē prelatē. Mer benŷa
min die een ſoen der rechter hant is de be
hoert thoe golt te offeren. dat zŷn die tŷt-
licke ghoede deſer werlt omme dat ſi aen
die rechter ſide moghen ſtaen inden laet-
ſten oerdel ende horen. Ick hadde hōgher
ende ghŷ ghauet mŷ eten ꝛc.

Manaſſes wil hi weſen den die he-
re geopēbaert heft ſo moetti mirre offerē

Eñ deſe offerhãde als ic vermoede ſal alre
meeſt võ õſer profeſſien gheeyſchet werdẽ
Eñ dit ſeg ic daer omme dat wi daer thoe
ſien ſullen dat wÿ niet ghereckẽt en wordẽ
õder die manaſſen. die an die anď ſide der
iordanẽ bleef eñ daer ſine woenſtat koes.
mer dat wÿ meer pinen te verghetẽ die di
ghẽ die after zÿn eñ õs wt te reyckẽ tot den
dinghẽ die voer zÿn. Mer nu laet õs weď
ghaen tot bethlehem eñ laet ons ſien dat
woert dat die heer ghemaect heeft eñ ons
ghetoẽt. Tis een huys des broeders alſo
als wÿ voergheſegt hebben. daer õme ſoe
iſt ons ghoet daer te weſen. Wãt waer dat
woert godes is daer en is gheen gebreck
des broedes daer therte van gheſterct wor
det. Als die propheet ſeyt. Starck mi heer
in dinẽ woerdẽ wãt indẽ woerde dat daer
voert coemt otẽ mõde godes leuet die mẽ
ſche. eñ hi leeft in criſto eñ criſtus in hem.
Daer wort hi gheborẽ. daer toent hi hem.
Mer dat herte dat õtſtadich is eñ twiuel-
lachtich en heuet hi niet lief. mer dat ſtadi
ghe herte dat võ gode gheſtarct is dat he-
uet hi lief. Iſſer yemãt die murmureert of
twiuelachtich is of waggheIt. iſſer yemãt
die dẽcket weď te keren tottẽ ſlÿcke. of weď
te ghaen tot dẽ dat hi beſpeghẽ heeft. die ſi
nẽ opſet dẽcket te õwãdelen. Deſe en is ge
ne bethlehem. hi en is gheen huys des bro
des. Die ouer grote hõgher dwinget hem
weder te ghaen in egipten eñ in vreemdẽ
landen die varcken te hneden. eñ dẽ draf ď
verckẽ te begherẽ. wãt hi veer õdwaelt is
vanden huyſe zÿns vaders daer die huer-
linghe broedes ghenoech haddẽ.

Hier omme ſoe en wort chriſtus in
ſulcken herten niet geborẽ die gheen ſtarc
heden des ghelouẽ en hebbẽ. Welc geloue
dat eerwaerdighe eñ heylighe broet dyes
leuens is. Alſoe als die heylighe ſcrifture
betughet. Die rechtueerdighe leuet vãden
gheloue. want dat gheware leuen der ſie-
len dat criſtus ihesus õs geſontmaker is
en is anders niet dan ouermits den heyli
ghen gheloue die is wonende in onſer her
ten. Want hoe ſal criſtus in hem gheborẽ
worden. hoe ſal hem heyl gheſciedẽ alſt to
mael een warachtighe ſentencie is die nẽ
lieghen en mach dat alleen die gheen dye
volhardet hent totten eynde toe ſalich we
ſen ſal. Want dat criſtus in alſulcken mẽ-
ſchen niet en wort gheuõden eñ dat de mẽ
ſche niet en is een van dien daervan geſeit
is. Ghÿ hebbet die ſaluinghe vandẽ heyli-
ghẽ dats daer bÿ wel bekent eñ oec mede
openbaer dat ſonder twiuel eñ inder wa-
rachticheyt zÿn herte võdorret is. om dyes
wille dat hi vergheten heuet zÿn broet to
eten. Ende noch min ſoe hoert hi den ſone
godes toe ſoe wie dat alſulck is. wãt zÿn
gheeſt en wil niet ruſtẽ dan opten oetmoe
dighen ende ruſteghen ende die van ãxten
heuet voer ſinen woerden Nochtans daer
en mach gheen gheſelſchap weſen der ewi
cheyt mer hoe vaſt wÿ zÿn hoe ſtarck wÿ
zÿn hoe wel wÿ bereyt zÿn. hoe veel broe-
des wÿ hebbẽ wt ſinen ghauen den wÿ al
le daghen bidden ſegghende aldus. Ghef
õs huden õs daghelixs broet het is ons al
len nochtans noet dat te ſegghen datter
nae volghet. Ende verghef ons onſe meſ
daet. Want wouden wÿ ſegghen dat wÿ
hem noch teghens hem niet miſdaen en
hadden eñ dat wÿ gheen ſundẽ en hadden
ghedaen wÿ ſouden õs ſeluen bedrighẽ eñ
die waerheyt en waer niet in ons. Want
dats die waerheyt die niet alleen in beth-
leehem mer in bethlehem iude gheboren
wort criſtus ihesus die ſoen godes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Daer omme laet ons voercomen
zŷn aenſichte mit beliden op dat wÿ ghe/
heŷlighet eñ eē wel bereŷt bethlehem iude
moghē worden gheuōdē.eñ ōs heer die ge
boren wort in ōs ſien moghen. Eñ is daer
ŷemāt die ſoe ſeer in doechdē toe nemē cā
dat veer bouē ōs is dat een vruchtbaer iōc
frou ſi.dat die een ſterre des meers ſi.ende
dat hi vol gracien ſi.in hem hebbe dē heŷli
ghē gheeſt die ouer hem eñ in hem gheco/
men is.ic meŷne dat ōs heer ihesus criſꝰ
niet alleen in hem mer oec hem ghewaer
dighen ſal wt hem gheboren te wordē.

Nŷemāt en ſi alſoe ōmetel dat hi dit
hem ſeluen toeſcriue dan alleen die hem
ghewaerdighet mittē vingher te wiſen eñ
van ſunderlinger gracien ſegghēde. Sŷet
mÿn moedʒ eñ mÿn broeders. Wÿ hebben
enen ſulcken ghehoert ſprekende. Mÿn ki
derkēs die ic anderwervē winne hent tot
dat criſtus in v gheformeert wordet. Wāt
alſoe ſcheen criſtus in hem gheborē te wor
dē als zÿn beelde in hem gheformt werde
Eñ wie en ſoude dat niet dorven ſegghen
dat hi oec wt hem wort gheboren die daer
ſwaerlicke omme arbeŷden dat criſtus in
ſinen diſcipulen mochte gheborē worden.
Du boſe ſinagoga du hebſte ōs deſen ſoen
ghewōnē als een moeder daerſtu gheen
moederlic herte toe haddeſt. Wāt du hebſte
hem van dŷ ghedaen eñ vter ſtat ghewor
pē du hebbeſt hem ōuerhevē bouen der aerdē
als ofſtu ſegghen woudes der kerckē dŷe
vāden heŷden ōghadert is ōſe voeruaders
die nu inden hemel zÿn. Noch mÿn nocht
dÿn noch uwe. mer hi worde ghedeelt. Ic
ſegghe hi wort ghedeelt niet ōder ōs heidē
Du hebſte hem vā di ghewōrpē eñ hebſten
ōuerhevē al en waſt niet vele. eñ op dat hi nʒ
en ſoude weſen in dinen muren ſoe hebſtu
hem mit ŷſeren naghelen ſoe ghecruſticht
dat hi hem gheenſins en ſouden moghen
keeren. op dat als hi vā dŷ verſceidē waer
tot gheen vā beŷden en ſoude comen.

Aldus ſoe waerſtu een wreede moedʒ
die dÿn kint dattu vā di worpeſt mede do
den woudeſt. als daer wel ŷemāt had ghe
weeſt diet opghenomē hadde. Eŷa ſich nv
watſtu gheuordert hebbeſt. Wt allen lādē
comen nu die dochterē vā ſŷon omme te
ſien den coninc ſalomō inder cronē daer/
ſtu hem mede ghecroent hebſte. Hi laet nv
zÿn moeder eñ aenhanghet ſinē wiue. op
datter twee ſullen weſen in enen vleŷſche
Eñ in dŷen dat hi vter ſtat gheworpen is
eñ indē cruce verhevē is ſoe trecket hi alle
dinc tot hem de bouē al is gebenedÿt god
inder ewicheŷt.

Hoe dat die barmhertieheŷt godes
den ſnoeden eñ ſundighen menſchen niet
vergheten en woude inder ewicheŷt mer
hi woude haer troeſten.

Dat ſeuende eñ laetſte ſermoen vā/
den kerſanent.

Sermoen. vÿ.

En laetſten zÿn wi ghecomē wt
die zee in die havē vāder loftē de
ōs was belouet. Vādē arbeŷden
totter ruſtē vā miſtroeſt tot goedʒ hopē vā
den lāghē weghe tottē vadʒ lāde. Die pēne
des ſcriuers die gheringe ſcreef ſende ons
veel epiſtelē. Wacht eñ wedʒ wacht Mer wi
mochtē daer wel ſegghē datter na volget
Een luttel daer eñ eē luttel daer. Vele brief
dragers warē daer voer ghelopē die ſeer ri
ke waren van loften mer ſeer luttel broch
ten. Die een ſeŷde werc mannelic eñ dÿne
herte worde gheſtarcket eñ verwacht den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

heer. Die ander ſeyde Al iſt dat hi wat bey
det ofte merret te comen verwachtet hem
nochtās vromelijcken want cōmende ſoe
ſal hi comē. Sij waren mit ghelikē
rade wt gheghaē vten huyſe godes. mer
ſi en brochten niet mede dan die loftenisſē
Hier omme waſt dat onſe ſpeelmā al ſlae
perich was geworden van ōdriete eñ rech
telic of hijt mit dōckeren woerden al gode
tiden woude ſeyde hi al ſchreyelike aldus
Du hebſte ōs vā di ōdreuē eñ du hebſte ōs
verſmaet eñ du hebbeſt langhe vertoecht
te ſenden dinen criſtum Ende vandē ſcrei
delicken woerden ſoe keerde hi hem ſom-
wilen wt onuerduldicheden tot haer dye
een moeder is der ſtouter coenheden tot-
ten ghebenediden woerden ſeggēde aldꝰ
Du ſitteſte bouen cherubin coem laet di ſi
en Of hi ſegghen woude. Hoe langhe ſult
ghi ſitten inden ſtoel uwer moghentheyt
ommeberinghet mitten choren der enge-
len eñ en ſiet niet neder op dattet menſche
lijcke gheſlachte dat ſeer ōſlonden verdoe
uet eñ verſmoert is in ſunden. eñ oec međ
in die ouertredinghe die ons eerſte vader
adam ghedaen heuet. ende ghi gheleden
eñ verhenghet hebbet. Ghedencket wat ōs
weſen is dat nae der ghelikeniſſen uwer
ſubſtancien is ghemaket Eñ al iſt dat alle
die mēſchē die leuen inder ydelheden leuē
de zijn die nochtans doerghaen in uwen
beelde die en moghen alſoe gheen ydelhz
weſen. O ghebenedide ſchepper alre crea-
turen eñ alrebarmhertichſte heer god glo-
rioſich eñ almachtich hoe moechdi imme
re die kinder der mēſchen alſoe ſeer op idel
heden gheſet hebbē. daer ghi ſelue van tu
ghet dattet v een welluſt is te weſen mittē
kinderen der mēſchen. eñ datſe die boſe du
uelſche gheeſt alſoe vā v ōſlaen mach. die
nochtās niemant bedrieghen en mach bu
ten uwer verhengheniſſen wāt hi ymmer
gheen macht en heuet noch van hem ſel-
uen gheenrehanden dinck volbringhen en
can noch en mach ghi en moetes hem im
mers conſenteren eñ hem oeck mede ver-
lof geuen. want ſonder uwen lieuen god
licken wille is hi ſonder macht eñ alle ſine
crachtelijcke boeffelijcke eñ bedrieghelicke
werckē die ſtaen in dinen handen. Daer
omme o barmhertighe heer neyghet ym
mers doch uwe hemelen eñ coemt vā bo-
uen neder. ende keert uwe barmhertighe
oghen tot ons ongheuallige ſnoede ſun-
dighe menſchen eñ en wilt ōs inder ewich
heden niet verghetē.

Dit ſeyde deſe mer hi was ſoe iam-
merlicke ſeer mit ſuchten eñ mit iammer
becommert dat hi die woerden der verme
telheyt verſwoer eñ hi was ſpekende aldꝰ
Jck ſprac ic ſal mijn weghen bewaren op
dat ic ymmers niet en miſcdoe in mijnre
tonghen. Eñ die eerwaerdighe edele man
die diep van woerden was eñ van ſtadeli
ker edelheyt eñ heet inder hogher godlij-
ker ouericheyt die ſeyde. Omme ſyon en
ſal ic niet ſwigen eñ om iheruſalem en ſal
ic niet ruſten. Och ſeyt hi of ſtu die hemelē
te ſcoerdes eñ neder quaemſte. Eñ vele an
der woerden dier ghelijcke die de verdriet
lijcke lancheyt verbiet hier in te ſcriuen Eñ
deſe ſelue propheet omme dat langhe ver
trecken der godlicker gracien binae word
onuerduldich wt wōderlijcker groter be-
gheerten ſpreect hi tot onſen lieuen heer al
dus. Siet ſegt hi alle die heydē zijn rechte
lick of ſi niet en waren voer ſinen oghen.
eñ ſi zijn van hem gherekent als niet. Eñ
die heylige propheet iheremias dye comt
hier oeck mede voert mit een der vrolicker

ſtemmen.ende mit bewÿſenden woerdē.
Sÿet ſegt hi die heer ſal eē nÿeuwe dinck
doen opter eerden Een vrouwēnaem ſal
ombeuaen enen man Ende nochtā wert
haeſtelic ſoe begrepen dat hi eer beſcreÿet
die paſſie ons herē dat hi veel ſegt vā zÿn-
der toecoemſten Daniel wert toe gheſegt
dat ſien was na veel daghen ende na lan
ghen tÿden toecoemende. Ezechiel dÿe
propheet is mit alſoe groter donckerheÿt
bewondē datmen nauwe wel bekēnē en
mach waen hi coemt ofte waer hi ghaet.
Ende cortelic te ſegghē al die gheſelſchap
der heÿligher propheten ſchinen groet v-
driet daer van te hebben.dat die godlicke
graci ende die vandighe godes alſo lan-
ghe vertoghen wert alſmen wel in harē
ſcriften vinden mach. daer ſi ſomwilē in
bidden.ſomwilen in propheteren.eñ ſom
wilen claghē of neerſtelike ſchÿnē te ſpre-
ken teghens den almachtighē here.

Ende wÿ hebben des ghenoech ghe-
hoert ende dat mach ons oeck ſomwilen
verdrieten alſmen ons die prophecien le-
ſet of wÿ ſegghen woude. Moÿſes mach
wel gaen want hi heeft ghebreck in zÿnre
tonghē.ÿſaÿas en zÿn zÿn lippē nz reÿn.
Iheremias claghet dat hÿ niet ſprekē en
can. wāt hÿ een kint is. Ezechiel moeſt be
ſmet broet ethen. Ozee nā een miſdadich
wÿf.Daniel wert zeer ſiec doe hi dat grote
viſioen hadde ghesien. Alle die prophe
tē zÿn tōgheloes eñ ſtom wÿ en moghen
niet verblÿt werdē noch getroeſt ten ſi dz
hi ons ſelf kuſſche mÿt den kuſſche zÿns
mondes. Nu hi heeft v claghē ge
hoert eñ v ghebet heeft hi v̄hoert. Die goe
dertierenheit eñ die mēſheit ons gheſont-
makers is ons na bÿ.die de begheerlicke
liefde der gheēder die nae hem ſiec zÿn nz
langher vertreckē en wil. wāt ghi hebt ge
hoert. Ghi kinder vā ÿſrahel maect v hei
lich eñ weeſt bereÿt.want morghē ſal neđ
tot v comē die heer. Dat deel van deſen
daghe dat noch achter is.ende eē deel des
toecomenden nachtes dat een corte tÿt is
verſcheÿdē ons vāden glorioſen anſichte
eñ vander begheerliken kinde daer waer
god is ende vander ſonderlingher wōder
lÿker craem. Ghi vren ſpoet v eñ volbren
ghet haeſteliken uwē loep op dat ghi mo
ghet comē te ſien de zoen godes liggende
inder cribben.ſcreÿende als een cleÿn kin
dekē.eñ wÿ der alder heÿlichſter gheboer
ten onſes gheſontmakers doch nz dien-
ſten moghē bewiſen. Ic hope eñ ic betrou
dat ghi alle kīder vā ÿſrahel zÿt gheheilicht
vā alder beſmittinge des vleÿſches ende
des gheeſtes wel bereÿt te beghāghen eñ
ÿnnichlick te ontfāghen de coſtelike ſacra
menten deſer hoechtÿt vā morghen mit
ſorchuoldighe innicheit.endē mit inniger
ſorchuoldicheit Want wat hebdÿ anders
ghedaē in al deſer heÿligher tÿt die ſond
linghe der toecoēſt ons herē is toe geſcre-
uen. Ick ſach oude mānen die ſoe rech
te blidelick mitten anderen ſtonden inđ
heiligher nacht wakinghe die haer ouder
dom al vergeten hadden. Eñ ick ſach die
ionghe of haer ionghe ioget al begrauet
hadde gheweſet. die mit groter weerdich
heit rÿpelicke ſtonden inden dienſten go
des Alle die ſtoute waren vol mitten ghe
nen die innichlike gode loueden. Eñ dÿe
eendrachtige ſtēmen ghingē op inden he
mel.ſoe dat ic gelouē mocht dat ghi te ſa-
mē gheſworē had mit volhertelÿcker blÿ
ſcap dē heer te iubilerē. Die ſalterē waren
inden handen eñ indē ſalmē inden lippē
die innicheit was inden herten. Enđ dat

die deuocien der glorioſer hoechtÿt was
inden herten dat bewÿſede die blÿſcappe
des anſichts ende die wackerheit alle des
lichaems. eñ die ſorchuoldicheit des werc
kes. Jck ſacht dat die prieſters ſeer nau-
we waernamen den eerſten opghāc des
dagbes. ende dat die prieſterlike gewade
aentrecken eñ gaen tottē altaer gods. eñ
mit alder innicheit celebrerē ende oec ont
fanghen dat lichaem ende dat bloet ōſes
verloſſers. Jck ſach die ſcharen die daer
ōme ſtonden mit groter waerdicheit daer
thoe dienen. eñ no haer knÿen buÿghē no
haer handē kuſſchē. eñ tot alder dienſtaf-
ticheit bereÿt te weſen. Jck ſach oeck die
kinder de te rechter hant voer den luchter
niet en kenden. die ſalters malcander be-
niden eñ heÿmelÿc bÿ haer beddekēs dra
ghen eñ den ſlaep van haren oghen ſtelen
ende ſoe nachtes ſuecken den haer ſiel be-
mindet/ Ende al was dat teghens die ge
woent der oerden ten was niet teghēs de
deuoci die hē daer toe toech. Jc belide dat
ic onder alle deſen dochte. dit zÿn die herē
godes. ende mitten heÿlighē patriarch ia
cob ſeÿde ick in mi ſeluen. dit en is nz an-
ders dan dat huÿs godes. eñ die poert d̄s
hemels. Wolde ick of en woude ick uwer
alder innicheit toech mi. eñ daer ick ſach
dat ghi alle ſoe onledich ende ſo neerſtich
waert ſoe mocht ic qualickē ſlaperich we
ſen. Jck pÿnde vaſte te volghen vā veers
als ic beſt conſt al hinkēde drouich eñ ſcrei
ende mÿns ſelfs traecheit· Een vā v weet
dat wel dz mit wÿen ick een heb beghōnē
te weſen indē heer hoe menichwerue ick
hem gheclaghet hebbe dat ghi mittē bru
deghom waert indē ſchonē heten midda
ghe daer ick noch was inder couden des
auendes mitter bruÿt. Eÿa mÿne lieue
brueders iſſer enighe vuchticheit noch in
v ghebleuen deſer ſterffelicheit ende deſer
vleÿſcheliker begheerlicheit dat pÿnt v al
degher af te droghē mitten doecke d̄ puer
der biechten ende te bedeckē. eñ trecken v
ſchoen an eñ weeſt bereÿt te boetſcappen
dat ewāghelium des vreden. op dat ghÿ
moghet weſen van dÿen daer die heilige
propheet dauid van ſcrÿft Sÿ ſullen mit
ten voeten ghaē ouer die riuiere Eñ wat
ſal dan daer na volghen. daer ſullē wi ōs
in hem verbliden. Van deſen riuier ÿm-
mer van deſen riuierē heeft die propheet.
ÿſaÿas indē lexiē die te nacht geleſen zÿn
inder mittē menichuoldelÿcken gediſpu
teert. Die heer ſegt hi ſal die riuier vā egip
ten ſlaen in ſeuē wtghāghen. ſoe datmen
daer gheſcoÿt ſal ouer ghaen. Van de
ſen water end̄ van deſen riuieren wil ick
wat mit v ſprekē hoe ſi gheſlaghē werden
eñ hoemen daer gheſchoÿt ſal ouer ghaē
Datmen bÿ egÿpten deſe werlt verſtaen
ſal. dat ſegghen ons die heilighe lerers in
veel ſteden der heiligher ſcriftē Deſe werlt
is al geſettet in quadē eñ in donckerhedē
eñ hi is oeck mede vol confuſien.

Die riuier beduudet den loep des men
ſcheliken gheſlachtes dat vter onſaligher
aderē ōſen eerſter ouders ſoe ouervloede
like voert ghecomē is dat al die breetheÿt
deſer werlt daer van bedouwet is. de in ſe
uē riuierē daer vā gedeelt wert eñ al die cā
pen eñ die dalē mit diepē waterē hebbē be
ſetē ſoe dat die hoghe berghen beanxt mo
gē weſen belopē te werdē vā deſen water
Hier vā waſt datter eē vādē hoghē berghē
ſeÿde Die bekē der boeſcheit hebbē v̄ſtoert
Eñ op een ander ſtede Die waterē zÿn in
gheghaē hēt tot mÿnd̄ ſielē. De eerſte riui
er vā deſe waterē is quade ghedachtē Dit

is een riuier dat veel waters wtgheeſt ſo
datmēs mit ghenē dÿckē ſcuttē en can.
Tot deſer beken comen de wateren van
allen ſiden. Wāt die vijf ſinnē des mēſchē
eñ al dat dē .v. ſinnē in deſer werlt gemoe
tet dat vloÿt al totter ghedachten Al dat
een mēſche gheſien heuet oft ghehoert dȝ
hÿ gheſmaket of gherokē heuet of getaſt.
oec dat eē mēſche ſimpelickē aen gheſien
heuet dat brēghet hem die viant voer in ſi
nen ghebede eñ als hi op gode denckē ſol
de om dat goede te hinderē. eñ v̄ſiert me
nighe wiſe die begheerte eñ dat cōſent eñ
hi ſcēcket dē mēſchen aldus ſine venÿnde
dranckē. ſoe dat die menſce ſomwile gru
welt dat al te biechten dat hem in coemt.
Hi comet mede in dat bede huÿs oeck in
dat ſlaephuÿs eñ als men ethen ſal hi is
daer bÿ. Hÿ gaet al die hoeckē omme eñ
niet en laet hi onbeſocht daer hi ōs mede
mochte van gode treckē. In den ghebe
den trecket hi dat hert in menighē weghē
eñ ſuecket alle die ſaken die hi can dat har
te des menſches daer mede te verleÿden.
Opten bed brenghet hi dē menſchen voer
al daer hi kan dat vleÿſch mede te berue-
ren. ende ſchiet ſine venÿnde ſchutte ende
aenuechtet ons herdelike. Ghaue god
dat wi allen onghewont mochten bliuē.
Wordē wi aengheprekelt dat wi doch on
ghequetſet bleuen. Inder reuēter ont-
ſteket hi die ghulſicheit om te ſien watter
ghebrocht wert. ſoe dat die oghen eer ver-
uult willen weſen dan die buÿck. enđ die
begheerlicheit meer eiſchet dan die mage
verduwen can. Inden cloeſter alſmen le
ſen ſoude ſoe ſlaet hi dat boeck vten han-
den enđ dat ſelue dat heft hi geleſen ſlaet
hi hem vten herten. ende doet den mēſchē
lopen no hier no daer mit lichtueerdighē
teÿkenen ende ÿdelen ghelate. ende is ſi-
nen gheſel waer dat hi ghaet. ſoe dat hÿ
ten laetſten die dore des zwÿghens oplu-
ke of opbreke Wat wil ick meer ſegghen.
Indē chore die innicheit Inden bedde de
reÿnicheit Indē reuenter die ſoberheit.
Inden cloeſter die heÿlighe lere ende in
allen ſteden die doechden des zwighēs eñ
alle ghoede doechđ pÿnt hem de viant al
re doechden te verderuen. Ende ten is hē
niet ghenoech die wakende knechten go-
des an te vechten mit harē becoringe mer
als ſi ſlapen ſullen ſoe coemt hi voert mit
zÿnre ſonderlinghe loſer boeſcheit dat eēs
ÿgheliken conſciencie bet verſtaet dā mēt
wt boecken leſen can. Ende dat noch ſwa
rer is allen gueden herten als wÿ ghaen
tot den altaer godes volghen ſi ons ende
zÿn den inwendighen oghen alſoe moÿ
lÿc dat wÿſe nauwe mit innighen andēc
ken der gheboerten onſes heren of zÿnre
heÿligher paſſie vā ōs cōnen iaghen.

Die grote patriarcha abraham had
ghenoech te doen dat hi alſulcke voghele
van zÿnre offerhande conſten keren ende
wat zÿn wi oeck bi hem te rekenen. Wÿe
iſſer van ons allen die daer mach ſegghē
dat hi in deſer beken niet bi na verdronkē
en is. Ghi ſiet wel hoe onruſtich ende oec
hoe onreÿn deſe beke is de ſelden of nÿm
mer mit allen verdroghen mach.

Ick en vermoede niet dat die heÿlighe
propheet helÿas die mit ſinen ghebede dē
hemel ſluten mochte dattet bÿnnen drÿe
iaren niet en reghenđ dat hi oec zÿn herte
mochte ſluten van allen quadē gedachtē
ſoe dat die hemel lichteliker te ſlutē is dā
allen die ghedachten.

Die ander beke die is v̄keerdt worde.
Die tonghe en can nÿemant beſtouwen

ſegt die apoſtel tis een onruſtich lit dz lich
telike dodet breet te ſpreken ende achter/
ſprake te doen. Ende tis te mercken hoe
dat ene quaet comet wt den anderẽ. Wãt
wt den quaden ghedachten comẽ quade
woerden. Ende die quade woerden zÿn
menigherhande. Dat ene quade woert is
valſch daer of ghelcreuen ſtaet Du ſalſte
verlieſen al die ghene die loghẽ ſpreken.
Dat ander woert is ÿdel daer of gheſchre
uen ſtaet. Sÿ hebben ÿdelheit gheſproken
elc mit ſinen naeſte Dat ander woert is
onſchamel daer die ſchrÿft vã ſegt. Pelic/
ke woerden en ſullen niet wtghaen wt u
wen monde. Die ander onſchuldicht hẽ
ſeluen daer in den pſalm van ſtaet En of
neighet niet mÿn herte tot boſen woerdẽ
mÿ te onſchuldighen in mÿnen ſunden.
dat zÿn bedrieghẽde woerdẽ daer die pro/
pheet van ſegt die heer ſal verſtropen alle
loſe bedrieghende tonghe. Die ander zÿn
ledighe woerden daer onſe heer van ſegt
inden ewanghelio. Van allen ledighen
woerden die de menſchẽ ſpreken daer ſul
len ſi reden voer gheuen in dẽ daghe des
oerdels Ende voert zÿn daer noch veel an
der manieren deſes quades die niet goet
al te vertellen en waren.

Die derde beke zÿn quade wercken.
Nae quaden ghedachtẽ ende quadẽ woer
dẽ coemmen tot quadẽ wercken als wÿ
onſe ledẽ gheuẽ totten ſundẽ. eñ doen on
ſe ledẽ onere. Want wat mach lelicker eñ
onbetamelicker weſen dan dat wÿ onſe
lichamẽ de mittẽ bloede criſti gheheiliget
zÿn ende inder dope mit hem begrauen
zÿn mz ſtinkẽde ſundẽ onreÿn makẽ ſou
dẽ. ende dat wÿ niet aen ſien ſouden die
teghẽwoerdicheit godes die ons dreighet
die helſce pÿne iſt dat wÿ quaet doen. endẽ
ewighe glori louet als wi ghoet doen.

Dat grote quaet moet ÿmmers veer
vã ons weſen dat wi den zoen der reÿnẽ
ioncvrouwen ſetten ſoudẽ indẽ tẽpel der
onſuuerheit. eñ dat wÿ de arche godes ſet
ten ſouden bÿ dagõ ende die indẽ ſaffraẽ
gheuoedet waren vuÿl dreck omhelſen ſou
den. Wat heft ſinte peter ghemeẽs mit ſi/
mon magus wat is criſto mit antecriſt.
wat heeft die heilighe reÿne maghet ghe
meẽs mitter onreÿnder vleiſcheliker wel
luſt. Dat ſi veer datter ÿemant vã v allen
ſoude weſen die na der gheneÿghelicheit
zÿns vleÿſſches wãderen ſoude willen dẽ
dẽ lichaem criſti dient eñ daer ſondlinghe
toe gheſet zÿn. die ghecorẽ zÿt dẽ ouerſten
keÿſer te dienẽ op dz ghi indẽ ewicheit mz
hẽ tot zÿndẽ tafel ſittẽ mogẽ. Mit wat ogẽ
eñ mit wat aẽſicht ſoude hi v aenſien. ſa/
ge hi dz ghi wedẽ dẽ onreÿnẽ ſondẽ ſtede in
v ghauet. Mit wat ſinnẽ eñ mit wat con
ſciencien mach die mẽſche ghaen tottẽ hei
lighe der heilighẽ die zÿn geruchte quaet is
eñ zÿn leuẽ beruſpelic is. eñ ſine woerden
quaet zÿn eñ god miſchaghen Mer ic ſeg
ghe dat mẽſchelic is. iſſer ÿemant de wat
quades in ſinen herte bewonden heeft hi
ontwidet haeſtelike eñ werpet vã hẽ. ouer
mits oetmodige biecht eñ penitẽcie Ic lo
ue hẽ dat dit cleine kĩdekẽ datter geboren
wert hẽ goedertierẽ ſal weſen. Eñ ſoe wie
dat ſine ſundẽ oetmoedelikẽ bÿechtet ende
daer waer berou vã heuet. in dẽ mẽſce ga
et daer eẽ nÿeuwe licht op Eñ als die oudẽ
dõckerhz wech gaet ſo wert hi ſiẽde die ſco
ne claerheit des godlikẽ lichtes. Hoe ſou/
de hi op deſer nacht dẽ õghevalligen ſine
barmhertichheit weigherẽ. i welcker nacht
hi barmhertelikẽ õme õſen wille is mẽſce
ghewordẽ. Sÿet hier is tegenwoerdich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

god eñ menſche. moeder eñ maghet. Dat woert eñ vleyſch Dat licht dat alle dinghē verlichtet. Die ouerſte ghoetheit barmhertichēyt eñ waerhēyt. die vruchtbare magedom. die ewighe nŷeuhēyt eñ die nienwe ewichēyt. die godlicke menſcheit eñ de oetmoedighe hoechēyt. eñ vā alle deſen wort ons ghemaket die barmhertichēyt godes

Hier omme ſal hem een ŷgelic mēſche pinē of te ſnidē die houerdie vādē ogē die ōnutte woerdē vāder tōghē. wreethēyt vāden hādē. ōſuuerheit vādē lendē. die voeten van ongherechtē weghē. eñ ſoe coemt eñ beſculdighet hem. coemt hi niet vā deſe nacht openēde die hemelē eñ comt tot v eñ werpet in dat dŷepſte der zee al v ſunden Wŷen ſoudemen ŷmmers nochtās moghē vindē die in deſer derden beken nŷet nat ghewordē waer daer niet een ghewentelt en is. Dŷe vierde beke is dŷe ſunden te beſcermen. Jc ſegghe v inder waerhēyt datter niet en is dat dē thoerne des almachtighē godes ſoe ōtſteect als dz die mēſche ſine ſundē ōtſchuldighē wil eñ beſchermē. Wŷ nemē teghēs gode eŷnen gheeſtelŷcken ſtrŷt an als wŷ beſchermē willē dat hi haet eñ ōs behaget dat hē miſhaghet. Daer is ſeer groet onderſchēyt tuſſchen eŷnē oetmoedighē eñ enē houeerdighē ſundaer. Want den enē verſmaet die heer den anderē ſiet hi barmhertelick aen dē oetmodigē ſiet hi guetlick an mer die hoech zŷn van moede kent hi van verre. Ho ſal hi ŷmmermeer gheſont werdē die den meeſter verſmaet ende die medicinen daer hi van gheneſen ſoude te tredet onder ſine voeten. ende zŷn ſiecten altoes meerder maket nemende dat hem quaet is ende zŷnder ſiecten contrari.

Dat quaet is dat hietſtu ghoet te weſen. dat bitter is hietſtu ſuet te weſen endē dat doncker is dat hŷeteſtu lichte weſen daerſtu dinen ſchepper alte grotē onrecht mede doeſte. Want dat hi laecket dat prŷſtu ende dat hi prŷſt dat lakeſtu. Ten is niet als eē cleŷn quaet te ſchuwen dat ick leŷder in ſommighē menſchē wel ſie. die alſoe haeſtelŷcken als ſi beruſpet werden mit alſoe groeter onuerduldicheden dan ontſteken werden dat ſi hem niet alleē en ontſchuldighen endē haer quaet en beſcermen. mer waert dat hem ludē niet leede en waer voer ſtrēghe ende ſcharpe correctider oerden. ſi ſouden wel ſomwilen groten onvrede eñ kŷuinghe maken Dit is die alder meeſte boeſchēyt teghens gode die weſen mach. eñ is alte zeer grotē ſunde. Welcke ſunde die ſimpele eñ rechtueerdŷghe man godes ende kŷnt godes zeer ſchuwede ende laecte. Eñ hi brēghet daer ene ghelŷckeniſſe bŷ die hi vter leringhe des heilighen gheeſtes ontfanghen hadde ende ſegt. Daer hadde die eghel enen kuŷl ofte een put ghemaket. die egel als wŷ wel weten die heeft alſo ſcharpē huŷt ende hi is alſo vol ſcarpe doernen datmē hem niets wel ghenaken en mach. Ende als hŷ meent dat hi allen is ſoe ſteket hŷ zŷn hoeft ende zŷn ander leden wt ſo dat men alle ſine leden bekennen mach Mer comter dan ŷemant die hem grŷpen oft aentaſten wil. afterhandes ſoe trecket hŷ oeck alle ſine leden te ſamen ſoe datmen daer niet aen ſien en mach. dan vele ſcharpen doernē. Ende woude hem oec ŷemant aentaſtan hi ſoude eer ſien zŷns ſelues bloet dan des eghels lŷf. Alſoe doen ſommighe miſdadighe menſchen Sŷ behuŷden beŷde dat hoeuet ende voeten. dat is de principael menighe die haer tot

ten wercken trecket ende al die beruringe des werckes vander bekenniſſe haerder o uerſten. Ende het gheſciet hem wel ſom‑ wilen alſt wel pleget. als ſi meynen dat haer yemãt en ſiet. ende nochtãs vã alDẽ anderen wel gheſien werden Ende ſoudẽ die ouerſte dit ghebreck gheerne wt rodẽ ende die principale meninghe eñ al die be ruringhe des werckes gheerne volcome‑ like bekennen eñ beghint die ſake wat te rueren. altehants comen daer veel woer den voert. daer hi hẽ mede ontſculdighet ende ſine miſdaden bewipelt. eñ beghnit daer te vraghen wanneer hi dat dede endẽ wye dat ſachtende hi brenghet daer veel nyeuwer logyken voert. ſoe dat hi haer oeck wil beſchuldighen daer hi vã beſcul dighet was. Hi wilt ſinẽ vrienden claghẽ ende ſegt datmẽ hem õrecht doet. endẽ dat hi lieuer ſteruen woude dã ſulck onrecht lyden Ende als hi aldus verrekẽt datſtu mit dinẽ oghen hebſte gheſien ende beſcul dighet dy mit dinghen daerſtu niet vã en weetſte Du werdeſt dan geſteken vander ſcarpheit daer hi mede beulect is ende dat quade blyft daer in ongebetert. Ende du begaeſte haet ende nijt eñ du en vorderſte niet. mer datſtu haddeſte werdeſtu quyt. Syet hoe zeer deſe beke op ghewaſſen is. ende hoe zeer dat alle onſe oerdenen mit deſen water belopen zyn.

Die vyfſte beke is inden ſundẽ te ver‑ blyden. O blyſchap die zeer te haten is. ende die in ewigher droefheyt verwãdelt ſal werden Och dat een menſche daer om blyde ende vrolic is daer hi om mit gro‑ ter droefheit ſoude huylen ende ſcreyden. Soe pleghen dieue ende moerders ende ander quade menſchen hem ſeer te verbli den als ſi dat quade volbrocht hebben dz ſi inden ſinne haddẽ te doen. ſo dat ſi ſom wilen mitten monde god ſchynen te dãc‑ ken. mer haer hert is veer van gode. dye blide zyn als ſi quaet hebben ghedaen eñ inden alder archſten dinghen zeer vrolyc zyn. die helſche colen ſullen op hem vallẽ ende in dat ewighe vuer der hellen ſoe ſul len ſi ghewo rpen werden. doch ho ſeer die ongheuallighe ſundige mẽſchen in deſer beken bedouwet werdẽ dat is meer iam‑ merlycker aen te ſien ende te beſcryen dã daer vele van te ſcriuen. Die ſeſte beke is ander menſchen dat quade te lerẽ Dyt is wel een bloedighe leringe die harde ſeer ghelaket ende ghehatet is vanden ghenẽ die de menſchen leert die wetenheit. Och ho luttich is hi ſorchuoldich voer zyns tſel nes ziel die ander mẽſchen ſielen wil bren ghen inden doot.

Sulcke menſchen trecken die ſonden nae hem die een aen die ander ſo als een lanck reep. ſi menghen dat bloet mit yten bloedẽ eñ hẽ en is oeck nz genoech dat ſi ſel ue verlorẽ bliuẽ ende qualycken varen ſi en trecken oeck ander menſchen mit hem in die ewighe verdomeniſſen. Wy we ten dat wel dattet oeck ſeer dicwil vallet dat die iõghe menſchen enighe ondoech‑ de leren oeck in haerder ioghet ende dat ſi aennemen. die ſi in al haren leuen naeu‑ welikẽ verleren cõnen. Dit moghẽ wel ſalighen mẽſchẽ hietẽ. eñ boeſe meeſ‑ ters die alſulcke vermalediden planten eerſt ſetten. mit rechte ſoe ſullen ſi wt ghe rodet werden ende of gheſcheyden van‑ den planten die de hemelſche vader heeft gheplantet. Wye mach verbliden dat hi vanden onreynen wateren deſer võma lediDer beken niet nat ghewoRden en is. ende dat hi ſoe heeft ghelouet datter nye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mant van hem luden ghearghert en is.
noch oeck mede enich quaet exempel van
hem luden ghenomen en heuet.
Die ſeuēde is in allen deſen quaden
te bliuen hem tot indē eynde toe. Hier ſoe
wordet die ſundighe menſche mit allen v̄
ſlonden ende die put der hellen sluyt ſinē
mont op hem luden toe. Want als die mē
ſche ſoe verre coemt dat hy niet op ſien en
wille totten hemel. noch aendencken die v̄
uaerlicke oerdelen godes ſoe mach hi wel
doot hieten te weſen ende begrauen ī zyn
der conſciencien. Daer ſoe ghaet alle biech
te te nyete als in enen doden menſche. eñ
daer coemt die ſundaer inden afgronde
alles quades. eñ hi verſmaet hem ſeluen
daer wt te helpen. Dit is een van
den alre vterſten ryuieren des landes van
egipten. Hier ſo werdet die grote menich
uoldicheyt der barmherticheden gods vā
ſinen oghen ghenomen. Och dit zyn qua
de beken ende oeck mede die alrequaetſte
wateren daer die ſware doot in ghelegen
is. In deſer nacht ſoe heuet god onſe ghe
benedide heer alle deſe beken eñ wateren
ghescoyet ouer ghegaen doe hi inder hey/
ligher eerwaerdigher ioncvrouwen lich/
aem menſchelijcke nature aen nam. dye
puer ende reyn was van alle deſe voerge/
ſeyde quaden. ende hi was gheſcoyet mit
ten ſchoen die hy wtreykede in ydumea
daer hem die grote ſinte iohannes bapti/
ſta onwaerdich thoe hielt die te ontbindē.
Die vader heuet ſinen ſoen neder/
waert gheſent vanden overſten des hoe/
ghen hemels. ende hi nam myne nature
aen inder ioncvrouwen lichaem. ende ten
laetſten nam hi mi tot hem.
Oeck mede ſoe mogen wy alle die
riuieren ſlaen iſt dat wy dencken op onſe
ſunden. ende iſt dat wy onſe tonghe dā be
dwinghen connen van alre loeſcheden en
de valſcheden Ende wy ons keren vāden
quaden ende doen dat ghoeden. ende dat
wy teghens ons onſe ſunden beliden en v̄
alle onſe ongherechticheden voer dē ouer
ſten here ihesum criſtum ōſen vloſſer. Is
onſe droefheyt altoes voer onſen ogen eñ
dat wy den ſunders leren die weghen go
des. ende dat lof godes is altoes in onſen
monde Ende dat wy vander ſcoemakers
conſten wat tot onſer leringhe nemen ſoe
ſullen wi ons pinen te hebben ſchoen dye
dicke van leder zyn ende wel ghenayt zyn
op dat ſi dat water moghen wt ende buy
ten keeren. Alſoe ſullen wy oec me/
de ons vleyſch vaſt maken ende doerſtekē
dat mitten anxte des heren op datter buy
ten ſluyte alle quade vuchticheyt der ſun
den. ende overmidts veel tribulacien wel
vaſte worden die onthouden den nyeuwē
wyn daer inden pſalme van gheſchreuen
ſtaet ſegghende aldus. Ick ben ghewor/
den als een cruycke inder ripen. Mer om
me dat uwe herten ende oeck mede uwen
lichamen wel bereyt moghen gheuondē
worden te ontfanghen den ſoen der heyli
gher ioncvrouwen ſoe wille ick v ludē nv
laten in vreden. Op dat wy alle te ſamen
myn lieue ende wtuercoren ſeer ghemin/
de broeders int ghemeen dat coſtele claer
ſchinende licht dat nu neder ghecomen is
omme ons allen te ſamen te verlichtene
mitten heydenen. dat wy hem onnoſelijc
ken eñ vriēdelikē in ōſen armē moghē ōt/
fanghē eñ ombhelſen indē armē. die ghebe
nedyt is inder ewicheyt. Amē.

Jem op die grote eerwaerdighe eñ heylighe kerſtdach ter eren der gheboertē ons lieues heren criſti ihesu ſchriuet ſunte bernardus vijf ſermonen.

Van die vijf konteinē eñ vander ge boerten criſti ihesu.

Sermoen. J.

Eer groet mijn alreliefſte brue ders is deſe teghenwoerdighe hoechtijt vander gheboerten ons lieues heren ihesu chriſti. mer die cortheyt des tides is die ſake dat wij ons ſermoen cort moeten maken. En de ten is gheen wonder dat wi ōs ſermoē cort maken als de almachtighe god ende ewighe vader zijn woert ſoe ſeer cort heeft ghemaket. Wildi weten hoe lanck ende hoe cort dat woert des vaders is ghewor/ den. Dit woert ſpreect hi doer den prophe/ te. Hemel eñ aerde vuolle ic. eñ dat woert is nu vleyſch gheworden. eñ hets in eenre cribben gheleyt. Noch voert ſoe ſeyde de propheet van deſen woerde. Vader ewich heyt tot ewicheyt biſtu god. Eñ ſiet nu is hi een cleyn kindeken gheworden vā enen daghe. Waer omme mijn wtuercorē ge/ minde eñ lieue brueders is dit aldus ghe/ ſciet, of wat noet heeft hem hier thoe ghe dwonghē dat die ghoedertiren almoghē de god hem aldus ſeer vnederen woude hem ſeluen aldus cleyn te maken dā daer omme dat wij oeck mede ymmers ende in allen manieren alſoe oeck doen ſoude.

Nu roept hi mittē werckē eñ mit zijn exē
pel dat hi namaels ſal predijcken mitten
woerden Leert van mi dat ic ſaftmoedich
bin eñ oetmoedich vā hertē op dz hi mach
warachtich gheuōdē worde die dit ghescre
uē heeft. Jheſus beghā te doen eñ te leren
Hier omme begeer ic ſeer mijn lieue brue
ders eñ ic bidde v en laet v niet te vgeues
weſen alſoe coſtelijckē exempel voergeſet
weſen. eñ pijnt v alſoe ſeer als ghi condet
nae deſen exemplaer te richten eñ wordet
daer nae vnyeuwet in uwen gheeſten Ge
uet v ymmers tot oetmoedicheyt die een
vaſt fundamēt is eñ een bewaringhe alre
doechden. Pijnt v die doechdē te crighē de
alleen v ſiel gheſont eñ ſalich mach makē
Wat mach ōwaerder weſen eñ meer te la
ken. eñ wat ſal god ſwaerlicker pinighen
dan daer die menſche ſiet dat die almach
tighe god een cleyn kindekē is ghewordē
omme ſinen wille. eñ nochtans hem vho
ueerdighen wil opter aerdē. Tis een ōuer
drachlicke ōſcamelheyt daer die hoge mo
ghētheyt godes alſoe ſeer hem voetmoedi
ghet eñ vnedert dat daer eē ſnoede worm
ken wil opgheblaſen eñ houerdich weſen

Dit is die ſake waer omme hi hem
ſoe ſeer vnedert eñ ſoe cleyn ghemaket he
uet aennemende die forme eens knechtes
die inder formen godes den vader ghelijc
is. Hi heuet ſine hoghe moghētheyt vne
dert eñ cleyn gemaket. mer niet ſine goet
heyt eñ ſine barmherticheyt Wāt die apoſ
tel ſegt. Die ghoedertirenheyt eñ die men
ſchept ōſes vloſſers eñ ōſes godes is ons
openbaer ghewordē In voertidē opēbaer
de haer die moghentheit godes inder ſcep
pinghe der creaturen. eñ die wijſheyt go
des die openbaerde haer in die inſettinghe
ende in die ordineringe der creaturen. mer
die ghoedertieren barmherticheyt godes
is nu alremeeſt gheopenbaert in die aen
neminghe die crancker menſchelijcker na
turen. Eñ den ioden wordet oec me
de ghe openbaert die grote ende machtige
moghentheyt godes ghebenedijt in me
nighen wonderlijcken teykenen Eñ daer
omme ſoe vintmen dicwijl inden ouden
teſtamente gheſcreuen dat god ſprac aldus
Jck ben god Jc ben heer. Die philoſophē
die groet waren in haren ſinnen die bekē
den wel die moghentheyt godes. Wāt na
den woerden des heylighen apoſtels dat
bekennelicken is vā gode dats hem gheo
penbaert Mer die ioden wordē ghedruckt
vāder moghētheyt godes. eñ die philoſo
phen die nauwelijcken onderſoecken dye
en wouden die hoecheyt godes die zijn of
ghedruct eñ oec mede verdreuen vāder glo
rien godes. Uan die moghenthedē
godes ſtaet dat ſi eyſchet onderdanicheyt
eñ die hoecheyt godes is te verwōderen.
mer gheen van beyden en eyſchet na vol
ghen. O lieue heer laet ōs dan opēbaerlic
worden in dijnre groter ghoetheyt. Welc
ker ghoetheyt die mēſche die nae dinē beel
de ghescapen is. hem mach pinen te gheli
ken. Wāt dine hoecheyt eñ oeck mede dy
ne moghentheyt eñ dyne wijſcheit en mo
ghen wij niet nae volghen. ende oec en iſt
ons niet nutte daer nae te ſtaen. Hoe lan
ghe o here god iheſu criſte ſal dyne barm
herticheyt benauwet weſen alleen onder
den wiſen heylighen enghelen. ende alle
dat menſchelicke gheſlachte ſoe moet ſtaē
onder dinen ſtrenghen ſcharpen rechtueer
dighen oerdel. Want ſoe ſtaet daer inden
pſalter O heer inden hemel is dijn barm
herticheyt eñ dijn waerheyt totten wolkē
toe. ſoe dat al deſe werlt ſchijnt verdoemt

te weſen ōder die macht d̃ princē der lucht.
Laet dine barmhertichey̅t wt v̄breet wor/
den eñ haren ſchoet wider maken. Laetſe
ghaen al vāden enen ey̅nde totten āderen
eñ alle dinck ſoetelicken ſcickē O heer dy̆n
ſchoet is ouermits die ſtrēghichey̅t dy̆ns
rechtuaerdighē oerdels alte ſeer benauwet
Ontbinde dy̆n gordel eñ coem wtuloy̅en
de mit barmhertichey̅t eñ ouerulōy̅ēde in
der liefdē Mer du mēſce wat biſtu
beāxtet. waer omme beueſtu voer dat aen
ſichte ōs heren. wāt hi coemt. Hi en coemt
niet omme te oerdelen mer omme ſalich
te maken den mēſchen die inder aerdē wo
nen. In voertidē biſtu daer toe ghebrocht
vā enen knechte datſtu een diefte ſoudeſte
doen eñ datſtu die coninclike crone op dy̅
nen hoefde ſetten ſoudes. Mer du doeſtu
inder lieften begrepē waerſte wat wonder
waſt datſtu doe beāxt waerſte eñ vlodeſte
vandē aēſichte des heren. Wāt hi auōturē
hi wil nu ſlaen mittē ouerighē ſwaerde.
Daerſtu biſte in ellendichey̅t eñ eetſte dy̆n
broet indē zweet dy̆ns aenſichtes. daer ſoe
worde een ſtemme gehoert dat die heer co
met. Waer mogheſtu vly̅eden van ſinen
gheeſte. waer mogheſtu lopē wt ſinē ogen
Doch en wille niet vliedē eñ en willet y̅m
mers niet v̄uaert weſen. wāt hi en comet
hier niet mit wapenen. noch oeck mede hi
en ſueckt di niet omme di te pinighē. mer
hi ſuecket dē hi mach ſalich makē. Ende
ofſtu ſegghē woudeſt alſoe als adam idē
aerdtſchen paradiſe ſey̅de Ick hoerde here
dy̆n ſtemme eñ ic was v̄uaert eñ ic huede
mi. Siet nu. Hi is een cley̅n kin
deken eñ hi en heuet noch gheen ſtemme.
Want die ſtemme eens cley̅nen kindekēs
is vele meer te veriammeren dan te ontſi
en. Ende al mochte zy̆n ſtemme y̅emant
veruaerlickē dūcken te weſen ſi en is y̅m/
mers di niet veruaerlicken. Hi is een cley
ne kindeken gheworden. Die iōcvrouwe/
ly̆cke moeder maria bewinten in ſnoedē
doeckeren ende oeck mede alle zy̆n teeder
leden. Ende en biſtu noch niet v̄uaert. Du
mogheſte hier wt mercken eñ ſekerly̆cken
weten dat hi niet en coemt omme dy̆ te v̄
deruē mer omme dy̅ ſalich te makē eñ nz
te binden. Al no ghoet ty̆t beghint hi thoe
vechten tegēs dinen vianden Al nu tredet
hi haer onder ſinen voeten. Alſoe als daer
gheſchreuē ſtaet vander ewigher eñ waer/
der wy̆ſchey̅t. die de halſen der houeerden
te tredet eñ neder ney̅ghet.

Du hebſte twee vianden. als die bo
ſe ſunde eñ de bitter doot. eñ dats die doot
der ſielen. Omme bey̅de deſe vianden to
v̄winnen daer omme is hi ghecomen. vā
bey̅de deſe vianden dy̆ te v̄loſſen is hi ghe
comen. En wil niet ōtſien. Dē enen viāt
dats die ſunde heeft hi al reede verwōnen
nu in hem ſeluen. wāt hi heuet menſcheli
ke nature aenghenomē ſonđ enige vleckē
der ſundē. Sōder twiuel der ſundē is gro
tē ghewelt ghedaen. wāt die ſelue nature
den ſi alteſamen becommert had die is in
den perſoen criſti vri vā allen ſundē geuō
den Eñ voert veruolget hi alle dy̅ne
viāden eñ gry̆ptſe. eñ hi en laet niet of eer
hy̆ſe alle te ſamen verdoruē heeft. Want
teghens die ſundē vecht hi zy̆n leuē lanck
mit woerdē eñ ghoede woerdē. mit exem
pelen die ſunden te veruolghen. ende oec
mede omme die wt te roden. Mer in zy̆n/
re paſſien ſoe bindet hy̆ſe ende hi beneemt
hem luden alle haer machten. die ſi had/
den ende oeck mede hebben ouer die men
ſchen. Want hi heeft ghebondē dē ſtarcken
eñ al ſine vaten heeft hi hem benomen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Eñ op deſe ſelue maniere heeft hȳ
den doot oeck mede eerſt in hem ſeluē ver
wōnen. indien dat hi op gheſtaē is vā der
doot die eerſt vā dien die gheſlapē hebben
eñ die eerſtgheborē vā den dodē. welcken
doot hi oeck namaels in ōs allen ōwinnen
ſal. inder tȳt als hi alle ōs dode lichamen
ōweckē ſal. eñ die laetſte viāt dats die doot
die indē ewicheȳt ōderſt ſal worden. Daer
omme ſoe heeft hi in zȳnre ōriſeniſſen ſeer
grote ſcoēheȳt aen ghetoghē. die doe hi al
dereerſt gheborē was in ſeer quaden eñ in
ſnoeden doeckeren ghewōnen wort.

Eñ die eerſte den ſchoet zȳnre barmher
ticheȳt alſoe wide wtghebredet hadde dz
hi niemāt en oerdelde die is in zȳnre verri
ſeniſſe alſoe omme ghegordet dat alle mē
ſchen ōmaent wordē hem te bereȳdē tegē
den daghe dat hi weder comē ſal tottē oer
dele. Wāt daer omme heeft hi die ſtrēghei
den des laetſtē oerdels mit ſo groter voer
ghaender barmherticheȳt ghematighet.
Eñ al is hi een cleȳn kindeken tot ōs ghe/
comen ten is nochtās niet cleȳn dat hi ōs
mede ghebrocht heeft. eñ hi en heuet ōs nz
weȳnich ghegeuē. Vragheſtu wat hi ghe/
brocht heuet Tē alreeerſtē heft hi ōs barm
hertichheȳt ghebrocht. ouermits welcke al
ſoe als die apoſtel tughet hi ōs ſalich heeft
ghemaket. Wāt ſine gheboerte en heeft nz
alleen ghehulpē dē ghenē die hi doe vāt in
deſer werlt. mer hi is oec mede een fonteȳ
ne die niemāt wtputtē en mach. Onſe he/
re ihesus criſtus is een fonteȳne ghewor/
den daer wȳ in ghewaſſet eñ ghereȳniget
ſullen wordē Als daer gheſchreuē ſtaet.
Die ōs ſuden bemint heuet eñ oeck mede
ſonderlinghe lief ghehad heuet eñ hi heeft
ōs wel ſchoen claer eñ reȳnich gheſuuert
eñ ghewaſſen vā ōſen ſunden in ſinē gebe
nedidē precioſen eerwaerdighen coſtelikē
eñ heȳlighē bloede. Mer dat water en dieſt
daer niet alleen thoe datmē die ōreȳnicke
den daer mede waſſchet mer men leſſchet
daer oeck den dorſt mede.

Die wiſe mā ſeȳt. Hi is ſalich die in
der wȳſcheȳt ruſtet eñ an die gherechtiche
dē dēcket. Eñ een luttel daer nae. Mitten
water der ſaligher wȳſſcheȳt ſal hi ghela/
uet wordē Hi ſeȳt wel der ſaliger wȳſchz.
Wāt die vleȳſchelicke wȳſcheȳt is de doot
eñ die wȳſcheȳt deſer werlt is die viāt. Al/
leen die wȳſſcheȳt die vā gode coemt ſal/
mē of machmē hietē ſalighe wȳſcheȳt. ſo
als die heȳlighe apoſtel ſint iacob daer of
ſcriuet. dat ſi ten eerſtē mael is ſchamel eñ
daer nae vreedſaem. Wāt die wȳſcheit des
vleȳſches ſuecket welleſt eñ ſi en is niet ſca
mel. Die wȳſcheȳt deſer werlt is onruſtich
eñ niet vreedſaem. mer die wȳſcheit die vā
bouē coemt die is ten eerſtē ſchamel eñ en
ſuect haer ſeluē niet mer ōſen heer ihesum
criſtum. op dat een ȳghelick niet en beghe
re te doen ſinē eȳghē wille. mer alleen aen
ſiet wat die liefſte wille godes is Eñ voert
ſoe is ſi vreedſaem eñ niet oueruloȳēde in
haer ſeluē. mer altoes bereȳt te volghē dē
raet eñ dat ghoetdūcken eens anōs.

Dat dorde datmē mittē water doet
is beghieten. dat dē nȳewē plātē alremeeſt
noet is. wāt als ſi niet begotē en wordē ſo
en moghē ſi niet toenemē eñ ſi ōdorren al
le te ſamen. Soe wȳe dat dan goede werc
ken heeft ghelaȳet die ſuecke dat water vā
innicheȳt op dat die hof des ghoedē leuēs
beghotē worde mitter fonteȳne der graci
en. eñ niet en verdorre mer altoes thoe ne/
me inder ewigher groenheȳt. Voer ſulckē
ſaken biddet die propheet daer hi begeert
dat ōſe holocauſtē vet moetē worden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Soe leeſtmē oec vādē eerſten prieſter aarō
dat zijn holocauſte of ſacrificie of offerhā/
de vteert wordē vāden daghelixen vuere.
Jn allen deſen en ſalmen niet anders ver
ſtaen dan dat die ghoede wercken die wij
doen ghecoket ſullen weſen mitter heyli/
gher innicheit eñ mitter gracien der gheeſ
telicker ſoeticheit. Soldē wi oeck noch wel
moghē vindē die vierde fonteyne op dat
wij ſoe een paradijs weder mochtē makē
daer ōs eerſte vaders wt wordē gheworpē
dat ouermits vier fonteynen ſeer gheno·
ghelickē was. Wāt iſt dat wij gheinē hope
en hebben dat wij dat aerdtſche paradijs
ſouden moghen weder crighen hoe moe
ghen wij dan hope hebben dat rijke der he
melen te vcrighen. Onſe lieue heer criſtus
ihesus seyde op een ander ſtede. Hebbe ick
v aertſche dinghen gheſeyt eñ ghij en ghe/
loeftse niet. of ic v hemelſche dinghē ſeyde
hoe ſoudi dan die moghen ghelouen.

Mer nu op dat ouermits de ghauē
die ons god die heer gheuet in deſer tijt ō
ſe hope ſi totten toecomende ghoeden ſoe
hebben wij nu een paradijs ontfanghen
dat vele beter eñ noch veel ghenoechlicker
is dan dat paradijs was daer onſe eerſte
ouders adam ende eua in gheſet waren.
eñ dit paradijs is ōſe lieue heer ihūs criſt9
Jn welcken wij nu drie fonteynē gheuō/
den hebben. laet ōs voert die vierde fontei
ne ſoecken. Wij hebbē vter fonteinē
der barmherticheyt water daer wij onſen
ſunden mede of waſſchen moghē. als dat
water der vgheuighe. Wij hebbē vter fon/
teynē der wijſcheyt daer wij ōſen dorſt me
de lauen dat water des onderſceydes Wij
hebbē vter fonteynē der gracien die wi dē
planten onſer ghoeder wercken mede be/
ghieten ſullen. op dat ſi niet en verdorren
water der innicheden.

Laet ōs nu ſoecken mijn lieue broe
ders water onſe ſpiſe mede te coken. heet
water der naerſtigher minnen eñ liefden.
Want alſucke naerſtighe vuericheyt coer
ket ſeer wel alrehande neyghelicheden
Want ſi coemt vter fonteynen der godlijc
ker liefden. Hier van ſeyde die eerwaerdi
ghe propheet. Mijn hert is heet ghewordē
in mi ſeluen. eñ in mijn ghedachten word
bernende een groet vuyr. Aldus ſtaet op
een ander ſtede gheſchreuē. Die naerſten
liefden die ick hebbe totten huyſe des herē
doet mij van binnen verteren. Wāt wt der
ſoeter innicheyt coemt die liefde der ghe/
rechticheyt. eñ vter naerſtigher vuericheyt
coemt haet eñ ofkeer der boeſſcheyt. Eñ
ſiet of die heylighen propheet dit meende
doe hi propheteerde ſegghende ald9 Ghij
ſult in bliſchappen water putten vter fon
teynen ōs behouders. Eñ op dat ghij we/
ten moghet dat deſe loftenisſe behoert tot
deſer tijt eñ niet totten toecomende leuen
ſoe mercket dat daer nae volghet. Ghij
ſult ſegghen in dien daghe Belidet dē he/
re eñ aenroept ſinen naem. Den heer an te
roepen hoert tot deſer tijt toe. daer of ghe/
ſchreuē ſtaet. Aenroep mi inden daghe der
tribulacien. Die drye fonteynē van deſen
vieren daer voer af gheſeyt is toebehoren
den dryen ſtaten der heyligher kercken elc
totten ſinen. Mer die eerſte fonteine hoert
hem allen int ghemeen toe. Wāt alle heb/
ben wij gheſundicht eñ ōs is allen noet to
lopen totter fonteynen der barmherticheyt
omme of te waſſen die onreynicheyt ōſer
ſunden. Jck ſegghe wij hebben alle geſun
dicht eñ wij behouē alle die glorie godes.
Sijn wij prelaten zijn wi onderſaten zijn
wi waerlijcke ludē inder echte. willen wij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſegghen dat wÿ niet gheſondiget en heb-
ben wi ſullen ons ſeluen bedrieghen. Eñ
want daer nyemant reÿn en is vā onreÿ-
nicheÿt der ſonden ſoe is ons allen noet
die fonteÿne der barmherticheit eñ al lÿc-
ke begheerlike ſullen noe daniel endē iob
ſonderlinghe noet te ſuecken die fonteÿ-
ne der wÿſſcheit. Wāt hi meer dan die an-
der ſchÿnt te wanderen in dat middel der
ſtricken. ſoe dattet hē zeer groet is kan hÿ
altoes dat quade ſchuwen Daniel hoert
toe te lopen totter fonteÿnē der graci geeſ-
telicker innicheit. de hē ſuet eñ ghenuchlic
maket die wercken der penitēcien eñ den
arbeÿt der abſtinencien. Want dat hoert
daer wel toe datmen die wercken d̄ barm-
herticheit blidelicken doe. wāt den bliden
ende milden geuer heuet god lief. Mer
leÿder ons eerde en is niet bequaem ſulc
ſaet te ontfanghē eñ ſulcken vrucht voert
te brenghen dat is ſulck goet leuen Tſal
al lichtelicke veruulē eñ te niet ghaen endē
verdorren al dat ghoet datter geſait was
ten ſi dattet dicwil mit deſen water bego-
ten werde. Daer om iſt wel rechte dat wÿ
deſe gracie godes alle daghen van gode
bidden onder den naem des daghelixſen
broedes. wāt het is ōs harde zeer te beſor-
ghen dat op ōs niet en come de maledixi
die doer den propheet dē ſommighen toe
gheſegt werdet. dat ſi ſullen werdē als d̄
daken hoÿ. dat verdorret eermēt maÿet

Die fonteÿn der neerſtigher ſpeſden
hoert ſonderlinghe thoe noe. want ſulcke
neerſticheit betamet beſt dē prelaten.

Deſe vier fonteÿnen heeft ons iheſus
criſtus in hem ſeluen ghegheuen leuēde
mit ons inden vleÿſche. ende die vÿfſte fō-
teÿne heeft hi ons ghelouet nae deſer tÿt.
die ghehieten is die fonteÿne des leuens
daer die propheet nae dorſte doe hi ſeÿde.
Mÿne ſiel heeft ghedorſt na gode den le-
uendighē fonteÿnen Ende hÿ auenturē
om deſe vier fonteÿnen ons te bewiſen ī
hem ſeluen ſo is hi an vier ſteden des lich-
aems ſonderlinghen gewondet nochtā le-
uende inden cruce. mer die vÿfſte wonde
wert hem gheſteken in ſinen ſide doe hÿ
den gheeſt gegeuen hadde ī den cruce. op
dat hi ons bewiſen ſoude in hē ſeluen dat
wÿ na deſen leuen hopē ſullen totter fon-
teÿnen des leuēs· Mer als wi ſpreken
vā der waerder heiligher gheboerten ons
heren ſoe comen wÿ onuerſiens te ſprekē
van der paſſien ons herē doch ten is geen
wonder dat wÿ in zÿnder paſſien ſueckē
dat ons criſtus ouermits zÿnder gheboer-
ten ghebrocht heeft Want doe wort die ſa-
ke op ghedaen eñ die ſcat die daer in was
is ghegheuē om onſe verloſſinge. Amen.

Van die groetheit der wercken ons herē Sermoen .ÿÿ.

Roet zÿn die wercken des herē
ſegt die propheet Sonder twÿf-
fel alle ſine wercken zÿn groet
als hi groet is die ſe ghewrocht heeft. mer
dat zÿn alre meeſte wercken ſchÿnē te we-
ſen die ghaen ons ſonderlinghe an. Daer
van ſinct die propheet in den ſalter Die he-
re heuet grote dinghē mit ons ghedaen

Hoe grotelic ende hoe guetelic hi bi ōſ
doet dat bewiſen ſonderlinghhe drie van
ſinen wercken. Dat eerſte is dat hi ōs vā
niete gheſcapen heeft dat anderde is dat
werck onſer verloſſinghen dat derde is ō-
ſe toecomende viſiteringhe Hoe ouer gro-
te zÿn dine wercken in p̄ghelikē van deſē
o here god di hoert properlic toe die crach

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ten dijnre wercken dinen volke te kundi/
ghen· wij moghen ſpreken van dinē werc
ken alſtu verleenſte. In deſen drijē
wercken godes moghen wij merckē drije
drijrehādē verſamenige die alleē der god
liker craften eñ dē godliken werckē toe be
horen Wāt doe god dē eerſten mēſce ſcaep
te daer al dat mēſchelike gheſlachte van
ghecomen is. ſoe ſtaet daer gheſcreuē dz
hi dē mēſche ſciep vādē ſlijmen dijer eer
den..eñ dat hi hē int aenſicht ademde de
gheeſt des leuens. Wat werckmā was dz
hoe conſte hij dije dinghen verſamen. die
alleen mitten dat hi woude v̄ſamede dē
ſlijm der eerden eñ den gheeſt des leuens
Die ſlijm was al te vorē van god gheſca/
pen die god indē beghine ſchiep hemel eñ
eerde. mer die gheeſt en heuet die manier
van ſcheppinghe niet. want hi en werdet
niet in een ſonderlinghe materie gheſcha
pen mer hi. wert ſonderlinghe vā gode in
gheademt. O menſche bekenne dijne
weerdicheit. bekēne dine glorie der men/
ſcheliker ſceppighen. mit deſer werlt heb/
ſtu ghemeen dijn lichaem. want dat beta
mede ſoe dat hi die vā gode gheſet ſoude
werden ouer al dije mateerlike dinghen
ock wat ghelikes daer mede ſoude hebbē

Mer o menſce du hebſte noch wat an
ders dat veel hogher is daerſtu al deſen ā
deren creaturen zeer onghelijck in bijſte.
Want in dij zijn te ſamen ghemēghet eñ
verenighet dat vleijſch ende die ſiel. Dat
vleijſch is gheſcapen de ſiel is in geademt
Mer wie winet aldermeeſt in deſer verſa/
menighen. wijē wert meeſt hier in ghege
uen. Want nae wijſheit der kinderē van
deſer werlt daer grote te ſamen zijn mittē
nederſtē daer willen de grote dē nederſten
verhoren. eñ ſi willen macht hebben ouer
die cleijnen. die ſtarcke willen dē crancſtē
te tredē. die wijſe beſpotten dē ongheleer/
den. die ſcalcke bedrieghē den ſimpelē. die
ſtarcke verſamē den onmachtighē. O he/
re god ten is ſoe niet in dinē wercken. In
die verſamenighe die du v̄ſmadeſte en iſt
ſoe niet. du en hebſte ſoe niet v̄ſaemt een
gheeſt mittē ſlijme. dē hoghē mittē nederē
die edele waerde ſiel mijtter ſnoder ende
onnutter eerden.

Lijeue brueders wije en can dat niet
ſien hoe veel ghoedes dē lichaem vander
ſielen coemt. Wāt wat waer dat lichaem
ſonder der ſielen dā een onnutte block.
Wāt vāder ſielen comt dē lichaem al zijn
cierheit eñ dattet groijē of bloijē mach eñ
dattet ſien mach mittē oghē of horē mijt
tē oren. of enich vādē ſinnen ghebruijken
dat coemt hem al vander ſielen

Dis liefde eñ minne wert mij in deſer
verſameninghe ghepríjſt. ick leſe in deſen
boecke mijnre ſceppinghe de doechdē der
liefdē. want die ghoedertieren hāt mijns
ſcheppers en leert mij niet alleē die liefde
indē beghine mijnder ſcheppinghe mer ſi
in plantſe mij. Eñ dit was lieue
brueders eē goede verſameninghe had ſi
ſtantaftich ghebleuē. mer nv al was ſi be
ſeghelt mit dē godlikē zeghel. Wāt de mē
ſche was ghescapē na dē beelde eñ nae der
ghelikeniſſen godes. leijder dit zegel is te
brokē· deſe vereníghe is al verſtroijet. wāt
daer is gecomē de boeſe moerder eñ heeft
dit zeghel doet noch vers was te brokē eñ
die gelijcheit gods is ſoe ſeer te niet gegā
en dat die mēſche dē ſtōmē beeſt ghelijc is
geworde͂. Wāt god hadde dē mēſche recht
op geſcapen. Eñ dit was die ghelikeniſſe
daer of gheſcreuē ſtaet Recht is onſe heer
god eñ in hem en is gheē onrechticheit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hÿ had dē menſche oec waerachtich gheſchapen ſoe als hi ſeluen die waerheit eñ die gherechticheit is. eñ deſe verſamige en mochte niet verſceÿden werdē had dat zeghel heel ghebleuē. Mer daer is een ver ualſcher ghecomē eñ heeft den onwÿſen menſchen ghelouet een zeghel dat beter ſoude weſen. ende leÿder dat zeghel heeft hi te broken dat die hant godes ghezegelt hadde. Ghi ſult weſen ſeÿde hi als godē wetēde goet ende quaet. O quaetwillige o du boſe wat ſal hē deſe ghelikenis. Laet ſe weſen als god gaer gheē ſunden in en vallet. Want mocht dit zeghel vaſte bliuē ſoe ſoude oec wel bliue deſe verenige

Wÿ ongeuallighe wi werdēs wel ōt ware wat ons gheradē heeft die loeſcheit des duuels. wāt na dien daer gheborē is dit zeghel ſo volghet daer na eē bitter twi dacht ende een drouich ſchreidē. Waer iſt nv ſcalke datſtu ſeideſt. Ghi en ſult nz ſter uen ſiet wÿ ſteruē alle eñ daer en is gheē menſche die leuet eñ niet en ſteruet. Mer o heer god ſalt aldus weſen ſal dÿn werc nÿmmer weder ghemaket werden. ende die neder gheuallē is. ſal hi niet weder op ſtaen. Datter ghebrokē is dat en can nie mant weder maken dan de ſelue diet ghe maect heeft Mer nv om die ongeuallich-heit der behouigher eñ om dat ſuchtē der armē ſal ick nv opſtaen ſegt die heer. Jck ſal hē ſettē in mÿnē heÿlgheuer mit ghoe dē betrouwē ſal ic in hē werckē. want die vÿāt en ſal in hem niet vorderē. ende dÿe zoen der boeſcheit en ſal hē niet hinderen. Jck ſal noch een nÿeuwe vermaninghe maken. ic ſal een openbaerder eñ ſtarcker zeghel ſetten den ghenē die niet na mÿnē beelde ghemaeckt mer ſeluen mÿn beel-de is. Die blinkende claerheit der glorien ende een figure mÿnder ſubſtancien Die niet en is ghemaket mer ghewonnen wt gode voer alle die werlden. Eñ op datſtu gheen anxt en durueſt hebbē dat dit zegel nÿmmermeer ghebrokē ſal werdē. Mine cracht is droghe gewordē als een teſt. mer ſuicken teſt die de hamer alder eerdē niet en mochte quetſen noch ſcaden. Enō ſich alſo die eerſte verſamighe van tween ver ſaemt is. ſoe gheſciet die anderde vā drien op dat die mēſche daer wt leere toe te gaē totter heiligher drieuoldicheit. Dat woert dat indē beghinne bÿ gode was enō god was. die ſiel die vā niet gheſchapē was eñ te vorē niet en was. eñ dat vleÿſch dat vā den ghebreckelikē vleÿſſche ouermits die godlÿcke wÿſcheit ofgheſcheÿdē is. den gheen ander vleÿſch ghelÿc was deſe zÿn mit enē ontbōdelÿcken bande in eenheÿt des perſoens verſamet.

Hÿer muechſtu mercken dÿe manie ren vā machtē Want dat niet en was dat is gheſchapen dat verloren was is weder ghemaket. die bouē al was is eē weinich beneden dē enghelen vermindert.

Dit zÿn die drie ſadekens meels daer indē ewāgelio vā ſtaet die te ſamē gedeel ſemt zÿn op dat daer vā wordet dat broot der enghelen dz die mēſchen ethē ſoudē eē broet daer dat hert des mēſchē vā gheſterc ket wert. Het is een ſalich wÿf dÿe gebenedÿt is onder allen wÿuen. in welc kes kuÿſſchen lichaem ouermits dē vuer des heilighē gheeſtes dit broet is ghebac-ken. Jck ſegghe dat ſi een ſalich wÿf is de den gheeſt haers ghelouen tot deſen drÿē ſandē meels ghemēghet heeft. wāt ouer mits den ghelooue ontfinc ſi haren zoē. eñ ouermits dē geloue ſo baerde ſi hē. Ende als elizabeth tot haer ſeÿde. ſi is ſalich die

gheloefde . want het is al haer volbrocht
dat haer toe gheſegt was vanden here
Ende en wil di des niet verwōderen dat
ick ſegghe dat ouermits marien gheloue
dat woert verenicht is mittē vleyſche wāt
die zoen godes dat ſelue vleyſch van haer
ontfinck Eñ ſonder twijffel dat en mach
niet teghēs de bedudinge weſen dat daer
gheſcreuen ſtaet indē ewāgelio vādē wij/
ue. eñ vādē driē ſadē meels daer dat rijck
der hemelē bij ghelijct is. Wāt ten is gheē
onredē dat datmē dat rijck der hemelē ge
liket bij marien geloue, dat ouermits ha
ren gheloue weder ghemaket wert . Den
bant vā deſer vēnighen eñ makige mach
gheē creatuer ontbinden. want die prince
deſer werlt en mocht daer niets in hebbē.
eñ die heilighe ſinte iohan en mocht nyet
ontbindē dē ryem vā ſinē ſchoē. Nochtās
iſt al noet dat hi eens deels ontbōdē wer/
de. wāt anders en mach datter verdornet
is niet weder ghemaket werdē Een broet
dat al heel bliuet ende een vborghē ſchat
dē nyemāt en weet ende bedecte wijſheit
wat oerbaer is in allen deſen . Ten was
gheen wonder dat iohānes ſcreide datter
nyemāt en was die dat boeck opluyken
mochte eñ die ſloten los makē daert me/
de gheſloten was. Want alſoe lange als
dat boeck gheſlotē bleue ſoe en mochter
nyemant vā ons allen dier godliker wijſ
heit ghenaken . Luycke daer ōme op dit
boec du lam gods du ware ſaftmoedich
heit Laet die iodē dyne handē eñ dine voe
te doergrauē op dat die ſcat der ſalicheyt
die in dy verborghē is voert come eñ on/
ſe oueruloedighe verloſſinghe .

Breke dē hongherighē dijn broet wāt
du alleen mogheſte dat brekē die alleē die
macht hebſte op datſtu mogheſte heel ma
ken dat daer ghebroken is ende ſtaen mo
gheſte bliuen in der brekinghe Du hebſte
alleen macht dyne ſiele van dy te ſettē eñ
haer weder te nemen als du wilſte. Daer
om laet de tēpel dijns lichaems wt barm
herticheit eens deels ontbōdē werdē mer
niet met allen . Laet dine ſiel verſceyden
werden vāden vleyſche. mer dat woert ōt
houde dijn vleyſch van alder veruulinge
eñ gheue dijnre ſielen volcomē vrheit dz
ſi onder allen ander dodē vrilicke mogeſt
wt leydē dē gheuāghen vāden huyſe des
kerckers die ſoe langhe haddē gheſetē in
der duyſterniſſen eñ in ſcheme des dodes
Die heylighe ſiel ſette van hoer dat onbe
vlecte vleiſch dat ſi op dē derden dach we
der mach nemen. op dat hi mit ſinen do/
de onſen ewighen doot mochte dodē. eñ
dat leuē der mēſchē mit hē mochte vriſen

Aldus iſt gheſchiet mijn alderliefſte
brueders . Laet ons daer vā blyde weſen
dattet aldus gheſciet is Myt ſinē doot is
onſe doot gheſtoruē. eñ wy zijn weder ge
borē in enē hope des ewighen leuēs ouer/
mits die verriſeniſſe ons herē ihū criſti vā
der doot . Mer inder derder vſamenighē
wat dan geſcien ſal wie mach dat wtſpre
ken . Noch oghe en heefteet gheſien noch
oere gehoret noch ten is in gheens mēſcē
herte op ghegāē dat god bereyt heeft dē
ghenen die hem lief hebben .

Dan ſal die begheerde volheit weſen
als criſtus zijn rijck ouer leueren ſal ſinē
vader . ende het ſullen dā twee weſen nz
in enen vleyſche mer in enen geeſte Wāt
is dat woert aēhāghēde dē vleyſch vleiſch
ghewordē. veel meer die gode aenhāghet
die is een gheeſt mit hē . In deſer myl/
delſter verſameninghe wert die oetmoe/
dicheyt beweſen . ende te mael grote oet/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

moedicheit. mer inder verſameninghen die wÿ nocht verwachten is ōs ghelouet eñ ſal ons gegeuen werden werdē wi des waerdich gheuōden volcomelicke glorificeringhe dat zÿn moechdē. Ende hebben wi dat in onſer ghehoechniſſen dat inder eerſter verſamenige die godlike lÿefde ōs beweſe wert. wel te rechte ſoe ſchÿnt dÿe oetmodicheÿt in dÿe anderde dat alleen duechde is daer die ghebrokē liefde mede weder ghemaket wert. Mer dat die redelicke ſiel verenicht wert mittē eertſchē lichame dat en machmē ſoe dier oetmoedicheit niet to ſcriuē Wāt dat ſi in dat lichaē coemt dat en is niet vten verkieſen haers willen. mer in dē dat ſi gheſcapē wert ſoe wert ſi den lichame verenighet. eñ in diē dat ſi den lichame vereniget wert ſo wert ſi gheſcapē. Soe en iſt niet vāden ouerſtē gheeſte die god is. mer wāt hi zeer goet is is hi wt ſinen vrien wille ghecomen ende heeft anghenomē een pueer onbeulecket lichaem. Ende wel te rechte ſo volghet na der lieften eñ na der oetmoedicheit de ewighe glorificeringhe. Want ſonder die lieft en mach die oetmoedicheit niet batē ende niemāt en mach verheuen werden dan die hē veroetmoedighet.

Van ſes merckelike ende notabelē puncten

Sermoen· iij.

Leue brueders in deſer geboerten ons herē die wÿ beghaen in die heilighe kercke aēmercke ick twÿerhande punctē die niet alleen zeer onderſcheÿdē en zÿn van malcander mer oec te mael zeer onghelic. wāt dz kint datter gheborē is dat is geware god. endē die moeder is reÿne maget. ende ſi baert haer kint ſonder wee. Inder donkerheit deſer werlt blincket een nieuwe licht van den hemel die enghelen boetſcappen den mēſchen grote blÿſcappen. die grote menichte der hemelſcher ridderē louen gode eñ ſi ſinghē blidelicke glorie gode in dē hemel. eñ vrde den mēſchē inder eerden dÿe ghoetwillich zÿn. die herdē comē to loepē ende ſi vindē dat woert dat hē toe gheſegt was eñ ſi ſegghen dat woert anderē menſchen. eñ alle dÿe dat horē verwōderen hē Alle deſe dinghē eñ vele ander deſer gelÿc horen thoe der godliker crachten. eñ mÿt der menſcheliker crancheit. Het zÿn gulden vatē daer in deſer groter hoechtÿt an der tafel des heren oec dē armen eñ al den anderen ouerulodelike in aenghedient wert. Ons en hoert niet thoe deſe gulden vatē te nemē mer wi ſullē gheſpÿſt werdē vanden ghoedē gherechtē die daer in zÿn Die wÿſe man ſegt Merc neerſtelike wat dÿ voer gheſet wort. ende ick mercke hier die tÿt eñ die ſtede daer dit kint in wert geboren. die teeder ledē des cleÿnē kindekēs ende zÿn ſchreÿen eñ zÿn tranen. eñ die armoede zÿnder moeder. eñ dat wakē ō herden den deſe gheboerte vādē engel gebotſchapt wert Deſe dinghē horē nu toe eñ moghē mÿ dienē ende daer om werdē ſi mÿ voer gheſet na te volghen. Indē wÿnter eñ inō nacht wert criſtus geborē. Meē dÿ dattet bÿ gheualle is gheſciet dat onſe here in alſoe groter coutheit eñ oec mede in grotē duÿſterniſſen is gheborē. die i zÿn der moghētheit eñ machtē heuet dē winter eñ oec mede dē zomer. dē dach eñ dē nacht Ander kinder die en kÿeſen genē tÿt daer ſi in gheborē willen werdē· Want ſi noch eerſt beghinen te leuē. eñ noch oeck mede gheen verſtādeniſſe en hebbē noch mach-

ten noch wille p̃et te verkp̃eſen.

Mer criſtus iheſus ons geſontmaker al was hi mẽſche geworden hi was noch tans dat woert dat inden beghine was eñ dat hp̃ gode was eñ god waerachtich was inder ewicheit. alſoe groet võ wp̃ſaz ende võ machten als hp̃ noch hup̃den te daghe is. wãt hi die cracht eñ die wp̃ſheit godes is ſoe hi oec mede doe was.

Ende doe die zoen godes gheborẽ ſol de werden diet al in zp̃nder macht was te kp̃eſen wat tp̃t dat hi kp̃eſen woude. doe koes hi die tp̃t die alre zwaerſte was ſon derlinghe enen clep̃nẽ kindekẽ eender ar mer moeder. die nauwe hadde dokẽ daer ſi haer kindeken in winden ſolde eñ ene cribbe daer ſi hem in legghen ſoude. Eñ al was daer allo grotẽ armode ic en hoer nochtãs gheen ghewach van enighẽ pel ſen oft bonten voedererẽ Die eerſte mẽſch adam wort een pels an ghetogen. mer de ſe ghebenedide eñ ſalige anderde np̃euwe adam werdet in doekerẽ ghewõden.

Sulcke ghevoelen en hebben niet die geemep̃ne ludẽ võder werlt deſe die wert daer om bedroghen of die werlt dwaelt mer dat die ewighe wp̃ſhep̃t godes dwa lẽ ſoude dat waer õmoghelic daer om is dat ſonð twiuel waer dat die wp̃ſheit des vlep̃ſces die doot is. wãt ſi is godes viãt ende die wp̃ſhep̃t võ deſer werlt is ſotheit gherekẽt. Wãt ſiet criſtus die niet bedro ghẽ en mochte werdẽ die heeft dat võcoren dat dẽ vlep̃ſche alder moep̃elicſte was Daer om is dat p̃mmer alð beſt ende bo uẽ al võ ons te võkieſẽ ende ſoe wie dat ã ders leert of raet võ den is te vlp̃en als võ enẽ võraeð Nu voert ſoe woude hp̃ oec ĩder nacht gheborẽ werdẽ. waer ſp̃nſe nv die alſoe coelicke eñ alſoe õſcamelicke hẽ ſel uẽ voert ſettẽ waer dat ſi cõnen Criſtus kp̃eſt dat alder ſalichſt eñ alð beſt is ende dat hp̃ kieſt dat laket eñ võſmadet hp̃

Wp̃e is die wp̃ſte võ v beidẽ Wie heeft dat gherechſte voelen. Wp̃e heeft dz gherechſte oerdel Voert ſoe ſwp̃ghz criſt⁹ eñ hp̃ en ſet hẽ ſeluẽ niet voert noch hp̃ en beghert nz gheeert te weſen võdẽ mẽſchen eñ hi wert ghebotſcapt võdẽ ẽghelẽ eñ alle die hemelſche ſcaren louen ende glorifice ren hem Eñ daer õ wie biſtu die criſtũ na wilſte volgẽ huede den ſcat dẽ du gevõdẽ hebſte. ende heb lief of minne of kp̃es on bekent te weſen. Laet die ander ludẽ louẽ ende priſen mer zwighe dn ſelue. Itẽ cri ſtus wert ĩn dẽ ſtal gheborẽ eñ inder cribbẽ ghelegt. Is hi niet die daer ſpreket. Die õ meghãc der werlt is mp̃n eñ alle ſine vol heit. Waer õme heeft hi dan dẽ ſtal gheco ren daer in gheborẽ te werden. Sonð twi uel daerom dat hi ſtraffen woude de glo rie der werlt eñ verdoemẽ de p̃delheit der mẽſchen. Hi ſchp̃nt noch een onſprekẽde kindekẽ te weſen. mer al datmẽ aen hem ſien mach dat roept eñ predict eñ leert. eñ die ledẽ des ontſprekẽdẽ kindes de en zwi gen nz. In alle deſen wert dz oerdel eñ dz voele deſer werlt beruſpet eñ gheſtraffet eñ verwõnẽ. Wp̃e iſſer võdẽ mẽſchen als hi zp̃n koer hebben mochte hi en ſoude lie uer kp̃eſen te hebbẽ eẽ ſtarc lichaem ende ſulcke outheit die verſtant. enð reden ghe brup̃kẽ mochte dan eẽ clep̃n kindeken te weſen. O wp̃ſcheit die vter verborgẽheit godes ghetogẽ wert. O waerlicke bedec ten ende onbekende wp̃ſcheit die vlep̃ſch aen ghenomen heeft.

Ende mp̃n lieue brueders dit is dat godlp̃ke clep̃ne kindeken daer ouer veel iaren die propheet p̃ſap̃as võ propheteer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

de dattet ſoude cōnen wrakē dat quade eñ
kyeſen dat goede. Hier ō ſoe is dat quaet
die welluſt des vleyſches. eñ tis goet dat-
men dat vleyſch caſtye. Want dus heeft
dit wyſe kint ghecorē. die dat woert gods
is eñ nochtās een onſprekēde kindekē wāt
dat woert is vleyſch ghewordē eñ cranck
eñ onmachtich. dat niet doē en mach ghē
arbeyt lyden en mach dat woert is inder
waerheit vleyſch ghewordē. enō het heeft
in ons ghewoent. Wāt doe dit woert indē
beghinne by gode daer wonēde dit woert
welck is die ghebenedide zoen godes. doe
in enē ontoeganckelycken lichte. eñ hi was
allen mēſchen onbegripelic. wāt wye can
onder vinden den ſin godes. of wye heeft
zyn raetſmā gheweeſt. Eē velyſchelyc mē
ſche en can neet verſtaen dē gheeſt godes.
Doch ſo begripent nv die vleyſchelike mē
ſchen. want dit ewighe glorioſe ghebene-
dide woert is vleyſch ghewordē. Cōnen ſi
niet dā vleyſch begripen. ſiet dat woert go
des dat god is dats vleyſch ghewordē. ſi
horen doch dat nv indē vleyſche. O men-
ſche inden vleyſch wert dȳ voer gheſet de
godlycke wyſchede die wel eer verborghē
was. die du nv ſien mogheſte myt dynen
vleyſchelicken oghen. Dȳ werdet nv dat
ick ſoe ſegghen ſal vleyſchelicke ghepredic
ket. Vlye den welluſten dyns vleyſches.
want die doot ſtaet bidē inghāck v̄ vleiſce
lycker ghenuechten. Doet penitencien ſoe
ſal ghenaken dat rycke der hememelen.
Deſe dingen die predict di die ſtal daer ie-
ſus in gheborē wert. dit ſelue dz ropet oec
mede die cribbe daer onſe gheſontmaker
in gheleyt wort. dit ſpreken oec openbaer-
lycke alle die leden des cleynen kindekēs.
dit boetſchappen dȳ ſine tranen ende ſine
ſchreydē Xpiſtus iheſus ſcreyet. mer nyet
als die andere kinderkens pleghen. of hy
en ſcreyet niet daer om daer ander kinder
omme ſcreyen. dat beuoelen regneert in
ander kinderē mer incriſto ſo heuet de ver
ſtandelicke reden die ouerhant. die kinder
kens die liden mer ſi en wercken niet. wāt
in hem en is noch gheen v̇kyeſen des wil
les tot enighē wercke. Sȳ ſcreydē want ſi
liden hebbē. mer dat criſtus ſcreidet dat is
van medeliden. die ghemeyne kinderkēs
die beſcreiden dat zwaren iuc dat op adās
kinder gheleyt is. mer criſtus de beſchreiet
die ſundē die adams kinder hebbē gedaē.
Eñ daer hi nu zyn tranē voer ſtortet. daer
ſal hi namaels zyn bloet voer ſtorten

Och ouer die hardicheit myns herten
Och oft dz weſen mochte dat alſo als dat
woert vleyſch is ghewordē dat myn herte
oec mede vleyſchelyck mochte werden.
Want dat hebſtu here ons ghelouet doer
den prophete. Ick ſal vā v nemē dat ſtenē
hert ende een vleyſich hert ſal ick v weder
gheuen. Brueders chriſtus tranen
doen mȳ ſchamē eñ pyne lyden. ic ſpeelde
opter ſtraten eñ int heymelic des coniclyc-
ken houes wert ouer mȳ ghegheuen dat
oerdel v̄s dods. de enige zoen dyes conics
hoerde dat eñ hi ghinck wt ende ſettede vā
hem die conniclike croene ende nam oeck
enen ſack den hi aen toech doe hi ſtroyde
zyn hoſet mit aſſchen ende hi ghinck oeck
baruots op die coude eerde ende ſchreyde
ende helt hem oec ſeer qualycken dat zyn
knecht alſoe verordelt was ter doot. dit ſie
ick mit mynē ſchreyenden oghen aen en-
de verwondere mȳ hier van ende ick vra-
ghede dan wat die ſake is. ende het wert
mȳ oeck gheſegt. Wat ſal ick doen. ſal
ick nv vaſte voert ghaen ſpelen ende be-
ſpotten oeck myns heren tranen Sonder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

twiuel ben ic onwijs eñ õmachtich mijnē
ſinnē ſoe en ſal ic hem niet volgē noch oec
mede mit hem ſchrēpdē. Siet die ſake der
ſchaemten. Voert waer van coemt
mi pine eñ anxt. Sõder twiuel daer vā dz
ic mercke vter groetheȳt der medicinē hoe
groet dat is mijn ſiecte. Ic en wiſte dit nz
mer ic liet mi dūcken dat ic doe al gheſont
was. eñ ſiet die ſoen der heȳliger iōcvrou-
wen eñ die ſoen des ewighē almachtighē
godes die wort gebodē te dodē. op datmē
mittē duerbarē bloede zijnre wōdē minen
wōden gheheel ſouden ghenesen. O men
ſche bekenne hoe groet eñ hoe ſwaer dz dȳ
ne wonden zijn daer die heȳlighe ſoen go
des omme moeſt ghewont worden. Had
den dijn wonden niet dootwōdē geweeſt
eñ totter ewigher doot toe. ſoe en waer ihe
ſus criſtus die ſoen godes daer voer nȳet
gheſtoruen. Alreliefſte brueds hets
õs alſte groten ſcande dat wij õs liden ſoe
cleȳn achten daer wij ſien dat die ouerſte
moghentheȳt des almachtighē godes ſoe
groet medelidē mit õs heeft ghehad. Dȳe
ſoen godes ſchrēpet vā medelidē mittē mē
ſche die in lidē is die is wel te vredē eñ lach
ghet. Eñ als ic aenſie die groethedē d̄ me-
dicinen doe waſt mi daer wt die pijn ende
die ſorghe. Doch wil ic wel waer nemē die
ghebodē des ghoedē meȳſters. het ſal mȳ
noch troeſtelick weſen. wāt alſoe als ic be-
kenne die groetheit mijnre ſiectē vter coſte
lijcker medicinē die daer thoe ghebeſighet
wort. ſoe hebbe ic oec hoepe hoe groet dȳe
ſiecte is datmē mi noch helpen mach. wāt
anders en ſoude deſe wijſe meȳſter die de
ewighe wijſcheȳt godes is. Deſe coſtel me
dicinen daer niet aen ghebeſighet en zijn.
Want dat is openbaer dat ſi te vgheues
hadde ghebeſighet gheweeſt hadmen mȳ
mit lichter medicinen hebben moghē hel-
pen. mer vele meer en haddemen mȳ mit
deſer medicinen moghen helpen. Deſe ho
pe ſtercket õs wōderlijcke ſeer. eñ ſi maket
oeck mede onſe begheerten vuerigher tot
den wercken der penitencien. Ende dat ſo
helpet ons oeck mede ſeer tot onſen troeſt
dat die enghelen godes den wakendē her
den alſoe ghuetlicke toe ſpraken. Mer wee
v rijcken die uwen troeſt hebbet bi v ſeluē
eñ ghij daer omme onwaerdich zijt dē ge
benediden heilighen hemelſchē troeſt te ōt
fanghē. Hoe vele edelder luden nae dȳen
vleȳſche waren daer toe hoe machtigher
luden hoe veel wiſer ludē nae dȳer waerlt
die doe op haren ſachten eñ wel ghemaec
te bedden ſachtelijcken ruſteden eñ ſliepen
ende niemant van hem allen en was des
weerdich omme te ſien dat nȳeuwe licht.
of oeck mede ȳet te weten vander groeter
blijſchap die doe der werlt ghebotſcappet
wert. of den ſanghe der enghelen te horen
die doe ſoe ſuetelickē ſonghē Glorie ſi god
inden ouerſten eñ inder aerdē ſi vrede den
menſchē die van ghoeden wille zijn.

Die menſchen ſullen dā daer wt be
kennen dat die inden arbeȳt der mēſchen
niet en zijn die en zijn niet weerdich vāden
heȳlighē engel gheuiſiteert te wordē. Oec
ſalmen hier wt bekennen hoe wel den he-
melſchē burghers die arbeȳt behaghet die
wt gheeſtelicker meninghē wort ghedaen
daer ſi alſoe ghuettelijcken ende vriendeli
ken viſiteren beſuecken ende toeſpreken.
ende ſoe ſalighe ende oeck mede alſoe blijde
boetſchappen bringhen. die omme ha-
ren tijtlicken noetdruft wakende ende oec
mede arbeidende waren. Ende ten is ghe
nen wonder want zijn ſin daer die anſtaet
is die menſchelicheȳt die hem van god ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſet is dat ſi inden zweeten haers aenſichts haer broet ÿmmers ſouden eten.

Mÿn alrelieſſteghemindē brueðs merct aen naernſtelÿcke wat god al ghe/daen heuet tot uwer ōſaninghē eñ tot u/wer ſalicheŷt. eñ en laet niet ōvruchtbaer in v weſen dat leuēdighe eñ oeck mede dz crachtighe ſermoen dat een getrouwe ſer/moen heeft gheweeſt eñ tis waerdich alre ōtfanckelicheit. dat onſe lieue heer ihesus criſtus onſe wtuercoren veloſſer. niet mit/ten mōde merr niet mitten ſprekē mer al mitten wercken ōs heeft ghedaen. Meen di dattet mi niet moŷelic weſen en ſoude mÿn lieue ſeer gheminde brueders waert ſake dat ic wiſte dat deſe arbeŷt die ick nu doe ende oeck mede die woerden die ic nu ſpreke te niet ſouden ghaen in uwē hertē. eñ dat daer gheen vruchtē van comen en ſoudē. Wāt wie bin ic of oec wat zÿn die woerden die ic v ſpreken mach. En iſt mi arme ſnoede menſche die niet en bin. alſo moŷlicken dat ic aldus veel arbeŷdes toe ōgheues doen ſoude. hoe veel te gherechte lÿcker ſal die ghebenedide heer der mogēt heŷt hem moŷen ende op ons thoernich weſen iſt dat alle die wōderlicke wercken ende woerden die hi omme onſelſalicheŷt eñ tot onſer leringen ghedaen eñ gheſpro ken heuet. ouermits onſer verſumelheŷt ofte hardſinnicheŷt aen ons verloren endē ſonder vruchten ſouden bliuen. Dat dŷe ghoede heer veer moet laten weſen van ſi nen oetmoedighen knechten. die omme ons ſalich te maken die forme des knech/tes hem ghewaerdighet heeft an te nemē die enighe ſoen des almachtighē ewigen vaðs de van bouen al ghebenedÿt god is inder ewicheŷt.

Vanden ōbegripelicken nŷeuwē gheboren kinde des ewighen voergeſpro ken woerdes.

Sermoen. iiij.

En kint is ōs gheboren Een kīt dat out was vā iaren. Een kint nae dē lichaem eñ na out heŷt zÿnre tÿt. Dat out is vā daghē na der ōbegripelicker ewicheŷt des woerdes. Eñ al en is hi na der outheŷt gheen kint hi is nochtās nŷeuwe eñ niet alleen nŷeuwe. mer die ewighe nŷeuwicheŷt die alle dinc ōnŷeuwet eñ bliuet een in hem seluē. Eñ die hem daer vā ōueert die wort out. mer die hem ghenakē die wordē nŷeuwe eñ in eender nŷenwer manierē vādē ſeluē daer hi out vā is daer is hi oec nŷeu vā. Wāt ſi ne ewicheŷt en heeft gheen beghin ghebo rē te wordē eñ hi en heeft gheen eŷnde out te wordē. eñ dits ſine oude nŷeuheŷt eñ ſi ne nŷeuwe outheŷt. Doch die nŷeuheŷde deſer tÿtlicker gheboertē is al āders daer hi ons een ionc kint gheboren is om ons nŷeuwe eñ ionck te maken. die inder ewi cheŷt god eñ een ſoen godes gheboren is. omme die enghelen ſalich te maken

Die gheboerte is in vele meerder glorie. mer deſe heŷlighe gheboerte is mit meer der wtſtortinghe zÿnre barmherticheit. de ſe gheboerte is omme ōſen wille ghelciet die behouich waren der barmherticheŷt. Wāt ic ommebeuāghē bin mit menigher hāde ōſalicheŷt. welcke ōſalichz alſoe gro telic was dat icker mi ſeluē niet wthelpen en mocht. O heer toen ōs dÿn barmherti cheŷt die noch niet bequaem en zÿn te ken dine ewige glorie. Laet ōs opēbaer ōſcinē die ghoedertirenheŷt eñ die mēſcheŷt ōſes behoudees ende onſes godes. op dat wÿ

daer mede bequaem moghen worden die
vertoent worde die moghētheẏt eñ ghoet
heẏt ōſes godes. Toen ōs heer dȳn barm
hertichheẏt die aenghenomen heeft ons ſa
licheẏt eñ mit eender nẏeuwer manieren
zȳns verbermens mitter ſeluer ſalicheden
den ongheuallighen te hulpe comet. wāt
daer omme heeft die wiſe barmherticheit
eñ die godlicke ſalicheẏt mitter menſcheli
ker onſalicheẏt haer vȇnighet indē pſoen
ōſes middelaers. op dat ouermits den eer
waerdighen heẏligen ſacramēten v̄ enich
heẏt inder cracht der vȇriſinghe die ſalicheẏ
den vȇſlinden ſoude die ōſalicheẏt eñ dat le
uen den doot vȇteren ſoude. eñ ſoe die men
ſchē alle te ſamen gheglorificeert gaen ſol
den inder ghemeenſchap der godlicker na
turen. Eñ alſoe gheheellȳcke ſoe heuet die
grote godlicke ghoedertirenheẏt alle dẏe
crancheden eñ noetdrufticheden der men-
ſchelȳcker naturen ſonder die ſunde aenge
nomen daer die mēſcen omme der ſundē
willen in gheuallen was. dat hi oec mede
niet verſmaet en heuet die behoefticheẏ dē
der kintſcheẏt aen te nemen. eñ te lidē ſoe
dat hi in allen dinghen den anderen kinō
ghelȳck woude weſen wtghenomē dat hȳ
vā den heẏlighen gheeſt in die ſuuere ōbe-
vlecte maghet ōtfanghen eñ oec mede ge
boren was eñ in hem ſeluē al die ghebreck
licheẏt die wȳ vā ōſen eerſtē ouders gheto
ghen hebbē ghereinighet eñ oeck mede ge
heẏlighet heuet. eñ die ander gheboertē in
hem een ſalich beghin geſet heeft

Aldus mȳn lieue brueðs eñ wtuer
coren vrienden criſti iheſu is ōs dit cleẏne
kindeken gheboren eñ die ouergrote god-
lȳcke moghentheẏt heuet haer ȇmmers
ſoe wōderlȳcke ſeer vȇnedert dat ſi haer nz
alleen ghelȳck ghemaket en heeft dē ghe-
meẏnen ſterffelȳcken menſchē mer oeck
mede den cleẏnen crancken onnoſelē kin
derkens. Wie ſoude ſmaken mogen
hoe ſoet eñ hoe ſalich dat die kintſcheit is
welckes crācheẏt eñ onwȳſcheẏt ſtarcker
eñ wiſer is bouen allen menſchen. Wāt hi
is die cracht eñ ſonderlinghen oeck mede
die wȳſcheẏt godes die ſine godlicke ende
ghoedertirenlicke wercken in ōſer crācheit
wercket. Wāt die cracht deſes cleẏnē kẏn-
dekens verwinnet alle die printen deſer el
lendigher werlt. eñ hi bindet den ſtarcken
ghewapenden eñ vāghet den wreden tirā
ne eñ hi maket ōſe vangheniſſen vri. Dẏe
ſtomme eñ ontſprekende ſimpelheẏt dies
kindes maect die tonghen der ionger kin
deren wȳs ende doet den menſchen ſpre-
ken mit enghelſchen tonghen eñ heeft oec
guerighe tōghē. Eñ dit lieue gebe
nedide kint dat van buẏtē ſchȳnt te weten
is die ghene die dē mēſchen leert eñ oec me
de den enghelen. Wāt hi is god alre cōſten
hi is die wȳſcheẏt eñ dat woert godes. O
heẏlighe eñ ſuetſte kintſcheẏt die der men
ſchen herten gheeſſte gheware onnoſelhei
de. Wāt ouermits di comet alle outhz we
der totter ſaligher kintſcheẏt. eñ wordt dẏ
ghelȳck niet in cleẏnheẏt der ledē mer in
oetmoedicheẏt der geuoelens eñ in goedē
godlȳcken ſeden.

Hȳ adams kinder ic ſegge v dat ghi
alle te groet wilt weſen in uwen ogē
eñ waſſ op totter groetheẏt der giganten
in uwes ſelues oghē mer ten ſi dat ghȳ v
bekeert eñ wort als dit lieue cleẏne kẏnt.
ten ſi dat v ommate grote hoecheẏt haer
nederbughet ghȳ en ſult niet mogē ghaē
doer deſe oetmoedighe dore. Hier omme
iſt ſonder twiuel dat hi in vele landen die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hoefden te ſloten ſal. eñ watter mit haerē
houerdien comē tot deſer oetmoedigher
doren die ſullen haer hoefdē te ſlotē eñ we
der omme te rugghe vallen. Wat ſal ick
ſegghē. Wiltſtu noch groet weſen vā ſinne
alſtu ſieſte dat god ſoe cleŷn is ghewordē
voer dinen oghen. Hi heeft hem ſeluē ſoe
ſeer ōnedert dat hi bina niet en ſcheen te ſi
ne ſonder wien temael niet en is ende du
willeſt dŷ onmanierlicken opblaſen ende
ōheffen eñ laetſte di dūckē datſtu wat gro
tes biſte alſtu ŷmmers niet en biſte. Die a
poſtel roept di thoe datſtu dŷ ſeluē ōleides
Wāt al waert alſoe datſtu wat waerſte. ia
ŷmmers datſtu wat grotes waerſte ſo ve
le te meer waert di noet datſtu dŷ ſeluē in
allen dinghen ſoudeſt veroetmoedighen.
Soe ſeŷde die wiſe man aldus Hoe dattu
groter biſte ōoetmoedighe di ſeluē in allē
dinghen eñ du ſult gracie vinden bi dŷen
almachtighen god van hemelrŷcke. Dŷe
den houeerdighen wederſtaet eñ den oet-
moedighen gheeft hi ſine gracie. Wāt op
dat hi dŷ in hem ſeluen een exempel ghe-
uen ſoude doe hi die alremeeſte was is hi
ghewordē die alre oetmoedichſte. eñ oec
mede die alreminſte Het was hem cleŷ
ne dat hi minder was dan die enghelē. an
nemende die menſchelicke nature. Hi wol
de oeck mede minder weſen dan die men
ſche doe hi wort een cleŷn ōtſprekēde ionc
kint. Dit ſal altoes aenſien die goe
de goddienſtighe mēſche eñ hem ſal hi im
mers daer in vbliden. die boſe eñ houeer-
dighe ſullen dit aenſien eñ ſi ſullen oec me
de confuŷs eñ beſchaemt worden. Jc ſeg
ghe dat wi den aenſien ſullen die immers
gheheel eñ al onghemeten is. ende omme
onſen wille een cleŷn kint ghewordē is.
den alle creaturen mit rechte ſullen aenbe
den. dat wel een wōderlick groet godlŷck
mirakel is. een verloſſinghe der goddiēſte
gher glorien der oetmoedigher. verdome
nis der boeſer. eñ een neder val der houeer
digher. O eerwaerdighe ende wō
derlŷcke godlŷcke verborghētheŷt hoe hei
lich eñ hoe veruaerlicken is uwen naem.
fonteŷne der barmhertichheŷt. eñ eē afgrōt
der oerdelen des rechtueerdichedē godes.
Wie heuet van deſer fonteŷnen ghedronc
ken eñ en heeftſe niet bemint. Wŷe heuet
dit afgrōt aenghesien eñ hem niet en ver-
wondert. Soe wie dat niet beminnet en
henet dats wel een ſchalc eñ een boes mē
ſche. Des ghelŷck die niet verwōdert en he
uet die en heuet gheen kerſten herte nochte
gheen verſtant in ſinen liue.

Doch du en doruest voer dat oerdel
niet alteſeer vernaert weſen iſt datſtu zŷn
barmhertichheŷt ghuetlŷck ende vriendelic
ken ontfangheſte. Want hi heuet veel lŷe-
uer datmen hem beminnet eñ oeck mede
lief heuet dan datmen hem ontſiet. Dŷe
liefte der kinderen die offert vele vrilicker
eñ oeck mede vele willichlŷcker dā die ge
dwōghen anxt der knapen. Eñ daer ōme
doe hem ons heer eerſt den ſterfelŷckē mē
ſchen vertoenen woude doe woude hŷ hē
alreliefſt een cleŷn kindeken toenen eñ hŷ
woude meer lieuelic ſchinen dan veruaer
lick op dat want hi quam omme die mē-
ſchē ſalich te maken eñ niet te veroerdelen
ſoe toent hi liefte daer hi die menſchen me
de mach trecken tot zŷnder liefte eñ min
nen. eñ hi bedect eñ en wil noch niet toenē
daer ſi vā veruaert mochtē worden.

Laet ōs daer omme mit goet betrou
wē toe ghaen tottē throen zŷnre graciē eñ
oec mede zŷnre genadē die niet ſonder ār
ſten dencken en moghen vanden throene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

zynre gloriē. du en ſalt hier niet vindē om
dā veruaert te wordē. ghē ſtrēgheit daer
du vā heuē dorſte mer alle goedtirenheyt
tot dine troeſtinghe. Eñ daer en mach nie
māt weſen die lichtelicker is te vreden toe
ſetten dan die moet deſes kindes. wāt hy
biet hem ſeluē altoes bereyt totter ſoenen
den ghenē de teghē hem miſdaē hebbē eñ
hi voercoemt hem eñ ſendet ſine bodē tot
hem om vrede mit hem te makē. Eñ iſt dz
ſelue vrede an hem begheren hi ſalſe ons
gheuē voer hem eñ voer ſinē engelen.

Aldus ouerdraecht wel mitter god
licker ghoedtirēheyt wāt hi omme ōs een
cleyn kindeken ghewordē is. omme dz wi
vreedſamelickē ghetroeſt ſoudē wordē in
den aenmercken zynre gheboertē O
myn lieue ſuete kint ieſu hoe groet ſo ſal
die menichuoldicheyt weſen dynre ſueti-
cheyt dieſtu noch behuedet hebbeſt dē ghe
nen die dy ōtſien. eñ die in dy hoepē ſalſtu
volmaken. den alſoe grote ſueticheyt be-
weſen hebſte die di noch niet en bekenden

Noch iſt ſonder twiuel wel grote ſoe-
ticheit die gheen ghelijc en is eñ een ōtſpre
kelicke ghoedertirēheyt godes dat ick ſien
mach mit minē oghē dat god mi geſcapē
heeft eñ hi omme minē wille gheworden
is een cleyn kindeken.

Waerlic o heylighe waerdighe lief
ſte kint du biſte dat heyl myns aenſichtes
eñ myn heer myn god. Eñ al biſtu tſamē
vol ſoetichedē eñ begeerlicheden eñ ſalich
hedē. nochtās ſoe maket my die cleynheit
dynre kintſcher ledē di noch ſoeter eñ min
nelijcker. Wāt in deſen wordeſtu begripeli
ken eñ begheerlicken. den ſinnē eñ vā liefdē
der gheenre die noch cleyn zijn eñ noch niz
bequaem en zijn dy te ethē als een crachti
ghe ſpiſe. Tis ſuet eñ te mael ſuet eñ wel
ſmakende te dencken eñ weder omme to
dencken dat god een cleyn kindeken ghe-
worden is. eñ deſe ſueticheyt heuet macht
te gheneſen eñ te vſoeten alle bitterheydē
eñ vkeertheyt eñ hartſinnicheyt dyes ghe-
moedes. eñ alle onſtichtighe woerden eñ
ſtuerheyt der ſeden. Wāt ic en can dat niet
ghelouē waer die ghehogeniſſen is deſer
godliker ſoeticheyt dat daer die bitterheit
toernicheyt of die quade droefhz of ōwaer
dicheyt enighe ſtede ſoude moghē hebbē.
eñ niet medallen vlaghet en ſoude werdē

Brueders aldus ſullen wy dat nyewe
gheboren kint waerdelic dācken eñ louen
eñ in eendrachticheyt der ſtemmen wt dē
monde der ſughēder kinder ſal volbracht
worden die lof des iōghen ſughēden kīts
ōſes lieues ghebenediden heren iheſu cri
ſti. Die mit ſinen vader eñ mittē heylighē
gheeſt lof ſi eñ volhertelicke bliſchap inder
ewicheyt tot ewicheyt. Amē

Hoe dat die heylighe dach der thoe
coemſten ons lieues heren nyemāt te vol
le nae haerder waerdicheyt ouerdēckē en
can noch en mach

Sermoen. v.

Jt gheynen woerden en mach-
men wtſpreken dat ic in mynre
herten begripe. Want dat groete
wonder der godlicker miraculen vuaert
mi. ende als ic oec mede alle dingen ouer
legghe ſoe worden wy die dinghen nocht
onbekender. Wie macht te volle ouerdēckē
den dach zynder thoecoemſten de alle din
ghen gheſchapen eñ ghemaect heuet.

Daer omme worden ontſprekende alle
tonghen. die memorie wort vghetē. endē
alle die ſinnen worden onbeuoelick. ende
ōs wort gheopenbaert een licht der onghe

woꝛ̄licker nẏeuwicheẏt eñ alle creaturen
dẏenē der concoꝛoulicker kitwininge.
Daer gheſcien grote miraculē indē he
mel eñ inđ aerdē eñ alle creaturē godes
hebbē te samē ghezworē inden dienſte der
godliker gheboerten. Die hemel wert ghe
reẏket mit eender ſunderligher wellichten
der ſterrē ſoe dat alle vier hoken deſer we
relt daer vā v̓lichtet ſal wordē. Eñ
al die werlt v̓wōdert haer dȝ die hemel eē
nẏewe licht voert brenghet eñ dat die ghe
woꝛ̄lẏke loep der hemelē nu tot nẏeweu
eñ ōghewoꝛ̄lẏke dinghē hem keert. Die
caldeẏ ſien nv iden hemel dat balaam af
ter ghelatē heeft inder ſcriften Daer
ſal eene ſterre op gaē ſeẏde hẏ wt iacop.
eñ een mēſche ſal daer gheborē werden in
ẏſrahel Deſe ſterre quā voert inden hemel
eñ god wert gheborē inđ aerden den ſine
beſittighe is vā der zee totter zee Die co
nighen vā tharſen bereẏdē hē mit nẏewē
gauē ō te ſiē die nẏeuwe moeder eñ nẏeu
we gheboerte Een ſōteẏn vā oliẏe ſpringē
de wter aerden Die tempel te romē dat ſi
een ewich tēpel hietē viel neder daer al die
ſtat vā romē ẏmmer al die werelt langhe
ouer ghetimmert hadden Wāt doe die vā
romē i gehogeniſſe haerder groter gloriē
eñ haerū victorien een ſonđlinghe wercke
vā enē tempel ghetimert haddē vraech-
den ſi vā allē harē afgoden dat al duuelē
waren hoe langhe dat dat wonđlike ſtarc
ke werck ſtaen ſoude mogen eñ hem ghe
ātwoert wort hem tot dat een iōcfrouwe
een kint wōne Eñ wāt dat hem dat ōmo
ghelick dochte weſen ẏmmermeer te ghe
ſciedē ſo hieten ſi dat te weſen een ewich tē
pel Mer inder ſeluer nacht dat die bloem
voert quam wt der onbeulecter cameren
ſoe viel al dat wōdlẏke ſtarke werc alſoe
neder. datmē nv van we bekēnen en can
dattet daer ẏe gheſtaen heeft O beth
lehem die een ſtat biſte des ouerſten god i
dẏ eñ i dinē dorpē ōmelanghes zẏn hudē
wōderlicke dinghen gheſien God ſughet
der ioncfrouwē borſtē eñ wert ider cribbē
gheleit eñ in doeckeren ghewōden eñ als
hẏ ſine handen wat ruum mochte hebbē
reẏkede hi ſine handekens tot zẏnē lieuer
ghebendider moeder eñ ſpeelde haer toe
eñ vriēdelick aē ſach Die coniginne der he
melen verwōdert haer mit groter reue-
rencien in deſen wōderlicken miraculen
Si ouerpenſet in haerder hertē hoe haer
die ēghel gabriel dȝ godlic grueteſel broch
te hoe ſi den zoen godes ontfanghet hoe
dat kint gheboren waert eñ haer v̓wōder
de zeer dat hi ſoe tot ons comē wolde die
alleen machtich was ons te helpē Joſep
ſtaet vā veers eñ verwōdert hem zeer in al
len deſen godlẏken wercken ende des en
can hi hem niet te volle verwonderē hoe
hi tot deſen hoghē ſaken gecomē is Daer
was oec bi die grote mēſchte der heẏliger
engelen eñ ſi ſinghē mit glorioſer ſtēmen
Glorie ſi gode inden hoechſten Die herdē
comen daer tho eñ ſi vindē dat kindeken
eñ die maghet Eñ die wōderlẏke ſterre
ghaet den coninghen voer eñ ſi comen eñ
aenbeden dat kint ende bewiſen der moe
der eer ende waerdicheit Sẏ offeren haer
ghauē ende veroetmodighen hem onder
die godlike moghentheit. Herodes dẏe
wert hier van ghetrucet als hi dit wōder
hoert. ende al die ſtat van iheruſalem die
werde mit herodes gediſturbeert. die ſcri-
ben ende die meeſters vander wet werdē
gheuraghet om deſen ſaken ende ſi tugē
datter is gheſchreuen.

Die coninck herodes die venſede hem

dat hi dit kint mede aenbeden woude. eñ ſine boeſcheit die ghinc te nŷete. Ende die heilighe drŷ conighẽ die trecken doer enẽ anderẽ wech tot haren landen Die vrede die in menighẽ iaren nŷe en was gehoert die regnierde ouer al die ghanſe werlt ſoe dat alle die werlt wt den ghebodẽ des keŷſers tot enen tſŷns werde beſcreuen . Een fonteŷne vã olŷ coemt daer vter eerde.

Wat mach dit alteſamen anders beduden dan dat die ghoede gheware vrede inder eerden was ghecomen eñ dz wŷ toe gheſcreuen werden burghers des hemelſchen rŷckes. ende dat die weerde fonteŷne der godlicker barmherticheit vter gebenedider maghet marien ghecomen is in deſer ellendigher werlt . Hier van ſo ſtaet gheſchreuẽ in canticis canticorom Wtgheſtorte olŷ is in dinen naem . Die heilige gheeſt die dit ſchrift de heuet ghedichtet en heeft gheen cleŷne ſueticheit zŷnder gracien in deſen capittel ons achter ghelaten doch ghi zŷt vanden langhen waken deſen voerleden nachten . ſoe zeer vermoŷt dat ghi nauwe den ſlaep en cont kerẽ van uwen oghen. Mer verwackert v een weŷnich ende keert die ſlaep wat van uwen oghen . Ick hope hi ſal bi ons weſen van wŷens heilighe gheboerte wŷ ſpreken. ende hi ſal onſe herten verlichten ende verloſſen van alder traecheit . Al die ſomme onſer woerden dŷe wŷ willen ſegghen wert ghenomen wt der kiſſen des geens die al zŷn raet is als die raet godes . Dat is die eerweerdighe heilige vader die abbet van clarendael. welckes gheſtelicheit eñ vroetheit ende heilighe leuen ende gherucht alſoe veer als die latŷnſche tonghe gaet wel bekent is. Seer gheerne wil ick ſine bordẽ aenbeden. Mer no laet ons weder thoe ghaen tot dat gheen dat wŷ voer genomen haddẽ. Die goedertieren heilighẽ gheeſt daer al dat boeck cantica canticorũ wt gecomẽ is. heeft õs i deſẽ drien woerdẽ drŷe dinghen achter gelaten te onderſuecken . Als deſe die naem des brudeghoms ende waerom dat hi den olŷ is gheliket ende hoe hi wtgheſtortet heuet. Want hŷ en noemt den naem niet . noch hi en ſegt niet vander ghelikeniſſen. noch oec mede vander wtſtortinghen.

Laet ons dan eerſten ſien vanden name. Alſmen al die heilighe ſcrifte ouerleſet ſoe vintmen vele namen daer deſe zeer gheminde brudeghom mede ghenoemt wert. mer allẽ mach mẽſe begripẽ in tweẽ namen· Want daer en is gheen van hem allen mẽ en ſal daer in vindẽ ſine almachtighe moghentheit of ſine onwtſprekelike goedertierenheit.

Dit kint godes daer ick ock dicwil vã pleghe te ſpreken doe hŷ inghe leŷt was in dŷe coninclŷke ſlaepcamere hoerde hŷ daer vanden godlicken monde van deſen tween namen Die moghentheit godes is ſegt hŷ ende die here hoert thoe te hebbẽ barmherticheŷt. Ende onſe behouder die gheeft ſelue dat ghetuŷch der propheteliker waerheŷt. ende ſegt oeck tot ſinen diſcipulen . Ghŷ hiet mŷ meŷſter ende here . dat hi ſegt dat hoert totter mogẽheit mer meŷſter dat is een naem der goedertierenheit alſoe dat een dat dẽ meŷſter toe hoert te weſen ghodertieren. Want alſoe als ghodertirenheit is indẽ hongherighẽ ethẽ te gheuẽ. ſoe iſt noch meerõ ghoedertierẽheit die hõgherige ſiel te ſpiſen mz bekẽniſſe der waerheit dat dẽ meeſterẽ to behoert. Laet õs no ſiẽ welc vã diſen tweẽ namẽ wtgeſtortet wert. Of die ghebenedide naem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

der moghētheÿt wt gheſtort werdet iden
name der goedtierētheÿt of dz die goeder
tierētheÿt wt gheſtort werdet inden name
der moghētheÿt Mer dat moet zeer
veer weſen dat de grote goedtierenheit be
ſloten ſoude wordē in zÿnder mogētheÿt
Wāt daer is gheſcreuē Sine barmhertic
heÿt die ghaet bouē allen ſinē werckē. Het
is daer om al zeker dat die moghēheit go
des huden wt geſtortet wert i veel meerd̄
goedertierētheÿt als die hemele gedropen
hebben vāden aēſichte des ghebenediden
almachtighen godes.

Ende die ghene die zeer out van da
ghen was. die is huÿden gheboren ende
oec mede ionck gheworden·vander heÿli
gher ioncvrouwelickē lichame der lieuer
ghebenedider maghet marien. Nÿemāt
en mach hem verhueden vā deſer hetten.
want die ouervlodighe milde wtſtortin-
ghe der olÿen is vāden hoefde neder gelo
pen inden baerde daer de nederſte gheere
des cledes mildelÿc mede bedropen is.
Die ouervloedighe barmherticheit is ſoe
groet dat ſi niet alleen biden naem d̄ wt-
ſtortinghe ghenaemt wert. mer oeck bÿ
den naem der vernederinge eñ ōmetinge
Want als die apoſtel ſegt. Hÿ heeft hem
ſeluen vernedert aenemēde eē forme des
knechtes opten dach van hudē. ende mÿt
alder ſaftmoedicheit end̄ barmherticheit
is hi voer ghecomē vter ioncvrouweliker
camerē. Die onbegripelÿcke godlike wÿſ
heit en wiſte ghene ſueter maniere om de
mēſche mede te vloeſſen Wāt alle die goe
dertirenheit die inden ſcatte der ewÿghee
godheden geuōden mochte werden is te
ſamen inden ioncvroulickē lichaem vga
dert Vā groter blÿſchap en can ic mÿ ſel-
uen niet onthoudē. als die almachtighe
ewighe moghētheit ſine godlike nature
bedecket heeft mitter naturē mÿnd̄ ſterſ-
felicheÿt. ende mÿ ongheuallÿghe inder
rÿcheit end̄ in zÿnder godlicker glorīē nz
in eender corter tÿt. mer inder ewicheÿt
beſlutet en vereñighet.

Mÿn heer wort mÿn brueder ende de
lieft des brueders ōwinnet den anxtē des
heren Heer iheſu chriſte ic hoer dÿ gherne
regneren almachtichghe ewich god in dē
hemel Noch lieuer hoer ick daſtu een mē
ſche ghehorē werdeſt inder eerden. Alder-
liefſt hoer ic daſtu die pÿne des cruces eñ
die naghelen ende dat ſpeer lideſt om mÿ
nen wille. Want deſe wtſtortinghe teuā
ghet alle mÿn begheerten. Als ic deſe din
ghen ouerdencke ſoe wert mÿn herte heet
eñ wertd mit deſen leuendich makenden
drancke der godliker liefdē ghepurgheert

Dit leuendighe woerden die groten
cracht hebben. eñ ghaē die ſiel doer bouen
enich ſcharp zweert ende comen al totter
ſceÿdinge der ſielen eñ des gheeſtes eñ be-
ſuecken de ſamenighē d̄ leden eñ die mor
ghe. Een vā diē die eē meeſter was d̄ pro-
phetē ofte ond̄ dē meeſterē ghereckēt heeft
vā deſer wtſtortige mit ſeſterhāde namen
zeer wōderlÿcke eñ oec mede ſubtilike diſ
puteert Sÿn naē ſal hetē ſegt hi wōderlic
een raetſmā. ſterc god. vader der toecomē
der werlt. een prince des vreden

Mÿn heer was wonderlick onder dē
choren der engelen. daer hi hoerde den lo-
ueſanc zÿnder glorien. Hi was oec mede
wonderlick der wonderlÿcker creaturen
werckēde wōderlike dingē in dē hemel eñ
inder eerdē. eñ i allē afgrōdē. Mer ic was
ſo indē ſlÿcke der onreÿnicheit eñ der on-
ſalicheit bewētelt. eñ alſo onſalich eñ alſo
ongeuallich dat bÿ na al dē hoep verlorē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hadde ẏmmermeer daer wt te comē Hẏ
was inder glorien eñ ic inder onſalicheẏt
hi was wonderlic ende ic was ongheual/
lich Sẏn naem is heilich eñ veruaerlic dē
die edele hemelſche creaturen naeuwelic/
ken en deruen nomen. Alſoe langhe als
deſe naem beſloten enõ gheheel bleef hoe
ſoude ick hē dan moghē begripen den die
oghen der enghelen naeuwe aenſien en
moghen mer niet doer ſie. Sẏet nv ende
mercket deſe wtſtortinghe. Die ſelue heer
die wõderlijc was dē enghelſchen ſcharen
die neẏghet ſine hemelen eñ comet neder
ende hi is ghewordē een raetſman der
menſchen. die ghebenedide naem der mo
ghētheit wert wtghestort in enen name v̄
goedertierēheit. eñ die wõderlic was indē
hemel die is ghecomen inder eerden om
den mēſchen te raden. Sine coniclicke cle
der bedeckede hi mittē cledeeren onſer on/
ſalicheit. ende hi neẏghede hem tottē ſlijc
ke daer ick in lach. mer hi en wert daer nz
in bedouen eñ dorſt ict ſegghen ſoe ſtac hi
in die dẏepe onreẏnicheit. eñ ſoe reẏkede
hi ſine rechter hant den wercke zijnder hā
den. Hẏ treckeſe vter dẏeper õreẏnicheit
eñ als hiſe wtghetoghē heuet ſoe waſſchet
hijſe. eñ als ſi wel gewaſſen zijn cleet hijſe
eñ hi brēghetſe weder eñ hi maectſe ſtarck
Hẏ reẏket ons ſine rechter hāt als hi ghe/
boren werdet. in dien dat hi ons toe ſpre/
ket eñ ons leert hoe wi leuē ſullen ſo trect
hi ons wt Hi waſſchet ons in ſinē bloede
als hi ſterue. hi cleet ons als hi verriſet. eñ
als hi te hemel vaert ſoe brenghet hi ons
weder. Hi ſtercket ons als hi õs dē heiligē
gheeſt ſendet. Hẏ was mẏ wel een ghoet
raetſman dẏe den hi ghaf mit zijnē doot
beſchermede. Hi leerdeſe als die ewange
liſt ſegt als die ſelue macht hadde ende nz
als die ſcriben ende pharizeen.

Dat hi god hẏet eñ ſtarc dat zijn twee
namen die moghētheit beteẏkenen. mer
god wert wtghestort in enē vader der toe
comender werlt. Dat hi ſtarc is dat wert
wt ghestort in enē prince des vredē. Jck lo
pe deſe dinghē mit corten woerden ouer.
wāt ghi al mede zijt eñ oeck dē ghenē ſpre
ke den die euwe wel kundich is. Du onge
uallighe lucifer wat is dẏ ghemeēs in de
ſer wtſtortinghe eñ wtuloẏnghe. Alle die
weghē gods zijn dij alte ſamē voer geſlo/
ten eñ dijn boſe oghen zijn verdonckert.
Voert meer ſoe heeft mijn wonderlijc ge
weeſt in zijnder heiligher gheboerten. Hẏ
was een goet raetſman in zijnder prekin
ghen ende in zijnder leringhē. Hẏ toende
hem god te weſen in menighē wõderlikē
miraculen hi was wel ſtarc in zijnder glo
rioſer paſſien. hi is een vader der toecomē
der werlt in zijnder v̄riſeniſſen. een prins
des vreden in die ewighe ſalicheit des he/
melſchen rijckes. En wilt niet v̄uaert we/
ſen in die nẏeuwicheit der woerdē. Tē is
niet nẏeuwe dat wij voert brenghen. Jn
voertiden iſt wel ghesciet dat ſommigher
menſchē namē v̄wādelt eñ ſoe te ſpreken
wtghestort zijn als abrā in abrahā. ſaraẏ
in ſaram eñ of mē daer ẏet meer mochte
vinden indē oldē teſtamēt. Mi comt voer
een ander ſtede daer men duſdanighe wt
ſtortinghe mercken mach God ſprac mit
moẏſes vā die vloſſinghen der kinderen
wt dē lande vā egiptē eñ wt dē handē des
conics pharao eñ onder anderen woerdē
vraghede die heilighe propheet õſen herē
wat zijn name was eñ die heer antwoer/
de hem ende ſeẏde. Jck bẏn die is dat is
mijn naem inder ewicheit dus ſelſtu ſeg/
ghen kinderen van ẏſrahel. Die is die he/

uet mÿ tot v gheſent Moÿſes waert ver/
uaert van deſen hoghẽ woerdẽ godes die
quaet te verſtaen waren of hi ſegghẽ wol
de woerdẽ ghaen bouẽ mÿn vſtant ten ſi
dat ſi het wt gheſtort werdẽ. Eñ hi hoerde
vã der mogẽtheit godes. Jc bÿn abrahãs
god ÿſaacs god. eñ iacobs god Nu merct
deſe wtſtortinghe God der enghelen eñ
god der hemelſcher crachten hiet hem te
weſen god der menſchen·

Laet ons lopen lieue brueders inden
coeke deſer saluẽ. Laet ons lopen tot der
olÿen van ſchoenre oliuen ghedropen is
daer niet onreÿns mede ghemenghet en
is eñ daer ghene bitterheit in en is. Deſe
olÿ maket dat aenſicht der mẽſchen vrolic
eñ heelt die wonden ende ſericheÿdẽ ende
gheuet ſueticheit Onſe ghoede ſamaritaẽ
heuet den die van dẽ alre quaetſten moer
ders ſwaerlic ghewont waren wÿn ghe/
brocht ende olÿ om die wõden te reÿnigẽ
ende die ſericheit te ſaftẽ. Mer veel olÿes
heeft hi ghebrocht ende luttel wÿns. Veel
barmherticheit eñ luttel gherechticheit.
So betaemdet zÿnder barmherticheit eñ
ſoe waſt noet den ongheualligẽ mẽſchẽ
Die rechtuaerdige man ſegghet. en ghãt
niet mit dinen knechte int gherechte.
Want voer dinen aenſichte ſoe en ſal nÿe
mant gherechtich gheuonden werden vã
alle die gheẽ die leuen Mer crone mi ſegt
hi in dÿnder groter barmhertícheÿt ende
oec mede in dinen verheuinghe.

Aldus lieue brueders ſoe is hi gheco/
men ende heeft mit hem ghebrocht. v. va
ten mit olÿ eñ. ÿ. vaten mit wÿn. Want
die geeſtẽ v̄ wÿſcheit eñ des vſtandes. des
rades der wetentheit eñ der ewigher goe/
dertierenheit. deſe luden alle ſueticheit en
de barmherticheden. Die ſtarcheit ende
der mede die anxt die zÿn wÿn hadde die
machtige ghedroncken doe ons heer ihe
ſus criſtus onſe lieue eñ wel zeer gemin
de ghebenedide geſontmaker indẽ gheeſt
der ſtarcheit neder clam ter hellen al õuer
uaert mer zeer ontſichlÿcken. Laet ons
nv voert ſien mÿne alderlieſſte brueders
waer om ſinen naem der olÿ ghelijket is.
Dÿe olÿ of ghi niet beters en hebt lichtet
ende voedet ende saluet. dit ſelue doet die
naem ihesus criſtus ende heer is eẽ ghoe
de ghlickeniſſe Alſmẽ prediket ſo lichtet hi
hi voedet alſmẽt innichlike ouerdencket.
ende alſmẽ hẽ deuotelike aenropet ſo ſaf
tet hi ende saluet. Siet doe dat ſcone cla
re licht der heÿligher kercken dat licht de/
ſer namẽ op die kandelarẽ haerder predi/
cacien õme drogen en blinckede doe niet
dat licht godes. eñ die ſalicheit deſer heÿli
gher namen ouer alle die werlt. eñ en is
alle die ommeghanc der eerden niet daer
van beroer ende beuende ghewordẽ van
der wonderlÿcker claerheit deſes lichtes.

Inden name ihesu chriſti ſeÿde dÿe
prince der apoſtolen ſinte peter tottẽ croe/
pel Ghinck daer niet wt ſinte peters mõt
als een blixem doe hi noẽde den naem dẽ
die mont godes ghenoemt had. ende al
tehandes werden vaſt ende ſtarck die be/
nen ende die voeten des cropels. Die naẽ
ihesus als origenes edelſte tonghe wtge/
ſproken heeft is ſuet ende glorioes. ende
is alles dÿenſtes ende oeck eren alõwaer
dichſte. Ende ten betaemde niet dat den
naem enich menſche inder werlt eerſt ſol
de brenghn mer een edelre creature Want
al die propheten die voer gheweeſt hebbẽ
die en hebben deſen naem niet bekent. of
ſi hebbẽ daer van ghezweghen. ende dat
voerdel is ghehouden den engel gabriel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die mit ſinē hey̆lighē monde der hey̆liger
ioncvrouwē dat al ȳperſt botſchapte Die
propheet ȳſay̆as doe op ghetoghen was
indē gheeſte ſiet of hi niet en ouerdraghet
vā woerden des heilighē enghels. hēt tot
ten wtſpreken des alderhey̆lichſtē names
Inder waerheit ſoe voet die naem ieſus.
eñ daer en mach ghene ſaligher voedighe
weſen inder ſtede der voedinge daer ons
god gheſet heuet. Wat mach daer weſen
dat alſoe die ſiel vet maket. Die naem ihe
ſus is honich in den monde. Hi is ſuete
melodie inden oren·ende inder volherte/
like blijſchappe inder hertē· Alle die ſpijſe
die hier niet mede ghecoket en is de is on
ſmakelic. ende oeck mede wat ſcrifte dat
mit deſer heiligher oly̆en niet ghesmeert
en is. dat en mach niet ſmake noch ſuet/
ticheit in hem hebben.

In voer tijdē was mȳ tullius ſeer ſue
te ende ſy̆renes hoerde ick ghaerne. ende
deſe eñ deſer ghelijc haddē bi nae al totter
doot toe mijn verſtant tot hem ghetoghē
Die ewe ende die propheten eñ dat ewā/
ghelium eñ al die glorie der heiligher ſcrif
ten mijns heren enō zijnder knechtē doch
ten mȳ weſen vā cley̆nder waerden Mer
nv en weet ick niet dat mȳ ghenuechlijc/
ker is te horen dan y̆eſſes zoen dauid. die
mit menigherhāden manieren vā woer/
den ende van gheeſteliken ſinnen al de an
dere daer ick ſoe zeer groten ſin toe plach
te hebben ontſprekende ende ſtom heeft
ghemaket.

Die ghebenedide naem ihesus de ſaf
tet oeck ende ſaluet. Want niet en mach
daer weſen dat ſoe een menſche ōmaket
ende troeſtet in al den ly̆den dat op hem
comen mach. Dit muechſtu prouen in
den woerden die inden ſouter ſtaen. Aen

roep mȳ ſegt hȳ in dijnder tribulacien. ic
ſal di daer wt verloſſen. enō du ſaltſte mȳ
eren. Siet dit is die naem dits die olȳ. dit
is die wtſtortinghe der oly̆en. Ick ſeg v
dat voerwaer dat dit vaetkē mit deſer oli
en en ſal niet ontbreken noch vermindert
werden hent tot dat die heer den willighē
reghen die zijnder erfniſſen toe ghedeelt
is zeer ouervloedelike wtſtortede. hent dz
hi enen ny̆euwē hemel make ende ny̆eu/
we. Want die barmherticheȳt des he/
ren is van ewicheit tot ewicheit op dē ghe
nen die hem ontſien. Mer laet ons nv op
ſtaen ende ons mit groter begheerten be/
rey̆den totter iubilacien der hoechſter miſ
ſen. ende en laet ons niet ſparen noch on/
ſe ſtemmen noch onſe herten totten loue
ende totter eren des lieuen ghebenediden
kȳndes onſes gheſontmakers. ende dat
ons gheboren is mitten vader ende oeck
mede mitten heilighen gheeſt. eñ gewaer
god is in der ewecheit.

Item op die eerweerdighe hoechtijt
des hey̆lighē martelaers ſinte ſtephanus
een ſermoen

Hoe dat ſinte ſtephanus die men hiet
te weſen die eerſte martelaer na onſen ge
benenediden heren iheſu criſto zijns bitte
ren dodes huden te daghe van gode ghe
cleet wert mitter ſtoele der ōtſterflicheit.

Sermoen.

Hiſter haddē wȳ hoechtijt
vander gheboerten onſes
almachtihghen ewy̆ghen
conics Huden beghaen wȳ eerweerdelijc
zijns glorioſen ridders hey̆lighe paſſie
Ghiſter quam ons coninc in dſe werlt ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

cleet mittē clede ōſer meſchelicheyt endē is een cleyn kindekē geborē omme ſalicheyt der menſchē. Hudē is ſine ridder wtgegaē vtē tabernakel zÿns lichaems. eñ hi is een glorioes ōwinner in gheghaen in dat rÿc der hemelen. Onſe coninc heft aen gedaē behoudē ſine godlike moghētheit een ſteruelic cleet des vleyſches omme te ſtriden teghens onſe vianden inden campe deſer werlt. Deſe heylighe ridder ſinte ſtephan⁹ heeft of gheleyt dit ſteruelÿcke lichaem eñ is mit groter glorieu in ghegaen in dat hemelſche pallaes. Onſe coninck quam bedecket mittē ſteruelickē vleyſſche zÿn ridder is te hemel gheuaren gheciert mit ſinen bloede hi clam op ouermiddes dat ſteynen der ioden. wāt ōſe heer was neder ghecomen mit bliſchap der engelen Ghiſter ſonghē die engelen inder geboert ons heren. gloria ī gode indē ouerſten. eñ huden hebbē ſi mit groter bliſchap ſint ſteffen in haer gheſelſchap ōtfanghē. Ghiſter ghinck ōs heer als een cleyn kindekē vten lichaem der heyliger maghet. hudē is zÿn ridder gheghaen vten karcker des vleyſes Criſtus iheſus is ghiſter omme ōſenwille ī doeckerē gewōden. hudē is ſint ſteuē vā hem ghecleet mittē ſtole der ōſterfelicheit Ghiſter lach iheſus criſtus in die naeuwe cribbe hudē is ſint ſteuē mit groter glorien zÿnder victoriē in ghegaen in die breetheyt des hemels. Onſe heer is alleen neder ghecomen op dat hi veel menſcē op voerē ſoude. Onſe coninck is oetmoedich ghecomē op dat hi ſine trouwe ridders glorificeren ſoude. eñ hem ſeluen bereyt heuet dat heylighe lichaem der iōcvrouwen die heuet ſinen martelaer opghelokē die dore des hemels. Iheſus criſt⁹ en heuet niet ōſmaet die nauheyt des vrouwelikē lichaems op dat die ſiele zÿns heylighē martelaers immers comē ſoude inē breetheit des hemelſchē rÿckes.

Myn alreliefſte brueders tis ōs groet noet te weten mit wat wapē dat deſe heylighe martelaer ſint ſteuē ghecleet was daer hi die grote boeſcheyt dyer ioden mede mochte ōwinnē eñ ſoe ſalighē glorioſelÿcken zeghe vechten. Wāt alſulcke crachten eñ oeck mede alſulckē victorie en zÿn ons niet cleyn te rekenen. ende die wapen en waren oec mede niet ſnoede te achten daer hi ſoe mede ghewapent was. dat hi van alſoe vele wreede vianden niet verwonnen en mochte worden. want het was een onuerwinnelÿcke glorioſe ſtarcheyt die niet veruaert en was van ſoe groter woedende boeſſcheyt der boeſſcheyt. eñ onuerwōnen bleef onder dat hatelÿcken worpen der ſtenen. Eñ ſo bleef ōueruaert onder die brieſſchende woetheyt der menſchen eñ oeck onder die pinen der ſteynen dat hi haer ōgheloue licheyt ſtātaftelick beruſpede. eñ nochtās bat hi ghoedertitenlic voer den ghenen die hem ſteenden. Wat manier van wapene mochte dan dat weſen die ſoe onuerwinnelÿcken waren. endē daer hi ſoe mede ghewapēt was dat hi die woedende menſchē wel vrilicken dorſte beruſpen eñ van haerder boeſſcheyt verſpreken ende die hem mit ſteynen worpē niet weder worpende mer verduldelÿcken lidende verwan. eñ doe hi doot was ghinc hi in dat eerwaerdighe ende ghebenedide rÿck der hemelen daer die enghelen gode louē leuendich eñ ghecroent.

Sonder twiuel hi was mit coninclÿcken wapenen ghewapent. daer omme en is hi van allen ſinen wederſaken niet ōwonnen. Wāt onſe coninc die de alreouerſte is al wolde hi om onſen willen cleyne

comen ende oetmoedich hi en is nochtan
niet ydel ghecomen Want hi heeft ſinen
ridderen grote ghauē gebrocht. Mit welc
ken ghauē hi haer niet alleen ryck en ma
kede mer oec ſoe ſtarc dat ſi onverwinne/
lic warē Want die godlicke liefde heeft hi
hem ghegeuen daer die menſchen mede
moghen comen totter gheſelſcap godes.
Ende dat hi ghebrocht heuet dat heeft hy
den ſinen mildeliken ghegeuen. eñ noch/
tans en heeft hi ſelf niet te myn gheholdē
mer in wonderlycker wyſen heeft alle ſi/
ne vriendē zeer ryck ghemaket. eñ oec me
de is ſine onverghanckeliken groten ſcat
al ghelycke groet bleuen daer om die ſel/
ue godlike minne die iheſum criſtū vādē
hemel totter eerdē heeft getoghē die heeft
ſint ſteuen vāder eerden totten hemel op
ghegeuen. Die minne die voer ghinck
indē conic die heeft nae ghegaē indē riddō
O hoe wonderlic is die moghētheit ōſes
behouders. O hoe ſonder ophoudē is te
prediken die gracie onſes verloſſers. In
zynder moeder heeft hi ghetoent eē mira
kel der ewigher ioncvrouſcap. eñ in ſinen
martelaer heeft hi beweſen een exēpel der
onverwinneliker liefdē. Die heilighe ma
ghedom is onbeſmit ghebleuē in zynder
moeder . eñ dat cleet der liefdē is volcome
like gheheel bleuē in ſinē martelaer Ende
alſoe als die magedom inder moedō niet
en moghē beſmit werden ſoe mochte oec
die mine in ſinen martelaer vā alſoe gro
te woetheit der mēſchē niet verwōnē wer/
den. Daer om die heilighe martelaer ſint
ſteuen op dz hi die crone mochte vōdienen
te crighē die in ſinē naem beteykent is ſo
is hi ghewapent mitter liefden. eñ mitter
wapen heeft hy altoes verwonnen.

Myn wtuercoren endō zeer gheminde
lieue brueders overmits die heilighe ghe
benedide godlycke liefde ende mynne ſoe
en heeft ſinte ſteuen den woedende ioden
niet gheweken. ende overmits bruederly
ker liefden ſoe heuet hi trouwelycken ge/
beden voer die ghene die hem ſteenden.
Wt rechter lyefden beruſpede hi dye daer
dwāleden. op dat ſi hem ſoudē beterē. endō
wt rechter liefden bat hi voer die ghene de
hem doeden. op dat ſi niet en quamen in
die ewieghe pyne. Hy was ſoe gheſtortet
inder doechdē der liefdē. dat hi ſaulū vōwā
die hem wredelic vervolgede inder eerdē
de is indē hemel gewordē zyn geſelle. Die
heylighe eñ overmoylycke liefde begeer/
de mit haren heilighen ghebede te winnē
die ſi mit haren vermaninge niet en cōſte
bekeren. Wy en ſullen niet meynē
lieue brueders dat die heilighe martelaer
ſinte ſteuen doe ſine viāden alleen bemin
de hi voer hem bat ende nz lief en had, doe
hi haer quaetheit ende onghelcue neerſte
lyc beruſpede Dat was veer vander ſie
len des heylighes martelaers die ſoe gro
te begheerten hadde te comen totten he/
melſchen paradiſe.

Die heilighe liefde des eerweerdigē
glorioſen martelaers hyelt vaſt in haren
ghebede die doechden der verduldecheyt.
die oeck mede inder beruſpinge haer wyſ
lyc hadde. eñ de rechte made niet ouer en
ghinc. Ende daer om vōdiinde de ſafmoe
dicheit verhoert te werdē in haren ghebe/
den. want die neerſtighe beruſpinge allēē
quam wt rechter liefden. eñ minnē.

Aldus hyelt die heylighe martelare
ſinte ſtephanus de heilige martelaer heyō
de doe hi haer beruſpede. ende oeck mede
doe hi voer hē badt die rechte godlicke lief
de. wāt in beydē en meēde hi anders niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dan haer ſalicheẏt die in dwalinghe warẽ
Eñ in dien dat hi alſoe trouwelijckẽ voer
hem bat bewiſede hi dat die voerghaende
beruſpinghe niet en was ghecomẽ wt ha
te mer wt minnen eñ liefden. Aldus bewi
ſede deſe heẏlighe martelaer in dien dz hẏ
aldus dede den ghenen die doe tegẽwoer/
dich waren eñ hem doe dẽ doot an deden
ſeer grote liefde eñ die nae comen ſouden
liet hi after een ſeer oerbaerlick exempel.
Eñ dẽ prelatẽ bewees hi twee ghoede ma/
nieren haer onderſatẽ te regeren als dat ſi
die ghene die quaet doen niet of en ſullen
laten te vmanẽ eñ te corrigeren eñ oec me
de minnelicke voer hem ſullen biddẽ ōſen
here, op dat hi die quaet doet ouermiddes
ſcharpe beriſpinghe daer vā vbetert worde
eñ ouermits dat heẏlighe ghebet vā gode
vghiffenis vcrighen Aldus ſal dẏe
liefte inden mōde die gherechticheẏt hou
den eñ niet of latẽ dat quade te beruſpen.
op dat hi die quaet doet ghebetert worde.
eñ hi ſal inder hertẽ vduldicheẏt houdẽ eñ
niet oflatẽ wt puerder liefte voer den miſ
dadighẽ te biddẽ. wāt dieſe niet en beruſpt
die quaet doen die wort daer omme voer
delt van zijnder vſumelheit. eñ die voer dẽ
miſdadighẽ niet en bid die vdient groete
pijn te lidẽ om zijns ſelues quaetheẏt.

Hier omme mijn alreliefſte brueds
alſt valt datter biwilẽ ẏemāt beruſpt wert
omme zijn ghebreken die en ſal niet qua
licken nemen die lieflicke vmaninghe. eñ
al iſt hem eerſt wat ſwaer te horen dz hem
zijn ghebreck gheſeẏt worde. hi ſal nochtā
aenſien den oerbaer die hem daer van co/
met. want daer omme ſoe wordet hẏ be-
ruſpet omme dat hi hem beteren ſal. welc
dat hem ſeluen ẏmmers alrebeſt is Ende
al ſiet hi dat hem ſomwilen ſcharpe woer
den thoe gheſproken worden. en ſal daer
omme niet denckẽ dat die liefte zijns brue
ders ofte oeck mede des prelaten tot hem
vercoudet is. Want ghelijckerwijs als die
beruſpinghe waket inden monde ſoe en
ſal oeck mede dat pure ende ōbeulecte ge/
bet inder herten niet verſlapen.

Eñ aldus wordet die ghebreckelike
menſche in tween manieren ghehulpen.
als dat hi ouermits die ſcharpe vermanī/
ghe hem ſchame van ſinen ghebreken eñ
hem daer van beteren. ende ouermits dat
heẏlighe ghebet verghiffeniſſe eñ gracie v
crighen van gode. Wāt ſoe ſtaet daer ghe/
ſcreuen. Den die heer lief heuet den beriſpt
hij. eñ alle die kinder die hi onttfanghet dẽ
caſtidet hi. Hier omme wt rechter minnẽ
eñ liefdẽ onſes lieues heren iheſu chriſti v/
manen wij die ghoeden dat ſi hem bi den
doechden pinen te bliuen eñ den quaden
dwinghen wi daer toe dat ſi haer quaetheẏt
ſullen laten. Alſoe als wij in deſe twee heẏ
lighẽ bekennẽ moghẽ twee manierẽ dẏer
ſalicheẏt. dat die ghene die goet is naeuol
ghe dat volhardẽ des heilighẽ martelaers
ſinte ſteuẽ. eñ die quaet is hem haeſtelickẽ
vandẽ quaden bekere. als ſaulus dede.
Die ghoet is dat hi die doechdẽ ſtātaſtelijc
ken holde. eñ die quaet is dat quade haeſt
lickẽ late Die ghoet is dat hi hem om ſine
doechdẽ niet alteſeer en vmete, daer eẽ mẽ
ſche tot vſumenheẏt ende tot laeuheiden
mede coemt. eñ die quade en vallen niet ī
miſtroeſte overmits aenſien zijnē quaet/
heẏt. Mer die ghoede pinen hem ẏmmer
altijt haer doechden ende ghoetheẏt vaſte
te houdene ende quade ſine quaetheẏden
haeſtelijcken te laten. Die ghoede moeten
ſtaen in machtẽ op dat ſi niet en vallẽ. die
quade die hebben betrouwẽ op die groete

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

barmhertichheit godes. Ende ſi pÿnē ſeer haeſteckelÿcken opte ſlaen. Soe wÿe dat quaet is dÿe werde neder gheſlaghen mit zinder quaetheit mit ſaulus. op dz hi niet hem opgherecht mach werden int goede. Want ſaulus viel zeer quaet ende hi ſtont ghoet weder op. Hÿ wort een boes men/ſche neder gheworpen. mer hi wert recht/ueerdich weder om opgherecht. hi viel ē wreet veruolgher mer hi ſtont wederō op een ghetrou prediker Doe hi een boes mē ſche vÿel verloes hi dat licht zÿnre oghen mer doe hi gherechtueerdighet weder om op ſtont doe wert hi weder ſiende. Aldus is hi verſoent mit ſinte ſtephanus ende hi is een ſchaep ghewordē van enē wolf.

Ende ſiet nv hi is mit ſinte ſteuen blÿde ende ghebruÿcket mit hem die ewighe glorie. ende ſi regneren te ſamen inden e/wighen rÿcke. Wāt daer ſinte ſtephanus van ſaulo gheſteēt is voer ghecomē daer is paulus nae ghecomen doer hulpen vā ſinte ſtephanus beden.

Hoe ſalighe leuē is dat lieue bruders daer hem paulus des niet en ſchamet dat hi ſinte ſtephanus ter doot gebrocht heuet ende ſinte ſtephanus hem zeer verblÿdet van ſinte paulus gheſelſcap. wāt die godlÿcke liefde is blide in hem beÿde. Want die liefde verwan in ſinte ſteuen die wreetheit der ioden die hem ſteenden. ende ſinte paulus bedecte die liefde die menichuoldicheit zÿnder ſunde. ende in hem beÿden heuet die lefde verdiēt te beſitten dat rÿck der hemelen. Aldus is die liefde een fonteÿne ende een oerſake alles goedes. Sÿ is een coninclÿcke veſtinghe ende een wech totten hemel. Soe wÿe dat inder lieften wandelt die en mach niet dwalen noch hi en derf niet beanxtet weſen. Sÿ leÿdet ons ſi beſchermet ons. ſi brenghet ons tot enen goeden ſalighen eÿnde

Hier om lieue brueders want criſtus ons die liefde gheſet heuet als een ledder daer een ÿghelÿc goet kerſten menſche bÿ opclimmen mach inden hemel ſo laet ōs die pure liefde vaſt houden ende ſonder/linghe malcander wt ghoeder herten be/wÿſen. ende daer in altoes pÿnē toe te nemen mit allen goede wercken. op dat wÿ te ſamen moghen ontfanghen dat ewige leuen indē hemel. ouermits die graci endē barmhertichheit ons heren iheſus criſti onſes behouders. A M E N

Item op die eewaerdighe hoechtijt van onſes lieuen heren beſnidinghe welc men ghemeenlic hiet iaerſdach beſcrẏuet ſinte bernardꝰ. iij. ſermonen.

Van den eerſten ghebode dat god almachtich ghebot onſen eerſten ouders in den paradiſe.

Sermoen. I.

Alſ oẏen dat die achte dagẽ vuullet waren eñ men dat kint beſnidẽ ſoude ſo is hẏ ghehetẽ iheſus. Vã beghinne ſoe heeft gode altoes wel behaghet die mate. eñ ghene onmate en mach zẏnder ghelicheit behaghen Hier om waſt dat hẏ allẽ alle dinck in mate eñ in ghewichten eñ in ghetale en heeft geſcapẽ. mer oec dẽ mẽſche alſo vroe als hi geſcapẽ was ſo ſette hi hẽ ene mate· eñ hi ghaf hẽ een gebot daer hi hẽ nae richtẽ ſoude. eñ hi ſeẏde. Vã alle dẽ bomẽ die indẽ paradiſe ſtaen daer ſuldi vã ethẽ. mer vãdẽ bome der wetẽheit goedes eñ quades ſiet dat ghi immer der vã niet en eten Dat was ſonder twiffel eẽ licht ghebot eñ het was ene rume mate.

Mer leẏdet die menſche heeft deſe mate ouer ghetreden eñ dat termẏn dat hem god gheſet hadde en heeft hi niet gholdẽ Waer om dat die here mit rechte op hem tornich was eñ ofghekeert was vanden mẽſche al tot abrahãs tẏdẽ toe· de een zeer groet vrient godes was Ende om ſinen wille hadde die heer wat verbarmẽs ende toekeers totten mẽſche· ſoe dat hi hem ene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

nyeuwe mate ſette ende hi ghaf hem een
nyeu ghebot dat den eerſten ghebode zeer
onghelijc was. Want dat eerſte ghebot
was hem ghegheuen tot enen voerhudin
ghe daer hi bi ſoude ſchuwē daer hē quaet
van comen mochte. mer dat anderde ghe
bot was hē ghegheuen al tot eender medi
cinen ende tot eender boeten.

Indē eerſten gebode verboet onſe heer
den menſche dat hi wel wyſte dattet hem
niet ghoet en was ende dat hi ſchuwē ſou
de oueruloedighe dinghē. mer hier gebiet
hi of te ſnidē op dat mit alſulcke boete die
ſonde der ouerulōedicheit geneſen ſoude.
Dat eerſte ghebot was ghegheuē van enē
bome datmen die vrucht de daer an wies
niet ethen ſoude. dat anderde gebot is dē
menſche ghegeuē in ſinen eyghē vleyſch
als datmen ſine mānelicheit beſniden ſol
de. Daer en is ghee twyffel an dat quade
dat vādē boſen gheeſte comet als die be/
gheerlicheit des vleyſches eñ die gheney/
ghelicheit totten ſundē en regnere oec wel
inden anderē leden des mēſchen ſo dat ſi
allen wel ſchijnē te behouē die beſnidinge
Mer want die mēſchelijcke crancheit endē
ſonderlinghe die tederheit der ionger kin
derkens ſoe veel beſnidens niet en ſolden
moghē verdraghen ſo iſt vā gode alſoe ge
ſet. dat in die ſtede die quade begeerlicheit
gecaſtydet ſoude werden daer ſi alōmeeſt
ſchijnt te regneren. Want onder allen an
deren gheneyghelicheden daer dat vleiſch
begheret teghens den gheeſt te weſen. ſoe
en werden ſi nerghent alſoe rebel gheuon
den teghens die duechdelijcke reden ende
oeck mede teghens die eerbaerheit als in
den leden Ende voert dat deſe beſni
dinghe gheboden is te ghesciedē optē ach
ten dach dats ene figure des hemelſcē rijc
kes. Want den achtē dach machmen oeck
wel hyeten te weſen. als die eerſte dach vā
die ſeuene, die bi den ghetale omme ende
weder omme ghaen alſoe langhe als die
werlt ſtaet. Ende hier omme ſoe pleghet
men den achſten dach na groten hoechtij
dē oec mede hoechlijcken te beghaen.

Ende in dē ſermone dat onſe here ſinē
iongheren op den berghe dede, vandē ach/
ten ſalichedē. daer ouer draghet die achſte
ſalicheit mitter eerſter. ſoe dat vā der dub
belder loftenisſen des hemelſchen rijckes.
dat inder eerſter ſalicheit ende mede inder
laetſter ghelouet is als een croen wert ge/
maket. Eñ wel te rechte lieue bzue/
ders ſoe is dat kint dat ons ghebozē wert
doe hi beſneden wozt een gheſontmaker
ghehietē Want vā der tijt voert ſo began
hi te wercken die ſalicheit der werlt. ſtortē/
de voer ons zijn heylighe ende duerbaer
reyne onbeulecte bloet.

Ende ten hoert ghenen ghoedē kerſtē
menſche toe te vraghen waer om dat cri/
tus ihesus onſe gheſontmaker beſneden
woude weſen. Want daer omme is hy
beſnedē daer hi om is ghebozen. endē daer
hi om is ghepaſſijt eñ oec mede gheſtoruē
Gheen van allen deſen en heeft hi ghedaē
noch oec gheleden ōme zijns ſelues wille
mer al om ſine wtuercorē vriēden. Hy en
is niet in ſundē gebozen noch hi en is niet
vā enigē ſundē beſnedē noch hi en is om
ſinen ſundē niet gheſtoruē. Hy ſegt voert
in den ewāghelio. dat hi ghehetē is vā hē
enghel eer hi in zijnder moeder lichaē ont/
fanghen wozt. Soe was hi ghehetē vādē
nochtās en ghaf hem de engel dē naē niet
want het is in ſinen naem inder ewicheit
Die name dat hi een een geſontmaker is
ghehetē heef hi van naturen. eñ is hem in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheboꝛen ende en is hem van ghenē men/
ſchen noch van ghenen enghel ingeſettet
Mer wat ſullen wÿ daer thoe ſegghē dat
die edele propheet ÿſaÿas propheteerde
van deſen kinde ſegt hi van veel namen
daer dit kint mede ſoude dan ghenoemt
werden.ende alleen deſen name zwighet
dat nochtans nae den woerden des heÿ/
lighen engels ſonderlinghe ſinen naem
weſen ſoude. ÿſaÿas verblide hē daer te/
ghens dat hi ſien ſoude dē dach.eñ hi heef
ten gheſien.ende is ghewoꝛdē blÿde. wāt
mit groter blÿſcap ſprac hi daer van dā/
kēde ende louēde gode ende hi ſeÿde.Een
kint is ons gheboꝛen eñ een zoen is ons
ghegeuen.ende ſine moghētheit is hē op
ſinen ſcolderen.ende hi ſal gheheten wer/
den wonderlic.een raetſman.ſtarc god eē
vader der toecomender werlt· een prince
des vꝛeden. Dit zÿn al grote namen mer
waer is die naem iheſu daermen allē kni
en teghens bughen ſal. Ter auonturē in
allen deſen namen machmen vinden die
ghebenedide naem iheſus Mer in eender
manieren wtghedꝛuckt eñ gheſtoꝛtet.
Wāt dit is properlÿcke die naem daer die
bruÿt vā ſegget in canticis In dinē name
is wtgheſtoꝛte olÿ. want in alle deſen na
men alſſuſe te rechte aenmerckeſte ſo vin
deſtu den ſueten enđ lieuen naem iheſus
die ſoe veel bedudet als een gheſontma/
ker Ende hi en mochte te mael gheen ge/
ſontmaker hÿetē te rechte als hem enich
van allen deſen ontbrake· Wÿ alle heb
ben dat zeer wel onderuonden in ons ſel
uen.dat hi wonderlic is indē verwādelin/
ghe onſes willen ende onſes leuēs Want
dat is een beghin onſer ſalicheit. als wÿ
dat beghinnē te v̄ſmadē dat wÿ ſeer lÿef
plaghē te hebbē eñ daer vā ons bedꝛoeuē
daer wÿ ons vā pleghē te verbliden dat te
begheren dat wÿ plaghen te ontſien daer
na te ſtaen dat wÿ pleghē te vlien daer na
te winſchē dat wÿ zeer plaghē te v̄onweer
den Hÿ mach ſonder twÿffel wel wonđ/
lic heten die ſulke wonderlike dinghē can
doē·mer tis ons noet dat hi oec onſe raetſ
man ſi inder kieſinghe dens nÿuwen le/
uens eñ der penitencien op dz onſe goede
wille eñ onſe guede menighe niet onwÿſ
like en dwale Oeck is ons ſeker noet dat
wÿ hē bekennen god te zÿn.in den dat hÿ
ōſe ſundē v̄gheue wāt anders en mogen
wÿ niet ſalich werdē eñ nÿemāt en mach
die ſondē vergeuē dan god alleen. Noch
en iſt nz ghenoech ter ſalicheit ten ſi dat hi
ons ſterckelike helpet teghē alle die ghene
die ōs an vechtē op dat wÿ vā onſen qua
den begheerlichedē niet weder v̄wonnen
en werdē eñ ſoe woꝛdē onſe leſte woerden
quađ dan onſe eerſte ÿe haddē gheweeſt.

Is daer nv ÿet meer datter mach ghe
bꝛeken an den name des ſalichmakers.
Sonder twiffel daer ghebꝛaken noch an
dat alre meeſte waer. als hÿ oeck niet een
vader en waer der toecomender werlt ſoe
dat wi ouermits hē mochtē v̄riſen totter
ewigher ōtſterflicheit ouermits ōſen ſterf
likē vader adā in deſer ſterflicheit werden
gheboꝛē. Eñ noch en waert niet genoech
ten ſi dz hi ons oec mit zÿnē hemelſchē va
der verſoene. want anders ſoe en ſoude
onſe v̄riſinghe niet weſen tot gloꝛien mer
tot ewigher pÿnen Sÿne moghētheit ſal
v̄menichuoldighet werdē ſoe dat hÿ wel
mit rechte eē ſalichmaker ſal moghē hetē
om die grote menichte de hi ſalich maket
Eñ zÿn vꝛede en ſal gheē eÿnde hebben.
Daer mē wt bekēnē mach dat hi een ghe/
waer ſalichmaker is wāt hi ſulke ſalichz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheuet daer mẽ ghenẽ anxt vã hebben en
derf dat ſi ÿmmermeer ſal eÿndẽ. Amẽ.

Van die beſnidinghẽ ons liefs heren
iheſu chriſti ende van die inſettinghe des
ſueten naem iheſus.

Sermoen. ij.

Oe die achte daghẽ õm geco
mẽ warẽ ende men dat kint
beſnidẽ ſoude ſo is zÿn naem
iheſus ghehetẽ. Wÿ hebbẽ ghehoert hoe
mit corten woerdẽ ons wtgheſproken is
dat grote ſacramẽt der godliker goedtie/
renheit. Wi hebbẽ ene corte lere wt dẽ heÿ
lighen ewãghelio ghehoert die wel ouer/
draghet mit corten woerden dat õſe heer
op der eerden heuet ghemact. Dit woert
was harde zeer vercortet ouermits aẽne/
men der menſcheliker nature eñ wert nv
noch meer vercortet in der ghewoenliker
beſnidinghe des vleÿſches. Die zoẽ gods
is een weÿnich minre ghewordẽ dã die
engelen in dẽ dat hi mẽſchelike nature an
nam mer in dẽ dat hi nz õſmaet en heeft
die medicinẽ te nemen die der mẽſceliker
goedertierẽheit gheſet is ſoe is hi veel be/
neden dẽ enghelen vernedert.

Hier hebſtu ene corte lere des heilighen
ghelouẽ eñ oec een openbaer exempel der
heiligher oetmoedicheit waer toe was di
o guede iheſu noet die beſnidinge die nÿe
ſunde en dedes eñ oeck van dinẽ ouderen
ghene ſunde ghetoghẽ en hebſte. Datſtu
nÿe ſunde en dedes dat bewÿſt ghenoech
dÿne kinſcheit Datſtu ghene ſunde vã dÿ
nen ouderẽ ghetogẽ en hebſte dat bewÿſt
noch veel ſekerlicker die godheit dÿns va
ders eñ die onbevlecte ionvrouſchap zÿn
re moedẽ. du biſte die ouerſte prieſter o he/
re iheſu criſte daer meer vã gepropheteert
is dan ghebodẽ inder ewwe dat hi niet be
ſnit en ſoude werdẽ noch van ſinẽ vader
noch vã zÿnẽ moeder. Hi heeft enẽ vader
indẽ hemel mer hi is almachtich eñ ewich
god daer gheẽ ſunde in en mach vallẽ Hi
heeft een moedẽ in deſer tÿt die een reÿne
iõcvrou is. eñ õbevlecte maghet en moch
te weſen niet onpuers voert brenghẽ.

Hÿer en bouen ſoe wert dat kint be/
ſneden dat een lam was ſonder vlecke.
Endẽ al wÿſt dat hÿs niet en behoefde hÿ
woude nochtans beſnedẽ weſen dÿe niet
een cleÿn teÿkẽ an ſinẽ lÿue en hadde vã
enigher wõden die en õſmade nochtans
niet die õbindige ẽ wondẽ. Soe en willẽ
nv die ſundige mẽſcen niet doẽ. ſo en wil
niet doen die õkeertheit der mẽſchelicker
houerdie. Wÿ ſcamẽ õs die õbindighe eñ
willen wÿ õs daer toe vã õſen wõdẽ ſom
wilen verhekkẽ eñ glorierẽ. Dẽ niemãt vã
enighẽ ſunden beriſpen en mochte die en
heeft niet verſmaet die medicine der ſun/
dẽ. die nochtã ſoe ſcharp eñ ſo ſchamelick
was die hi mit allẽ niet en behoefde. Hÿ
en woude niet vã hẽ wiſen dat ſtenẽ mes
die alleẽ ſulc was datter ghene oude on/
reÿnicheit in en was diemẽ wt ſnidẽ ſou/
de. Mer daer en teghẽs ſo zÿn wÿ onſcha
mel onreÿne ſundẽ te doen eñ wÿ ſcamẽ
õs daer voer penitẽcie te doen dat wel ene
grote õwoetheit is bereÿt te weſen totten
ſundẽ. mer wi ſcamen õs daer vol voer te
doen. Die nÿe ſunde en dede die en ver
onwaerdes niet eẽ ſundaer gherekent te
werdẽ. hoe macht dit weſen. die altesamẽ
gheſont is behoeft hi ẽ medicinen. eñ die
zeer ſiec is behouetſe die niet

Wÿe iſſer onder al den mẽſchẽ die in
hẽ ſeluẽ bekẽde ic en ſegge nz ſo grote mo
ghẽtheit eñ glorie. mer ſoe purẽ eñ onbe/

ulecten conſciēcie vā allē ſundē die ghelÿc
moedelÿc lÿdē ſoude die beſnidinghe.
Mer ons gheſontmaker criſtus die heeft
verduldelickē betaelt dat gene dat hi niet
gheroeft en hadde. die daer omme gheco
mē was die mēſchē te reÿnighē van harē
menichuoldighen ſunden.

Bÿ auōturen du mogheſte ſegghen
wat en ſoude alſulcke cleÿne kÿndeken
niet lidē. ÿmmers wat en ſoude die lieue
ghebenedide oetmoedighe eñ ſafmoedi-
ghe ihesus niet lÿdē. Wat wonder waſt
dat hi ſtille zweech doe ſi hē beſnedē. die hi
ſinē mont niet op en loec doe hi zeer ghe-
ſlaghē worde. eñ niet en ſeÿde doe hi ghe-
cruuſt wort Wāt hadde hi ghewilt hi had
det wel ghekeert. dat hē nÿemāt en beſne
dē en hadđ die dat wel machtich was doe
hi in deſer werlt ghebornē ſoude werdē dat
die ioncvrouſchap zÿnder moeder geheel
eñ ongheroert ſoude blÿuē. Tē was hem
niet onmoghelic dat te verbiedē dat zÿn
vleÿſch niet beſneden en worde doe hi een
cleÿn kindeken was. die dÿes machtich
was doe hÿ deot was te onthouden zÿn
vleÿſch dattet niet veruullen en ſoude.

Hier ōme doe veruulet warē die ach
te daghē eñ men dat kint beſniden ſoude
ſoe is ſinen naem ghehietē ihesus.

Bruders dit is een groet eñ een won-
derlic ſacrament. Dat kint werdet beſne-
den eñ ſinē naem is ghehieten ihesus.
Wat wil ōs bedudē deſe wōderlÿcke ver-
ſamenighe. die beſnidinghe ſchÿnt meer
toe te hoerē den die ſalich begheert te wer
dē dan den ſalichmaker. Eñ die anđ men
ſchē ſalich mach makē dē hoert meer toe
die anđ te beſnidē dā beſnedē te werden.
Sÿet hier in machmē bekēnē enē midde-
laer tuſſchē god eñ dē menſche. die vā dat
hi eerſt gheborē is de godlicke dinghē ver
ſament mittē menſchelickē dinghē. die al
derhogheſte mitten nederſtē. Hÿ wert
gheboren vā een vrouwenaē mer die alſo
vruchtbaer wert dat ſi nochtās die bloem
der iōcvrouſchap niet en verlieſt. Hi wert
in doeckeren ghewōden mer die doecke-
ren werdē mit engheſſchē loue gheeert Hi
werde in ene cribbe gheleÿt. mer die won
derlicke ſterre andē hemel wÿſt dē coninc
ghen waer dat ſi die cribbe vindē ſullen.

Mÿn lieue brueders aldus bewÿſt ſi-
ne beſnidinghe dat hi gheware menſche-
lÿcke nature aen ghenomē heeft ende die
naem die hē ghegeuē werdet die bouē al-
len namē is bewÿſt die glorie zÿnder god
lÿcker moghētheit Hÿ wert beſneden als
waerlicke abrahams zoen Hÿ wert ieſus
ghehetē als een zoen godes. Wāt deſe on
ſen ihesus en draghet ghenē ÿdelen naem
als ſommige ander dedē die voer hē oeck
ihesus ghehetē waren. In hē en was niet
alleen eē ſchÿn eens grotē naems mer de
waerheit Deſe naem is hem inghesſet vā-
den hemel dat hi ihesus ſal hieten. als die
ewāghelíſt tughet ende ſeÿt dat hem die
naē van dē enghel ghegeuen was eer hÿ
in zÿnre moeder lichaem ontfāghē wert.

Eñ mert die hoghen ſin der woerden.
Nae den dat ihesus gheborē was ſo wert
hi ghehetē van dē mēſchē als hi gheheten
was vā dē enghelē eer hi in zÿnre moeder
lichaem ōtfāghē waert. Wāt die ſelue ihe
ſus is een ſalichmaker beide der enghelē
eñ der mēſcen. Hÿ is der mēſchē ſalichma
ker vā der tÿt dat hi mēſchelike nature an
nam. mer der enghelē ſalichmaker is hÿ
van beghinne der creaturen. Sÿn naem
ſeÿt hÿ is ihesus alſoe als hi ghehetē was
van den enghelen. Inden monde tweer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

of drier ſtaet alle woert. Eñ dat woert dat
die propheet ſegt vocort te weſen dat leſen
wi openliker iden ewāgelio dattz vleiſch
is ghewordē

Lieue brueders deſe parabel ruert ōs
criſtus en behoefde niet enich getuȳch vā
den enghelen of van den mēſchē mer als
die ſcrift tughet tis al om die wtnercoren
Ons is daer ō noet drierhande ghetuȳch
ōſer ſalicheȳt op dat wȳ den godlikē naē
niet te ōgheeſs en ſchinen te draghē Ons
is oeck noet beſneden te werdē op dat wȳ
ſoe ontfanghē moghen den name der ſa
licheit. Jck ſegghe dattet ons noet is be/
ſneden te werden. niet nae der letterē vā
buȳten mer inden gheeſte eñ inder waer/
heit Ende oeck niet allēē in enen lede mer
al te ſamen in al onſen lichame. Want al
iſt ſoe dat die vleȳſchelȳcke begheerlicheit
meer regniert in den leden daer die beſni/
dinghe ſonderlinghe in gheboden was ſi
heeft nochtās al dat vleȳſch des mēſchen
becōmert ſoe dat vā den hoefde tot dē voe
ten ghene gheſontheit in ōs en is eñ daer
en is geen lit vri vā deſen venȳnde. Daer
om is den ioedſchen volke die noch cleȳn
waren in dē gheloue eñ in der kēniſſe go/
des dit gebot ghegeuen ſulker cleȳnre be
ſnidinghe. mer den ghenē die wel toe ne/
men eñ volcomēne mānen willen werdē
in gode dien wert gebodē dat menſe mit
al den liue ſal dopen daer die gheheel mē
ſche in allen zȳnen ledē volcomelike wert
ghereȳnighet eñ beſneden.

Aldus ſoe is onſe gheſontmaker doe
hȳ noch een cleȳn kindeken was beſnedē
nae der ewen. mer doe hȳ een volwaſſen
man was heft hi hem goedertierlike om
onſen wille laten crucen daer hi in allen
zȳnen leden is ghepinighet. ende deſer ge
likeniſſen zȳns dodes ſullen wi ons pinē
ghelȳck te maken als die apoſtel ōs leert
ende ſullen dat pȳnen te houden dat hȳ
ons laetſte heeft ghegeuen. Wat ſal dan
weſen onſe gheeſtelike beſnidinghe ſonď
twȳfel dat ſal weſen daer die heȳlighe a/
poſtel van ſegt Als wȳ eten ende drinken
ende cledinghe hebben dat wi ōs dan ſul/
len ghenueghen laten.

Dat is voerwaer ene goede beſnidige
eñ oec mede al dat oueruloedich is eñ be
ſnidens behouet dat nemet al te ſamē of
deſe willighe armoede eñ deſe ghoede oef
feninge der penitēcien. endē oec ſonderlin
ghe mede die ſtrengheit der oerden.

Mȳn lieue eñ zeer ghemide brueders
ghi ſult weten dat in deſer beſnidingē ōs
zeer groet noet is te ſueckē drȳerhāde ghe
tuȳch onſer ſalicheden. Als van den heȳ/
lighē engel. ende vā die ghebenedide glori
oſe reȳne maghet maria ende oeck mede
vanden heȳlighē rechtueerdighē ioſeph
Ten eerſten ſoe ſegghe ick dat ōs bouen
al groet noet is dat die enghel des grotē
rades ōs dē name der ſalicheit gheue.
Daer na is ons noet dat al die ghemene
vergaderinghe goet ghetuȳch vā ons ge
ue die eens ȳghelics moeder is Ende ſi is
die moeder ende maghet die de heȳlighe
apoſtel ſinte paulus enen māne ghelooft
heuet ene reȳne ioncvrouwe ihesu chriſto
onſe gheſontmaker te offeren Ende ten
derden male en is dat ghetuȳch des pre/
laten nz te verſmadē den ghenē de criſtus
exempel begeerē nae te volghē. Dit is die
heȳlighe ende rechtauerdighe ioſeph dȳe
die brudegom is ghehietē. mer voerwaer
inder waerheȳt en is hȳ anders niet dan
een ſcaffenaer eē bewaerder eñ eē getrou/
we dȳenaer ofte knecht. Ende al is hȳ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghehieten een vader onſes behouders hŷ en is anders niet dan een bewaerder ende een opvoeder.

Ick ſegghe dit ſelue noch opēbaelÿcker Tis ōs noot mÿn lieue brueders dat die gheen die buÿtē zÿn eñ oeck mede die binnen ons zÿn goet ghetuÿch vā ōs gheuē. Wāt die gheen die hem ſoe heuet dat ſine wanderinghe al dē anderen ghenaem is ende niemāt laſtich noch verdrietlÿc. deſe gheuet alle die ghemene bruederſchap ghetuÿch zÿnre ſalicheit. Ende die nidighe wroegher der bruederen en ſal dē in genē dinghē beſculdighē moghē. ſonderlinghe in openbaerliken dinghē dē die bruederē ſoe ontſculdighē. Die prelaet gheuet oec goet ghetuÿch der ſalicheit. vandē ghenē die al haer ſundē die ſi in haren waerlickē leuen ghedaē hebbē. eñ oec mede die dagelixe ghebrekē deſes leuēs. Wāt wŷ alle in velen dinghē ōs ontghaen. ten waer dat wi ons ſeluen heiligher woldē holdē dan die diſcipel den ihesus criſtus ōs gheſontmaker lief hadde. oetmoedelÿcken ende puÿrlÿck beliden eñ biechten. Eñ na harē ghoetdūcken die bereŷt zÿn te beteren. eñ daer ŷmmers vol voer te doen. Dan en durven wŷ niet ontfeuchten dat wroegē des alderquadeſten viandes. Want god en oordelt niet twewervē een dinc. Hŷ mocht bŷ auōture die menighe beſculdighē eñ ſulcs wat voert brenghē · daer dat ghetuŷch der ghemeender bruederſchap noch oec des prelaten nz genoech en ſchÿnt te weſen. In alſulckē ſakē is ōs noet dat ons te hulpe come die inwēdige getuŷch die de hertē doer ſiet. Ende hier iſt alre eerſt vā te beginnē ſo dat die mēſce gheen dinc voer en neme ten behaghet eñ overdraghet mit deſen inwēdighē tuge. Mer voert als dat begrŷp des hertē te wercke gheſet wort ſoe behoeftmē oec die ghetughē van buŷtē daer voer of gheſet is als die apoſtel ſcriuet. Wÿ beſorghē ſegt hÿ ghoede dinghē. niet alleē voer gode mer oec mede voer gode eñ voer dē menſchē.

Hoe dat onſe gheſontmaker ihesus criſtus hÿer beneden in dit ellendighe dal der tranen in deſer bedrieghelÿcker werlt om onſen wille ghecomen is om ons te leren ende te wÿſe den rechten wech der ſalicheit.

Sermoen. iÿ.

In der heiligher beſnidinghe ons liefs heren onſes geſontmakers die wŷ hudē beghaē vinden wi daer ic grote liefde toe hebbe eñ daer wŷ ons vā verwōdēre. eñ oeck mede dat wi na volghen ſullen. Daer ſchÿnt openbaerlicke in die waerde weldaet gódes den wŷ oeck ſeer grotelÿc danckē ſullen. Daer ſchuuilt oeck wat verborghēs in dat wŷ in ons ſullen volbrenghē Wāt onſe heer is om onſen wille ghecomē in deſer ellendigher werlt niet alleen dat hÿ ons mit wtſtortinghe zÿn bloedes verloſſen ſoude. mer oec op dat hi ōs mit woerden ende mit wercken den wech der waerheit leren ſoude. Want alſoe alſt ons mit allen onnut waer den wech te weten alſo langhe als wŷ ghebonden waren inden kercker. alſo en ſoudet ons niet helpē dat wŷ uten kercker verloſt waren als wi dē wech niet en wiſten weder te gaen tot onſen vaders lande. want ſoe wŷe dat van onſen viādē ons eerſt wonde die brocht ons al te handes weder indē kercker.

Aldus ſoe heeft ons onſe behouder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

doe hi out gheworden was openbaer exẽ
pelen ghegeuen der verduldiecheit· eñ oec
mede der oetmoedicheit eñ bouẽ der god
liker liefdẽ eñ voert alre duechdẽ die in fi/
guren der kinſchedẽ bedecket waren Mer
eer wŷ daer toe comẽ die duechden te on
derſuecken ſoe hebbe ick ghenuechte van
deſer groter barmhertigher goedertieren/
heit gods· dat hi hem gewaerdiget heuet
een cleŷn kindekẽ te werdẽ eerſt te ſpreken
Die heŷlighe enghelen hebben glorie die
puer eñ volcomen is. eñ wi en ſullen oeck
niet ſonder glori weſen. Wŷ ſien zŷne glo
rie als glorie des enighẽ gheboren vaden
vader. die glorie zŷnder ghebenedidẽ ont
fermicheit eñ die ſuete liefde des ghewa/
tighẽ almachtighẽ vaders. Glorie comet
uten herte des vaders die ons godlŷcken
vaderlŷcke lieft bewiſet· Wãt als die apoſ
tel ſegghet wŷ hebben alle gheſondighet.
endẽ wŷ behouen alle deſe glorie godes.
Ende op een ander ſegt hi. Het moet ver/
re weſen dat ic anders ergent in ſolde glo
rieren dan indẽ heŷlighẽ ghebenediden
cruce ons liefs herẽ ieſu criſti onſes goed/
tierẽ gheſontmakers wãt wat mach glo/
rioſer weſen dan dz ōs god ſoe groet ghe
rekent heeft Eñ wat mach gode meerder
glorie weſen dã ſine aldermeeſte ghoeder
tierẽheit eñ ſine onghemetẽ barmhertich
heit die ons ſoe vele te ſueter is als ſi ſon/
der onſe verdienſte is. wãt hi is voer boſe
quadẽ mẽſchen gheſtoruẽ.

Nu ſiedi hoe veel hi ghedaen heeft eñ
hoe ſulck ſi waren daer hi ſo vele voer ge/
daen heeft. Op dat als wŷ aẽſien wŷe wi
zŷn. ons niet verheffen. eñ als wŷ aenſiẽ
dat hŷ ſoe vele om onſen wille ghedaen
heeft dat wŷ in gheen miſtroeſt en vallẽ.
Voert meer op dat ghŷ niet en ſchŷnt te
hebben enen gheeſt van deſer werlt mer
enen gheeſt die wt god is. ende bekennen
die ghauen die v god ghegeuen heeft.
Soe bidde ick v dat ghi niet en wilt we/
ſen als een peert ende eẽ mule· mer weeſt
als dat godlicke beeſtken: datter ſegt Als
een beeſtken bŷn ick ghewordẽ voer dŷ
ende ick bŷn altoes mit di. Sulcken beeſt
kens die kennen haren beſitter. ende dŷe
cribbe haers herẽ daer hem dat aldergod/
lŷcſte hoŷ in leŷt die ſelue dat broet is der
enghelen Want hi is dat leuendighe broet
daer die menſche vã leuẽ ſoude. Mer wãt
die menſche een beeſt is ghewordẽ. ſo is
dit broet hoŷ gheworden. op dat hi alſoe
daer van mochte leuen Ende dat weerde
heŷlighe ſacrament deſer ṽwandelinghe
hebben wŷ hoechlŷc beghaen op den kerſ
dach als dat woert vleŷſch is gheworden
want alle vleŷſch hoŷ is.

In den daghe is hi vermindert bene
den enghelen ende is in al ſinen habŷten
gheuonden ghelŷc een menſche. mer huŷ
den hoer ic wat dat noch wonderliker is

Hŷ is nv zeer veel mŷnder ghewordẽ
dan die enghelen. want hi en heeft oeck
nv niet alleen een forme des menſcẽ. mer
een forme eens miſdadighen menſches.
als hi of mŷt ſulcken ẏſer ghebrant wor/
de daermen die miſdadighe luden mede
pleech te branden.

Want wat is anders die beſnidinge dã
een bewiſinghe der ſundẽ ende der ouer/
uloedicheit. O here iheſu wat was in v dz
oueruloedich was dat beſnidẽs behoefde
Sŷdi niet waer god van gode den vader
ende waerich menſche vrŷ van allen ſun
den vãder ioncurouweliker moeder Wat
doet ghi dat ghi hem beſnidet. Meendŷ
dat die ſentencie der euwen op hem ſou/

die moghē comē eēs mās kūde die niet be
ſnedē en wort. zijn ſiel ſal verloren werden
van ſinē volcke. Mach die vader v̇ghgeten
dat kint dat van hem gheboren is ofte ſal
hijs niet kennē hi en ſaghe in hē dat teykē
der beſnidinghe. ymmers ſoude hi in eni
gher manierē niet bekēnen ſinen ſoen die
hem wel behaghede dat ſoude aldermeeſt
daer omme zijn dat hi hem ſaghe beſne-
den. dat hi den ſundarē gheſet hadde om
me haer ſundē daer mede of te doē. Mer
wat wonder iſt datter hooft boete oft me
dicinē ontfanghet voer ſinē ledē dye hem
ſeluē nochtās gheynē noot en is. En ghe
ſciet dat niet ſeer dicwijl dat wij in onſen
lichaem omme gheſontheyt des enen le-
des den ander leden medicinen doen. ¶ Is
dat hoeft ſeer men ſettet ſomwilen eynen
brant aen dē armen. Sijn die lendene ſeer
mi ſettet enen brāt an dē beynē.

Aldus is huden lieue brueders om
die ōgheſontheit des ghāſen lichaems an
dē hoefde eeu cauteriū gheſet. Immers
wat wōder iſt dat hi hem omme ōſen wil
le heeft laten beſniden. die hem ſeluē oeck
omme ōſen wille heeft laten crucē Hij is
mi alteſamen ghegheuen eñ tot mijnder
behoef ſoe is hi alteſamen wtgheſet want
daer ic in enen v̇uaerlijcken karcker lach
gheuanghen hoerde ic dat des groeten co
nincs ſoen bi den karcker hene ghinck. eñ
ick beghan mit luder ſtemmen te ſuchten
iammerlicken ropende eñ ick ſeyde. Soē
des almachtighen gods ōtferme di mijn
re. Ende want hi bouen maten ſeer ghoe-
dertiren was ſoe ſeyde hi. Wat meent dat
huylen dat ic hoer eñ dat kermen. Ende
hem wort ghelegt. Dit is die verrader A-
dam die uwen vader adam indē karckere
heeft laten worpen omme te bedēckē mit
wat dode hi hem ſoude laten dodē

Wat ſoude hi doen den alle ſine na
tuere is ghoedertiren den properlickē is te
v̇barmen eñ te ōtfermen. eñ oec mede toe
ſparen. Hi ghinck ſelue neder inden kerc-
ker eñ quam daer omme wt te leydē den
gheuāghē vāden huyſe des karckers Mer
die ioden en hadden niet v̇ghetē des hates
dat ſi teghēs dē vad' haddē dat ſi noch vo-
re namen teghēs den zoen. Daer omme
ſeyde hi. Sij hebbē gehatet mi eñ oec meñ
minen gheminden vader.

Daer omme ſiet wat dedē deſe boſe
menſchē den dāt ſwaer was hem te ſien.
Dit is ſeydē ſi die erfnaem coemt eñ laten
ōs doden. Aldus hebbē ſi ghedodet dat on
noſel lam godes tot haers ſelues v̇domme
niſſe eñ tōſer ſalicheyt. Want ſi ymmers
hebbē des lammes bloet geſtort eñ wi heb
bē dat ghedrōckē. Dē kelc der ſalicheyt heb
bē wij ōtfanghē eñ hi maket drōcken eñ is
ouer claer. Van wat ſakē wij gode
dācken ſiedi nu Wāt voer een weynich da
ghē beghinnē wij hoechtijt dat hi indē ker
ker deſer werlt is ghecomē als dē dach zijn
re gheboertē. mer hudē beghāē wij dat hy
ōſe kethene eñ ōs bādē aen heeft genomē.
Hudē die nye ſunde en dede omme ōs tōt
bindē die ſeer vele haddē miſdaen ſo heeft
hi ōſe bandē aen zijn ōtſculdighe handen
eñ voeten ōtfanghē. Huden is hi ōder dye
ewe ghewordē die ſelue de ewe gheſettet
hadde. Mer nu willen wij ſegghē wat ōs
in deſer beſnidinghe ſonderlinghe thoebe
hoert te doen. Wāt dat en is ſonder ſaken
niet gheſciet dat ons heer opten achſtē da-
ghe ymmers wonde beſnedē weſen. Mer
wie iſſer die bekennende is den raet des al
machtighen heren. ende wie heuet oec me
de ſinen raetſman gheweeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Die heylighe gheeſt moet nu bÿ we
ſen ōſer begheerten die doerſoecket die ho
ghe ṽborghētheẏt godes eñ moet ōs ond
wiſen die ṽborghē heẏlicheẏt deſer achte
daghen. Ten is ōs nu niet ōbekēt dat een
menſche anderworue moet wordē ghebo
ren. wāt daer omme is die ſoen godes an
derworuē ghebořē Wÿ wordē alle in ſun
dē ghebořē eñ dats ōs groet noet dat wi in
die gracien godes wordē ṽcoren. Deſe gra
cie hebbē wÿ indē dopen ōtfanghē. mer ſi is
al te niet ghegaen in ōſen waerlÿckē leuē.
Nu beghīt dan ouermits die barmhertich
heẏt godes die cracht der gracien eerſtē in
ons te werckē dat wÿ moghē wāderē in e
nen nẏeuwen leuen. Soe wort die mēſche
gheboren als die ſonne der gherechticheit
opghaet inder ſielen eñ ṽlichtet die dōcker
heẏt der ſunden eñ beghint dat ṽuaerlike
oerdel godes mit inwendighen oghē aen
te ſien. Eñ op dat die mēſche te meer ver/
uaert ſoude worden. ſoe doet hi daer thoe
die cortheẏt der daghen die wÿ hier mogē
leuē. eñ dat ōſeker eẏnde ōſes leuēs..

Dat is claerlickē die auōt daermen
in ſchreẏdē moet. dē groet noet is mÿn lie
ue brueders dat die bliſchap mit hem ẏm
mers daer nae volghe op dat god ōs laet
horen ſine grote barmherticheẏt. ſoe wor/
den die auondt eñ die morghē enen dach.
Deſe dach is die gherechticheẏt die eẏnen
ẏghelicken gheuet dat hem toebehoert. ōs
gheeft hi ſalicheẏt eñ gode barmhertichz.
In deſen daghe ſoe wort dat kint ghebo/
ren als wt den dinghē die voer gheſeit zÿn
Die ſiel des menſchē ōtſteken wort tot lief
ten den penitencien eñ tot hate der ſunden
Mer tis ſorghelic iſt dat die menſche peni
tencie wil doen onder die waerlicke men/
ſchen daer die een oftrecket mit ſinen ve/
nÿnden raden den anderen tot ſundē trec
ken mit haren quaden exempelen. die an
der tot idel glorie trecken mit ſmekende lo
uelicken eñ priſelicken woerden. eñ die an
der tot onuerduldicheẏt den menſche brē
ghen ouermits achterſprake eñ onhoneſte
woerden. Hier omme ſoe iſſet noet dattet
licht der vroetheẏt inden menſche opghae
eñ dattet hem thoene menighen oerſaken
der ſunden. ſonderlinghe in deſen quadē
tiden die werlt dē mēſchē doet moeten. eñ
hoe cranckelÿcken dat die ſiele des menſ.ē
is ſonderlinghe die ghewoen is ſunde eñ
quaet te doen als deſe becoringhe weder
te ſtaen. Hier omme ſoe kẏeſe die mē/
ſche in deſen daghe te vlẏen wt deſer boſer
warelt eñ hi ſegghe mitten propheet. Jck
hebbe ghehatet die verſameninghe der bo
ſer menſchen. eñ mitten ghenen die vā go
de ofghekeert zÿn en ſal ick niet beſitten.
Mer dit en is noch niet ghenoech wāt bÿ
auōturen die menſche wil ṽkieſen eē eni/
ghen leuen te leẏden inder woeſtinen. eñ
hi en wil niet aenſien te rechte zÿns ſelues
crancheẏt. eñ hoe ſorghelic dattet is mittē
duuel vander hellen te vechten. Wāt wat
dinck mach ſorghelÿcker weſen eñ wat is
oeck mede veruaerlÿcker dan teghens die
valſchen ſchalcheden des ṽmaledīden ou
den viandes te worſtelen die ons wel ſiet.
eñ wÿ hem niet ſien en moghen.

Weet mÿn lieue bruedrs dat hier nae
den menſche noet is te ṽwachtē den dach
der ſtarcheẏt dat hi ſine ſtarcheẏt in gode
wel bewaren mochte. eñ dat die meeſten te
ſuecken is inden heer daer vele ſtarcke mā
nen te ſamen ſtrÿden. daer een menſche ſo
menighen hulpe hebbē mach als hi meni/
ghen gheſelle heuet. dat oec mede alſulke
gheſellen zÿn die mittē heẏlighē apoſtele

paulo moghen ſegghẽ. Die ſcalchede ōſer
vianden die is ōs ſeer wel kūdich. Want
een verghaderinghe der ghoeder mēſchen
is omme haerder ſtarcheit willen veruaer
lijck als een heer dat tottẽ ſtrijde wel ghe-
ordineert is. Mer wee den gheneu die alle
ne is. wāt valt hi daer en is niemāt die hẽ
weder op helpet. Eñ al is ſommighen vā
den ghenẽ de voer ōs gheweeſt hebbẽ deſe
gracie ghegeuẽ ten is nochtās gheẽs wijſ
heỹt dat een mēſche hem ſette in alſulckẽ
vreſelickẽ perikel. noch mẽ en ſal god niet
becoren. ſoe als ons meỹſter ſinte benedic
tus ſeỹt ſprekẽde vāden eenſetelen dat al-
ſulck leuẽ niet aennemẽ en ſullẽ die eerſtẽ
an vaerſch bekeert zijn vander warelt mer
die langhe inden cloeſter gheleeft hebben.
eñ hem ouermiddes hulp haerder bruede
ren gheleert te vechten teghẽs die duuelen
vander hellen.

In deſen daghen der ſtarcheỹt tottiẽ
dat hi beghan te ſegghen. Jck hate die v-
ſameninghe der boſer menſchen. Noch ſo
ſegt hi voert dat daer na volghet. Onder
die onnoſelen ſoe ſal ick mine handẽ waſ-
ſen. Mer als een menſche aldus verkieſet
te leuen in vghaderinghẽ mit veel bruede
ren ſal hi hem dan vmeten meỹſter te we
ſen die noch nỹe diſcipel en heeft gheweeſt
eñ dat anderẽ mēſchẽ te leren dat hi ſeluen
niet gheleert en heuet. Hoe ſolde hi in hem
ſeluen of in anderen menſchẽ die onredeli
ke beruerínghe cōnen bedwingẽ. Niemāt
en can zijns ſelues vleỹſch haten. Of dan
ſulck een menſche zijns ſelues meeſter ſou
de weſen hoe ſoudet moghen weſen hi en
ſoude hem ſeluen ſomwilen meer te moe
te ghaen ende ſpaeren dan die doechde is
eỹſchende. Het is daer omme noet
mijn lieue wtuercoren brueders dat dỹe
dach der maticheỹt den menſche opghaet
dat hi pine te leren hoe hi matighen ende
thomen ſal die onghetemmede beruerin-
ghe der vleỹſchelijcker wellusten. die beeſt
lijcke beruerínghe der curioeſicheỹt eñ dỹe
hardneckighe houaerdicheỹt. Hi kỹeſe nu
daer omme vworpen te weſen inden huỹ
ſe des heren zijns godes eñ onderdanich
te weſen ſinen oueꝛſten daer zijn eỹghene
wille onder ghebroken worde eñ ouermid
des den thoem der ghehoerſaemheỹt be-
dwonghen worden ſine vleỹſſchelicheỹt.
Soe ghelcietet dat die prophect ſegt. Di
hebſte menſchẽ gheſet ouer ōſe hoerdẽ. en
die knechtẽ en ſullen dat niet vwonderen
dat voer ghegaen is inden heren. wāt dỹe
knecht en is niet meer dan die heer. War.
doe die ghoede heer wat ghewaſſen was
wijſcheden eñ in gracien voer gode ende
voer den menſchẽ. Eñ twas twelf iaer olt
ghewoꝛden eñ hi bleef in iheruſalem ende
hoerde die leraers. eñ nae gheuōden was
van zijnre moeder eñ oeck mede vā ioſeph
wỹens ſoen hi hiet te weſen onder deſe lee
raers die hi hoerde eñ vraghede. ſoe ghinc
hi mit hem neder tot nazareth eñ hij was
hem onderdanich. wes du oec omme ſinẽ
wille onderdanich eñ ghehoerſaem. Mer
als du dan ſoe biſte inden weghe der heili
gher ghehoerſaemheỹt ſo ſullen di bi auō
turen wel ſomwilen ſcarpe dinghẽ gemo
ten dat di wel wat ghebodẽ ſal wordẽ al
iſt dỹ wel ſalich dat di niet alte ſuet en ſal
weſen. Wiltſtu dit ſwaerlicke beghinnẽ te
draghen eñ dinen ouerſten te oerdelen. eñ
te murmureren in dijn herte. al iſt datſtu
van buỹten doeſte dat dỹ is gheboden. tẽ
is gheỹne doechde te hỹeten der verdul-
dicheden mer het is vele bet ghehieten een
bedecte quaetheỹt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hier omme is di noet dat dŷ begin
ne te lichten die dach der ōduldicheŷt daer
ſtu mede al dat dŷ hard dūcket oft ſcharp
mit eender vredelicker cōſciētien mogeſtu
ghoedertierēlŷcke draghē eñ bekennen dat
tet dŷn ſchult is. eñ di ſeluē ſcarpelic beruſ
pen. als dat de dat miſchaget dat di ſalich
is. eñ dinen ouerſten in dŷn herte altoes te
ōheffen. eñ di ſeluē te beſculdighē eñ hem
te ētſculdighē. Hier meen ic dat di is
noet te hueden voer houaerdie. wāt het is
te mael groet dat een menſche hem ſeluē
ſoe can ōwinnen. Want als ſalomō ſegt
een ōduldich man is beter dan een ſtarck
man eñ die zŷns ſelues moet beheren can
die is ſtarcker dā die ſteden winnē can.
Merct oec hoe opēbaerlicken die heŷlighe
propheet dat leert dat nae die ōduldicheit
ōs noet is die oetmoedicheŷt daer hi ſegt.
O mŷn ſiele wes doch gode ondēgeworpē
wāt vā hem is mŷn ōduldicheŷt. En ſchŷn
tet niet hier dat hi omme ſine ōduldicheit
in hem voelde becoringhe der houaerdich
heŷt. Tis daer omme noet dat die claer-
heŷt der oetmoedicheŷt dŷn hert ōlichte
eñ onderwiſe di watſtu vā dŷ ſeluē hebſte
eñ watſtu vā gode hebſte. op datſtu nŷets
hoge en ſmakeſte wāt god wederſtaet dē
houeerdighē mer dē oetmoedighē gheeft
hi ſine gracie. Voert meer als du di lange
tŷt gheoffent hebſte in deſen daer voer of
gheſeŷt is. ſoe bidde god dat hi dŷ gheue
dat licht der innicheŷt eñ den alreſuetelic
ſten eñ ſchoenſten ſabbet des inwendighē
menſches daerſtu als een ōuerwōnen rid
der in allen arbeŷdē ſonder arbeŷt in mo
gheſte leuen. eñ mit enen wtghebreidē her
te lopen doer die weghen der ghebodē go
des. Ende datſtu eerſtworuen dadeſt mit
bitterheŷden ende mitten dwanghe dŷns
gheeſtes voert aen mit ſonderlinghe gro-
te liefde willichlicken volbrēngheſt.

Siet mŷn lieue brueders hebbe ict
ŷmmers te rechte ōſtaen ſoe bad hŷ hŷer
omme die ſeŷde. Verlichte mŷ op dat ick
vercoelt mach worden. recht of hi ſegghē
woude. Hoe laughe ſal ic in deſen arbeŷ
de eñ oeck mede in deſer pinen aldus ghe
cruuſt worden eñ oeck mede alle dage ſter
uen. verlichte mŷ wat op dat ick vercoelt
mach worden. Doch tot deſer volcomē
heŷt ōmoede ick dat weŷnich menſchē co
men in deſen leuen. Wāt al waer daer ŷe
māt die hem ſeluen duncken lŷete dat hi
hier toe ghecomen waer. dat is nut dat hi
des niet alte gheringhe hem ſeluen toe en
ghelone ſonderlinghe is hi noch ionck eñ
en heeft hi deſe voerghenoemde gradē oft
trappen niet opgheclommen. Want dŷe
ghoede heer plegheт wel ſommilen dŷen
cleŷnmoedighen mit alſulcker ſoeticheŷt
tot hem te locken. mer ſi weten die ſulckes
wat in hem voelen dat hem die gracie ge
leent is eñ oeck niet ghegeuen. op dat ſi in
den ghoeden daghen niet en ōgheten den
quaden daghē. eñ niet inden quadē dagē
der ghoeder daghē ghedēckē en ſullen.
Die ghene die wel gheoffende ſinnē heb-
ben eñ ſonderlinghe niet te ſeer becōmert
en zŷn mit deſer wtwendigher werlt dŷe
ghebruŷcken deſe ſalighe ŷnnigher ghe-
noechlicheŷt in allen anderen manieren.
Mer daer zŷnder vele die alle haer leuē na
deſer innicheden arbeŷden ende nochtās
daer niet thoe en comen. nochtans iſt ſa
ke dat ſi mit goddienſtiger begeerten vol
harden totten eŷnde thoe. alſoe vroe als ſi
wt den lichame ſcheŷden ſalt hem al ghe
gheuen worden dat hem nu om ſondun-
ghe ſaken wort gheweŷgert. eñ alleen dŷe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gracie godes ſalſe daer toe brenghen daer
ſi langhe mitter gracien godes nae ghear
beŷt hadden. omme dat ſi haeſtelŷckē vol
maket veel tiden volbringhen. Mer dyen
ghenen die daer toe comen dat ſi deſe in/
nicheden ghebruken die behouen hem im
mers ſeer welte hueden eñ ſcharpelickē te
wachten voer perikelōdriet ofte ſorghe. eñ
dat immers ſonderlinghe als voer dŷen
valſchen verradelŷcken miſchdadighē du
uel. Want ſathanas ōs viant die ouerfor
met hem wel ſomwilen in enen enghele
des lichtes Eñ daer omme ſoe most hŷ be
ſorghet weſen die mit ſo groter ghenoech
ten alle dinck doet dat hi zŷn lichaem niet
en verbarne mitter altegroter ouericheŷt
ſoe dat hi namaels moet mit groten ſcha
de zŷns gheeſtes alteſeer becommert we/
ſen mit ſinen crancken vdoruen lichaem.

Daer omme op dat hi hier niet toe
en come die ſeer loepet ſoe behouet hŷ dat
hi van god verlichtet worde mitten ſchoe/
nen eñ oeck mede claren lichte des onder
ſcheŷdes dat een moeder is der doechden
eñ oeck mede ſonderlinghe is een volbrin
ghen alder volcomenheŷt.

Eñ deſe doechde des onderſceŷdes
leert ōs mate houdē in allen dinghen.

Weet mŷn lieue eñ ſeer gheminde brue
ders dat dit is die achſte dach daer dit ſoe
te eñ ghebenedide kint in beſnedē worde.
Wāt dat gheware onderſcheŷt beſnidet al
rebeſt dat die menſce noch meer noch min
en doet dant behoerlŷcken is. Want die al
te leeghe eñ te ſide is die en beſnŷdet nŷet
of ſnidetſe. als hi oeck mede doet die alſte
laeuwe is eñ ſeer weŷnich doet daer hi go
de mede vſoenen mach.

In deſen daghe mŷn lieue eñ ſeer ge
minde brueders ſoe wordet deſen ſuetē eñ
alreghebenedŷtſten kinde den naem d ſa
licheŷt ghegheuē. eñ ick mach ſonder twŷ
uel wel ſegghen van den ghenē die aldus
leuet dat hi zŷns ſelues ſalicheŷt wercket.
Tot deſen daghe ſoe moeghen die engelē
die verborghen godlŷcke dinghen beken/
nen hem te gheuen den eerwaerdighē na
me der ſalicheŷt mer nu voert aen gheue
ick hem mit ghoeden betrouwen deſen ſa
lighen naem Jheſus. Mer wanttet een
ſeer vreemt voghel is in onſen lande aldu
ſtanighen onderſcheŷt te hebben ſo ſal die
doechde der ghoedertiren ghehoerſaemhz
in v luden dit vuollen mŷn lieue brueds.
ſoe dat ghŷ niet meer noch ŷmmers oeck
mede niet min noch niet anders en ſullen
doen dan v van uwen ouerſten wordt ge
boden. Eñ dit dan aldus doende ſoe moe
ghet ghŷ vdienen die ſchone coſtele eñ pre
cioſe duŷrbaer crone der ghehoerſaemhz
ouermits welke crone ghi ingaeu moget
dat rŷcke der hemelen. Welck ons allen
moet ghunnen alremeeſt Die almachtige
ewighe vader Die ghebenedide nŷeuwe
gheboren ſoen iheſus criſtus onſe vloſſer
Die ghoedertiren troeſter die heŷlighen eñ
godlŷcken gheeſt.

A M E N

Hier nae volghet vander glorioſer
ende eerwaerdiger ſolemnitheŷt eñ hoech
tŷt epŷphania ofte anders ghehieten der/
tien dach. Eñ is die hoechtŷt vanden heŷ/
lighen drien coninghen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Item opter groter hoechtijt epyphania dats der heyliger drye coninghē dach ſoe ſcriuet ſinte bernardꝰ .iij. ſermonē. tot informacien zijnre brueds.

Van die openbaringe der ouergroter glorioſer ghoedertierēheyt eñ der menſcheyt godes.

Sermoen .I.

Ns is gheopēbaert die ghoedertierēheyt eñ die menſcheyt onſes godes eñ ōſes behouders. Wij dāckē ōſen heer gode ouermits wyen ſoe ouervloyen ōſe troeſten in deſer ellenden eñ in deſer onſalicheyt. Mijn lieue brueders hier vā plach ic v dicwijlle te vmanen dat ghij dat nimmermeer wt uwē herten en ſolt laten comen dat ghij hier arme pellegrims zijt ſeer veer vā uwes vaders lande vdreuen wt uwer erfniſſen. Want ſoe wie dat zijn ellendicheyt niet bekennē en can. die en can oeck mede niet bekennē de godlijcke troeſtinghe. Eñ ſoe wie dat die godlijke troeſtinghe niet en bekent het volghet daer nae dat die gracie godes niet in hem en is. Hier vā iſt dat die mēſchen die mitte onleden eñ ſunden der werelt becommert zijn. want ſi haer onſalicheyt niet en voelen daer omme en achten ſi niet der barmhertichheyt godes te begheren. Mer ghij de niet te vgheues gheſeyt en wort weeſt ledich eñ ſiet dat die heer ſuet is. eñ daer die ſelue propheet op een ander ſtede van ſeyt

Die craften zÿnder wercken ſal hi kūdich
maken ſinen volcke. Ghi die niet gehin-
dert en wert van enighē waerlikē becom
merniſſen aēmercket die gheeſtelike troeſ
tinghe die v van gode comet. ghi die v el
lendiheit wel bekent ſiet v wert vāden he
mel gheſend hulpe. Ons is gheopēbaert
die ghoedertierenheit eñ menſcheit onſes
godes. Eer ſine menſcheit ons openbaer
wert was ons die goedertierēheit godes
onbekent. nochtās ſoe was ſi al want die
barmherticheit des herē is van ewen tot
ewen. Mer hoe mocht ſi den menſchen be
kent werden. ſi wert dicwil den mēſchē ge
louet mer hi en voeldeſe niet. eñ daer om
me en conſtmenſe veel menſchē niet wel
vroet ghemaken dat ſi oeck was. In me
nigher wÿſen ende in menigher manierē
plach dÿe heer in voertide den vaderē toe
te ſpreken doer den prophetē ende ſeÿde
Ick dencke gedachtē des vredē ende niet
des lidens. Mer wat mochte die menſche
daer antwoerden die lidēs voelde mer dē
vrede noch niet en ōnam. Hoe lange ſegt
men ons vrede vrede eñ ten is geen vrede
Hÿer om ſoe ſcreÿde de enghelen des vre
den ſeer bitterlÿcken ende ſeÿdē. O here
wÿe heeft ghelouet onſen woerden mer
nv voert an ſoe ghelouen die menſchē ha
ren eÿghenen oghē. Want die ghetuge
des heren zÿn zeer gheloeffelike ghewor-
den. Want op dat hem die ſiecke crancke
oghen niet ſien en ſouden. ſo heeft hi zÿn
tabernakel gheſet in die zonne. want ſiet
nv die vrede niet den god v louet mer die
hi v ſendet. niet die v'ghewesen wert mer
ghegeuē. niet toecomēde gheprophetert.
mer teghēwoerdich ghetoent. Siet die he
meilſce vaē heeft ſinē eengeborē inder eer-
den gheſant als een ſack die al vol is van
barmhertichedē. welcke ſac in zÿnder paſ
ſien op ghe ſcort is op dz die ſcat wtgeſtort
ſoude werden daer wÿ mede ghecoft enō
vloſt zÿn. Want al was deſe ſac cleÿn hi
was al vol. eñ ōs is een cleÿn kindekē ge-
geuen. mer daer woēde in alle volheit ō
godhedē. wāt doe die volheit der tÿt quā
doe quā mede die volheit der godheit.

Hÿ is ghecomē inden vleÿſch op dat
wÿ vleÿſchelike mēſche oec zÿns deellach
tich ſouden weſen. eñ als haer die mēſchz
vertoende dan ſoude die goedertierēheÿt
godes niet verborghē bliuen. want waer
in mochte god meer bewÿſen ſine goeder
tierenheit dan an te nemen ōs vleÿſch.
Ick ſegghe ons vleÿſch. niet adās vleiſch
dat is ſulc als hi hadde eer hi tgebot gods
ouertrat. Hoe mach die ghoede heer o-
uervloedeliker bewiſen ſine barmhertich
heit dan aen te nemē onſe onſalicheit.
Wat mach ſo vol weſen der goedertieren
heit godes. als dat dat woert godes om
onſen wille is hoÿ ghewordē. O here
wat is de menſche datſtu hem waer voer
rekenſte of achte. of waer omme ſetteſtu
dÿn herte teghens hem.

Hÿer wt mach die menſche mercken
hoe grote ſorghe dat god voer hem heuet
eñ hoe die heer vā hē voelt. eñ wat hi van
hē dēcket. O menſche en ſich niet aen wat
ſtu lides mer ſich aē wat hi om dinē wille
ghelędē heeft. Hoe groet eñ hoe duerbaer
du bÿſte in zÿnder herten. dat mogheſtu
daer wt mercken dat hi voer di heeft gele
den. Aldus ſoe werdet di ſine ghoeder
tierēheit bekent wt zÿnder mēſcheit. Wāt
hoe hi nae zÿnder menſcheÿt cleÿnder is
ghewordē. hoe ſine goedertierenheit gro
ter is die hi den menſchen beweſen heeft.
Ende hoe hÿ om mÿnen wille ſnoder is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghewordē hoe hi mi lieuer endē weerder
is. Die apoſtel ſegt Ons is gheopenbaert
die goedertierēhēit ende die menſcheit on
ſes godes ende onſes behouders. Dat is
ſonder twifel bouen mate grote ghoeder
tierēheit godes mēſcheit. ende daer heeft
hi een groet tey̆ken zy̆nder goedertieren/
heit in bewiſet. dat hi mit zy̆n godheit die
menſcheit verenighet heeft. Die engel
gabriel die tot marien gheſendet was. de
noemet den zoen godes. mer hi en ſegt nz
god. Ghebenedy̆t moet weſen dy̆e heer
die ons wt ōs ſeluen ſulcken enghel heeft
ghegeuen. die ons dat vuullet heeft dat
die enghel godes niet en ſey̆de. want dy̆e
hey̆lighe apoſtel die hadde oec ſonder twi
uel den gheeſt godes. eñ vten ſeluē geeſte
heeft ons gheſproken dat ons noet was
te horen Want wat mach daer weſen dat
onſen ghelooue alſoe zeer verlicht eñ ōſen
hope ſtercket. ende onſe minne ende liefde
vuerich maket. als die mēſcelicheit gods
Mer dat is onſes enghel behouden te ſeg
ghen dat die andere ghezweghē hebben.
Want ſi en mochten elc by̆ ſonderlinghe
alle dinck niet ſegghen op dat als wy̆ vā
menighē bly̆delicke menigherhāde ghoe
de puncten vgaderē vā elckē bi ſonderlin
ghe gode moghē danckē eñ louen Doch
ſoe ouerdraghē die engel ende die apoſtel
in enē dige. als indē name des geſontma
kers Die engel gabriel die marien die ſali
ghe botſcap brochte Wāt ſi volcomelic vā
dē heilighē gheeſt was gheleert. ſoe ſey̆de
hi haer alleen die naē tkindes Endē du ſult
ſte ſey̆de hi ſinen naem hy̆eten iheſus.
Mer doe die enghel tot ioſeph quā ſoe en
ſey̆de hi hē niet alleen den naē des kindes
mer hi ſey̆de hem mede die bedudinghen
des names iheſus. wāt hi ſal ſey̆de hi zy̆n

volck gheſont maken vā haren ſunden.
Voert die engelen die dē herdē boetſcaptē
die grote bly̆ſcap die al den volcke ſoude
weſen. die ſey̆den dat hem een geſontma
ker gheboren waer dat criſtus die heer is
Dit ouerdraghet mitten woerdē die pau/
lus ſegt ons is gheopēbaert die goedertie
rēheit ende de menſheit onſes behouders
onſes goedes. Wel te rechte ſo en
heeft den ſueten name ny̆emant vā hem
allen ghezweghen wat ſoe waſt nu noet.
want wat ſoude ick anders begōne heb/
bē als ic hoerde dat die heer qua. ſoude ic
niet gheuloden hebbe als adam dede in
den paradiſe. die vloet doe hi die ſtemme
des herē hoerde. mer hi en conſte den here
niet ontley̆en.

Soude ic niet in miſtroeſt gheuallen
hebben als dē here hoerde comē dien ic ſi/
ne ghebodē niet gehoudē en hadde. wy̆ēs
goedtirē ſāćmoedicheit ic ſo zeer miſbru/
ket hadd. diē ic oec vā ſinē grotē weldadē
alſo ōdancbaer geweeſt hadd. Hoe mocht
te ōs meerder troeſt eñ oec mede ſolaes co
mē dan indē ſuetē woerde in die troeſtelic
ke redene. Hier om ſey̆de hi oec ſelue dz
hy̆ niet en waer ghecomē om die werlt te
oerdele mer om die mēſcē ſalich te makē.

Voert an gae ic mit goedē betrouwē
tot hem eñ ic hebbe goedē hoepe als ic hē
bidde. wātwaer ōme ſoude ic beanxt we/
ſen als geſontmaker ſelue coemt i my̆nē
huy̆ſe. Hem alleē hebbe ick gheſondiget.
wat hi mi wil vgeuē dat is vgeuē want
tis hem al wel geoerloeft te doen wat hy̆
wil. Wil my̆ dan god rechtueerdighen
wie ſal my̆ vdoemē. of wie ſal die wtuer/
coren gods beſculdigē. Weſet daer om bli
de dat hy̆ opter eerdē is gecomē hy̆ ſal no
voert aen bet te bidden weſen. want ſy̆et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hi een cleyn kindekē ghewordē. hij ſal nv goet te verſoenē weſen. Wye en weet dat niet dat die kinderkēs lichtelijckē vgheuē dat hem miſdaē is. Syet willen wijs nz cleyne achten wy moghē mit cleynē dinghen hem verſoenē. Ick ſegghe mit cleynē dinghē nochtans niet ſonder penitēcie mer dat onſe penitēcie zeer clein is die wi moghē doē te rekenē teghēs die ewighe pine die wy mit onſen ſundē vdiēt hebbē. Wy zijn arme mēſchē eñ wy en hebbē nz veel dat wy moghē gheuē. nochtans ſoe moghē wy myt dē ſeluē cleynē teghē den almachtighē here vſuenē iſt dat wy willē Al dat ick hebbe te gheuen dat is dit ongheuallighe lichaem gheue ick dat·tis al ghenoech. Iſt niet ghenoech ick doe daer toe zijn heilighe lichaem want dat is oec mine eñ liefde Wāt een cleyn kidekē is ōs ghebozē eñ een zoen is ons ghegeuen.

O ghebenedide ghenadighe ende alderghoedertierēſte here ic veruolle dat al van dij dat in mij ghebreket· Dit is ene ſuete verſueninghe ende een ghenoechlic voldoen. deſe verſueninghe die ſchijnt temael ſeer licht. mer ſi is ſeer oerbaerlic. Tis ene cleyne betalinghe mer ſi en is nz cleyn te achten mer alſoe licht als ſi nv is ſoe zwaer ſal ſi hier namaels weſen. Enđ alſo als daer nv niemāt en is hi en mach hem teghens gode verſuenē. alſoe en ſal cort hier nae nyemant moghē verſuenen noch oeck mede ghenade vercrighen. Want alſoe als ons nv die barmhertige ghoedertierenheit godes vertorent is bouen allen onſen vermoeden. alſoe mogē wy hier nae verwachtende weſen die ſeer ſtrenghe ende rechtueerdiecheit zijns oerdels.

Hyer omme en wilt nv niet verſmaden die goedertieren barmhertecheit godes wildi hier nae ontghaen ſine ſtrēghe gherechticheit eñ toerne enđ oec mede onweerdicheit ende ſine verwoetheit Heer in dine woetheden en beſchelde my niet. eñ in dinen thoerne en beruſpe mi niet. Wāt op datſtu wetē ſoudeſt mit hoe groter ſtrengheit hi ten oerdel ſal comē. daer om heeft hi ons voer beweſen alſoe grote ghoedertierenheit.

Ut der groter mildicheit zijnder verheuighe die ōs nv bewijſet mogeſtu mercken die grote ſtrengheit zijnder nauolgē der wrakē. want onghemeten is god in zijnder gherechticheit alſo wel als in zijnder goedertierēheit· Groet eñ menichuoldich is hi in ſinen vergeuē. hi is oec groet eñ veruaerlic in zijnder wercken. Mer ſine grote barmherticheit ende goedertierēheit heuet hi voer laten gaen op dat alſoe veer als wy ſeluē willen die ſtrēghe rechtueerdicheit niet in ons en ſoude moghen vindē datſe wrake Ende daerom heeft hi ons ſine goedertierēheit vore beweſen. dz wy ons ouermits hulpe zijnder goedertierēheit ſoe verbeteren ſullen. dat wi mit goeden betrouwen ſine grote ſtrēghe gerechticheit moghē vwachten. Daer om wolde hi niet alleen opter eerden comen ende mēſche werdē mer hi wolde oec mede vandē mēſcheen bekent weſen. Eñ vā deſen bekenne ſoe is deſe teghenwoerdighe eerweerdighe hoechtijt ghehieten epyphania. dat ſoe vele bedudet als opēbaerringhe. Want huyden ſoe zijn drye edele ende heilighe conighen wt oeſtlant ghecomen omme te ſuecken die warachtighe ghebenedide clare zōne der gherechticheit. want ſi vernomen hadden dat ſy op ghegaen was daer men van leeſt.

Sÿet enē man opghegaen is ſinē name
Huÿdē hebbē die heÿdēſce conigē an
ghebedē die nÿeuwe vrucht der maghet
volghende dat leÿden der nÿeuwer ſterrē
Mÿn alderliefſte brueders is ons dit niet
een groet troeſt. alſoe alſt was indē woer
den des prophete daer voer of gheſprokē
is · Die propheet hiet hem god te weſen
ende die drie conighen al en ſegghen ſi dz
niet mittē mōde ſi bewiſent mittē werckē
Wat doedÿ ghi conighen wat doet di.
Aenbedet ghi een ſukēde kint in een arme
huÿſeken dat bewōden is in armelicken
ſnoden doekerkens · Meendÿ ghÿ dat hi
god is. god is in ſinen heiligen tempel. ſi
nē ſtoel is inden hemel. enő ghi ſuect hē in
den ſtalle eñ oeck mede indē ſcoet vā zÿn/
der moeder. Ende wat doet ghi dat ghi
hem golt offert. Is hÿ een conic waer is
zÿn coniclÿcke ſael eñ coniclijcke troē. eñ
oec mede ſine coniclÿcke gheſinde. Is de
ſe ſtal zÿn ſael eñ is deſe ſchamel cribbe ſi
ne coniclÿcken throen. eñ zÿn ſine gheſin
de ioſeph eñ maria die eerbaere reÿne oet
moedighe maghet. Hoe zÿn deſe wÿſe
mānes aldus dwaes ghewordē dat ſi aen
beden een clein ongheachtet kindekē dat
meer ſcheen vſmaet te weſen heÿde om
ſine ioncheit ende oeck mede om die arm
heÿt zÿnder ouderen.

Brueders ſi hebben deſe ſalighe dwae
ſe ſalicheit aen ghenomē op dat die god/
lÿcke wÿſcheit vercrighē mochtē. Die ſali
ghe troeſter die heilighe geeſt leerde hē al
doe dat die apoſtel nae predicte. Soe wie
dat ſalichlicke wÿs wÿl weſen die werde
eerſt dwaes op dat hÿ wÿs moge werdē
want om dat die werlt overmiddes hare
wÿſcheit die godlÿcke wÿſcheit niet be/
kenuen en conſten ſoe heeſttet gode beha
ghet overmits die prekinghe die ghelovē
willen ſalich te maken.

Lieve brueders was daer niet ſorghe
voer te hebben dat die wÿſe mannen ghe
ſchandaliſeert ſoude werden eñ menē dz
ſi bedroghē waren doe ſi ſoe grote onge/
lÿcheit ſagen Si quamē eerſt tot die conic
like ſtat daer ſi den conic meenden te vin/
den de doe was gheboren eñ vā daer wor
den ſi ghewesen tot een cleÿn ſtedeken.
Sÿ comen daer eñ ghingē in ene ſtallin/
ghe eñ vinden daer een cleÿn kindeken in
doekeren ghewonden. Die ſtal en ſtincket
hem niet toe eñ ſi en ſtoten hem niet aen
die ſnode doekeren ſi en veronwerden nz
dat ſuÿkēde kindekē. Si vallen daer voer
neder ſi eerent als een coninc ende ſi aen/
beden hem als god.

Sonder twÿffel die hem ſoe veer ghe
brocht hadde die ghaef hē oec in hoe ſi dā
doen ſoudē. Ende die hem van buÿten o/
vermits der ſterrē leÿede dÿe leerderſe oec
mede van binnen.

Deſe openbaeringhe die heeft ons de
glorie deſer hoechtÿt ghemaket. eñ die ere
eñ die grote waerdicheit die de heidenſche
conighen onſen lÿeven heer doe bewÿſe/
den heeft dſe hoechtÿt eerweerdich gema
ket allen ghelovighē goeden kerſtenē mē
ſchen. Ende niet allēē deſe openbaringhe
mer oec mede noch een ander als wi van
onſen vaderen ontfāghē hebbē. beghaet/
men huÿden inő heiligher kerckē. al waſt
dat ſi langhe nae deſen ghesciede men ge
loeft nochtās dat ſi op deſen dach geſciedē
Want doe onſe lieve heer dertich iaer out
was ghewordē na den vleiſche die in zÿn
der godlicker moghētheden hi ſelve is eñ
ſine iaren en ghebreken niet. ende hi mÿt
dat ghemeē volc tot iohānes doepſel quā

als of hi een ander ghemeen menſche ge
weeſt hadde .die alleẽ vrÿ was van allen
ſunden. Wÿe ſoude doe gheloeft
hebben hi dat gods zoen hadde geweeſt.
eñ oec mede een heer der moghẽtheit

O ghenadighe heer ihesu criſte ghi v/
oetmoedighet harde zere ende vhuedet v
mer voer iohãnes en muechdi v oeck nÿe
verhuedẽ. Js hi niet die doe ghi noch on
gheboren waert v bekende noch onghe/
boren Js hi niet die doer twee vanden
als uwer beÿder moederẽ lichamen v be
kende. Eñ want hi doe noch niet ſpreken
en mochte ſoe bewÿſde hi v tocoẽſte mit
veel wõderlÿckẽ eñ onghehoerde vroliche
den. Mer nv ſegt die heilighe ewange
liſta dat iohannes ihesum ſach tot hẽ co/
men ende hi ſprack. Siet dit lam godes.
ſiet die ofnemet die ſundẽ der werlt. Siet
hem die den ſunden reÿneghet. ende dÿe
oeck mede daer omme inder werlt in dat
ellendighe dal der tranẽ is ghecomẽ dat
hÿ die vuÿle veroude onreÿnichedẽ onſer
ſundẽ ſchoen eñ reÿn maken wille. Ende
al hadde die heÿlighe man ſinte iohãnes
ſulcken ghetuÿſch vã hem gegeuẽ hi wol
de nochtãs al lÿcke wel vã hem ghedopet
weſen. Eñ iohãnes die was veruaert endɞ
hi beuede. Want hoe ſoude eẽ mẽſche niz
veruaert weſen aen te taſten dat heilighe
houet godes. Jck ſegghe dat houet dat
die heilighe enghelen aenbeden. endɞ alle
die hemelſche moghenthedẽ in alſoe zeer
groter waerdichedẽ hebbẽ. eñ daer oec me
de al die princen der hemelen voer beuẽ.

O here ihesu criſte waer om wildi ge
dopet weſen wat noet is v dat doepſel. ve
al gheſont is behouet die medicine. Endɞ
ouer al reÿn is behoeuet die des waſſcens
waer van mach v enighe ſunde comẽ dz
v die doepe noet ſoude weſen. Soude ſi
v comen van uwen vader. Ghi hebt enẽ
vader mer die is god ende ghi zÿt hem ge
lÿck god van gode een licht van dẽ licte
Ende wÿe en weet dat niet dat in gode
ghene ſunde vallen en mach. Of ſoude v
die ſunde comen van uwer moeder Ghÿ
hebt een moeder mer ſi is een reÿne ma/
ghet wat ſunde ſoude ghi van moghẽ cri
ghen die v ſonder ſunde ontfenc ende be
houden hare ioncvrouſchap v baerden.
wat vlecke mach dan hebbẽ dat onbevlec
te lam. Johãnes ſeÿde hem toe. Jc ſal vã
dÿ ghedopet werden ende du coemſte tot
mÿ. Siet hier grote oetmoedicheit aẽ
beÿdẽ ſidẽ. mer daer en is nochtãs geẽ ge
lÿckeniſſe wãt hoe en ſoude een menſche
hem niet veroetmoedighen voer den oet
moedighen gode. Jhesus ſeÿde hẽ. Laet
di nv ghenughen want dus horettet ons
toe alle gherechticheit te vuullen Johan
nes liet hem ſegghen ende was ghehoer
ſaem eñ doepte dat lam godes eñ wÿſch
die wateren.

Brueders wÿ zÿn ghewaſſchen niet
hÿ wãt hÿ behoefde gheens waſſcẽs. mer
tot õſes behoef zÿn waterẽ reÿn gemaket
Bÿ auõturẽ du en geloefſte niet de ghe/
tuÿghe dat iohãnes vã hem geuet want
hi is eẽ mẽſche eñ hÿ mach di licht ſuſpect
weſen wãt hi zÿn neue is daer hi getuÿch
van gheuet. Hoer dã een ander getuÿch
dat noch meerder is als dat ghetuÿch vã
der duuen. Ende dit en betaemde ſoe niet
qualike dat die duue ghetuÿch gheuẽ ſol
de vã dẽ lãme wãt daer en is geen dier dz
den lamme bet ghelikẽt dan die duue en
de dattet lam is onder den dÿeren dat is
die duue onder den volghelen.

Beÿde zÿnt onnoſele beeſtkens. en

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

de beyde zijn ſi ſaftmoedich ende ſimpel.
Wat mach ſoe wijſ weſen vā alder quaet/
heyt als dat lam eñ oec die duue Niemāt
en cōnen ſi miſdoen noch wee doen Mer
op datſtu niet en ſeggheſt dattz bij geual/
le ſoe gheſciet is dat die duue daer quam
ende hoer dat ghetuych des vaders want
god alder moghētheyt heeft hem vtoent
eñ die ghebenedide almachtige heer ouer
veel wateren. Die ſtemme des almachti/
ghen vaders wert daer ghehoert ſeggēde
aldus. Die is mijn gheminde zoen daer
mij wel in behaghet. Waerlic dit is daer
niet in en is dat den vaders mach miſha
ghen daer ſine grote moghētheit van ver
toent mochte werden wāt hi ſegt ſelf dat
hem behaghet dat doe ick altoes. hē ſuldi
horē. Seyt here iheſu ſpreket doch nv. hoe
langhe ſuldi zwighen endē hoe lange ſul
di v verhueden. Ghij hebbet zeer langhe
tijt ghezweghen. eñ te mael zeer langhe.
Nv hebdij doch oerloef te ſprekē van uwē
heilighen ghebenediden hemelſchen va/
der. Hoe langhe ſuldij v dye de wijſcheyt
eñ oec mede die cracht godes zijt bedeckē
als of ghi eē ghemeen menſche waert
Hoe lāghe ſuldy edele coninc des hemels
eens tymmermans zoen ghehieten weſē
eñ ghewaēt vāden menſchē. Als die ewā
geliſta lucas tughet dat hi ghewaēt was
vāden menſchen te weſen iosephs zoen

O oetmoedicheyt die doechdē criſti
hoe zeer beſaendi die ydelheyt der houer
dyen Jck weet een luttich of ick laet mij
duucken dat ick wat weet. ende dat ſelue
en can ick niet zwighen. ende onſchame/
licken ende oeck mede onwijſelijcken ver
mete ick mij te ſpreken. ende mij ſeluen
te toenen. ende ick byn gheringhe bereyt
ander menſchen te leren. ende traech wat
ghoedes te horent

Ende doe chriſtus iheſus die ewighe
ghebenedide wijſcheyt godes ſoe langhe
ghezweghen hadde verhuede hij nochtās
hem ſeluen. Hadde hi anxt voer ydel glo
rie Hoe mochte ghi voer ydel glorie beāxt
weſen die daer die gheware glorie des va
ders is. Nochtans hadde hij daer anxt
voer mer niet hem ſeluen mer ons hadde
hi anxt daer voer want hi wiſt wel dattet
ons noet was ons daer voer te hueden.
Aldus ſoe zweech hi ons. mer myt ſinen
zwijghen ſoe leerde hi ons zwigen. Ende
al zweech hi mitten monde hi leerde ons
mitten wercken. Eñ dat ſelue dat hi nae
leerde mitten monde dat roept hij nv mit
ſinen exempelen. Leert van mij want ick
ſaetmoepich byn ende oetmoedich vā her
ten. Want vander kintſcheit ons heren
hoertmen zeer luttich hent totten ſinē der
tich iaren toe. Mer nv voert aen en mach
hi niet ſchulen. waut hij aldus openbaer/
like beweſen was van ſinen vader.

In zijnder eerſter openbarrughē toen/
de hi hem den menſchen mit zijnder ionc/
vrouwelijcker moeder. want ſchamelheit
dat hoert beyde den cleynē kinderen endē
den maechden thoe.

Oeck vintmen noch inden ewan/
gelio ſine derde openbaeringhe dyemen
mede inder heyligher kercken huyden be
gaet. Onſe heer was ghenoet totter bru
loft. eñ doe daer wijn ghebracht doe had/
de qnſe heer meliden mit hem om dat ſy
beſcaemt ſchenen te weſen ende hi vwan
delde doe daer dat water in wijn. endē als
die ewangheliſt daer van tughet ſoe was
dat een beghin zijnner teykeneu.

Seyt mijn wtuercoren endē zeer ge
mynde lyeue brueders aldus heeft hy

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

zÿnder eerſter openbaringhe hem ghetoẽt
een waer mẽſche doe hi als een cleÿn kÿn
deken zÿnder moeder borſten ſoech. In ſi
ne anderde opẽbaringhe bewÿſt dat ghe/
tuÿch zÿns vaders dat hi die warachtighe
ghebenedide ſoen godes is. Inder derder
openbaringhe wort hi beweſen warachti/
ghen god te weſen die mit ſinen gheboden
die nature der dinghẽ mochte ỏwanderen
Ende mit aldus vele ghetughẽ ſoe wordt
huden ons gheloue gheſtarcket. Mit ald9
menighe bewiſinghe ſoe wordt õs hope ỏ
meerdert. Mit aldus vele exempelen ſoe
wordet ouerich ghemaket onſe lieft ende
minne. Amen.

Vã drÿerhande openbaringhe ons
lieues heren iheſu criſti onſes ghebenedi/
den gheſontmakers.

Sermoen. ÿ.

I leſen vã drierhande openbari
ghen õs lieues heren iheſu criſti
die alle drÿe op enen naemkun
dighen dach waren gheſchiet mer niet op
eender tÿt. daer die anderde vãdẽ drien ſeer
wõderlic was. eñ die dorde noch vele meer
wõderlicker was. Mer die eerſte noch alle
vele meer te ỏwõderen was. Dat was
een groet wõder dat õs heer water in wÿn
ỏwãdelde. Oeck mede waſt groet wõder
dat iohãnes ſulckẽ ghetuÿch vã õſen here
ghaf eñ niet alleen iohãnes mer die heÿli/
ghe gheeſt in ghelikeniſſe der duuen. ende
daer toe die ſtemme des vaders. Mer dits
alremeeſt te ỏwonderen dat die heÿdẽſche
coninghen onſen heer alſoe bekendẽ want
dat ſi hem bekendẽ waerich god te weſen
dat beweſen ſi daer mede dat ſi hem anbe
den als warachtich god. Si beweſent oec
daer mede dat ſi hem wÿroeck offerdẽ dat
men alleen gode te offeren pleghet. Eñ ſi
en bekenden hem niet alleen waer god to
weſen mer oeck mede een coninck dat be/
weſen ſi daer mede wãt ſi hem gholt offer
den. Eñ in allen deſen en is hem oeck niet
onbekẽt gheweeſt dat grote waerde heÿli
ghe ſacramẽt eñ daer omme ſoe beweſen
deſe heÿdẽſche coninghen mitter mÿrren
die ſi hem daer mede offerden dat hi oeck
mede ſterueliſck was.

Deſe drÿe heÿdenſche coninghẽ die
aenbedẽ õſen lieuẽ ghenadighẽ heer õſen
gheſontmaker. eñ ſi offerdẽ hem haer ghe
ſtelÿckẽ ghauẽ doe hi noch een cleÿn kint
was eñ zÿnre moeder borſten ſoech. Mer
ghi wiſe mãnen waer is die coſtele purpu
re cleÿdinghe des coninghes. Sÿn ſi dat
die ſnoede doeckerẽ daer hi in ghewõdẽ is
Eñ is hi een warachtich coninck waer is
dan ſine coninclicke crone. Mer warlÿcke
ghÿ ſiet hem in dier cronen daer hem ſine
lieue eñ ſeer gheminde ghebenedide moe
der mede ghecroẽt heuet. eñ dat indẽ ſacke
zÿnder ſterueliche dẽ. vã welckẽ ſacke dÿe
lieue ghoedertiren heer ſeide doe hi vreſen
was tot ſinen vader. Du hebſte minẽ ſack
te ſnedẽ eñ du hebſte mÿ omme ghedaen
mit groter blÿſcappẽ. Ghaet wt ghi doch
terẽ vã ſion eñ ſiet dẽ coninck ſalomõ inđ
cronẽ daer hem zÿn moeder mede gecroẽt
heuet. Ghaet wt ghÿ ẽgelſche crachtẽ ghÿ
burghers der hemelſcher ſtat. ſiet aẽ uwẽ
coninck mer in onſer cronen. ende oec me
de inder ſeluer cronen daer hem zÿn moe
der oeck mede ghecroent heuet.

Mer deſe welluſten en hebdÿ aldus
lange niet ghehad ende oec mede deſe ſue
ticheÿt en hebdÿ oeck tot deſer tÿt toe niet
gheſmaket. Ghÿ hebbet altoes teghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

woerdich ſine hoghe moghēthe ẏt. mer ſi-
ne grote oetmoedicheit en hebdi tot deſen
daghe toe niet gheſien. Daer omme ſoe
ghaet nu wt eñ ſiet dē coninck ſalomō in
zÿnder cronen daer hem zÿn moeder me-
de ghecroent heeft. Doch die hemelſce bur
ghers en behouē ōſe ṽmaninge niet. wāt
ſi zÿn ẏmmers die ghene die altoes beghe
ren in hem te ſchouwē. Wāt hoe hem zÿnō
groter moghēthe ẏt kūdigher is. hoe hem
te meer ſine grote oetmoedicheẏt vele coſ-
teler eñ duerbaerder eñ begheerlicker is.
Daer omme al iſt dat wÿ meer ſakē dẏer
vrolicheẏt eñ der bliſchap ſchinē te hebben
wāt hi ōs ghe borē is. eñ ooc mede wāt hÿ
ōs ghegheuē is. eñ nochtās ſo voercomē ſi
ōs eñ ſi ons ṽmanē dat wÿ blide ſullē zÿn
Dat bewÿſt wel die heẏlich engele die deſe
grote bliſchap den herdekēs boetſchapten
daer oec mede was een grote ſchare dẏes
hemelſchen heers.

Hier omme ſoe segghe ic. wÿcket o
ghÿ waerlÿcke ſielen die noch ſeer cranc eñ
teeder zÿt. eñ daer omme ſoe moecht dẏ het
dochteren wordē ghehietē der ſonen. wāt
ghi luttel ſtarcheẏt eñ gheen mannelichz
in v en hebbet. Ghaet wt ghÿ dochterē vā
ſẏon ghaet wt vā den voelen des vleẏſces
totter ṽſtandeniſſen der ſielen. Ghaet wt
vā der dieſtaſticheẏt der gheeſtelÿcker ṽſtā
deniſſen. Ghaet wt vā uwē lāde eñ vā uwē
gheſlachte eñ vā dē huẏſe uwes vaōs enō
beſiet dē concik ſalomō. wāt anders ſo en
ſalt v niet ſeker weſen hem te ſien als een
rechter. Wāt die ſelue die nu ſalomō is. dz
is vreedſaem is in deſer ellendicheẏt. dẏe
ſal een ſcharp rechter weſen inden daghen
des ſtrenghen oerdels. ende hi is ẏdida dz
is die gheminde des heren inden ewighen
eñ hemelſchē rÿcke eñ der hogher hemelen
hier bouen inder ewicheden daer hem dẏe
enghelen te louen eñ oeck mede te danckē
zÿn bereẏt.

In deſer ellendicheẏt is hi ſachtmoe
dich eñ oec mede ſeer vredelick. Jnden oer
del is hi rechtuaerdich eñ veruaerlÿc. mer
in ſinen ghebenediden ewighē vroechdelic
ken rÿcke is hi glorioes eñ wōderlick.
Daer omme ghaet wt eñ beſiet dē coninck
ſalomō inder cronen daer hem zÿn moeō
mede ghecroent heuet. want ouer al is hẏ
coninck Eñ al en iſt rÿcke niet vā deſer ver
ghāckelicker warelt hi is nochtās oec me
de een groet machtich coninck in deſer wa
relt. Wāt doe hem des keẏſers richter pila
tus vraghede Biſtu een coninck. doe ant-
woerde hi hem eñ ſeẏde. Jck bin daer om
geborē eñ in deſer werlt ghecomē.

Aldus mÿn alderliefſte eñ ſeer ghe-
minde brueders is hi hier omme een co-
ninck eñ een regeerder der ſeden. Jndē oer
del is hi een onderſcheẏder der ṽdienſten.
mer indē rÿcke is hi een gheuer der glorië
eñ oeck mede des ewighen loues. Ghaet
dan wt ghi dochteren vā ſẏon eñ beſiet de-
ſen coninc inder cronen daer hem zÿn mo
der in ghecroent heuet. inder cronen zÿn-
re armoeden. inder cronen zÿnre ōſalichz-
re.

Weet mÿn lieue eñ ſeer gheminden
wtuercoren brueders dat mÿn heer criſtus
ihesus van zÿnder ſtiefmoeder ghecroent
is mit enen doernen crone dat wel hieten
mochte een crone der onſalicheẏt. Mer vā
ſinen gheſinde ſal hi ghecroēt wordē mit-
ter cronen der gherechticheẏt. als die enge
len wtghaen ſullen eñ ſullen afnemē van
ſinē rÿcke allē ſcandē als hi tē oerdel comē
ſal mitten oudeſten zÿns volckes alſo als
dẏe ommeghanck der warelt vechten ſal
teghens den onſinnigen. Oec mede wert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hi vā ſinen vader ghecroent mitter cronen
der glorien. Als inden pſalm gheſchreuen
ſtaet. Mit glorien eñ mit ere hebſtu hem
ghecroent. Siet hem ghÿ dochters vā ſyō
inder cronen daer hem zÿn moeder in ghe
croent heuet. Ontfanghet waerdelickē de
croen uwes cleÿnen coninghes. de omme
uwen wille cleÿne ghewoꝛden is. eñ hem
mit deſen drien coninghē ſine grote eñ eer
waerdighe oetmoedicheÿt eñ welckes ÿn
nicheÿt haers ghelouen v hudē voer ghe-
ſet woꝛt tot enen exempel.

Bi wen ſullen wÿ deſe mānē moghē
ghelÿckē of wie ſal hem moghē ghelÿc ge
rekēt woꝛdē. Sie ic aen dē ghelove vā moꝛ
denaer die mit ōſen heer ghecruuſt was.
of dat beliden des ridders centurio. in diē
ſchinen deſe coninghē bouē te ghaen dat
ōſe heer doe ſiende bekenden eñ belÿeden
veel mirakelen hadde ghedaen. eñ oec vā
vele mēſchē bekēt eñ aēgebedē was. Laet
ōs nu aēmerckē mÿn lieue eñ ſeer ghemī
de brueds die woerdē die ſi ſeidē. Die moer
der riep aen dē cruce Heer ghedēcke mÿns
alſtu coemſt in dÿn rÿcke. Sal hi dā ouer
mits die pine des cruces ghaē in zÿn rike
Wie hadde di dat gheleert dattet noet wa
re triſtum te liden eñ ſoe te ghaen in ſinen
rÿcke. Eñ cēturio hoe bekenſtu mi. Doen
hi ſach is daer gheſchreuē dat hi al roepēde
ſinen gheeſt op ghaf ſeÿde hi. Waerlÿcke
deſe mēſche was die ſoen godes. Dit was
een wonderlick dinck eñ oeck wel waer-
dich alles verwonderēs.

Jer omme ſoe bidde ic v mercket eñ
ſiet hoe vboꝛghen dat ōs ghelove is
ende hoe claer oghen dattet heÿlighe ker-
ſten ghelove heuet. Overmits deſen ghe
love ſoe woꝛdet die ſoen godes bekent als

hi noch ſughet zÿnder moꝛder boꝛſtē. Doe
daer hi hanghet inder crucen eñ daer aen
ſteruet. Want ſiet die moerder bekenden
hanghēde aen den cruce. mer deſe drie co-
ninghen bekendē hem wel inden ſtalle eñ
oeck mede in zÿnder liever ghebenedider
moeder ſchoet. Die moerder bekende hem
te weſen die ſoen des almachtighē godes.
die daer hinc ghenaghelt aen den cruce.
mer die coninghē bekendē hem doe hÿ in
doeckeren ghewōden was. Cēturio die be
kende hem dat hi leuēdich god was in diē
dat hi hem alſoe ſach ſteruen. eñ die conin
ghen bekenden hem almachtich eñ gewa
re god te weſen in die cranckheÿt eens cleÿ
nen kindekens. Die centurio bekēde dē al
machtighē godlÿcken gheeſt te weſen doe
hi den gheeſt op ghaf. Deſe coninghē bekē
den dat ewighe woert godes inder formē
eens ōtſpꝛekelicken kindes. wāt dat ſelue
dat die moerder an dē cruce eñ die cēturio
voer dē cruce mit woerdē beliedē vā onſen
heer. dat belieden die heÿlighe drien conin
ghen mit haren ghauē. eñ oeck mede mit
haren offerhandē. Die moerdenaer belide
hem een coninck te weſen. centurio ſeÿde
hem te weſen een ſoen godes. eñ oeck me-
de een menſche. Alle deſe drie mach
men vſtaen indē drien ghauē die de conin
ghē ōſen lieuen heer offerden. dan dat ſi in
dien dat ſi hem wieroeck offerden bewÿ-
ſeden ſi niets alleen dat hi die ſoen godes
was mer dat hi oeck mede god was

Ic bidde v daer omme mÿn alreliefſ
ſte wtuercoꝛen brueders laet ons pinē to
hulpen te comen die grote minne die ons
die ewighe eñ almachtighe god beweſen
heuet. Die grote oetmoedicheÿt die hi om
me onſen wille aenghenomen heuet. endē
die grote ghoedtirēheÿt die ons in zÿnder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

oetmoedigher menſcheyt gheopēbaert is

Laet ōs dācbaer weſen ōſen verloſ-
ſer eñ ōſen middelaer doerwien ōs kūdich
ghewordē is die ghoede ghunſte die ons
hemelſche vader tot ōs heuet. Wāt wij be
kennen claerlick wt allen deſen dat hi ſoe
grote liefde tot ōs heuet dat wij wel myt
ghoeden betrouwen moghē ſegghē. Wij
loepen ſoe niet als int onſeker. wāt ſonder
twiuel ſulck is dat herte des vaders to ōs
als hi ons volcomelijcken bewesen heuet
die wt den herte des vaders tot ons hyer
neder is ghecomen.

Item noch vāder ſeluer hoechtijt dyer
eerwaerdigher ende heiligher dryer conin
ghen.

Sermoen. iij.

Et duncket ons wel nut weſen
na der gewoētē dē wij i anď tidē
plagē te houdē die ſakē der hoech
tijt v ludē te bedudē. Somwilen ſprekē wi
v teghēs die ōdoechdē eñ ghebrekē. ende ď
manier vā ſprekē is wōdlicke ſeer oerbaer
lickē. mer het betaemt bet op anderē tiden
vā alſulckē dinghē te ſprekē dan optē gro
ten hoechtidē. Wāt dan behoertet bet van
den groten hoechtidē te ſprekē. op dat wij
ymmers weten moghē wat de hoechtidē
beduden. eñ op dat ōs begheertē daer van
tot ynnichedē ōtſtekē moghē wordē. Wāt
hoe can een menſche vieren dat hi niets en
weet wattet is noch dat vā hem niet en is
bekent. eñ hoe condi dat ghewetē men en
moetes v ſegghē. Die wiſe eñ vſtan
del brueďs en ſullēt hier omme niet qualic
nemē als wi dē ōwiſen eñ dē ſimpelē wat
te moet ghaen ſoe die redē ď liefdē eyſchet.
Ic geloue dat ſi niet en deruē die genoech
licke ſpiſe die ſi begerē als ſi ghoedtierlick
lidē datmē dē ſimpelen als dē ghemeynē
grouē volcke eerſt ghemeyn eñ groue ſpij
ſen voer rechtet. Eñ dit ghesciet alſoe als ſi
wt bruederlicke liefde ghoedtierlic lidē dz
dē ſimpelen wat gheſegt wort dat hem vā
hem ſeluē dūcket dattet hem geen noet en
is te horen dat nochtās dē anderen immer
wel noet is. hem ſeluē ſullē ſi daer na ſtuc
ken vghaderē die hem wel nut ſullen zijn
als ſi als reyne beeſtkēs wijſlickē konnen
ederkauwen dat ſi ghehoert hebbē. Eñ ſoe
ſullen ſi ymmers daer noch vele in vindē
daer ſi wel van gheſpijſt ſullen worden.
dat hem oeck mede wel ſmaken ſal. daer
die ſimpele niet op ghemercket en hadden

Mijn lieue brueďs deſe teghēwoer-
dighe hoechtijt heeft haren naem vā drien
opēbaringhē. Wāt epyphania dat eē griex
woert is dat bedudet in duytſche opēbarē
Voert vā deſer drierbāder opēbaringhen
ōs lieues herē iheſu criſti ſoe beghaetmen
hudē hoechtijt inder heyliger karckē alſoe
als wij vā ōſen voerVadēs hebbē ōtfanghē.
Wāt hudē is ōſe cleyne conic die noch is
iōc vā daghē ouervermits eenre ſterrē den
heydenē gheopēbaert. Aldus noch op de
ſen ſeluē dach vā hudē doe hi nae zijnē me
ſcheyt dertich iaren out was die nae zijnē
godheyt die ſelue is eñ zijn iaren en ſullen
niet ōtbreken. ſoe is hi ōder die ſcharē dyes
ghemeynē volcs onbekēt ghecomē tot io
hannem omme van hem ghedoepet thoe
wordē inder iordanē. dat hi ouermits dat
ghetuych des vaders vādē hemel gheopē
baert wort wie hi was. Aldus noch optē
ſeluē daghe alſmē ſeyt vā hudē wort onſe
heer mit ſinē diſcipulen genodet totter bru
loftē. Ende doe daer die wijn ōtbrack indē
bruloftē vwandelde hi dat water mit einē
wōderlijckē teykē vā zijnder godliker mo

ghenthedē eñ crachtigher maieſteyt inden
wyn. Mer ōs is noch vele ghenuechlicker
vander opēbaringhē ōs lieues herē iheſu
criſti te ſprekē die in zynder kintſcheden is
ghesciedet. Want deſe ſchynt wel alreſueteſt
te weſen. ende van dyer is hier nv alder/
meeſt deſe grote eerwaerdighe hoechtyt.

Soe als wy vter lexien des heyligē
ewāgelys hebbē ghehoert zynder huyden
drie coninghē vten oeſten landē te iheruſa
lem ghecomen. Eñ ſekerlyckē wel te rechte
zyn ſi vten oeſten landē ghecomē die ōs dē
nyeuwē opghāck der zōnen der gherechti
cheyt boetſchaptē. die alle die werlt v̄blidē
mitter begheerlicker nyeuwer marē. daer
alle ghoede hertē hem in v̄blidē eñ vrolick
wordē. Mer die ongheuallighe iodē wāt
ſi dat licht hatedē ſoe zyn ſi vaden clarē ſci
ne des nyeuwē lichtes noch vele meer ver
dōckert. eñ haer v̄maledide oghē zyn noch
blinder gheworden dan ſi van eerſten aen
eñ te voren waren.

Nu laet ōs horen wat deſe coningē
die vten oeſten comē ōs ſegghē. waer is io
ſeydē ſi die gheborē is die coninck d̄ ioden
Siet hoe vaſt waren ſi indē gheloue eñ ſy
en twiuelden oeck niet. wāt ſi en vreghedē
niet of daer ſulck een coninck ghe borē wa
re. mer niet twiuelende vraghedē ſi waer
hi was die daer gheboren was die coninc
der ioden

Herodes die coninc als hi
hoerde datter een coninck der ioden was
gheboren ſoe wort hi ſeer beuarē. want hy
hadde anxt dat hi vten rycke ſoude wordē
v̄dreuen daer hi onrechtelickē in ſat.

Dat
en was gheen wōder dat herodes in deſer
ſaken v̄diſturbeert was. mer dat iheruſa/
lem die ſtat godes die een ſchouwen dies
vreden bedudet aldus ſeer mit herodes ge
diſturbeert was. wye en ſoude hem dyes
niet ſeer v̄wōderen.

Hier wt mercket hoe ſchadelic dat/
tet is dat quade boſe menſchē grote mach
ten hebbē. wāt als dat hoeft quaet eñ boſe
is ſo maectet alle die and̄ ledē deelachtich
zynder boeſcheyt. Tis claerlic een ōſalige
ſtat daer herodes coninck ouer is. wāt alle
die ſtat ſal deelachtich weſen die boeſcheyt
haers conics. eñ ſi ſal alteſamē beruert eñ
v̄diſturbeert wordē tottē opghāc der nyer
ſalicheyt. Ick betrouwe indē heer dat he/
rodes ouer ōs in gheenrewys regnerē en
ſal. al waer dat ſake dat hi al mede onder
ōs waer dat god nochtās v̄biedē moet
Wāt dats herodes boeſcheyt eñ die wreet/
heyt der gheender die van babilonien zyn
dat zyt al willen dodē eñ v̄deruē wat daer
nyeuwes gheboren wort dat gode toe be/
hoert. eñ mittē coninck pharo die cleine ki
der vā iſrahel al willen dodē. Toe mit er iet
voert dat dyenē ſoude totter doghedē eñ
totter ewigher ſalicheyt daer die gheeſtlic
heyt mede gheſtarcket mochte worden. ſo
wie hem daer tegēs ſet eñ dat hinderē wil
alſoe vele als hi mach ſond̄ twiuel ſulcke
menſchen doen als die van egipten dedē
die alle den kinderē vā iſrahels gheſlachte
wouden laten doden. ymmers ſi v̄volgē
ōſen ghesontmaker als hi eerſten is gebo
ren.

Mer laet ōs nu voert ſpreken
vander hiſtorien die wy voer hadden ghe
nomen. Ick meen iſſer yemāt die hem in
deſer ſaken yet ſculdich bekent dat hi hem
voert meer ſal beteren end̄ op dattet hem
niet en ghaet alſt herodes is ghegaen vl/
ſoe ſal hi hem hueden alſulck te weſen als
herodes was.

Doe die heydēſche coningē aldus vra
ghedē nae dē coninc der ioden. eñ herodes
vādē ſcribē eñ den meyſters der euwen be

gheerde te weten waer criſtus nae inhout
der ſcriften ſoude worden gheboren ſo no
meden ſi die ſtede daer die propheet vā ge/
propheteert hadde daer hi ſeyde aldus.
Bethleem non es minima in principib⁹
iuda Ex te eñ exiet dux qui regat populū
meum iſrahel. ipſe eñ ſaluum faciet po/
pulum ſuum a peccatis eorum Dat bedu
det eñ is te v̄ſtaen aldus. O bethlehem
du en biſte die minſte niet onder de heerlic
heyden inden lande van iuda wāt van dŷ
eñ wt dŷ ſal wtghaen eñ wtcomen een her
toghe die regeren ſal mŷn volck iſrael. hŷ
ſal oeck ghesont maken eñ v̄loſſen ſinen
volcke van haren ſunden. Mŷn lieue bro
ders laet ōs oeck mede daer in v̄bliden dz
hi zŷn volck v̄loſſen wil vā haren ſunden
op hope dat hi ōs mede v̄loſſen ſal vā ōſen
ſunden wāt wŷ dat ſeer behouen eñ wi al
vol ſunden zŷn. eñ niemāt vā ōs allen en
can gheleuen ſonder ſunde Soe als iohā
nes ewangeliſta wel betugēde is daer hŷ
ſegghende is aldus. Si dixerimus quia
peccatum nō habemus nos ipſos seduci⁹
ꝫ veritas in nobis nō eſt. Segghē wŷ dat
wi ſonder ſunde zŷn wŷ bedrieghen ōs ſel
uen eñ die waerheyt en is in ōs niet. Daer
omme mŷn lieue brueders laet ōs mede
trecken mitten eerwaerdighen heylighen
drye coninghen tot bethlehem eñ ſoecken
den hoghen edelen reyghebozen hertoghe
die ghecomen is omme zŷn volck te vrien
van allen haren ſundē eñ dat hi ōs oec me
de vrien wille vā ōſen ſunden. eñ laet ons
ſpreken mittē heylighen drien coninghen
aldus Vbi eſt qui natus eſt rex iudeorum
Waer iſt dat gheboren is die coninck dyer
ioden. Eñ als die coninghen van
daer voert waren ghegaen eñ den iodē lie
ten weſen ſoe ghinck die ſterre hem voer
die ſi inden oeſten lāde gheſien haddē
Hier wt mŷn lieue eñ ſeer ghemīde
brueders ſoe wort ōs ghegeuen te v̄ſtaen
doe ſi dat hemelſche teyken v̄lozen dat ſi
doe raet vāden menſchen begheerden.
Want doe ſi hem totten mēſchen keerdē
doe en waren ſi niet weerdich enich teykē
van god te ontfanghen. daer omme alſo
vroe als ſi hem van herodes eñ oeck mede
vanden menſchen keerden ſoe zŷn ſi van
gode mit ſeer groter bliſchappen v̄blidet.
wāt die ſterre ghinck hem voer hent totter
ſteden thoe daer ſi dat kindeken vonden.
eñ daer bleef ſi ſtaen.
Doe ghinghen die eerwaerdighe eñ
heylighe drie coninghen eñ rechtueerdige
mannen in dat huys eñ ſi vonden daer eē
kindeken mit zŷnder moeder. Eñ ſi vielen
voer hem daer neder op haren knyen eñ ſi
aenbedē dat kint. Waen coemtet v doch
ghŷ vreemde mannen wāt in alle dē volc
ke vā iſrael ſoe en vinden wŷ niet ſoe gro
ten gheloue. En wort ghŷ niet weſlveghē
van dier ſnoeder woninghen dyes ſtalles
daer ghŷ dit kint vindet. noch oeck mede
vander armer wieghen der cribben. Ende
en ſcandalizeert v niet die arme moed des
kindes. noch oeck mede dat cleyne ſughē/
de kindeken. Sŷ oploecken daer
haren ſchat ſegghet die ewangeliſte ende
ſi offerden hem haer ghauen. Ghout wŷ
roeck eñ Mirre. Haddē ſi alleen gout ghe
offert ſoe ſoudemen bŷ auōturen wel ge
docht hebben dat ſi der armer moeder had
den willen te hulpe comen daer ſi haer cle
ne kindeken mede op mochte voedē. Mer
nu ſi te ſamen ghout wŷroec eñ mirre of/
ferden daer bŷ beweſen ſi mede datmens
gheeſtelickē ſal v̄ſtaen. Dat ghout hoert
ſonderlinghe totter rŷcheyt deſer werelt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Aldus hebben wy alle gode mit zyn/
der gracien dat golt gheoffert in dien dz
wy om ſinen wille volcomelijc ouer heb/
ben ghegeuē alle tijtlicke ghoedē. Voert
ſoe is ons noet want wy volcomelijc alle
tijtlike dinghē v̄ſmaet hebben dat wi mit
groter ouericheyt die hemelſche ghoeden
ſullen ſuecken . ende ſoe offeren wy gode
welrukēde wyroeck. by welcken wyroec
als wy leſen in apocalipſi die ghebede der
heylighen beteykēt zyn. daer die propheet
inden ſalm vā ſegt. Myn ghebet moet
als wyroec voer dynen oghen op ghaen
So leſen wi oec mede op een ander ſtede
dat des rechtueerdighen mēſches ghebet
die hemelen doer ghaet .

Brueders weet dat ick niet en ſegghe
alder menſchen ghebet. mer alleē dat hey
lighe ghebet des rechtueerdighē mēſches.
Want die zyn oren of keert eñ en wil niet
horen die euwe dat is die wet godes. zyn
ghebet is verſmaet vā gode. Wiltſtu we/
ſen een rechtueerdich mēſch enđ dyn oren
niet of keeren van te horen gods ghebo/
den dat hi zyn oren niet of en keert van te
horen dyn ghebet ſoe is dy noet datſtu nz
alleen de werlt en verſmadeſt mer datſtu
oeck dyn vleyſch caſtieſt eñ onderdanich
makeſt onder den dienſte des gheeſtes
Wāt die ghene die geſegt heuet Ten ſi dz
een menſche ouer geuet al dat hy heeft ſo
en mach hi myn diſcipel niet werdē. Enđ
op een ander ſtede ſegt hy. Wiltſtu volco/
men weſen ſoe ganc eñ vercoep al datſtu
hebſte ende ghif dat dē armen eñ coem eñ
volghe my nae. Die ſelue ſegt oec op een
ander ſtede Soe wye dat nae my comen
wil die verſake hem ſeluen eñ hy boer op
zyn cruce ende hy volghe my nae. dat die
apoſtel ſoe exponeert. dat alle die gene de
cristo thoe behoren die hebbē haer vleyſch
ghecrucet myt allen ſinen ondoechden en
de quade begheerlicheden .

Aldus lieue brueders ſal ons ghebet
twee vloghelen hebben. als die werlt te v
ſmaden ende dat vleyſch te caſtien. ende
daer en ſal gheen twyffel an weſen tē ſal
alle die hemelen doer ghaen ende ſal als
die roec des wyroecs opghaen voer gode
Want ſoe ſal gode ghenaem weſen onſe
ſacrificie eñ offerhādē als wy mittē golde
ende mittē wyroeck die mirre mede offe/
ren. welke mirre al is ſi te male bitter ſi is
nochtās zeer nut eñ onthoudet dat doede
lichaem wel dattet niet en ſtincke. eñ dat
doot is ouermits die ſunden dattet nyet
meer eñ meer daer in en vouyle eñ in allē
ondoechden eñ onreynicheden.

Ick hebbe no mit cortē woerdē geſegt
hoe dat wy na ſullen pinē te volghen der
dryer conigen offerhande. No voert wāt
dit ene openbaeringhe hyet te weſen. ſoe
behoerttet wel dat wy aenmercken wat
hier gheopēbaert wert. Sonder twyffel
als die heylighe apoſtel ſinte paulus ſegt
ſoe is ons ghebaert die goedertienheit eñ
die mēſcheyt godes onſes beholders wāt
ſiet aldus ſtaet daer inden ewāgelio. doe
de conige indē huſe quamē vōdē ſi dat kit
mit marien zynder moeder. Die ioncvrou/
welijcke moeder hadde dat ionge kinde/
ken op haren ſchoet . Wat merckē wy hier
in dan dat hi waerachtelijke mneſchelike
natuer hadde aenghenomen. Enđ dat dit
cleine kindekē aldus mit zynder moeder
wert gheuondē. wat wert daer in bewyſt
dan dat hi waer mēſche was eñ eēs men/
ſchē zoen. Voert in die anđ openbaeringe
daer wy voer vā gheſegt hebbē ſiet hoe dz
hi openbaerlijcke in den ghetuyge des va

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

derlijcker ſtemmen die zoen godes bewe
ſen werde als die hoghe hemelen hē gheo
pent werden. ende dye godlijcke troeſter
dye heylighe gheeſt daer neder coemt in
lichamelijcker formen als een duue ende
die ſtemme des vaders daer wert gehoert
Dit is mijn lieue zoen daer mij wel in be
haghet. Tis openbaer ghenoech eñ daer
en is oeck niet an te twijffelen dat die zoē
godes oeck mede god moet weſen. Want
dyer menſchē kinder dat zijn menſchē eñ
des ghelijckes ſoe iſt oeck mede van allen
anderen dyeren. Nochtans om datter ge
ne ſtede der ongheloven ghelatē en werde
ghelijckerwijs als hi in deſer eerſter open
barige waer mēſche apēbaerde ende een
zoen des mēſchen ende inder ander open
baeringhe een zoen godes beweſen wert
ſoe wert hi inder derder openbaeringhen
waerachtich god bekent. ende oeck mede
een ſcepper ende een meeſter dye daer dat
water ſoe ōwādelen mochte in wijn

Hyer om mijn alderliefſte brueders
laet ons iheſum criſtum onſen lieuē here
lief hebben als onſen brueder ende als eē
waer menſche. laet ons hem eer eñ waer
dicheit bewijſen als den ghewaren zoen
godes. laet ons hem aenbeden als enen
ghewaren god. laet ons ſekerlijcke in hē
ghelouen. ende laet ons mit ghoeden be/
trouwen ons ſeluen hem beuelen. wāt hi
des wel machtich is ons ſaliceh te makē
want hi waer god eñ zoen godes is. ende
hi heefter oec goede minne toe om ōs ſa/
lich te maken. want hi een ghewaere men
ſche is eñ een zoen des mēſches eñ eē med̄
gheſelle onſer naturen Hoe ſoude hi ōs
onghenadich moghē weſen ofte quaet te
bidden om welcken hi menſchelike natu
re heeft aengenomen. eñ is onſer ghelijc
lijdelic ghewordē. Endē dat ghi begheert
in deſer openbaeringe ons heren oec wat
te horen daer ghi van gheſtichtet moghet
werden tot beteringhe uwer zeden ſo ſul/
dy mercken dat chriſtus in zijnder eerſter
openbaeringhen een ionck kint ſcheen te
weſen mit zijnder ioncvrouweliker moe
der daer hi ons in leert dat wy ons voer
alle dinck ſullen pynen te kerē tot ſimpel/
heit eñ tot ſcamelheit. Want dye kinder
zijn ghemeenlic van naturen ſimpel. end̄
die ioncvrouwē den hoert toe ſchamel te
weſen. Hier om ſoe is ōs allen ſonder/
linghe inden beghine onſer bekeringe ge
ne duechde meer noet te offerē dā oetmo
dige ſimpelheit eñ rype ſcamelheit.

In die ander openbaeringhe quam
onſe behouder totten water der dopinge
niet daer om dat hi begeert ghewaſſen te
weſen dat hi niet en behoefde mer dz zijn
hemelſche vader daer ghetuych vā hē ghe
uen ſolde. Die dat water der tranē in welc
ken men niet en byd om verghiffeniſſen
der ſunden mer daermē allēē in begeert
dat wel behaghen des hemelſchē vaders
als die gheeſt der godlijcker verkyeſinge
in ōs comet eñ ōſen gheeſte ghetuych ge/
uet dat wy kinderē godes zijn. op dat wy
dan oec mede moghē horē die honich ſue
te ſtemme vā den hemel. als dat dē hemel
ſchen vader in ons oec wel behaget. End̄
dz ond̄ſcheit en is niet cleyn tuſſchen de/
ſen tranē. der innicheit. die eē mēſche ſcrei
et in volheit zijnder olderdom eñ dye tra/
nē d̄ kintſcheit dz tranē zijn der penitēcien
eñ d̄ cōfuſiē der miſdadiger cōſciēcien.

Noch zijnd̄ and̄ manierē vā tranē die
beyde deſe voergeſeydē manierē te bouen
gaē. dē oec med̄ de ſmake des wijns inge
ſtortz wert. Mē mach oec wel ſegghē dat

den tranen die ſmake des wijns ingeſtor/
tet wert.ende oeck mede in wijn verwan
delt werden.die wt rechter bruederlijcker
minnen eñ liefden voercomē die oec heet
eñ vuerich zijn inder godlicker caritaten.
Als een menſch zijns ſelues ſchijnt te ver
gheten ouermits bruederlijcker mynnen
datmen wel een ſober dronckſchap mach
hyeten.

Inder octauen der heyligher hoech/
tijt van epiphania een ſermoen.

Hoe ons heer ghebodē heeft te hol/
den die wet des doepſels meer dā die wet
der beſnydeniſſen

Sermoen.

Een hartneckēden volcke
vā iſrahel was noet eē ſcar
pe mes. eñ dē ſtenē herten
hoerde mz rechtē toe ſteenē
meſſen.ſoe wy leſen datmē die kinder vā
yſrahel doe ſi ghecomē warē indē lādē vā
belofte mit alſuckē ſtenē meſſen beſneet
Mer onſe ihūs wāt hi een ghodertirē ſaft
moedich lam is ſoe heuet hi al die hardic
heit eñ ſcarpicheit deſer meſſē of genomē
O here iheſu wāt ghi eē ſaftmoedich
lam gemaect zijt eñ mit wolle eñ mz melc
tot ōs zijt ghecomē. ſoe bidden wy v dat
ghy vā ōs wilt nemē dat ſcarpe mes wāt
het ſchijnt ymmers alte onghenadich te
weſen eē ionc kyndekē dat eerſt is geborē
mit enen ſtenen meſſe beſneden.
Aldus doet dan de goedertierē barm
hertighe heer dat hi die herdicheit die den
hertneckēden knechtē toe behoerde. ſinen
lieuē kinderen verwādelt in ſaftmoedich
heit. eñ dē roeſt der erſſundē dē dat ſtenen
mes nauwe of ſnidē en mochte ōuermits

ſaluinghe der godliker gracien dz water
des dopē lichtelijcke of waſſchet. Ten is
daer om ghe ē wōder dz na ondſceit der tij
den die ſacramēten godes wat ōwādelt
werdē. op enē ygelijcken ghegeuē werde
dat hē vā rechtē toe behoert. Doch ſo heft
onſe heer iheſus criſtus beyde in hē geno
men.op dat hi als eē hoecſteen beyde dye
wanden in hē vgaderen ſolde. als of dye
eyndē vā tweē riemē i hē te ſamē knofte
Aldus hielt hi mit ſinē diſcipulen nae
der ouder euwē dat oude paeſſcē.eñ voert
mede beghā hi dat nyeuwe paeſſchen in
dat hi in ſinē diſcipulē gaf dat heylige ſa/
cramēt zijns velyſches eñ zijns bloedes.
Ende daer om woude hi beſneden weſen
dat hi daer in bewijſede dat hy ſelue eē in
ſetter hadde gheweeſt der ouder euwē ge/
lijcker wijs als hi een meyſter was des e/
wangelies Want die ſelue mit ſinē mōde
ſprac Ten ſi dat een mēſce verborghē wor
de wt den water eñ den heilighē gheeſt eñ
ghelouē hi en mach nyet in ghaen in dat
ryck der hemelen die ſelue hadde te vorē
doer ſinen knechte moyſes ghesprokē al/
len mānes kund die niet beſnedē en wert
die ſal vergaen vā ſinē volcke. Hadde on/
ſe heer allē die dope ontfāghen eñ niet be
ſneden ghewordē ſo haddet ghesceñē dat
die inſettinghe der ouder euwē hem nyet
toe en hadde ghehoert. Eude hadde hij hē
laten beſnidē eñ niet dopen.hoe ſoude mē
my dan vroet hebben ghemaect die dope
ende niet die beſnidinghe aen te nemen.
Mer no want hy hem heeft laten dopen
doe hi al beſneden was ſoe heeft hi my dz
beuolen te houden dat hi laetſten heeft ge
nomen. Want ſiet die een liefhebber was
dier ghemeenten. die dat ghemene altoes
te prijſen plach. ende dye van enen ſeden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

waren te ſamen doe wonende in enen hu
ſe. hoe ſoude hi dat ghemene laten eñ dat
ene houdē. ende die dat ander hielt ſchan-
dalizerē. Want ÿmmers alſoe zeer haddē
die ioden gheſchādalizeert ghewordē had
de onſe lieue here niet beſneden gheweeſt.
als die kerſtene menſchen huÿdē te daghē
ſchādalizeert ſoude werden waert datter
een kint onghedopet bleue.

Ende dit alleen ſoe en wolde onſe lie
ue heer in deſer ſaken dat ghemeē prÿſen
eñ oeck mede voert ſetten. mer hÿ woude
ons oec een goet exempel zÿnder oetmoe
dicheit voer ſetten. om dat wÿ hem ÿm-
mers ſouden na volghen. Eñ hi woude
hē oec latē ūbinden alſoe alſmen pleghet
ſiecken ghewōden luÿdē te verbindē. die
nochtās alleen vrÿ was vā allē ſundē. eñ
oeck mede ghebenedÿt inder ewicheit.
Daer die heÿlighe apoſtel van ſegt. God
heeft ſinen lieuē ghebenedidē zoen inder
werlt geſent geborē vā der alderſalichſter
ioncvrouwē naem. gheſet onder de euwe
dat is onder die wet godes.

Ende om datter nÿemāt ſegghen en
ſoude dat hi beſneden wort dat deden hē
ſine ouders wāt hi doe noch eē cleÿn ionc
kindekē was. Sÿet doe hi gedopet waert
doe was hÿ bÿ dertich iaren out. daer hÿ
oec ſelue thoe quā eñ neÿgede onder des
dopers handen zÿn heÿlighe ghebenedÿ-
de houet daer die moghētheit der enghelē
voer beuet. eñ oec mede den alle die princē
des hemels mit weerdichedē aenbedē.

Wat wonder was dat dā dat die heÿ
lighe man ſinte iohannes veruaert was
wÿe iſſer vā ons de hem niet en vſcricket
als hi dit hoeret eñ aendencket. Och hoe
zeer hoghe ſoe ſal dat ghebenedÿde hoeft
ons gheſontmakers weſen inden daghe
des oerdels. dat hem nv ſoe oetmoedelic
ken neder bughet. Eñ dat hoeft dat hem
nv alſoe zeer oetmoedeliken neder buget
hoe ouer hoghe ſalt dan ſchÿnen.

Laet dÿ ghenueghē ſegt hi. want al-
dus moetmē vuollen alle gherechticheit
want die volheit der tÿt ghecomen is eñ
daer alle volheit der godlicheit in woent
lichameliken. die en bekent niet dan al dz
vol is. Want hi en is niet ghecomen om
die euwe te breken mer omme te vuollē.
Daer is gherechticheit die zeer enghe eñ
nauwe is. ſoe dat een menſche alſoe vroe
als hi zÿn handē ende zÿn voeten ruert al
tehandes inder kuÿle der ſunden vallet
Dits die gherechtheit dat hem een menſce
niet en ſette bouen zÿn ghelÿcke. noch oec
mede hem niet en ghelÿcke dē ghenē dÿe
bouen hē zÿn Eñ deſe gherechticheit ghe-
uet enē ÿghelickē dat hem van rechts we
ghen toehoert. Ende die ander gherech-
ticheit die is wat wÿder ende breeder. als
dat een menſche hem niet en wil ghelÿc-
ken den ghenē die hem gelÿcke zÿn. noch
oeck mede hem ſeluen en wil ſetten bouē
die ghene die onder hem zÿn. Want alſoe
alſt grote houerdie is dat een menſche hē
ſetten wil bouen ſine ghelÿke ende dē ghe
nen die meerder zÿn dan hÿ ſoe iſt oec me
de wel zeer grote oetmoedicheÿt als dÿe
menſche hem ſeluen gheuet onder dÿen
ghenen die hem ghelÿc zÿn. ofte oec hem
die ghelÿcket die onder hem zÿn.

Mer dat is nv de aldermeeſte ende
oeck mede dÿe alder volcomenſte ghe-
rechticheÿt. als een menſche hem ſeluen
gheuet onder dÿe ghene dÿe benedē hem
zÿn ende die oeck veel minder zÿn dan hi
oeck ſeluen es. Want alſoe als dat
dÿe aldermeeſte eñ die alder onuerdrage

lixſte houaerdie is dat een menſche hem
ſeluen ſetten wille bouen die ghene die hē
bouen zijn eñ hogher in eren gheexalteert
zijn dan hi.is ſoe is daer teghens dat dye
alremeeſte eñ de alrevolcomenſte oetmoe
dicheyt eñ innicheyt is.alſoe als een men
ſche hem ſeluen oetmoedeliken eñ innich
licken gheuet eñ ſettet onder dyen ghenen
die beneden hem zijn.

At iohannes baptiſta tot onſen lieuē
heer ōſen barmhertigen verloſſer ſeg
ghēde was Jck ſal van v ghedoept wor/
den mijn heer mijn ſchepper eñ ghi coemt
tot mi omme van mi ghedoept te wordē.
dat was noch vāder eerſter gherechticheit
want hi ghaf hem onder den ghenen dye
bouen hem was.Mer dat chriſtus iheſus
onſe ghebenedide vloſſer eñ barmhertige
gheſontmaker dede dat was vander ghe
rechtigher volder gherechticheyt.want hy
veroetmoedichden hem ſeluen ymmers
onder de handen des oetmoedighē knech
tes. Sen yeghelicken die he nu wel
toe wen hi nae volghē wille. deſen oetmo
dighen heer iheſum criſtum onſen lyeuen
ghebenediden gheſontmaker of den ghe/
nen die hem vheffet bouen al dat ghelo
uet wordt god te weſen,of oeck mede ghe
oeffent wort als god.

Ic bidde v mijn lieue eñ ſeer ghemi/
de brueders in criſto ieſu. laet ōs ymmer
oec mede pinē alle gherechticheyt te vuol
len wāt dat is die alrebeſte wech omme te
comē totter blijſchappen. wāt bliſchaep is
dat loen mer gherechticheyt is die materi
daermen die bliſchap mede vdient. want
onſe bliſchap die ſal weſen vander gerech
ticheyt als onſe lieue gheſontmaker criſtꝰ
opēbaer vſchijnt die ōs leuē is eñ wij myt
hem comen inder glorien Wāt hi iſt die ōs
van gode den vader ghewordē is onſen
gherechticheyt. Sij zijn ſalich die oeck me
de in deſer tijt hem vander gherechticheidē
verbliden eñ vrolicken zijn in haerder con
ſciencien ſughēde hoenich vten ſteyne. eñ
olij vten alrehardeſten ſteen

Weet mijn lieue brueds dat die ghe
rechticheyt ſchijnt nu wat arbeydelickē to
weſen.mer die tijt ſal comē dat ſi mit gro
ter ghenuechtē eñ ſoeticheidē ſonder arbeit
begeerlic begheert eñ beſetē ſal wordē. als
wij daer comen daer wiſe ghebruyckē ſul
len mit groter liefden eñ minnē inō ewich
heden. Wee hem die den gherechtē
wech voerbi ghaen eñ after laten die ghe/
rechticheyt.eñ ſueckē ydele eñ vghāckelijc
ke bliſchappen. Want alſmen in vghāckelicken
dinghen bliſchappen eñ oeck mede
ghenuechten ſuecket ſoe en macht niet an
ders weſen dan die verghanckelicken din
ghen te niet ghaen,die bliſchappe de daer
van was die moet oeck mede gheeyndet
weſen,want als die berninghe ghebreken
ſoe moet dat vuyr wtghaen.

Aldus mijn lieue wtuercoren ende
ſeer gheminde brueders moeget ghi merc
ken eñ ſeer neerenſtelicken vſlaen eñ daghe
lics mit uwen oghen aenſchouwen hoe
dat ghaet die werlt te niet eñ oeck mede al
le die begheerten diemen heeft totte waer
licken dinghen. Eñ ſonderlinghe ſoe en is
daer gheen twivel aen die bliſchap diemē
daer van hadde de ghaet oec mede te niet
mer die gracien godes des heren almach/
tich bliuen vaſt ſtaende eñ ſullē ghedurē
ewelicken ſonder eynde.

A M E N.

Item opten anderen ſonnendach
nae epyphania. dat is nae die eerwaerdi/
ghe ſolemnitheyt eñ hoechtijt vander opē
baringhe der heylgher drier coninghen.
ſoe ſchriuet die heylighe man ſinte bernar
dus twee ſermonen.

Van die bruloſte daer ōs lieue here
water ōwādelde in wijn.

Sermoen .i.

I hebben ghehoert mijn lyeue
eñ wtuercoren ſeer beminden
brueders inder lexien dyes eer/
waerdighen eñ heylighē euāge
lies dat onſe lieue heer ons gheſontmaker
ihesus chriſtus totter bruloften wert ghic.
Laet ons daer omme doen dat hi in
eñ op een ander ſtede ons leert als dat wij
weſen ſoudē dē ghenē ghelijc die harē heer
ōwachtēde zijn hēt tot dat hi weder om co
met vander bruloftē. Wāt dē ghenē die in
den velde mit eender karrē houdē of de op
ten merct wat copē of ōcopē die en vraget
nyemāt waer dat ſi nae wachtē noch ſi en
zijn oeck mede niet ghelijck den ōwachtē
den. Mer ſien wij yemāt ſtaen voer eyne
doere die dicwijl cloppet eñ dicwil op ſien
de is nae den veynſter. ten is gheen won
der datmen hem vraghet waer nae dat hi
wachtet. Die zijn daer omme ghelijck den
ōwachtenden die mit gheynen douē oren
ghehoert en hebben Weeſt ledich eñ beſiet
dat ick god ben. Die heer ſal comē dē
ghenē die hem ōwachtē inder waerheyt
Sulck was hi die ſeyde. Expectās expec
taui dñm. Verwachtēde heb ic dē heer ver/
wachtet. Den mēſcen ſal hi comen als hy
coemet als of hi vander bruloften quaem
droncken. eñ oeck mede droncken maken
de vanden wine der ſueter godlicker myn
nen ende lieften die ewelijcken ſal dueren
die vergheten heuet alle dat gheen dat wy
teghens hem miſchdaen heuet.
Ock mede ſal die heer comen dyen
ghenen die hem ymmers niet en ōwach/
ten. als of hi quame vander bruyloftē als
een machtich man die droncken is vandē
wine. Hi is wel te hieten drōcken te weſen
als die vergheten heuet zijnder barmher/
ticheden. Want alſulcken menſchen die
ſal god vergeten barmherticheyt te doen
mee als thoernich eñ wōderlijcke ſeer ver/
bolghen ſoe ſal hi weder omme comen
Here mijn god mijn ſchepper ic bidde dy
doer dijn grote pine eñ bitter paſſie die ſtu
omme minē wille gheledē hebbeſt datſtu
mi in dijnder ōbolgētheyt niet en beriſpeſt
Dit en ſegge ic niet van deſer bruyloften
mijn alreliefſte eñ ſeer gheminde wtuerco
ren brueders in chriſto ihesu ōſen heer daer
wij nu vā ſpreken willen. mer dat wij dit
ſegghen dat is ouermits oerſake der bruy
loften Mer laet ōs nu mitten diſcipulē ōs
lieues heren nae volghē daer hi ter brulof
ten ghaet. op dat als wij ſien dat ouergro
te mirakele dat hi daer doer mede in hem
moghen ghelouen.
Doe daer wijn ghebrack doe ſeyde
Maria Jhesus moeder tot haren lyeuen
wtuercoren ſoen ihesum. Sone mijn ſi en
hebben ghenen wijn. Dat ſeyde ſi immer
daer omme want ſi medelidē mit hem lu
dē hadde omme dat ſi ymmers beſcaemt
ſouden gheweeſt hebbē wt haerder barm/
herticheyt eñ ghoedertirenheyt. Wat ſol
de anders comen uter fonteynē der barm
herticheyt eñ oeck mede der ghoedertiren
heyt dan tghene datter bynnen was. Ick
ſegge wat wonder waſt dat daer goederti
renheyt wt quam die al haer innerſte vol

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

waren vander ghebenedider ghoedertie-
renheit. Sien wÿ niet dat ſoe wÿe enen
appel in zÿn hant draghet enē haluē dach
dat hem voert alle dē dach die hant na dē
appel rueckett Hoe zeer mach dan dÿe
cracht der godlÿcker goedertierenheÿt al
hare inwēdichedē verſuetet hebben daer ſi
alte ſamen neghen maende in ruſte.
Want haer herte eñ haer ſiele hadde hÿ al
veruollet eer hi quam in haer lichaem.
Eñ doe lichamelicke wt haer geborē wert
bleef hÿ al in haer herte. Het mach licht zō
mighen dunckē dat onſe heer zÿnder moe
der alte hardelic thoe ſprac. mer onſe heer
wiſt wel wÿen hi thoe ſprack. ende ſi wiſt
oeck harde wel wÿe hÿ was dÿe haer ſoe
toe ſprack. Eñ op dattu wetē mogeſt hoe
ſi die woerden ons herē nam eñ hoe goet
betrouwen dat ſi totter goedertierenheÿt
ons heren haers lÿeuē ende zeer ghemin
den ghebenediden kindes hadde die haer
ſoe ſterkelike ſcheen toe te ſpreken ſeÿde ſi
dē dienders. Al dat hi v hiet doen dz doet
Ende daer waren gheſet ſes ſtenen crukē
Ons is oeck nv noet dat wi deſe ſes ſtenē
crukē voer ſullen ſetten der ghewaere iodē
niet nae der letter mer na den gheeſte. op
dat ſÿ hem daer in moghē reÿnighen. of
meer dat wÿ hem bewÿſen hoe dat ſÿ hē
voer zÿn gheſet Want om dat die heilige
kercke noch niet en is ghecomen tot dÿer
volcomender reÿnicheit als haer criſtus
ſinē hemelſchē vader glorioſelÿcke offerē
ſal ſonder vleckē eñ ſonder rimpen. of ÿet
ſulckes. ſoe behouetſe noch veel waſſchēs
eñ reÿn makens. op dat daer die ſunde v
gheuinghe oeck mede ouerloÿde. Ende
alſoe als die onſalicheÿt menichuoudich
was ſoe is die barmherticheit oeck mede
menichuoldich. ÿmmer dat die gracie go
des bouen ghaen alle die menichuoldich
heit ende die groetheit onſer ſunden.
Want die ghenade ende gracie godes en
vergheuet niet alleen dÿe ſunden mer ſÿ
gheuet oec mede de doechden endē die goe
de verdienſten.

Aldus zÿnder dan ſes cruÿcken ge
ſien den ghenē die nae haerder doepen in
ſunden gheuallen zÿn. Sulcken menſcē
ſpreken wÿ want alſulcke zÿn wÿ alle.
Inder dopen haddē wÿ onſen oudē rock
wt ghedaen. mer leÿders wÿ hebben mit
onſen quadē eñ boſen ſunden veel quader
weder aen ghetoghē. wi haddē onſen voe
ten ghewaſſen wÿ hebbenſe vele vuÿlder
weder ghemaket. Daer om dat een āder
onreÿn ghemaket hadde dat heuet oeck
een ander weder ghereÿnighet Mer
dat wÿ ſelue onreÿn ghemaect hebbē dat
is noet dat wÿ ſelue weder pÿnē reÿne te
maken. Een ander heeftet of ghewaſſen
dat ouermits eens anders ſunde onreÿn
was ghewordden.

Soe en ſegghe ick niet eens anders
ſunde dat ick nv ſegghen wil dattet onſe
ſunden niet en zÿn. want waert niet onſe
ſunde ſi en ſoude ons niet mogen beſmit
ten. Mer tis ſoe eens anders ſunde wāt
doe wÿ oec alle in adam ſondichden. doe
en wiſten wÿs niet.

Nochtans iſt onſe ſunde want alle
hebben wÿ in adam gheſundighet. ende
mit den rechten oerdel des rechtueerdigē
godes al is dat oerdel al verborghen ſoe
wertet ons allen toe gheeÿſchet dat adā
miſdede.

Mer o mēſche op dattu ghene claghe
en ſoudeſte hebbē ouer adās onghehoer-
ſaemheit ſoe werdet dÿ weder ghegeuen
die ghehoerſaemheÿt chriſti. op dat hÿſtu

voer nyet vercoft. du oeck mede dan om
niet verloſt ſoudeſt werden. Wiſtu dat nz
datſtu in adã verlorẽ werdeſt ſoe en weet/
ſtuyt niet oec doeſtu in criſto weder leuen
dich werdeſt. Dat was buyten dyne wetẽ
dat onſe eerſte vader adã ſine miſdadighe
hãdẽ wtſtack eñ nã de vruchtẽ des bomes
die hẽ god die heer verboden hadde.

Oeck waſt dy̑ onbekent dat chriſtus
iheſus onſe gheſontmaker ſine onnoſele
hãden wtreycte an den houte des cruces.
Van den eerſten mẽſche adam is dy̆ geco
men die vlecke der ſundẽ daerſtu mede be
ſmit biſte. Wt criſtus ſide is dy̑ dat wa/
ter gheuloyt daerſtu mede ghewaſſchen
biſte Mer no biſtu beſmit mit dyns ſelfs
miſdaet. daer is dy̆ nu oec noet mit dyns
ſelues water ghewaſſcen te werdẽ. Noch/
tans ſoe moettet al gheſchien van hẽ. enn
ouermits hem die alleen de onreynicheit
der ſunden of doen mach.

Die eerſte cruycke ende die eerſten
waſſinghe indẽ becouwe der ſundẽ daer
wy van leſen. In wat vre dat de ſundaer
verſuchtet voer ſinen ſunden ſoe en ſal ic
niet ghedenckẽ al ſine miſdadẽ. Die an
der cruycke mach hyetẽ die byechte. want
inder byechten werden alle die ſunden of
ghewaſſen. Die derde cruycke is milde
lijcke aelmiſſen te gheuẽ. Hier vã ſegt ſoe
hebdy inde heilighẽ ewãghelio. Gheuet
aelmiſſen eñ tſal v al reyne weſen Die
vierde cruycke is alle onrecht te vgeuẽ dz
ons miſdaen is als daer ſtaet gheſcreuen
in ons dagheliks ghebet dat heylighe pa
ter noſter Vergheif ons onſe miſdadẽ allo
als wy vergeuẽ al dẽ ghenẽ die tegẽs ons
miſdaen hebben. Die vijfſte cruycke is
caſtidinghe des vleyſches als wy inden
ymnus bidden. dat wy reyne glorie voer
den almachtighen gode moeten ſinghen
ouermits abſtinencie Die ſeſte cruycke
is ghehoerſaemheyt onder die gheboden
godes. Alſoe als die diſcipulen ons herẽ
hoerdẽ. ghaue god dz wy̆t oec meñ moch
ten horen Ghy̆ zy̆t reyn om die woerden
die ick v gheſproken hebbe. eñ dat en was
immer gheen wonder want ſi en waren
ſulcke niet als ſommighe ander die oñſen
here toe ſeyde. Myn woerden en hebben
gheen ſtede in uwen herten. mer ſi waren
volcomelike ghehoerſaem gheweeſt den
woerden ons heren.

Myn alderliefde ende zeer ghemin
de brueders in criſto iheſu. dit zijn die ſes
cruycken die ons ſuden geſet zijn daer wi
ons in reynighẽ ſullẽ van onſe ſundẽ. eñ
ſi zy̆n alle ydel ende vol wy̆nes iſt dat de/
ſe voerſcreuen dinghẽ ghehouden werdẽ
om lof der mẽſchen ende wt ydelder glo
rien. mer ſi zy̆n vol waters alſmenſe wt
anxten houwet. Want ſoe iſſer gheſcreuẽ
die anxt godes is een fonteyne des leuẽs
Dat water is den anxt godes ghelijct. eñ
alen ſmaket dat water nyet alte wel het
vcoelt nochtãs wel de ſiele die ghemoyet
wert vanden quadẽ brande der vleyſche/
licker begheerten.

Dat is oeck mede een ghoet water
dat leſſchen can die uuerighe ſchutten des
vyandes. Ende oeck mede en paſſet dat
hyer niet ſeer qualiken dãt die nature des
waters wil altoes nederwaert lopen enn
niet opwaert Want die anxt drucket dz
ghemoede al nederwaert ende doet dat
herte merren inden nederſten dinghen. en
de oeck mede ſoe doerſiet ende ouerdenc/
ket die veruaerlike ſteden als inden ſalm
ſtaet gheſchreuen. Ick ſal ghaen totter
poerten der hellen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Ouermits der godlicker cracht ſoe wort doe dat water inden wŷn v̄wādelt als die volcomen godlicke minne dē anxt wtdriuet. Die cruŷckē hietē ſtene te weſen niet omme die hardicheŷt des ſteens mer omme die ſtantafticheŷt. Elck vādē cruŷken hielt omtrent drŷen quaerten of twee Die twee quaerten bedudē tweerhāde āxt Die een anxt is dat wi niet gheſloten worden inder hellen. Die ander anxt is dz wŷ niet wtgheſloten en wordē wt den rŷcken der hemelen. Mer wāt beŷde deſe twee ānxſten zŷn vā toecomēden dinghen eñ eē mēſche hem mach laten dūcken dat die tiden noch langhe zŷn eñ ſi ſegghē tot hem ſeluē Alſtu noch een wile tides dŷnre vleŷſchelicker ghenuechtē hebbeſt gedient ſo ſalſtu noch vroe tides ghenoech penitencie doen eñ alſoe oeck mede ghebruŷckē die wellustē eñ ghenuechtē des vleŷſches. Eñ datſtu dan oec mede wel v̄crighē mogheſt die ſalighe eñ grote ghenuechtē des toecomēde leuēs

Hier omme iſt noet mŷn alreliefſte eñ ſeer gheminde brueders dat dŷe derde quaerte oec mede daer bŷ come. dat is die dorde anxt dē die ghoede gheeſtelŷcke menſchen wel bekennen. die dē mēſche alſoe vele te nutter is als hi vā teghēwoerdighen dinghē v̄loſt is. Aldus zŷn die ghene die gheeſtelicken wellust gheſmaket eñ gheuoelt hebbē. die zŷn ŷmmers altoes ſere beanxt deſe gracien te v̄lieſen Wāt ſi weten dat wel dat hem deſe ſtarcke ſpiſe ŷmmers van groten noede is die haer hādē aen ſterckē dinghē hebbē gheſlaghē

Brueders laet nu leuē vādē kauen des landes van egipten die den onreŷnē varkē des lŷfs eñ v̄ teghelrien dienē willē Ons luden is ŷmmers noet eñ wŷ behouen oec mede ſeer ſtercke ſpiſe wāt wi enē langhen wech voer hebbē. omme dat wŷ ŷmmers te bet inder crachtē der ſpiſen dē langhē wech doer moghē wanderen Deſe ſpiſe is dat broot der engelen dat leuēdighe broet eñ dat daghelix broet daer wŷ alle daghē gode ōſen hemelſchē vader omme bidden. Dits oec mede dat hōdertuoudighe loen dat ōs ghelouet is hier in deſer ellendigher teghēwoerdigher tŷt. Wāt ghelikerwŷs alſmen enen huerlinck den daghelixen coſt gheuet omme dat hŷ mach arbeŷdē. eñ als die arbeŷt is gedaen hem dan zŷn loen gheuet. Alſoe heeft oec mede ōſe ghebenedide gheſontmaker iheſus criſtus ōſe lieue eñ ghenadighe heer ōs ghelouet dat ewighe leuen na deſen armē eñ v̄ghāckelicken leuen. Eñ hier en bŷnnē ſoe louet hi eñ gheuet ōs een hondertuoudich loen oec in deſen leuen.

Weet dattet hier omme gheen wōder en is dat hi anxt hebbe deſer gracien te v̄lieſen ſoe wie datſe gheſmaect heuet. Mŷn alreliefſte eñ ſeer gheminde brued's in criſto iheſu aldus ſo is dit die derde pot of quaerte die hi mit ōderſcheŷde noemet als hi ſegghet twee of drŷe. wāt alle ſoe en moghen ſi daer thoe niet ghecomen ende oeck mede ſoe en is dat hondertuoudige loen allen menſchen niet ghegeuē. oft ghelouet Mer het is alleen den ghenen ghelouet eñ toe gheſeŷt die alle dinghen achter ghelaten hebben.

Van die groete eerwaerdighe godlike verwandelinghe des waters indē wŷn inder bruŷloften daer onſe gheſontmaker iheſus criſtus ghenodet was mit zŷnre lieuer moeder maria eñ oeck mede mit ſinē beminden diſcipulen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Sermoen. ij.

N alle die werckē die ōs lieue he
re iheſus criſtus ōs lieue eñ ghe
nadighe gheſontmaker hier opter aerden
heuet ghewrocht wordē die ghene die cley
ne vā begripen zyn gheuoedet vāden aen
merckē vā buyten. mer die bet gheoeffent
zyn inder v̄ſtandeniſſen die vinden inden
ſeluen wercken voerghenoemt eñ voerſcre
uen wel ſmakēde coſtelycke ſpiſen die alte
vele bet ſmakē eñ voeden als die corle des
tarwen ofte weyten corens. Wāt die werc
ken ōs ghebenediden heers die zyn vā bu
ten ghenuechlickē. mer die ghene dyſe to
rechte konnē eñ moghē aenmerckē die vin
den daer alte vele meer ghenuechtē in nae
den inwendighē gheeſte. Alſoe was onſe
heer ōſe vloſter ſelue vā buytē wōderlicke
ſeer ſuuerlickē bouen allen anderē kinder
der mēſchē. mer vā binnen ſoe was hi dat
clare blinckende ſchyn des ewighē ſaligē
eñ ghebenedidē ouervloedelickē godlickē
lichtes ſeer hoghe bouen ghaende alle dye
wōderlycken grote ſcoenhedē v̄ engelen.
Vā buytē ſachmen aen hem een menſche
ſonder ghebreck. vleyſch ſonder ſunde. eñ
een ſaftmoedich ghoedertiren lam ſonder
vlecke O myn alreliefſte eñ ſeer ghe
minde brueders hoe ſeer ſchoen reyn endē
ſuet waren die voetē des gheēs die ōs vre/
de ghebotſchapt heuet. eñ oeck mede alle
ghoet. mer zyn ghebenedide hoeft is noch
ymmers vele coſtelder wāt dat heylighen
hoeft criſti iheſu is god ſelue die alles ver/
mach inder ewicheyt.

Het was ſeer ghenuechlickē te ſien
een menſche daer gheen ſunden in weſen
en mochte. eñ weet oeck mede dat die ogē
wel ſalich zyn die des waerdich warē hem
te aenſien. mer noch vele te meer zyn ſi ſa/
ligher die reyn vā hertē zyn. wāt ſi ſullē go
de ſien den almachtighē ewighē heer Wāt
doe die heylighe apoſtel ſinte paulus tot
ter corlen quam doe en achte hi der ſchalen
niet al was ſi noch ſeer ſchoen. eñ hi ſeyde.
Alſoe hebben wi criſtum iheſum ōſen here
bekēt nae den vleyſche mer voert aen ſoe
en bekennē wy hem alſoe niet. Eñ dat en
was oeck mede ymmers gheen wonder.
wāt ōſe lieue ghoedertiren heer die hadde
ſelue gheſegt aldus. Dat vleyſch en batet
niets yets mer die gheeſt maket leuēdich.
Eñ dit is die wyſcheyt die de heylighe a/
poſtel paulus ſpreket ōder den volcomen
menſchē niet onder die ghene daer hi toe
ſeyde Jck hebbe ſoe gheweeſt onder v als
of ic niet anders gheweten en hadde dan
iheſum criſtum eñ den ghecruuſt. Alle te
ſamen ſoe is hi ſuet eñ ſalich. altemael ge
nuechlickē. eñ oeck mede nae den woerde
der gheeſtelicker bruyt altemael eñ ſeer be
gheerlyck. Eñ alſoe als dit bewyſt in ſines
ſelues weſen ſoe ſalmēt oeck vindē in alle
ſinen werckē. Wāt alſmēſe alleen vā buyte
aenſiet ſoe zyn ſi temael ſeer ſuuerlycken
mer iſt datmē de notē breket mē ſalt vindē
dat die corle alte ſeer veel ghenuechlycker
ſal weſen. eñ oeck mede alte vele bet ſmae
ken eñ vele meer v̄tuten ſal hebbē. Soe en
waſt ymmers niet mittē anderē vādes des
ouden teſtamētes. wāt in haren wercken
ſoe vintmen ſommighe dinghen daer die
gheeſtelycke verſtandeniſſen ſeer ſuuerlyc
ke van is ende oeck mede ſalich. mer als
menſe van buyten aenſien woude ſoe en
ſouden ſommighe dinghen niet ghenoe/
ghelycken ſchinen te weſen. noch mede be
quaem. alſoe alſmen ymmers wel vindē
mach in ſommighen wercken diemē ſcry

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

uet vādē heÿlighē eñ eerwaerdighē patri-
archa iacob eñ ooc mede vandē heÿlighē
propheet dauid eñ orÿas wÿf barſabee. eñ
oeck mede noch vā menighe ander

T is coſtele ſpiſe mer die vaten daer
mēſe in voer bringhet en zÿn alſoe ſuuer-
licke niet. Bi auctoren daer omme iſſer
gheſchreuē Doncker is dat water indē wol
kē der luchtē. Wāt dat mochtē wel ſeer gro
te dōcker wolckē hietē. Voert ſoe volget dā
daer na van onſen heer ouermits ſine ſco
ne blinckēde claerheÿt zÿn die wolckē we-
ghe ghegaen. Ick vmoede dat ghÿt wel
mercket waer op dat ic alle deſe dinghē ge
ſeit hebbe. wāt ghi hebt hudē ghehoert dat
grote wōderlike mirakel dat ōs gheſont-
maker iheſus ōſe lieue heer dede inder bru
loften dat zÿn eerſte mirakel hiet te weſen
daer die hiſtorie vā bruÿtē ſeer wōderlicken
eñ oeck mede ſeer ghenueghelickē van is.
mer die gheeſtelicken ſin daer vā is altevē
le ghenuechlicker.

Brueders het was ÿmmers een ſco
ne groet teÿkē der godlicker crachtē eñ mo
ghētheden. dat water in wÿn alleen mit ſi
nen godlicken wille te vwādelen. Mer in
deſen water is een ander vwādelinghe de
die rechter hāt godes beteÿkēt. die vele be-
ter eñ ons oeck mede vele ſaligher is. Wÿ
zÿn alle gheropē totter gheeſtelicker bruÿ
loften daer chriſtus iheſus ōſen heer onſe
gheſontmaker die brudeghom vā is. daer
wÿ van ſinghē indē pſalm. Eñ hi is als eē
brudeghom voert ghecomē wt zÿnder ſla
pecameren. Die bruÿt deſes brudeghoms
dat zÿn wÿ ſelue alſoe veer alſt v niet ōge
louelicken en dūcket te weſen. Alle
wtuercoren menſchē zÿn alle te ſamen een
bruÿt ende oeck mede een ÿeghelickē bÿ-
ſonderlinghe is een bruÿt.

Mer hoe can ōſe crācheÿt dat gedoe-
len van onſen heren gode dat hi alſulcken
liefte tot ōs hebben ſoude als een bruÿde
gom tot zÿnre bruÿt heeft. wāt deſe bruÿt
is hem ſeer onghelÿck van gheſlachtē endē
vā ghedaēten eñ oeck mede van weerdich
heden. Nochtās ſo is die ſoen des almach
tighen ewighen coninck omme deſer ethi
opinnen vāden hemel neder ghecoemen
omme haer te nemen eñ te trouwen alſoe
dattet hem niet en vdroet voer haer te ſter
nen. Moÿſes nam een wÿf dat een ethio-
pinne was. dats een ſwart moriaen. mer
hi en hadde des gheen macht dat wÿf wit
te maken. Mer criſtus heuet vander bruÿt
die hi lief hadde doe ſi noch ſwart eñ ōedel
was een glorioſe kercke ghemaeket ſondē
enighe vlecke of rimpe. Laet aaron
vaſt murmureren eñ oec mede zÿn ſuſter
maria. Ic en ſegghe niet die nÿeuwe ma
ria wāt ſi is ghoedertiren ſorcuoldich ofte
daer ÿet aen ghebreket inder bruloftē

O mÿn lieue brueders mer wÿ alſt
reden is als die prieſters nae der ouder eu
wen eñ die ioden in harē ſinagogen mur
mureren ſoe ſullen wÿs mit allen onſen
herten gode dancken ende louen. Want
van waen coemtet dÿ o menſchens ſielen
van waen coemt dÿ dat. Van waen ſoe
coemet dÿ alſoe groter ontſprekelÿcker ge
naden ofte ſonderlinghe ÿmmers oec me
de ſoedanigher ouerloÿender gracië. dat
ſtu een wtuercoren bruÿt mogheſte weſen
dÿes gheens den die heÿlighe hemelſche
engelen altoes begherende zÿn te aenſcou
wen ende oeck mede te aenſien. Waen ſoe
coemtet dÿ o ſiele dat hi dÿn brudeghom
wil weſen welckes ſchoenheden ſonne eñ
mane hem wonderlicke ſeer vwonderen
nae welckes wille alle dinghen verwan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

delt worden. Soe als david ſpreect inden
ſouter alſoe ſuldi oeck mede ſegghē ende
dēcken in uwer herten mȳn lieue eñ over/
maten ſeer gheminde brueders ſprekende
ȳmmers innichlicken aldus. Quid retri/
buam domino ꝓ omnibus que retribuit
michi. Dat bedudet eñ is te vſtaen aldus.
Wat ſal ick doch den ghebenediden lieuē
heer weder omme gheuen voer alle tgheē
dat hi mi ghegeuē gheghūt eñ vleēt heeft
Hi is om minē wille in armoedē geboren
Alle zȳn leefdaghē heeft hi grote abſtinen
cie eñ penitēcie omme minen wille ghele/
den. Ten laetſten heeft die ghoede here dē
ſcandelicſten vſmadelicſten doot om mȳ
nen wille gheleden ia ſonderlinghe aen d̄
ghalghē des crucen. Soe langhe daer vo/
ren ghepropheteert eñ voerſprokē was al
doer den mōde des propheten ſprekenden
aldus Morte turpiſſima cōdempnemus
eum. Mitten alre vſmadelicſten dode ſoe
laet hem ōs voerdelen. Daer omme mȳn
lief brueds wat ſullen wi hem weder ōme
gheuē als wi nu wel ſien dat hi dit al ghe
leden heeft omme ōſe ſundē of te waſſchē
eñ omme ōs dat ewighe leuē te vwerven
eñ te gheuen. Tis al gheſciet omme ōſen
willen wāt omme ſinen willen en waſt hē
gheen noet dat moghet ghi daer bi weten
want hi nȳe ſunde en dede eñ die godlike
waerheȳt was in hem. Mer hi is hier ghe
ſent omme dat hi die laſten ōſer ſunde of
ſoude waſſen eñ dat mitter bitterder pinē
zȳnder paſſien. Alſoe als van hem geſcre/
uen is Vere dolores noſtros ipſe portauit
Dat is te ſegghen eñ tis oeck mede waer.
Hi heuet ȳmmers inder waerheȳt onſen
droefniſſen eñ laſten der ſunden ghedragē
eñ hi heeft gheſocht dat vloren ſcaep dats
dat mēſchelicke gheſlachte dat omme der
ſunden wille vloren was. Eñ doe hȳt ghe
vōdē hadde dats mit zȳnder paſſien ende
pine vādē ewighen dode vloſt hadde doe
boerde hȳt vriēdelȳckē op mit groeter be/
gheerten eñ namt op ſinen ſcholderen eñ
hi heeftet ghedraghē inden gherechtighen
wech omme dattet niet meer dwaelen en
ſoude eñ omme dattet die boeſe viāt dz ol
de ſerpēt niet meer vleȳden noch bedrȳe/
ghen en ſoude.

Siet nu wat hȳ dē menſchelȳcken
gheſlachte ghedaen heuet Wat ſalſtu den
heer weder omme gheuē voer dat groete
ghoet dat hi di ghegeuen heeft. dattu mit
hem mogheſt vſeȳlt weſen aen eender ta/
felen. eñ inder moghētheȳt zȳns rȳckes eñ
in zȳnre cameren dat die almachtighe eñ
ewighe coninck hem ghewaerdighet di te
leȳden in zȳnder ſlaepcameren. Sich nu
wat du voelen ſaltſte vā dinē god. Sich
hoe groet betrouwē du tot hem mogheſte
hebbē. Sich hoe vriendelicken di toe beho
ret hem wedomme lief te hebbē eñ omme
te helſen die dȳ ſoe groet ghehad heft. ȳm
mers die dȳ ſoe groet heeft ghemaket.
Wt zȳnder ghebenedider ſiden ſoe heeft hi
dȳ gheſchapē doe hi om dinen wille ſlȳep
inden cruce. eñ den ſlaep des dodes omme
dinen wille daer gheledē heeft Om dinen
wille ſoe is hi wt gheghaē van ſinē vader
omme dinē wille ſoe heeft hi zȳn moeder
welck dat is die ſinagoda den ioden ghela
ten. op datſtu hem ȳmmers weder anhā/
ghē ſoudeſt eñ een gheeſt mit hem weſen
Eñ daer omme o dochter hoer eñ mercke
hoe groet dat di dȳn god ghehad heuet eñ
vergheet dȳn volc eñ dat huȳs dȳns vaders
Laet of alle dine vleȳſchelicke begheerlike
begheerlichedē eñ pȳn dȳ te verleren allen
waerlicken ſeden. Keer di vā allen dȳnen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

voerleden ghebrekē. eñ ōgheet alle dyndeꝛ
quader ſondigher ghewoꝛten. Wat meen
ſtu en ſtaet die heylighe engel godes niet
mit enē bloten ſwaerde eñ hi ſal dy middē
ontween houdē. waer dat ſake dat al veer
moet weſen datſtu enighē anderē mindeꝛ
toe laten woudeſt. wāt du biſt hem al nu
ghetrouwet. eñ dat werſchap des midda/
ghes houtmē nu hier inder aerdē. mer dat
ſalighe auōtmael dat ewelickē duren ſal
dat woꝛt ons bereyt inden hemel Sal oec
daer mede wyn ontbꝛeken dat moet alſte
veer zyn. Wy ſullen daer drōcken woꝛden
vāder groter oueruloedicheyt des huyſes
gods. eñ vandē lopēden boꝛne der ewiger
wellustē. Daer is een riuier bereyt vā clarē
wyn die nymmermeer ōdroghē en mach
noch en can. Die wyn maect die hertē bly
de wāt die loep van deſen riuiere verbliet
alle die ſtat godes. mer ons ludē is noch
een lancg wech aenſtaēde. Dat middachs
mael ontfanghē wy nu in deſer tyt. mer
dat niet in ſoe groter volheydē noch in ſo
groter ſalicheydē ons en ſi noch gheholdē
dat ſalighe eñ oock mede dat ghenuechlic
ke auōtmael dat nymmermeer eyndē en
ſal. Hier omme moet nv ſomwilē wyn
ghebꝛeken. dat is die gracie der ſaliger in
nicheit eñ die ouericheit der godlicker mi
nen. Hoe dicwil is mi noet als ghi ſcreye
lycken coemt claghen dat ghi gheen in/
nicheit en cont ghecrighen. dat ick dā dye
ſuete moeder der barmhertícheyt moete
bidden dat ſi haren lyeuen goederdertirē
ſten kinde wille ſegghen dat ghy ghenen
wyn en hebt.   Ick ſegghe v iſt dat ſi
ouerichlycke van v ghebedē wert ſi en ſal
v nyet laten in uwer noet. want ſi is zeer
barmhertich eñ oec een moeder der barm
herticheit. Want had ſi melyden mit den
ghenen die haer ghenoedet hadden dat ſi
luden beſcaemt woꝛden. vele meer ſal ſy
voerwaer enǒ oeck ſonder twyffel mit v
groet meliden hebbē iſt dat ghi haer ouer
richliken aenropet want onſe bꝛuloftē be
haghen haer oec zeer wel. ende ſi ghaen
haer oeck vele meer aen dan die bꝛuloftē
deden. Want wt haren ioncvꝛouwelikcē
lichame was onſe bꝛudegom voert ghe/
comen als een bꝛudegom wt ſinen ſlaep
camer. Mer wye en verwondert dat niet
dat in dyer bꝛuytloften die almachtighe
ghoedertieren heer zynder alder ſuetſter
ende alderheilichſter moeder alſo ſtarcke
licke toe ſprac ende ſeyde wat iſt di eñ my
o wyf. O here ihesu wat is dy ende haer
en iſt niet dyn moeder ende en biſtu niet
haer kint. Vragheſte wat di mit haer is
En biſtu nz die ghebenedide vꝛucht haers
bukes. biſtu niet die behouden haerǒ ioc/
vꝛouſcap de di ōtfenc ende ſonder beſmit
tinge ende oec mede ſonder wee dy voert
bꝛochte. Is ſi niet in welkes ioncvꝛouwe
liken lichaem du neghē maenden hebſte
gheruſt. eñ die di mit haren ioncvꝛoulyc/
ken boꝛſtē heft gheſoghet. eñ doeſtu twelf
iarē out waerſte ghewoꝛdē ghingeſte mit
haer neǒ vādē tēpel ende quaēſte te naza/
reth eñ waerſte haer onderdanich.

Nu dan goede here waer om moyſte
ſe ende ſegeſte heer thoe Wat iſt my ende
di o wyf Te male vele is di mit haer.

Doch ick ſie nv claerlike dat ons heer
ihesus chriſtus dit niet en ſeyde wt eniger
onwaerden of dat hy beſchamen wou/
de die tedere ſcamelheit zynder ioncvꝛou
welikeꝛ moeder. Want doe die dynaers
quamen wt den ghebođen marien en ſey
de hy niet meer teghē. mer ſonder vꝛaghē
dede hi dat zyn moeǒ begeirte. Waer om

dan lieue brueders ſpack hÿ zÿn moeder eerſt ſoe ſtrackelick toe. Sonder twÿffel om onſen wille dat die ghene de tot gode bekeert zÿn. nÿet te zeer hem becōmeren en ſouden mit harē vleÿſchelickē ouders op dat de becommeringe haerder waerlic ker vrienden niet hinderen en ſouden die ghoede oeffeninghe des gheeſtelÿcken le/ uens. Want alſoe langhe als wi mē ſchen mit hem inder werlt zÿn ſoe is dat openbaer dat wÿ onſen natuerlÿckē vleÿ ſchelÿcken ouders al ſchuldich zÿn te be/ ſorghen. mer als wÿ om gods willen ōs ſeluen ouer ghegheuen hebben ende ons ſelues niet machtich en zÿn. ſo en is daer oec gheen twÿfeel aen wÿ en zÿn vander ſorghen onſer ouders.

Hÿer vā ſoe leſen wÿ dat daer een brueder inder woeſtinē wonede daer zÿn vleÿſchelÿc natuerlÿc brueder toe quam die noch waerlic was eñ begheerde hulpe van hem. Hÿ antwoerde hem ende ſeÿde dat hi ghaen ſoude tot ſinen ander brued die cort gheſtoruen was. Die waerlÿcke brueder verwōderde dat hi hē ſo antwoer de eñ ſeÿde dat dÿe brueder al doot waer doe ſeÿde hi weder Ick bin oeck doot de/ ſer werlt.

Aldus heeft onſe heer wel geleert dat wÿ niet alte zeer ſorchuoldich en ſullē we/ ſen voer onſen natuerlicken waerlÿcken vrÿendē. eñ dat wi ōs daer mede niz meer becōmerē en ſullē dan onſer geeſtelicheÿt toe behoert. daer hi zÿnder lieuer moeder eñ alſulcken moeder toe ſeÿde. Wat iſt mÿ eñ dÿ o wÿf. Des ghelikes op eē an der ſtede doe hē geſegt wort dat zÿn moe der ende zÿn brueders buÿten ſtonden eñ begeerdē hē te ſprekē. doe ātwoerd hi Wie is mÿn moed eñ wÿe zÿn mÿn brueders

Waer zÿn ſi no die alſo vleÿſchelic ke ende alſo ÿdelÿcken ſorchuoldich plegē te weſen voer haren waerlicken vrienden recht of ſi noch mit hē inder werlt leueden Mer laet ons no ſÿen wat daer nae vol/ ghet inden ewanghelio.

Die ewangeliſt ſegt datter ſes wa/ ter cruÿcken de gheſet waren na dier reÿn makinghe der ioden. Hÿer wt moech dÿ merckē dat dit die rechte pricipale bruloft niet en was daer mē noch reÿniges noch waſſens behoefde. mer datter bit hÿeten mochte een voer bereÿdinge totter toeco mēder bruloſte alſmē pleghet te hebbē all mēſe eerſtē te ſamen belouet. Het ſi veer datmē inder bruloftē behouen ſoude reÿ ninghe eñ waſſinghe. als criſtus ſine heÿ lighe kercke ſal preſenterē ſinen almachti ghē ewighē hemelſchē vad ſonder vleckē eñ ſond rimpē. of yet ſulcdanichs.

Ende daer gheē vlecke en ſal weſen wat behoeftmē daer waſſchēs ofte reÿne ghēs. No iſt die tÿt datmē behouet waſ/ ſchēs eñ reÿneghēs want daer nÿemant en is reÿn ſonder onreinicheit der ſundē al iſt oeck eē kint van enē daghe. No wert die bruut ghewaſſchē. no wert ſi reÿn ghe maket. op dat ſi inder ſaligher bruloft dē hemelſchē brudegom ſond vlecke eñ ſond rimpe voer ghebrocht moge werdē.

Laet ons dan ſueckē ōſe ſes water cruÿcken daer die gheware ioden. dat zÿn die gode beliden mede ghewaſſen eñ ghe reÿneget ſullē werden. Want woldē wÿ ſegghen dat wi ghene ſunde en haddē wi ſouden ons ſeluē bedrieghē. eñ die waer heit en waer niet in ōs. die alleē ōs mach verloſſen eñ ſalich eñ reÿn makē. Mer be/ lidē wÿ onſen ſundē ſo en ſullē dē ghewa ren iodē niet ontbreken de ſes ſtenē water

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

cruŷcken daer ſi hem in waſſchen moghē
Want god onſe heer de is ghetrouwe dŷe
ons gheerne wil vergheuen al onſe ſun/
den. ende hi wil ons reŷn maken van al/
len onſen boeſcheden.

Mŷ duncket dat bŷ deſen ſes water
cruŷken te verſtaen moghē weſen ſes ma
nieren vā oeffenighen die de heilighe va/
ders ingheſet hebben omme te waſſchen
ende reŷn te maken die herten der gheen
der die haer ſunden beliden. die mē al als
ick vermoede hier vindē mach.

Die eerſte vau deſen ſes ſtenen water
cruŷcken mach hieten te weſen onthoudī
ghe in reŷnicheit des lichaems. daer wŷ
mede ofwaſſchen al dat wŷ mit ōſer on/
ſuuerlicheit beſmittet hadden. Die an
der cruŷcke dat is vaſten end̄ abſtinencie
doeu. Want die abſtinencie maket reŷ/
ne dat die ouerulœdicheŷt hadde beſmit
Item mit verſwimelheit ende mit ellen/
dicheit die viant der ſielen is. hebben wŷ
vele onreŷnicheden vergadert in onſer el
lendigher ſielen teghens die ſentencie dŷe
god die here ouer den menſche ghegeuen
hadde. als dat hi in dē zweet zŷns aenſich
tes zŷn broet eten ſoude. Hŷer teghens is
ons gheſet de derde cruŷcke op dat die on
reŷnicheit of moghē werdē ghewaſſchen
ouermits den daghelixen arbeŷde onſer
handen. Oec mede hebbē wŷ ouermits
onſe ſlapericheit ende ander wercken der
nacht end̄ der duŷſterniſſe onſe ſielen zeer
beſmittet. Eñ daer om is ons daer tegēs
gheſet die vierde cruŷcke dat zŷn die lan/
ghe mettenen eñ dat waken der nachten
op dat als wŷ des nachtes op ſtaē om dē
here te beliden al dat inden voerledē nach
te mildaen ende onreŷn ghemaket heb/
ben. dattet wŷ dan moghen verbetert eñ
ghereŷnighet werden.

No voert wŷe en weet dat niet hoe
dicwil end̄ hoe menichuoldelick haer on
ſe ſielen beſmittet hebben mit ŷdelē woer
den mit loghentale mit after ſprake ende
mit beromende woerdē Tot alle de
ſe onreŷnichedē of te waſſen is ons noet
die vŷfſte cruŷke die wŷ hieten ſilencium
dat een bewaringhe is alder gheeſtelichz
ende oec mede daer onſe ſtarcheit in ghele
ghen is. Die ſeſte cruŷcke die diſci/
pline eñ die ghehoerſaemheit. ouermits
welcken wŷ bruēders te ſamē moeten le/
uen na ander luden wille. daer wŷ mede
ofwaſſen moghen alle die onreŷnichedē
die wi onſen ſielen vergadert eñ gecopu/
leert hebben leuende nae onſen willē des
vleŷſches eñ oec mede dŷes duuels.

Brueders dit moghen wel hŷeten
te weſen ſteeneu cruŷcken. Want al dat
hier voer gheſet is dat ſchŷnt hart te weſen
omme te doen. doch ſoe is ons noet hŷer
mede ghereŷnighet te werden. ten waer
dat wŷ om onſer onreŷnicheits willē ver
ſmaet wouden weſen van onſen here eñ
een boec des wechwiſens vā hem ontfan
ghē woldē. Oft in dien dat die ſteenē cru/
ken hieten machmē oec wel verſtaen goe
de vaſticheit eñ ſtarcheit. Want al dat hier
voer gheſegt is en helpet niet veel noch en
waſſchet noch oec mede niet en reŷniget.
ten ſi datſe vaſtelŷcken eñ ſtantaftelicken
al totten eŷnde thoe werdē gheholdē On
ſe lieue heer die ſeŷde tottē dienaers. Vul
let die cruken mit water O ghoede here
wat meendi hier mede die dŷenaers die
zŷn zeer ſorchuoudich datter wŷns ghe/
breck is. ende ghŷ ſegghet vullet die cruŷ
ken mit water. Sŷ dencken om dē dranck
den ſi drincken ſouden de ter bruloftē zŷn

ghendet. ende ghi ghebŷet die vatẽ te vul
len der reŷnmakinghe dz is ſulc als iacob
geſciede doe hi rachel begeerde eñ dat ſi hẽ
ghegeuẽ worde dat hŷs niet en wiſte.

Ons werdet gheboden die võ criſ/
tus weghẽ uwe dŷenaers zŷn. dat wŷ de
ſen cruŷcken mit watere vollen ſullẽ. als
ghŷ õs claget dat ghi ghenẽ wŷn en hebt
Of onſe heer ons ſegghẽ wou. Sŷ beghe
ren grote innicheit eñ grote vuericheit te heb
ben. mer mŷn tŷt die en is noch niet geco
mẽ. vollet die cruŷckẽ mit water.

Dit is water der ſaligher wŷſcheŷt
al en is dit water niet alte ſuet tis noch/
tans een fonteŷne des leuens. want dat
beghin der wŷſheit is die anxt godes.
Daer om ſo ſegt ons heer. ſtaet hem indẽ
anxt godes eñ mit den gheeſt des anxtes
võllet niet die ſtenen vaten van buŷten
mer die hertẽ van binnẽ. op dat ſi ſo voert
moghen comen totter godlŷcker liefden
eerſt beghinnẽde mitten heiligẽ anxte. op
dat ſi oec dan ſegghen moghẽ tot õs herẽ
Van dinen anxte hebbẽ wŷ ontfanghen
ende hebben voert ghebrocht dẽ gheeſte d̃
ſalicheit. Mer hoe ſalmen deſe cruŷckẽ
vollen. Die ewangheliſt ſegt dat elcke
cruŷcke hielt twee of drŷe quartẽ bedudẽ
twŷerhant anxt die beŷde ghemeẽ zŷn eñ
wel bekent. mer die derde anxt en is alſoe
ghemeen niet. noch oeck ſoe wel niet be/
kent. die eerſte anxt is dat een menſche be
anxtet is dat hi om ſinen ſunden gewor/
pen ſal worden inder hellen. ende die an/
der anxt is dat een mẽſche ſorget dat ŷm/
mers om ſinen ſunden wille ſal buŷten
ghesloten worden buŷten den rŷcke der
hemelen. ende dat hŷ oeck mede ſal moe
ten deruen die ewighe glorie des hemel/
ſchen rŷckes. die derde anxt die veruullet

al die ſiele ende hŷ maketſe zeer beſorghet
omme dat ŷmmers niet gelaten en wer/
de van dier gracien godes.

In allen deſen drŷen manieren van
anxte ſoe iſt alſoe dat ghelŷckerwŷs als
dat water dat vuer leſſchet. ende alſoe leſ/
ſchet die anxt des ewŷghen ghebenedidẽ
godes dat vuer der quader wallusten.
Mer deſe alderlaetſte anxt daer hŷer vo
van gheſegt is die coemt den menſcen te
ghemoeten in allen quaden becoringhen
als dat hi ŷmmers niet en verlieſe de gra
cien des almachtighen godes. eñ die mẽ/
ſche op hem ſeluen van gode v̀laten wor
de. Want die ſoe is die moet oeck ŷm/
mers alle daghen meer end̃ meer vallen
van dat een quaet hent in dat ander. end̃
van dat een perikel coemt die een die and̃
of ſunde die een in die ander ſunde. alſoe
als wŷ dicwil wel ſien moghen hoe dat
dŷe ſommighe menſchen vander eender
onreŷnicheit vallen in die ander. als ſi võ
gode werden ghelaten. ende alle daghen
meer eñ meer daer in ſtincken. In deſen
derdẽ anxte en can eẽ mẽſce niet vele troeſ/
tes daer van hebbẽ dat hi hẽ ſeluẽ wil duc
ken laten dattet gene grote ſundẽ en zŷn
die hi ghedaen heuet of dattet hem noch
noet is dat hi hẽ daer võ beterẽ ſal. als in
den tween eerſten anxten die menſcẽ wel
ſomwilen doen. Aldus ghebiet on
ſe heer datmen mit deſen water die cruŷc
ken ſal vollen want ſi zŷn ſomwŷlen al
gheheel ŷdel of oec wel vol quadẽ venŷn
des als die menſche ſoe dwaes is dat hŷ
inden voergheſeŷden oeffeninghẽ ouer/
mits zŷnder ongherechter meninghẽ hẽ
ſelueen beroefden võ alder ſaliger vrucht
die men daer mede pleget te v̀dienẽ.
Al ſulcke mẽſcẽ en zŷn dẽ dwaſen iõc/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

vrouwen niet onghelÿc die lampen hadden mer nz en achtē olÿ daer in te weruē.

Het gheualt oec ſomwilen dat deſen cruÿckē niet ÿdel en zÿn mer dz noch quader is ſi zÿn al vol fenÿndes. als haet enđ nÿt ende murmureren eñ achter ſpraken ende ſoe voert dÿer ghelÿcken.

Daer om dat ſi mit ſulcken venÿn niet veruullet en worden. enđ daer noch gheen wÿn in en is ſo wert ons vā onſen heer ghebodē dat wÿ die cruÿcken ſullē vollen mit water. op dat die menſchē godes ghebodē eñ al dat hi ſculdich is te doē doch wt anxte hem pinē te doen. Eñ dat water werdet ſoe verwandelt in wÿn. als die liefte den anxt wt driuet. enđ dat doende ſullen wÿ dat mit groter blÿſchappen ouerichlike gheerne doen.

Item op des heÿlighen eerweerdighen apoſtels dach ſinte paulus ſchriuet ſinte bernardus een ſermoen.

Van die bekeringhe des heilighen apoſtel ſinte paulus.

Sermoen.

Is wel redeliken eñ recht alderliefſte brueders dz de bekeringe des glorioſen leraers der heÿdē hudē mÿt hoechtideliker blÿſchap vā alder gemeen der kerſtenheit innichlÿcken ſal gheuÿert werdē. want wÿ ſien dat wt deſen wortel veel telgheren wt gheſproten zÿn. Dÿe heilighe man ſaulus die is bekeert enđ hi heeftet oec zeer ghepÿnt alle die werlt tot gode te bekeren. Ende doe hi noch leefde inden vleÿſche mer niet an der begheerlicheit des vleÿſches bekeerde hi mit zÿnder ghoeder leringhen zeer veel menſchen.

Ende nv hi veel ſalichlicker leuet mÿt gode noch en latet hi nietof vā bekeringe der menſchen. Ick ſegghe mit ſinen exempelen mit ſinen ghebeden eñ mit zÿnder leringhen. Want dat is die ſake datmē gehoechniſſen iaerlixs heuet vā zÿnder wonderliker bekeringhē. dattet not is daer op te denckē. eñ helpt totter bekeringhē. Wāt in dien dat men aenſiet eñ ouerdenct deſe bekeringe ſoe crighet die ſundighe mēſce hope totter ghenadē gods. eñ hÿ wert bet ghemoet penitēcie te doen. Ende in dÿen dat hi penitēcien doet eñ berou heuet van ſinen ſundē. ſoe grÿpt hi noch volcomelicker an die rechte forme der ghewaerđ bekeringhe. Wie ſal voerdan miſhopende weſen om groetheÿt ende oec mede menichuoldicheit zÿnder ſundē. als hÿ hoert dat ſaulus die al zÿn hert vol dreÿghens was teghens die ghoede eñ deuote diſcipelen onſes liefs heren iheſu chriſti onſes gheſontmakers. alſoe haeſteliken bekeert was ghewordden een wtuercorē vat. Wÿe ſal voert an moghē ſegghē mit hoe groten bordē der ſundē ende der quaetheden hi oeck bezwaet ſi. ick en mach mÿ nz bekerē noch beteren. als hi ſiet dat ſaulus daer hi ghinc indē wege dorſtēde daer nae dat hi mochte ſtorten dat bloet der ghoeđ reechtuerdigher ghelouigher kerſtenē mēſchen eñ blaſende dat venÿn eens wreden veruolghers alſo haeſtelic verwandelt is. eñ hi een groet rechtueerdich eñ ghetrouwen predicaer is ghewordden. eñ wel waer dÿch is hÿ te hÿeten een apoſtel te weſen ende oeck mede een wtuercoren vat ons liefs heren iheſu chriſti.

Seer grotelick ſoe wert ōs beweſen mÿn lÿeue brueđs in criſto ieſu die groetheit der barmherticheit des almahtighen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

godes. ende oeck mede die cracht der gra
cien godes. Lucas die heilighe ewan
gheliſta ſegt dat hē haeſtelic ommeſcheē
een zeer groet licht vanden hogen hemel.
Och hoe onbegripelick ſoe is die waerde
godlÿcke ghoedettierenheit des almach⸗
tighē godes Hÿ v̄lichtet ē̄n hi beſchÿnt dē
ghenē ē̄n hi ombeuenghet hem mittē he⸗
melſchen lichtē van buÿten die noch niet
bequaem en was van binnen verlichtet
te werdē. ē̄n oeck mede dÿe niet waerdich
en was dat godlike licht van binnē te ōt⸗
fanghen. die ommeuanghet onſe lÿeue
heer van buÿten mit zÿnder godtelÿcker
claerheit. Och ſoe hoerde hi ene ſtemme
vanden hemel.

Aldus is dat ghetuÿch des lichtes
ē̄n der ſtemmen zeer louelic gheweeſt ſoe
dat hi nie twÿffelē en cōde noch en moch
te aen der waerheit dÿes godlÿcken viſi⸗
oens. daer hem beÿde zÿn oren ende oeck
zÿn oghen ghetuÿch van ghauen. Des
ghelÿc ghesciede oec mede inder iordanē
doe onſe ghenadighe gheſontmaker ōſe
lieue heer ihesus criſtus ghedopet werde.
Want daer ſoe wort die duue gheſien op
teu ghebenediden hoefde ons liefs heren
ihesu criſti. ē̄n die ſtemme des godlicken
vaders wort daer ghehoert vādē hemel.
Oeck mede opten berch thabor daer onſe
lieue here ouerformet was voer ſinē diſci
pulen. ſaghē ſi grote claerheit ē̄n ſi hoerdē
die ſtemme des vaders vāden hemel.

Als dan ſaulus opten weghe was
rÿdende nae damaſcho die omme dē naē
ons lieues herē ihesu criſti te treden ōder
die voete ē̄n oeck te niet te makē. oeck me
de omme den goeden rechtuerdigē kerſte
nen menſchen te veruolghē ende ter doot
te brenghē. ſo wert hÿ ommeuanghē mit
enen lichte vandē hemel ende die glorio⸗
ſe godlÿcke blinckende ſtemme die ſprack
hem to aldus Saule ſaule waer om v̄uol
gheſtu mÿ. Waerlic mÿn lieue brueders
ſaulus dÿe is opter daet begrepen. hÿ en
machs niet v̄ſaken oft hi en mach hē oec
niet ontſchuldighen. In ſinē handē ſoe
werdē gheuondē die apoſtolen die brieuē
die hÿ vandē princen der priſteren hadde
verworuen ende v̄creghen. daer die wreē
botſchap in was endē die hatelicke macht
Waer om veruolgheſtu mÿ. En v̄uolge
de ſaulus onſen gheſontmaker iheſum
chriſtum niet: die den leden ons liener he⸗
ren ihesu chriſti opter eerden ſoe pÿnlicke
was ende oeck mede ſo veel verdriets an
dede. Hebben ſi oeck iheſum chriſtum
veruolghet die zÿn alder heÿlichſte lichaē
gheſelden ende oeck mede aen den cruce
nagelden. p̄mmers alſoe wel hebbē ſi oec
mede chriſtū onſen heer v̄uolghet die mit
alſo boſen hate ende nÿde gewoedet heb
ben teghens zÿn gheeſtelicke lichaem dat
die moeder die heÿlige kercke is. Ē̄n wāt
hÿ zÿn heilighe ghebenedide bloet geſtort
heuet om die ſielen der mēſcē ſalich te ma
ken. en dunctet dÿ dan niet dat hi hudē
te daghe meer veruolginghe lÿdet vāden
ghenen die mÿt haren quaden exempelē
ende oeck mede mit haren quaden raden
ende leringhe. ende oeck mit menighē an
deren manieren anderen menſchen die ſa
licheit der menſchen hinderen. dā hÿ ledē
heeft van den ghenē die zÿn ghebenedide
heÿlighe bloet ſtorteden.

Weet endē bekennet dit mÿn alder
liefſte ende oeck zeer gheminde brueders
in chriſto iheſu endē pÿnt v oec altoes p̄m
mers alſulcker menſchen gheſelſchap te
ſchuwen die der ſalicheit der ſielen willen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hinderē. Dats ſonder twiuel een veruaer/
licke ſeer groot miſchdaet eñ ſi ſchijnt wel
veel ſwaerder te weſen eñ bouē te ghaē die
ontſprekelicke ſunde der gheenre die dē he
re der moghētheÿt dē ſoen des almachti/
ghē ewighē godes mit harē bloedighē eñ
vuÿlen handē totter doot brochtē eñ oock
mede onwaerdelickē hanteerdē.

Wi ſi moghē ons dunckē latē dat dÿe
tijt der veruolghinghe die de vriēdē godes
plaghē te lidē nu al voerbi waer. Mer na
dien dattet nu bewijſt is ſoe iſt opēbaer dz
dē ghoedē kerſtenē mēſchē ÿmmers noch
oock criſto iheſu en ſal ghebrekē veruolgi
ghe noch oeck mede tribulacie. Eñ dat oec
noch ſwaerlicker is eñ iammerliker dz zijn
nu criſtus veruolghers die ÿmmers noch
tans van criſto hebben dat ſi kerſtē mēſchē
ghehieten wordē. O heer god v vrienden
eñ v naeſtē ghenakē eñ ſi ſtaen teghens v.
Sij ſchinē te ſamē hebbē gheſworen bÿna
alle die ghemeÿn kerſtēheÿt teghēs criſtuz
iheſum onſen gheſontmaker. Vandē min
ſtē tottē meeſtē. vandē voetē tottē hoofden
en iſter gheē gheſontheÿt in hem. Die boeſ
heÿt is ſonderlinghe wtgheghaē vanden
ouerſtē rechters die criſtus ſtede ſchinē te be
ſittē eñ oock mede dat ghemeē volck ſoldē
wiſen te rechte. Mer nu en machmē nÿet
ſegghen dat die prieſters zijn als dat ghe/
meÿn volck. want dat ghemeē volc en is
ſoe quaet nergēts na noch oock mede ſoe
ſeer teghēs iheſum criſtum onſen v̇loſſere
eñ ghenadighē gheſontmaker als die prie
ſters eñ ſonderlinghe oock mede die gheeſ
telicke clercken zijn.

Och och lieue ghenadighe eñ ſoete
here god dat zijn die ghene die v ÿmmers
aldermeeſt veruolghen die de ouerſte zijn
inder heÿligher coſtelicker eerwaerdigher
karckē. eñ die daer gaerne princē eñ prelatē
in weſen willen. Dat ouerſte van ſÿon dz
dats vander heÿligher karckē dat hebbē ſi
becommert eñ alle die poertē eñ veſtē heb
bē ſi beheert. eñ ſi anſtekē oock vrilickē mit
tē vuÿre die eerwaerdighe eñ heÿlige ſtat.
Haer ongheuallighe leuē eñ ſondlinghen
haer ontdoechtſame wanderinghe is ÿm
mers een iammerlicke verderueniſſe des
ghemeÿnen volckes Eñ och of ſi alleen in
dÿen deÿlen ſcadelickē waren men ſolder
bÿ auōturen wel vele vindē die vander v̇/
maninghē ons lieues heren alſo gheleert
ſouden weſen dat ſi hem pinē ſoldē dat te
houdē dat ſi ghebiedē. eñ daer voer te hoe/
den dat ſi doen. Mer leÿders die hoghen
gradē der heÿligher karcken zijn nu alder
meeſt gheſet op ene lelicke ghiericheÿt. eñ
datmē puerlickē alleen omme godes wil/
len ſoude doen dat is alle te ſamē verwan
delt in eender comēſchappen. eñ oec mede
in eender vuÿlder neringhē. Men loepet
ſeer ouerlickē na dē grotē prouēdē eñ oock
omme rikē karckē te v̇crighē in wat ma/
nieren datmen oec can. mer ſielen te beſor
ghē eñ die mēſchē te regieren eñ hem dÿe
gheboden godes te leren dat zijn haer alre
minſte ghedachten. Mijn lieue eñ ſeer ghe
minde wtuercoren hertelicke lieue brueds
hoe machmen ōſen heer oock ſwaerder v̇
uolghing he doen.

Brueders daer zijn noch vele men/
ſchen die onſen lieuen heer onſen ghena/
dighen gheſontmaker veruolghen. mer
mit rechte ſoe is hem deſe v̇uolghinghen
die alreſwaerſte. die hi lidet vandē ghenen
die hem ÿmmers ſonderlinghe biſtaē ſou
den. eñ omme dat ſi ōſen heer ſondlinghe
getrou ſoldē weſen eñ oec mede veel ghoe
des ſouden doen ſoe hebben ſi grote rÿcke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

prouēden eñ prelaturen ōtfangē. eñ ſi zÿn
grotelickē ōheuē eñ gheleert als ſondlige
dÿenaers criſti.

Noch zÿnder vele ander de in meni
gher manierē mit woerdē eñ mit wercken
doen teghē criſtum eñ teghē die ſalicheidē
haerder ſielen eñ haers euen mēſchen dat
criſtus al wel ſiet al iſt dat hi noch ſwiget.
eñ hi houdet hem recht of hi des niet en ſa
ghe. Laet ōs daer omme mÿn alreliefſt
eñ ſeer gheminde brueders in chriſto iheſu
mÿt onſen lieuen heer onſen gheſomma
ker oec mede ſwighen ſonderlinghe vādē
opperſten eñ vandē prelaten prieſters endē
clerckē der heÿligher kercken. Wāt dat is
doch haer wille dat ſi nu onberuſpet moe
ghen doen dat hem ghelieuet eñ genoecht
Altehandes eñ niet langhe ſonder twiuel
ſoe ſal die tÿt comen datter een ſeer groete
ſwaer oerdel ſal ghaen ouer dē prelatē. eñ
die nu in groter machtē ſchinen te weſen
die ſullen dan crāckelickē eñ ſeer ghepÿnt
worden. O mÿn alreliefſte brueds
ſonder twiuel weet dat mi alſte hertelicke
ſeer leede is datter oec wel ÿemāt ōder on
ſen gheſelſchap eñ vghaderinghe mochte
weſen die oeck mede een vuolgher onſes
heren ware. Wāt hem is nu mit opēbaerē
redenen ghenoech beweſen dat die ghene
die hinderende zÿn den ſalicheÿt haerder
euen menſchē vuolghers zÿn ōs lieues he
ren iheſu criſti ōſes gheſontmakers. wÿe
omme den menſchen ſalich te maken is
ghecomen hier neder in dit arme ellendi-
ghe dal der tranen in deſer werelt Wat dāc
mach ic den brueder ſegghē vāder ſalicheit
mÿnder ſielen die mÿ ſtecket dat venÿn ō
bruederlicken achterſprekes. Wāt daer is
wel te rechte ghe ſcreuē dat die achterclap-
pers van gode ghehatet zÿn als vuolgers
eñ oeck mede als zÿn viandē. Eñ wat ſoe
doet hi oeck mede anders dÿe mÿt ſinen
quaden eñ traghen exempelen die andere
daer toe brenghet dat hi oeck mede lauwe
lÿckē eñ traechlÿcken leren leuen. Of dÿe
mit zÿnder ſonderlincgheÿt eñ nÿeuplech
ticheÿt ſinen brueders vdiſturbeert. of oec
mede mit zÿnder curioſicheÿt den anderē
ſeer ſwaer eñ moÿlickē is. of mit zÿnte on
uerduldicheÿt den anderen oec mede ſeer
laſtich is. of mit enigherhande manieren
den heÿlighen gheeſt bedrouet die in hem
is. eñ ſcandalizeert alſo een vanden minſtē
die in criſto ghelouen. Zÿn dit dan nÿets
alle te ſamen openbaerlÿcke vuolghers
ons lieues heren iheſu criſti ōſes ghoeder-
tiren ghenadighē gheſontmakers.

Eñ daer omme mÿn lieue eñ oeck
mede ſeer gheminde brueders op dat deſe
quade naem des vuolghers eñ oec mede
die grote eñ ſware miſdaet altoes veer vā
ōs ſi. ſoe bidde ic v wel hertelicke mÿn al-
reliefſte brueders dat wÿ minnelickē endē
ghoedertierlicken altoes mit malcanderē
pÿnē omme te ghaen vdraghende ondlin
ghe malcander in alre vduldicheÿt eñ oec
mede thoeherdēde malcander tot meerrer
uuericheden eñ volcomenheden. Wāt ten
is enighen knechte niet ghenoech dat hi ſi
nen heer gheen quaet en doe mer hem be-
hoert thoe trouwelicken ſinen heer te dÿe
nen. want dan ſoe ſal hi hem des ſegghen
dat hi ſinen heer niet teghēs en is den bÿ
ſchuldich is byſtandich te weſen nae allen
zÿnder machten. Iſſer ÿemant alſoe
cleÿnmoedich dat hem dat ghenoech duc
ket weſen dat hi gheen veruolgher en ſi ſi
nes heren. ende des niet achten en wil ſinē
heer ghoet eñ oeck mede ghetrouwe te we
ſen. die hoer wat ōs heer daer van ſegghet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Die niet mit mi en is die is teghēs mi. eñ
die mit mȳ niet en verghadert die moetet
ŷmmers v̇ſtroŷen.

Eñ laet ōs nu voert ſprekē vā onſen
ghoedē vrient godes ſinte paulus hoe dat
hem onſe gheſontmaker inden weghe al/
dus toe ſprack. Saule ſaule quid me ꝑſe/
queris. Saule ſaule waer omme v̇uolch/
ſtu mi. Eñ hi ſeŷde Heer wie biſtu. Siet
mȳn lieue gheminde brueders hier wt ſoe
machmē merckē dat hem die hemelſchen
claerheŷt buŷten omme gheſtort was eñ
noch niet binnen in zȳn hert. Hi hoerde de
ſtemme ōs lieuesheren mer hi en ſach doe
noch zȳn aenſichte niet. wāt hi en worden
noch niet gheleert eñ oock ingheſet inden
ghelooue. Eñ alſo hi oock ſelue op eē ande
re ſtat ſegt. Dat ghelooue coemt ouermits
den horen Saulus die ſeŷde
Wie biſtu heer. Merckē machmē hier
wt dat hi ſinē heer ſinē gheſontmaker dē
heer des hemelſchē rȳckes eñ aertrȳcks nȝ
en bekēde. dē hi nochtās wōderlicken ſeer
ſtarck v̇uolghēde was wāt hi noch totter
tȳt thoe ōghelouich eñ onbekēt was

Leert hier wt mȳn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders dat die rechtuaerdighen
richter niet alleen aen en ſiet wat die men
ſche doet. mer wt wat meninghe dat hȳs
doet. Eñ daer omme ſoe ſie een ŷeghelick
dat hi niet cleŷn en rekene dat quaet dat
hi doet dat hi wetēde doet. Niemāt en ſeg
ghe in hem ſeluē dit en is gheen grote ſun
de daer en leŷt gheen grote macht aen ick
wille aldus vaſt bliuen. Mȳn lieue
brueders dit waer alte quadē hardicheŷdt
dat een mēſche niet en ſolde willen dȝ qua
de laten. eñ het waer een blaſphemie indē
heŷlighē gheeſt die onuergheuelicken is.
Al waſt blaſphemie dat ſaulus dede hi en
blaſphameerde niet inden heŷligē gheeſt
wāt hi dat onwetende dede in zȳnder ōge
louē. eñ daer omme ſoe vercreech hi vā go
de dē heer barmhertichȝ Wie ſiidi here
Eñ ōſe heer ſeŷde tot hem. Jc ben ihūs vā
nazarenē den du v̇uolgheſte Jck bin dȳn
gheſontmaker denſtu v̇uolghende ſokeſt
Jc bin die ghene daerſtu van gheleſen heb
ſte al en weetſtu des niet dattet nu v̇uolt
is. Hi ſal nazarenus ghehieten worden.
Saulus die ſeŷde. Heer wat ghebiet ghȳ
dat ick doen ſal.

Brueders dits een rechte forme der
warachtigher bekeringhe alſof hi ſeggen
woude Mȳn herte dat is bereŷt here god
mȳn herte is bereŷt. Jc bin bereŷt eñ niet
verdiſtuerbeert te houdē dȳn ghebodē. He
re ſprac hi wat wildi dat ic ſal doen. O
corte woert dat vol is eñ leuēdich eñ oock
mede ſeer crachtich. eñ tis waerdich alder
ontfanckelicheŷt. Weet lieue broe/
ders dat ic duchte leŷders datmer nu wei
nich vint in deſer formen der ghewaerder
bekeringhē die ſoe volcomelickē willen o
uer gheuē haren eŷghen wille. dat ſi oock
haers ſelues niet en willen machtich zȳn.
eñ ſonderlinghe tot allen tiden niet en doē
dat ſi ſelue willen mer dat die wille dŷes
heren is begheren te weten eñ dat te volbrī
ghen. Eñ ſi ſegghē altoes Heer wat wildŷ
dat ick doe. Eñ ſi ſegghē oock datmē vādē
heŷlighē ꝓpheet ſamuel leſet. Spreect he/
re want v knecht eñ ŷmmers ooc v dŷena
re die hoertet. Leŷders mȳn lŷeue
gheminde brueders daer iſſer meer die dē
blindē willen ghelȳckē daer indē heŷlighē
euangelio van gheſcreuen ſtaet Den onſe
gheſontmaker iheſus criſtus thoe ſeŷde.
Wat wiltſtu dat ick doe. O mȳn lieue eñ
ghenadighe heer hoe groet is dȳn barm/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hertichey̅t. Saldie heer den knecht vraghē
wat hi wil. op dat hi doen mach ſinē wille
Die blinde die was wel blint die ſoe ombe
kende was dat hi daer niet vā ōuaert en
was. eñ dat hi niet en riep. O heer dat ſi
veer vā mi dat en ſal ȳmmers alſoe nȳet
weſen. mer ſegghet ghi wat v belieuende
is of wat ghi wilt dat ic doe.

Siet brueders ſoe behoertet te weſē
eñ dat eyſchet die reden. Mer niet dat ghi
mi wilt vraghen wat ic wil dat ghi mi ſul
let doen mer dat ic altoes bereyt ſal weſen
te horen eñ te volbringhē uwē wille. Dan
ſoe moechdi merckē mȳn lieue eñ ſeer ge-
minde brueders dat deſe bekeringhe noet
was. Noch vinden te daghe ſo eyſcet ſom
migher cleynmoedichey̅t eñ verkeerthey̅t
datmen hem vraghē moet wat ſi willē dz
mē hem ſal hietē doen. ſi en condē dat niet
ſegghē heer wat wildi dat ic ſal doen Een
overſte prieſter die criſtus ſtede bewaert be
houet ſeer nauwe te merckē wat wile dat
men hem ſal ghebiedē eñ oeck mede hietē
doen. mer die onderſaten die en willender
niet ſeer op merckē wat die liefſte wille is
des ghebieders. Alſulcker mēſchē gehoer-
ſaemhey̅t en is niet volcomen. eñ ſi en zȳn
niet bereyt tot allen dingen. noch ſi en pȳ
nen niet volcomelickē den te volghē dȳe
niet en was ghecomē ſinen wille te doen
mer die lieue wille zȳns almachtighen va
ders. Sȳ onderſceyden eñ oerdelen als ſi
willen eñ in wat ſaken ſi gehoerſaem wil
len weſen. of ic mach bet ſeggē dat haer o-
uerſte hem ghehoerſaem weſen ſal eñ ha-
ren wille volghen. Soe wie dat ſulcke is
al ſiet hi datmen zȳnder cranchedē te moe
te ghaet ende datmen oeck mede ſonder-
linghe mit hem lidet. ic bidde hem dat hȳ
doch wat wil pinen toe te nemen. eñ hem
ſchame ȳmmers altoes een kint te weſen
op dat hi eñ zȳns ghelike ten laetſten niet
en ſouden horen den here ſpreken ſegghen
de aldus. Wat dinghen ſoude ic v doen dz
ick v ȳmmers niet en hebbe ghedaen. Eñ
dan die grote ghoedertirenhey̅t die hem
beweſen is op hem verſware die ewigher
verdoemeniſſen.

Ere ſprack doe die apoſtel paulꝰ wat
wildi dat ic doen ſal. Ons heer ſeyde
hem. Stāt op eñ ghāck inder ſtat eñ daer
ſalmē dȳ ſegghē wat di noet is te doen.
O grote barmhertighe wȳſchey̅dt godes
die waerlic alle dinghē ſuetlic ſcicket. Den
ghenē daerſtu ſelue mede ſprekeſt den ſen
deſtu anderē menſchē te leren dinē willen
daerſtu ōs in bewiſeſte die nuttichey̅t dies
ghemeynē leuens daer brueders te ſamen
wonen in een. Eñ alſoe als hi gheleert is
eñ gheinformeert was vāden mēſchē dat
hi oeck nae der gracien die hem god voer
verleent heeft ghaerne ander mēſcē te hul
pe te comen. Ghaet ſeyde ōs gheſoutma-
ker inder ſtat. Mȳn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders ſiet nu hier moechdi mer
ken dattet vten rade godes is gheſciet dat
ghi in deſer ſtat godes zȳt ghegaen om te
leren dē wille godes. Sōder twiuel die dȳ
ſalichlicken heeft veruaert eñ dȳn herte ſo
beruert heuet datſtu begheerſte te leren dē
wille godes des ewighen moghēdes herē
die di toe gheſeyt heuet. Stāt op ſaule eñ
ghāc inder ſtat eñ daer ſal di wordē geſeyt
wat di noet is te doen. Siet ende
hoert nu mȳn lieue brueders in criſto ihū
onſen heer hoe openlicken dat indē woer-
den die hier nae volghen ghepreſen wor-
den die willighen ſimpelheyden eñ oeck
die gherechte kerſtene ſachtmoedichey̅t.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Mit openen oghen en ſach hi niet ende bi
der hant ſoe wordet hi gheleÿdet vanden
knechten die mit hem waren indē weghe.
Dat is voerwaer een ſalighe blintheit als
die oghē die opē waren ſundē te doen endē
oeck mede godes ghebodē te ṽſmadē dÿe
daer nae in die bekeringhe ſalichlickē blit
wordē. Eñ dat deſe ſelue ſaulus drie dagē
was ſonder eten eñ ſonder drinckē volher
dende in ſinē innighē eñ deuotelickē gebe
de. dat behoert den thoe die nu van nÿeus
bekeert zÿn vter waerelt. eñ oeck mede den
troeſt des heÿlighen gheeſtes noch nietes
ōtfanghen en hebbē. Sÿ ſullē hem daer
omme in alre verduldichedē oeck pinē to
liden. eñ den ghenadigen lieuē heer te bid
den ſonder ophouden. ſueckende ſmekēde
eñ ſonderlinghe oeck mede biddende endē
cloppende. Eñ die almachtighe ghoeder-
tiren hemelſche vader die ſalſe ṽhoren alſt
hem tÿt dūcket te weſen hi en ſal hem luÿ
dē niet ṽghetē int eÿnde. wāt hi ſal cortelic
comen eñ hi en ſal niet merren. Jſt dat ſu
hem drÿe daghē ṽwachteſt eñ niet en heb-
ſte te eten hebbe dan ghoet betrouwē wāt
die ghoedertiren barmhertighe heer de en
ſal dÿ niet ṽhongheren latē.

Hier nae wort ananÿas ghebođen
ſaulum die hant opt hoeft te legghē mer
hi die wel gheleert was en woude daer nz
alte ſeer mede haeſtē. Dit ſelue leerde pau
lus nae ſinē diſcipel daer hi thoe ſcriuet dz
hi niet alte gheringhe en ſal weſen ÿemāt
die hant opt hoeft te legghē. Voert ſeÿt hÿ
eñ hi ſach dat daer een man quam eñ leÿ-
de hem die hant opt hoeft omme dat hÿ
weder omme ſien ſoude. Brueders
doe paulus dit in een viſioen ſach doe en
wort hi niet altehandes ſiende hi wachten
al tot dat ananÿas quam eñ hi leide hem
die hant opt hoeft al hadde hÿt licht te vo-
ren gheſien in enen droem dat hi comē ſol
de. Weet mÿn lieue brueders dat
ic v dit daer omme ſegghe wāt ic ducht dz
ōder v wel ÿemant mocht weſen die hem
dūcken mochte latē als oft hem ghedroe
met hadde dat hi ſiende waer gheworden
eñ daer omme niet en ſoude willen liden
gheleÿdet te worden bider hant. eñ oec im
mers hem vermeten ſoude een leÿdsmā
te weſen ouer ander luden. den ghenē die
de ſorghe des regimētes noch niet beuolē
en is. die noch niet ōtfanghē en heuet dien
macht te binden eñ te ontbinden. de noch
niet beuolen en is dÿ te leÿdē eñ te beſorgē
die mit open oghen niet en ſien. waer om
me willen ſi hem dan ſulcke dinghen ōder
winden dan dat ſi ÿdele fantaſien hebben
ende willen haer dwaeſe dromen ſchinen
nae te volghen.

Mÿn lieue wtuercoren eñ ſeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu onſen ghe-
ſontmaker laet ōs ÿmmers altoes qua-
de ſchuwen laet ōs lieuer kÿeſen ṽworpē
te weſen eñ oeck mede bÿder hant gheleÿt
te worden eñ ſonderlinghe oetmoedicheit
eñ oeck mede neerſtighe ſaftmoedicheÿt
leren van onſen lieuen here iheſu chriſto
wen ÿmmers altÿt glorie blÿſchaep ende
ere eñ oeck mede alle waerdicheÿt ſi inder
ewicheden der ewicheÿt.

A M E N.

Nu volget hier na van die eerwaer
dighe hoechtÿt onſer lieuer vrouwen puri
ficatio. dats lichtmiſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Item op die grote eerwaerdighe ſo
lemnitheyt eñ hoechtijt des alreheylichſtē
ghebenedijtſtē maghets marien purifica
tio. datmē ghemeēlickē hiet lichtmiſſe. ſoe
ſcriuet ſinte bernardꝰ drie ſermonen tot
haerder eren eñ loue

Hoe criſtus iheſus vā zijnder moedꝰ
ten tempel wort ghebrocht inden handen
des ouden ſimeons

Sermoen. i.

Vādē ſoe heeft die glorioſe ghe
benedide maghet eñ moeder
dē heer des tempels indē tem
pel ghebrocht. Joſeph die of-
ferde oeck gode den vader ſinen almach-
tighē ewighen eñ ghebenediden ſoen daer
god die vader hem wel in behaghede.
Die rechtuaerdighe ſimeon bekende dz hi
daer begheerlickē nae ghewacht hadde.
Die heylighe wedue anna belieden daer
oeck mede den here. Van deſen vieren ſoe
is die hoechtidelicke proceſſie van huden
eerſt ghehouden. die nae mit groter bly-
ſchappen alle der ghemeender kerſtēheyt
in allen landen. eñ oeck mede van allē vol
ken innichlicken gheoeffent ſoude wordē
Ten was gheen wōder dat die proceſſien
die doe noch cleyne was wāt dat kint ihe
ſus daer deſe proceſſie omme ghehouden
wort eñ dat nu hier inden tempel gheof-
fert wort dat was doe ſonderlingen oeck
mede ſeer cleyne. Die ſunders en hadden
daer gheen ſtede. alle warē rechtueerdige

menſchē die inder proceſſien waren .ende
alle warent heilighe ende oeck goede vol
comen menſchen.

Mer o heer ſuldi ẏmmers alleē al/
ſulckē mēſchē ſalich makē. Laet hem waſ
ſchē van buytē indē lichame. eñ ſo ſal oec
mede waſſchē ſine ghenadicheit. O ghe
nadighe heer du ſalſte ſalich makē men/
ſchen ende beeſten. als du god vermenich
voldigheſt in dyne barmherticheit Jn
dyne ander proceſſie als vanden palmen
ſondaghe daer ghaen ſommighe ſcharē
voer eñ ſommighe volghen nae. eñ onſe
lieue ghenadighe heer onſe gheſontma/
ker die en wert daer niet ghedraghen van
zynder reynder ioncvrouwelycker moedē
mer van der ezelinnē. Daer en werde nye
mant verſmaet. noch oeck die gheē die in
haerder onreynicheit ouult warē als beeſ
ten. Jck ſegghe myn lieue brueders dz
hem onſe heer niet en verſmaet alſoe veer
als ſi bedecket zyn mittē clederē der apoſ/
tolen. dat is mitter apoſtoelen leringhe.
mitter rechtueerdicheit. mit ghehoerſaem
heit eñ oeck mede ſonderlighe als de lieft
eñ minne bedecket die menichuoldicheyt
der boſer ſundē. Bruders iſt dat die ſun/
den aldus ghedecket eñ oeck gheciert wer
den onſe lieue heer die en ſal hem dā niet
veronweerdighen in zynder proceſſien.
Wy moghen ymmers mercken endē wel
verſtaen dat die glorie eñ die ſalicheit der
proceſſien die doe alſo luttel menſcē ſchē
ghegeuen te weſen ōs al mede ghehoudē
eñ oec mede ghedeylt is. Wat wonder iſt
dat hi die gracie wil houden den ghenen
die nae comen. die hy voer ghegeuē heeft
den vaders die zeer langhe voer gheweeſt
hebbē. Dauid die coninck eñ die propheet
die begheerdē mit groten verlāghen zyns
herten omme te ſyen deſen dach. ende hy
ſach hem eñ hi wert zeer blyde. Wāt ſach
hyſ niet wat iſt dat hi dā ſinget indē ſalm
Wy hebben here god gheſien dyne barm
herticheit int middel dyns tempels.

Deſe ghenade heeft dauid ontfangē
ende ſimeon heeftſe oeck mede ontfāgen
ende wy onfengenſe mede. ende voert al
le die vercoren zyn totten ewighē leuen.
Want criſtus is ghiſter ende huydē ende
inder ewicheit. Die barmherticheit gods
is int middel des tempels. niet indē hoec
ken ende oeck niet in enighen ghemeynē
huyſe Want bi gode en is ghene wtnemi
ghe der perſonen. Die gracie is int gemeē
gheſet eñ ſi wert enen yghelikē gheboden
Nyemant en is harder niet deelaftich dā
die ghene de haer vſmadē. O here here
god dyne wateren vloyē ouer al. eñ noch
tans is dine fonteyne dyn ende nyemāt
vreemdes en ſal daer vā drincken Alle de
dy toe behoerē die en ſullen den doot niet
ſien hent tot dat ſi chriſtum ſcouwen. endē
dan ſullen ſi ſekerlicke in vreden werden
ghelatē. Waer omme en ſoude hi niet in
vreden werdē ghelaten die criſtum in zyn
herte draghet. want hi is onſe vrede die o
uermits den gheloue woēt in ōſen hertē.

Du onſalighe ſiele hoe ſultſtu vā hier
ſceyden die dē ghoedē leytſmā iheſum nz
en bekenneſt. Want daer zyn ſommighe
mēſchē die god niet en bekennē. Hoe co/
met dat Soe coemter. want dat licht is
ghecomen in deſer werlt. eñ die menſchen
hebben meer lief ghehad die donkerheyt
dan dat licht. Dat licht ſegt hi heeft gelich
tet inder duyſterniſſen. ende die duyſter/
niſſe en conſte dat licht niet begripē Oft
ſegghen woude Jn den ſtraten lopen die
wateren eñ nyemāt vreemdes en drinket

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

daer van . Die barmherticheit godes is
int middel des tempels. nochtans en mo
ghen ſi dyer niet deelaftich weſen den die
ewighe verdomeniſſe bereyt is . Midden
tuſſchē v o ghi onſalighē heeft hy gheſtaē
den ghi niet en bekenden. ende iſt dat ghi
ſoe ſteruen eer ghi iheſum criſtum ſiet dē
heer ghy en ſult niet ghelaten werden in
vreden mer vanden vuaerlickē bryeſſchē
den leeuwē ſuldy ghegrepen werdē die al
toes bereyt zyn die ſielen te verſlinden .
Wy hebben god dine barmherticheit ont
fangē it middel dyns huys Deſe dācbaer
like ſtemme ſcheelt vele vā dier bekermeli
ker ſtemme here dyn barmherticheyt is
inden hemel eñ dine waerheit hent tot in
den wolcken. Hoe duncket dy daer van
Was die grote barmherticheit godes nz
alleen inden hemel doe iheſus criſtus al-
leen was bi dien die indē hemel wonen
Mer doe hy hem vernederde eñ hi is een
weinich minder gheworden dan die enge
len ende hi is een middelaer gheworden
tuſſchē god endē dē menſche. ghelyc als eē
hoecſteen ſoe heeft hi ouermits ſinē heyli
ghē bloede venighet die inden hemel eñ
oec inder eerden waren. Vā dier tyt voert
ſoe hebben wy die barmherticheit godes
waerlyckē ontfanghē int middel zyns tē-
pels. wāt wi waren alle kindē des toerns
mer wi hebbē barmherticheit vercreghen .
Wat was die toern eñ wat was de barm
herticheit hebbē wy creghē. Te voren wa
ren wy kinder der wetentheit eñ oeck der
onbehulpelicheit. eñ oec mede der zwaerdē
vangeniſſen. ende wi hebbē nv vercreghē
godlike wyſcheit · ende cracht eñ mogent
heit eñ oeck mede verloſſinghe .

Die onwetēheit des wyues die vā
den ſerpente verleyt was heeft ōs verbliā
det. Ende die weeke ſlaepheit des mānes
die van zynder eyghēder begheerlicheden
ghetoghē was totter ſunden die heeft ōs
onmachtich ghemaket eñ dye boeſcheyt
des duuels heeft ons doe wy vā gode ge
laten waren gheuanghē .

Aldus werdē wy alle gheboren. tē
eerſten ſoe is ons dye wech doer welcken
wy moeten ghaē tot onſen vaders lande
te mael zeer onbekent Daer nae zyn wy
crāck eñ ōbehulpelic. ſoe dat al waert dat
wy dē wech wel bekēden. wy ſoudē noch
tans van ons ſelues onmachticheit zeer
ghenoech gheyindert werden. Hier en bo
uen ſoe zyn wy onder enen wredē tyran
ne gheuangen, ſoe dat al waren wy wys
ghenoech wy ſoudē nochtās alte zeer ghe
druct werden vāder wreeſter gheuāgenis
eñ eyghēſchap. daer dā ſo grote ongeual-
licheit is behoefmē dan daer niet wel ſeer
grote ghenade eñ barmherticheit. Werdē
wy dan vā criſto verloſſet vā deſe drierhā
den toernē wāt hi ons vā ſinen hemelſchē
vader is gegeuē onſe godlike wyſcheit. ō
ſe gerechticheit eñ onſe ſalicheit. eñ onſe v
loſſinge. ſo ſtaet ōs zeer neerſtelic toe te ſiē
lieue brueders dat ymmer veer moet we
ſen dat onſe laetſte niet quader en werdē
dan onſe eerſte. dat wy ymmer niet weē
en vallen inder toernicheit godes. eñ ſou
dē dā werdē twewerven kindē des troerns
niet alleē vā naturē mer veel meer eñ oec
veel zwaerlicker vā onſen eygynē quaet-
hedē · Hier ōme laet ōs mit groter begeer
ten ōme vanghē de grote barmherticheit
die wi int middel des tempels ontfāghen
hebben eñ laet ons mit der ſaliger wedu
wē āna ſtadelicke by den tempel bliuen
Want die tempel godes ſegt die heilige a
poſtel is heylich. dat ghi ſelue zyt .

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Deſe barmherticheit enđ dit woert
is nae bÿ in onſen monde ende in onſen
herten. want criſtus die woent ſelue ouer
mits den gheloue in onſer ſielen . Das is
zÿn tempel. dat is zÿn ſtoel. tē waer of dz
ghÿt verghetē haddet. dz die ſiel des recht
ueerdighen een ſtoel is inder ewiger wÿſ
heit Hier om lieue brueders dat ſel
ue dat ick v dicwil ÿmmer altoes beghe/
re in te planten dat vermaen enđ bid ick v
oeck no dat ghi niet en wilt wanderen in
den vleÿſche op dat ghi gode niet en miſ/
haghen. ende en wilt ÿmmers ghene on
nutte vrienſchap hebben dÿen waerlickē
menſchen die noch inder werlt zÿn. op dz
godes viādē niet en werden indē hemel
Weder ſtaet den duuel eñ hi ſal van v vlie
den. op dat ghi vrÿlickē ende ſonder anxtē
moghē wanderen inden gheeſte. eñ uwe
oeffeninghe altoes ſi inder bewaringen
uwes herten. Want dat lichaem dat wÿ
draghen dat is ghebreclÿck eñ oeck mede
bezwaertet zeer die ſiel eñ het maket haer
onmachtich ende ōbequaem tottē doech/
den. eñ dat inwonē inder eerden verdruc/
ket die ſinnen mit veel ghedachtē. ſoe dat
ſi hem tot enighē ghoedē hemelſchen din/
ghē niet oprechtē en moghē noch oec me
de en cōnen. Brueders daer om ſo is de
wÿſheit van deſer werlt voer dwaeſcheit
gheacht van gode. ende de ŭwōnen wert
vandē quadē boſen helſchē geeſt die moet
zÿn knecht weſen. Mer inder hertē ſoe
ontfanghen die grote grondeloſe barm/
herticheit godes. Inder herten ſoe iſt dat
chriſtus ihesus onſe gheſonmakerwoent
Inder herten ſpreect hi mede in ſinē volc/
ke eñ ouer ſinen heÿlighē. eñ indē ghenen
die hem totter herten keren.

Item vander heÿligher proceſſien
deſer eerweerdiger hoechtÿt onſer lieuer
vrouwen lichtmiſſe

Sermoen. ij.

I dancken onſen verloſſer de
ons alſoe ouervloedelÿcken
voertomet in benedixien der
ſueticheit mz dē ſacramentē zÿnden kintſ
heden. ende vermenichuoldighet ōſe blÿſ
ſchap Want na dÿen dat wi hoechtidelic
beghaen hebben die glorioſe hoechtÿt der
gheboerten ōs herē. eñ zÿnder beſnidinge
eñ zÿnder openbaeringhe ſoe lichtet ons
huden die hoechtÿt dat hi indē tempel vā
ſinen ouders wort gheoffert. Aldus ſo
wert huden gode den ſcepper der eerden
ende die waerde ghename offerhande de
gode den vader wōderlÿcke zeer wel beha
ghede wert hem huÿdē mit den heilÿghē
ioncvrouwelicken handē in dē tempel ge
offert. Van ſinē ouders wert hi ghedragē
eñ de ghoede oude ſÿmeon eñ die heilige
vrouwe ſinte anna waren daer hem her/
telÿcke zeer ŭwachtēde. Ioſeph eñ mari
a oefferden daer ene waerde ſacrificie. eñ
ſÿmeon ende anna ontfenghēſe hertelÿc
ke ſeer waerdelicken. Van deſer
vÿer is die proceſſie van huÿden eerſt ghe
houdē welcke proceſſie in alle dē vier hoec
ken dert werlt huden mit ſeer groter blÿ
ſchappē wert ghehoudē. Ende want wÿ
oeck hudē ene hoechtidelicke proceſſie bo
uen anderen hoechtÿden ſullen houden
ſoe duncket mÿ oec wel orbaer weſen de
materie der proceſſien wiſelÿcken aen te
mercken eñ daer van mit v wat te ſprekē
Wÿ ſullen inder proceſſien gaen twee
ende twe te ſamen eñ bernēde keerſen ſul
len wÿ draghē in onſen handen. die vrn

ghenen ghemeynē vuyre ontfenghet en ſullē weſen mer vāden vuyre dat eerſte in den kercke vāden prieſter is ghebenedidet Die tijt ſal noch comē dat in onſer proceſ-ſien die laetſte die eerſten ſullen weſen. eñ die eerſte die laeſte. Eñ wŷ ſullen te ſamē ſinghen indē weghen godes. want groot is die glorie godes. Doe wŷ twee eñ twee te ſamen ghaen dat betaemt ſoe wel. wāt ſoe leſen wŷ dat onſe heer ſinen apoſtolē wt ſende te predikē daer ons in ghepreſen is die bruederlicke lieft eñ mine Hŷ tur-beert die alleen ghaen wil. eñ niet allēē en hindert hŷ hem ſeluen mer hi is oec mede den anderen moŷlick. Ende dat zijn dŷe ghene die hem ſeluen of ſceŷdē. dat noch beeſtelicke mēſchen zijn endē luttel geeſtes hebben. want ſi en pŷnen hem niet zeer te holden eenheit des gheeſtes inden bande des vreden. No voert alſoe alſt niet goet en is een menſche allēē te weſen ſoe iſt oec verboden mit ledigher hant voer dē heer te comen want werdē ſi beruſpet vā haer-der ledicheit die niemant gehuert en had de wat ōdienen ſi dan die gehuert zijn eñ nochtans ledich eñ verſumēde wordē ghe vonden. Want dat ghelove is ledich eñ oec mode doot. als die goede werckē daer niet mede en zijn. Eñ al dat goede datmē wil doen dat ſalmē mz groten ouericheit eñ wt begheertē des hertē doēn. op dattet mach weſen bernēde luchtē in onſen hādē Tis anders zeer te duchtē dat de lawe wt ſpoghē ſullē werdē vā onſen lievē here die indē ewāgelio ſelue ſegt. Ic bin ghecomē om een vuŷr te ſenden inder eerden eñ en wil niet anders dan dattet barne.

Dat was ſonō tijſkel een heilige vuŷr den die vader geheilighet heuet eñ geſent inder werlt. dē men benediet in dē kerckē als daer gheſcreuen ſtaet. Inder kercken ſo ghebenedidet gode dē here. Onſe wedō ſake heuet oec eērehande ouer. als een ver keert naevolgher der ſaliger werckē gods Dat vuŷr dat onſteket dz is die brāt ō vlei-ſcheliker begeerten. dat vuŷr des hates eñ des nŷdes eñ der houerdiē. Onſe behoudē die en woude niet dat dit vuŷr bernē ſou de mer datmēt wt ſoude doen. Wāt dŷe alſoe dwaes ware dat hi ſulc vuŷr offerē wolde voer den ogen gods. al waer aarō zijn vader hi ſoude ſteruen in zijnder boeſ heit. Mer bouen al dat ick gheſegt hebbe van den gheſelliken leuen. eñ oeck mede van der bruederlicker mŷnnen. endē van den ghoeden wercken dŷemen mŷt heŷligher ouericheit werckē ſal ſoe is dŷe aldermeeſte doechde der oetmoedicheŷt aldermeeſt noet dat wŷ malcāder altoes mede pŷnē voer te comen in eren eñ oeck mede in waerdichedē. eñ niet allēē die bo uen ons zijn eñ ouder dan wŷ. mer oec de ionghen eñ die minder ſcinē te weſen dan wŷ. bouē ons te ſettē. Deſe oetmodicheit is ene gheeſtelijcke volcomēheit ende ene volheit der gherechticheit Ende wāt god den milden eñ bliden geuer lief heeft. endē die vrucht ō lieften is bliſcap indē heŷligē gheeſt. Laet ons dan ſinghē indē weghen godes als voer gheſegt is. want groet is de glorie godes. Laet ons ſinghen dē here enen nŷeuwen ſanc. want hi wōderlicke dinghē heuet ghedaen. Ende ſoe wŷe dz in allen deſen niet en pijnt altoes voert te ghaen van doechden tot doechden. want in doechdē toe te nemen dat is voert gaē die ſal weten wie hi is. dat hi niet en is in deſer proceſſien mer eender ſtacien ende oeck medē ſtaet al ſtille. ŷmmers want in deſer tijt gheen dinck in enen ſtaet en blŷ-uet ſoe volchtet daer na dz hi al afterwert ghaet ſoe wŷe dat niet voert en ghaet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Ende onſe voertganc als wȳ wel ghedēc ket dat ick dicwil geſegt hebbe dat wȳ ōs niet en ſullen laten dūcket dat wȳ ȳet ge/ uordert hebben. mer altoes begheren ſul len meer eñ meer toe te nemen in doech/ dē. en dat wi onſe ontbliuen eñ ōſe onuol comenheit voer den oghē godes oetmoe delikē beclaghē eñ beſnidē

Hoe wȳ die ſlaepcamer onſer her/ ten ſullen cȳerē ende vaſte ſluȳten dattet die houaerdie ende oeck die ghericicheȳt niet in en come

Sermoen. iij.

Yon maec ſuuerlȳcken dȳnē ſlaepcamer eñ ontfanghe criſ tum dē coninck . dē een ionc/ vrouwe ontfanghē heuet. eñ den coninck een ioncvrouwe ghewonnē heuet. eñ dȳe ioncvrouwe na dien dat ſi hem hadde ge/ wonnē aenbede. Tot ons ſpreket lȳeue brueders tot ons ſpreket die heilige geeſt die ſȳon moghē werden ghehetē. wāt wȳ ſcouwende ſouden weſen. eñ des daghes ende des nachtes onſe oghen opwaert ke ren tot onſen gheſontmaker onſen lȳeuē heer tot dat hi onſer ontferme. Laet ōs daer om onſe camerken ſuuer ende reȳn maken op dat wȳ moghen ontfanghen chriſtum onſen lieuē here ende oeck mede onſen coninc. Sȳet mȳn lieue brueds hȳ quam in zȳn eȳghen eñ die ſine hebbē hem van hē verdreuen ſoe dat hȳ niet en heeft dz hi zȳn ghebenedide houet ruſten mach. ſoe dat hȳ voer onſe doeren inden ioncvrouwelȳkē armē zȳnder lieuer moe der ſchreiede ouermits dē heilighē gheeſt hȳ ons begheert ghearbercht te werden ende ſegt. Sȳon maeck ſuuerlicke dȳne ſlaepcamer. Laet ōs daer om ſchoen ma ken onſe camer ende eerſt al wtwerpē dz chriſtus oghē mach miſhaghē als hi daer in wil comen. eñ dan voert ſuuerlic ma/ ken eñ die cierheit daer in brenghen. daer hi ghenuechtē in mach hebben. eñ daer hi in verbliden mach Daer mach hȳ auē turen wel ȳemant vraghē wat die dingē zȳn die den oghē criſti ieſu miſhaghē. eñ oec daer hi onghenuchten in heuet. Den segghen wȳ datter niet en is dat chriſtus oghen alſoe zeer miſhaghet als die ōma/ ledide houerdie. die dē enghel vādē hemel verdreef. eñ die dē eerſten menſche vtē pa/ radiſe verdreef eñ ſi is een beghin vā allē ſunden. Die heilighe gheeſt leert ons dz wȳ deſe houerdie ſcuwen ſullen eñ ſegt. Wat verhouerdichſtu di die eerde biſt eñ aſſchen. Ende oec op een ander ſtede Alle vleȳſch is hoȳ. dat hoi is verdort ende dȳe bloem is of gheuallen. Laet ons nv ſien hoe vele quaets dat die houerdȳe heeft ghedaen. Den enghel heeft ſi v̄dre/ uen vten hemel . eñ den mēſchen vtē para diſe. Mit groeten rechte miſhaghet de/ ſe houerdie den oghē chriſti. want ſi dȳe alderſuuerlicſte creaturen godes zeer on/ reȳne heuet ghemaket. beȳde indē hemel ende oec mede indē eertſchen paradiſe. eñ ſi heuet vādē alderſcoenſten engel eē leelic vuȳle quaet duuel ghemaket eñ vādē mē ſche die niet langhe en hadde gheſchapen gheweeſt die te voren goet eñ gherechtich was. den maecte ſi eē miſdadich ſundaer die alſoe als ſi die eerſte eñ die alōmeeſte is vā allē ſundē. ſoe is ſi ene coniginne eñ ene moeder van allen ondoechden.

Hȳer om ſoe is ons noet mȳn lieue brueders wȳſlȳc toe te ſien eñ te beſorzen dat wȳ haer wt ōs mochtē v̄drȳuē mit al

haren gheſlachte. op dat onſe camer reyn
ende ſuuerlic mocht werdē. eñ criſtum dē
coninc der hemelen die daer cloppet voer
ons dore waerdelijc moghē ontfanghen
Jck ſegghe v mit al haren gheſlachte. dz
is mit allē den ſeuen hoeftſunde. die deſe
zijn. Jdel glorie. Haet. Tornicheit. Droef
heit. Ghiericheit. Ghulāchheit. eñ oec me
de Oncuyſcheit. Brueders dit zijn der
houerdien dochteren die alle dē moed vol
ghen. ende waer ſi in gaen daer maken ſi
een onreyn wonighe. Mer wat hebbē wi
te doene mit allen deſen. Wat heuet dye
heilighe tempel godes te doen mitten af
goden .Wy dancken des ymmers gode
dat wij daer van zijn gheſcheiden. Want
doē wi onſen ouden menſch wt toghē ſo
hebben wijſe alteſamen mittē zweerde d'
ghewaerder byechten ghedoedet.

En laet daer voertdā die houerdye
in ons gheē macht hebben. die vanden al
der ouerſten engel lucifer een veruaerlick
lelic duuel ghemaket heuet ende dē eerſtē
menſche boes eñ quaet ghemaect heuet.
ende rebel teghēs dē almachtigē ſcepper.

Die ydel glorie en hebbe voert aen
ghene ſtede. want wi vander tijt onſer be
keringhe hebbē begōnen eñ te glorierē in
den cruce ōs herē iheſu criſti eñ ſeggē mit
ten heilighē apoſtel. Het ſi veer dat ic my
anders glorieren ſoude dā inden cruce ōs
heren iheſu criſti ouermits wyen mij die
werlt ghecruyſt is ende ic der werlt. Onſe
glorie ſal daer om weſen dat heilighe ghe
benedide cruys ōs heren dat wij draghen
eñ dat ghetuych onſer cōſciēcien die ouer
mits dē cruce ghereyneget is . daer die a
poſtel aldus ſegt Onſe glorie is deſe dat
getuge onſer cōſciencien. Eñ dit gloriē en
is anders niet dā gode zeer te danckē van
alle ſinen weldaden. daer ons die apoſtel
toe vermaent d' hi ſegt. Die glorierē wil
die ſal hem indē heer glorieren vāder pure
heit zijnder goeder cōſciēcien. Want die hē
ſeluen prijſet die is nz louelic. Want de in
hem ſeluen wil glorieren. eñ die hē ſeluen
wel behaget die behaget enē dwaſen. Eñ
die op ander mēſchen ſine glorie wil ſettē
eñ prijs begheert vā ander luden monde
die ontfāghet hier zijn loen inder eerdē. eñ
hi ſaluet oec mede zijn hoeft mit olye der
ſunders. den die heilighe propheet aldus
thoe ſpreket. Tis een vermaledijt mēſche
die zijn hope ſettet indē menſchen. Eñ in
den dage ōs oerdels als ſi ropē heer luuc
ōs op ſoe ſal hē die heer antwoerden Jck
en bekēne v ſeker niet. Syet hier deſe ydel
glorie die is een dochter der valſcer houer
dien. eñ oec mede in wyen dat ſi is dē ma
ket ſi altehādes ongehoerſaem

Voert mijn lieue bruedets nae on
ſer bekeringe en ſellē wy der nydicheit i ōſ
gheē ſtede geuē ouermits welcke nydichz
die doot is ghecomē inder werlt. als dye
duuel dē menſche benyde dat hi daer ſou
de comē daer hi wt was gheuallen. ende
daer omme ſoe becoerde hi hē eñ hi broch
te hem totten valle ende oec mede totter
doot zijnder ſielen. Deſe nydicheit ple
ghet alleen die cleynen te pynighen ende
oeck niet die groet zijn indē doechden als
iob ſegghet. Die cleyne dodet die ny
dicheit. want als een menſche den ande
ren benidet ende ſoe thoent hij oeck hem
ſelf dat hij mynder is dan den hi benidet.
Soe benyde die duuel oeck mede dē eerſ
ten menſche onſen eerſtē vader adam die
eerſte mēſce .ende eſau iacob ſinen brued'.
eñ oec mede caym abel ſinen brueder. De
ſe nydicheit dodet dē cleynē. want bekēde

die een mēſche niet dat hi minder waer dā
die ander hi en ſoude hem vā des anders
ghoet niet bedrouē. Vā deſer ſiectē en
ſteruet nyemāt vā die zijn herte op deſer ti
delicken dinghē aldus heuet gheſet. die ve
le luden elc al gheheel niet en machō crigē
eñ dat een mēſche ghaerne hadde dat be/
nidet hi dē anderē die dat heeft. wāt dz die
ander heuet dat moet hi deruē. Deſen cleyn
nē dodet die nidicheyt wāt als hi dat niet
crighē en mach dat hi dē anderē beniet ſoe
valt hi in enen haet dat dier nydicheyden
dochter is. Voert mijn alreliefſte eñ
ſeer gheminde brueders in criſto iheſu on
ſen heer ſoe ſuldi wetē dat nae onſe bekeri
ghe en heeft die thoernicheyt in ōs gheene
ſtede wāt ōſe lieue ghenadighe gheſōtma
ker die brenghet die thoernicheyt bi gradē
inden put der hellen. daer hi ſeyt ald9. Die
thoernich wort op ſinen brueder die is des
oerdels ſculdich. Die racha ſegt tot ſinen
brueder dats een ſtemme der ōwaerdichz
die is ſchuldich des rades. daermē te rade
wort wat pinen datmen hem aen doē ſal
die ſoe heeft miſchdaen. Eñ die ſinē broed
dwaes hiet eñ ſulckes wat doet mit woer
den eñ oeck mede mit werckē dat hi word
v̄ſmaet vā anderen menſchē die is beſcul/
dich des helſchen vuyrs ten ſi trouwē dat
hi hem trouwelicken beteren.

Brueders dit is een paſſie die dē ſot
ten dwaſen blint maket eñ oec die oghen
der groter wiſer menſchen bi wilē v̄diſtur
beert. Als inden pſalter gheſchreuē ſtaet.
Mijn oge is vā toernicheyt wat verdiſtur
beert Eñ vā des ſotten eñ dwaſen thoerne
ſoe ſegghet Job. Die ſotte of ghecke men
ſche die wordet doot gheſlaghen van dier
thoernicheyt. Siet hier brueders
wtuercoren tweehande thoernicheyt. die
ene verturbeert ſomwilen dat ghemoede
des menſchen. die ander dodet den mēſce
Die ene coemt van oueruloedicheit. de an
der die coemt van neerſtigher liefden eñ
minnen dyer ghoeder rechtuaerdiger ghe
rechticheyt. Ende die ene coemt van doech
den. die ander van ondoechden. Van dier
thoernicheyt die wt den doechden coemet
ſoe ſegghet dauid inden pſalter. Jraſcimi
ni ⁊ nolite peccare. Wordet thoernich eñ
en wilt niet ſundighen. Recht of hi ſegghē
woude. Weeſt neerſtich eñ wreet teghens
die ondoechden eñ oeck mede teghēs den
quaden wercken. mer weeſt ymmers ſaft
moedich uwen bruederen ende aenmerct
v ſeluen dat ghi oec mede ymmers ſeluen
niet becoert en wordet. Van die anderen
thoernicheyt die wt ondoechden ende wtē
quaden werckē coemt ſegghet die heylige
eñ dat wtuercorē vat paulus die apoſtel.
Die zōne en ſal niet ghaen op v toernichz.
dats te ſegghē Chriſtus die een zōne is der
gherechticheyt die en ſal v herte niet after
laten omme v thoernicheden die mit der
thoernicheden niet en willen wonen. Mi
ne lieue brueders mit dier thoernicheyde
die comet wt minne der gherechticheydē
ſullen wij eerſtē thoernich weſen op onſes
ſelues ſunden. eñ ontbliuē daer nae op die
ſunden ōſer euen kerſten menſchen. welc
kes thoernicheyt beter is dan dwaſe vrolic
heyt. Want ouermits ſtarcheit des anſich
tes ſoe wort ons euen menſche ſomwilen
eñ oeck medē ſeer dicwijl v̄betert. welckes
toernicheyt of oeck mede welckes ſtrachz
des aenſichtes nochtās redelicken ſal we/
ſen eñ niet alſte ſwide mer ghematiget na
dat die redē wtwiſet. Nochtans ſoe wor/
den oec wel mede wiſe menſchē hier ſom
wilen verdiſturbeert. mer die quade thoer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

nicheȳt dodet immers den dwaſen. wāt ſi comen daer mede tot kiuen eñ oeck mede tot quaden woerden.

Voert mȳn lieue eñ getrouwe ſeer wel ghemi̇nde brueders.ſoe ſuldȳ hier nu weten dat nae dien wȳ bekeert zȳn ſo ſullen wȳ ȳmmers die camer ōſer hertē ſeer vaſte eñ ſcarpelickē bewaren dat die quade boeſe droefheȳt ȳmmers daer niet weđ in en come. Jc ſegge v voerwaer mȳn lieue brueders die droefheȳt die dē doot werket die coemt vā vlies der tȳtlicker dingē. Deſe droefheȳt die maket vele quader gedachtē eñ ſi doet oec mede dē monick murmureren eñ vdriet hebbē in alle dē ghoedē eñ ſalighē werckē die hem vā rechts wegē toe behoren te doen. eñ die dē ploech gods houdē ſoudē doet die droefheȳt omme ſiē alſoe als loths wȳf dede. Wāt ſonđ droefheȳt ſoe en machmen dat niet latē dz mit lieften eñ minnen was beſeten.

Voert mȳn lieue brueders laet ōs immers daer omme die droefheit die dē doot wercket buten ſluten eñ die ſalighen droefheȳt in ōs nemen die vā berouwe ōſer ſundē coemt eñ vā vdriet deſer ellendigheȳt ōſer pelgrimaedſien. eñ segghē mit ten propheet dauid. Och mi wāt mȳn ellēdicheȳt is mi vlēghet. ic hebbe ghewoent mit hem die in cedar woende eñ mȳn ſiele die was ſeer ellendich. Alſulcke droefheȳt werct dat leuē daer die eerwaerdighe heylighe apoſtel ſinte paulus van ſegt aldus Als of wȳ drouich waren mer altoes blȳde. Eñ oec mede ſoe ſegt onſe lieue heer iheſus chriſtus onſen ghenadighen gheſont maker ſinen eerwaerdigen diſcipulen vā deſer droefheȳt. O droefheȳt ſal in bliſcappen verwandelt worden. Die ander droefheȳt die wercket den doot want ſi maeket een vreedſamighe getrouwe ſiele.

Brueders nu voert nae dien dat wȳ bekeert ſchinen te weſen ſoe ſullen wȳ die camer ōſer herten ſluten op dat oec mede die ghiericheȳt daer niet weder in en coēt eñ ons ȳmmers niet en trecket van gode totten ſnoeden eñ quaden dienſtē vā afgodē daer die heylighe apoſtel onder vele ende menigherhande ander woerdē vā ſcriuet. Dodet v ledē die hier opter aerdē zȳn. oncuȳſcheȳt. ōreinicheit. vleȳſſchelicheit. quade begheerlicheȳt. eñ valſche ghiericheȳt. welc dat alle tſamē afgodie is Siet hi ghelijket die ghiericheȳt der afgodiē. eñ oec mede wel te rechte doet hi dat. Wāt ſo ghelikerwȳs als die afgodie gode benemen wil ſine glorie eñ heerlike bliſchappe eñ ſi wil oec mede dat hi niet alleē god en ſoude weſen. ſoe reȳket dat ghierige herte hem wt inden dinghen die god toe behorē eñ hi wil alleen hebbē na ſinē waendūcken dat hem god gheſcapen heuet tot vele ander menſchē behoef. Beȳde zȳn ſi gods vianden die ghierighe eñ die den afgodē anbeden. wāt ſi willen god den heer benemē dat hem toe behoert.

Mȳn lieue eñ ſeer ghemi̇nde brueders weet dat daer noch een ander ghiericheȳt is die niet alleen ghelt of ghoet is begherēde te vghaderen mer ſi begheert immers hoecheȳt eñ hoghe prelaturen ende oeck mede bouen ander menſchē te weſen Eñ deſe quade ſnoede eñ valſche ghiericħ als ic die waerheȳt ſal ſegghē die becoeret oec mede vele arme mēſchē ſo ſeer die alle dat ſi haddē hebbē ouer ghegheuē omme dat ſi teghē recht eñ redē eñ ſonderlinghen teghēs haer eerſten opſet alſoe ſeer pȳnen als ſi moghen ouer haer mede bruederen

heerſcappie te hebbē eñ oec mede te regerē.
Wil hem dā die abt of die ouerſte vanden
cloeſter daer niet in helpen ſo wordē ſi ŷm
mers daer quaet op eñ ſi ſprekē eñ ſegghē
daer quaet van after ſinē rugghe dat hŷt
wt paſſien doet dat hi haer niet en ōheffet.
Deſe ghiericheyt doet den mēſchē ōgheten
die ghebodē godes. daer die pſalmiſta vā
ſegt Neyghe mijn hert in dinē ghetughen
eñ niet inder ghiericheyt die een moedere
is der ōdomeniſſen. die in iudas die eerſtē
een diſcipel ōs heren was dede ōgeten die
gherechte gheboden godes eñ voert daer
toe brochte dat hy onſen lieueu heer ōſen
gheſontmaker vriet eñ oec mede tē laetſtē
hem ſeluen als een ōmaledyt mēſche doeſ
licke verhenck. Nu weet voert al-
derliefſte bruedˢ dat wi ŷmmers nae on-
ſer bekeringhe ſullen onſe ſlaepcamer vaſ
te toeſluytē op dat die ghulſicheit daer nz
weder in en come die ōſen eerſten vader a
dam beroefde vanden cleede der ōnoſelhz
ende eſau van zŷnre eerſter ghebōrē waer
dicheyt. Lieue brueders dit is oeck
mede die ondoechde die ōſe voervaders i
inder woeſtinen ōdancbaer maecte ō wel
daden godes dat ſi teghēs gode den ewi-
ghen eñ almachtighē heer murmureerdē
eñ ſeyden. Och of wŷ allen in egipten ghe
ſtornen waren daer wŷ ſaten op die vleyſ
potten eñ aten loeck eñ cipel. eñ dier ghe lŷ
ke. Dit is een quade beeſte die hem luden
daer toe brochte dat ſi gode blaſphameer
den als of daer anders gheen leuē en wa
re gheweeſt dan dit teghoerdighen leuen.
Doe ſi ſeyden. Laet ons ŷmmers eten eñ
drincken want morghen ſoe moeten wŷ
ŷmmers ſteruen Dat is te ſeggen aldus
Corteliycken hier nae ſoe moeten wŷ ŷm
mers ſtoruen Recht of ſy ŷmmers ſeggen
wouden. Dat hebben wŷ alleen ende oec
mede niet meer dan dat wŷ luden eten eñ
drincken. ende oeck mede die clederē ende
ſchoen die wŷ verſliten ende draghē. want
wi en hebben ghenen hope tot enighē goe
den dinghen nae deſen leuen. wāt als wŷ
ſteruen ſoe zŷn wi doot mit liue eñ mit ſie
le eñ oeck mede mit vſtande als āder die
ren eñ beeſten ſtoruen die na haerder doot
noch ghoet noch quaet en gemoetet. Dat
dit quaet mittē mēſchen ſal te niet ghaen
dat tughet die heylighe apoſtel ſinte pau-
lus daer hi ſegghēde is aldus. Totten bu
ke hoert die ſpiſe eñ weder omme ſo beho
ret die buyck totter ſpiſen. beyden ſal hem
god verderuen Mŷn lieue bruedˢ
deſe paſſie die is driehāde Wāt ſomwilen
ſoe wil die mēſche eten eer dattet tŷt is. of
hi wil dat eten dat hem nyet gheoerlouet
en is. of hi wil ŷmmers meer eten dā hem
van noede is. eñ hi wil die gheneighelichz
zŷns ſundighen vleyſches volghē in allē
dattet begherende is. Ende daer vā coemt
onbeqname vrolicheyt. als daer gheſchre
uen ſtaet vanden volcke van iſrael. Sedit
populus manducare z bibere z ſurrexerūt
ludere. Dats te vſtaen aldus. Sŷ ſaten eñ
aten eñ drōcken eñ daer nae ſoe ſtōdē ſi op
omme te ſpelen. Siet dan nu mŷn
lieue ende ſeer wel gheminde wtuercoren
brueders in chriſto iheſu onſen barmherti
ghen eñ ghenadighen eñ lieuen heer. nae
dyen dat wŷ bekeert zŷn ſoe laet ons ŷm
mers ſeer wel bewaren die camer ōſer her
ten dat die vermaledide ende valſche vule
oncuyſſcheyt daer niet weder in en come.
want ſoe ſoude ſi ŷmmers velen quaeder
zŷn dan ſi te voren was. ende ſi en coemet
niet alleen weder. mer als onſe lieue heer
onſe gheſontmaker ſegt inden ewange-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

lis Si neemt mit haer ſeuen ander gheeſtē
die boſer zÿn dan ſi is eñ ſi ghaē daer in eñ
wonen daer. eñ dat laetſte des mēſchen is
veel argher dan deerſte was. Die quade is
van dier natueren dat hi dat heŷlige glo/
rioſē lichaem criſti ōſes ghesontmakers ōt
ledet eñ maket vādē ſalighē ledē ōs lieues
heren iheſu criſti ledē des valſchē duuels.
Wāt ſoe wie dat enighē ꝑſoen aenhāghet
omme ſinē quaden welluſt te volbringhē.
die wort een lichaem mit dŷer ꝑſonē. endē
hi wort oec mede een lit des duuels alſoe
als die ꝑſoen is ouermits die quade werc
ken die ſi dan te ſamē doen.

Weet mÿn lieue brueders dat deſe
paſſie ōtſteket dat venÿnde groethertighe
helſche vuŷr in des mēſchē lichaem tot on
cuŷſchē eñ valſchē boſen eñ quadē werckē
Eñ ſi gheuet dē ewighē vuŷr materie endē
cracht eñ oeck mede macht ewelickē te bar
nen eñ die ſielen daer in te pinighen ende
oec mede te quellen

An deſen tween vuŷrē als vandē hel
ſchē vuŷre eñ vādē ſundighen vuŷre
der ōcuŷſcheŷt hebbē wi inder heŷligher
ſcriften. Vanden vuŷre der ōcuŷſcheŷt ſo
ſeŷt hi Alle die ouerſpil doen ſullen weſen
als een gloŷēden ouen die ōtſtekē is ende
oec mede vā binnē brandet. Vādē ōuaerli
kē helſchē vuŷre ſeŷt hi. Du ſaltſe haer ſet
tē als een ouen mit vuŷre inder tÿt dÿns
aenſichtes. dats indē iōgheſtē daghe dies
rechtueerdighē oerdels. eñ ſi ſullen ſo van
binnē brandē ouermits dat wroeghē van
haerder quader cōſcientien. God ſalſe in ſi
nen thoerne ōſtroŷen als hi ſegghen ſal
Ghaet vā mi ghÿ ōmaledide. eñ dā ſalſe
dat gloŷende helſche vuŷr ōſlinden. dat ſi
ſeluen ōtſtekē hebbē mit haren ſundighen
wercken ende ghedachten.

Soe wie dan alſulck is mÿn lyeue
brueders die doe dā ŷmmers alle ſine vlÿ
te daer toe omme daer wt te comē eñ daer
vā te vlieden. Mer wi die den oudē mēſche
hebbē wtghetoghē eñ ouermits die groete
barmhertighe ghenade eñ gracien godes
hiervā ōtcomē zÿn eñ oec mede ſpō gewor
dē zÿn. wi ſullen mit allen ōſer neerſtichei
dē die camer ōſes hertē bewarē eñ wel ſu/
uerlickē maken op dat wÿ immers iheſuz
criſtum den ghebenedidē ewighē coninck
der hemelen daer in waerdelicken moghē
ōtfanghē. alſoe ōs die teghēwoerdige heŷ
lighe ſcrifture leert daer wi nu ter tÿt van
gheſprokē hebbē. Spō make ſuuerlÿc
dÿn camer. Wat meent dat. Het meet
dat wÿ ŷmmers ſekerlickē vele doechden
ōghaderē ſullen daer wi die vloeren ende
die wandē mede vercieren ſullen als mit
welrukende blomen eñ mit coſtele ſchone
wel ghecierde lakenen eñ tapiſſerien

Die eerſte ciercheŷt ōſer cameren die
ſpon mognen ghehietē worden ſal weſen
die anxt die een beghin is der wÿſcheŷt. ſo
als ſalomō ſeŷt inden boecke der parabo
len indē eerſten capittel. Initium ſapiētie
timor domini. Dat beghinſel oāder wÿſ/
heŷt is die vreeſe eñ die anxt godes. Ende
ſi is oeck mede die eerſte grade omme op
te climmē totter wÿſcheŷt. Van welckē āt
te die ſcrifture ſegt aldus. Tis een ſalich
mēſche die altoes in anxten eñ in vreſen is
Ende indē pſalter ſtaet. Seruite dño in ti/
more zc. Dient den here in anxte eñ vblÿt
v in hem al beuēde. op dat die āxt ofneme
dſe ſcadelicke ſekerheŷt. eñ die vrolicheŷt ōe
ōdriue die quaede droefheŷt. Weet
brueders dat deſe anxt maket oetmoedich
heit die de alder coſtelicſte cierheit is der ca

mer vā ſpon. die criſto den heer alrebeſt be
haghede doe hi inghīc inder iōcvrouwelic
ker cameren als die alderheẏlichſte ma/
ghet eñ moeder ōs lieues heren iheſu criſti
maria ſeẏde. Quia reſpexit humilitatem
ācille ſue ꝛc. Wāt hi heeft aēghesiē de oet
moedicheẏt zÿnre deernē ſiet daer vā ſullē
nu ſalich hietē alle gheſlachtē Ic ſeg
ghe brueders dat deſe oetmoedicheit is eē
cierheẏt der gheenre die ſion willen weſen
dats die armē ōs heren iheſu criſti. daer hi
ſelue vā ſegt Beati paupes ſpū qm̄ ipſorū
eſt regnum celorum Salich zÿn die arme
vā gheeſtē wāt dat rike der hemelē behoert
hem toe. Siet hoe die ārt godes die eerſte
grade des ſalighē opclimmēs eñ die alre/
eerſte cierheẏt vā ſions camer ander cÿer/
heden voertbrēghet als oetmoedicheit eñ
willighe armoede. daer omme ſoe make
dine camer ẏmmers ſuuerlÿcken mitten
anxten des heren.

Die ander cierheit van ſpons came
re eñ die ander grade totter ſaligher wÿſ/
heẏt is ghoedertirēheẏt daer die heẏlighe
ſcrifte vā ſegghet. Ontferme dÿ ouer dÿn
eẏghē ſiel eñ pÿn di god te behaghē Eñ op
een ander ſtede. Op wien ſal mÿn gheeſt
anders ruſtē dā optē oetmoedighē eñ ruſti
ghē. Deſe heeft barmherticheẏt ouer dien
ghenen die teghēs hem miſdaen hebben
eñ wil ghaerne draghē die crāncheẏt zÿnder
brueders. eñ hi wil lieuer vlieſen alle tÿtlic
ke ghoedē dā mit ſinē broeder daer omme
te kiuē. Deſe ghoedertirēheẏt eñ goddienſ
ticheẏt en is anders niet dan god te oeffe
nen eñ alſoe hem te behaghē. Deſe maket
in ōs ſaftmoedicheẏt die de alrebeſte cier/
heẏt der cameren van ſpon. eñ ſi is oec me
de die anderde grade der opclimminghe.
eñ ſi maket in ons een ander cierheẏt dÿe

ſaftmoedicheẏt hiet. die ōs kinder godes
maket. Daer omme o du ſpon vcier dÿn
camer mit ghoedertirenheẏt.

Brueders die derde cierheẏt vā ſiōs
camer eñ die dorde grade des ſalighen op
climmēs is die wetēheit die dē mēſchen is
lerēde hem ſeluē te kennē. dat een mēſche
niet meer noch min hem ſeluen toe en ſcri
ue dan ſine mate en is. daer dat een vā als
alte vele hem te vmetē doet dē mēſchē val/
len int quade. eñ dat ander als niet te be/
kennē hoe vele hi vmach doet dē mēſchen
veel ghoeder wercken vſumen. Tot deſer
wetenheẏt noedet die heẏlighe gheeſt den
ghelouighen inden ſanghe der liefden eñ
der minnen. eñ ſeit aldus. O ſuuerlike on
der dē wiuē en bekēſtu di ſeluē niet ſoe gāc
nae die voetſtappē der valſcher herdē dats
der ketters eñ voede dÿn bockē dat zÿn dÿ
ne vleẏſchelicke begheertē. Deſe wetēheẏt
maect ōs ghoet betrouwē alle ōſe becorin
ghe te vwinnen ouermits den ghoedē ker
ſten gheloue. alſoe als ōs heer ſegt indē eu
angelio. Moghestu ghelouē alle dinck is
moghelickē dē ghenē die een ghoet ghelo
ue heeft ouermits der groter ghenadē endē
der gracien godes ende oeck mede den vri
en willen.

Weet mÿn lieue wtuercoren bemi/
de brueders hoe dat wi nu ſien die ghoede
wetēheẏt die daer is die derde cierheẏt vā
ſions camers eñ ſonderlinghe oeck mede
die derde grade of trappe ōſes opclimmēs
ene ſchone ander cierheẏt in ōs maket. dz
is gheeſtelick ſchreẏen. daer wÿ mede vdie
nen hier nae van gode ghetroeſt te werdē
Want deſe wetenheẏde die maket in ons
grote droefheden ende oeck ſcreẏden ōſer
pelgrimmaedſien als wi aenſien alle die
quade die wi in deſer ellendicheẏt lÿden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ oeck mede al ſcreyēde begherē to comen
tot onſen voerlande daer wi noch ſeer ver
re van zÿn. Ende dan horē wi onſen heren
tot ons doer den heylighē ewangelio ſpre
kē mit ſueten woerden aldus. Beati qui
lugiunt quoniam ipſi conſolabūtur. Dat
is te bedudē aldus. Salich ſoe zÿnt ſi dye
daer ſchreydē want ſi ſullen ỹmmers inð
waerheyt eñ van godes weghē ghetroeſt
eñ gheſuſtineert wordē

Brueders die vierde cierheyt vā ſy-
ons camer is ſtarcheyt die wel dient dyen
ghenen die arbeydē omme te v̀crighē die
ewighe ghoeden die hier bouē ouerulopē-
de zÿn inden huyſe des herē in dat hemel-
melſche iheruſalem datter van gheynes
menſchē handen ghemaect en is. mer al-
leen van gode den almachtighen vadere
gheſcapen is. wiens mueren enð wanden
wonderlicken ſeer ſchone blinckende zÿn
vanden goude eñ coſtelÿcken duyrbaren
margariten eñ ander precioſen ſteynen.
Deſe bewaert wonderlÿcke ſeer wel hons
camer omme dat dye menſchē hem ſeluē
ỹmmers in voerſpoede niet v̀heffen ſou-
den noch oock mede hem niets ỹdelÿcken
daer inne glorieren en ſolden. eñ ſonderlin
ghen hem oeck mede in tÿtlicken weðſpo
de niets te ſeer bedroeft noch ghebrokē en
worden. Die dē tonghē die quaet ſprekē eñ
oeck mede die vele ſmekēde woerdē ſpre-
kē mit deſen woerdē confuys maket. enð
ofſwighet ſegghēde aldus. Domine libe-
ra animam meam a labÿs iniquis. ꝛ a li
gua doloſa. Dat bedudet aldus. O heer v̀
loſſe myn ſiele van boeſen lippen eñ oeck
mede van valſchen tonghen. Deſe ontſte-
ket altoes van daghen tot daghen meer
eñ meer die hōgher eñ oeck mede den dorſt
der gherechticheyt inder cameren vā ſyon
eñ ſi doetſe oeck mede ſonderlinghen horē
van ōſen lieuē ghenadighē eñ barmherti-
ghen gheſontmaker ōſen lieuen heren ihe
ſum criſtum ſegghēde eñ ſprekēde hem al
dus thoe Beati qui eſuriunt ꝛ ſitiūt iuſtici
am quoniam ipſi ſaturabūtur. Dat bedu
det aldus. Salich zÿn ſi die daer hongherē
eñ dorſt hebben nae der rechtueerdicheydē
want inder waerheyt eñ ſonder twiuele ſi
ſullen godlicke gheſadet eñ v̀uolt worden
alſoe hem god die heer belouet heuet doer
den heylighen eerwaerdighen ewangelio
Daer omme o ſyō vercier ỹmmer dyn ca
mer mit ſtarcheyt.

Eñ die vÿfſte cierheyt der camerē vā
ſyō is wiſen raet. Als dat een menſche im
mers zÿns ſelues crāchheyt aenmerckē cā.
wat hi v̀mach eñ ſonderlinghe oec mede
wat hi niet en v̀mach. eñ ouermits aſſien
zÿnder crācheyt ander crācke mēſchen toe
ghemoetē ghaet. Eñ hi heefter medeliden
mede alſoe als een ghoet kerſten menſche
mittē anderē ſculdich is te hebbē na wiwyſ
ſen der werckē des barmherticheyts. ende
alſoe hi woude dat hem god v̀barmde.
Eñ hi ſal v̀gheuē dē ghenen die teghē hē
miſdaen hebbē als hi wille dat god hem
v̀gheue wāneer hi teghēs gode den heren
miſdaen heuet. Eñ dan ſoe verdient hi te
horen vā gode ōſen lieuē heer die daer int
heylighē ewāgelio ſprekēde is ald9. Bea-
ti miſericordes quoniam miſericordiam
conſequētur. Salich zÿn die barmhertige
wāt inder waerheyt eñ oeck mede ſonder
twiuel hem luden ſal die ewighe barmher
ticheyt godes gheſciedē. Cier daer omme
o ſyon ỹmmers altÿt dÿn camer mit god
lÿcken ende oeck mede wiſen rade.

Die ſeſte cierheyt der cameren van
ſyon is verſtandeniſſe. die dat ghemoede

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

des menſchen opnemet bouē alle deſe nederſten dinghē.ende ſi ghaet voer bŷ alle lichamelŷcke creaturen mit verſtandelŷcken aenmercken eñ veſtighet ſinē geſicht in ghoedē gheeſtelŷcken dinghē.eñ als hi dan noch hogher wil ghaen ſoe hoert hŷ van onſen lieuer heer. En wille mŷ niet naerder comē want ghēē mēſche en mach mŷ ſien eñ behoudē zŷn leuen. Deſe verſtandeniſſe hoert dē toe de vandē almachtighē gode ghereŷnichde ogen hebbē ontfanghē.daer vā gheſegt wert. Salich zŷn ſi die reŷn zŷn van hertē want ſi ſullē god ſien.|Maec daer omme o ſŷon dŷn camer ſuuerlick ende cŷer haer mit verſtandeniſſe eñ oeck mede mit reŷnicheit.

Die ſeuende cŷerheit der cameren van ſŷon is godlŷcke wŷſcheit.die de genen toe behoert.die mŷttē ghērechtighen oghen der gheeſtelŷcker verſtandeniſſen die godlicke ewŷghe dinghē cōnen ſchouwen.eñ die haer wanderinghē is indē hoghen hemel ende begheerē ontbonden te werdē eñ mit chriſto iheſu onſen gheſontmaker te weſen. Jn ſulcker mēſchē perſoen ſegt die heilighe apoſtel paulus. Chriſtus iheſus mŷn ghebenedide verloſſer is mŷn leuen.eñ te ſteruen is mŷn gewin.Recht of hi ſegghē woude. Allēē wil ic daer om leuen dat ic criſtū mach groet maken.ende criſtus iheſus iſt loen mŷns dodes.Ende een luttel daer nae.Jck bŷn benauwet ſegt hi tuſſchen tween Jck begheer ontbonden te werdē ende mit criſto iheſu mŷnē verloſſer te weſen. Want dat waer alderbeſt.oft inden vleŷſche te bliuē om uwen wille. Sŷet mŷn lieue brueders wat mach die geware wŷſcheit godes doen. alle dŷe quade berueringhe des lichames onder tredet ſi. ſoe dat dŷe menſche ghene quade berueringhe in ſinē vleŷſche en voele. Op dat hi den cranckē bruederkens criſtum mach boetſcappē ſo wille hi deſe ellendicheit gheerne ende willicklŷckē noch langher lŷden. Smadelŷcke ende ſpitighe woerdē en hoert hŷ niet. dat hi ſchade lŷdet dat en gevoelt hi niet. die hem ſinē rock ontnemet den gheeft hŷ ſinen mantel toe. ende ſlaetmen hem an die een kinnebacken hi bŷet oec mede die ander kinnebackē.eñ hi hoert die gebenedide woerden ons liefs heren onſes ghenadighen geſontmakers. Salich ſoe zŷn die vreedſamighe. Want ſi ſullen kinder godes hŷeten.

Mŷn lieue ende zeer gheminde brueders in chriſto ieſu dit zŷn die cŷerheden der cameren van ſŷon.eñ mit deſen ſullen wi ons cŷeren eñ ſuuerlŷck maken.die tot ſion horen op dat wŷ iheſum criſtum den hemelſchen coninck der ewicheit moghē ontfanghen den die ghebenedide ioncvrouwe heeft ontfāghē ende den die ioncvrouwe wan. ende den die heŷlighe ioncvrouwe nae zŷnder ghe boerten doe ſi hem ghewōnen|hadde op den viertichſten dach als huŷden hem in den tempel offerde. Want ſoe was daer gheſchreuen indē ewen dat is in die wet dat een wŷf die een zoenkē baerde eñ ter werlt brochte dŷen ſi van enē manne hadde ontfanghē opten viertichſten dach gereŷnighet ſoude comē mit harē zoen indē tempel godes.ende ſi ſoude haer offerhāden brenghē voer die ſunde een lammekē dat van dŷen iare oeck waer.eñ dat lam was ſunder vlecken ende oeck een tortel duue ofte twee anderen ionghe duuen. Waer dat ſake dat ſi alſoe zeer arm warē dat ſi gheen lammekē en mocht verghelden ſoe ſoude ſi twee ionghe tortel duue-

kens crighen die ſi hem offeren.

Lieue ende ſeer gheminde brueders
dit heuet die reỹne maget maria de moe
der onſes heren iheſu chriſti al te ſamen
ghedaen ſonder noet. mer wt rechter oet/
moedicheit. Si was viertich daghē dat ſi
niet en qnam indē tempel niet dat ſi eni/
ghe reỹnighe behoefde. die ſonď alle vleiſ
ſchelỹcke ghenuechtē behouden haer iōc/
vrouſchap vandē heilighē gheeſt haren lie
uen ghebenediden zoen iheſum criſtū on
ſen ghenadighen verloſſer ontfangē had
de. Sỹ offerde haer offerhande mer nz
voer haren ſunden als die ander wỹuen
ende vrouwen deden. mer wt rechter oet/
moedicheit. Ende ſi bewees oec daer me/
de dat haer gebenedide bemīde lieue ghe
minde zoen iheſus niet ghecomē en was
omme die euwe dat is die wet te breken·
mer om dz hi die wet vuollen ſoude.

Ende het no mỹn lieue brueders ſi
meon dat een out man was die vā dē hei
lighen gheeſt een antwoerde ontfanghen
hadde als dat hi dē doot niet en ſoude ſiē
hi en ſoude eerſt ſien iheſum criſtum den
zoen gods die daer om ghebořē was dat
hē ſine voer ouders vādē ewighē doot v
loſſen ſoude. Ende op dat hi ontfanghē
ſoude daer hỹ langhe tỹdē nae verwacht
hadde ſoe quam hi daer enď hi nam hē in
ſinen armen zeer vrendelỹcken die wel al
le erttrỹck op drỹen vingheren opweghē
can. ende die alle dinck veruollet dē nam
hi in ſinen armen ende ſeỹde aldus. No
ſoe laetſtu here dinē knecht na dinē woer
de in vreden Ick begheer ontbonde te we
ſen ende ſinen toecoemſt mitten patriar/
chen enď propheten inden voerborcht der
hellen te verwachten. die tuſſchen god en/
de den menſchen vrede ſal maken. want

mỹne oghen hebben gheſien dỹnen heỹl
gheuerdỹnen ſoen den ick vanden heligē
gheeſt antwoerde van ontfangen hadde.
Een licht tot openbaeringhe der heỹdenē
ende glorie dỹns volckes van ỹſrahel.
Daer ỹſaỹas van ſeỹde Dat volc in duỹſ
terniſſen wanderēde heuet een groet licht
gheſien want als die volheit der heỹdenē
is in gheghaen eñ ſoe ſal al ỹſrahel ſalich
werden ende gheurỹet.

Hoert no mỹn lieue ende zeer ghe
minde brueders in criſto iheſu. wat de hei
lighe maghet maria offerde ende wat ſỹ
meon ontfanghet. Den een ghebořē zoen
godes die eens weſens is mit gode dē va
der eñ oeck mede ewich mit hem indē be
ghinne was. Ende dat wỹ wat horē mo
ghen daer wỹ van ghetroeſt werden ende
daer ons oerbaer in ghelegħē is dē offert
no maria dē god abraham loefde doe hỹ
hem toe ſeỹde. In dỹnen ſade dat in criſ/
to iheſu is ſullē gebenedỹt werdē alle de
heỹdene. Ende den god dauid loefde doe
hi ſeỹď. Van der vrucht dỹns bueckes ſal
ick ſetten op dỹnen ſtoel. Brueders
dit is hi den die ioncvrou huỹdē offert. bli
ſchap der patriarchen. den die propheten
bgeheert hebben dē die heỹdene verwacht
hebben. die den ioden die hem ontfāghen
wolden ſalichmakede. eñ den val der en/
gelen weď vullet. Sulck is hi den die iōc/
vrou gode offert. ỹnmer hi is veel meer/
der dan enighe tonge der mēſchē of ď en/
gelē te vollē wtgheſprekē can. Eñ al was
hi ſulc eñ ſo groet als hỹ ſeluē wel weet tē
was ď heiliger iōcvrouwē nz genoech hē
allēē te offerē. mer die ſalige offerhāde de
in ď euwē dz is die wet gebodē was offer
de ſi voer hē tot exempel der oetmoedichz
op dat hỹ ōs leren ſoude hoe dat wỹ hem

oetmoedelÿcken offeren ſouden. Sÿ of/
ferde voer hem twee tortel duuen of twee
ionghe duuen.dÿe duue is een ſimpel eñ
oetmoedich dÿer tē heeft oec mede gheen
gal eñ mittē nebbe ſoe en bÿt ſi nÿemant.
Indē ſteēghatē ſoe maect ſi haer neſtē. eñ
ſi voedet ſomwilē ander vreemde ionghē
ſi ſtaet bÿ dē water op dat ſi mach vliē als
ſi dÿe ſchemen ſiet des clemvoghels. dÿe
beſte cornekēs wtkieſt ſi.eñ voer haer ſin/
ghen ſuchtet ſi.Te ſamen vlÿen ſi mit ha
ren vloghelen ſoe verweert ſi haer.ende ſi
wedermaket haer gheſicht.

Ende wÿ brueders als wÿ voer dē
altaer ſtaen ende wÿ gode ſinen enighen
zoen ſullen offeren ſoe ſullen wi twee tor
tel duuē daer mede offeren dats reÿnich/
heit des lichaems.ende der ſielen.eñ twee
ionghe duuen ſoe dat wÿ voer onſen ſan
ghe ſullen ſuchten.eñ wÿ ſullen twÿerhā
de conpunxien pÿnē te hebbē.als vanden
aendencken onſer ſunden eñ ōſer menich
voldigher onſalicheit.ende wt groter be/
gheertē des hemelſchen vaders landes.
Die duue en heuet gheen ghalle ende wÿ
en ſullē ghene bitterheit noch mede thoer
nicheÿt in ons hebbē want daer ſoe vallē
wÿ mede in ſundē Nÿemāt en ſullen wÿ
miſdoen mit onſen monde. mer werden
wÿ bÿ die ene kinnebac gheſlaghē wÿ ſul
len oetmoedelic die ander biedē.Wÿ ſul/
len onſe neſtken maken in die gaten der
ſteÿnen mueren.dat is onſe toevlucht ſul
len wÿ maken inden ghebenediden won
den ons liefs herē iheſu criſti.

Wÿ ſullen vreemde kÿnder voedē
dat is dat wÿ vā den kinderē des duuels
mit onſer goeder leringhe kinderē godes
ſullen pÿnen te makē.Bÿ den riuierē der
wateren ſullen wÿ ſitten.dat is bÿ dē ne/
derloep onſer ſterffelicheit. ende wÿ ſullē
waer nemen die ſcheme des clemvogels
dat is des duuels.ende wi ſullen aēmerc
ken die ghene die van hem zÿn bedroghē
eñ ōs pÿnen ſine clauwē te ontulien.

Die beſte corēkens ſullen wi wt kie
ſen.dat zÿn die beſte punctkēs wt der heÿ
gher ſcriften. Wÿ ſullen te ſamen vlieghē
dat is eendrachtelÿcke leuen in heilighen
vergaderinghen onder onſen oueꝛſten.
Mitten vloghelen des nÿeuwē eñ des ol
den teſtamētes ſullen wÿ ōs weren tegēs
die vianden godes.of mit den tween ghe
boden der twÿerhande mÿnnē godes eñ
ons euē menſches Onſe gheſicht ſullē wÿ
ōſmaden.ende ouermits dat werckende
leuen ſullen wÿ ons pÿnen te comen tot
ten ſchouwenden leuen.

Broders dusſdanich hoert ōs te we
ſen als wi dat lichaem criſti waerdelic ſul
len conſecreren.ende als wÿt ghecōſecre/
ret nuttighē.ende als wÿ v dat tot ſalichꝫ
uwer ſielen ende uwes lichames gheuen
Sulck hoert v oeck te weſen als ghÿ dit
waerde heilighe ſacrament waerlickē vā
onſen handen ſullen ontfanghē.endē ghÿ
ſult dat immers wetē dat ſo wie dit waer
dighe heilige ſacrament onwaerdelÿcke
ontfāghet dat hi tot zÿnē verdomeniſſen
dat ontfāghet Mer wāt daer ſelden
ÿemāt ſoe heilich gheuonden wert dat hi
alle die punctē daer voer of ghelegt is.in
hē hebben ſoe wie haer niet in hē en voelt
die hebbēſe lief die alſulck zÿn Wāt wÿ en
ſullen ſo niet voelen dat allēē den prieſter
toe behoert alſuc te weſen. of hi alleen dit
waerde heilighe ſacrament conſecreerde
ende celebreerde.dat ſoe niet en is.mer al
die ghoede ghelouighe kerſtene menſchē
die inder kercken zÿn die horen mede toe.

ende die conſecreren mede Alſo als niet
die tymmermant alleẽ dat huys en tym
mert. mer die alderhãde dinghẽ thoe dra
ghen ende daer thoe helpen die tymmerẽ
alle ghader mede. Hier om ſoe ſullen alle
die ghene die daer by zijn daermen miſſe
doet van haers ſelues weghen hebbẽ ghe
lijc den prieſter volcomen vaſt ende ghoet
ghelooue. puyr ghebet ende goddienſtighe
ynicheden. Ende dat ſalmen vaſt weten
datter nyemant en ſal weſen ſonder vol-
comen geloue. Mer die de ander doechdẽ
noch niet en hebben die ſullenſe mynnẽ
in den ghenen die ſi hebben. ende ſoe ſullẽ
ſi in der lieften eñ mynnen mede hebben
dat ſi noch in hem ſeluen niet en ſien.
Soe heeret ſinte peter die doechde d' ionc-
vrouſchap in ſinte iohan. ende ſinte iohã
heeft in ſinte peter dat verdiēſt der marte-
lien. Wy ſullen weten brueders dat dẽ
heilighen lichaem criſti dẽ maria ſine ghe
benedide moedere inden tempel preſen-
teert heeft. den ſimeõ in ſinen armẽ nam
den zijn wy drye dinghen ſchuldich. waer
dicheit. reuerencie. eñ goede vrucht. Waer-
dicheit. dat wy waerdelijcken ſullen ghe-
louen dat hi godes zoen is. god vã gode.
een almachtich ſcepper alder dinghen. die
oerdelen ſal ouer leuendighe eñ doden.
Item waerdicheit. dat wi ſullen ghelouẽ
dat alſoe vroe als wy uten lichame vſcey
den zijn ſoe ſullen wy van dẽ almachtigẽ
rechter ontfãghen dat wy vdient hebben
ghoet eñ quaet. Want deſe ſelue dẽ mari
a huydẽ indẽ tempel offerde. den ſimeon
ſuetelijc ontfenc. den wi in õſen hãdẽ con
ſecreren eñ opheffẽ dẽ wy ghebenedidẽ eñ
ontfãghẽ. dẽ wy v gheuẽ de õs aldus vriẽ
delic is die ſal onſe rechter weſen.
Laet ons daer om myn lieue brue
ders wijlcke toe ſiẽ. dat wy na onſer doot
niet van hem verſceyden en werden dye
ons aldus vriendelic is in onſen leuen.
Laet ons hem dan ſegghen als wy hem
conſecreren ende handelen. O here na on
ſer doot ſoe ſullen wy arme ſnoede ſun-
dighe menſchen voer v comẽ ende wi ſul
len van v gheoerdelt werden. want ghy
ons in deſen corten verghankelicken leuẽ
aldus vriendelijc zijt. dat ghi v ghewaer-
dighet van õs gheconſecreert eñ ghehan-
delt eñ ontfanghẽ te werden. en willet õs
daer om nae onſer doot niet ſtrenge noch
vreemde weſen mer ſpaert õs ymmers
inden quaden daghe. Die duuelen moe
ten alle te ſamen confuys werden die õs
dan veruolghẽ. vdoruet doch haer macht
in dijnder groter moghẽtheit Want daer
en is nyemant die ons dan oec beſchermẽ
mach dan du onſe heer onſe god die ons
nu aldus vrientelic biſte.

Brueders dit is waerdicheit die wy
der teghenwoerdicheit ons liefs herẽ ihe-
ſu criſti ſchuldich zijn te bewyſen. Voert
ſoe zijn wy hem ſchuldich reuerencie. als
dat wi õs ſeluen wijlcke doer ſien ſullen
ende vinden wy onſe herten beſmit myt
õreynen ghedachten of mit enighen qua
den wylle ſoe ſullen wy ons huyden als
voer dat vuyr deſer heyligher ſacramen-
ten te ghenaken. Ende alle die ghene de
ſulck zijn daer of te houden.

Want onſe gheſontmaker õſe heer
iheſus chriſtus die is een vdoruende vuyr
den nyemant ghenakẽ en ſal die des on
waerdich is. op dat hy oeck niet verbrant
en werde ende oeck in enen verkeerdẽ ſin
niet en come. Hy ghae daer om-
me wt den ghemeynen volcke alſoe als
dat moyſes oeck ghebyet. Soe wye dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

beſmit is des nachtes in ſinē ſlape dat is
ſoe wyſe onermits v̇ſumelheit deſer duyſ-
terniſſe die wel een nachtdroem te ghelijc-
ken is in beſmittinghe der ſunden vallet
die ſal alſoe langhe als hy ſoe is hem ſel-
uen onweerdich rekenen der geſelſchap vā
goeder menſchen die dit heilige ſacramēt
weerdelic ontfāgen eñ ſal ſine cleetwaſſcē
ouermits berou eñ gheware byechte endē
als die zōne onder is ghegaen dat is als
die hette der becoringhe wech is ſoe ſal hy
blijdelijcke weder comen mit goeden be-
trouwen ende ontfanghen mitten ande-
ren goeden mēſchen onſen here.

Dit is die reuerēcie de men beſculdich
is den lichame ōs heren den die heilighe
maghet maria hudē inden tempel offer-
de. den ſymeon blijdelijcke in ſinen armē
nam. Wy zijn hem oec ſculdich vrucht der
wetenheit. dat is dat wy verſtaen ſullen
hoe die gracie is waerdelijcke onſen here
te ontfanghen. Hoert lieue bruders
niet mi mer den heilighē apoſtel die apoſ-
tel die ſpreket. Die heilighe kelc dē wy be-
nedien en iſt niet dat heilighe bloet criſti
Ende deſen kelc waerdeliken te ontfāghē
doet ons mit criſto verenighet te werden.
Ende dat heilighe broet dat wi ontfāghē
maket ons deelaftich des lichames ōs he-
ren. Recht of hi ſegghen woude. dz broet
dat wi breeckē maket ons alteſamen een
lichaem onder dat hoeft dat criſtus is.
Want alſoe als vā velen coernekens een
broet wert ghemaket. dat nae ouermits
den heilighen criſten ghe loue endē die hey-
lighe gebenediden woerden de onſe lieue
here iheſus criſtus onſe gheſontmaker eñ
onſe verloſſer daer thoe gheſet heeft indē
lichaem criſti wert verwādelt. ſoe werden
vele mēſchē die dit heilige ſacramēt waer-
delijcken ontfanghē in eenheit des heyli-
ghē criſten ghe loues eñ der lieften godes
verenighet mit criſto iheſu onſen here. eñ
ſi ſullē mit haren ſalighen ghebenediden
hoefde dat criſtus is ewelijcken regneren
den die heilighe moeder ioncvrou ōtfenc
eñ oec ioncvrou baerde. eñ ioncvrou hudē
indē tempel godes offerde. Die mittē va-
der eñ mitten heilighē gheeſt leuet eñ reg-
neert in ewicheit der ewicheit. Amē.

Item noch een ſchoen lere eñ verclarin-
ghe op dat voer ghenoemdē ſermoen.

Je in vreden wil gelatē weſen dye
ſal hem pynen ſimeon te werden
dat ſoe veel beduyt als droefheit te horen
eñ ſal mit neerſtigher herten aenmercken
hoe v̇uaerlick dattet is te vallē indē hādē
des almachtighē godes. Ende hy ſal we-
ſen een burger vā iheruſalem. ſoe dat zijn
wanderinghe ymmer ſal weſen inden ho-
ghen hemel. Hy ſal weſen rechtueerdich
op dat hi niet in zijnē ongherechticheit en
v̇gae. Hi ſal in anxte leuē eñ hi en ſal hem
oec mede niet dwaeſlijckē v̇meten. als in
zijnē gherechticheit. Mer hi ſal ieſum criſ-
tū v̇wachtēde weſen de eē troeſter is alder
ghelouiger. Eer die auōt comet ſoe en ſal
hi dē pennick niet begheren te ontfanghē
Hy ſal comen indē tempel. eñ naenolghē
dat exempel der glorioſer heiliger kinder-
kens. Hy ſal nemē in ſinē handē dz woert
godes. dat is hy ſal mitten handē volbrē-
ghen dat god gheboden heeet. Dat cleyne
kindeken iheſum criſtū onſen geſontma-
ker ſal hi verdraghen in ſinen armen endē
hy ſal dat oeck vryendelijcken omme hel-
ſen mitten armen des ghelouen ende oec
mede des hopen. endē oeck der ſeer groter

godlijcker liefden eñ minnẽ. Ende hy ſal
hem in criſto iheſu onſen heer onſen ghe/
ſontmaker verbliden. als hi criſtus geſel
ſcap verdient te crighen Hy ſal ſtadelijckẽ
begheren deſer werlt te ſteruen. ende god
te leuen. Soe wert hi laetſten in vredẽ ghe
laten. op dat hi dẽ doot nymmermeer en
ſie. die den doot verloeren heeft. ende dat
leuen gheuonden heeft.

Item optẽ ſonnendach alſmen alle
luya legt ſcrijft ſinte bernardꝰ. ij. ſer.

Die wt god is die hoert gheerne de
woerden gods.

Sermoen. i.

Het is een groet troeſt lyeue
brueders inden woerdẽ ōs
heren daer hi ſegt. Die wt
god is die hoert geerne go
des woerden. Want daer om ſoe hoerdij
gheerne godes woerden om dat ghi van
gode zijt. Ock en iſt niet onbekent dat op
een ander ſtede inder heyligher ſcriftẽ ghe
ſcreuẽ ſtaet. wt hem. eñ ouermits hẽ eñ in
hem zijn alle dingen. mer vele ãders zijn
ſi wt hem die nae den woerden die in ſin/
te iohannes ewangelio ſtaen. niet vtẽ wil
le des vleyſches gheboren en zijn. mer wt
gode Hier van vinmen in des ſelues ſint
iohannes epiſtolen ghescreuẽ. Alle die wt
gode ghe borẽ zijn die en doen ghene ſun/
den. mer die hemelſche geboerte onthout
ſe. Sy doen ghene ſunde dat is ſi en bliuẽ
niet in haren ſundẽ. ouermits die ſunde.
want ſi werden ontholdẽ ſoe dat ſi nz ver
ghaen en moghen van der hemelſcher ge
boertẽ die niet faelgeren en mach. Of mẽ
macht ſoe verſtaen dat ſi niet en ſondigẽ
dattet ſoe veel is voer gode of ſi nz en had
den ghesundighet. om des willen dat hẽ
haer ſundẽ niet an gheteghẽ en werden.
Want die hemelſche gheboerte ontholtſe
oeck in deſen puncte. Mer wye mach deſe
gheboerte wtſpreken. wie mach seggẽ Ic
byn een vãden wtuercorẽ Ic bin daer een
van die god heeft voerſien. ende voer ghe
ordineert totten ewighẽ leuen. Ick ſegge
wye mach ſoe van hem ſeluen voelẽ daer
die heilighe ſcrift teghens roepet endẽ ſegt
dat de menſch niet en can wetẽ of hi waer
dich is der mynnen godes. of des hates
Wy en moghen hier ghene ſekerheit van
hebben. mer van dẽ betrouwẽ des goeden
hopes moghẽ wy wat ghetroeſt werden.
op dat deſe twiffelacticheit ons niet alte
zere en cruce. Hier om heeft ōs god
ſommighe teykenẽ ghegeuẽ. als teykenẽ
der ſalicheit. ſoe datmẽ daer niet aen twif
felen en derf die menſche en ſi een vã dẽ v
coernen daermen dye teykenen in mach
vinden. Hier om ſegghe ick dat god die
ghene die hy voer bekent heuet te weſen
vã den ghetale der vercorẽder. die heeft hy
bereyt ghelijc te weſen dẽ beelde zijn lieuẽ
gheminde enighẽ zoens. op dat die gene
den hi ghene ſekerheit noch geuen en wil
le. daer om dat ſi altoes ſorvoldich endẽ in
anxt ſouden weſen eñ oeck wat ghetroeſt
ſoudẽ weſen vãden godlijckẽ troeſte Wãt
dit is dat pũct waer om ons altoes noet
is mit groter ſorhuoldicheit ende al beuẽ
de ons te veroetmoedighẽ onder dye mo
ghende hant godes. Want hoe ſulc wy
nv zijn dat moghen wy wel weten doch
eens deels. mer hoe dat wy noch hyer na
weſen ſulleen dat is ons luden ymmers
zeer onmoghelijc te weten.

Hyer omme mijn lyeue brueders
dye nv ſtaet die ſye dat hy niet en valle.

eñ hi pine hem te volherden in die forme
daer een ghoet bewiſen der ewiger ſalichz
in is. eñ een warachtich teykē zÿnder ȯkie
ſinghe eñ pÿn hem oec daer in toe te nemē
Onder allen anderen teykenē die enē mē/
ſche ghoet betrouwen mogen gheuen. eñ
oec mede materie zÿn des ghoedē hopes.
ſoe is dit wel vāden alremeeſtē daer wi vo
re vā beghōnē hebbē te ſprekē. Die wt gode
is die hoert ghaerne godes woerdē. Wāt
men vinter wel bi ſomwilen ſommighen
die ſoe horen die woerden godes recht oft
ſi hem temael niet aen en ghinghē ia dat
daer gheſegt wort Wāt ſi en ghaen oec im
mers daer niet mede in haren herten noch
ſi en willen oec haer quade ſeden of gebre
ken niet aenſien noch ſi en dencken oec nz
oft licht omme haren wille is gheſproken
dat daer wort gheſeyt. Nu eñ oft ge
uiel alſt wel ſomwilen pleghet te doen dz
die crachtighe eñ die leuēdighe woerdē go
die niet nae den wille des gheens dieſe is
ſprekende mer als god die heer wil voert/
comen die haer ghebreken ruerden den ſi
onder hem hebbē. ſoe keren ſi hem al daer
van eñ ſi en willen daer niet op pēſen mer
ſi bewimpelen lieuer haers ſelues quaet/
heyt eñ vleyden ſoe arme onſalighe hem
ſeluen. In ſulckē mēſchē en can ic gheē tey
ken ſien tot haerder ſalicheyt. mer ic ſorge
meer dat ſi daer omme ſoe luttel achtē go
des woerdē te horē wāt ſi wt god nz en zÿn

Ic dācke des gode lieue brueders in
criſto iheſu onſen lieuē heer dat ic ymmer
in v vinde bereyde oren omme twoert go
des ghaerne te horen ende in uwer beteri/
ghen verneme ick oec mede alletehandes
ghoede vruchten der heyligher woerden.
Oeck mede belide ic dat ic ſomwilen in dē
dat ic v ſpreke in mi voele uwe vliticheyt
eñ uwe ouericheyt Wāt hoe ghÿ begheer
licker ſughet hoe die borſten der liefdē mit
gracien des heylighē gheeſtes meer vuolt
wordē. Eñ ſoe vele te ouervloedelicker ſoe
wortet mi ghegeuē vā gode dat ic v voert
ſcenckē ſal als ghÿ dat vliteliker eñ begeer
liker ōtfanghet dat ic v voer ſette. Eñ daer
omme ſpreke ic v te dicwÿlder toe. oec me
de bouē die gheworten ōſer oerdē. want ic
wel weet wie hi is die daer gheſprokē heft
Gheueſtu yet meer wt dat ſal ic di wel loe
nen als ic wedercoem.

Vā die tÿt ſeptuageſima.

Voden begint lieue brueds die tÿt ge
hieten ſeptuageſima welc bekēt is in
der heiliger karckē. ic ſeg v dat ic groet me
delidē heb in deſen woerde eñ mÿn gheeſt
worter vā in mi ſeluē ſeer beweghē ſuchtē
de iammerlickē nae den begheerlicken va
derlande daer gheen ghetal noch mate of
ghewichte weſen en ſal Och hoe lange ſal
deſe ellendicheyt dueren daer wi al bi ghe
wichtē eñ bi matē ōtfangē moetē daer ōs
ghoet van gheſcieden ſoude. beyde aen dē
lichaem ende aen der ſie len. ſoe dat wi im
mers wel ſegghen moghē die woerdē die
inden ewāgelio ſtaen. hoe vele huerlinge
zÿn daer indē huyſe mÿns vaders die o/
ouervloedeliken broedes ghenoech hebbē
eñ ic verderue immers hier van grotē hō/
gher want vander lichamameliker ſpiſen
ſoe wort onſe alreeerſte vader adam thoe
gheſegt eñ het is al tot mi toe ghecomen.
Inden ſweete dÿns aenſichtes ſoe ſaltſtu
ymmers dÿn broet ethen. Ende als wi al
len ſeer ghearbeydet hebben ſoe wort ons
dat broet bÿ maten ghegeuen. ende ſonď
linghe oec mede die potſpiſe bi ghetale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Eñ dit is vãder lichameliker ſpiſen
Mer wat mach ick ſegghen vander gheeſt
licker ſpiſen der ſielen. Voerwaer eer ic ete
ſoe ſuchte ic. ende ghaue god als ic wel ge
ſuchtet eñ gheſcreyet hebbe dat ic dã vãden
crumekens gheſpiſet mochte werden van
des heren tafelen O iheruſalem des groe
ten almachtighen ewighen conincs ſtadt
die vander corlen des weytes werdes ghe
ſadet. ende verblijt werdeſt vãder lopender
wateren eñ beken der godliker welluſten.
Jn dij ſoe en is noch ghewichte noch oeck
gheen mate. mer alle ſalighe ſadicheyt en
de alles ghoedes ouervloedicheyt. Ghij
en hebbet oec mede gheen ghetael nochte
oec mede gheen deel mer alle te ſamen ſoe
ſidi deelachtich in dat ſelue. Mer ic die gã
ſelicken gheheel ende oec mede alle te ma
le ſtae in wandelbaerheyt wanneer ſoe ſal
ic daer toe mogen comen daer wi armen
mẽſchẽ alſoe hertelike ſeer nae vlanghen.
Wãneer ſal ic doch võſadet wordẽ o lieue he
re in dijnder opẽbaerder ewiger eñ ſaliger
glorien eñ bliſchappẽ. wãneer ſal ic dronckẽ
werdẽ vander groter glorioſer vruchtbaer
heyt dijns ghebenediden huyſes. wãneer
ſal ic doch moghen drincken vanđ ſeer ge
noeghelicker claerder beken die daer ewe
licken lopet ſegt mi dat mijn vloſſer heer
iheſu criſte. wãt de ſelue ghebenedide drop
pelkẽs die wi hier in deſer aerden der wa
relt daer van moghen ṽcrighẽ. die zijn ſo
onmate cleyn dat ic mijn ſpekel naeuwe
liken in ſlinden en can

Xer omme mijn lieue brueders in õ
ſen here criſto wõderlike ſeer bemint
weet dattet ymmers nu aldus ghelegen
is dat wijt al bi maten eñ ſonderlinghen
oeck mede bi rechtueerdighen eñ ghoeden
ghewichten moeten ontfanghen alle dat
wij nu hebbẽ ſullen. doch die tijt ſal cortelij
ken comen dattet al anders ſal weſen.
Wãt wij leſen vã zijnder wijſcheyt dz dyer
gheen ghetal en is mer wõderlike ſeer on
tallickẽ. Ende oeck mede ſoe ſegt die ſelue
propheet op een ander ſtede. Jnder rechter
hant godes almachtich daer zijn vele wel
luſten ſonder eynde. Siet eñ hoert
oec mede hoe dat wtuercoren vat ſint pau
lus ſegt vander ghewichten die ſonđ wich
te is. Bouẽ maten is inder hoecheyt dies
hemels een ewighe ghewichte der glorien
Daer ſoe hoerdi een ewighe ghewichte eñ
mercket dat hi voert ſegt bouẽ mate. Aldꝰ
hoer ic oec mede dat criſtus iheſus õs ghe
ſontmaker ſinen diſcipulen beloude een
mate ſonder mate. Ene volle mate ſeit hij
eñ ees thoeghedructe mate eñ oec mede ẽẽ
ouerlopende mate. Siet brueđs
wãneer ſal dit weſen. Voerwaer nae dien
eynde van deſen ſeptuageſima. dat nu ẽẽ
tijt is der vangheniſſen. want alſoe leſen
wij dat die kinder van iſrahel doe ſi van
den coninghe van babilonien gheuãghen
waren enen tijt van gode almachtich ont
fanghen hadden hoe langhe dat haer vã
gheniſſe dueren ſoude. dat was tſeuentich
iaren. eñ daer nae ſouden ſi weder omme
comen in haren eyghenen landen Eñ doe
ſi weder omme in haer eyghen lant geco
men waren doe tymmerden ſi weder om
me op den tempel godes die de õghelou
ghe eñ die valſche quade menſchen al ver
doruen eñ ſonderlinghe oeck mede ghehe
lich eñ al võbrant hadden. Eñ oec mede al
le die ghanſe ſchoene ſtat van iheruſalem
Weet mijn lieue eñ ſeer gheminde
brueders in chriſto iheſu. wanneer ſoe ſal
onſe armoede eñ ſwaer ellende eynde ne

men die al reede aldus menich iaer heuet
gheduert. als vā aenbeghinne deſer elle̅di
gher werlt. Wāneer ſullen wij van deſen
ſuoeden ongheualligheu vāgheniſſen ver
loſt worde̅. Sonder twiuel brueders als
deſe ſeptuageſima voerbi ſal weſen eñ he/
ne ghebrocht eñ voerleden is. dievan thien
eñ vā ſeuen te ſamen v̇ghadert is. omme
die thien gheboden die wij ẏmmers van
gode ōtfanghen hebben. eñ oec mede om
me die ſeuen hinderen die ōs ſeer wōdelijc
ken hindere̅ dat wij die gheboden ẏmmer
niet wel volbringhen en moge̅.

Dat eerſte hinder vā deſen ſeuen is
die grote eñ ſware onlede die wi hebben al
mitter noetdruftichey̅t deſes ōgheuallige̅
ſteruelicke̅ lichaems eñ vleÿſſches dat nu
ẏmmers ethen wil. eñ nu ſlaepe. eñ dz oec
mede nu cleder behouet eñ menich ander
dingen. daer wij twiuelic eñ voerwaer me
de ghehindert worden vanden ghoede̅ oef
feninghen onſes gheeſtelicken leuens.

Eñ danderde hinder is die ghebrec/
lichey̅t eñ ontdoechtſaemhey̅t onſes herte̅
die wōderlicke ſeer menigherhande is. als
lichtueerdichey̅t. quade ſuſpicien. onuer/
duldichey̅t. beweghinghe van hatte eñ vā
nide. begheerten omme die tijtlicke eren.
eñ oeck mede menighe andere die wij alle
daghen in ōs wel ghewaer worden.

Dat derde hinder mijn lieue brueds
eñ oeck mede dat vierde moghe̅ wi neme̅
voerſpoet eñ wederſpoet deſer tijt wāt ſoe
als dat v̇ghāckelicke lichaem die ſiele be/
ſwaert ſoe v̇drucket die aertſche wonighe
die ſinnen des menſche̅ nederwaert die ve
le dencken. Daer hueden dÿ naeuwe voer
heÿde deſen Als voer die ſtricke̅ der viāden
eñ der becoringhen. eñ pijn dÿ te ſuecke̅wa
penen der gherechtichey̅t beÿden aen dÿe
rechter ſide ende aen die luſter ſide Het
vijfſte hinder is alreſwaerſt eñ alreſorghe/
lijcſt dats ōſe wete̅heÿt want in vele dinge̅
ſoe iſt ons te mael ōſeker eñ oeck mede on
beke̅t wat daer beſt ghedaen is of ghelate̅
ſoe dat wij oeck mede ſomwilen niets en
weten hoe wij bidden ſullen. Dat ſe
ſte hinder is ōs wederſake de duuel de als
een brieſſche̅de leuwe ommeghaet ſuecke̅
de wÿen hi mochte verſlinden. Eñ och oft
wij mochten vrij worden in deſe ſes tribu
lacien eñ hinderen eñ wij onghemoÿt blÿ
uen mochten van dat ſeuende quaet ende
hinder dat is perikel vāden valſche̅ broeds

Dat ſeue̅de hinder is perikel vā qua
den valſchen brueds. Och of ōs die boeſe
gheeſten alleen aenuochten mit haren be
coringhen. eñ dat ōs die menſchen niet en
hinderden mit haren quade̅ exempele̅. eñ
oeck mede mit haren ſcandelijken woerde̅
Als mit valſchen ſmeeke̅den loeſen woer
den of mit afterclappe eñ mit duſent and̄
manieren. Siedi nu wel hoe groe
te noet dattet ōs ſi teghe̅s deſe perikele̅ eñ
hinderen daer wij aldus wōderlicken ſeer
mede ghehindert worde̅ innichlicken aen
te ropen die ſeuenuoldighe gracien eñ ge/
naden des eerwaerdighen heÿlighen troe
ſters die heÿlighe godlijcke gheeſt. dat hÿ
ons wt allen noeden eñ ſondelinghe oeck
mede wt allen perikelen eñ hinderen mo
ghen verloſſen. Aldus mijn lieuen
eñ ſeer gheminden brueders wtuercore̅ in
chriſto iheſu onſen lieuen heer onſen ghe/
ſontmaker ende verloſſer omme deſe ſeue̅
hinderen ende perikelen daer wij mede ge
hindert worden vanden thien gheboden
onſes lieues heren iheſu chriſti. daer wijſe
niet volcomelicken houden en moghe̅ of
konnen. alſoe als wij oec ſchuldich waren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

te doen. Soe is ingheſet inder heyligher karcken deſe ſeptuageſima in hulen ende in ſchreydẽ eñ in anderen ghoedẽ wercken der penitencien iaerlijcs te beghaen. Jndẽ welcken tide dat hoechtidelicken alleluya niet gheſonghẽ en wert. eñ men leeſt inder karcken die iammerlicke hiſtorie hoe dat õs eerſte olders adam eñ eua dat ghebodt des almachtighẽ godes indẽ aertſchen paradiſe braken. ouermits raet eñ bedrochlijken liſt des vmaledidẽ ſerpẽtes des boſen viants vander hellen. waer omme ſi ghe-worpen wordẽ vten paradiſe in dit arme eñ ſnoede ellendige dal der tranen in groter ellenden.

Van tweerhande ſlaep Als vanden ſlaep ons lieues herẽ iheſu criſti die hi ſliep aen dẽ heylighẽ cruce. eñ vãden ſlaepe die ons eerſte vader adam ſliep indẽ aertſchẽ paradiſe.

Sermoen. ij.

Je heer ſende in adam enen ſlape doẽ hi van zÿnẽ ribbẽ eẽ wijf maken woude. Oeck mede ſoe ſliep onſe lieue eñ ghenadige gheſontmaker iheſus criſtus aen den cruce doe ſine ſide doerſtekẽ wort eñ wi mit ſinẽ bloede v-loſt wordẽ. wãt hi is gheworden die ãder-de adam. Mer daer en is gheen õderſceyt tuſſchen deſen tween adams. eñ haerder twier ſlaep. Wãt dat ſlaepen des eerſten adams ſchÿnt gheweeſt te hebbẽ in hogẽ godlijcken ſchouwen. Mer criſtus iheſus õs gheſontmakers ſlapẽ die was in rech-ten minnelicken eñ lieflickẽ mededoghen ſoe dat die ſlaep des eerſten adams was inder godlicker waerheyt. mer die ſlaepe iheſu criſti des anderen adams de was in der godlijcker lieften. Eñ beide deſe is god

Want ſinte iohãnes die ſeit in zÿnre epiſtelen. God is die godlicke liefte eñ minne Eñ õſe heer iheſus criſtus ſegt indẽ ewangelio. Jc bin die wech die waerheyt eñ dz leuen. Dat criſtus iheſus õs ghe-ſontmaker aldus wt puerder lieften ende oec mede wt puerder minnen heeft geſlapen daer en twiuelt gheen kerſten mẽſche aen. want dat hi ruſte dat ruſte hi als een leeuwe. mer niet als een leeuwe die vwõnen was mer als een vwinder die wt zÿn eyghen macht ſine ſiele opghaf eñ oec mede den ſlaep des dodes willichlickẽ aen nã Mer wat ſullen wi ſegghẽ of ghelouẽ vã den ſlaep dẽ god ſende in adam. in welkẽ ſlaep hi niet en beuoelde dat õs gheſont-maker god die heer een ribbe wt zÿnder ſiden nam daer hi eua van makede.

Weet brueders dat mi dũcket dz deſe ſlaep anders niet en was dã een beſcouder onwãdelbare waerheyt. eñ oeck mede een afgrõt der õtſprekelicker godliker wijſheyt die alle den lichamelijken ſinnen eñ vſtanden ſeer hoge te bouẽ ghaet. daer hy ſuetelickẽ in õtſlapen ghewordẽ was. dat men oeck mede vten woerdẽ die hi ſeluen nae ſeyde alrebeſt mercken mach. Want die woerdẽ die hi ſeyde doe hi weder was ghecomen bewiſen wel waer dat hi hadde gheweeſt. doe hi recht als of hi vten wijn-kelre quame wtruſpende dat grote waerdighe heylighe ſacramẽt dat alſoe langhe nae dien tiden die heylige apoſtel ſint paulus exponeerde van criſtus ende oeck me-de vander heylighet karcken. Adã die ſeyde dat is nu ymmers een bot ofte een been van minen beenen of van minẽ botten. ende ſonderlinghe oeck mede een vleyſch van minen vleyſche. Hier omme ſoe ſal een menſche vader ende moeder

laten eñ hi ſal bliuen bi ſinen echten getru
weden wiue. eñ ſi ſullen twee weſen i enen
vleyſſche   Myn lieue eñ ſeer ghemin
de brueders in criſto iheſu dũcteto dat deſe
man te mael ſeer gheſlapen hadde die al/
ſulcke woerdẽ ſprack doen hi uten ſlaep õt
ſpranck. Hi mochte mit rechte vele bet die
woerdẽ ſprekẽ die in cãticis gheſcreuẽ ſtaen
Ego em̄ dormio. ſed cor meum vigilat Ic
ſlaepe mer myn herte waket. Dit ſegge ic
ſonder voer oerdel of daer yemãt anders
van voelen woude. Sõderlinghe oft daer
yet anders vã gheſcreuen worde gheuõdẽ
inder eerwaerdigher heyligher ſcrifturen
Mi dũcket ymmers dat dit gheẽ ge
meyn ſlaep en was. noch oeck mede nyet
ghelijcs en hadde mit õſen droem die ons
niet en comẽ van enighen godlicken ſcou
wen noch oeck mede van groter barmher
ticheyt onſer herten mer meer vã ghebrekẽ
onſer mẽſchelicker crancheyt. welckẽ ſlaep
eñ droem noch die godlicke waerheit noch
oeck mede die godlijcke mynne eñ liefden
in ons niet en werckẽ. mer õs crancheit eñ
oeck mede õſe noetdruftticheyt. wãt daer
is een ſwaer iuck gheleyt op adams kindẽ
eñ op õs gelijken dat indẽ beginne niet en
was op den eerſten adam dat nu is op ſi/
nen kinderen. wãt wat en is den ongeual
lighen mẽſcẽ niet ſwaer dent groet arbeyt
is dat ſi leuẽ. dien dat nochtãs wenich mẽ
ſchẽ ſcinen te achtẽ. eñ nyemãt en wil ghe/
uoelen dat ghebruken deſer wtwendigher
ſinnelicheyt alſoe laſtich eñ alſoe ſwaer is
datſe nyemãt en ſoude moghẽ draghẽ. tẽ
ſi dat mẽſe mit ſtadelicker wandelige wat
verlichte. want wat dinck mach hier õder
die zonne weſen dan arbeyt ende pine. eñ
ſonderlinghe ymmers oeck mede groten
quellinghe des gheeſtes. daer dz alreſwaer
ſte is daer die nature aldermeeſte genoech
ſte in ſchijnt te hebben als die voedinghen
des vleyſſches. Want hoe ſoet eñ hoe ghe/
noeghelike der naturen deſe dinghen zijn
dat bewiſet die bitterheyt des afſcheydẽs
die den menſchen alſoe ſwaer eñ alſoe on
uerdrachlijcken is.   Daer omme ſoe
en ſegt die apoſtel niet ſimpeliken dat lich
aem. mer dat brekende lichaem dat beſwa
ret die ſiele. Daer wij wt merckẽ moghẽ dz
die eerſten menſchen hier ghenen noet vã
en haddẽ alſoe langhe als hi godes gebot
niet ouerghetredẽ en hadde daer hi nochtã
een ſteruelic lichaem droech. wãt ſoe lãghe
ſtõt hi in groter vryheyt tuſſchẽ die ouerſtẽ
eñ oeck mede den nederſten dinghẽ. alſoe
dattet hem gheen arbeyt en was die god
licke dinghẽ te ſcouwen eñ totten nederſtẽ
dinghen mit gheender quader gheneighe
licheyt en wort ghetoghen want die ouer
ſte dinghen mochte hi lichtelijcken doerſiẽ
mit zijnre natuerlicke puerheyt eñ ſubtijl
heden. eñ die nederſte dinghen ſette hi elckẽ
daer ſi ymmers hoerdẽ. als daer hem god
die almachtighe heer machten ouer had/
de ghegheuen. Want ſiet die dieren wordẽ
tot onſen eerſten vader adam ghebrochtet
dat hi enen yeghelicken dier elc biſonderli
ghe ſinen naem ſoude gheuen. Hi en wor
de oeck mede van gheender curioſicheden
daer toe ghetoghen.   Weet myne
lieue eñ ſeer gheminde broeders in chriſto
iheſu onſen heer Aldus ſoe en iſt nu in õs
niet. die reden die ons god heuet ghegeuẽ
die en is oeck mede ymmers ſonderlinge
niet ghanſelijcken vry. daer omme moet
ſi altoes hier ſtrijden ende vechten. want ſi
wordet vanden nederſten dinghen oeck te
ghẽs harẽ wille geholden. mer vãdẽ ouer
ſten dinghẽ wort ſi alſoe onwaerdich ver/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dreuē ſoe dat ſi die nederſte dingē niet ſon
der pinē eñ hertſeer latē en cā eñ die ouerſte
dinghē niet ſonder arbeŷt ghenakē en cā.
Aen dāder ſide lidic groet ghewelt vādē ge
nen die mŷn ſiel ſueckē ſoe dat mi vā noet
is te ropen. Jc arme mēſche wie ſal mi v
loſſen vādē lichaem des dodes. Nu ſuldi
bruedeꝛs wetē dat ōs eerſte vaō adam ſue
telickē ſlapēde was indē godlickē dinghē
ōderſceidēde alle dier elc bi ſinē naē. So de
de oec abꝛaham doe hi god ſacrifici offerē
ſoude. die dierē ſceŷde hi mer die vogelē nz
Eñ martha was ſeer becommert mit vele
dinghen mer een was haer noet. Alle deſe
ſullen een eŷnde hebbē als die ouerſte vol
heŷt coemt. eñ alle deŷlinghe der heŷliger
ſtat godes vā iheruſalem ſal veniget woꝛ
den in dat ſelue. mer hier en binnen ſoe is
die gheeſt der wŷſheŷt niet alleen enich
mer oeck mede menichuoldich die de iwē
dighe dinghē te ſamē knoept mer die wt-
wēdighe dinghen onderſcepdet. Nochtās
eñ daer omme ſoe is ōs immers noet ōs
ſtarck te makē mittē ouerſtē dinghē eñ ōs
te keren ŷmmers vādē nederſten dinghē.

Mŷn lieue bruedeꝛs beŷde deſe wer
dē ōs bewŷſt indē beghī der heŷliger karc-
kē daermē vā leeſt dat die grote menichte
der ghelouiger mēſchē was een hert eñ eē
ſiele eñ mē ghaf enē ŷghelickē mēſche dat
hem vā noede was. dat die deŷlinghe dier
dieren bedudet   Lieue bruedꝛs hier
omme bidde ic v dat in ōs ŷmmers altŷt
eenheŷt ſi eñ eendꝛachticheŷt der hertē endē
der ſielen. Jn dien ſullen dā ōſe binnenſte
hertē venighet weſen omme dat wŷ ŷm-
mers alle een ſullen beminnen eñ lief heb
bē eñ oeck mede dat wŷ hem ŷmmers be
uoelen eñ aenhanghen ſullen Want ſo en
can dan die wtwendighe menichuoldich
heŷt niet ſcandelikē weſen eñ ſi en woꝛtter
niet in gheſcandaliſeert als een ŷeghelikē
zŷn lidē heeft. eñ vandē wtwēdighē dingē
een ŷghelickē zŷn gheuoelen heuet. want
een ŷghelic mēſche heeft ſine gracie biſon-
derlinghe van gode. Alſoe als die ledē eēs
mēſchen niet een werck en hebbē. nochtās
ſoe can die grote eendꝛachticheŷt dŷer her
ten alle deſe menichuoldicheidē te ſamen
knopē in een ouermits dē lime der groter
godlicker ghenaden minnen eñ liefte n. eñ
dē bāt des vꝛeden.

Jndē beghī des vaſtēs eñ vāder hei
ligher vaſtē ſcriuet die heŷlighe man ſinte
bernardus die eerwaerdighe honichuloe-
dighe doctoer vŷf ſermonē

Hoe dat deſe heŷlighe oefeninge
des vaſtēs niet alleē aen en ghaet enē ŷge
lickē mēſche biſonder. mer allē kerſtē men
ſchē euen ghelŷck.

Sermoen. i.

Irelietſte eñ ſeer gheminde
bruedeꝛs in criſto iheſu ōſen
lieuen heer ōſer gheſontma
ker Hudē ſoe beghinnē wŷ
die gloꝛioſe tŷt vāder heŷligher vaſtē. dat
ŷmmers een tŷt is der gheeſteliker ridder
ſchap allen kerſtenen eñ oeck mede ghelo-
uigher mēſchē. Deſe heŷlighe oeffeninge
en hebbē wŷ niet elck biſonderlinghe aen
ghenomen. ſi ghaet ōs allen euen ghelŷc
aen die daer zŷn inden heŷlighē eerwaer-
dighē kerſtenē gheloue. Hoe en ſoude ihe-
ſus criſtus onſe lieue heer onſe gheſōtma
ker ŷmmers niet ghemeen weſen allē dē
ghelouighen ghoeden kerſtenen mēſchen
Hoe en ſoldē die ledē niet willichlikē ende

gheerne naeuolghen haer hoeft. Hebben wÿ veel ghoedes vā deſen hoefde ontfanghen waer omme en ſouden wÿ dan oec niet quades om ſinen wille mit hem lÿdē Willen wÿ dat van ons werpē daer lidēs in gheleghē is. ende allene mit ōſen hoefde ghebruÿkē dat ons ghenuechghelÿckē is. wÿ ſullen daer mede bewÿſen dat wÿ des ſalighē hoefdes niet waerdich en zÿn dat iheſus criſtus onſe gheſontmaker is. Want alle dat hÿ doet ofte oec mede alle dat hÿ lÿdet dat is al voer ons arme ſnode ſundighe menſchē. die anders niet dan wormkens der aerden en zÿn. Ende iſt dz ſake dat wÿ inder wercken onſer ſalicheit niet mit hem arbeiden en willen. waer in ſouden wÿ dan hem behulpelic willē weſen of oec mede ÿet mit hem moghen arbeÿden. Ten is ÿmmers niet groet dat ghi gheerne wilt vaſten mit criſto iheſu die mit hem ſitten wil in de ewige glorie des hemels aen zÿnder tafelen Ten is niet groet dat die leden wat lÿdē mit haren hoefde daer ſi medee hopen gheglorificeert te werden. Tis een ſalich lit dat in allen dinghen altoes pÿnt aen te hanghē deſen hoefde. endē hē gheerne volget waer dat hÿ voer ghaet. Want wat lit vā deſen hoefde af gheſneden wert dat moet ÿmmers altehandes mede beroeft werdē vā den gheeſte des leuens eñ hÿ moet ſteruē Want enich lit dat niet aen en hanget an ſinen hoefde. eñ daer of is gheſceÿdē wat ſal hem dan comē die gheeſt des leuens. Doch dat lit en ſal niet weſen ſonđ hoeft. mer daer ſal altehandes wel ÿemant weſen die dat afgheſnedē lit aen hem ſal trecken ſoe dattet niet ſonder hoeft en ſal weſen. Die bitter wortel ſal al weder wtſpruÿten. eñ dat venÿnde hoeft ſal al weder groÿen. Jck ſegghe dat hoeft dat van den ſtarcken wÿne was te treden. daer de moeder die heilige kercke bÿ verſtaē wert Ende dan te tredet ſi dat quade venÿnde hoeft als een mēſche in haer anderweruē ghebore wert in enē hope des ewigē leuēs die vā zÿnder lieuer natuerlicker moeder eē kint des toernes wert ghewōnen.

Daer machmen ſien ÿſſer ÿemant die opene oghen heuet eñ die dingē geeſtelike aen ſien can een zeer veruaerlic meer wonder als eēs menſchē lichaem dat heft eens duuels hoeft Eñ oeck mede daer en bouen ſoe ſullen die laetſte alſulckes menſchen veel argher weſen dā zÿn eerſte waren. Als dat venÿnde ſlanghen houet dat of gheſneden was mÿt ſeuene noch veel boſer hoefden weder comet.

Mÿn lieue eñ zeer gheminde brueders in chriſto ieſu onſen heer. wie is daer die niet en beuet daer vā als hi hoert. Sal ick aldus ÿmmers nemen die ghebenedide leden criſti ende makenſe leden der duuelen. Sal ick dan af gheſneden werden vā den lichaem criſti iheſu ende ſal ongheuallighe een lit des duuels werden. Deſe hatighe wādelinghe de moet altoes veer weſen. Tis mÿ te mael ghoet die aen te hanghen o glorioſe godlicke hoeft die bouē al gebenedÿt biſte inder ewicheit. daer die enghelen altoes in begerē te ſchouwē Jck wil di nae volghē waerſtu henē gaeſte. al ghingheſtu middē i den vuere ic wil van dÿ niet gheſceÿdeu weſen ende geen quaet en ſal ick ontſien want du mit mÿ biſte. Du draghesſte alle mÿne pÿnen endē du lÿdeſte oeck mede alle zericheden voer mÿ Du biſte voer ghegaen doer dat enighe ghat der zwaerder paſſien. op datſtu dÿnen naecomēden leden dē wech ruÿm

ende wÿde ſoudeſt maken Wŷe ſal ōs
dan ſcheŷden van der mŷnnen chriſti ihe
ſu onſes gheſontmakers. Want die mŷn
ne is dat properlÿcke ouermits welcke al
le dat lichaem doer alle ſine ledē waſſchet
ende reŷnighet indē ghebenediden ē glo
rioſen here. Dit is die goede lÿm daer ŷſa
ŷas vā ſegt. ouermits welckē dattet goet
ende oeck mede vrolic is brueders in een
te wonen. Dit is die ſeue die vandē hoefdē
neder vloŷet indē baerde. ē voert inden
nederſtē ſlippē des cledes. op dat daer geē
deel cledes en derue die ſalighe ſaluinghe
In deſen ghebenedidē hoefde is volheŷt
der graciē van welcker volheŷt wi alle ōt
fanghē hebben. In deſen ghebenedŷden
houede is die zonne alder ghenadicheŷt
ē oeck mede die fonteŷne der godlÿcker
ewigher barmherticheit die nŷemant wt
putten en mach. In deſen waerdighen
hoefde is grote ouervloedicheit aldergeeſ
telÿcker ſaluinghen. alſoe als daer geſcre
uen ſtaet. Dÿn god o god heeft di gheſal/
uet mit olÿ der blÿſcappen bouen alle de
ghenen die dÿnder deelaftich zÿn.

Dit hoeft mÿn lieue ende zeer ghe/
minde brueders dat die glorioſe almach
tighe hemelſche vader alſo ouervloedelic
ke gheſaluet heuet dat en vermide maria
magdalena oec mede niet te ſaluen. ende
die diſcipulen ſprakē wat op mer die god
lÿcke waerheit antwoerde den diſcipulen
ende ſeide. dat ſi een ghoet werck hadden
ghedaen. Ende ſiet wat onſe ghebenedi
de ghenadighe heer inden ewangelio ōs
no ghebŷedet. Alſtu vaſtes ſegt hŷ ſoe ſal/
ſtu ſaluen dÿn houet. Ende dit is ene
grote waerheit. die geeſt godes is op hem
ende hŷ heeft hem oeck mede geſaluet en
de nochtans als hŷ den armen predicket
dat heŷlighe ewangelium der ſalicheŷt
ſoe ſegt hÿ aldus. Alſt du vaſtes ſoe ſalue
dÿn houet.

Gode den almachtighen ewighen
vader den behaghede zeer wel in ſinen lie
uen ende gheminden enighen zoen. ende
doe die ſtemme des vaders wert gehoert
inder lucht. doe quam die heŷlighe gheeſt
neder inder ghedaenten van eender duuē
Ende meendŷ datter doe gheen chriſma
en ſoude weſen doe chriſtus ſelue wert ge
dopet. ē die waerde troeſter die heŷlighe
gheeſt quam daer ende hŷ bleef op hem.
ende wŷe ſoude dan daer aen twÿfelen
hŷ en ſaluede hem mitten heŷlighē chriſ/
ma dat is mitter heŷligher olien. Dit is
mÿn gheminde zoen ſprack die almach/
tighe ewÿghe ghebenediden vader daer
mŷ zeer wel in behaghet.

Brueders dit is dan die ghoede roe
ke der ghenadigher godlicker ſaluen. Die
hemelſche vader die heeft ſinen ghebene/
didē ewighen zoen gheſaluet bouen alle
dŷe ghene die zÿns deelachtich zÿn. want
ſonderlinghe heeft hem daer in behaghet
Want god die hemelſche vader beminet
ende lief heuet den zone mŷt zÿnder god
lÿcker lieften ende mŷnnen. welcke lŷefte
allen eertſchen creaturen onbekent is. en
de bouen al die anderen heuet hi hem ge
ſaluet. ende hŷ heuet op hem vermenich/
uoldighet die gracie der ghoedertierēheit
ende oeck mede der ſachtmoedicheit ende
oeck zeer der waerdigher ſueticheŷt ende
die ŷnnerſte ſoe heeft hŷ ouervloedelÿke
veruollet mit groter barmhertichedē en
de mŷt ghenaden. ende hŷ heeft hem oec
al gheſaluet ons neder gheſent den hŷ be
weſen heeft te weſen vol van gracien ende
alder ghoedertierenheit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Aldus myn lieue brueders ſoe is ō
ſen houet chriſtus iheſus onſe geſontma
ker gheſaluet van ſinen almachtigen he/
melſchen vader. ende nochtās ſo begeert
oec mede van ons gheſaluet te weſen endē
hi ſegt aldus. Als ghi vaſtet ſoe ſalſt v ho
uet. Begeert die fonteyne water van enē
cleynē riuierkē. Ja hi ſonder twiuel. Of
ick mach ſeggen dat hi weder eyſchet dz
hi heeft ghegeuē. die riuieren lopen weď
in die fonteyne daer ſi wt ghecomen zijn
op dat ſi weder moghē vloeden. Alſoe
en eyſchet criſtus niet van ons dat hy ōs
eens heft gegeuē of hi des ꝑets myn had
de. Mer daer om eyſchet hi van dē weder
dat hi dē eens heeft gegeuen. op dattet di
niet verloren en werde dat hi dē geuet al/
ſuys hē gheerne weder gheueſt. Want
die wateren der riuierē vvoulen als ſi ſtille
ſtaen mer als ſi hoghe waſſen dan werdē
ſi weder lopende. Alſoe iſt ſonder twijfel
ſo iſt nut der gracien godes. Kerē wi haer
niet weder tot gode daer ſi ons vā is ghe
comen ſi gaet ons niet alleen te niet. Eñ
den ghenen die ondancber is van graciē
die hem god had ghegheuē. de en werdet
niet alleen niet meer ghegeuē. mer dat ſel
ue dat hem was ghegheuen coemt hem
meer te ſcaden dan te bate. Mer ſoe wye
dat trouwe is in dat cleyne luttighe dat
hem god die heer ghegheuen heuet gode
daer van te dancken eñ te louē dē maket
hi waerdich noch meerder gracien te ont/
fanghē van hē. Salft daer omme dijn
hoeft. eñ alle ſynnicheit eñ geeſtelijcke gra
cien die du in dē beuoeleſt ſtorte weder in
dē ghenē die bouē di is. op dat ſi dē te me
nichuoldigher weder thoe mogē vloyen.
Salue dijn houet. dat is te verſtaē aldus.
alle die gracien eñ gauen godes dieſtu in
dē voelſte ſcrijf hem toe. eñ en ſueck in ge/
nen dingē dijne glorie mer altoes die glo
rie des heren. Die ſaluet criſtū die criſtus
goede roecke is in allen ſteden.

Ghedenc dat deſe woerdē ons herē
ſonderlinghe gaen teghēs die ypocriten.
want hier volghet nae. Eñ en wilt v niet
drouich maken als die ypocrite doen. Hy
en verbiet ōs niet dat wy niet drouich we
ſen en ſullen. mer de droefhede der ypocri
ten die alleen in dē aēſichte is die en prijſt
onſe heer niet. Mer van dier ſaliger droef
heden ſo ſegt die ſcrifte. Dat herte des wij
ſen mānes is gheerne daer droefheit is.
Endē ten berouwede die apoſtel ſinte pau
lus niet dat hi ſinē diſcipulē bedroeft had
de om des wille dat ſi bedroeft waren tot
haerder ſalicheit. Sulck en was niet die
droefheit der ypocriten. want haer droef/
heit en coemt niet vten hertē. mer ſi is al/
leen inden aenſichte. Want haer aenſicht
dat ontſetten alleen. Daer omme merc
dat onſe heer niet en ſeyde en wilt nz dro/
uich weſen. mer en wilt v niet venſen dro
uich te weſen als die ypocriten doē. Wāt
dat is ene gemeyne maniere vā te ſprekē
datmen gemeēlic ſegt. Hi maect hem dro
uich of hi maect hem ſeluen groet Ende
die dē ſalich maken dye brenghen dē op
dwalinghe. dat al meer meent geueēſtheit
dā die gherechte waerheit. Mer nv alſtu
vaſtes ſoe ſalue dijn hoeft eñ waſſce dijn
aenſicht. die ypocritē ontſettē haer aēſicht
mer di wert ghebodē zijn aenſicht te waſ/
ſchen. Bij deſen aenſichte v̄ſtaetmē
die wtwēdige wāderinge die mē opelike
mach ſien. Ende dat aenſicht pijnt hem eē
yghelijc ghetrouwe knecht godes te waſ
ſchen ende ſchoen te houden. op datmen
niet aē hem en ſie daer hē yemāt aen can

ſtoeten. Mer die ypocrijt ontſet zijn aen/
ſicht op dat hy wat ſonderlinghes voer dē
menſchen ſoude thoenen. Oeck ſoe en
ſaluet hi zijn hoeft niet. want ſinen prin/
cipael meyninghe en is criſtus niet. mer
dat hi ſelue vanden menſchen mocht ghe
preſen eñ groet geacht werdē. daer alleen
al die ghenuechte zijns hertē op ſtaet. Of
want dat opēbaer is criſtus der ypocriten
hoeft niet en is. eñ alleen ſine ghenuechte
daer op ſtaet vā den menſchē ghelouet te
werden. ſo machmē het ſegghē dat ander
menſchen zijn houet ſaluen dan hy ſelue
Die dwaſe ioncvrouwen die ſeydē tot dē
wijſen. Gheuet ons doch wat van uwer
olyen. Waer omme ſeyden ſi dat brue
ders. dan dat ſi ſelue in haren vaten ghē
oly en haddē. Mer ghoeden wijſen ionc/
vrouwen en behoerdet niet toe ſulcke oly
te gheuen. want dat ſi niet en willen dat/
ment hem doet dat en willen ſi nyemant
doen. Hoert wat die heilighe prophete hi
er van ſegt den god die heymelicheit zijn
der wijſheit gheopenbaert hadde. Dye
oly des ſunders en ſal nz vet makē mijn
houet. Alſulcke oly copen die ypocriten
daer onſe heer van ſegt. Jck ſegget v voer
waer ſi hebben haer loen ontfanghen. Si
ontſetten haer aenſicht op dat ſi ſchijnen
moghen voer den menſchen dat ſi vaſtē.
Syet in deſen corten woerden werden ſy
ypocriten ghemercket van haerder ſonđ/
linghicheit ende beruſpet vā haerder ydel
heit. Syet oec hoe wy in deſen cortē woer
den gheleert werdē goede werckē te doē
beyde voer gode eñ voer dē mēſchē.

Salue dijn hoeft endē waſſche dijn
aenſicht. dat is. Alſoe leue van buyten
voer den menſcen onberuſpelijcke dat dij
ne oterſte meyninghe ſi die gracie godes
te verwerue. eñ niet dijn glorie mer dijns
ſcheppers altoes te ſuecken. Men mach
oeck op een ander maniere bi den gewaſ
ſchen aenſichten wel verſtaen ene pure rei
ne conſciencie. ende by den ghesalueden
hoefde een ynnich herte. ende ſo machmē
mercken dat in deſen woerdē twyerhādē
ghebreken der ypocriten beruſpet werden
Want ſommighe menſchen de vaſtē om
ydel glorie te vercrighen. ende deſen wert
gheſegt dat ſi haer aenſichte waſſchen ſul/
len. dat is dat ſi de wercken der doechden
die ſi doen van buyten ſchoen ſullen ma/
ken van alder onreynicheit der ydel glo/
rien. Ende ſommighe menſen vaſten mz
onuerduldicheit ende oeck mede mit bit/
terheit. endē deſen ſoe ſegget onſe heer toe
dat ſi haer hoeft ſaluen ſullen.

Dat hoeft dat is die principael me
ninghe des herten dat dan geſaluet wert
als die menſchen al ſine ghenaden in go/
de ſuecket. Dunct dij dit nyeuwe weſen
dat wy ſeggen dat wy onſe hoeft mit vaſ
ten ſaluen ſullen. Jck ſegghe noch meer
dat wy onſe hoeft oeck mede vet maken
ſullen mit vaſten. Hebdij niet gheleſen
datter gheſcreuen ſtaet. Hy ſalſe voeden
in hongher. Aldus ſoe is dan dat vaſten
des lichames saluinghe des hoefdes endē
ghebrec te lyden indē lichame is ſpijſe der
ſielen. Waer om en ſoude ict nz goede ſal
ue hyeten. daer die diepe dootlijcke wōdē
der ſielen mede ghenesen werden. eñ dye
vſtuerde conſciencie mede verſaftet wert.
Die ypocriten copen mit harē vaſten oly
der ſundarē. mijn vaſtē en is mi niet oely
want het is mijn oly daer ick my oec me
de ſaluen ſal. Soe ſalue dijn hoeft datſtu
niet en murmureerſte noch oeck onuer/
duldich en werdeſte. Ende niet alleen

dat. mer gloriere oeck als di wat lydens
toe comet ſo nochtans datſtu di ymmer
huedeſſe voer alle ydele glorie op dat dyn
aenſichte reyn ē vāder olŷ des ſunders

Hoe dat wŷ ons ſullen bekeren tot
gode den almachtighen heer mŷt vaſten
ende mit beden.

Sermoen.ij.

BEkeert v tot mŷ in al uwer
herten. in vaſten. in ſchreydē
eñ in droefheden. eñ ſcoert v
herten eñ niet v clederē. Wat wil dit bedu
den lieue brueders dat die heer ōs gebŷet
dat wŷ ons aldus tot hem ſullen keren.
Hŷ is ouer al ende hi veruollet alle dinck
ende daer en bouen mach hŷt al begripē.
Werwaert ſal ic mŷ keren here god op dz
ick mŷ tot v bekere. Clŷmme ic op inden
hemel ghi zŷt daer. gae ick neder inder hel
len ic vŷnde v oec mede daer.

Wat iſt dan dat ghi ons ghebiedet
lieue here dat wi ons tot v bekeren ſullen
opwaert of nederwaert aen die rechter ſi-
de of oeck mede aen die luchter ſide.

Brueders dit is een raet godes endē
oeck ene heymelŷcke leringhe dŷe alleen
den vrienden thoe gheſprokē werdet. Tis
ene verborgene ſake vanden rŷcke godes
die den apoſtelē in haer oren geſegt wort.
Want den ghemeynen ſcharen ſprac on-
ſe heer alles in parabolen Ten ſi ſeyde on
ſe heer dat ghi v bekeert ende werdet als
een cleyn kint ghi en ſult niet ingaen int
rŷcke der hemelen. Nu bekenne ic claerlic
waer onſe heer wil dat wi ons toe bekerē
ſullen. Wāt tot enen cleinen kinde wil hi
dat wi ons bekerē. op dat wŷ ſoe vā hem
moghen leren dat hŷ ſaftmoedich is endē
oetmoedich van herten. want daer toe is
ons dat cleyne kindeken ghegeuen

Deſe ſelue is oeck groet mer inder
ſtat des heren daer thoe wert gheſproken.
Wes vrolic ende loue heilighe woninghe
o ſion. want middes in dŷ is groet die hei
lighe god van yſrahel. Wat wiltſtu ſnode
menſche opgheblaſen weſen wat wiltſtu
dŷ ſonder ſaken ſeer verheffē wat wiltſtu
hoghe dinghen ſmaken. ende oeck mede
zeer hoghe ſien daer di niet goedes van en
ſal comen. Die heer is groet mer ſo
en wert hŷ di niet voer geſet. Sŷne groet
hede is zeer louelŷc mer ten is dŷ niet nut
te datſtu dŷ dier ſoudeſte willen geliken.
Sŷne groetdadicheit is hoge vāheuē. mer
dier en moghestu no niet ghenaken. endē
al woudeſtu dŷ ſeluen te rŷten ende ſcho
ren du en mogeſte dier niet ghelŷc werdē
Die propheet ſegt inden ſalm aldus. dŷe
menſche clŷmmet op totten hoghē hertē
ende god ſal verhoghet werden. Die heer
is zeer hoghe eñ hi ſiet aen die oetmodigē
mer die hoghe ende die houerdighen ſiet
hŷ eñ bekent haer van veers. Ende daer
omme ver oetmoedighe dŷ ſo moghestu
hem begripen. Dit is claerlŷcke die
godlŷcke ewe ende om deſe ewe verwach
te ick di here. Ware den hemelſchen enen
zeer hoghen wech voer gheſet daer ſi doer
moghelle ghaen om te ſien dē heylgeuer
godes hoe zeer ſolden ſi dan daer nae pŷ
nen omme hoghe te werden hoe vredelic
ſouden ſi malcander neder ſlaen ende on
der die voeten tredē hoe onſcamelŷke ſol
denſe mit handen ende mit voetē opwert
crupen ende arbeyden omme hoghe te co
men ende ander menſchen bouē te gaen
Doch ſoe ſie wŷ alle daghen dat den ghe
nen die bouen al ander menſchen willen

weſen zeer veel wederſtotes moetet. ende
zeer veel menſchen vinden die teghens hē
voelen. ende ŷmmers alſoe zeer arbeŷdē
omme hoghe te weſen. Mer daer en is
niet lichter dan hem te veroetmoedighen
die daer liefte ende minne thoe heeft. Eñ
dit is een woert mÿn alderliefſte brueds.
dat ons gheen onſchult en laet hebbē. eñ
daer wŷ niet teghens en moghē ſegghē.
Mer laet ons nv ſien wat ī manieren wi
ons tot deſen cleŷnen kŷndeken dŷe een
meeſter is der ſaftmoedicheit ende der oet
moedicheit ſullen bekeren. Bekeert v tot
mŷ ſegghet die heer. in al uwen herten.
Brueders hadde onſe heer alleen gheſegt
bekeert v tot mi ende en hadde hi daer nz
meer aen gheſegt. wŷ mochten bŷ auon
turen daer dan wel op vrilicken antwoer
den. Sŷet wÿ hebben ghedaen dat ghÿ
ōs hŷetet doē ſegt nv voert wat ghi meer
wilt ghedaen hebben. Mer nv als ick die
woerden ons heren te rechte aēſie ſo merc
ke ick wel dat hŷ ons vermaent tot eenō
gheeſtelÿcker bekeringhe. dŷe op ghenen
enen daghe volbrocht en mach werden.
Ghaue god die heer dat wÿſe in al onſen
leuen dat wŷ hŷer in deſer eerden leuen
mochte volbrenghen. Want in onſe beke
ringhe alleen van buŷten ſoe en is ſi van
gheender waerdē. Tis een forme ende vē
ſchÿn van bekeringe mer die rechte waer
heit en ſtaet daer niet in. Want daer is eē
ſchÿn inder goddienſticheit ende niet die
gherechte doechde.

Dat is wel een onſalich menſce die
alleen ruſt inden dinghen van binnē endē
niet en acht aen te mercken hoe dattet vā
bŷnnen mit hem ſtaet. ende hi waent ſoe
dat hŷ wat is als hi niet en is. ende hi ver
leŷdet ſoe hem ſeluen. Jc bŷn wtgheſtor-
tet, als water ſegt die propheet in den per-
ſone ſulcker menſchen ende al mŷne ghe
beente zÿn verſtroŷt Ende een ander pro
pheet ſegt oeck mede van alſulcken men-
ſchen. Die vreemde hebben alle ſine ſtarc-
heit op ghegeten ende hi en wŷſtes niet.
Want dat ſchÿnt van buŷten ſien ſi alleē
aen. ende oec meŷnen dattet alſe te ſamē
ghoet is. mer ſi en gheuoelen niet den ŷn
wendighen ende den verborgē worm die
alle dat ghoede dat daer van bŷnnen we
ſen ſoude te knaghet ende oec mede te bŷ-
tet ende verdoruet. Ende dat habÿt ende
die crune bliuet als ſi waren. men ſinghet
ende mē leſet als dat behoert mer dat her
te is veer van gode Merc daer om-
me wÿſlicke aen di ſeluen waerſtu mŷn-
ne thoe hebſte ende oec mede waer datſtu
meeſt voer beanxt biſte. waerſtu dÿ meeſt
van verblideſt of waerſtu di meer van be
droueſt. ende ſoe ſultſtu vinden dat onder
den gheeſtelÿcken ſchÿn den du. van buŷ
ten draghest een waerlÿck herte bedecket
is. ende onder deuote die cleder der beke-
ringhe een verkeert herte. wāt al dat ghā-
ſe weſen des menſchen ſtaet in deſen ghe
neŷghelicheden. Ende ick meŷne dat mē
ſoe verſtaen ſal dat god ſegt dat wŷ in al
onſen herten ons tot hem bekeren ſullen.
Onſe mŷnne ende oeck mede onſe lŷefte
ſal dā tot hem bekeret werden ſoe dat wŷ
tot ghenen dinghē mŷnne noch liefte ſul
len hebben dan alleen tot gode of puer-
lÿckē om godes willen. Onſe anxt ſal
tot gode ghekeert werden. want dat is eē
zeer groot verkeert anxt als wŷ oeck an-
ders ŷet ontſien dan god alleen ofte oeck
mede puerlÿcken om godes wille Des
ghelÿckes ſoe ſal onſe blÿſchap ende onſe
droefheit tot gode bekeert weſen ſoe dat-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

wij ōs vergēt vā ōblidē en ſullē dan daer
wij gode mede moghē ghenakē eñ vergēt
vā bedrouē dā daer wi vā gode mede wor
dē gheſceȳdē Wāt wat mach ōkeerder we
ſen dā die hem ōblidet als hi quaet doet. eñ
indē alrearghelſtē dinghē hem ōblidet eñ vro
lickē is. Eñ oec die droefheȳt die na dē vleȳ
ſche is die werct dē doot Biſtu drouich vo
re die ſundē dȳns euen mēſchē dats ghoe
dē droefheȳt. eñ ōblidē wi ōs vāder ghauē
der godlicker ghenadē dats heȳlighe blȳ/
ſchap eñ ſeker bliſcap. eñ oec mede een blȳ
ſchap indē heȳlighē gheeſt. Wij ſullē oec
wt bruederliker minnē eñ liefde blide we/
ſen alſt ōs euē kerſtē mēſche wel ghaet. eñ
drouich weſen alſt hem qualic eñ oeuel is
ghaēde. als daer gheſcreuē ſtaet. Blide to
weſen mittē blidē. eñ te ſcreȳdē mittē ſcreȳ
enden. Doch ſoe en is die wtwēdige
bekeringhe niet te ōſmadē wāt ſi en is ge/
ne cleȳne hulpe totter gheeſtelicker bekeri
ghen. Daer omme ſeȳde ōs heer indē ewā
gelio daer wij nu vā ſprekē doe hi gheſeȳt
hadde dat wij ōs in allē ōſen hertē to hem
bekeren ſoudē in vaſtē eñ in ſcreȳen. Oeck
brueders ſoe begheer ic dat ghi dat ſultwe
ten dat dit vaſten niet alleen en ſal weſen
vāeten eñ dricken mer vā alrehādē welluſt
des vleȳſſches. eñ voert vā allen ſundē eñ
ondoechdē. ȳmmers ōs is vele meer noet
vā ſundē te vaſtē dā vā ſpiſen. Mer daer is
een ghoet ſalich broet daer ic niet en wille
dat ghi vā vaſten ſult. op dat ghi ȳmmer
niet en ghebreket in deſen weghe den ghij
hebt begōnē te wāderē Iſt dat ghij tweet ic
meȳne broet ō tranē. wāt dat ewāgeliū
ſeȳt i vaſtē eñ ſcreidē. ōme dat ōs noet is te
ſcreidē voer ōs ſundē Oec ſullē wi ſcreȳdē
wt begeertē. ſo die ꝓpheet ſeȳt Mijn tranē
ȝijn mijn broet ghewordē alſmē mi dage/
lijcs ſeȳt waer is dijn god. Die mēſce en ſci
net gheen liefde te hebben totten gheeſteli
ken leuē dat hi anghenomē heuet die ȝijn
olde leuē daghelijcs nȝ en beſcreȳet

Iſt datſtu niet en ſcreȳdeſt ſoe ſchijn
tet datſtu niet en voelſte die wōdē dijnder
ſielen. eñ datſtu oec niet te rechte an en ſiet
ſte die quetſinghe dijnder cōſciencien. Eñ
dat die begheerte niet ſo groet en is die ſtu
hebſte totten ewighen leuen. iſt datſtu dus
niet alle daghen ȳnnichlicke ſchreȳende
daer omme den here en biddeſte. Ende
tis opēbaer dat die glorie di al onbekēt is
iſt ſake dat dijn ſiele niet en ōſmaet in eni
ghē tijtlicken dinghē ghetroeſt te worden
bent tot dat die ewighe glorie comet. Aldus
ſal die mēſche hoghe godlicke dinghē ſpe
culerē op dat hi god ōheffe in ȝijnder hertē
eñ hem ſoe daer in verblidē. Als daer ghe
ſcreuē ſtaet. Accedet homo ad cor altum ⁊
exaltabitur deus. Die mēſche ſal ghaen in
der dieptē dats tottē hogē herte eñ god die
ſal verheuē wordē. Eñ daer omme die der
hogher godliker ſpeculacien niet begripen
en cā die ſal ghaerne tottē ſermonē ghaen
omme daer vſtāt te lerē godlike dinghē te
ſmakē Soe dauid ſpreect indē pſalter De
claratio ſermonum tuorum illuminat ⁊
intellectū dat paruulis. O here die vercla
ringhe dijnder ſermonē die verlichtet den
hertē der mēſchē eñ ſi gheuet verſtāt dē cleȳ
nē eñ iōghē. Voert ſegt die ꝓpheet Scoert
v hert eñ niet v cleder. In welckē woerden
mē merckē mach dat die iodē hard waren
vā hertē eñ hieldē een wāwiſe lichtelic haer
cleder te ſcoren eñ niet haer herte. wāt hoe
ſoudemē die harde ſteinē hertē te ſcorē den
men niet en mocht beſnidē Scoert v hertē
eñ niet v cleder Is daer ȳemāt die ſinē wil
le alſte ſtijf ſet op enich dinck. hi ſnijde dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

harde hert ōtween mittē geeſtelikē ſwaer/
de daermen twoert godes bi volſtaet. Hi to
ſnide dat herde hert in vele ſtuckē eñ en ſta
niet ſoe vaſte op dat ene dat hÿ begrepen
hadde. Wāt anders en mach hi hem tottē
heer niet volcomelic bekerē dā mit ſulcken
ghescoerdē herten. Want alſoe langhe als
wÿ dat een niet en hebben ōtfangē, dat ōs
ghelooft is inden hemelſchen iheruſalem
daer alle die dinghen een zÿn. eñ dat ſelue
ſoe wordē ōs vele eñ menigerhāde dingen
ghebodē. eñ iſt ſake dat wÿ in enē miſdoē
ſoe worden wi in allen ſchuldich. Die wiſe
man die ſegt. Die gheeſt des heren die is
menichuoldich eñ daer omme ſoe en mo
gheſtu hem niet nae volghē. du en moſtes
di eerſt oec mede in vele ſtucken mogē deÿ
len Hoert nu hier mÿn lieue bruede
ren vā enen man die de heer nae ſinen her
te wtuercoren hadde Mÿn herte is bereÿt
ſeÿde hi here god mÿn herte is bereÿt Tis
bereÿt. wederſtoet vduldelikē te lidē. tis be
reÿt in allen voerſpoede hem wel eñ wiſe
licken te hebben. tis oeck mede bereÿt tot
nederheÿt. tis bereÿt in tÿtlicker hoecheÿt
eñ oec mede tot al dat ghi wilt ghebieden
wildi een ſcaepherder vā mÿ makē. wildÿ
mi een coninck ouer vele volckes maken
here god mÿn herte is bereÿt mÿn herte is
bereÿt. Wie is daer als die ghetrouwe da
uid die ghenc eñ quam als die conick hem
ghebоet Ende deſe ſelue dauid ſeÿde van
den ſundaren. Haer herte is als melck tho
ſamen gheronnen mer mÿn ghedachte is
here in dÿnder euwen ende ſonderlinghe
oeck mede in dÿnre wet. want daer comt
die herdicheÿt des herten van eñ alle hart
ſinnicheÿt. als een menſche niet aendeckē
en wil die euwe des heren onſes verloſſers
mer alleen ſinen eÿghenen wille.

Daer omme mÿn alreliefſte brue/
deren laet ōs ōſe herten te ſniden op dat
onſe cleder gheheel moghē bliuē Bi deſen
clederen ſoe verſtaen wÿ die gheware doech
den. wāt die gheware godlike minne dÿe
is een ghoet cleet Oec is ghehoerſaemheit
een ghoet cleet. Hi is ſalich die deſe cleder̄
wel bewaert. op dat hi niet naeket en derf
ghaen. Sÿ zÿn ſalich ſegt die prophete idē
pſalme den haer quaetheÿt eñ haer ſundē
bedect zÿn. Eñ vander minnen eñ liefte ſo
leſen wÿ dat ſi bedect die menichuoldich
der ſundē. Mÿn alreliefſte eñ ſeer ge
minde brueders in criſto iheſu ōſen here.
Laet ons daer omme onſe herten te ſnidē
als voer gheſegt is op dat deſe ſalighe cleÿ
der gheheel moghē bliuē. Als wi leſen vā
den rocke ōs lieues heren iheſu chriſti ons
gheſontmakers dat hi gheheel bleef daer
die boſe mēſchen die ōſen ghebenedidē he
re cruuſten omme loten. Eñ niet alleen en
houdet deſe ſnidinghe der hertē deſen rock
gheheel. mer ſi maectē oeck mede lanck al
tottē voeten thoe eñ oeck ſuuerlic gheuor
wet als iacob die heÿlighe patriarcha ſinē
ſoen ioſeph ghemaket hadde Ende
dit is dat volherden indē doechdē. eñ de ſu
uerlike verſameninghe vā alderhāde doech
den. Dit is die glorie des conincs dochtere
die ſi hadde inden ſuuerlÿckē clederē dÿe
van menigherhāde verwen waren ende
ghulden gheeren hadden. Eñ deſe ſchorin
ghe des herten machmē oec wel mede an
ders verſtaen als of daer yet quaets in wa
re ouermits die ſcoringhe eñ openinghen
die ſonderlinghe inder biechtē gheſcieden
daer wt mochtē lopen. Of waer dat herte
alſte hard eñ al te onminnelÿck ende oec
mede onuriendelÿcken tot ſinen euen ker
ſten menſchen datter gheopent worde tot

mededoghē. Aldus ſoe wort oec mede een
ſweer gheopēt omme dat die etter eñ ōreŷ
nicheŷt die daer binnē was wt moghē lo
pen. Aldus ſoe wort dat herde ōbeuoelike
herte te ſchoert op dattet mach leren ghoe
dertierēheŷt te hebbē tot zŷn euen mēſce

Beŷde deſe ſtortinghe zŷn ſeer nut
te op dat die onreŷnicheŷt der ſunden in/
den mēſche niet en bliue. eñ die mēſche ſi/
nen naeſten niet voer en ſluŷte de innerſte
zŷnre barmhertichheŷt. eñ wŷ ſoe te ſamē
moghē vcrighē barmhertichheŷt bi ōſen he
re. die inder ewicheŷt is ghebenedŷt daer
alle die heŷlighe grote menichte der ēgelē
mit hem zŷn vblŷt.

Dit is vā die ghoede wille des ewi/
ghen almachtighen godes. eñ hoe dat wŷ
ſeer ghehindert werden ſinen lieuen wille
aen te hanghen

Sermoen. iij.

Ader alſoe als uwen wille ghe/
ſciet indē hemel ſoe gheſciede ſi
ſi oeck mede inder aerdē. Brue/
ders deſe wille godes die eerſt werckēden
die enghelen ſciep die hi ſalich maecte nae
dien dat ſi ſinen ghebenediden wille volch/
den Want ghelikerwŷs als dat ewighen
woert dat inden beghinne was doer men
ſchelicke nature eñ vleŷſch aen nam. ſegt/
mē eñ het is oec mede waer dattet woert
vleŷſch is gheworden. Des ghelŷckes ſoe
is oec mede die ewighe ghebenedide wille
godes inden enghelen gheſciet. wāt ſi den
wilie der enghelen volcomelickē vŏldōden
heuet. Waer omme ſoe en ſoudemē dan
niet ſegghen als dat die lieue wille godes
inden eerwaerdighen heŷlighen enghelen
gheſciet als ſi al gheheel engels is ghewor
den. wāt dit is die ſomme alre ſalicheŷt al
ſoe als dat wi ſullen ſetten ōſen wille indē
wille des almachtighen ewighē godes

Dit is die beke der hemelſcher wel/
luſten dat die wille godes almachtich vol
comelickē vēnighet is mittē wille der ēge
len. Dat alſoe als god wel behaghet allen
dat hi gheſcapen heuet eñ ſonderlinge oec
mede wel gheordineert heuet dat hem oec
mede in allen deſen dinghen wel behage.
Dit iſt dan dat wi bidden mŷn ghemīde
brueders dat die willen godes alſoe als ſi
volcomelicken gheſciet indē hemelſchē cre
aturen ſoe ŷmmers oeck mede gheſciede
inder aertſchē creaturen. Eñ alſoe als dŷe
enghelen gode aenhāghē eñ enen gheeſt al
mit hem zŷn dat ŷmmers die menſce oec
mede gode aenhāghen eñ een gheeſt mŷt
hem worde. als die ſcrifte ſegt Die god dē
heer aenhāghet die wort een gheeſt mit hē
Mer leŷders hier zŷn ſeer vele hinderen in
eñ veel ſwaerheden comē hier teghēs Wāt
inden eerſten ſoe is ŷmmers die menſche/
licke boeſcheŷt hier cōtrarie teghens ende
ſonderlinghe oeck mede die menſchelicke
cranckeŷde. Die begheerlicheŷt der men/
ſchen die hindert hier wonderlŷcke ſeer an
ende ſonderlinghe oeck mede die ouergro
te onwetenheŷt. Want van naturen we/
ghe is ſi ons in. ŷmmers meer van vder
ueniſſe der naturen die quade gheneŷghe
licheŷt. als dat een menſche ghenuechten
heuet quaet te doen ſinē euen mēſche. Eñ
deſe quade gheneŷghelicheŷt en mach nz
lichtelickē wtghedaē wordē vter ſielen des
menſchē. Eñ mŷn lieue brueđs wat mach
dē ghebenedidē wille godes almachtich ō
gheliker weſen Dat afgrōt is temael gro
te dat daer is tuſſchē god eñ ōs. Want dat
is gode ſeer ghenochlŷcken ons altoes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghoet te doen. oec mede als wi niet ondiēt
en hebbē. mer ōs wreetheŷt is daer meer
thoe gheneighet den ghenen quaet te doē
die ons luden ŷmmer nŷe quaet en dedē.
Weet mŷn lieue brueders in criſto
iheſu onſen lieuen heer dat hierwt waſſet
alſoe menich bitter wortel des hates ende
oeck mede des nides eñ achterſprake endē
twidracht ende viantſchap. Mer alle deſe
venŷnde cruden moetmen altoes pŷnen
af te ſniden mitten ſekelen desgherechtich
heŷdes ouermits welcke gherechticheŷdē
wŷ ōs ſeluen daer toe dwinghē dat wi nie
māt en doen dat wi niet en woudē dat ōs
een ander ſoe dade. eñ alſoe als wi beghe-
ren datmen ōs doe dat wi ſoe ander men
ſchen doen. Mer deſe quaetheŷt die mach
niet wtgherodet worden volcomelŷcken
eñ oeck mede ſonderlinghe gheheel. alſo lā
ghe als wŷ hier in dat ellendighe arme ō
gheuallighe dal der tranen deſen onghācke
licken warelt wonen eñ leuē die allen te ſa
men mitten quade is omme beſettet. So
die heŷlighe apoſtel ſinte iacob tughet ſeg
ghēde aldus Totus mūdus eſt in malig
no poſitus. Dat is te ſegghen Alle die ghā
ſe eñ gheheele warelt is omme beſet mittē
quade.

Hoe wŷ dat houet des venŷndē ſer pētes ōtreden ſullen.

Ji moghē dat houet dies venŷnden
ſerpentes als wŷ alrebeſt moghē ver
treden mer wi ſullēt wel ōnemē dat hi ōs
voetſporen menighe lagen leggē ſal. Wŷ
worden vāder crācheŷt deſes ſteruelŷcken
lichaems ſeer ghehindert den wille godes
aen te hanghē wāt tē is niet wel mogelŷc
ten wil ōs miſchaghē dattet ōs wee doet.
eñ ſoe en ouerdraghē wi niet mittē willen
godes mer op dat wŷ daer niet al gheheel
rebel teghēs en wordē ſoe behouē wŷ wel
die ſtarcheŷt dat die āderde doechde is vā
den vier principael doechdē. Eñ niet alleen
en hindert ons een oftreckē vādē wille des
lichaems. ŷmmer ōs hindert oec ſeer wel-
luſt eñ begheerlicheŷt dŷes lichaems dŷe
ſeer menichuoudich eñ onuerſadelic is.
Wāneer ſal die tromme eñ oneerdighe vu
le knoeſtighe wille dē ghebenedidē willen
godes volcomelickē venighet wordē. dŷe
alſoe recht eñ volcomē is datter niet ōuol
comēs in gheuōdē en mach worden. Och
here god aen allen ſiden ſtaē mi ſtridē aen
aen allen ſidē bin ic in ſorghē groet. aen al
len ſidē vinde ic ſeer vele hinderē. werwert
dat ic mi kere nerghēt ſoe en ben ick ſeker.
beŷde die dinghē die ghenoechlickē zŷn eñ
oeck mede die ōdrietelick zŷn die oftreckē
mi hōgher eñ eten ſlapen eñ waken arbeit
eñ ruſte. al trectet mi vā gode iſt dat ic niet
vlitich en bin. Die wiſe man biddet gode
dat hi hem noch rŷcheŷt noch armoede en
verlene. wāt in beŷdē bekēt hi te weſen pe-
rikel eñ ſorghe. mer can die maticheŷt be-
dwinghē die boſe quade begheerlicheit dz
die beſten raet is inder ſakē. ſo is daer ŷm
mers wat veninghe mitten wille godes.
mer ſi en is noch niet volcomen. Dits dat
die heŷlighe apoſtel paulus belidet eñ ſeit
van hem ſeluen Jc conſentere ſeŷt hi nae
mŷnder ſielen der euwen godes. mer nae
minen vleŷſſche worde ic ghetoghen tot-
ter euwen der ſunden. Aldus ſoe is ſoe ouer
draghet ons wille eens deels mit den wil
le godes eñ eēs deels niet. eñ dit moet aldus
weſen hent tot dat comet dat gheheel ende
oeck mede volcomen is. ende alſt al te niet
ghaet dat daer ghebreckelŷcken is.

Eñ dat vierde hinder is ōſe onbekēt
heit die ōs in deſer ſaken niet luttel en hin
dert. wāt hoe ſolde ic dē ghebenedidē wille
godes des almachtighē here volcomelikē
eñ gheheel moghē volghē eñ aēhāghē als
ics niet en bekēne. Eñ dat ſelue dat ic daer
vā bekēnē mach dats noch ſeer cleŷne endē
onuolcome. eñ dē gheheel eñ volcomelic
kē te bekēnen alſoe als ic van hē bekēt bin
dats onmoghelickē. Hier omme mi
ne lieue eñ ſeer gheminde brueders in xpō
iheſu onſen gheſontmaker ſoe is ōs groe
tē noot dat wŷ mit groter begheertē dē al-
machtighē heer des hemels eñ der aerden
biddē omme meerder wŷſcheŷt. op dz wŷ
ŷmmers altoes meer eñ meer bekēnē mo
ghē ſinē alderliefſtē ghedeñtirēſtē wille.

Aldus ſo ſal die volcomēheŷt dŷer
doechdē volmakē die ſalighē eñ begheerlŷ
ke eenheŷt mit gode. ſoe dat onſe wil vol
comelickē mitten willen godes vēnighet
worden dat al dat godes wille is ōs ŷm-
mers ſeer wel behaghe eñ dat welbehagē
godes als voer den heŷlighē engelen ghe
ſegt is altoes ſi ōs ghenoechte eñ glorie.
Oeck mede biddē wŷ dat zŷn rŷcke toeco
me op dat wŷ voert aen ſeker moghē zŷn
der glorien des hemelſchē rikes Eñ ſo dat
wŷ bidden dat ſinen naem gheheŷlighet
moet worden dat begerē wi ŷmmer bouē
ōs ſeluē volcomelickē in ſinē lieuē ſalighē
bekennē ōheuē te worden. daer wŷ in ōs
ſullen hebben alle ſalighe ſekerheŷt totten
glorioſen here die bouē ōs is tot allen tidē
eñ ewelickē. tot wŷen wi mit alre vuerichz
op genomen moeten eñ ſulkē wordē

Weet here dat uwen naem moet
gheheŷlighet worden. Sinen naem mŷn
lieue brueders is ſine bliſchap eñ ſine groe
te glorie Wāneer en was die niet heŷlich.
Die in ōs hiet gheheŷlighet te weſen alſo
als wŷ in alre heŷlicheŷt eñ in allē doech-
den dē naem des herē ghebenedien glori-
ficeren eñ louen. Alſoe biddē wi dat ſinen
wille die ewich is oeck mede in ōs gheſcie
de. Aldus biddē wŷ eerſt dat te gheſcieden
dat alremeeſt is als dat ōs kūdich worde
die ewighe ōbeulecte heŷlicheŷt zŷns ghe
benediden naems. Brueders daer
nae begherē wi tot ōs ſelues behoef zŷns
rikes ſeker te weſen eñ dat ſine wille volco
melickē in ōs gheſciede daer ōſe alreouer
ſte ghenoechte in gheleghē is. Mer want
wŷ ōs vā ſulcker volcomēheŷt noch nŷet
vblidē en mogē eñ wi ōs noch ſonder gro
ten arbeŷt niet gheuē enmoghē dē willen
godes volcomelickē te volbringhē. ſoe be-
houē wŷ oeck wel mede te bidden omme
onſen daghelixen broede Ende want wŷ
ſonderlinghe ŷmmers oec mede ſeer dŷe-
wile dwalen eñ den ghoeden wille godes
after laten eñ wŷ doen den valſchen eñ vu
len wille des vleŷſches of oeck mede dŷes
duuels vander hellen. ſoe is ons ŷmmer
noet te biddē omme vghifkeniſſen eñ ſeg-
ghēde aldus. Vergheue ōs ōſe miſchdaet
als wŷ vergheuē dē ghenen die teghē ons
hebben miſchdaen. Eñ op dat wŷ niet we
deromme en vallen inden ſundē eñ qua-
dē ſnoeden eñ vulen wercken. nae dien dz
ſi ons luden vergheuen ſoe behoertet ons
ŷmmers thoe gode den almachtighen he
re te bidden dat hi ons ŷmmers niet en la
te comen in quaden ende valſchen duuel-
ſchen becoringen. mer dat hi ons ŷmmer
doechdelicken wt leŷde eñ ōs altŷt vloſſen
wille mit zŷnder godlicker machten ende
bewaringhen van allē quadē

A M E N.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hoe dat die heŷlighe abt ſinte ber
nardus ſinen broederen biddet dat ſi deſe
eerwaerdighe heŷlighe vaſten willẽ õtfan
ghẽ mit innichedẽ.

Sermoen.iiÿ.

Ic bidde v mÿn alreliefſte won/
derlike ſeer gheminde brueders
dat ghÿ mit alre innichedẽ ŷm
mers waerdelicken õfangen wilt deſe eer
waerdighe heŷlighe vaſten van viertighe
daghen die ons allen ŷmmers wõderlike
ſeer vtermaten ſeer hoghelicken wort ghe
preſen. niet alleen omme dat vaſten ŷm/
mers oeck mede omme die gheeſtelÿcken
bewiſinghe. wãt hebben wi aldus langhe
ŷnnichlicken gheuaſtet eñ õs vleŷſch dier
wellnſticheden ghecaſtidet. het is dan wõ
derlike ſeer grote reden dat wÿ ŷmmer in
deſer ſonderlingher eerwaerdigher heŷli-
gher tÿt dat ſelue vele innichliker eñ oeck
begheerliker ſullen doen. Ende iſt ſake dz
wÿ nu ŷet wat meer abſtinẽcien doen dã
wÿ gewoen zÿn te doen dat waer dan on
reden dat ons dat v̀drieten ſoude dat alle
die ghemeŷne kerſtenheŷt mit õs draget.
Mÿn lieue brueders en laet v ŷmmers nz
v̀drieten deſe eerwaerdighe heilighen tÿt
te ontfanghen eñ te oeffenen alſoe als õs
die moeder die heŷlighe karcke ghebiet te
õtfanghen ſegghende aldus. Emendem9
nos in melius quia ignoranter peccaui/
mus. Laet õs immers õs ſeluen beteren i
dat ghoede dat is wetende int beſte nutve
le ghoeden wercken wãt wi hebben onwe
tende gheſundighet int quade eñ god ver
toernc mit quaden wercken. daer omme
laet õs ŷmmers penitencie doen onfangẽ
de deſe heilighe tÿt in groter penitenciẽ eñ
in vele abſtinẽcie eñ paciencien.

Lieue brueders aldus lange ſo heb
ben wÿ totter noenen toe alleen gheuaſtet
nv voert aen ſal alle die ghemeŷne kerſtẽ
heŷt mit õs vaſten hent totter veſperẽ toe
Coninghen eñ princen clercken eñ leecken
edele eñ onedelen alle te ſamen arme endẽ
rÿcke. Dit ſegghe ic daer omme mÿ
ne lieue eñ ſeer gheminde brueders in xpõ
ihesu onſen ghenadighen gheſontmaker
omme datter niemãt geturbeert eñ cleŷn
moedich en worde in hem ſeluẽ eñ mit ſoe
groter innicheŷt niet en ontfanghe deſen
heŷlighen vaſten als dat behoerlikẽ waer
omme des willen dat hem dũcket dat die
voergheleden vaſten ſuer ghenoech hem
is ghewordẽ eñ haer ſwaerlickẽ genoech
heeft ghedraghẽ. wãt daer ſoe arbeŷdet on
ſe wederſake altoes ouer alle dat hi mach
dat die ſelue offerhãde die wÿ gode offerẽ
ſullen ŷdel mochten worden van alre ŷn/
nicheden ende alſoe gode onghenaem eñ
onontfanckelicken eñ onſer cõſciencien al
min troeſtelickẽ mochtẽ weſen. daer õuer
duldicheŷt eñ cleŷnmoedicheŷt vã coemt
eñ oeck cleŷn betrouwen tot gode in den
ghoeden wercken die wÿ doen. Eñ want
wÿ deſe loeſcheŷt onſer vianden wel bekẽ
nen ſoe v̀mane ic v dat ghi daer teghens
ſorchuoldelicken wilt weſen wakende.
Want den bliden eñ oeck mede den milden
gheuer heeft god lief. als daer gheſcreuen
ſtaet. Hilarem datorem diligit deus. Den
milden gheuer den heeft god lief. Eñ van
den willighen dienſt wordet die conſciẽcie
beſt ghetroeſt. Op dat dan õs vaſte
te blidelicker mocht volbracht worden ſoe
ſullen wÿ aenſien dat ghemeen exempel
der heŷligher karcken. Mer wat willẽ wÿ
ſegghen vandẽ ghenẽ die õſe gheſellen zÿn
in deſer vaſten daer wÿ vele meerder leŷd

manne eñ oeck mede nae volghers voer
ons en hebbē ghehad. Hoe p̄nnichlichlÿc-
ke behoert ons toe deſe heilighe vaſten te
ontfanghē die ōs de heilighe moÿſes als
erflicke heeft achter ghelaten. Dē mit gro
ten voerdel bouē allen anderen prophetē
is ghegeuen mit gode te ſpreken van aen
ſichte tot aenſichten. Mit hoe groter ouer
richeit ſullen wy dat pÿnen nae te volgē
dat die heilighe propheet helÿas ōs voer
ghedaen heuet de mit enen ouerighē wa
ghen wort op ghenomen inden hemel.
Want ſiet hoe menich duſent menſchen
hebben hÿer ſunt dÿe tÿt gheweeſt die al
gheſtoruen zÿn daer die cracht godes den
heilighē man men tot noch thoe heuet ōt
houden. Mer al is deſe vaſten vā moÿ
ſes ende oeck mede van heilÿas zeer ver-
heuen dat beÿde zeer godvruchtighe ende
heilighe mannen hebben gheweeſt. noch
tans onſe mede knechten eñ menſchē als
wÿ zÿn hebben gheweeſt hoe veel te meer
ſoe wert dan deſe heilighe vaſten ghehei-
lighet ende ōheuen van onſen lÿeuē ghe
benedidē verloſſer dē zoen godes almach
tich onſen here ieſum criſtū die hem oeck
mede ghewaerdighet heuet viertich dagē
om onſen wille te vaſten. Ick en ſegge
niet wat monic. mer wat kerſten mēſche
mach dat weſen die nz mit groter p̄nnich
heit ende waerdicheit en ontfanghet deſe
waerdelike vaſten die hem criſtus iheſus
heeft beuolen. p̄mmer ſoe veel te p̄nnich-
lÿcker ſullen wÿ vā hem ontfanghē deſe
eerwaerdighe heÿlighe vaſten die hi ons
voer gheuaſt heuet. als wÿ ſekerlicke we-
ten dat hi om ōſen wille eñ niet ōme zÿnſ
ſelues willen gheuaſt in heuet.

Laet ōs dan mÿn alderliefſte brue
ders in criſto iheſu onſen heer. Ghaerne
ende p̄nnichlÿcken deſen heÿlighen vaſtē
van viertich daghē mit onſen here vaſten
Soe nochtans dat wi dat p̄mmers wetē
ſullen dat ons vaſten niet alleen viertich
daghen en ſal duerē. mer dat ons thoe be
hoert te vaſten ende oeck penitencie te doē
niet alleen viertich daghen lanck mer al-
ſoe langhe als dit ongheuallighe leuē du
ren ſal. In welcken leuen wÿ ouermits
die godlike gracie die ons in dē vier ewā-
gelien beſcreuen is die thien ghebodē der
ouder euwen volbrenghē ſullen. Si dwa
len alte zeer die dat meÿnē dattet hem ge
nuechte ſi deſe vÿertich daghen te vaſten
ende penitēcie te doen. want dat opēbaer
is dat dit leuen alſoe langhe als ōs god
gont alleen daer om vā gode ons vlcent
is. Die propheet ſegt Suecket dē here nz
alleen vÿertich daghē lanc mer wanneer
alſmen hem vinden mach. endē aenropet
hem als hi nae bi is. want dā en ſalt gheē
tÿt weſen den here aen te roepē als hi nÿe
mant nae bÿ en ſal weſen. mer den ſorch-
voldighē dē ſal hi teghēwoerdich weſen.
eñ zōmigē ſal hi te maelveer weſen

Hÿer en binnē in dÿen datmē ſegt
dat hÿ nae bÿ is ſoe iſt openbaer detmēs
noch niet en heft mer datmēt wel lichtelic
hebbē mach. Wÿe duncket dÿ die naeſte
weſen dē ghenen die in viel indē moerde
naers. Sonder twiuel de barmherticheit
mit hem dede. Hÿer omme alſoe lāghe
als deſe ōghankelicke tÿt duert ouermits
zÿn barmherticheit na bÿ is ſoe laet ons
lieue brueders den here ſueckē alſmē hem
vinden mach. ende laet hem aen ropen
als hÿ nae bÿ is. Doch ſoe ſalmē in deſen
viertich daghen mit ſonderlinge ouerich
heit ſueckē. want deſe daghen en zÿn niet
alleen een deel vā al der tÿt mer ſi zÿn eē

ſacrament ende ene gheeſtelÿcke beteÿke
ninghe al der gheheelder tÿt. Ende wÿ
hebben onſe ghoede gheeſtelÿcke oeffenī
ghe in anderen tÿdẽ wat ghelaeuwet enđ
wat ghetraeghet gheweeſt. die ſullen wÿ
in deſer ſonđlingher heiligher tÿt weđ mz
nÿeuwer vuÿricheit aennemen.

Voert mÿn lieue ende zeer ghemin
de brueders in criſto ieſu onſen here. iſt dz
ſake dat die ghulſicheit alleen heeft gheſon
dighet ſi doe dan alleen penitẽcie mit vaſ
ten eñ het is ghenoch. Mer hebbẽ die anđ
ſinnen ende die ander leden mede gheſon
dighet ende miſdaen tis wel reden dat ſÿ
mede penitencie doen ende oec mede vaſ
ten van den dinghen daer ſi ghenuechten
ende welluſten in pleghen te hebbẽ. Laet
dã oec die oghen die de ſiele zeer dicwil be
roeft hebben van vele ghoedes vaſten. vã
den dinghen die den oghen ghenuechlic
pleghen te weſen. Laet die oren des ghe/
lÿckes mede vaſten. Laet die tonghe oeck
vaſten. eñ die handen ÿmmers alſoe wel.
Bouen al ſoe ſal die ſiele ÿmmers ſonder
linghe vaſten. Die oghen ſullen vaſtẽ vã
allen curioſen ende oeck verweenden din
ghen te ſien die hem te voren ghenuechlic
pleghen te weſen. ende ſi ſullẽ veroetmoe
dighet eñ oeck mede bedwonghen werđẽ
in penitencien den voer gheleden ſunden
te beſcreÿden. voer die quade vrÿheit die
ſi voer in haren ſundẽ ghebruÿket heuet.
Die oren ſullen oeck mede vaſten van al/
len nÿeuwe maren daer hem na pleghet
te ioken ende ketelen. ende van allen ledi
ghen eñ onnutten ende ſcadelÿckẽ callin/
ghen. die totter ſalicheit der ſielen niet en
horen. Die tonghe ſal vaſten van allẽ af/
terſprake ende murmureren. enđ oec me
de van allen onnutten ende ÿdelen woer

den ende oeck lichtuerdighen en ſcadelÿc
ken woerden. eñ oec ſomwilen om die dō
gheden des heÿlighen zwighens ſoe ſal/
men zwighen van dinghẽ die wel nut eñ
ghoet ſchÿnen te weſen. Die handen vaſtẽ
van onnutten ÿdelen teÿkenen ende van
allen ongheoerloefden wercken. Sonder
linghe bouen al ſal dÿe ſiele vaſten alder
quaetheiden eñ van allen ſunden enđ vã
haren eÿgenẽ wille. Wãt ſonder dit vaſtẽ
en is al dat ander vaſten vã geenderwaer
den. eñ oeck mede verſmaet vã gode. Als
die heilighe ſcrifte tughet. Inden daghe
uwer vaſtẽ ſoe wert uwen eÿghenẽ wille
eñ meninghe in v ghevōden.

Hoe dat ſinte bernardus die heÿli
ghe honichuloedighe doctor ſinen lieuẽ
bruederen hertelÿcke ende mit groter be/
gheerten voert onderwÿſet dat ſi deſe hei
lighe vaſten van viertich daghẽ mit gro/
ter deuocien ſoudẽ ontfanghẽ.

Sermoen. v.

Ant de tÿt der heiliger vaſ
ten no is ghecomẽ. welke
tÿt ick uwer bruederliker
liefden ende minnen ṽmane mÿt groter
waerdicheit eñ deuociẽ ÿmmers te ontfã
ghẽ. Eñ het duneket mi oec wel waerdich
weſen v wat te bedudẽ wat die vrucht ſal
weſen uwes vaſtẽs. eñ hoe dz ghi ſult vaſ
ten mÿn lieue brueders. Ten eerſtẽ
ſoe hopen wÿ dat in dien dat wÿ ons ont
houden van gheoerloefden dinghen enđ
omme godes wÿlle gheerne deruen dat
ons god ghenadich ſal weſen. eñ ōs gheer
ne vergheuen ſal dat wÿ ongheoerlofde
dinghen ghedaen hebben. Ende wat
is dat anders dan mit deſen cleÿnen vaſ/

ten dat ewighe vaſten te ontghaen. ende
mit deſer cleÿnder pÿnen te ontghaen de
grote ende veruaerlÿcke ewighe pÿne.
Onſer ſommighe haddē die helſche pÿne
wel verdient daer gheen ſpÿſe en is noch
troeſt noch eÿnde der pÿnen. daer die rÿc/
ke man omme ene dropel waters bat. eñ
ten mochte hem nÿet gheſchieden. Tis
daer om harde goet de vaſten mede tont
ghaen. in dien dat ons alle onſe ſunden
daer mede vergheuen werden. Ende niet
alleen en werdē ōs onſe grote zware vuÿ
le ſunden ouermits dat vaſten ōgheuen
mer die ſunden eñ oec mede die ondoech
den werden daer mede verdrucket eñ wt
ghedreuen. Ende niet alleen en verdient
een mēſche daer mede verghiffeniſſe zÿn
der ſunden. mer hi verdient daer oeck me
de gracien eñ ghenaden bÿ gode den here
almachtich inder ewicheit.

Ende dat vaſten en doet niet allē
of die ſunden die wÿ ghedaen hebbē mer
het verderft oec mede die grote ſorchlicke
ſunden daer wÿ in mochten vallen. daer
wÿ ons niet voer hoeden noch wachtē en
ſouden waeret doer dit heilighe vaſtē dat
ons ſoe ſtarckelÿcken van godes weghē
gheboden wert.

Noch ſoe wil ick v een dinck ſeggē
mÿn lieue. ende zeer gheminde brueders
in criſto iheſu onſen here onſen geſontma
ker. dat ghi ghoet te verſtaen hebbet. dat
ghi oeck wel mede dicwil ſoe ic trouwen
meÿne in v ſeluen wel ondervonden heb
bet. Dat vaſten gheuet dē ghebede ÿnnic
heit eñ oec mede ghoet betrouwē. Ende
ſiet hoe wel dat deſe twee als vaſten ende
beden te ſamen horen als twee brueders
daer of gheſcreuen is. Als die een brueder
den anderen helpet ſoe gheſciet hem beÿ/
den ghoet. Dat ghebet verworuet vā go
de gracie te vaſten. ende mitten vaſtē ver/
dientmen gracie eñ cracht te bidden dat
vaſten ſtarct dat ghebet. ende dat ghebeth
maket onſen vaſtē heilich eñ gode genaē.
Want wat ſoude ons onſe vaſten batē of
helpen alſt inder eerdē bleue dat ÿmmerſ
zeer veer moet weſen.

Daer om op dat onſe vaſtē mach
op ghaen voer gode. ſoe ſullen wÿ dat ge
bet daer thoe doen als vederen. daert dan
mede op mach vlÿeghen. Ende wāt deſe
een vloghel niet ghenoech en is mede op
waert te vlieghen. ſoe doet daer noch een
vloghel thoe. Want die heilighe ſcrifte ſeg
ghet van den ghebeden des ghoeden enō
rechtueerdighen kerſten menſchē. dattet
dien hemelen doer ghaet ende comet ſoe
voer gode den almachtighē ende ewighē
here. die daer bouen al is ghebenedÿt. die
make ons onſe ſunden quÿt.

Onſe vaſten die hebbe daer omme
twee vloghelen om dat ſi doer die hemelē
opvlieghen mach ende comē dan oec me
de alſoe voer gode. Deſe twee vlogelē ſul
len weſen ghebet enō gherechticheit. daer
wÿ mede ſullen vlÿeghen tot gode inder
ewicheit. Wat is deſe gherechticheit anōs
dan enen ÿghelÿcken te gheuen dat hem
thoe behoert. die daer comē wil ſal niet al
leen gode gheuen dat hem thoe behoert.
want du biſt oeck mede dÿnen ouerſte al
wat ſchuldich. ende oeck mede dÿnē brue
deren Eñ god die heer de en wil nz datſtu
haer ſult verſmaden die god ſelue niet en
verſmadet. noch oeck mede cleÿn en rekēt
Want ten is niet ſonder ſake dat die heili
ghe apoſtel ons leert. Ghi ſult goet doen
niet alleen voer gode oeck voer den men
ſchē. Du dochſte bÿ auōturen in dÿn herte

Tis mi al ghenoech dattet gode behaget dat ick doe ick en achte des niet wat mē/ſchen van mŷ voelen.

Du ſalſte dat voerwaer weten dattet gode niet ghenaem en is daer die kinder godes in ſchandalizeert werdē. ende ſi hem aen ſtoetē. ende oeck mede wat dat is datſtu deeſte teghēs ſinē wille dŷen du in godes ſtede ſchuldich bŷſte ghehoerſaē te weſen. Die propheet ſegt. Heŷliget v vaſten eñ verghadert dŷe ſcharen. Wat meent hŷ daer mede dat wi die ſcharen v ghaderen ſullen dan dat wŷ eēdrachtich/heit ſullen dat pŷnen tehoudē ende vrede eñ oeck dat wŷ bruederlike lŷefte altoes lief ſullen hebben. Die houerdighe phari/zeus daer in dē heŷlighen ewangelio vā ſtaet plach te vaſtē oeck ſcheē hŷ zŷn vaſtē te heŷlighen. Want ſo ſtaet daer van dat hŷ gode dancket. mer hŷ en v̄ghadde die ſcharen niet in dien dat hŷ ſeŷde. Jck en bŷn niet als ander luden. Ende daer om wāt zŷn vaſtē mer eē vloegel en hadde ſoe en mocht ſi niet op vlieghē indē hemel.

Mer ghi mŷn lieue ende zeer ghe/minde brueders in criſto iheſu waſſchet v handen in den bloede des ſundaers ofte des ſundigen menſches eñ weeſt te mael zeer ſorchuoldich dat uwe vaſten oeck immers twee vloghelen hebbe. als dat ſi heilich ſi ende oec mede vredelic ſonder welc/ke vrede nŷemāt god ſien mach. Heiliget v vaſten ſoe datter uwe pure menighe is eñ uwe v̄nnighe ghebet offere der hogher moghē heit godes. Verghadert die ſcarē op dat uwe ghoede wercken v̄ ghemeenē volcke behaghen eñ vredelŷc zŷn. Louet dē ghebenediden here indē bonghen ende indē chore op dat die dodinge uwes vleiſſches der gemeentē niet verdrietelŷc en ſi.

Ende want wŷ van der vaſten eñ vā der gherechticheit wat gheſegt hebben ſoe iſt oeck mede wel recht dat wŷ van dē ghebede oeck mede wat vā ſegghen. Want hoe dat ghebet van meerder crachten ende ſalicheden is alſt ghesciet als hē toe behoert hoe die vŷant dat meer pŷnet te hinderē. Somwilen wert dat ghebet zeer ghehin/dert vā cleŷnmoedicheŷt onſes gheeſtes. ende van al te groten anxte. Ende dit ge/ſchŷet als dŷe menſche alſoe zeer aenmet zŷnder eŷghender onwaerdicheit dat hŷ hem niet wel keren en can totter godliker ghoedertierenheit. want dat een afgront inroepet dat ander afgront.

Dat afgrōt dat vol lichtes is inroepet dat doncker afgront onſer ſundē. dat afgrōt der barmhertichheit godes inroept dat afgront der menſchelŷcker ongheualicheit. Want dat menſchelŷcke herte is zeer dŷep ende nŷemāt en mach dat doergronden. Mer al is mŷn boeſheit zeer groet v barmhertichz o here is veel meer/der. daer om als mŷn ſiel verdiſturbeert wert in mŷ ſeluen ſoe dēcke ic op die grote menichuoldicheit uwer ontfermeniſſē eñ daer werde ic zeer in ghetroeſt. Eñ als ick ingae o here in v hoge moghētheit ſoe en wil ick niet alleē voernemen v ſtrēghe gerechticheit mer oec mede v ſuete barmhertichheit. Eñ alſoe alſt zeer hindert als dz ghebet alte zeer beanxtet is ſo daer teghēs en iſt gheē minder perikel v̄mmers vele meerv̄ als dat ghebet al te vmetē is. Van dē ghenē de mit al te grotē v̄metēheit biddē. hoer hoe de heer tottē propheet daer vā ſegt. Roept ende en laet niet of vheffe dŷne ſtēme als ene baſune. Hŷ ſegt als ene baſune. want die alte zeer aldus koen ende alte vermetel zŷn de ſalmen hardelike

beriſpen. Sŷ ſuecken mŷ ſegt onſe heer mer ſi en hebben hem ſeluen niet te rechte gheuonden. Dit en ſegge ick alſo niet dat ick den ſundighen mēſchen afnemen wil dat ghoede betrouwen gode te biddē mer ick wil dat ſi bidden ſullen als ſundighe menſchen thoe behoert te bidden. endē niet als of ſi rechtuerdighe menſchen waren Sŷ ſullen oetmoedelicke biddē dan hem god die almachtighe heer haer ſundē wil vergheuen mit enen bedructen gheeſte. al ſoe als die publicaen badt. eñ ſeŷde. God weſe mŷ arme ſundighe menſche ghenadich. Dat hiet ick vermetelheŷt dus koen te weſen. als een menſche daer dŷe ſunde ende ondoechdē noch in regneren wil wā deren in groten dinghen eñ in wonderlicken dinghē bouen hem eñ en is niet ſorchuoldich om die ſalicheit zŷnder ſielen.

Dat derde perikel des gebedes is dat dat ghebet al te laeu is eñ niet voert en comet wt enen vuerighen gheeſte. Dat ghebet dat alte zeer beanxt is ende al te cleŷnmoedich dat en can niet op gaen doer de hemelen. Want die ouergroete anxtualicheit die benauwet die ſiele al te zeer endē ſi en laet dat ghebet niet alleē niet opgaē mer oeck mede niet voertwaert comen. Dat laeuwe eñ traghe ghebet ōblŷuet eñ ghebreket wāttet ghene vuericheit en heuet. Ende dat ghebet dat al te vermetel is dat beghint wel op te gaen. mer het wert wederſleghen ende en verdient gene gracie. mer die vermaledide houerdie die verdient veel meer thoerne. Mer dat ghoede ghebet dat oetmoedich ende oeck mede wel vuerich is dat ghaet ſonder twŷffel op doer alle die hoghe hemelſche woninghen ende coemt onghehindert voer gode den almachtighē here. ende ten ſal ſonder tŷffel niet ledich weder comen.

Item vanden ghebeden die wŷ daghelics offeren ſullen.

Hoe dat wŷ ons ghebet voer gode den almachtighen here ſtorten ſullen mz groter ŷnnicheit

Sermoen.

Je godlicke minne eñ lieftē daer ick in zeer ſorchuoldich bŷn voer v mŷn ſpeue ende zeer gheminde brueders in chriſto ihesu. dwinghet mŷ v toe te ſpreken. eñ wt dŷer ſelner minnē ſoude ick v veel dicwŷlder ſprekē en worde ic van ſoe menigē onledē niet ghehindert Eñ ten is gheē wondē dat ic ſorcuoldich bŷn voer v. wāt ic vinde in mŷ seluē veel ſakē waer om ic wel voer v ſorchuoldich weſē mach. Wāt alſo dicwil als ick aenſie mŷns ſelues ongheuallicheit eñ menigherhande periculē ſoe wert ſondē twiuel mŷn ſiele zeer verdiſturbeert Eñ ic en bin niet min ſorchuoldich voer eē ŷghelickē vā v iſt dat ick v lief hebbe gelŷc mŷ ſeluen. God die alle herten bekēt dŷe weet dz. hoe dicwil ick meer voer v beſorghet bin dā voer mi ſeluē. eñ dat ick ſorchuoldich voer v eñ dicwicwil zeer beanxtet dat en is gheē wonder. als ick ſie dat wy in ſoe menighe ongeuallicheit zŷn begrepen. wāt het is ŷmmers opēbaer dat wŷ ſelue die ſtrickē mit ōs draghē daer wi dic wil medē beſtricket werdē eñ dat wŷ oeck altoes onſen vŷant bŷ ons hebbē Ic ſegghe ons ſelues vleŷſch dat in ſundē is geboren eñ oeck in ſundē is op geuoedet dz wert verdoruē in ſinē beginne. eñ noch argher is ghewordē ouermits ghewoente des quaden ſundighē leuens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Aldus coemtet dat vleyſch ſo ſtarc kelike teghens dē gheeſte is. dattet gheerne wil murmureren enđ niet gheerne wil bedwonghen weſen. eñ dattet ons dicwil trecket tot ongheoerloefden dinghen eñ ghene reden en wil horen. ende van den anxte godes niet ghetogen en wert Mit deſen vleyſchſe verſeyllet hem onſe vyant die boeſe gheeſt ende hi vecht ons aen mȝ onſes ſelues vleyſche die nȝ anders en begheert dan onſe ſielen te dodē. Deſe vyant die is altoes daer op wt ō ons quaet te doen. ende dat vleyſch tot ſundē eñ tot quaden begheerten te ontſteken. ende dat natuerlijcke vuyr mit ſinen venijndē blaſen. ende ons te bereyden oerſaken ð ſunden. eñ dat menſchelicke herte mit duſent manieren te becoren

Dit is die vyant dye onſe handen mȝ onſes ſelues gordel bindet eñ ōs ſlaet mit onſes ſelues ſtock ſoe dat ōs vleyſch dat ons is ghegheuē tot hulpe ghoede wercken daer mede te doē ons dicwil oerſake is des vallens. ende een ſtric daer wi mede beſtricket werden. mer wat batet dȝ wij veel vertellen die menichuoldige periculen als wy niet en pynē wat rades eñ wat troeſtes daer teghēs te vinden.

Tis ſonder twijffel eē zeer groet perikel ende een zwaer ſtrijt aldus te vechtē teghens onſen huyſviant. ſonderlinghe want wy hier vreemde zijn. eñ deſe vyāt is in zijn eyghen lant. daer wy in zijn in ellenden als arme verdreuē pellegrims

Tis oeck mede ghene cleyne ſorge aldus ſtadelickē te ſtriden teghēs die boſe ſchalcheit der duuelen. die wi niet ſien en moghē ende die ons wel ſien. die vā haer ſelues nature zeer loes eñ ſcalck zijn. ende daer toe ouermits lāghe oeffeninghe eñ veel ondervindens noch ſcalcker zijn ghewordē. Het ſtaet nochtās al aen ōs ſeluen of wi ōwōnen willē werdē of onſe viādē ſelue ōwinnē. wāt i deſen ſtrijde ſoe en wert nyemāt ōwonnē teghē ſinē wille O mēſche dine begeherlicheit is oneer di. eñ moghetſe zeer wel begheerē wiltſtu ſeluen. die viant mach in dy ōweckē die becoringhē mer het ſtaet aen di of ſtu dijn cōſent daer toe wiltſe gheuē of niet. Tis in dijnder macht of ſtu dinē viāt dijn knecht makē wiltſe. ſoe dat alle ſine boeſcheit eñ ſine loeſcheyt tot dynē oerbaer come. wāt ſich die viant ontſteket in dij grote begeerten totter ſpijſen. hi brēget di totter gedachten ð ydele glorien of ð onuerduldicheyt hy becoert dij tot vleyſchelicheit. Alleen waer dij daſtu gheē conſent daer thoe en gheueſt. eñ alſo dicwile alſtu den viant ſo wederſtaetſe ſoe verdienſtu een crone.

Men mach daer nochtās nȝ weder ſeggē lieue brueðs tē ſi zeer ōdrietelic eñ ſorgelijc ſtadelikē aldus te ſtrijdē tegēs dē becoringhē. mer in diē dat eē mēſche mānelijcken ſtrijdet ſo voelt hi in zijnð cōſciēcien grotē troeſt vā gode. Ic hope oec iſt dat wy alſo vroe als wy ſulcke quade gedachtē in ōs voelē ōs dā mānelikē daer teghē ſettē endē haer ōs pynē te worpē dat de viāt cōfuys vā ōs gaē ſal. eñ niet lichtelickē mit ſinen becoringhē niet weder tot ōs comē en ſal. Mer wie zijn wy eñ wat is al onſe ſtarcheȝ dat wy alſo menichuoldige becoringhen ſouden moghē wederſtaen. Dat iſt mijn lieue ghemīde brueders dat god die here ſuecket. dat iſt daer hi ons toe begheret te brenghen. dat wy bekennen ſouden onſe crancheit eñ onſe ontbliuen. ende ons mȝ alder oetmoedicheit ſullen pynen te lopē tot zijnder barmherticheit.

Hier omme bidde ic v lieue brueđs dat ghi dat voer een ghoede ghewoẽte willet nemẽ altoes uwen toeulucht te makẽ in al uwẽ noet tottẽ innighẽ ghebedẽ daer ick voer int eÿnde eens anders ſermoens wat van gheſegt hebbe. mer alſoe dicwile als ic ſpreke vādē ghebedẽ ſoe laet ic mÿ duncken dat ic hore v woerdẽ die ghi ī uwẽ hertẽ daer ātwoert die mi oecvā ſommigẽ wel eer toe gheſeit zÿn. eñ oec mede ſeluen wel ſomwilen in mi gheuoelt hebbe. Hoe macht weſen dat al iſt dat wÿ binae altÿt biddẽ alſoe weÿnich eñ ſoe ſeldẽ ghewaere wordẽ enighe vrucht ōs ghebedes. mer al ſulc als wÿ daer toeghaen ſchinẽ wi daer vā te comẽ. ōs en ātwoert nÿemāt eñ ons en gheuet nÿemāt wat. ſoe dat wÿ te vergeues ſchinẽ te arbeÿdẽ. Mer hoer wat ons heer ſeÿt indẽ ewāgelio. En wilt niet ordelen nae datmẽ vā buÿtē ſiet mer gheft immers recht oerdel. Wat is dit rechte ordele anders dā dat oerdel des geloues. wāt vtẽ ghelouе leuet die gherechtighe. Volghet daer omme mÿn lieue brueders dat oerdel des ghelouẽ eñ niet uwes ſelues geuoelen Want dat ghelouе is warachtich. mer ōs ſelues ghelouе dat dwaelt dicwÿl Wat is dan die waerheÿt des ghelouẽ dā dat te ghelouen dat die ghebenedide ſoen godes ſelue heeft gheſprokẽ Al dat ghi begheert in uwen ghebede dat ghelouet. eñ het ſal v gheſciedẽ. Mÿn alreliefſte brueders niemāt en achte zÿn ghebet cleÿne. wāt ic ſeggev dat hÿt niet clein en rekēt den wi biddẽ. mer alſoe vroe alſt v vtẽ mōde is ghеghaen ſoe laet hÿ dat ſchriuen in zÿn boeck. eñ een vā tween ſuldi zōder twiuel ÿmmers hopende weſen als dat v ōs heer ōs god gheuẽ ſal dat ghi van hem biddet. of dat v god nutter bekent te weſen.

wāt wi en weten ſelue niet wat ōs nutſe is. ſoe dat hem god ouer onſe onwetēheit verbarmen wille ende ghuertelicken onſe ghebet ontfanghe. eñ als wi biddẽ omme dat ghene dat ōs niet nutte en is ſoe en geuet hi ons dat niet. mer ons ghebet en ſal daer omme niet onvruchtbaer bliuẽ willẽ wÿ doen als daer gheſcreuẽ ſtaet eñ ſo ōſe ghenoechtẽ ſetten indẽ here. Wāt ſo ſtaet daer indẽ pſalm Hebbe ghenoecht indẽ here eñ hi ſal di voerwaer gheuen alle die begheerten dÿnder herten O heÿlige ꝓpheet mer wat iſt dat ſtu ōs alſoe ſlechtelickẽ toe ſeggheſt dat wÿ ghenoecht ſullen hebbẽ indẽ ghebenediden here. recht oft in ōſer macht ſtōde ſulckẽ ghenoechte te hebbẽ. Ghenoechte der ſpiſen of die in anderẽ creaturen is die bekennẽ wi wel. mer dÿe ghenoecht die in gode den heer is die en is ōs ŷmmers alſoe niet bekent mer immer ōbekent. Brueders waerlicke mēſcẽ moghen bi auōturen alſoe ſpreken mer ic hope ghÿ niet. wāt wie iſſer van v allen die ŷmmers nie dicwil eñ menichwerue ondervōden en heuet die ghenoechtẽ reender ghoeder cōſcientien. wie iſſer de niet en geuoelt die ſuetheÿt der doechdẽ. der kuÿſcheÿt der reÿnicheÿt der oetmoedicheÿt eñ der godlicker liefdẽ eñ minnẽ. Dats gheÿne ghenuechte der ſpiſen noch oeck mede des dranckes of der dinghẽ van buÿtẽ. hets ŷmmers nochtās ghenoechte die hoghe bouẽ ghaet alle die ander ghenoechten wāt als wÿ in alſulckẽ dinghẽ ghenoechte hebben dat is ŷmmers godlÿcke ghenoecht

Ic gelouе broeđs dȝ uwer ſommige zÿn die hem beclaghẽ dat ſi ſeldẽ wat voelen vā ſulcke ghenoechtẽ eñ dat coemt ſoe bi dat ſi noch van alderhande becoringhẽ ghemoÿt worden. doch ſo doen ſi daer ve

le mannelicker an als ſi die doechdẽ hem
pinen te volghẽ niet omme die ſueticheÿt
die daer in gheleghen is mer omme dÿer
lieften willen der doechden eñ omme dat
wel behaghẽ godes. Eñ daer en is gheen
twiuel aen ſi en volbringhen hardewel dz
die propheet ſegt Dat wi ghenoechte ſullẽ
hebbẽ indẽ here. wãt die ppheet meẽt meer
die ghoede oeffeninghe dã dat ſoet beuoe
len. wãt dat ſmakẽ eñ dat beuoelen hoert
totter ſalicheÿt. mer die oeffeninghe endẽ
daer nae te arbeÿdẽ hoert totter doechden
Hebbe ghenoechte ſegt hi inden here. pÿnt
daer ÿmmers nae te doen wt alre begeer
ten dÿns herten. Merc dat hi ſeÿt wt alre
begheertẽ dÿns hertẽ. dat is daer die redẽ
mede ouerdraghet. Lieue brueders
Aldus ſoe en hebdi gheen claghẽ ÿmmers
ghi zÿt ſculdich eñ ghi moghet oeck wel al
mit grote reden meer mit alle dÿnder her-
ten innichlike gode den almachtighen he
re dãcken eñ louen dat dÿn here eñ ſonder
linghe oec mede dÿn god alſoe ſorchuou
delicken ſeer voer di is. dat alſtu õwetẽde
biddeſt daer omme dat di diet nut en wa
re. hi dã dÿn ghebet niet ỏhoert mer hi dã
di daer voer gheuet dat di vele ſaligher eñ
nutter is. Soe plach die vleÿſchelicke vadẽ
te doen als zÿn cleÿne ſoenkẽ coemt eñ bid
det hem omme broꝛt· dat gheuet hÿ hem
ÿmmers dan ghaerne mer biddet hi õme
een mes dat hem ÿmers gheen noet en is
eñ daer hi hem ſeer aen doen ſoude dat en
gheuet hi hem niet. mer hi gheeft hem dz
broet eñ ghebietet ſinen knechte dat hi dz
hem breken ſoude. op dattet kint hem niet
ſeer en doe eñ nochtãs hebbe dat hem van
noede is. Die begheertẽ des heren als
mi dũcket zÿn in drÿen dinghen meeſt ge
leghen. eñ als mi dũcket ſoe en ſal een mẽ-
ſche die vãden wtuercoren godes begeert
te weſen buten deſe drien niet vã gode bid
den. Twee vã deſen drien horen tot deſer
tÿt als ghoeden des lichaems eñ oeck me
de ghoeden der ſielen. Dat dorde is die toe
comende ſalichz des ewighẽ leuẽs.

Brueder en laet di dat gheen won
der hebben dat ic ſegghe datmen deſe tÿt-
licke dinghẽ vã gode ſal bidden. want alſo
wel horen hem die tÿtlicke dinghẽ toe als
die ewighe dinghẽ eñ oec mede die gheeſt
licke ghoedẽ. Daer omme ſullen wi gode
bidden dat hi õs verlene dat õs noet is in
deſer tÿt omme dat wi hem te bet eñ õghe
hindert ſouden moghen dienen. Mer om
me de ghoede õſer ſielen ſullen wi immer
vele naerenſteliker bidden. dat is omme dẽ
gracien godes eñ omme warachtighe do
gheden eñ ſonderlinghe oec mede omme
ſalicheden õſer ſielen. eñ omme die glorie
eñ bliſchappe des ewighen leuens. Want
daer is volcomen ſalicheÿt beÿde des lich
aems eñ der ſielen. In deſen drÿen
op dattet weſen mach bedinghe des hertẽ
ſoe ſullen wÿ daer in waernemen drie pũ-
ten. wãt inder eerſter bedinghe van deſen
drÿen ſoe plachmen haer te menghen mit
die ouerulоedicheÿt. In die ander bedin-
ghe menghet haer ſomwilen õpuerheÿde
In die dorde bedinghe pleghet haer wel te
menghene die houaerdighe vermetelheit
Want ſomwilen bidden die mẽſchen om
me tÿtlicke ghoedẽ eñ dat meeſt daer õme
op dat ſi haer vleÿſchelicke gheneÿghelic-
heden te bet ghenoech moghen weſen.
Eñ bidden ſi omme dogeden haer meeſte
meÿninghe is omme voer dẽ mẽſchẽ oeck
doechtſaem te ſchinen. Doc ſoe biddẽ wel
ſommighe mẽſchẽ omme dat ewige leuẽ
mer ſi en biddẽ niet in oetmoedichz haers

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheeſſes. mer recht of zÿt mit haren werc
kē wel verdiēt haddē. Tis wel alſoe dz die
gracie der gewaerder doechdē eñ des goe/
den leuēs dē mēſchen al wat betrouwens
gheuet te biddē. nochtās en ſal die mēſche
dat betrouwē zÿns ghebedes eñ dat god ſi
ne ghebet verhoren ſal niet ſetten op ſine ver
dienſten noch oec mede op ſine dogheden
mer alleen op die ghoedertiren barmher/
ticheÿt godes. wāt deſe eerſte ghauen go
des gheuen ōs dat alleen dat wi hopē mo
gen eñ goet betrouwen hebben dz die goe
de heer die ons deſe grote ghauē voer ghe
gheuē heuet noch meer ghoedes ōs ghaer
ne gheuē wil. Daer omme als wÿ
bidden omme tÿtlicke dinghen ſoe en ſul
len wi ÿmmers in gheender manieren vā
gode onſen ghenadighen here ende onſen
ghebenediden vloſſer anders niet begerē
dan ons van groten noede is eñ ſonderlin
ghe niet wel ontberen en moeghen.

Eñ als wÿ gode den almachtighē
ewighen here biddēde zÿn omme dorch/
den ſoe en ſal daer niet mede ghemenget
weſen enighe ÿdele begheerte den anderē
menſchen wel nae ſinen dwaeſen wille to
behaghē. eñ ſonderlinghe oeck mede groe
ter gheacht te worden vandē mēſchē. mer
alleen die ere godes eñ god dē ewighen al
machtighē ghebenedidē heer te behaghen
Ende als wÿ biddē omme dat rike der he/
memelen dat ſullen wi ÿmmers in alder
oetmoedicheÿt begheren. als ſonderlinge
alleen vander grondeloſer barmhertiche
den godes almachtich.

Item een ſcoē ſermoen van eÿnen
pellegrom eñ ooc van enē dodē eñ oec me
de van enen ghecruuſten.

Hoe wÿ ōs ſullen abſtinerē vāden
quadē vleÿſchelicken begheertē eñ god die
nē mit reÿnder hertē.

Sermoen een.

Ic biddē v dat ghÿ als vremde
pelgrims v hoedē wilt vā allē
vleyſſchelickē begeertē. Waer
licken zÿn ſi ſalich die hem deſer tegēwoer
diger ſcalcker werlt als vremde pelgrims
cōnen bewiſen eñ hem daer vā onbeuleckt
cōnen houdē. wāt daer gheſcreuē ſtaet idē
heÿlighen ewangelio aldus. Beati mūdo
corde quoniam ipſi deum videbut Dat is
te ſegghē. Salich ſoe zÿn ſi die reyn eñ ſu/
uer ende onbeuleet zÿn vā hertē wat ſi gode
dē ghebenedidē en ewighē here ſullen ſien
Eñ mÿn lieue eñ ſeer ghemīnde bruers
wāt wÿ hier en hebbē gheen bliuēde ſtadt
mer wÿ ſoeckē enen thoecomēde ſtadt.
Laet ōs daer omme ōs pinē te abſtineren
vā allē vleÿſſchelickē begheertē eñ wellullē
die vechtē teghēs ōſe ſielen eñ altoes holdē
als pellegroms. Wāt dat een pellegrim is
die wandert doer die comnclicke weghen
noch an de rechter ſide noch oec mede an dē
luchter ſide Eñ al geualtet dat hi comt daer
ſi vechtē eñ kÿuē hi en becommert hem im
mers daer niet mede. Ende iſt oeck mede
dattet gheualt dat hi coemt daermē dan/
ſet eñ ſpringhet. oft daermē vrolicke is oft
daermē bruloften houwet. dies en trecket
hi hem niet an. wāt hi weet wel dat hi daer
vreemde is eñ dattet hem immers niet an
en en ghaet datmen daer doet. Ende hi is
alleen denckende werwaert ende waer dz
hi ghaerne ware eñ hoe dat hi daer beſt co
men mochte. eñ als hi heeft dat hē noet is
van ethen eñ oec mede van drinckē eñ oec
van cledinge ſoe en wil hi nz voert an mer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheynen anderen dinghen ofte oeck me-
de mit anderen ſaken beladen weſen

Myn lieue eñ ſeer ghemīde brueds in criſto iheſu ōſen lieuē verloſſer eñ ghe-
ſontmaker Dat is waerlycke een ſalighe mēſche die dit bekēnē can eñ zyn ellēdichz beſcreydē can. eñ die ſegghē can inichlickē eñ oetmoedelickē tot ōſen vloſſer ōſen here iheſum criſtum. Jck bin een vreemt pellegrom voer di als al myn voeruaders heb ben gheweeſt Die aldus gheuoelen can dat is ſeker vtermatē ſeer groet myn lieue brueders mer daer is noch wel by a-
uōtueren een hogher grade of trappe Wāt die een pellegrom is al en mēghet hi hem ſeluen niet mitten burgherē daer hi vreem de toe is hi wort nochtā wel ſomwilen ge-
toghē die dinghē te ſien die daer ghelciedē of oec mede te horen datmē daer ſeyt ofte oec mede omme dat hi vtellen ſoude dat hi gheſien eñ ghehoert heuet. Eñ mit deſer ghelikē al en wort hi niet ghehoudē ōme daer te bliuē hi wort nochtans al wat ghe hindert aen ſinen weghe ſoe dat hi hem to min ſpoedet omme te comen in zyn eygē vaders lant daer hi ghaerne waer.

Als hi aldus ghehindert wort belet eñ becommert mittē dinghē die hem ōder weghe ghemoetē ende hi mochte wel alſo ſeer worden ghetoghē mit ſoe groter ghe-
noechtē tottē dinghē dat hi niet alleen toe laten en ſolde comen mer oec wel mit allē vbliuē ſolde. Wie iſt dan die noch vreem de is vandē dinghē vā deſer werlt dan een pellegrom. Myn lieue eñ ſeer gheminden brueders dat is ſonder twiuele die gheen die al doot is den die weerdige heylighe a poſtel ſinte paulus toe ſeyt. Ghy zyt doot eñ v leuē is mit criſto verborghen bi gode. Want een pellegrom moet ſomwilen be-
commert weſen omme die dinghē te wer uen die hem noet zyn eñ ſonderlinghe oec mede beſwaert te worden die te draghen. mer die doot is al bleue hi begrauē hy en ſoude niet voelen. Of ghi ghelaket wordt of oec mede of ghi ghepreſen wordt ofmē hem oeck ſmeekēde woerden toe ſpreket. het is hem ghelike vele. ymmers hi en cās niet horen wāt hi al doot is. Dat is wel een ſalighe dode te hieten myn lyeue brueders die alſoe ōtheuleet mach bliuē vā deſer werlt. die hem ſoe vreemde cā holdē vā allen dinghē die deſer werlt toe behorē Wāt dat is noet dat die ghene die hem ſel uen aldus is gheſtoruen dat ōs heer ieſus criſtus ōs gheſontmaker in hem leue. Dit iſt dattet wtuercoren vat die heilighe apo ſtel ſinte paulus ſegt van hem ſeluen. Jck leue mer nu voert aen en leue ic niet. mer myn here myn verloſſer eñ gheſontmake re iheſus criſtus die leuet in mi. Of hi ym mers ſegghen woude Tot allen anderen dinghen bin ic al doot eñ ic en gheuoel ſe noch oec mede ic en achtes niet eñ ic en dēc ke daer niet op mer daer criſto ieſu toe be hoert daer leue ic toe. eñ daer bin ic ghāſeli kē gheheel eñ altyt bereyt toe. eñ al iſt dat ic daer niet meer toe ghedoen en can noch tās ſoe hebbe ic doch daer liefte thoe eñ het behaghet mi oec mede ſeer wel alle dat tot criſtꝰ ere geſciet. eñ het ſal mi hertelike ſeer leet weſen oft anders gheſciede.

Myn alreliefſte ſeer gheminde wt-
uercoren brueders in criſto iheſu onſen lie uen here ōſer verloſſer ghi ſult weten dat dit ymmers is te mael een wonderlycke hoge graede nochtans ſoldemen wel wat anders vinden dat ymmers inder waer-
heyt nochvele hoger ende oeck mede noch vele volcomender ſoude weſen. mer waer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſoudemen dat ſueckē anders dan in dyen
daer wỹ te handes van ſpraken die opge
grepen wort inden dorden hemel.
Wie mach daer teghēs voelen. ten
mach oec wel mit rechte dē dordē hemel te
weſen hieten. moghē wỹ wat vinden dat
noch hogher is dan daer wi hier te vorē af
gheſeyt hebben.

Hoert daer omme mỹn lieue brueds
hoe dat die heylige apoſtel paulꝰ idē
dordē hemel glorieert eñ nochtans niet in
hem ſeluen daer hi ſegt. Het ſi veer vā mỹ
anders te glorierē dan indē heylighē glo/
rioſen cruce ōs lieues heren iheſu criſti ōs
vloſſers ouermits wien mi de warelt ghe
cruuſt is eñ ic der werlt. Niet alleen ſegget
hi bin ic der werlt doot mer ic bin oec me/
de ghecruuſt dat een vſmadelick doot is.
eñ mit deſen dode ſoe bin ic der werlt ghe
cruuſt eñ die werlt mỹ. Eñ al dat die werlt
minnet eñ lief heuet dat is mi een cruce eñ
oec mede al dat den vleyſche ghenoechlikē
mach weſen alle ere alle rỹcheden eñ oeck
mede alle die glorie deſer werlt. Eñ weder
omme dat die warelt een cruus is ghehie
ten daer houde ic mi aen eñ daer ſoe bin ic
vaſt aen ghenaghelt eñ dat ommehelſe ic
mit alle mỹn begheerten. Mỹn wt/
uercoren brueders eñ vriēden criſti iheſu.
Is dit niet een veel hogher graet dan dye
ander twee waren daer wi voervā gheſeit
eñ gheſprokē hebbē. Een pellegrom iſt ſa/
ke dat hi wỹs is hi en vgheet dat niet dat
hi in vreemdē landē is eñ oeck mede dz hỹ
veer is vā ſinen vader lande. eñ al wortes
hem wat ſuer hi pỹnt hem nochtans of te
breken ende van hem te ontſlaen die me/
nichuoudighe eñ oeck mede menigerhan
de dinghē die hem alle daghē ghemoeten

eñ hinderē. Die doot is die en achtet allen
deſen tỹtlickē dinghē niets yets. of ſi ſuete
zỹn of ſuer. of ſi mede zỹn of ſi teghē zỹn.
het is hem ymmers ghelike vele. Mer die
inden dordē hemel is opghenomē den iſt
al een cruce dat in deſer warelt is. eñ daer
hem die mēſchē mede becommerē Eñ dye
dinghē die dē warelickē mēſchē een cruus
dūckē weſen den ommehelſet hi eñ die om
mehanghet hi. Mē mach oec meē
die woerden des heyligē apoſtels ſint pau
lus daer hi ſeyt dat hi die werlt ghecruuſt
is eñ die warelt hem wel ſovſtaen. dz hem
die warelt ghecruuſt is in ſinē dunckē. eñ
oeck mede dat hi der warelt ghecruuſt is
ouermits groet medelidē zỹns hertē. wāt
hi ſach dat die werlt ſoe menichuoldelicke
ghecruuſt eñ ghequelt wort mit menich/
uoudighē ſundē eñ ondoechdē. dat hem in
der waerheit gheen cleyne crucige en was
in zỹn herte ouermits dat minnelicke enē
vriēdelicke mededoghē dat hi daer vā had
de. Nu ſoe mercke ick mỹn lieue
wtuercoren ſeer gheminde broeders in cri
ſto iheſu onſen lieuen heer onſen ghenadi
ghen behouder mi in mỹ ſeluē eñ een yge
lickē van v mercke oec mede in hem ſeluē
in wat grade dat hi hem voele eñ hi pyne
hem ymmers van daghe tot daghē toe te
nemen in wat beters. Wāt thoe te nemen
van doechdē tot doechdē dz hiet hier voert
te ghaen. eñ ſoe wort die alreouerſte god ō
goden ghesien in ſion. Sonderlinghen in
deſer heyligher tỹt ſoe bidde ic v ymmers
mỹn lieue ſeer gemīde brueders dat ghi v
in alre puerheyt eñ in alre heylicheydē nu
wilt pynen v te oeffenen. Want daer om
me iſſer een ſeker tỹt die oec niet alſte lanc
en is thoe gheſettet op dat die menſchelỹc
ken cleynmoedicheden nietes wederſta/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghen noch ōtſtende en ſoude worden

Bruedeers oec ſegtmē ōs nu dat i de ſeer corter tijt vā niet vele daghen alle onſe verſumelhede des ghehelen iaers ſullē we derhalen eñ verbeterē allen dat quade dat wi arme ſnoede ſundighe eñ ōghevallige menſchen binnen dē iare miſchdaen hebben. op dat wij nu wat ſmaken mochten ghecrighē der rechter oetmoedigher ende reÿnder puerheÿt eñ der ghewaerder doegheden. eñ dā oeck mede alſoe voert allen daghen dat ghanſe ghehele langhen iaer dore daer wat van mochte ſchinen eñ opē baren p̄mmers in onſe wanderinghen

Laet ons nu p̄mmers daer omme mijn lieue eñ ſeer gheminde brueders eñ wtuercorē vriēden criſti deſen heÿlighē tijt mit alre p̄nnicheÿt ſuuerlickē eñ oetmoedelickē mit groter deuociē ōtfanghē. eñ no p̄mmers ōſe ghoede gheeſtelicke wapenē aennemēde. wāt nu is dat ghemeÿn volc des heren indē ſtride omme te vechten weder eñ teghēs die viāden ōſes coninghes.

Weet mijn lieue brueders dat ſi p̄mmer ſalich zijn die ōder die bannieren des conighes ſterckelic ſtridē eñ vechtē. wāt dz huiſghesinde des coninghes moet p̄mmer altoes tot ſtridē eñ tot vechtē bereÿt weſen. mer ſonderlinghe eens inden iaer ſoe vgadert hi alle die ghanſe macht des heers om te ſtriden teghēs ſine viādē. Ghi zijt ſalich mijn lieue brueders die dat ſonderlighe huÿſghesin des conics hebt verdiēt to weſen daer dat heÿlige eerwaerdighe vat die apoſtel paulus vā ſegt in zijnder epiſtelen aldus Iam non eſtis hoſpites ꝛ aduene ſed eſtis ciues ſanctorum ꝛ domeſtici dei. Dat is te vſtaen aldus. Nu en ſidi p̄mmers voert aen gheen vremde ghaſtē der heÿlighē huÿſghesinde gods mer ghi zijt medeburghers mit hem. Hier omme wat ſullen ſi dan doen die daer toe geſet zijn ſtadelicken te ſtridē teghēs die viāden als dat ghemeē eñ dat ōkūdighe volc die alle dat iaer ledich gheweeſt hebbē. eñ nu die gheeſtelicke wapene mede an pinē aen te nemen. Sonder twiuel het behoert daer wel thoe dat ſi oec bouē haerder ghemeender gewoenten mit meerder vlitichheÿt hem bereÿdē ſullen op dat wi alſo te ſamen alle ōſe vianden moghen vwinnē tot glorie eñ bliſchap onſes coninghes eñ tot ſalicheÿt ōſer ſielen.

Item vanden heÿlighen eerwaerdighen man ſinte Benedictus ſcriuet ſunte bernardus een ſermoen.

Sermoen.

Is ghij aldus te ſamen coemt in een omme te horen dat heilige eerwaerdige ſuete woert godes ſoe hebbe ic ſeer groten ſorghe mijn lieue wtuercorē brueders dat ter p̄emāt mochte weſen onder v ludē die dat niet alſoe waerdelicken hem en pijnde te ontfanghen als dat toebehoert datmen dat ſalighe woert godes vā rechtes wegē ſal ōtfanghen. Wāt ic weet dat wel dz die aerde die dicwijl den reghē vā bouē ontfāet brenget ſi gheen vruchtē voert ſi wert hatelickē eñ die maledixie en is haer nÿet veer. Mer ic woude v wel lieuer ſtonder in mijnre macht veel benedixien gheuē dan maledixien. p̄mmers die hemelſche benedixie onſes heÿlighē vaders ſinte benedict9 eñ niet die mine. Eñ als ic die benedixie kūdighe mittē mōde ſoe begheer ic datter v altoes ſalighe benedixie bliue. eñ oec mede dat ſi p̄mmer nz in maledxie en worde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

verwandelt. Wŷ houden huŷden hoech/
tŷt van onſen glorioſen vader ſinte be/
nedictus.ende daer van zÿn wŷ v rechter
coſtumelicker ſeden ſchuldich een ſermoē
te doen. welckes alderſuetſte heŷlighen
naem wŷ minnelickē ende vriētlickē om
mehelſen.want hi is onſe leŷdman ende
onſe meeſter die onſe ewe gheſcreuē heeft
daer wÿ nae leuen ſullē Sŷne ghehuech/
nis is mŷ ſeer ſuet al en is ſi niet ſonder
mŷne confuſie. Jck ſegghe dat ic nz ſon
der mŷne ſchaemte dē naem des heilighē
vaders en derf noemē.want nŷt v allen
heb ick wt zÿnre leringhe die werlt ghela/
ten eñ deſe heŷlighe oerde an ghenomen
mer ſonderlinghe ende buŷten v heb ick
den name dat ick abt hete. Och abt eñ
abt wŷ hebbē beŷde een name.mer in mi
is alleen eē ſcheem eens grotē names. wi
hebbē oeck beŷde enē dienſt mer de diēres
zÿn leŷder onghelÿc ſoe is oeck onſer beŷ
der dienſt. We mŷ heilighe vader ſal ick
in den toecoemēden leuen alſoe veer van
v weſen als ick v nv onghelÿck bŷn ende
uwer heilicheit. Doch ick en behoef v dit
niet te vertellen.wāt ick weet dat wel dat
ick mit dē ghenē ſpreke die mŷ wel kēnē.
Alleen beghere ic dat vā v dat ghi wt brue
derlicke mededoghen mŷ deſen anxte eñ
deſe ſchaempte wilt helpen draghē. Wāt
mŷ nochtans dit ambacht is beuoelē al
en hebbe ick ſelue niet dat ic v voer ſetten
mach.ſo ſal ick nochtans onſen heiligen
vader bidden om drŷen broeden daer ick
v mede mach ſpÿſen.

Aldus ſoe ſal ons dan ſpÿſen ſine
heilicheŷt. ſine rechtuerdicheit. ende ſŷne
goddiēſticheit.

Ghŷ weter wel mÿn
lieue ende zeer gheminde brueders dat ſŷ
niet alle die inder proceſſiē ons lŷeues he
ren waren hē haer clederen onder en ſprei
den Jck ſegghe inder proceſſien die nz na
veel daghen beghaen ſullen vter gracien
ons lieues herē als onſe heer quam te ihe
ruſalem tot zÿnder paſſien ſittēde op een
der ezelinnē.ende alderhande volck hem
te ghemoete quam.mer niet en ſpreŷden
ſi allegader haer cleŷder onder dē ezellinē
voeten. Want ſommighe houden die tel/
ghen vanden bomen eñ ſtroidēſe indē we
ghen daer hŷ hene reed.

Ende dat en was niet groet mÿn
lieuē brueders.want dat gheen dat ſi om
niet haddē dat ghauē ſi onſen lieuen heer
om niet. Sŷ waren nochtans al mede in
der proceſſien.want ſi deden onſen lŷeuē
verloſſer alle den beſtē dienſt dē ſi mochtē
eñ al en conſtē ſi haer cleŷder niet wt trec/
ken ſi en worden daer om niet vter proceſ/
ſien vredreuen.

Mÿn lieue eñ zeer
ghemindē brueders dit goddiēſtighe beeſt
kē daer ōs heer iheſus criſtus onſe geſont
maeker op ſit dat zÿt ghÿ die mitten pro/
pheet moghet ſegghen. Jck bŷn ghewor
den een ſtom beeſtken voer dŷ o here endē
altoes bē ic mit dŷ.

Aldus ſittet criſtꝰ op v want dē ſtaet
gheſcreuen. Die ſiel des rechtnerdighen is
een ſtoel der ewigher wÿſcheit. Ende dŷe
heŷlighe apoſtel ſinte paulus predicte vā
ōſen here iheſu criſto dat hi is de cracht eñ
die wÿſcheit godes. Al en can ick v dan
mŷne cleder niet onderſpreidē ic wil doch
bidden dat ick die telghen van dē bomen
v onder ſpreŷde op dat ick .of deſer glori/
oſer proceſſien wat mede doe van mÿnen
dienſte. Sinte benedictns is een ſcoē glo/
rioes boem die daer gheplant is bi dē ne/
derloep der wateren. Waer pleghen dŷe
nederloepen der wateren meeſt te weſen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Sonder twyffel indē dalen. alſo als daer gheſcreuen is. Midden tuſſchen dē bergē is die nederloep der wateren. want wye en can dat niet mercken dat dye lopende wateren die hoecheit der berghen al ſchuwen ende die dalen al ſueckē. Soe pleget oeck mede god die heer den houerdighen menſchen weder te ſtaen ende dē oetmoedighē ſine gracien te gheuen.

Wye du biſte de een beeſten godes wiltſte weſen ſette dyne voeten vrilick op deſe telgheren ende wādere in die dalē. wāt de oude ſerpent ſeyde dat hi ſinē ſtoel wolde ſetten inden noerden berghe. Die ſerpent ſegghe ick die de voeten der peerden plegheт te biten op dat hi after of valle de daer op wil ryden. Daer om wilt lieuer kyeſen die dale in te wanderen of oeck in te planten. want dat pleghen wy ſeluen te doen als wy bomen planten willē. wy en ſuecken daer toe gheen hoghe berghē want die pleghen ghemeenlick hard endē droghe ende ſtenich te weſen. mer in den dalen vintmen die beſte eerde. ende daer waſſen die bomē alderbeſt. daer is die volle aere endē hontdertuoldighe vrucht. als inden ſouter ſtaet. Die dalen ouervloyen mit weyte. Aldus hoerdi wel myn lieue brueders dat die dalen ouer al ghepreſen zyn. ende oeck mede ouer al de oetmoedicheit verheuen ende ghelouet wert Plante daer dyn herte daer die nederloep der wateren is. Want daer is ouervloedicheit alre gheeſtelycker gracien. eñ dye waterē die bouen die hemelē zyn louē dē naem des herē. Dat is die hemelſche benedixie doet dat die naem des heren werdet ghebenedyt. Laet ons hyer ſtaen alre lyefſte brueders in criſto iheſu onſen heer laet ons hier gheplantet werdē op dat wy ock ymmers niet en verdorrē. eñ en laet ons van ghenē ſtorme beruert werden. Al valt daer een gheeſt op die grote macht heuet en laet daer omme dyne ſtede niet. Want gheen en ſal ōs luden moghen ſchaden wanderen wy niet in grotē ende in zeer wonderlicken dinghen bouē ons ſeluen. mer bliuen wy vaſt ghewortelt ende oeck mede ghefundeert in waerachtigher oetmoedicheit. Aldus wel ſoe was deſe heilighe eerwerdige confeſſoer gheplantet ende ghewortelt daer wy nu hoechtyt van houden daer omme ſoe heeft hi vrucht voert ghebrocht in zyn der tyt. Want daer zyn ſommighe dye medallen gheen vrucht voert en brenghē ende die ſommighe brengen vrucht merten is niet haer vrucht ende die ſommige brenghen vrucht die hem ſeluen thoe behoert mer niet op hare behoerlycke tyt. Jck ſegghe datter oeck mede die ſommighe onvruchtbare bomen zyn. als eyken bomen ende hulſebomen. ende oeck mede menigherleie ander bomen de i wilderniſſen waſſende zyn. endē alſulcken bomē en plant nyemant gheerne in ſinen houe wāt ſi geen vruchten voert brengen Eñ al iſt dat datter vrucht op waſſet ſoe behoert die vruchte dyer bomen meer den varcken toe dan den menſchen.

By alſulcken bomen machmē wel ghelycken die kinderen der menſchen of deſer werlt. die haer leuen thoe brenghen mit wetſcapen ende myt dronckē drinckē ende mit onſuuerheden. Dat is der varckenen ſpyſe die den ghewaren ioden verboden zyn te ethen. daer oeck mede dye kerſtene menſchen gheen meenſchap mede hebben en ſullen. Want die dat varcken vleyſch eet den hanghet dat varcken

vleÿſch aen dat hi ghehetē heuet. eñ wert
ſoe oec een vleÿſch. Des ghelÿckes die go
des gheboden verſmadet. die vereenighet
mitten boſen gheeſten eñ ſi werdē te ſamē
een duuel. Daer om iſt verboden gode
alſulcken beeſten te offeren. want die on/
reÿne gheeſten pleghen daer bi beteÿkent
te werden· ende oeck ſulcke menſcen latē
al dat ſuuer ende onreÿn is after ende ſet
ten al haer ghenuechte in die onreÿnich/
heit der ſunden daer ſi altoes in begherē
te wentelen. Daer van leſen wÿ inde ewā
gelio dat ſi die vermaledide legio doe ſÿ
vten beſetenen menſce gheiaget wert, ba
den die duuelen dat ſi moeſten indē varc/
ken ghaen. Want hem dochte dat ſi hem
al ghelÿc waren. ende onſe lieue heer ver
henghedet hem. Sulckē varcken bringhē
die onnutte bome haren vrucht. mer dÿe
bÿle is al gheſet an die wortel alſulcker
bomen ſoe dat ſi altehandes ſullen opge
houden werden. Item die bomen
die vruchten voert bringhē die hem nz toe
en behoeren dat zÿn die ÿpocriten als ſÿ/
mon cireneus dede een cruÿs draghē dat
hem niet toe en behoert. want indē dingē
die ſi doen en hebbē ſi gheē gherechte meÿ
ninghe. mer ſi wordē daer toe ghedwōgē
van der begheerten der ÿdelder glorien of
van enigher anderen onpuerder meÿnin
ghen dat te doen daer ſi gheen mÿnne of
liefte toe en hebben. Voert meer in
dien dat hÿ ſegt in haerder tÿt daer wer/
den ſommighe in ghemercket ende beruſ
pet die voer haer gherechtige tÿt vruchtē
willen doen. Want wanneer wÿ ſien dat
onſe vtwendighe bome alſe vro willen
bloÿen ſoe is ons leede dat die rÿpe ende
oeck die coelde voirſt die tÿdighe blomen
ſullen verdoruen. Aldus mÿn lieue ghe

mÿnde bruedeꝛs ſien wÿ oeck mede dat
ſommighe menſen als ſi alte vro willen
vrucht doen den beſten ſpoet daer nÿeres
in en hebben. Daer zÿn die ghene die indē
beghinne van haerder bekeringhe vā ſtō/
den an ander mēſchen willen mede beke
ren. ende doen daer in teghens dÿe euwe
daer in verboden is, datmen niet ploegē
en moet mitten eerſt gheboren oſſen. ende
datmen die eerſtgheboren ſchapen oec nz
ſcheren en ſoude. Hoert doch mÿn
lieue ende zeer gheminde bruedeꝛs in criſ
to iheſu onſen here hoe wel dat onſe meeſ
ter die heÿlighe vader ſinte benedictus di
heeft gheholdē. Dit wil ick v voerlegghē
als ene ghoede telghe des ſalighē bomes
Drÿe iaren lanck was hi allen menſchen
onbekent. ende alleen ſoe was hi mit go
de becōmert. Hier om heeft hi veel vruch/
ten voert ghebrocht, als men wel ſiē mach
eñ hi heuet ſine vrucht ghebrocht op haer/
der behoerliker tÿt. Want ten dochte hem
doe gheen tÿt weſen vrucht te doen doe hi
ſelue alſoe becoert wert, dat hi bÿna ōwō
nen hadde gheweeſt. ende bÿna weder ter
werlt woude ghaen. deſe telghe en ſal ick
niet voerbÿ gaen al ſchÿntet hier ſeer ōbe
quaem ende ſeer ruÿch te weſen eñ ſcarp
van den netelen ende vā den doernē daer
deſe ghebenedide naem godes hem ſeluē
in wentelde doe hi zeer becoert was wāt
deſe telghe is daer zeer nut toe den traghē
ende den onwillÿghen ezel godes mede
voert te drieuen eñ behuden voer die kuÿ
len der quader becoringhen. dat hem lide
ende pÿne te volherden in ghoeden leuen
dat hi aenghenomen heuet. ende die roe/
de des almachtighē godes verduldelickē
te draghen Sette op deſe telghe va ſtelÿc
ke dine voeten wÿe du biſte die een god/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dienſtich beelſken criſti willeſt weſen ende
leer hier oec mede ſonderlinge an hoe gro
te dat dyn becoringhe ſchinen te weſen mā
nelicken te ſtriden ende niet te wyken oft
te dencken dat dy god die heer ghelatē he-
uet of v̄gheten. mer aendēcket datter ghe
ſchreuen ſtaet Roep mi aen inden daghen
dynder tribulacien eñ ic ſal dy daer wt hel
pen eñ du ſalſte mi ymmers eren.

Ghi myn brueders daer omme
alſoe als ick ymmers hebbe beghonnen v
luden te ſegghen. ten dochte ymmers oec
mede onſen eerwaerdighen eñ heylighen
vader ſinte benedictus doe gheen tyt we-
ſen vrucht te doen doe hi noch ſeluen ſeer
was becoert vanden helſchen duuel ende
ſonderlinghe oeck mede vander bedriech
lycker warelt. Mer die tyt quam nae dat
hi in zynder behoerlicker tyt ymmers wō
derlycke ſeer vele vruchten voert brochte.

Ende dit zyn ſine vruchten als ick
voer gheruert hebbe. ſine heilicheit ſine ge
rechticheit. ende ſine ouergrote goddiēſ-
ticheit. Zyne heilicheit die wert bereykēt
ende beweſen in zynder leringhē. ende al
zyn leuen bewiſet ſine gherechticheit.

Aldus ſietſtu wel o beelſken criſti
iheſu hoe ſuuerlicke telghen dy onder ge
ſtroyt werdē die groen zyn van bladē wit
van blomen. eñ wel gheladen mit vruch-
ten. Ouer deſe telgen wandel wyſlikē op
datſtu ſalichlike moghesſte wanderen.
Mer waer toe ſullen dy dyenē ſine mira
culen. datſtu oeck begheren ſulſte mira-
culen te doen. In gheender wys. mer dz
ſtu betrouwen in hem hebben ſulſte. eñ
oeck mede dy verbliden ſulſte van alſoe
heylighen vader ende van alſoe machti-
ghen patroen. die voerwaer ghelegt zeer
machtich is ſonder twiuel inden hemel.

want hi ſoe zeer grote dinghen ghedaen
heuet inder eerden. Ende na dyen dat hy
grote gracien hyer beneden inder eerden
hadde ontfanghē ſo heeft hi nv grote glo
rie inden hemel. Want nae dyen dat een
boem veel wortelen heuet ſoe plegbet hy
oeck mede veel telghē te verrighē.

Aliſt dan myn lyeue brueders dat
wy ſelue gheen miraculen doen en kon-
nen. het is ons dan een groet troeſt dz wi
alſulcken heilighen ende glorioſen vader
hebben die ſo veel miraculen heeft gedaē
Zyne ghoede leringhe leert ons wel wat
wy doen of laten ſullen. daer onſe voeten
mede gheleyt werden inden wech des vre
den tot onſer ewigher ſalicheit. Ende die
gherechticheit zyns leuens die ſtarcket ōs
ghoeden moet dat te doen dat hi geleert
heuet. als wy dat wel weten dat hy ſelue
ſoe dede als hy ons leerde.

Myn lieue ende zeer geminde brue
ders. Want dit zyn leuendighe wordē eñ
hebben oeck mede grote cracht. als eē mē
ſche ſelue doet dat hi een ander leert. Eñ
ſoe maecket men den menſchen beſt vroet
te doē dat men hem ſegt. alſment mitten
wercken bewyſt dattet ſo nut is ghedaen
als men hem leert. In alduſtaniger
manieren ſtarcket ons ſine heilicheit eñ
ſine goddienſticheyt leert ons. ende oeck
mede ſine gherechticheyt veſtighet ons.
Want hoe grote goddiēſticheit was dat.
dat hi niet alleen en pynde te leren hoe ſy
leuen ſouden. die doe myt hem inder tyt
waren. mer hi was oeck mede zeer ſorch-
uoldich te weſen voer die ghene die na he
comen ſolden ende ſcreef hem een regule
daer ſi na leuen ſouden.

Aldus en heeft deſe boem oeck niet
allene vrucht ghebrocht den ghenen dye

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

doe mit hem leefden. mer ſine vruchtē du
ren en waſſchen al tot huydē des dages
toe Hy was claerlicke zeer gheminet vā
gode. eñ oeck mede vandē menſchē. welc
kes lichamelycke teghenwoerdicheit niet
alleen in benedixien en was alſmen wel
menich ghoet menſche vindet die alleen
van gode ghemint zyn. want ſi imers al/
leen gode bekent zyn. Mer deſes heiliges
vaders waerde ghehogeniſſe is al tot no
toe in benedixien. Ende alſo als die heyli
ghe apoſtel ſinte peter drywevē onſen lie
uen verloſſer beliede ende ſeyde dat hy hē
lief hadde. ende onſe here hem driewervē
beual ſine ſcapen te hueden ende te bewa
ren. alſoe huedet onſe heilighe vader ſinte
benedictus hudē te daghe die ſcapen criſti
Want hi voedetſe mit ſinē heilighē leuen
mit zynder leringhe. eñ myt ſinen gebedē
Pynet v daer om myn alderliſſte bruedrs
geſtarct mitter craft zyns heiligē gebedes
ſtadelike vruchten doen. Want daer in ſi/
dy gheſet dat ghy ſult ghaen ende vruch/
ten brengen. Waer ſuldi gaen lieue brue
ders. Sonder twyffel van v ſeluen als
daer gheſcreuen ſtaet. Keer dy van dyne
vleyſcheliken welluſten. Wi leſen vā ōſen
lieuen here daer die enāgeliſt vā ſegt Hy
ghinck wt die daer ſayt om te ſayen zyn
ſaet. Siet hier ſegt hi zyn ſaet ghelyck als
hi voer ſeyde ſine vrucht. Laet ons dā lie/
ue brueders onſen here nae volghen dye
daer om in deſer werlt is ghecomen. om
dat hi ons ene forme gheuen woud daer
wy na hem leuen ſouden. ende dat hy ōs
den alder rechten wech ſoude wyſen Oec
ſo mach onſe heer ſelue wel een boem we
ſen. ſoe dat wi van hem wel ghoe telyken
moghen nemen. die wy onder uwe voe/
ten ſtrayen. Ende ſonder twyffel ſoe is hi
een boem ende een hemelſche plante dye
in onſer eerden is gheplantet. als daer ge
ſcreuen ſtaet. Die waerheit is op ghecoe/
men ende ghegaen vander eerden. Soe
neme ick dan van hem deſe telghe die ick
v voerlegghe Alſoe als hem ſeluen verne
dert heft ſoe ſolde ghi oeck mede in v voe
len. Jck en ſegghe v ymmers niet voer
mer die waerde heilige apoſtel ſinte pau
lus daer hi ſegghet. Fratres hoc ſentite
in vobis quod et in chriſto iheſu. brueders
dat ſuldy in v ſeluen voelē dat ghi in criſ/
to iheſu hebt gheuoelt. Die doe hi was in
der formen godes en heldt hys voer ghe/
nen roef gode ghelyc te weſen mer hi ver/
nederde hem ſeluen ende nam an een for
me des knechtes in ghelikenis der men/
ſchen. ſoe daer gheſcreuen ſtaet. Seruile
corpus induit. Hi heeft aenghedaen een
lichaem des knechtes. ende hi is in ſinen
wercken geuonden als een mēſche

Doet oeck ſoe myn lyeue brueders
vernedert v veroetmoedicht v ſaeyt v endē
verlieſt v. Sayet v beeſtelicke lihchaē endē
daer ſal opghaen een gheeſtelycke lichaē
verlieſt hier v ſielen ende indē ewighen le
uen ſuldiſe behouden. Wildi weten hoe
die apoſtel dit ſelue wel ghedaen heeft dz
hi ons leert. Of wy van binnen op gaen
tot gode ſpreect hi ofte zyn wi ſober tot v.
Wat biſtu dan dy ſeluē o heilighe apoſtel
Jck byn ſegt hy ghewordē als een vloren
vat. Seer wel heeft hi hem ſeluen verlorē
die niet en doet om hem ſeluē. mer al ſine
begheerte daer nae ſtaet altoes te doen dē
alrelieffſtē wille godes. eñ dē oerbaer zyn/
der brueds Tis eē ſalich mēſche die in ſinē
vleyſche ſayet. want daer en ſal hi niet vā
mayen dan ghebreclicheit. Op een ander
ſtede ſtaet gheſcreuē. Sy zyn ſalich die op

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

allen wateren ſaẏen. Dit ludet wat won/
derlÿc. hoe ſalmen moghē ſaẏen op allen
wateren. Hi meẏnt bi auonturen die wa
teren daer wi van leſen. Die wateren die
bouen die hemelen zÿn ſullen louen den
naem des heren. daer die engelſche crach
ten ende die hemelſche gheeſten bi verſtaē
werden. Tis claerlicke alſoe. Want wÿ
zÿn te ontſien gheſet beẏde den enghelen
ende den menſchen. Laet ons daer om dē
menſchen een ghoet exempel ſaẏen ouer
mits openbaren ghoeden wercken. Endē
den enghelen laet ons bliſcap ſaẏen. ouer
mits onſen heẏmeliken ſuchten endē oeck
mede mit heilighen oefninghen die allē
den heilighen enghelen kundich zÿn.
Want ſoe ſtaeter gheſcreuen dat dē enge/
len godes grote bliſchap is als eē ſundich
menſche penitencie doet voer zÿn ſundē.
Hier vā waſt dat die apoſtel ſeẏde.

Wÿ willen ons altoes pÿnen wat
ghoedes te doene. niet alleen voer gode
mer oeck voer den menſchen. dat hÿ ſegt
voer god daer meent hi alle die ghene me
de die ſtaen voer den oghen godes Want
den behaechtet zeer wel als ſi ons ſien hei
melicke bidden ofte pſalmen in onſer her
ten ſien edercauwen. of oec mede ſulckes
wat ſien doen. Aldus ſuldi dā ſaẏē
mÿn alderliefſte brueders ende oec mede
ghoede vruchtē voert brenghē. Want dẏe
alſoe veel voer gheſaẏt hebben ſo pÿnt v
mede te ſaẏen. Brenget oec vruchtē. Wāt
ſi hebbent v te voren gheſaẏt.

O adams gheſlachte hoe veel heb/
bender in v gheſaẏt. ende hoe coſtelic ſaet
Hoe qualic ſuldi varen eñ hoe wel ſo heb/
dÿt verdiēt qualic te varen. iſt dat ghoede
ſaet eñ deſe arbeẏt in dÿ vlorē blẏuet wat
doot meendi dat ghi hier voer ſelt moetē
lẏden dien ouermits uwer verſumelheit
verlorē is. Die heilige drieuoldicheit heeft
ſelue gheſaẏt in onſer eerden. eñ oeck me
de die ghoede heilighe enghelē eñ de apoſ
tolē eñ martelarē. cōfeſſorē eñ iōcvrouwē

God die almachtighe ewighe vadē
heeft gheſaẏet in dien dat hi wt zÿnē her
ten gheruſpet heeft dat goede woert. Dẏe
zoen heeft gheſaẏt. want hi is wt ghegaē
zÿn ſaet te ſaẏen. Die vader en is niet wt
gegaen mer die godſ zoen is voert gheco
men vādē vader in deſer werlt op dat hi
die eerſte was. een ghepenſe des vredē in
den herte des vaders oeck mede werden
ſoude onſe vrede inden ghebenedidē glo/
rioſen lichsem zÿnder moeder. Ende dẏe
heilighe gheeſt heuet medē gheſaẏt. want
hi is oeck mede neder ghecomē ende den
apoſtolen openbaerde verſceidene tongē
in die ghedaente des vuers. Aldus
heuet mÿn lieue brueders al die heilighe
drieuoldicheit ōs geſaẏet. de vadē dat leuē
de broet vādē hemel. die zoen de waerheit
eñ die heilige geeſt die liefte eñ minē. Endē
die heilige engelē hebbē geſaẏet. doe luci/
fer mittē genē die hē aē hingē viel. eñ ſi ſtā
taftelickē bi gode bleuen. Deſe lucifer die
voert aē nz waerdich en is lucifer te hẏetē
als lichtēde of eē lichtdragē. wāt hi al te ſa
men is vōdōckert. eñ mit rechte wel dōcker
hietē mach. die ſeẏde in zÿnē hertē. Ic ſal
ſittē indē berge des teſtamētes eñ ſal den
alderouerſtē gelÿc weſen. O ōhoueſche o
ōwÿſe duſent duſenē dienē hē. eñ thiē wer
uen hōdert duſende ſtaē waerdelike voer
hē. hoe ſoudeſtu daer ſitten. Weet dat die
propheet ẏſaias ſegt dz de cherubin ſtōdē
eñ niet en ſatē. Wat hebſtu ghearbeẏt dat
ſtu wilſte ſitten. Sẏ zÿn alle dẏenſtighe
geeſtē ende werden gheſent te dienſte den

ghenē die erkniſſe der ſalicheŷt ōtfanghen
ſullen. eñ wiltſtu ſittē wat hebſtu gheſaŷet
datſtu nu hier maŷen willeſt. Tē behoert
oeck di niet toe te ſitten. mer dē hoertet toe
dent vā ſinē hemelſchē vad̄ bereŷt is waer
omme wiltſtuus hem beniden. Sÿ
ſullē ſittē ſeŷt hi. Ic ſegghe die wormkens
vādet aerdē ſullē ſittē als rechters eñ du en
ſalſt niet alleen ſtaen mer du ſalſt daer ver
oerdelt wordē. En weetti dat niet ſegt dŷe
apoſtel dat wÿ die engelen voerdelē ſullen
Die ghene die wtghinghē eñ ſcreŷdē ſaŷē
de haer ſaet die ſullen mit hoger vrolicheit
comē eñ bringhē haer hantuol. Nu
brueders ghÿ ſult wetē datter zÿn twierhā
de hātuolle dieſtu ſoeckeſt eñ begheerſte al
ſoe ala te ſitten eñ hoeghe ȯheuē te weſen
Mer ſoe niet du boſe ſoe niet. du en ſaltſte
niet maŷen datſtu niet gheſaŷt en hebſte.
Die arbeŷt eñ die ȯworpenheŷt voer ghe
ſaŷet hebbē die ſullē nae maŷen ere eñ ruſ
te. wāt voer haer dubbelde cōfuſie eñ ar/
beŷt ſullē ſi in haerder aerdē dubbelt loen
beſitten. Hier vā ſeŷde een heŷlich mā. O
heer ſich aen mÿn oetmoedicheŷt eñ mÿn
arbeŷt. Ghÿ hebt hudē ghehoert
indē ewāgelio lieue bruedͦs. hoe ōs heer lo
uede ſinē diſcipulē eñ ſeŷde. Ghi ſult ſitten
op die ſtoelē eñ oerdelē die twelf gheſlach/
tē vā iſrael. Daer moechdi merckē dz ruſ
tighe herten ſittē eñ die grote eer der rechte
ren ghebrukē. wāt ōs heer ieſus criſtus en
woude ſelue hier niet toe comē dan ouer/
mits oetmoedicheŷt eñ arbeŷt ſoe dat hŷ
mittē alrelicſten doot ȯdoemt wort Sondͦ
twiuel dit heeft hi ghe ledē om dē viāt con
fuŷs te makē Dit is hi o du boſe die
ſittē ſal indē ſtoel der moghētheŷt. Dit o/
verdochtē wel die engelen doe lucifer viel
dat ſi mit hem niet en cōſenteerdē ōs tot eē
exempel genē houeerdigē mēſchē te cōſen/
teren eñ nae te volghē. Wāt die arbeŷt vlŷ
en eñ begerē gheeert te wordē die volghen
dē die alder eerſt ſoe ghedaen heeft. Eñ al
en ȯuaert hi hem niet die ſunde hi ſoudes
ȯuaert worden omme die wrake de voer
die ſundē gheſciedē. wāt tis hem cōtrarie
gheuallen ſoe dat hem alle die ſalighe be/
ſpotten ſullen eñ hi mittē ſinē dat helſchen
vuŷr ewelicken liden ſullen. Eñ op dz wÿ
dit grote quaet ſchuwen ſullen ſoe hebben
ons die heŷlighe enghelen vroetheŷt ghe/
ſaŷet. Wāt doe ſi ſaghen dat die ander en/
ghelen hem van gode alſoe onwiſelicken
keerden ſoe zÿn ſi trouwelicken bÿ haren
ewighen almachtighen ſchepper ſtarckeli
ken eñ oeck mede ſonderlinghe ŷmmers
ſtantaftelÿcken ghebleuen. Bruedͦs
die eerwaerdighe heŷlighe apoſtelen ons
lieues heren iheſu criſti onſes gheſontma
kers onſes verloſſers die ŷmmers ſeluen
wÿſſcheŷt mede gheſaŷet heuet doen dŷe
ghene die de wÿſcheŷt van deſer werlt vol
gheden die ŷmmers van gode voer ſothe
den eñ oeck mede voer dwaeſſcheŷt is ghe
rekent eñ anders niet gheacht. eñ oec me/
de ſoe is ŷmmers alle deſe wÿſſcheŷt dŷer
werlt dat voer gode als dwaeſſcheŷt ghe/
rekent is ſeer ghehatet eñ benidet van go/
de den almachtighen eñ ewighen heren.
Doe ſi hem daer omme vā gode keerden
eens deels vādē wiſen vā deſer werlt doen
warēder noch ander die hem tot god keer
den ende die hem aenhinghen. Want op
ene tÿt doe ōs heer predicte vandē heilighē
ſacramēte zÿns ghebenedidē vleŷſches en
de zÿns bloedes worden ſi geſcandalizeert
ende keerden hem van ōſen heer eñ voert
en waren ſi niet mit hem. Eñ doe ōs heer
iheſus criſtꝰ ſinen diſcipulen vragede of ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

oeck mede van hem ghaen woldē ātwoer den ſi. Tot wen ſullen wi ghaen ghÿ hebt woerden des ewighē leuēs.

Brueders ons is ŷmmers noet deſe wŷſſcheŷt wel nae te volghen wāt men vinter huden te daghen vele die wel mit ieſum ſchinen te wanderen alſo langhe tot dat hi hem ſegt van ſinen vleŷſſche ende ſinen bloede te ethen eñ oeck mede te drickē. dat ŷmmers ſoe vele beduŷdet als zÿnē paſſien nae te volghen dat ſonderlinghen indē heŷlighen ſacramēte beteŷkent is. mer ſoe worden ſi ghescādaliſeert eñ ghaē afterwaert ſegghēde. Dit zÿn harde woerden. mer laet ons wÿs weſen eñ ſegghen mitten heŷlighē apoſtel. Heer totwien ſoe ſullen wi ghaen ghi hebt woerdē des ewighen leuēs wi en willen niet van v ghaen ghÿ ſult ons leuendich maken. wāt daer ſtaet ŷmmers gheſchreuen aldus indē helighen ewangelio Non in ſolo pane viuit homo ſed ex omni v̄bo quod ꝓcedit de ore dei. Dats te ſegghē aldus. Die menſche en leuet niet alleen inden broede mer vā alle die woerden die daer ghaen vten monde godes des heren.

Alſoe ſchÿnt die warelt ghenuechte te hebbē daer is al vele meerder ghenuechte in dinen ſuetē woerden. Daer ſegt die ꝓpheet van inden pſalme Och hoe ſuet zÿn minen monde dine woerden. ſi bouen ghaen die ſoeticheden des honinghes.

Tot wien ſullen wÿ dan ghaē ghi hebt o here woerden des ewighen leuens eñ die ghaen veer bouen alle ſoeticheŷden die de werlt mocht hebben Niet alleen die woerden des ewighen leuēs mer oec mede die beloftē der thoecomender ſalicheŷt eñ dat mach v̄wachten. der rechtueerdiger mēſchen is grote bliſchap dat alle datmē mach begheren in deſer werlt dŷer bliſcappen ŷmmers niet te gheliken en is.

Deſe wŷſſcheŷt hebben ōs ŷmmer die apoſtelen gheſaŷet Dats ŷmmer wel opēbaer dat die marte laren ōs ſtarcheide gheſaŷet hebben. Ende die eerwaerdighe heŷlighe confeſſoren hebben ōs gherechticheŷt gheſaŷet welcke ſi in allen haren leuen ſtarckelicken nae gheuolghet hebben Eñ dat onderſcheŷt is tuſſchen den martelaren eñ cōfeſſoren Dats die prince der apoſtelen ſinte peter die ŷmmers allen dinghen achter lŷet Eñ abraham die de dighen deſer werlt totter eren godes beſichde. Aldus zÿn die martelaers ouermits haer der martelien in eender corter tÿt gheeŷndet eñ zÿn ghecomen bŷ onſen here. mer die cōfeſſoren die zÿn langhe v̄toghē ende hebben menichuoudighe ende oeck mede die ŷmmers langhe martelien gheleden. die iōcvrouwen dats ŷmmers oeck mede opēbaer dat ſi ōs ſuuerheŷt eñ maticheŷde gheſaŷet hebbē want ſi alle die welluſt des vleŷſches onder die voeten ghetreden hebben doer die mŷne eñ liefte criſti

Hier nae volghet die hoechtÿt van onſer lieuer vrouwen dach annūciatio dz die enghel gabriel marien de boetſchappe brochte dat ſi iheſum ontfanghen ſoude daer ōs alle heŷl eñ ſalicheŷt van ghecomen is.

Item op die hoechtijt vā onſer vrouwen ānūciatio dat die engel gabriel haer botſcapte dat ſi ihesum ōtfanghē ſolde ſcriuet ſinte bernard9 .iij. ſermonē.

Van die grote vrede des almachtighen godes ōs heren

Sermoen .i.

Op dat die glorie eñ bliſchap godes inwone in ōſer aerdē ſoe hebbē die barmhertichheide eñ die waerheyt malcandͤ ghecuſt. Onſe glorie is als die apoſtel ſeget dat ghetuych ōſer cōſciētien Ic en mey ne nochtā alſulckē ghetuych niet als dye houerdige pharizeus vā hē ſeluē gaf dye hem ſeluē vleyde mit ſinē valſchē getuge. mer ſulc ghetuych als ōs die heylige geeſt in gheuet. Eñ dit ghetuych nae mijn vermoedē is in drien dinghen geleghē. wāt tē eerſtē is ōs noet dat wi ghelouē dat ōs ſundē niet en moghē vgeuē wordē āders dan doer god. Voert dat wi niet ghoedes doē en cōnen āders dan doer hem. Ten derdē dat wij dat rike der hemelē niet vdienē en moghē ſonder godes barmherticħz. want wye mach dat reyn maken dat vandē onreynen ſade ōtfanghen is. dat ſpreect ſinte iob aldus. Quis poteſt facere mūdum de imūdo cōceptum ſemine niſi tu q̄ ſol9 es. Soe en mach niemāt reyn makē dz vā onreynē ſade ōtfanghē is dā hi die allēe rein is. wāt datter gedaen is dat moet gedaen

bliuē. Als hijt ōs nochtās vergheeft ſoe iſt oft niet ghedaē en waer Dit merc te die propheet wel die ſeyde. Salich is die man dē god gheen ſundē aen en tidet.

Voert ſo iſt temael ſeker vāden goe den wercken datſe niemāt doen en mach god die moet et hem gheuen. wāt cōſte ſoe die mēſchelicke nature niet ſtaende bliuen doe ſi noch gheheel was hoe vele te myn mach ſi van haer ſeluen opſtaen nu ſi alſo ſeer gheuallen eñ ghebroken is. Dat is ſe ker dat alle dinck daer thoe gheneyghet is daert eerſtmael of gecomen is eñ hem der waert vā naturē te keeren. Daer omme iſt dat wij ſelue wāt wi vā niet zijn ghemaect worden wi ōs ſeluē ghelaten wij zijn allē gheneyghet totten ſunden dat niet en is. Item ſoe weten wi dat wel dat dit lijden van deſer tijt niet weerdich en is omme te comen daer mede totten ewighē leuen. al waert dattet een mēſche al lede datmē op aerde liden en mach. wāt al dat enich mē ſche op deſer aerdē mach vdienen en is nz te compareren teghēs die ewighe glorie. So dat god den mēſche gheen onrecht en dade of hijt hem niet en vgaue. Wāt ic ſwi ghe dat alle vdienſten der menſchē gauen godes zijn. ſoe dat die mēſchen meer gode daer vā ſculdich zijn dan god ymmers dē menſchen is. Weet mijn lieue enȳ vtuercoren ſeer gheminde hertelijcken eñ ſeer trouwe dienaers criſti iheſu onſes ge nadighen verloſſers eñ ghesontmakers mijn lieue brueders wat zijn ōs digē dye wij doen moeghen teghens alſulckē groe ten ghenoechten eñ glorien die hier bouē inden ewighen leuē bereyt zijn den ghenē dieſe ymmers ſonderlinghe hier vdienē Wie van ons allen mach beter weſen dan dauid was daer die heer ſeluen ghetughe van ghaf ſegghende aldus Inueni homi nem ſecundum mentem meam. Ick heb be enen man ghevōden nae mijnder hertē Niemāt en bedriege hem ſeluen daer om me mijn lieue brueds eñ laet hem dūcken dat hi ſonder ſunden is wāt dat waer groe te dwaeſcheyt wāt al deden wij noch ſo ve le voer onſe ſunden wi behouen nochtā ̄s barmherticheyt van gode omme te vdie nen dat ewighe leuen. Hier om me mijn lieue brueders allen dat ghe̅n dat wi imers hier ghesegt hebben dats ſō derlinghe ymmers alleen omme te heb ben een fundament des ghelouen. Daer omme iſt ymmers datſtu ghelouest dz di ne ſunden niet vgheuen en moghen wer den dan vā hem denſtu alleen ghesundȳ ghet hebbeſt. die nye ſunden en dede noch oeck mede ymmers nimmermeer doē en mach. Mer ghelooſt dat ymmers dat hijs alleen vmach eñ macht heuet dat te doen

Dit is tghetughe des heylighē ghee ſtes als hi in onſer herten ſpreket eñ ſegget Dijn ſunden zijn dy vgheuē. Soe ſegt oec mede die apoſtel dat die menſche gerecht ueerdighet wordt ouermits den gheloue. Des ghelijck iſt vāden vdienſten Geloeſtu dat wij niet vdienen en moghen dā ouer mits hem ſoe is dijn gheloue rechtuaer dich want ſonder ſine barmherticheyt en moghestu niet verdienen noch oeck med ſalich worden. Deſe ghetughen de zijn wōderlicke ſeer ghelouelick want van die vergiffeniſſen onſer ſundē is dat alre ſtarcſte arguūēt die paſſie ōſes verloſſers Want die ſtemme zijns bloedes roept ſter kelicker dan abels bloet dede. eñ roept inde hertē der vtuercorēder vergiffenis d ſundē wāt hi is ouer ghegeuē voer ōſe ſundē eñ ſi ne doot is machtiger int ghoede dā onſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſundē moghē weſen Vandē ghoedē
werckē is mi een crachtich argumēt dȳer
vrīſeniſſen ōs heren. wāt hi is vreſen ōme
ōs rechtueerdich te maken. Eñ vādē hoepe
des ewighē leuēs ſoe is mȳ een ghetuȳch
ſine glorioſe godlȳcke hemeluaert. want
die heer is totten hemel gheuaren omme
ōs arme ſnoede eñ ſundighe mēſchē te glo
rificerē. Deſe drie vinden wi indē ſal
me daer die heȳlighe ꝓpheet vā ſegt. Bea
tus vir cui nō imputauit dominus pecca
tum. ꝛc. Dats te ſegghē aldus. Salich ſoe
is die man den god die heer imers gheȳne
ſunden aen en betidet. Eñ oec mede op eē
ander ſtede ſegget die ꝓpheet aldus. Sa
lich is die mā den ſine hulpe vā gode is.
Eñ noch op een ander ſtede. Hi is ſalich dē
du vcoren hebſte ende den du lief hebbeſte
eñ denſtu tot dȳ ghenomē hebbeſte. hi ſal
wonen in dȳnen widē voerhouen.
Brueders dits ghewaere glorie ende
oeck mede inwendighe glorie Wāt ſi is vā
dien die ouermits den ghoedē gheloue in
ōſen herten woent. Mer die arme ōgeual-
lighe adams kinder die de glorie eñ die bli
ſchappē der mēſchē ſuckē en achten nȳet
ſeer die glorie die alleen van gode dē ewȳ
ghē heer is. eñ als ſi alſoe wechuloiēde glo
rie begherē nae te volghē ſoe ſchinē ſi glo-
rie te hebbē. mer niet in hem ſeluē mer in
anderē menſchē Wiltſtu wetē waer
van dat enen mēſche inwonēde glorie oft
inwonēde bliſchap is oft comet. Ic ſegget
mit corten woerdē mȳn lieue brueders.
Wāt mȳn aendachte die. haeſteen haer tot
ghoeden gheeſtelicken dinghē. Wāt inden
woerden des ꝓpheten hadde ic ȳmmers
alleen op gheſet van gheeſtelicken dinghē
te ſpreken. mer ouermits den woerdē des
heȳlighen apoſtels ſinte paulus worde ic
ghetoghen te ſpreken vander inwendiger
glorien eñ vander inwēdiger genoecht eñ
vander inwendigher bliſchappen eñ ſond
linghe oeck mede vanden ghetughe dȳer
conſcientien. In deſer wiſen woent dā die
glorie in onſer aerden iſt dat die barmher
ticheȳt eñ die waerheȳt malcanderē ghe-
moeten eñ die gherechticheȳt eñ die vredē
malcander cuſſen. Want dat is noet dat
der voercomender barmherticheȳt ōs be-
lidens te ghemoete comen. eñ voert in ōs
ſeluen ons pinen te oeffenen in heȳlicheit
eñ ſalicheȳt eñ oeck mede in vreden. want
ſonder deſen iſt dz nȳemāt god gheſien en
mach. Want in dien dat een menſche cō-
punxie eñ berou crighet van ſinen ſundē ſo
voercoemt hem die barmherticheȳt. mer
ſi en ghaet niet gheheel indē mēſchen dȳe
waerheȳt der biechten en come hem ȳm-
mers teghen. Ick hebbe ȳmmers
gheſundighet teghēs den heer ſegghet da
uid doe die heȳlighe ꝓpheet nathan hem
beruſpede dat hi ouerſpel eñ oec mede mā
ſlachte hadde ghedaen. want hi den trou
wen ridder vrias liet verſlaen inden ſtride
omme dat hi alſoe voert aen mit berſabee
des ridders wȳf ſine vuȳle ghenuechte to
bet ſoude moghen volbringhē. Eñ als hȳ
dit bekende dat hi gheſundighet hadde. ſo
ſprack die propheet altehādes tot hem.
God die barmhertighe ewighe heer heeft
deſe ſunden nu immers van di ghenomē
Eñ ten was gheen wonder omme dz dȳe
barmherticheȳt ende die waerheȳt alſoe
malcanderen te ghemoete quamen. dats
omme dat quade te laten.
Nu voert aen op datſtu dat ghoede
ȳmmers doeſte ſoe ſaltſtu ȳmmers dȳne
pſalmen ſinghen inden bongen eñ oec me
de indē chore op dat die dodige dȳns vleȳ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſches. eñ die vrucht dӱnder penitēcien endē die werckē der ghrechticheӯt in eendrachticheӯt eñ in vredē gheſciedē. wāt eendrachticheӯt des gheeſtes is een bandt der volcomenheӯt als een menſche noch aen die rechter ſide noch aen die luchter ſide hem niet te ſeer en keert. wāt daer zӱn wel ſommighe welckes rechter hant tot boeſchedē gheſtelt is. Die pharizeus daer voer vā geſegt is en was niet als ander luӯden mer hi ghaf ſelue ghetuӯch vā hem ſeluē. ende daer thoe ſoe en was zӱn getuӯch niz waer mer valſch ghelogen. Nu waerlicken eñ inder waerheӯt wie hi is in wien die barmherticheӯt eñ die waerheӯt malcander ghemoeten. eñ die gherechticheӯt eñ die vrede malcander cuſſen. de mach ſekerlickē eñ oeck mede voerwaer hem ōglorieren ōhoeghen eñ oeck mede ӯmmers ſonderlinghe ſeer wel blide weſen. Mer in dien die hem dit ghetuӯch gheuet eñ dats die gheeſt der waerheӯt. Wāt op dat die glorie inwone in ōſer aerdē ſo hebbē ӯmmers die barmherticheӯt eñ waerheӯt malcander ghemoetet. eñ oec mede die gherechticheӯt eñ vrede hebben malcāder ghecuſt Jſ die wiſe lieue ſoen glorie eñ bliſchap des vaders die ſelue die ewighen wӱſcheӯt is eñ niemāt ſoe wӱs en is alſoe als hi is. ſoe iſt opēbaer dat ōs heer criſtus iheſus die cracht eñ die wӱſcheӯt gods is. eñ ſonderlinge oec meē die glorie zӱns gebenediden almachtighen vaders.

Dencket hier ӯmmers op mӱn lӯeue brueders eñ vriendē criſti eñ ouerlegget dit ӯmmers mit groter deuocien eñ ſӯet in wat waerdicheӯt dat god den menſche ghehad heuet die ӯmmers niet en is dan een ſlӱm der aerden eñ omme deſen ſlӱm te bewaren ſoe coemt die barmhertighen ſoen godes die een ewich god is eñ oec bliuen ſal eñ ōenighet hem mit deſen ſlӱme eñ hi wort menſche mit hem omme dz hӯ ӯmmers den menſche behouden woude. ia mӱn lieue broeders die behouden willē weſen. O ſuete heer o ſuete ōloſſer o ſuete iheſu. wat is ӯmmers deſe menſche. wat hebſtu aen hem ōſien. du machſt hem ӯmmers wel ōtberen eñ hi di niet. eñ nochtās hebſtu ghesprokē dattet dӯ ghenuechte eñ welluſt is te weſen mittē kinder der mēſcē. Hoe coemtet lieue heer eñ ſuete iheſu dattu den menſchen aldus eerwaerdich houdeſt. Brueders die ꝓpheet dauid mochte hem ӯmmers oeck mede wel te rechte verwōderen als hi daer ſpreket inden pſalter daer hi ſegt aldus. Quid eſt homo ꝙ memor es eius aut filius hōis quoniam viſitas eum. Wat is die menſche o here god datſtu zӱnder ghedachtich biſt. oft wat is die ſoen des menſchen datſtu hem beſuekeſt. Voert ſeӯt die ꝓpheet aldus Cōſtituiſti eum paulominus ab angelis. gloria ꝫ honore coronaſti eum ꝫ conſtituiſti euꝫ ſup omnia opa manuum tuarum. Du hebbeſt hem een weinich benedē den engelen gheſtelt eñ du hebbeſt hem gecroēt mit glorien eñ mit eren eñ du hebbeſt hem gheſtelt bouen alle die wercken dӱnre hāden. O ſuete iheſu wӱ willen di ewelicken dācken eñ louen dӱnre genadeliker barmherticheӯt dieſtu ōs arme menſchen beweſen hebbbeſt wāt wonderlickē is dinē naem ouer alle aertrӱck. Hier omme mӯne lieue brueders wātet menichwerue eñ in meniger manieren van hem voer gheſeit was vanden ꝓpheten dat hi inder aerden gheſien ſoude worden eñ mittē mēſchē ſolde ommeghaē. in wat manieren dattet is gheſciet eñ hoe al dat ghepropheteert was

veruollet is. ende hoe die glorie godes in der eerden heeft ghewoent. dat bewijſt de pſaml in den voergheſeiden woerden. of hi noch openbaerlic ſegghen wolde. Als dat woert vleÿſch wordē ſoude. eñ in ons wonen ſoude. ſoe hebben die barmhertic heit ende die waerheit malcāder ghemoe tet. ende die gherechticheit ende die vrede hebben malcander ghekuſſet.

Mijn lieue ende zeer ghemīde brue ders dit is een wōderlijc ſacrament eñ oec mede ene godlijcke verborghene ſake die men zeer wijſlijcken onderſuecken ſal eñ āmercken. Want ſi zeer hoghe te verſtaē is. ende dat ſelf dat een menſch daer van can verſtaen dat is zeer quaet wt te ſprekē Doch ſoe wil ick ſegghen dat ſelue dat ick hier van can gheuoelen nae mÿnen ver- ſtanē dat wil ic v mede deſē als die barm hertighe goedertieren here dat verleēt. op dat ick den wijſen oerſake mach weſen.

Ick late mÿ duncken mijn lieue eñ zeer gheminde brueders in criſto iheſu on ſen verloſſer dat die eerſte menſche onſer alre vader adam. van dat hi eerſt gheſca- pen was mit vier doechdē van gode den here verciert was. ende nae den woerden des prophetes mit cledinghe dier ſalicheit ghecledet was. Want volcomen ſalicheit is in deſen vier doechden. ende ghebrecter enich van deſen vieren ſoe mach die men ſche niet ſalich hieten te weſen. want als ſi niet alle vier te ſamen en zijn ſoe en mo ghent ghene doechdē hÿeten. Die barm- herticheit was den menſche van gode dē here ghegeuen dat ſi hem oeck altoes na volghen ſoude. ende dÿe hem oeck mede bewaren ſoude. ende oeck voercomen ſol de. Sÿet ghi wel mijn lieue ende zeer gheminde brueders hoedanige bewarin ghe dat god menſche dÿe nÿeuwes was gheſcapen gheſettet hadde ende hoedani ghen camerlinck. Hem was oeck mede noet eē tuchtmeeſter. wāt hi een edel crea- tuere was. die hem tucht eñ eer lerē ſolde.

Hÿer en mochtmen nÿemāt alſoe bequaem toe vinden als die waerheit die deſe edele creatuer den edelen menſche al lenſken brenghen ſoude tot bekenniſſe der ewigher waerheit Ende op dat hi nz meer gheuonden en worde wijs quaet te doen ende ſine miſdaet altoes ſoe veel te meer der ſoude weſen dat hi wel wiſt wat goet waer ende allijcke wel niet en dede ſoe is hem ghegeuē die gherechticheit dz ſi hem ſoude regeren. Ende hier en bouē ſo heeft die alre goedertierenſte hant des ſceppers hem vrede ghegeuen daer hi ſuetelickē in gheuoedet ende verwermet ſoude werdē Deſe vrede brueders die was twerehande als dat hÿ van binnen ghenen ſtrijt heb- ben en ſoude. noch van buÿtē ghenē anxt ende oeck dat vleÿſch ende ſonde niet be- gheren teghēs den geeſt. noch hi en ſoude gheēderhande ander creatuer ontſien.

Aldus ghaf hi al den beeſten elck bi ſonder ſinē naem. ende want hem die ſer- pent mit machte niet hinderen en moch- te ſoe ghinck hi hem aen mit zijnder gro- ter ſcalcheit ende hem te bedrieghen. wat mocht deſen menſchen ghebreken den al dus die barmhertieheit bewaerde. den de waerheit leerde. den die gherechticheit re geerde. ende die vrede alſoe voede. eñ oeck mede alſoe zeer ghuetelicken hanteerde. Mer deſe menſche tot zijn ſelfs grote ſca de ende verderfeniſſe ſoe is hi onwijſlijck neder gheghaen van iheruſalem in iheri- cho. ende oec ſoe vÿel hi indē handen des moerdenaers. dat is der helſcher duuelen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ende alſoe als daer gheſchreuen ſtaet ſoe hebbē ſi hem ten eerſten beroeft· Waer vā Van den ſchonen vrolicken wel verciedē ertſchen paradiſe. daer hi een heer eē vorſte een prince eē coninck ia dat noch meer is een opperſte keyſer ende eer regeerder van ghemaket was. Ende oock mede al dat daer in was of ghecomen ſoude hebben moeſte hem onderdaen geweeſt hebben. want hÿ daer thoe ghecomen was van den almachtighen ſchepper. dat hÿ daer haerder alre hoeft ſoude geweeſt hebben· Soe als die prophete wel tuyghede inden ſouter ſegghende aldus. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. ꝛc. dat is oeck aldus vele te ſegghē. O here du hebſte hē alle dinck gheſet onder ſine voetē.

Myn lieue ende zeer ghemīde brueders in criſto iheſu onſen lieuē heer. Was adā onſe eerſte vader niet wel zeer beroeft dye doe god quam inden paradyſe ende ſeyde tot hem Adam waer biſtu. ſoe iamerlicke claghede dat hÿ al naket was. Hÿ was naket. ende oec mede en mocht hi niet weder ghecleet werdē noch weder crighen die cleder die hem beroeft ende be nomen waren. iheſus criſtus die almachtighen zoen godes dat puer onnoſel lam onſe lieue ghenadighe gheſontmaker eñ verloſſer die moeſte eerſte ſine cleder verlieſen. ende die bitter doot nae zÿnder mēſchelicheit lyden. Want alſoe als hÿ inō ſielen niet leuendich en mochte dan allēe ouermits ons liefs heren ihūs criſtꝰ doot ſo en mochte hi oeck mede niet ghecledet werden onſen herē iheſu criſto die moeſtē eerſt ſine cleder ghenomē werden·

Ende merck ofte niet om deſe vier delen van clederen die de oude adam verloren hadde des nyeuwes adams clederen in vier ghedeelt en worden ende oeck mede ſoe moeſte die nyeuwe adam des ouden adams ſchult betalen. ſoe als dat ooc die ſchrifte tughet ſegghende aldus Adam vetus quod polluit adam nouus hoc abluit. dat is aldus vele te ſeggē. Dat ghee dat die oude adam myt zÿnō groter ſunden beſmit ende oec vuyle of onreyne gemaect heuet. dat heuet die nyeuwe adam iheſus criſtus die almachtighe gheſontmaker mit zÿnder groter paſſien myt ſinen dode ende oock mede mit ſinen bloede al af ghewaſſen ende reyn gemaket·

Mer ſoe wiltſtu bi auonture voert maghen vanden ongheneyden rock ōs heren dye niet te ſneden noch oock mede ghedeylt en wort daer ſi dat lot om worpen. Jck meen datmen daer oock wel bi verſtaen mach dat ſuete beelde godes dz niet van buytē aen ghenapt en was mer inghebelet is inder menſchelÿcker naturen. ſoe dattet daer niet van verſcheyden en mach werden. Want die menſche is gheſchapen nae den beelde ende oeck mede nae der ghelÿckeniſſen godes. Jn den beelde heeft hi vryheit zÿns eyghene wille in dier gelikeniſſen zÿn die doechdē.

Myn lieue eñ zeer gheminde brueders gelÿckeniſſe is al te niet behagē. mer indē beelde ſo wādert die mēſce Dit beelde dat mach inder hellen barnē mer tē mach niet ghās geheel verbarnē noch oec ōgaē Ten wert niet te ſnedē noch ghedeelt mer waer dat zÿn lot vallet daer coemtet al te ſamen. Soe en iſt niet mitter ghelÿckeniſſen. Want iſt dat daer die mēſche niet en ſundighet. ſoe bleef ſi oock int ghoede mer ſundighet hÿ ſo wert die ghelÿckeniſſe iammerlÿc verwandelt. ende die menſche werder ghelÿc den beeſten.

Ende want ick voer gheſegt hebbe
dat die menſce beroeft wert vā deſen vier
doechden ſoe iſt wel betameliken dat ick
voert ſegghen ſal in wat manieren hi vā
elcken biſonderlinghe is beroeft. Die ge
rechticheit verloes dŷe menſche doe eua
des ſerpentes woerden ende adam dŷes
wŷues woerden vele bet gheloueden dan
die woerdē godes. Doch ſoe hadder noch
wel een deel achter gheweeſt der gherech-
heit dat hem wel behulpen ſoude hebben
doe ſi al gheuallen waren. enđ dat ſochte
onſe heer an hem doe hi ſeŷde. Adam vbi
es. Dat is te ſegghen Adam waer bŷſtu.
Ende doe adam weder om ſeŷde tot ſinē
ghebenediden ſcepper ſinē here ende zŷn
god de hē tot groter eren ghepromoueert
ende verheuen hadde. Domine vocem
tuam audiui et timui eo. zc. Dat is te
verſtaen aldus. O mŷn lieue heer ic heb
dŷne ſtemme zeer wel ghehoert mer ick
ſchame mŷ di te openbaren om mŷnder
naectheit willen. Aldus waſt dat hē god
doe maghede adam waer biſtu recht of hi
ſegghen woude waer om hebſtu dit ghe-
daen. Mer dat ſelue worpen ſi doe van hē
ende ſi keerden hem tot vaſchen woerden
hem te ontſculdighen in haren ſunden.
Want ten eerſten ſoe hoertet der gherecht
ticheit toe godes gheboden te houden eñ
niet te ſundighen. Mer vallet een mēſche
in ſandē ende ouertredet die ghebodē ōs
ŷheſs heren iheſu criſti. ſoe behoertet oeck
mede der gherechticheit toe dŷe miſdaet
oetmoedelike te bekennen ende oeck me-
de te belŷden. ende ghoet berou daer van
te hebben. Alſoe en deden adam ende eua
niet. mer adam die ſeŷde. het is des wŷ-
ues ſchult. ende eua ſeŷde aldus. het wa-
re des ſerpentes ſchul.

Sŷ verloren oeck mede die barm-
ticheit doe eua ſoe ontſteken was in haer
der quader begheerlicheit dat ſi noch haer
ſeuen niet en ſpaerde noch haer kinder de
noch ſouden gheboren werden. die ſi alle
ouermits hare ſunden mitter zwaerder
malediren beſloech dat ſŷ alle ŷmmers
moeten ſteruen Ende adam doe hi ſach
dat hi miſdaen hadde eñ dat god die heer
toernich op hē was doe ſoe woude hŷt op
dat wŷf eua legghē. als dat ſi hem daer
thoe ghebrocht hadde. ende hi woude ſoe
achter rugghe duŷcken voer die ſchote.
Dat wŷf ſach den boem dat hi ſuuerlŷck
was om aen te ſien. eñ oeck dat die vrucht
ſuet was van te ethen. ende daer toe hoer-
de ſi dat die quade ſerpent tot haer ſeŷde
dat ſi weſen ſouden als goden wetende
ghoet ende quaet. waer dat ſake dat ſi vā
der vrucht ethen woude. ſoe daer ſtaet ge
ſcreuen inden bŷbel. Eritis ſicut et dŷ ſcie
tes bonum et malum. dat is aldus vele
te ſegghen. Ghi ſult weſen als godē goet
ende quaet wetende. Waer in dat ſi dwa
ſelicken gheloefden ende meŷnden dat ſi
ſouden ewelicken ghe leuet hebbē ghelŷc
god die ghebenedide ſchepper die hem ſu
den ende oeck mede die alle creaturē ghe
ſchapen enđ ghemaket hadde. mer ſi zŷn
bedroghen ende haer waer meŷnen dat
is oock al ghelogen. Mer ſi hebben ver-
woruen te weten goet eñ quaet hem bad
de ick bet ghedient enen beteren raet. wāt
ſŷ ende wŷ dit na te hope. iammerlŷcke
duer moeſten becope.

Mŷn lieue eñ zeer gheminde brue-
ders in criſto ieſu onſen heer. Aldus was
dit ene drieſtrēghede coerde die niet lichte
lŷcken en ſpreket. als der curioſicheŷt. der
vleŷſchelŷcker gheneŷghelicheit. eñ oeck

mede der ÿdelheit. Dit zÿn alleen die din
ghen die deſe ghebreckelÿcke werlt in he-
uet. als begheerlicheit des vleÿſches. bege
relecheit der oghen. ende houerdicheit des
leuen. Mit deſen driẽ vaſt ſo vaſt die vree
de moeder alſoe of toghen ende hi hadde
daer alſulcken ghenuechten in. dat ſi alle
die barmherticheit van haer worp. Mer
onſe eerſte vader adam dÿe verbarmede
hem alſoe wonderlÿcke zeer ouer dz wÿf
eua. dat hi om harẽ wille ſundichde. mer
daer in en woude hi haerder niet verbar-
men dat hi voer haer lÿden wolde die pÿ
ne die ſi verdient hadde. mer oec ſi moeſte
haer tſelues laſt draghen eñ voldoen voer
haren miſdaet. ſoe als daer gheſchreuen
ſtaet Nec pater pro filio neqꝫ filius pro
patre reſpondebit. neqꝫ vnus amicus pro
alio. vnuſquiſqꝫ ſuum onꝰ portabit. Dat
is te verſtaen aldus. Die vader en ſal voer
die zone niet antwoerden. noch oeck me-
de die zoen voer den vader noch eẽ vrient
voer die ander. mer een ÿghelÿc die moet
zÿns tſelues laſt dragen. Dat was oec
beroeft van der waerheit. ten eerſten dat
ſi die woerdẽ godes niet te rechte en nam
die gheſegt hadde dat ſi ſteruen ſoude in
wat daghe dat ſi aten vander vrucht des
bomes. mer ſi ſeÿde totten quadẽ ſerpen-
te. wÿ ſouden bi auontueren ſteruẽ waert
dat ſake dat wÿ daer van aten

Voert ſoe gheloefde ſi den ſerpente
die ſeÿde aldus. Nequaquam moriemi
ni. Ghÿ en ſult niet ſteruen.

Oeck mede mÿn lieue eñ zeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu onſen heer
onſen vloſſer Ghi ſult wetẽ dat onſe eerſ-
te vader adam oec mede beroeft was vã
der waerheit. die hi hem ſcaemde te belidẽ
eñ vlighende woerden voert teghens den
here. daer hi hem ſeluen oeck mede meen
de te onſchuldighen. Daer teghens ſoe
ſegt die ewighe waerheit ſelue inden heÿ
lighen ewanghelio. Die hem mÿnder ſca
men voer den menſchen. ick ſal mÿ zÿn-
der ſchamen voer al den enghelen dÿe in
den hemel zÿn. Sÿ verloren oec me
de beÿde al te handes den vrede den ſÿ te
voren haddes. als de heer ſegt. Den boſen
ende die hem of keren van gode den here
die en hebben ghene vrede. want altehan-
des vermanen enen ander euwe in haren
leden. want ſi beghonnen hem te ſchamẽ
dat ſi naket waren. daer ſi te voren gheen
werck van en hadden of niet en achten.
Want doe onſe lieue heer ſeÿde. Adam
waer biſtu doe antwoerde adam hẽ we-
der ende hi ſeÿde. Here ick hoerde dÿne ſtẽ
me ende ick ontſach dÿ wãt ic naket was
O arme ſundighe adam. een luttel te vo
ren en waerſtu hier van beanxtet. endẽ du
en ſochſte niet die blomen ende der bomẽ
ende oeck mede du waerſte doe alſoe wel
naket als du no biſte.

Laet ons no mÿn alderliefſte brue
ders voert ſien die parabel des propheten
die ſegghet dat ſi malcander moetẽ. ende
mitten kuſſen des vredẽ te ſamen vſoent
hebben. Het ſchÿnt datter doe twÿdracht
was onder deſen doechdẽ Want die waer
heit ende oec die gherechticheit ſtõdẽ daer
ſtÿue op dat die arme ongheuallighẽ me
ſche zeer ghepinicht ſoude werden als hÿ
wel vdiẽt hadde. mer die goede vrede ende
die ewige barmherticheit voeldẽ al anders
eñ dat groetelÿckẽ tot onſer batẽ eñ oock
mede profiten. als datmen den ſundighẽ
menſche ghenadich. ſoude weſen.

Want deſe twÿe als vrede ende die
barmhertichheÿt dÿe behoeren te ſamen.

ghelÿckerwÿs als die waerheit ende dÿe
gherechticheit oock mede te ſamen behorē
Ende doe twee als die gherechticheit end̄
die waerheit ſoe vaſt daer op bleuen den
miſdadighen ouertreder ſo zwaerlÿcken
te pÿneghen ende zÿn teghenwoerdighe
lÿden noch meerder maecten dreighende
mit noch veel meerder pinen. doe ghingē
die twee edele ſuſteren die vrede ende dÿe
barmherticheit weder tottē herte des ewÿ
ghen ghebenedidden almachtighen va-
ders. ende des herē des heren. die haer wt
ghesent hadde. Want die vader hadde al-
leen in zÿnder herten ghedachten des vre
den al ſcheent al vol lÿdens te weſen.
Die vrede hilt niet op die grōdeloſe barm
herticheit en zweech niet. mer ſi vermaēdē
alle beÿde te ghelÿcke zÿnder vaderlÿcker
herten mit haren goddienſtighen runin-
ghen ende ſi ſeÿden totten ghebenediden
vader alder moghētheit. den ewighē wÿſ
heit niet onkundich noch verborghen en
is. den ſpraken ſi toe mit vriēdelÿckē ſme
kenden woerden aldus.

Sal god inder ewicheit der armen
crancken ongheualligen ſterffelÿckē mē
ſche ghans gheheel ende al verwerpē. end̄
en ſal hi nz weder wat ſaſter werdē. Sal
god inder ewicheit vergheten ſine barm-
herticheit ende ghenade den ongheualli-
ghen te doen end̄ ſal hi in ſinen toerne al
onthouden hem ghenade te doen. Ende
al waſt dat die vader der barmhertichēÿt
langhe ſcheen baermhertighe begheerten
te vertrecken. als of dat hÿ niet ghehoert
en hadde dÿe begheerte der groter barm-
herticheit ende des vreden. om dat hi oeck
der naerſticheit der gherechticheit eñ oeck
mede der waerheit wat ghenoech ſoude
ſchÿnen te weſen. dat ſtadighe aen houdē
ende dat oetmoedighe bidden des vreden
end̄ oeck mede der groter barmherticheit
en mochte nochtās niet te vergeues noch
oock mede onvruchtbaer weſen. mer ſÿ
worden al ghehoert op hare behoerlÿcke
tÿt. Hÿ mocht hem bÿ auonturen want
ſi niet of en lieten aldus antwoerdē. Hoe
langhe ſuldÿ aldus ſtadelÿcken ende on
verdraghelÿcken ſonder ophouden biddē
Ick bin oock mede uwen ander twee ſuſ
teren der gherichticheit ende ende oec der
waerheit. ſchuldich ghenoech te weſen. eñ
oock mede te verhoren. de ghi wel ſiet dat
ſi al bereÿt zÿn dÿe ſunden der menſchen
te wreken. ende ſi ſtaen alſo zeer ſtadelÿc-
ken op hare grote rechtuerdicheit eñ waer-
heit als ghÿ ſtaet op uwen vrede eñ barm
herticheit. Mer laet ſi nu hier mede bÿ
ons comen. op dat ick u te ſamē mach ho
ren ſpreken ende uwe reden aen beÿden
ſiden verſtaen ende ſoe moghen dan te ſa
men ſien hoe wÿt beſt moghē maken. eñ
dat ick dan alſoe tuſſchen beÿden ſÿden
een maken mach. Die hemelſche
boden waren daer al te handes bereÿt te
doen dat die hemelſche coninck eñ de ewi
ghe grondeloſe wÿſcheit die heer der herē
begheerde. ende als ſi ſaghē dat wonder-
lÿcke grote iammer der menſchē ſoe ſcrei
den die enghelen des vreden zeer biterlÿc.
als die propheet wel betughet. Wāt wÿe
mocht trouwelÿcker ſueckē dat totē vredē
hoerde dā die enghelē des vredē.

Ende wt den ghemeÿnen raden ſo
torch die waerheit op totten gheſetten da
ghe. mer totten wlcken thoe ſoe toech ſÿ.
ende die wolcken die en waren noch nÿet
luchtich mer al donckerich ende beneuelt
mit groter naerſtigher onwaerden. Soe
was daer veruollet dat inden pſalm ſtaet

O here dÿne barmherticheit is inden he-
mel ende dÿne waerheit dÿe is al totten
wolcken toe. Tuſſchen deſen ſat die vaē
der lichten. ende een ÿghelÿcde ſeÿde alle
dat hÿ conſte voer ſine ſide.

Mÿn lieue ende zeer ghemīde brue
ders in criſto iheſu onſen heer. Wÿe meē-
di heeft in deſen rade gheweeſt ende deſe
hoghe ende grote coſtelicke reden heeft ge
hoert die ons arme ongheuallighe ſundi
ghe menſchen voert mochte kundighē eñ
botſchappen. wÿ die ſoe verre vā daer wa
ren ende ſi niet en hoerden. noch oeck me-
de niet waerdighe en warē om des te ho-
ren. Het waren ter auonturen ontſpreke
lÿcke woerden ende ghenen mēſche en iſt
gheoerlouet dat hiſe ſal ſpreken. Die ſom
mighe nochtans deſer twÿdrachticheit de
ſchÿnt dit te weſen. Die redelicke creatuer
godes behouet ghenade ende ghoedertie
renheit. want ſi zeer ongheuallich ende v̄
barmelic is gheworden. die tÿt haerō ver
hermeniſſen oft ōtfermeniſſen ſoe ment
verſtaen ſal is ghecomē. want die tÿt is
te handes voerbÿ gheghaen. Daer en te-
ghens ſprack die waerheit. Het moet ÿm
mers ghe ſciedē here dat ghi hebt gheſpro
ken. dat adam ſteruē moet mit al dat vā
hem comet. wāt hi vander vrucht des bo-
mes heeft ghegeten de uwe godlicke mo
ghentheit hem hadde verboden Enō doe
ſprack die waerde barmherticheit godes.
Vader waer om bin ick van v ghebor en
ſal ick aldus haeſtelÿck te niet ghaen ende
en ſal ick van gheēder weerdē weſen wāt
dat weet die waerheit wel. dat v godlÿc-
ke barmherticheit nz en is ſult ghiſe nim
mermeer te wercke ſtellen. Daer en tegēs
ſprack die waerheit. Wie en weet dat niet
iſt ſake dat die ouertreder uwes ontgaet
dat oerdel des dodes dat hÿ verdient he-
uet. dat uwe waerheit o here dan te nÿet
ghaet. ende oeck mede inder ewicheÿt en
blÿuet. Ende ſiet een vanden che-
rubin die ghaf daer den raet datmen ſen-
den ſoude totten coninck ſalomon. Wāt
den zone ſeÿde hi iſt ghegeuen dat oerdel
te doen. Ende in zÿnder teghenwoerdich-
heit ſoe ghemoeteden doe malcander die
grote barmherticheit ende oeck mede dÿe
waerheit die twee gheſuſteren. ende ſi ſpra
kin doe noch weder een ÿghelÿcken voer
alſoe als voer gheſegt is.

Ende hier nae ſoe beghan die waerheÿt
wat ſueter te werden ende oock mede ſoe
ſeÿde ſi aldus. Jck bin blÿde wel dat. enō
het is oock mede wel waer. dat mÿn ſal-
ter die barmherticheit heeft ghoede liefte
ende mÿnne totten ouertreder die ghebo-
den des almachtighen godes. mer ſÿ en
ſchÿnter gheen wÿſcheit bÿ te hebbē. wāt
ſi wil meer datmen ſal ſparen den ouer-
treder dan haer ſuſter. Die barmhertic
heit ſprack oock daer en teghens. Ghÿ en
wilt nÿemant ſparen. Want ghi vallet ſo
zwaerlÿck op den miſdadighen ouertre-
der dat ghi oock v ſuſter mede wilt te niet
maken. Wat hebbe ick v miſdaen hebdi
wat teghens mÿ dat ſegt mÿ. hebdÿ niet
waer om ſidi mi dan aldus hert.

Brueders mÿn in criſto iheſu ōſen
here het was ene grote twÿdacht enō oec
mede ene diſputacie die wonderlÿcke zeer
bewÿert ende verweret was. Mochtmen
daer niet wel ſegghen dattet ghoet waer
dat die menſche ongheboren ware. Lieue
enō zeer gheminde brueders het was ÿm
mers alſo Want men en conſte daer niet
wel raet vinden. hoe datmenſe beÿde ſol
de moghen houdē als die barmherticheit

eñ die waerheÿt. Eñ deſe waerheÿt nam
daer den rechter tot enen tuge eñ ſeÿde dat
tet allesſins te ſchuwen waer dat die woer
den des ewighẽ vaders almachtich nietes
gheſcraft en wordẽ. eñ dat die leuẽdighen
woerden godes ghehoudẽ ſoldẽ worden.
Doe ſprac die vrede. Jc bidde v vriẽdelickẽ
dat ghi v daer mede ſidẽ wilt eñ en willen
doch ÿmmers ſoe niet ſegghẽ. Ten is niet
eerlick dat de doechdẽ õderlinge ſullẽ kiuẽ
Als ſi aldus ſprekẽde waren ſoe ſchreef die
rechter mit ſinen vingher inder aerden. eñ
dit waren die woerdẽ die hi ſchreef die dÿe
vrede wãt ſi daer alrenaeſt bi was ouer lu
de las dat zÿt alle mochtẽ horen. Die ghe-
rechticheÿt ſeÿt Jc ghae te niet dat adam
niet en ſterft. Daer tegẽs ſeÿt die barmher
ticheÿt Jc en bin oec temael niet iſt dz hem
gheen ghenade en ſchiet Jſt ſake dat dan
die doot ghoet wort ſoe crighẽ ſi beide dat
ſi eÿſchẽ.

Alle die dat hoerdẽ võ wõderdẽ hem
inden wiſen woerdẽ die ſoe wel ludẽ ende
daer thoe een recht oerdel voert brochten
wãt het was opẽbaer datter gheen vã beÿ
den claghẽ en mochtẽ als ſi beÿde creghen
dat ſi begheerdẽ. als dat die mẽſche ſtorue
eñ hem nochtas barmherticheÿt ghesciede
Mer hoe ſoude dat moghẽ weſen. wãt die
doot is een dat alre wredeſte eñ dat alrebit
terſte dinck dat weſen mach. eñ oec mede
gruwelic omme horen. Bi wat redẽ ſoldẽ
ſi dan ghoet moghẽ wordẽ. Die vrede ſeide
Die doot der ſundẽ is wel ÿmmers die al
requaetſte mer het mach wel weſen dz die
doot der heÿlighẽ ſeer duÿrbaer is. Js die
doot niet ſeer duÿrbaer als ſi is een doere
des leuẽs eñ een inghãc der ewiger glorien
Si ſeÿdẽ alle dattet een ghoet doot waer
mochtet ſoe ghesciedẽ. Mer hoe ſolde dz bi
moghẽ comẽ. Dat ſoude alſoe bi comẽ ſeÿ
de die vrede. Woude daer ÿemãt ſtoruẽ wt
rechter minnẽ eñ lieftẽ de niet ſchuldich en
waer te ſtoruẽ dan en ſoude die doot dẽ õt
ſchuldighen niet moghẽ õthoudẽ. wãt na
dien dat daer is van gheſchreuẽ Die kinne
backen des wreeden leniathan ſouden dã
doergheboert worden. eñ die muer die tuſ
ſchẽ dẽ doot eñ dat leuen is geſet ſolde val
len. ende dat grote afgront dat daer tuſſcẽ
is ſoude alle te niet ghaen. want die mine
eñ ſonderlinghe ÿmmers oeck mede dÿe
liefte die alſo ſtarck is als die doot ia ÿm
mers ſtarcker dan die doot quaem ſi inne
des ſtarcken viant huÿs ſi ſoude ten eerſtẽ
den ſtarcken bÿnden. eñ voert ſoe ſoude ſi
hem alle ſine vaten benemen. eñ ſi ſoude
oeck mede ÿmmers eÿnen ghoeden wech
maken doer dat diepſte vãder zee. daer die
verloſten doer ſouden moghẽ ghaẽ

Weet lieue brueðs dat deſe woer
den die aldus vanden vrede voert worden
ghebrocht bahaghedẽ hem alleen ſeer wel
Mer waer ſoudemen den vinden dÿe wt
rechter minnen eñ lieften ſoude willẽ ſtor
uen die den doot ÿmmers niet võdient en
hadde Ende die ſonderlinghe oeck mede
niet ſtoruen en dorſte hi en wolde ÿmmer
ſelue ſtoruen. Eñ die waerheÿt ghic
alle die werlt doer eñ daer en was ÿmmer
niemãt reÿn van ſundẽ ia al waſt immer
een cleÿn iõck kindeken van enen daghen
Ende des ghelÿcke ſoe doerghinck oec die
barmherticheit alle den hemelen eñ ſi võt
dat die enghelen ic en ſegghe niet dat ſi e-
nighe quaetheÿt in hem haddẽ mer dat ſi
ſoe grote liefde niet en hadden. Eñ tẽ was
gheen wõder wãt deſe ſake eñ deſe victorie
hoerde alleen den thoe die ſo grotẽ minne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hadde datter niemāt meerder liefte en cō
de eñde en mochte hebben. wāt hi alleene
ſine ſiele mochte ſetten voer ſine ōweerde
knechten. wāt al en hiet hi ſine iōgers niet
knechten mer ſine vrienden. dat coemt al
leen wt zÿnder ōghemetēder liefte eñ wt ſi
ne grote waerdicheyt. Wāt al dat doen wi
dat ons is ghebodē. wat moghē wÿ noch
tans anders ſegghē dan dat wÿ onnuttē
knechtē zÿn mer wyſe derf hem daer thoe
verghē. Aldus comē ſi beyde weder totten
gheſetten daghe eñ zÿn ghenoech behagē.
omme dat ſi niet gheuōden en haddē dat
ſi ſochten Mer die vrede troeſteſe minneli
ken eñ ſi ſeyde aldus. Ghi en weter niet
hoet ghelegē is daer en is nyemant hent
tot enen toe die dit grote ghoet mach doē.
die den raet eerſt wt ghegeuen heeft moet
oeck mede die hulpe doen.

Hier omme ſoe verſtont die hoge
coninck wel die woerden die de vrede was
ſprekēde eñ hi ſeyde. Het berouwet mi dat
ic den menſchē ŷe ghemaecte. ic moet rou
we hebbē ende pine liden voer dē menſche
den ic ghemaect hebbe. Eñ hi ſeyde Syet
ic come. wāt deſen kelc en mach mi nietes
voerbi ghaen ic moeten ŷmmers drinckē
Eñ doe liet hi comen dē engel gabriel endē
hi ſeyde hem. Ghāck eñ ſegghe der dochter
van ſyō Sich die coninck die coemt. Endē
die enghel haeſte hem ſeer eñ hi quam endē
ſeyde Syon make ſuuerlick toe dÿn ſlaep
camer eñ ōtfanghe daer in criſtum ieſum
dinē heer dÿn god dinē coninck. Eñ als de
almachtighe heer woude comē ſoe voer-
quamē hem die barmhertichey t eñ waer-
heyt. Als daer gheſcreuen ſtaet. Die barm
hertichey t eñ die waerheyt ſullen voergaē
here voer dinen ghebenedidē godlickē an
ſichte Die gherechticheit bereyde ſinē ſtoel
als daer gheſchreuē ſtaet. Gherechtichz eñ
oec mede recht oerdel is bereydinge dÿns
ſtoels o here.

Hier nae ſoe quam
die vrede mitten coninck omme dat ŷm-
mers die ppheet ghetrouwe ſolde gheuō
den worden die gheſproken heuet In ōſer
aerden ſal vrede weſen als hi coemt. Hier
omme ſonghen ŷmmers die choren dyer
enghelen doe ōs heer gheboren was aldꝰ.
Gloria in excelſis deo ⁊ in terra pax homi
nibus bone voluntatis. Glorie ſi gode in
dē ouerſten eñ vrede inder aerden dē men
ſchen die van ghoeden wille zÿn.

Aldus kuſſeden doe oec mede die
gherechtichet eñ die vrede ŷmmers malcā
der die tevoren grote twidracht teghē mal
cander hadden. Want was daer enige ghe
rechtichey t inder ouder ewen die en plach
niet te kuſſen mer te ſteken. eñ mit ſlaghē
dwācſe meer te doen datter inder euwen
was gheboden dan wt rechter minnen.
Oeck en hadden ſi gheen volcomen vſoe
ninghe mit gode als nu die gherechtichei
de heuet die indē ghelouen is. wāt hoe wal
anđs dat noch abraham noch moyſes of
ŷemāt anđs vādē rechtuaerdighen mēſce
die indē tidē warē als ſi ſtoruē dē vorde niet
en mochtē vcrigē der ewigher ſalicheyt of
inghaen dat rÿcke des ewighē vredes. dā
daer omme dat die gherechticheyt eñ die
vrede noch malcander niet ghecuſt en had
den.

Myn lieue brueđs hier ōme
ſullen wi meerder liefte hebbē die gherech
tichz te oefenē eñ voert te ſettē want die vre
de ewighe vriētſcap mit haer ghemaecket
heuet. ſoe dz wie eē getuych ō gherechtichz
mede bringet die wort vandē vrede blideli
ken ōtfanghē in dat hemelſce rÿcke ſlape-
de eñ ruſtende.

A M E N

Hoe dat die engel gabriel marien botſcapte dat ſi dē ghebenedidē ſoen gods ōtfanghen ſoude·

Sermoen. ij.

N deſer tegēwoerdiger hoechtijt die wij houdē inder heyliger kerken daer van dat die ēgel gabryel vā gode ghesent wort totter iōfferē ſullē wij ten eerſten merckē lieue brueds eē ghenuechlick ſlecht velt die hiſtorie ōſer wedermakinghe. wāt dē engel gabriel word een nyeuwe botſchappe beuolen. eñ die iōffer die een nyeuwe doechde an hadde ghenomen wort gheeert mit eenre nyeuwer eerwaerdigher grueten. Die oude maledixie der wiuen wort buyten ghesloten eñ deſe nyeuwe moeder maria de ōtfanghet een nyeuwe benedixie. Si wort veruolt myt godlicke gracien die gheen vleyſchelike begheerlicheyt toe laten woude. ſoe dat ſi ouermits die toecoemſt des heyligen gheſtes een naturelic kint baerde die mitē mānne gheen doen en woude hebbē. Eñ doer die ſelue poerte coemt ōs de medicine der ſalicheyt daer dat venijn des oudē ſerpentes alle dat mēſchelicke gheſlachte doer ōtſteken hadde. Ontallike vele duſtanigher bloemkens machmen in deſen ſlechtē velde ōgaderē. mer ic aenſie hier en tuſſchē eē grote veruaerlicke diepteheyt eēs ſeer grotē wonderlijcken afgrondes.

Tis ſonder twiuel een ōbegripelic afgrōt dit waerde heylighe ſacramēt. dat onſe heer eñ ōs god mēſchelike nature an genomē heuet. Tis een afgrōt die niemāt doerſien en mach hoe dat woert vleyſch is ghewoꝛden. eñ oeck mede ſonderlinge immers in ōs heuet ghewoent Wye ſal dat afgrōt connen of moghen ondecſoecken Wie ſal daer toe mogē comen dit te begripen. Deſe put is ſeer diep eñ ic en heb nyet mede te putten. doch ſoe pleech dat wel to gheſcieden dat die doecken ymmers dyemen op die putten ſpreydet nat pleghē te wordē vanden waeſom die opghaet vten putte. Daer omme al iſſet dat ic my ōtſie bekennende mijns ſelues crancheyden al te dyep in te ghaen in deſe ſake. nochtans ſoe pleghe ic ſeer dicwil als optē mōt des puttes tot dy o here mijn handē wt te reyken. Want ic dat ſeer wel bekenne dat myne ſiele ymmer tot di is als aerde ſondwater. Eñ nu iſt dat mine dūne cleyne crācke ghedachten enighe opghaēde vuchticheit wt deſen putte ontfanghen moghen hebben. dat wil ick v ymmers gheerne myne lieue eñ ſeer geminde wtuercoren brueds mede deylende weſen. of ick wt deſen doecken yets ſommighe droppelen dyes hemelſchen douwes mochtē wringhē

Nu vraghe ic dan wat die ſake is dat die ſoen meer aen heeft ghenomen de menſchelicke natuer dan die vader doet. of oeck mede dan die heylighe gheeſt. wāt alle die heylighe dryeuoudicheyt niet allene ghelijc en is inder glorien mer oec meē een. eñ die ſelue inder ſubſtancien. Sȝ qs nouit ſenſum dm̄ aut qs conſiliarius eius fuit. Mer wie heuet den ſin des herē bekēt of wye heuet zijn raetſman gheweeſt.

Dats ymmers een hoghe verborghen ſacrement eñ ten hoert onſer cleynhz niet thoe onwiſelicken oerdel daer van to gheuen. Het mach nochtans wel ſchinen dit een ſake daer vā te weſen op dattet immers ghene confuſie en ſolde weſen inder glorioſer godheyt onder dyen ſonen . als die ene die ſoen godes worde ghehyeten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ die ander die ſoen des menſchen. Ende
daer omme oec mede dattet daer omme
imer beſt ſoude dienen dat hi des mēſchē
ſoen eñ ÿmmers oeck mede een ghewaer
mēſche ſoude worden. die inder ewicheÿt
die ſoen godes was. op datter indē namē
gheen twiuelachtichz en worde.

Nu mÿn lieue eñ ſeer gheminden
brueders in criſto iheſu ōſen lieuen heren
Dits oeck mede onſer heÿligher iōcvrou-
wen maria ſonderlinghe groete glorie. eñ
haer alrehoogheſte voerdel dat ſi mit gode
den vader enen ſoen te ſamen v̄dient heft
te hebben. dat ſoe niet en hadde moghē we
ſen en hadde die ghebenedide ſoen godes
gheen menſche ghewordē Oec mede
ſoe en moghē wÿ gheen meerder oerſake
hebben te hopen totter hemelſcher erfnis
Wāt in dien dat hi die eerſte ghebornē ſoen
is ghewordē vā vele bruederen die te vo-
ren een enich ſoen was. ſoe ſal hiſe ſonder
twiuel mede erfghenaem maken die hi v̄
coren heeft ſine brueders te weſen. wāt als
wÿ ſine brueders zÿn ſoe hoertet ōs toe ſi-
ne mede erfghenamen te weſen

Aldus hier omme deſe ſelue ieſus
die een ghetrouwe middelaer is alſoe als
hi in een perſoen mit enen wonderlÿcken
ſacramente verſaemt heuet die godheÿde
eñ die menſcheÿt ſoe heeft hi in die v̄ſume
ninghe ouermits den alreouerſtē raet go
des dat middel der gherechticheÿt vaſt ge
rechticheÿt vaſt ghehoudē gheuēde eÿnen
ÿghelicken dat hem toe behoerde. god glo
rie eñ den menſchen barmhertichheÿt. wāt
dat was die alrebeſte maniere den miſda
dighen knechte te v̄ſoenen mitten here dē
hÿ ſeer verthoernt hadde. als dat hi dē miſ
dadighen knecht niet alſe ſwaren oerdele
ouerwiſen en ſoude omme den here te erē
die verthoernt was. noch den miſdadighē
knecht oec mede ſoe ſeer niet te ſparen eñ
te moete te ghaen. dat den here die eer eñ
die waerdicheÿt niet en geſchiede die hem
van rechtes weghen thoe behoert.

Nu hoert ende merct hoe die heÿli-
ghe engelen doe deſe middelaer ghebornē
was dit voelden eñ ōderſceÿden Glorie ſi
gode ſonghen ſi inden alre ouerſten. ende
inder aerden ſi vrede den menſchen dÿen
ghoetwillich zÿn. Ende omme dat dit al-
dus ghehouden ſoude worden ſoe en ont
brack deſen ghoeden middelaer criſto ieſu
ōs v̄loſſer niet die gheeſt des anxtes gods
ouermits welcken hi ſinen hemelſchē vadē
altoes ere bewiſen ſoude ende die glorien
zÿns vaders ſoecken ſoude. Oeck mede ſo
en ghebrack hem niet die gheeſt der ghoedē
tirenheÿt ouermits welcken hi medelidē
hadde mitten menſchen Aldus mit
deſen beÿden was hem oec mede ÿmmer
noet den gheeſt der wetenheÿt ouermids
welcken hi den anxt eñ die ghoedertirenhz
te rechte ſoude deÿlen als een ÿghelicken
thoe behoerde. Siet hier is nu im
mers te mercken dat inder eerſter ouertre
dinghe ōſer eerſter ouders drÿe ſculdighen
handdadighe waren. als eua. die verma-
ledide bedriegher die duuel. eñ ōs eerſten a
dam. mer tis openbaer dat deſer drien die
drÿe ōtbraken daer voer van is ghelegt.
Want den enen ōtbrac wetenheÿt. als die
apoſtel daer vā ſegt. dat ſi v̄leÿt was. ende
alſoe tot ouertredinghe gebrocht was. De
ſe wetenheÿt die en ghebrack den ſerpente
niet. want daer is van gheſchreuē dat hÿ
cloecker is eñ oeck mede ſchalcker was bo
uen alle die dieren die opter aerden warē.
eñ die van gode geſcapen waren. Mer mi
ne lieue brueders hem ghebrac die ghoe

tirenheyt wāt hi was manſlachtich vā be
ghinne. Adam die ſcheen licht wel ghoedē-
tiren te weſen in dien dat hi zijn wijf niets
bedrouen en woude mer den anxt des he-
ren liet hi alſe ſeer after doe hi meervolch
de dat zijn wijf van hem begheerde dā dat
hem god hadde ghebodē. Och of die anxt
godes in hem hadde te bouen ghegaen.
alſmen ſonderling he van onſenverloſſer
onſen here iheſu criſto leeſt dat hem vuolt
hadde niet die gheeſt der ghoedertirēheyd
mer die gheeſt des anxtes des heren. wāt
in allen dinghen die enen mēſche moghē
voercomen ſoe is die anxt godes altoes
voer te ſetten eñ die ſal altoes des mēſchen
machtich weſen. Hier omme ſoe heeft i de
ſen drijen als indē anxte eñ inder ghoeder
tirēheyt eñ inder wetēheyt ōſe middelaere
den menſchen mit gode vſoent. Indē raet
eñ inder ſtarcheyt heeft hiſe vā harē weder
ſaken vloſt. Mittē rade heeft hi dē viāt be-
rouet vā den rechte dat hi hadde ouer den
mēſche. in dien dat hi hem vhenghede ſij-
ne handen te ſlaen aen eynen ontſchuldi-
ghen daer hi gheen recht thoe en hadde.
Mitter ſtarcheyt heuet hi den viant vwō-
nen dat hi hem die mit gheynen ghewel-
de ōthouden en mochte die hi vloſt hadde
doe hi als een glorioes vwinder wedō om
me quam vāder hellen ende dat leuen der
mēſchen mit hem vrees.

Eñ vā dier tijt voert ſpiſede hi ons
mittē broede des leuēs eñ des vſlandes. eñ
hi gheuet ōs drīcken vāden waterē der ſali
gher wijſcheyt. wāt die vſtandeniſſen der
gheeſtelicker dinghē diemen niets ſien en
mach is ghewarc ſpiſe der ſielen die onſer
herten ſeer wel ſtercket. eñ tot allen ghoe-
den wercken eñ oec mede tot allen gheeſte
lickē oeffeninghē. Nu die noch alſo
vleyſchelic is dat hi niet begripē en mach
die dinghē die den gheeſt godes thoe beho
ren. die ſulcken dinghē ſotheyt rekenē dye
moghen wel huylen eñ ſchreyen. eñ oeck
mede die woerdē ſegghē die inden plalter
ſtaen. Mijn herte is vdorret wāt ic vghetē
hebbe mijn broot te eten. Wāt dats een cla
re eñ een volcomē recht oerdel dattet enen
mēſche niet helpē en mach al wōne hi alle
die gheheel werlt als hi ſcaden dede zijnre
ſielen. Mer hoe ſoude een ghierich mēſche
dat in enigher manieren kōnen begripen
hi arbeydet te vergheues wie hem dies pi
net alſulcken dinghē vroet te makē. Wats
die ſake. Wātet hem dūcket ſotheyt te we-
ſen. Wat dinck mach warachtigher
weſen dan dat criſtus iuckwōderlicke ſeer
ſuet is eñ oec mede ghenoechlic om dragē
Men legghet enen waerlicken mēſche vo
re ſiet oft hem niet meer dūcken en ſal een
ſteen te weſen dan broet.

Weet mijn lieue brueders dat ſon
der twiuel eñ voerwaer van alſulcken ver
ſtādeniſſen der inwendigher waerheyt le-
uet die ſiele eñ dit is haer gheeſtelicke ſpiſe
want alſoe als onſe lieue ende ghenadige
heer onsverloſſer iheſus criſtus ons barm
hertighe gheſontmaker ſelue is ſprekende
eñ ſegghende inden ewangelio aldus Nō
ex ſolo paneviuit homo ſed ex omni verbo
quod procedit de ore dei. Dats te ſegghen
aldus. Die menſche en leuet niet alleen in
den broede mer oeck mede van allē woer
den die daer ghaen vten monde godes
Nochtans alſoe langhe als die waerheyt
van enen menſche niet gheſmaecket noch
oeck mede niet beuroedet en wordet ſo en
mach noch en can hijſe ymmer ſonder ar
beyt niet in ghecrighē. mer als die mēſche
daer i ghenoechte beghint te hebben alſoe

machſe voertmeer het dräck wordē ghehie
ten dan ſpiſe. wāt ſi ſonder arbeyt ingaet
inder ſielen. eñ die gheeſtelicke ſpiſe der ver
ſtandeniſſen wort overmits dē dräcke der
ſmakēder wijſcheyt ſalichlicken vteert. op
dat die harde ſpiſe dē inwēdighē ledē dats
der begheertē des mēſchē overmits haerē
droechtē niet te ſeer en beſware.

Mijn brueders ghi ſult wetē ieſus
is opghegaen vāden roede van yeſſe als
yſaias daer länghe te voren gepropheteert
hadde op dat die ketters niet en ſoudē cō/
nen ſegghē dat hi vā niet op ghegaē was
Eñ die heylighe gheeſt ruſte op hem ōme
dat hi daer in gheen wederlegghē en vant
Mer wāt die heylighe gheeſt noch in ons
die overhant niet en heeft omme dattet
vleiſch dē gheeſt cōtrarie is daer omme ſo
en ruſt hi op ōs niet volcomelic.

Hier omme mijn lieve brueders iſt
dat wi vrouwelic gode dienē willē ſoe laet
ōs eerſt arbeydē vromelic ſtridēde ōwinen
ōs vleyſch ſoe dat die gheeſt mittē vleyſce
in enen wille ſtaen. Wilt v niet la
tē ōwōderē mijn lieve brueds dattet v vā
noede ſi v vleyſch te ōwinnē wāt in allen
werckē iſt tragher god te dienen dan is die
gheeſt. Wāt wi leſen in die paſſie ōs heren
dat zijn vleiſch ſchruymde teghēs dē doot
mer die gheeſt was bereyt. Wāt hi ſelue in
den ewangelio ſegt aldus. Spiritus qui/
dem promptus eſt caro autem infirma Die
gheeſt is bereyt deſe bitter paſſie te lijden.
mer dat vleyſch is daer cranck toe omme
die pine te lijden. Aldus laet ons hier an ex
empel nemen eñ caſtien ōs vleyſch alſo dz
hem die gheeſt te bouen gaet eñ makent
in allen goeden wercken onderdanich eñ
oeck mede bereyt. Van welcken ſtri
de voerghenoemt ōs moet verloſſen die ſulc
ken ſtrijt in hem nietes en hadde mer zijn
vleyſch den gheeſte onderdanich maecte.
die nyeuwe menſche eñ die gheware men
ſche die dat gheware weſen ōſes vleyſces
heeft aenghenomē. mer die oude heffe der
vleyſſchelicker begheerlicheyt niet aen en
nam iheſus criſtus ōſe heer ōſe verloſſer eñ
onſe god Amen.

Van der vrouwen ſuſanna die val
ſchelijcken ende oeck mede mit loghenta/
le vanden wroeghers des wets mit over/
ſpil beteghē was.

Sermoen. ij.

De ryck ſidi in uwe barmherti/
cheyt. hoe groetdadich ſidi in u/
wer gherechticheyt. eñ hoe myl
de eñ voldadich ſidi in uwer gracien ōs he
re eñ ōs god iheſus criſtus ōs verloſſer. Nie
māt en iſſer uwes ghelijck o alre overvloe
dichſte beghauer. alre rechtvaerdichſte gel
der eñ betaelder. alreghoedertierēſte verloſſer
Omme niet ſoe ſiedi op den oetmoedighē
eñ gherechtelickē oerdelt ghi dē ōtſculdigē
eñ barmhertelickē maect ghi oec mede ſa
lich die gheſundiget hebbē. Hier mijn lie
ve brueders deſe dinghē wordē ōs hudē op
die tafel des riken vaders dyes heerlijckē
gheſandes inder eerwaerdigher heyligher
ſcriften overvloedelicker dan op anderen
tiden ymmers voer gheſet. Al dit gheue
ons luden nu die nu te ſamen. die heyli/
ghe tijt der vaſten eñ oeck mede ſonderlin
ghe die hoechtijt van onſen liever vrouwē
doe haer die enghel gabriel die botſcappe
brochte dat ſi iheſu criſtum onſen heer on
ſen verloſſer ontfanghen ſoude. Wāt hu
den is ons gheleſen hoe onſe lieve heer ie
ſus criſt9 dat wijf die in overſpel begrepē

was verloſte vanden ioden de haer ſtenē
wouden . Oeck is ons huyden gheleſen
hoe ons heer die onſchuldighe vrouwe ſu
ſanna vandē ioden handen verloſte .

Hy heeft huyden mede die ſonder/
linghe reyne glorioſe maghet maria ſine
ghebenedide moeder mitten godlicker be
nedixien oueruloedelycke veruollet.

Dit is wel een groet werſcap myn
lieue brueders. in welcken ons te ſamen
barmherticheit gherechticheit ende gracie
voer gheſet werden . Is die barmhertich
heit godes niet ſpiſe der menſchē . Sy is
ſonder twyffel ſpiſe die wel voedet dē ghe
ſonden. eñ die ſiecken zeer wel geſont ma
ket. En is die gherechticheit niet broet des
herten. Sy is ſonder twyffel broot daer
dat herte des menſches wel van gheſtarc
ket wert. eñ ſi is ene ghoede vaſtē ſpiſe die
wel voedet. Ende ſi zyn ſalich dē hongert
na die ghrechticheit . want ſi ſullen wer/
den gheladet . Eñ is oeck mede die gracie
godes een ſpyſe der ſielen. ymmer het is
te mael ſuete ſpyſe daer alle ſueticheit eñ
alle ghenuechlycheit in is. ymmers ſi he/
uet alle deſe te ſamē in haer. want ſi en is
niet alleen ghenuechlyc. mer ſi ſadet oeck
mede wel die ſiele eñ maketſe mede gezōt

Laet ons daer omme tot deſer ta/
felen myn lyeue ghemīde brueders gaen
ende laet ōs ymmers van elck deſer ſpy/
ſen een luttel ſmakende zyn. Die ſunders
ſeyden van den ſundighē wyue. onſe va/
der moyſes die heuet gheboden datmen
ſulcken menſchen ſal ſtenen dye in ouer/
ſpil begrepen werden . Aldus ſoe ſeyden
die pharizeen vanden wyue dye in ouer/
ſpil was begrepen. Moyſes die ſprack tot
ter hardicheit uwes herten Jhesus neyge
de hē nederwaert ende ſcreef mit zyn vin
gher inder eerden. Here neyghet neder/
waert uwe hemelen eñ comet hier neder .
Jhesus neyghedē hem nederwaert. want
hi was geneighet tot barmherticheit. wāt
hi en hadde gheen ioedſch hert in gebene
diden lyue . Hy ſcreef myt ſinen vingher
niet inden ſteen mer inder eerden. Ende
hi en ſcreef niet alleen eens. mer hier wert
oec tweweruē gheſcreuen alſoe als moy/
ſes twee tafelen hadde Eñ ter auonturen
dit was zyn ſcrifte dat die waerheit eñ die
gracie ſcreef endē wederſcreef eñ oeck mede
vaſt in druckede in der aerden. Dat is indē
herten der menſchen . nae dyen woerden
des heilighen apoſtels. Die euwe is ghe
gheuen ouermits moyſes. die gracie endē
oeck mede die waerheit is ghedaen by ihe
ſum xpriſtum onſen here

Nu merck hoe hi uter tafel dē waer/
heit las. daer hi die pharizeē mede ofſette
doe hi ſeyde· So wye dat ſondē ſunden is
van v allē die werp dē eerſtē ſteē. Dat was
een coen woert myn alre lieſte broedē. mer
het was leuendich eñ cractich. eñ oeck me
de ſoewaſt vele ſcharper dan enich zwaert
Hoe zeer die herde ſtenighe hertē daer me
de doerſtekē werdē. hoe zeer die ſtenē voer
hoefdt mit deſen enē ſtene gewont werdē
dat bewyſt wel die roetheit haerdē cōfuſiē
eñ ſcādē. eñ oec mede dz ſi alle wech lyepē .

Dat wyſt hadde verdiēt gheſteēt te
werdē. mer dat behoerde daer oeck mede
toe dat die ghene die haer ſtenē ſoudē ſulc
ſoudē weſen dat ſi ſelue ghees ſtenēs ver/
dient en haddē. Hoe veel zynder noch indē
werlt hier eñ in allen landē die dē miſda/
dighen menſchen veroerdelen eñ ter doot
brēghen ende nochtans wel ſeluen bet ver
dient hebben veroerdelt te werden dan de
ghene die ſi veroerdelē . God betert dattet

alſoe inder werlt gaet. Ic duchte dat om
alſulcken ſaken dicwil endē menichwervē
van gode den here grote plaghen indē eer-
den ghesent werden. Ende ic duchte iam
merlÿcke zeer dattet pūcten dicwil eñ me
nichwerwen waer valt ende ghesciet als
datmen pleech te ſegghē. Die cleÿne dief-
kens hangtmen mer die grote laetmen
ghaen. Aldus ſeÿde ons heer totten io
den. Die van v ſonder ſonde is die werpe
den eerſten ſteē. dat is te verſtaē ſi en moeſ
ten ſelue niet verdient hebben ghesteent
te werden. Iſt anders ſoe is een ÿghelÿc-
ke naeſt tot hem ſeluen ende hÿ ſal billix
hem ſeluen alder eerſten oerdelen oec me
de pÿnighen. Mer dat die ſcrifte der
waerheÿt den wroghers aldus verwinet
dat en is niet ghenoech want dat miſda-
dighe wÿf die en is noch niet vrÿ oec me-
de quÿt ghescouden van haren ſunden.
O onſe heer ſcriue daer ōme noch eens in
der eerden eñ ſcriuet gracie ende ghenade
ende leſet doch ÿmmers dat ghescrifte ſo
dat wÿt allegader moghen horē. Eñ hoe
ſprack die goedertieren moghende heer
Wÿf en heeft dÿ nÿemant verdoemt. Eñ
ōſe heer die goedertierē vloſſer eñ vtroeſ-
ter der beducter hertē die ſeÿde. Ick en ſal
dÿ oeck mede niet verdomen ghāck eñ en
wil niet meer ſundighen.

O ſtemme der barmherticheit dÿe
vol ſaligher blÿſcappen eñ vruchden is te
horen. Laet nv here vroe horē dÿne barm
herticheit. want ic in dÿ ghehopet hebbe.
Wāt alleen die hoepe houdet bÿ dÿ die ſte
de der barmherticheit. want die ſalige olÿ
der grōdeloſer barmherticheit die en wil-
ſtu nerghēt in doē. dan indē vatē des goe
den betrouwēs Eñ weet mÿne lieue brue
ders dat dit trouwē oec mede onderwÿſē
niet ghoet en is. ſo datmen daer niet goe
des mer alleen quaet ende maledixien in
doen en mach Ende dat is als ÿemāt wt
betrouwen der barmherticheit godes ſun
de doet. Doch ſoe en mach dat gheen be-
trouwen hÿetē mÿn lieue eñ zeer ghemin
de brueders in criſto iheſu. mer het mach
wel hÿeten van rechtes weghē onbeuallic
heit. eñ oeck mede quade onachſomheÿt.
Want wat betrouwen is dat. als een mē
ſche zÿn perikel daer hē dat ewighe quaet
van comen mach niet en wil ſchuwē. Of
wat ſal hem die gheeſt des heilighen anx
tes helpē die voer dat grote quaet niet be-
anxt en is. noch oeck mede daer niet voer
en gruwelt. Dat ghoede betrouwē is een
groet troeſt. mer die hem verbliden als ſi
quaet hebben ghedaen. eñ hem verblidet
inden alder archſten dinghen die en beho
uen deſen troeſt niet. dat ſtaet aldus in dē
latine. Qui letantur cum male fecerint ꝛ
exultant in rebus peſſimis.

Laet ons daer om mÿn lieue brue
ders in xpō ihū ōſen verloſſer. biddē gode
den almachtighē here dat hi ōs antwoer
de hoe veel boeſchedē ende ſundē dat wÿ
hebbē. eñ dat hi ōs thoene hoe veel quaets
dat in ōs ſi. Ende laet ōs wÿſlicke onder
ſueckē ōſe weghe eñ onſe ſorchuoldicheÿt
daer op ſettē. eñ en laet ōs die dinghē niet
vſwimē daer ōs ſoe veel quades vā comē
mochte. Eick die ſegge in hē ſeluē. ick ſal
ghaē tottē poertē der hellē. eñ laet ōs alleē
op die barmhertichenÿt godes al onſe be-
trouwen ſetten. Dat is een ghoet
betrouwen mÿn lieue eñ zeer ghemiṅde
brueders als een menſche gheen betrou-
wen op hē ſeluen ſet. mer alleē betrouwet
in zÿnen here ſinen verloſſer iheſum cri-
tum. Ic ſegge dat een ghoet betrouwen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

te weſen. die oeck die barmhertichheit go-
des niet gheweyghert en wert. als de pro
pheet tughet daer hi ſegt. Gode behaghet
zeer wel op die ghene die hem ontſien. eñ
die alle haer hopen ſettē op ſine barmher
ticheit. Ende die wyſe man ſalomon dye
ſegt oeck mede int beghinſel zynder para
bolen in dat eerſte capittel aldus Jniciū
ſapiencie timor domini. Dat beginſel vā
der wyſcheit dat is die vreſe godes. Hyer
omme myn lieue eñ zeer gheminde brue
ders ſoe is dat oeck mede een goet betrou
wen als een mēſche gode den here vreeſt
ende lief heuet. want daer ſtaet ghecreuē
aldus. Deum time et mandata eius ob
ſerua. Ontſiet gode gode ende houdet ſi-
ne ghebode. Ende vluſch daer nae ſtaet al
dus. Timentibus deum nichil deeſt. nec
hys qui eum diligunt in veritate. Dat is
te ſegghen. Hem luden en ſal niet gebre-
ken die gode vreſen. eñ oeck mede die go-
de minnen eñ lief hebben inð waerheit.

Hier om myn lieue brueders ſettet
v betrouwen oeck mede inder minē ende
lieften godes. eñ ſonderlinge ſo leert god
vreſen. want daer die vreſe godes is daer
zyn meer dochden bŷ of ſi nakende ende
willen volghē. Soe als die wyſe mā ſegt
als die vreſe godes beſtaet te comen. ſo be
ſtaet die wyſcheit te comē. want die vreſe
godes is dat beghiſel vāder wyſchedē.

Ende weet myn lieue eñ zeer gemi
de bruedŝ in criſto ihū onſen here dat wŷ
ghene cleŷne oerſake en hebben tot beŷde
deſen. als vā ons ſelues weghē grotē ārt
te hebben. eñ tot ōſen here gode ghuet be-
trouwen te hebbē. Hi is ſuet ende ſaſmoe
dich ende oueru loedich in zynder groter
barmherticheit. die ōs ōſe quaetheit geer-
ne vergeuē wille. En dattet ſoe ſi dat mo-

ghen wŷ onſen vianden vraghen die an
ders niet in hem vinden en conſtē hem te
wroeghen als ſi ghaerne hadden ghedaē
dan dat hŷ alte barmhertich ſoude weſen
ouer den miſdadighen.

Hŷ ſal medeliden hebben ſeŷdē ſŷ
mit dit ſundighe wyf. ende hŷ en ſals in
gheender wys moghē lŷden datmē haer
dodē ſal. die ſoe voer hem wort ghebrocht
ende alſoe dan moghē wŷ hem verwin-
nen. als dat hi openbaerlycke is teghens
die euwe enð wet. als hi haer quyt wyſen
wil die nae der euwen ende wet verdient
heuet te ſteruen. O ghi quade phari
zeen alle uwe boeſe ende quade vōden de
comen v al ſelue op v houet D i wyfelt ſel
ue dat uwe ſake niet goet en is die te rech
te niet ſtaen en duruet. Wāt dit wyf wert
ſonð onrecht der euwē quyte geweſen. de
aldus bliuet ſtaē ſonder wroghē.

Mer myn lieue enð zeer gheminde
brueders. laet ōs ſien waer die pharizeen
no hene ghaen. Siet ghi niet hoe die twe
oudē. wāt ſi beghōnen vāden ouden eerſt
wech te ghaen. Sŷedŷ niet hoe ſi in ioa-
chims boemgaerde ſchuŷlen Sŷ ōwach
ten daer ſuſannā ioachims wyf. laet ōs
hem nae ghaen wāt ſi zyn vol vā quaden
ghedachten teghēs haer. Doet onſen wil-
len ſeŷden die oudē. die pharizeen. de wol
uen. den eē ander dwalende ſchapkē daer
vore van gheſegt is vtē kinnebackē was
ghenomē dat ſi meendē te verſlindē Doet
onſen wille ſeŷden ſi eñ ſi hebbet mit ons
te doen. O ghi veroude ſunders in alre
quaetheit. nv oerdelt ghi hem allen die o-
uerſpil doē eñ laetſe ſtenē. eñ ghi vermale
dide wat beſtaet ghi nv te doen. Ghi zyt
daer toe gheordineert eñ ock mede gheſet
vanden rechter om der euwen wŷlle dat

ghi ſult nauwe wachten ende vermanen
of daer ẏemant in ouerſpil leefde dat ghi
den wroeghen ſoldet ende aẽbrenghẽ dat
menſe ſteenẽ ſoude. mer ghi onrechtuerdi
ghe aenbrẽghers hoe ſidi aldus nv verdu
uelt dat ghi bouen dẽ eet de ghi ghedaen
hebt. eñ bouẽ dat rechtuerdighe geloue dz
v toe betrouwet wert ende ghelouet. dat
ghi nv goede eerbare ſtantaftige vrouwẽ
daer toe brẽghẽ wilt dat ſi mit v ouerſpil
ſoude bedriuen. eñ dat meer is · Ghi dreẏ̃
ghet haer te belieghen eñ valſchelic te wro
ghẽ iſt ſake dat ſi uwe wẏ̂lle niet doen en
wille. eñ haer dan alſo ſchãdelẏcken ende
confuſelẏcken te laten doden. Dat ghene
dat ghi int openbaer wroghet eñ gherech
telicken ghehouden wert. ende zwaerlẏc-
ken in anderen menſchen veroerdelt· dat
doet ghi int heẏ̂melickẽ al ſelue. Hier om
waſt dat ghi alle te ſamen alleẏ̂nken een
v wech pẏnden te comẽ doe die kenden al
re hertẽ eñ alder võborghẽtheit v conſciẽcie
alſoe zwaerlẏckẽ ghellaghẽ hadde mitiẽ
woerde ſegghende. Wẏ̂e ſunder ſunde is
van v allẽ die werp dẽ eerſteu ſteen.

Bruedeers hoe meendẏ̂ ofter huẏ̂dẽ
te daghe gheen valſche ghetughẽ gheuers
ende ſolde werden gheuōden hier in ōſen
landen. cloeſteren. ſtedẽ. ende dorpen. ic en
wil daer niet veel vã segghẽ een ẏ̂ghelẏck
die kenne hem seluẽ. nochtans ſoe hebbe
ick anxt datter vele zẏn die om een crappe
ſoudẽ ſegghen dat die baeck ſtūcke. eñ ooc
mede wẏſt mẏ̃ dẽ man ick wẏ̂ſe v dat ge-
tuẏ̂ch ofte dat recht. duchte ick dat onder
dẽ officiereẽ ende opperſtẽ daer dat meeſte
ghelouе ſoude weſen. aldermeeſt ghebre-
ket. God gheue hem beken dat ſi hem be-
dencken moeten. Hẏ̂er om ſegt die
ewighe waerheit ihūs xpūs tot ſinẽ diſci-
pulen. Ten ſi dat uwe gerechticheit meer
der ſi dã die gerechticheit der ſcribbẽ eñ oec
mede der pharizeẽ. ghi en ſult nz ingaẽ in
mẏn rẏcke. dat is int rẏc der hemelen.

Wildẏ̃ onſen wille niet doen ſeẏ̂dẽ
die oude ofte die wroghers vã der wet ſoe
ſullẽ wẏ̂ v ouer tughẽ datter eẽ ionck mã
hier bi v is geweſet daer ghi ouerſpil meẽ
bedreuẽ hebbet. eñ dã ſullẽ wi v võerdelen
totter doot. als datmẽ v ſtenen ſal. O du
vã chanaans geſlachte eñ niet van iudas
geſlachte. eñ dat en heeft moẏ̂ſes in die e-
we niet ghebodẽ. Die gebodẽ heeft datmẽ
ſe ſal ſtenẽ die ouerſpil doen die en wil nz
datmẽſe onſculdighe ſal veroerdelẽ ende
wrogẽ totter door. Want hi heuet ſonder
twẏffel valſch ghetuẏ̂ch alſo wel verbodẽ
als dat ouerſpil· Mer ghi de inđ ewicheit
wilt glorieren eñ v mit gode võliden ghẏ̃
doet gode grote onere in diẽ dat ghi ſelue
die euwe niet en hout. Suſanna zuchte
zwaerlickẽ eñ ſẏ̂ ſeẏ̂de Aen allen ſiden
bin ic benauwet an allẽ ſiden ſtaet mẏ̂ de
doot an. An der eenđ ſidẽ ſtaet aen die lich
amelẏcke doot. ende aen dẏ̂e ander ſẏ̂de
die doot der ſielẽ. Iſt dat oeck dat ick dat
doe ſoe ſeẏ̂de ſi dat is mẏ̂ die doot der ſie-
len. Ende en wil ick des niet doen ſoe en
can ick uwen handen niet ontghaẽ noch
oeck mede ontcomen.

O ghi onrechtuerdighe greẏ̂pende
woluẽ ghi vermaledide pharizeẽ. noch de
onſcudige noch oec mede die miſdadighe
en moghẽ uwẽ hãdẽ niet ōtcomẽ. Vwro-
ghẽlen mach noch miſdadighe noch oeck
mede ōtſ.uldige ontgaẽ uwes ſelues ſun
dẽ en wildi nz aen ſien. mer op eẽs anđs
mẽſchen ſundẽ ſoe hebdi ſcarpe ogen. In
eens anders menſchen oghe ſiet ghẏ̃ wel
een kaf. mer in uwes ſelues oge en tiedẏ̂

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghene balcke, Ende al iſt dat die onnoſele ghene ſunden en hebben noch oeck mede en bekēnen. ghi wiltſe bezwaren mit uwē valſchē ſunden. eñ ghi leertſe ende wijſtſe te weghe hoe ſi ſundighen ſullen.

Mer wat dat doet Suzāna nu beſt die aldus benauwet is. tuſſchen den doot der ſielen ende den doet des lichaems. Si ſeyde. mij is dan beter dat ick ſonder miſdaet valle in die handē der mēſchen. dā ic achter laten ſoude die euwe ende die wet mijns godes. Sy wiſt dat harde wel dat tet zeer veruaerlijc was ouermits ſunden te vallen indē handē des leuēdighē endē almachtighen godes. Want al moghē die mēſchen dat lichaem doden ſi en moghē der ſielen niet hinderen. Den ſalmē ontſien die des macht heuet beyde lief eñ ſiel in dier v̄uaerlijcker hellen te werpen.

Waer nae ſoe wacht nu ioachims gheſinde. ſi ſpoeden hem voertwaert indē boemgaerde. Twee zware woluen hebben daer een onnoſel eñ ſcamel ſchaepkē voer. dat ſouden ſi gheerne te valle brēghē Doch die goede ghetrouwe heer en ſal hē dat ōnoſele ſcaepkē niet latē v̄ſlinden. die ſo ghenadelijckē oec verloſte vandē dode dat wijfkē die warachtelijc in oueſpil geuonden was. eñ den doot wel hadde verdient. Endē hier omme al waert ſi totter doot gheleydet haer herte hadde nochtās guet betrouwe inden here. den ſi ſoe zeer ontſach. dat ſy alle menſchen anxt achter rugghe ſette. ende om die minne eñ liefte zijnder euwē was zijs getroeſtet te ſteruē. ende ſoe ſcandelijcke beruchtet te werden. lieuer dā ſine godlicke euwe ouer te tredē Want nye tot ghenen tijden en was van der ghoeder vrouwen ſuſanna alſulcken gheruchte ghehoert. Haer ouders dat waren goede deuote godlijcke rechtuerdige luden ende haer man was die eerbaerſte van allen den ioden doe ter tijt. Het was daer om wel groot recht dat die opperſte rechter haer ene gherechte wrake doen ſolde ouer die boſe rechters. wāt haer ſo zeer hongerde nae der gherecticheit dat ſi des ghetroeſt was dat ſi des ghetroeſt was dz die boeſe oude rechtens ſoe lelijcke dingē van haer wolden ſegghē ende valſchelijcke ende boeflijckē haer ouer lyeghē wouden ende dat al haer vrienden vā harē ſcādelijckē ende verſmadelijckē dode alſo onmate grote droefheit ſonder hebbē.

Ende wy lyeue brueders in criſto ieſu onſen here. wy hebbē van onſen v̄loſſer ghehoert dat hi tot dē anderē wijfken die in ouerſpil was begrepen ſeyde. Jc en ſal di niet v̄domen ganc eñ en wil niet meer ſundighē. willen wy in criſto iheſu onſen lieuen here rechtuerdelicke ende godlicke leuen. ſoe ſullen wy oeck al wat veruolgīghe moeten lyden. Ons behoert niet toe dat quade dat ons wert ghedaē mit quade te loenē. Ende iſt dat wy vāden mēſchē vermaledijt werdē. wy en ſullen nochtās niet wederōmalediden. want ſo wye dat niet en pijnt verduldicheit te houden. die ſal die gherechticheit v̄lieſen. ende oec mede zijn leuen ende zijn ſiele. Dye heer ſegt aldus. Date michi vindictam et ego retribuam. Dat is te ſegghen. Gheef my dye wrake ick ſalſe voer v ghelden.

Tis alſoe mijn lyeue brueders. hy ſalt vergheldē gheefdi hem die wrake ouer. en beneemſtu hem niet dat oerdel dz hem thoe behoert vergheldes du niet den ghenen die dy quaet weder gheuen. Hy ſal ſonder twijffel recht doen den ghenen die onrecht lydē. Hy ſal oerdelen in ghe-

lÿcheit mer voer die ſaftmoedighē. Mer
als ick meen ſoe verdrietet v dat die gheeſ
telÿcke weelden lanſem voert comē. Nÿe
mant en verwōdere hem het zÿn waerlic
ke weeldē. niemāt en ſal daer verdrÿet vā
hebben. die ghene die vā deſer ſadicheit op
ruſpen dien en hebben nochtans gheen v
drÿet van deſen weelden.

Mÿn lieue ende zeer ghemide brue
ders in criſto iheſu onſen here ghi ſult we
ten dat doe die twee an beÿden ſidē vwer
ren hadde dat ſi begheerden ſoe wert wt
gheſant die heilighe enghel gabriel vā dē
almachtighē gode in een ſtat van galilea
nazareth ghehieten was. Het mach di bÿ
auonturen vwōderē dat dat cleÿne ſtede
ken ghehietē nazareth verlichtet wert mit
alre glorioſſē eñ oeck mede alre opperſten
coninckx waerdighe bode.

O mÿn lieue eñ zeer ghemide brue
ders eu laet v vrilicke dat verwonderen.
Want daer is verborghē in dat cleÿne ſte
deken nazareth ene grote coſtele eñ duer
baer ſcat. endē al mit rechte is dat ene coſte
lÿcken ſchat. ende oeck mede ſoe en pſſer
gheender coſtelÿcker ſcat nÿe van mēſchē
gheſlachten geborē noech nÿmmermeer
gheboren en ſal werden. dat is die gloioſe
ende reÿne onbeulecte maghet maria. de
des waerdich is gheweeſt den here der he
ren tontfāgen in haren ſuuerē ende onbe
ulecten lichame. den al die ghanſe warelt
niet en can begripen. Ende weet mÿn lie
ue brueders al was deſe coſtele ſchat den
menſchen verborghen. ſi en was voer go
de den here niet verborghen noch oec me
de onbekent. want haer grote oetmoedic
heit ende maechdelÿcke ſuuerheit die be
hagheden gode ſoe wel dat hÿ hem daer
toe vernederē wolde dat hi van haer wol
de gheboren werderden. om dat ghehele
menſchelÿcke gheſlachte te verloſſen. endē
hi heuet in deſer ſaligher maget de naem
eua verwandelt in aue. doe die engel ſeÿ
de. aue maria gracia plena. zc.

O mÿn lieue brueders is maria nz
een coſtel ſcat godes. waer maria is daer
is dat herte godes. altoes ſoe ſien die ghe
benedide oghen godes op marien. endē in
allen ſteden ſoe ſiet hi aen die oetmodich
heit zÿnder deernē. Den een gheborē zone
godes is die hemel wel bekent eñ des ghe
lÿckes is oeck mede nazareth. Hoe
en ſoude hi zÿns vaders lant niet kennen
hoe en ſolde hÿ ſine eÿghene erffeniſſe nz
bekēnen. Soe als hem dē hemel thoe be
hoert van zÿns vaders weghē. ſo behoert
hem nazaretcht thoe van zÿnder moeder
weghē. want als hi ſelue tughet ſoe is hÿ
dauids zone. ende oec mede dauids zone
eñ oec mede dauids heer. Den hemel der
hemelen ſcrift hÿ gode toe. mer dÿe eerde
gheeft hi den kinderen der menſchen. dat
ſtaet aldus indē latine inden ſouter. Celū
celi dñō. terram aūt dedit filÿs hoim.

Aldus hoert hem mit rechte beÿde
toe. die niet allē een heer der herē is mer
oeck mede een zoen des menſchen. Hoer
hoe hi die eerde voer zÿn houdet ende hÿ
deelt ſe mede ſine wtuercorē bruÿt daer hi
vā ſegt in cātica canticorū. Die blomē opē
baerē hē in onſer eerdē. eñ dit ouerdraghet
daer wel mede dat nazareth eē bloē beteÿ
kent. eñ bi eenē blomen bedudet wert.

Die bloē die vā ÿeſſes wortel is opge
gaē. die heeft mine eñ liefte tottē lāde dat
blomē draget. eñ hi wōdlicke geerne ōder
de leliē geuoet werdē de eē lelie der dalē is
ghehetē. Die blomē werdē ghepreſen in dri
rehāde gracien. als dat ſi ſuuerlÿcke zÿn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

aen te ſien eñ dat ſi wel ruyckē. eñ oec me-
de dat ſi hope gheuē der vruchtē Hi ſal dy
oec wel rekenen een bloem te weſen iſt dat
ſtu in dy hebbeſt cierheyt der eerbaerlicker
wāderinghen eñ ghoede roke der doechdē
eñ des ghoeden gheruchtes eñ vaſtē hope
der toecomēder ewigher ſalicheyt. wāt die
vrucht des gheeſtes is dat ewighe leuē

Wilt niet ōtſiē o maria wāt du heb
ſte gracie gheuōden bi gode den here. hoe
groet is deſe gracie. Vol gracien eñ ſonder
linghe gracien. Sal ic ſegghē ſonderlinge
gracien of ghemeyne gracien. Sonđ twi
uel brueders men mach wel ſegghē beyde
eñ daer omme iſt ſonderlinghe gracie wāt
tet ghemeyne gracie is. wāt deſe ghemey
ne gracie hebdi ſonderlinghe ōtfanghen.
Ic ſegghe dattet daer omme ſonderlinge
gracie is die ghy hebt ōtfanghē wāt tot al
re menſchē behoef hebdi vā gode gracie eñ
ghenade ōtfanghē. Myn lieue broe
ders dits ſonderlinge gracie wāt deſe vol
heyt hebdi alleen ōtfanghē. Eñ het is ghe-
meyne gracie wāt vā deſer volheit die ghi
ōtfanghē hebt ōtfanghē wy alle. Ghebene
dyt ſidi onder allen wiuen. eñ ghebenedyt
is die vrucht dyns buyckes iheſus criſtus.

Sonderlinghe is hi een vrucht dy
nes buyckes. mer ouermits v comt hi tot
ōſer alre herten. Alſoe gheſciedet in voerti-
den mitten velle dat gedeon wtgheſpreyt
hadde eñ vāden hemelſchen douwe. want
die douwe quam eerſt alteſamen indē vel
le eñ nae quam hi te ſamē inder ſchueren.
mer in gheenre ſteden der ſchueren en quā
hi ſoe gheheellickē als hi quam indē velle
dat gedeon hadde gheſpreyt. In v alleyn
heuet die rycke ymmers die alre ryckſteu co
ninck hem ſeluen cleyn ghemaket. eñ die
alrehoechſte heuet hem ſeluen vnedert. eñ
die onghemeten grote coninck heuet hem
ſeluen wōderlicke ſeer cort ghemaket enđ
hi is minder gheworden dan die engelen.
eñ die ghewaere god is eñ die ſoen gods he
uet in v die menſchelicke nature aēgheno
men. Mer wat ſal dan die vruchte weſen
van alle deſen. Op dat wi allen o-
uermits zynder armoeden ryck moghen
worden. eñ ouermits zynder oetmoedich-
heit ſeer hoghe vheuen ſullen moghē wer
den. eñ ouermits ſine cleynheyt groet ſul-
len worden. eñ ouermits zynder mēſcheit
gode aenhanghē ſullen eñ ymmers ſonđ
linghe een gheeſt mit hem wordē.

Mer wat ſullen wy ymmers ſeggē
lyeue broeders Hoedanich ſal dat weſen.
daer deſe grote gracie in gheſtort mach eñ
ſal worden. Is dat ghoede betrouwē als
voer gheſeyt is bequaem te ōtfanghē dye
gherechticheyt. hoedanighē vat ſullen wy
dan bereydē der gracien. Dat is ymmers
die alre pureſte balſom. daer omme beho
uet men ymmers oeck mede daer toe een
ghoet vat dat ymmers ſtarck eñ dichte ſi.
Ende wat mach ſoe vaſte eñ oeck ſonđlin
ghe mede alſoe dichte weſen als ghewaere
oetmoedicheit des herten. Daer omme iſt
wel recht eñ reden dat den oetmoedighen
menſchen gracie worde ghegeuen. Ende
mit rechten ſoe heuet god onſe barmherti
ghe heer aen gheſien die ouer grote eñ ghe
noechlicke oetmoedicheyt zynre deernē.

Wiltſtu vraghen in wat manieren
dat hi dat ymmers ghedaen heuet. Ick
ſegghe daer omme want dat oetmoedige
ghemoede gheen menſchelicke verdienſtē
voer en nemet daer dat grote thoevloyen
der barmhertelycker godlicker gracien en
de ghenaden ymmers ſonderlinghe van
ghehindert mochten worden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Mer mȳn lieue eñ ſeer gheminden
broeders tot deſer oetmoedicheȳdt behoert
ōs bi graden op te climmē. Ten eerſtē dat
mēſchelicke herte dat noch ghenoechte he
uet inden ſundē eñ noch niet vaſte op ghe
ſet en heuet die ſundē te laten. Dat wordet
gehindert vā zȳns ſelues quaetheȳt eñ on
doechden dat daer die gracie gods gheen
ſtede en mach hebbē. Tē āderē mael als de
mēſche gheheel eñ al op gheſet heuet dat
quade te laten eñ zȳn leuē te beteren. die ol
de ſundē die hi ſchȳnt of gheſnedē te hebbē
alſoe lāghe als ſi noch indē mēſchē leuē ſoe
hinderen ſi harde ſeer den totter godlicker
gracien.

Eſe hinderē bliuen inden mēſchē ſoe
langhe dat ſi ouermits biechte ende
waerde vrucht der penitēcien volcomelike
of gheleȳt worden. Mer wee di iſt ſake al
ſtu aldus vri biſte vā dinen ſundē dat dȳe
ondancbaerheȳt dan in di comet die won
derlicke ſeer ſcadelickē is wāt der graciē go
des en mach niet meer cōtrarien eñ hinder
licker weſen. Wȳ wordē bi wȳlen omme
lancheȳt der tȳt van daghen tot daghen
laeuwer eñ traghet eñ onachtſamer tot al
len ghoeden wercken. die mȳnne eñ liefte
wort coudet. eñ die boeſcheȳt rechtet haer
hoeft weder omme op. eñ die indē gheeſte
dat leuen ſchinen beghōnē te hebben dȳe
eȳnden nae inden vleȳſchen. Hier
van iſt lieue broeders dat wȳt mȳn bekēnē
hoe vele goedes dat ōs god heuet ghedaē.
want wȳ gode den almachtighē heer ont
dancbaer zȳn eñ oeck mede ſeer cleȳne ȳn-
nicheȳt tot hem hebben. Den heȳlighē ārt
godes laten wȳ after. eñ die ghoede gheeſt
licke ſorchuoldicheȳt wordet al gheheel v-
ghetē mer wi wordē vol vā woerdē, curio
ſich eñ proper indē dinghē van buȳten. be
reȳt tot achterſprake. eñ te murmureren
eñ vele onnutte dinghē te callen. eñ wi ſcu
wen den arbeȳt eñ alle ghoede gheeſtelike
oeffeninghē waer ſi ongheinerct moghen
hene ghaen recht of die ghoede heer niets
en mercte eñ recht oft gheen ſunde en wa-
re. Wat willen wi dan claghē dat
wȳ gheen gracie en hebben. of wat willen
wȳ ōs des verwonderen daer wi ons ſeluē
ſoe onbequaem toe maken Voert meer is
daer ȳemāt die nae den woerdē des apoſ-
tels inwoent inden woerdē ōs lieues herē
iheſu criſti. eñ inden woerden der gracien.
eñ gode dē here dācbaer is eñ ȳnnich to go
de eñ ſorchuoldich aen allen ſiden eñ oue-
rich is van gheeſte. Hi hoede hem nochtās
dat hi immers niet alte ſeer en ſtae op zȳn
ſelues verdienſten noch ſonderlinghen ȳm
mers oeck mede op ſinen ghoedē werckē.
wāt anders en wil die gracie godes oec in
alſulcken ſiele niet ruſten. Eñ ten is gheen
wonder wāt die ſoe ruſtet op zȳns ſelues
verdienſten die is vol ſoe dat die gracie gheē
ſtede mit allen dan in hem en vindet.

Siet hier vā hebdi wel ghemerct dē
pharizeus hoe dat hi bat. hi en was gheen
rouer. hi en was niet ōrechtueerdich noch
oeck gheen ouerſpeelder Hi en was oec m
ſonder vrucht der penitēcien. hi vaſte twee
daghē ter wekē eñ thiēde vā alle ſinē ghoe
de. Ghi moghet ter auōturē meȳnē dat hi
gode niet dācbaer en was. Hoert doch bro
ders hoe hi ȳmmers ſeluen ſegt. God ick
dācke v. Mer hi en was niet leedich Hi en
pȳnde hem ſeluen ȳmmers niet cleȳne te
maken of te houden. eñ hem te ver oetmoe
digen. mer hi was houerdich. Hi en was
oeck mede niet vlitich aen te merckē wat
hem noch ghebrac. mer hi maecte zȳn ver

diēſten ſelf groet eñ myn lieue brueđs dat
en was gheen vaſte volheit mer een opge
blaſen grofheyt. Hier omme ghinc hi oec
ydel van daen, wāt hi hem ſeluē liet dūckē
dat hi al vol was. Mer die publicaen die
hem ſeluen ſeer clein hielt eñ hem ſeluē to
nede als niet te hebbē ōtfic daer vele meer
der gracien dan die ander dede.

Hier omme myn lyeue brueders
begerē wy nu gracie te vindē bi gode laet
ōs ymmers ſo pinen dat quade te latē op
dat wi oec vā ōſen heer voer vledē ſunden
waerdighe penitencie doen. eñ daer thoe
oec ſorchuoldich weſen altoes gode innich
lickē te biddē. wāt ſulcke ſielē ſiet die goede
heer ghaerne aen mittē aenſicht daer dye
wiſe man vā ſeyt. Die barmhertighe gra
cie godes is in ſinē heylighē eñ zyn vriētlic
aenſien dats altyt op ſinē wtuercorē

Siet bi auōturē daer omme roepet
god die ſiel daer hi op ſiet vierwervē weđ.
Com weder com weder com weđ ſunami
tis com weder op dat wy di ſien moghen
Op dat ſi niet en bliue ī die quade gewoē
ten der ſundē. eñ haer ſunden ōder haer nȝ
en houdē. Eñ niet en bliue inder laeuwer
ontdancbaerheyt noch oec mede indē blin-
der houeerdicheyt. Vā welckē vieruoldigē
periculen eñ quaden ōs weder ropē moet
eñ vloſſen die ōs vā god dē hemelſchē vađ
ghewordē is ōſe wyſheyt eñ rechtueerdi-
cheyt ōſe heylicheyt eñ ōſe vloſſinghe Jhe
ſus criſtus onſe heer onſeverloſſer ende on
ſe god.

Amen.

Voert ſoe volghet hier nae van-
den palmen ſundaghe.

Item optē palmēſundach ſcryft ſinte
bernardus twee ſermonē.

Vander paſſien ōs heren Eñ vāder
pceſſien die inden heylighen palmēſunda
ghe gheſciet is

Sermoen. i.

En is niet ſonđ ſake gheſciet
dat die heilighe karck die dē
gheeſt haers brudeghōs enđ
haers godes i haer heeft mit
eēre nyeuwer manierē hudē te ſamē geuo
get heeft die ſcone pceſſie eñ de paſſie. Om
dat die proceſſie vol bliſcappē ſchynt te we
ſen eñ daer en teghēs die paſſie vol droef-
heden. Eñ wāt wy beyde dē wiſen eñ dē on
wiſen ſchuldich zyn ghenoech te weſen ſoe
laet ons ten eerſten mercken wat elck vā
deſen hier in is ghegheuen te aenſien. En
de ten eerſten ſoe laet ons ſien wat denwa
relicken menſchen hier in beweſen wordet
want dat gheeſtelycke dat en behoert niet
te ghaen voer dat vleyſſchelycken is.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Aldus ſal een waerlike ſiel hier in merckē dat die laetſte bliſcap mit droefhei de eñ ſchreyē ghemēget is. Hier omme is vā ōſen heer gheſchreuē dat ihesus began te doen eñ te leren. niet allēē mit ſine woer dē. mer oec mit opēbaren exempelen bewi ſende dat die glorie deſer werlt ādeꝛs nyet en is dan een bloem des hoys. Daer ōme woude hi mit glorië eñ bliſcap in zijnre ꝓ ceſſien ōtfanghē wordē. die dat wel te vo ren wiſte dat hem vluſch daer nae aenſtaē de was ſoe v̄ſmadelike paſſie. Wie ſal nu voert aen yet hopē ſettē in dat ōſeker deſer tijtlicker glorien als hi aenſiet dat die gheē die nye ſunde en dede die eē ſcepper is alre dinghē nae dien dat hi mit groter gloriēn v̄heuē was ſoe ſwaerlicke daer nae wordt v̄nedert. wāt inder ſeluer ſtat vā deſen ſel uē volcke eñ binae opter ſeluer tijt. wort hi nu mit alſo groter glorien gheeert. eñ cort daer nae wort hi v̄ſmadelic v̄oerdelt ende mitten miſdadighen ghereкēt.

Sulc is dat eynde der tijtlicker bli ſchappē eñ ſulc is die vrucht der tijtliker ge noechten. Daer omme biddet die ꝓpheet ſeer wijſlickē dat ſine glorie eñ bliſcappe dē here ſinghe eñ dat hi niet en worde ghepre kelt. dat hem god alſulcke glorie eñ alſulc ken proceſſie gheue. daer ghenen pijne na en volghe. Mer v mijn lieue broe ders die gheeſtelike mēſchē zijt eñ daer om me die dinghen die van buyten gheſciedē gheeſtelicken ſult verſtaen v bewiſen wi in der proceſſien die glorie eñ bliſchap der he meiſcher ghenoechten. die ghi begherē ſult ende inder paſſien bewiſen wij v den wech daer ghij ymmers doer ghaen ſult. want comet v inder proceſſien int herte die groe te bliſchap der thoecomender ſalicheyt als wij mit allen wtuercoren opghenomē ſul len worden inder wolckē eñ luchten. te ge moete onſen heer ihesu criſto ōſen v̄loſſer. ende verlanghet v mit groter begheerten den dach te ſien als ons heer ihesus criſtꝰ in dat hemelſche rijcke ontfanghen ſullen worden dat hoeft mit alle ſinen leden ghe croent mitter cronen der ewigher glorien ende der glorioſer v̄winninghen als hem te moete ſullen ſinghen mit groter bliſcap pen eñ vrolicheden. niet arme ſcharen des ghemeynen volckes mer alle die chorē v̄ engelen. daer alle dat volc van beydē teſta menten tot ſinen loue ſinghen ſullen aldꝰ Benedictus qui venit in nomine domini Ghebenedijt is hi die daer coemet indē na me des heren. Ick ſegghe brueders iſt dat ghi inder proceſſien aenmercket daer v ſeer nae v̄langhet eñ daer ghij wōderlijc ke ſeer ghaerne waert ſeect doch ymmers inder paſſien wat die rechten wech is daer toe te comen. wāt die alre rechſte wech tot ter ewigher glorien toe comen eñ tot dyer ſtat der ſaligher woninghen. dat is verdul delijcke tijtlike tribulacien eñ alre hādē we derſtoet te draghen. Eñ dit tughet die ene mordenaer die hanghēde aen den cruce riep tot ōſen heer. Heer gedēcke mijn re alſtu comeſt in dijn rike. Hi bekēde dat god alſoe ghinc in zijn rike dat hem berey det was vā ſinen hemelſchē vader. eñ daer omme bat hi hem dat hi zijnder ghedēckē wolde als hi daer quame eñ aldus ſo quā hi daer oec mede. Eñ wildi weten mit hoe corten weghe? Hi v̄diende des ſeluen da ghes mit onſen lieuen here onſen ghena dighen verloſſer te weſen inden paradiſe. wāt god hem ſeluē toe ſeyde Hodie mecū eris in paradiſo. Huden ſaltu weſen myt mi inden paradiſe. Dat maect dā dē arbeyt der paſſien v̄drachlicker. als een

mēſche dēcket op die glorie der alreſalich
ſter ꝓceſſien. wāt den die ſeer minnet en cā
gheen dinc te ſwaer weſen. Laet di dz gheē
wōder weſen dat die ꝓceſſie die wŷ huden
beghaen een figure is der glorioſer toeco
mender ꝓceſſien. Wāt een eñ die ſelue wer
det in beŷdē ꝓceſſien ōtfanghē. al is daer
ſeer groet onderſcheŷt onder die ghene daer
hi vā ōtfanghē wort eñ die manier zŷnder
ōtfangheniſſen. Hier in deſer ꝓceſ
ſien ſit hi op een onredelick dier mer inder
laetſter ꝓceſſien ſal hi ſitten op redelŷcken
dieren. wāt daer ſtaet gheſchreuē indē pſal
me Heer du ſalt ſalich makē de mēſchē eñ
die dŷerē. Eñ op een ander ſtede ſtaet aldꝰ
Jck bin ghewordē bi di als een dŷer endē
altoes ſal ic weſen mit dŷ. Eñ ſich
of hi deſe ꝓceſſie niet en meēde bi dē woer
den die daer nae volghē. Du hebſte mŷne
rechter hāt. eñ nae dine wille leŷdeſtu mŷ
eñ mit glorien ōtfangheſtu mŷ. Jn dier ꝓ
ceſſien ſal des ezellinnen iōck al mede we
ſen. al en willen die ōghelouighe ketters
īmers dat niet toe laten dat die iōghe kin-
derkēs oec mede ten ewighē leuē comen.
eñ ſi ſprekē datmēſe dopet alſoſt hem niet
helpē en ſoude. mer ōs heer die ſeluē eē clei
ne kindeken omme ōſen wille is gheborē
eñ mitten eerſtē die grote menichte der ki-
derkēs tot hem nam. ic ſegghe die ōnoſele
kinderkēs die vā herodes ghedoot wordē
die en ſluŷt hi oeck huden wt zŷnder gra-
cien niet. wāt het betaemde ſoewel zŷnder
groter ghoedertirenheŷt eñ hi hadde dŷes
wel macht ouermits zŷnder godliker mo
ghētheŷt dat ſine gracie dat ŷmmers ſou
de veruollen dat ſi inder naturen niets en
hadden ontfanghen.

Eñ in deſer ſaligher ꝓceſſien ſo en
ſalmen gheen telgheren vanden boemen
onder hem ſtroŷen. noch oeck ſonderlinge
mede ŷmmers die clederen des ghemeŷ-
nen volckes. mer die eerwaerdighe heŷli-
ghe dŷeren ſullen mit groeter reuerencien
haer vloghelen neder dalen. eñ die vier eñ
twintich ouden ſullen oeck mede ŷmmer
haer cronen of nemen voer den throen go
des eñ des eerwaerdighen lammes Ende
oeck mede ſonderlinghe ŷmmers alle die
hemelſche crachten alle dat ſi hebben van
glorien eñ bliſchappen eñ oeck mede van
ſcoenheden. dat ſullen ſi ŷmmers ſondlin
ghen alle te ſamen hem toe ſcriuē als dat
tet van hem is ghecomē eñ oeck mede dat
hŷt heuet ghemaket eñ ŷmmers vleent.

Daer voer is gheſegt vanden dŷere
daer ōs vloſſer op ſat. eñ vāden clederen eñ
oeck vandē telgherē die ſi hem ōderſpreidē
ſoe ſullen wi nu hier aenmerckē lieue broe
ders drierhāde dieſt die ōſen gheſontmake
re criſto iheſu wordē ghedaē in zŷnre ꝓceſ-
ſien. Den eerſtē dieſt dede hem de ezellinne
daer hi op ſat. die dē heer der herē droech op
haren rugghe. Dē anderē dienſt dedē hem
die heŷlighe apoſtolen die haer cleŷder op
ter ezellinnē rugghe haddē gheſpreŷt. Eñ
den derden dieſt dedē ſi hem die de telgerē
vāden bomen hieuwen eñ braken eñ hem
die onder die voetē der ezellinē ſtroŷdē.

Nu ſiet ghŷ wel dat alle die andere
van dien des ſi ghenoech hadden dienden
mer die ezellinne ghaf haer altemalen tot
ſinen dienſte. Sal ic nu ŷmmers ſwighen
op dat v die houerdie niet en becore of ſal
ic ſpreken daer ghŷ van ghetroeſt moghet
wordē. Dat beeſtkē dat ōſen here draeghet
machmē v daer niet wel bi vſtaen die als
die heŷlighe apoſtel leerde glorificeert endē
draghet den here in uwer hertē eñ in uwē
lichaem. Die waerlike mēſchē gheuē indē

dienſte ons heren mit haren lichaem mer
die dinghen die den lichaem toe behoeren
eñ den lichaem noetdruftich zijn als ſi vã
haren ghoedẽ aelmiſſen gheuẽ. Die lerers
houdẽ die telghẽ vãden bomen als ſi predi
ken van abrahams ghehoerſaemheyt. eñ
vã iosephs reynicheyt eñ vã moyſes ſaft/
moedicheyt. eñ vãdẽ anderẽ ghoedẽ doech
dẽ der heylighẽ die voer õs gheweeſt hebbẽ
Eñ deſe gheuẽ wt vollẽ kiſten mildelijckẽ
dat hem niet ghecoſt en heuet eñ hem wor
det ghebodẽ omme niet te gheuẽ dat ſi al
omme niet õtfanghen hebben. Alle deſen
als ſi trouwelijcken doen enen ŷghelickẽ
dat hem thoebehoert ſoe zijn ſi alle inõ pro
ceſſien õs heren. eñ ſullen alle mit hem in
ghaen in die heylighe ſtat in dat hemelſce
iheruſalem. Want die ꝓpheet ſach drye
manieren vã mẽſchẽ die behoudẽ worden
als noe die dat holt holdet daer die archa
van ghetimmert wordt Daniel de omme
ſine ſnoeder ſpiſen wille daer hi vã leuede
eñ omme den arbeyt van zijnre abſtinẽcie
was een ſaftmoedich dier dat onſen heren
droech. Siet dat derde was iob de
deſe tijtlicken ghoeden wijſlickenwel cõſte
ſcicken eñ ſonderlinghe oeck mede immer
ordineren totter eren gods eñ mittẽ wolle
van zijnder ſchapen die ſiden dyer armen
menſchen warm maecten eñ hi cleydenſe
daer mede. Ick meyne mijn lieue
eñ ſeer gheminde wtuercoren broeders in
criſto iheſu onſen lieuen here onſen gena/
dighen verloſſer dat ghijt ŷmmers wel te
bet eñ lichtelijcker vſtaen eñ mercken moe
ghet wyen van deſen drien onſen ghena/
dighen gheſontmaker criſtus alrenaeſten
was. die ewelikẽ is ghebenedijt.

A M E N

Item noch vander ſeluer hoechtijt
vãdẽ palm dach eñ vander ſeluer ꝓceſſien
des ſeluen daghes.

Sermoen. ij.

Is noet dat wij huden onſen
ſermoen cort maken moeten
omme dat die tijt ŷmmer oec
cort is. Daer waer oeck mede noch ghe/
noech te ſegghen vander ꝓceſſien diemen
huyden hoechtidelijcken inder heyligher
karcken doet. mer die ſelue ꝓceſſie die hin
dert ons dat wi daer niet vele ſegghen en
moghen. Wat meent deſe wõderlijcke ver
ſameninghe deſer dingheu die alſoe õghe
lijck ſchinen te weſen. Of wat meendẽ on/
ſe vaders daer mede dat ſi die paſſie aldus
gheſet hebben bijder ꝓceſſien. Het is ŷm/
mers ſonderlinghe wel recht datmen hu/
den te daghe houdet deſe proceſſie want ſi
ŷmmers huden gheſciedet is in deſen ſel/
uen daghe. Mer waer omme is die paſſie
daer bi gheſet die ŷmmers gheſciede des
vridaghes daer nae die ghehieten is ghoe
de vridach. In welcken ghoeden vridaghe
die onnutte honden die valſche vmaledijde
de ioden die bloetgherighe wolnen onſen
lieuen here iheſum criſtum cruyſten eñ ter
doot brochter. Het is ſeker ŷmmer
wel gheſet van onſen voervaders dat dye
heylighe eerwardighe paſſie ons lieuẽs he
ren eñ martelie gheſet is bijder proceſſien.
omme dat wij ŷmmers gheleert ſouden
werden daer in gheen betrouwen te hebbẽ
inder bliſchappen deſer werlt. Want wij
ŷmmers doch wel weten datter is gheſcre
uen. Dat laetſte vander blyſchap is mitte
ſchreyen ghemẽghet. O bruedẽs laet
õs daer omme gheen ſotten weſen op dat

ons die voerſpoet deſer tÿt licker dinghen
niet en dode. mer inden ghueden gheluc-
kighen daghẽ en ſullen wÿ die quade enñ
ongheluckighe daghen niet verghetẽ. eñ
des ghelÿckes weder omme. Want mÿt
deſen tween als mit voerſpoede ende we
derſpoede mit ghheluc eñ mit ongheluc is
al deſe verghākelÿcke tÿt ghemẽghẽt. enñ
niet alleen dẽ waerlÿckẽ mẽſchen mer oec
mede gheeſtelÿcke menſchen. Want dat ſi
en wÿ alle daghe dat den waerlÿcken mẽ
ſchen die dinghen van buÿten ſomwilen
gaen nae haren wille eñ oeck mede ſom-
wilen anders. Ende des ghelÿcke dẽ geeſ-
telÿcken menſchen en gaettet niet altoes
nae harẽ wille. noch oeck mede en iſt hem
niet altoes onwil mer laet auont eñ vroe
morghẽ makẽ te ſamen enen dach. Ende
op eẽ ander ſtede ſtaet daer gheſcreuẽ. In
der dagheraet vādeſtu hem eñ haeſtelÿck
daer na proefſtu hem. eñ dat moet aldus
weſen. Alſo langhe als deſe werlt blÿft of
meer hene drÿft Mer na deſer werlt ſul
lender twe anñ werlden volghen. die zeer
onghelÿcke ſullen weſen ende oeck mede
veer vā een verſcheÿden. ſoe dat in die ene
niet anders en ſal weſen dan huÿlen enñ
ſcreÿen. eñ oec mede grote knerſſinge der
tanden. In die werlt ſalmẽ ewelÿckẽ ÿm
mermeer ſonder op houdẽ gode den heer
dancken eñ louen. Want god die ſal dan
of wiſſen alle tranen vāden oghen zÿnre
heilighẽ. eñ ſi en ſullen voert aẽ niet meer
huÿlen of ſcreÿen noch ropen. noch oeck
mede enich wee voelen.

Hier en binnen ſoe wordẽ die mÿn
res eñ lief hebbers deſer werlt menigerhā
de wederſtoerẽ eñ ÿeghẽcheiden eñ dẽ kin-
derẽ godes en gaettet oeck niet altoes ſoe
als zÿt gheerne haddẽ eñ ſaghẽ. Daer om
ſoe ſullen ſi indẽ quadẽ daghẽ dencken op
die ghoede dagen op dat ſi niet alte cleÿn-
moedich eñ onuerduldich en ſouden wer
den. als die gheen daer wÿ van leſen. Hÿ
ſal dÿ beliden allſu hẽ ghuet doeſte Oeck
inder tÿt der ghoeder daghẽ en ſullen ſi nz
vergheten der quader daghẽ. eñ hem niet
verhouerdighen als ſommighe doen die
ſegghen allſ hem nae haren wÿlle ghaet
Inder ewicheit en ſullen wÿ niet beruert
werden. Wāt alſo als voerſpoet der waer
licker dinghẽ de waerlÿcke dwaſen dodet
Alſoe mach voerſpoet dÿer ghoeder geeſ
telÿcker dinghẽ den onwiſen gheeſtelickẽ
menſchẽ wel doden die nochtās om wÿſ-
heits wille mit rechte gheen geeſtelic mẽ-
ſche hÿetẽ en mach. wāt een gheeſtelic mẽ
ſche heuet recht onderſcheÿt dÿer dinghẽ.
Een exempel moechdi nemẽ aen dẽ heÿli
ghen vrient godes ſint iob diet al gheeſte
like onderſceiden knode dat hem god die
heer aen ſende. ſegghẽde aldus. Si bona
ſuſcepimus de manu domini. mala aūt
quare non ſuſtineamus. Dat is te ſeggẽ
Hebben wÿ goet vā die hant des herẽ ont
fanghẽ. waer om ſoe en ſoudẽ wÿ dā niet
wat quades om ſinẽ wille liden. Enñ op
eẽ anñ ſtede ſoe ſegt hi oeck mede aldus.
Dominus dedit dñs abſtulit ſicut domĩo
placuit. ſit nomẽ domini benedictū. Dÿe
heer heeft ghegeuẽ die heer heuet wenñ ge-
nomen. die naem des heren ſi gebenedÿt.
Recht of hi ſegghen wolde. ick loue eñ ick
dācke dẽ here in allẽ dat hi mÿ vleẽt eñ toe
ſendet het ſi in ſpoet eñ i wederſpoet.

Hoe dat bi comet dat voerſpoet dẽ
dwaſen dodet enñ niet dẽ wÿſen. dat vin
dẽ wÿ op eẽ ander ſtede daer gheſcreuẽ ſta
et. hert des wÿſen is daer droefhz is. daer
om ſegt hÿ al te rechte die daer ſegt aldus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Melius eſt ire ad domum luctus quam
ad domū cōuiuÿ. Tis beter datmē ghaet
inden huyſe daermē huylet eñ ſcreyet dā
daermē werſcappen houdet endē vrolickē
is Want al iſt datter veel menſchē in we/
derſpoede ghebrokē werden. daer werden
nochtans al te veel meer mēſchē verheuē
ende oeck mede tot ſunden ghetogē ouer
mits voerſpoede. als die propheet tughet
inden pſalm daer hi ſegt. Cadent a latere
tuo mille. et decem milia a dextris tuis.
Duſent ſullen daer vallē van dynder luf/
ter ſiden. daer wederſpoet by beteykent is
ende thyen duſent dat is veel meer ſullen
daer vallen van dynder rechter ſidē. daer
voerſpoet by beteyhent is. Eñ daer ō wāt
in beyden ſorghen ende anxt is te hebben
als in ſpoet eñ in wederſpoet. ſoe bidt dye
wyſe man gode dē here ende ſegt aldus.
Rycheit ende armoede wilt my here niet
gheuē. op dat ic ouermits die rychedē niet
en come tot houerdicheit. of ouermits dē
armoedē niet en valle in ōuerduldicheit

Aldus myn lieue ende zeer gemin
de brueders in criſto iheſu ōſen lyeuē heer
onſen verloſſer ſoe heuet ōs die ſuete heer
iheſus criſtus in zynder paſſien ons ōdul
dicheit gheleert ende in zynder proceſſien
oetmoedicheit. Want hi is als eē ſcaepkē
gheleyet tot zynder doot. ende oeck mede
als een lammekē dat al ſtille zwyghet alſ
ment ſcheert. endē dan zyn mōt niet op en
luyket. ende al wert hi zeer ghellaghē hy
en dreyghede niet weder te ſlaē. des hy wel
macht hadde ghehat had hy ghewilt hy
hadde hem allen die hē pynichdē ter doot
ghebrocht in enen oghenblic. mer hy bat
voer die ghene die hem cruyſten. ſeggen/
de aldus. Pater my ignoſce eis quia neſ
ciunt quid faciūt. dat is dus vele te ſeggē
Vader vergheeftet hem want ſi en weten
niet wat ſi doē. Mer wat ſegghē wy van
zynder proceſſien Die luden bereydē hem
dat ſi hem mit groter waerdicheit te moe
te wolden ghaen ende mit groter eren hē
ontfanghen ende dat wiſte hi oeck wel.
Want al dat indē menſche is dat is hem
wel kundich. ende daer om bereyde hi hē
oeck daer teghens. mer niet mit coſtelyc/
ken waghenen noch oec mede mit hoghē
henxten die myt ghulden ghereyde thoe
ghemaect waren. Mer hy quam oetmoe
delycken ſitten op een ezelline daer die a/
poſtolē haer clederē op gheleyt haddē die
als ic ōmoede niet al te coſtel en warē.

Wat mochte de goede iheſus daer
mede meynen dz hi alſulckē proceſſie wol
de hebben. die wel wiſte dat hi ſo cort daer
na ſulcke paſſie ſoude lyden Gy auont a
ren dat mocht wel ene ſake weſen dat hē
zyn paſſie ſoe veel te bitterder endē oec me
de te zwaerdē ſolde weſen. dat hi ſoe hoech
lycken proceſſie daer voer ghehadt hadde
Want vanden ſeluē volcke in dyer ſeluer
ſtadt ende bi nae op der ſeluer tyt daer nz
veel daghē tuſſchen en weren. ſoe wort hy
eerſt mit ſoe grotē glorie ontfāghen. ende
nae wert hi ſoe ſmadelyckē ghecruyſt.

O myn lieue eñ zeer geminde brue
ders hoe ongelick waſt dz ſi riepē. Crucifi
ge crucifige eñ cruuſt hē cruyſt hē. de vore
geropē haddē Gebenedyt ſi ghi de daer co
met in den name des herē ozāna inden o/
verſten. benedictus qui venit in nomine
dñi oſanna in excelſis. Hoe ōghelyc waſt
oeck mede dat ſi ſeydē. Rex yſrahel. conic
van yſrahel. eñ wy en hebbē ghenē conic
dā dē keyſer. Regē nō habem9 niſi ceſarē.
Hoe ongelyc zyn die groete telgherē eñ dz
cruys die blomē eñ die ſcarpe doernen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Ende den ſeluen iheſum criſtum dē inder
proceſſien eerſt die iuden haer cleederē enđ
ſpreŷden den werden nae ſine cleŷder wt
ghetoghen. enđ daer wort omme gelotet
wat een ŷghelÿc hebben ſoude. ende doe
was die prophecie veruolt. Et ſuper veſtē
meam miſerunt ſortem. dat is te ſegghē
Sÿ hebben lot gheworpē op mÿnē rock.
Wee wee ouer die bitterheit mÿnder ſun-
den daermen ſo grote bitterheit toe beho
uet eer men haer wt mach waſſchen.

Voert als ic aenſie deſe waerde hei
lighe pceſſie ſo laet ic mi dūckē dat ic bin
daer in merckēđ vier manieren vā mēſcē
eñ ter auōturen ſi wordē alle hudē in ōſer
pceſſien gheuōden. Daer waren ſommi-
ghe die voer ghinghē eñ dē wech bereŷdē
dat zÿn die ghene die den wech des heren
bereŷdē tot uwen herten. eñ die v regeren
eñ v wādeeringhe wiſen in die weghē dies
weden. Soumighe volghedē na. dz zÿn
die ghene die haers ſelues crācheŷt beken
nē. eñ daer omme ghaerne volchdē alſmē
hem leert dat ſi wanderen ſullen indē we
ghe godes Die diſcipulen ōs heren de zÿn
ſonderlinghe huŷſghe ſin waren die ghin
ghē bi zÿnder ſiden. daer bi beteikēt die dz
beſte deel hebben vercoren ende cloſteren
alleen gode leuē. eñ hem ſtadelÿcken aen
hanghē. ende altoes merckē wat zÿn alre
lieſſte wille is. Voert die ezel daer ōſe heer
op ſat die was oec mede in deſer heŷliger
proceſſien. daer die hartſinnighe ende on
beuoelÿcke menſchen bi beteŷkent werdē
die bŷnae beeſtelÿc gheuoelen noch hebbē
mer alſulcker en waſſer niet ende tē was
oec gheen noet. Want die alſulc zÿn. dŷe
zÿn meer laſtich den anderē dā ſi hem be-
hulpelÿc ende eerlic en zÿn. enđ die proceſ
ſie en wert van alſulckē mēſchen niet zeer
verbetert. noch oec mede ghecirt. Wāt de
alſulck zÿn die en cōnen niet ſinghē. mer
dat gheluŷt dat ſi makē dat en is niet ge-
nuechlic om horen. die alſulck zÿn die be-
houen altoes wel die ſporen ende oec me
de die ſcarpe roeden. Nochtan ſo en wil ic
ſe onſen here niet latē die alſulck zÿn alſo
veer als ſi hem willen laten leŷdē. Want
alſulckē wert toe gheſegt dat daer gheſcre
uen is. Seruite domino in timore. et. &c
dat is te ſegghen. Dient den here in anxte
ende aengripet diſcipline. op dat die heer
niet toernich op v en werde. enđ ghÿ ſou-
det verghaen van den rechtē weghe. Wāt
als alſulcke beeſte niet en wolde liden dat
men hem corrigere ende oec beriſpe. wat
ſouder dan nae volghē dan dat ſi die heer
mit groter onwaerdē van hem ſoude ia-
ghen. ende ſouden dwalen vā den rechten
weghe. eñ lopen door die doernē eñ diſtelē
daer dat woert godes van verdreft wert
als zÿn die rÿcheiden deſer werlt enđ wel
luſten des vleŷſches. Die ſulck zÿn den de
oerde ſwaer is. ende al dat ſi doen ſullen
verdrietlick is die men altoes voert moet
mēnen dien bidde ick oft moghelÿcken
mach weſen dat ſi hē pŷnē willē verwan-
delt te werden in wat beters. eñ die grote
groue beeſtelicheit after te laten. eñ redeli
ke menſchen te weſen. Op dat ſi mit eni-
ghē vā dien daer voer of gheſegt is ghere
kent mocht werdē. eñ een weſen vā dŷen
die voer onſen lieuē heer ōſer verloſſer gin
ghē of vā dien die bŷ zÿnder ſidē ghinghē
of van dien die hem volchdē. Kōnē ſi daer
niet toe comē ſoe bidde ic dat ſi hem doch
pŷnē te liden in den ſtate daer ſi in zÿn. eñ
v̄duldelickē te draghē dat hem op gheleŷt
wert. dz hē zeer ſalich is al iſt hē zeer ſwaer
eñ niet genuechlÿc hēt tot dattet dē goedē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

here behage haer oetmoedicheit eñ haer v̊
duldicheit aen te ſien . ende hẽ wat meer v̊
gracië te v̊lenen   Wildi dat ic deſen
ezel oeck wat troeſte mÿn lieue brueders
wÿ weten wel dat hi niet ſinghen en can.
want hi en is niet van dÿen die õſen heer
thoe moghẽ ſegghen   Het was mi ghe
nuechlick te ſinghen v rechtuerdich maki
ghe in die ſtede mÿnder pelgrimaedſen
Doch ſo moghen wÿ dat merken dat õſe
heer nÿemant alſoe na en is als hi dẽ ezel
is die hem draghet. Want die ghene die bi
zÿnder ghebenedider ſiden wanderen die
en zÿn hẽ ſoe nae nz. Dit ſelue ſegt oec me
de die propheet. Die heer ſegget hi is bi dẽ
ghenẽ die bedrucket zÿn van herten . Wãt
een moeder die een ſiec kint heuet is daer
veel ſorchuoldiger voer eñ ſi doet hẽ meer
vredes dan ſi haren gheſunden kÿnderen
doet , Daer om en ſal daer nÿemant on-
waerdicheit op hebbẽ eñ en ſalſe nz v̊ſma
den die onſes lieues heren onſes v̊loſſers
ezelken willen weſen . Want die een van
alſulcken ſcandalizeert die v̊thorent god
den here zeer zwaerlÿcken. die den cleÿnẽ
eñ onuolcomẽ als een moeder indẽ ſcoet
zÿnder barmherticheit ſuetlÿckẽ v̊waer-
niet hent tot ſi ſtarcker worden . Hier om
ſoe vermaẽt ons onſe heÿlighe vader ſin-
te benedictus dat wÿ ÿmmer ghuetlÿcke
die crancheden der zeden vã onſen bruedõs
ſullen draghen .   Aldus mÿn lÿeue
eñ zeer gheminde brueders in criſto iheſu
onſen heer ſo vintmẽ vierderhãde mẽſchẽ
inder heiligher glorioſer proceſſien õs lÿe
ues heren onſes v̊loſſers . Als ghoede wÿ
ſe menſchen. ende ghoede ſimpele mẽſchẽ
ende dit zÿn die ghene die voer ghaen. eñ
die nae volghen daer om ſegghe ick dat
woert ghoede daer aen. want de wÿs zÿn
ende niet ghoet dat zÿn boſe menſcẽ daer
van gheſcreuẽ ſtaet. Sÿ zÿn wÿs om qua
et te doen. Ende die ſimpel zÿn ende niet
ghoet en zÿn dat moghẽ wel dwaſe ofte
ſotten of oeck mede malle ghecken hietẽ.
Mer mÿn lieue ende oeck mede hertelÿc
ke zeer gheminde brueders in criſto iheſu
onſen lieuen here onſen verloſſer ghi ſult
vã groten noden weten. dz in deſer waer
digher proceſſien onſes ghenadighẽ ver-
loſſers iheſu criſti alſulcke boſe menſchen
noch alſulcke ſortẽ ghene ſtede en moghẽ
hebben. eñ ſi zÿn des oec niet waerdich dz
ſi daer enighe ſtede hebbẽ ſonden .

Die onſen here onſen gheſontma-
ker aenhãghẽ zÿnder ſidẽ dat zÿn die ghe-
ne die eẽ ſcouwende leuen leÿden . Mer
die onſen lieuẽ heer dragẽ dat zÿn die geẽ
die hart eñ onbeweelickẽ vã herte zÿn eñ
oeck mede cleÿne ÿnnicheit hebbẽ .

Nv ſiet mÿn hertelicke lieue brue-
ders Alle deſe zÿn ider proceſſien õs heren
eñ nÿemant van hem allẽ en ſiet dat ghe
benedide aenſicht õs herẽ. Want die daer
voer ghaẽ die zÿn alſoe onmate ſeer onle
dich omme dien weghe te bereÿdẽ. ende
ſoe becommert mittẽ anderen menſchen
cranchedẽ eñ becoringhẽ dat ſi ſoe wel op
onſen here niet denckẽ en moghẽ. Die na
volghẽ die en moghẽ dat aenſicht õs herẽ
oec mede niet ſiẽ. mer als moÿſes thoe ge
ſegt was. ſoe moghẽ ſi õſen heer van ach-
ter ſien. Eñ dat beeſtkẽ de eſelline daer õſe
lieue geſontmaker op ſit. dat houdet zÿn
hoeft eñ zÿn ogẽ altoes neđ ter eerdẽ wert
eñ tẽ ſlaer zÿn ogẽ nimermeer eẽs opwert
õme dat glorioſe aẽſicht des almachtigẽ
herẽ aẽ te ſcouwẽ.   Mer die gene die bi
der ſidẽ des heren wãderẽ die mochtẽ ſom
wÿlen eens deels zÿn aẽſicht ſien mer oec-

nochtans niet ſtadelicken noch volcome/
lijcken alſoe langhe als ſi indē wege zijn.
Nochtans bij den anderen te rekenen ſoe
ſien meeſt onſen ghebenedide here vā aen
ſichte tot aenſicht als ſondlinghe vā moy
ſes ſtaet gheſcreuen. dat die ander prophe
ten onſen here ſaghē in viſionē eñ in dro/
men. mer mit moyſes ſprack hi vā aēſich
te tot aenſichte. Mer volcomelicke god te
ſien dat en mochte oec mede moyſes niet
gheſcieden. wāt god die here ſprack ſelue
tot moyſes. Mij en ſal gheen mēſche ſien
in deſen leuen die leuēdich zijn ſal bliuen.
Jck en ſal in deſen leuē ſegt hi niet werdē
gheſien. eñ myne aenſichte en ſal nyemāt
ſien in deſen weghe eñ in deſer proceſſien.

Hij moet ons daer in ghōnen wt ſi
ne grote ghoedertierenheyt dat wij alſoe
moetē volherdē alſoe langhe als wij leuē
eñ in zijnder proceſſien wanderen dat wij
in dier groter proceſſien als hi onbeuāghē
ſal werden van ſinē hemelſchen vader mz
alle den ghenē die hi ſinen duerbaren bloe
de heuet verloſt die hi ſinen almachtighē
hemelſchen vader offeren ſal. mit hem ſo
moeten in ghaen in dye heylighe ſtat in
dat hemelſche iheruſalem.

Item van der paſſien ons liefs herē
in den ſchortelen woenſdaghe ſoe ſchrijft
ſinte bernardus. i. ſermoen.

Hoe ſoude ſinte bernardus verma
ent zijns brueders hoe dat ſi waken ſullen
in deſen heylighē tyde mit ynnigher vaſ/
ten ende bidden. op dat die paſſie ons lie/
uen heren in hem luden niet te vergeues
en ſy gheſciet.

Sermoen.

Eſet ymmers no waken
de mijn lieue eñ zeer ghe/
minde brueders op dat v
die waerde ſacramenten
deſer heyligher tijt niet onvruchtbaerlijc/
ken voerbij en ghaen. Op dat ghi dan ſeg
ghen mocht ſoe dat wtuercoren vat criſti
iheſu die heilighe apoſtel paulus ſeyde.
Gracia dei in me vacua non fuit. Dat is
te ſegghen. die gracie enð die ghenade go
des des herē mijns verloſſers die en is nz
te vergheefs in my gheweeſt. Seer ouer
grote ouervloedighe benedixie is daer in
gheleghē. weſet daer om ſorchuoldich eñ
neerſtich bequame reyne vaten daer thoe
te bereyden. dat is ynnighe ſielen. waken
de ſinnen. ſoberen begheerten. eñ oec me/
de reyne eñ puere onbevlecte cōſciencien.
Tot deſer ſochuochuoldicheit en vmaent
ons niet alleen dat ghelijcke leuē dat wij
aengenomen hebbē. mer oeck mede alle
die ghemeyne ghewoēte die der heiligher
kercken. daer ymmers mede kinder thoe
zijn. Want alle die ghemeyne kercken mē/
ſchen die pleghē in deſer heigher tijt meer
dan op enighē anderen tidē of oeck mede
ymmers ſonderlinghe in deſen tidē god
dienſticheit eñ gheeſtelicheit te oeffenē. eñ
oeck ſatighe ſedicheit te bewijſen. enð oet
moedicheit eñ zwaerheit an te nemē. enð
aldus te bewiſen haer ghuetelijcke mede
doghen mitter groter paſſien haers glori
oſen vloſſers haers herē ieſus criſtꝰ amē.

Wye mach dan alſoe ongheeſtelijc
weſen mijn lieue eñ zeer ghemindē brue/
ders in criſto iheſu ōſen here. dat hij in de
ſer godlicker heiliger tidē niet wat berou/
wes en toent. Wie is alſo onſedich die hē

ſin deſer heiliger tȳt niet en veroetmoedi/
ghet. Wȳe is oec ſoe thoernich die nv niet
en vergheuet dat hem miſdaen is. eñ ſinē
thoerne niet en verghetet. Wȳe mach ſoe
ſeer gheſtelt weſen in dȳe welluſten zȳns
vleȳſches de nv in deſer heiligher tȳt niet
wat abſtineert. Wȳe mach ſo ſundich we
ſen de hem in deſer eerwaerdighe tȳt niet
en bedwighet vā ſinen ſundē. Wȳe mach
ſoe boſe weſen de nv niet wat betrouwes
en bewiſet. Het behoert ȳmmers ſo te we
ſen. wāt het is nv die tȳt der heiliger paſſi
en ons herē. die noch die eerde doet beuen
ende die ſtene ſchoren. eñ die grauē opent
Want ſine verriſinge is hier na bȳ. in wel
ken wȳ hoechtȳt beghaen ſullen dē alder
ouerſten here of wȳ mede blidelicken op
conſten ghaen mit gheeſtelicken ouerich
heit ende mit groter begeerten in die alre
hogheſte wōderlike dingē die god die here
om onſen wille heeft ghedaen.

In alle der werlt en mocht niet be/
ters ghedaen werden noch ſalighers dan
dat onſe lieue heer iheſus criſtus onſe ver
loſſer in deſen heilighen ghebenedide da
ghe heuet ghedaē. Gheē dinck mochtmē
der werlt priſen dat haer alſoe nut is. als
dat ſi mit eender ſaligher ewigher gewoē
ten mit groter begheertē haerder ſielē ſine
ghehogeniſſe begaet ende opruſpet. vten
ȳnnerſten haerder herten die ouernloedi
ghe ſueticheit haers ſalichmakers.

Mȳn lieue ghemīde brueders beȳ/
de die paſſie eñ verriſeniſſe ons herē iheſu
criſti die zȳn voer ons. ende in beȳden is
vrucht ōſer ſalicheit. in beȳde is dat leuen
onſer ſielē. Seer wonderlic is dine paſſie
o heer iheſu criſte die al ōſe paſſie mach v̄
driuē die di ouer al onſen boeſchedē gena
dich maket. ſoe dat wȳ ghene ſtierten alſo
groet in onſer ſielen en moghē hebbē dȳe
paſſie ons herē en machſe ōs volcomelic/
ken gheneſen. Want daer en mach ghene
ſiecte ſoe ſeer totter doot thoe ghewōt we/
ſen die doot ons here en machſe lichtelȳc
ghesont makē. Weet mȳn lieue eñ
ſeer gheminde brueders dat wi drie dingē
ſellen aen mercken in der paſſien ōs herē
als dat werck. die maniere ende die ſake.
Want inden wercke wert ōs verduldichz
gheleert eñ beweſen. Inder manierē ſien
wȳ grote oetmoedicheit. Ende inder ſakē
bekēnen wȳ die godlicke liefte eñ mȳnne
Deſe verduldicheit was ſonderlinge. wāt
doe die ſunders op ſinē rugge ſloghē endē
hi oeck mede alſo wt wert gherecket indē
holte des cruces datmē alle ſine heȳlighe
ghebeēte mochte tellen. doe die alder ſtarc
ſte borch die ȳſrahel bewaert an allen ſidē
doer gheſteken wort. eñ ſine handē eñ ſine
voeten alſoe doer ghegrauen wordē. endē
als een ōnoſel lāmeken ter doot thoe ghe
leȳt wert. ende als een ſcaepken dat ſinen
mōt niet op en luȳct alſmē hem ſceert ſoe
en heeft hi in alle deſen niet gemurmure
ret teghēs ſinen hemelſchē vader daer hȳ
van tot alle deſen thoe gheſent was. noch
teghens dat mēſchelȳcke gheſlachte daer
hi voer moeſt betalen dat hi niet gheroeft
en hadde. Oec mede en murmureerde hi
niet teghens zȳn ſonderlinghe wtuerco/
ren volck den hi alſoe vele ghoedes haddē
ghedaen. daer ſi hem alſo vele quades we
der voer deden. Sommighe mēſcē
werden gheſlaghen om hare miſdaet eñ
ſi lȳdent verduldelȳcke ende daer haer v̄/
duldicheit die comet hem te hulpe. Ende
ſommighe menſchen die werden ghegeȳ
ſelt niet dat zȳt verdient hebbē mer datſe
god wil prouē ende dan daer nae cronen

eñ deſe v̄duldicheyt is noch vele meerder.
Salt dan niet hieten die alremeeſte v̄dul/
dicheyt die criſtꝰ ihe ſus ōſe v̄loſſer ōs here
weſen heuet. die vā ſinē eyghenē volcke eñ
vāden ghenē omme welcker ſalicheyt hȳ
ſonderlinghe van ſinē hemelſcē vader was
gheſent dē alre ſwaerſten eñ dē alreſmade
lickſten doot heeft gheledē. die ſelue nie ſun
de en heuet ghedaen. eñ oec mede vrȳ was
vā allen erfſundē. die oec in allen doechdē
eñ in alre heylicheyt alſoe volcomen was
datter niet en was daer hi in was of thoe/
nemen mochte. Daer alle volheyt der god
heyt in woende. niet als in enen ſchemen
mer lichamelicken Ouermits welckē god
die almachtighe here die werlt v̄loſde. nz
in figuren mer inder waerheyt. die vol is
der gracien eñ waerhedē. niet mede werc/
kēde mer weſelicken Op dat hi werckē ſol
de zȳn werck ſoe is dat werck hem vreem
de ſegt yſayas, wāt het was zȳn werc dat
hem die hemelſche vader hadde beuolē to
doen mer dat werck was hem vreemde.
Als dat die ſulc was ſulckdanighe pyne li
den ſoude eñ ȳmmers oec mede alſulckē
v̄ſmadelickē doot. Aldus hebdy in
die werckē der paſſien ōs heren v̄duldichz
Merwildi ȳmmers die maniere d̄ paſſien
wyſlickē aenmerckē ſo ſuldi daer in beken
nē dat hi niet alleen ſaftmoedich mer oet/
moedich vā hertē was. Wāt in zȳnder oet
moedicheyt is hem dat gherechte oerdele
afghenomē doe hi teghē ſoe grotē blaſphe
mie die ſi teghēs hem ſpraken eñ teghens
die valſche tughē die ſi hem voert brochtē
hem ſeluen ȳmmers niet en verantwoer
de. Wȳ ſaghen ſegt ȳmmers die pro/
pheet eñ daer en was ȳmmers gheen aen
ſien. Hi en ſegt nu niet dat hi ſchoen was.
Ja ȳmmers bouē allen anderē kinderē der
mēſchen. mer dat hi ȳmmers v̄ſmaet wes
vandē mēſchē. eñ dat hi oec ȳmmer ſcheen
of hi melaets hadde gheweeſt. eñ die ſnoet
ſte alre mēſchē. Een man vol ſerichedē die
vā gode was gheſlaghē eñ v̄nedert. ſo dat
hi gheen ghedaente noch cierheyt in hem
en hadde. O alreſnoetſte der mēſchē eñ al/
re ouerſte der mēſchē. o oetmoedighe ende
ſeer hoghe v̄ſmadeniſſe der menſchen eñ o
glori der engelē Niemāt mach daer hoger
weſen dan ghi ȳmmers en ſȳt. eñ niemāt
en is daer oetmoedigher. Want hi wort be
ſpoghē eñ v̄ſadet mit menigerhādē v̄ſma
delicheyden. eñ mitter alreleleyckſter doot
v̄doemt eñ mittē boſen ghereckēt. Al
dus dā mȳn lieve vtuercoren ſeer ghemī
de brueders ſal dan deſe oetmoedicheit nz
v̄dienen die alſulckē maniere heeft ymers
die ſoe bouē maten groet heeft gheweeſt.
Voert alſoe als ſine verduldicheyt ſonder
linghe groet heeft gheweeſt ſoe heeft ſinen
oetmoedicheyt ſeer wōderlic gheweeſt.
Beyde ſoe zȳn ſi ȳmmers ſonder exempe
le. ſi wordē nochtās beyde ouermits die ſa
ke ſeer hoghe ghepreſen. wāt die minne eñ
liefte was alleen die ſake. wāt de ouergro
te mine eñ liefte die god hadde tottē men
ſchē op dat hi dē miſdadighē knecht v̄loſ
ſen mochte ſoe en heeft noch de vad̄ ſinen
enighē ſoen niet gheſpaert. noch oec mede
die ſoen godes hem ſeluen.

Waerlicke brued̄s deſe minne ende
liefte die heuet ouer groet gheweeſt want
ſi ghaet bouē allen maten. eñ oeck bouē al
le manieren. eñ bouē alle dat ye ghe was.
Nyemāt ſegt hi en heeft meerder mȳnne
ghehad dan die ſine ſiele ſettet voer ſinen
vriendē. O here iheſu ghi hebt vele meerd̄
liefde eñ mine ghehad. want ghi hebt ȳm
mers v ſiele voer uwen vriēdē gheſet. wāt

doe wÿ noch godes viādē waren zÿn wÿ
v̄ſoent mitten hemelſchē vader ouermits
den doot zÿns ſoens. Mÿn lieue eñ
ſeer gheminde brueders hoe mach dā eni-
ghe minne ofte liefte deſer minnen ghelÿc
weſen Tis naeuwelÿcken datter ÿemant
ſteruen wille voer enen rechtuerdigen mē
ſche. eñ ghi zÿt ghepaſſiet voer onrechtuer
dighen mēſchē eñ gheſtoruē voer ōſe ſundē
Die hier ghecomē zÿt omme die ſundaers
te v̄gheues rechtueerdich te makē. ende v
knechten v brueders te makē eñ die gheuā
ghē waren mede erfgenaem te maken. eñ
die ellendich eñ v̄dreuē warē coninghen te
maken. Eñ niet en iſſer dat deſe oetmoedi
cheÿt eñ deſe v̄duldicheÿt alſoe ſeer v̄heft
ende mede verclaert. als dat hÿ ſelue ſine
ſiele in der doot ghegeuē heeft. eñ veelder
menſchen ſunden of ghenomē heeft ende
voer dē miſdadighen badt dat ſi ÿmmers
niet en ſouden verghaen. Tis ene getrou
we reden ende waerdich alder ontfancke
lÿcheit. want om dat hÿt woude ſoe is hÿ
gheoffert. Niet alleen en woude hÿt eñ hi
is gheoffert. mer om dat hÿt alſoe hebben
woude daer om iſt alſoe geſciet. hi iſt alleē
die macht heeft ſine ſiele vā hem te ſetten
nÿemant en heeftſe ghenomen. Ende doe
hi hanghende aen den cruce den edick had
de ghenomē ende ghesmaket doe ſeÿde hi
Tis nv al veruollet nÿet meer en is daer
te doen. Voert meer en derf ic nergent nae
wachten. eñ alſo mit gheneÿghedē hoefde
ghaf hi ſinen gheeſt. Wÿe can ſo gheringe
ſlapen als hi wil. Te ſteruē is te mael gro
te crancheit. mer alſoe te ſteruen dat is oec
voerwaer ene zeer grote cracht. Want dat
in god den here crancheit hiet te weſen dat
is den menſchen ouer grote ſtarcheit. Die
menſchelicke verwoetheit mach aldermiſ
dadichſte handē ſlaen aen haer ſeluen do-
den. mer dat en mach oeck niet hieten ſiel
van hem te ſetten. want die onſalighe ſie-
le wert ſoe meer ghedwonghen ende ghe-
perſet. O du vermaledide boſe iu-
das du haddeſte ongeuallighe machtīz
dÿne ſiele van di te ſetten mer dÿ ſeluen te
hanghen. ende ſoe is dÿn alderboeſte ſiel
mit dat ſtuſe dÿ ſetteſte. mer dat dÿe kaſt
dÿ worghede vanden duuelen in der ewÿ
gher pÿnen der hellen ghebrocht. Hi heeft
alleen wt ſinen vrÿent wille ſine ſiele indē
ewighen doot ghegeuē. die wt zÿns ſeluē
crachten weder vanden dode totten leuen
is gheghaen. Alleen hadde hÿ macht ſine
ſiele van hem te ſetten die den ſeluē macht
hadde als hi woude ſine ſiele weder te ne-
men. Want hi mach ghebiedē ouer dat le-
uen ende oec mede ouer die doot.

Hier omme mÿn lieue ende zeer ge
minde brueders in criſto iheſu onſen lieuē
here. ſoe heeft ſine liefte alder eren waerdi
ghe gheweeſt. die alſoe onghemeten was.
ende ſine grote oetmoedicheit die ſoe wō-
derlic was. ende oeck mede ſine grote ver-
duldicheit die ſoe onuerwinnelic wat dat
die nÿemant verwinnen en mach. Dit is
waerlicke een waerdighe offerhande dÿe
gode den almachtighē hemelſchen vader
zeer ghenaem was. om dat ſÿ alſoe puer
ende onbeulct was. Dit lam dat aldus
ghedodet is was waerdich aen te nemen
die ſtarcheit endē al te doen daer hi oec om
was ghecomen of te nemen de ſundē der
werlt. Jck ſegghe drÿerehande ſundē dÿe
zeer ſwaerliken verhoopt zÿn ende oec me
de weldich gheworden op der eerden.
Bÿ auonturen ghi meent dat ick ſeggen
wil begheerlicheit des vleÿſches. ende oec
mede begheerlicheit der oghen eñ houer-

dicheit des leuens. Dit is oeck mede ene
drieſtrenghede coerde die niet lichtelickē te
brekē en is Ende daer ÿſſer leyder zeer vele
die deſe coerde treckē. ÿmmer die daer me
de werden ghetoghen tot alder quaetheit.
Mer die dryeheit die wÿ hier voer geruert
hebben mÿn lieue brueders als grote mi
ne ende liefte ons herē ende ſine grote oet
moedicheit. enñ oeck mede ſine verduldic
heit die heuet god ſi ghelouet dÿe meeſte
macht indē wtuercoren. Wāt hoe ſoude dz
moghen weſen dat die ghehogenis dÿer
groter ṽduldicheÿt ōs lieuen heren nÿets
buÿten ſluten en ſoude alle welluſt eñ oec
mede begheerlicheÿt des vleÿſches. Ende
die grote oetmoedicheÿt ōs heren alſmen
haer te rechte aendochte ſi ſoude wel te rech
te ofleggħē onſe ōghehoerſame houeerdi
cheÿt. Jc ghelone dat deſe woerden teghē
ōſen eerſten vader adam ghaen. die eens
deels vā die gherechticheÿt ſcheen te hebbē
in dien dz hi mit ſinen wiue medelidē had
de Mer hadde hem ſeer ghehōgert na dÿe
gherechticheÿt hi ſoude ſonder twiuel be
anxt eñ ſorchuoldich gheweeſt hebbē nÿet
alleen den wiue genoech te weſen. mer ve
le meer ſinen ſcepper ōderdanich te weſen.
Wāt al was hi dē wiue ſculdich mededogē
mit haer te hebbē. hi was haer oec mede al
ſculdich te rechte te wiſen als ſi waer dwa
lende. wāt hi haer ouer heer was. ſoe daer
gheſcreuen ſtaet. Des wiues hoeft is dÿe
man. Hi was oeck mede gode ſculdich on
derdanich te weſen eñ ÿmmers alremeeſt

Mer wat meendÿ mÿn lieue eñ ſeer
gheminde broeders. hoe menich menſche
vintmen noch huÿden te daghe dÿen dat
ſeer miſchaghet eñ die dat ſwaerlicken oer
delen dat ghene dat adam ōs eerſte vader
doe dede als dat hi dÿes wiues woerden
meer hoerde dan godes des heren woerdē
almachtih inder ewicheden ghebenedÿt.
daer ſi ÿmmers nochtās ſeluen alle daghē
meer horen haerder euen woerden dā go
des des heren woerden. Waert ſake dz wÿ
adam onſe eerſte vader teghēwoerdich ſa
ghen in alſulcken ſchine als hi was opter
ſeluer tÿt doe hi dat gebot godes ouertrat
eñ hem alderhande ghedachtē in quamen
eñ hoe hi benauwet waer tuſſchen dat ge
bot zÿns ſcheppers eñ ſonderlinghe oeck
mede dat bidden zÿns wiues. en ſoudē wi
hem niet mit groter neerſticheÿt thoe ropē
eñ ſegghen ÿmmers aldus. wachte di ōſa
lighe eñ ſich voer dÿ eñ en doe dat ÿmmer
niet Dat wÿf die is bedroghen en volghe
haer ÿmmers niet. Waer omme en con
nen wÿ ĩ ons ſeluen aldus niet ſeggen als
ons alduſtanighen becoringen thoe comē
Si zÿn dan ſalich den hongert ende dorſt
nae die gherechticheÿt want ſi ſullen geſa
det worden. wat mach ōſe gherechticheide
weſen voer gode. Js ſi oeck anders ÿet to
rekenen dan als die ꝓpheet ſegghet. Als
een onreÿn doeck eens ſiecken wiues. enñ
ſonderlinghe ÿmmers oeck mede wolde
men haer naeuwe doerſien het waer oeck
te duchten dat ſi altegheb reclicken ſouden
gheuonden moghen worden. Eñ wat ſal
dan worden van onſen ſundē als ons ghe
rechticheÿt ſoe ſeer ghebreclicken is. Hÿer
omme is ons groet noet dat wÿ iammer
lÿcken eñ oeck mede ÿmmers wonderlÿc
ke ſeer roepen tot onſen lieuen here. Ende
en wilt doch ÿmmers niet inghaen inden
gherichte mit dinen miſchdadighē knech
te Ende dat wÿ mit alre oetmoedicheden
ons pinen ÿmmers te lopen tot zÿnē gro
ter godlicker barmherticheÿt die ÿmmer
alleen onſe ſielen mach ſalich makē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Eñ dat wÿ wÿſlicken aēdēckē ſullē dz hier
nae volghet. Bti miſericordes qm̄ miām
cōſequētur. Salich zÿn die barmhertighe
want hem ſal barmherticheȳt gheſciedē

Merct hoe zacheus daer inden eu
angelio vā ſtaet mit corten woerdē beȳde
deſe begripet als hi ſegt aldꝰ Ecce domine
dimidium bonorum meorum do paupe
ribus ⁊ ſi quid aliquem defraudaui red/
do ei quadruplum. Heer ſiet ic gheue dȳe
helft van minē ghoede dē armē eñ hebbic
ȳemāt wat bedroghen dat gheue ick hem
vieruolt weder omme. Het was ſond twi
uel grote barmherticheȳt dat hi zÿn goet
half ghaf den armē Ic en ſal nochtās niet
ſwighē dat ic beuoele, dē lof godes ſal ȳm
mers mÿn mōt ſprekē. Ic ſeg dē lof gods
niet uwē lof. wāt v en gheue ic ȳmmer ge
ne glorie mer gode den ghebenedidē here.
Eñ zacheus die indē ewangelio ſeer is ghe
preſen ghaf die helft vā ſinē ghoede dē ar/
mē. ic ſie hier vele zacheeuſen die van allē
harē ghoedē niet en hebbē behouden. Wie
ſal mȳ een ewangelium ſcriuē van allen
deſen zacheeuſen. ȳmmers van allē deſen
petren. die mit alſucken betrouwen moe/
ghē ſegghē tot ōſen here. Ecce nos relinq/
mus omnia ⁊ ſecuti ſumus te Sich wÿ
hebben alle dinnghen after ghelaren ende
wÿ zÿn di nae gheuolghet. mer het is alle
gheſchreuē in dat heȳlighe ewangelium
eñ beſeghelt inden boecke des leuēs. want
die barmhertighe zÿn ſalich eñ hem barm
herticheȳt gheſcieden ſal.

Deſe ſentē
cie roert adams wreetheȳt die eerſt ſcheen
omme des wÿfs wille godes ghebot toe
breken. Sich o adam wi weten dat dÿn
wÿf vā dinē benen eñ vā dinen vleȳſſchen
is ghemaket. eñ datſtu gheſundighet heb
ſte dat hebſtu omme haren wille ghedaē.
Laet ōs nu ſien hoe lief datſtuſe hebbeſt
Die heer coemt eñ heuet een vuȳrich mes
of ſwaert in zÿn hāt eñ hi wille deſe ſunde
ſcarpelicken wreken. hebſtuſe lief ſoe ſet di
nu voer haer eñ ſegghe. Heer dat wÿf is
crāck eñ ſi is vleȳdet vanden ſerpēte. hets
alteſamen mÿn ſchult. laet dÿn wrake al
leen ouer mi ghaen eñ wes den wiue ghe
nadich. Leȳders hi en ſegt ſoe niet mer hȳ
ſeȳde aldus. Dat wÿf dieſtu mi hebſte ghe
gheuē die ghaf mi vanden vruchten dȳes
holtes Och hoe grote vkeertheȳt Du wil/
leſt gheen pine voer haer lidē mer du wilſt
ȳmmers ghern pine voer haer liden mer
du willeſt wel omme haren wille groeten
ſunden doen. aldus ſoe makeſtu dit al cō
fuȳs eñ ȳmmers oeck mede ſcandelicken
wāt du biſte ſcadelicken barmhertich daer
ſtu ſtrenghe eñ ſtrack ſoudeſt weſen. ende
ſcadelickerwaerſtu wreet daerſtu barmher
tich ſoldeſt ȳmmer hebben gheweeſt. wāt
in gheenrewÿs en ſoudeſtu omme haren
wille hebben gheſundighet. mer die pȳne
der ſunden ſoudeſtu ghaerne omme harē
wille ȳmmers hebben gheleden.

Hier omme mÿn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders ſoe hoertet te weſen dz eē
mēſche omme nȳemāts wille en ſal ſund
doen. wāt dat der gherechticheȳt toe beho
ret. Mer wat waren deſe ſundē te ghelikē
hider ſundē die de iodē miſdedē doe ſi ōſen
here aldus martelidē. wāt voer deſe ſunde
beuede alle die ghāſe warelt. ſoe dattz ſceē
dat alle die werlt daer van verghaen wou
de. Laet ōs ſetten datter niemāt en ſi van
des conincs hoechſten princen die hem te/
ghēs ſinen coninc den heer ſette eñ oec me
de zÿn viāt worde. eñ hem in ſinen landen
groten ſcade doet mit branden eñ oec me
de mit rouen. eñ dan daer een ander ſi dȳe

mitten coninck aen zijn tafel pleech te etē
die des conincs enighē zoen mit enighen
verraderien dode Salt niet ſchinen of die
eerſte bij den ādereu te rekenē bi nae niet
ofte luttel hadde miſdaen Alſoe zijn alle
die ſunden die ye wordē ghedaen te reken
teghens die ſunde Eñ deſe ſunde heuet hi
in hem ſeluen gheleden die hem ſeluē als
ſunde heeft ghemaket op dz hi mitter ſun
den die ſunde verdoruen woude Wāt mit
deſer ſunden werden alle die ſunden. het ſi
erfſunden. of eyghelike ſunden al ouwon
nen ende wt ghedaen Ende oeck mede
die ſonderlinghe ende die alre meeſte ſun/
de is ouermits haer ſeluen wt ghedaen
Ende dit is oeck myn een ſeker argument
vanden eerſten dat alle dye ander mynre
ſunden zijn wtghedaen ende ſiet dit argu/
ment Hi heeft veelderhande menſche ſun
den ofghenomen ende hi heuet oec mede
voer die ouertreders ghebeden dat ſi niet
vergaen en ſoudē Vader ſeyde hi vergheeftet
hem want ſi en weten niet wat ſi doen
Dit woert des herē gaet daer hene dz nye/
māt en mach weder ropen ende het en ſal
nochtans niet ydel weder tot hem comen
mer het ſal ſonder twijffel doen daer hijt
toe wt gheſent hadde.

Verwonder ſich nv hier die wōderlicke
wercken godes aen. die wonderlicke werc
ker op der eerden. Daer hi ſoe ſeer ghegeyſ
ſelt was ende mit ſcarpē doernen gecroent
was. ende mit alſoe menighe yſeren na/
ghelen doer ghenaghelt ende gheſlaghen
was, ende voer alle den volcken aen den
cruce ghehanghen. verſadet myt blaſphe/
mien ende oec mede mit ſpottelickē woer
den ſoe verghettet hy alle deſe grote pyne
ende ſpreket, Vader vergheeftet hē. Syet
daer die onghemeten grote pyne ſiet daer
noch vele meerder barmherticheit. Syet
daer veel droefheden ende zericheden. ſyet
daer noch vele meerder genadicheit. Siet
daer nv de olye der groter barmherticheit
ſiet daer die dropelen zijns heilighen bloe/
des neder lopende op der eerden. Die gro
te barmherticheit des almachtighen herē
is menichuoldich. ende ſine ongheuallic/
heden ſchijnē nv oec menichuoldich te we
ſen Eñ ſal nv die arme ſnode ōſalicheit de
grote barmherticheit verwīnen. of ſal dye
barmherticheit die onſalichez bouē ghaen
O here laet dine oude barmherticheit die
ouerhant houden ende laet ymmers dye
wijſheit verwinnen die quaetheit. Hoer
boeſcheit is al zeer groet o here. en ſal dine
goedertierenheit niet veel meerder weſen
ymmers zeer veel in alre manierē. Geeft/
mē ſegt die propheet quaet voer guet. wāt
ſi hebben mijnder ſielen een kuyle ghegra
uen Voerwaer ſi hebben grote kuylen der
onuerduldicheit hē ghegrauē eñ oec me/
de ſi hebben hem menighen ſaken ghege/
uen d' toernicheit eñ d' grote onwaerden.
Mer wat waren o here al haer kuylen te
rekenen teghens dat afgront dijnder ſaft
moedicheit. In dien dat ſi altoes quaet
voer ghoet weder ghauen. ſoe groeuen ſi
kuylen. mer die minne eñ d' liefte en wert
oec niet vertoernt. ſi en wert niet van bouē
neder gheſchoten. ſi en valt niet wt. ende ſy
en valt niet in die kuylē. mer als haer oec
quaet voer ghuet weder wert ghegeuē ſoe
gheuet ſi noch meer goedes.

Het moet veer weſen dat die doe
de vlieghen te niet ſoude maken dye ſue/
ticheit der ſaluen die neder lopet van dinē
heilighē lichame o here iheſu criſte. want
in dinen ſchoet is barmherticheit eñ ouer/
uolle verloſſinghe. Die dode vlieghen dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

zŷn die onſalicheden eñ ſonderlinghe oeck
mede die blaſphemien. die dodevlieghē dz
zŷn die v̇witinghe eñ ŷmmers die beſpot
tinghe die di wederghauē deſe v̇keerde ge
ſlachtē. dit verthoꝛēde volck. Eñ weet dat
ic ſeer wel ſegghen mach dat verthoꝛende
eñ ŷmmers oeck mede v̇keerde volc. wāt
ſi beweſent doch aen den heer der heren dz
ſi v̇woet eñ v̇keert waren. wāt ſi waren v/
volghēde eñ pŷnen aen doende den ghenē
die hem alle doechdē ghedaen hadde. ŷa
hem luden ŷmmers ſonderlinge meer do
gheden dan enich ander volck leuēdich in
der aerden. wāt hi heuet hem diewŷl ende
menichwervē v̇loſt wt haren noeden eñ v̇
vten handen van haren vianden. Als van
die hiſmaheliten· vā die babiloniſſchen. vā
holofernem. van goliad. van den coninck
pharo doe hi hem leŷde mit ſtarcker ende
craftigher hant doer dat roede meer. eñ die
wŷl op anderen tiden dat ſi vāden heŷde/
nen gheuāghē eñ gheſpānen waren eñ wt
haren eŷghen landen gheuoert ende ghe/
brocht worden eñ ŷmmers ſonderlinghe
oeck me onder dwanck eñ tribuut ghehol
den worden. Als die ꝑpheet op een ſtede iu
ghende is daer hi iammerlicken claghen
de is eñ ſpreket aldus. Sup flumina babi
lonis illic ſedimus ꝫ fleuimus dum recoꝛ
daremur ſyon. Wŷ ſaten eñ ſcreŷdē op die
ſtromen der wateren van babilonien doe
wŷ ghedachtich waren dŷnre o ſyon. als
omme datſtu aldus iammerlickē moſtes
gheuāghen weſen in des heŷdenſchē han
den. Siet doch bouē alle dit loenen ſi hem
ŷmmerrs tghoede mit v̇keerde quaetheit
Mit rechte mochte ōs heer tot hem luden
ſegghen aldus. Populle meus quid feci ti
bi. Mŷn volck wat hebbe ic dŷ miſchdaen
datſtu aen mi bewiſeſt deſe v̇keereheŷt

Voert ſiet mŷn lieue eñ ſeer gemi
de lieue breders in criſto iheſu ōſen v̇loſſer
wat dede ōs heer daer thoe. Hi wtreckede
ſine handē eñ offerde v gode mitten offer
hande eñ dat veſper holocauſtum. Ic ſeg/
ghe in die cracht des wŷeroecs dat opghic
inden hemel eñ alle die aerde bedecte ende
die helle mede beſprenghede. die ŷmmers
omme ſine eerbaerheŷt waerdich was v/
hoert te wordē doen hi aenden cruce rŷep.
vader v̇gheeft dit hem wāt ſi en wetē niet
wat ſi doen. Och here god O ſuete iheſu.
Och ghoedertiren eñ barmhertighe iheſu
hoe groet eñ hoe menigerhande is uwen
grondeloſe vergheuinghe. alſoe menich/
voudich is immers oeck mede die ſoetich
heŷt uwer ghenadē. Hoe veer zŷn ŷmmer
uwe ghedachtē verſceŷdē van ōs ghedach
tē. hoe minnelick is uwe barmhertichēŷt
gheueſtighet op ōs ſundighē mēſchē.

Het is wel een wōderlick dinck.
Iheſus roept. Vader vergheeftet hem Eñ
ſi roepē Cruuſten cruuſtē. Iheſus woerdē
zŷn ſaftmoedich bouē olŷ. eñ haer woerdē
zŷn ſcharpe pilen O minne o liefte die ſoe
doe in lidē was eñ ſonderlinghe ŷmmers
oeck mede groet liden hadde. O mine die
inden lidē verduldich was. eñ datwas alle
ghenoech Minne die oeck goedertirē was
eñ dat draghet eñ weghet ouer.

Siet eñ en wilt van dat quade nŷ
verwōnen wordē dat is oueruloedighen
minne mer verwint dat quade mittē goe
de. dat is noch oueruloedigher mŷnnen.
Wāt niet alleen die verduldicheŷt godes
mer oeck mede ŷmmers ſonderlinghe die
ghoedertirenheŷt godes toech die iodē tot
penitēcien. wāt die ghoedertiren liefte endē
minne heeft oec lief die haer draghet ende
bouē matē lief heuet. Die verduldighe mi

ne holt haer recht of zijt niet en ſaghe dat
ter qualick ghedaen wort. eñ ŏwachtēde
lidet ſi al mit den miſchdadighen mēſchē
Mer de ghoedertiren mīne trect eñ nodet
op dat ſi mach bekeren den miſcdadigen
van zijnre dwalinghe. eñ ſi wil ghaern be
deckē die menichuoldichz ŏ ſundē. O ghȳ
iodē ghi zijt om uwe hardicheȳt als ſtenē
mer ghi ſlaet op enē ſteȳne diewel weer is
vā welckē ſtene een ſuet godlic clanc wort
ghehoert eñ daer ghaet oec wt oli der god
licker minnē eñ liefte. O here hoe ſuldi hē
ſcēckē vander bekē ŏ godlicker liefte eñ mi
nen eñ welluſtē. die v mit alle harē herten
minnē eñ begerē. die ſoe mitter oli uwer
barmhertichz beſtortet de gene die v crucē

Aldus iſt openbaer dat deſe paſſie
ons herē alre machtichſte is wt te putten
alrehande maniere vā ſundē. Mer weert
of ſi mȳ is ghegheuen. Sȳ is waerlicke
mȳ ghegeuen. want ſi en mach nȳemāt
anders werden ghegeuen. Den enghelen
en is ſi niet ghegeuē. wāt ſi en behoefdē ſe
niet. Eñ den duuelen en machſe niet wer-
den ghegeuē. Wāt ſi zijn ſo ŏhardet in ha
re quaetheit dat ſi niet latē en willē.

Brueders onſe heer en is oeck niet
ghecomen in ghelikeniſſe der enghelē. eñ
dat moet veer weſen datmen ſegghē ſou
de dat hi waer ghecomen in ghelikeniſſe
der duuelen. mer hi is ghecomen in gheli
keniſſe der menſchē. Ende in allē ſinē we-
ſen is hi gheuōden als eē menſche ende hi
heeft hem vernedert ende hi heeft aenge-
nomē een forme des knechtes Hi was eē
zoen godes eñ hi is gewordē eē knecht eñ
niet allēe en heeft hi eē form des knechtes
āghenomē dat hi onder ſoude weſen eñ
dȳenē als dē knechtē toe behoert mer een
forme eens quadē knechtes die gheſlaghē
moeſte werden. die gheſundighet hadde
eñ daer pȳne voer moeſte lȳden. al en had
de hi voerwaer ghene ſchult. Hi is gheco
men ſegt die propheet in ghelikeniſſe der
menſchen niet des eerſten menſche als hi
was eer hi ſundichde. Want die eerſte mē
ſche en was van gode niet gheſchapen in
den ſundighē vleȳſche. noch in ghelikeniſ
ſe des ſundighen vleȳſches. mer hȳ heeft
hem ſeluen zeer diep in gheſteken in dȳe
ghemeȳne onſalicheit der mēſchen. ſo dz
die ſubtile oghē des duuels niet mercken
noch verſtaen en conſten dat grote godlic
ke ſacrament. Daer om is hi in ſi-
nen weſen van buȳten. eñ in al datmē vā
buȳten an hem mochte mercken. hi is ge
uondē als eē menſche ſoe dat hi aen hem
alſoe veer alſt der mēſchelicker naturē toe
behoert niet ſondlinghes en was te merc
ken Ende want hi alſoe is gheuōdē daer
om is hi ghecruȳſt. Doch heeft hi al ſom-
mighen menſchen hem ſeluen claerlicker
gheopēbaert. op datter ȳmmers zōmige
ſoudē weſen die dē rechtē gheloue haddē
eñ dan ſoe voert anderē menſchen leren.
Den anderē heeft hi hē ſeluē bedecket wāt
haddē ſi hē bekent. nȳmmer ſoe en ſoudē
ſi hē ghecruȳſt hebben. Eñ daer om heeft
hi oec der ſondlinghe groter ſundē die on
wetēheit toe gedaen op dat god wat ſaec-
kes mochte hebbē hē die grote ſunde te ŏ-
geuē om dat ſi niet enwiſtē wat ſi dedē

Twee dingē heeft ōs die oude adā
die vloet vāden aēſicht ōs herē erflic after
ghelatē. als arbeȳt eñ zericheit Arbeit den
wy doen moetē. pȳne eñ zericheit die wȳ
liden moetē. Vā ſulckē dingē en hoerde hi
niet doe hi vā god indē paradiſe was ghe
ſet dz hi daer in ſolde werckē eñ dat bewa-
ren Hi ſoude daer in werckē mit grote ge

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

noechtẽ. eñ hi ſoude dat bewarẽ trouwelic
tot zŷns ſelfs behoef eñ zŷnre kinderẽ.

Soe heeft criſtus wel ghemerct õs
arbeŷt eñ al õs ſericheŷt op dat hiſe gheuẽ
ſoude in ſinẽ hãden. ŷmmer dat hi hem ſel
uẽ eerſt gheuẽ ſoude in harẽ hãden. eñ hi is
ingheſtekẽ diep indẽ õreŷnẽ modder eñ de
waterẽ zŷn in hem ghegaẽ al tot zŷnder
ſielen. Daer omme ſprac hi tot ſinẽ vader.
Siet aen mŷn oetmoedicheŷt eñ mŷnen
arbeŷt. wãt ic arm bin eñ ic bin in arbeide
vã mine iõghe ioghet. Hi heeft ghearbeŷt
in grotẽ liden. eñ ſine hãdẽ hebbẽ ghediẽt i
arbeŷde. Voert ſiet wat hi ſegt vã ſinen ſe
richeŷt. O ghi alle die bidẽ weghẽ wãdert
merct of daer enige pine is mŷnder pinẽ
ghelŷc. Hi heeft waerlic õs ſiecte gedraghẽ
eñ õſe ſericheŷt heeft hi ghelede̅. als eẽ mã
die vol lidẽs is die arm was eñ drouich.
In vele dinghẽ becoert ſonder ſundẽ In ſi
nẽ leuẽ hadde hi lidẽde arbeŷt eñ in zŷnder
doot hadde hi werckẽde paſſie. eñ aldus ſo
wrochte hi des mẽſchẽ ſalicheŷt int middẽ
der aerdẽ. Ic ſal daer omme gedẽc
kẽde weſen alſoe langhe als ic leue des ar
beŷdes wes õs heer iheſus heeft ghedaen
eñ gheledẽ doe hi omme ghic predikẽ end
die moede ledẽ die hi dicwil hadde in ſine
wanderinghe vander eender ſtede tot der
ander. eñ die becoringhẽ des duuels die hi
leet doe hi vaſte. eñ des wakẽs dat hi allen
den nacht ouer wakede in ſinen ghebede.
eñ des ſcreŷẽs datti vã medelidẽ ſcreide
Oec ſal ic ghedẽckẽ der pinẽ die hi omme
minẽ wille heeft ghelede̅. der ſmadelicken
woerdẽ. der beſpudinghe. der halſlaghen.
der ſpottighe. õwitighe. cronighe. iſerẽ na
ghelen. eñ deſer ghelŷck.

Aldus is voer mi die ſtarcheŷt die hŷ
ons heuet ghetoent. oec iſt voer mi dat hŷ
õs ghelŷcheŷt heeft aẽghenomẽ. iſt ſaken
dat ic mi pine zŷn voetſtappẽ na tevolghẽ
Dit is die eerſte begheerte die de ghehoghe
niſſe der heŷlighẽ in õs õwect eñ meer i õs
õmeerdert dat wi grote begheerte crighẽ
haer teghẽwoerdichedẽ te ghebruken. end
dat wŷ mochtẽ õdŷenẽ medeburghers te
worden mit den hemelſchẽ gheeſten. eñ õ
ſelt wordẽ mittẽ ſcharen der patriarchen.
eñ oec mede ſonderlinghe ŷmmers õ pro
pheten. eñ mittẽ rade der glorioſer apoſto
len ende der õtallicker ſcharen der marte
laren eñ den heŷlighen cõuente der cõfeſſo
ren. eñ der choren der heŷligher iõcvrouwẽ
Eñ õs ŷmmers mede õblidẽ mochtẽ mit
alle dat ſoete gheſelſchap der heŷlighẽ.

Siet een ighelickẽ vã deſen ŷnnich
lic te ouerdẽckẽ is als een ſondlinghe vue
righe võcke. ŷmmers als een bernẽde ſtac
kele daer die innighe ſielen ouerich mede
worden als ſi hem ſeer begheren te ſien eñ
omme te helſen. alſoe dat hem ſomwilen
wel dũcket of ſi daer al teghẽwoerdich bŷ
hem waren. ſomwilen tot hem allen te ſa
men. ſomwilen totten ſommighen bi ſon
derlinghe ouerichlichlike begheertẽ. Och
wat groter verſumelheŷt is dit. wat groe
ter laeuheŷt. wat groter traecheŷt. dat wŷ
niet ſtadelic õs en pinẽ vã deſe tŷtlike digẽ
of te brekẽ eñ al õs herte eñ ſinnẽ mittẽ ſa
lighẽ gheſelſchap õs te verenighẽ. Wee õs
vander hardicheŷt õſer herten. Wee õs vã
der ſundẽ der heŷdenẽ daer die apoſtel vã
ſcrŷft dat ſi ſonder begheertẽ warẽ. Dŷe
heŷlige karcke õſer voervaders verwacht
õs mit groter begheertẽ eñ wŷ verſument
Eñ die heŷlighen inder ewigher glorien be
gherẽ õs eñ wŷ achtẽt weŷnich. Al die ghe
rechtige die mit god regnerẽ wachtẽ õs eñ
wŷ en ſlaens gheen achte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Laet ons tē laetſtē eēs verwect werdē mÿn lieue brueders. Laet ons onſe houet oprechtē mit criſto. eñ laet ōs ſuecken die dinghē die hier bouē zÿn eñ laet ōs īmers die ſmaken. Laet ōs groet verlāghē hebbē na die ghene die ons ſeer begheren. Laet ons haeſtē te comē bi dē ghenē die ons ver wachtē. eñ laet ons al die begheertē keren tot dien die onſe toecoemſt alſoe mÿnne-like begherē. Want ſiet in deſen gemeÿnē leuē dz wi te ſamē leÿdē. daer niets ſekers niet volcomēs ende weinich ruſtes is hoe ghuet iſt nochtās ende hoe vrolickē brue-ders te wonē in een. Want al dat ōs ghe-moetet van binnē oft van buÿtē. dat ons zwaer of verdrietelic ſchÿnt te weſen dat wert ōs veel lichter eñ verdrachlÿcker om me die mÿnnelÿcke bruederſcap daer wÿ een hert eñ een ſiel mede hebbē indē herē Hoe veel ſueter hoe veel ghenuechlÿcker eñ ſaligher ſal daer die eendrachticheit we ſen daer ghene ſuſpicien en moghē comē noch gheēderhāde oerſake eniges twiſtes daer ſi al mit volcomēder minnē te ſamē zÿn ghebōden ſoe dat ghelÿc dat die vad̄ ende die zoen een zÿn. ſoe ſullen wÿ daer alleē te ſamē een weſen in gode. Eñ nÿet alleen die mÿnnelicke gheſelſcap mer oec mede die ſalicheit der heilighē is ons zeer te begerē. eñ die wi haer teghenwoerdichz begherē dat wÿ mit alle onſer vliticheit pi nē ſullē haerder glorie eñ blÿſcappē deelac tich te werden. Deſe begheerte der glorie eñ blÿſcappē eñ ō hoecheit en is nz quaet. eñ daer en is gene ſunde ī geleghē. Wāt wi plegen gemeēlic te ſegghē aldus Nō nobis dn̄e nō nobis ſʒ nōi tuo da glo riā. Niet ōs here niet ōs mer dinē heÿligē naē ghif glore. Dat is eē ſtēme vā dſer tÿt daer die heilige engelen ſongen. Gloria ī excelſis deo· et in terra pax homībus bone volūtatis. Glorie eñ ere ſi gode indē hogē eñ inder eerdē ſi vrede dē mēſchen die van ghoedē wille zÿn. Onſe lÿeue heer ieſus criſtus die ſeide tot maria magdale na aldus na zÿnē v̄riſinghe. Noli me tā ghere. En wil mÿ niet ruerē of raken. dat ſeÿde hi vāder glorie. wāt eē wÿs zoen is glorie zÿns vad̄s. daer ōme ſegt de godlic ke glorie en wil mÿ niets ruerē mer vlie-de vāder glorien eñ en raeck mÿ niet hent tot datſtu comeſt bÿ minē vad̄ inder ewic heit eñ dā ſoe mogheſtu ſekerlÿcke glorie eñ dÿ v̄bliden. dā ſal onſe ſiele inden here gelouet werdē eñ die ſaftmoedige ſullen dat horen eñ ſi ſullen hē daer in verbliden En dūcket di niet datſtu hem hoerſte ſeg-ghē. en wil mÿ niet ruerē. Wāt ick en bin noch niet op geclōmē to minen hemelſchē vader ſoe hi roepet indē boecke der mÿn-nen. Vlÿe mÿn ghemīde vlÿe. Want dat ouerdraget daer mede dat ic voer geſecht hebbe. Nō nobis dn̄e nō nobis. ſʒ nomini tuo da gloriā. Niet ōs niet ōs o here. mer dienen heilighē ſuetē naem gheue glorie. Eñ daer wi oec mede van ſinghē ind̄ ÿm nē Ghif vrede dÿnē knechtē eñ wÿ gheuē di glorie inder ewicheÿdē. ſoe die enghelē oec mede dat deÿ ldē doe onſe heer iheſus criſtus onſe geſontmaker geboren was Eñ wāt dat mēſchelÿcke leuē in deſer eer-den niet anders en is dā becoringhe. daer omme iſt behoerlicker dat wÿ hier ſueckē vrede dan glorie. Vrede mit gode Vrede mit onſen euen mēſchen. eñ vrede in ons ſeluē. O behueder der mēſchen waer om-me ſetſtu mÿ aldus contrare dÿ. eñ ſegt iob aldus/ Quare me poſuiſti cōtrarium tibi et factus ſum michimetipſi grauis. Waer omme hebſtu mÿ geſet cōtrarie dÿ

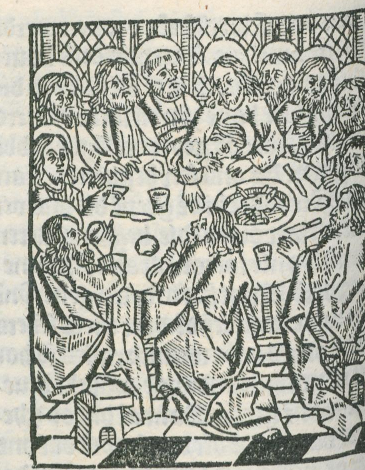
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ mi ſeluẽ bin ic ſwaer ghewordẽ.

Mȳn liene eñ ſeer gheminde broe ders dits een kiuinghe die õs ſeer nae bi is eñ tis een inwẽdich ſtrȳt den wȳ nietes en hebben mit õſen medeburghers mer tegẽ õſen huȳſghenoten als die gheeſt begeert claerlicke op die vederen des windes. Onſe heer ihesus heeft õs omme ghehelſet ouermits ſinen arbeit eñ zȳn lidẽ. Laet ons hem weder omme aenhãgẽ eñ omhelſen ouermits ſine gherechticheit ſoe dat wȳ õſen arbeȳt eñ werckẽ nae der gherechtichz pinen te ordinerẽ. eñ al dat lidẽ dat ons ouercoemt omme der gherechticheȳt ſullẽ liden. op dat wȳ mitter bruut moghẽ ſegghẽ. Jc hebbe gehoudẽ eñ ic en ſals niet latẽ. Eñ ſegghẽ mit iacop dẽ patriarche Jck en ſal di niet latẽ eerſtu mi benedi eſt

Wat volghet nae deſer waerdelȳc ker ommehelſinghe dan dat wȳ vriẽdelȳc cuſſen. Mocht ic ſoe gode anhãghẽ hoe en ſoude mi dan niet luſten te ropẽ. Hi cuſſet mi mittẽ cuſſe zȳns mõdes. O here wil õs nu op eerſte ſpiſen mittẽ broede der tranẽ. eñ gheeft õs drinckẽ in ſcreȳen bi matẽ tot datſtu õs bringheſt totter ghoeder maten eñ tot dat die volle eñ toe ghedructe mate dieſtu õs ſultſte gheuen in onſen ſchoete. die inden ſchoet dȳns almachtighen vaders biſte ȳmmers bouen al inder ewichen ghebenedȳt. Amen.

Hier nae volget vanden witten donderdach Eñ oec mede vanden auontmael õs lieues heren.

Opten witten dõderdach ſcrȳft ſinte bernard9. ij. ſermonẽ.

Van die crachten des eerwaerdighẽ heȳlighen ſacramentes.

Sermoen. i.

Jt zȳn die daghẽ die ghi wiſeliken waernemen ſult. dat ſelike ghen die vol zȳn vã godlȳcker gracien. Jn welcken da ghen die herten der menſchen de mit ſware ſunden beladen zȳn tot penitencien bekeert werden. Wãt die cracht des heiligen ſacramentes diewi in deſen dage begaen is ſoe groet dat ſi den ſtenen herten mach ſchoeren. eñ alle borſten al waren ſi ȳſere mach beweecken. Wãt wȳ ſien tot huden toe dat mitter paſſien õs heren niet alleȳne die hemelſche creaturen mededoghen hebben mer die aerde oec beeft. die ſteene ſcoren. die graue opluken. doer theliden õ ſunden. Mer wantet ſoe is in gheeſtlicken ſpiſen alſt is iden lichameliken ſpiſen dat men in ſommighen ſpiſen altehãdes den

ſmaec ontware wert ende in ſommyghē
niet ſoe gheringhe die dinghen die open-
baer zijn die en behouen onſer bedudinge
niet. mer die doncker endē bedect zijn daer
moetmen ouer arbeidē op datmenſe oec
mede mach verſtaen. Want die moeder
en gheuet horen clenen kynde ghene hele
noetē te ethen. mer ſi craectſe hem eerſt eñ
gheeftſe hem dan. Alſoe hoertet my thoe
alderliefſte brueders. die ſacramēten van
deſer heiligher tijt die wat doncker endē be
dect zijn v te verclaren. Mer wāt ick daer
niet wijs ghenoech toe en bin Och of die
ewige wijſcheit godes die ōſer alder moe
der is ōs deſe note woude breecken. Jck
ſegghe die noten de op des prieſters roede
zijnd ghewaſſen. die roede der godlijcker
craften. die de heer wt heeft gheſent wt ſiō
Die ſacramentē zijn menigherhāde. ende
die alle te onderſuecken ende daer van bi
ſonderlinghe te ſpreken daer is ōs die tijt
alle te cort toe. eñ bij auonturen uwer is
veel diet niet verſtaen en konnē Mer van
drye ſacramētē die mit deſer tijt wel ouer
draghē willē wij ſpreken dat god ons in
gheuet. Sacramentū bedudet alſoe veel
als ene heilighe beteykeninghe of ene hei
lighe verborghene ſake. Veel dinghē ghe
ſchieden alleen om haer ſeluen ſommige
ander dinghē bedudē oec wat anders dāt
van buyten ſchijnt. eñ dat hietē ende zijn
teykenen. Ende dat wy vā ghewoēlijckē
dingen exēpel voer nemē alſmē enē rinck
ſimpelickē om hē ſeluen gheuet. ſoe en be
dudet hy niet meer dan mē vā buytē ſien
mach. Mer als een mā eenē vrouwē enē
rinck geuet op trouwē of tot eē bewiſinge
eens anderē dinges eē rinc werdt gegeuē
ſo is die rinc eē teykē. ſo dat die mēſche die
dē rinc ōtfanget mach ſegghen. die rinck
en is mi vā gheēder weerdē. Jc ſuecke al
wat anđs. In deſer manieren mijn
lyeue eñ ſeer ghemīde brueders doe onſe
lieue heer iheſus criſtus ōſe geſontmaker
eñ onſe vōleſſer zijnder glorioſer paſſien ge
naecte. doe woude hy ſinē wtuercoernen
vriendē mit zijnden godlijcker gracien be
cleydē eñ ſine ontſēlicke gracie ouermits
ſienlikē teykenen hē gheuen. Hier om
me zijn alle die heilighe ſacramenten der
waerder heiligher kerckē in gheſet. Daer
om wert ōs dat heilighe ſacramēt onder
die ſchijn des broedes ghegheuē. daer om
waſtmē die voetē. daer omme is die dope
in gheſet. die eē begin alder ſacramentē is
daer wi mede gheplāt werdē der ghelike-
niſſen zijns dodes. eñ die driwerue dopin-
ghe beteykēt deſe drye dagē die wy no ſul
len beghaē. Wāt alſoe als in wtwēdighē
dinghē menigerhāde manierē zijn. eñ wy
bliuē by dē voergenoemden exēpel. die be
cledinghe is menigerhāde na dien dat de
dinghē menigerhande zijn. daer wij in be
cledet werdē. Als een canonick wert becle
det mit enē boecke. eē abbet mit enē ſtaue
een biſſop mit enē miter eñ enen rinck.
Jck ſegghe ſoe alſt in ſulckē ſaken is ſoe
werden menigerhāde gracien dē menſchē
ghegeuē ouermits menigerhādē ſacramē
ten Wat is dan die gracie mijn lieue brue
ders die ōs ouermits der dopē wert gege
uen. Dat is dat wy daer werdē ghereyni
get vā ōſen ſundē. Wāt wie mach dz reyn
makē dat vā onreinē ſade is ōtfangē dan
die alleē reyn is. eñ oec gene ſunde i comē
cā noch en mach. dat god ſelue is. Vā ōſer
graciē was eerſt die beſnidinge der older
euwē eē ſacramēt op dat die ōreinicheit ō
erfſnndē die vā ōſen eerſtē vader adā i allē
voer gheſprokē is. mitte ſcarpē meſſce oft

gheſcrappet ſoude worden. Mer nae dÿẽ dat onſe lieue heer ons verloſſer inñ werlt is ghecomẽ. die een lãmekẽ was. dÿe alle te ſamẽ ſuet eñ ſacmoedich was wãt zÿn iuck was ſuet ende ſine boerdẽ licht ſoe iſt zeer wel verwandelt. ſoe dat al deſe oude onreÿnicheÿt ouermits die ſaluighe des weerdẽ heilighẽ gheeſtes dat water mach of waſſchẽ eñ die ſcharpheit des meſſches gaet te niet mer daer mach yemãt vragẽ eñ ſegghẽ. Iſt al of ghewaſſen inder dope dat wÿ ghetoghẽ haddẽ vã onſen eerſten ouderẽ adam eñ eua. Hoe coemtet dã dat die wortel der quader begheerlicheit noch in ons is ghebleuẽ die ons noch trecket to den ſundẽ. Daer en is gheen twÿffel aen deſe gheneÿgelÿcheit tottẽ grotẽ eñ zwaren ſundẽ en ſi õs gecomẽ van onſen eerſten ouderen. Wãt wÿ werdẽ alle te ſamẽ in enen ſundighẽ wille gheborẽ. enñ daer omvoelenwi in õs oec tegẽs õſen wille in ons beruerĩge der quadñ begheertẽ ende ñ onredeliker gheneÿgelicheit Ic hebt v dit wil voer gheſeit eñ ten ſal v niet vter hertẽ ghaen dat wÿ in den valle des eerſtẽ menſches alle zÿn gheuallen. Eñ wÿ vÿelẽ op enẽ grotẽ hoop van ſtenẽ. eñ oeck mede in den ſlÿcke. Dus zÿn wÿ niet alleẽ zeer onreÿn ghewordẽ mer oec mede ſeer gequetſet eñ ghewõt. Wÿ mochtẽ wel redelÿcke lichtelicke werden ghewaſſchen vã onſer onreÿnicheit. mer die wonden ende quetſinghe die wÿ gheuallen hebben dien cõnen alſoe gheringe niet ghene ſen. In dÿer dopen werdẽ wÿ ghewaſſchen Wãt daer wert wtghedaẽ die brief onſer verdomeniſſen wãt dat gheuet ons deſe gracie der heÿligher dopen. dat õs die vule quade ſnode begheerlicheÿt niet ſchaden en mach iſt dat wÿ huÿdẽ õſen conſent daer thoe gheuen. Ende dan ſoe wertet allenſken als etter eender vuÿlder ouder wonden of ghewaſſchet die verdomeniſſe enñ die ãtwoerde des dodes die daer na plach te volghẽ. Mer brueders wÿe can ſoe grote onredelÿcke berueringhe bedwinghen. wÿe mach die iokinghe deſer wonden lÿden. Hebbet ghuet betrouwẽ. Wãt dÿe gracie godes comet in deſer ſakente hulpe. eñ om dat wÿ des ſeker ſullen weſen ſoe hebbẽ wÿ hier en teghẽs dat waerde heilighe ſacrament des ghebenediden lichaems godes. enñ des duerbaerẽ bloedes ons liefs herẽ ihesu criſti. Want dit waerde heilighe ſacrament wercket twee dinghẽ in õs. als dat mÿn voelen die quade becoringhẽ. eñ dat wÿ hoe groet die becoringhẽ zÿn gheẽ conſent daer thoe en geuen. Soe wÿe dat niet ſoe grote becoringhen in hem en voelt vã toernicheÿt van haet ende van nÿde ende oeck mede van onſuuerheden als hÿ wel pleghe in hem te voelen die dancke des gode ende ñ gracien des heÿligẽ geeſtes die in hem wercende hi weſe blÿde dat vuÿle quaden zeer wat beghint te ghene ſen. Mer wat ſullẽ wÿ doen als wÿ ſien dat wÿ in dit ſundighe lichaem ende in deſe quader tÿt ſondñ ſunden niet en moghen weſen. Sullen wÿ dan in miſchopẽ vallen. dat moet oec veer weſen. Segghen wÿ ſegt ſinte iohan dat wÿ ghene ſunde en hebben wÿ verleÿden ons ſeluen. ende die waerheit en is niet in ons. mer biliden wÿ onſe ſunden god die heer is ſeer ghetrouwe ende hi vergeuet ons onſe ſunden die wi ghedaen hebben ende hÿ ſal ons reÿn maken van alle der boeſcheit. Ende oec mede op dat wi daer nÿet aen en doruen twÿffelen hÿ en wille oeck oec ons onſe daghelixſe ſundẽ zeer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghaerne vergheuē. ſoe hebbē wȳ daer een
ſacrament van dat waſſchen der voeten.
Du vragheſt bȳ auōturen hoe ic dat weet
dattet daer een ſacramēt van is. ſonderli/
ghe want onſe heer ſinte peter toe ſeyde.
Dat ghene dat ick doe dat en weetſtu nv
noch niet wat dat beduydet. mer du ſult/
ſtet noch hier nae wel bet wetē. mer hy en
ſeyde hē niet van enighe ſacramēte. mer
alleē ſeyde hi aldus. Jck hebbe v eē exem/
pel ghegeuē om dat ghi oec alſoe ſult doē
Hy hadde hem ludē noch vele te ſegghen
eñ oec mede vele te leerē. dat ſi doe ter tȳt
niet draghē en mochtē. daer om en wou/
de hȳt niet ongeruert laten daer ſi wat ge
troeſt eñ vermaent mochtē werdē noch hi
en woude hem niet ſegghē dat zȳt doe nz
draghē en mochtē. Wildȳt wetē dat hi al
mittē waſſchē meer een ſacramēt eñ wats
v̇borghēs mede dan dat werck vā buytē
ſoe aenmerckt die woerdē die ōs heer doe
ſinte peter toe ſeyde. Jſt dat ic dy niets en
waſſche du en ſalt gheen deel mit mi heb/
bē in minē rȳcke Siet daer moechdi
horē datter wat v̇borghēs mede is dat tot
ter ſalicheyt noet is. ſonder welken ſint pe
ter gheen deel en ſoude moghen hebben in
den rȳcke godes. Sich hoe dat ſinte peter
vāden woerden wort v̇uaert wāt hi wel be
kende datter grote ſalicheyt in ghelegen
was dat ōs heer zȳnre diſcipulen voeten
woude waſſchen doe hi ſeide. Heer niet al
leen en wil ic ghaerne liden dat ghi myne
voeten waſſchet mer oeck mede mȳn han
den eñ mȳn voeten. eñ mȳn houet.

Siet mȳn lieue eñ ſeer gemīde broe
ders in chriſto iheſu ōſen lieuen heer onſen
v̇loſſer waer by weten wȳt dat deſe voet/
waſſchinghe der ſunden ſonder welckē wi
in deſen lichame niet leuē en moghē. Dat
weten wȳ daer bȳ dat doe ſinte peter zȳn
handen eñ zȳn hoeft hem mede boet thoe
waſſen onſe heer hem doe antwoerde.
Die ghewaſſchē is die en behouet niet dat
ſine voeten hem ghewaſſchen wordē. Dye
mēſche is ghewaſſchē die ghene grote eñ
ſware ſunden ouer hem en heuet. dye zȳn
houet dats ſine meninghe eñ ſine handen
dat zȳn ſine werckē eñ ſine wanderinghen
reyn eñ ghoet zȳn. mer die voeten dat zȳn
die begheerlichedē alſoe langhe als wi wā
deren moeten inden ſtoue en connen wȳ
niet volcomelicken reyn eñ onbeſmit hou
den die ſiele des menſchē. ſi en wordē ym
mers ſomwilen ghetoghen tot ydelheden
of oec mede tot curioſichedē. of tot enighē
anderen cleynen ghebrekē. wāt wi arme ō
gheuallighe eñ ſnoede mēſchen ontghaen
ons ſeer dicwȳl in menighen dinghen.
Nochtans mȳn lieue ende oec mede ſeer
gheminde brueders in chriſto iheſu onſen
lieuen here ōſen v̇loſſer niemāt en ſal ver/
ſmaden noch cleyn rekenē alſulcke cleyne
ghebrekē wāt niemāt en mach daer mede
int hemelrȳck comē eñ wi en moghē daer
niet reyn vā wordē iheſus criſtus en mae
ket ōs daer van reyn. Jc ſegghe nyemant
en weſe mit quader ſekerheyt ſlaperich eñ
onachtſom daer in. noch en keer hem ym/
mers oeck mede ſonderlinghe niet tot bo
ſen ende quaden woerden hem te ontſcul
dighen in ſinen ſunden. Want alſoe als
ſinte peter thoe ghelegt worde. Reynighet
onſe lieue heer iheſus criſtus ons daer nz
van wȳ en ſullen ymmers ſonderlinghen
gheen deel mit hem moghen hebben.

Nochtans ſoe en ſalmen daer im
mers ſonderlinghen niet alſte ſeer ſorch/
voudich voer weſen. want onſe ghenadi
ghe heer vergheuetſe lichtelȳcken. ia ym/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mers ſeer ghaerne willen wiſe ſelf nu bekē
nē. eñ ōs ghaerne alſoe vele als wÿ mogē
daer vā pinen te beteren. wāt i alſulckē ſun
den eñ ghebrekē die een mēſce niet wel vol
comelicke ſchuwen en mach is ſeer te be/
riſpen. onachtſomheÿt eñ oeck mede alſſe
grote ſorchuoudicheÿt. Daer omme wou
de ōs heer dat wÿ in dien ghebede dat hÿ
ſeluen heeft ghemaket alle dagen voer al
ſulcke ſundē biddē ſoude. wāt alſoe als wi
ghesegt hebbē vāden vleÿſchelickē begheer
ten dat een mēſche daer niet omme en is
v̄doemt dat hiſe in hem voelt als die heÿ/
lighe apoſtel paulus daer vā tughet. dz dē
ghenē die in criſto iheſu ōſen heer zÿn. ghe
ne v̄domenis en is. god die laet nochtans
alſulcke gheneÿghelichedē in ōs leuen eñ
ōs ſeer becoren omme dat wÿ ons daer in
voetmoedighē ſullen eñ bekennē hoe vele
ghoedes ōs die gracie godes doet. eñ ons
pinen ſullen altoes daer toe te lopen. ende
godes hulp te begherē. Brueds in
criſto aldus ordineert dat god wt zÿnder
ghoedertirenheÿt omme ōs beſten wille.
dat deſe cleÿne ghebrekē in ōs bliuen ſoe
dat wÿ haer niet volcomelic v̄winē en mo
ghē omme dat wÿ daer bi gheleert ſullen
worden. dattet wt onſen craften niet en is
ghecomē dat wÿ der becorighē wedſtaen
hebben. Eñ dat wÿ altoes anxtuallich we
ſen ſullen eñ ſorchuoldich mÿn lieue brue
ders dat wi ÿmmers der ghebenediđ gra
cien godes niet en v̄werckē noch oeck me/
de ÿmmers niet en v̄lieſen die wÿ wel ver
nemen dat ons alſoe ſeer groet is die mÿt
ons te hebben.

A M E N

Hoe dat die dagen die comen tuſ/
ſchen den palmēſundach eñ den paeſchen
dach hoghe bouen ghaē allen anderē ghe
meÿnē daghen.

Sermoen. ÿ.

I heuet god alle dinghē wÿſlick
ghescapē eñ gheordineert na ge
wichte eñ ghetale eñ ſonđlinge
nae mate nochtās die tÿt die hi inder aer/
dē is gheſien eñ mittē mēſchē heeft omme
ghegaē. wat hi daer binnē gheſprokē he/
uet of oec ghedaē heuet of ghelēdē dat he/
uet hi alſoe geordineert eñ ghescict dattet
niet een cleÿne tÿt noch een lettel lidich is
vāden godlickē ſacramētē eñ vādē gheeſte
licken bedudinghē Mer ſonderlinghe deſe
naeſte vier daghē eñ oec mede dē dach vā
huden heeft hi mit ſonderlingher gracien
v̄lichtet eñ gheglorificeert. Als den dach
zÿnder ꝓceſſien. den dach daer hi zÿn laet/
ſten auōtmael in dede. den dach dat hi ruſ
te indē graue eñ den dach zÿnder vriſenis.
Dit zÿn alle merckelicke edele dagē die ho
ghe bouē ghaen die ghemeÿne andꝰ daghē
Optē eerſtē vā deſen daghē ſoe heuet ons
lieue heer hem ghewaerdighet die glorie
der menſchen te ōtfangē eñ hi quam mit
groter vrolicheden al des ghemeÿnē volcs
te iheruſalem niet ghaende op ſine voetē
als hi plach te doen mer ridende op eē ezel
linne. Eñ dit was ene ghoede bereÿdinge
totter naeuolghender paſſien. omme dat
die nÿdicheÿt der ſcriben ende oeck mede
der valſcher pharizeen van deſer glorioſer
ꝓceſſien. ſeer teghens onſen lieuen here ōt
ſtaken Op een ander ſtede leſen wi
dat hi den volcke vten weghe ghinck doe
ſi hem coninck maken wouden. Mer nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

quam hi ſelue eñ leet dat ſi hem als een co
ninck vã iſrael õtfinghẽ eñ hem conic van
iſrahel hietẽ. daer niet aen te twiuelen en
is hi en haddet hem in ghegeuẽ Dit
ſelue machmẽ oec mede merckẽ vã zÿnder
paſſien. Wãt op eender tÿt doe ſi op hem
v̄bolghẽ waren omme dat hi hem v̄ waer
heÿt ſeÿde eñ ſi hem ſtenen woudẽ bedecte
hi hem ſeluẽ eñ ghinc wt haren hãden. Hi
en woude oec niet openbaerlickẽ wãderen
mitten ioden. want ſi hem ÿmmers dodẽ
woudẽ. mer doe hÿt wiſte dat zÿn tÿt ghe-
comen was als die ghene die alle dinghẽ
te voren wiſte eñ alles dinghes machtich
was. quam hi ſelue eñ hi offerde hem wil
lichlÿckẽ totter paſſien eñ toter doot. Wãt
dat betaemde ſoe dat õſe biſſchop becoert
ſoude worden nae der ghelikeniſſen ſonđ
ſunden. eñ hi als een ghewarich menſche
die voerſpoet deſer tÿt eñ oec mede alle die
wederſpoede ſoude õtfanghẽ eñ van hem
wiſen nae dien dattet behoerlÿcken waer
eñ van beÿdẽ deſen hem ſeluẽ tot enen teÿ
ken eñ tot enen exempel ſetten. Wãt alſoe
als dat der maticheÿt toe behoert die voer
ſpoede deſer werlt ſomwilen te ſchuwen.
ſoe hoertet oec der gherechticheÿt wel toe
wt ſonderlinghẽ redelickẽ ſaken ſomwÿlẽ
die toe te latẽ. Oec mede iſt des ghe-
lÿck vã tÿtlicke v̄uolghighe eñ alderhãde
teghẽthedẽ datmẽſe ſomwilẽ alſt behoerli
ken is wÿſlic vlien ſal. eñ nochtãs alſt alſo
weſen moet ſoe ſalmẽſe manlÿc v̄dragen
Brueders in deſer twee als in wederſpoe
de eñ ſonderlinghe ÿmmers oec mede in
teghentheÿden ſoe ſtaet alle dat menſche-
lÿcke leuen op deſer aerden. eñ immers in
vier bekender manieren van doechden ſo
ſtaen oeck mede alle doechden Ende het be
taemde ſoe wel dat hi volcomenheÿt alre
doechdẽ in hem ſeluen bewiſen ſolde daer
alle volcomẽheÿt alre doghedẽ volcome
lÿcken in ruſten. Ende dat alle menſchen
ÿmmers mercken ſouden hoe hi bouẽ al-
len anderen menſchen conſte ouervloedi-
cheÿt der tÿtlicker dinghen ghebruÿcken.
ofte oeck mede ghoedertirenlicke ghebreck
daer in liden. Wãt die ewige wÿſchz gods
en was niet vã dien de voerſpoet deſer wa
relt mach doden. noch die cracht godes en
was alſuck niet den wederſpoet mocht v̄
deruen Beÿde ſoe is daer gheſchreuẽ. als
dat voerſpoet niet alder menſchẽ. mer der
dwaſer menſchẽ dodet, ende dat wed̄ſpoet
eens ÿghelÿckes mer der cleÿnder ſi v̄dor
uet. Mer ſiet hoe matelÿke eñ hoe ſatelike
daer onſe heer die glorie der menſchẽ heeft
õtfanghen. Doe die luden mit ſoe groeter
glorien hem te ghemoete quamen doe nã
hi enen ezel eñ hi ſat daer op. Hi en ſochte
ghene grote hengſten of coſtele waghenen
den volcke daer mede te gemoete te comẽ
Eñ doe hi ſinen iongheren omme die ezel
ſinne ſende ſeÿde hi hem. Segt v ÿemant
wat ſoe ſegget dat haer die heer te doen he
uet. Mÿn lieue brueders dat was
waerlickẽ een ouergroet werck datti daer
mede doen woude. een werck der ſalicheit
Want hi was ghecomen ÿmmers ſonder
linghe omme ſalich te maken beÿde den
menſchen ende oeck mede den beeſten. eñ
vermenichuoldighẽ ſine barmherticheÿt
Deſe goedertirenheÿt ons heren ie-
ſu criſti dient wel opten beginne onſer be
ghin eñ onſer bekeringhen. op dat wÿ ten
eerſten bi der deernen een kint moghẽ cri-
ghẽ. Eñ die te vorẽ ghebõdẽ was ſoe dat hi
niet ghoedes doẽ en mochte. noch oeck en
wolde die wort ouermits dẽ gebodẽ õs he
ren ontbonden eñ vrÿ. Hi en cã opt eerſte

noch niet puerlicke indē heer hem ōbliden
Hi laet hem dūckē dattet gode genoech be
haghet dat hi doet. eñ hi troeſt hem ſeluen
daer mede dat die ghoedtiren barmherti/
cheyt godes hem niet en mach afterlaten.
Mer gheuet dat god datti wat toeneemt
in doechdē ſoe beghīt hi wel anders te voe
len eñ hi beghīt oec te ſorghen hoe hi gode
voldoen mochte eñ te volle louē eñ dāncken
voer alle tghoet dat hi hem heeft ghedaē.
eñ hi heuet grotē anxt dat hi gode ōtdācbe
ſal gheuōdē wordē vā alle dē ghoede dz hi
vā hem heeft ōtfanghē· eñ hi bekēt dat hŷ
een ōnutte knecht is eñ dat god zŷns niet
en behouet. eñ dats een ghetrouwe voelen
Dits een ſoen des edelen wiues daer dŷer
deernen ſoen gheen erfghenaem mede an
mach weſen.

Eñ dit is ghenoech gheſegt vander
proceſſier.

Tent eer criſtus ghinck tot zŷnder
paſſien ſoe heeft hi als een ghoeder
tiren vader des huŷſghesindes ſinē volcke
een auōtmael bereŷt daer merckelŷcken
die ghoedertirēheŷt eñ die mēſcheŷt onſes
behouders in gheſchenē heuet. wāt die de
ſinen altoes heu et ghemint die heftſe oec
lief tot indē eŷnde toe Eñ hi ſeŷde tot hem
Mit groter begheertē hebbic begheert dit
paeſſchē mit v te eten eer ic ſterue. Eñ dat
was groet noet. wāt ſathanas hadſe bege
ret te ſiftē alſmen weŷte of terwe plach te
ſiften. daer omme was hem noet deſe ſali
ghe ſpiſe. wāt doe ſi alle wel gheſpŷſt wae
ren ghebrakē ſi nochtās binae alle. Hoe
ſoudet hem meendi ghegaen hebbē had/
dē ſi mit deſer ſpiſen niet gheſtarct geweſt

Hier omme waſt dat ōs lieue heer
niet alleen haren lichamen mer alremeeſt
haer ſielen eñ haer hertē mit zŷnē heŷliger
leringhē wolde ſterckē Wāt hem was noch
meer aenſtaende gheeſtelicke becoringhen
dan lichamelicke paſſien. wāt die wonde
hi eerſt alleen voer ōs allen liden. wāt dŷe
offerhāde zŷnder paſſien alſoe als hi allēē
ōs allen helpē mochte ſoe was hi oec allēē
al ghenoech. wāt dat en betaemde niet dz
du peter of andries oft iacob oft iohā ofte
ŷemāt vandē anderen apoſtelen mit ōſen
here voer dat mēſchelicke gheſlachte ſolde
ghepaſſiet worden. Daer wordē nochtans
twee mēſchē mit ōſen here ghecruuſt mer
dat waren ſcalckē eñ mordenaren dattes
nŷemāt dēcken mochte dat die offerhāde
die ōſen heer voer alre mēſchen ſalichz doe
offerde. als of ſi vā haers ſelues weghen
niet ghenoech en hadde gheweeſt van den
mordenaers ſoude vuolſt wordē. mer wat
waren dan die broden daer ōs heer ſinen
iōgheren doe mede ſpiſede. Ic ōmoede dz
daer viue waren. Ons here ſeŷde ſelue op
een ander ſtede. Mŷn ſpiſe is dat ic doe dē
wille mŷns vaders. Dat was wel te recht
ſine ſpiſe. mer ſpiſe des hertē. Wat macher
weſen daer dat herte des mēſchē bet vā ge
ſterct wort eñ ōtholdē in alle dat hem moe
ten mach. dā bidē wille gods ſtātaftelŷckē
te bliuē. als of een mēſche indē buŷck zŷn
der ſielen dē wille godes ghegetē hadde.
Des ghelŷck die woerdē der godlicker ver
maningen eñ beloftē eñ des godlikē troe
ſtes eñ die tranen des innighen gebedes

Dat dit alle ghoede ſpiſen zŷn dŷer
herten dat is den alleen bekēt dē zŷn herte
is alſoe vdorret dat hi al vghetē heuet zŷn
broet te ethen. Bouē al ſoe is dat waerde
lichaem ōs heren waerdelicke ſpiſe. eñ een
ſpŷſe des leuens. eñ is dat leuēde broet dz
ons vanden hemel neder is ghecomen.
Gheen van allen deſen daer wŷ nu van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghelegt hebbē en ghebrack daer in dat heÿ
lighe hoechtidelicke auōtmael ōs herē iſt
datmēt te rechte aenmerckt.
Als de diſcipulen noch ſaten an der
tafelen ſoe ſtaet ōs heer op eñ gordet hem
omme mit enen linnen doecke eñ ghietet
water in een becken eñ hi waſſchet die voe
ten zÿnder diſcipulen eñ hi droghetſe. Dit
werck en is niet die wille des vleÿſches eñ
des bloedes, mer hets die wille des vaders
omme ōs ſalich te makē. Daer ōme waſt
dat ōs heer peter toe ſeÿde doe hÿt nz gar/
ne liden en woude dat ōs heer hem waſſcē
ſoude. Iſt dat ic di niet en waſſche du ſalt
gheen deel mit mi hebbē. Oeck ſoe weet ic
wel wie daer gheſprokē heeft Den ghenen
die tot mi coemt den en ſal ic niet wt wor/
pen. Wāt ic bin neder ghecomē vādē hogē
hemel niet dat ic minē wille doen ſal mer
dē wille des ghees die mÿ gheſendt heuet
mÿns hemelſcē vaders Wel te rech
te mÿn lieue brueders eñ nae dien dat hÿ
ghewone was doe hi dat ouer grote oet/
moedighe werck tot haerder leringhē endē
exempel hadde ghedaen dede hi daer op eē
ſermoen. dat hÿ daer thoe oeck mede ſeer
lanck maecte. Wāt die ghoede barmherti
ghe heer die was ſeer ſorchuoldich voer ſi/
nen gheſinde, omme die aenſtaende paſſie
wille. haer hertē te ſtarckē mit vele vriēdeli
ken louinghe eñ troeſtinghe. Eñ hi ſeÿde
hem mede dat hi corts daer na weder om
me vriſen ſoude. eñ oeck mede vander toe
coemſt des heÿligen gheeſtes die hem vriē
delickē troeſten ſoude eñ ſtarckē indē here.
eñ dat hiſe ten laetſten tot hem nemē ſou
de daer hi ÿmmers ſelue tegēwoerdich is
Eñ ten laetſten quam hi totten ghebeden
daer hi drÿewervē vuerichlikē biddēde wt

hem seluē quam daer hi ÿmmers nz allee
mittē oghen en ſchreÿde mer mit al ſinen
liue. op dat al ſine gheeſtelike lichaem dat
is die heÿlighe kercke mittē traenen zÿns
ghehelen lichaems ſoude ghewaſſen wor
den. Vādē heÿlighē ſacramēte en is
daer niemāt die dat niet en weet datter ſo
doe eerſt beghōnē wort eñ dē diſcipulē ghe
geuē wort. eñ hem wort ghebodē dat zÿs
voert oefenē ſoudē

Item vāden daghe der paſſien ōs
ōs lieues heren.

Ier nae volghet die dach zÿnre paſ
ſien In welcker paſſien alſo als hi
den ghehelen mēſche ſalich maecte
ſoe maecte hi van hem ſeluē een ſalige of
ferhande eñ ghaf zÿn alreheÿlichſte lichaē
ouer ÿmmers in alſoe groter pinē. eñ leet
ſoe grote vſmadenis eñ ōrecht. eñ zÿn ſiele
was vuolt eñ doerſtekē mit twierhāde mē
ſchelicke mededoghē. die beÿde ſeer groot
waren. Dat een was mitter ouer groeter
droefheÿt zÿnre lieuer moeder eñ der vrou
wen die ÿmmers omme ſinen willen in
groter droefheÿt waren. Dat ander was
dat hi mededoghē hadde in ſinē diſcipulē
die bÿnae in groter miſtroeſt vſtroÿt wa/
ren. In deſen vieren was dat heÿlige cru
ce ōs heren. Eñ dit heeft hi al omme ōs ge
ledē die wt zÿnder groter liefdē barmher/
tichz eñ mededoghē mit ōs hadde. Mer ſi/
ne pine eñ dat hem aēghinc dz had eÿnde.
als hi den vrouwē toe ſeide doe hi ter doot
ghinc draghēde ſine ghebenedide cruce. endē
dat eÿnde was ſeer cort eñ oec ſeer glorio/
ſe. want eerſt ruſte hi indē graue. ende cort
daer nae verrees hi. Eñ iſt dat wÿ begeerte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hebbē tot dier ruſtē eñ totter gloriē te comē ſoe ſullen wÿ weten dat wi ymmer ouer-mits vele tribulacien derwaert moetē wā deren. Eñ ten eerſten alſoe lāghe als wi in tribulacien zÿn ſoe dūctet ōs groet weſen conden wi totter ruſten comē recht of wÿ dan niet meer begherē en ſoudē. mer wi en ſullen niet ruſtē oec als wi ghecomē zÿn ī der begheerder ruſten vā beghinne. wāt dā ſullen wÿ begherē die verriſinghe ōſer lichamen. wāt ſoe ſegt die ſcrifte. Voert an ſo ſegt die gheeſt dat ſi ſullen ruſten vā al haren arbeÿden. Daer omme die ghene dÿe inden heer ſteruen die ſullen ruſten van al haren arbeÿdē mer vā groter begheertē to roepen en ſullen ſi niet ruſten. Wāt aldus houdet die ſcrifte. Onder dē throen godes ropē die ſielen die omme godes willen dē doot hebbē gheledē. Want al iſſet dat ſi nu niet en hebben daer ſi lidē van hebben ſi en hebben nochtās noch niet al dat ſi begherē te hebben eñ oeck mede dat ſi ghaerne hadden. eñ daer ſi ſeer grote ghenoechte in ſouden hebben. alſoe langhe hent tot dat nae dÿer ruſten die ſalighe verriſinghe volghe eñ nae den ſabbet die glorioſe paeſchdach come. Welck ōs wille ghunnen de ewighe almachtighe hemelſche vader. Amen ſegt allegader.

A M E P.

Hier eÿndet dat winterſtuck van ſinte bernardus ſermonen welc gheprent is te zwolle inder eren godes eñ zÿnre lÿeuer moeder maria. eñ oeck mede tot heÿl eñ ſalicheÿt alre kerſtenē mēſchen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hier beghint dat ſomerſtuck
van ſinte bernardus ſermo/
nen. puntelic eñ notabelick
ghetrāſlateert ende ouerge
ſet vten latine in dutſcher ſpraken. ter erē
godes ende zȳnder lieuer moeder maria.
Eñ oeck ſonderlinghe mede om leringhe
noot eñ heȳl alder kerſtē mēſchen ſalichz.
Ende tis ghoet te vermoeden ende het tis
inder waerheit alſoe dat ons heer doe hȳ
verreſen was vā der doot eerſtmael zȳnē
moeder beſochte eer hȳ hem ſinen enighē
anderē iōgheren opēbaerde ſegghēde tot
haer aldꝰ. Dicit leo de tribu iuda O moe/
der ſiet nv eñ merct hoe dz die leeu van iu
das gheſlachte heeft ȯwōnen.

Itē vā die grote eerwaerdige hoech/
tȳt vā paeſchē ſcriuet die heilighe honich/
vloedighe doctoer ſinte ber. iiij. ſer.

Hoe dat die edele leeu vā iudas ge
ſlachte criſtus ihesus onſe gheſontmaker
heeft ȯwōnen eñ zeghe gheuochtē.

Sermoen. I.

Die leeu vā iudas ge/
ſlachte heeft verwon
nen. Claerlȳcke dȳe
wȳſcheit heeft ȯwon
nē die boeſcheit. reȳc
kende vā den enen eȳnde tot den anderen
ſtarckelicke. eñ ſtrickēde alle dinghē ſuete/
licke. Aldus ſtaet daer nu gheſcreuen.
Dicit leo de tribu iuda. Die leeu vā iudas
gheſlachte heeft verwōnē. Hȳ verwan die
blaſphemie der iodē inden cruce. endē den
ſtarcken ghewapēden bant hi inden voer
burghe. ende hi vacht zeghe teghens dȳe
moghentheit des dodes. Du iode waer

zÿn nu dÿn ōhoeſche woerdē. eñ du boeſe
viāt waer zÿn nu die vātē dÿnre gheuan-
gheniſſen eñ waer is nu dat ōwinnē dÿes
dodes Die quade wroegher is cōfuÿs ghe
wordē die te rouen pleghet die is berouet.
eñ die doot diet aldus lāghe al beherē cōſt
eñ mocht verwōdert haer vā deſen mewer
moghētheit. Wat ſtondeſtu iode eergiſter
voer dē cruce eñ ſcuddeſt dÿn ſundighe ho
uet. wat waerſtu dē hoefde alre ghoedē mē
ſchē criſto ihesu mit dinē onhoefſchē woer
dē ſoe verdrietelick. ropēde criſtꝰ die conic
van iſrahel clÿmme neder vandē cruce. O
venÿnde tonghe. o boſewoerden eñ bedrie
ghēde reden. Du caÿphas du en ſprakeſte
niet een weynich hier voer doeſtu ſeÿdeſte
Tis noet dat daer een mēſche ſterue ende
alle volck niet en v̄ghae. Mer want dat
gheen loghen en was datſtu doe ſprakeſt
ſoe en haddeſtu die woerdē niet wt dÿ ſel-
uen. noch ſi en quamen niet wt dÿnre her
ten. Js hi een coninck van iſrahel hi clÿm
me neder vādē cruce. Dit zÿn ÿmmers dÿ
ne woerden of het zÿn meer zÿn woerden
die loghēachtich is vā beghine. Wāt wat
ſchÿnt dan daer nae te volghē dat hi nedē
climmē ſal is hi een coninck. ÿmmers hÿ
ſal dan meer opclimmen. Ghedēct di niet
du oude ſerpēt hoe cōfuÿs du in voertidē
van hem ghingheſt doeſtu dÿ niet en ver
ſcaemdeſt hem toe te ſegghē. Val neder.
Eñ oeck mede daer. Sich hier alle die rikē
vāder werlt die ſal ic dÿ gheuē wiltſtu mÿ
aenbedē. O du vmaledide ſathanas wat
woudeſtu hem gheuē. was hi ÿmmer nz
ſelue den alle dighē thoe behorē eñ en heeft
hi dÿ ſeluē niet ghemaket. Eñ iſt di vgetē
du iode datſtu hebſte ghehoert dat die he-
re ſal regnerē vāden houte. ſoe datſtu hem
voer gheenē coninc en willeſt houden om

dat hi bliuet indē houte. mer bi auōturen
du en hebſtes niet ghehoert. Wāt ten is dē
ioden niet mer dē heÿdenē gheboetſchapt
wāt daer ſtaet aldus gheſcreuē Segget dē
heÿden dat die heer heeft gheregneert van
den houte. Het was daer omme wel redē
dat die heÿdēſche rechter pÿlatus dē titele
op den cruce ſoude ſcriuē den die iodē ghe-
nen macht en hebbē te verwādelen al had-
dē zÿt ghaerne ghedaē. op dat niet als die
paſſie ōs heren hadde ghehindert ōſe verri
ſinghe te niet en ghinghe. Si riepē Js hÿ
een coninc vā iſrahel hi climme of vāden
cruce. ÿmmers wāt hi inder waerheÿt een
coninck is. ſoe en laet hi niet den titel zÿns
rÿckes eñ die roede zÿnre moghētheÿt en
legghe hi niet van hem. Wāt hi heuet den
ſtaf zÿnder moghētheÿt op ſine ſcolderen
als die ꝓpheet ÿſaÿas hadde gheprophe-
teert. Die ioden ſeÿdē tot pÿlatus. En wil
niet ſcriuen coninc der iodē mer dat hi ghe
ſegt hadde dat hi een coninc waer vā ioden
Pÿlatus ātwoerde. Dat ic geſcreuē hebbe
dats gheſcreuē. Sal dat gheſcreuē weſen
dat pÿlatus ſcreef eñ en ſalt criſtus nietes
volbringhē dat hi hadde beghōnen. Soe
ſegt die propheet. Hi heeftet beghōnē ende
hi ſal ōs ſalich makē. Si riepē. Ander mē-
ſchen heeft hi gheſont gemaect hem ſeluē
en can hi niet gheſont maken. ÿmmer iſt
dat hi of ghaet vāden cruce ſoe en macket
hi nÿemāt geſont Want als daer niemāt
ſalich noch gheſont en mach wordē hÿ en
volharde totten eÿnde toe. Hoe vele te mī
mach hi dan een ſalich maker eñ oec mē
de een gheſontmaker weſen die niets en
volhardet. Hi maket waerlickē ander mē
ſchen ſalich ende gheſont. Ende want hÿ
ſelue heÿl ende ſalicheÿt is. ſoe en behouet
hi ſelue ghene ſalich makinghe. Hi weet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ōſe ſalicheit eñ hi en wil niet dat ſine heÿli
ghe ſacrificie eñ offerhande ſonđ ſtat ſal
weſen O du boſe eñ quade hi weet
wel alledinḡ meninghen hi en ſal di ghē
oerſake daer thoe gheuē ons dat volherdē
te benemen dat alleen van gode wert ge-
croent Hi en ſal oeck niet ſtom makē die
tonghē zÿnder heiligher predikers die dē
cleinmodighē mēſchē pleghē te troeſtē ſeg
ghende tot enē ŷeghelÿkē En laet niet die
ſtede dz daer ſonder twÿfel nae ſoude ghe
uolghet hebben hadmen daer op wel ant
woerdē moeghē dat criſtus iheſus ſine ſte
de hadde ghelaten Want die ſinnen ende
die ghedachten der mēſchē zÿn altoes be-
reit totten quade. Du boſe du hebſte al
om niet dine pilen bereŷt inden koker eñ
die droefheit der diſcipulē maeckſtu noch
veel meerder mit dŷnē laſterlÿcken woer
den. Sÿ zÿn bŷnae miſtroeſtich enđ haer
vŷāden blaſphemerē eñ ſprekē laſterlÿcke
woerden. mer gheen vā beidē en ſal criſto
iheſu onſen gheſontmaker moghē deren
ſcaden of hinderen. Hŷ heeft daer eē an
der tÿt toe vercoren ſinen lieuen diſcipu-
len te troeſten eñ oeck mede te verblidē eñ
oec mede een ander tÿt ſine vianden ende
ſine wederſake wel te v̄wine. Hŷer binnē
v̄wÿſt hÿ ſine verduldicheit. ende hi toent
ſine grote oetmoedicheit. ende volbren-
ghet ſine ghehoerſaemheit enđ volmaket
ſine mŷnne. Mit deſen vier duerbarē peer
len ende ſchonen doechdē werden ſuuerli
ke v̄ciert die vier hornen des cruces. eñ de
godlicke minne is in dat ouerſte deel. die
ghehoerſaemheit aen die rechter ſide. enđ
die verduldicheit aen die luchter ſide. Die
wortel alder doechden die oetmoedicheŷt
is in dat nederſte deel. Ende mit deſen ga
uen is beghauet dat heilighe cruŷs ouer

mits die heilighe paſſie ons lieues heren.
want tot al den laſterlÿkē worden der io-
den was hi oetmoedich tot dier alōmeſte
pinen was hi v̄duldidich daer hi vā binnē
ouermits den boſen tonghē eñ menigher
hande blaſphemien eñ vā buŷten mitten
ŷſeren naghelen ſoe zeer ghewont eñ ghe
piniget wort Voert ſoe was die godlÿcke
mīne eñ liefte volcomen ī hem want hŷ
ſine ziele ſette voer ſine vianden Ende die
ghehoerſaembeit heuet hē volbrocht doe
hi mit neder geneichden hoefde ſinē heŷli
gen gheeſt op ghaf gehoerſaem al totter
doot thoe. Van deſen gauen eñ van deſer
glorien wouden ſi de heilighe kercke bero
uen die onſen here toe ſeiden Biſtu een co
ninck van ŷſrahel ſoe climme neder vādē
cruce. op đz hi ſinen lieuen ghelouigē niet
en ſoude weſen ene forme dier gherechter
ghehoerſaemheŷt eñ een exempel der ghe
waerder minnen eñ lieften noch zÿnđ gro
ter v̄duldicheit. noch een ſpieghel zÿnder
ſueter oetmoedicheit ſoe datmen wt ſou
de moeten doen wt den ewangelie die al
der ſuetſte woerden die zeer ſuet zÿn bouē
honich ende zeem die ōſe heere heuet ghe
ſproken. Niemēt en heuet meerder mine
ende liefden dan die ſine ſiel ſettet voor ſi-
nen vrienden ende die hi ſeide tot ſinē va
der Dat werck hebbe ick volbrocht dat
ghi mŷ hebbet ghegheuen om te doen eñ
dat hi oeck ſeide tot ſinē diſcipulen Diſ
cite a me quia mitis ſum et humilis cor
de Dat is ſoe veel te ſegghen Leert van
mŷ want ick ſaftmoedich bin. ende oet-
moedich van herten Ende iſt dat ick v̄he
uen werde vander aerden ic ſal dat al tot
mŷ trecken want dit iſt daer die quade en
de venÿnde ſcalcheit des ouden ſerpentes
des boſen duuels vanđ hellen drouich ō-

me is. dat die metalen ſerpẽt inder woeſti
nen op gheheuẽ is ouermits welckes aen
ſien die wõden al gheheel eñ ghãſelÿcken
ghenesen ſouden die hi hadde inden men
ſchen gheſteken. Wãt wt wiens rade qua
met anders dat pÿlatus wÿf tot pÿlatus
ſende doe õs heer voer hem ſtõt ten oerdel
eñ ſi ſeÿde. En wil ÿmmers niet veroerde
len deſen rechtueerdighẽ man wãt vele vi
ſionen zÿn mi vã hem voer ghecomẽ indẽ
ſlaepe. Eñ voerwaer dat en was gheẽ wõ
der wãt dat olde ſerpẽt die duuel beghã al
wat te twiuelen. Mer nu hi hãget aen dẽ
cruce nu beghint hi al wat te gheuoelen.
dat hi ouermics die crachtẽ des cruces ſal
verlieſen die heerſcappie die hi heuet ghe-
had ouer dẽ mẽſchẽ. eñ het berouwet hem
dattet hier thoe ghecomẽ is. Eñ die eerſten
daer thoe riet datmẽ onſen heer ſoude cru-
cen die gheeftet hem nu in dat ſi hem radẽ
ſullen te ghaen vãden cruce eñ dat ſi ſoldẽ
ropẽ Js hi een coninck vã iſrael hi gha ne
der vãden cruce eñ wi ſullen in hem ghelo
uen. O mÿn lÿeue broeders dit is
claerlicken die cloechey̆t des olden ſerpen
tes Dit is die loeſe vonck der gheeſtlÿcker
boeſchey̆t. Hi hadde õſen heer wel horẽ ſeg
ghẽ Jc en ben niet gheſent dan totte vlorẽ
ſcapen des huÿſes vã iſrael Eñ hi wiſt wel
hoe ſeer dat õs heer des volckes ſalichey̆t
begheerde. Hier omme ſoe leerde hi wt ſi-
ne grote boeſchey̆t die tõghen der gheenre
die õſen heer blaſphameerden dat ſi ſeggẽ
ſoudẽ Hi climme vandẽ cruce eñ wÿ ſullẽ
in hem ghelouẽ. recht of hi dan ÿmmers
neder ſoude climmen. want hi haer ſalich
hey̆t alſoe ſeer was begherede. Mer wat
driuet hi eñ wen ſoe wil die vermaledÿde
boeſe gheeſt bedrieghẽ. Den ghenen ſo wil
hi verſcalcken eñ ſonderlinghe oeck mede
bedrieghen daer hi ÿmmers niet teghens
en mach bedriuen. ende den die ſoen dÿer
boeſchey̆t niet en mach ſchaden Haer ÿdel
loſteniſſen en beruerẽ hem niet. Wãt hÿ
bekende wel haerder alre herten. oeck me
de en wort die alreſaftmoedichſte iheſus
niet beweghen tot toernichey̆t mit haren
onhoueſſchen woerden eñ mit haren õho
ueſſchen blaſphemien. Want ſi en meen-
den niet mit alle haren woerden dat ſi an
hem ghelouich woldẽ worden mer dat al
le õs gheloue die wÿ in hem hadden thoe
niet ſoude ghaen. Want als wÿ leſen dat
alle die ſalighe wercken godes volcomen
zÿn hoe ſouden wÿ moghen of konnẽ ge
louẽ dat hi god ſoude weſen die dat grote
werck õſer ſalichey̆t õuolcomelickẽ hadde
ghelaten Mer laet õs nu horen mÿn lieue
eñ ſeer gheminde brueders wat onſe ghe-
ſontmaker õs heer doer ſinen ꝓpheet hier
toe ſegghet. Verwachte mi ſegt hi hẽt tot
inden daghe mÿnre verÿſeniſſen die thoeco
mẽde is. Wiltu ghelouich worden ic hebbe
dÿ al veel meerder wercken ghetoent. Jck
hebbe vmenichuoldighet mine teÿkenen
eñ ic hebbe menich menſche vloſt eñ gezõt
ghemaket. ghiſter eñ oec mede eerghiſterẽ
mer huden hoertet mi toe dit tÿtlicke leuẽ
te eÿnden. En waren dat niet meerder tei
kenen datſtu ſagheſte die boeſe gheeſtẽ wt
ghaen vten beſeten menſchẽ. eñ dat die v
laemde mẽſchẽ op ſtonden van harẽ bed-
den dan of die naghelen wtſprõghen wt
minen handen eñ oeck mede wt minẽ voe
ten daerſtu mi mede hebbeſt ghenaghelt
aen den cruce. mer nu iſt die tÿt dat ic ſal li
den eñ niet wercken. Eñ alſoe als du voer
comen woudeſt ende ÿmmers niet te ver
gheues die tÿt mÿnder paſſien ſoe en mo
gheſtu oeck mede niet behinderen nu dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſi ghecommen is. mer die boſe ende ouerſpe
lende gheſlachten willen ymmers teyke-
nen ſien ende horen. mer hem en ſal andẽs
gheen teyken ghegeuen werdẽ dan dyes
propheten ionas teyken. Dat en is niet dz
teyken des neder climmens vã den cruce
mer het is dat teyken des verriſeniſſen vtẽ
graue. Ende al iſt myn lieue brueders dat
die ongeuallighe ioden dat teykẽ verſma
den. die ghuede kerſten menſchen õbliben
hem daer zeer vã. ende ſi ommehelſen dat
myt groter begheerten.

Uicit leo de tribu iuda. Die leeu vã
iudas gheſlachte die heeft verwõnen. dit
ionghe leuwẽwelpen is verwecket mitter
ſtemmen des vaders Hi is voert gecomẽ
vten beſloten graue dye vã der ghalghen
des ghebenediden glorioſen cruces niet cli
men en woude Of dat yet eẽ meerder tey
ken is dan ſi begherden dat late ic ons vrã
den ſelf oerdelen eñ bewyſen. mz alſoe gro
ten naerſticheit dat heylighe graft ons he-
ren bewaerdẽ eñ oeck thoe bezeghelden eñ
ridders daer by ſetten die dat bewarẽ ſou
den. Want deſe ſteen die op dat graft lach
die ſeer groet was daer die ghoede heilige
ynnighe ende deuote vrouwen vã claghe
den. den dede die engel of. doe onſe lyeue
here was verreſen. ende als inden ewãge-
lio ſtaet ſoe ſat die engel daer op alſoe dat
daer niet aen te twyfelen en is. onſe lieue
heer en verrees eñ ghinc vtẽ beſlotenẽ gra
ue. alſo als hy beholden zynder moedẽ iõc
vrouſcap op deſer elendiger werlt was ge
boren, ende oeck mede mit beſloten doren
nae zynder glorioſer verriſinghen in ginc
daer ſine diſcipulen te ſamen warẽ inden
huſe. Mer daer is noch eẽ andẽ ſtedẽ daer hy
mit beſlotenẽ doren niet wt ghaen en wol
de. dat was die kercker der hellen daer ſine
vrienden in waren. Want daer te brac hy
alle die yſeren poertẽ ende grindelen. ende
alle dat hem daer inden wege was. op dz
hy vrij wt leyden ſoude dat hi mit ſinẽ coſ
telen duerbaren bloede hadde verloſt vter
machten der quader venijnder ende boſer
vianden. eñ die ſcharen de wit ghemaket
waren ongehindert wt ghaen ſoudẽ. die
haer ſtolen hadden ghewaſſchen vanden
iõgen bloede dyes lammes. ende te mael
wit waren gheworden. Wãt wt vter ſiden
ons ghebenedidẽ verloſſers ihũ xpriſte die
mittẽ ſpere des ridders doer gheſtekẽ wert
liep mittẽ bloede oec water wt dat õs wit
maket Ende hi gheeft daer ghetuych van
dyet ſach. of die wit waren ghewordẽ in-
den bloede des ionghen lammekens. eñ
daer ſtaet oeck gheſcreuẽ aldus Et in ſan-
guine agni lauauerũt ſtolas ſuas. Si heb-
ben oeck haren ſtoelen ghewaſſen inden
bluede des lammekẽs. dat wit bluet had-
de als melc dat oec roet blinkẽde was. als
int boeck der mynnen ſtaet gheſcreuen.
Myn gheminde ſegt die bruyt is wit endẽ
blinkende roet wtuercorẽ onder duſende.
Hier om waſt dat die heilighe enghel die
een ghetuych was der verriſinghe õs herẽ
openbaerde in enen blinkẽden aenſichte.
Js dit nu niet ghenoch dye onredelijcke
balphemie der ioden mede verwinnen dz
hi dus verreſen is ende wt ghegaen wt dẽ
beſloten graue. den ſi ſoe ſpottelijcken toe
riepen daer hi hinc aen dẽ cruce. Js hi een
coninc der ioden hy climme nu neder van
dẽ cruce. Sy haddẽ doch dz graft mit veel
meerdẽ naerſticheit toe beſeghelt ombeſet.
eñ bezwaert dan ſi die naghelẽ hadden.

Aldus myn lieue bruedẽs heeft daer
om verwõnẽ die leeuwe vã iudas geſlach
te. ende heuet hier in dat hi aldus is. verre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſen ende wt ghegaen vtē graua veel meer
der wonder beweſen dan ſi begeerdē. Waer
teghēs machmē dit alre wonderlijcſte werc
der der verriſinghe onſes lieues heren ghe
lijcken. Wij hebben wel gheleſen van ſom
mighen anderen die vander doot verwec
ket werden. dat al voer bewijſinge waren
der verriſinghe ōs lieues heren. die noch/
tans ons heren verriſingen mit dubbeldē
voerdelen hoghe bouen ghaet. Ten eerſtē
dat die andere ſoe zijn verwecket vander
doot. dat ſi ymmers noch weder moeſten
ſteruen. Mer criſtus iheſus is alſoe verre/
ſen vander doot dat hi voert meer niet ſter
uē en ſal eñ die doot en ſal niet meer heer
ſcappie ouer hem hebben. Die andere dye
vander doot verwecket waren die zijn alle
weder gheſtoruen ende ſi moeten vā criſto
ten iongeſten daghē weder verwecket wer
den. Mer dat criſtus eens is gheſtoruē dat
is hy den ſunden gheſturuen ende dat hy
nu leuet dat leuet hi gode. ende hi leuet eñ
hy ſal leuen ind̄ ewicheit. Wel te rechte
daer om ſoe is criſtus een prins der verri/
ſinghe. die ſoe op verreſen is dat hy voert
meer niet ſteruen en ſal. Want hy is alleē
totter volcomender ſterkelicheit ghecomē
Soe als tughet die ſcrifte aldus ſeggēde.
Criſtus reſurghens ex mortuis iam non
moritur mors illi vltra nō dominabitur.
dat is ſoe ſegghen. Criſtus die daer verri/
ſende is vāder doot die en ſteruet nu voert
dan niet meer. noch hi en wert oeck mede
vā die doot niet meer beheert.

Noch iſter een ander pūt daermen
in mach bekēnen die ſonderlinghe glorie
der verriſinghe ons heren. Wye heeftet ye
gheweeſt die hem ſeluen heeft verwecket
Tis een onghehoert mirakel dat de doot
was. hem ſeluen verwecke vander doot.

ende tis een ſonderlinghe werck dat nye/
mant doen en can. nyemant tot enen toe
Helizeus de prophete verwecte enen dodē
mer enen anderen niet hem ſeluen. Want
ſiet hoe menich iaer heuet hi in ſinē graue
doot gheleghē ende hopet vā onſen here tē
iongheſten dage verloſt te werden die mo
ghentheit des dodes in hem ſeluen had v
wonnen. Hier om iſt dat wi vā al den an
deren ſegghen dat ſi verwect zijn vander
doot. mer vā onſen here ſegghē wij dat hy
verreſen is. want hij alleen mit zijns ſelfs
cracht is wt gheghaen wt den graue. wāt
in deſer ſaken heuet verwōnen die leeu vā
iudas gheſlachte. Hoe groet is ſine mo/
ghētheit ymmer wat en ſal hi niet moghē
leuende ende ſegghende tot ſinen vader.
Ic bin verreſen ende ick bin noch mit dij.
die alſoe moghēde heeft gheweeſt doe hij
was gherekēt mitten doden. mer wij ond
al den doden. Oeck heeft hi ſine verriſinge
ſinen vrienden niet vtoghen ouer den der
den daghe. op dat die propheet waerach/
tich ende berou gheuondē werde die voer
gheſproken had. Hy ſal ōs leuēdich makē
na tween daghen. ende in den derden da
ghe ſal hi ōs verweckē. Want het is beta/
melic dat alſo als dat houet voer ghegaē
is die ledē alſoe nae volggē ſoudē. Inder
galghē des cruces op tē ſeſten dach v loſte
hi den menſche. op den ſeuēden dach dat
hi hem inden beginne hadde gheſchapen.
des daghes daer nae hyelt hij ſinen ſabbet
ende ſinē vierdach inden graue. Als dat
werck was volbrocht dat hi voer gheno/
men hadde te doē. des derdē daghes daer
nae dat die eerſte dach is vand̄ weken ſoe
heeft hi verſchenē enē nyeuwē mēſche die
eerſte eñ die alre beſte der gheēder die ghe/
ſlapen hebbē. ende een vwinder des dodes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Soe ſullen wÿ oeck mede doen wÿe wÿ
zÿn die onſe houet nae volghen willen.
Alle deſen dach lanck in welken daghe wi
gheſcapen ende v̄loſt zÿn. en ſullen wÿ nz
op houden penintēcie te doen ende oeck
mede onſe cruÿs te draghen. en̄ ÿmmers
ſtarckelÿcken daer te volharden. ende ÿm
mers mede daer niet vā te ſceÿdē alſo als
onſe lieue heer onſe gheſontmaker en̄ on-
ſe verloſſer daer in bleef totter doot toe En̄
hÿ ſegt oeck mede aldus ſelf inden ewā
gelio. Qui perſeuerauerit vſq3 in finē hic
ſaluus erit. dat is te ſegghē. Wÿe dz daer
volſtandich en̄ volhardich bliuet hent tot
inden eÿnde toe die ſal gheſont werden.
Aldus mÿn lieue ende ſeer ghemīde brue
ders laet ons aldus pÿnen te doen ſo mo
ghen wÿ ſalic werden. en̄ laet ōs ſtarckelic
ke volharden hent tot dat die gheeſt ons
ſegghe dat wi ons ſullē ruſtē vā allen ōſen
arbeyden. Nÿemāt en ſullen wÿ horen.
noch vleÿſch noech bloet noch ghenē geeſt
die ōs dat wil raden vā den cruce te ſceidē.

Mer laet ons volhardende bliuen
in den cruce en̄ ſteruen in den cruce ſoe dat
wÿ mit ander menſchen handē daer van
werdē ghenomen en̄ niet vā onſer lichtuer-
dicheit ende onghestadicheit. Onſe hoeft
ihūs xp̄us namē van den cruce die heilighe
rechtuerdighe mānē ioſeph en̄ nÿcodemꝰ
mer die heilighe enghelen ſullen hem ghe
weerdighen ons vā onſen cruce te nemen
Op dat als wÿ manlÿcke voer bÿ hebbē
ghebrocht dē dach des cruces des daghes
daer nae dat is na onſer doot ſuetelic mo
ghen ruſtē ende ſalichlicke ſlapen indē gra
ue. en̄ verwachtē die ſalighe hope ende toe
coemſte der glorië des grotē godes. die ōſe
lichamē ſal v̄weckē indē derdē daghe die
dan ghelÿcformich ſullen weſen den lich-
hame zÿnder groter chaerheit.

Die vier daghen hebben doot gewe
ſet die beginnē te ſtinckē. alſmen leeſt van
lazarus dat martha zÿn ſuſter ſeÿde heer
hÿ ſtinket want hi heeft vier daghen doot
ghewecſt. Deſen vierden dach heb-
ben adams kÿnder ſelue gheuōden mÿn
lieue ende ſeer ghemīde brueders in criſto
iheſu onſen lieuen here dē ſi niet en haddē
ontfanghen. daer om ſtinckē ſi ende zÿn
hatelÿcke gheworden als beeſten die ver-
vuÿlt zÿn in haren drecke.

Die drÿe daghen daer wÿ voren vā
hebben gheſegt hebben wÿ ontfanghē vā
der ordinancien godes. als den dach des
arbeÿdes der ruſten ende der verriſinghe.
Den kÿnderen der menſchē en behaghet
niet deſe ordinaucie godes. mer ſi willen
harē dach voer ſetten ende oeck mede ver-
treckē te doen penetēcie. op dat ſi genoech
mogen weſen harē vleÿſchelickē welluſtē.

Mÿn lÿeue ende zeer ghamīde brue
ders in criſto iheſu onſen lieuen ende ghe
nadighen gheſontmaker en̄ v̄loſſer. ghÿ
ſultet weten dat dit en is niet die dach die
god ghemaket heeft. ſi zÿn vā vier daghē
daer om ſtinckē ſi. Dat heÿlighe dat gebo
ren is vander reÿder onbeulecter glorioſer
ende ghebenedider maghet marien. en be
kendt niet dē vierden dach. op den derden
dach is hi v̄reſen op dat hi ghene vuulin-
ghe ſien en ſoude. Soe als die heilige pro
pheet tughet ſeggende aldus. Nec dabis
ſanctū tuuz videre corruptionem. dat is
te ſegghen. Du en ſultſte dÿnen heilighe
niet gheuen te ſien enighe veruulighe.

Hÿer omme heeft verwonnen dÿe
leeu van iudas gheſlacht. Hi is een lam
ghedodet mer hi heeft verwonnen als een
grimmēde leeuwe. Die edele leeuwe brieſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſchet ende wie en ſal dan daer nyet beanx-
tet weſen. die leeuwe is die ſtarckſte vā allē
den anderen beeſten. die voer ghenē dyere
veruaert en is dat hem mach moeten.
Mer die leeuwe vā iudas gheſlachte daer
moghen ſi wel mit rechte voer vſaget we
ſen. die aldus riepen teghens dē ſeluē leeu
we. Regem non habemus niſi ceſarem.
Wy̋ en hebben ghenen coninck dan dē kei
ſer. Ende ſi moghen oec mede wel vuaert
weſen die ſeyden. Wy̋ en willen niet dat
deſe ouer ons regneren ſal. wāt hi ſal weđ
comē als hi zy̋n ry̋cke heeft ontfanghē. eñ
hi ſal dē quadē zeer qualike hādelen.

Wildi wetē dat hi weder comet als
hy̋ zy̋n ry̋cke ontfanghen heuet. ſoe merct
wat hi ſegt. Hy̋ ſegt aldus. My̋ is gheghe
uen alle macht indē hemel ende inder eer
den. Oeck ſpreect de hemelſche vader indē
pſalme. Eyſche vā my̋ ende ick ſal dy̋ ghe
uen die heyden tot dy̋nder eerfniſſen. enđ
tot dy̋nder beſittinghe die eyndē der eerdē
Du ſultſe haer regieren mit eender yſeren
roede. ende als een eerden vat ſaltſtuſe te
breken. Deſe leeu is zeer ſtarck mer hi en is
niet wreet. nochtan is ſine toernicheit ſeer
zwaer ende die toren der duuē is ōdrachlic
Dat brieſſchē deſes leeuwes is al vol voer
die ghene die hem toe behorē ende nz daer
en teghens. Die hem vreemde zy̋n die mo
ghen wel beanxtet weſen. mer iudas ghe-
ſlachte weſe bly̋de. Sy̋ weſen vrolic die dz
belyden aen hebben ghedaen. dē alle haer
gheheente ſegghen Here wye is dy̋ ghely̋c
Deſe leeu is van iudas gheſlacht dauids
wortel David beduut alſoe veel als beger
lic of ſtarck van handen te weſen. Enđ die
ſelue dauid ſegt. Al myne begheerte here
is voer dy̋. ende myne ſtarcheit ſal al tot
dy̋ bewaren Dauids wortel ſegget hi. wāt
dauid en is zy̋n wortel niet mer hy is da-
uids wortel. want hy dauid draghet ende
niet en draghet dauid hem.

Wel te rechte o heylighe dauid ſoe
hietſtu dynen zoen dy̋n heer te weſen wāt
du en drágheſte den wortel nz mer de wor
tel draget dy̋. ende die wortel dy̋nder ſtarc
heit ende dy̋nder begheerlicheit. Die leeu
van iudas gheſlachte heeft verwonnē. da
uides wortel. op te luycken dat boeck ende
te ontbinden die ſeuen zeghelen. Aldus
ſoe ſtaet daer gheſcreuen in appocalipſi.

Alle dyet niet gheleſen en hebben die le
rent. ende diet weten die ſullen dyes ghe-
dachtich weſen. Jck ſach ſeyde die heyli-
ghe ewangeliſt ſinte iohannes. in der rech
ter hant des gheens die op den hoghē thro
en ſat een boeck dat thoe beſeghelt was
myt ſinen zeghelen. ende daer en was nye
mant dye dat boeck op dede ende las dat
daer in gheſcreuē was. ende ic ſcreyde wt-
termaten zeer om dat daer nyemāt waer
dich gheuonden en wert den boeck op te
luken. Ende een van den oudeſten ſeyde
my toe. En wil niet ſcreydē Sich die leeu
van iudas gheſlachte heeft verwōnen. eñ
ick ſach Ende ſiet int midden des throens
ſtont een lam als oft ghedoot hedde ghe-
weeſt. eñ tlam quā ende nam dat boeck
vter rechter hant des gheens die indē troe
ſat. ende het loeck dat boeck op. ende daer
wert doe ouer grote bly̋ſchap ende oec me
de groten lof godes. Johannes dye
heylighe ewanghelist hoerde eē grimmen
de leeu. mer hy ſach een lammeken. dat
lam wert ghedodet. ende dat lam nā dat
boeck ende loect dz op. ende oeck mede ſoe
loect die leeuwe op. want die oude ſeydē.
Weteт dat dit lam dat ghedodet is dat is
des waerdich genoch. niet dattet ſine ſalt-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

moedicheŷt ſal verlieſen mer dattet ſtarc/
heŷt aen ſal nemen. ſoe dattet een lam ſal
bliuen eñ weſen een leeuwe.

Ick ſegghe noch meer mŷn lieue eñ
ſeer geminde broeders in criſto dat hi ŷm
mers oec mede ſelue is dit boeck dat nŷe/
mant opluŷken en mochte. Wie ſoldemẽ
dan vinden broeders die waerdich ſoude
moghen weſen dit ouergrote coſtele eer/
waerdighe boeck op te luŷcken als die hei
lighe man ſinte iohan baptiſt hem ōwaer
dich belidet te weſen hier thoe daer hi ſegt
aldus. Cuius nō ſum dignus vt ſoluam
corrigium calciamenti eius. Ick en ben
ſegt hi des niet waerdich dat ic hem ōtbin
den ſoude den riem van ſinen ſchoedeu.
daer deſe heilighe man ſinte iohãnes noch
tan ſoe groet was dat onder allen dẽ zonẽ
der wŷuẽ nŷmãt meerder geweeſt en had
de ſoe daer gheſcreuen ſtaet. Inter notos
mulierū non ſurrexit maior iohanne bap
tiſta Onder alle die zonẽ der wŷuen en is
ghene meerder op gheſtaen dan iohãnes
baptiſta Ende nochtans ſegt hi ſeluen al/
dus. Ick en bin niet waerdich den rŷem
te ontbinden zŷnder ſchoeden.

Lŷeue brueders die hoghe moghẽt
heit godes die is al gheſchoet hŷer toe onſ
ghecomẽ. die almachtighe godheit heuet
vleŷſch aen ghenomẽ. ende die ewige wŷſ
heit godes dŷe is tot ons neder gecomen.
mer beſlotẽ in enen boecke dat vaſt toe ge
ſeghelt was. Wãt dat die rŷem dŷer ſcoen
bant dat beſloten die zeghelen des bockes
Mer wat ſeggen wŷ vã deſen ſeluen zege
len Die drie crachten der ſielen. als die redẽ
die ghehoechniſſe. ende wille. ende oec me
de die vierhande ſamen ſettinge dies lich/
hames. nae den vier elementen ſoudemẽ
bŷ auonture wel bŷ deſen ſeuenen mogẽ

verſtaẽ. ſo dat wŷ daer wt moghẽ bekẽnẽ
dat daer niet en ghebrack an die gheware
menſcheit onſes lieuen ende ghenadighẽ
gheſontmakers. Oeck machmen
mede mŷn alder liefſte brueders bŷ deſen
voerghenoemden boecke dŷe menſcheŷt
ons heren verſtaen. ende dan voert ſueckẽ
die verſtandeniſſen deſer ſeuen ſlotẽ. Mŷ
dunct wel datmen ſeuen dinghen mach
vinden ouermits welken aldermeeſt ver/
borghen heeft gheweeſt inder formen des
vleŷſches de moghentheit godes. om wel
ke men dit boeck niet op luŷcken en moch
te. ende bekennen die godlŷcke wŷſcheŷt
die verborghen was inder menſcheit. Eñ
als mŷ nu voer comet ſoe zŷn deſe. Ten
eerſten dat zŷn moeder enen man was be
louet. daer mede bedecket was ſine ionc/
vrouwelŷcke gheboerte ende ſine alder pu
erſte ontfãgheniſſe. ſoe dat men eens ſme
des zoen hete weſen die al de werlt van nz
hadde ghemaect. Itẽ dŷe crancheit zŷns
lichames in welcken hŷ als een kint ſcreŷ
de. ende ſoech zŷnder moeder borſten. endẽ
hŷ ſlŷep. ende hŷ hadde alle andere gebrec
kelicheden ende oeck mede die noetdruf/
ticheden den menſchelŷcker naturen ſoe
dat die godlicke craft ende moghentheŷt
daer in al verborghẽ was.

Voert doe hŷ beſneden wort dat e/
ne gheſette boete was voer die erfſunden
ende ene medicine teghens die inghebore
ne ſiecte. Deſe medicine wolde hŷ ontfan
ghen die daer om was ghecomen dat hŷ
al onſe ſiecten ende alle onſe ſunden of ne
men woude. Item doe hi vloet in egiptẽ
voer dẽ coninck herodes doe en mochtmẽ
niet bekẽnen dat hi was een ghebenedide
zoen. des almachtighen ende ewighen go/
des. ende oeck mede een glorioes coninck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

der hemelen. Ende voert die drye becorin
ghen des boſen gheeſtes inder woeſtinen
op den pynnakel des tempels. ende oock
mede op den hoghen berghe doe die boſe
gheeſt dye vermaledide duuel onſen heer
onſen lieuen verloſſer toe ſeyde. Si filius
dei es dic vt lapides iſti panes fiãt. Biſtu
die zoen godes ſoe ſegghe dat deſe ſtenen
broet werdẽ. Ende daer nae ſeyde hi noch
eens tot hem. Si filius dei es mitte te de-
orſum. Iſt ſake datſtu die zoen godes biſ
te ſoe val hier van bouen neder. Xpriſtus
ihesus onſe ghesontmaker en dede ghẽ
van deſen op dat dit boeck ymmers beſlo
ten ſoude bliuẽ ende omme dat die boeſe
bedroghẽ ſoude werden. Ende hi was ſoe
zeer bedroghen. dat hyt vaſt meẽde te heb
ben dat ihesus criſtus een puer menſche
waer. ende ſine ouergroete verblinde ho-
uaerdie quam daer toe dat hi voert in de
derde becoringe niet en ſeyde byſtu gods
zoen. mer ſeyde aldus als tot enen puren
menſche. Si procidẽs adorauerit me hec
omnia dabo tibi. Alle deſe dinghẽ ſal ick
dy gheuẽ wiltſtu voer my neder vallẽ eñ
aenbeden my. ende hi toendẽ alle die rijc-
ken der werlt. Dat ſeſte zeghel myn
lieue eñ ſeer gheminde brueders daer dyt
coſtele eerweerdighe boeck mede beſloten
was is dat ghebenedide glorioſe cruys õ
ſes lieues heren daer hi aen hinc myt den
mordenaren die een heer is alder moghẽt
heit. Ende daer nae dat hi begrauen was
dat beſloet ende bezeghelde dit boeck ſeer
vaſte thoe. ende daer was gheen van alle
den anderẽ zeghelen daer dit boeck ſoe vaſ
te mede beſloten ende oeck mede toe ghe-
ſeghelt wert. ende alſoe bedecte dat waer-
de heylighe ſacrament. Want doe onſe lie
ue heer begrauen was doe en ſcheen daer
niet anders dan in miſtroeſte te vallen. ſo
dat ſommighe vanden apoſtolẽ ende diſ
cipulen ſeyden. Wij haddẽ ghehoepet dat
hi yſrahel verloſt ſoude hebben.

O myn lieue ende ſeer gheminde
brueders in criſto ihesu onſen here. Wye
en ſoude doe niet ſcreyen dat dit godlicke
boeck alſoe vaſte gheſloten was enđ daer
nyemant en was die des mochte op ſluy
ten. Mer en wil niet ſcreyen o du heilige
iohan. ende du heilighe maria en wil oec
meñ niet ſcreyen. Veer ſi alle we moet eñ
al die neuel der droefheit die gaet al te nz.
Verblijt v ghi rechtuaerdighe in den here
ende hebt glorie ghij alle dye gherecht zijt
van herten. Dat lam dat daer ge
dodet is dz is waerdich dit boec op te luyc
ken. Die leeuwe die op verſtaen is. ym-
mers ten laetſten dit boec is waerdich hẽ
ſeluen op te luycken. Want in dyen dat
hi op verrees vander doot ende dat dede
hy wt zijns ſelues crachte. ende nae dyen
daghen als hij voer geſegt hadde des ſine
vyanden een ghetuych zijn. Ende dat hy
in ſoe groeter glorien ende oeck mede mo
ghentheden verrees dat bewijſt openbaer
lijcke. dat alle deſe decſele ende ſloten enđ
oeck mede dyer ſeghelen willen des ende
niet van noede gheweeſt en hebben. ende
dat hy die dinghen niet van rechter natu-
ren zijns weſens en heuet gheleden. mer
dat hi wt zijnder godlijcker mynnen enđ
oeck mede wt zijnder groter lyefden hem
ghewaerdighet heuet die aen te nemẽ en-
de te lyden. Wat iſt datſtu iode ſoe vlijte-
lijcke den harden ſteen vanden graue toe
beſegheldeſt. Want deſe verleyder hadde
ghesegt doe hy noch leefde. Ick ſal nae
dryen daghen weder omme verriſen. Hij
mach voerwaer wel hieten een verleyder

mer niet tot ōſen argheſten mer tot ōſen
beſten. daer die ꝓpheet vā ſegt inder ioden
perſoen. Du hebſte mi heer verleÿdet eñ ic
ben verleÿdet Eñ du hebbeſt ſtarcker ghe/
weeſt eñ hebbeſt mi verwōnen.

In zÿnder paſſien heeft hi v vleÿdet
ghi vermaledide arme onſalighe ioden.
mer in zÿnē eerwaerdigher glorioſer ver
riſinghe is hi v te ſterck ghewordē ende
hi heuet verwōnē als een leeu van iudas
gheſlachte. alſoe als daer gheſcreuē ſtaet
ter eeren van zÿnder eerwaerdigher victo
rien Vicit leo de tribu iuda Die leuwe vā
iudas gheſlachte die heuet verwonnen
O ghi ōgheuallighe honden ghi verma
ledide ōghelouighe ioden dit is tot uwer
ſcanden eñ het is den ghoeden edelen ker.
ſten menſchen tot groter eerē. Wāt haddē
die ioden die deſen edelen leeu van iudas
gheſlachte bekent ſi en hadden nÿmm er
meer den gheweldighē coninc der glorië
ghecruÿſt Mer wat ſuldi nu doen Hÿ heef
tet voer gheſegt dat hÿ verrÿſen ſoude eñ
hi heeftet oec mede mettē werckē beweſē
Onderſuect naerſtelike dat zeghel eñ dat
ſlot des graues want het is open gedaē

V wert ghegeuen des propheten ionas
teiken want dat hadde hi v iudē ſelue toe
gheſegt Jonas die prophete als hi daer
vāden waluiſſe verſlint was ſoe ghinc hi
aen den derden daghe weder wt ſinē buÿ
ke eñ iheſus criſtus ōſe verloſſer die ſtōtop
des dorden daghes vter herten des aerdē
dat is vten graue Mer deſe is opēbaerli/
ke machtigher eñ meerrē dan ionas was
wāt hi hem ſeluen zeer minnelÿke wt den
buÿcke des dodes wt gheleÿdet is

Hier om ſullen die mannē vā nÿni/
uen teghens v inden oerdel ſtaen. eñ daer
omme ſullen ſi v rechteren weſen die den
prophete ionas onderdanich eñ ghehoer
ſaem waren eñ ghi den heere der prophetē
niet horen en woudet. Waer zÿn nu die
vſmadelike woerdē die ghi tottē almach
tighen ende den ghebenediden here ſpra/
ket. Hÿ climme neder vanden holte des
cruces ende wÿ ſullen hem ghelouē. Dat
zeghel des cruces woude ghi te ſchoren. eñ
ghi louedet dat ghi ſoe in woudet ghaen
totten gheloue Sÿet het is ghe open endē
niet gheſchoert ghaet nu in Anders wildi
nu niet ghelouen den die verreſen is. ſon
der twÿffen al hadde hÿ vanden cruce ge
ghaen ghi en ſoudet oeck hē ſonder twÿf
fel niet ghelooft hebben. Endē al waſt dat
ghi gheſchandalizeert wordet inden cruce
ons almachtighen ende ghebenedidē lie/
ues heren onſes verloſſers. als die heilige
apoſtel ſegt. Dat woert des heilighen cru
ces dat is den ioden ſcande. dat nÿeuwe
ende ongheboerde mirakel zÿnder verri/
ſinghen ſoude v billix ghetoghen hebben
Wÿ vinden inden cruce ſeer grote glorie.
ende dat is ons aldermeeſte glorie die o/
vermits den cruce ſalich makē die cracht
des almachtighen godes. ende volheit al
der dogheden als wÿ voer beweſen hebbē
Onſe deel dat moet weſen in die verriſe/
niſſe ons liefs heren iheſu criſti. Mer bÿ
auonturē oec die ÿmmers die alōmeeſte
die ſchandalizeert v. ende die ghuede roke
des leuens daer wi leuendich van werdē
is v een roke des dodes daer ghi van ſter
uet. Ende waer ſoe cormet dat wÿ ar/
beÿden. Want dat die oudeſte zoen die en
mach pipen ende oeck mede ſoe en mach
hi dat danſen niet horen. endē hi is nu zeer
toernich dat ons dat ghemeſte calf geſla/
ghen is. ende hi bliuet buÿten ſtaen ende
hÿ en wil in gheenderwÿs in ghaen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Itacꝫ epulemur ꝫ letemur in azimis ſin
ceritatis ꝫ veritatis. Dats te ſegghē. Laet
ōs dan inghaen vrolic weſende indē onge
ghiſtē broede der claerheẏt eñ der waerhꝫ.
Quia paſcha noſtrum immolatꝰ ē criſtꝰ.
Wāt onſe gheofferde paeſſchē dats criſtus
iheſus ons v̄loſſer. Mẏn lieue eñ
ſeer gheminde brueders nu bidde ic v laet
ōs mit groter liefdē ommehelſen die do/
ghedē die ōs indē cruce ōs heren gepreſen
zẏn. die oetmoedicheẏt die v̄duldicheit de
ghehoerſaemheẏt eñ die liefte. Laet ōs dā
oec mede aenmerckē wat ōs in deſer alre
hoechſter eñ glorioeſter hoechtẏt wort be/
uolen aen te mercken. Als p̄mmers indē
eerſten die verriſinghe ōs lieues heren ōs
v̄loſſers eñ ōs paeſſchēs. dats een ouergaē
of een v̄uaren. Wāt mẏn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders ghẏ ſult weten dat criſtꝰ
hudē niet alleen leuēdich en is ghewordē
mer hi is v̄reſen. hi en is oec niet weder ge
ghaē wāt die hoechtẏt die wi beghaen is
ghehieten paſcha dat een ouerghāc bedu/
det eñ niet een wederghāck. Eñ galilea
daer hi ōs ghelooft te ſien nae ſine v̄riſinge
en bedudet gheen wederghaē mer oec me
de een ouerghaē. Ic v̄moede datter
wel ſommighe vā v zẏn die wel mercken
wat ic hier mede meẏne. doch ſoe willē wi
dat mit corten woerdē wtſprekē op dat in
deſer groter hoechtẏt niemāt beſwaert en
worde vāder lāchedē ōs ſermoēs. Hadde
criſtus ōs verloſſer nae der paſſien des cru
ces weder omme in die onſalighe ſterue/
licheẏt deſes leuēs ghecomē ic en ſoude nꝫ
ſegghē dat hi ouer waer gegaen. mer dat
hi weder omme ghecomen waer. Oec me
de en ſoude ic niet ſegghē dat hi ouer ghe/
uaren waer in wat hoghers. mer dat hẏ
weder omme ghecomen waer in ſinen eer
ſten ſtaet. Mer want criſtus iheſus ons ge
nadighe eñ barmhertighe verloſſer hudē
te daghe p̄mmers ouer is gheghaē in een
nẏeuwe leuen ſoe noedet hẏ ons dat wẏ
oeck mede ouerghaen ſullen. eñ hẏ roept
ons in galileam. Want dat hi eens is ge/
ſtoruen dat is hi den ſunden gheſtoruen.
mer daer ſtaet noch aldus gheſchreuen.
Quod enim viuit viuit deo. dat is. Alle
dat hi no leuet. dat en leuet hi niet nae dē
vleẏſche mer hẏ leuet alleē gode.

Wat ſullen wẏ no ſeggen mẏn lie
ue eñ ſeer gheminde brueders in criſto ihe
ſu onſen here. vā dien die de eerwaerdige
glorioſe heilighe verriſenis ōs heren bero
uen van haren rechten name. die paeſſchē
is ghehietē. dē deſe heilighe hoechtẏt meer
ſchẏnt te weſen een wederganc dan een o
uerganc. Wẏ hebben in deſen voerghe/
ledē daghē om onſe ſundē gheſcreẏet. endē
ons ghegeuē tot compūxie. eñ oeck mede
tot bedinghe. ende tot ꝫwaerheit. endē tot
abſtinēcien op dat wẏ al onſe v̄ſumelheit
des ghehelen iaers in deſer heẏligher tẏt
mochten of waſſen ende verbeteren. Wẏ
hebben ōs ghepẏnt der paſſien ons heren
deelaftich te werden. eñ oeck mede ons te
verbeteren vā onſe ſunden. eñ wẏ zẏn p̄m
mers nu van nẏeuwes ghedoept in eenē
dopen der compūxien eñ p̄mmers ſonder
linghe oeck mede in eender dope der tra/
nen. Eñ oeck mede ſoe zẏn wi nu aldus dē
ſundē gheſtoruē waer omme ſullen wi nu
daer in weder leuen. Hebben wẏ alle ons
verſwimelheẏt nu in deſer heẏligher tẏt
beſcreẏet waer omme ſullen wẏ daer nu
weder in ghaen eñ ſullē nu weder omme
curioes eñ callachtich wordē. eñ oec mede
traech eñ verſumende als wẏ te vorē pla/
ghen te weſen. eñ vallen weder i ōſen oldē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſnoden leuen eñ ſunden. Idel eñ. vol ſuſ/
picien. eñ toernich. ende achterclappers. eñ
mit vele anderen ghebrekē ende ondoech
den beſmittet die wij nochtans alſoe ſorch
voldelijckē in deſer heiligher tijt beſcreuet
hebben Ic hebbe mijne voeten ghewaſſcē
hoe ſal icſe nu weder onreyn maken. Ick
hebbe mijnē olden roc wt ghetoghē. waer
om ſal ic hem dan weder aen trecken.

Lieue enď zeer gheminde brueders
dit en is gheē ouer varē. aldus ſo en mach
men niet comen ihesum criſtū onſen vloſ
ſer te ſien. dit en is oeck mede de wech niet
in welcken ons god die almachtighe ewi/
ghe heer ſinen lieuen heylgeuer thoenē eñ
openbaren ſal. Want ſoe wye dat weder
achterwaert omme ſiet die is onwaerdich
dat rijcke godes te beſitten.

Aldus ſo doen leyders die mynres
ende lief hebbers deſer werlt. die vianden
des ghebenediden heylighen cruces criſti
ihesu onſes verloſſers daer ſi te vergheues
dē naem van hebben ōtfanghē. als dat ſi
kerſten menſchen zijn ghehieten. mer ſi en
ſouden niet hyeten kerſten mēſchen. mer
quade kerſten. die alle die ghehele vaſten
dore verlanghen nae paeſſchē leyder alleē
daer om op dat ſi dan te bet ghenoch mo/
ghen weſen haren vleyſchelicken welluſtē
Mijn lieue ende zeer gheminde brueders
in criſto ihesu dat is alte zeer grotelijcken
misdaen. ende en laet ons ymmers alſoe
niet doen. Sij ſtuderen eñ leren hoe ſi ſun
dighen ſullē. dat veel argher is dā of ſi on
wetelic ſundighen. daer ſtaet gheſcreuen.
Student delicijs. Sij hebben ghenuechtē
eñ ſi hebben in welluſticheit. Ende op een
ander ſtede ſtaet oec mede vā alſulckē mē
ſchen. Cuius deus eorū venter eſt. Wiens
god is haer buyc Want ſi en begheren an
ders niet dan den buyck leckerlijckē te vol
len om dat hem haer leuen te bet luſtē ſol/
de welluſticheit eñ in vleyſſchelicken ghe/
nuechten. Mer wat volcht daer nae. Een
eyndeken ghoets leuens. ende dā daer na
die ewighe pyne der hellen Ende oeck me
de dicwijl der ioden vloet dat is armoede
int eynde. of hoe ouder hoe armer. ia oeck
mede dat huyſeken mitten cruce dat gaſt
huys. eñ oeck mede en valtet hem dicwijl
ſoe ghuet niet. mer ſi cleden die ghalghe.
of daer bij op een out rat. ende hem coemt
dan nae datmē ghemeenlic pleech te ſeg/
ghen. Qui plus wit theren quā ſua ploech
poteſt eren. Tūc ſequitur ſtelen. et poſtea
hanghen bij der kelen.

Mer mijn lieue bruedꝰs die bliſchap
deſer eerwaerdigher hoechtijt dye werdet
wat verdunckert mit deſer drouigher ma
terien. mer wy beſcreuen dat grote ōrecht
dat deſer heiligher hoechtijt wert ghedaen
dat wij niet verſwighē en connen. oec ym
mer der groter eerwaerdigher hoechtijt.

Aldus mijn lieue brueders is leider
die verriſinghe ons heren een tijt ghewor
den die ſunden te beteren eñ daer peniten
cie voer te doen. Want vā nu voert nu die
heilighe eerwaerdighe tijt van paeſſchen
ghecomen is nu werſchaptmen weď aen
ende drincken. ende onſcamelheit werdet
weder aen ghenomen. ende alleē dē vleyſ/
ſchelijcken begheerten ghefmē haren vrijē
ende ruymen ganc. recht of ōſe lyeue heer
ihesus criſtus hier ōme waer verreſen. eñ nz
om ons ſalich te maken eñ te vloſſen.

O ghij onſalighe menſchē is dit die
eer eñ oeck mede die reuerencie die ghij dē
ghebenediden almachtighē zoen des ewi
ghen godes uwen verloſſer doet. den ghij
ontfanghē hebt Ghij haddet hē o een har/

berghe bereydet. als dat hi in v comē ſou-
de ouermits byechten uwer ſunden. myt
ſuechten ende mit ſcreyden. ende oec me-
de mit caſtiē uwes lichames. mz almiſſen
te gheuen. ende anderen ghoeden werckē.
Ende ſiet nu hy̋ tot v comet nu verraet ghi
hem inden handen zy̋nder viandē iaghet
hem wederin wt. dien dat ghi uwe oude
boeſcheit eñ ſundē weder an nemet Wāt
het is onmogely̋c dz licht te wonē mitter
duyſterniſſen. ihūs xp̄s ōſe geſontmaker
mitter houerdien. mitter ghyerricheden
mit begheerten der valſcher boeſchedē. mz
hate der bruederē. endē oec mede mitter on
ſuuerheit. zc. En betaemtet hem niet alſo
wel waerdicheit eñ reuerenci te bewy̋ſen
als hi hem ghewaerdighet tot ōs te comē
alſt doet wanneer wy̋ ons tot zy̋nder heili
gher toecoemſt bereyden. En behoert dye
ty̋t zy̋nd verriſinghe niet ſo wel alle doech
den toe als der ty̋t zy̋nder paſſien. mer het
is openbaer dat ghi gheen vā beydē waer
dely̋cken en eert. Wāt woudi mit hem ly-
den ghy̋ ſoudet mit hem oec wel regnerē.
Ende dat ghi oec mede mit hē ſteruē ghy̋
ſoudet ſonder twy̋ffel oec mede mit hem
verriſen eñ opſtaen. mer het is oeck mede
openbaer dat ghi die oeffeninghe van der
voer gheledener vaſten ende der anderen
ghueder ghewoenten alleen wt gheuēlich
heit ende oeck mede vā drogher ghewoētē
ſonder ynnicheit hebt ghedaen ende daer
om ſal dat loen clein weſen dat ghi vā go
de daer van ſult ontfaen Hier om iſt oeck
als d̄ apoſtel ſegt dz veel mēſchē cranck eñ
ſiec werden. ende datter vele ſlapen inder
doot. Hier omme iſt dattet dicwil gheſcei
et datter ſeer veruaerly̋cke grote plaghen
ende ſteruinghe comen in vele landē ſon
denlinghe in deſen ty̋den. Wat wil ick ſeg

ghen Ghy̋ ouertreders ghy̋ zy̋t begrepen
in dyer naeuheit. Ick en ſegghe niet ghy̋
die ouer ghetreden hebbet dentvan herten
leet is. ende die v zeer ghaerne wilt beteren
mer ick ſegghet dē ghenen toe die in haer-
der quaetheiden willen bliuen. ende daer
toe noch meer quades willen doen. ende
gheen betrouwen en hebben. of ſi hebben
ſomwile wat betrouwes. mer ten is van
gheender waerden. die niet en willen ſcu
wen die oerſaken der ſunden. oec als ſi on
deruonden hebben dat quade daer men
wel van mach ſegghen dat hem luden de
vyant vander hellen in zy̋n nette beſtric-
ket heuet. Scuwen ſi niet mit alſulcker cō
ſciencien te ghaen tot onſen here. mit rech
te en ſullen ſi gheen deel mit hem hebben.
ende als onſe lieue heer ſelue tughet. ſi en
ſullen gheen leuen in hem hebben. Ten ſi
ſegt hy̋ dat ghy̋ eten dat vleyſch des men-
ſchē zoen eñ drincket zy̋n bloet ghy̋ en ſult
gheen leuen in v hebben. Ende dyet on-
waerdely̋c ontfanghē dat is tot harē oer-
del der verdomeniſſen. want ſi an oerde-
len niet te rechte dat waerde heilige ſacra
ment ons heren. Ghy̋ ouetreders gaet we
der tot uwen herten ende ſuecket den here
mit gheheelder herten ende hatet dat qua
de ende doet penitentie. niet alleen myt
woerden. mer wt al uwen herten ende oec
mede inder waerheden. Ende want dat
ſchy̋nt dattet den menſche nyet ghenoech
en berouwet dat hy quaet heeft ghedaen
die de oerſaken des quades nyet en py̋nt
te ſchuwen. endē dattet hem niet zeer en be
rouwet dat hy̋ ghedwaelt heuet dye oeck
noch ghenen leyſtman en ſuecket ſo ſi dat
een bewiſinghe uwes ſekeren ende gewa
ren betrouwes dat ghy̋ nv voert aen dye
oerſake der ſonden altoes py̋nt te ſcuwen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Anders iſt zeer te duchten mijn lieue ende
zeer gheminde brueders in criſto iheſu on
ſen here dat deſe eerwaerdighe heylighe
hoechtijt want ſi oec mede gheſet is in enē
val ende oeck mede in ene verriſinge veel
re menſchen v oeck verworpen ſal te mael
weemde vā criſto iheſu. Want ghij niet
en wilt ontfanghē zijn heilighe ſacramēt.
of onwaerdelijcke dat onfanghende iu/
das gheſellen werdet. daer van gheſcreuē
ſtaet. dat nae dijen dat hem ōſe lieue heer
onſe ghoedertirē gheſontmaker dz broet
hadde ghegheuen doe ghinck in hem die
boſe gheeſt ſathanas. Mer dat en gaet ōs
niet zeer aen mijn lieue eñ zeer gheminde
brueders die te oerdelen die veer van ons
verſceyden zijn. dan ſoe dat wijt moghen
beſcreyē. dat wij indē ſeluē ſtrick gheweeſt
hebben. daer ōs alleen die grote ghoederti
ren barmherticheit des almachtighen en
de ewighen godes wt heuet verloſt. daer
wij ſe ſien iammerlijcke in ghehoudē wer
den oeck immers mede bruederlijck mede
doghen mit hem hebben. Mer op dat wij
volcomelijcken gheheilighet ende oec me
de zeer veer vā deſer boſer ende quader ge/
woenten moghen gheuonden werden. eñ
oeck mede te mael niet after en blijuen in
der verriſinghe ons lieues heren van den
ghueden heylighen oeffeninghen die wij
inder vaſten an ghenomen hadden ſoe is
ons noet dat wij ons altoes pijnen voer/
waert te ghaen ende altoes toe te nemen.
Want ſoe wye dat nae diē dat hij ſine ſun
den naerſtelijcke beſcreyet heuet niet wed
en keert te ſuecken vleyſchelijcke of waer/
lijcke troeſtē. mer van daghe te daghē toe
nemet in enen ghueden betrouwen al tot
der groter barmherticheit godes. ende in
ghaet in ene nyeuwe ꝑnnicheit endē vroe/
licheit des gheeſtes. ende en werdet voert
aen niet alſoe zeer ghepzekelt van die ghe
hogheniſſe zijnder ſundē als hi ghenuech
te heuet ouer te dencken die ewighe loenē
die hi van gode hopet te verkrighē inden
hemel. die alſulck is die is mit chriſto ihū
verreſen ende hi viert te rechte die hoechtijt
van paeſſchen ende hi haeſt hem te comen
in galilea. op dat hi iheſum mach ſien.

Daer om mijn alder lyefſte brueds
wāt ghi mit criſto zijt op verreſen ſoe ſuect
ymmer dye dinghen die bouen zijn daer
criſtus is ſittende inder rechter hāt godes
almachtich zijns ewighē ende ghebenedi/
den vaders eñ hi ſmaket die dinghen dye
inden hemel zijn eñ niet die op der eerden
zijn op dat ghelijkerwijs als criſtus verre
ſen is vander doot tot glorien zijns vaēs
ghij v oeck mede pijnt te wanderē in nyeu
heit des leuens. ende wij van alder waer/
lijcker blijſcap. ende van allen troeſten de/
ſer werlt blidelic moghet ouerghaen van
den berou uwer ſundē totter bliſchap dier
heyligher gheeſtelicker ꝑnnicheyt. Dat hi
ōs allen moet ghūnē die wt deſer werlt is
gheghaē tot ſinen vader eñ hem ghewaer
dighet ōs nae hem te trecken in galilea.
daer hi ōs hem ſeluē wille thoenē die leuet
bouē al eñ is ghebenedijt indē throne

Hoe dat iheſus chriſtꝰ ōs gheſontma
ker ouermits dē heylighē kerſtē ghelooue i
onſen herten woent

Sermoen .ij.

Ic hebbē ōtfanghē vādē apoſtel
dat criſtus in ōſen hertē woent
ouermits den ghelooue. Waer
wt wij niet onbetamelijcken verſtaen en
moghen dat criſtus alſoe langhe in ons le

net als dat heilighe ghelooue in ōs is. mer
als dat ghelooue in ōs doot is ſo is in een/
der manieren in ons xp̄us oeck doot. Eñ
dat die ghelooue in ons leuet dat betughē
die wercken die daer thoe horen. als onſe
heer ſegt inden euāgelio. Die wercken die
mȳ mȳn vader ghegheuen heeft te doen
die gheuen ghetuȳch van mȳ. Ende dit
ouerdracht oeck mede dat die heilighe a/
poſtel ſinte iacob ſegt dat die ghelooue ſon
der wercken doot is in hem ſeluen Want
ghelȳkerwȳs alſmen oten berueren des
lichames bekennet dattet leuet. ſoe kekēt
mē wten wercken dat leuē des ghelouē

Aldus mȳn lieue endē zeer ghemin
de minlicke brueders is ōs lichames leuē
die ſiele. ouermits wercke dat lichām hē
mach rueren ende voelen. ende dat leuen
des gheloues is die mȳnne eñ lȳeft. Wāt
ouermits die mȳnne eñ lieft ſoe wercket
dat ghelooue ende het ruert hem. als wȳ le
ſen indē werckē der apoſtelē Dat ghelooue
dat ouermits der minnē ende dier lieften
wercket. Hier omme als de mine vcoldet
ſoe ſteruet dat ghelooue. Ghelikerwȳs als
die ſiele daer wt ghaet ſoe ſterft dat lichaē
Daer omme als du enen menſche ſietſte
die naerſtich is in allen ghoedē bequamē
werckē eñ ȳmmers oeck mede blidelicken
doet dat hem toe behoert te doen. ſo en der
ueſtu daer niet aen twiuelen dat ghelooue
leuet in hem. Wāt du ſieſte daer ghewaere
teȳkenē van mer het vallet wel ſomwȳlē
dat ſommighe menſchen mittē heȳligen
gheeſt beghinnē mer leyder dat nae mittē
vleȳſche eȳndē. Eñ wȳ wetē dz wel
mȳn lieue eñ ſeer gheminde brueders dat
die gheeſt des leuēs niet in hem en bliuet
Want daer is gheſchreuē. Mȳn gheeſt die
en bliuet niet indē menſchen inder ewich

heȳt want hi is ȳmmers al vleȳſch. Endē
en bliuet die gheeſt daer niet ſoe en is daer
gheen twiuel aen die minne eñ die lieften
en ghaet daer al gheheel te nȳet. Wāt dȳe
minne ofte liefte die is in onſer herten ge/
ſtort ouermits den heȳlighē gheeſt die im
mers ons luden is ghegheuē. Dat leuen
des ghelouē als wȳ te handes gheſeit heb
bē ſette hi inder minnē eñ lieftē. eñ tughet
dat die ghelooue wercket ouermits der mi
nen eñ lieften.

Jer wt machmēt merckē mȳn lieue
brueders dat als die troeſter die heȳ/
lighe gheeſt wech ghaet dat dan die mine
ſteruet wāt vādē gheeſt ſolde comē dat le/
uen. Voert meer is ſmakē nae dē vleȳſche
die doot daer en is gheen twiuel aen dat
die ghene daer wȳ ons van vbliden dat ſi
ſalichlick leefdē alſoe langhe als ſi de wer
ken des vleȳſches ouermits dē gheeſt do/
den dat ſi als doden te beſcreȳen zȳn als ſi
nae den vleȳſche leuen. Hier vā iſt dat wȳ
inden ſeluen apoſtel leſen. Jſt ſake ſegt hi
dat ghi nae den vleȳſche leuet ghi ſult ſter
uen. mer als ghȳ ouermits dē ſoetē troeſ/
ter die heȳligen gheeſt die werckē dȳes be
gheerlickē vleȳſches dodet. ſoe ſuldi leuē.
Wee di wie du biſte die ghelȳck willeſt we
ſen den hōde die wederloept tot dat gheen
dat hi eens wtgheſpoghē heuet eñ oec me
de der ſoghē die als ſi ghewallen is weder
wentelt inden modder. Jc en ſegghe niet
alleen mȳn lieue brueders van den ghenē
die oeck mede mitten lichaem weder ke/
ren in egipten van deſer warelt. ende oeck
mede die vleȳſchelicke eñ waerlicken ghe/
noechten ſuecken waer dat ſi comen. dȳe
dat leuen dȳes ghelouen dat die mȳnne
eñ lȳefte is niet en hebben. want ſoe wȳe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die werlt minnet ende lief heuet. en is de mÿnne godes niet in. Ende wÿe is meer doot te rekenen dan die vuÿr in ſine ſcoet draghet. das is die dootlÿcke ſonden he/uet in zÿnder cõſciencien ende en voelt dz niet. noch en is oeck mede daer niet voer beanxt. noch hi en pÿntet niet van hem te werpen. Sÿet nu hoe dat xpriſtus iheſus onſe verloſſer doot legt in den gra ue. ende dat ghelooue doot is inder ſielen Mer wat ſullen wÿ dan doen. wat deden die heilighe vrouwen die alleen, onder al ſine vrienden mit meerder mÿnnen ende lieften hem aen hinghen. Sÿ coſten ſal/ue op dat ſi comen ſouden eñ ſaluẽ iheſuz Sÿ en quamen niet om hem te verweckẽ vander doot. Brueders wÿ wetẽ dz wel dattet ons niet thoe en hoert vander doot te verwecken. mer conſten wÿ hẽ ſal uen dat behoerde ons van rechtes weghẽ toe. Op dat hi niet en ſtincke die alſulc is ende inder ſielen ſoe doot is. ende mÿt ſi/nen quade roeke die anderen mede dode ende op dat hi ſelue nz met allẽ en vuule.

Deſe drie vrouwen ſullen dan coe/pen haer ſaluen daer ſi den doden mede ſullen ſaluen. als dat herte. die tonghe. eñ die handen. Hier van iſt als ic vermoede dat ſinte peter drÿewerven van onſen lÿe uen heer onſen gheſontmaker wert gebo den. ons heren ſcapen te hueden. Recht of onſe heer tot hem woude ſegghen. Paſce oues meas. Huede mÿn ſchapen. eñ dat mit gheheelder herten. mit ghueden ſue/ten woerden. ende oeck mede mit guedẽ werckẽ. Huede haer ÿnnichlicke daervoer biddende. huede haer mit ſueter verma/ninghe ende oec mede mit ſcoender lerin ghe ende oeck ſoe ghaet hem voer mit ve/le ghoeden exempelen.

Ten eerſten ſal dat hert ende die ſiel bereÿden haer ſalue. dat is een mede do/ghende herte. daer na die naerſtighe min ne ende liefte der gherechticheit. ende ons deſen en ſalmen niet vergheten den geeſt des ghoeden onderſceÿdes Want als du ſietſte dat dÿn brueder ſunde doet al te hã des ſal in dÿ op ſtaẽ die ghoedertirẽ mÿn ne ende liefte des mededoghens als tot dÿen euen kerſten menſchen. wãt dat leer ſtu wt dÿ ſeluen. Hier van iſt dat die heÿ/lighe apoſtel ſegghet Ghÿ geeſtelicke mẽ ſchen leert alſulcken crancken inden geeſt der ſaftmoedicheit. ende ſich dÿ ſeluen an op datſtu ſelue niet becoert en werdeſt En de doe onſe lÿeue heer onſe geſontmaker wt ghinck tot zÿnder paſſien. ende droech zÿn ghebenedide heilighe cruce. ende hem en beſcreÿden noch niet al die gheſlachtẽ der eerden. mer ſommighe vrouwen doe keerde hi hem omme. ende ſeÿde hem toe O ghÿ dochteren vã iheruſalem en wilt ouer mÿ niet ſcreÿdẽ mer ſcreÿdet ouer v ſeluen eñ oec mede ouer v kinderen.

Merc wÿſlicke die ordinãcie zÿnder woerdẽ eerſt ouer v ſeluen. ende nae ouer uwen kinderen Sich dÿ ſeluen aen ende leert wt dÿ ſeluen medelÿden hebben mz anderen menſchen. Ende op datſtu an/der mẽſchen als des noet is cõſte beriſpen in den gheeſte der ghoedertiren ſaftmoe/dicheit. ſoe ſich di ſeluen ÿmmers aen op datſtu ſelue mede niet becoert en werdeſt. Mer wãt die exempelẽ alderbeſt lerẽ ende dÿepſt int hert prentẽ ſo ſende ic v tottẽ ol den vader die doẽ doe hi hoerde ſeggẽ dat daer eẽ van ſinẽ mede brueders gheſundi ghet eñ quaet ghedaẽ hadde. zeer bitterlÿc ken ſcreÿde eñ ſeÿde. Hi iſt huden morghẽ mach ict weſen. Die ſoe ſchreÿde op hem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſeluen meendi dat hi mitten broeder ghe
ne medeliden en hadde. Sulcke minnelic
ke mededoghē helpet menighē cranckē har
de zeer. Want een menſche die een ghuet
herte in ſinen liue heeft die ſchaemt hē als
hi ſiet dat een ander wt minnen eñ lieften
mit hem beghangen is. mer wat ſullē wij
doen als wij ſien dat ſommighe alſo hart
neckich zijn ende oeck mede alſoe ontſca
mel dat hoe ſi ſien datmē hē meer te moe
te gaet ende meer mit hē ſi lijdet hoe me
er onſe ghoedertierenheit miſbruijcken.
Ende iſt nijet reden dat alſoe als wij me
delijden hadden mit onſen crancken brue
der dat wij oeck mitter gherechticheit me
delijden ſullen hebben die wij ſien dat al
ſoe ontſchamelike verworpen wort. ende
alſoe onwijſlijcke vernoijt wert. Jck weet
dat wel is in ons enighe mijnne of liefde
tot gode wij en ſullens niet mit ghelijken
moede connen draghen dat god ende alle
doechde ſoe verſmaet ſal werden. ende oec
mede zeer verthoernt. Dit is die naerſtige
mijnne ende liefte der gherechticheit daer
wij mede ontſteken ſullen werden teghēs
die ouertreders. als wij ſien dat de gerech
ticheit godes ſoe zeer verſmaet werdet.
Het is nochtans behoerlijc dat altoes dat
ghuetelijcke mededoghen voerghaet wāt
anders ſoe te breken wij. als mit enen gro
ten ſtorm ende onweder dije ſchepen van
tharſis. eñ ſi te breken dat ghequetſte rijet
ende ſi doen oeck mede mijt allen wt dat
roeckende vlaſſche. Mer mijn lieue
ende ſeer gheminde brueders ghij ſult we
ten. dat als hē een menſche beijde can heb
ben. als ghoedertiren medeliden. eñ oeck
mede naerſtighe mijnne ende gherechtich
heit. ſoe iſt noch noet dat daer mede ſi dije
gheeſt der beſcheijdenheit. op dat hi mach
wetē die gherechte tijt wāneer dat hij een
ijghelijcke van deſen tween te wercke ſal
ſetten op dat die onderſcheijdēheit niet al
te ſamen en verdorue. Hijer omme ſoe
ſal onſe herte oeck mede hebben dē gheeſt
des onderſcheijdes op dat wij elck wijſlijc
ken ghebruijcken connen of moghen als
die tijt eijſchet. ende oeck mede zeer naer
ſtich weſen connen als dat noet is. eñ ver
gheuen. ende medeliden hebben des gheli
kes. Als wij leſen vanden ghoeden ſama
ritaen. die de tijt wel wiſte wanneer hi die
olije der ghoedertirenheit in ſtorten ſoude
ende wanneer hi den wijn der ſcarper neer
ſticheit te wercken ſetten ſoude. Ende op
dat ghij niet en durvet meijnen dat ic dit
eerſt gheuonden hebbe. ſoe hoert hoe dat
die heilighe propheet deſe dinghen vā go
de biddet ende oec mede nae der ſeluer wi
ſe als wij nu gheſegt hebben. Ghoetheijt
ſegt hij ende diſciplijn ende wetenheit leer
mij. Mer brueders waren ſullen ons deſe
ghuede doechden comen. Die eerde onſer
herten die en brenghet ſulcke vrucht vā do
echden wt haer ſeluen niet voert. mer ſi is
bereijder dijſtel ende doerne voert te bren
ghen. Hijer ōme ſoe is ons ſeer groet noet
dat wijſe copen Mer mijn lieue brueders
van wijen ſullen wijſe copē. Sonder twij
uel van dijen die ſegt. Coemt ende copet
ſonder ſiluer ende ſonder enighe boijtige
wijn ende melck ende op een ander. Veni
te cōmedite panem meum. & bibite vinū
quod miſcui vobis. dat is te ſeggē aldus.
Coemt endē etet mijn broet eñ drincket dē
wijn die ick v ghemenghet heb. Ten is v
niet onbekēt mijn lieue brueders wat die
ſueticheit des wijns meēt. Wat is dan dit
copen ſonder ſiluer ende ſondē enighe boij
tinghe. Onder den liefhebbers deſer werlt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

en pleechmen alſoe niet te copen. mer mit
den ghene die al die werlt ghemaect heeft
en machmen anders niet copen. want al
dus ſegt die propheet. Heer du biſt mÿn
god ende mÿnre ghuede en behoueſte nz.
Wat weder boetinghe ſulſtu o menſce go
de weder gheuē voer ſine gracie die ghees
dinghen en behoeft ende den al datter ge
ſchapen is toe behoert. Die ghoede gracie
godes wert gracelike te vergheues ghege
uen. ende alſinē ſoe copet. ſoe coeptmenſe
om niet. want dat wÿ daer voer gheuen
dat blÿuet veel bet onſe.

Aldus ſullen wÿ dan deſe drÿe ſal/
ues des herten copen mitten pennick on
ſes eÿghen willen. Ende als wÿ die laten
ſoe en verlieſen wÿ niet. ÿmmers winnē
wÿ veel. ende wÿ makenſe oeck mede be/
ter dan ſi was ſoe dat onſe wille ghemeē
werdet. die ons alleen ghegeuē was wāt
ghemeen wille dat is rechte mÿnne ende
lieft Aldus brueders ſoe copen wÿ ſonder
weder boetinge te ontfanghē dat wi ÿm
mers niet en hadden. ende dat wÿ haddē
behoudē wi oec mede vele bet. mer hoe ſo
ſal een mēſche medelidē hebbē mÿt ſinen
brueder die in ſinen eÿghē wille alſoe vaſt
ſtaet dat hi ÿmmers mit nÿemāt gheÿne
medelidē en can hebbē āders dā mit hem
ſeluen. Oec mede hoe ſal een mēſche dÿe
alleen hem ſeluē minnet en̄ lief heuet dÿe
gherechticheÿt minen en̄ die boeſcheÿt ha
ten. Hi mach licht wat venſen en̄ hem ſel/
uen bedrieghē. ſoe dat als hi wt ſonderlin
ghe liefte liefte of hate ghetoghē wort. hÿ
hem ſeluen dan dūcken laet dat hi wt broe
delicker medeoghē ghetoghē wordt tot
ghoedertirenheÿt of alleen wt minne oft
liefte der rechtuaerdicheÿt ghetoghē wor
det tot wreetheÿt.

Mer hets ghoet te bekennen hoe
veer die godlicke minne en̄ lieft is vſceidē
vanden eÿghē wille. wāt deſe twee zÿn ſo
recht cōtrarie teghēs malcander. Wāt die
minne en̄ lieft is ghoedertiren en̄ ſi en ver
blidet haer niet ouer die boeſcheÿt.

Nu voert vā deſen gheeſte des ghe
rechtē ōderſcepÿdēs ſoe wetē wÿ dat wel dz
hi nerghēt vā meer ōdōckert en wort ende
wtghedaen dan vāden eÿghen wille daer
dat herte des mēſchē mede ommegekeert
wort en̄ die oghē der rechter redē mede be/
ſloten wordē. Aldus mÿn lieue en̄ ſeer ge
minde brueders in criſto ihesu ōſen lÿeuē
heer ōſen ghebenedidē vloſſer en̄ gheſont/
maker. aldus ſoe ſalmē deſe drÿe ſaluen
des herten als minnelicke medeoghē en̄
naerſtighe minne der gherechticheÿt en̄ō
dē gheeſt des ōderſcheÿdes copē mittē pen
ninck des eÿghē willes. Lieue brue
ders ghi ſult oeck mede weten dat die ſal/
uinghe der tōghē zÿn oec mede drierhāde
als ſatich beriſpē. oueruloedighe vmanin
ghe. werckēde crafticheÿt dē mēſchen een
vinck vroet te makē. Wilſtu deſe ſaluē heb
bē ſoe coepſe vā ōſen here god ōſen vloſſer
Ic ſegghe datſtuſe ſalt copen ſonder enich
wederomme gheuinghen. ſoe datſtu ont
fangheſte dat ſeer ghoet is ende ſonderlin
ghe ÿmmers oeck mede niet en verlieſeſt
Coep ÿmmers daer omme vanden gebe
nediden ende almachtichſten ewighen he
re der heren ene gheſatighe en̄ eerbare ver
maninghe want het is te mael een groot
coſtel en̄ precioes ghoet en̄ oeck mede een
vanden beſtē ghauē des herē. dat oeck lut
tel luden of menſchen hebben. Want dÿe
eerwaerdighe heÿlighe apoſtel ſint iacob
ſegt dat der tonghen nÿemant en maech
temmē. Men vint oec mede veel mēſchen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

al iſt dat ſi ene ghoede meninghe hebben
eñ temael godlÿcken beroert wordẽ. dat ſi
nochtãs wel lichtelÿckẽ ſegghẽ dat zwaer
licken wort ghehoert. Wãt daer ſtaet ghe/
ſchreuẽ aldus. Volat irreuocabile v̈bum.
Dat woert vlieghet daer heen datmẽ nÿet
wederroepen en mach. eñ den ghenẽ ghe/
ſont maken ſoude diet hoerden Want als
ſi ſoe ſoetelic niet gheſeÿt en wordẽ ſoe ver
ſtoren ſi eñ wõden vele meer dan ſi geſont
maken Wãt die te voren v̈ſwimel eñ on/
achtſom waren die wordẽ hier võ onuer/
duldich eñ oeck mede ontſchamel. Eñ die
in onreÿnichedẽ der ſunde waren die wer
dẽ noch vele onreÿnder. eñ ſi keren hẽ oeck
mede tot boſen woerden omme hem toe
ontſchuldighen in haren quaden eñ boſer
ſunden. eñ als woedende menſchen en wi
ſen ſi niet alleen van hem die handt dÿes
meeſters die hem luden gheſont makẽ ſol
de mer ſi willenſe oeck mede biten mit ha
ren tanden. Daer zÿnder oec vele
die haer woerdẽ niet gherechte wel rat en
hebben mÿn lieue ghemindе broeders in
criſto mer ſi zÿn als recht of hem die tõge
inden mont ghebõden waer dat den ond
ſaten die ſi leren ſouden niets weÿnich en
hindert. Sommighe ander zÿnder die ge
noech woerden hebben mer ten is ſoe beq̃
me niet dat ſi voert bringhẽ. dattet nÿets
en ſmaket den ghenen diet horen. want ſi
en hebbẽ die gracie niet eñ daer omme ſo
en vorderen haerwoerdẽ niet.

Siet daer omme mÿn lieue ende
ſeer ghemindе brueders in criſto iheſu hoe
groet noet dattet is te copen võ hem daer
alle ghoet võ comet eñ alle ghoede weten
heÿt. eñ voer wien alle knÿen moeten bu
ghen. hemelſche aerthe eñ helſche. ſoe daer
gheſcreuẽ ſtaet Et dedit illi nomẽ qḋ ẽ ſup
om̃e nomen. vt in noĩe iheſu õne genu fle
ctatur celeſtium terreſtrium ⁊ infernoꝝ
Dats te ſegghẽ Eñ hi heeft hem enẽ naem
ghegeuẽ die ghaet bouẽ alle namẽ alſoe
als indẽ ghebenedidẽ naem iheſu alle kni
en moetẽ bughẽ. als die hemelſche. aertſce
eñ der helſcher mede. Laet õs daer omme
van hem roepẽ õſen broederen ſachtelickẽ
te v̈manẽ eñ een thoeulÿpen beq̃mer wor
dẽ eñ oeck mede dẽ mẽſchẽ vroet te maken
dat vroede datmẽ hem radet. Coep dã al/
le deſe mittẽ penninck des oetmoedighen
belidens ſoe datſtu eerſt bekẽneſt dÿns ſel
ues ghebrekẽ te beriſpẽ op dat dÿn broed
hem niet en ſtote aen dÿne ghebrekẽ. alſoe
datſtu hem een ſpieghel ſoudeſt weſen toe
ſundighẽ. daer omme ſoe ſalmẽ den ſteen
legghen vten weghe daer hem een andere
aen ſtoten mochte. Ic duchte eñ ic hebbes
ſeer groten angt dat die p̃latẽ der heiliger
kercken menighẽ õderſatẽ dẽ wech wiſen
te ſundighẽ mit haren boeſen eñ quaden
wercken wãt hem behoert toe dat ſi haer
õderſaten ſullẽ voerghaẽ in allẽ doechde/
likẽ eñ goddieſtighẽ werckẽ op dat hẽ dÿe
õderſaten alſoe ſullen nae volghẽ. mer de
blinde leÿet dẽ blindẽ eñ beÿde vallen ſi in
den graue. eñ ſi ſegghẽ aldus alſmẽ hem
beruſpet Iſt quaet dat wi doen dat en ge
louen wi niet wãt õs p̃latẽ eñ õs opper/
ſten die doent ſelue meer dã wÿ. ſi zÿn ge/
leert eñ wÿs waert ſake dattet ſundewaer
ſi en ſoudẽs niet doen. eñ als zÿs doen ſoe
moghẽts wÿ oeck wel mede doen.

Hier omme mÿn lieue eñ ſeer ghe/
minde brueders in criſto iheſu onſen lÿe/
uen barmhertighen eñ ghenadighen here
õſen verloſſer ſoe ſuldi weten dattet p̃m/
ners is te mael een ſeer groet ende een v̈
uaerlÿck ende wonderlick ſacrament een

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſiel vander doot te ōwecken ſich datſtu im mers daer niet onreyn toe en ghaeſte· can ſtu daer niet onnoſel toe comen. immers wāt du dat niet doen en canſte ſoe waſſce onder die onnoſele dyn handē eerſtu bidē graue coemſte ōs herē. want ouermits dē oetmoedighē belidē ſoe wortet al ghewaſ ſchē eñ ghereynighet Eñ dat waſſchen ſal dy voer onnoſelheyt ghereкēt wordē. op datſtu ōder die ōnoſele mogheſt ſtaen Eñ daer omme ſegt hi wyſlic die aldus ſegt Inter innocētes lauabo manus meas. Onder den ōnoſelen ſal ic myn hādē waſ ſchē.

Niemāt en ghae tottē dienſte des altaers mit ghemeynē cliederē mer ſo wye daer thoe ſal ghaē die trecket witten clederen aen. Daer omme wiltſtu ghaen tottē graue ōs heren ſoe waſſche dy eerſtē eñ worde wit eñ trecke aen die cleder ō glo rien op datmē dy mach ſegghē Du hebſte aenghetoghē belidē eñ cierheit. want daer biecht is eñ belidē daer is ſuuerlicheyt vo re den oghen des heren onſen ſalighē ver loſſers.

Bruedres dit ſegghe ick daer omme datmē die ſalue der tōghē dat is ma tighe beriſpinghe. wtulopēde ōmaninge eñ oec mede ghoede vroetmakinghe copē ſal mittē penninghe des oetmoedighē be lidēs. Mer wy leſen eñ wy ōderuider alle daghē die zyn leuen ōſmaet iſt dat ſine le ringhe oec ōſmaet wort. Hier omme ſal die hāt oec haer ſalue bereidē op dat wi vā den wiſen mā ymmer niet beſpot en wor dē. als die traghe dē dat groet arbeyt is ſi ne hāt aen ſinē mōt te bringhē eñ op dat hi ōs niet en ſegghe dē wy beriſpē. Du leerſte ander ludē leer dy ſeluē. Du leggeſt grote bordē die onuerdrachlick zyn op ander lu dē ſcolderē mer ſeluen en wilſtu enen vin gher daer niet aen ſlaen. Ic ſegghe v dat een ghoet exempel des werckes een leuen de ſermoen is Eñ ſoe makē wy enē ande ren alre eerſtvroet dat te doen dat wi hem leren als wi dat ſelue mittē werckē bewiſē dattet nut ghedaen is.

Hier omme myn lieue eñ ſeer ghe minde bruedres in criſto iheſu iſt oeck me de groet noet dat die hāt ſal oec hebben ha re ſaluen. die dit ſullē weſen ōtholdinghe vāden quadē eñ boſen ſundē indē vleyſche barmherticheyt tot ōſen euen kerſtē meſcē eñ goddieſtighe ōdulдicheyt. Hier vā iſſet dat die heylighe apoſtel ſegt ald9 Sobrie pie z iuſte viuam9 in hoc ſclo. Dats te ſeg ghē ald9 laet ōs ſoberlickē eñ rechtuaerde licken eñ goddieſtelickē leuē in deſer werlt Deſer dryen die zyn ōſer wanderinghē wō derlickē ſeer groet noet. wāt dat een als de ſoberheyt zyn wi ōs ſeluē ſculdich. dat an der als die gherechticheyt zyn wi ōs euen menſche ſculdich. eñ dat derde dats goddi enſticheyt dat zyn wi gode ſculdich. Wāt die onſuuerheyt doet die ſundighet in ſi nes ſelues lichaem eñ hi beroeftet van die ere der reynicheyt eñ hi oneert oeck mede zyns ſelues lichaem eñ maecket ōwaerdi ghe eñ oec mede ſeer onreyne.

Eñ want hi ymmers ende ſonder linghe is meynende ende hi neemt die le den criſti eñ verenichtſe mittē ouylen ghe meynen wiue Niet en ſegge ic alleen dat men onthouden ſal vander openbaerder onſuuerheyden die alſoe lelicken is. mer datmen onthouden ſal van allen welluſ ten des vleyſches. Sonderlinghe ſaltſtu ten eeeſten ſoecken deſe volcomē ontholdi ghe dieſtu dy ſeluen ymmers ontſculdich biſte. Want di en is doch nyemāt naerder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dan du dȳ ſeluē biſte Eñ daer nae ſoe doe
daer toe die barmhertichēyt dieſtu dȳnen
euen kerſten mēſche ſculdich biſt. want du
begheerſte ȳmmers mit hem behouden te
wordē. Eñ dan daer nae ſoe doe hier oeck
mede toe ōduldichēyt dieſtu god ſculdich
biſte. wāt du van hem begheerſte behoudē
te worden Wāt alle die ghene die godlȳck
willen leuen in chriſto iheſu die moeten ō
uolghinghe liden. eñ ouermits vele tribu/
lacien moetmen inghaen in dat ghebene
dide rȳcke der hemelen. Daer omme ſich
wel toe datſtu ouermits dȳn onuerduldi
chēyt niet ōloren en wordeſt mer alle dat
dȳ ouer comet dat pine dȳ te liden omme
des ghenen wille die noch alſte vele meer
gheleden heeft omme dinen wille. ende o
uermits wȳen dine ōduldichēyt niet on/
vruchtbaer en ſal weſen als de propheet in
den pſalm ſegghet Die ōduldichēyt der ar
men en ſal int eȳnde niet ōloren bliuē. Eñ
op een ander ſtede ſtaet gheſcreuē aldus.
In paciētia veſtra poſſidebitis aīās vrās.
In uwen liden ſuldi beſitten uwe ſielen.

Deſe ſaluen die der hant toe behorē
mȳn lieue eñ ſeer gheminde broeders coe
petmen mitten penninc der onderdanich
hēyt Want die ghewaare onderdanichēyt
die beleȳdet onſe wanderinghen eñ ōdiēt
vā gode gracie eens ſeer ghoedē hēyligen
leuēs Wāt iſt ſake dat die ōkeerde euwe ō
ſundē in onſen vleȳſche is gheuōden om
die ſunde der onghehoerſaemheit. Wie en
weet dat niet dat ouermits die doechde ō
ghehoerſaemhēyt ōs die doechde der reȳ/
nichēyt eñ der ōtholdinghe wort ghegeuē.
Si can oec mede die barmhertichēyt ſcic/
ken eñ ordineren. eñ ſi leert oeck mede wer
dichēyt. Mit deſen coſtelen cruden eñ
ſaluen ghanck tot hem daer die ghelouen
doot in is Mer willen wȳt te recht aenſien
hoe groet dat is ſulcken menſche die alſoe
doot is leuēdich te maken hoe quaet tot ſi
nen herte te comē is. dat ſoe beſlotē is mit
eenrehande ōharder ſtenichēyt eñ ontſca/
melhēyt. Ick meen dat wȳ oeck wel moe
ghen ſegghen. Wie ſal ōs den ſteen ofdoē
vanden inghāc des graues Mer als wi al
dus ſtaen eñ zȳn ſeer beghaen twiuelēde
omme die groethēyt des mirakels ſo ghe
ualtet ſomwilen dat die heer wt zȳnre ge
woenlȳcker ghoedertirenhēyt mit ſinen
godlȳcken oren ōhoert die begheertē ōſer
herten. ſoe dat hi ouermits die inwendige
ſtemme der godlȳcker crachtē die gheeſteli
doot was opſtae. Eñ ſiet die engel godes
eñ ene nȳeuwe vrolichēyt des aenſichtes
wort daer gheſien indē inghāc des grauel
eñ wt deſer blider vrolichēyt bekennen wȳ
dat hi is ōreſen die doot was. wāt wȳ ſien
dat zȳn ghebenedide aenſicht eñ al zȳn we
ſen ōwandelt is ſo dat hi ons ſchȳnt te no
den tot hem. eñ hi toent ōs ſeluē zȳn herte.
eñ hi worpt oeck mede van hem den ſteen
zȳnre voergheledēder ōhartheyt eñ ghaet
daer op ſitten. Eñ als dat ghelooue aldus
leuēdich is ghewordē ſoe toent hi ſeluē die
doeckē daer hi in was bewonden dat zȳn
die ſnoede tȳtlicke dinghen daer hi ī ruſte.
eñ daer hi die ghenoechte zȳns hertē ī ſette

Ende als hi aldus ȳmmers ſeluē
opent ende oeck mede belidet alle dat ghe
ne dat te voren in zȳn herte verborgē was
eñ oeck mede hoe hi hem ſeluen daer inne
begrauen hadde ſoe bekennet hi ende beli
det alle zȳns ſelues quaethēyden. recht oft
hi segghen woude aldus. Coemt ende be/
ſiet dit is die plaetſe daer die heer in ghe/
lēyt was.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Van menigherhande malaetſcap
Ende oeck mede hoe datmē een malaets
dat is eē ſundich licham ghuede remedÿē
ende medicinen gheuen ſal op dattet cure
ren ende gheſont werden ſoude vā der ma
laetſchap.

Sermoen.iÿ.

Helÿckerwÿs alſmen inder
medicinen des lichames eer
ſte pleghet te gheuen purga
tien. ende dan daer nae ſpÿſe die dē ſieckē
ende crancken menſchen nut zÿn op dat
dat lichaem eerſt ghereÿnicht werde van
alle den quaden en vuÿlen homorē daert
ſiecke ende ongheſont van was. op dat hē
dan ſmakē moghen ſpÿſe eñ dranck daer
ſi van leuē moeten. eñ dat ſi daer ghuedē
behaeghelÿcken ſmake in vinden.
Aldus mÿn lieue eñ zeer gheminde
brueders ſoe heuet oeck mede ghedaen de
meeſter ende gheſontmaker der ſielen. on
ſe lieue here iheſus chriſtus onſe oetmoedi
ghe eude ghoedertieren verloſſer. die al dat
hÿ inden vleÿſche op der eerden heeft ghe
daen of geledē. dat heeft hi al ghedaē om
ſalicheit der ſielen. eñ alle dat daer gheſcre-
uen is vā hem is tot onſer leringhen ghe-
ſcreuē. ſoe als die heilighe apoſtel paulus
tughet in zÿnder epiſtolen ſeggende ald9.
Quecumqꝫ. ſcripta ſunt ad noſtrā doctri-
nam ſcripta ſunt. Alle dat daer van gode
dē heer geſcreuē is. dat is ons al tot eēder
leringhen gheſcreuē. Ende daer om heeft
ons in ſinen leuen voer zÿnder paſſien ge
gheuen ſeuen purgacien oft reÿnemakin
ghen. ende nae zÿnder verriſeniſſen heeft
hi ons ſoe menighe ſpÿſe ghegheuen dÿe
beÿde ghenuechlÿc ende ſalich waren.

Onſe helizeus daer chriſt9 bÿ beteÿ
kent was gheboet datmen den namen ſe
uen weruē waſſchen ſoude inder iordanē.
die een nederganck bedudet. Want inden
nederganck ons liefs heren iheſu criſti on
ſes ghoedertieren verloſſers dat is in dÿe
oetmoedighe wanderinghe die hÿ in ſinē
leuen voer ſine paſſie bewiſede werdē wi
ghepurgeert. ende hi is ōs in allen dinghē
als in woerdē ende oeck mede in wercken
voer gheghaen in alrē oetmoedicheÿt. om
dat wÿ hem daer in ſouden na volghen
ende dat wi ÿmmer ſouden ſcuwen die v
maledide ſtinkende houerdie. want beſiet
wat die houerdie heuet ghedaē. die houer
die heeft neder doen vallen vten hoghē he
mel lucifer mit ſinen gheſellen. dat die al-
der ſchoenſte enghel was vā den hemelrÿc
ke. die houaerdie heuet oec mede onſe eer-
ſte ouders adam ende eua vten aertſchen
paradiſe hÿer in dat arme dal der tranen
deſe werlt. ſo dat wÿ dat noch alte te ſamē
wat dat ōſer is daghelicrs miſgheldē moe
ten Ende dat onſe heer is geweeſt oetmoe
dich dat bewiſen wel ſine werken. eñ oeck
mede ſegt hi ſelue aldus. Deſcite a me. qꝛa
mitis ſum et humilis corde. dat is te ſeg-
ghen aldus. Leert van mi wāt ic ghoeder-
tieren ende oetmoedich bin vā hertē
Mer mÿn lieue ende zeer gheminde
brueders in criſto iheſu onſen gheſontma
ker ghÿ ſult oec weten dat wÿ werden ge
ſtarcket in die verriſinghe onſes lieues he
ren ihū criſti eñ oec mede indē viertich da-
ghen die hi nae zÿnder verriſinghē leuede
werden wÿ mÿt ghenuechlÿcker ſpÿſen
gheſpÿſet. Brueders wÿ waren in ſeuen
manierē becommert mitter valſcher qua
der mallaetſchap der groten houaerdien.
als in eÿghendom der tÿtlÿcker ghoeden

in glorie ende blÿſcappē der clederē in wel
luſten des vleÿſches. eñ voert in twee ma
nieren inder herten. eñ oeck mede in twee
manieren inden mōde. Deſe eerſte ma
laetſchap machmen wel oec hiete die ma
laetſchip des huÿſes dat is dat wÿ ghaer-
ne rÿck waren in deſer werlt. Vā deſer wer
den wÿ ghereÿnicht als wÿ ons waſſchē
inder iordanen. dat is in criſtus nedergaē
Want daer vinden wÿ dat hi doe hi rÿcke
was om onſen wille a[illegible]is ghewordē. eñ
hi is hier neder ghecomen vā de ōtſpreke-
lÿcken rÿcheiden des hemelſchen rÿckes.
ende doe hi hÿer in dit arme dal der tranē
deſe keÿtiuighe werlt was. doe en wolde
hi niet hebben vā deſen armē ende ſnoden
rÿcheden deſer eerden. mer hi quā in alſoe
groter armoedē dat doe hi eerſten was ge
gheborē die cribbe zÿn bedde was daer hÿ
in wert ghelegt. want inden ghemeÿnen
huÿſe gheen bequamer ſtede en was dat
ghebenedide kÿndeken in te legghē. Endē
wel te rechte waſt dat hi nae ſeÿde. Regnū
meum nō eſt de hoc mūdo. mÿn rÿcke dz
en is niet vā deſer werlt. Wÿe en weet dat
niet dat des menſchen zoen ihesus criſtus
niet ſoe vele en hadde daer hi zÿn hoeft op
ruſten mochte. ſoe hi oec wel bewÿſt aldꝰ
ſegghende. Die voghelken die hebbē neſtē
ende die voſſen hebben hollen. mer die zoē
des mēſcē en heuet niet daer hÿ zÿn hoeft
op legghen mach te ruſten.

O lieue ende zeer gheminde brueders
die te rechte in deſer iordanen ghedoepet
waer hoe ſoudē hi moghē begheren die rÿc
heden deſer werlt. Waerlÿcke ſoe iſt ene
grote wanwiſe die oec mede alte groet is.
als dat een ſnode wormken ſal begheren
rÿc te weſen. om welkes wille die almach
tighe god eñ de ghebenedide heer der herē
ihesus criſtus onſe gheſontmaker arm is
ghewordē. Item bÿ der malaetſcap
der clederen machmen verſtaen die pom-
poſe eñ houaerdighe ÿdelheit die de men-
ſchen hebben in haren clederen. Van dÿer
malaetſcap werdeſtu ghewaſſcen als du
aenſietſte dat criſtus ihesus onſe gheſont-
maker die een heer der heren is. in ſnoden
doeckeren wolde werden ghewonden. eñ
oeck dat hi was verſmadeniſſe der mēſchē
ende een verworpinge zÿns eÿghen volc-
kes. Vander malaetſchap des lichames
werden wÿ ghereÿnighet in criſtus iheſꝰ
vernederinghe. als wÿ mÿnnelÿcken aen
dencken ſine paſſie. ende wÿ ōs dan daer
wt ſcamen te volghen eñ oeck te volbren-
ghen die welluſten ōſes vleÿſches

Item inden mōde alſoe als wÿ ghe
ſegt hebben ſoe is twerehāde malaetſcap.
Want gheſciet daer wat dat ons cōtrarie
is. ſoe murmureren wÿ. ende die woerdē
der onuerduldicheit die vloeÿen wt gelÿc
etter vter lazarien. Ende vā deſen werden
wÿ ghereÿniget als wÿ dē aēſien de als eē
ſchaep gheleÿdet was totter doot eñ ſinen
ghebenediden mont niet op en loec eñ doe
hi vermaledÿt wort niet weder hi en vma
ledide eñ doe hi ſoe ouer grote pÿne leet en
dreÿgede hi hem ludē niet weder dÿe hem
pÿndē. Mer alſt ons wel ghaet eñ wÿ in
voer ſpoede zÿn. ſoe doen wÿ teghens den
ghenē die ſeÿde. Hÿ en is niet die beſte die
hem ſeluen priſet. want wÿ en priſen ende
en voert ſetten ōs ſeluen niet in veel ÿdul
dicheden. mer in dwaſer vermetelhedē. eñ
aldus werden wÿ dan beſmit mitter ōreÿ
der malaetſchap der houerdigher eñ ōme
tender woerden. Ende op dat wÿ daer vā
ghereÿnicht moghē werden ſoe ſullen wÿ
ons waſſchen in deſer iordanen. eñ ſullen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

den nae volghẽ die zÿns ſelues glorie nz
en ſochte. mer die glorie des gheens die hẽ
gheſent hadde. Eñ daer omme als die du
uelen riepẽ wt den beſetenẽ mẽſchen dat ſi
wel wiſtẽ wie hi was ſoe gheboet hi hem
te ſwighẽ. Eñ den blindẽ den hi ſiende ghe
maect hadde ũboet hÿt dat ſi des niet ſeg-
ghẽ en ſoudẽ   Inder hertẽ is oec me
de tweerhãde malaetſchap. als eÿghẽ wil
le eñ oec mede eÿghẽ wÿſheÿt. Mÿn lÿe-
ue eñ ſeer gheminde brueders in criſto ihe
ſu õſen here dit zÿn beÿde alſte quade laza
rien eñ ſo vele zÿn ſi quader als ſi meer võ
binnẽ zÿn dan võ buten. Eñ dat hiete ic eẽ
eÿghẽ vrien wille te weſen die niet gemeẽ
en is mit gode eñ mittẽ mẽſchẽ mer alleẽ
een eÿghẽ wille is. als die mẽſche wat be-
gripet dat hi wil. niet wãtet die eer godes
is. of dattet õs euẽ mẽſche mach dÿenen.
mer dattet een mẽſche alſoe begripet ende
oeck mede ÿmmers alſoe wil hebben hÿ
er is die godlÿcke liefde eñ mine recht cõ-
trarie toe dat god ſelue is. Deſe heeft een
ſtadighe viantſchap teghẽs gode den ewi
ghen here eñ enen wredẽ ſtrÿt. Want wat
hatet god inden mẽſchẽ of wat pÿnt ende
caſtidet hi meeſt dan die eÿghẽ wille

Laet dan achter dÿn eÿghẽ willen
eñ daer en ſal gheen helle weſen wãt waer
in ſal dat helſche vuÿr barnẽ anders dan
inden eÿghẽ wille. Oeck nu als wÿ colde
of hõgher oft anders wat lidẽ wat iſt dan
dat õs wee doet anders dan die eÿghene
wille. Want dat wi willichlic eñ ghaerne
doen of liden dat en dunckt õs ÿmmers
gheen pine noch arbeÿt weſen. experiencie
dat mach een ÿghelickẽ in hem ſeluẽ wel
beſeffen eñ beuoelen. Eñ iſt dat wÿt gheer
ne lidẽ ſoe is die wille al ghemeen mer ſo
is noch daer al wat crãcheÿt mede des eÿ
ghẽ willes. eñ die doet õs noch pine eñ ver
driet liden hent ſi te niet ghaet. Want dat
hiet õs wille te weſen daer wÿ õſe cõſentẽ
eñ volboert toe gheuẽ. eñ daer hem die vÿ
en wille toe keert. Mer deſe gheneÿghelÿc
hedẽ eñ begheerlichedẽ daer wÿ teghẽs on
ſen wille in ghehoudẽ wordẽ dat en is ghe
ne wille mer het is een crãcheÿt dies willẽ

Och mÿn lieue eñ ſeer gemide brue
ders mit hoe groten õwoetheit die eÿghẽ
wille vechtet teghẽs dẽ ghebenedÿdẽ here
der moghẽtheÿt dat ſullen horen eñ vruch
ten die knechtẽ willen weſen haers eÿghẽ
willes. Ten eerſtẽ ſoe ontrecket die eÿghẽ
wille haer ſeluen god den here eñ ſi en wil
le van hem niet beheert weſen dẽ ſi van ha
ren rechtueerdicheÿts haren ſcepper ÿm-
mers onderghedaen ſoude weſen. Mer
dit onrecht en is haer niets ghenoech ſi en
ghaet noch al vele veerder. wãt ſo vele alſ
in haer ſoe beneemt ſi god al dat ſi heuet.
Want wat mate ſet die wille eñ de behoer
licheÿt des mẽſchẽ. Sien wÿ niet dat dÿe
menſchen die wat gheldes winẽ mit woer
keren dat ſi alle die werlt ghaerne winnẽ
ſouden haddẽs zÿs macht. Ic ſegghe dat
mit ghoet betrouwẽ dat enich mẽſche die
op ſinen eÿghẽ wille ſtaet alle die warelt
niet ghenoech weſen en ſoude. mer ofte ſi
haer mit deſen aertſchẽ dinghẽ lieten ghe-
noeghẽ eñ niet woedende wouden weſen
dat vuaerlick is te horen teghẽs dẽ ewigẽ
ſchepper die hem mit ons ghemaket hett
eñ dẽ wÿ oeck mede van rechs weghẽ zÿn
ſchuldich ghehoerſaem te weſen. eñ ſonder
linghe õſen wille te ſetten in ſinẽ wille.

O mÿn lieue eñ ſeer ghemide broe
ders eñ vrienden criſti iheſu onſes geſont
makers en zÿn wÿ deſen ãlmachtighẽ he
re niet ſculdich ſeer lief te hebbẽ eñ te doen

dat hem belieuet. die ons ſo vele ghedaen
heuet om onſen wille gheboren eñ gheſtor
uen is. ende ons die poerten der hemelen
heuet gheopent die langhe tijt gheſloten
waren Jc vermoede ende het is oec waer
ende het ghesciet alle den dach. Als dat eē
menſche die een cleyne aertſche ōghanc/
kelijcke ghifte ontfanghet van enen an/
deren menſche. ſoe ontſiet hi hem ende hij
ſtelt tot hem grote hertelijcke liefde. Ghe/
lijckerwijs als een here enen dyener heeft
ſoe is hem dye dyenaer tot ſinē wille eñ
hi vreeſten ende hi ſtudeert nacht eñ dach
hoe dat hi ſinen here behaghen ſal. op dat
hi ſinen dyenſt mach behouden of van hē
enen anderen ende beteren te vercrighē.

Nu dan mijn lieue brueders dienē
wij aldus enen ſterfelijcken here om ene
cleyne verghankelicke ſake die hi ons ge
uen can hoe vele te meer ſoe ſullen wij hē
ontſien die onſterfelijc ende ewich is. eñ
die ons al goet geuet dat wij hebbē lijf eñ
ſiel. ende voert al dat wij ghebruyckē. Eñ
dat meer is iſt dat wij hem ontſien eñ lief
hebben hij ſal ons gheuen grote ōuergāc
kelijcke ende ewighe dinghen. Hyer om
mijn lieue ende zeer gheminde brueders
laet ons den onſterfelicken heer ontſien
ende niet den ſterfelicken here. Wāt ſi en
cōnen ons niet geuen noch nemen anders
dan dat ſterflic is. ſoe onſe heer ſinen apoſ
telen thoe ſeyde. Nolite eos timere qui
corpus occidūt. animam autē nō poſſunt
occidere. En wilt niet vreſen den ghenen
die dat lichaem doot ſlaen. want die ſiel
en moghen ſi dat niet doden. Mer nv
zijn deſe liefhebbers deſer werlt alſulc dat
alſoe veer alſt in haer is ſoe wil haer eygē
wille oeck god te niet maken. Want dat
waer te mael zeer een groete begheerte dz
god haer ſunden hyet en ſolde connen of
moghen wreken ende pinighen. of dat hi
haer niet en ſoude willen wrekē of dat hij
onſe ſunden niet en wiſte. Aldus wert
haer wille dat hi gheen god en ware. ofte
weſen en ſoude. Want ſo veel alſt in haer
is ſoe wouden ſi dat god die heer ōmach
tich waer ofte onrechtuaerdich ware. En
is dit nz ene zeer wrede boeſcheit mijn lie/
ue ende zeer gheminde brueders die won
derlijcke ſeer is te hatē. die dat wil dat die
macht godes ende die gherechticheit go/
des ende oeck mede die wijſcheit godes al
te ſamen te niet ſoude ghaen.

Dit is wel een wrede ende quade
beeſt eude eē al te ſeer quadē dyer. een gryp
pende wolf ende oeck mede een alte ſeer
boeſen leeuwinne. Dit is een alte on
reyne malaetſchap der ſielen ende het is
groet noet datmen haer of waſſche in de
ſer iordanen. ende ons den pinen nae te
volghen die niet en was ghecomen om/
me ſinen wille te doen. mer den wille des
gheens die hem gheſent hadde. die oec ſei
de doe aenſtaede was ſine paſſie. Vader
niet mijn wille mer uwe wille gheſcyede
Die malaetſcap der eyghēder wijſcheit de
is alſo veel ſcadeliker als ſi ōborghēder is
eñ hoe eē mēſche daer meer mede beſmet
eñ oeck mede beſiect is. hoe hij hem ſeluen
gheſonder houdet te weſen.

Die paſſie ōs heren is der gheender
die naerſtighe mynne ende liefte ſchinē te
hebben tot gode eñ oeck mede ſondlinge
tot godlicken dinghē. mer ſi en hebbē daer
ghene wijſcheden bi. Wāt ſi willen altoes
volghen haers ſeluen ſinnen. ende dat ſi
ſeluen voer nemen al iſt oeck wel dwalin
ghe ofte ander ſotheit. daer ſoe ſtaen ſi dā
ſoe vaſte op dat ſi niemants raet en willē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

volghē. Alſulcke mēſchen die pleghen dȳe ghoede broederlijcke eendrachticheȳden te breken eñ omme te ſtoten. eñ ſi zijn viā/den des vreden. eñ ſi en hebbē gheen godlike minne noch lieften mer ſi zijn op geblaſen van moede eñ ſi behaghē hem ſeluen eñ daer thoe zijn ſi groet in haers ſelues oghen. Die gherechticheȳt godes en bekennen ſi niet mer ſi ſetten voert haers ſelues gherechticheȳt. Hoe mach meerder houerdie weſen dan dats een menſche ſinen ſin wil ſetten voer dat gheuoelen alre gemeē der v̄ghaderinghen. recht of hi alleen dȳe gheeſt godes hadde eñ nȳemāt anders dā hi. Dit is een ſunde die der afgodien ghe/lijck is dat een mēſche niemant ghelouen noch oeck mede gheuolghē en can. eñ het is ſoe groten ſunde als die gokelaers doē Laetſe nu ghaen die hem ſeluen gheeſtelic houden dan alle die ander die niet en zijn als ander luden Siet nu zijn ſi gokelaers ende oeck mede afgoden aenbeders ghe/worden. of ſi nochtās den bet ſoudē willen ghelouen die dat gheſprokē heuet dā hem ſeluē. Eñ dit ouerdraghet mittē woerden die de ewighe waerheȳt ōſe lieue heer ihs criſtus onſe gheſontmaker ſelue heeft ge/ſproken. Die de heȳlighe karcke nietes en wil horen die ſi di als een heȳdē eñ als een publicaen. dats een openbaer ſunder.

Waer mach deſe malaetſcap ghereȳnighet wordē mijn lieue eñ ſeer gemī/de broeders anders dā in deſer reȳnder iordanen. Daer in waſſche dȳ wie du biſt. eñ aenmercke wat die enghel des groten rades heuet ghedaen hoe dat hi ſinen hogen eñ ouergroten raet after gheſet heuet den rade oft meer den wille eender vrouwen. ick ſegghe eñ meȳne die eerwaerdige glorioſe maghet maria. ende ȳmmers ſond̄linghe oeck mede eens armen ſmedes dz ioſeph was. Want doe ſi hem vant inden tempel onder die lerers hem luden horende eñ vraghende beruſpte ſi hem in eenre manieren eñ ſeȳde. Fili quid feciſti nobis ſic ego ꝛ pater tuus dolentes q̄rebamꝰ te Soen waer omme hebſtu ons aldus ghedaen ic eñ dijn vader hebben dȳ mit droefheden gheſocht. Doe ātwoerde hi zijnder lieuer moeder ghuetlickē ſegghēde aldus Quid eſt ꝙ me q̄rebatis neſciebatis quia in his que patris mei ſunt oportet me eſſe Wat iſt dat ghi mi ſochten en wiſti dat niet dat ic weſen moet indē dinghē die mijn vader thoe behoren. Eñ die leraers en verſtōden die woerdē niet die hi to zijnre moeder ſeȳde. Eñ wat dede dat woert. Ten is niet verſtaen in hem ſeluen Eñ hi ghinck neder mit zijnder moeder eñ mit zijnder moeder eñ mit ioſeph eñ hi was hem ōderdanich. Wie mach daer nu weſen die hem niet en ſchamet v̄hardet te weſen in zijns tſelues wijſcheȳt als die ewige wijſcheȳt godes ſoe willichlikē hem ſeluen ouergaf eñ ſinē raet alſoe volcomelickē v̄wādelde dat hi die dinghē die hi doe beghōnē hadđ ſoe ghehelickē weſen liet hent tot dat hi ſo quam tot ſinē dertichſten iare. Want van dier tijt doe hi twelf iaren out was voert tot ſinen dertichſten iaren thoe en vintmē niet beſchreuē van zijnder leringhē nochte oeck mede vā ſine werckē Mer daer mochte bi auōturen wel ȳemāt vraghē O ghoede heer die wille daer ghi van ſeȳdet tot uwen hemelſchē vader dat die niet gheſcieden en ſoude en was die niet ghoet hoe ſo waſt dan uwē wille. eñ wāt ſi ghoet was waer omme en ſoude ſi dan niet gheſcien Eñ dat ghi die lerers hoerdet en waſt niet ghoet waer om dedijt dā. eñ waſt ghoedē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

raet waer om liet ghyt dan weſen. Sey/
de deſe waren guet eñ nochtan ſo moeſtes
dan after ghelaten ſouden werden. want
ſoe ſouden ſi noch beter weſen. Want dat
eyghene en ſalmē ẏmmer niet ſettē voer
dat ghemeyne. Aldus waſt criſtus ōs he/
ren wille ende het was oeck ghoet dat hi
ſeyde· Pater mȳ ſi poſſibile eſt tranſiat a
me calix iſte Vader macht weſen laet den
kelc van mi ghaen. mer dat hi voert ſeide
Si non poteſt. fiat voluntas tua. Iſt ſa/
ke datter niet weſen en mach ſo gheſciede
dinen wille. dat was noch veel beter. Wāt
dat was een ghemeen wille. niet allēē des
vaders mer oec mede des zoēs. wāt hi is
gheoffert ōme dat hyt alſoe hebbē wolde.

Het was oec mede onſer alderē wil
le. want en hadde dat weyte coern dat in
der eerden was ghevallen niets gheſtor/
ven het hadde alleen ghebleuē. mer doet
was gheſtoruen brochtet veel vruchten.
Ende het was oeck die wille. des vaders
op dat hi hebben ſoude die hi mochte ver
kieſen tot ſinen kinderen. Twas oec criſ/
tus wille dat hi eerſt gheboren ſoude we/
ſen onder veel bruederen Twas oec ōſer
alder wille. want het is al ōme onſen wil
ghedaē op dat wy verloſt ſoudē werdē

Vander rade ſegghen wy dat ſelf
dat voer is gheſegt. Twas criſtus raet eñ
twas goet raet dat hi ſeyde Inden dingē
die mynen vader toe behoerē moet ic we/
ſen. mer wāt ſi dat niet en verſtōden ſoe v
wādelde hi ſinen raet op dat hi ōs vloſſen
ſoude vāder malaetſchap der eyghender
wyſcheit. Ende hi heuet ons een exempel
ghegeuē dat wi oec mede alſo doen ſullē.
Wāt hi wiſt wel vā beghinne wat hi doen
ſoude. mer hi woude ons deſe forme der
oetmoedicheit ende dyer ghelatenheit in
hem ſeluen bewiſen. ende oec mede in hē
ſelueen bereyden enē godlycken iordaen
daer wy deſe alder quaetſte malaetſchap
in waſſcen mochten ende reynighen.

Sy horen nv beyde toe die onreyn
zyn mitter malaetſchap des eyghē willes
ende oeck mede der eyghender wyſcheyt.
Sy horen ſeer naeuwe toe wat die goede
troeſter die heilighe gheeſt der kercken ſeg
ghet. die haer beyden verdoemt mit enen
cleynē veerſken. Die wyſcheit ſegt hi dye
vā bouē is die is ten eerſtē ſcamel. om die
onpuerheit des eyghenen willes Eñ daer
nae ſoe is ſi vreedſaem teghens die gro/
te hardſinnighe verkeertheit der eyghēder
wyſcheit. Als dan die ſiecten vā de/
ſen ſeuen ſiecken malaetſchappen volco/
melycken ende wel ghereynneghet zyn als
nae dyen dat hi ſeuen cameren heuet ghe
hadt. ſoe ſal hi oec mede ſuecken ſeuen be
quame ſpyſen daer hi weder van gheſtarc
ket werden daer wy oeck mede by verſtaē
moghen die ſeuen ghauen des waerdigē
gheeſtes. Eñ alſoe als wy indē ſeuen ons
heren voer zynder paſſien vindē ſeuē pur/
gacien. ſoe moghen wy oeck mede inden
ſeuen openbaeringhen die nae zynder ver
riſeniſſen zyn ghеſcyet vinden die ſeuen
ghauen des heilighē gheeſtes. Inder eer
ſter openbaringhe moghē wi verſtaen dē
gheeſt des anxtes doe die ghoede vrouwē
quamen tottē graue. ende die enghel neđ
quam van dien hemel. ende daer waert
doe groete aertbeuinghe. ende ſi worden
alſoe zeer beanxtet dat haer die heilige en
ghel moeſte troeſten. Inden gheeſte der
ghoedertierenheit openbaerde hi ſinte pe/
ter· want het was te mael grote goederti/
renheit ons lieues heren ihesu criſti ōſes
almachtighē gheſontmakers. dat hy oec

hem bŷ ſonderlinghe ende voer allen den anderen openbaerde die hŷ wel wiſte dat ſonderlinghe beſchaemt was ende in zŷn der conſciencien confuŷs was dat hi ſinē lieuen meeſter ende here verſaket ende ge loghent had. Mŷn lieue ende ſeer gheminde brueders in criſto iheſu onſen lieuen here onſen verloſſer. aldus heuet daer de gracie ouervloedich geweeſt daer die ſunde groot was. Ende hi opēberde inden gheeſt der wetenheit ſinen ionghen inden weghe die in emaus wanderden. ende hi bedude hem die heilighe ſcrifte. be ghinnende van moŷſes ende vā allen dē propheten. Jnden gheeſt der ſtarcheit opē baerde hi ſinē iongheren daer hŷ tot hem in quam mit beſloten doren. ende hi toen de hem ſine handen ende oeck mede ſine voeten. ende ſŷne ſide. alſmen pleghet in een teŷken der ſtarcheit te toenē die gate die in den ſcilde zŷn gheſteken of gheſcotē Jn den gheeſte des rades openbaerde hŷ hem daer ſi viſſceden. eñ van al die nacht niet en hadden gheuāghen doe ghaf hi hē raet dat ſi haren netten an die rechter ſide wt ſouden worpen. Jnden gheeſt der ver ſtandeniſſen ſoe openbaerde hi hē oec me de doe hi oploeck haer ſinnē omme dat ſi die ſcrifturen vſtaen ſoudē. Jndē gheeſt der wŷſchedē openbaerde hi hē op dē vŷer tichſtē dach doe ſi ſaghē dat hi op genomē wert eñ hi voer daer hi eerſt was endē van daer hi hier ghecomē was. wāt tot den da ghē toe hadde hi mitter dwaeſheit der pre kinghe ſalich ghemaket die ghene die in hem gheloefden. mer doe hi voer haren o ghen op voer tot ſinē ewighē hemelſcē va der doe worde die ewige godlijclŷcke wŷſ heit zeer ſchoē eñ claericklē gheopēbaert.

Hoe dat alle die wercken onſes ghe ſontmakers zŷn medicinen daermē ons ſielen mede gheneſen ſal.

Sermoen. iiij.

Ale dat wŷ leſen van onſen lŷeue ghenadighē gheſont-maker dat is al medicŷn da er die ſiecten van onſer ſielen mede ghene ſen ſouden werden ende gheſont. Daer omme behouē wŷ wel thoe te ſien dat die woerden des prophetes vā ons niet ghe-ſproken en werden die hi ſeŷde vāder ſtat vā babilonien Wi hebben babilonien ghe meŷſtert ende ten heeft haer nochtā niet ghehulpen. ende ſi en is oeck mede daer van niet gheſont ghewordē.

Een ŷghelŷcken die dencke in hem ſeluē mŷn lieue eñ zeer gheminde brueds hoe vele deſe ſalighe medicine in hē werc-ket. Want daer nae zŷn ſommighe men-ſchē den criſtus noch niet is gheboren. Eñ daer zŷn oeck mede ſommighe menſchen dē hi oeck niet en is ghepaſſiet. Ende den ſommigher en is hi oeck niet verreſen. eñ dē ſommighen anderen en is hi oec noch niet ten hemel gheuaren. eñ ſommighen en heeft hi noch dē heilighē gheeſt niet ge-ſent Wāt hoe veel ſo wercket ſine oetmoe dicheit in ſommighen die doe hi inder for men godes ghēroef en rekende hē gode ghelŷc te weſen. mer hi heuet hē ōnedert ende hi heuet een forme aenghenomen des knechtes. Jck ſegghen mŷn lŷeue ende zeer ghemiñ brueders hoe vele werc ket die oetmoedicheit godes des heren in enen houaerdighē mēſche. Wat teŷkenen machmē in alſulckē mēſchē gheware wer den vā enigher oetmoedicheit die mit al-le harē begheertē ghapē anders niet dan

nae tÿtlÿcke ghenuechten ende eren ende ſonderlinghe oec mede na tÿtlicke goedē.

Nu muechdÿ mÿn lieue brueders wel verblijden in uwer cōſciencie dat ghÿ mit ghoeden goddienſtighen hope ſeggē moghet Dit cleine kÿndeken is ons gebo ren . Den ghenen die ihesus criſtus noch niet ghepaſſÿt is. dat zÿn ſi die alle arbeÿt eñ lÿden vlien waer ſi cōnen eñ moghen . eñ die oec voer den doot te mael wōderlic ke zeer vuaert zÿn. als of hÿ mit ſinē zwa ren arbeÿde onſen arbeÿt niet verwōnen en hadde. eñ oeck mede mit ſinē dode ōs vander ewigher doot niet verloſt en had- de. Den ſommighē en is ihesus xpriſtus noch niet nader doot verreſen. dat zÿn die ghene den haer arbeÿt eñ haer lÿden endē alle haer penitencie wōderlÿcke zwaer is. ende daghen vā liden ende oeck mede vā drucke bÿ nae ſterue. ende in al haren lidē ghenen troeſt van gode ontfanghē. Endē ten ſi god alſulcker menſchen lÿden mÿt ſinen godlickē troeſte wat matighe hē ſal alte banghe werdē. Sommighe anderē is criſtus ihesus ōſe heer verreſen eñ hi en is hē noch niet te hemel gheuaren mer hÿ is noch ouermits zÿnder godlÿcker ſuet- ticheit mit hē inder eerden. Dit zÿn die ge ne die alle dē dach in zeer groter ÿnnicheit zÿn die ſcreÿen in haren ghebeden. eñ ſeer begheerlicke ſuchtē in hare ghedachtē dÿe ſtadelic i hoeftideliker vroelicheit zÿn. endē daermē alle daghē allelupa ſinghet .

Mer het is alſulcken mēſchen oeck nut eñ noet dat hē die melc ſomwilen ont fanghē werde. op dat ſi oeck mede mogē leren etē groue ſpiſen Ende hets hē luden oec mede nut daer criſtus ihesus onſe ghe ſonmaker vā hē ghaet. eñ dat hē alſulcke tÿtlÿcke troeſte ghenomē werdē.

Mer mÿn lieue eñ ſeer gemide brue ders hoe ſouden ſi dat cōnen begripē. hoe ſoudē ſi dat draghē. ſi claghen zÿn. eñ dat ſi vā gode dē here gelatē zÿn. eñ dz die gra cie godes hē is benomē. mer ſi weſen ver- duldich eñ lāgmoedich eñ liden hē wat eñ wachten een weÿnich eñ ſitten inder ſtat. hent tot datter vāden hemel comme meer- der cracht eñ doechde eñ gracie des heÿli- ghē gheeſtes. Ghelÿc die apoſtolen ouer- mits die toecoemſte des heilighē geeſtes in enē begerē grade zÿn vheuen eñ inghe gaen in enē volcomender wech der godlic ker mÿnnē. ſoe dat ſi voert aen niet ſorch- voldich en warē biwilē eē weÿnich te ſcrei en. Mer vele meer hoe ſi mit groter crach ten dē ghemeÿnē vÿant mochten vwin nen. ende ſathanas mochten treden ōder haren voeten .

Item inder octauen van paeſſchen .ij. ſermonen.

Hoe dat wi mogē hietē kīderē gods des herē indē ewicheit. eñ bruederē godes. Eñ hoe god die eerwerdige here hē heeft ge weerdighet eē zoen des mēſchē te werdē.

Sermoen. i.

Alle dat ghene dz wt gode is geborē dat vwinet die werlt

Na der tÿt dz die gebenedidē eē ghoborē zoen ghene roef gherekent en heeft god gelÿc te weſen ſo heuet hi hē ge waerdighet eens mēſchē zoē te weſen. eñ hi is i alle ſinē weſen. eēs mēſchē zoē geuō dē. Eñ daer ōme en iſt voert aē gheē wōdē dat die cleinhz des mēſchē vā deſer godlÿc ker geboerte wat betrouwēs heuet wāt tē is gode niet ōweerdich des mēſchē vā te weſen de xpūs ihūs zÿn enige zoē hem ghe weerdiget voer ſinē bruederē te houden.

Hier van iſt dat deſe heÿlighe iohannes
ewangeliſte die ons dicwil in ſinē ſcriften
deſeſe ōtkieſinghe dat wÿ kinder godes in
der ewichedē ŷmmer moghē werdē plach
te priſen daer hi ſpreket indē beghin zÿnd̄
ewangelien. Quotq̊t āt receperūt eum de
dit eis poteſtatem filios dei fieri. Alle dÿe
ghene die hem ōtfinghē ghaf hi macht ki
der godes te werden. Eñ deſen woerdē iſt
oeck mede ghelÿc dat ōs hudē is gheleſen
wt zÿnder epiſtelen. Alle dat wt gode den
here is gheborē dat verwint de werlt. wāt
alle die ghene die criſto iheſu toebehorē de
worden alle te ſamē mit criſto vanderwa
relt ghehatet eñ mit criſt9 hulpe ȯwinnē
ſi die werlt. En wilt v des niet ȯwonderē
ſegt hi dat v die werlt hatet weet dat ſi mi
oder v wel eer ghehaet heuet. Eñ op eē an
der ſtede Hebt betrouwen ſegt hi ick hebbe
die werlt ȯwonnen.

Dus wortet openbaer dat die wo
erden warachtich zÿn die gheſprokē heuet
die heÿlighe apoſtel Die god die vad̄ voer
ghewcten heuet die heeft hi gheordineert
ghelÿck te wordē den beelde zÿns ghebe-
nediden ſoens. Sict. nu aen die ghelÿcke
nis. Nae hem worden ſi vercoren op dz hi
ſelue ſi die eerſte gheboren in veel broederſ
Nae hem zÿn ſi vander werlt ghehaet na
hem ȯwinnen ſi die werlt Daer omme ſo
ſegt hi al te rechte dat wt gode is gheborē
dat verwint die werlt. Op dattet een tuge
ſi dat wÿ wt gode zÿn gheborē als wi mā
nelickē ȯwinnē ōſe becoringhē. Eñ alſoe
als hi een ſoen is vā naturen die warelt ȯ
wōnen heuet mit haren prince dat wÿ oec
alſoe ȯwinners moghen worden gheuō-
den wÿ die daer toe ūcoren zÿn kind̄ gods
te weſen. Ic ſegghe v mÿn wtuercoren eñ
ſeer gheminde brueders in criſto iheſu. ōſe
here ȯwinners. mer inden ghenen die onſ
ſtaercket daer wÿ oeck alle dinghē in ȯmo
ghē. Eñ dits die victorie die deſe ſundighe
eñ boeſe werlt ȯwinnet ōſe gheloue.

Hier omme o mÿn lieue endē ſeer
gheminde wtuercoren brueders in criſto.
ouermits den gheloue wordē wÿ vercorē
kinderen godes te weſen. Eñ deſen geloef
hatet eñ veruolghet die werlt die int quae
de is gheſet. Eñ ouermits den gheloue ſo
wort die werlt verwōnen als daer op een
ſtede gheſchreuē ſtaet. Die heÿlighe hebbē
ouermits den gheloue die rÿcken der wa-
relt verwōnen. Eñ wat wōder iſt datmen
den gheloue die verwinninghe toe ſcriuet
daer ŷmmer oeck mede dat leuen wt coēt
Die gherechtighe ſeÿt hi leuet vtē geloue.

Ghi mÿn lieue brueders hier om
me alſoe dicwil als du dÿn becoringhē we
derſtaeſte alſoe dicwÿl alſtu den boſen du
uel vander hellen verwinneſte en wil ŷm
mers dat dÿns ſelues craftē niettoe ſcriuē
eñ en wil niet in dÿ ſeluē glorieren mer al-
leen inden ghebenedidē heer iheſum xp̄m
Wanneer ſoude die ſtarcke viant die alſoe
vaſt is ghewapent dÿnre crancheÿt wikē.
Hoert hoe ōs die gheſette herder der ſcapē
onſes lieuen ghebenediden ende almach
tighen ewighen heren vermaent. O wed-
ſake ſegt hi die vermaledide helſche duuel
die ghaet ŷmmers omme als een brÿeſſcē
de leeuwe ende hi ſoecket wÿen hi verſlin
den mach. Ghelÿckerwÿs als inden ewā
gelio gheſchreuen ſtaet. Aduerſari9 veſter
dÿabolus tanq̄ leo rugiēs circuitvos que
rēs quem deuoret cui fortiter reſiſtite ī fide
Dat is te ſegghen aldus. Uwe wederpar-
tie die helſche duuel die ommeghaet v ſu
den als een brieſſcēde leeuwe ſoekēde wen
hi verſlindē mach. mer wederſtet hem vro

melickē indē heylighē ghelone. Siet nu myn lieue eñ ſeer ghemīde vriendē ī criſto iheſu hoewel dat ymmers die ghetuge der waerheyt ouer een draghen. Paul9 dz wtuercoren vat die heylighe apoſtele ſegt aldus. Sancti per fidem vicerunt regna. Die heylighē ōs herē criſti iheſu hebbē dye ryckē deſer werlt ōwonnen doer dē heyli-ghē ghelone. Petrus een prince eñ thouet der apoſtelen hi ſegt aldus. Princeps mūdi huius reſiſtetur p fidem. Die prince vā deſer werlt ſal wederſtaenwordē doer den heylighē ghelone. Eñ ſinte iohannes ſegt oeck mede aldus. Victoria vincēs mūdū fides eſt. Die ōwinnighe die der werlt ver wint dat iſt ghelone. Eñ ald9 volghet no hier nae. Wie iſt die de werlt ōwint. dā die ghelouet dat iheſus criſt9 ōs gheſontma ker die warachtighe ſoen godes is inder ewicheyt. Myn lieue eñ ſeer gemi-de brueders dats ymmers claer eñ waer dat ſoe wie niet volcomelickē en ghelouet ſinden ſoen godes dat hi in dat ſelue dat hi niet en ghelouet niet alleen ōwōnen mer oeck mede ōoerdelt is Wāt ſonder geloue iſt onmoghelickē gode te behaghē. Mer het mach ōs byauōturē wat roeren dz wi alſoe vele mēſchē ſien die ghelouē dat ihs criſtus die ſoen godes is. eñ nochtās har-de ſeer becommert zyn mittē begheerliche den vā deſer werlt. Hoe vſtaen wy dā dat hi ſegt Wie iſt die de werlt ōwint anðs dā die ghelouet dat criſt9 iheſus die ſoen go-des is. als die werlt eñ oec mede die waer licke mēſchē dat ghelouē. Eñ oec die duue len ghelouen mede al beuēde. ſoe daer ge ſcreuē ſtaet. Quem tremūt baratra. mors cruenta pauet ipſa. Wyen ontſien nu ymmers die hellen. eñ die bloedighe doot die vruchtet ende vreeſt hem.

Ende aldus ſoe ghelouen aen hem die duuelen al beuende en doen ſi nyet. Daer op ſoe antwoerde ick aldus. Meen di dat die menſche iheſum criſtum ghelo uet den ghebenediden ſoen godes te weſē ſoe wye dat van ſinen dreygē niet ōuaert en wort noch oeck mede van ſinen lofte-niſſen niet ghetoghē en wort. noch en wil oeck niet ghehoerſaem weſen ſinē ghebo den. noch oec mede volgen ſinē raet. Brue ders al ſegghē alſulcke menſchē dat ſi go de bekennen. alle haer werckē de zyn noch tās cōtrarie. Wāt dat ghelone ſonder dye werckē die daer thoe behoren dat is doot i hem ſeluen. Eñ ſoe en iſt gheen wonder dz ſi niet en ōwinnet die niet en leuet. Wiltu ymmers vraghen wat die leuēdighe enē crachtighe eñ verwinnende ghelone is. Dz is ſonder twiuel die geloue ouermits wel ken ghelone criſtus iheſus onſen ōloſſere woent in onſer herten. wāt criſtus is ōs le uen eñ oeck mede al ōs cracht. Die apoſtel ſegghet Als criſtus openbaert diev leuē is ſoe ſuldi mit hem openbaren in zyn glo-rie. Waer van coemt die glorie anders dā vander victorien. Eñ waer omme ſullen wy mit hem opēbaren inder glorien dan daer omme dat wi mit hem ōwinnē. Eñ is den ymmers ſonderlinghe alleen ghe-geuē macht kinder godes te worden dye criſtum iheſum onſen gheſontmaker enē verloſſer ontfanghen. Des ghelyckes ſoe iſt oeck mede van alſulcken menſchē allei ne te verſtaen dat ymmers ſeer claer op eē ander ſtede is gheſchreuē aldus Qui nat9 eſt ex deo vicit mundum Alle die ghene de wt gode gheborē is die can verwinnē enē verwint die warelt Hier omme ſo iſt oeck dat op deſe ſtede die hi gheſegt hadde. wie is die de warelt verwint anders dan dyet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghelouet dat iheſus criſtus ōs verloſſer de
ſoē des almachtighē godes is. op dat hi o
pēbaerlicker bewiſen ſoude dat hi alleē dē
ghelooue meende ouermits welckē criſtus
iheſus in onſen hertē woent. ſoe ſeyde hŷ
daer voert aen van zŷnder thoecoemſt

Dit is hi ŷmmers die ouermids
dē water eñ dē bloede is ghecomē criſꝰ ihe
ſus ōs verloſſer. Eñ nochtans ſo thoēt hŷ
noch een veel hogher wech eñ ſegt. Het is
die heŷlighe gheeſt die dat tughet dat ihs
criſtus die ſoen godes is. Eñ dat hi weder
op halēde voert ſegt. Niet alleen indē wa
ter mer indēwater eñ indē bloede. dat mei
ne ic ſegt hi in een onderſcheŷt tuſſcē moŷ
ſen eñ onſen lieuē heer iheſum criſtum on
ſen lieuē verloſſer. Want moŷſes die quã
alleen indē water daer hi oeck mede ſinē
naem van ontfanghē hadde dat hŷ moŷ
ſes hiet. dē ghenen die de hiſtorie vã moŷ-
ſes kundich is die ghedēctet wel hoe dʒ hŷ
indē landē van egipten doe de coninc pha
ro ghebodē hadde datmen alle die kŷnde
ren des volckes van iſrael als ſi eerſtē ghe
boren waren int water ſoudeworpen endē
verdrinckenſe. hoe dat moŷſes doe ghebo
ren was eñ in een corfken gheleŷt was dʒ
ghepecket was ſoe datter gheen water in
en mocht comen. eñ hi worde ſo vã ſinē ol
ders int water gheſet eñ alſoe wordt hi vã
des conincs pharo dochter gheuōden Eñ
ſiet dan hoe dit openbaerlicken een figure
was ons lieues heren iheſu criſti ● ons ver
loſſers. Want die boeſe eñ wreede tŷrã he
rodes eñ die coninck pharo waren beŷde
mit eender boeſcheŷt in haerder herten be
grepen. eñ beŷde namen ſi een manier vã
wreetheŷt voer. ende beŷde zŷn ſi oeck me
de ouermits die voerſienicheŷt godes in
eender manieren bedroghen. Beŷde ſoe
lŷeten ſi vele kŷnderkens doden eñ vandē
liue rouen. ende hem ontquam ŷmmers
den ſi ſonderlinghe ſochten. Als moŷſes
ontquam den coninc pharo. eñ iheſus criſ
tus onſe v̓loſſer eñ gheſontmaker die ōt-
quam ŷmmers den handē des wreedē tŷ
rans coninck herodes. O du valſche hero
des hoe moghestu ŷmmers ſoe cloec we-
ſen datſtu doden woudeſt den ghenen die
dŷ ſeluen gheſchapen hadde. eñ ŷmmers
dŷn heer dŷn god was. Mit groten rechte
mach die heŷlighe kercke wel ſinghē van
dŷnder wreetheŷt aldus. Hoſtis herodes
impie criſtum venire quid times non ar-
ripit mortalia qui regna dat celeſtia. O du
wreede gheeſt herodes waer omme ontſie
ſtu die thoecoemſt criſti hi en begheert im
mers gheen ſterfelicke dinghen die daer
gheuet hemelſche dinghin.

Alſoe was oec mede moŷſes op
ghenomen van des conincs pharo doch-
ter alſoe wort criſtus doe herodes die kin
derkēs dode van egipten ontfanghē dat-
men pharo dochter mochte hietē Mer dat
is openbaer dat deſe meerre is dan moŷ-
ſes want hi en is ŷmmers niet alleen in
den water ghecomen mer inden water eñ
inden bloede. want vele wateren beduudē
veel volckes. Moŷſes quam alleen inden
water wãt hi v̓ghaderde vele volcs tſamē
mer hi en v̓loſteſe niet. wãt de verloſſinge
des volckes van iſrael wt egiptē is gheſci
et ouermits dat bloet des lammes eñ niet
mit moiſes bloet. daer voer in beweſen is
dat wŷ vã ōſer ŷdelre wanderinghen des
waerlicken leuēs verloſt ſouden worden
ouermits den bloede des onbeulectē lam
mes iheſu criſti. Dit is die gherech
te morghen ſterre mŷn lieue eñ ſeer gemi
de brueders i criſto ōſen heer bi wien ouer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

volle v̀loſſinghe is. Wãt niet alleen voer dat volck vã iſrael is hi gheſtoruẽ. mer op dat hi die kinderen godes die v̀ſtroÿt waren in een ſoude verghaderẽ. Ghedẽc oeck mede dat dit die ſelue ſinte iohan is dÿet ſach eñ ghetuÿch daer vã ghaf. eñ wi wetẽ dat wel dat zÿn ghetuÿch is warachtich eñ ghoet. dat wt der ſidẽ õs lieues herẽ doe hi indẽ cruce ſliep wtghic bloet eñ watere te ſamen. op dat als ſoe die nÿeuwe adaz aen den ghebenediden heÿlighẽ cruce ſliepe een nÿeuwe eua dats õſer alre moeder die heÿlighe kercke ghescapẽ eñ v̀loſt ſoude werdẽ. Alſoe coemt hi oec hudẽ tot ons mit water eñ mit bloede op dat dit water eñ dit bloet een ghetuÿch ſi zÿnre toecoẽſt eñ des ǹwinnẽden ghelones Eñ dat nÿet alleen mer daer is noch een ghetuÿch dat noch meerder is dat die gheeſt der waerheÿt gheuet. Deſer drier ghetuÿch is ſeker eñ oeck mede warachtich eñ ſalich is dÿe ſiele die dat verdient voer haer te hebben. Want daer zÿn drÿe die ghetuÿch gheuẽ inder aerden. als die gheeſt. dat water. eñ dat bloet. Inden water verſtaetmẽ die eerwaerdighe heÿlighe doepe. Indẽ bloeden die martelie eñ den doot omme criſt9 ihesus wille te liden. Indẽ gheeſte die godlÿcke liefte eñ minne.

Nu mÿn lieue eñ ſeer gheminde brueders ghÿ ſult wetẽ dat die gheeſt is die õs leuẽdich eñ v̀ſtandelÿcken maket. eñ dat leuẽ des gheloueẽ is die minne eñ die liefte. Wiltſtu vraghen wat die minne eñ die gheeſt ghemeẽs hebben. die apoſtel die ãtwoert daer op. Die mÿnne of liefte ſegt hi is gheſtort wonderlickẽ ſeer ouervloedelickẽ in onſer herten ouermits den eerwaerdighen troeſter die heÿlighen gheeſt die ons is ghegeuen.

Tis ẏmmers ſonderlinghe noet mÿn lieue ende ſeer gheminde brueders in criſto iheſu onſen lieuen here datmẽ dẽ gheeſt ſetten ſal biden water ende oec mede biden bloede. want als die heÿlighe apoſtel tughet ſegghende aldus. Di en can noch en mach niet helpen wat du doeſte ſonder die minne of ſonder die liefte. Als al waer dat ſake ſeit hi mÿn lieue broeders dat ic ſprake mit menſchẽ eñ mit engelſcẽ tonghen ſoe ſoete alſmẽ ſprekẽ mochte eñ en coemtet niet wt lieften eñ minnen ſoe iſt alſoe vele als niet. Ende al waert ſake dat ic mÿn lichaem leuerde datmẽt wanden ſoude eñ en dade ic dat niet wt lieften eñ minnen ſoe waer dat omme niet Daer omme mÿn lieue broeders wat ghÿ doet dat doet wt lieften eñ wt minnen ſoe moghet ghÿ gracie eñ loen ghewinnen.

Eñ wãt wi ghesegt hebben dat bi den water die dope eñ bidẽ bloede de martelie worden beteÿkẽt ſoe ghedẽcke datter is een enighe doepe eñ oec mede een daghelixe doepe. Eñ des ghelÿckes machmẽ oec ſegghen vãder martelien. Wãt dat is al to noet den cleÿnẽ die noch crãck zÿn vã herten. als ſi noch ſoe ſtarck niet en zÿn dat ſi haer bloet voer criſtus iheſus ons geſont maker ſtorten en moghẽ. dat ſi doch mÿt minre eñ mit langer pine eñ mit eenre daghelixer martelien haer bloet omme xp̃s wille moghen ſtorten. Des ghelÿckes iſſet dÿet vanden waerdẽ heÿlighẽ ſacramẽte dÿer heÿligher dopen. wantmen die niet vernÿen en mach ſoe iſt den ghenẽ noet die alle daghen vele miſdoen dat ſi ẏmmers mit haren daghelixen tranen ende oec mede mit anderen ghoeden wercken die eerſte doepe veruollen. ghelikerwÿs als dÿe prophete daer van ſegghet Lauabo per ſingulas noctes lectum meum. lachrÿmis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

meis ſtratum meum rigabo Dats aldus
te verſtaen. Jck ſal op enen ŷeghelijcken
nacht mijn bedde waſſchen eñ mit minen
tranen ſal ic nat maken mijn gheſpreŷde
bedde. omme di mijn heer mijn ſceppere
ŷmmers wel te behaghen.

Wilſtu nu weten wie hi is die den
werlt verwinnet ſoe ſich aen wat daer alle
is te verwinnen Eñ dit bewiſet ōs oec me
de die heŷlighe apoſtel ſinte iohannes ſeg
ghende aldus. Alreliefſte en wilt ŷmmers
die werlt niet lief hebbē of minnen. nochte
oeck mede die dingen die inder werlt zijn
Want alle dat inderwerlt is dats begheer
licheŷt des vleŷſſches eñ begheerlicheŷt ȯ
oghen. eñ oec mede begheerlicheŷt tot die
hoecheŷt deſer werlt. dat is ſoe veel te ſeg
ghen. dat een ŷghelicken ſtaet nae houeer
dicheŷt eñ omme groet te weſen eñ oeck
mede omme ontſien te weſen in deſer wa
relt.

Dit zijn die drie ſcharen die den
caldei ghemaect hadden doe ſi den heŷli-
ghē man iob beroefden. mer ic ghedenck
des dat iacob die patriarche oec mede drie
ſcharen hadde ghemaket doe hi ſeer beāxt
was voer ſinen lieuē brueder eſau doe hŷ
weder omme quam wt meſopotamia.
Hier omme is ons noet dat wŷ teghens
deſe drŷe voergheſeŷde manieren van be
coringhen ons oeck in drŷen manieren ſo
daer teghēs pŷnē te wapenē. Eñ die beger
licheŷt des vleŷſches ſullen wij ōs pinē te
doden ouermits dodinghe ōſes vleiſches
Daer wij hebdijt wel ōthoudē dat ghetu-
ghe des bloedes bŷ v̇ſtōden. die begherlic
heŷt ſullen wi ȯwinnen mitten berouwe
des herten. eñ ſtadelickē beſcreŷdē voer ōs
ſunden. eñ omme die menichuoudighen
onſer onſalicheŷt deſer tijt. Jtem die
ŷdele begheerlicheŷt deſer tijtlicker begeer
licker hoecheŷt ſullen wij pinen buten to
ſluŷten mitter doghet der godlijcker min
nen eñ lieften. Welcke mŷnne ofte welcke
liefte alleen wel macht heuet die ſiele vol-
comelicken te reŷnighē. eñ oeck mede dŷe
meninghe des herten te purgeren eñ recht
eñ reŷn te maken. Dat ſal dŷ dan een ſeke
re ghetuŷch weſen datſtu die werlt ȯwon
nen hebſte iſt datſtu dijn lichaem caſtides
eñ onderdanich makeſt den gheeſte. op dz
tet niet mit quader ſchadelijcker vriheden
den vleŷſſchelicken begheerten en dŷene.
eñ iſt datſtu dijn oghen meer gheueſte tot
ſchreŷden dan tot wtwendicheŷt eñ oec to
curioſicheŷt. eñ iſt datſtu ouermits de god
licke minne eñ liefte alle ŷdelheŷt pŷnen
buŷten te ſluŷten. Eñ wel te rechte ſeit hŷ
datter een is die beŷde inder aerden eñ in-
den hemel ghetuŷch gheuet. dats die heŷ
lighe gheeſt Wāt dat caſtiden des lichaēs
ſal een eŷnde nemen. eñ die fonteŷne dier
tranen ſal ȯdroghē mer die godlicke min
ne eñ liefte en begheuet ōs niet.

Jn deſer tijt ſoe machmen daer eē
weŷnich voerſmakes van hebben mer dz
volcomen ghebruŷcken ŷmmers ſonder
linghen verwachten wij inden thoecomē
den leuen hier bouen in hemelrijcke. Eñ
al bliuet ŷmmers die gheeſt nae dē wate
re ende oeck mede nae den bloede. want
water ende bloet en ſullen dat rijcke dŷer
hemelen niet beſitten. die gheeſt en ſal ſoe
nochtans ſelden noch nŷmmermeer ghe
uōden moeghen worden ſonder water eñ
ſonder bloet. Want alſoe als hi voert ſeg-
ghet deſe drŷe zijn een. ſoe dat iſt datter eē
van deſen drŷen ontbreket wij niet dēckē
en moghen datter enich vandē anderē in
der waerheŷden ſi. Mer als ſi alle drŷe to
ſamē tughē ſoe is dat ghetuŷch ſeer vaſte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ gheloeflic.eñ alle die dat ghetuÿch voer
hem hebbē mach inder aerdē hem en ſals
niet ghebrekē indē hemel. Soe wie die ſo
ne godes beliet voer dē mēſchē hi ſal hem
wederomme belidē voer ſinen heÿlighen
engelen. Eñ hoe mach hem dat ghetuÿch
des vaders ōtbrekē als hi ſiet dat die gebe
nedide ſoen voer hem tughet. Sōder twÿ
uel hi ſal oec mede tughē dat hi intōborgē
heuet gheſien. Eñ die heÿlighe gheeſt dÿe
ſal anders niet tughē dan die vader eñ die
ſoen en tugē. wāt hi haerder beÿder gheeſt
is. ſoe daer gheſchreuē ſtaet Die gheeſt is
voertghaende vā hem beÿdē.

Siet brueders die dat ghetuÿch ō
dient hebbē inder aerdē den en ſalt niet ge
breken inden hemel. Daer zÿnder drÿe die
ghetuÿch gheuē indē hemel. die vader. die
ſoen. die heÿlighe gheeſt Eñ omme dattu
gheen twiuel en hebbeſt inden drien gebe-
nedidē namen ſoe ſegt hi voert aldꝰ. Deſe
drie zÿn een. eñ ſi hebbē ſonder twiuel een
wonderlÿck groet ghetuÿch. Die vader
inden hemel ōtfanghet ſine kinderē als ſi
ne erfghenamen. eñ die ſoen neemt tot hē
ſine brueders als erfghenamē. eñ die heÿ-
lighe gheeſt maketſe mit hem een gheeſt
te weſen die gode aenhanghen eñ volghē
iheſum criſtum ōſen vloſſer.

A M E N

Van drierhande ghetughē die inden hemel zÿn.

Sermoen. ij.

Ns is huden een lexie gheleſen
mÿn lieue eñ ſeer ghemīde broe
ders wt ſinte iohannes epiſtele
daer wÿ in leren dat drierhande getuÿch
wordet ghegeuē indē hemel. eñ oec mede
ſoe wordet inder aerden drierhāde getuÿch
ghegeuē. Eñ nae mÿn gheuoelē lieue bro
ders ſoe is dat hemelſche getuÿch een teÿ
ken der ſtantafticheÿt. als dat ghetuÿch
des vaders. dat ghetuÿch des ſoens. ende
dat ghetuÿch des heÿlighē gheeſtes. Aldꝰ
mach dit ghetuÿch wel ghehietē zÿn dat
ghetughe des eerwaerdighen almachtigē
ewich weſende heÿlighē drieuoldicheÿts.
wes ghetughelicke wÿſcheÿt eñ raet ōmo
ghelÿckē is te gronderen eñ gheen vſtant
en machſe begripen. Daer omme ſo ſprac
ÿmmers die propheet wel te recht daer hÿ
ſeÿde aldus mit enen groten vwōderē o-
ſterdenckende die onbegripelicke grōdeloſ
ſe wÿſcheÿt des heÿlighen drieuoldicheit.
Quis nouit ſenſum dn̄i aut quis conſili-
arius eius fuit. Dats te verſtaen aldus.
Wie is daer die begripen mach of bekent
heuet den ſin des heren. of wÿe is daer ge
weeſt zÿn raetſman. recht of hi ſeggē wol
de niemāt. wāt inder waerheÿt dat ghetu
ghe des heÿlighē drieuoldicheÿts bouen
ghaet allen ghedachtelÿcken verſtanden
Dat ghetuÿch dat inder eerden ghegeuen
wort dats een ghetuÿch der wedermakin
ghe. Dat eerſte ghetuÿch behoert thoe den
heÿlighen enghelen. Eñ dit anderde ghe
tuÿch dat inder aerden wort ghegeuē dat
behoert toe dē mēſchē. Dat eerſte ōderſceit
die ſalighe vandē ghenē die niet ſalich en
zÿn. eñ dit ōderſceÿt dē rechtueerdighē vā
den boeſen. Want dat is wel reden dat die
heÿlighe enghelen de inder eerſter ouertre
dinge doe lucifer mit ſinē quadē geſellen
ouermits haerder houerdien vielen bleuē
ſtātaftelickē inder waerheÿt ſtaende. ghe-
tuÿch ghauē vander heÿligher drieuoldi-
cheÿt. mer dat den menſchē die vāder god
licker barmherticheÿt gheſalicht worden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghuet ghetuŷch. die gheeſt. dat water. eñ
dat bloet. welc zijn die drŷe ghetugh̄ die
inder eerden werden ghegeuen

Waer omme mijn lieue eñ ſeer ge
minde brueders in criſto iheſu onſen lŷe/
uen here. en ſoude die hemelſche vader in
der ewicheit gheen ghetuŷch gheuen dŷe
hem eren ende oeck mede lief hebben als
haren lieuen vader. Weet mijn lieue brue
ders ende en twijfelt daer oec niet aē. god
die heer en heuet die luden lief die hē we/
der lief hebben ende eren. want daer ſtaet
gheſcreuen aldus. Dominus diligit dili/
gigentibus ſe. dat is te ſeggh̄. Die heer
heeft lief den ghenen die hem lief hebben
Wŷe zijn dat mijn lieue brueders dē god
die heer lief heuet anders dan den recht/
ueerdighen mēſchen die hem vreeſen endē
lief hebben. Want daer ſtaet gheſcreuen
aldus. Dominus diligit iuſtos die heer
heuet lief dē menſchē die rectuerdich zijn.

Hŷer omme mijn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders in criſto iheſu onſen lŷe/
uen heer onſen verloſſer willē wij lieftal/
lich weſen mit gode den here. ſoe laet ōs
hem lief hebben eñ eren als onſen lieuen
vader. op dat hi ons niet toe en ſpreke ſeg
ghende aldus. Mer du boeſe ſpreect hŷ.
Bijn ick dijn vader. waer is dat die vader
licke ere die du mŷ ſculdich biſte te wiſen.
mit groten rechte derueſtu dat ghetuŷch
des vaders den du berouen wilſte vā die
eer die hem toe behoert. Want du en wil/
leſt hem niet eren als dinē vader. mer du
wilſte hem ghelijc weſen in gloriē dat dŷ
onmoeghelijcken is. Want du ſeideſte al
dus. Ponam ſedem meam in aquilone
et ſimilis ero altiſſimo. Jck ſal ſetten mi
nen ſtoel in dat noerde eñ ic ſal ghelijc we
ſen den alder ouerſten Ende noch ſegt die
boeſe worm lucifer aldus. Jck ſal ſitten
ſegt hi inden berch des teſtamētes ende ic
ſal mede ghelijc weſen den alder ouerſten
Du onſalighe du biſte nu gheſchepen wil
ſtu nu al te handes voert mede ſitten indē
glorien bi dē vader der gheeſten. dijn en is
noch niet toe gheſegt. Sede a dextris me
is. Sit aen mijnder rechter hāt. O du on
ſalige eñ onſchamele ōtſterffelike worm/
het is den een gheborē zone godes vā ſinē
hemelſchē vader ouermits zijnder ewigee
gheboerten ghegeuen. ſinē lieuen ewigen
vader ghelijc te weſen eñ mit hem te ſitten
als die heilighe prophete dauid tughet in
den ſouter ſegghēde aldus. Dixit dñs do/
mino meo ſede a dextris meis. Die here
ſeŷde mŷnē here toe. ſit aen mijnder rech
ter ſiden. O du vermaledide onſalighe lu
cifer denckeſtu mit enē roue gode dē here
die dij gheſchapen eñ ghemaket heuet ge
lijc te werden. eñ du benideſt den enighen
ghebenediden zoen godes ſine glorie endē
blijſchappen. daer hij ſinen vader ghelijck
in gheboren is. aldus ſoe en verdienſtu nz
dat die ghebenedide zoen godes voer dŷ
ghetuch ſoude gheuen. Eñ die aldus van
den vader eñ vāden zone verſmaet is endē
ghewraket. hoe ſoude haerder beŷdē geeſt
voer hem ghetuŷch gheuen. Sonder twi
uel hi ſal mit groter onwaerden verſma/
den den hoeuerdighen eñ den onruſtighē
die op den oetmoedighē ende op den ruſ
tighen wil ruſten. Die liefhebber ende die
mŷnner des vredē eñ oec mede dē eēdrach/
ticheit ſal dij hertelijckē eñ ſterckelickē we/
derſtaen. eñ hi ſal beſcermen dat hem toe
behoert

Wat wonder iſt mijn lieue
ende ſeer gheminde brueders dat wi daer
voer beaxt zijn dat deſe alderquaetſte beeſ
te deſen clinē wijnghaert des herē mochte

verdomen ende te treden. daer wi ſien dat
die eerſte ſonderligheit alſo menighe ſco-
ne telghen des hemelſchen wijnghaerdes
heuet verdoruen. Mer bij auonturen ghi
merct wel ſine houerdicheit. mer ſine ſon
derlincgheit en merct ghi ſoe wel nz Daer
omme iſt dat ick v ſegghe. Als wij leſen
dat alle die enghelen ſtonden en was dat
niet een groot ſonderlicgheit dat hi hē ver
metē wolde daer te ſitten Ghi wilt bi auō
turē vraghen hoe ick dat weet dat alle die
enghelen ſtondē. daer hebbe ick toe twee
warachtighe tughen. die beyde mochten
tughē dat ſi gheſien haddē. yſaias die pro
phete ſegt aldus. Jck ſach den here ſitten
op enē hoghē eñ verheuen ſtoel eñ chera-
phin dat zijn die enghelen van dien chore
die ſtonden. Eñ daniel die propheet ſegt
aldus. Duſent ende duſent enghelen dyē
den hem ende thien weruen hondert du-
ſent enghelen ſtondē voer hem. Eñ wildi
noch hier thoe den derden ghetughe horē.
op dat inden monde dryer ghetughē dye
ſake vaſt ſi. ſoe als daer gheſcreuen ſtaet.
Jn ore duorum vel trium ſtat omne teſti
moniū. Jn tween of drien monden ſtaet
alle ghetuych. Eñ op een ander ſtede ſtaet
gheſcreuē aldus. Omne trinum perfectū
Alle dinck dat mit drien toe ghaet dat is
volmaect. Aldus mijn lieue eñ zeer ghe-
minde brueders neme ic totten derdē ghe
tughe dat wtuercoren vat die heilighe a-
poſtel ſinte paulus die op ghenomē was
tot inden dordē hemel ende die daer ſach
die verholentheit godes. die niet betame-
lijcken is den menſchen omme te ſpreken
ende doe hi weder quam doe ſprack hi al-
dus. En zijn ſi niet alle te ſamen dieſtafti
ghe gheeſten. Sich nu du vermale-
dide viant des vreden ſultſtu dan daer ſit
ten daer alle die ſalighe gheeſtē ende hey-
lighe enghelen ſtaen ende dyenen. Son-
der twijuel du verthoernſte den waerden
heilighen gheeſt die te ſamen doen wonē
alle die gheen die eendrachtich zijn ende oec
mede die malcander lief hebbē eñ bemin-
nen. Soe daer gheſcreuen ſtaet Ecce quā
bonum et quam iocundum. habitare fra
tres in vnum Siet doch hoe ghoet eñ hoe
ghenuechlijcken dattet is den bruederen
in een te wonen. dat is vreedlijcken myt
malcanderen. Du boeſe du miſdoeſte
oeck mede teghēs die lyefte ende mynne
wāt du ſcoerſte die eenheit eñ breecſte den
mynnelijcken bāt des vredes. Ende hyer
omme iſt wel recht dat die heylighe geeſt
ghetughe gheuet dē heilighē enghelen. de
haer ſtedē in minen eñ in liefte gheholdē heb
bē. die mit grotē rechte dyne nydicheit eñ
dine ſonderlincheit eñ ōdeuſticheit wraket
eñ verdoemt Ende mijn lieue ende
zeer gheminde brueders in criſto iheſu on
ſen lieuen here ōſen verloſſer. dit is nu ge
ſegt vā den ghetuge dat indē hemel wert
ghegeuē. mer nu is daer noch eē āder ghe
tuych dat inder aerder wert gegeuē. daer
mede onderſceydē werdē die ghene die hē
hier elledige pellegrims bekēnē te weſen.
eñ dē ghenē die haer hertē i deſen tijtlicken
dinghē gheſet hebbē. eñ die dat hemelſche
vaderlant niet en ſuecken. Ende dit ge
tuych dat onderſcheit oock mede die bur
ghers des hemels van den burgheren vā
babilonien. Want hoe ſoude die ghoede
heer ſine wtuercoerne ſoe moghen laten
in deſer ellendicheit. hy en ghaue hem oec
mede ymmers wat ghetughes daer ſi bij
ghetroeſt ſouden werden in alle deſen on
ſalicheden. Ofte hoe ſouden ſi hem con
nen of moghen lyden die tuſſchen anxten

ende hopen inder onſekerheit deſer werlt ſeer dicwil ende menichweruē beganghē zÿn waert ſake dat hem onſe here god nz wat ghetughes en ghaue ende oec ſonderlinghe mede wat hopes tot zÿnder godlicker ghenadē eñ tot haerder ſalicheit. God bekentſe wel die hem thoe behoren. ende hi weet haer wel die hi vercoren heuet vā beghinne. Wÿe is daer van allē mēſchen die dat mach weten of hi waerdich is der mÿnnen eñ lieftē godes. of des hates Eñ iſt alſoe dattet ommoghelÿc is dit ſekerlÿcke te weten ſoe vele te ghenuechlÿcker iſt ons als wÿ doch wat teÿkenen der verkieſinghe godes des heren in ons bekēnē eñ vernemen. Wat ruſt mach onſe gheeſt hebben als hi ghenē teÿkenē der verkieſinghe in hem en mach bekēnē. Hier omme ſoe zÿn die ghetrouwe woerden dÿe wÿ waerdelÿcken ontfanghē ſullen. daer ōs in gheſegt eñ vermaent wordt vāden ghetughen onſer ſalicheit. Want in dien goeden woerden ende vermaninghē werdet den wtuercoren eē begheerlicke troeſt ghegheuen. ende oeck mede trouwelÿckē gegunnet. ende den verkeerden wort benomen alle haren ontſcult. als ſi bekēnē mogen die goede eñ bequame teÿkenen der ſalicheden. ende des leuens. enđ ſi niet en achten ende verſmaden daer ſi openbaerlÿcke mede verwōnen werden dat ſi ÿmmers in idelheden haer ſielen ontfanghē hebben eñ dat ſi dat ſchone eñ begheerlÿcke vaders lant des ewighē leuens niet en achten. Hier ſegtet datter drie zÿn die getuÿch gheuē inder eerden. Die gheeſt. dat water. ende dat bloet. Brueders ghi weet dat wel dat wÿ in onſen eerſten vader adam alle gheſundighet hebben. eñ oec mede dat wÿ alle te ſamen zeer gheuallē zÿn

Want wÿ zÿn gheuallen in enen dÿepen karcker die alle vol ſlÿckes ende modders was. daer oec mede veel ſtenē in laghē.

Sÿet aldus laghē wÿ in enē donckeren karcker gheuāghē ende wÿ waren ſeer onreÿn gheworden. eñ daer thoe ſeer ghequetſet ende ghewondet hent tot dat die ghoede begheerlÿcken verloſſer tot ōs quam die ons allen wt den karcker v̄loſte. ende oec mede al onſe onreÿnicheit of wÿeſch. ende geſontmakede alle onſe wōden eñ oec mede ōſer crācheit te hulpe quā

Dit heeft een goet verloſſer geweeſt die zÿn eÿghen bloet voer ons heeft ghegheuen. om ons vrÿ te maken. eñ oec mede wt zÿnder ſiden heuet hi te ſamen mitten bloede oeck water gheſtort om ons te waſſchen ende wit te maken. Daer na ſo heuet hi ons mede vandē hoghen hemel neder gheſent ſinē heilighē gheeſt de onſe crancheit te hulpe ſoude comen

Wiltſtu nu weten mÿn lieue ende ſeer gheminde brueders of deſe ghauē eñ welvaden godes ÿet in dÿ werkē op dat ſtu niet mede ſculdich en werdeſt des bloedes xp̄i iheſu onſes verloſſers. dat voer di wtgheſtort is. ende dÿ alſoe veel alſt in dÿ is te niet ende te ongoede makeſt. eñ daer en bouen dat water dat mittē bloede vter ſiden ons lieues heren liep. dat dÿ waſſcē eñ reÿnighē ſoude wāt du noch in dÿnder onreÿnichedē wiltſte bliuē. ſoe ſultſtu verhopen ende oeck mede vermenichuoldighē dine ewighe verdomeniſſe Eñ die heilighe gheeſt dē du wederſtaetſte en ſal die maledixien niet verloſſen vā dinē lippen Het is harde zeer te beſorghen dat dy deſe wel dadē godes niet ōvruchtbaer en werden want anders ſullen ſi harde ſcadelÿcken weſen. ende ſi ſullen dÿne verdome-

niſſen vermeerderen.

Wÿe is hÿ dan die daer ghetuÿch van heuet dat criſtus bloet niet te verghe ues voer hem gheſtort en is. Dat is hi die hem onthout van ſunden. Want ſoe wÿe dat ſunde doet. die is eẽ knecht der ſundẽ. Ende can hi dan dat uut der ſunden man nelÿcke van hem worpen. dat is een zeke re teÿken zÿnre verloſſinge. die ouermits den coſtelen duerbaren bloede onſes lÿe ues heren ihesu criſti onſes verloſſers is gheſciet. Mer tẽ is voerwaer niet genoech dat hi die ſunden laet. want het is noet dz hÿ daer waerachtich berou van hebbe. eñ die ſundẽ beſcreÿe. Die heeft dat getuÿch des waters. die arbeÿt in ſinen ſuchten. ende die waſſchet op ÿghelÿcke nacht zÿn bedde mit ſinẽ tranen Want alſoe als dz ghebenedide bloet criſti ons verloſſet van den ſunden. op dat die ſunden niet en reg neren in onſen ſtarfelicken lichaem alſo waſſchet dat water of die ſunden dÿe wÿ voer ghedaen hebben

Mer hoe ſullen wÿ doen dat wÿ al ſoe langhe in deſen ongheuadighen karc ker hebben ghelegen ende in deſen zwa ren ÿſeren banden dat wÿ ſoe zeer cranck ghewordẽ zÿn. dat wÿ die ghoede wegẽ des leuens niet en connen noch en mogẽ wanderen Wÿ ſullen aenropẽ lieue brue ders. den heilighẽ gheeſt die ōs leuendich maken mach. eñ ons helpen eñ oeck ſtarc ken mach. eñ wÿ ſullẽ altÿt ghoet betrou uen hebbẽ als dat die almachtighe vader die inden hemel is enen ghoeden ende be quamẽ gheeſt ſal gheuẽ dẽ ghenen die hẽ biddẽ. Eñ dat die nÿeuwe gheeſt vāden he mel is gecomẽ dat ſal betugen onſe nÿeu we eñ ghoede wādelinghe. Eñ op dat ick dit nu mit corten woerdẽ mach weder ha len als dat hÿeten wÿ vāden gheeſt ende vanden water eñ vandẽ bloede getuÿch te hebben. iſt dat wÿ ons onthouden van den ſundẽ. eñ waerdighe vrucht doen der penitencien. ende wercken ghoede werc ken des ewighen leuens.

Item indẽ cruce daghẽ een ſermoẽ. vāden ewangelio.

Hoe dat een ÿghelÿc mēſche zÿns ſelues vrient is als hi alle dinghẽ afterlet ende inghaet in zÿns ſelues herte.

Sermoen. i.

Je is daer van v die eẽ vri ent heuet ende hÿ gaet tot hẽ des middernachtes eñ hi ſegt hẽ aldus. Lieue vriēt leent mÿ drie broedẽ. Wāt mÿn vrient die is tot mÿ ge comen vandẽ weghe eñ ick en hebbe niet dat ic hẽ voer ſettẽ mach. Wat iſt dz hi ſegt dat hẽ een vriēt is ouergecomẽ eñ noch tans biddet om drie broeden. meẽde hi dz zÿn vrient alſoe veel etẽ mochte dat hi nz ghenoech en hadde aen enẽ broede Want ten ſchÿnt niet wel dat een menſche drÿe broedẽ ſoude behouẽ Bÿ auōturẽ die vri ent quā mit ſinẽ wÿue eñ mit enẽ knape eñ op dat hi eẽ ÿghelÿcken vā hẽ luden eẽ broet ſoude moghẽ voer legghẽ ſo bat hÿ ſinẽ vrient ōme drie broedẽ. Mÿn lÿe ue brueders bÿ deſen vrient die aldus tot mÿ comet en vſtae ic niemāt dā mÿ ſeluẽ wāt ic en hebbe niemāt lieuer dā mi ſeluẽ mÿ en is niemāt naerder Mÿn vriēt coēt dan tot mi vāden wege als ic alle tÿtlicke dinghen after late ende inghae tot mi ſel uen in mÿn herte Alſo als daer gheſcreuē ſtaet Ghÿ ouertreders keert v weder om tot uwen herte. Ende dan ſoe is een ÿghe

lijc menſche zijns ſelues vrient als hi hem
alſoe inwaerts tot hem ſeluen keert ende
comet vanden weghē. Want die der boeſ-
heit mŷnnet ende lief heuet. die hatet ſine
ſiele. Daer omme van dŷer tijt dat ick mŷ
eerſtē bekeerde ſoe quam tot mŷ eē vrient
Hŷ quam leŷders van verrē landen daer
hi die varcken plach te hueden. eñ daer hē
wonderlicke ſeer ōuerſadelicke ſeer plach
te hongheren na den draue dat die varc-
ken aten. Hŷ quam arbeŷdēde in groten
ghebreke daer hi ſeer van vteert was. endē
van veel vaſtens zeer ghemaghert was
Ende als hi in alſulcken ſchŷne quam ſo
waſt hem wel noet dat hi hē enen ghoedē
vrient mochte vinden Mer hi heuet leider
mŷ armen man vercoren tot ſinen waert
ende hi ghaet in ene ſeer woeſte woninge
daer hi oeck niet vinden en can des hem
wel groet noet waere. Wat ſal ick de
ſen vriende doen die aldus ſeer behouich
is ic en heb niet dat ic hem mach voer ſet-
ten Ic belŷde dat hi mijn vrient is mer ick
bŷn een arm ellēdich man die niet en he-
uet. Lŷeue vriēt waer omme coemſtu tot
mij in alſo groter noot. ick en can di niet
helpen ende ick en weet ŷmmer ghenen
raet. Die vriēt ſegt dan weder tot hē Och
ſtant op haeſte dŷ. loep verwecke dē ouer
groten vrient. daer nŷemēt ſoe grote min
ne ofte lieften heeft noch oeck mede meer
ghoedes en heuet. Sueck bidde eñ cloppe
Want daer is gheſcreuē. Querite & inue-
nietis. Suect eñ ghi ſult vinden Petite &
accipietis. Bid eñ ghi ſult ontfanghē. pul
ſate et aperietur vobis. Die daer cloppen
die ſullen inghelaten werden. Roep hem
toe ende ſegghe. lieue vrient leen mŷ drŷe
broeden. Brueders wat meendi bedudē
deſe drŷe broeden. ghaue god dat wŷ die
broedē mochtē ontfāghē. want bŷ auon-
turē niemāt en can wetē wat ſi bedudē dā
die haer vdient te ōtfanghē. Doch vmoe-
de ick dat ōs wel noet is te biddē om deſe
drie broede. als om dat broot der mŷnnē
eñ dier lieften. eñ om dat broot der ſtarchz
eñ ſonderlinghe om dat broet v waerheit
Ic belide dat ick deſe drie broedē wel beho
ue. als mijn vrient tot mij coemt vanden
weghe. eñ nae dat ick voer gheſegt hebbe.
Als hi coemt mit ſinen wijue eñ mit ſinen
knape. Wāt die redē die bŷ dē māne betei
kent is ghebreket in dŷē dat ſi die waerhz
niet en weet. Die wille is ſieck want haer
ghebreket mŷnne eñ liefte Dat vleŷſch is
ſeer crāck wāt ten heuet gheē ſtarcheit Al-
dus en vſtaet die redē niet wat beſt is ghe
daē. eñ die wille en heuet gene grote mŷn
ne te doē dat ſi verſtaet. eñ oeck mede daer
toe dat lichaem dat ghebreckelijcke is be-
zwaert die ſiele. ſoe dat wi dicwijle niet en
doē al dat wij wel wetē dattet guet waer
ghedaen. Mijn herte is dorre ghewordẽ
eñ oec mede mijn vleŷſch. want ic verghe
ten hebbe mijn broet te ethē. Dit ghebreck
en ſoude ic niet lidē hadde haer die reden
ſtadelijck gheoeffent in onderſueckender
waerheit. eñ waer die wille wel ontſteken
mit begeerte der mŷnnē eñ der liefte. ende
waer dat vleŷſch eñ oec medē dat lichaem
wel geoeffēt in guedē werckē v doechdē.

Daer omme mijn lieue eñ zeer ghe
minde vrient. Leen mŷ drŷe broeden. op
dat ick dij mach verſtaen ende minnen of
lief hebben. ende oec mede doen mach di-
nen wille. Wāt alſoe leuetmen. eñ in ſulc
ken is dat leuen mijns gheeſtes. als dŷe
heilighe ſcrift tughet Want onſe leuen is
in ſinen wille. Amen.

Item op die eerwaerdighe hoechtijt van onſes lieues herē hemeluaerts dach vi.ſermonen.

Hoe dattet den menſchē ghoet betrouwen gheeft dat god ghaerne bij is dē ghenen die willichlijckē ende ghaerne in haren ghebeden zijn.

Sermoen .i.

Doe die elf iongherē ons lieues herē iheſu xp̄i ſaten aen der tafelen ende athen opēbaerde hem iheſus onſe geſontmaker. Waerlijcken daer openbaerde die godlicke ghoedertierēheit eñ die mēſheit onſes behouders. Ende het geuet ōs ghuet betrouwē dat onſe heer ghaerne bi is dē ghenē die ghaerne in harē ghebeden zijn. Wāt hij hē niet en heeft veronwaerdicht ſinē iongherē te openbarē doe ſi athē Die ghoedertierenheit ſegghe ic des gheēs die wel bekent onſe crancheit opēbaerde haer. Want onſe crancheit ende onſe noetdrufticheit en ōonwaerde hi niet. mer hij verbarmet daer ouer wāneer wij die ſorghe onſes lichames doen niet nae wellus te mer na behouelicheit. Dit ſach die wel aen doe hi ſeide Of wi ethē of wi drinckē of wi anders doen. al ſullen wijt doen tot ter glorien godes.

Dat hi ſinen iōgheren openbaerde doe ſi athen dat machmē oec wel daer toe trecken dat hi den ongheloviḡe onſaligē ioden op een ander ſtede antwoerde gaf doe hi qualicken teghens dijē diſcipulen ſpraken omme dat ſi niet en vaſten endē ſi ſeijden aldus Die kinderen des bruedeghoms en moghen niet vaſten noch ſcriē alſo langhe als die brudeghom mit hē is Eñ onſe heer die verweet hem doe haer ōghelouicheit eñ hardicheit haers herten dat ſi den ghenen niet en gheloefdē dijēt gheſien haddē dat hij vander doot verreſen was. Nu hoerſtu mijn lieue eñ ſeer gheminde brueder hoe dat criſtus iheſus onſe gheſontmaker ſinen diſcipulē beruſpede. ymmers dat noch harder ludet dat hi hem haer ōghelouicheit ōweet. eñ ſonderlinghe doe hi mitten lichaē vā hē ſoude ſceijden dat hi ſonderlinghe op dier tijt alſt ſchijnt geſpaert ſoude hebbē Daer om en wiltet oec niet qualijcke nemen of v de in criſtus ſtede v ouerſte is ſomwilē beruſpet. wāt daer doet hi v dat criſtus ſinē diſcipulen dede. doe hi vā hem te hemel ſoude varen. Mer wat is dat mijn lieue eñ ſeer gheminde brueders. dat hi ſegt dat ſi dē ghenē diet ſaghē dat criſtus vāder doot was verreſen niet en gheloudē. Wie waren ſi die alſulcke ſalighe oghen haddē dat die glorioſe verriſinghe ons lieues heren iheſu criſti ſien mochten. Wi en leſen niet noch oeck mede en ghelouē wij niet dattet enich ſterffelic mēſche ſach. Hier omme ſoe moetmē dat ōſtaen vā dē heilighē enghelen die dat ghetughedē dat ōſe lieue here was ōreſen Nochtās ſoe warē die apoſtolen ſoe cleijnmoedich dat ſi ten eerſten niet volcomelijc en cōden ghelouen Mer op dat ōſe lieue heer doe als daer is gheſcreuen goetheit eñ zedicheit eñ werēheit ſeijde leert vā mi. na dien dat hi haer ghuetlijc ōciert hadde eñ hem oeck mede ſcarpelijc beruſpet hadde ſoe volchde daer na ſine ghuede lerige als hi voer ſegt Quicūq; crediderit et baptiſatus fuerit hic ſaluus erit. dat is te segghē Soe wijē dat gelouet ende oeck mede ghedopet is. die ſal ſalich weſen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Nu mijn lieue eñ ſeer geminden
brueders in criſto iheſu wat ſullen wij ȳm
mers hier toe ſeggen Het ſchijnt dat dȳen
waerlijcken menſcen in deſen woerden al
ſte groten betrouwen is gegeuen eñ hets
te duchten dat ſi daer verſaken wt ſullē ne
men nae den vleyſce. ende dat ſi mit hem
ſeluen wt deſen woerden meer ſmeecken
ſullen dan ſi ſouden. want ſi ghelouen eñ
gedoepet zijn al iſſet dat ſi niet veel goets
en hebben gedaen. Mer als wij voertaen
ſien die woerden die hier nae volgen indē
heyligen ewangelio. Den ghenen die ge/
louen ſullen deſe eerweerdigen teykenen
nae volgen. eñ dat dan daer naevolget in
den ewangelio ſoe ſchinen ſi den ghoeden
gheeſtelicken menſchen ȳmmers ſoe vele
miſtroeſtes te maken. als die weerlijcken
menſchen wt den voergheſeiden woerden
ȳdel betrouwens mogen nemen. wãt wie
is daer nu in deſer tijt die de teykenē dȳes
geloues heuet die in deſen ewangelio ge
geſcreuen ſtaen. ſonder welcken gheloue
nȳemãt behoudē en mach wordē. wat die
niet en gelouet die ſal v̇doemt worden.
Eñ oeck mede ſoe is dat onmoeghelicken
datmen god den heer mach behagē ſond
geloue. Jck ſeg wie worpt nu die duuelen
wt die mit nȳeuwē tõgen ſpreect. die den
ſerpēten v̇iaghet. als daer die heylighe a/
poſtelen dedē

Wij willen dã ſeggē
mijn lieue eñ ſeer ghemīde broeders Jſſer
niemãt die alſulcke gracien vã gode õtfã/
ghen heuet. of wãt men in deſen tiden ſeer
weynich menſchē vindet die ſulcke graciē
hebbē vã god ſoe men leeſt dat die Juden
doe ſprakē vãdē apoſtelen ald9 Hi q̃ liguis
loquūtur noui galilei ſunt ⁊ ſerpētes tol/
lãt alleluya Deſe die hier ſprekē mit nȳeu
tōghē dat zijn Juden wt galileen eñ ſi via/
ghē die ſerpēten. Hier omme brueds ofter
nu niemãt die gracie vã god õtfãghē heft
ſal daer nȳemãt behoudē werdē oft ſullen
die mēſchē alleen tottē ewighē leuē comē
die deſe gracie vã gode hebbē õtfanghē. dz
ſi alſulcke dinghē doen moghē. daer noch
tãs ȳmmers gheen v̇dienſt in gheleghē is.
mer alleen teykanē der heylicheyt. ſo dat
daer ſommighe ſegghē ſullen als ſi voer
õſen lieuen heer õſen gheſontmaker comē
Nūq̄d in noīe tuo eiecim9 demonia. En
hebben wij niet in dinen naem die duuele
wtgeworpē. eñ vele ander doechdē gedaē.
dē gheantwoert ſal wordē. Jc en bekenne
v niet ghaet vã mȳ ghij werckes der boeſ
cheyt. Waer zijn die woerdē des heilighen
apoſtels daer hi ſpreket vãden gherechten
rechter dat hi gheuē ſal enen ȳghelickē loē
nae ſinen werckē eñ v̇dienſten. ſolde hi dan
dat veer moet weſen ĩ zijn oerdel meer aē
ſien teykenen eñ miraculen dan ghoeden
werckē eñ gheware doechdē. Nochtãs ſoe
zijn indē ſeluē ghoedē werckē oec mede te
mercken teykenē die veel ſaliger zijn dan
die wtwendighe miraculen in haer ſeluē
connen weſen. Jc meen dattet ȳmmers
ghoet te begripē is hoemē deſe gheeſtelijc
ke teykenen ſal v̇ſtaen dattet warachtige
teykenē zijn des gheloues eñ der ſalicheyt
Dat eerſte werck des ghewaren gheloues
die vter minnē eñ lieftē wercket is ghewa
re berou des hertē. daer die vermaledīden
boeſe helſche duuel ȳmmers ſonder twijf
fel mede onghenadelijcken wtgheworpē
ende eñ oeck mede wtgheſtoten worde.
Want die ſunden worden ȳmmers daer
mede wt den herten ende wt den ſinnen
gherodet. Daer nae ſpreket hi ȳmmers al
mit nȳeuwen tongē die gelouich is. wãt
dȳe oude woerden laet hi weſen ghelijc die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

woerdẽ ōs eerſtẽ ouders die haer miſdaet
woudẽ ontſculdigen. Eñ als aldꝰ mit ghe
waer berou des hertẽ eñ mit oetmoedighẽ
belidẽ des mōdes die voergeledeu ſunden
vgheuẽ eñ ofgedaen zÿn op dat die mẽſce
niet weder omme indẽ ſunden envalle. eñ
ỹmmers datter laetſte niet quader nochte
arger en worde dan die eerſte warẽ. ſoe is
hem noet dat hi die ſerpẽtẽ wech neme. dz
is dat hi alle die venÿnde caderẽ der duue
len vã hem worpẽ. Eñ of dan noch de qua
de wortel wt wil ſprutẽ wãtmen dat alſoe
claerlicken niet wtrodẽ en mach ten wille
den menſchen noch mit ſinen quaden be-
gheerlichedẽ ſomwilen prekelen.

Voerwaer alſoe als daer volghet
inden heylighẽ ewãgelio Al drinckẽ ſi wat
venÿns ten ſal hem niet ſcaden. mer ſi ſul
len doen alſoe alſmen leeſt inden heyligẽ
ewangelio vã ōſen gheſontmaker. Et cũ
guſtaſſet noluit bibere. Doen hÿt geſmae
ket hadde en woude hÿt niet drinckẽ. Dat
is als ſi die quade becoringhen voeldẽ ſoe
en willen ſi daer gheen cōſent gheuẽ. eñ ſo
en cãt hem ỹmmers niet ſcadẽ. wãt gheen
vdomeniſſe en ſal weſen dẽ ghenẽ die ſtãt
taftich bliuẽ in criſto iheſu. al comen hem
ỹmmers alrehande becoringhẽ thoe wãt
ſiſe niet conſenteren en willen. Mer wats
willen wÿ ſegghẽ ſulcke ſtridinghe teghẽs
alrehande quade begheerlichedẽ is ſeer v-
drietelickẽ eñ ſonderlinghe ỹmmers oeck
mede ſeer ſorghelickẽ. mer die vaſt zÿn in
den gheloue die ſullen op die ſiecken haren
handen legghen eñ alſoe ſullen ſi bet heb-
ben. dat is ſi ſullen die crãcheyden haerder
quader gheneyghelicheden mit ghoeden
wercken heerlicken bedecken. ende alſoe
ſullen ſi dan ỹmmers ghoedertirenlick eñ
vaſtelickẽ ghenesen.

Hoe dat deſe eerwaerdighe hoech
tÿt is een eyndinghe eñ een volmakinge
alle der hoechtidẽ die wÿ holden ſullen vã
den hoechtiden ons lieues heren iheſu cri
ſti onſes gheſontmakers.

Sermoen. ij.

Ire lieſte brueders deſe teghen
woerdighe hoechtÿt is vol glo-
rien eñ vol bliſcappẽ. in welcken
wÿ criſto iheſu ōſen vloſſer ſonderlinghen
ere bewiſen ſullẽ eñ wÿ oeck mede ſonder
linghe grote bliſcap hebben ſullen. Deſe
hoechtÿt mÿn lieue brueders is een eyndi
ghe eñ een volmakinghe alre hoechtiden
die wÿ houdẽ vã die toecoemſt ōs heren.
Ende deſe eerwaerdighen hoechtÿt die is
oeck mede een beſlutinghe die ſalich is al-
le dẽ weghẽ die de ſoen godes ghewãdelet
heuet inden lichaem. Wãt die ghene die is
neder ghecomẽ die is oec in deſen dage op
gheuarẽ omme alle dinghẽ te vuollen
Wãt doe hi in menigerwÿs beweſen had
de dat hi heer was ouer alle tgheen dat in
der werlt was eñ oec mede dat indẽ water
was eñ inder hellen ſoe en ghebrack hem
niet anders dan dat hi oec mede mit ghe-
liken bewiſinghẽ of noch vele opẽbaerlijc
ker toenẽ ſoude dat hi oeck mede heer wa
re vander lucht eñ vãder hemelẽ. Die aerdẽ
bekende hem haer heer te weſen. wãt doen
hi mit zÿnder craftelicker ſtemmẽ lude ſo
riep. Lazare veni foras. Lazare coem hÿer
wt. ſoe ghaf ſi den doden weder die begra
uen was. Die zee eñ die wateren bekendẽ
ỹmmers ſonderlinghe oeck mede dat hÿ
daer haer heer was. want ſi belidẽ hem ſoe
dat hi dicwÿl eñ menichwerue want hem
belieuende was ouer haer heen ghinc. ſoe
dat ſine iongeren die apoſtelen gemeent

hadde datter een ſpoerſel hadde gheweeſt.
Die helle bekende oock mede zyn groeten
moghētheyt doe hi die metalen poertē eñ
die yſeren grindelen te brack. eñ doe hy dē
onuerſadelickē dootſlagher ōwan eñ bāt
die ſathanas eñ die duuel ghehietē is. Eñ
ſonder twiuel die macht hadde die doden
te ōweckē. die melaetſchen te reynighen.
die blinden ſiende te makē. eñ de cropelen
ghaēde te makē eñ wech ōdriuē mocht al-
rehandē ſiectē. hi is mit recht ghehietē heer
te zyn ouer al Want mitter ſeluer hāt daer
hi alle dinghen mede ghemeaket hadde.
daer wedōmaecte hi mede datter ghebreck
lyckē was. Dyes ghelycks die dat voerſei
de datmē enē viſch daer vindē ſoude die eē
pēninck in ſinē mont hadde. dye bewees
daer ghenoech mede dat hi heer was ouer
die zee. eñ oock mede ouer allē dat daer in
was Eñ die dē princē der lucht haer mach
ten mochte benemē. eñ aen ſinē ghebenedi
dē heylighē cruce naghelen.

Het is ŷmmers opēbaer dat hy o
uer die helſche woninghē moghētheyt eñ
macht hadde ōtfanghē. Hi is de ghene die
ommeghīc wel doēde eñ gheſont makēde
alle dē ghenē die vandē duuel bedruct wa
ten. die inden camp ſtōden eñ leerden dat
volck. eñ voer dē rechter ſtōt eñ ōtfinc kyn
nebackē ſlaghē. die al die tyt dat hi inō aer
dē was gheuen mittē mēſchē ommeghic
in groten arbeyde was ſtaende eñ werckē
de der mēſchē ſalicheyt int middē vander
aerden. Eñ op dat dyn ōghenayden rock
volmaket ſolde wordē here iheſu criſte. eñ
onſe gheloue volcomē ſoude weſen alſoe
wall nu tyt dat ghy voer den oghen uwer
diſcipulen op ſoudet varen doer die lucht
bouen alle die hoghe hemelen als een ghe
weldich heer der lucht. Ende alſoe mach-
men voert bewiſen dat ghi almachtich he
re zyt alre creaturen Wāt ghi al in allen di
ghē veruolt hebt. eñ dattet recht eñ redē is
dat in uwē ghebenedidē naem alle knyen
bughē ſullen der gheender die indē hemel
zyn eñ inder aerder eñ oeck mede die inder
hellen zyn. Eñ noch ſtaet daer voert meer
gheſcreuen aldꝰ. Et omnis lingua confi-
teatur quia dominus iheſus criſtus eſt in
gloria dei patris. Eñ alle tōghē ſullen beli
den dat ghy heer iheſu criſte in die glori eñ
bliſchap zyt uwes vaders In deſer rechter
ſidē zyn ghenuechten hent tot inder ewich
heyt.

Hier omme myn lieue brue
ders ſoe ōmaent ōs die heylighe apoſtele
dat wy ſullen ſoeckē die dinge die hier bo
uen zyn daer criſtus iheſus ōs gheſont ma
ker is ſittēde aen die rechter ſiden godes ſi
nes ghebenediden eñ ewighen vaders.
Wāt voerwaer eñ ſonder twiuel ōſe ſchat
is iheſus criſtus ōs ghoedertiren gheſont
maker. daer alle die ſchattē der wyſheyt
eñ der weteheyt in ōborghē zyn eñ daer al
le die volheyt der godheyt in woent

Hoe groet meen di nochtās mine
lieue brueders dat die droefheyt was endē
die anxt daer die hertē der apoſtelen doen
mede ōuolt waren doe ſi ſaghen dat hi vā
hem opghenomē worde inder lucht. nyet
mit ledderē noch oeck mede ŷmmers mit
gheynen touwen. mer mit groten ſcaren
der engelen die hem volchden al haren he
re. ende ŷmmers nochtans hem gheynen
hulpe en daden in ſinen ſeer wonderlyckē
ende heerlycken gheweldigen opclimmī-
ghen. des hi oeck mede ŷmmers niets en
was behouende. Want hi voer ŷmmers
op in die menichuoldicheyt zynder godli
ker crachtē Eñ doe worde dat vuolt dat hy
hem voer gheſegt eñ gheopēbaert hadde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Daer ic ghae daer en moechdi nu niet co/
men. Wāt daer hi hem opter aerden voer
ghegbaen hadde daer haddē ſi hem onuer
ſcheydelicken gheuolghet. al haddet inder
zee gheweeſt als ſinte peter p̂mmers dede
mer des weghes dat hi nu ghinc en moch
ten ſi hem p̂mmers niet volghē. wāt dz ge
brecke licke lichaem beſwaert nu p̂mmers
die edele ſiele. eñ die aertſche inwoninghe
neder drucket die ſinnen die veel dinghen
dencken. Hier omme myn lyeue
eñ ſeer gheminde brueders ſoe was doen
die droefheyt der heylgher apoſtelen alte
ſeer groet. Wāt ſi ſaghē dat die voer haer o
ghen opghenomē wort omme welckens
minne eñ liefte ſi alle dinghen haddē af
ter ghelaten. ſoe dat die kinder des bruyde
ghoms doe die ghoede ſaftmoedige bru/
deghom ghoedertierliken was ghenomē
voert aen moeſten vallen eñ ſchreyē

Siet doch nu eñ merct wat dat is
te ſegghē myn lieue eñ ſeer ghemīde brue
ders dat ſi omme die minne eñ liefte van
hem alle dinghē haddē after ghelatē Wat
hadden ſi after ghelaten. Voerwaer ſi had
den p̂mmers alle after gelaten dat ſi had
den. eñ dat p̂mmers meer is ſi lieten oeck
mede die werlt eñ haer eyghē wille. Soe
als ſinte peter als een hoeft der apoſtelen
voer hem allen inden heylighen ewange
lio ſprack aldus tot ōſen heer. Ecce nos re
linq̄mus omnia ꝛ ſequuti ſumus te quid
ergo erit nobis Siet here wy̆ hebbē alle di
ghē ſegt hi after ghelatē eñ wy̆ zyn dy ghe
volghet wat loen ſal ōs daen ghe ſcieden.

Oeck mede waren die apoſtelē v̄/
uaert vā deſer opclimminghē ōs herē om
dat ſi doe wordē arme weeſen onder die ō
ſalighe iodē. wāt ſi en warē doe noch niet
gheſtarct indē heylighē gheeſt. die p̂mmer
een ghoedertieren eñ ſaftmoedich troeſter
is der bedructer hertē. die den heylighen a
poſtelen p̂mmers noch van bouen ſoude
comen. Onſe lieue heer die ghebe
nedide doe ſinen apoſtelen eñ lyeuē diſci/
pulen. eñ hi worde alſoe voer hem opghe
nomen eñ hi voer totten hemel Ick mey̆/
ue myn lieue brueders dat ſine ſonderlyn
ghe grote ghoedertierenbarmhertighe her
te doe p̂mmers wonderlicke ſeer beroert
worde van mededoghē omme dat hi zyn
lieue eñ ſeer wtuercoren ghemīde ſcoelkin
derkēs alſoe after laten ſolde. Doch ghinc
hi voer hem omme hem luden een ſtede te
bereyden. Eñ hi wiſte wel dattet hem ludē
nutte eñ bequaem was als hi hem p̂m/
mers wel ſeyde dat hi hem ſine lichameli
ke teghēwoerdicheyt ontoghe.

Myn lieue brueders hoe ſalich eñ
hoe glorioes was deſe proceſſie die wi hu
den te daghe beghaē hebbē. daer die heyli/
ghe apoſtelen eñ diſcipulen ōs lieues herē
niet mede en moeſtē weſen daer hi mitten
heylighē ſielen die hi uten voerburch dyer
hellen verloſt hadde. eñ mit allē der hemel
ſcher crachtē als een glorioes v̄winre eñ ze
gheuechter tot ſinē vader wort ghebrocht.
eñ hi ſit tot ſine rechter ſiden. Soe daer ghe
ſcreuē ſtaet. Aſcēdēs criſtus in altum capti
uam duxit captiuitatem. Criſtus iheſus
ōs gheſontmaker was climmēde in dz ho
ge eñ hi leyde mit hem den gheuanghen
roef dats dat mēſchelicke geſlachte dat vā
den duuel geuāgen was Siet nu
myn lieue eñ ſeer ghemīde bruedēs nu he/
uet hi alle dingen volbrocht. Wāt hi is ge
boren onder die menſcen. hi heuet alſo lā/
ghe mittē mēſcen omme ghegaē. ende hy̆
heuet vanden menſchen vele geledē. eñ hi
is gheſtoruen willichlickē voer dē menſcē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ hi is weder omme opvõreſen vãder doot
eñ hi is oock mede opgheuarẽ tottẽ hemel
eñ hi ſit totter rechter ſidẽ ʒÿns aelmachti/
ghẽ ewighẽ ghebenedidẽ vaďs. Nu
bekẽne ick hier ẏmmers den rock õs heren
die van bouẽ tot benedẽ thoe alſtemale is
gheweuẽ of ghebreÿdet. dẽ die hemelſche
woninghẽ beſlotẽ eñ oock volmaket heeft
daer hi al volcomẽ is. eñ hi heuet alle din/
ghẽ vuolt ons lief heer iheſus criſtus

Mer wat is mÿ mit deſen hoechti/
dẽ. Wie ſal mÿ troeſtẽ o heer iheſus criſts.
want ick v ẏmmers niets gheſien en heb
be hanghẽde an dẽ cruÿs vol wõdẽ bleeck
inder doot. eñ ic en heb gheẽ medẽlidẽ mit
v ghehad mit uwer heÿliger paſſien eñ ic
en hebbe in uwen dode v niet dienſtaftich
gheweeſt dat ic doch mit minẽ tranẽ uwe
bloedighe wõden ghewaſſchẽ hadde. Hoe
hebdi mi õghetroeſt ghelatẽ doe ghi ſcoen
inder ſtoelen uwer ewigher glorien als eẽ
gheweldich coninck der hemelen in dat al
re oeuerſte der hemelen weder ʒÿt ghegaen
mÿn ſiele en ſoude te mael ghenẽ troeſt õt
fanghẽ moghẽ en haddẽ die heÿlighe ẽge
len mÿ niet voer ghecomẽ mit eender ſoe
ter ſtemmẽ der groter eñ hogher vrolicheit
ſegghẽde ald9. Viri galilei q̃d ammirami
aſpiciẽtes in celum. ꝛc. Ghi mãnen vã ga
lilea wat ſtaet ghÿ op ſiende indẽ hemele.
deſe iheſus die vã v opghenomẽ is indẽ he
mel die ſal ald9 wedercomẽ als ghÿ hem
gheſien hebt opvaren indẽ hemel. Aldus
ſal hi comen mÿn lieue brueders ſeÿden ſi
mer waer thoe ſal hi comẽ. Om õs te ſoec
ken ſal hi comen in die grote ghemeen ꝓ/
ceſſie daer alle die heÿlighe enghelen voer
ghaen ſullen. eñ alle die mẽſchẽ nae volgẽ
ſullen. eñ alle die duuelẽ naevolghẽ ſullen
eñ dan ſoe ſal hi oerdelen ouer die leuẽdi/
ghe eñ oeck mede ouer die dodẽ.

Sonder twiuel hi ſal comen. mer
als hi is op gheuaren eñ niet als hÿ eerſtẽ
neder quam omme gheboren to worden
vãder reÿnder maghet maria. Wãt hÿ is
doe oetmoedelÿcken neder ghecomẽ om
me die ſielen ſalich te makẽ. Daer ſtaet ge
ſcreuẽ aldus. Diſtrictus rediet arbiter om
nium q̇ mitis modo tranſÿt. Hi ſal ſtrac/
kelicken wederomme comen die ſchepper
alre dinghen die nu ſachtelickẽ ghaet mer
dat ſal weſen voer dẽ õſaligẽ. mer voer dẽ
ſalighẽ ſal hi comẽ mit groter glorien endẽ
bliſchappẽ. als hi õſe arme crancke ſterfeli
ken lichaem v̈claren ſal eñ ghelÿc maken
den lichaem ʒÿnre claerheÿt. ſoe dat hi de/
ſen crankẽ vaetkẽ grote ere eñ waerdichz
doen ſal. O mÿn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders dã ſoe ſal hi gheſien wor/
den in ſeer groter moghẽtheÿt die eerſten
cleÿne was ſculende oder die crãchedẽ des
vleÿſches. Ic ſal hem oeck mede ſien mer
nu niet. Ick ſal hem oec beſchouwen mer
niet nae bÿ. ſoe dat deſe ander glorie ende
blÿſchappẽ in vele meerder hoecheÿt vele
ſchoender blẽcken ſal. Nu indẽ eer
ſten is hi opghenomẽ totter rechter ſidẽ ſi/
nes vaders. eñ hi ſtaet nu voer den ghebe
nediden ogen godes voer õs ſprekẽde. eñ
hi ſit aen die rechter ſiden gods eñ hi heeft
in ʒÿnder rechter hãt barmherticheÿt. endẽ
in ʒÿnder luſter hant heeft hi ẏmmers ge
recht oerdel. Ende ſine grote grondeloeſe
barmherticheÿt is vtermaten wonderlÿc
ke ſeer groet. ende ſoe is oeck medẽ ĩmers
ſine rechtueerdighe gherechticheÿt wõder
lÿcken ſeer groet. Ende oeck mede in ʒÿn/
re rechter hant heeft hi dat water. eñ inder
luſter hant dat vuÿr onuerwãdelikẽ eñ ſi
ne barmherticheÿt ſtarct hi ouer al dẽ ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

nen die hem ontſien. alſoe hoechtidelÿckē
als die hemel hoghe is bouen der aerden
ſoe dat zÿn wtuercoren groter hopē ſullen
gheuoelen zÿnder ghenaden dan daer eu
me is tuſſchen hemel eñ aerde Wāt dz goe
de opſet godes bliuet onwandelbaer alle
toes op ſinen wtuercoren. eñ zÿn barmher
ticheÿt is vā ewen tot ewen. eñ zÿn ewige
wÿſheÿt is ouer den ghenen die hem ōt
ſien eñ lief hebbē. Des ghelÿcs iſt
oeck mede ÿmmers ouer die vdoemden
dat veruaerlicke vonniſſe eñ oerdel gods
Eñ aen beÿdē ſiden ſtaet vaſt die ſentēcÿe
der ewicheit inden ſalighē eñ indē vdoem
den. Wie mach dat weten of haer alder
namen die ic hier ſie inden hemel zÿn ghe
ſcreuē welck hem god wil ghūnē dat ſi be
teÿkēt moetē wordē indē boec des leuens
Mit hoe groter bliſchap ſoudē mÿn bÿn
neſſe vuolt wordē mocht ic dat wetē. doch
ſoe en weet een mēſche niet of hi waerdich
is der liefte godes of des hates. Hier ōme
brueders weeſt altÿt volherdēde in doech
dē ſoe moechdi waerdich wordē te cōm
mē totter hemelſcher hoecheÿt eñ daer be
vindē die liefte criſti. eñ bouē al moechdes
verdienen mit oetmoedicheÿt ſo als ons
criſtus in oetmoedicheÿt voer gheghaē is
alſoe moetē wÿ hem nae volghē.

Aldꝰ is hi vā gode verheuē want hi is
verreſen vāder doot eñ ten hemel gheuarē
eñ hi ſit ter rechter hāt zÿns vaders Eñ du
en mogheſt daer niet comē du en moetes
di eerſt vernederē als criſtꝰ heuet ghedaen
mer vele vā adams kinder zÿn tot hoechz
ſeer bereit om inder karckē verheuē te wer
dē daer die engelē voer moetē heuē. mer o
ÿmmers nae te volghē ghoede heer iheſu
criſte en cāmen nae euwelÿckē ÿemāt vin
den die hem wil late leÿdē doer die wegē
dÿnre ghebodē Daer zÿn ſommighe dÿer
ghetoghē wordē die tot gode wel ſegghē
moghē Trahe me poſt te Trecke mÿ nae
dÿ. Sommighe wordē ingheleÿt die ſeg
ghē Die coninck heuet mÿ ingheleÿt indē
wÿnkelre. Sommighe ander worden op
ghegrepē als paulus op ghegrepē was in
den dordē hemel. Die eerſte die ghetoghē
worden die zÿn ſeer ſalich. die dan in haer
der verduldicheÿt haer ſielen beſittē. Die
ander zÿn noch ſaliger die wt ghāſer hertē
dē heer belidē. Die dorde zÿn die alreſalich
ſte die dat ghetuÿch haers eÿghē willē in
godes barmherticheÿt begrauen hebben.
Hi is ſalich heer die dÿ altoes tot enen leÿ
deſmāne heuet Mer o here iheſu criſte wÿ
die dÿn volc zÿn eñ ſchapen dÿnre weÿdē.
wÿ willen dÿ mit dÿnre hulpen volghen
wāt du biſte die wech der waerheÿt ende
dat leuen. Du biſt die wech mit dinē exem
pelen. Die waerheÿt in dine loftenissen.
Dat leuē in dinen ghelone datſtu gheueſt
Wāt du ſprekeſt woerdē des leuēs. eñ wÿ
bekennen datſtu ÿmmers biſte iheſus cri
tus des leuendighen godes ſoen indē ewi
gheden ghebenedÿt. Amen.

Item van die ghoede verſtandeniſſe ende van die begheerte.

Sermoen. iÿ.

Oden is die heer der hemelen o
uermits ſine godlicke moghē
heÿt dat hoghetſe dier hemelen
doer ghegaen. eñ hi heuet alle die crācheÿt
des vleÿſſches als een lichte wolcke vā hē
gheworpen eñ hi heuet aen ghetoghē die
ſtole der glorien. Hi is verheuen als die zō
ne in haren opghāck. hÿ is een ſtarck heer
gheworden. ende hi heuet wtghebreÿdet
eñ vermenichuoudighet ſine radien ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

oeck mede zÿn ſcone blenkende claerheÿt
ouer al die aerde.ende niemant en mach
hem verhueden van zÿnder hetten. Die
ewighe ōuerghāckelicke wÿſchede godes
is weder ghegaen indē lāde der wÿſheÿt
daer ſi alle die daer zÿn dat guede verſtaē
ende ſuecken ende begheeren.claer van v̇
ſtande eñ bereÿt ende vurich van begheer
ten om te horen die woerde godes. Wÿ
zÿn hier in deſer werlt daer die boeſcheÿt
menichuoldich is ende luttel wÿſchedes.
Want dat ghebreckelicke lichaem bezwa
ret die ſiel.eñ die eertſche inwoninghe ver
druckt die ſinnen die veel dencken Bÿ die
ſinne vermoede ic datmen verſtaē mach
dat verſtant dat dan neder v̇druckt wort
alſt veel dinghen wil dencken. Alſt hē niet
en pÿnt te verenighē mit der ewigher ghe
hogheniſſen der ſaligher ſtat die alle haer
deelen zÿn in dat ſelue. Alſulcke verſtant
moet van noede verdrucket ende oec me-
de in vele dinghē vertoghen werden me-
nigherwÿs. Bÿ dier ſielen meÿne ic dat
men hier verſtaen ſal de ouer grote bedrie
ghelÿcheden die omme dat omgheſcicte
lichaem in menigherhāde paſſien verto-
ghen werden ende nÿmmermeer volco-
melÿcke v̇ſaftet en moghē werden. ic en
wil niet ſegghen gheneſen. hent tot dz die
wille eñ ſuecke ende oec mede een meÿne
Deſe twee behouen dan mÿn lÿeue ende
ſeer gheminde brueders in criſto iheſu on
ſen lieuē here.in ons wel ghepurgeert eñ
ghereÿnighet te werden als dat verſtant
ende oeck mede die begheerten.Dat v̇ſtāt
op dattet te rechte verſtā eñ bekenne. Dÿe
begheerē op dat ſi te rechte wille. Salich
zÿn ſi ende waerlÿcke ſi zÿn ſalich die goe
de twee mannen enoch ende helias. dē al
die materien ende verlaken of ghenomē
zÿn daer haer verſtāt vā ghehidert mocht
werden.of oec haer begheert. Wāt ſi leuē
alleen gode.ende ſi en weten niet anders
dan god. noch ſi en begheren oeck mede
anders niet dan god den ghebenediden
here. Want vā enoch leſen wÿ dat hÿ daer
omme op dat ghenomen is. op dat die v̇
maledide quade boeſcheit zÿn verſtant nz
verwandelen en ſoude. noch oec mede de
gheueinſicheit ſine ſiele niet bedrieghen en
ſoude. Onſe verſtant dat was ſeer ghetur
beert.ic en ſegghe niet verblint. ōſe begeer
lÿcheit was beſmit.mer criſtus iheſus on
ſen gheſontmaker heuet onſe v̇ſtant ver-
lichtet.eñ die heilighe gheeſt reÿnighet ō-
ſe begheerten.want die zoen godes die is
hier inder werlt ghecomen ende hi heuet
alſo grote wōderlÿcke wercken gewrocht
dat hi mit rechtuaerdighen rechte onſe v̇-
ſtandeniſſen vā allen p̄delen waerlÿcken
dinghē tot hem heuet ghetogē.ſoe dat wi
altoes moghen denckē eñ nÿmmermeer
dat te volle en moghen noch en cōnen dē
ken dat god die here heuet wonderlicken
dinghen ghedaen. Hi heuet ōs waerlicke
die alderbeſte velden ghelatē daer wi mit
onſen ghedachten eñ menigen mÿt onſer
verſtandeniſſen volcomelicken eñ te recht
in moghē wanderē.ende die beken deſer
ghedenckeniſſen is alſo dÿep datmē haer
niet ouer waden en mach. wāt wie mach
dat te volle dencken ende begripen hoe de
heer alder dinghen mit ſinen weldadē ōs
voercomen heuet.ende oec mede tot ons
ghecomen is ende oeck ons luden te hul-
pe is ghecomen.ſoe dat die almachtichge
ouerſte moghentheit woude ſteruē op dz
wÿ arme ſnode wormen dÿe ghemaket
zÿn van ſlÿm der eerden ſouden leuen. hi
woude dÿenē op dat wÿ ſouden regnerē.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hi wonde weſen in ellendē op dat wȳ we
der ſouden comen tot onſen vaders lan-
de. ende hi woude hem totten werckē der
alderneder ſter knechtelicheit vernederen
op dat hi ons ſoude conighē maken ouer
al die werckē ʒȳnder hande.

Brueders alſulck heeft hi hem den
apoſtolē beweſen. die nochtās der apoſto
len heer was. Soe datmē voert aen niet
die onſienlicke dinghē godes verſtaen eñ
ſien en ſouden bi den dinghē die gheſcha
pen ʒȳn. mer datmē hem van aēſichte tot
aenſichte ſien ſoude die alle dinghē heuet
gheſchapen eñ ghemaket Ende want die
diſcipulen noch vleȳſelȳcke mēſchen wa
ren ende god die here onſe gheſonmaker
een gheeſt is. ende dē gheeſt ende dē vleȳſ
ſche niet te ſamen en paſſet. ſoe heeft hi hē
onder den ſcheme des lichames ghetem-
pereert dat ſi ſien ſouden onder den ſchȳ-
ne des leuendighen lichames dat woert
des almachtighen godes. die ʒōne onder
den wolcken. dat ghewaere licht in enē aer
den vate. die lichtēde waſkaerſe in eender
lantaernen Want die gheeſt onſes mon-
des is criſtus onſe lieue heer dē wȳ toe ſeȳ
den In dinen ſcheme ſullen wȳ leuen on
der die heȳdenē. Niet onder den enghelē
daer wȳ dat alderclaerſtē licht mittē alre
puerſten eñ oeck mede onbeuleckten oghē
aenſien ende ſcouwen ſullē.

Hier omme ſoe waſt mȳn alre lief
ſte ende ſeer gheminde brueders in criſto
iheſu onſen gheſontmaker. dat die cracht
des alre ouerſten die de ioncvrouwe ōme
ſcheemde. Want die ſonderlinghe aerne
dat blenken ʒȳnre godlicker claerheit bȳ
auēturen niet en hadde moghen draghē.
Daer omme ſette onſe heer dē apoſtolen
ʒȳn vleȳſch voer op dat hi haer gedachtē
eñ al haer begheerten vā allen tȳtlickē din
ghē treckē ſoude totten mȳnnē ʒȳns vleiſ
ſches. daer hi grote wōderlicke dinghē in
dede. eñ oec mede in leerde op dat hi haer
ſoe voer trecken mochte vādē vleȳſche tot
ten geeſte. want die heer is een gheeſt. endē
die god willen aenbedē die ſullē aēbeden
indē gheeſte. En merctu niet dat hi hoer
vſtādeniſſen verlichtet ende claer maket
doe hi hem haer ſinnē opēde dat ſi die ſcrif
te verſtaen ſouden. eñ hi hem ſeȳde datter
noet ware dat criſtus liden ſoude eñ weē
op ſtaen vander doot. eñ dan alſo in ghaē
in ſinen hemelſchē rȳcke Mer ſi warē alſo
wel ghewone tot den alderheilichſtē licha
me ons heren. dat ſi ghene woerden horen
en mochten daer vā dat hi van hem ludē
reȳſen of ſceȳden ſoude. ende haer latē. de
omme ſinen wille alle dinghē after ghela
ten hadden. wat was die ſake. Dat haer
verſtāt doe was verlicht. mer haer begeer
te en was oeck ſoe puer niet

Hier omme ſoe leerde haer die gue
de meȳſter iheſus criſtus onſe gheſont-
maker ſuetelicke ende vriendelȳcke ende
ſeȳde. Tis v noet dat ick van v ghae. wāt
en ghae ic niet vā v ſoe en comet die waer
de heilighe troeſter die heilighe gheeſt niet
tot v. Mer wāt ick v deſe dinghen geſegt
hebbe ſoe heeft die droefheit v herte vuol-
let. Wat mach bedudē dat die waerde hei
lighe gheeſt tot dē diſcipulen ons herē nz
en mocht comen alſoe langhe als onſe lie
ue heer onſe gheſontmaker lichamelickē
bȳ was inder aerden.

Hadde die heilighe gheeſt miſcha-
ghen mȳn lieue brueders in die lichame-
lȳcke teghenwoerdicheit ons lieues herē.
die ouermits den heilighen gheeſt inder
heȳligher ioncvrouwen was ontfanghē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dat ſi veer. Mer dit ſeyde onſe lyeue heer op dat hi ons ene forme ende oeck mede enen wech bewiſen ſolde daer wi ons op paſſen ſouden ende exempel aen nemen ſouden. Ende doe ſi ſceyden eñ drouich waren doe voer hi op indē hemel. ende hy ſende hem den heilighē gheeſt die haer begheerte dat is haren wille puer ende reyn makede eñ hem veranderde. ſoe dat hi nv veel meer willē dat onſe heer op te hemel is gheuaren dye eerſt wouden dat hy by hem luden ymmers bliuē ſoude. Eñ het is veruollet dat hi hem gheſegt hadde. Ghy ſult bedrouet wordē mer uwe droefhede de ſal verwādelt werdē in blyſcappē.

Aldus myn lieue brueders is haer verſtant ouermits criſtum v̄lichtet eñ haren wille dye is ouermits den heylighen gheeſt verwandelt. dat ſi dat ghoede ſoe zyt bekennen oeck ſoe willen dat alleen volcomene gheeſtelicheit is. eñ oec gheeſtelycke volcomenheit. Jck ghedencke nv des heilighē prophetē helizeus. doe hē helias gheſegt hadde dat hi hem ſoude biddē wat hi wolde eer hi van hē op ghenomen worde doe antwoerde hi. Soe bid ick dy datſtu mi ghūneſt dat dyn gheeſt in my dubbelt worde. Helias ātwoerde. Du hebbeſt een zware ſake ghebeden. doch iſt dat ſtu dat ſietſte als ick vā gheſcieden datſtu hebbeſt ghedaen Dūct dy niet datmen bi helyas die perſoen ons heren iheſu xpriſti mach verſtaen. ende by helizeus die apoſtelen ons heren. die harde zeer beghaē waren doe onſe lyeue heer onſe gheſontmaker van hem ſoude ſceyden. Want ſulcke liefde ende mynne als helizeus hadde tot heliam ſoe dat hi in gheenderwys van hē en woude ſceyden. Noch veel meerder mynne ſoe haddē die apoſtolen tot onſen here. ende tot ſine begheerlycke teghenwoerdicheit dat hi hem ten laetſten nauwe vroeten conſten maken dattet ommoghelick ware gode den hemelſcen here te behaghen anders dan mitten waerdē heilighē kerſtenen ghelouе. Mer wat meent deſe dubbelde gheeſt den die heilighe prophete begheerde. dan verlichtinghe des v̄ſtandes eñ een reynmakinge dier begeerten. Dit is ene grote ſake myn lieue ende zeer gheminde brueders de luttich mēſchen hier in deſer aerden ontfāgē hebben.. Nochtans ſeyde die heilighe propheet helias tot helizeū Iſt datſtuus ſietſte als ic van di werde ghenomē het ſal geſcieden datſtu begeertſte. Ten is niet clein o here iheſu dat die kinderen daer in v̄lieſen ſullen dat ſi ſien datſtu van hem werdeſt ghenomen. ende ſo opgheuoert indē hemel. als ſi ſtaen ende ſien dy nae mit begheerlyckē oghē. daer du opuaerſte glorioſelicken mit dinen godlicken crachten. Oeck machmen bi deſen dubbelden geeſt wel verſtaē dat onſe gheſontmaker ieſus criſtus ſeyde tot ſinen lieuen diſcipulen. Die in mi ghelouet die ſal oeck mede doē die werckē die ick doe. En dede ſinte peter niet meer wercken dan onſe lyeue gheſontmaker iheſus criſtus dede. ende nochtans ouermits hem daermen leſet dat de luden haren ſieckē vrienden in beddekens opter ſtratē leyden. op dat als ſinte peter daer voerbi ghinghe of lidē ſoude. ſi dan van ſinen ſcheme gheneſen ſoude.

Nerghent ſoe en leſen wy dat van onſer lieuen here dat hi mit ſinen ſcheme niemāt heuet gheneſen of gheſont gemaket. Jc en twyffel daer niet aen van al dē ghenē die hier v̄ghadert zyn dat uwe alſo v̄ſtant al wat vā gode dē here ſi verlichtet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mer dat uwe alderbegheertẽ noch ſo puer
ende ſoe reÿn niet en zÿn. dat mach ic wel
mit openbare teÿkenen prouen Ghi weet
doch alle wel mÿn lieue brueďs wat guet
of quaet is. ende oeck mede den wech die
v thoe behoert te wanderen. ende hoe dat
ghÿ daer in ſult wãderen. mer uwer alre
wille en is niet ghelÿcke ghuet Want die
ſommighen vã v die zÿn alſoe willich eñ
alſo vurich. dz ſi al datter hoert tot deſen
gheſtelÿcken leuẽ ghaerne eñ blidelÿcken
doen. ende niet alleen en wanderen mer
meer ſchÿnẽ te ſchuwẽ eñ te vliẽ daer doer.
ſoe dat hem die langhe mettenẽ ſeer cort
duncken te zÿn. ende die groue ſpÿſe der
oerden hem ſeer wel ſmaket. eñ die voer-
worpene cleŷdighe hem zeer ghenuechlic
is eñ wel behaghet. ende die arbeit der hã
den niet alleen verdrietlic mer oeck mede
begheerlÿc is. Eñ daer zÿn oeck wel ſom
mighe andere daert al ãders mede is. die
mit enen droeghen eñ onbegheerlÿcken
herte al weder ſchorẽde voert gaen tot al-
len dinghẽ die ſi doen ſullen ſoe dat ſi nau
welÿcke die anxten van dier hellen voert
brenghen en can. dat wel ongheuallighe
menſchen moghen ghehietẽ werden wãt
ſi moeten ŷmmers mede gheſellẽ weſen
der tribulacien ende oeck mede des arbei
des. mer ſi ontfãghẽ zeer luttich troeſtes.
Is die hant godes alſoe vercortet dat hŷ
hem allen niet en mach gheuen dat hi dẽ
ſommighen gheuet die zÿn hant opluket
ende veruollet alle die dieren mit zÿnder
eerwaerdigher benedixien Wat is dan de
ſake Sonder twÿffel mÿn lieue ende ſeer
gheminde brueders dat is dŷe ſake om-
me dat ſi xpiſtum ihesum onſe gheſont
maker niet en ſien als hŷ van hem luden
wordet ghenomen. dat ſi niet en denckẽ
dat ſi als arme weeſkens zÿn gelaten in
deſer teghenwoerdigher werlt. ende dat
ſi vreemde pellegrims zÿn op deſer eerdẽ
ende dat ſi oeck mede ſo iammerlÿc wer
den ghehouden in die onreŷne kercker de
ſes ſterfelÿcken lichaems. ende ŷmmers
noch alſoe veer zÿn van daer wŷ weſen
ſouden. Die alſulcke zÿn iſt dat ſi langhe
alſoe blŷuen het is dan ſeer te duchtẽ dat
ſi ander die zware borden veruollen ſullẽ.
ende oock mede mit allẽ ghebreken ſullẽ.
Of blŷuen ſi in ſulcken ſtate ſo is haer le-
uen wel een zware onuerdrachlÿcke helle
die des godlÿckẽ troeſtes nŷmmermeer
deelaftich en moghen weſen. noch oeck
verlichtet werdẽ vanden heilighen gheeſt
die dat iuck des heren can ſuet maken. eñ
oec mede ſine borden licht.

Daer van comet die ſcadelÿcke eñ
verdrietelicke laeuheit. wãt haer begheer-
te ende haer wille nu niets ghepurgheert
en is. ende oeck mede dat ſi weten dattet
guet is daer en hebben ſi ghene grote lief
de noch mŷnne toe Want ſi werden noch
meer ghetoghẽ van harẽ vleŷſchelÿcken
gheneŷghelichedẽ die noch niet volcome
lÿcken ghelaten of vergheten en hebben.
Die vleŷſchelÿcke ghenuechten ende die
aerdſche troeſten ſmakẽ hẽ noch al te zeer
wel die ſi hebben in harẽ ŷdelen woerden
ofte teŷkenen. eñ oec mede in anderẽ ſno
den dinghẽ Ende al iſt dat ſi deſe dinghẽ
ſomwilen wat latẽ. ſi en willenſe niet mz
allen of ſniden als ſi ſouden. Ende daer
omme ſoe haer begheerte alſoe ſelden bŷ
gode. eñ oeck mede bŷ godlÿcken dingẽ
ende hebben ſi ſomwÿlen wat compunxi
en ſi en duert niet langhe Want dat is
oeck mede ommelÿcken dat die ſiele dŷe
noch mit alſulckẽ ŷdelẽ dinghen zeer be-

commert is dat ſi veruollet ſolde moghē werden mitten godlÿcken troeſtē ende v̄-lichtinghe des heilighen gheeſtes. Hoe dz ſi haer meer pỹnt puer ende reỹn te hou-dē van allen den voerghenoemdē hinde-ren eñ ghebreken· hoe dat ſi bet die godlic ke gracie mach hopen te vercrighen. ende doet ſi dat veel ſo ſal ſi oock vele gracien vercrighen. Doet zÿt luttich ſoe ſal ſi daer oeck mede luttich gracien van hebbē ofte vercrighen. Of het mach oec wel alſo we ſen mÿn lieue brueders dat die twee. als mỹnne of liefde ende ghenuechte tot ỹde len eñ tÿtlicken dinghen ende oock mede gracie eñ ghenuechte in godlicken dinghē inder ewicheit niet te ſamen en moghen weſen. Want als die vaten niet ledich en zÿn. ſoe moet die olỹ dan ſtaende bliuen Ende die nỹeuwe wÿn moet nỹeuwe eñ reỹne vaten hebben op dat ſi beỹde behol den moghen blỹuen. Want die gheeſt eñ dat vleỹſch. dʒlouỹr ende die laeuheit. en moghen niet te ſamen weſen. want ghÿ weet wel dat die laeuheit onſes hertē ſom wilen walghinghe pleech te maken. wāt als die apoſtelen ons heren ſoe lange als ſi aenhinghē dē vleỹſſche onſes heren dat alleen heilich was. want hi was dat heili ghe der heilighen. den waerdē ghemīdē troeſter den heilighē gheeſt niet en moch-ten ontfāghen eer hỹ van hem ghenomē was. ſoe hi ſelue tot ſinen apoſtolen dic-wÿle hadde gheſegt. Niſi abiero paracli-tus nō veniet. ⁊ cum iero mittam vobis eum. Iſt ſake ſeỹde hi dat ick niet vā v en ghae die heilighe geeſt en ſal niet tot v co mē. eñ als ic vā v ghae ſo ſal ic hē v ſendē.

O mÿn lieue ende zeer gheminde brueders in criſto iheſu. en laet ōs ỹmmer niet te zeer aenhanghen dē vleỹſche noch der werlt. op dat wi den heilighen gheeſt mede moghen ontfanghē ſoe als die hei lighe apoſtolen hebben ghedaen. die alle dinghē hebben after ghelatē die werlt. dz vleỹſch. eñ haren eỹghē wille eñ ſi hebben mỹnne eñ liefte gheſet inden hemelſchen ende ewighē ōverghāckelÿcken dinghen. Hier omme du ghierighe mēſche die alle dỹne ghenuechtē ſetteſt op deſe tÿtlÿcken dinghē deſer werlt. eñ leueſt allene nae dē vleỹſſche wat meēſtu. hoe ſoude die heili-ghen gheeſt in dỹ comē. dÿn vat dat is ge nuechtē dÿns vleỹſches eñ oec mede vol ỹdelhedē. hi en can in dỹ gheen ſtede vin-den. want die gheeſt eñ dat vleỹſch de zÿn malcander cōtrarie ende ſi en connē te ſa men niet mit vreden wonen. Want daer ſtaet gheſcreuen aldus Spirutus autem contra carnē caro autem aduerſus ſpiri-tum cōcupiſcit. Die gheeſt begheert tegēs dat vleỹſch eñ vleiſch dat begheert oec te-ghens die gheeſt. Meenſtu datu aenghe-heftet ofte aēghelÿmet biſte dinē vleỹſche dat wōderlicke zeer onreỹn is eñ verupỹlet mit menigherhāder onreỹnicheden. dỹē alder claerſten eñ alderheilichſtē gheeſt da er mede te ontfanghē. ten ſi datſtu dÿ ghe helÿcke pỹnſte alle vleỹſcelÿcke troeſte eñ ghenuechte dÿ te ontſlaen Voerwaer be-ghinſtu aldus te doen. dÿn herte ſal mỹt droefheden werdē veruollet. mer blÿfſtu daer bi volherdende dÿne droefheit ſal in blÿſcappē werden verwādelt. Want daer ſtaet gheſcreuē aldus. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finē hic ſaluus erit. Die volher-dēde blỹuet tot inden eỹnde toe die ſal ſa-lich weſen Ende dan ſal dỹne beegheerte puer eñ reỹn werden· eñ dÿn wille ſal ver nỹeuwet werden. of dat noch meer is dÿ ſal een nỹeuwe wille ghegeuen werdē ſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dat al dat die eerſt zwaer ende bÿna om-
moghelÿc ſcheē te weſen. dat ſultſtu voert
aen doer lopen mit groter begheertē ende
oeck mede mit vrolicheden dines herten.
Die propheet ſegt aldus. Emitte domine
ſpiritum tuum ꝛ creabūtur noua. ꝛc.
Sende heer wt dinen gheeſt ende dan ſoe
ſullen ſi werden gheſcapen. ende du ſultſe
vernÿeuwen dat aenſichte der eerdē. Alſo
als bi den aenſichte die menſche vā buÿtē
wort bekent ſoe wort die inwēdighe men
ſche bekent bi ſinen wille. Daer omme als
god wt ſendet ſinē heilighen gheeſt ſo wer
det dat aenſichte der eerden vernÿeuwet.
Want die eertſche wille werdet hemelſch
ende ſi wort bereÿt tot enen wint eñ noch
gheringher ghehoerſaem te weſen.

Salich zÿn ſi die alſulc zÿn mÿn lie
ue ende ſeer ghemin de brueders. want ſi
en ſullē niet alleen gheē q̄et gheuoelē. mer
ſi ſullen wonen in wonderlÿcker breetheit
haers herten. Nu mÿn lieue eñ ſeer
ghemin de brueders aldus ſuldi ghi mede
doen. want ghi nu die werlt ghelatē hebt
ende alle waerlÿcke dinghē after ghelatē
hebbet. daer in ſuldi vaſte volherdich blÿ-
uen eñ en denckē niet weder ōme nae dÿe
rÿcdommē deſer werlt. mer laet v ghenue
ghē mitter gheeſtelicker rÿcdommen dÿe
ghi ontfanghē hebbet. want die hem laet
ghenueghē mit dat ghene dat hi heuet. hi
is die rÿcſte die leuet. Ende dancket gode
dat hi v tot deſen cloeſter gheſant heuet eñ
ſegghet mitten propheet aldus Hec requi
es mea in ſeculū ſeculi. hic habitabo quo-
niam elegi eam. Deſe ſtede is mÿn ruſte
in der ewicheit. hier ſal ick wonen wāt ick
hebbe haer wtuercoren Ende en becōmert
v niet mit die werlt alſoe als die ſondighe
ghierighe mēſchē doē daer ic vore vā ghe-
ſproken hebbe. Want die heer ſpreket hem
luden ſeer veruaerlicke thoe aldus. Mÿn
gheeſt ſegt hi en ſal in deſen menſchē niet
bliuen. want ſi vleÿſch zÿn. dat is vleÿſce
lÿc. ende al dat in hem gheeſtelic ſcheen te
weſen dat is al in vleÿſch v̄wandelt.

Hier omme mÿn alderliefſte brue-
ders want huden die dach is in welckē de
bruedeghom van ons werdet ghenomen
niet ſonder grote becoringhe onſer herten
nochtans is hi daer omme van ons ghe-
ghaen dat hi ons ſoude ſenden den geeſt
der waerheit laet ons weſen in ſcreÿdin-
ghe ende in bedinghe op dat hi ons mach
bequaem vindē of meer bequaem makē.
ende dit huÿs veruollen daer wÿ̄ te ſamē
ſitten op dat ons niet dat moÿlike onder
vinden mer ſine godlÿcke ſaluinghe ons
lere in alle dat ons noot is. ende onſe ver-
ſtant ſo gheclarificeert worde. ende ōſe be
gheerten ſoe gereÿnighet werden. dat hē
die heilighe gheeſt ghewaerdighe tot ons
te comē eñ ſine woninghe mit ons te ma-
ken. Eñ alſoe als moÿſes ſerpēt verſlan al
die ſerperpentē des kokelaers des coninc
pharao dat alſo die heilighe gheeſt in ons
comēde moet verdoden al de vleÿſchelike
ghenuechten eñ alle die ÿdele troeſten ſoe
dat wÿ̄ ouermits ſine hulpe in al ōſen ar-
beÿde eñ lÿdē ruſte moeten hebbē. in alle
wederſtote blÿſcapen eñ oeck mede in alle
v̄ſmadeniſſen glorie eñ vruchde. Soe als
ſi die hÿ̄ veruollet hadde blidelÿc ghinghē
vā der teghēwoerdicheit des rades. wāt ſi
waerdich ghehad warē om ihesus name
verſmadeniſſe te lÿden. Wāt ihesus geeſt.
dat is een ghoet gheeſt. endē heilich gheeſt.
een ſuet gheeſt ende een principael gheeſt.
Ende oeck al dat in deſer boſer werlt ons
ouer comet dat ons zwaer is eñ daer wÿ̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſin benaeuwet werdẽ dat cā hi lichte makẽ
eñ ruym.ſoe dat onſe ṽſmadenis ōs dunc
ken bliſchappẽ eñ vroechde te weſen.eñ oec
mede als wij vernedert wordẽ dat ōs dan
dūcket datmẽ ōs verheffet Daer omme ſo
laet ōs als die ꝓpheet ſegt onderſueckẽ ōs
weghẽ eñ ōs oeffeninghen. Laet ons ōſe
herten opheffen te ſamen mit onſe hāden
tot ōſen heer op dat wij inder toecomenđ
hoechtijt des heyligen gheeſtes ons te ſa/
men moghen verbliden eñ ouervloedelijc
ken blide weſen.eñ hi ons in moet leyden
als die ſoen godes gelouet heeft inder vol
comender waerheyde.

Hoe dat wij deſe eerwaerdighe feeſte
eñ hoechtijt niet mit minre eren beghaen
ſullen dā wij enige ander hoechtiden doen
ōs heren iheſu criſti.

Sermoen.iiij.

Alſoe als wij die waerde hoechti
den vāder gheboerten ōſes liefs
heren iheſu criſti ende oec mede
zijnder eerweerdiger verriſeniſſen mit eer
weerdicheyde innichlicken iaerlijcs vieren
ende beghaen·ſoe betaemtet oec wel dz wi
deſe eerweerdighe tegenwoerdighe hoech
tijt vāder hemeluaert ōſes lieues heren ōs
verloſſers mit gheenre minre eerweerdi/
gheden ỹnnichlicken begaen ſullen. Wāt
ſi en is in ghenen ſtucken minre dā die an
der zijn.mer ſi is een eynde eñ een veruol/
linghe alle der ander hoechtiden.

Wel mit rechte houtmen enẽ dach
vā groter blijſcappen. in welcken daghe
die zonne die bouen al die hemelen blinc/
ket. die ſōne der gherechticheit ōſen ſterf/
felicken oghen haer openbaerde eñ mittẽ
wolcken des vleyſches ende oeck mede al
mitten ſacke der ſterfelicheyt haer ſchone
blinckenden claerheyt ende haer onthoe/
gankeliken licht Ende mijn lieue eñ
ſeer gheminde brueders in criſto iheſu on
ſen heere dit was ỹmmers ene grote blijſ
ſcap ende oec mede een ouerhoghe vrolic
hede. daer hi nae den dat die ſack in zijn/
der paſſien ghescoert was mitter ewyghet
blyſcap volcomelicken mede omme ghe
hanghen is Ende blivende die ſubſtancie
ende oec mede dat weſen des ſackes is te
mael te nyet te ghemaket eñ die outheit
ende die ghebreckelickheyt ende alle die/
ſnodicheit des ſeluen ſackes Eñ aldus
beghint hi ende ſalicheit in hem ſeluẽ die
die ſalighe ṽriſinghe daer wi alle te ſamẽ
nae hopen Mer lieue broedes wat mach
mŷ weſen mit allen deſen ſalighen hoech
tijden ſal myne vanderighe ỹmmers nv
inder erden ghehouden wel worden

Onſe lieue heer iheſus criſtus dije
ſeyde tot ſinen iongheren aldus Ic gae
omme v ene ſtede te bereyden Ende iſt dz
ick van v ghae. ic ſal weder comen ende
ic ſal v tot mij nemen. wāt waer dat lich
haem is daer ſullen die aruen vergaderẽ
Siet ghi no wel mijn lieue ende zeer ghe
minde brueders in criſto iheſu onſen ṽloſ
ſer ende ghe ſontmaker hoe die hoechtijt
van huden al den anderẽ hoechtijden ene
volcomenheyt gheuet ende oec mede die
vrucht alder hoechtijden bewijſt ende die
gracie ṽmenichuoudighet Wāt alſoe als
hi al dat hi gedaen heuet of gheleden die
ons gheborẽ is ende oeck mede is ghege/
uen voer ons luden ghedaen ende ghele/
den heuet. ſoe is oeck mede ſine heilyghe
glorioſe hemeluaert omme onſen eyghẽ
wille geeſciedet ende·ſi is voer ōs· Wāt in
onſen leuẽ dat wi in ōſer tijt leuẽ ſcijnẽ wi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

veel te doen bÿ gheualle. eñ oeck mede vā
vele noede. mer criſtus ihesus ōs gheſont/
maker die de cracht godes is eñ oec mede
die eerwaerdighe ghoedertiren wÿſchept
godes die was ſeer veer vā deſen beÿdē of
gheſcheÿdē. Wāt wat noetdruftitheÿden
ſoude die grote cracht godes moghē dwī
ghen of hoe ſoude die ewighe wÿſcheÿde
godes wat doen bÿ gheualle. wāt hem al
le dinghē te voren eer ſi gheſciedē kundich
zÿn. ſoe als die wiſe mā ſalomon ÿmmer
tughet in zÿnder parabolen ſegghēde d9.
Omnis ſapiencia a domino deo eſt & cuz
ipſo fuit ſemp. Alle die wÿſſchept is vā go
de den here eñ ſi heuet alle tiden mit hem
gheweeſt. Hier omme mÿn lieue
eñ ſeer gheminde brueders alle dat hi ghe
ſproken eñ ghedaen heuet oft gheleden en
twiuelt daer niet aen ten is al gheſciet als
hi woude. eñ het was al vol vā godlÿcken
ſacramenten eñ gheeſtelickē ſinnē. eñ ſon
derlinghe oec mede al vol ſalicheden.
Brueders noch ſegghe ic ald9. Wat mach
mÿ weſen mit alle deſen lieuen eñ ſaligen
hoechtidē. ſal mÿn wanderinghe ÿmmer
inder aerden noch langher ghehoudē wer
den. Wÿe ſoude nu eens duruen · beghere
op te climmen inden hoghē hemel en had
de hi niet die vanden hemel is neder ghe/
comen eerſt ſeluen is op gheclommen.

Mÿn lieue eñ ſeer gheminde wtuer
coren brueders dit ſegghe ic v. deſe ellendi
ghe pellegrimmaedhe en waer nu nÿets
vele min onuerdrachlÿcker in deſer aerdē
te liden dan in die helle. en hadde ōs de he
melſche heer alre heren doe hi opvoer van
hier ten hemelwaert niet ghelaten eē ſaet
des ghoeden betrouwes eñ ſekeren ōwach
tens. daer hi ÿmmer alle den ghenen dÿe
in hem ghelouen ghoeden hope in ghege
uen heuet. Sinen diſcipulen eñ apoſtelen
hadde hi alle te voren gheſegt ald9. Niſi
abiero paraclitus nō veniet ad vos. Jſt ſa
ke dat ic niet van v en ghae die heÿlighen
gheeſt en ſal tot v niet comē. Wÿe is dÿe
heÿlighe gheeſt eñ deſen troeſter. Sonder
twiuel mÿn lieue eñ ſeer gheminde brue/
ders hi iſt ouermits welckē die minne eñ
liefte in ōſer hertē wort gheſtort. eñ immer
oeck mede die ghoede hope die in ōs niet
en falgeert noch en lieghet. Dats die heÿ/
lighe gheeſt ouermits welcken ons wāde
ringhe inden hemel is Jh'ūs die cracht die
van bouen coemt daer onſe herten mede
opghetoghen worden.

Als wÿ dit ald9 te voren wetē mi
ne lieue eñ ſeer gheminde brueders eñ wÿ
dan wat horen leſen van ſÿnen ſalighē eñ
ghoedē wercken oft ÿmmers oec mede vā
ſinen liden. ſoe en ſullen wÿ dat nÿet horē
recht oft wat nÿeuwes waer dat wi horen
of leſen. mer wÿ ſullen dat voerwaer wetē
dattet wt redelicken ſaken ſoe is gheſciet.
eñ oeck mede van gode den ghebenedidē
heer ſoe gheoerdineert eñ gheſcicket. al en
zÿn ons alle die ſaken niet kūdich dat niet
moghelickē en is noch ten is ons oec me/
de ÿmmers gheen noet te weten. Wāt ſoe
als die ſcrifte ſet enen ÿghelickē letter daer
haer toe behoert te ſtaen. ſoe zÿn al de werc
ken godes ghebenedÿt gheordineert als ſi
horen. eñ ſonderlinghe die de godlicke mo
ghētheÿt in mēſchelicker naturen gheledē
eñ ghewrocht heuet. Mer wee der naeuhe
den onſer ghedachten. wee der armoeden
onſer vſtandeniſſen. die alleen een weÿ/
nich eñ een ſeer weÿnich hier van begripē
can. Hets ſcarp of nauwe datter ſommi/
ghe cleÿne voſſekens ons voercomen eñ
ons hertē vlichtē vādē claren godlikē licht

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

eñ vā dier ſchoenlichtē der kaerſen die optē
candelaer is gheſet. Hier om hoe
wÿ elck bÿſonderlinghe min begripē endē
vſtaē connē hoemē dat minliker malcan
der deÿlen ſullen. dat niemāt biſondlinge
vā gode wort gheopēbaert vāder opclÿm
minghē ōs heerē. ÿmmer vā ſine meniger
hande opclimminghē. eñ dat god daer vā
gheuet to vſtaē dat en wil ic v niet ōthue/
dē. Want daer is een ſeer groet vordel der
gheeſtelicker graciē godes. dat ſi daer niet
vā en vminderē als wÿ daer wt minnē eñ
liefte onſer brueders mede deÿlē. Daer zÿnd
bÿ auōturē wel ſommighe van v dēt wel
kundich is dat ick wil ſegghē dēt ōs heer
mede gheopēbaert heuet. Nochtās om dē
ghenē die daer niet op ghedocht en hebbē
wāt ſi ÿmmers in hoegher dinghē becom
mert warē. Of oock mede omme v ghenē
die noch cleÿn zÿn vā vſtant ſo hoert mÿ
toe to ſprekē dat ick voele. Criſtus iheſus
ons gheſontmaker die neder ghecomē is
hi iſt die daer opgheclommen is.

Deſe woerdē mÿn lieue eñ ſeer ge
minde brueders heuet die waerde apoſtel
gheſprokē Jck ghelo ue dat criſtus iheſus
in dÿen dat hi neder is ghecomē oeck me
de op is gheclommē tottē hoghen hemel.
Want ſoe waſt ōs noet dat ons heer criſt9
iheſus mit ſinen neder climmen ons leren
wolde hoe wÿ ſouden opclimmē. wāt die
begheert omme op te clÿmmē is ons ſeer
vaſt in. wāt wÿ wareu allegader ſeer ho
ghe vheuen. wÿ zÿn edele creaturen ende
groet van moede. daer omme begheren
wÿ van naturen weghe hoech te weſen.
Mer wee ons willen wi hem volghē dÿe
aldus ſeÿde. Ponam ſedem meam in aq
lone & ſimilis ero altiſſimo Jck ſal ſetten
mÿnen ſtoel of ſetel in dat noerden eñ ick
ſal den alreouerſten ghelÿc weſen. Eñ ick
ſal ſitten inden berghe des teſtamētes in/
den ſiden des noerdes. Leÿders du onſali
ghe lucifer wilſtu ſittē indē ſidē des noer/
des. dat is een cout berch wÿ en volghē di
niet. du begheerſte groten macht te hebbē
eñ du vmeetſte dÿ ſeer grote dinghē.

Hoe veel vintmer noch hudē te da
ghe die deſe onreÿne eñ onſalige voetſtap
pen nae willen volghē. ÿmmers hoe weÿ
nich vintmer daer die begheertē der hoech
heÿt gheen heerſcappie ouer en heuet. hier
omme iſt dattet al wel is ghedaen dat ſÿ
doen die bouen zÿn eñ die ſunder word ge
preſen inder begheerten zÿnre ſielen. wāt
mitten machtighen eñ rÿcken ſmeect alle
man. eñ alle man beniden ſi. Wē wilt
ghÿ volghē ghÿ onſalighe wÿen wilt ghi
volghen. En ſiedÿ ghÿ niet dat ſathanas
als een blixom nedervallet vanden hogen
hemel. Js dit niet die berch daer die engel
opclam eñ is een duuel ghewordē. Merct
doch doe hi was gheuallen eñ hi wt zÿnre
groter nidicheÿt den menſche ghaerne to
valle bringhē woude. dat hÿ ſoe ſtout ofte
ſoe koen niet en was hem te raden den ber
ghe op te clÿmmen die hi ſeluen hadde ge
meent op te clÿmmen. daer hÿ ÿmmers
omme ſine ÿdele quade begheerten dÿer
hoecheÿt ſoe ſeer was neder gheuallen.
Doch ſoe en ghebrack den ſcalckē loeſenvi
ant niet dat hi doen ſoude. Hÿ wees dÿen
menſche enen anderen berch hÿ ſeÿde hē
toe aldus. Eritis ſicut & dÿ ſcientes bonuz
& malum. Ghÿ ſult weſen als goden we/
tende ÿmmers ſonderlinghe ghoet ende
quaet. Lÿeue brueders men pleech ghe/
meenlicken te ſegghē ald9. Solaciū ē miſe
ris ſociū habere i peis. Hets dē ōgheualligē
troeſt die in vdriet zÿn dz haer geſellē mit

hem in verdriet comē. Aldus heeft deſe hoſe gheeſt ghedaen doe hi in pinē eñ in verdriet was benide hi dat de mēſche in glorien eñ in bliſchappē gheſet was indē aertſchē paradiſe. eñ hi arbeide eñ ſtudeerde ſo langhe tot dat hi den mēſche in verdriet eñ te valle brochte. Dit is nu oeck mede een opclimmen dat ſeer quaet eñ ſcadelicken is. p̄mmers het is meer een neder clymmen vā iheruſalem in iherico. Tis eē ſeer quaet berch die op blaſende cōſte daer men noch hudē te daghe alſo veel adams kinderen ſiet nae crupen eñ arbeyden. als of ſi dat niet en wouden aenmercken hoe ſwaerlicken haer eerſte vader adam vā deſen ſwaren berghe waer gheuallen. eñ hoe ſeer dat alle zijn gheſlachte indē valle was ghequetſet. eñ oeck mede ghewondet Die wōden en zijn noch niet geneſen die ſtu idē eerſtē valle hebſte ghecreghē. al waerſtu ſo doe noch ongheboren. Wilſtu nu in dinē eyghē p̄ſoen den berch noch begherē op to climmen ſoe ſal ſonder twiuel dijn laetſte dwalinghe quader zijn dan die eerſte

Hoe mach dat weſen dat die arm ōgheuallighe ſnoede mēſchē ſoe ſeer becōmert zijn mit deſer wreeder begheerlicheit Ghij kinder der mēſchē hoe langhe ſuldy ydelheyt beminnē eñ lief hebbē eñ logene ſoeckē. ſoe als die p̄pheet tughet indē pſalter ſegghēde aldꝰ. Vt qd diligitis vanitatē ꝛ queritis mendacium. Waer toe hebdi die ydelheyt lief eñ ſoecket loghenē. En weet ghij niet dat god ons heer iheſus criſtus den crancken deſer werelt otermatē eñ wōderlijcke ſeer wtuercoren heuet omme den ſtarcken confuys eñ oeck mede beſcamet te maken. ende oeck mede ſonderlinghe omme dat hi p̄mmers die dwaeſcheide deſer werelt wtuercoren heuet op dat hi die wijſcheyt deſer werlt ōnederē ſoude. En mach v dat ōuaerlicke dreyghē gods niet weder roepē daer hi ſegt dat hi te niet wil makē die wijſcheit deſer werltliker wiſer mannē. eñ dat hi al haer vroetheyt wil wraken Noch oeck dat exempel uwes eerſten vaders. Eñ dat noch veel meerder is uwes ſelues ōderuindē. eñ die menichuoldighe ōgheuallicheyt daer wi toe gecomē zijn ouermits der ōnutter wijſchedē. Hoe vele meendi datter nu zijn inder werlt die wijſlickē begherē of haer begheertē alleen ſetten in ſalicheden haerder ſielen of inder eren godes des heren Jc ducht voerwaer dat daer min zijn dāt ghoet is eñ ic en twijuel daer niet aen die meeſte menichte dier wareltlicker mēſchē die ſetten haer begeerten meeſt in ydelheden deſerwerelt. eñ ſi ſetten die ſalichedē der ſielen al after rugghe eñ ſi hanghen die ſiele optē recke. Si ſtaen alle omme die werlt te behaghē eñ ſi denkē anders niet te volbrighē dan die begeerten des vleyſſches dat vol onwiſer begeerten is nae wtwiſen zijnder crācker ghebreclicheyt. Waer omme heuet ōs god die here ōſen vrien wille ghegheuē anders dan wi ſullen oerſake hebbē dē quadē begheerten des vleyſches te wederſtaen eñ dē vleiſche te bringhē dattet willich eñ gaerne zijn begheerten ſoude ſettē inden dienſte godes. Mer leyders ic ſorghe eñ ic ducht iammerlicke ſeer dat ſi alſoe niet en doen. wāt ic ſie daghelixs voer minē oghē dattet meeſt geſtelt is op ydelheden eñ ſoect loghene ende gode vergheten ſi. wie dat macht can ghecrighen die en wille p̄mmers ſonderlinge niet cleyne zijn. eñ dat meer is den cleynē al verdrucket hi. Sij ſtaen ende begheeren alre meeſt nae rijcdommen omme dat ſi vā den menſchen immer ſoldē gheeert werdē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hier in deſer werlt. mer ic vinder ẏmmers
ſeer weẏnich die willighe armoeden doer
die minne eñ liefte des heren aennemen.
eñ wẏſe dat rẏcke eñ machtich is inder aer
den dẽ hietẽ ſi dan ghoet te weſen. nochtã
is dat ghoet dicwẏl eñ menichworuẽ qua
licken eñ vnẏlickẽ ghewõnen. mit ruten.
mit rouen. of mit woeckeren eñ mit wiſſe
len. eñ den armen en achtmen niets. mer
god kent die beſte.

Siet nu mẏn lieue eñ ſeer ghemi
de brueders in criſto iheſu onſen lieuen he
re ic heb v ludẽ nu ẏmmers enen anderen
berch ghewesen niet den ghẏ ſult opclẏm
men mer daer ghẏ v ſult voer hueden enđ
wachtẽ. dats houeerdie die god dẽ here ſe
re miſchaghet. eñ hi leert õs dat wẏ ſullen
oetmoedich weſen ſegghende ẏmmer d9
Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humil' cor
de. Leert van mẏ wãt ic ghoedertiren bẏn
eñ oetmoedich van herten. Ende op eẽ an
der ſtede ſegt hi ẏmmers d9. Quicunq; ſe
exaltat humiliabitur ⁊ q̇ ſe humiliat exal
tabitur. Alle die ghene wie hem vheft hẏ
ſal vnedert worden eñ die hem voetmodi
ghet die ſal verheuẽ worden. Dits die
berch die hi opwolde climẽ die weſen wol
de als god wetẽde ghoet eñ quaet. dẏe a
dams kinder noch huden te daghe ſeer ho
ghe vheffen ſoe datter bẏnae niet ſoe ſnoe
de en can weſen daer ſi niet enen berch vã
wetenheẏt van maken en willen. Wãt dẽ
enen ſietmen ſeer arbeẏdẽ nae conſten der
ſcriften. den anderen nae alrehande waer
lẏcke wẏſcheẏt eñ den anderen nae cloec
heẏt in gheeſtelicken rechte eñ des pleẏtẽs
dat gode miſchaghet. Die anderen alſoe
ſeer ſtaen nae der cõſten eens ſnoeden am
bachtes dat hi hem gheẏnẽ arbeẏt en ont
ſiet hoe hi enen anderẽ menſche mochte to
bouen ghaen in den ambochte. eñ wẏſer
gherekent te worden. Aldus tẏmme
ren noch adams kẏnder babel eñ meẏnẽ
te comen totter ghelikeniſſen godes dẏes
heren almachtich. ald9 ſettẽ ſi alle haer be
gheerten op onnutte dinghen eñ dat hem
vele nutter en ſaligher waer weſen te latẽ.
Eñ een ẏghelicken begheert bouẽ den an
deren te weſen. die een in rẏcdommen dẏe
ander in conſten. eñ die dorde in wẏſcheit.
Wat ſullen v deſe hoghe bergen doẽ daer
mit alſoe groten arbeẏde is op te comen.
eñ ẏmmers oeck mede daer ſoe wonderli
ke vele perikelen in gheleghẽ zẏn. Die een
enghel van gode was gheſcapen is beroe
uet vander enghelſcher ſalicheẏt om datti
groot woude weſen Eñ die begheerte der
onnutter wetenheẏt heuet den eerſten mẽ
ſche berouet vander glorien der ontſterffe
licheẏt. Is daer nu ẏemãt die opcli
men wil den berghe der moghẽtheẏt. hoe
menich meendi ſal hi daer vinden de hem
wederſtaen ſullen. hoe veel hinderen ſullẽ
hem moeten. hoe ſwaer ſal hem die wech
weſen. Eñ als hẏ al vcrighet daer hi lãghe
heuet nae gheſtaen ſoe ſal hi horen wat de
heẏlighe ſcrifte ſegghet. Die machtighen
ſullen machtelicken worden ghepinighet
Jck ſwighe nochtans die grote ſorghe eñ
bangicheit die de hoecheit eñ die mogẽthz
in haer heuet Die ander die ſeer is
ſtaende nae opblaſende cõſtẽ wat ſal hi ar
beits doen eñ hoe ſuer ſalt hem dicwil wer
den eñ nochtãs ſal hi ẏmmers hoeren. Al
ſchoerdeſtu dẏ ſeluen du en ſaltſt ẏmmer
niet vcrighen datſtu gaerne haddeſt Siet
hi ẏemant die wiſer is gherekent dan hẏ
is dat is hem ſeer grote pine. Mer als hẏ
te mael ſeer toe neemt ende ſeer wẏs wert
ſoe ſal hẏ horen dat die heer ſegghet. Dẏe

wÿſcheŷt der wiſer ſal ic vlieſen eñ haeren
vroetheŷt wrakē Mer op dat ic hier niet te
langhe en merre du hebſte nu wel geſien
hoe ſeer dat beŷde deſe berghē te ſchuwen
zÿn alſtu aenmerckeſt waer omme dat lu
cifer gheuallen is. eñ oeck mede waer dat
hi wtghestotē is. eñ hoe ſwaerlic die eerſte
mēſche oeck is geuallen. Eñ daer ſtaet ge
ſcreuē ald9 Mōtes gelboe nec ros nec plu
uia deſcēdet ſup vos. Ghÿ berghē vā gel/
boe noch douwe noch reghē en come op v
Wat ſullen wÿ dan doen Op deſen bergē
te clŷmmē en is gheen oerbaer. eñ nochtā
ŷmmer ſoe is in ōs ſeer grote begeert om
me daer op te clŷmmē. Die rÿcke lu
den int ghemeen zÿn oeck mede te ghelÿc
ken bŷ deſen houeerdighen berghē want
als hem god ruert mit enighen wederſto
te ſo laten ſi hem dūcken dat hem god on
recht doet eñ beſtaen te blaſphameren eñ
ōſtecken haeſtelÿckē mit toernighē moet
roeckende ghelÿck die heete droghe bergē
doen wan ſi vāder hettē der zōnen geroert
wordē Alſo ſprect dauid indē ſalter vāden
houerdigen hoghen eñ rÿcken menſchē al
dus. Tange mōtes ꝛ fumigabūt Heer iſt
dat ſtu roerſte die berghē dat zÿn die rÿcke
eñ houeerdighe vheuē menſchē ſi ſullē roe
ken dat is ſi ſullēt qualicken nemen

Wie ſal ōs dā leren mÿn lieue eñ
ſeer ghemīde brueders in criſto iheſu een
ſalighe opclimminghe. wie ſal dit weſen
dan die daer wÿ vā leſen. Qui eñ deſcēdit
ille eſt q ꝛ aſcēdit. Die neder is ghecomen
dat is hi die ŷmmers weder omme op is
gheclommē. Hi moet ons luden ŷmmer
leren hoe dat wÿ in ſaliger manieren op
climmen ſullen ŷa ŷmmer tot ōſer ſalich
heŷt op dat wÿ ŷmmers den ghenē niets
en volghen die leŷders alle die werlt vleŷ
der heuet die vmaledide duuel die doer ſi
ne houeerdien wille moeſt dalen doen hŷ
meende hogher te clŷmmen dan hem be/
volen eñ gheoerlouet was. Daer omme
mÿn lieue brueders en ſtaet ŷmmers niet
omme hogher te clŷmmē dan v toe en be
hoert noch en vhouerdicht v niet mer ſiet
dat ghi v oetmoedelickē regeert eñ cleŷn/
moedich bliuet alſoe ſuldi van god vhe/
uen worden Wāt daer ſtaet indē ewange
lio ghelcreuē aldus. Qui ſe exaltat humi
liabitur ꝛ q ſe humiliat exaltabitur. Wŷe
hem ſeluen verheft hi ſal vnedert worden
eñ wie hem ſeluen vernedert die ſal vheuē
worden. Noch leert de wiſe man zÿn ſoen
aldus. O fili chare noli nimis alte volare
Si nimis alte volas poteris comburere
pennas. O mÿn lieue ſoen wachte di ŷm
mers altÿt dat ſtu niets te hoghe en vlŷe/
gheſt wāt iſt ſake dat ſtu te hoghe vliegeſt
du mochſte wel bi auēturen dine pennen
verbranden. Ald9 mÿn lieue brueds een ŷ
ghelic ſiet thoe dat hi ŷmmers niet en be
ghere houeerdelicker hogher te vlieghē of
te climmen dan hem god verhenget heuet
op dat hi niet en dale inden dal daer luci
fer mitten ſinen in ghedaelt is omme dat
hi hogher vlieghē woude dan hem vā god
gheoerloeft was.

Daer omme doe die alre ouerſte
niet en hadde daer hi hogher climmen en
mochte ſoe bereŷde hi ōs luden ouermits
ſine nederclimmē een ghenoechlicke eñ ſa
lighe opclimminghe. Hi is neder gheclō
men vāden hogē berhhe der groeter mo/
ghentheŷt eñ heeft aenghetoghē die cran
heŷt des vleŷſches. Hi is oec mede neder
ghecomen vanden berge der wetenheidē
doe hem behaghede ouermits dwaeſch
der prekinghe ſalich te maken dē ghenen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die in hem ghelouen wouden Want wat
mach crancker broeſcher ofte ſiecker we/
ſen dan een teder ende cleyn ontſprekende
kyndeken . Ende wat mach oec mede on
gheleerder weſen dan een ionc ſughēde ki
deken dat alleen zynder moeder borſtē of
mămen kennet O myn lieue brue
ders ende vryenden criſti iheſu Wie is on
matigher dan die naket hăghet aen den
cruce ende ſine glorioſe ghebenedide han
den ende oeck mede ſine heylighe voeten
doer gheſlaghen waren mit yſeren nage
len.ende den men alle zyn heilige ghebeē/
te mochte tellen. Wye is onwyſer dan de
ſine ſiel willens inder doot ghaf.ende dat
betalen woude dat hi ymmer ſelue nyet
gheroeft en hadde.

Syet ghy no wel myn lieue eñ ſeer
gheminde brueders hoe ſeer hy is neder
gheclommē . eñ hoe hi ſine grote mogēt/
heit eñ wyſcheit heuet vernedert . Hy en
mochte nochtans niet hogher op climen
inden berghe der ghuetheit.ende ſine god
lycke lieft ende mynne en mocht hy ons
niet opēbaerlycker bewyſen. Ende dat en
is gheen wonder dat criſtus nederclimen
de op clam.want alle beyde daer wy hier
te voren van gheſegt hebben als die enge
len eñ oeck mede eerſte menſchen zyn op
climmende neder gheuallen Mi duncket
lieue brueders dat hy enē op climmer de/
ſes berghes ſochte die ſeyde . Quis aſcen
dit in montem domini Wye ſal opclim
men inden berghen des heren ende wye
ſal ſtaen in ſine heilighe ſtede En hy auō/
turen die propheet yſaias doe hi ſach dat
ter veel menſchen neder vallē in dyen dz
ſi hem pynden op te climmen . ſoe weder
roepet hi haer ende hy noedet oec haer to
deſen ſalighen berghe ende ſegghet . Co/
met laet ons opclimmen indē berghe des
heren Ende hi beruſpet opēbaerlick die op
climmers der quader valſcher ſundigher
berghen eñ hi wederroepſe tot deſen ſali/
ghen berghe ende hi toene hem ſine grote
vruchtbaerheit ende ſegt Waer ōme denct
ghi quaet vā deſen te ſamē gerōnē berche
deſe te ſamen gheronnen berch is een ſoet
berghe Brueders dit is dan die berch
des herē die bereit is int ouerſte alder ber/
ghē Op deſen berch ſach hi den brudegom
ſpringhē die ſeide Siet hy comet ſpringē/
de indē berghen. want hi leerde hem ludē
die den gherechten wech niet en wiſten.
hi toech haer nae hem die noch cleyn wa/
ren eñ hi leydeſe by der hant dz noch kyn/
der waren Eñ aldus gaetmen vā treden
tot treden van die eender duechden totter
ander hent ſoe langhe tot wy comē te ſien
god alder goden in ſyon die ghebenedyt
gelouet eñ gheeert moet weſen indē ewich
heit want ſine ouergrote gherechticheden
die zyn als berghen godes Mer dūctet v
goet laet ons no aēſien ſine ſprōge ī welc
kē hi hem verblyde als een gygant of een
roeſe te lopen den wech.welckes witghāc
die is van dat ouerſte des hemels eñ ſi is
mit ſommighen graden weder op geclō/
men totten hoechſten des hemels .

Laet ons eerſt voernemen myn lie
ue brueders dē berch daer hi op clam myt
ſinte peter eñ mit ſinte iacob eñ ſinte iohā
daer hi voer hem driē ouergeformet was
ende zyn aenſichte blenkende als die zon/
ne ende zyn cleder ſchenē wit te weſen als
die ſnee Hier in bewiſet die glorioſe onſe
verriſeniſſe. Ende dit ſullen wy ſchuwē in
den berghe des hopes. want waer omme
clam hi op den berghe daer hi op ouerghe
formt wolde weſen. dan dat wy mit ōſen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghedachten opclymmen ſullen ſcouwen
de dicwile die toecomende glorie die ī ōs
gheopenbaert ſal werden Salich is hi
den ſine ghedachten altoes zyn voer den
oghen des almachtighē godes die de ghe
nuechte die inden rechter hant godes is.
ende ewelycke dueren ſal ſtadelicken ſon
der op houden in zyn herte draghet. wat
ſoude hem zwaer moghen weſen die alto
es in zynder herten ouerdencket dat alle
die ledene deſer tyt nyet waerdich en zyn
te rekenen of gherekent te worden teghēs
die tocoemende glorie. die in ons luyden
gheopenbaert ſal wordē. Ende wat mach
hy begheren ī deſer werlt die zyn oghē al/
toes aenſien die ghebenedide ghoede des
lieuen heren inden lande der leuendigher
ende hi ſchuwet altoes aen de ewighe loe
nen. Myn herte ſeyde di. ſpreket die pro/
pheet tot onſen lieuen here. vȳ ſeyde myn
herte dȳ wtſochte myn aenſichte. ick ſal o
here myn dyn aenſichte ſuecken wye ſal
mȳ dat gheuen dat alle op moet ſtaen in
dat hoghe. ende ſchouwē de hoghe vroech
de die toecomende is vandē lieuen here.
Laet v niet verdrieten. ick bidde v dat wȳ
wat langher merren ofte toenen in deſen
berghe wȳ moghen die andere berghē oec
wel wat ſpoedelicker ende haeſtiger ouer
ghaen. Wye en wert daer niet van ghehol
den vanden ſalighen woerden des heyli/
ghen apoſtels ſinte peter die hi ſprac in de
ſen berghe doe hi ſeide tot onſen lieuē here
aldus. Domine bonū eſt nos hic eſſe. faci
amus hic tria tabernacula. dat is te ſeggē
Here het is ōs hier goet te weſen. laet ons
hier maken drye tabernaculen. zc.

Och wat mach ſo ſeer ghoet weſen
ymmer wat mach dan anders ghoet we
ſen dā dat dye ſiele ruſtet indē goeden des
heren want dat den lichame noch niet ge
boren mach. Ick meen dat hi inghinc in
die ſtede des wonderlickē tabernakels hēt
totten huyſe des ghebenediden almach/
tighen here onſen verloſſer. in die ſtemme
der hogher vroelicheit ende des belidens
mach ſpreken dat geluut des werſcappes
Wye iſſer van v die in hem ſeluen wel o/
uer penſet vanden tocomenden leuē myn
lieue eñ ſeer gheminde brueders in xpiſto
ihesu onſen verloſſer. eñ oeck mede ouer/
dencket vā der blyſcappen eñ vrolicheit eñ
ghenuecht ende ſalicheit eñ glorie der kin/
keren godes. Wye iſſer ſegghe ic die alſulc
ken dinghē mit ſatigher cōſciēcien in hem
ſeluen ouerdencket. dye niet al te handes
wt volheit der inwēdiger ſueticheit op en
ruſpet Heer het is ōs ghuet hyer te weſen
Ick en ſegghe niet in deſer ſere ongheual
ligher pelegrimaetſe daer hȳ noch mede
mitten lichame ghehouden wert.

Mer in dien dat hȳ mit ſueten ſali/
ghen ghedachten bynnen inder herten vo
elt Wye ſal mi gheuen vederen als eē du/
ue ende oeck mede ſal derwaert vlieghen
ende ruſten daer. Mer ghȳ kinder der mē
ſchen ick ſegghe v ſekerlyc ende voerwaer
des menſchen die neder clam van iheruſa
lem in ihericho o ghi kinderen der menſcē
ſegt mi hoe langhe ſuldȳ zwaer weſen vā
herten ende van ghedachten. Clymmet
op totten hoghē herten eñ god ſal verhe/
uen worden. Dit is die berch brueders op
welcken criſtus ihesus onſe heer ouer ghe
formet is. Clymmet hier op ende ghi ſult
weten dat die heer ſinen heylighen wōder
lyc ghemaket heuet.

Ick bidde v myn lieue eñ ſeer gemi/
de brueders en laet v herte niet bezwaret
wordē mit waerlickē ſorchuoldicheit wāt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

van leckernie ende van dronckelſcap god
ſi ghelouet en behoue ic v niet al te zeer te
vermanen of vā te ſegggē Verlichtet
ende ontladet v herten des bid ic v vandē
zwaren borden der aertſcher ghedachten
op dat ghi moghet weten. dat god ſinen
heŷlighen wonderlick ghemaket heuet.
Heffet oeck mede op uwe herten mit een
der hāder manierē van handē der gedach
ten op dat ghi onſen here iheſum criſtum
overgheformet ſien moghet maelt ŷm/
mer in uwen herten niet alleen die taber/
naculen dier patriarchen ende der prophe
ten mer al die menihuoudige woninghe
dŷes alre eerwaerdichſten eñ hoghſten he
melſchen huſes als die heŷlighe propheet
omme ghinck offerende inden taberna/
kel onſes heren onſes ghe ſontmakers of
ferhande des ŷnnighen gheludes ſinghē/
de den heren pſalmen ende ſegghēde
Quā dilecta ſunt taberncula tua domine
virtutum Hoe minneliken ende liefghetal
zŷn v tabernaculen heer der duechden mi
ne ziel is begherende ende ontbreket indē
widen voerhouē des ghebenediden heerē
Gaet ghi oeck mede omme mŷn alder lief
ſte mit godlŷcke innicheit eñ viſiteert mit
uwer begherten dat hemelſche huŷs ende
die menigherhande woninghen die daer
zŷn ende ſtellet mit oetmoedigher herten
neder woerden troen godes endē des lam
mes Ende aenbede mit groter waerdich
heit die neghē choren der engelen dat ghe
tal der patriarchen ende die ſcaren der pro
pheten Ende groetet ŷnnichlikē ŷmmers
den eerwerdighen raet der apoſtolen endē
ſŷet oeck mede mit groter verwonderen
aen die ſchone. ende ſuuerlike onbeulecte
crone der heiligher martelaren hoe ſcorn
die blincken mit roeden purpuren blomē

ende verwondert v noch meer die ſuuer/
lŷcke choren der ioncfrouwē die als witte
lelien ſueten roke wt gheuen Ende alſoe
veel als die cranchei uwes vermach. ſoe
recht v op te horē den honinch ſueten ſanc
den ſi gode ſinghen Deſe dinghen heb ick
ghedocht ſegt die propheet eñ ick hebbe in
mŷ wtghestort mŷne ziele Waer omme.
want ick ſal igaen in die ſteden des won
derlicken tabernakels hent tottē huŷſe go
des Ende op een ander ſtede ſegt hi. Ick
was godes gedachtich ende ic hadde zeer
grote ghenuechten / Den die de heŷlighe
apoſtelen ſaghen den ſach oeck medee de
ſe ende als ick vermoede ſoe en was daer
oeck mede gheen groet onderſceit tuſſcē
dan dat dit viſioen al inden gheeſte was.
daer ŷmmers nz lichamelicxsmede was

O bruedders alſoe en ſach hŷ hem
niet als hi dede die daer ſprect aldus Wŷ
saghē hem ende in hem en was ghene ge/
daente oft enighe ſchoēheit. Hŷ ſach hem
ſonder twŷffel overgheformet ende ſeer
ſchoē vā ghedaentē bouen alle kinderē der
mēſchen. die alſulcke ghenuechtē daer in
hadden als die heilighe apoſtolen daer in
hadden doe ſi ſeŷden. Het is ōs voerwaer
ghoet hier te weſen. Ende op dat aen der
ghelikeniſſe niet ghebreken vandē apoſto
len leſen wÿ dat ſi neder vallen ter eerden
eñ deſe ſegt dat zŷn gheeſt ghebrac / O he
re hoe groet is die menicuoldighe ſuetich
heit dŷeſtu wel verborghen hebſte genen
den ghenen die dÿ onthſien. Als ghÿ oock
mede aldus opclimmet in deſen hogē ber
ghe eñ mŷt ōtdectē aenghesichte ſchuwet
die grote glorie eñ blÿſchape des hemel/
ſchē heren ſoe ſuldi ſonder twÿffel eñ oeck
mede ropē. Trahe me poſt te. dat is te ſeg
ghen aldus. Trecke mŷ nae dÿ. Mer wat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

batet dat du weeſte waer du weſen wilſte
als dÿ die wech onbekent is daer du doer
vanderen ſoudeſt Hier omme ſoe is
dÿ noet noch enē anderē berch op te clÿm
men daerſtu onſen here ōſen gheſontma
ker moghelte horen predicken daer hi ene
ledder oprecht heft welcke dz ouerſte reÿc
ket inden hoghen hemel daer achte gradē
aen zÿn Die here ſegt ald9 Beati qui pſe/
cutionē paciūtur propter iuſticiā qm̄ ipſo
rū eſt regnum celorum Salich zÿn ſi die
ṽuolginghe liden om die gherechticheit
want dat rÿcke der hemelen is haer . ende
alſo voert Hebſtu dan den eerſtē berch op
ghecloumen mitten groten begeerte ſta
delÿcken denckēde om die hemelſche glo/
rie ſoe en ſal dÿ niet verdrieten oeck mede
deſen berch op te clÿmmen denckende in
die euwen des heren daghes eñ nachtes .
Want ſoe leſen wÿ van deſen ſeluen pro
phete dat hi niet alleen en dochte . op dat
hemelſche loon dat wi na deſen leuen ho
pen te ontfāgen mer hi dochte mede ī die
gheboden godes die hÿ minde . So mo/
gheſtu oeck horen dat die apoſtelē hoerdē
van onſen heren Waer ick gae dat weetet
ghÿ wel om die eerſte op clÿmmighe eñ
oeck ſoe weet ghi den wech wel om die ā/
derde Hier om ſet in dÿn hert te ſuekē die
weghe der waerheÿt op datſtu niet en zÿ/
ſte vanden ghetale ṽ gheenre die dē wech
niet vÿnden en conſtē die daer leÿdet tot
ter ſtadt der ſaligher wonighe Mer weſe
ſorchuoudich altoes opwaert te climē eñ
niet alleen te denckē omme die hemelſce
woninghe mer oeck mede ſoe te doen dat
ſtu verdienen mogheſte die hemelſce wo/
ninghe te ṽcrighen Ende noch ſoe le
ſen wÿ oeck mede vanden dorden berghe
daer ōſe gheſontmaker alleen op clā doe
hÿ daer beiden wolde Mercket daer om
hoe wel dattet paſſet dat die bruÿt ſegt in
den ſanc der minnē ende lieften Siet ſegt
ſi hÿ comet ſpringhende inden berghen .
Inden eerſten berch is hi ouer geformet
op datſtu weten ſoulſte watſtu nae arbeÿ
den ſoudeſte Inden anderen berghe
heuet hi gheſproken mÿn lieue brueders
die woerden des leuens . op datſtu dÿen
wech te beter mochſte weten daerſtu dore
wanderen ſoudeſt. Inden dorden berghe
bede hÿ eñ bewÿſt datſtu mit dÿnē ghebe
de vercrighen ſulſte enen goeden wille en
de ghoeden ſpoet te vanderen . ende oeck
mede te comen daer du gaerne waerſte .
Want die dat guede weet en daer nae niet
en doet dat is hem ſunde Ende want du
wel weetſte dat . inden innighen ghebede
van gode den almachtigen ende ewighē
here ghegeuen wort dÿe goede wille nae
dÿen daſtu wel weetſte watſtu doen ſult
ſte op dat du dan ſterck wordeſt te doē dz
guede datſtu wel weeſte Soe climme op
den berch des gebedes ende bidde ouerich
lÿcken mitter herten eñ en laet ÿmmers
oeck mede niet of ghelÿkerwÿs als onſe
gheſontmaker vernachte in ſinen ghebe
den ende die hemelſche vader ſal hē ludē
enē goedē geeſt gheuē die hē trouwelÿkē
biddē Ende mercket nu mÿn alder lieſte
brueders in criſto iheſu hoe nut ende oer/
baer is dz een menſche heÿmelick ſteden
ſuecket als hi īnichlikē wil biddē Wāt ōſe
heer ons ſeluen heuet gheleert niet allen
mit ſinen worden ſegghende aldus .

Alſtu ÿnnichlÿken beden wilſte ſo
ganck in dÿne ſlaepcamer ende ſluÿt die
doere al vaſte thoe ende bidde dan dÿnen
almachtighen hemelſchen vader . Ende
hÿ heeft ons allē oec mede beweſen dz wi

heymelÿke bidden ſullen mit ſinē exem-
pel ſoe dat hi nyemāt van ſinē diſcipulen
bÿ hem en wolde hebbē doe hi beidē wou
de. mer hy clam alleen op enen berch
Meendy of wi yet meer vāden opclim
men ons heren ſouden moghen vynden
Ja wÿ ſonder twÿuel lieue brueders. Jc
wille datſtu den ezel niet en vergeteſt daer
onſe here op clam Daſtu oeck mede des
crucens ghedenckeſt daer hi aen is gheclō
men want daer van ſcrÿftmen alſoe dat
ter noet was des menſchen zoen vheuen
te worden daer hi oeck op een ander ſtede
van ſeide Jſt dat ick verheuen werde vā-
der aerden ic ſalt al tot my trecken. Alſtu
aldus weetſte dat goet is eñ du daer enē
goeden wille toe hebſte hoe doeſtu datſtu
den ghuedē willen ſoe niets te wercke en
conſte ſetten. ōme dat die beeſtelike ende
ezellÿke ghewoenten dÿ niet laten en wil
len. eñ doen dan latē dat vele nutter ghe
daen ware Jc ſegghe hoe doeſte mit dyē
oncedelÿken begherlicheden dyeſtu noch
in dinen vleyſchelÿcken leden gheuoelſte
Want alſtu gherne woldeſte vaſtē ſoe trec
ket dÿ die gulācheit eñ alſtu ghaerne wol
deſte waken ſoe moyet di die ſlapericheit
Want mÿn lieue eñ zeer gheminde brue-
ders ī criſto iheſu onſen gheſontmaker eñ
verloſſer der menſchen is ghelÿke gewor-
den dē oncedelÿken beeſten

O here iheſu criſte clymt op deſen ezel
ende tredet onder v voete alle onſe ōrede-
lÿcke begherten want het is ons noot dat
ſi no gheryminert worden. op dat ſi ons
niet en begeren . Want en wordē ſi niet
begheert ſoe begherē ſi ons eñ en worden
ſi niet vdrucket ſoe verdrucken ſi ons.

Hier ōme mÿn ziele volghe oeck
in deſer op climminghe criſtum nae. eñ
hebbe macht ouer dÿne vleyſchelicke be-
gherlicheit die in dy vechten teghens dy.
Volghe h oec daer hy inden cruus vheuē
wort vander aerden eñ verheffe dy niet
alleen bouen dy ſeluē mer bouen al dat i
der werelt is ende ſoe ſulſtu aēſien alle ert
ſche dinghen als dinghen die veer bene
den dy zÿn Alſoe als daer gheſcreuē ſtaet
Terram autem a longe videbunt. dz is
te ſegghen Sÿ ſullen die aerde van veet
ſien. Ghene ghenuechlicheyt deſer werlt
en drucke di nederwaet ghene wederſtoet
deſe waerelt en verwinne dÿ. Eñ ſegghe
oeck mede zoe die heylighe apoſtel paulꝰ
ſeyde Michi autem gloriari non oporet
niſi in cruce domini noſtri iheſu criſti.
Het ſi veer van my in enighen dinghen te
glorieren dan alleen in den ghebenediden
heilighen ons lieues heren iheſu criſti on
ſen gheſontmaker ouermits welcken dÿ
deſe werlt ghecruyſt is. ſoe datſtu die din-
ghen die de werlt zeer begheert als een cru
ce rekenſte Ende du deſer werlt ghecruuſt
zÿtſte aen hanghēde mit gueder mynnen
ende lieften aen die dinghen die de warelt
een cruys rekent te weſen. Wat volghet
dan hyer nae anders dan datſtu voert op
tot dyen die ghebenedÿt is inder ewicheit
ende oeck mede ontbonden te weſen van
den vleyſche ende onſen here iheſu xpiſto
onſen verloſſer te regneren. dat is dat al-
derbeſte. Die propheet ſegt aldꝰ Die man
is ſalich den ſine hulpe van dÿ is o here.
Hy heuet opclimminghe in zÿnder hertē
ghemaket. Want hy ſal gaen van doech-
den tot doechden. hent tot dat hy ſiet den
alder ouerſten god in ſyon.

Dit is die laetſte opclimminghe daer
alle die dingen oec mede in veruollet wer
den. als eerwaerdighe heilige apoſtel ſeyt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Xpiſtus die neder gecomē is hi iſt de daer
is opgheclommen op dat hi oec mede al/
le dinck veruollen ſoude.

Mer wat ſal ick ſegghen vā die op/
climminghe. Waer ſullen wy̌ opclimmē.
Daer criſtus ihesus onſe geſuntmaker is
daer ſullen wy̌ op climmen mijn lieue eñ
ſeer gheminde brueders in criſto ihesu on
ſen here op dat wy̌ daer oec moghen we/
ſen Wat is daer O god dat en heeft ghē
oghe gheſien buten dy̌ daerſtu berept heb/
ſte den ghenen die dy̌ mynnē eñ liefhebbē
Laet ons nv deſe opclimminghe begherē
mijn alderlieſte ende ſeer ghemīde brue
ders. Laet ōs ſtadelijc hier nae ſuchten. eñ
hoe dat wij myn daer van verſtaen cōnen
hoe wy̌ daer ymmers dā meer na beghe
ren ſullen. A M E N.

Hoe dat voert aen niet dat ghſlach
te des heren in mogentheden eñ i glorien
weſen ſal. mer oec mede hoghe weſen ſal
die vrucht der eerden.

Sermoen. v.

Oden wert den ouden vā da/
ghen die daer ſit inden troen
gheoffert des menſchen zoen
die mit hē ſal ſitten. ende voert aen en ſal
niet allene dat gheſlachte des herē weſen
in moghentheden eñ oeck mede in gloriē.
mer oec mede ſal hoghe weſen die vrucht
der eerden Brueders dit is ene ſalighe vere
ninghē eñ dit ſacrament deſer onſprekelijc
ker blijſchappen is mit groteer begheeren
omme te vanghē. Want die ſelue die daer
is dat gheſlachte des herē die is oec mede
die vrucht der eerden. Die ſelue die is die
zoen godes die is vrucht des bueckes d̄ hei
ligher maghet marien. Hi is dauids zoē
ende dauids heer. daer die blijſcap huden
van veruollet is. die langhe daer voer ghe
propheteert was. Want daer hi ſegt aldꝰ.
Dixit dominus domino meo ſede a dex/
tris meis. die ſeyde tot mynē herē ſit aen
mijnder rechter ſiden. En is deſe heer niet
dat gheſlachre des heren die ſelue is noch
tās zijn zoen. als die hoghe vrucht der eer/
den die vrucht der roedē die vā yeſſes wor
tel was gheſproten

Mijn lieue ende ſeer ghemīde brue/
ders hudē ſoe heeft daer om die vader de/
ſen ſinē zoen die oeck mede was dyes mē
ſchen zoen bij hem gheclarificeert mitter
claerheit die hi hadde eer die werlt worde
gheſchapen ende ghemaket Hudē is daer
glorie inden hemel dat hem die waerheyt
die vāder eerden was gheboren weder is
ghegheuen. Huden ſoe wert die ghuede
brudeghom vanden kynderen ghenomē
ſoe dat ſi voertaē moetē ſcreyen eñ vaſten
als hi hem voer gheſegt hadde.

Waer zijn nv dye woerden o prins
der apoſtelen ſinte peter. die aldus luden.
Domine bonum eſt nos hic eſſe faciamꝰ
hic tria tabernacula. tibi vnum. moyſi v/
num et helie vnum. Het is hier goet te we
ten. Laet ons hier drie tabernaculen ma/
ken. v een. moyſes eē. helias een. Siet hy
is nu inghegaen in eē meerder endē volco
mēde tabernakel dat mit gheender han/
den en is ghemaket. eñ ten is niet van de
ſer ſcheppighe. Hoe macht ons dan ghoet
weſen hier te bliuē ymmer tis nv hier ſeer
verdrietelic zwaer eñ ſorghelic eñ oec mede
vreſelic. Want hier is vele boeſchets eñ lut
tel wijſchets. ofmē oec ſegghen mach dat
daer oec wijſcheit ſi. daert al ſlijmmich eñ
onreyn is, bedecket mitten dōckerhedē eñ

ouer al beſet mitten ſtricken der ſunden.
daer de ſielen mit grotē ſorghen zijn eñ de
gheeſtē ghequellet werden onder die zon
ne daer anders nz en is dā ꝑdelheit eñ hert
zere. Daer omme lieue brueders laet ons
onſe hertē ṽheffen mit onſen handē indē
hemel eñ laet ōs pijnē onſen here te volgē
als mit voetſtappē der ꝑnnicheit ende des
ghelouē. Wāt als die tijt comet ſoe ſullen
wij ſonder merren op ghenomen werden
hem te ghemoete in dē wolckē ſoe dat dan
ṽmoeghē ſullē die gheeſtelike lichamē dz
nu om hoꝛe ſundē niet en ṽmoeghē olepſ
ſchelijcke gheeſten. wāt hoe ſeer moetē wi
daer ouer arbeydē ſullen wij ōſe ſielē ꝑets
wat opwaert heffen. Die als wij leſen in
dē boeckes ondervijndes mitter begeerlic
heit des lichames ſeer beſwaert werdē enō
van der eerdſcher inwoninghe neder ghe
drucket werden. Eñ het boerde nu wel te
ſegghē wat dat is dat herte opwaert heffē
ende hoe men dat ſoude. mer den heilighē
apoſtel hoert dat meer thoe dan ons. Hij
ſeyt zijt ghi mit xp̄o verreſen ſo ſuecket de
dinghē die bouē zijn daer criſtus is ſittēde
aen die rechter ſide gods ſmaket de dingē
die bouē zijn eñ niet die op der eerden zijn.
Of hij opēlike woude ſegghē. Iſt dat ghi
mit xp̄o verreſen zijt ſo climmet op ten he
mel Iſt dat ghi mit hē leuet ſoe regneert
mit hem.

Mijn lieue brueders laet
ons dat lā volghē waert hene gaet laet ōs
hem ghaerne volghē in ſinen lijden. Laet
nos hē volghē als hi verriſet eñ noch lieuer
laet ons hē volghē als hi te hemel vaert.
Laet onſe oude mēſche mit hem gecruuſt
werden op dat verderuet werde dat lichaē
der ſunden eñ wij voert an den ſundē niet
en dijene als onſe ledē alſoe ghedodet wer
den die op deſer eerden zijn. Ende ſoe als
hi verreſen is van der doot ouermits dye
glorie zijns vaders dat wij oeck mede ſoe
moghen wanderen in nijeuheit onſes le
uens. Want in dat is hi gheſtoruen ende
weder verreſen op dat wij den ſunden ſter
uen ſouden ende leuen der gherechticheit
Ende wāt nijeuheit des leuens oec eyſcet
ene ſteker ſtadt ende die weerdicheit der ṽ
riſeniſſen begheert enen hogheren graed
laet ons hem nae volghen daer hi opclim
met ſmakende hoghe dinghen daer hi ſel
ue is ende oeck mede niet die de dinghen
die op deſer eerden zijn.

Wiltſtu vraghen wat deſe ſtede is.
Hoer wat die apoſtel daer van ſegt. Dye
ſtadt iheruſalē die heer bouen is die is vrij
die onſer alre moeder is Ende wiltſtu we
ten wat daer is daer is beſcouwinghe des
vredes. Loue iheruſalem den here. loue ſy
on dinen god die in dynen eynde vrede he
uet gheſet. O vrede die alle ſinnen bouen
ghaet. enō vrede ouer vrede. O mate ouer
die mate. volle mate eñ op ghoepte mate
ende toe ghedructe mate O criſten ſiel lij
de mit criſto verriſe mit hem. eñ vaer myt
hem totten hemel. Dat is laet dat quade
ende doet dat ghuet. ſuec vrede eñ volghe
dē na. Soe leſen wij indē werckē der apoſ
telen. dat die heilighe apoſtel ſinte paulus
vā ſuuerheit eñ vāder gherectheit eñ vā de
hope des ewighē leuēs zijn diſcipulen leer
de. Oec mede ſoe ṽmaent ōs die waerheit
ſelue in dē ewangelio aldus. Sint lumbi
veſtri precinti et lucerne ardētes in mani
bus vr̄is ⁊ vos ſimiles hominibꝰ exſpectā
tibus dominū ſuum quando reuertatur
a nuptijs. Laet uwe lenden omme ghe
ghort weſen ende lanternen ontſteken in
uwē handē eñ weeſt ghelijc dē ghenen die
harē here verwachtē wāneer dat hi weder

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

comet. Hebdijt wel ghemercket ſoe ſegt die apoſtel van twerehādē opclimminge in dien dat hi ons vermaent te ſmakē. nz die nedere dinghen·mer die overſte dingē Ende dit onderſcheijt en hevet die ꝓpheet oeck niet ghezweghen. daer hi ſegt aldus. Querite pacem. ꝛc. Suect die vrede ende volghet den nae. Dat is den vrede te ſuec-ken eñ den nae te volghen· dat te ſuecken dat wij ſmakē ſullen·eñ oeck mede te ſmaken dat wij gheſocht hebben. die dinghen die boven zijn ende niet dije opter eerden zijn. Want alſoe langhe als onſe herten menigherhande zijn. ende daer oeck vele hoecken in ghevonden werdē. ende ſi niet te ſamen en ſchijnen te hāghen ſoe moet-menſe mit ſtucken op boeren op dat ſi in dat hemelſche iheruſalem volcomelicken verghadert eñ verenighet moghen werdē daer wij niet elc bi ſonderlinghe mer al te ſamen wonen ſullen als brueders in een niet alleen onghedeelt in ons ſelven mer oeck onverſchejden van malcander Wāt ſiet dat ick die principale des inwendighē menſches onderſcejde. in ons is verſtāde nis ende in ons is begheerlicheit. endē deſe twee zijn dicke teghen malcander. dat die verſtādeniſſe die overſte dinghen verkieſt ende die begheerlicheit meer hanghet aen die nederſte dinghen. Hoe groete pijne dz is ende hoe ſeer die ſiele daer van wert ghe quellet dat ſi ſoe vertoghen wert ende ghe ſ. hoert van haer ſelven dat machmē in de pijne des lichaems ſien als dat ſoe gherec ket wert. ꝑſſer wie ſoe onbevoelick dat hij dit in zijnre ſielen niet merckē en can. Die mēſchen werden ſomwilen in der pijnen ſoe wt gherecket over hoer mate dat van buijten nochtans dat vel heel blivet. wat pijne is dat In deſer manieren beſcrejdē wij ſommighe onſalighe menſchē de mit ten lichame mit ons leven endē zijn vlicht als die anderen mer die mijnne eñ die be-gheerte en hebben ſi niet. ghelike die ande ren. Sij weten wel wat ghoet waer gedaē mer ſi ghebreken inder mijnnen.

Want mijn lieve bruedrs wie mach hem ontſchuldighē mitter onwetentheijt den nijmmermeer die godlijcke leringhe en ghebreket. die godlijcke lexien ende oec mede die goede vermaninghen Alle dat tot den ghoeden vermaninghē hoert tot-ter ſchamelheit. eñ totter rechtveerdicheit al dat mijnnelijc is ende ghoet gheruchte maket. alle doechde al dat totten love des gheeſtelicken levēs hoert. deſe dinghē leert ghij ende hoertſe eñ ſiet haer indē goeden exempelen ende woerdē der gheender die mit v volcomē zijn doechdē. welcker ghoe de vmaninghe eñ heilige levē v genoech mach leren Mer och of ſi alle vā bijnnē ſo gheleert eñ beruet worden totter mijnnen eñ lieften des ghuedes eñ der doechdē als van buijten inder bekēniſſen wel verlicht werden. op datter alſulc ſtrijt vā binnen nz en ſi noch ſulck twijdracht daer die ene op waert trecket ende dije ander nederwaert Want in allen ghoedē gheeſtelijckē ūghaderighen machmē ſommighe merckē die vol zijn vā godlickē troeſte. eñ overvlojē in geeſtelijcker blijſcap ſo dat ſi altoes vro lijc zijn indē here eñ daghes ende nachtes dencken in die ewe godes eñ zeer dicwil opwaert ſien. ende pure handē op heffen in haren ghebede eñ haer cōſciencie nau-we ware nemen eñ al dat ghoet is ghaer-ne volghē. dē allen diſciplijn mijnlijc is eñ dat vaſten ſuet is. die de langhe metten cort danckē die alle die hardicheit der oer-den een vercoelinghe duncket weſen. Eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

daer en teghens vẏntmē oec wel ſommi-
ghe ādere die cleẏnmoedich ende ſlap zỹn
ende onder die borden te legghen blẏuen
die altoes die roede ende ſporen wel beho
uen. Welcker blỹſchap al te ſeer wt geſtor-
tet is. eñ den haer droefheit alte cleẏnmoe
dich is. die ſelden wat compunxien hebbē
endē als ſi wat compunxien hebben ſoe en
duert ſi niet langhe. die haer ghedachtē ge
meenlỹck al in wtwendighen dinghē zỹn
ende laenwelicke leuen. eñ cleẏne ẏnnichz
hebben totter heiligher ghehoerſaemheit
die ōbehuet zỹn in harē woerdē. eñ nz veel
daer op en dencken als ſi bidden endē niet
ſeer daer van gheſticht en worden dat ſi le
ſen. dẏe als wỹ wel ſien naeuwe vander
anxt der hellen bedwonghen en werdē. eñ
naeuwe van ſchaemten ghetoghē en wor
den niet wel die reden volghen en willē eñ
naeuwe vander diſciplinē bedwōghen en
werden. En duncket dỹ niet dat alſulcker
menſchen leuen wel der hellen ghenaket
in welcken tuſſchē dat verſtant eñ haer be
gheerte ſoe groete dwỹdracht is. daer zỹt
wel weten hoe dattet weſen ſoude eñ alſo
onbereẏt zỹn daer na te doē. doch ſoe moe
ten ſi van noede ſtercke wercken doen. die
niet en moegen ghebruuckē die ſpỹſe der
ſtarcker ende ſi moeten weſen gheſellē des
lẏdens ende der tribulacē. die niet en mo-
ghen weſen gheſellen des troeſtes.

Laet ons daer omme onſen moet
oprechten mỹn lieue ende ſeer gheminde
brueders. ſoe wẏe wỹ ſulc zỹn ende pinen
onſe ſielen weder te maken eñ onſen geeſt
te vergaderen. eñ vā ōs te worpē die onge
vallighe ſchadelicke laeuheit. Ende al en
wouden wỹs niet doen daer om dat ſi ſo
periculoes is. ende ōſen here als wỹ bi wẏ
len iammerlic beſcreẏen teplegħē ſpuwē-
de te maken dat wỹt doch daer ōme ẏm-
mer doen ſouden dat ſi alſoe ſeer verdriete
licken is. ende alſo vol ẏẏnē eñ ōgenuech
ten. ende ſoe nae by der hellen dattet wel
ene ſcheme des dodes ghehietē mach wer
den. Suecken wỹ hemelſche dinghen ſoe
laet ons ẏmmers ẏẏnē wat voerſmakes
te crighen. dat is als een mēſche voer hem
wil nemen gode te dẏenē, ſoe ſal hi dat mz
alle zỹnder ghedachten ende herten mẏn-
nelic doen ende hẏ en ſal niet eens weder
omme ſien omme dat ghoede leuē te latē
mer hi ſal altoes recht wtghaen vā die een
doechde totter ander. eñ eer hi gode den he
re ſoude vertoernē hi ſoude hē eerſt dodē la
ten. wāt daer ſtaet gheſcreuen in dē ewan
geli aldus. Diliges dominum deum tuū
ex toto corde tuo. ex tota mente tua. et ex
totis viribus tuis. Du ſult mẏnnē eñ lief
hebben gode dẏnē here wt al dỹnder hertē
wt al dẏnē ghedachten. ende wt al dỹnder
craften. Mỹn lieue eñ ſeer ghemīde brue
ders die alſulcken leuē wolde leẏdē die ſol
de zeer wel ſmake vindē indē hemelſchen
dinghē. eñ dat ſoude dā weſen een vaſt fū-
damēt om ſoe voert aen een zeker leuē te
leẏden. Die dā woude eē gheeſtelic mēſce
wordē die ſoude eerſt alſulckē opſet makē
indē werlt. eñ als hi dā alſulckē fūdament
hadde ghetimmert ende ſmake ende ſue
ticheit vname i zỹnē cōſciēcien vādē gees-
telickē eñ hemelſchē dinghē. ſo wert hē ſeer
ghoet te ghaē in eender gheeſtelỹcker pla
etſen eñ leẏde alſoe voert zỹn leuen onder
dē gheeſtelickē. wāt bleue hi inder werlt hi
mochte bỹ auōturen zỹn opſet wel ōkerē
eñ gebruuckē zỹn leuē mittē anderē waer
lỹcken menſchē ſoe daer gheſcreuen ſtaet.
Cū ſcō ſanct9 eris. cū peruerſo peruerteris
Mitten ghoeden heẏlighen gheeſtelicken

menſchen te verkeren ſoe wortmen mede
gheſtelijc. eñ mitten verkeerden ſoe wert/
men oec mede verkeert.
Ende bij auctuerẽ dat wij aldus ge/
leert worden omme te ſueckẽ eñ te ſmakẽ
die dinghẽ die bouen zijn dat ouerdra get
ghenoech daer mede dat wij voer gheſegt
hebben vander verſtandeniſſen ende van
die wille. Soe dat wij onſe herten in harẽ
principalen deelen mitten handen onſes
goddienſtighen arbeydes. ende onſer geeſ
telicken oeffeninghẽ op ſouden pijnen te
oeffen tot gode. Als ic meen ſoe ſuecken
wij allen dinghẽ die bouen zijn mittẽ ver
ſtande des gheloues ende mitten rechten
oerdel der reden. mer het is te vermoeden
dat wij niet alle euen ghelijc en ſmakẽ die
dinghen die bouen zijn als verſadet mittẽ
dinghẽ die opter aerden zijn. daer onſe be/
gheerlicheit gheweldelicke eñ niet nae der
reden thoe wert ghetoghẽ Want waen co
met anders die grote ongheličheit der mẽ
ſchen daer wi voer of gheſegt hebben eñ
ſo groete ongheličheit der oeffenin eñ der
wanderinghen. ſoe dat in ſommighe alſo
grote armoede is der gracien godes. ende
indẽ anderẽ ſo rijcke ouervloedicheit.
Sonder twijffel die gheuer der gra
ciẽ en is niet varmer. noch hi en is nz vrac
noch ghierich noch afghunſtich. mer als
daer ghene ledighe vaten en zijn ſoe moet
die olij ſtaende bliuen Die ghenuecht eñ
die troeſten deſer werlt ghaen ons in allẽ
ſiden aen dat nochtans het miſtroeſten
moghen hieten eñ ſi nemen die tijt waer ſi
vallen an allen ſiden in eñ becommerẽ de
ſilen mer niet ſine ſile die can ſegghẽ. Min
ſiel vſmaet ghetroeſt te werden in ſulcken
dinghẽ mer ic was godes ghedachtich eñ
daer heb ic ghenuechte in gehad Want die
godlicke ghenoechte vlijet vanden mẽſche
die becommert is mit ōmoghelijcker dat
te ſamen ghemenghet ſouden mogẽ wer
dẽ die waerheit ende die ijdelheit. die ewi/
ghe dinghen mitten verghãckelijcken din
ghen die lichamelicke dinghen mittẽ geeſ
telijcken dinghen. die alder overſte dingẽ
mitten nederſten dinghen. ende dat eẽ mẽ
ſche te ſamen ſoude moghen ſmaken die
dinghen die bouen eñ oeck mede inder eer
den zijn. Dat zijn inder waerheit ſa
lighe mãnen daer die hemeluaert ons he
ren ihesu criſti voer beteykẽt ende voer be/
weſen is. Enoch die op ghenomen is. eñ
helias die opgheuoert is. Sij zijn claerlijc
ke ſalich want ſi leuen alleen gode. eñ ooc
mede ſoe zijn ſi alleen mit gode becōmert
den ſi mijnnen eñ lief hebbẽ. ende oec me/
de ghebruijcken. wãt haer ſterffelicke lich/
hamẽ en bezwarẽ haer ſielen niet. noch die
aertſche inwoninghe en verdrucket haer
ſinnen niet. als mit veel ghedachten daer
men vã leſet dat ſi mit gode den almachti
ghẽ here wanderden. Al dat hem hinderẽ
mach is een wech. alle quade oerſakẽ zijn
hem of ghenomen. hem en is niet ghebl e
uen daer haer begheerlicheit mede bezwa
ret mach werden. of oec mede daer haer v
ſtant van verdrucket mach werden of ver
donckert. Want van enoch ſcriftmen dat
hi daer om op ghenomẽ is op dat die boeſ
heit die wijſcheit niet verwinnen en ſoude.
eñ dat verſtant zijnder ſielen niet vſcalct
noch verwandelt en ſoude werden. Mer
wat waerheit moghen wij bekennẽ in de
ſen donckerniſſen. eñ wat mijnne of liefte
mach daer weſen in deſer werlt. die al in
boeſcheden is gheſet. Soudemen oec me
de wel yemant vinden die onſe verſtande
niſſe verlichten ſoude. ende onſen wille eñ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

onſe begheerten vuerich makē ſolde. Jae wÿ ſonder twÿfel Wouden wÿ ons ghelÿcke keren tot onſen here iheſum criſtuz. op dat of ghenomen mochte worden dat decſel. Want hi iſt daer van gheſcreuen is Den ghenen die wonen in die ſcheme des dodes den is een nÿeuwe licht op ghaen. ſoe alſmen ſinghet inden heilighen kerſtnacte. Populus gentiū qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta eſt eis. Dat volck der heidenen dat daer wanderde in die duÿſterniſſe dat heeft geſien een groet licht. Ende den ghenen die wonen in die ſcheme des dodes den is eē nÿeuwe licht op gheghaen. Want god en wil niet aenſien die tÿt d' voerledener onwetenheit mer hi kundighet den menſchē in allē landen dat ſi penitencie ſullen doē als paulus den luden van athenen predicte. Penitenciam agite appropinquabit enim regnum celorum. dat is te ſegghen Doet penitencie wāt dat rÿc der hemelen dat ſal nakende weſen. Ghedunc dat dat woert godes eñ die wÿſheit godes vleiſch heeft aenghenomē Den dat al zÿn werck was alſoe langhe als hi inder aerdē is geſien. eñ mitten mēſchen heuet ommeghegaē Ende die daer is die cracht godes. de ewighe moghentheit godes. dat hi die inwendighe oghē v'lichten ſoude. ende den menſchē te beſten raden ſoude mit zÿnder ſaligher leringhē ende oec mede mit menighē ghoedē miraculē. Wāt ſoe ſeÿde hi ſelue. Die gheeſt des herē is op mÿ. ic bÿn geſant ōme te predickē den armē dē ghelouē Eñ hi ſeÿde ſinen apoſtelen. Daer is noch luttel lichtes in v wādert die wÿle dat ghi dat licht hebbet, op dat die donckerhz v nz en begrÿpe. Ende dit dede hi niet allēē voer ſine paſſie mer oeck mede nae zÿnder verriſeniſſen openbaerde hi hem in menighē argumenten ende manieren viertich daghen lanc. ende hi leerde hem vanden rÿcke godes. ende hi opende hem haer ſinnē dat ſi die ſcriften verſtan ſouden.

In alle deſen heeft hi meer haer verſtandeniſſen verlichtet dan hi haer begeerten heeft ghereÿneghet. Want hoe ſoudē ſi tot gheeſtelÿcken dinghen grote begeerten mÿnne of liefte cōnen hebben. die oec noch vleÿſchelÿcken menſchē waren ÿmmers ſi en mochtē noch dz pure clare licht niet verdraghen. mer hem was noot datmen hem inden vleÿſche voer ſette. die zōne onder den wolcken. dat licht inden teſtē dat honich inden waſſche. die waſſekeers inder lanterne. Die gheeſt voer haren ogē was xpriſtus iheſus onſe gheſontmaker ende verloſſer onſe heer. mer hi en opēbaerde hem niet ſonder ſcheme. in welcke ſcheme ſi onder die heÿdenen leuen ſouden.

Hier van iſt dat wÿ leſen dat die heilighe gheeſt die heilighe reÿne onbevlecte maghet maria beſchemede. op dat die clare oghen der ſundigher aernē vandē ſchÿne des blenkende lichtes der puerder godheit niet weder ſleghen en ſoude werden. Die ſelue wolcke en was nochtans niet te vergheues. mer hi heeften grote ſalicheÿt doer gewrochtet Eñ op dat die ſinnē d' diſcipulē eñ apoſtelē tottē verſtāde des gheloues ghetogē mochtē werdē. die hem noch tot godlickē dinghen niet op gerechtē en cōſtē ſo toech hi haer eerſtē totter minnē eñ liefte zÿns vleÿſches ſo dz ſi wt mēſchelÿcker liefte eñ minnē hē aēhingē als enē mēſce de wōdlicke digē dede eñ leerde. Welke liefte of minne alſoe groet was al was ſi noch mēſcelic dz ſi i hē bouē ghic alle ād mi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

nen ende liefſten. Want dat was moÿſes ſerpent die alle die ſerpenten der kokelarē van egipten verſlaē. Want ſi ſeÿden ōſen here thoe aldus. Ecce nos reliquimꝰ omnia et ſecuti ſumus te. Siet wÿ hebben alle dinck after ghelaten ende wÿ zÿn v nae gheuolghet Wāt ſonder twÿffel die oghē waren ſalich die den here der moghētheit teghenwoerdich ſaghen indē vleÿſche die alle dinghen hadde ghemaket wanderde onder den menſchen. blenkende mit wonderlicken doechden. die ſiecten geſont makende. op dat water wanderende. den duuelen ghebiedende. ende die ſelue macht ā der menſchen gheuende. Die oeck mede wonderlicke ſeer oetmoedich was vā herten. ghuedertierē eñ mÿnnelic ouerulopēde in barmherticheit. een lam godes daer gheen ſunde in en was. ende hi die ſundē der menſchen of nam. Salich ſoe waren die oren die de woerden des leuens verdienden te horen vten monde des woerdes dat vleÿſch aenghenomen had. die de een gheboren zoen godes die is inden ſchoet zÿns vaders wiſpraeck dÿe hem kundich maecte al dat hi van ſinen ghebenediden hemelſchen vader hadde ghehoert eñ verſtaen. Soe dat ſi die wateren der hemelſcher leringhe wt der alder puerſte fonteÿnen putten eñ ſceppen mochtē. eñ dē ſi nae alle die werlt. ſcencken ſouden.

Wat wonder waſt mÿn lieue ende zeer gheminde brueders in criſto iheſu onſen lieuen here onſen vloſter dat die droefheit haer hertē veruollede doe hi ſeÿde dat hi van hem ghaen ſoude. eñ oec mede ſeyde. Daer ic ghae daer en moechdi nu niet comen. Hoe en ſouden al haer ÿnnerſten niet beghanghē worden. haer begheerten niet gheturbeert en werden. eñ harē moet niet twÿffelen ende iammerlicke toe ſien ſoe dat ſi te mael niet gelÿc moedelike en conſten horen dat hi hem thoe ſeÿde. dat hi haer nu laten ſoude die omme ſinē wille alle dinghē hadden ghelaten. Mer op dat ſi inden vleÿſche niet en bliuē mer na den gheeſte ſouden beghinnē te voelen. ſo is ten eerſten al der diſcipulen eñ apoſtolen begheerlicheit verghadert indē vleÿſce ons heren. op dat ſi nae als die tÿt quame mochte ſegghē. Al hebben wÿ criſtum iheſum bekēt na den vleÿſche. mer nu voertaen ſoe en bekennē wÿ hem alſoe niet. Daer ōme troeſte die ghuedertirēne meeſter iheſus criſtus hare herten mit mÿnelicken woerdē ende loeftenilſen. Ic ſal ſeide hi mÿnen hemelſchen vader bidden ende hi ſal v enen anderen troeſter ſenden den gheeſt der waerheit die bi v bliuen ſal inder ewicheit Eñ op een ander ſtede Ego enim veritatem dico vobis. niſi abiero paraclitus nō veniet. et cum abiero mittā vobis eum. ille vos docebit omnia. ꝛc. quia trāſio vobis parare locum. Ick ſegghe v die waerheit het is v nut dat ick van v ghae. wāt en ghae ic niet van v die waerde troeſter die heilighe geeſt en ſal niet tot v comē eñ als ic van v ghae ſoe ſal ic hem v ſendē eñ hi ſal v alle dinghē leren. want ick voer ghae v om v een ſtede te bereÿden.

Dit is ene wonderlÿcke ſake mÿn lÿeue ende ſeer ghemÿnde brueders wat meent onſe lÿeue heer iheſus criſtus onſe gheſontmaker daer mede dꝫ hÿ ſegt Ten ſi dat ic van v ghae de heilige gheeſt en ſal niet tot v comen En was die heilige geeſt niet ghenaem die teghenwoerdichꝫ criſti iheſu onſes gheſontmakers. hoe mothte die waerde heilighe gheſt vontwaerdē de teghenwoerdicheit des vleÿſches ōs herē

dat als wy vanden heilighen enghel ghe-
leert hebbē. inder heiligher ioncvrouwen
marien niet en mochte ontfanghen wer-
den ouermits zijnder toecoemſten. Wat
meent hi dan daer mede dat hi ſeyde. ten
ſi dat ick van v ghae die heilighe gheeſt en
ſal niet tot v comen. Ten ſi ſegt hi dat die
teghenwoerdicheit mijns vleyſches uwē
oghē ontoghen worde v hert dat mit wt-
wendighen dinghē becōmert is en mach
die volheit der gheeſtelijcker eñ inwēdiger
gracien niet ontfanghen. Wat duncket v
dan mijn lieue ende zeer gheminde brue-
ders iſt ſoe. ymmers wātet inđ waerheyt
alſoe is. mach haer dan yemant die myt
ſine vleyſchelijckē welluſtē becommert is
eñ oeck mede die ghenuechten zijns vleiſ-
ſches wille volghē dat een ſundich vleyſch
is ende in ſunden ghewōnen is eñ opghe-
voet is. eñ daer niet ghuedes in en is. hem
ſeluen louen of in hem ſeluen betrouwen
hebben den heilighē gheeſt te ontfanghē.
Derf daer yemant ſegghē ick die ſulck is
die altoes den ſlijme aenhanghet die ſine
vleyſch voedet die in vleyſche ſayet die an
ders niet dan vleyſch en voelt. hopē of be-
trouwen hebben te ontfanghen die goede
gracie eñ ghoeden des hemelſcen troeſtēs.
die beken der godlijcker welluſten. eñ dye
gracie des ouerighē gheeſtes. Welcke gra
cien als die ewighe waerheit ſelue tughet
den apoſtelen te ſamen mittē vleyſce des
woerdes eñ des enighē ghebenedidē zoen
godes niet en mochten ontfanghen. Hij
dwaelt te mael zeer ſoe wie die hemelſche
ſueticheit deſer aſſchen die godlijcke bal-
ſam deſen venine. die gracie des heilighen
gheeſt deſer vleyſchelicheit meent te men-
ghē. Du werdes bedroghen o heilighe tho
mas. meenſtu of hoepſtu onſen lieuē here
te ſien. als du verſcheyden biſte vanden ge
ſelſcap der heiligher apoſtolen Gheſcreuē
is daer aldus. Veritas non querit angulū
Die waerheit en ſoeket die hoeckē niet. eñ
in den heymelicken ſteden en heuet ſi ghe
ne ghenuechte. hi ſtaet int middel ende hē
ghenuecht wel in dat ghemeyne oeffenin
ghe ende ymmers ſonderlinghe in goede
ghemeyne mynne ende liefte.

Hoe langhe ſulſtu dan du arme ō-
gheualllighe ſnoede ſterffelijcke menſchen
niet den rechten wech mer die winkelē of
die hoecken ſuecken. ende die troeſtkens
dijns eyghē willes mit ſoe groeten arbey
de ſuecken eñ oec mit ſoe groeter ſcaemtē
die begheren eñ daer nae ſtaen. Wat doe
ick moechſtu bi auonturen ſegghē Werp
wt dan dy die dienſtmaghet mit harē kin
de. Want dat kindeken des dienſtmagets
en mach gheen erfgenaem weſen mitten
edelen echten zone Want als voert geſegt
is. die waerheit ende die edelheit en hebbē
niet ghemeens noch oec mede dat licht eñ
donckerheit. noch oeck mede die gheeſt eñ
dat vleyſch en hebben oec niet ghemeens
noch oec die ouericheit ende die laeuheyt.
Mer du moegheſte ſegghen aldus. Of die
godlicke gracie al te langhe wachte te co-
men hoe ſal ic dan doen. wāt ſonder troeſt
en mach ic niet weſen. Jck ſegghe al iſt dz
hi wat vertrecket te comēweſet langmoe
dich ende verduldich. want hi ſal comē eñ
hi en ſal niet merren. Die apoſtelen ſaten
thyen daghen nae dien dat onſe heer onſe
verloſſer iheſus criſtus van hem te hemel
was gheuaren ōwachtēde die toe coemſt
des heilighen gheeſtes. ende ſi warē volher
dende in haren ghebeden mit anderē vrou
wen eñ oec mede mit maria iheſus xpriſtꝰ
moeder. Leer du oeck biddē leer ſuecken

ende begheren eñ cloppen ſo langhe hent
datſtu vindes ende du ontfanghes. ende
dÿ dan opghelokē wert Die heer kent wel
dÿnen cranckheit. hi is getrouwe. hi en ſal
dÿ niet laten becoert werden bouen dÿnē
macht. hebbe ÿmmers altoes ghuet be/
trouwen in criſto iheſu onſen here. want
iſt datſtu trouwelÿcken hem verwachtes
hi en ſal gheen thÿen daghē beÿdē. Hi ſal
voer comen mit ſinen ſueten benedixien
die ghelaten ſiele die volherdende is in ha
ren ghebeden. Eñ die wt ghueden betrou
wen ende niet dwaſelÿcken die ſcadelÿke
troeſten can verſmaden die ſal in zÿnder
ghehoechniſſen ouervloedelÿckē getroeſ/
tet worden. ende oeck mede dronckē wor/
den vāder volheit zÿns huſes. ende hi ſal
ſmakē de lopēde beke ō godliker welluſtē

Soe leſen wÿ dat helizeus badt.
doe hi droeuich was dat hē die lieue mÿn
nelÿcke reghenwoerdicheit ſines ſpeuen
ende ſeer gheminden meeſters helias of
ghenomen ſoude worden. Merck nu wel
wat hi bat ende oeck mede wat hem wor/
de gheantwoert. Jck bidde ſeÿde hÿ dat
dÿn gheeſt in mÿ dubbelt worde. Wāt dz
was hem noet dat hem die gheeſt gedub/
belt ſoude werden. ende dat die dubbelde
gracie dat vuollede dat ſine ſpeue eñ ſeer
ghemīde meeſter vā hē worde genomē.

Eñ helias zÿn lieue ghemīde meeſ
ter die ghaf hem doe daer op antwoerde
ſegghende mÿnnelÿcken aldus. Js dat
ſake datſtu mÿ dan ſietſte wanner dat ic
van di ſal worden genomen ſoe ſalt di ge
ſcieden datſtu van mÿ begheerſte. Dat
makede dan in hem den dubbelden geeſt
mÿn lieue ende ſeer gheminde brueders
in criſto iheſu. dat hi ſinen meeſter ſach vā
hem varen. want in dien dat hi openbaer
lÿcke ſach dat hi opwaert voer ſo toech hi
nae hem alle ſine begheerte ſoe dat hi nae
dÿer tÿt voert beghan te ſmaken die din/
ghen bouen de zÿn. eñ niet die dinghē die
opter eerden zÿn. Dat dubbelde oeck me/
de den apoſtelen ons heren den gheeſt. dz
ſi hem ſagen vā hē luden ten hemel varē
ende der groter gheeſtelÿcker verſtādenis
wort alſoe thoe ghedaen ene gheeſtelÿcke
begheerte. die mitten vleÿſche ōſes lieues
heren iheſu xpriſti onſes gheſontmakers
daer ſi ſeer begheerlicken aenhenc op ghe
uoert wert inden hemel. dat openbaerlÿc
ken inden heilighē apoſtelen is veruollet
Want doe ſi ſaghen dat haer heer iheſus
criſtus ſoe openbaerlÿcke voer haren ogē
op ghenomen wert inden hemel. ſoe dat
ſi voert meer hem niet en behoefdē te vra
ghen. Heer waer ghaet ghi. ende ſi worde
alſoe mitten heilighē ghelone den mē mz
vleÿſchelÿcken oghē ſien mochte gheleert
ende gheinformeert hare ÿnnighe oghen
te hemelwaert te keren. eñ haer pure lādē
opwaert te reÿken. ende die godlÿcke gra
cie te begheren die hi hem ghelouet hadde
hent tot dat die tÿt quā datter een geluut
zeer ſhaeſtelicken ghehoert wort als eens
ſtarcken gheeſtes. daer dat godlicke ouer
mede quam dat onſe ghebenedide heer ie
ſus criſtus ſende inder eerdē. eñ hi woude
dattet hardelÿcke barnen ſoude.

Het is claerlÿcke openbaer dat ſi dē
heilighē gheeſt ontfanghē haddē doe hē
onſe heer ōſe ſalighe verloſſer na zÿn verver
riſeniſſen toe bÿſpes. eñ ſeÿde Accipite ſpiri
tum ſanctū. zc. Ontfanghet den heilighē
gheeſt. dat ſi mede ontfinghen den gheeſt
des ghelones ende oeck mede den gheeſt
des verſtandes. daer alle haer redenen en
de verſtandeniſſen mede worden verlich/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

tet.meer dan die mŷnne of begeerlichêyt
daer van wort ontſteken. dat properlicke
den dubbelden gheeſt toe behoert. Want
dŷen dat woert des vaders diſciplŷn end̄
wŷſheit eerſte hadde gheleert en̄ mit ver/
ſtandeniſſe haer hertē ŏuollet hadde quā
nae dat godlŷcke ouer. en̄ vāt bequame
vaten ende ſtorte mildelŷcke daer in dŷe
gracie des waerdē heilighē gheeſtes ende
verwandelde haer al te ſamē in oueriger
gheeſtelŷker mŷnnen ende lieften. ſo dat
men wel te rechte van hem ſegghē moch/
te die mŷnne ende liefte is ſoe ſtarck als
die doot·ſoe dat ſi voert nŷemāt en ontſa
ghen noch oeck vruchten.ende ſi oeck me
de haer doren niet alleen niet van anxte
ſluŷten en wouden mer ſi en woudē niet
meer haer monden van anxte niet ſluŷtē
ſi en wolden vrilicke prediken den rechten
gheloue. Ende op dat wŷ ons oec me/
de nae onſer maten moghen bereŷdē tot
ter thoecomender gracien des heŷlighen
gheeſtes ſo is ons ſonderlinghe noot dat
wŷ ons ŷmmers pŷnen ledich te maken
van allen vleŷſchelicken ende waerlicken
ghenuechten.en̄ oeck troeſten Ende ſond̄
linghe want nv aenſtaende is die iaerlixe
hoechtide dat die heilighe gheeſt quam in
den diſcipulen ende inden apoſtolen ons
heren. ſoe laet ons ŷmmers ouerlicker en̄
oeck mit meerder betrouwen eendrachte
lŷcken volherdende weſen in onſen gebe/
den.op dat die goedertieren gheeſt die lŷe
ue ende ſuete gheeſt en̄ die craftighe ſtarc/
ke gheeſt hem wil ghewaerdigen ons te
viſiteren.ende te troeſten en̄ oec te ſtarckē.
Want hi iſt die den crancken ſtarc can ma
ken.die ſtuer ende oneffen ſinnē can ſafte
maken.ende die onreŷne herten can reŷ/
nighen. Die mitten ghebenediden vader
ende mitten zoen dat ſelue is.mer niet ſel
ue.ſoe dat die heilighe kercke zeer waerde
lŷcke ende oeck mede zeer trouwelŷcke be
lŷdet dat deſe drie een zŷn.ende dat eē dat
god is.drŷe perſonen zŷn. Welcke heilige
kercke voer vā den vader vercoren is. end̄
van den zoen tot eender bruŷt getrouwet
is.en̄ vandē heiligē gheeſt inder minnē en̄
lieften gheueſtighet is. Welckē drien alſo
als hē ene ſubſtācie is. ſoe is hē oec mede
ene glorie ind̄ ewicheit der ewicheit.

Van die thoecoemſte des waerden
heŷlighen gheeſtes.

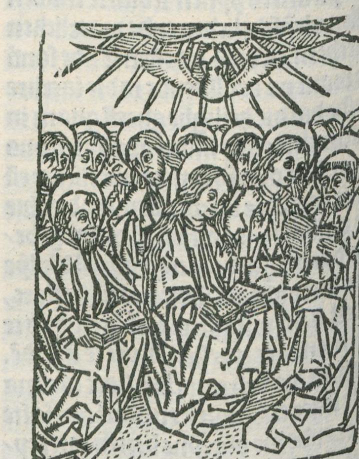
Sermoen.vi.

Kierehande doechdē inden
beghinne der heiligher kerc
ken beſcrŷft ons die heilige
ewāgeliſta lucas mit corten woerdē daer
hi ſegt dꝫ na der glorioſer hemeluaert ōs
heren de diſcipulen ende apoſtelen volher
dende eendrachtelŷcke waren in haren ge
beden. verwachtēde den hemelſchē troeſt
die heilighe gheeſt die hem was ghelouet
Want dat cleine geſelſcap die harē goedē
harder verlorē hadden die warē ghelone/
lŷc ende groetmoedelŷcke verwachtende
en̄ niet twŷfelēde hŷ en ware noch ſorch/
uoudich voer hem.ende dat hi ſine vader
lŷcke mŷnne ende liefte niet en hadde ver
ghetē.en̄ daer omme cloppeden ſi mit ha
ren ſtadighē ghebedē an den hemel. wāt
ſi dat ŷmmer ſeer wel wiſten dꝫ der recht/
uaerdigher ghebet die hemelen doer gaet
ende oeck mede dat die ghebenedide goe
de heer ihesus xpiſtus ōſe verloſſer der ar
men ghebeden niet en verſmadet. ende
datter oock nŷet ſonder ouervloedighen
benedixie weder en comet·End̄ oec mede

die langmoedicheit en ghebrack hē niet
daer die heilighe propheet van ſegghet.
Al iſt dat hi vertrecket te comen nochtans
ſoe verwacht hem. want daer ſtaet aldus
Veniendo veniet ⁊ non tardabit. dat is te
ſegghen. Comende ſal hȳ comen ende hi
en ſal niet merren ·Die eendrachtichz
is daer bi ſonderlinghe ghenoemt wāt ſi
mach alleen verdienen die gracie ende de
toecoemſte des heilighen gheeſtes· Want
hi en is geen god des twiſtes mer des vre
den. noch hi en doet niet te ſamen in een
wonē van die van enen ſeden zȳn. eñ ooc
mede eēdrachtich zȳn. Daer omme waſt
recht dat die godlȳcke oren die bereȳdin
ghen haerder hertē ſouden horen Ende hi
en liet haer niet cōfuȳs in haerder ōwach
tinghe. want ſi waren groetmoedich enſ
langmoedich ende eēdrachtich. Dat zȳn
die alderſekerſte ghetughē des ghoedē ge
loues. der hopen. der mȳnnē eñ der lieftē.
Want dat is openbaer dat die hopen den
mēſchen langmoedich maket eñ de min
ne maket haer eendrachtich. eñ en maect
ons dat ghelove niet groetmoedich Son
der twȳffel ſi allene Want wat dat is dat
hē een mēſche vermeet te doen ſonder den
heȳlighen kerſten ghelove hoe groet dat
ſchȳnt ten is nochtan ghene ſtantaftighe
groetmoedicheȳt. mer het is oeck neȳde
le ende opgheblaſen grofheit. Wiltſtu ho
ren enen rechten groetmoedighen man.
Alle dinck dat vermach ick in den ghenen
die mȳ ſtarcket.

Laet ons deſe drȳerehande bereȳ
dinghe nae volghen mȳn lieve ende ſeer
gheminde brueders in criſto ihesu onſen
verloſſer begheren wȳ die overuloedighe
mate des heilighen gheeſtes te ontfāghē
Allen menſchen wtghenomen criſtus ihe
ſus onſe geſontmaker wert de gracie des
waerden heilighen gheeſtes bȳ matē ghe
gheven. mer die opghehoepte mate ende
overuloeȳēde mate ſchȳnt nae eenē ma
nieren wel ſonder mate te weſen· In on
ſer eerſter bekeringhe was openbaerlicke
te mercken groetmoedicheit eñ lācgmoe
dicheit machmen bekennen inden volher
den. Die mȳnnelike eēdrachticheit ſalmē
bekennen in alle onſer wanderinghen.
Want dat hemelſche iheruſalem begeert
van ſulcken ſielen weder ghemaket ende
vervollet te werden. den dȳe groetmoe
dicheit des heilighen kerſten ghelovē niet
en ontbreke in aen te nemen dat iuc criſti.
noch die langmoedicheit daer in te blivē
ende te volherden. noch die ſamēvoeghin
ghe der mȳnnen ende der lieften. dat dȳe
bant is der volcomenheit. Amen.

Hȳer nae volghet die eerwaerdige
hoechtȳt van pinxteren.

Item op die eerweerdighe hoechtÿt van pinxteren.iÿ.ſermonē.

Hoe dat die eerwaerdighe heÿlige gheeſt is dat alderſuetſte dat in gode is. ende hi is die ghoedertirēheit godes.ende oock ſo is hi god.

Sermoen.i.

Oden ſoe vierē wÿ hoechtÿt lieue brueders vāden heÿghē gheeſt die ōs mit alre blÿſchap is te vieren ende is waerdich alre ÿnnicheit. Wāt dÿe heilighe geeſt is dat alderſuetſte dz in gode is.ende is die goedertirēheÿt godes eñ hi is god. Hier om iſt dat wÿ hoechtÿt beghaen vandē heilighē. hoe veel meer ſullen wÿ hoechtÿt houden vā dÿen daer alle heilicheit wt comet. Eeren wÿ die heilighen hoe veel te meer ſalmen den eren de alle heilighen heuet ghemaket. Hudē iſt hoechtÿt des heilighē gheeſtes.hoe dat hi hem ſienlic ghetoent heuet de onſienlic is alſoe als die ghebenedide zoen godes die in hem ſeluē onſienlick is.hem ghewaerdighet heuet ſienlic te comen indē vleÿſce

Dese waerdighe heilighe gheeſt tonet ons huÿden wat van hem ſeluen.ſoe als wÿ te voren vandē vader ende oec vā den zoen wat bekenden. Want volcomē bekenniſſen der heiligher drÿeuoudicheit is volcomene ſalicheit. Doch ſoe is nu ōs bekēnen mer eens deels. eñ voert dat wÿ niet bekēnen dat ghelouen wÿ. Van den vader bekēnen wÿ dat hÿ is een ſchepper alre creaturen. want die creaturen roepē alle te ſamē als daer gheſcreuē ſtaet. quoniam ipſe fecit nos et non ipſi nos. hÿ heuet ons ghemaket ende wÿ en hebben ōs ſeluen niet ghemaket. want die onſienlicheit godes waert van den creaturen deſer werlt bekēnet bÿ den dingen de gheſcapē zÿn. Mer die onwādelbare ewicheit te begripen dat is ons al te hoghe. want dÿe woent in enen ontoeghanclÿcken lichte. Van den ſone kenne ick een groet vat wt zÿnre gracien dat is dat hÿ menſche is gheworden. Mer die gheboerte hoe dat hi geboren is van ſinen hemelſchē vader wÿe mach dat te vollen wt ſpreken. Wÿe ſoude oeck mede dat begrÿpen moghen dat hi die ghborē is den ghelÿc ſoude weſen daer hi van is gheboren.

Nu mÿn lÿeue ende oec mede ſeer gheminde brueders in criſto iheſu onſen verloſſer ende gheſontmaker. hoert dan voert vanden waerden heilighē gheeſt al en weet ick niet hoe hi comet wt den ghebenediden hemelſchē vader ende vtē zone want dat is ene ſake de hoghe bouē mÿn verſtant is ende ſi is ſoe ſtarc dat ick dÿer ÿmmers niet ghenaken en mach. nochtans ſoe weet ick al wat van hem. dat is ſine ingheeſtighe. Twee dinghē zÿn hier te mercken lieue brueders. als waen hi comet vten vader ende vten zoen. Dÿe ſake is ons duÿſter ende onbekēt. mer hoe hÿ totten mēſchen comet dat is hudē beghōnen omme dē menſchē kundich te makē eñ te werdē. eñ die ghoede ghelouighe mēſchen die wetē daer nu wel wat van.

Inden eerſtē wātet doe ſoe ſeer noet was. toende dÿe onſienlÿcke gheeſt ſine vriendelÿcke teghenwoerdicheit mit ſienlÿcken teÿkenen. Mer dat nu teÿkenē eñ miraculen zÿn vā zÿnder groter eñ noeſtelÿcker teghēwoerdicheit hoe dat ſi gheeſtelicker zÿn hoe ſi den heilighē gheeſt gelÿcker zÿn. eñ hem bet betamē. Doe quā die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

heilige gheeſt op den diſcipulen in oueri-
ghen tonghen. op dat ſi ÿmmers hertelic
ke ende oeck mede ouerighe woerdē ſpre
ken ſouden. ende ſonderlinghe om dat ſi
ouerighe euwe mit ouerighē tōghē kun-
dighē ſoudē. Niemāt en derf hem des be-
clagen dat die heÿlige geeſt ons in alſulc
ken manierē niet en opēbaert. Want enen
ÿghelÿcken menſche wordet ghegheuen
openbaringhe des waerden heilighē gees
tes nae dÿen dattet hem nut is. Ende als
wÿ dat te rechte willē aēſien dat die waer
de heilighe gheeſt den apoſtelen alſoe opē
baerde dat was ÿmmer meer tot ōſer be-
hoef dan tot haerder behoef. Want waer
voer quaemt hem dat ſi conſtē ſprekē mit
tonghē der heÿdenē dan dat ſi hem moch
ten bekeren tottet ghelone Sÿ haddē een
ander openbaringhe vandē eerwaerdigē
eñ heilighē troeſter die heilighe gheeſt die
aldermeeſt hem ſeluen aenghinc. eñ alſul
ke openbaringhe ghesciet oec mede noch
alle daghen inden ghueden menſchen.
Het was claer ende openbaer dat ſi grote
cracht van gode hadden ontfanghē die al
ſoe vā groter cleÿnmoedicheit haers gees
tes verwandelt waren in ſoe groter ouer
richeit ende ſtantafticheit. Sÿ en begheer
den doe voert aen niet te vlÿedē vā onſen
lieuen here onſen verloſſer als ſi haddē ge
daen doe hi gheuanghen ende vandē ver
malediden verraden wort Ende oeck me
de voert aen en wolden ſi niet ſculen om
me den anxt der ioden. wāt onſe heer had
hem ghesegt aldus En wilt hem ludē nz
vreſen die dat lÿf doden. die ſiel en mogē
ſi niet doden. Sÿ predictē voert aen mÿt
veel meerder ſtantafticheit den heilighen
naem ons heren den ſi van anxte te vorē
ghescolen hadden. Deſe verwandelinghe
der rechter hant godes machmē opēbaer
lÿcke in den prince der apoſtelen ſinte pe-
ter bekennen die alſoe zeer beāxt was doe
hem de deerne toe ſprac dat hi ōſen heren
verſaecte. ende nae doe hi vanden princen
zeer gheſlaghē wort ſtantaftelÿc onſen he
re beliede ende predicte. Soe ſtaet daer ge
ſcreuen dat ſi mit blÿſcappen ghinghē vā
den rade omme dat ſi des waerdich wa-
ren om ihesus naem wat te lÿden. dan ſi
eerſt doe hi worde ghauanghen after lÿe
ten ende vloden van hem.

Wÿe twÿffelt daer aen mÿn lieue
ende ſeer gheminde brueders in criſto ihe
ſu dat ſi enen ouerighen gheeſt haddē ont
fanghē. die haer herten ende haer ſielen ſo
verlichtede. Soe iſt oeck huden te daghe.
die wercken die de heilighe gheeſt wercket
die gheuen ghetuÿch van hem. ende oeck
mede van zÿnder teghenwoerdicheit. Eñ
want ons is gheboden dat quade te late
ende te doen dat ghoede. merct hoe in bei
de deſen die heilighe gheeſt onſer crāchei
te hulpe comet. wāt die gracie godes des
heren is menigherhande. mer het is al eē
gheeſt. Hier omme op dat wÿ laten dat
quade ſoe wercket die heilighe gheeſt drÿe
dinghē in ons. Ten eerſtē mael dat wi be
rou hebbē vā ōſen ſundē. ende dat wÿ bid
den om verghiffeniſſe onſer ſundē. eñ dat
wÿ betrouwen hebben dat alle onſe ſun-
den ons ludē zÿn vergheuen. Wāt dat be
gin vā ōſer bekerigē is dat berou. dz voer
waer eñ ſonđ twÿffel nz en comet wt on
ſen gheeſte mer wt den geeſte godes. Dit
machmen wel mit ghoede vaſten redenē
bewÿſen ende oock ſegghen dit grote eer
waerdighe ende heilighe mannen. Want
wÿe iſſer den zeer vrieſt. ende coemt ſoe bi
enen grotē ouere eñ wort daer warm die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

daer aen twiuelt dat hem die warmte vā
den vuere is ghecomē die hi niet en hadde
doe hi veer vāden vuer was. Des ghelŷck
iſt oec mede die cout was in boeſcheŷ den
eñ vuerich wort doer penitēcie. Eñ daer ō
me iſt noet dat die heŷlighe gheeſt die wa
relt vuolle mit vuericheŷt op dat wŷ mit
goeden betrouwen moghen bidden ende
aen die barmherticheŷt godes niet twiue
len.

Mŷn lieue brueder wil ick dŷ
bewiſen dat dit een werck is des heŷlighē
gheeſtes. Sonder twiuel wanneer die hei
lige gheeſt niet mit dŷ en is ſoe en ſaltſtu
ſulcs wat in dinen gheeſt niet vinden. wāt
hi iſt in welcken wŷ roepē Vader vader.
Hi iſſet ŷmmers die voer den heŷlighen
biddet mit ontſprekelicken ſuchten. Dit is
die heŷlighe gheeſt werckende in onſe her
ten. wāt hi vgeuet ōs miſdaet biddēde ſi
nen vader. Hi gheuet ōs gracie dat wi bid
dē eñ gheuet ōs daer wŷ omme biddē. Eñ
alſoe als hi ōs herē oprecht gheuēde ons
goddieſſich betrouwē ſoe neŷghet hŷ dŷe
goetheŷt gods tot ōs ouermits barmher
ticheŷt. Eñ op datſtu volcomelickē beken
neſt dat die heŷlighen gheeſt oeck wercket
vgheuinghe der ſundē. Hoer wat den heŷ
lighē apoſtelen toe wort ghelegt. Accipite
ſpm ſcm̄ quorum remiſeritis peccata re-
mittuntur eis. Ontfanghet den heŷligen
gheeſt eñ wen ghŷ haer ſundē vgheuet de
ſullen vgheuen worden.

Brueders dit zŷn die werckē dŷes
heŷlighen gheeſtes omme te latē dat qua
de is. Wat leert ōs die heŷlige gheeſt doen
dat ghoet is. Sōder twiuel hi vmaēt ons
hi beruert ōs eñ hi leert ōs. Hi vermaent
ons die ghehoghenisſe. hi leert ōs die rede
ne ende ſonderlinghe ŷmmers oeck meñ
dat verſtant des menſchen. end hi beruert
den wille des menſchen ende is hem ŷm-
mers verweckende tot deuocien. Eñ als
dan die menſche aldus vwecket eñ vandē
heŷlighen gheeſt vlichtet is ſoe ſtelt hi ſinē
wille indē wille godes eñ ghaet voert van
die een doechde tot in die ander eñ hi bekē
net eñ beriſpet zŷns ſelues ſundē. Soe als
criſtus iheſus tot ſinen diſcipulen geſproe
ken hadde eer hi van hem gheuaren was
ſegghēde aldus. Cum venerit paraclitus
quem ego mittam vobis ille arguet mū-
dum de peccato Dat is te vſtaen ald9 Wā
neer dat hi comet die heŷlighe gheeſt de ic
v ſenden ſal die ſal der warelt beriſpē van
haren ſunden. Recht of hi ſegghen wolde
Als die heŷlighe gheeſt in v ghecomen is
eñ v herten verlicht heuet ſoe ſuldi die wa
relt dat zŷn die ſundighe menſchen beruſ
pen van haren ſunden Ende die berouwe
hebben eñ haer ſunden leet zŷn eñ peniten
cie willen doen den ſuldi haer ſundē vghe
uē eñ quŷtſceldinghe doen.

Brueds in dē drien voergenoemt
ſtaet die gheheel ſiele. Die ghehogenis ghe
uet die heŷlige gheeſt i ghoetwilligē ghe-
dachtē Daer omme ſoe dicwŷl alſtu voel-
leſt ghoedē inval inder hertē ſoe ghef god
eer eñ reuerēcie eñ waerdighe dŷ der tegen
woerdicheŷt des heŷligen gheeſtes. wel-
kes ſtemme ludet in dinen oren. want hŷ
iſt die daer ſpreket die gherechticheŷt. Eñ
indē ewangelio ſtaet daer vā geſcreuē. Hŷ
ſal v leren dat ic v gheſeŷt hebbe. Eñ merct
datter voert ſtaet Ipſe vos docebit omnia
Hi ſal v alle dingen lerē. wāt ic ſeŷde v toe
hāt dat hi die redē ſolde lerē. Wāt daer me
nich mēſce is die wel beroert wort vā binē
wat goedes te doē mer ſi en wetē niet wat
ſi doē ſullen. tē ſi dat die gracie des heiligē
gheeſtes bi hem ſi eñ hem geue dat ghoe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

de dat hi hem inghegeuē heuet wŷſlicken
te wercke ſettē. op dat die grote barmher-
tighe gracie godes niet teughe ues en ſi ge
gheuē. mer daer is gheſcreuē. Die tghoede
weet eñ niet en doet dē wortet ghereкēt to
ſundē. Daer omme iſt noet dat de mēſche
niet alleen ṽmaent en worde eñ gheleert
dat ghoedē ŷmmers te doen. mer dat hŷ
van bŷnnē daer toe ghetoghē wordt eñ be
roert vandē heŷlighē gheeſt die ōs crācheit
plach te helpē. eñ ouermits wŷen die min
ne eñ liefte in onſen herten ŷmmer ouer-
uloedelicken gheſtort wordet. dat die goe
de wille is. Eñ als aldus die eerwaerdige
troeſter die heŷlighe gheeſt comet eñ beſit
die ſielen. inghgeuēde lerende enō ghoeden
wille inſtortende. ſprekende altoes in on-
ſer herten op dat wŷ oeck mede horen mo
ghen wat die heer in ons ſpreket. Die de re
den verlichtet eñ den wille ghoet eñ ouerí-
ghe maket en dūcket dŷ dan niet dat alle
dat huŷs ṽuollet is mit ouerighen tōghē
Want in deſen drŷen als voer ghelegt is
ſtaet alle die ſiele. Het hieten ŷm-
mers ſonderlinghe menigerhande tōghē
te weſen mŷn lieue eñ ſeer ghemínde broe
ders omme menigherhande ghedachten
die daer van comen Mer alle deſe menich
uoldicheŷt als ſi al mit enen lichte der wa
rachticheŷt ṽlichtet wort eñ mit eenre vue
richeŷt ontſteken wort der godlicker min
nen eñ lieften. ſoe wortet alle te ſamen oft
een vuŷr waer. Oft mŷ mach die ṽuollin
ghe des huŷſes wel ṽſtaen indē eŷnde als
ons die ghoede mate eñ die volle mate eñ
die opghehoepte mate eñ ŷmmers oeck
mede die toeghedructe mate ſal wordē ge
gheuen in onſen ſchoet. Mer wanneer ſal
dit weſen Sonder twiuel als die daghen
van pinxter veruolt wordē. Sŷ zŷn ſalich

die indē vŷftichſten iare zŷn ghecomē dat
een iaer is van iubileus. Jck ſegghe van
onſen broeders den die heŷlighe gheeſt ge
ſet heuet dat ſi ſullen ruſten vā harē arbeŷ
den. Want dat vindē wŷ oec dattet een is
van ſinen wercken. Want mŷn lieue ende
ſeer gheminde brueders wŷ beghaen iaer
lixs hoechlŷcke inder heŷliger karckē twee
onderſceŷden tiden die een tŷt is van vier
tich daghē diemen hiet quadrageſima. eñ
die ander is vā vŷftich daghē die ghehietē
is quinquageſima. Die eerſte tŷt beghaen
wŷ voer de paſſie ōs lieues heren iheſu cri
ſti Die ander beghaē wi nae zŷnre ṽriſeniſ
ſen. Deerſte tŷt beghaē wi in compunxien
eñ in berouwe onſer ſunden eñ oeck mede
in arbeŷde vā penitēcien. Die ander tŷt be
ghaen wŷ mit gheeſtelicker ŷnnicheŷt eñ
oeck mede in hoechtidelicker vrolicheit bli
delicken ſinghende alleluŷa.

Die eerſte tŷt diemen quadrageſi
ma hiet beteiкēt dit teghēwoerdige leuen
Die ander tŷt quinquageſima die beteŷ-
kent die ruſte der heŷlighē nae den leuen.
mer als dat pinxteren of die eerwaerdige
hoechtŷt van pinxteren ṽuolt is eñ die tŷt
vā vŷftich iaren eñ dat grote iubileus enō
die dach des laetſten oerdels is ghecomen
dan ſal comen die volheŷt des heŷlighen
gheeſtes. eñ hi ſal dat huŷs ṽuollen. Wāt
al die aerde ſal vol weſen zŷnre moghētħ
Soe daer gheſchreuē ſtaet Spiritus domi
ni repleuit orbem terrarum. Die gheeſt go
des heeft veruolt alle die werlt. als niet al
leen die ſiel mer oeck mede dat vleŷſchelic
ke lichaem gheglorificeert ſal wordē. alſo
veer alſt nu nae dat die heŷlighe apoſtele
ŷmmers lerende is alſt noch beeſtelickē is
ghesaŷet worde.

Hoe die hemelē drupē vādē aēſicht
godes criſti iheſu.

Sermoen.ij.

Vōē mijn alreliefſte brueds ſoe
drupē die hemelen vāden gebe-
nediden aēſicht godes vā ſinay.
vādē aenſicht godes vā iſrael.eñ die willi-
ghe reghen is toeghedeylt der erfniſſen ie
ſu criſti. Wāt die waerde heylige gheeſt is
voertcomēde vten vader mit mildē gauē
zijnre godlicker moghētheyt op die apoſ-
telen is ghecomē eñ heeft hem ghegeuen
milde ghauē der gheeſtelicker ſaluinghen
Want nae dier hogher moghētheyt zijnre
vriſinghe eñ nae der groter glorien zijnder
hemeluaert eñ nae die hoecheyt zijns he-
melſchē rijckes ſoe en was daer niet after
dan dat die begheerde bliſcap der gherech
tiger comē ſoude.eñ dat die godlicken he-
melſchē menſchē mit hemelſchen ghauen
vuolt ſouden worden. Siet of die pphet
yſayas alle deſe dinghen nyet mit ſwaer
heyt der ſinnen eñ mit ſettinghe der woer
dē voer ghepropheteert en heuet In dē da
ge ſal dat geſlacht des herē zijn in groetda
dicheyt eñ i glorië.eñ die vrucht d aerdē ſal
hoghe weſen eñ vrolicke bliſcap ouer iſrl.
Criſtus iheſus is ōtfanghē vandē puerlicē
ſade des vleyſches nochtās en is hi nietes
gecomē inden ſundigen vleyſſce. Al is hy
een ſoen vā adams vleyſch hi en is nochtā
gheē ſoen vā adams ouertredinghe. wāt
hi hadde belidinge eñ ſcoēheyt aēgedaen
eñ hi was verciert mittē lichte als mit enen
clede.

Hoe groet was die glorie eñ
die bliſchappe zijnder hemeluaert doe hy
middē tuſſchē den engelen eñ dē ſaligē eñ
heylighen ſielen tot ſinen gebenediden he
melſchen vader. wordet ghebrocht.eñ mit
ter glorioſer zeghe bouē inden hoghen he
mel ymmers quam eñ die menſcelijcken
natuer de hi aenghenomen hadde mitter
godlijcker naturen verenichde. Wie mach
dan dēcken ic en ſegghe niet wtſprekē hoe
hoghe die vrucht der aerdē vheuen is ſittē
de ter rechter ſiden zijns ewighen almach
tighē vaders ewelickē ghebenedijt die den
engelen louen in alre tijt. daer die heylige
oghen der hemelſcher creaturen wederſla
ghen worden.eñ daer die heylige engelen
voer beuē eñ vuaert zijn.eñ nyet te volle be
gripen en moghē den heer dē ſi inder ewi-
cheyt ſullen louē.

Nu laet dan co
men o heer iheſu criſte dē ghenē die ſalich
zijn in iſrael dier groter eñ eerwaerdigher
vrolicheyt. Dats dijn wtuercoernē eñ ſpe-
uen apoſtelen die ſtu vcoren haddeſt eer de
werlt ghemaket wort. laet ymmers dinē
gheeſt comē die alle onreynicheyt ofwaſ-
ſche eñ die ghoede doechdē inſtorte inden
gheeſte des oerdels eñ der ouericheit

Eya brueders laet ons ymmers
ouerdēcken ouer ons die werckē dyer hey
liger drieuoldicheyt vandē beghinne dyer
werlt hent totten eynde thoe. Eñ laet ons
ymmers oeck mede ſien mijn lieue ende
ſeer gheminde broeders in criſto iheſu on-
ſen ſpeuen heer hoe ſorchuoldich dat dye
hoghe moghētheyt godes voer ons ym-
mers heuet gheweeſt. die alle die werlt re-
geert eñ ordineert op dat wij ymmers in-
der ewicheyt niet vloren en wordē. Alle di
ghen heuet hi moghentlicken gheſcapen.
eñ alle dinghē regeert hi wijſlickē. eñ hi he
uet heyde deſe ſeer openbaerlicken bewijſt
als ſine moghentheyt ende oeck mede ſi
ne wijſcheyt. inden ſcheppen ende indē re
geren alder creaturen. Want in gode den
ghebenediden heer was goetheyt eñ ouer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſeer wonderlicke grote ghoetheÿt . mer ſi
ſchuÿlde noch inden herte des almachti-
ghē ewighen vaders. eñ in dier behoerlijc-
ker tijt ouerulóedelickē ghetoent eñ oeck
mede wtgheſtort ſolde worden ia p̃mmer
op dat menſchelijcke gheſlachte.

Die heer der heren ſeÿde noch in
hem ſeluen Jck dencke ghedachten dÿes
vreden. als dat hi ons ſenden ſolde die ōs
vrede is iheſus criſtus ons gheſontmaker
Dat hi ōs vrede is dat bewesen die heilige
engelen wel doe hi gheborēwort inden eer
waerdighē heÿlighen kerſnachte die indē
luchtē ſeer lieflicken ia p̃mmers wonder
lijcken ſeer ſchone ſonghen totten harden
aldus. Gloria in excelſis deo ⁊ in terra pax
hominibus bone volūtatis. Glorie ſi gode
inden ouerſten eñ vrede den ghoetwilligē
menſchen inder aerden. Quia natus ē vo
bis ſaluator Wāt v is gheboren v gheſont
maker. Siet nu mijn lieue eñ ſeer
ghemīde brueders ſi ſonghē gode dē here
glorie eñ bliſcap toe. mer den menſchē ſon
ghen ſi vrede thoe. wāt haer was gheborē
een gheſontmaker criſtus iheſus . die van
beÿden een maker. die ons gheuen ſoude
vrede ouer vrede. beÿdē die veer waren eñ
die nae bÿ waren. Daer omme dat woert
godes dat inden hoghen was dat hi hem
ghewaerdichde tot ōs te comen daer thoe
ſoe noede hem zijns ſelues ghoedertiren-
heÿt eñ ſine barmhertichheÿt toech hem im
mers daer thoe . Wāt daer ſtaet gheſcreuē
aldus Miſericordia domini ſuper omnia
opera eius. Die barmherticheit des heren
ghaet bouē alle ſine werckē. Eñ de waerhꝫ
als dat hi dat ghelouet hadde dat hi comē
ſoude die dwanck hem daer thoe . Eñ dÿe
puerheÿt des iōcvrouwelickē lichaēs ont-
finck hem behoudē haer iōcvrouſcap. eñ ſi
ne godlicke moghētheÿt leÿdē daer wt. de
ghehoerſaemheÿt belide hem in allen dingē
die ōduldichꝫ wapēde hem. de minne endē
liefte wapēde hem opēbaer in woerdē eñ i
miraculen. Hier mach ic te maele
een ouerulóedighe eñ wide materie vinden
mijns ſelfs quaet an te merckē eñ oec mer
ken eñ oec mede dat ghoede eñ die welda-
den mijns heren. op dat als ic wel aenſien
hebbe mijn weghē mi dan keren mach tot
tē ghoedē mijns heren. wāt dat zijn goede
die niet wt en zijn te ſpreken. Eñ op dat ict
mit corten woerdē al beſluÿte . die wijſchꝫ
godes en mochte niet beters vindē in alle
haerder wijſcheÿt ōs mede te vloſſen . Eñ
die quade haddē ōs ombeuāghē dier ghee
ghetal en was. Wāt een rechtueerdich mā
ſprack vā hem ſeluen. Jc heb gheſundicht
bouē dat ghetal des ſandes dat aen dÿen
ſtranghe des zees licht Eñ een ander ſeÿde
Omme dinen naem wes ghenadich mȳ
ne ſunden. wāt dier is vele. Die ōmaledÿ
de venijnde ſlanghe wort gheſent vanden
duuel dat hi zijn valſche venijn ſtortē ſou-
de in die oren des wiues eñ voert in haere
herte omme dat zijt voert ſtortē ſoude i al
haer gheſlachte. Daer teghēs is de en
ghel gabriel van gode gheſant omme dat
hi dat woert des vaders doer die oren dier
glorioſer reÿnder iōcvrouwen in haer hert
eñ in haer lichaem ſoude wtruſpē . op dat
ons doer den ſeluē wege de eerwaerdighe
godlicke medicine te hulpe quaeme. daer
ons dat dootlicke venijn vandē duuel do
re wordet gheſcēct. Daer ſtaet p̃mmer ghe
ſchreuen aldus. Et vidimus gloriam eiꝰ
gloriam quaſi vnigeniti a patre Waerlijc
ken wij hebben p̃mmers gheſien ſine glo-
rie als glorie eñ bliſchappe dies eenghebo
ren ſoeus dÿes godlijcken vaders.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Want het is ŷmmers ende inder waerhe/
den alle te ſamen vaderlÿcken dat ons cri
ſtus iheſus ons ghebenedide gheſontma
ker eñ vloſſer vten herten zÿns almachti/
ghē eñ ewighē vaders heuet ghebrocht ſoe
dat wÿ ŷmmers ſonderlinghe vandē oet
moedighē eengheborē ſoen godes niet an
ders in gheender manierē dēckē noch ooc
mede ŷmoedē en duruē dan datter ŷm/
mers ſoet is eñ vaderlÿckē Wāt daer is ge
ſcreuē van hem aldus inder heiligher paſ
ſien. A planta pedis vſqꝫ ad verticem capi
tis non erat in eo ſanitas. Vandē ondēſſen
zÿnder voetē tot optē ouerſtē zÿns ghebe/
nedidē hoefdes ſoe was in hem gheŷnen
gheſontheŷt. Daer omme moghē wÿ ŷm
mers wel ſegghē als wÿ ouerdēckē dat hi
omme ons gheleden heuet aldus als dŷe
heŷlighe ſcrifture ſeluē tughēde is ſeggen
de aldus mit drouigē ſinnē. Vere dolores
noſtros ipſe portauit. Inder waerheŷt eñ
voerwaer gheſprokē criſtus iheſus onsge
ſontmaker eñ vloſſer die heuet ons droef/
niſſen eñ ſericheŷdē ghedraghē. Dit mogē
wÿ ŷmmers wel merckelickē vſtaē eñ be/
kennen inder paſſien ons lieues heren ihe
ſu criſti inden woerden pŷlati des heŷden
ſchē richters die wel wiſte dat die ſcribē eñ
pharizeen vander ioedſcher wet voer hem
iheſum wt hate eñ nide ghebrocht eñ gele
uert hadden nochtans ghinck hi thoe enð
liet hem ſoe iammerlÿcken gheŷſelen ſoe
dat aen alle ſinen lichaem niet een ghan/
ſe ſtede ghebleuen en was ſonder wonden
dat hi ſoe iammerlÿcken miſmaket was
dat hi gheen mēſchē ghelÿck en was. Enð
hi liet hem indē hoefde drucken een ſcarpē
doernen croen die hem tot in die haernen
druete ſo dat hi ſeggē mocht Exite filie ſpō
videte regem ſalomonem cum corōa qua
coronauit eum mater ſua. Ghaet wt ghÿ
dochteren vā ſŷon eñ beſiet den coninc ſa/
lomon mitter cronē daer hem zÿn moeð
mede ghecroent heuet. Recht of hi ſeggen
ſoude ſoe pŷlatus ſeŷde doe hi iheſum dē
volcke was toenēde doe hi hem hadde la
ten gheeſſelē eñ ſeŷde aldus/ Ecce homo.
Beſiet nu deſen mēſche Laet hem no ghaē
hi heuet ghenoech leden ghÿ ſiet wel hoe
dat hi miſmaket is. Waerlickē wi mochtē
wel ſegghē dat hi ōs droefniſſen doe was
draghēde wāt vāden hoefde tottē voetē en
was gheen gheſontheŷt. Brueðs
wÿ haddē ghedwaelt vā ōs moeð lichaem
eñ in ōs moeð lichaem warē wÿ eer vðoe
met dā ghe borē. wāt wÿ vā ſundē eñ i ſun
dē warē ōtfanghē. Hier omme heeft ōs he
re tē eerſtē daer zÿn godlicke medicÿn ghe
ſet daer die wōde eerſt beghā eñ is lichame
lic indē buŷck der iōcvrouwē ōtfangē van
dē heŷlighē gheeſt op dat hi ōſe ſundigen
ōtfangenis reŷnighē ſoude. Aldus en he/
uet dat leuē dat hi in zÿnder moeð lichaē
leuede niet te vgeues gheweeſt mer negē
maendē heeft hi die ōreŷnicheŷt ōſer ont/
fangheniſſen gheſuuert omme datter ge
ſontheŷt nae volghē ſoude. Aldus
mÿn lieue brueders wrochte iheſus ð mē/
ſchē ſalicheŷt int middē der aerdē dats idē
ghebenedidē eñ glorioſen lichaem ð reŷn
der maghet marien. die wōderlicke ꝑper/
lickē dat middel der aerdē mach wordē ge
hietē. Want tot haer als enen gherechten
middel eñ oock tot dat rechte principael lo
pen eñ ſien alle die indē hemel zÿn. eñ oeck
mede ŷmmers die inder aerdē zÿn. eñ dŷe
in dat voerburch der hellen gheuāghē wa
ren. Tot haer lopē eñ in haer hopē alle die
voer ōs hebbē geweeſt. eñ de nu zÿn eñ oec
mede die noch geborē ſullen wordē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Die heÿlighe engelen die hier bouē inden hoghē hemel warē die hoeptē ouermits haer weder veruollet te worden. dÿe hoepten ouermits haer verloſt te werden ende te comē totter ewigher glorië eñ blÿſcappen. die voer gheweeſt hebben om dat ſi warachtighe prophetē gheuōden mochten worden. die nae comē ſullen op dat ſi mede gheglorificeert moghē worden.

Aldus o maria moechſtu mit groten rechte wel ſegghē ſoemē vā dÿ ſinget int magnificat Beatam me dicēt omnes generatioēs. Mÿ ſullen ſalich hieten te ſine alle gheſlachtē. Wāt o ghebenedide godes moeder di ſullen ſalich hietē te weſen alle gheſlachtē. ghebenedide maghet maria. vrouwe der werelt. coninghinne dÿer hemelen. Jc ſegghe alle gheſlachten wāt daer zÿn gheſlachten des hemels eñ dÿer aerden. Die heÿlighe apoſtel dat eerwaerdighe wtuercoren vat ſinte paulus is ſegghende tot gode den heer eñ ſinen ſcepper aldus. Vader der gheeſten daer alle die vaderlicheÿt inden hemel eñ ſonderlinge oec mede inder aerden ÿmmers wt wort ghenoment. Hier omme ſullen dÿ ſalich hÿeten alle gheſlachten. wāt du allen geſlachten alle haer ſalicheÿt eñ ſonderlinge ÿmmers oeck mede haer leuen hebſte ghegeuen. Jn dÿ o maria hebben die enghelen bliſchappen. die rechtueerdighe hebbē gracie eñ ghenade in dÿ. eñ die ſunders hebbē eñ vinden in dÿ ghenade eñ ruſte inder ewicheÿt. Aldus ſien mit rechte in dÿ oghen alre creaturen. want in dÿ ende ouermits dÿ eñ van dÿ heuet ÿmmer die ghoedertieren hant des almachtighen godes weder ghemaket alle tghene dat hi eerſten ghemaket hadde.

En ſalt dÿ ÿmmers niet behaghē o here iheſu criſte datſtu mÿ gheueſt dÿnē leuen alſoe alſtu mÿ hebſte ghegeuen dÿne ontfenckeniſſe. want niet alleen en is mine ōtfangheniſſe onreÿn mer mÿnen doot is vkeert eñ mÿn leuen is vol perikelen. eñ nae der doot des lichaems ſoe iſſer noch after die alreſwaerſte doot dat de anderde doot is ghehietē. welck is die ewige doot of die doot des ſunders. Niet alleen en ſegt hi ſal ic dÿ gheuen mÿn ontfangeniſſe mer ic ſal dÿ gheuē alle mÿn leuen. eñ dat in allen graden der mēſcheliker oltheÿt is als der ontſprekelicker iōcheÿt dier kintſcheÿt der aencomender iōcheÿt ende der mannelicheÿt. eñ daer thoe ſal ic di geuen minen doot eñ mÿn verriſeniſſe ende mÿn hemeluaert ſal dÿ ſenden den heÿlyghen gheeſt. Eñ dit ſal ic daer omme doē omme dat mÿn ontfangheniſſe die dÿn reininghe is mÿn leuen dÿn leuen lere. eñ om dat mÿn doot dÿn doot vdorue mine vriſinghe voerghae de dine. mÿn hemeluaert die dine bereÿdinghe eñ die ſendige des heÿlighē gheeſtes dÿnre crācheit te hulpe come. Aldus ſultſte claerlicken ſien den wech daerſtu in wanderen ſultſte eñ oeck mede die vroetheÿt hoeſtu daer in in wāderen ſultſte eñ tot wat woninghen du wanderen ſultſte. Jn minen leuen ſoe ſultſtu bekennen den wech dÿns leuēs ſoe dat als ic die weghen der heÿliger armoeden eñ der gehoerſaemheit eñ der oetmoedicheÿt eñ der vduldicheÿt eñ der minnen ofte der liefdeneñ ſonderlinghe oeck mede ÿmmers der barmherticheÿt ſonder verdriet hebben ghehouden. ende datſtu oeck die ſelue weghen nae ſultſte pinen te wanderen ſonder ofneÿghē an die rechter ſide. noch oeck mede aen die luſter ſide. Eñ in mÿnder doot ſal ic dÿ gheuē mÿn gerech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

richeit ende ick ſal te breken dat iuck dyn/
der vangheniſſen eñ ick ſal verwinen alle
dyne vianden die dy ghemoeten moghē
in dinē weghen eñ by dynē weghē . ſo dat
ſi dy voert aen niet hinderē en ſullen

Als dit al is ghedaen ſoe ſal ick we
der ghaen in myn huys daer ick wt byn
ghecomen. ende dē ſcapē die indē berghē
zyn ghebleuen die ick om dinē wille ghe/
latē hadde. op dat ic di die vdwaelt waerſ
te niet weder leyden mer weder draghen
ſoude totter copen dē ſal ick weder gheuē
myn aenſicht. Ende op dat du van myn/
der hemeluaert niet bedroeuet en ſuitſte
weſen of murmureren ſoe dan ſal ick dy
ſenden dē troeſter der heilighē geeſt die dy
weſen ſal een pant der ſalicheit. endē ſtarc
heit des leuens. eñ een licht der wetenheit
Een pant der ſalicheit. op dat die heilighe
gheeſt ghetuych gheue dynē geeſte datſtu
een kynt godes biſte. ende dynē herte toe/
ne ende inplante die alre ſekerſte teykenē
zynder verkieſinghe. die di vroelicheit ge/
ue in dynder hertē. ende mitten hemelſcē
douwe. ick en legghe niet ſtadelycke mer
doch diewil dyne ſiele ſuetelycken bedou
we Crachte des leuēs. op dat die dinghen
die dy natuerlycke ommoeghelic waren
ouermits ſine gracie niet alleen moghe/
lyc mer oeck di licht werden eñ ghenuech/
lyc te doen. ſoe datſtu in allen arbeidē der
oerden in wakē eñ in hongher eñ in dorſt
eñ i alle dē gewoētē der oerdē die ſo zwaer
zyn eñ ſo ſcarp. ten waer dat ſi mittē meel
des propheten wat vſuetet ende verſaftet
wordē. die doot ſoude weſen inden pot iſt
datſtu ghenuechlike wādelſte als in weel
den eñ in groten rycheden. Licht der wetē
heit. op dat alſtu alle dinghen wel hebſte
ghedaen du dy ſeluen rekeneſt een ōnut

knecht te weſen eñ al dat ghuet datſtu in
di cōſte vindē al hem toe ſcriueſt daer alle
ghoet vā comet. ſonder wyen wi niet goe
des noch beghinē noch volbrēgē en mogē

Aldus ſal dy die heilighe gheeſt in
deſen dryen alle dinghē leren. Jck ſegghe
al dat dy noot is tot dynder ſalicheit. Dit
iſt dat deſe ſelue heilighe geeſt doer dē pro/
pheet ſpreket Sayet v tottē gherechticheit
daer hi in toent een pant der ſalicheit. Eñ
mayet den ghueden hope des leuēs daer
wy in ontfanghē ſtarcheit des leuēs. Ver/
licht v dat licht der wetēheit. dat mit ſinen
properen woerden is ghesprokē Daer om
me ſoe openbaerde hi den waerdē heiligē
apoſtelen inder ghedaenten des vuers.
Want inden vuere is beyde licht eñ hette.
Ende die hi veruollet den maect hy vuer
rich indē waerdē heilighē geeſt. eñ hi doet
hē ludē bekēnen die waerheit. dat allēē is
die barmherticheit die haer voercomet eñ
helpdet. Dat kint godes hadde vele van
deſer barmherticheit te ſamen vā allen ſi/
den vergadert doe hi ſeyde. Sine barm/
herticheit ſal my voercomen Eñ ſine grō
deloſe barmherticheit is altoes voer my/
nen oghē. eñ ſine barmherticheit ſal ic na
volghē alle die daghē myns leuens. hent
tot dat ic ſterue. Eñ die dy croent in barm
herticheit eñ oec mēdē in goedertierēheit eñ
myn god myn here myne barmherticheit.

O ſuete here ieſu hoe ſuetelic ſo heb
ſtu mittē mēſchen ghewādelt endē omme
ghegaen Hoe ouerulœdyge grote goedē
hebſtu den menſchē ghegeuen. Hoe ſtarc/
kelycken hebſtu ſoe onwaerdighe ende ſo
ſcarpe pyne voer den mēſchen gheledē. ſo
datmen honich mach ſueckē wt dē hardē
ſteen. ende olye vāden alder hardeſten keſe
linck. Die ghehart was te lydē der boeſer

menſchen ſmadelikē verkeerde woerden.
ende noch harder was te liden hare grote
onghenadighe ſlaghē. ende alderhardeſt
was in te lȳden die grote zwarē pȳne des
cruces.ende den alder ſmadelixſten doot.
Want in alle deſen ſoe was hi als eē lam
dat zȳn mōt nz op en luket alſmēt ſchaert
mer al ſtille zwighet.

Nu ſiet ghi wel mȳn lieue endē zeer
gheminde brueders in criſto iheſu onſen
lieuen here dat hȳ waer ſeȳde die ſprack.
Die heer is ſorchuoldich voer mi.Die vadē
en heuet ſinen enighen gheminden zoen
niet ghespaert op dat hi ſinen knecht ver-
loſſen ſoude.die gheminde zoen die heeft
hem ſeluen zeer ghaerne ouer ghegeuen
den eerwaerdighen troeſter die heilighen
gheeſt heeft die vader eñ die zoen ghesant
Ende die heilighe geeſt eȳſet ende biddet
voer ons mit onſprekeliken zuchten. O
harde eñ al te zeer ouerharde adams kin-
der. die niet beweect en connen werdē vā
alſoe grotē ghoedertierēheit.vā ſoe groter
vlammen eñ brant der mȳnnen eñ liefte
ende oec mede van alſulcker mȳnder eñ
liefhebber die alſo ſeer heeft gheminet eñ
lief ghehad dat hi voer alſo ſnoden dingē
ſoe coſtelen ware heuet ghegheuē. Want
hi en heuet ons niet mit verghanckelickē
golde eñ ſiluer verloſt.mer mit ſinē alder-
coſtelicten duerbaerſtē ghebenedidē bloe-
de.dat hi ouervloedelȳcke heuet wt ghe-
ſtort. Want doe die vloeden des bloedes
vloeden mildelȳcke wt ſinen heilighē ge-
benediden vȳf woudē. Wat ſolde hi meer
ghedaen hebben dat hi niet en heuet ghe-
daen. Den blinden heeft hi ſiende ghema
ket.hȳ heuet te rechte ghewesen den genē
die dwaelden .ende die milſdadich waren
heeft hi weder verſoent. ende die boeſe he
uet hȳ rechtuaerdich ghemaket.hȳ is drie
ende dertich iaren lanck op dȳer aerdē ge
ſien.ende heuet mitten menſchen omme
gheghaen.ende hi is oock mede voer den
menſchē gheſtoruen.om dat hi den die v-
loren was weder vinden ſolde.

Die vandē enghelen ende archāge
len eñ oock mede vandē eerwaerdighē he
melſchē craften.eñ van cherubȳn endē che
raphin ſprac eñ ſi zȳn gheſchapē.dent alle
ne toe behoert alles dinghes te doene dat
hi wille.eñ nȳemāt andꝰs dan hi. Wat be-
gheert hi van dȳ die mit alſo groter naer
ticheit dȳ heuet ghesocht dan datſtu ſorch
uoldelicke ſultſte wanderē mit gode. om
me datſtu alſo van hem ſoudeſt gheſont
ghemaket werdē. Ende deſe ſorchuoldich
heit die comet ſonderlinghe vā den heili-
ghē gheeſt.die doerſuecket dat dȳepſte on
ſer herten.eñ eē groet onderſceȳder is der
ghedachten eñ der meningen.die niet een
cleȳn caefkē onpuers en laet blȳuē inder
woninghē der ſielen die hi ghoedertierlȳc
ken beſetē heuet.mer al te handes ſo brā-
det hi dat ſchoen wt mitten eerwaerdigē
vuere der alder ſubtȳlſter doerſoekinghe.
die ſuete mȳnnelȳcke eñ lieflȳcke heilige
gheeſt.die onſen wille moet bughen endē
oec moet ſetten na ſinē alderliefſten wille
eñ hi ons moet gheuē dat wȳ den waraf
telȳckē bekēnen moetē eñ ouerichlic mȳn
nen eñ lief hebben.ende ſinen dienſt volco
melic volbrenghen.

Hoe dat die heilige geeſt ons te ſamē
doet ſittē in enen huſe dat is in enē wille.

Sermoen.iij.

De ghaerne ick v mede dele
of mȳ dȳe godlȳcke waer-
dicheȳt wat ghoedes in gheeſten woude

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dat weet die ghoede heylighe gheeſt wel
daer wy huden hoechtyt ende ſonderlin-
ghe glorioſe hoechtyt van beghaen. Och
of wyſe mit ſulcker ynnicheit mochten be
ghaen ſoe als dat wel betaemt. Dit is die
heylighe gheeſt myn alderliefſte ende oec
mede zeer gheminde brueders die v doet
ſitten niet in eerder ſtat mer te ſamen in
enen huyſe op dat hi mach ſittē eñ ruſten
op die ſittende. ende ruſten op die oetmoe
dighe herten die bouen voert ſine woerdē
Hy is die der maghet marien omme be-
ſcheemde. ende oeck mede die den heiligē
apoſtelen ſtarcte. op dat hi dat reyne ionc
vrouwelike lichaem bequaem makē ſou
de te ontfanghen den godlicken toeghāc.
ende dē apoſtelen aen doē ſoude die crach
te van hier bouen dat is vuerighe minne
ende liefte. Mit deſen panſer ſoe was ge
wapent dat glorioſe choer der heyligher
apoſtolen als een gygant ōme wrake te
doen inden gheſlachtē eñ den volcke te be
ruſpe omme te bynden haer coninghe in
voetbelden ende haer edelinghen in yſerē
hantbanden Want omme dyes willē dz
ſi gheſent wordē int huus des ſtarckē om
me hem te bynden eñ oeck mede om hem
ſine vate te benemē. ſoe behoefden ſi oeck
mede toe wonderlicke grote ſtarcheit. Hy
hadde hem anders al te groet geweeſt dē
doot te verwinnen. eñ dat die poerten der
hellen teghēs hem niet en ſouden hebben
moghē en hadde die mynne eñ dye liefte
niet in hem gheweeſt. eñ oeck mede ſoe v
wōnen ſi die vele ſtarcker is dan die doot.
eñ die vuerighe naerſticheit die harder is
dan die helle. Deſe grote vuericheit haddē
ſi in ghedronken die die iuden ſeyden dat
ſi ymmers droncken waren. Ende doch
ſoe waren ſi drōkich van wyne mer nyet
vanden wine den die ongheloui ghe meē
den. Myn lieue ende ſeer gheminde brue
ders in criſto iheſu onſen lieuen here. Sy
waren claerlijcke droncken mer vanden
wine den de oude cruyken niet waerdich
en waren te ontfanghē. noch oec mede in
gheender manieren niet ſtarc genuech en
waren te onthouden. Deſen wyn hadde
voert ghebrocht die puer reyne wynſtock
die van den hoghē hemel hier neder was
ghecomen. Dit was wyn die de oetmoe-
dighe herten der ghoeder mēſchen verbly
det. enē het en was alſulc wyn niet die dē
menſchen haere ſinnen byſter maket.
Twas wyn die ioncvrouwē voert bren-
ghet ende niet die wyſe menſchen cōfuys
maket. Het was nyeuwe wyn mer den
ghenen allene die in der aerden woenen.
Want inden hemel was grote ouervloe-
dicheit deſes wyns niet in crukē oft in eni
ghen anderē vaten. mer inden wyn kelre
in den gheeſtelijcken apothekē. Deſe wyn
myn lieue brueders in criſto iheſu vloey-
de ouer al die ſteghen ende ſtraten des he
melſchen iheruzalem. Wyn daer blyſcap
der ſielen in is ende niet onſuuerheit des
vleyſches. want die in der eerdē woendē
die en hadden alſulck wyn niet. noch ooc
die kynder der menſchē. Aldus hadde die
hemel zyn wyn den ſi niet en bekende die
woenden inder aerden. Nochtās en was
die aerde niet te mael arm. want ſi vgla-
rieerde dat ſi xpiſtus lichaem bi haer had
dē welckes teghēwoerdicheit eñ toecoēſte
die hemel zeer begheerde.

Aldus ſal dan daer ene mynnelic-
ke ende ene godlijcke boytinghe ende wiſ
ſelinghe werden tuſſchen den hemel ende
die eer ende de tuſſcen den heilighen enghe
len eñ den apoſtelen. ſoe dat den enghelen

wort ghegheuẽ dat alle heilichſte lichaem
ons heren ende dẽ heilighẽ apoſtelen wer
de ghegheuẽ wyn des hemels. Soe dat
die heilighe gheeſt ſi inder aerdẽ in dẽ goe
den menſchẽ eñ dat lichaem xpiſti ſi indẽ
hemel ende voert an alle dinck ſi twiſchẽ
hem beyden ghemeen. Onſe heer ſeide
tot ſinen apoſtolen. Ten ſi dat ick van v
ghae die troeſter die heilighe gheeſt en ſal
niet tot v comen. Dat is. ten ſi dat ghi ghe
uet dat ghi mynnet ghi en ſult niet verkri
ghẽ dat ghi begheert. Daer om iſt nu nut
dat ick van v ghae op dat ic v moghe ver
heffen vander aerdẽ tot den hemel. ende
van den vleyſche totten gheeſte. Want de
ſoen is een gheeſt. die vader is een gheeſt.
die heilighe gheeſt is eẽ gheeſt. Want daer
ſtaet gheſcreuen aldus. Xpiſtus die heer
is een gheeſt voer onſen aenſichte. Ende
die almachtighe ewighe hemelſche vader
want hi een gheeſt is ſoe ſuecket hi alſulk
aenbeders dye hem anbeden in den geeſt
ende inder waerheit.

Mer myn alderliefſte ende ſeer ghe
minde brueders in criſto iheſu onſen ghe
benediden gheſontmaker eñ verloſſer. die
eerwaerdighe troeſter die waerde heilige
gheeſt dye is ymmers ſonderlinghe een
gheeſt ghehetẽ. want hi van hem beyden
als van dẽ ghebenedidẽ ewighẽ vader eñ
oeck mede vandẽ lieuẽ glorioſen zoen on
ſen here iheſu criſto voere comet als een
vaſt ende ontbyndelyc bant der heiligher
dryeuoldicheit. ende properlike hiet hỹ de
heilighe gheeſt. want hi ene ghaue is des
vaders ende oeck mede des zoens die oec
vruchtber maket alle creaturẽ. Doch ſoe
is die vader een gheeſt ende hi is oeck me
de heylich. Ende die zoen is een gheeſt eñ
heylich. daer oeck mede ſonderlinghe alle
dinghen wt comen. ende ouermits wien
alle dinghen zyn. ende oeck mede in wyẽ
alle dinck is. alſoe als die heilighe apoſtel
ſegt. Drye dinghen ſalmẽ aenmerc
ken inden ghanſen groten ghetymmert
al der werlt. Als wat dat is. hoe dattet is
ghemaket. ende waer omme dattet is ge
ſtichtet. Inden weſen die grote onbegry/
pelycke moghentheit godes. als wy aen/
ſien datter ſoe veel creaturen ende ſo gro
te ende ſoe menigherhande ende ſoe wõ/
derlycke grootdadelycke zyn gheſchapen
ende ghemaket. In dyer manieren der
ſcheppinghen ſoe wordet bekent des ſcep/
pers ſonderlinghe godlycke wyſheit. die
den ſommighen bouen. den ſommighen
beneden. ende oock mede den ſommighẽ
int middel zeer ordineerlycke ende bequa
melike heeft gheſchapen eñ gheſet.

Ende als du aendencken ende aen
mercken wilſte waer om die creaturẽ zyn
gheſchapen ſoe coemt dy voer des ſchep/
pers oerbaerlycke ghoedertirenheit. ſo dz
oeck die alder ondancbaerſte menſchẽ mz
ter groter menichte dyer godlicker welda
den moghẽ beuallen ende oeck mede ver
wõneu worden. Seer moghentlycke zyn
alle creaturen van niet gheſchapen. Seer
wyſlycke zyn ſi ſeer ſuuerlicke gheſcapen
ende oeck mede bequamelycke. Seer goe
dertiren zyn ſi zeer oerbaerlycke gheſcapẽ
vã dy o ghebenedide ghoedertiren here ie
ſu criſte. Wy weten dat wel myne
lieue ende ſeer ghemindee brueders i criſto
iheſu onſen here. datter vã aẽ begin d' wa
relt wõderlycke ſeer veel mẽſchen hebben
gheweeſt eñ oec mede datter noch wõder
lycke vele zyn vã adams kinderen die ſoe
aen hanghẽde zyn mit alle harẽ ſinlicheyt
den in den creaturen deſer werlt dat ſi hẽ

Mit allen wtſtorten totte creaturē der wa-relt eñ totte dinghē die de almachtige ewi ghe god indē beghin heeft gheſcapē.

Mÿn wtuercorē broeders wat ſoe machmē deſe mēſchē anders hietē dā vleŷ ſcelickē mēſchē. Jc vmoede datter nu ſeer weŷnich mēſchē zÿn mer wÿ leſen datter in voertidē wel ſommighe mēſchē immer hebbē gheweeſt die hem ſeluen daer ſeer eē paerlickē eñ neerſtelickē toe hebben ghege uen te onderſoeckē hoe eñ in wat manirē die creaturē zÿn gheſcapē ſoe dat ſi niet al leen en achtē aen te ſien of te onderſoeckē die nutticheŷt der creaturē. mer mit enen groten eñ opgheblaſen moede vſmadē ſi eñ lietē hem ludē ghenoeghē mit ſeer lut-tel eñ ſnoedē ſpiſen Sÿ hietē hem ſeluē phi loſophē mer wi moghē ſe bet curioes hŷe ten.

Alſ9 na beide deſen daer wÿ nu vā hebbē gheſprokē zÿnder ghecomen mānen die veel wiſer dā alle die ander die niet ſeer en achtē die creaturē die god ghe-ſcapē heeft of oec hoe hiſe heeft gheſcapen mer mit alle haer hertē hem ghauē aen te treckē waer omme god die creaturen heft gheſcapē Eñ deſe mēſchē hebbē dat gheuō den eñ bekēt dat god alle dinck heeft ghe-ſcapē om hem ſeluē eñ oec mede om ſine wtuercoren. mer anders om hem ſeluē. eñ anders om die wtuercorē. Mer in dŷē dat mē ſeŷt dat die almachtighe ewighe god alle dinck heeft gheſcapē eñ ghemaect om ſine wtuercoren daer de nauolgēde vruch ten bewiſen der creaturen. Alle dinghē he-uet hi omme hem ſelnen ŷmmers gema ket wt zÿnder godlÿcker ghoetheŷt. Hi he uet oeck mede ŷmmers ſonderlinghe alle dinghen omme ſinen lieuen bemindē wt uercoren vrienden wille ghemaket. dat is ŷmmers tot haren oerbaer eñ nutticheŷt.

ſoe dat die eerſte ſi die werckende ſake. enō dat ander ſi dat waer omme eñ ŷmmers ſonderlinghe oeck mede die meŷninghe Alduſtanighe menſchen machmē wel hie ten gheeſtelicke menſchen te weſen die de ſe werlt ghebruken als niet brukende enō in ghoeder ſimpelheŷt haers herten gode haren ghebenediden ſcepper onſer alre v-loſſer ſoecken. eñ ŷmmers ſonderlinghen niet vele en achten den loep des hemeles naeuwelÿcken te onderſoeckē. Die eerſten zÿn vuollet mit vleŷſchelÿcker welluſten Die ander zÿn vuollet mit ŷdelheŷden. Eñ die derde zÿn veruolt mitter rechtueer digher eñ godlicker waerheŷt.

Eñ aldus ſoe vblide ick mi won-derlÿcke ſeer mÿn lieue wtuercoren ende ſeer gheminde brueders in criſto iheſu on ſen lieuen heer onſen gheſontmaker om-me dat ghÿ v ſeluen daer toe vercoren heb bet van deſer ſcholen te weſen. Want dits die ſchole des eerwaerdighē troeſters dies heŷlighē gheeſtes daer ghi ŷmmers goet heŷt eñ ſedicheŷt eñ ſonderlinghe oec me-de wetenheŷt moeghet leren. op dat ghÿ ŷmmers ſegghen moghet mitten heŷli-ghen manne Jck hebbe verſtaen bouen alle die ghene die mŷ leerden. Waer ōme Daer ŷmmers ſeer ſonderlinghe omme mÿn lŷeue eñ ſeer gheminde wtuercoren broeders eñ vrienden chriſti iheſu omme dat ick mi mit coſtelen clederen ghecledet hebbe. ofte dat ick leckerlicker ghewerſcap pet hebbe. Ofte ſonderlinghe oeck mede daer omme omme dat ic des philoſoph9 plato zÿn boeckē eñ cloecheŷden gheleert eñ oeck mede gheſtudeert hebbe. oft ariſto tiles ſcalcheŷt verſtaen hebbe. of daer nae ghearbeŷt hebbe. Dat ſi veer. Niets daer omme mer want ick v ghetughe wt ghe-

ſocht hebbe. Salich ſoe is hi die in deſer ſa
ligher camerē des ghewaerdighē heÿligē
gheeſtes woent. daer hi mach ṽſtaē deſen
drÿerehādē gheeſt daer dat kint godes ṽ
ſtaende bouē is daer die oude van ſegget
En worpe mi niet van dinē ghebenedidē
aenſichte ē̄ dinen heÿlighē gheeſt en nem
niet van mÿ. Dat ſegt dauid aldꝰ indē la-
tine. Ne piciās me a facie tua ꝛ ſpiritum
ſcm̄ tuum ne auferas a me. ꝛc. Sceppe in
mÿ een ſuuer ē̄ reine herte ē̄ den rechten
gheeſt ṽnÿeuwe in minē binnēſten. Ghef
mi weder die bliſchap dÿns aēſichtes ēdē
mitten principalen gheeſt veſtighe mi.

Den heÿlighē gheeſt ſullen wÿ ver
ſtaen dat hi mit ſinen properen naem dꝰ
hier genoemt is. Hi biddet dan dat di ÿm
mers hier niet ṽworpen en worde vandē
aenſichte godes als een onreÿn hatich dic
dat niet betamelickē en is te opēbarē voer
dē oghē godes. Wāt deſe eerwaerdige heÿ
lighe gheeſt hatet alle onreÿnicheÿt ē̄ hÿ
en wil niet wonen indē herte dat dē ſundē
ōder is gheworpen. Wāt dē ghenē dē pro-
perlickē toe behoert die ſunden wt te driuē
dē hoertet oec mede toe der ſundē te haten
ē̄ in enen huÿſe ſoe en moghē niet toe ſa
men wonen ſoe grote godlicke ſuuerheÿt
ē̄ der ſundē onreÿnicheÿt.

Eñ als die mēſche dā heuet ōtfan
ghē den heÿlighē gheeſt ouermits ſuuer-
heÿt der doechdē. ſonder welckē niemant
gode dē ghebenedidē here ſien en mach. ſo
derf hi wat bet comē voer dē oghē ē̄ voer
dē gheſichte godes als een die ghewaſſchē
ende reÿne is. wāt hi onthoudet hem van
ſunden. ē̄ die ſine werckē hem pÿnt te ſcic
ken nae den lieuen wille des almachtigē
ende oeck mede ÿmmers ſonderlinghen
ewighen godes. al iſt ſake dat hi nietes en
can ſine ghedachtē noch ter tÿt niet wel be
heren. Mer wāt ṽkeerde ē̄ onreÿne ghe-
dachten van gode ṽſcheÿden zÿn ſoe is dē
mēſche noet te bÿdden dat god een reÿne
herte in hem ſcheppe. Eñ dat gheſciet ſondē
twiuel als die rechte gheeſt in onſen hertē
wordet vernÿeuwet. Bidē rechten
gheeſt machmē wel properlikē den ſoen ṽ
ſtaen. die ons dē oudē mēſche wt trecket ē̄
enen nÿeuwen menſche aendoet. die ver
nÿeuwet heuet inden gheeſt onſe herten.
ē̄ ÿmmers oeck mede alle ons ÿnnerſte.
op dat wÿ dencken ſullen dat gherechtich
is. ē̄ wanderen in nÿeuheÿt des gheeſtes
ē̄ ÿmmers niet in outheÿt der letterē. ſoe
daer gheſcreuē ſtaet. Littera occidit ſpūs āt
viuificat. De letter die dodet mer die geeſt
maket leuēdich. Wāt ōs heer heuet ōs een
forme der gherechticheÿt vandē hemel ge
brocht ē̄ heeftſe inder aerdē ghelatē. ende
hi heuet ghemenghet die ſoeticheÿde dier
gherechtichticheÿt in alle ſine werckē alſo
die pphеet tughet. Soet ē̄ gherecht is die
heer. daer omme heuet hi euwe gheghevē
dē ghenē die miſdoen indē weghē.

Als dan dat lichaem aldꝰ ghereini
ghet is mit ghoedē heÿligē werckē. ē̄ dat
herte ghereÿniget ē̄ ṽnÿeuwet is mit ge
rechtighē gedachtē ſoe dat ōs dā weöghe-
geuē wort die ſalige bliſcap. ſoe datſu nu
voert aen wāderē moghēſte indē licht dies
godlickē aenſichtes. ē̄ alle den dach vrolic
ken weſen in ſinen ewighē naem. Wat ge
breect daer dā voert meer dā datſtu mittē
principalen gheeſte wordes gheueſtighet.
Ende bÿ deſen principalen gheeſte ṽſtaen
wÿ den vader niet dat hi meerder ſi dā die
lieue ewighe ghebenedide ſoen of die eer-
waerdighe troeſter die heÿlighe gheeſt is.
mer dat hi alleen van niemant en is. Alſo

als die ſoen is vanden vader eñ die waerđ
heÿlighe gheeſt is van hem beÿden. Waer
in ſtaet deſe veſtinge dan alleen inder mi-
nen eñ lieften. Of wat ghaue mach daer
anders weſen die den vader betaemt. ofte
wat mach ſoe vaderlick weſen als die mĩ
ne eñ liefte. Wÿe ſal ōs ſegt die heÿlighe a
poſtel verſceÿden vander minnen criſti. tri
bulacie of bãghicheÿt of hõger of naecthz
of perihel of dat ſwaert. Weeſt des ſeker lie
ue brueders dat noch doot noch leuē noch
enighe ander creaturē die ons die apoſtel
ſo menichuoldelÿckē eñ ÿmmers ooc me
de ſo koenlickē vtelde en moghē ōs ſceidē
vader groter minnē eñ liefte criſti ōs ghe-
ſontmakers Bewÿs dit mit harde grotē
vaſticheÿt an allē ſidē. Conſtu dÿn vat be
ſittē in heÿlichedē eñ in eren. eñ niet in paſ
ſien der quader begheerlichedē. ſo hebbeſtu
volcomelickē dē waerdē trooſter die heÿli
ghē gheeſt ontfanghē. Wilſtu enē ÿgelic
kē ghaerne doē alſtu woldeſt dat hi dÿ da
dē eñ nÿemãt dat doē datſtu niet en wou-
des datmē dÿ dadē ſo hebſtu ſwarachtelÿc
dē gherechte gheeſt ontfanghen to leuene
mit dinē euen mēſchen. Want dits die ge
rechticheÿt daer in beÿdē euwen van ghe
ſcreuē ſtaet. eñ die ÿmmers oeck mede ſdie
nature wtwÿſt. Eñ iſt datſtu in beÿden de
ſen volherdeſt eñ oeck ſonderlinghe mede
in alle dat daer toe behoert ſoe hebſtu ÿm
mers den eerwaerdighē principalen geeſt
ōtfanghē. die alleen god den almachtigē
ewighē heer is ghenaem. want als dz nu
is eñ no niet en is dat en mach hem ÿm-
mers ſonderlinghe in gheender manierē
behaghē die ÿmmers altoes dat ſeluen is
eñ oeck mede ÿmmers eñ inder waerheÿt
onwandelbaer is. Ende indē ongheſtadi
ghen eñ wandelbaeren dinghen en mach
die ewighe godlÿcke wÿſcheÿde ÿmmers
gheen ſtede hebben. Daer omme
wiltſtu dat die heer nu een deel in di võkÿe
ſe ſoe wes ÿmmers wonderlike ſeer ſorch
uoldich datſtu alſoe alſtu di ſeluen pÿnſte
den heÿlighen gheeſt te hebben eñ ÿmmer
dÿn euen menſche den gherechten gheeſte
datſtu alſoe den almachtighen vader dier
gheeſten eñ den machtighē prince der prin
cipalen gheeſtē mogheſte bewiſen.

Het is dan wel een menichuoldÿ
ghen gheeſt die alſoe menichuoldelÿcken
den kÿnderen der mēſchē wordt inghegeſ
tet. alſoe datter nÿemant en is die hem v̄
hueden mach van zÿnre hettē. Wãt hi wer
det dē mēſchē ÿmmers ghegeuē dat ſi dã
daer bÿ ſullen leuen Eñ hi wort dē ſommi
ghē mēſchē ghegeuē tot mirakel te doen.
Sommighe tot haerder ſalicheÿt eñ oeck
mede tot hulpen eñ troeſt eñ totouericheit
Deſen gheeſt wordet beÿde ghoedē eñ qua
den ghegeuen daer ſi bÿ leuē ſullen. ſo dat
hi beÿde waerdighē eñ onwaerdighē ſine
ghemeÿne ghauē mildelickē mede deelt.
eñ oeck mede gheen onderſceÿt hier en ſcÿ
net te hebbē. Hi is alſte ontdancbaer die de
gracie eñ die ghoetheÿt des heÿlighē ghee
ſtes hier in niet en bekennet. Tot miracu
len te doen wort die heÿlighe gheeſt ſom-
mighen mēſchē ghegeuē die wōderlÿcken
eñ oeck mede godlÿcke virtuten thoenen.
Oude miraculen v̄nÿeuwet hi op dat wi
wt den dinghē die wÿ nu mit onſen ouÿ-
len ende ÿmmers ſonderlinghe oeck međ
ſtinckenden eñ ſnoeden duÿſter ſienden o
ghen ſien te bet eñ vele meer ghelouen mo
ghen dat wÿ van ouden miraculen leſen
ofte ÿmmers horen ſegghen. Mer want
deſe gracie miraculen te doen oec wel ſom
mighe mēſcen wort ghegeuē die ſi nz wel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

en gebrukē. eñ die daer oec niet ſalich bi en wordē. ſoe wort hi inder dorder manieren dē mēſcē ingeſtort tot hare ſalicheyt. Sōmighē wort hi oec ghegeuē tot ouericheit als hi dē volcomē mēſcē ſterckelic in blaeſt in hare hertē eñ maecter een groet ouer der godliker minnē. Wt welckē inblaſen ſi ōtfanghē ſo grote ouericheyt dat ſi niet allene en glorierē inder hopē der kinder godes mer vblidē in tribulaciē die hem god ſend Hebbe ict wel ſo is die heylige gheeſt ons allē ghegeuē tot ōs ſalicheyt mer tot groten ouerichedē en is hi allē mēſchē niet ghegeuē. Onſer is leyder luttel die mittē heiligē gheeſt veruolt wordē eñ oec mede ſoe is ōſer luttel dier ſeer na arbeydē.

O myn lieue brueds laet ōs ymmer biddē dat in ōs die daghē vā pinxterē veruolt moetē wordē dat daghē zyn d̄ vergheuighe d̄ ſundē eñ d̄ hogher vrolichz. eñ oec des ghewarē iubileus. op dat die heilighe gheeſt in ōs allē lichamelickē ſtedevindē mach. eñ omme die vereninghe onſer herten ōs te ſamē vinde i eenee ſtedē ouermits die gheloefde ſtātafticheyt. tot loue eñ tot glorie des brudeghōs der heyligher kerckē ōs lieues herē ihesu criſti. dye ouer al is ghebenedyt god inder ewicheydē der ewicheydē. Amen.

Hier na inder heyligher hoechtyt des heylighen mans ſinte iohannes baptiſta ſoe ſcriuet die heylighe doctor ſint bernaerdus twee ſermonē.

Hier inden eerſten ſermoene ruert hi vander lanteernē oft luchter die beyden luchtet eñ brandet.

Sermoen. i.

Eer moetet weſen van deſe vghaderinghe die beriſpinghe des prophetē die daer is ſtraffende die vghaderinge der ioden eñ ſegt. O ſcharen die zyn boeſe. Want deſe ſcaren die hier zyn vghadert de en zyn claerlickē niet boeſe. mer heilige eñ oeck mede gheeſtelicke ſcarē. vol graciē eñ waerdich der godlicker benedixien. Want ghy coemt te ſamen omme god te horen. omme god te louen. eñ omme god te aenbeden. Dit zyn heylighe vghaderinghen omme ſulcke ſaken te ſamen te comē die gode den here ſeer wel behaghē eñ daer de enghelen godes groet ghenoecht in hebbē Daer omme myn alreliefſte broeds hebt v doch eerbaerlickē eñ ſorchuoldelickē endē innichlickē. ſonderlinghe als ghy to ſamē coemt inden bedehuyſe eñ in deſer ſcolen criſti ihesu daer ghi gheeſtelicke leringhen hoert. En wilt ymmers niet aenſien dye dinghen van buytē dat tytlicken dinghen zyn. mer aenmercket die onſienlicke digē eñ die ewighe dinghē. eñ oerdelt nae dē gheloue eñ niet nae dē dinghē vā buytē. Bey de deſe ſteden zyn ſeer vuaerlickē. als dz bedehuys eñ daermē twoert godes prediket eñ het is wel te ghelouē datter niet min engheleu te ſamē comē dā mēſchē. In beidē deſen ſtedē machmē die poertē des hemels op ſien. eñ die ledder daer is ghērecht de iacob ſach. Die engelen clymmē daer op eñ neder op des mēſchē ſoen. Deſes mēſchen ſoen is een groet gigāt wāt die hemel is ſinen ſtoel eñ die aerde is zyn voetſchamele eñ ſine hoghe moghētheit ghaet bouē allē hemelen. nochtās ghewaerdighet hi hem mit ons te weſen hent totten eynde d̄ werelt toe eñ dat indē heilighē ſacramēte des vleyſches eñ bloedes criſti ihesu.

Daer omme climmen die enghelē op ende neder tot onſen lieuen heren. wāt dat hoeft ende dat lichaem is al te ſamen een criſtus. Nochtās daer dat lichaem is ende niet daer dat hoeft is daer verghaderen die aernē al en mach dat lichaem vā den hoefde niet werden verſcheydē. Wāt hi heuet ſelue gheſproken. Waer dat twee of dryie verghadert zijn in mynen name daer byn ick midden tuſſchen. Mer daer mach bij auonturen wel yemāt ſegghen Waer is nu criſtus. thoen ons criſtum ē hets is ons al ghenuech. wat ſiet ghi omme ende weder omme. ghi en zijt hier niet ghecomen om te ſien mer om te horen. Die propheet ſegt. Onſe heer god heeft mij myne oren opgheloken dat ick ſal horen wat men ſegghet myne oghen en heuet hi noch niet op ghelokē dat ick mach ſien zijn aenſicht. Of hi heeft ſine oren mi opghelokē mer zijn aenſicht en heuet hij mij niet latē ſien. Hy ſtaet noch achter die wand hi hoert ē hi wort ghehoert mer hi en laet hem noch niet ſien. Hi hoertſe dye hem biddē ende hi leertſe die hem ghaerne willen horē. Sinte paulus die heilighe apoſtel die ſegt aldus.

Begheerdi dat te bekēnen dat criſtꝰ iheſus in mij ſpreket. Jck byn ſegt hi die ſpreke gherechticheit. Waer omme en ſoude hi niet ſprekē mittē monde die hi ſeluē heuet ghemaket. Waer omme en ſoude de wercman zijn hantwerc niet ghebrukē na ſinē wille. O ghoede here iheſu criſte niet alleē en luket op haer oren. mer luket op myne lippen. want ic en ſal myne lippen niet verbieden te ſprekē als du wel weetſte. du makeſte alle dinghen wel du makeſt die douen horen. ē du makeſt die ſtomme ſprekende.

Nu hoert dan mijn lieue ē ſeer gheminde brueders wat onſe lieue here ſegghet vā ſinte iohānes. welkes hoechtijt vā zijnder eerwaerdigher gheboerten wij huden te daghe hoechlijck vierē. hy was ſegt hi een lanteerne of een luchter die brande ē luchte. Dit is een zeer groet ghetuych lieue brueders wāt hi is groet daer ſulck ghetuych vā wort ghegheuē. mer hi is veel meer dyet geuet. Hi was ſeyde hy een lantaerne die brande ē luchte Alleen te luchten dat is ydel. alleen te brandē dat is cleyn. mer beyde brandē ē te luchtē dꝫ is volcomen. Hoer wat die heilige ſcryfte ſegt. Die wijſe man blijft als die zonne mer die ſotte wert verwādelt ghelijck als die mane. Want die mane ſchijnet ſonder hette ē nu is ſi vol en is ſi cleyn ē nu en machmen daer niet van ſien. want haer licht dat heuet ſi gheleent vander zonnen. ē ſi en bliuet nymmermeer in enen ſtaet Sulc zijn die ghene die haer conſciencien ē haren gheuoelen vā hem ſeluē in anderē luden mōden ſettē Nu zijn ſi groet nu cleine nu niet mit allen. nae dyen dattet den ſmekers luſtet haer te priſen of te laken. Mer dat licht der zonnen is zeer heet ende vuerich. ē hoe ſi heetter brādet hoe ſi claerder luchtet. Alſoe is die inwēdighe vuericheit des wijſen mannes die oeck mede vā buyten lucht ē mach hi beyde nz hebben. hi wil lieuer alleen vā binnē branden ē van buytē niet luchten. op dat zijn hemelſche vader die in dat heymelicken ſiet hem zijn loen gheue. Wee ons lieue brueders iſt dat wij alleen lichtē voer die ludē ē wij worden vā den mēſchen groet ende heilich ghereket. Mer dat is my cleyn dat die luden vā my voelen. want die mi ſal oerdelen dat is die heer die vā dē mēſcē

epſchet dat ſi ouerich ſullē weſen mer ſcoē voer dē menſchē te lichtē en epſchet hy ſoe zeer niet. Hi ſprack ſelue indē ewangelio. Jck byn gecomē ōme dat ouer te ſenden inder aerdē. eñ wat wil ic anders dā dat/tet brande. Dat is eē ghemeē gebod myn lyeue eñ ſeer gheminde brueders in criſto iheſu onſen gheſontmaker. Als dat dan allen mēſchen wordet gheepſcet. endē die hem hier na niet en rechtet hem en ſal ghenē ontſcult batē of helpen mogē Mer dē waerdē heilighē apoſtelē eñ dē anderē ghoedē heilighē eerbare mānen ſeyde on/ſe lieue gheſontmaker aldus thoe. Lucet lux veſtra corā hoībus. V licht dz ſal lichtē voer dē mēſcen. als die ouerich zyt eñ zeer ouerich. die ghenē anxt en duruet hebben vā enighē wynde Sinte iohānes dē ſprac god toe van bynnen. mer alle dē anderē apoſtelē ſprac hi int oer. eñ ſinte iohannes die wort vā bynnē als eē enghel gheleert. Wāt ſoe vele was hi gode naerder als dat geluut nae bi is dē woerde. dye gheē andē ſtemme en behouet daer hi vā geleert ſou/de worden. Want ſinte iohānes en is myt ghenē woerdē of predikē vā buytē geleert mer allēē ouermits die ſaluige des heili ghē gheeſtes dē hi ontfinck doe hi noch in zynder moeder lichaem was.

Waerlycke brueders ſo was hi bor nēde eñ oec mede wōderlycke zeer ōtſtekē. dē alſoe dat hemelſche ouer vlichtet had/de. dat hi voelde die teghēwoerdicheit ōs herē doe hi noch hem ſeluē niet geuoelen en mochte. Want dat nyeuwe ouer dat verſch vā dē hemel was ghecomen eñ ooc mede ouermits den heilighen enghel ga briel inder heiliger ghebenedider glorioſe maghet marien was ontfāghen. dat quā weder omme ouermits den doerchdelickē monde der heiligher ioncvouwen maria doer den oren der moeder elizabeth totten ongheboren kyndekē. ſoe dat nā dier oren voert die waerde heilighe gheeſt zyn vaet ken ſoe veruollede. datter een ſcoen lātaer ne of luchter worde. barnēde eñ luchtende voer onſen lieuen here onſen gheſontma ker. als een voerloeper des grotē here. So vā hem gheſcreuen ſtaet Elizabeth zacha/rie magnū virum genuit iohāne baptiſta precurſorē dñi. Elizabeth zacharias wyf die heeft enē groten man ghebaert iohan baptiſta eē voerloeper des heren. Eē ropē de ſtemme inder woeſtinē. bereyt dē wech des heren eñ maket euen ſine toe paden. doet penitēcie wāt dat ryck der hemelen is nakēde. Wel hadde elizabeth enē grote man ghewōnen. eñ dat tughet oec mede die heilighe ſcrifte ſegghēde aldus. Inter natos mulierū nō ſurrexit maior iohāne batiſta. Onder alle die gheboren zyn van wyuē en is gheen meerder man opgeſtaē dan iohānes baptiſta. want hi doch wer/det gheſandt van gode.

Aldus ſoe was ſinte iohannes doe ene lantaerne brādēde eñ oec mede luchtē/de. mer noch alleen onder zyn vaetkē daer hi noch onder ſchuylde hent tot dat de tyt quame dat hi op dē candelaer gheſet ſou/de werdē. ende lichtē ſoude al dē ghenē de daer zyn inden huyſe godes. Doe mochte hi noch alleen zynder moeder luchtē ende dat wōderlycke ſacrament der godlicker goedertirēheit haer wat kundich maken doe ſi ſeyde tot marien. waen coemtet mi dat die moeder myns herē tot mi comet. Wye heeft dat dy ghesegt o heilighe vrou we elizabeth. dat ic byn die moedē ons lye ues heren. hoe kenſtu my alſoe Eñ ſy ſey de Als die ſtēme dynre grueterē quā in myn/

nen oren ſoe verblyde hem mit groter bli-
ſchapen dat kint dat ic draghe in mynen
lichame. Aldus ſoe verlichte hi eerſt dat
vaetken daer hi ſcuulde dz is zyns ſelues
moeder die doe wel bekende die barnēde
lantaerne die noch verborghen was. mer
niet langhe daer nae verlichten ſolde mit
enen ſchonen nyeuwē lichte alle die gan-
ſe nyeuwe werlt.

Hy was ſeyde onſe lyeue heer een
lantaerne barnēde ende luchtēde. niet en
ſeyde hi lichtēde ende bernēde. want ſinte
iohānes die lichte vten brande ende oeck
mede wt der vuericheit de in hem was. eñ
die brant eñ vuericheit en quam hem niet
van ſinen lichten. Men vinter wel ſom-
mighen die niet daer omme en lichtē wāt
ſi branden. mer ſi begeren meer daer om-
me te branden op dat ſi moghen lichten.
Sulcke menſchen en branden niet inden
vuerighen gheeſt der godlycker mynnen
mer wt ydelder glorien.

Nu myn lieue ende ſeer gheminde
brueders in criſto iheſu onſen lieuen here.
wildy weten in wat manierē dat deſe hei
lighe voerloper ōs lieues herē iheſu criſti
brande ende lichte. Ick vermoede datmē
elc vā deſen in hem vindē mach in dryen
manieren. Hy brāde in hem ſeluen ouer-
mits grote ſtrengicheit zyns leuēs. Tot
gode onſen lieuen here brande de mit vol
comender vuerigher ynnicheit. Ende te-
ghens die ghene die qualycken leefdē brā
de hi mit vuerigher naerſticheit. ende hy
en onſach hem niet haer te beruſpen hoe
groet dat ſi oec waren. Oeck mede ſoe he
uet hi ghelichtet. op dat ict mit cortē woer
den ſegghe mit ſinen ghoeden exempelē
mit ſinē vinger. eñ oec mede mit ſinē goe
den woerdē. Wāt hi heeft hē ſeluen bewe-
ſen een volcomeñ exemplaer alre doech-
den den ghenen die hem begheren nae te
volghen. Voert ſoe heeft hi den mē
ſchen dat alder meeſte licht geweſen dat al
le die ghanſe werlt was op ghegaen haer
ſunden te vergheuen eñ oec mede haer v̄
donckerde hertē te verlichtē alſoe als indē
ſouter gheſcreuē ſtaet. Here du verlichteſt
myne lantaerne. verlichtet oeck mede mȳ
ne donckerheit Sonder twyffel daer om
op dat ſi beken eñ ghebetert werde.

Merct an deſen man myn lieue eñ
zeer gheminde brueders hoe dat die engel
godes ſine toecoemſt voerſeyde. hoe won
derlick hi ōtfanghē wort hoe hy in zynder
moeder lichaem geheilighet wert. eñ dye
mogheſtu dyn wel verwōderē vā die onge
hoerde vuericheit die hi hadde. eñ ooc me-
de vā zynder ſcarpē penitēcien Die heilige
apoſtel ſegt als wy ſpiſe hebben eñ cledin
ghe ſoe ſullen wy ons laten ghenoghē.
Brueders dit is apoſtelſche volcomēheyt
die ſinte iohānes zeer hoghe bouen is ghe
ghaē. Wāt hoert hoe onſe gheſontmaker
hier vā ſegt indē heilighē ewāgelio. Johā
nes baptiſta ſegt hi is ghenomē noch etē-
de noch drinkēde. claerlyckē noch oec meñ
cledende. Want alſoe als die ſprincuogel-
kens gheē ſpyſe en was ten waer of daer
enighe beeſkēs waren die ſi pleghē te etē
ſoe en is oeck mede dat cameels haer ghe
ne cledinghe. Wat hebſtu cameel dyn ha
er van dy ghedaen och ofſtu meer dynen
hoeuel van dy haddeſte gheleyt. Ghi on
redelycke beeſten ende oec mede ghy cru-
pende wormen der woeſtinen. wat ghaet
ghy ſueckē leckernye der ſpiſen. Johānes
die heilighe man die gheſendet was van
gode. ymmer een enghel godes als dye
[illegible] tuget daer hi ſegt. Ecce mitto angelū

meum corā te. Siet ic ſende mynen engel
voer dy̆. Deſe iohānes die ſo groet was dz
daer nyemāt en was vā wyuen geboꝛen
die meerder was. die caſtiet eñ vermagert
zyn heilige ōnoſelen lichaem. eñ ghy̆ wilt
mit purpur eñ mit coſtelē clederen gecleet
weſen. eñ alle daghen leckerlycke werſcap
pen. eñ deſe heilige man liet hem mit ſoe
cleynē ſakē ghenueghē. dat hi heilich was
dat tughet vā hem die heilige ſcrifte ſeggē
de aldus. Nō fuit vaſti ſpacium per oꝛbis
ſanctioꝛ quiſquā genitus iohāne. In alle
dat begryp ofte ōme hout deſer werlt ſoe
en is daer nyemant heiligher ghewonnē
dan iohannes baptiſta.

Leyder myn lieue eñ zeer geminde
brueds dit is alle de ere diemē deſer hoech
tyt doet. dit is alle die reuerēcie diemē de-
ſen heilighen man huydē bewiſet. Is dit
die blyſcappe daer die heilighe engel go-
des zacharias vā ſeyde. datter vele mēſcē
in deſer hoechtyt hem verblidē ſouden.
Hy ſeide aldꝰ Iohānes vocabitur nomē
eius. et in natiuitate eiꝰ multi gaudebūt
Sinē naem ſal ghehieten werdē iohānes.
ende in zynder ghebortē ſullen hem vele
menſcē verblidē. Wyens hoechtyt begaet
ghy. ghi verwaēde oeffenaers. wyens ge
boerte viert ghy Is hi dat ghi de hoechtyt
vā houdet die inder wildernis plach te we
ſen ruych ende onghehauent van clederē
die hongher eñ armoede leet Wat zyt ghi
wt ghegaen te ſien inō woeſtine ghi kun
der van babilonia. Een riet dat ghins eñ
weder vā den wynde ghewayt wert. Of
woudt ghi daer ſien een menſche die myt
zaften cleders is ghecleet. Dit is al v hoech
tyt ende v vyeren. den prys der menſchen
te begheren ende glorie der clederen ende
welluſt der ſpyſen. Wat heeft ſinte iohan
mit ſulcken dinghen te doen. Hy en heeft
ſo niet gheleuet ende nymermeer en mo
ghen hem ſulcke dinghen wel behaghen.
Die enghel ſeyde datter vele menſchen in
zynder geboerte blide ſouden weſen. Tis
ſoe daer zyn vele menſchē ſeer blide in der
hoechtyt zynder gheboerten ende als ick
hebbe ghehoert ſoe hebben oeck die heyde-
nen op deſen dach ene ſonderlinge hoech-
tyt. Si vieren dat ſi niet en weten. mer ſoe
en ſouden criſten menſchen niet doē. Dus
iſſer vele blide inder gheboerte ſinte iohan
nes. och of ſi vā zynre gheboerten ſoe bly
de waren ende niet van valſcher ydelheit
want wat iſt anders dan ydelheit al dat
daer is onder die zonne. Of wat heeft een
menſche vā al dat hi ōder die zōne arbeit.

Brueds al dat men mit oghen ſien
mach dat is onder die zonnen al dattet ō
der deſen wtwendighē ſinnen ghelegē is.
Ende wat is dit al te ſamen dan een wa-
ſen ende een roeck die niet lange en duert.
wat iſt al te mael dan hoy ende de bloem
des hoyes Alle vleyſch is hoy ſeyt de heer
eñ al die glorie des vleyſches en is anders
niet dan die bloem des hoyes Dat hoy is
verdoꝛret ende die bloem is of gheuallen
mer dat woert des herē bliuet ewelyck.

Lieue brueders inden woerde laet
ons arbeydē daer wy ewelyckē in moghē
leuen ende blyde weſen. Laet ons werckē
ſpyſe die niet en verghaet mer in dat ewi-
ghe leuen. wat ſpyſe is dat. Die mēſche en
leuet niet alleen in dē brode. mer in al die
woerden die wt ghaen wt den mōde des
almachtighen godes. Laet ons ſayen in
den woerde myn alre liefte ende ſeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu. Laet ons
ſayen in den gheeſte want die in vleyſch
ſayet die ſal ghebreckelycheit mayen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

laet ons blĳde weſen van binnen eñ niet
onder deſer ſonnen. Mer als die apoſtel
leert. alle droeuich ouermits oetmoedich
heit. ende rĳpe ſwaerheit. mer altoes blĳ/
de vã binnen in dẽ godlicken troeſt. laet
ons oec blide weſen bruedꝰs in die geboer
te ſinte iohãnes eñ vã zĳnre gheboerten.
Want daer is ouervloedighe ſake v̄ blĳſ/
ſchap in der ghehoechniſſe zĳnd̄ geboertẽ.
ende menichuoldighe materie der vrolic/
heit. Hĳ was ene lantaerne barnẽde eñ
lichtẽde. Ende die ioden wouden hem ver
bliden in ſinẽ lichte. mer hi verblĳde hem
meer vander ouerigher p̄nnicheit die hĳ
vã bĳnnen voelde. hi verblide hem totter
ſtemmẽ des brudegoms als zĳn vrient.
In beĳden hoertet ōs toe te verblide. In
den enẽ ſullẽ wĳ ons mit hem verbliden·
eñ in dẽ anderẽ ſullẽ wĳ blĳde weſen om
ons ſeluẽ. Want dat hi brande eñ ouerich
was dat dĳẽde hem ſeluẽ meeſt. mer ons
heeft hi gheluchtet. laet ons blide we/
ſen in zĳnder ouericheit ſoe dat wĳ ōs pĳ
nen die nae te volghẽ. laet ons oec mede
blĳde weſen in ſinẽ lichte. ſoe nochtãs dat
wĳ daer niet in en blĳue. mer dat wĳ o/
uermits ſinẽ lichte moghẽ comẽ te ſien dz
gheware licht. Dat licht dat hi niet en is
mer den hi ghetuech gheuet. Onſe lĳeue
heer ſeĳde dat iohãnes quam niet etende
noch drinkẽde. Dit is mi ene grote
verſake eñ oec mede v̄maninghe tot ouer
richeit eñ oeck mede ene materie der oet/
moedicheit. Want wĳe iſſer onder ōs dĳe
als hi ſinte iohannes penitẽcie aen ſiet al
ſine penitẽcie die hi doet of ĳe ghedaẽ he/
uet. ic en ſegghe niet groet rekenẽ mer vã
enigee waerdẽ achtẽ of houdẽ dreſ. Wĳe
derſ murmurerẽ in ſinẽ arbeĳde of hi ſeg
ghẽ wolde dat is al genoech dat ic doe. ick
en ſegge niet het is te veel. Wãt wat doot
ſlaghẽ wat kerckẽ ſcendige of and̄ zware
ſundẽ mochte ſinte iohãnes hebbẽ gedaẽ.
daer hi alſulcke zware penitẽcie voer doẽ
ſoude. Laet ons exempel aen hem
nemen eñ ouerichlicke penitẽcie doẽ. laet
ons onderſueckẽ onſe cōſciencie mĳn lĳe
ue eñ zeer ghemĩde brueders in criſto ieſu
onſen ghe ſontmaker. eñ aen ſien hoe veel
quades dat wĳ hebben ghedaen. eñ laet
ons p̄mmers mit enen grotẽ moede bete
ringhe vã ons ſeluẽ eĳſchen. op dat wi ōt
ghaen moghẽ dat ouerſtrenge oerdel des
almachtighẽ godes. Eñ wat ons aen der
rechter ouericheit ontbreket dat ſal v̄uol/
len onſe pure oetmoedighe beliden. God
is ghetrouwe iſt dat wĳ onſe quaethĳeĳt
bekẽnen eñ beliden. Iſt dat wĳ hem onſe
ongheuallicheit clagẽ eñ ōs niet ōtſculdi
ghen. hi ſal ons gaerne vergeuẽ al dat wĳ
miſdaen hebben. Daer nae ſiet oeck mede
aen die ouerighe naerſticheit die deſe hei/
lighe man ſinte iohannes hadde teghens
die ſunden zĳnder euẽ mẽſchen.

Dit is ene rechte end̄ tedelĳcke ordi
nancie datſtu dat altoes aenſieſte dattet
dĳ toe behoert an dĳ ſeluẽ te beghĳnnen.
Wãnt ſoet ſtaet daer gheſcreuẽ. Vã mĳnẽ
verborghenen quade reĳnighe mĳ here.
eñ vã vreemdẽ ſundẽ ſpaer dĳnen knecht.
dat ſegt die propheet indẽ ſouter. Ab occul
tis meis mūda me dñe. et ab alienis par/
ce ſeruo tuo. Ghĳ ſlanghen gheſlachte
ſeĳde ſinte iohãnes wĳe ſalt v wĳſen te ōt
vlien die toecomende toernicheit godes.
Hoe groet meendĳ was die inwendighe
ouericheĳt daer ſulcke voncken p̄mmer
ſulcke barnẽde coelen wt quamẽ Des ghe
lĳck en ſpaerde hĳ niet die pharizeen. En
wil niet ſeggen dat abrahã v vader was.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

God is machtich van deſen ſtenen abra/
hams kinderen te verwecken.

Mer dit mach al cleyn ſchynẽ te we
ſen iſt dat hi hẽ ontſiet die grote eñ mach/
tighe omme haer quaetheden te beriſpen
die mit alder vryheit des geeſtes dẽ conick
om zyinder quaetheit wilijcke beruſpede.
dat een ſeer houaerdich wreet man was .
daer hi oec ſonderlinge omme vter woeſ
tinen was gecomen. Laet hi hem daer vã
beſmeecken of hi veruaert van ſinẽ drey/
gen die gerechticheit daer omme te zwy/
gen . Inden ewangelio ſtaet dat herodes
den heyligen man ſinte iohãnes ontſach
ende dat hi vele om ſinen willen dede . eñ
oec mede dat hi hem gaerne hoerde Noch
tans en ſpaerde hi daer omme niet hi en
ſeyde vrielickẽ tot den conīc aldus. Non
licet te inquid habere vxorem fratris tui
raptam . Ten is dy niet geoerloeft te heb
ben dit wijf dieſtu dynen brueder gheno/
men hebſte. Ende al was hi gheuãghẽ eñ
inden karcker gheleyt. hi en liet daer om
me niet after die waerheit te ſegghen. eñ
hi is oeck ſalichlicke daer voer geſtoruẽ.

Myn lieue ende ſeer geminde brue
ders in criſto iheſu onſen lieuen here. de ſe
mynne ende liefte der waerheit ende der
gherechticheit eñ der doechden moet alto
es brãden in onſen hertẽ. Nyemant en ſal
ſmaken mitten ondoechden. niemant en
ſal alſoe veel alſt in hem is den ſundẽ endẽ
der quaetheit ſteden gheuẽ. Nyemant en
ſal ſegghen als caym ſeyde. Nunquid
cuſtos fratris mei ſum ego. Byn ic een be
waerder myns brueders. Nyemant en li
de dat mit gelijckẽ moede dat die ōdoech
den ende quade ghewoõten inbreken. en
dat die ghoede ghewoõten after werden
gelaten. Want dat is alſoe veel als cōſen/
teren. als een meſche daer toe zwighet eñ
niet en beruſpet alſoe veel als hi mach.
Eñ wy weten dat wel. dat ſi ghelijc pijn ly/
den ſullẽ die quaet doen endẽ die daer haer
cōſent toe gheuẽ. Mer nu vander oetmoe
dicheit eñ oec mede zeer vueriger ynnichz
die ſinte iohãnes tot onſen lieuẽ here had/
de. wat moghen wy daer vã ſegghẽ. Hyer
wtwaſt dat hi hẽ verblide totter toecomſt
ons lieues heren iheſu criſti doe hy noch
was onghebornẽ. Hier vã waſt dat hi myt
groter eerwaerdichedẽ beuede eñ õuaert
was doe onſe lieue heer hem ende van hẽ
woude gedopet weſen. Hyer van ſo waſt
dat hi niet alleen criſtus niet en wolde ge
rekent weſen alſoe als doe veel ludẽ voel
den. mer dat hi hem ſeluẽ rekẽde onwaer
dich te weſen die rym van ſinẽ ſcoene te
ontbindẽ. Hier vã ſoe waſt dat hi als een
vrient des bruedegoms ons liefs herẽ ihe
ſu criſti hem ōblide vã zijnder ſtemmen.
ende dat hi ſeyde dat hi gracie voer gracie
hadde ontfanghẽ. mer dat hi in onſen he
re iheſu criſto was volheit alder graciẽ eñ
oeck mede alder genaden daer wy alle vã
begheren te ontfanghen . O myne ſiele
en ſuldy gode den herẽ niet onderdanich
ende te wille weſen. Ick en mach anders
in gheender manieren gheẽ bernende lan
taerne weſen ten ſi ymmers dat ick wt al
myinder herten ende wt alle myinder ſielẽ
eñ oock ſonderlinghe mede wt alle mynẽ
crachten lief hebbe eñ beminne mynen he
re mynẽ ſcepper mynen god. Want alleẽ
iſt die liefte die ons ſalichlike vuerich ma
ket. wãt ſi coemt. alleẽ vandẽ heiligẽ geeſt
die ons is verbodẽ. wt to doen .

Aldus ſoe hebſtu hier nu ghehoert
hoe dat deſe heylighe man ſinte iohãnes
ghebrant heuet. ende oeck iſt daſtuut wel

ghemercet hebſte indē ſeluē iſt oec bewesen
hoe hi ghelichtet heuet. wāt anders ſoe en
moghelu ſine ouericheyt niet bekēt heb/
bē hadde hi niet ghelichtet. Hi heeft dan
ghelichtet als ick voer gheſegt hebbe mit
ſine ghoede exempelē. mitten vinger. myt
ſine woerdē. mit ſinē exempelē heft hi hem
ſeluē bewesen. mit ſinē vinger heft hi xp̄m
iheſum ghewesen. mit ſinē woerdē heft hi
ōs ons ſeluē bewesen eñ bekēt ghemaket.
Syn vader zacharias ſeyde van ſinte io/
hannes. Et tu puer ꝓpheta altiſſimi voca
beris p̄ibis em̄ āte faciem dm̄ parare vias
eius. Du kint du ſult wordē gheheitē eē pro
pheet des alreouerſtē. wāt du ſult voergaē
voer dat aēſicht des herē omme to bereidē
ſine weghē. eñ om te gheuē wetēheyt dyer
ſalicheyt ſinē volcke. Hi en ſeyde niet om
to gheuē ſalichz. wāt hi en is dat licht nyet
daer ōs allen ſalichz van comet. mer hi ſei
de wetēheyt der ſalicheyt. als dat hi imers
ghetuuch ſoude gheuē vādē licht dat ihūs
criſtus is. Wetēheyt der ſalicheyt ſeyde hi i
ōgeuingē van haerder ſunden. Sal enich
wys man ōſmadē wetenheit der ſalicheit
Mer laet ōs ſetten of ſinte iohannes noch
niet en waer ghecomē eñ ōs oeck mede vā
criſtus ẏmmers niet gheleert en hadde.
waer ſullen wy dā ſalicheyt ſoeckē. Jc heb
be grote ſundē ghedaen die mit gheynen
bloede van calueren of vā bocken en moe
ghen of ghewaſſen worden. Wāt die alder
ouerſte heeft gheē genuechtē inden offere
datmen alles te ſamen verbrādet.

Brueders myn ghebogheuis is ō
reyn gheworden vander heffen deſe ōreẏ/
nicheyt. daer en is gheen ſcheermes alſoe
ſcarp dat deſe onreẏnicheit of ſcrabben can
wāt ſi is al doer eñ doerghetoghē Myn lie
ue eñ ſeer gheminde brueders wil ick ẏm
mers myn ſunden ōghetē ſoe bin ic dwae
ſelicken bedacht eñ gode den heer ſeer on/
dācbaer. eñ bliuen ſi in mẏnre conſciencie
ſoe ſullen ſi mi wroeghē eñ oeck mede be/
ſchamē inder ewicheyt. Wat ſal ic dā doē
Jck ſal ghaen tot deſen eerwaerdighē eñ
heyligen man ſinte iohannes baptiſten
eñ van hem ſoe ſal ick horē een blide ſtem
me. een ſtemme der barmherticheyt. woer
den der gracien. eñ woerden der ōgheuin/
ghe eñ ſonderlinghen oeck mede ẏmmer
des vreden. Want aldus ſegt deſe eerwaer
dighe heylighe man ſinte iohannes, Ecce
agnus dei ecce qui tollit peccata mundi.
Siet dat lam godes ſiet die daer of neemt
die ſunden der werlt. Eñ op een ander ſtat
is hi ſegghēde aldus. Die een bruut heft hi
is ẏmmers een brudeghom.

Aldus myn lieue eñ ſeer gheminde
brueders ſoe botſchapt ons iohannes dat
god tot ons is ghecomen. dat de brudegō
is ghecomen. dat een lam godes is gheco
men. Nu want hi dan god is die daer ghe
comē is ſoe iſt ſeker dat hi ōs ſundē mach
ōgheuē. mer of hi wille des en zyn wi niet
ſeker. Hi wil ſonder twiuel wāt hi is ẏm/
mers een brudeghom. Eñ hi is ẏmmers
ſeer minlick. eñ iohānes is een vrient dies
brudeghoms. want die brudegom pleget
vrienden te hebben. Eñ al wil deſe bruyde
ghom dat ſine bruyt ſchoen eñ glorioes
is eñ ſonder vlecke of rimpe of ſulcs wat.
hi en ſoecket nochtās ſulcken bruyt nyet.
mer ſulc maket hi ſine bruyt eñ hi gheeftet
haer dat ſi alſulck ſi. Hoert wat hi ſeg doer
den ꝓpheet. Men ſegt ōder die ludē Iſt dz
een mās wyf ſlaept bi eē anō mā ſi en ſal
niet weō bidē eerſtē comē ſi en bleue reyne
Eñ du biſte beſmit mit vele liefhebbers co
me nochtās weder to mi eñ ic ſal dy ōtfan

ghē. Sich aen wat hi mach. eñ ſich an wat
hi wille. Mer bi auōturen du biſte ōuaert
voer die ſcarpe purgacie daer hi dinen on
reŷnicheŷt mede wil reŷnighen. ſoe datſtu
vā dier barninghē eñ oec mede vā dŷer ſni
dinghe doot pine ſoudeſt moetē lidē

Nu hoert dat hi ŷmmers eē lam
is eñ hi coemt mit groter ſaftmoedichedē
als mit wolle eñ ŷmmers oeck mede mit
melck. eñ die boſe mēſchē maket hi recht-
ueerdich alleen mit ſinen woerdē. Wat is
daer lichtelicker te doen als comicus ſegt
dan een woert te ſprekē. Soe centurio ſeŷ
de tot ōſen lieuen heer. Spreket allen een
woert eñ mŷn kint ſal geneſen. Waer om
me willen wŷ dan voer aen twiuelen endē
niet mit ghoeden betrouwen ghaen tottē
throen zŷnder godlŷcker gracien. Eñ laet
ons ſinte iohannes dācken eñ louen. ende
ouermits hem ſoe laet ōs ghaen tot xp̄m
want alſoe als iohannes ſeŷde Hŷ moet
waſſchen mer iohannes die moet ōminde
ren. Waer in ſal ſinte iohānes ōminderen
Sonder twiuel hi ſal ōminderē in ſinē ſci
nen eñ niet in ſinen brandē. Hi heuet ſinen
radien tot hem ghetoghē eñ hi heuet hem
ōſamēt. op dat hi niet en waer als die alle
haren gheeſt teſſens voertbringē. Hi moet
waſſchē ſeŷde hi die niet en mach wtghe-
put worden. op dat wŷ alle vā zŷnder vol
heŷt moghē ōtfanghē. mer ic moet ōmin
dert wordē dē die gheeſt in matē is ghege
uen Eñ mi ſtaet alremeeſt te beſorghē dat
ic altoes mach bernē eñ vuerich weſen eñ
dat meer dan te luchtē. Jck ben voer ghe-
ghaen voer die ſonne als die morghēſterre
Als die ſonne opghaet ſoe moet ic immer
onghesien weſen. Jck en hebbe mer eē lut
tel olŷ daer ick mi mede ſuuer ende reŷne
maken mach. Jck wil dat ſelue lieuer hol
den indē vate dā inder lampē

Van thien ſonderlinghen voerde
len ende eren ſinte iohannes baptiſten die
hem ghegheuen eñ ghegūt zŷn vā gode
den almachtighen here. Eñ hoe dat hi ſon
derlinghe die ōdient heuet bouē allē ande
rē kinder der mēſchē.

Sermoen. ij.

Ire liefſte brueders huden ſo lich
tet ōs een ſeer merckelike hoech
tŷt. die ŷmmers ſoe vele glorio
ſer is als haer een heŷligher man in deſer
warelt heuet ghebrocht. Want op deſen
dach is gheboren een blinckende licht dier
heŷlighen. glorie den rechtueerdighē mē-
ſchen. eñ grote bliſchappe der enghelen Eñ
die alremeeſte der menſchen Criſtus ihūs
onſes ghesontmakers neue. des brudegō
mes vrient. een bereŷder der bruŷt. Tis
een menſche eñ hi en heuet gheeŷnen gelŷc
die bŷ of oeck mede ŷmmers ſonderlinge
mitten enghelen is verheuen. eñ mit ſonđ
linghen hoeghē titelen gecroent bouen ī
ghaende alle dat ghehele ghemeŷne men
ſchelŷcke gheſlachte Want onder dē ſonen
der wiuen en is ŷmmers inder waerheŷt
gheen meerder opgheſtaen dan deſe waer
dighe man iohannes baptiſta. Dits voer
waer wel ŷmmers een ſalich menſche die
ſalichlicken overghaet alle die hemelſche
ſcharen eñ mit enen gheringhen loepe vol
ghet onſen verloſſer. eñ van hem gheŷnen
hoecheŷt ghelet en wordet. ſoe mildelŷcke
vander hogher moghentheŷt godes mŷt
menichuoudigher gracien bedouwet.
Die heŷlighe enghelen zŷn oeck mede im
mers ſonderlinghe wonderlŷcke ſeer bŷ
de. ende die ontallicke menichte vā beŷdē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

naturē ōwōderē hem ſeer omme dat dȳe
mēſche alſo inghegaē is in dat groten af-
gront der ewiger grōdeloſer godheȳt. dat
die puerheȳt der engelē haer niets te volle
daer niet vā ōwōderē en cā noch en mach
laet voert comē alle die mānē vā grotē ō
dieſteē oock mede voert bringē daer ſi hē
vā glorierē eñ ōblidē voer die grote eñ hoe
ghe moghētheit des almachtigē eñ ewigē
godes. daer en ſal nȳemāt gheuōdē wordē
die hem ſint iohānes baptiſten ſal duruen
ghelȳckē. Siet nu dan mȳn lieue
eñ ſeer gheminde brueďs in criſto iheſu ō-
ſen lieuē here laet ōs beginnē to vertellen
die glorioſe doechdē daer die ouerſte mo-
ghētheȳt godes ſinē ſonderlinghē vriēt o-
ueruloedelickē mede heeft gheeert. Want
ſo heeft hi geleeft vandē begin zȳns leuēs
al tottē eȳndē toe dat alle zȳn leuē een for-
me is eēs heȳligē leuēs. eñ eē ſpiegel alder
goeder ſedē. Eñ al iſt dat wȳ gheen ſchoen
tierheȳt der woerdē voert en kōnē bringhē
wȳ ſullē nochtās die waerhz ō dinghē wt-
ſprekē als wȳ alrebeſt connē eñ moghē. al
merckēde dat wiſe mānē het behaget dat
ſlecht eñ recht is dan veel ſcoēhz ō woerdē.

Die eerſte ſonderlinghe ere deſes
eerwaerdighes heȳlighē mannes ſinte io
hannes baptiſta is die glorie eñ bliſcappe
dat hi ſoe ghebootſcapt worde. Ten is im
mers niet ſwighēde voerbi ghegaen mȳt
hoe groter eñ hogher bliſchappē eñ glorie
deſes kindes inghāck in deſer warelt wor
de ghebotſcapt. Die engel gabriel
die ſtarcheȳt godes coemt vandē hemelē
ghesent van gode eñ hi ſtaet aen der rechtē
ſiden des altaers daermē god dē here ſacri
ficie dat is offerhande op brande Tē was
ȳmmers gheen ghemeen enghel. mer hȳ
was een vanden alre opperſten princen ō
heȳligher engelen vandē ewighē hemel-
ſchē rȳcke. Eñ hi was ȳmmers ſonderlin
ghe oeck mede die ſelue archangel die cor
telȳcken daer nae der glorioſer heȳligher
maghet marien die alrehogeſte eñ die al-
reſalichſte boetſchap ſoude bringhē. ſo dat
die ſelue archāgel gabriel vercorē was den
lȳeuen eñ ſonderlinghen wtuercoren tid
der ſinte iohannes baptiſta te boetſcappē
die den alreouerſten coninck der glorīē bot
ſcappē ſoude. Die ouerſte prieſter ſtō
de voer den altaer aenghedaē hoechtidelic
ken mittē heȳlighē ghewade der meniger
hande gheeſtelicker cledinge daer vele ſa-
cramenten eñ oeck mede figuren in beteȳ
kēt waren. eñ oeck mede ȳmmers ſonder-
linghe die wtſtortinghe des eerwaerdighē
heȳligē bloedes dat wtgeſtort ſoude wor-
den in ōghiffeniſſen dȳer ſunden. eñ ȳm
mers voer dat arche des ouden teſtamen
tes daer die ſteinen tafelen in waren daer
moȳſes die ewe in ōtfinck. eñ die ghuldē
emmer mitten eerwaerdighē ꝑcioſen eñ
coſtelen hemelſchen manna dats hemel-
ſchen broede. eñ aarons roede die wonder
lȳcke ſeer gebloȳet hadde.

Als hi aldus ſtōt hoechtidelȳcken
ghecleet voer die hoghe moghētheȳt go-
des des machtighē heren van hemelrȳck
omme ſacrificie eñ offerhande te offeren.
die der groter eerwaerdiger hoechtȳt thoe
behoerde die doe was alle dē ioedſchē volc
ke. In welcker hoechtȳt alleen dē outſten
biſſchop geoerloeft was in to ghaē in dat
ſancta ſanctorum. omme den thoerne go
des te ōſachtē. daer grote menicht des vol
kes in de ſonderlinge grote hoechtȳt was
ōgadert van alle dē ioedſchē lande. ſoe co-
met daer die glorioſe archāgel gabriel eñ
ſtaet an die rechter ſide des altaers ende hi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſpreket zacharias thoe eñ hi ſegt. En wille
p̄mmer niet verſaghet weſen zacharias.
wāt di ſal een edel ſoen gheborē wordē. eñ
die bliſcap ſal weſen ſinē olders. edelheȳt
zȳns gheſlachtes. eñ een ſonderlinge ſcoē
exempel alle der ghāſer warelt. een eȳnde
der euwen of des wets. een beginne dȳes
heȳlighē ewangelies. een ōdriuinghe des
dodes. een beghin des ghewarē leuēs. cier
heȳt der mēſchē. eē wōderlickē ouer ſchoen
ſpieghel der doechdē. eñ eē ſtarck prins der
gherechticheȳt. Eñ op dat ic dē woerdē to
wȳt niet en vſtroȳe eñ dē rechtē ſin daer nz
mede en verdonckere die heȳlichz eñ dȳer
volcomēhz des kints machmē vindē indē
heȳlighen ewangelio. Lieue brue
ders mercket hier wel aen die hoecheȳden
des bodes. die waerdicheȳt der ſtedē. ende
die reuerēcie des heȳlighē daghes. eñ daer
wt moechſtu verſtaen mit hoe ouer hoger
glorien eñ bliſchappē die ghebo̅erten dȳes
heȳlighē kindes is gheboetſcapt Ic ſegge
behoudē die reuerēcie eñ die eerwaerdichz
ons lieues beholders. Want dat en is den
keȳſer niet teghēs dat wȳ ſinen lieuē ridō
priſen wāt hi is die heer eñ dits die knecht.
Hi is die ſchepper eñ dits zȳn creatuer. Al-
dus ſoe ſchȳnt ſinte iohannes gheboerte
mit vele meerder waerdichȳt eñ hoechedē
gheboetſchapt te wordē dan ōs lieues he-
ren iheſu criſti. Want criſtus iheſus onſen
ghesontmaker wordet ter auonturen indē
ſlaepcameren zȳnder lieuer moeder ghe-
boetſcapt. ſinte iohannes indē tempel. eñ
oeck mede niet alleen inden tempele. mer
voer dat ſancta ſanctorum in ſonderlinge
hoghe hoechtȳt der ioedſchē volcke

Nu ſiet mȳn lieue eñ ſeer ghemin
de brueders aldus ſoe worde ſinte iohan-
nes gheboerte gheboetſcappet van den ſel
uen enghel die criſtum iheſum boetſcapte
in eender waerdigher ſteden. eñ op een an
der meerder hoechtȳt mit eender opēbaer
licker mirakel Ghedēct dat ȳſaacs geboer
te oeck mede vandē engel worde ghebo̅et
ſcapt eñ ſampſon des ghelȳckes Eñ alſtu
alle die oude heȳlighē ouerdēckeſt ſoe ſalt
ſtu p̄mmers in deſen eñ oeck in menighē
anderen ſaken van vele meerder waerdich
heden vinden deſen ſeluē ſalighē ſinte io-
hannes. Die ander ſonderlinghe
ere van ſinte iohannes is. dat hi in zȳnder
moeder lichaem elizabeth gheheȳlighet
was. Wat of hoe veel dat onſer is die van
die eerſte ouertredinghe gheboren wordē
deſer ellendigher werlt. alſoe treckē wȳ na
ons een lanck reep of baſt der erfſundē. die
alleen wtghenomē die vandē ghebenedi-
den ioncfrouweliken lichaem maria ſon
der enighen mans thoe doen hier in deſer
warelt is ghewōnen. Want hi is ſonderli
ghe veer anders dan wȳ alle zȳn vanden
eerwaerdighē troeſter die heilighen gheeſt
ontfanghē inder reȳnder heȳliger maget
maria. Want het betaemde ſoe dat hi ſon
der ſunde weſen ſoude. de daer om quam
dat hi die ſunden der mēſchē of nemē ſou
de. die in ghelikenis des ſundighen vleȳ-
ſches quam. mer niet inden ſundighē vlei
ſche. Eñ al iſt ſake dat alle mēſchē in ſundē
worden ontfanghē. wȳ en leſen p̄mmers
nochtans van niemāt die in zȳnder moe
der lichaem gheheȳlighet heeft gheweeſt.
dan die propheet iheremias ende oec me-
de p̄mmers deſe heȳlighe iohannes bap-
tiſta Al en is daer gheen twiuel aen te heb
ben die ſonderlinghe pure reȳne maghet
maria en ſi p̄mmers mit ſonderlinge gro
ter ende hogher manieren van gracien eñ
van heȳlicheden gheheȳliget. als een ſon

derlinghe ſanctuarium. eñ dat alreheilich
ſte tempel dat god van hemelrÿcke die ge
benedide almoghende heer eñ oeck mede
ỹmmers die ſoen godes mēſchelÿcke na/
ture in aennemen woude. Mer dat die ꝓ
pheet iheremias in zÿnre moeder licham
worde gheheŷlighet dat is ỹmmers alſte
ſeer veer daer beneden dat wÿ vanden eer
waerdighen heŷlighē man ſint iohannes
baptiſten leſen, want van iheremias leſen
wÿ dat hi in zÿnder moeder lichaem wor
de gheheŷlighet. mer van ſinte iohannes
leſen wÿ dat hi vanden eerwaerdighē heŷ
lighen gheeſt in zÿnder moeder lichaem v̇
uollet is. dat ỹmmers al vele hogher ſcŷ/
net te weſen dan alleen gheheŷlighet toe
worden. want bider gheheŷlighinghe ſoe
meent hi oeck mede reŷnmakinghe. mer
die v̇uollinghe bewiſet volheŷt eñ oec me
de ouerulo edicheŷt.

Die heŷlighe gloriose eerwaerdŷ
ghe apoſtelen ons lieues heren iheſu criſti
die mit haren handen hadden ghehandelt
vanden woerden des leuēs. doen ſi ouer/
mits den iubilacien ons lieues heren den
eerwaerdighē heŷlighen gheeſt haddē ont
fanghē. ſoe en quamen ſi nochtās op den
vÿftichſten dach daer nae nauwelÿcken
niet daer thoe datmen van hem mochten
ſegghē dat ſi alle v̇uollet waren mittē eer
waerdighen troeſter die heŷlighe gheeſt.
Eñ al waſt dat die heilighe gheeſt mit zÿn
milde ghauē doe die hertē der ghelouiger
v̇uollede. ſoe v̇diende ỹmmers dat ſint io
hannes in zÿnre moeder lichaem. eñ noch
ongheboren van gode den ewighen here
te ontfanghen dat die heŷlighe apoſtelſce
hoecheŷt doe ſi langhe tiden ghewachtet
hadden ỹmmers ten laetſten v̇creghē.
Aenmerct hier nu wÿſlickē ic bid/
des dŷ hoe wonderlÿcken die menichuol
dighe gheeſt iheremias heŷlighet in zÿn/
der moeder lichaem ſinte iohannes v̇uolt
ende oec mede ỹmmers ouercoemt ī ma/
ria. Het was wel een wonderlick werc des
heŷlighen gheeſtes mÿn lŷeue eñ ſeer ghe
minde brueders eñ als ick ỹmmers hope
vrienden criſti iheſu. dat hi den propheet ie
remiam alſoe gheheŷlithde alwas hi om
fangen in ſunden als wÿ alle te ſamē zÿn
dat hi nochtās ſonder ſunde was gheborē
Want doe hi noch was in zÿnre moeders
lichaem doe wordt hi van gode den heren
gheheŷliget. eñ daer omme ſoe en mocht
hi niet anders dan heŷlich worden ghebo
ren die van gode gheheŷliget was eer hŷ
worde gheboren

Het was ỹmmer
oeck mede een ſeer wonderlick dinck dat
voer die tÿt nŷe tot ghenen tiden en was
ghehoert dat een menſce die in ſunden ōt
fanghen was. ſonder ſunde wort gheborē
Mer deſe heŷlige man ſinte iohannes die
wort in veel ouerulopender benedixien al
mitten eerwaerdighen heŷligen gheeſt v̇/
uollet eñ hi wort alſoe gheheŷliget van al
len ſunden. eñ ouer geſtort mit graciē des
heŷligen geeſtes. dat hi puŷr eñ reŷn was
van allen ſunden. eñ oeck mede daer thoe
vol vanden eerwaerdigen heiligen gheeſt
Hi is daer ommewaerlicke groet voer go
de den die heŷlighe engel boetſcapte. den
god heŷliget. eñ den die heŷlige gheeſt ver
uollet. eñ den oeck mede al ſine heŷlige eñ
ſaligen leuen priſet. Mer het was een veel
ſprekelicker maniere dat die waerde troeſ
ter die heŷlige gheeſt inder maget quam.
die alle de volheŷt der godlÿcker ghoeder
tirenheŷt ſonder enige mate veruolleden
die hi al gheheel beſitten woude eñ die hŷ
ỹmmers wtuercoren hadde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Aldus gheloueẽ wy volcomelickẽ
dat ſi niet alleen ouermits den heyligen
gheeſt ghereynicht en was vã allen ſundẽ
eñ vuollet was mitten heiligẽ gheeſt mer
dat ſi oeck mede ontfinck vanden heylighẽ
gheeſt. Want alſoe ſtaet daer gheſcreuẽ vã
haer. dat in haer ontfanghẽ is dats vãdẽ
heylighẽ gheeſt. Hier omme ſoe belidet de
heylighe kercke ſonderlinghe dat die ſoen
godes vã eender maghet ymmers is ghe
boren eñ dat hi vanden heylighẽ gheeſt is
õtfanghẽ. eñ oeck mede dat mit enen on/
verſceydelichen naem beteykẽt wort die õ
verſceydelike verſameninghe der almach
tigher godheyt eñ der mẽſcheyt. Aldꝰ mo
gheſtu ſien mit hoe grote ofſceydene voer
delen die ouer ſchoene bouẽ allen kinderẽ
der mẽſchẽ of gheſceydẽ is in zynre ontfãc
keniſſen. wãt ſi zyn alle in ſundẽ eñ vã ſun
dẽ õtfanghẽ. mer hi is indẽ heyligẽ gheeſt
eñ vãden heylighẽ gheeſt ontfanghẽ. Soe
als daer gheſcreuẽ ſtaet inden credo Qui
cõceptus eſt de ſpũ ſancto natus ex maria
v̉gine. Dat bedudet eñ is te v̉ſtaen aldus.
Die daer ontfanghen is vanden heylighẽ
gheeſt eñ gheboren vãder reynder maget
maria. Dit ſi daer nu gheſegt my
ne lieue eñ ſeer gheminde brueders vã ſint
iohannes ontfanckeniſſe. mer is daer yet
gheſegt dat cõtrarie is der heyliger ſcriftẽ
dat willen wy dattet ſonder enigerhande
ontſculdinghe ofte beſcerminghe ondõ die
voeten ſal wordẽ ghetreden.

Siet brueders eñ vriendẽ criſti wat
nu die dorde ere is Die dorde ere vã ſint io
hannes is dat wonderlike õgehoerde vor
del dat hi hem in zynder moeder lichaem
v̉hueechde. ſoe als elizabeth ſeluen tughet
Exultauit infans in vtero meo. Dat iõge
ongheboren kindeken heeft hem v̉blyt in
minẽ lichaem. Vanden beghinne der wa
relt en is dat nye ghehoert datter ye men
ſche gheboren wert die hem in zynre moe
der lichaem v̉blide als wy vã ſint iã leſen.
Dits een wõderlic mirakel dat een kint dz
naeuwelickẽ õtfanghẽ en is eñ eert beghĩt
te leuẽ in zynder moeder lichaem hem ver
vroechde in groter bliſchappen eñ bewees
oetmoedighẽ gheeſtelickẽ dieñſt ſinen ſcep/
per die daer oeck mede in zynder moeder
lichaem teghẽwoerdich was. Soe dat ely
zabeth haer v̉wonderde eñ ſprack doer wt
gheuen des heylighẽ gheeſtes tot marien
aldus. Vnde michi hoc ꝙ mater domini
mei veniat ad me Waen coemt dat mi of
waer mede ſoude ick dat ymmermeer v̉/
dienen moghẽ dat die lyeue moeder my/
nes ghebenediden heren aldus comende
is tot my. Salich is die ſiele die inden we
ghen der ſunden niet en heuet geſtaẽ. mer
doer enen heymelickẽ weghe comende vã
gode heuet ontfanghẽ die ſueticheyt deſer
ongheoerder bliſchap. Salich is elizabet
daer die ghebenedide moeder godes thoe
coemt

Weet nu dat die heylige ma
ghet maria clymmet op haeſtelic int ghe
berchte omme te gruetẽ elizabeth. draghẽ
de in haren reynẽ iõcvrouwelicken lichaẽ
den ghebenedidẽ ſoen godes iheſum. Ely
zabeth coemter blidelickẽ te ghemoete om
dat ſi was v̉loſt vanden v̉wite haerder õ/
vruchtbaerheyt. draghẽde enen ghoedẽ vri
ent des brudeghoms eñ enẽ voerbode xp̃i
Sy nemen malcander inden armẽ al cuſ/
ſende. eñ die twee ſalighe buickẽ quamẽ
by een ſoe dat die coninck eñ die wtuercorẽ
ridder niet veer van een v̉ſceyden en warẽ
Wat wõder was dat of iohãnes hem ver/
vroude doe hem de hoghe mogheñheit go
des ſoe nae by was. die hem ſoe ſuetlyckẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

toe gheeſte. hoe mochte dat kint onbeuoe lÿc weſen daer die alre eerwaerdichſte co/ ninck der hemelē teghēwoerdich was. eñ die moeder godes die droech dÿe ſunden der werlt. Deſe verghaderinghe en was niet alleē op eender tÿt eñ daer mede ghedaē. mer die ewāgeliſt ſegt dat maria bleef bÿ elizabeth drÿe maenden lanc. In deſer tÿt dat die heilighe moed̃ godes bÿ haerder nichtē was ſo haddē ſi menige ſamē ſprekinghe mit malcander. end̃ die oetmoedighe dienſtaftighe der heÿligher maghet. eñ oec dat biweſen der ouer god heit en ghaf den kinde iohānes gheē cleÿ ne ſalicheit eñ benedixie. Ende dat is wel te vermoeden dat maria vā haerder nich ten niet en ſcheÿde eer dat heÿlighe kÿnt was gheborē. eñ dat ſuetelÿckē in horē ge/ benedidē ioncvrouwelÿckē ſchoet ōwermde ende bekerde. eñ die ene wand vten weghe was ſoe quam dat heilighe kint ſo vele te naerder der teghenwoerdicheit ſines ſcheppers. Ende na den woerden des heÿlighen ewāgelies ſoe is dit ÿmmers wel te vermoeden. Want elizabeth die hadde haer kÿnt ſes maendē lanck ghedraghen doe die enghel gabriel tot marien quam. die mit ſinē nÿeuwē gruete der iōvrouwē botſchapte ōnÿeuwige der werlt.

Daer nae ſtont maria op eñ ghinc haeſtelÿckē tot elizabeth. eñ ghewaerdichde haer drÿe maendē lanck haerder nich/ ten te dÿenen hent tot dat naerder neghē/ der maent die tÿt ghenakede dat die heilighe patriarcha gheboren ſoude worden. Daer hebben ſommighe menſchen ghe/ weeſt die de boeckē dÿer ÿnnigher mēſchē mit meerder naerſticheit in gheſien hebbē die ſegghē dattet alſoe in enen viſioen ghe opēbaert was. dat maria die moeder go/des dat kÿnt iohānes aldereerſt ontfinc doet op der werlt quam. ende dat ſi mÿt alder ſorchuoldicheit bedieuſtich was ind̃ gheboerten des heilighē kindes. Hoe dattet hier om was daer en is gheen twÿffel an. ten ghaf den kinde ghene cleÿne gra/ cie eñ benedixie. dat die ghebenedide moeder godes ſoe langhe was bi ſinē moed̃

Die vierde ere is die blÿſcap in zÿn/ der gheboertē. Scame di lucifer die ſo vro op ghingheſte. eñ als du ſietſte datſtu mit alle dine vliticheit niet en conſte vorderen ſoe verſtant wel datſtu ten laetſten als eē ſot voghel ghelaten ſultſte worden Want du hebſtet daer toe ghebrocht dat al dat ghehele mēſchelÿcke gheſlacte in ſunden wort ontfanghen. eñ oeck mede in droef/ heit wort gheborē. Mer ſich nu aē dit kint is in zÿnder moeder lichaem gheheÿliget ende het wort in blÿſcappē gheborē. ende oeck het geuet in zÿnder gheboerten blÿſ ſchappe alle die werlt. eñ die wapene daerſtu mede meenſte te verwinen daer wort dit heilighe kint iohānes mede ghecroent Nem dÿne wapen eñ dÿne ſcilt ende doe mit al dÿnder macht dÿnre boeſcheit dÿ/ ne beſte. du en mogheſte deſen kÿnde niet hinderen. die d9 dē ouerſten te hulp heeft Seer biſtu bedroghen ende ſeer beſpottet Weetſtu niet dattet een ſtarc ſtrÿder nÿet alleē van zÿnder waſſender ioncheit mer oeck mede vā zÿnder moeder lichaem hu den te daghe wort gheboren. En weetſtu niet dat vander tÿt deſes kindes dat rÿck d̃hemelen ghewelt lidet ende die hem ghe cōnen doen die grÿpēt. Hebſtu vergheten dat deſe vā god wert geſent om hē te bereidē volcomē volc Sich aen die gheleghēt/ heit der dinghē. ende du ſultſte vinden dz dit kīt vander tÿt zÿnder ontfangeniſſen

craftelijckẽ dijnder boeſcheit wederſtaet. Du bedreueſte dat capm die ſinẽ brueder dootſloech in ſundẽ beſmit worde ghebo-ren. eñ beſtoꝛt mitter erfſundẽ alſo quam in deſer werlt. ſo ſeer dz de werlt wel moch te gruelen voer alſulcke gheboerte. eñ de-ſer is gheuolghet alle die gheboertẽ der mẽſchen. die al te ſamen in droefhedẽ ghebo-ren wordẽ. daer iohãnes gheboerte vã wt ghenomẽ is. daer alle de werlt blijſcap eñ ouerclare hoechtijt vã begaet. daermẽ oec mede indẽ hemel vã weet te ſegghẽ

Wat meendi ſal dit kint weſen. Hij ſal weſen een vrient des brudeghoms end̃ du boſe gheeſt hi ſal weſen dijne viant die machtigher is dan alle dijnder macht.

Het is nu hier te mercken mijt hoe grote waerdicheit die hoechtijt van deſer gheboertẽ blincket in der heiligher karckẽ ende hoe grote ſonderlinghe gracie ſi on-der alle kerſtene menſchen heuet verdient Gheens menſchen gheboerte en heuet de karcke aen ghenomẽ te vierẽ ende groten hoechtijt daer vã te houdẽ. dan alleen ons lieues heren iheſu criſti die beijde god end̃ menſche is eñ des heilighẽ man ſinte iohã nes. Want ſi bekent dat wel dat vele beter is die dach des ſteruẽs dan die dach der ge boerten ende dat nae dijer gheboerten al droefheit volghet.

Hier omme houdet die heilige kerc ke hoechtijt vandẽ heilighẽ martelarẽ op den dach dat ſi wt deſer tijt ſceijdẽ end̃ dat hiet ſi een dach haerder gheboerten. want hem nae dẽ tijtlickẽ dode ene ſalighe ewi-ghe gheboerte is gecomẽ Want doe begõ nen ſi ouermits dẽ dode gheborẽ te werdẽ doe ſi om die mijnne end̃ liefte criſti iheſu eñ des ewighẽ leuens dit tijtlicke leuẽ ver ſmaden. Mer die heilighe prophete ſinte iohãnes ontfanget die bruut criſti die hei lighe karcke. ſoe veel te ſekerlicker indẽ ge tale der hoechtide want ſi die glorie deſer hoechtijt inden heilighẽ ewãgelio ſtaet ge ſcreuen.

Die vijfſte ere deſes heiligẽ mans is die ſonderlinghe gracie zijnd̃ be keringhẽ eñ zijns heilighẽ leuẽs. In ſinen tederẽ iongẽ dagẽ is dit heilige kint ouer mits belidinghe des heiligẽ geeſtes inder woeſtinen ghecomẽ Want die tederheit zijn der iõcheit en mochte hẽ niet hinderẽ den die godlijcke moghẽtheit ſtarckede. Wãt die heilighe gheeſt en ſiet niet aen of man of wijf. of ſtarck of cranck. of out of ionck mer wen hi wil of wãneer hi wil. of hoe hi wil vͤuollet hij die hi vͤkijeſt. Johãnes laet die werlt eñ vliet vandẽ mẽſchen. hi en be-kent niet zijn lantſcap. hi en achtet nz zijn ouders. mer alleen gheeft hi hẽ daer thoe voer oghẽ te hebbẽ die goetheit godes Dit is wel ene wõderlijcke bekeringhe dat die menſche die noch naeuwelijckẽ inder wa relt en beghan te comẽ. die werlt ſo can la ten eñ daer toe alle die glorie eñ blijſcappẽ deſer werlt. eñ oeck mede alle die welluſtẽ deſer werlt eñ ic ſegghe niet deſe dinghen alte verghetẽ. mer ic ſegghe ſe niet en willẽ te weten eñ eẽ ewich gheſelſcap eñ omme ganck te hebbẽ mit gode Die hoghe berge eñ die doncker boſſche end̃ diepe dalen. dit waren die huijſen daer dit heijlighe kijnt in plach te ruſten. Nijemãt en brenge mij hier voert den heilighen propheet iheremi as die noch ionck was doe hij beghan te propheteren. Want al was hi van gode gheheilighet ende vercoren in eẽ propheet Want van ſinte iohannes ſtaet gheſcreuẽ aldus dat hij meerder was dan een pro-phete. Ende al waſt dat iheremias voer ſeijde toecomẽde dinghẽ hi en vloet noch-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

nochtans niet vã der ghemeẽſcap der mẽ
ſchen als die heilighe man ſinte iohãnes
dede. Want hi en aendochte niet zÿns ge
ſlachtes edelheit. noch die tederheit zÿnder
naturen. mer hi aenſach alleen die ghoet
heit godes. ende die ghenuechte eens pu-
ren heilighen leuens ende hi is ghewordẽ
ene forme des goedẽ geeſtelÿcken leuẽs. eñ
opſet der ghoeder monickẽ. eñ beghin der
heremiten oft anders ghehieten eenſete-
len. ende oeck mede ene leringe alre gheeſ
telicheydẽ. Mÿn lieue ende ſeer ghe-
minde brueders in criſto ieſu. dit ſi geſegt
van zÿnder bekeringhen. Mer dye volhei
de zÿns heilighen leuens en is mit gheen
der tonghen wt te ſpreken doch ſoe mogẽ
wÿ horen wat dat heilighe ewãghelium
daer vã tughet. Johãnes ſegt hi die had
de een cleet dat vã cameels haer was ghe
maket eñ oock mede van enẽ ſchaeps vel
le hadde hi een gordel. Sÿn ſpÿſe waren
ſprẽkelkẽs eñ hoenich Ecce q mollibꝰ veſti
untur in domibus regũ ſunt. Siet die ſaf
te clederen dragẽ die wonẽ inder coningẽ
houẽ. Dat harde cleet dat vã dẽ alre ſcarp
ſtẽ borſtelẽ des cameels te ſamẽ gewrocht
was. dat caſtiede mit zÿnder groter ſcarp
heit dat onnoſele lichaem des eerwaerdi
ghen heilighen patriarchen ſinte iohãnes
eñ dat ionghe teder vleyſch wort ghoet
tÿt in groten dwãghe ghetemmet. eñ dye
ionghe ioghet die mittẽ heilighen gheeſt
was vuolt die moeſten nochtans lyden
ene ſeer langhe marteli. Mer wat was ſi-
ne ſpiſe. men en ſuecket hem gene patrÿs
hoenderkens. noch men lopet niet wÿde
eñ ſide omme lecker ſpÿſen te ſueckẽ daer
die grote patriarcha meẽ ghesadet moch
te wordẽ. mer ſine ſpÿſe was wilt honich
eñ ſprẽkelkens. Aldus leefde deſe al
derheilichſte man mÿn lieue eñ ſeer gemi
de brueders vã den douwe des hemels. eñ
oeck mede vã den ſnodẽ vogelkens. want
ſine grote ſtrengicheit en woude niet dat
ghecoect was toe laten. Ende als hi lãge
tÿt hadde gheuaſt eñ hem die buuc zeer le-
dich was. ſoe en worden hem nochtãs ge
ne menigherhande gherechten bereydet.
ymmer daer en quam niet in ſinẽ mont
daer die ghulſicheit toe mochte ghetoghẽ
werdẽ ofte daer die buuck ghenoech aen
mochte hebbẽ of daer die mage genuech
te vã voelen mochte. Helias die heylighe
propheet die at vleyſch ende wat daer be-
reyt was. ende hi danckede gode dẽ heren
daer of. Voert ſoe en leſen wi van nyemãt
vã al den oudẽ heilighen die hem alſulcke
ſtrengicheit hebbẽ aen genomen. Scarpe
verworpene cledinghe. ſnoede ſpÿſe ende
dyer luttich. eñ eẽ pynnich hert tot gode de
ſe maken euẽ heilighẽ patriarchen

Die ſeſte eer is nyeuwicheit zÿnder
prekinghe. Ic begeer dat ghÿ hier vlitelic
ke toe mercket mÿn lieue eñ ſeer ghemin
de brueders. want die ſonderlinghe mate
rie eyſchet wel ghoede aendochte. Na dier
tÿt dat adam indẽ paradiſe gheſundiget
hadde. eñ nae dz al die werlt inder diluuiẽ
verdroncken was. ſoe hebbender wel veel
ghoeder menſchẽ geweeſt. die ſommighe
alſoe groet vã doechdẽ hebbẽ geweeſt dat
god hem gewaerdichde mit hẽ te ſpreken
van aenſichte tot aenſichte. Enoch waert
vã gode ouer geuoert inden paradiſe Na
was vã gode vercore. abraham wert ghe
ropen. yſaac was van gode gheminet. ia
cob ſach gode van aenſicht tot aenſicht. io
ſeph wert ghehietẽ een behouder der werlt
Eñ tot alle deſen en werdet nochtans niet
een woert opẽlÿcke gheruert vã der ſaliger

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

woninghen des hemelſchē rÿckes. Moÿ/
ſes werdet van gode een leÿdſman geſet
dÿes volckes vā ÿſrahel. hi wert gheheten
pharaos god endē menighe wonderlÿcke
dinghē wercket god doer hem indē lande
van egÿptē. eñ ōuaerlÿcke dinghē in dat
roede meer. Hi clÿmmet op inden berghe
daer god was eñ hi ontfanghet van gode
grote macht in ſinen gheboden. hi ſpreket
mit god als die god als die een vriēt mit/
ten anderen. ten is moÿſes niet voer ghe
huedet noch verborghē dz god die almach
tighe heer doet int verburghē. eñ de glorio
ſen naem godes die alle den voervaders
onbekent was die wert hem gheopēbaert
mer onder alle deſe en hoertmen te mael
ghene ghehogeniſſe des hemelſchē rÿckes
Aaron die ſtaet voer gode dē here draghē/
de die wonderlÿcke roede· eñ hi was geſal
uet ende gheheilighet mitten godlÿcken
ſacramentē. Joſue die comet nae. eē recht
ter ende een leÿtſman des volckes. endē hē
volghē al die rechterē van iſrahel. eñ niets
niets en hoertmē daer van die glorie dies
ewighen leuens. Die heer vand dauid een
man na ſinē herten. ende oeck mede ſalo/
mon ſinen zoen veruollede hi mit groter
wÿſheden. eñ voert mede ſoe veruollede
die gracie des heilighen gheeſtes alle dÿe
ſcarē der heiligher propheten. eñ alle te ſa/
men of gheē van hem allen en ſegghen ſi
openbaerlÿcke nerghent van die glorie of
blÿſcappen des hemelſchen rÿckes. Helias
ſluut mit ſinen ghebede den hemel dattet
niet en reghēde drie iarē lanc eñ ſes maen
dē. Helias ōweckede enē dodē doe hi ſelue
doot was. Ende noch onder allē deſen en
luchtet niet eē vonckē vāder ewigher he/
melſcher claerheit. Wat wil ic meer ſeggē
mÿn lieue eñ ſeer gemīde brueders in xpō
iheſū onſen here. ſiet ouer al die ſcaren der
lieuer vriendē gods die van dē begine der
werlt hier hebbē geweeſt hent tot ſinte io/
hānes tÿdē toe. eñ vā hē alleen en ſuldÿ nz
vidē noch eē woerdekē horē vā dier groter
ſueticheit des hemelſchē rÿckes. Mer coēt
nu tot ſinte iohānes en hoert vā hē ene blÿ
de ſtēme eñ ene nÿeuwe redē. eē ſtēme der
volheit eñ oer mede eē ſtēme der barmher
ticheit. eē ſtemme der glorië eñ der godlÿc
ker gracië. die god ſo lange ōborghē had/
de. eñ die engelen ſoe langhe gezwegē had
den. die patriarchē onbekēt was. eñ dē die
prophetē niet en wiſten. Hi ſeÿde aldus.
Penitenciā agite appropiquabit eñ reg/
num celorū Doet penitēci eñ dat rÿck der
hemelē ſal nakē. Dat woert dat ons ſegt
vā penitenci te doē dat is ſuer. eñ glorioes
dat woert dat ons ſegget vandē hemelſcē
rÿcke is een blÿde woert te horē dat mÿt
groter waerdichedē is aen te biddē. dat hē
beſte betamde voert te brēghē de dat eerſte
fundamēt des nÿeuwē teſtamētes legghē
ſoude. Mÿn lieue eñ ſeer ghemīde brue
ders dit is die ſtemme daer die alremeerſte
ſcouwer der hemelſcher viſioen van ſegt.
Die eerſte ſtēme ſegt hi die ick hoerde was
als der gheender die op die herpe ſpeelden
Vā adams tÿdē tot iohānes toe was ōſe
orgele ōwādelt in ſcrepelÿckē geludē Wāt
menichuoldicheit der ſunden daer die pe
nitencie gheen ſtede en heeft is eē dubbelt
quaet ende een dubbelde materie omme
te beſcreÿden. Slaetſtu ÿemant doot. dÿe
euwe of dÿe wet ghebÿet datmen dÿ we/
der doot ſal ſlaen· Verghaderſt du hout
opten ſabbeth du werdes gheboden te ſter
uē wāt du nz en holdeſt die gebodē Eñ dē
ꝓpperlike toe behoert te ōtfermē eñ te ſpa
rē die en weet anders niet dā te ſlaen. Wāt

die heer hadde hē ghegheuē gheboden die
niet ghoet en waren. ende oeck mede oerke
ninghe daer ſi dat ewighe leuē niet mede
en mochte verkrighen. Dit iſt dat die recht
uaerdighe man hem verwōdert daer hŷ
ſegt. O here waer zŷn dŷne barmherticheden. Ende doe iohānes was gheborē doe
beghan hi te doene dē ghewondē die ſali-
ghe medicine. dē ſundē penitēcie eñ berou
eñ dē boeſcheidē v̄ghiffeniſſe.

Mŷn lieue eñ zeer gheminde brue-
ders in criſto iheſu onſen lieuē here. dit is
die eerſte ſtemme die de ſtēme des ropers
inder woeſtinē wt rŷep Ende die ſtemme
der tortel duuē is ghehoert in onſer eerdē.
Soe als daer gheſcreuen ſtaet Et vox tur
turis audita eſt in terra noſtra. Ende dŷe
ſtemme des tortel duuen is gehoert in on
ſer aerdē. Van dŷer tŷt heuet god dŷe here
in onſen mondē ghegeuē enen nŷeuwen
ſanc een ſuet ſanc onſen gode. eñ wŷ danc
ken gode eñ ſinghē hem ſanghe des loues
eñ barmherticheit bouē ghaet dat oerdel.
eñ god ſpaert die ſunders. eñ ghoedertierē-
heit die regneert dat is ſi heuet regiment.
eñ gherechticheit lŷt daer mede. ende dŷe
ghoedertierene barmhertighe heer ſuecket
verſaken te verbarmen eñ niet te ſlaen.
Sŷ ſpelen in haren harpē de der wtuloŷē
der welluſten wederſtaen mit benaeuwin
ghe der penitēcien. ende die vāder diepheit
der ſundē hem pŷnē te ontreŷdē. Als pha
rao die conīc is v̄dronckē ſo ſinghē ſi indē
wege dz groet is die glorie des herē godes

Die ſeuēde eer is die grote ſonder-
linghe waerheit zŷnder dopen. Hier ſoe
machmē merckē zeer grote oetmoedichz.
dat woert is vleŷſch geworden eñ als hŷ
comet tot ſinen volcomē waſdom ſo laet
hi al die ander menſchē weſen ende coemt
tot ſinte iohānes. Die almachtich veruaer
lick god is den kinderen der menſchē. eñ
alle dinck draghet inden woerden zŷnder
crachtē. eñ maket ſuueringhe der ſunden
die coemt van galilea omme ghedoept te
werden van ſinte iohānes. Sinte iohānes
verwōdert hem eñ hi werdet zeer veruaert
eñ hi ſprac tot onſen here Jck ſal vā dŷ ge
doept werdē eñ du coemſte tot mŷ. Ende
onſe lieue heer ſeŷde. Laet dŷ op deſe tŷt
ghenoghē want aldus betamet alle ghe
rechticheit te veruollen. Johannes die liet
hem ſeggen eñ hi ſcorte hem op omme te
dopen dē coninck der enghelen. Die conīc
der glorien maecte hem naecket. die claer
heit des ewighē lichtes ende oeck mede de
figure des godlŷcken weſens. Johannes
taſte daer aen dat vleŷſch dat vāder heŷli
gher ōbeulecter reŷnder ioncvrouwē was
gheborē. eñ dat van der alderpuerſter ma-
terien was gheſchapen dat beghiet hi mz
ſinen heilighen handen.

Die enghelen godes dŷe quamen
daer thoe. ende ſien aen mit grotē verwō-
derē die oetmoedicheŷt haers ſceppers. eñ
een ſterfelic mēſche hādelt daer dē almach
tighē godes zoen. die hemel wort ōuaert
eñ die aerde verwōdert haer. die iordaen
is blide. eñ alle die hemeſche burgeren en
conē hem niet te vollen verwonderē dat
die heer der herē vā een ſterffelickē mēſche
wert gedopet Wat is dit iohānes dē cheru
bŷn eñ ſeraphī naeuwe en duruē vā veers
aenſien hoe durfdi dē naket an taſtē

Brueders dit is hŷ dē alle die chorē
der enghelē ſonder ophoudē ſinghē Sanc
tus ſanctus ſanctus dominꝰ deus ſaba-
oth. die alleē woent in enē ontoeganckeli
ken lichte eñ een heer alre creaturē. god ā
cōſtē. vader der barmherticheit. en billu nz

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

veruaert. Eñ dȳ is ghegeuē dat allē ande
rē mēſchē is gheweȳghert. dē te dopē daer
wȳ alle te ſamē van ghedopet wordē. in/
dē gheeſte eñ oeck mede indē vuere. eñ die
ioncvrouwe die der ioncvrouwen zoen is
mit uwen ioncvrouwelȳckē handē te do/
pen Te mael ſeer verwondere ick mi des
dopers. eñ tot den ghenē die daer wort ge
dopet de gheware god is eñ mēſche hebbe
ick grote reuerēcie eñ waerdicheit.

Mi e verwōdert des grotē meȳſters
die hem alſo ommate zeer vernedert. endē
ick beue voer ſine ouer grote waerdicheȳt
eñ ick ſie dat een menſche ghewelt doet dē
hemelen Mer aenmerct dat in deſer dope
die oude euwe eē eȳnde nemet. eñ alle die
prophecien eñ ſacrificien eñ offerhādē der
euwē werdē al verworpen ende voer niet
gheachtet. Mer die nȳeuwe gheboerte eñ
die nȳeuwe reȳnmakinghe dȳe ewelicke
duren ſal werdet in deſer dopen ons herē
beghonnē. Ende al die menigherhande
figuren der ouder euwē werdē al te ſamē
beſloten in eender dopen. Want indē waſ
ſchen des waters eñ aenropen des heiligē
gheeſtes ſoe werden begrauen dȳe grote
bloedighe menichte der calueren ende der
bockē eñ oeck mede der ſcapen. Soe dat
wȳ alle die offerhande der beeſten dē beeſ
telȳcken ioden laten. aenmerckēde dat die
prophete dauid inden pſalm ſegt to ōſen
here. Die offerhande diemen al verbrādet
ende offert voer die ſunden die en woude
tu niet. Die achſte eer is de opēbaer
ringhe der heiligher drieuoldicheit. Vā dat
die werlt eerſt wort ghamaket al toe dȳer
tȳt toe en openbaerde haer nȳe die waer/
de heilighe drieuoldicheit godes dē ſterfe
lȳckē menſchen. mer die ewighe godlȳke
claerheit was al in donckerē figurē ende
worden bedecket. Wāt doe god dē eerſten
mēſche ſceppē wolde omme die ſonderlin
ghe gracie des godlȳckē werckes te bewȳ
ſen ſoe ſprack die ſcepper. Faciamus ho/
minē in ſimilitudinē noſtrā. laet ōs den
menſche makē nae onſen beelde ende nae
onſen ghelikeniſſen.

Dit is eē ſondlinge waerdich voer/
del mȳn lieue brueders dat ghenen ande
ren creaturē is ghegeuen. die hoghe crea/
tuer der enghelen die wert ghe ſcapen van
gode elc op ſȳne gheordineert. mer die al/
machtighe ewighe moghētheit godes en
doeter gene woerdē toe Mer als dat comt
dat hi den mēſche als een ſondlinghe edel
creatuer bereȳt te ſcheppē ſoe dat haer dȳe
heilighe drieuoldicheit al te ſamē daer toe
endē die godlȳcke wȳſcheit nemet raet. op
dat die waerheit der creaturē wt der hoger
glorien des ſceppers bekent mach werdē.
doch ſoe en werdē daer ghee opēbare ondē
ſceȳde der namē beweſen. eñ daer omme
ſoe willen ſommighe ſeggē dat god daer
ſpreect tot ſinē enghelē. Of is dat niet ghe
noch ſoe machmē ſegghē. dat al werden
in de woerdē perſonē beteȳkent om dat ſi
niet een ȳghelȳcken bȳ ſonderlinghe ōder
ſceȳdē en werden. ſoe en mach mē daer uz
claerlicke die heilighe drieuoldicheit vā Aē
Abraham di e ſach daer oeck drie mer enē
aenbede hi mer daer ſpreect die reuerencie
der heiligher ſcriftē nu van enē. nu vā drie
nu hiet hi een heer ende ſegt die ſcrift van
drȳen mānen. Die ioden brenghen hȳer
veel beruſpelȳcke parabolen bi ende ſi ſeg
ghen dat daer drȳe enghelen van den he/
re waren gheſent daer die een ȳſaacs ghe
boerte kundigen ſoude. ende oec mede de
ander twee zodoma eñ gomorra eñ die ā
der ſundighe ſtedē ōdoruē ſoudē. Eñ dat a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

braham dē daer hi mede ſprac eñ heer hiet ouermits dē heÿlighē gheeſt bekēde vā gode gheſand te ſine. omme ÿſaacs geboerte botſcappē. eñ hi aenbad hem daer ōme oetmoedelic als barſabee dauid dede. Eñ datter mer twee en waren de tot loth quamē doe die ſundighe ſtedē ṽderfdē. want een vā drien die ÿſaacs gheboerte ghebotſcapt hadē die was weder omme ten hemmel gheuaren. Aldus mÿn lieue eñ ſeer gheminde brueders ſeggē die meer begherē ioden te weſen eñ den iodē nae to volghē dan den heÿlighen kerſten ghelo/ue. Eñ op dat wÿt mit corten woerden beſluÿten alle die oude gheſelſchap der patriarchen eñ der ꝓpheten en ſegghen noch in haren woerdē noch in haren werckē nÿet datmen openbaerlicken mach ṽſtaen vā/den vader eñ oeck mede ÿmmers ſonder/linghe vanden ſoen eñ vandē heiligē gheeſte. Soe als die drie enghelen to abraham quamē mer de een ſprack allē eñ liet zara ropē eñ kūdichde ÿſaacs gheboerte. Coem daer omme eñ ſich zacharias ſoen die den ghenē mit ſinē handē doeptē die beÿde is god eñ mēſch eñ ſich dz daer dē hemel worde gheopēt. eñ dat daer ÿmmers ſonderli/ghe die eerwaerdighe troeſter die heÿlige gheeſt in ghelÿckeniſſe eender duuen ne/der quam op onſen lieuen heer iheſum criſtum onſen gheſontmaker Eñ dat de godlÿcke ſtemme des hemelſcen vaders daer worde ghehoert ſegghende aldus. Hic eſt filius meus dilectus in quo bene complacui ipm̄ audite. Dits mÿn gheminde ſoē daer mi ſeer wel thoe behaghet hoert hem Siet ghÿ nu wel dat totter nÿeuheÿt der alrehoechſter namen die hemelen wordē gheopent. die vader worde daer ghehoert inder ſtemmen. die ſoen worde daer gedopet inder iordanen. die heÿlighe gheeſt die wort daer beweſen in ghelikenis der duuē Eñ iohānes is daer als een tughe der eer/waerdigher drÿeuoldicheÿt. eñ den glorioſen baptiſtē wordē beweſen des ōghedeÿlden weſens die opēbare namen. eñ die eerwaerdighe naem der heÿliger drÿeuoldi/cheÿt die den voergheledē werldē bedeckt eñ onbekent was. die wort nu opēlickē getoent ſonder enighe ſcheme. Heer wie is deſe man dē du di ſo opēbaerlic thoeſte

Die neghēde eer is dat ghetuÿch der waerheÿt. Hoer wat getuÿch de waerheÿt van hem gheuet. Doe ſinte iohānes i zÿnder gheuāgheniſſen hoerde vāden werken ōs lieues herē iheſu criſti. doe ſende hÿ ſine diſcipulen tot onſen here iheſum ōme te vraghē wie hi waer. eñ hem worde ghe/antwoert aldus. Die blinde ſien. die doue horen. eñ voert als indē ewangelio ſtaet. Eñ doe iohannes diſcipulen gheghaē waren op dattet niet ſchinē en ſoude dat hi hē ſeluen ſief ſegghē woude. doe beghā onſe lieue heer ons ṽloſſer te ſegghē tottē volck van iohānes. Wat ſidi wtgheghaen om/me te ſien inder woeſtinen een rÿet dat vā den winde ghins eñ weder ghewaÿt werdet. O ghoede wōderlic ghetuÿch ons ṽ/loſſers ons lieuen ghebenediden heren iheſu criſti. Wÿe is daer ÿe gheweeſt ofte tot enigher tÿt in deſer warelt ghecomen die de warelt doch in ſommighen niets ghe/ſmaket eñ oeck mede bekent en heuet. Wÿe is daer ſoe vaſt dat hem die ſuetelÿcken waeÿende winden der tÿtlicker voer/ſpoet. ofte die noerdene ſtormen der weeꝰ/ſpoet niet vanden ſtate der gherechticheÿt gheneÿghet en heuet.

Brueders ten laetſten ſoe beſluÿt ons lieue heer ſine woerdē mit eē godlÿck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ke ſentẽcie die de aerde bouẽ ghaet eñ oeck
mede alle die hemelen doerghaet endẽ dẏe
hoechey̅t der engelen genaket. Daer ſtaet
gheſcreuẽ vã hem aldus. Onder alle dẽ ſo
nen der wiuẽ ſegt onſe lieue heer en is nie
mãt daer opgheſtaẽ die meerder is dan io
hãnes baptiſta. Wat wildi meer horen. ſin
te auguſtinus ſegt datmẽ vã nẏemant en
mach ſegghẽ dat onſe lieue heer ōs geſont
maker ſelf gheſegt heuet vãden heẏlighen
man ſinte iohannes baptiſta. En wil no
mẏ niet ſegghẽ vã ſinte iohãnes ewangeli
ſta de diſcipel den ihesus ons lieue heer be
minde eñ lief hadde. noch oeck vandẽ prin
ce der apoſtelen die bouẽ alle dẽ anderen a
poſtelen is gheſet. noch oeck mede vã ſint
paulus die indẽ derdẽ hemel opghegrepẽ
was doe hi noch indẽ lichaem leefde. ende
die oeck mede meer dan alle die ander a-
poſtelen hadde ghearbey̅t. eñ voert alle de
ander blinckende ſchare der apoſtelen dẏe
en mach niet gheliket wordẽ bẏ den heẏli
ghen iohannes den voerloper ons lieues
heren. Wãt alle deſe waren gheboren endẽ
al out gheworden doe ons lieue heer deſe
woerden ſpack. Onder den ſonen dẽ wiuẽ
en iſſer nẏemãt op gheſtaẽ die meerder is
dan ſinte iohannes baptiſta Sich aen alle
die woenders des hemelſchẽ rẏckes. eñ lo
pe oeck mede omme alle dat gheheel mẽ-
ſchelicke gheſlachte. ouer al ſaltu dat vidẽ
dat ſinte iohãnes alle die heẏlighẽ des ou
den teſtamẽtes is hoghe bouẽ gheſet. ofte
oeck mede gheliket. mer god bouẽ al

Dat thiende voerdel is dat ghetu-
ghe der heẏligher karckẽ Die mantel ons
heren wort vol gheweuẽ. die ſalue die op
ons lieues heren hoeft gheſtort worde dẏe
ghaet van bouen neder al tottẽ nederſten
gheeren des cledes. wãt die moedẽ die heẏ
lighe karcke dat een meeſterſe is alre karc
ken die karc vã romen die daer toe is ghe
ſegt Ick ſal voer dẏ biddẽ op dat dẏn ghe
loue ẏmmers niet en ghebreke. die is nae
ōſen lieuen gheſontmaker in ſinte iohan-
nes baptiſten ere ghewiet Dats re
den dat die bruut criſti die heẏlighe karcke
haren brudeghom ſoude volghẽ. eñ den o
uerſten vrient ons lẏeues heren daer tot e
nen patroen kẏeſen daer ſi op haer hoech-
ſte was. Het waer ſonder twiuel een ſondẽ
linghe ṽkieſinghe dat hi inder karckẽ om
enen patroen ſoude vercoren worden. dẏe
de twee ouergrote clare eñ ſchoene lichten
des hemels peter eñ paulus mit harẽ colle
len eñ duerbaren bloede eñ bitterẽ doot ge
heẏlicht hebbẽ. Petrus die worde daer ghe
cruuſt. eñ paulus die worde daer al mittẽ
ſweerde ōthoefdet. nochtãs ſoe wort die o-
uerſte waerdichey̅t den voerloper ōs heren
ghegeuen. Alle die ghanſe ſtat van romen
wort mitten bloede der ontellẏcker marte
laren gheuorwet mer die heilighe patriar
cha ſinte iohannes is bouen hem allen ge
ſet Ouer al is ſinte iohannes de meeſte eñ
in allen ſteden gheeftmen hem voerdelen
Wie is mit ſoe groter glorien doe hi eerſtẽ
ghe borẽ ſoude wordẽ gheboetſchapt Van
wẏen leeſtmẽ dat hi ſoe ſonderlinghe in ſi
nẽ moeder lichaem ṽuolt is mittẽ heiligẽ
gheeſt. Van wien leeſtmẽ dat hi hem i zẏn
der moeder lichaem ṽblide. Wẏens heẏli
ghe gheboerte wort daer alſoe hoechlẏckẽ
inder heiliger karckẽ gheuiert. wẏe heſter
gheweeſt onder allen kinderen der mẽſchẽ
die ſoe iõck inder woeſtinẽ is ghegaẽ Endẽ
oeck mede wẏe heefter ſoe ſtrenghẽ leuen
gheleẏdet. wẏe heeft den mẽſchẽ eerſt ghe
predicket dat ſi ẏmmers penitencie doen
ſouden. wãt dat rẏcke der hemelẽ genaket

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Wye heuet den ghebenedidē coninck der glorien ghedoept. wien is die heylige drie uoldichede alreemeeſt gheopēbaert. Vā wē heuet die waerheit ōs lieue heer ihesus criſtus alſulckē ghetuuch ghegeuē. eñ wyen heuet die moeder de heylighe karcke alſo hoghelickē gheeert. Beſiet nu myne lieue eñ ſeer gheminde brueders of niet alle deſe voerſeyde pūcten alſoe ſinte iohānes ſonderlinghe heuet. datter gheen ſterffelic mēſche en is die hem enich vā al deſe deerſ onderwindē. Mer bi auōturē daer ſo ſoude wel yemāt ſegghē dat iohānes deſe voordelen ſoe properlickē heuet dat hi andere ghemeyne graciē der heylighē ſoe nz en heuet ontfanghē. Hoert daer en teghens. Iohānes is eē patriarcha ymmer hi is eē hooft alre patriarchē. iohānes is eē ꝓpheet ymmers meer dan een propheet. Wāt dē hi ꝓpheteerde dat hi comen ſoude den wȳſede hi oeck mitten vingher dat hi al was ghecomen. Iohannes is een enghel ymmers een ſonderlinghe wtuercorē enghel Als ōs ghesontmaker tughet daer hi ſegt Ecce mitto tibi angelum meū q̄ p̄parabit tibi viam tuam ante te. Siet ick ſende minen engel voer di die denwech bereydē ſal voer dinē aenſicht Iohānes is een apoſtel ymmers die eerſte eñ een prince der apoſtelen. wāt als dat heylighe ewangelium tughet hi was een mēſche gheſent vā gode. Iohannes was een ewangeliſt die aldereerſt beghā te predicken dat ewangelium des hemelſchē rijckes. Iohannes was een iōcvrouwe ymmers een ſpieghel der ioncvrouwen. een titel der ſcamelheyt. eñ een exempel der ſuuerheyt. Iohānes was een martelaer ymmers een ſchoen licht dyer martelaren. eñ tuſſchen die ghebo(e)rte iheſu criſti eñ zȳnder eerwaerdigher doot een forme der ſtantaftigher martelien. Ic gae voerby dat hi is een ſtemme des roepens inder woeſtinen. dat hy is een bode dyes woerdes. een voerbode des rechters. Ic late oec mede dat weſen dat tot iohannes tiden die euwe eñ die ꝓpheten duerden. Dz iohannes helias is dat hi een lantaerne is brandende eñ luchtēde dat hi een vrient is des brudeghoms ende een bereyder dyer bruyt. Ick ſwighe dat hi alſoe dye neghen choren der enghelen is verſeylet. dat hi oec al tot dat ſeraphin is vheuē mer dat waer ōſer crācheyt te arbeydelickē om bewiſen. Tis op deſer tyt ghenoech dz hier gheſegt is tottē loue iohānis. tot glorie eñ waerdicheyt ōs vloſſers. die gheeert eñ ghebenedyt moet weſen indē ewicheyt der ewichedē Amen.

Van die vigilie dats op ſinte peter eñ ſinte paulus auōt een ſermoē

Hoe datmen de vigilie der apoſtelē ſal beghaen.

Sermoen .i.

Als wȳ beghaen vigilie der heylighē ſoe behoertet ghoede gheeſtelicke mēſchen toe dat ſi ſullen ymmers wakende weſen die die hoechtiden der heylighen begheren te vieren indē gheeſt eñ indrr waerheyt. want vleyſſchelijcke menſchen die hebben ymmers ſondlinghen gheheel eñ al ander manieren vā waken dan religioſen of gheeſtelijcke mēſchen doen. Want die vleyſſchelijcke menſchen die bereyden lecker ſpiſen eñ coſtele werſchappen. ende het is te duchten dat ſi in haren waken ſomwilen bedriuen wercken der dōckerhedē Si vblidē hē als ſi doē quaet eñ indē alre archſtē dingē zȳn ſi vroe

Ghy̆ en hebt ſoe niet gheleert die criſtum
zy̆t gheuolghet eñ om ſinē wille alle dinck
hadde after ghelaten. Ghy̆ ſult mit wakē
den oghē aenmerckē den naem der vigiliē
Wāt daer omme pleechmē voer die hoech
tidē vigilie eerſt te houdē. dat wy̆ ōtwakē-
de ſullen wordē of wi in enigē ſundē ſlapē
de zy̆n in v̄ſumeniſſen. dat wy̆ dan die an
ſichtē der hey̆lighen ſullen voercomē my̆t
oetmoedich belidē onſer miſdaet. Alſo en
doen die kinder deſerwarelt niet ley̆der ſo
niet. die wel machtich zy̆n dē wy̆n te druc-
ken eñ ſtarcke mānen die drōckēſchap te v̄
menichuoldighē. die oeck mede in haren
zwaren ſundē alle gheheel ōtſlapenn zy̆n
gh wordē. Dat weet ghy̆ wel dat die drōc-
ken zy̆n des nachtes plegē drōckē te weſen
eñ oeck mede die ſlaperich zy̆n des nachts
pleghē te ſlapē Eñ het is alſte mael omme
ny̆et datmē alſulckē mēſchen wil ſegghen
vander vigilien der hoechtiden Wāt ſi wil
len lieuer ſlapen dan wakē. Mer my̆n lie
ue eñ ſeeer gheminde brueders ghi en zy̆t
gheen kindere des nachtes oft oeck mede
der donckerhey̆t. mer kinder des ly̆chtes
eñ des daghes. op dat ghy̆ vanden heiligē
hoechtidē niet onberey̆t gheuōdē enwerdē

Brueders wy̆ ſullen dry̆e dinghē
merckē eñ wakende aendēckē inden hoech
tiden der hey̆lighē. Die hulpe des hey̆ligē
eñ dat exempel zy̆ns leuēs eñ onsconfuſie
Sy̆n hulpe, want was hi ſo machtich doe
hi leefde in deſer aerdē. hi is nu vele mach
tigher leuēde indē hemel inder teghēwoer
dichey̆t zy̆ns godes. Hi was den ſunders
ghoedertiren eñ beradich doe hi noch was
leuende in deſen ſteruelicken lichaem endē
leuen. ende hi badt wonderlicke ghaerne
voer hem luden. hoe vele te meer doet hy̆
dat nu bi volcomely̆cker bekenthey̆t die ō

ſalichey̆de der menſchely̆cker cranchey̆dē.
Want die ſalichey̆t des hemelſchen vader
landes en heuet ſine minne eñ liefde ende
ſonderlinghe p̄mmers oec mede ſine grō
deloſe barmhertichey̆t niet v̄mindert mer
gheheel eñ alv̄meerdert. wāt al is hi nu ſo
ſalich dat hi gheen liden en heuet hi mach
nochtans wel medelidē mit ons hebben.
p̄mmers ſoe heuet hi nu ſoe vele te meer
medelidens eñ barmhertichey̆den tot ons
als hi nu naerder is v̄ fontey̆nē alre barm
hertichey̆t. Noch is daer een andē
ſake die de hey̆lighē die by̆ gode zy̆n meer
trecket voer ons ſorchuoudich te weſen.
Wāt nae den woerdē des waerden heiligē
apoſtels ſoe heeftet god gheordineert om
onſen wille dat ſi buy̆tē ons p̄mmer niet
en moghen volmaket worden. Alſoe daer
ghescreuen ſtaet inden pſalme. Die gerech
tighe die v̄wachten mi hent totter tijt toe
datſtu ons weder gheueſte.

Brueders in criſto iheſu ōſen heer.
wy̆ ſullen oeck mede aen ſien dat ghoede
exempel des eerwaerdighen hey̆ligen mā
nes. Wāt alſoe langhe als hy̆ hier gheſien
is opter aerden, eñ mittē mēſchē heeft om
me ghegaen ſo en heeft hi hem niet ghe-
ney̆ghet noch aen die rechter ſide noch an
die luchter ſide. mer den warachtigē conic
licken wech heeft hi vaſte ghehouden hent
tot dat hi quam tot hem die ſegt. Ego ſuz
via veritas ꝛ vita. Jc ben die wech. eñ dye
waerhey̆t. eñ dat leuen. Siet aen die oet-
moedichey̆t zy̆nder wercken. eñ ſonderlin
ghe p̄mmers oeck mede die wy̆ſchey̆t zy̆n
der woerden. eñ ſoe ſuldi ſien hoe hi bey̆de
mit woerdē eñ mit werckē onder de mēſcē
heeft ghelichtet. Hoedanighe voetſtappen
ons luden hi after ghelatē heeft. op dat wi
p̄mmers daer in wanderē ſoldē. Weet dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

weet waerlickē nae dē woerdē des ꝓphetē
ſoe zÿn die weghē des rechtuaerdighē mē
ſcen ghoet eñ oeck recht. eñ die paden dÿes
rechtuaerdighē mēſches zÿn wel rechte to
wanderē. Voert ſoe ſullen wÿ mit noch ve
le meerder naerſticheŷt aenſien ōs ſelfs cō
fuſie eñ ſcāde. wāt deſe eerwaerdighe heŷ/
lighe apoſtelwas een menſche als wi zÿn
lidelick eñ vander ſeluer aerdē daer wÿ vā
zÿn ghemaket. Hoe mach dat dan weſen
dattet ons niet alleen ſwaer mer onmoe/
ghelicken dūcket weſen hem nae te volgē
eñ dat te doen dat hi heuet gedaen Laet ōs
ſcamen lieue brueders i deſen woerden of
god oeck gheuen woude dat ons vā deſer
cōfuſie glorie mochte comen. Het hebben
menſchē gheweeſt daer wÿ nu in deſen tŷ
den hoechtiden van houden. die ons voer
hebbē gheghaē inder weghē der doghedē.
eñ ſi hebbē ſoe wōderlicke ghewādert indē
ſalighē eñ doechdelickē weghē des leuens
dat wÿt naeuwelÿckē ghelouē en moghē
dattet mēſchē hebben gheweeſt.

Aldus mÿn lieue eñ ſeer ghemin
de bruedersin criſto iheſu ōſen lieuen here
ſullen wÿ ōs inden hoechtidē der heŷligē
ōbliden eñ wÿ ſullen ons ŷmmers ſondēr
ghe ſcamen. Wÿ ſullen ons ŷmmer ōblŷ
den wāt wÿ ſoe grote eñ ŷmmers ſo mach
tighen patronen voer gheſent hebben. wi
ſullen ons oeck ŷmmers ſcamen. omme
dat wÿ hem niet volghē en moghen. Aldꝰ
ſal altoes alſoe langhe als wÿ in deſen da
leder tranen zÿn die ſelue bliſchap die wŷ
hier moghē hebbē ghemēget weſen eñ ghe
tempert mittē broede der tranē. ſoe dz niet
alleen die laetſte ōſer bliſcap mer oec ŷm/
mers dat middelſte eñ dat beghin ghemē
ghet ſi mit droefheŷt eñ mit ſcreŷden. wāt
al iſt dat wÿ ſomwilen wel wat ſakē ſchŷ

nen te hebbē ōs te ōbliden daer zÿnt ŷm/
mers ontallÿcke vele meer ſonderlingen
ſaken waer omme wÿ ons ŷmmers wel
bedrouen moghen eñ ſtadelÿckē ſcreŷden
Die rechtuaerdighe man ſegt aldus. Jck
was godes ghedachtich eñ ick hebber om
me ghenuechten in mŷ ghehad. mer al to
handes volghet daer nae Mÿn gheeſt ghe
brack. Jck ben ghetuerbeert ghewordē eñ
ic en hebbe niet gheſproken. Mer ſullē wÿ
deſe dinghen dencken inden hoechtidē ēs
ŷghelÿcken heŷlighen. wat ſullen wi dan
doen inden grotē hoechtiden der alreouer
ſter apoſtelen. ic ſegghe ſinte peter eñ ſinte
paulus. Een vā hem beŷdē waer
al ghenoech hoechtÿt van te maken ouer
alle die werelt. mer nu hebben wÿ hem to
ſamen op dat ons blÿſchap vol ſi eñ ouer
vloedich. Want alſoe als ſi malcāder lŷef
hadden in deſen leuen ſo en zÿn ſi ŷmmer
in haren heŷlighen doden niet ōſcreŷden.

Brueders wie mach machtigher
weſen dan ſi waren in deſen leuen. vā den
welcken die een die ſlotelen des ewighē le
uēs waren ghegeuen eñ beuolen. eñ de an
der was gheſet te weſen een leerer der heide
nen. omme hem te leren dē gherechtē ker
ſten ghelone. De een was ſoe machtich dz
hi doot ſloech ananŷas eñ zaphiram mit
ten woerden zÿns mondes. Die anđ wes
hi ōgheuet dat ōgheuet hi in criſtus ieſus
perſone ōs gheſontmakers. eñ als hi ſieck
is ſoe is hi alre ſterckſt eñ ŷmmers oec me
de machtichſt. Hoe vele machtigher zÿn ſi
nu inden hemel bŷ gode den here. die alſo
machtich waren inder aerden doe ſi noch
ſteruelÿcke menſcen waren. Eñ wie mach
ons luden meerder exempel after gelaten
hebben alder heŷlicheŷt. eñ oec mede alre
volcomenheŷt. dan die ſtadelicken in hon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gher eñ dorſte in colthede eñ in naectheide
eñ in menighē anderen arbeit eñ ōgheual
licheden die paulus in zÿnre epiſtelen ver-
tellet alle haer leuen toe hebben gebrocht.
ende oeck mede ten laetſten mitter ſaliger
martelien eñ mitten wtſtortinghen haers
heÿlighen bloedes tot onſen lieuen heren
iheſum criſtum hier bouen inden hemele
gheuaren. Ende hets waerlÿcke wōderli
ke ſeer grote confuſie ende ſcaemte dz wÿ
hem luden naeuwelicken aenſien en dur-
uen ic laet ſtaen hem luden nae te volgen
dat ſi ghedaen eñ gheleden hebben.

Nu laet ons ÿmmer daer omme
hem luden oetmoedelicken aenropen mi
ne lieue ende ſeer gheminde brueders om
dat ſi mit haren heÿligen leuen eñ ghebe-
den ōs willen ghenadich maken haren lie
uen vrient ende ōſen rechter die ghebene-
didet god is inder ewicheit.

A M E N

Van die eerweerdige hoechtÿt vā
ſinte petrus ende ſinte paulus dach ſcrÿ-
uet her. ÿ. ſermonen.

Hoe datmen ÿmmer mit ÿnnichz
beghaen ſal die paſſie der heiligher apoſte
len petri eñ pauli.

Sermoen. i.

En glorioſe hoechtÿt dÿe is
ons huden luchtende die ōs
die ouerclare martelaers eñ
leÿdſmānen der martelaren
princē dÿer apoſtelen mit hare ouerclaren
marteliē hebbē gheheilighet Dit zÿn petrꝰ
eñ paulus twe grotē ſchonē clarē lichtē dē
god inder heÿligher karckē heft gheſet als
twee grote ſchone clare oghē. Deſe zÿn mi
ghegeuē als meÿſters eñ middelaers den
ic ſekerlicken mÿn ſiele mach beuelen wāt
ſi hebbē mÿ kūdich ghemaket die weghen
des leuēs. eñ ouermits hem hope ick te co
men tot den middelaer die daer om inder
warelt is ghecomē dat hi mit ſinē heÿligē
bloede vſoenen ſolde die inden hemel zÿn
eñ die inder aerdē zÿn. Wāt in beÿdē natu
ren ſoe is hi die alrepuerſte. die nÿe ſunde
en dede noch daer en is oeck mede gheÿne
droch in ſinen monde gheuonden. Hoe ſo
ſoude ic tot hem moghē ghaen die bouen
matenwōderlicke ſeer gheſundiget hebbe
bouē dat ghetal des ſandes dat bidē ouer
vander zeen leÿt. Die ſoe puÿr is dat hi nÿ
puerder en mach weſen. eñ daer ic ſoe ōreÿ
ne bin dat ic niet onreÿnder en mach zÿn.
Mÿ is wōderlicke ſeer te duchtē dat ic val
len mochte indē handē des leuēdighē go-
des wolde ick mi ōmetē hem te ghenaken
eñ hem aen te hanghē dē ick ÿmmers alſo
onghelÿck ben. als onghelÿc is ghoet eñ
quaet. Hier omme heuet mi god deſe mē
ſchen ghegeuē dat mēſchē hebbē gheweeſt
eñ oec mede ÿmmers ſonderlinghe ſundi
ghe menſchē. eñ daer toe ſeer grote ſunda-
ren. die in hem ſeluē gheleert hebbē eñ oec
aen hem ſeluen hoe ſi hem ouer grote ſun
ders ſullē ōbarmē. Wāt als ſi dat andēckē
dat ſi ſelue grote ſundē hebben ghedaē ſoe
ſullen ſi hem te lichtelicker ouer grote ſun
ders ōbarmen. eñ inder ſeluer matē daer
hem mede inghemetē is ſullen ſi wed om
me mede wtmeten. Petrus dede een gro-
te ſunde. ſoe datter naeuwe meerder ſundē
en mochte weſen eñ ſoe haeſtelÿckē heft hÿ
vghiffenis eñ ghenade vcreghē dat hi een
prins der apoſtelen is ghebleuē. Des ghe-
like heuet paulus indē beghinne der heili
gher karckē doe ſi noch ſeer cleÿne was eñ
niet ſtarck ſoe ōghenadelicken ghewoedet
den die ſoen godes vādē hemel heft ghero

pen eñ ghetoghē tottē heylighē kerſtē gelo
ue. Eñ na ſoe grotē quaetheit heft hi hem
mit ſoe groter gracien vuolt dat hi imers
een wtuercorē vat is gheworden ſo als ie
ſus criſtus ons gheſontmaker ſelue tuget
ſegghende tot ananyam aldus. Qm̄ vas
electionis mihi eſt ⁊ portabit nomen glo
ſum meum coram gentibus. Wāt hi myn
is een wtuercoren vat gheworden die dra
ghē ſal minen glorioſen naem voer dē hei
denē eñ openbarē die voer coninghē eñ oec
mede ymmers ſonderlinghe voer alle der
werelt princen. Aldus myn lieue
ue brueders ſal deſe heylighe apoſtel pau-
lus draghen eñ heeft gheopēbaert diē ghe
benedidē naem ons lieues heren iheſu cri
ſti voer dē heydenen eñ ymmers oeck me-
de voer dē coninghē eñ voer dē kinderē vā
iſrael. een waerdich vat vol alre hemelſce
ſpiſen daer die gheſonde vā gheſpijſt moe
ghē wordē. eñ die ſieckē medicijn moghen
wt nemen. Weet myn lieue brue-
ders dit was behoerlic dat god diē mēſche
lickē gheſlachte alſulckē bewaerders eñ le
rers ſoude ſettē die ſoet warē eñ machtich
eñ daer toe wijs. Soet op dat ſi mi ſoetlije
kē eñ barmhertelickē ōtfanghē ſoudē. enđ
machtich op dat ſi mi craftelickē beſcermē
ſoudē. wijs op dat ſi mij wijſlickē leidē ſol
dē tottē rechtē weghe ter ſtat godes waert
Wat mach ſoeter weſen dan petrus was.
die ſoe ſoetelic al die ſunders to hem roept
Wye mach machtiger weſen dan hi was
die de aerde ōderdaen was doe ſi die dodē
weder ghaf. eñ dat water ouerghic hi. Die
ſimō magus dē gokelaer wter luchtē mit
ſine gebedē neder worp. eñ vā god die ſloe
telen des hemels heuet ōtfanghē. ſoe god
ſeyde. Qđcūqꝫ ligaueris ſup terrā erit liga
tū ⁊ in celis ⁊c. Waſtu bindeſt opter aerdē
dat ſal ghebōden weſen inden hemel. enđ
datſtu ōtbindeſt ſal ōtbōdē weſen. Eñ wie
mach wijſer weſen dan hi was. den nyet
vleyſch noch bloet mer die hemelſche vađ
die ghewaere wijſcheyt opēbaerde.

Seer wōderlicke ghaerne wil ick
oec mede paulum nae volghē die wt rech
ter ſoeticheyt zijns gheeſtes hem luden be
ſcreyde die gheſundighet haddē eñ gheine
penitēcie doen en woudē. die ſtarcker was
dan alle princen eñ mogēthedē. die dē god
lickē wijſcheyt eñ die kore der heyliger ſin
nē niet vādē eerſtē noch oeck vādē anderdē
mer ymmers vanden dorden hemel ouer
uloedelickē nederbrochte. Dit zijn
ons meyſters die vandē ouerſtē meyſtere
die gherechte weghē des leuēs volcomelic
gheleert hebbē. eñ noch hudē te daghe ons
voert lerē. Wat iſt dat die heylighe apoſte-
len ons lerē. Sij en leren ōs niet viſſchē of
ſayen of mayen coern of dier ghelike. oec
mede en leren ſi ōs niet platoes boeckē le-
ſen ofte ariſtotiles argumēten voertbrēgē
eñ altoes te leren. eñ nymmermeer tot der
cōſten der rechter waerheyt te comē. Wat
iſt dat ſi ōs dan leren. Sij lerē ōs leuen.
Meendi brueders dattet een cleyn cōſte is
leuen te kūnen. Hets voerwaer een grote
cōſt ymmers hets die alremeeſte cōſt. Hy
en can niet leuen die opgheblaſen is in ho
uaerdien. die onreyn is vā ōſuuerheyden
eñ mitten venine alre ſundē vuolt is. wāt
ſoe te leuē en is gheen leuē. mer hets een ō
derſnis des ghewaren leuēs. eñ ymmers
omme te ghenakē die poertē des doots.

Brueders dat hiet ick meer eē goe
de leuen te weſen omme godes willen on
recht te liden eñ ymmers ſonderlinghe ſel
uen altoes wel te doen. eñ daer in volhar
dē totten eyndē toe Wāt daer ſtaet gheſcre

uen. Qui perſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſaluus erit. Die volherdet hent tot inden eynde thoe die ſal ghesont weſen. Onder den ghemeynen volcke ſegtmē dat hi wel leuet die hem ſeluē wel voedet. mer daer ſtaet aldꝰ Mentita eſt iniquitas ſibi Dye boeſcheit lieghet haer ſeluen. wāt daer en leuet nyemant wel dan die wel doet. Jck meyne datſtu die in ene ghoede gheeſtelicke verghaderinghe woenſte wel leueſt. iſt dat du nu den goeden ghewoentē der vergaderinghen leueſt. eñ gheſellijcke eñ ooc mede oetmoedelijcke leueſt. Het batet dij ſeluen alſtu de ghoede ghewoētē wel holdeſt. Leueſtu gheeſtelijcke dꝫ is dinē mede brueders ghenuechlick. leueſtu oetmoedelijckē dat is gode ghenaem. Dan leueſtu ordineerlic als du ſorchuoldich biſt alſo al dijn leuen te ordineren voer gode eñ voer den mēſchē. datſtu dij altoes pijnſte te hueden voer ſunden. eñ dynē euē mēſche gheē ſaken en gheueſte daer hij hem aen mach ſtoten. Eñ dan ſoe leueſtu gheſellijcke als du dij pijnſte alle dine brueders lief te hebben eñ vā hem allē ghemint te werden en de ſuetelijcke eñ vriendelicken te ſamē wā deren. eñ niet allē verduldelike mer oeck ghaerne te draghen hare trancheden der lichamen eñ der leden. Soewāderſtu oetmoedelicke alſtu al datter voer gheſegt is doeſt eñ dē gheeſt der houerdien de vā ſulcken ghoede wercken pleghet te comen dij pijnſte wt te blaſen eñ al voelſtu daer wat van ymmer daer toe gheen cōſent en gheueſte · Voert in dat quade te lijden. Wāt dat dryerehāde is ſoe is di van noede drierehande wijſchedē daer in te beſighē. Wāt al dat dij toe comet te lijden dat comt van dij ſeluen. ofte van dynen euen menſche. of van gode den here. Van dij ſeluē lijdeſtu ſtrenghe oeffeninghe der penitencien. Van dynē euen mēſche moeſtu liden ſine quaetheit. Van gode moetſtu lijdē al dat hi dij toe ſendet. Jn dyen datſtu vā di ſeluen lijdeſt ſultſtu dij willichlijckē gode dynen ſchepper offeren voer dine ſundē Dat ſtu van dinen euen mēſche moetſte lijden dat ſultſtu verduldichlijc pijnen te draghē Mer al dat dij god toe ſendet dꝫ ſultſtu ſōder murmurerē mit dācbaerhede pijnē te lijden·

Aldus en doen niet veel van adams kijnderē mijn lieue eñ ſeer ghemide brueders in chriſto iheſu. die verdwaelt zijn in dyer wilderniſſen daer gheen water en is. Sij hebbē ymmers wonderlicke zeer ghedwaelt. eñ ſonderlinge vandē weghe der waerheit zijn ſi al verdwaelt inder woeſtinen der houaerdien ende daer ōme en connē ſi noch ſi en willen niet gheſellijcke noch mynnelijcke leuē. want ſi en zijn ſo wonderlic eñ ſo ſonderlinghe datter nyemant mede en can omme ghegaen. Sij dwalen oock mede indē lande daer gene water en is. want ſi en hebbē gheen compunxie dat is berou. eñ ſi en cōnen nꝫ ſcreien om harē ſunden. mer ſi wonen in ewigher traecheit eñ onvruchtbaerheit. ende daer omme en hebbē ſi den wech die daer leydet totter ſtede der ſaligher wonighen niet geuondē. eñ ſi zijn veroudet in vreemdē landē eñ beſmit mittē dodē. eñ gerekēt mit den ghenē die in die helle zijn.

Alſo en dwaelt niet die ghoede eenſetel dat is de heremijt daer iheremias vā ſcriuet. Het is enē manne ghoet dat hi draghe dat iuck godes van zijnder iōgher ioghet. hi ſal ſitten alleen eñ zwighen wāt hi heeft hem ſeluē op ghegeuen bouen hem ſeluen. Die dwaelden daer voer of is ghe ſegt mer deſe ſullen ſitten want ſi dwalen

altoes. Mer deſe en ſal niet alleē ſittē. mer hi ſal alleen ſitten als hi ontfanghent dŷe ſonderlinghe eer te rechte te ſitten. mit dē ghenen die ſitten ſullen op die twaelf ſtoelen omme te ordelen die twaelf geſlachtē vā iſrahel. als alle die vriendē godes dub/belt loen ontfanghen ſullen eñ oec mede ewighe blÿſcappe. Wat is die ſake. Want hi heuet hem ſeluē verheuē bouen hem ſeluen Dat is doe hi ionck was eñ den brant der ioghet in hem voelde heeft hi enen ouden man aē ghetoghē. eñ hi liet ſoe dat hŷ was eñ hi nam aē dat hi niet en was. Hŷ heuet hem op geheuē ſegt hi bouē hem ſeluen. want hi en heuet hem ſeluen niet angheſien. mer den ghenē die bouē al is. Hŷ ſal ſitten eñ zwighē oeck nu ſal hi zwÿghē vāder onruſt der duuelÿcker becoringhen ende van alre onruſt der vleŷſchelÿcker begheerten. eñ van alder onruſtē deſer werlt Salich is die ſiele die deſe tonghē niet en wil verhorē al iſt dat ſi haer ſomwilē moet horen Mer die ſiel is noch veel ſaligher of daer ŷemant is dē deſe quade tonghē niet en ſprekē. Dit is die wÿſcheit die de apoſtel ſprēket onder die volcomene die in de/ſer dōckerheit bedect is die nŷemant van den princē deſer werlt bekent. Aldus heb/ben wÿ die heilighe apoſtelē gheleert leuē eñ mŷnē brueder te moete te ghaē. Wÿ dancken v here iheſu criſte dat ghi deſe dinghen den wÿſen eñ den vroedē niet en hebbet te kennen gheuen. mer den clŷnē dŷe v nae volghet zÿn dē hebdÿſe geopēbaert. die alle dinck after ghelatē hebbē omme uwen lieuen wille. Amen.

Hoe dat deſe twee heilighe apoſtelē petrus ende paulus zÿn mannē ō barm/herticheit.

Sermoen. ij.

El te rechte lieue brueders heeftet die moeder die heilighe karcke dē heiligē apoſtelen toe gheſcreuē dat wÿ leſen indē boecke der wÿſcheit Dit zÿn mānē der barmher ticheit. want het zÿn claerlicke manne der barmherticheit. of wāt ſi grote barmher/ticheit van gode hebbē vercreghē of wāt ſi vol vā barmherticheden zÿn. of wāt ſi ons vā barmherticheden zÿn ghegeuen. Nu ſiet wat barmherticheit dat ſi vā gode hebben vercreghē. Vraghe daer paulū omme vā hem ſeluē. of hoer hoe hÿ ſelue daer vā be/lŷdet. Hi ſegt aldus Jck was ongelouich eñ een veruolgher der goeder mēſchen eñ ick dede hem veel onrechtes. mer ic hebbe barmherticheit vercreghen. Wŷe en heeft dat niet ghehoert hoe veel quades hi den heilighē vriendē godes in iheruſalem hadde gedaen. Eñ ſine v̄woetheit de hi hadde teghens criſtus leden die noch warē inder aerdē en was niet alleē in iheruſalē Mer doe hi mit alſulcker v̄woetheit was ont/ſtekē eñ ghinc om quaet te doen oec mede in anderē ſteden wert hi voer comē vāder gracien godes. Want daer hi aldꝰ ghinck opgheblaſen eñ dreŷghēde die diſcipulen ons herē worde hi haeſtelÿc vā gode geſlaghen eñ worde ſelue een diſcipel ōs lieues herē. dē onſe heeē oec openbaerde hoe veel dat hi noch ſelf ſoude moetē lidē doer den naem ōs herē iheſu xp̄i. Eñ doe hi aldus ghinc ſoe wert hi haeſtelÿckē v̄wandelt in eē wtuercorē vat. ſoe dat hi al te hādes dat goede woert wt ruſpede eñ dat goddienſ/tighe woert. Heer wat wilt ghi dat ick ſal doen. Sonder twÿffel dit is die v̄wāderi/ghe der rechter hāt godes. daer ōme ſprac hi wel te rechte. Tis ene ghetrouwe reden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ende waerdich alder ontfāckelicheit. Wāt
iheſus criſtus is in deſer werlt ghecomen
omme die ſunders ſalich te maken. daer
ick die eerſte van bȳn.

Neemt dan dit lieue brueders van
ſinte paulus tot uwē troeſte eñ hebt goet
betroowē dat die ghene die inđ waerheȳt
tot onſen lieuen here bekeert zȳn niet al te
ſeer en druuē beganghē weſen voer hare
voerledene ſunden dan ſo vele dat ſi hem
daer veroetmodighē ſullen als paulus de
de. Jc bȳn ſeide hi die mȳnſte van alle dē
apoſtelen eñ ick en bȳn niet waerdich een
apoſtel te hȳetē. want ick die heilighe kerc
ke godes veruolghet hebbe. Soe ſullē wȳ
ons oeck mede veroetmoedighē onder de
moghende hant godes op dat wȳ betrou
moghē crighē tot gode eñ tot zȳnđ barm-
herticheit. dat wȳ ghewaſſcet eñ gheheili-
ghet zȳn. Brueders dit ſegghe ic vā
ons allen wāt wȳ alle gheſundighet heb-
ben. eñ wȳ behouē deſe glorie godes. Mer
van ſinte peter heb ick noch wat anđs dat
ick v mach voer ſettē dat ſo veel genamer
is alſt meender is. Want dat paulus ge-
ſundighet hadde dat hadde hi onwetende
ghedaen in zȳnder ongelouē mer doe pe-
trus vȳel doe hadde hi opē oghē. daer om
daer die ſunde groet was ſ̃ ouervloeȳde
die grote barmherticheide godes. Want
dē ghenē die geſundighet hebbē eer ſi god
bekendē eer ſi onderuondē haddē ſine goe
dertierē barmherticheit. eer ſi dat ſuete iuck
criſti iheſu eñ ſine lichte borden ghedragē
haddē. eer ſi onderuondē haddē die gracie
der ȳnnigher deuocien eñ omme vādige
des heilighen gheeſtes. Jck ſegghe ſulcke
menſchen iſt dat ſi hem ontghaen den ſal
ghesciede(n) ouervloedighe verloſſinge. eñ
alſulc hebbē wȳ alle gheweeſt. Mer ſo wie
dat haerder bekeringhen in grotē zwaren
ſunden vallen eñ ontdancbaer zȳn ſ̃ gro
ter gracien die ſi van gode ontfanghē heb
ben. of die nae dat ſi haer handen aen den
ploech haddē gheſlagē weder ōme ſien eñ
of latē dat ghoede dat ſi beghōnen haddē
eñ werdē weder laeu eñ vleȳſchelic. eñ na
dȳen dat ſi den wech der waerheit bekent
haddē weder afterwaert ghaen na dē raet
des helſcen duuels. eñ ſi werden openbaer
verlopen menſchen. Van alſulckē mēſcen
ſalmen daer luttich vȳnden die weder co
men tot harē eerſten gradē. mer als ſi inđ
onreȳnicheit der ſundē gheuallē eñ gewē
telt zȳn ſoe blȳuē ſi ghemeenlȳc daer al in
eñ verſinckē daer van daghen tot daghen
dieper in. Alſulcke mēſcen beſcreȳft die pro
phete daer hi ſegt aldꝰ. Quomodo obſcu
ratū eſt aurū mutatus eſt color optimus.
Hoe is dat gout verdōckert. die alderbeſte
vorwe is verwādelt. Eñ die vā ſaffraende
ſpiſe geuoet pleghē te werdē die omme bel
ſen nu dē onreȳnē vuȳlē dreck. Nochtans
mȳn lieue brueders is daer ȳemāt de ſulc
is wȳ en willen daer niet vā miſchopē al-
leen dat hi doch noch geringelike hē pȳne
op te ſtaē eñ daer wt te comē. Wāt hoe hȳ
daer langer in blȳuet hoe hȳ daer dȳeper
in ſal verſinkē eñ qualȳcken daer wt comē
gherakē. Mer hi is ſalich die de ionghe ba
biloens kinder teghēs dē ſteen ſmȳt. wāt
laetmē op waſſen eñ ſtarc wordē mē ſalſe
nae ſeer qualȳckē cōnē beherē.

Mȳne lȳeue eñ ſeer gemīde brueđs
dit ſegghe ic v op dat ghi niet en ſult ſun-
digē. mer is daer ȳemāt die gheſundighet
heuet. wȳ hebbē eē goede voerſprac eñ ene
ghetrouwe hulp bi onſen hemelſcen vader
die dat wel vermach dat wȳ niet en ōmo
ghen. Alleen dat hȳ die gheuallen is niet

meer quaets en doe noch oeck mede nyet
dieper en valle. mer hem ÿmmers ſonder
linghe meer pÿne op te ſtaen eñ oeck me-
de daer wt te comen. eñ hebbe oock mede
een ghoet betrouwen dat hem god die he
re niet weÿgheren en ſal te gheuen quÿtã
cie eñ quÿtſceldinghe eñ verghiffeniſſe van
ſinen ſundē. Ende iſt dat hi hem die volco
melÿckē biecht eñ hem pÿnt te beteren. ſoe
als god die heer ſelue is ſprekēde aldus
In welcken daghē of in welcker vren dat
die mēſche is ſuchtēde voer zÿn ſunden ſo
ſal icſe hem vergheuē eñ quÿtſceldē eñ ick
ſalſe vergheten eñ niet meer ghedēckē ghe
rechtelÿckē of ſi niet ghe ſciet en warē. Als
die ghoede heer aldus minnelickē dē ſun-
daers vergheuet die teghēs hem doen hoe
vele te meer zÿn wÿ ſculdich dē ghenē tho
vergheuē die teghēs ons miſdoē. eñ iſt ſo
dat wÿ in haet eñ in nide leuē eñ niet ver-
gheuē en willē ick ſegghe v voerwaer mÿ
ne lieue brueders ons ſal gheweigert wer
dē verghifnis van onſen ſundē.

Bueēs aldꝰ quaemt dat deſe heÿ
lighē apoſtel petrus daer wÿ ÿmmers no
van ſprekē. na dÿē dat hi ſo ſwaerlikē had
dē gheuallē weſomme quam to alſo gro
ter heÿlicheÿdē. want hi ghinck eñ ſcreÿdē
ſeer bitterlÿckē. In dien dat hi wtghinc v̀-
ſtaen wi dat hi ſine ſundē volcomelÿcken
belidende was Eñ in dien dat hi bitterlÿc
ſcreÿde verſtaen wÿ dat grote berouwen
zÿns herten eñ oeck mede dat hem ſine zū
den bitterlicke leet waren Eñ mercket dat
hi doe eerſten dochte op die woerden dÿe
hem criſtus ihesus ons gheſontmaker to
gheſeÿt hadde. doen quaemt hem eerſt in
dat hem ÿmmers ſonderlinghe voer ghe-
ſegt was van zÿnder crancheidē doe to nz
ghinck ſine onwiſe vermetenheÿde.

Wee dÿ die nae dien datſtu ghe-
uallen hebſte noch niet bekennē en kanſte
dÿns ſelues crancheÿt. Waer omme hou
deſtu dÿ ſoe ſtÿf tot dÿns ſelues ſcade. bu
ghe dÿ lieuer neder op datſtu van gode dē
ewighē here opghrecht mogheſt worden
eñ laet dat ÿmmers te breken dat qualÿc-
ken crom is, op dattet mach te rechte ghe-
ſet wordē. Waer omme biſtu quaet op dē
haen die mit ſinen craÿen dÿ beriſpet. we
le meer quaet op dÿ ſeluē. Dē willighen re
ghē ſegt die ꝓpheet ſalſtu god deÿlen dÿn
re erfniſſen eñ ſi is crãck ghewordē. Het is
een ghoede crãcheit die der erfniſſen gods
wordet of gheſceÿdē. die dē meeſter niet vã
haer en driuet. wãt die v̀hard zÿn dē ſal hi
mit enen ÿſeren roede te ſlaen. Die erfnis
is cranck ghewordē eñ du hebbeſte haer
ſtarck ghemaket.

Wat barmher-
ticheÿt dat onſe apoſtelen hebbē v̀creghen
dat hebdi wel ghehoert op datter voert an
nÿemãt in zÿnder cōſciencië vã ſinē voer-
gheledē ſunden meer behãghen en ſi dant
noet is. Wãt ſiet. Du hebbeſt ter auōturen
veel ſundē inder werlt gedaen. mach daer
oeck meerder weſen dan paulus had ghe
daen. of du hebbeſt vele miſdaē indē ghee
ſtelickē leuē nae dÿnre bekeringhē. mer en
macht oeck meerder weſen dan dat petrꝰ
dede. Nochtãs doe ſi beÿde berouwe had-
dē eñ wt gheheelder herten penitenci dedē
hebben ſi vã gode v̀creghē niet alleen ver-
ghifnis van haren ſunden eñ ſalicheÿt vã
haerder ſielen mer ſoe groten heÿlicheÿde
dat ſi oeck mede ander menſchen van go-
des weghen heilich moghen maken. doet
daer omme oeck mede penitencie als ſi de
den. want omme dinen wille ſoe ſegghet
die ſcrifte dat deſe twee apoſtelen mannē
zÿn dÿer barmherticheÿt.

Sōder twiuele dat is waer dat ſy ỹmmers mannen zijn der barmherticheī den omme die ouer grote barmherticheyt de die ſi van gode v̄dient hebben Oeck me de ſoe machmē wel niet onredelicken ſoe verſtaen dat ſi mannen hieten der barm-herticheyt. want ſi vol zijn van barmher-ticheden. ende bewiſenſe alle den ghenē de hem aenropen en̄ haer hulpē begheren Deſe eerwaerdighe en̄ heylighe mānē hebbē ỹmmers wel v̄ſtaen en̄ onthouden dye ſalighe leer en̄ onderwiſinghe die hem iheſus criſtus ons gheſontmaker en̄ haer lyeue meyſter gheleert heuet daer hi indē euangelio is ſprekende vander barmhertichheden aldus. Beati miſericordes quoniaꝫ ipſi miām conſequentur Salich zijn ſi die barmhertich zijn wāt hem ſal inder waer-heyt ỹmmers barmherticheyt ghe ſciedē. Daer omme zijn ſi ſonderlinghe ỹmmers barmhertich gheweeſt ouer die ſundighe mēſchen en̄ hebbē medelidē mit hem ghehad omme dat god die heer barmhertich medeliden ouer haer ſunden hebben ſolde Want ſi waren beyde grote ſundaers gheweeſt. Petrus hadde god den heer v̄ſaket. Paulus hadde die heylighe kercke veruolghet. En̄ dat bewijſt hi ſelue inden woerdē daer hi ſegghende is aldus. Ego ſum minimus apoſtolorum. nō ſum dignus vocari apoſtolus quoniam ꝑſequutus ſum eccleſiam dei. Jck ben die alreminſte dyer apoſtelen en̄ ick en ben niet waerdich een apoſtel te hieten wāt ick hebbe v̄uolghent die karcke godes. Oft deſe heylighe man zijn wt groeter barmhertichey den godes der heyligher karcken zijn ghegheuē. Alſo god ſelue tot hem gheſprokē heuet ſegghēde aldus. Eſtote viri miſericordes in eccleſia dei Weeſt ỹmmers mannen der barmherticheyt inder karcken gods. Wij weten wel brueders en̄ vrienden criſti iheſu onſes behouders dat deſe twee eerwaerdige heylighe apoſtelen petrus en̄ paulus ỹmmer niet alleen hem ſeluen gheleeft en hebben noch ỹmmers ſonderlinghe niet alleyne hem ſeluen oeck mede gheſtoruen zijn. mer ten eerſten den ghenen die omme harē wille eerſt was gheſtoruē. en̄ oeck mede ỹmers voer ōs allen te ſamen. want prouet hoe wonderlicke ſeer haer gherechticheyt voer ons luden mach weſen als ons ſoe wond̄licke vele coemt van haren ſunden. Voert mede ſoe is voer ons haer heylighe leuen haer ghoede leringhe. en̄ oeck mede haren doot. want haer leuē heuet ons gheweeſt een forme en̄ een exempel onſen leuē daer nae te rechten. En̄ wt haerder leringhē ſoe leren wij alle godlijcke wijſcheydē. Jn hare paſſien hebbē wij exempel der v̄duldichheyt. en̄ tot huden te daghe toe moghē wi dit daer leren en̄ oeck mede ſonderlinghe ỹmmers alle doechden. want ſi vol zijn alre gracien. en̄ alre barmhertichedē. Ende dat is die vrucht van harē ghebedē

Deſe twe heylige apoſtelen hebbē oeck tuſſchē malcander ghehad broederlicke barmhertighe mynne en̄ liefte in harē leuen ſoe dat ſi malcāder ōtſprekelicke lief hadden en̄ ſoe heuet dat god die barmhertige weder omme verſien dat ſi inder werē vā haerder doot oeck niet v̄ſceydē en warē Soemē vā hem beydē leeſt. Glorioſi principes terre quomodo in vita ſua dilexerūt ſe ita ꝛ in morte nō ſunt ſeꝑati. Soe als hem die glorioſe princen der aerden petrꝰ en̄ paulus lief hebbē ghehad in harē leuen alſoe en zijn ſi oeck inder doot niet v̄ſceydē Sij wordē beyde ghemartelijt op eē tijt. De een ſterf aen den cruce. dand̄ bidē ſwaerde.

hocq; iure decocti dentes colluantur: ſi aqua mulſa aut paſſum in eadem incoquatur, & ſub diuo refrigeſcat, potu craſſum humorem & ſtrigmēta alui detrahet: ſtomacho ſupra modū aduerſatur. ſubdita ex ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virentis ſucco vtiliſsimè ſchiadici perfricantur.

Epithymum. Cap. CLIX.

EPithymon, flos eſt è thymo duriore, ſatureiæ ſimilis: capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas, quaſi capillamēta. Potum cum melle detrahit pituitam bilemq; atram, per inferna. Priuatim prodeſt melancholicis, & inflatis, acetabuli menſura, ad quatuor drachmas, cum melle, ſale, et aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia et Pamphylia gignitur.

Aliud à noſtro Epithymo.

Alypum. Cap. CLX.

ALypon, ſurculoſa herba eſt, ſubrubra: gracilibus ramulis: tenuibus foiijs, flore molli, leui, & copioſo. radice betæ, tenui: referta acri ſuc-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Item op die eerwaerdighe groete hoechtijt onſer liever vrouwen viſitatio ſo ſcriuet ſinte ber. ij. ſermone.

Hoe dat die ghene mit onſer lye‑ uer vrouwen glorieren eñ vblidē ſullē die haer cleyderen niet beſmit en hebben mit ter onreynicheyt .

Sermoen. i.

Od gruet v maria vol ghe‑ nadē Die volheyt der ghena den en can noch en mach nz alleen ſtaen inder ioncvrou ſchap. wāt dier en moghen alle menſchen niet deelaftich weſen. Salich zijn ſi die ha re cleder niet beſmit en hebben eñ mit ōſer coninghinen moghen glorieren eñ vblidē Mer o lyeue ſuete vrouwe en hebdy ym‑ mers niet meer benedictien . Ick bidde v dat ghij mi ymmers oeck mede wilt ghe‑ benediden. Deſe doechden hebbe ic vloren eñ ick en mach daer nymmermeers meer hopen thoe hebben. ick ben vuuylt in myne onreynicheyt als een onredelickē beeſte ſal ic oeck niet wat by v hebben by v te we ſen want ick v ymmers niets volghen en can noch en mach waer ghij ghaet. Die en‑ ghel ſoecket ene maghet die den here berei det heuet den ſoen myns heren. Hi drincket ghaerne wt dijnre cruken. wāt hi heuet ge noecht inder doghet die hem ghelijcke is. Mer en ſuldi den camelen niet oeck mede drincken gheuen. Die enghel drincket dat

ghÿ ghenē man en hebbet bekēt. Laet ons
arme beeſtkens drinckē dat ghÿ ſonderlin
ghe vāder oetmoedicheit gloriere moget
Sÿ ſegt aldus. Reſpexit dominus humi/
litaten ancille ſue. Die heer huet aenghe/
ſien die oetmoedicheit zÿnder deernen.
Joncvrouſcap ſonder oetmoedicheit bi a
nōturet heuet wel glorie mer niet bi gode
Wāt die hoge heer ſiet altoes den eetmoe
dighen. mer die houaerdighen ſiet hi van
veers. eñ den oetmoedighen gheeft hi ſine
gracie. mer dē houaerdighē weder ſtaet hi
Vcruke en wort mÿt deſen tween maten
niet vol. ſi mach noch wel ene mate holdē
ſoe dat niet alleen die menſchē eñ die beeſ/
ten daer van moghē drinckē. mer dat vā/
der derder matē oec die ſchēcker mach dric
ken.

Dit is die beſte wÿn dē wÿ tot
nu toe ghehoudē hebbē. die enghel als een
dÿender ſcēcket op dat hÿt brenghē mach
den prince inder heiligher drieuoldicheÿt
daer wÿ dē hemelſchen vader bÿ verſtaen
die wel een prÿns der heiliger drieuoldich
heit mach ghehietē werdē. Wāt die enghel
op dat hi die dorde mate bewiſen ſolde de
in haerder ioncvrouwelÿcker ſuuerheÿt
eñ vruchtbaerheit is te verſtaen. ſoe ſegt hi
tot maria. Quod naſcetur ex te ſanctū vo
cabitur filius dei. dat heilige dat in dÿ ſal
gheboren werdē dat is vāden heiligē geeſt
eñ ſal ghehieten worden die zoen godes.
Recht of hi ſeggē woude. mit hem alleē ſo
hebſtu deſe gheboerte ghemeen.

Hoe dat maria dÿe ghebenedide
moeder godes ons heren ihesu xpriſti is
vol der ghenaden.

Sermoen. ii.

God gruet v maria vol ghena
den. Sÿ is wel vol ghenaden
want ſi is ghenaem gode endē
den heÿlighen engelen eñ oec
mede den mēſcen. In haerder vruchtbaer
heit is ſi dē menſchen ghenaem. In haer/
der iōcvronſchap is ſi den heilighē enghelē
ghenaem. In haerder oetmoedicheit is ſi
gode ghenaem. In deſen derden tughet ſi
ſelue dat ſi vā gode is aen gheſien. Want
god die heer ſiet aen de oetmoedighē. mer
die hoghē kent ſi vā veers Want alſoe als
ſathanas alle dat ghene dat hoghe is aen
ſiet. ſoe ſiet criſtus aen al dat oetmoedich
is. Hier vā ſegt hi indē boecke der mÿnnē
eñ liefdē Com weder Com weō ſunamitē
com weder com op dat wÿ dÿ ſien. Vÿer
werue ſegt hi com weder of vÿerehāde ho
uaerdie daer die ſiel mede vā gode den al
machtighen here was ghekeert ſoe dat ſi
god niet ſien en woude. Die houaerdie is
des herten. de ander is houaerdie des mō
des. die derde is houaerdie des werckē. die
vierde is houerdie der cleÿderē. Dit is dan
dÿes herten als hem een mēſche laet dunc
ken in zÿns ſelues herte dat hi groot is. eñ
oec mede in zÿns ſelues gheuoelē. Tegē
deſe houerdie bidt dÿe wÿſe man daer hÿ
ſegt. Verheffinghe mÿnder oghē en ghif
mÿ niet here. Eñ op een ander ſtede ſprect
onſe heer in den ewangelio. Wee die wÿs
zÿt in uwen oghē. Die houaerdie des mō
des datmen vermetelheit pleghet te hÿerē
is dit. Wanneer een menſche niet alleen
groet en voelt van hem ſeluen. mer oeck
mede mit ſinē monde vermetelÿcke ſpre/
ket daer in den ſouter van ſtaet geſcreuē.
Die heer ſal verſtroÿen die bedrieghende
lippen ende die groet ſprekēde tonghe.
Houaerdie des werckes is als een mēſche

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

vermetelicken doet daer hi groet om ghe
rekent ſal werden. Daer oec inden ſouter
van gheſcreuen ſtaet. Hÿ die houerdicheit
doet die en ſal midden in mÿn huÿs niet
wonen. Houaerdie der cledderinghe
die is dit als een mẽſche coſtele cleederen aẽ
treet op dat hi mach groet eñ glorioes ſcÿ
nen voer den wareltlickẽ menſchen. Daer
teghens ſegt ſinte peter de prince der apoſ
telen aldus Niet in coſtelen cledere. Ende
onſe lieue heer ſegt indẽ ewãgelio aldus.
die mit ſaften cleederen zÿn ghecledet dÿe
wonen inder coninghen huÿſen daer dÿe
grote houerdie regneert.

Daer zÿn vÿf dinghen die van go
de den ſterffelÿcken redelicken meſchen te
ghens deſe dootlicke ſiecten der ſielen zÿn
ghegeuẽ. Als ſi aenmercken ſullen die ſte
de daer ſi zÿn. dat lichaem dat wÿ draghẽ.
die becoringhe der duuelen daer ſi ōs ſon
der op houden mede aenuechtẽ. die ghoe
de leringhe ons herẽ iheſu criſti. eñ dat hei
lighe leuen dat hi op aerde leuede. Als wÿ
dan die ſtede aenſien daer wÿ zÿn. ſoe ſien
wÿ dat wÿ zÿn in ellenden. eñ veer vã on
ſen vaders landt daer ons god thoe geſca
pen eñ ghemaket hadde. Item dat lich
haem dat wi draghẽ dat bezwaert die ſiele
eñ dat trecket ons vã gode eñ ſchicket ons
tot allen quade Voert meer die becoringe
der helſcher duuelen die en latẽ ons nÿm
mermeer ruſten Voert die ghoede lerin
ghe ons lieues heren iheſu criſti. leert ons
ÿmmers altoes oetmoedicheit ende ſaft
moedicheit. als hi ſelue ſegghet. Diſcite a
me qr mitis ſum ꝛ humilis corde. leert vã
mÿ want ick ben ſaftmoedich eñ oetmoe
dich van herten. Sine wanderinghe ende
oec mede alle zÿn leuen is dÿe alderbeſte
forme niet alleen der oetmoedicheit mer
oeck mede alder ghoeder doechden. Mÿt
deſen voerghenoemden vÿuen als mÿt
den vÿf ſinnen des menſchen maket god
inden mẽſche die doechde der oetmoedich
heit. Want alſoe als die is dat leuen des
lichames ſoe is dat leuen der ſielen. Ende
alſoe als dat lichaem doot is dat die vÿf
ſinnen niet en mach ghebruken ſoe ſal die
ſiel wel doot ghereкent werden die mit de
ſe vÿf puncten niet gheleert en wort totter
oetmoedicheit.

Hoe dat maria die coninghe der he
melen werdt gheopenbaert inden hemel
als een ghecleet mitter zonnen endẽ die de
maen had onder haer voeten

Sermoen. ij.

Inden hemel opẽbaerde eẽ
tekẽ Een wÿf die ghecleet
was mitter zõnen. endẽ die
maen was onder haren voeten. Eñ ſi had
de een croen op haer hoeft mit xij. ſterrẽ.
Lieue brueders vã enẽ mãne eñ wÿ
ue is den menſchelicke geſlachte zeer veel
quades ghecomen mer god die ſi gebene
dÿt daer tegẽ heeft terẽ man gheweeſt endẽ
mede eẽ wÿf dÿet al weder zeer goet ghe
maect hebbẽ eñ veel beter dant ÿe te voren
was Wãt die ghauẽ godes en zÿn niet als
miſdvet eerſt was mer die weldaet godes
is ongelÿc meerder dan die miſdaet was
Aldus heeft die aldermeeſte eñ wÿſte eñ de
alder ghoedertirẽſte wercman datter zeer
was ghequetſet. niet voert mit allen ghe
broken. mer hÿ heeftet veel oerbaerlicker
ende ſalichlÿcker weder omme ghemaket
ende ſoe dat ſi ons enen nÿewen adam
heuet ghegheuen voer den ouden adam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ende oude eua heuet hi verwādelt in aue dat is in maria. Ende al hadde ons criſtꝰ iheſus onſe geſontmaker allene genoech moghen weſen. wāt ons luden alle goet eñ alle volcomenheit wt gode comet. ten was ons nochtās niet ghoet een menſche allene te weſen. Ende oeck mede betaem/det ſo tot onſer wedermakighe beÿde kū/ne te ſamen ſoude comen. Want dꝫ voer waer wt beÿden kunnen was ghecomen dat wÿ aldereerſt gheuallen warē. Onſe heer iheſus criſtus is volcomelicke eē recht uaerdich ghoet eñ ghetrouwe middelaer eñ zoēmaker tuſſchen god die heer eñ dat menſchelÿcke gheſlachte. mer den mēſchē is veruaerlic ſine godlÿcke moghentheÿt omme dat ſine menſcheÿt alle verſlondē ſchÿnt te weſen inder godlicheit. Niet dat die ſubſtancie is verwandelt. mer dat alle die gheneÿghelÿcheit al gheheel godlÿck is gheworden. Aldus en ſinghen wÿ hē niet allene barmhertichcit mer ooc mede gherecht oerdel. wāt al iſt dat hi wt dÿen dat heuet gheleden. medelÿdē heeft gheleert. op dat hi barmhertich weſen ſoude hi heeft nochtans gheheel behoudē alle te ſamen die moghentheit eens rechters. want ſoe ſtaet daer gheſcreuē. dat ōſe here onſe god is een verterende vuer. Brueds wat wonder iſt dat eē ſundich menſche v̄/uaert is hem te ghenakē op dat hi niet en verſmolte vā zÿnder teghēwoerdicheit al ſoe als dat waſch verſmoltet vā die teghēwoerdicheit des natuerlickē ouers.

Hier omme en ſal dit wÿf de gebenedÿt is onder allen wÿuē niet te vergheues hier mede weſen. Want in deſer verſueni/ghe ſoe hoert haer wel thoe mit rechte ene ſtede. Want tot deſer groten middelaer behouen wÿ wonderlÿcke zeer wel enen goeden middelaer. ende wÿ en cōnē nÿemāt crighen die hier nutter thoe is dan maria. Eua was ons ene wꝛede moeder, want ouermits haer heuet die oude quade ſer/pent dat dootlike venÿnde oeck mede dē manne ingheſtoꝛtet.

Mer maria die ghebenedide moed̄ des almachtighē godes heuet ons ene ghetrouwe meſteer gheweeſt. want die medi/cine der ewigher ſalicheit heuet ſi beÿde dē mannen ende oer oec mede dē wÿuen geſcenket. Eua heuet des een ſake gheweeſt dat wÿ alle verleÿdet zÿn vanden ſerpen/te. mer ouermits maria zÿn wÿ weed̄ mit onſen ſchepper verſoēt. Eua was die ene ſake dat adam ouertrat dat gebot godes. mer maria heuet ons onſen verloſſer ghenomen voert ghebꝛocht. Waer omme wil die mēſchelicke crācheit twÿffelen tot marien te lopen. Si en heuet niet in haer dat ÿet ſtuer mach ſchÿnen te weſen of v̄/uaerlic. ſi is al te ſamen ſuet ende ghoet al dē ghenen die tot haer comen wolle ende melck. Siet ouer alle dat heilighe ewan/gelium. vintſtu ÿet daer in van maria dꝫ wat ſcharp oft ſcheldelic ſchÿnt te weſen. of daermen enige onwaerdicheit ī mach mercken. ſoe mach dÿ twÿffelen tot haer te ghaen. Mer is ſi alſt doch waerlicke is vol alder ghoedertirenheÿt eñ gracie. vol alder ſakmoedicheit ende barmhertieheÿt ende anders niet in haer en vindeſte ſoe dācke dan ÿmmers hē zeer vriendelicke ende oeck mede oetmoedilÿcke wt alle dÿnder hertē ende crachten. die dÿ alſulcken mid/delaerſſche wt zÿnder groter ghoedertirē/heit barmhertieheit heeft beſoꝛcht daer du niet in en mogheſte vinden dat dÿ miſhaghet. Want ſi is allen menſchen al gewoꝛden. ende oock mede wt haerder oueruloe

dighet mÿnnen ende lieftē. ſo heeft ſi haer
beÿde den wÿſen ende den onwÿſen ſchul
dich ghemaket. ende dē ſcoet haerō barm
herticheit luket ſi op allen mēſchen. ſo dat
wÿ alle van haerder volheit moghen ont
fanghen. Die gheuanghē zÿn verloſſinge
die ſiecken medicine die drouighen troeſt.
die ſundarē verghiffeniſſe. dē rechtuaerdi
ghen gracie. den enghelen blÿſchap· dÿe
eerwaerdighe heilighe drieuoldicheit glo/
rie ende blÿſcap· de perſoen des zoens dat
weſen des menſchelicken vleÿſches. ſoe dz
daer nÿemant en is die niet en ontfanget
hare herten.

Hoe meendi of ſi dat wÿf yets is
die ghecleet is mitter zonnen Al iſt dat die
ordinancie ſoe wt wiſet dÿes viſioens dat
die propheet ſach datmen die heilighe ker
ke daer bi ſal verſtaen. nochtans ſo mach
men zeer bequamelÿcken wel der maget
marien thoe ſcriuen. Want ſi heuet als eē
zonne aenghetoghē die beÿde op die goe/
de ende oock mede die quade ſchÿnet ſon
der onderſcheÿt. Want maria die en ſiet
niet aen voerghaende verdienten. mer al
len menſchen die haer aenroepē is ſi goe
dertiren. eñ ouer alle noetdruftichedē der
armer ongheualligher menſchen ontbar
met ſi haer ſeer begheerlÿcke. Alle ghebrec
kelicheit is veer onder haren voetē· eñ oec
mede dat der crancheit ende der behouich
heit aēghaet daer is ſi wonderlicke ſeer ho
ghe bouen. voer alle anderē creaturen.

Hÿer omme ſegt hi wel te rechte dz
die maen is onder haren gebenedidē voe
ten. Ten waer anders niet groet te ſeggē
die maen is onder haren heilighen ghebe
nediden voeten daer wÿ niet aen en twÿf
felen ſi en is hoghe verheuē bouē alle cho/
ren der heÿligher enghelen. Oeck mede
pleechmen wel ſomwilen bi der manen te
verſtaen niet alleen ghebreckelicheÿt mer
oock mede ſoe verſtaetmē daer bi ſotheÿt
of dwaeſcheit. ende oeck mede die heilige
kercke in deſer tÿt. Dat eerſte is om haer
ongheſtadighe ende wandelbaer ſchÿnen
dat ander want ſi haer ſchinē niet en heeft
van haer ſeluen. Alle deſe manen dat
ick ſoe ſpreken machmen wel rechte ver/
ſtaen te weſen onder mariē voeten eē ÿge/
lÿc nae haerder manieren. want die ſotte
wort verwādelt als die mane. mer die wÿ
ſe blÿuet als die zonne. Der zonnen hette
ende oeck mede haer ſchÿnen beÿde zÿn ſi
ſtadich ende niet wandelbaer. In dÿen
manen is alleen dat ſchinen. ende dat en
is oeck ÿmmers niet gheſtadich mee wā/
delbaer ende oeck mede onſeker. ende ſi en
blÿuet nÿmmermeer in enē ſtate.

Aldus machmē wel mit rechte ſeg/
ghen dat maria die moeder godes mitter
zonnen is ghecleet. want ſi den alder diep
ſten afgront der godlÿcker wÿſcheit meer
dan enich mēſche begripen can is doer ge
ghaen. ſoe dz ſi alſoe veel als dat ÿmmers
moghelÿc is ſonder vereninghe der perſo
nen in dē ontoeghanckelÿckē lichte ſchÿn̄t

Mÿt den vuÿre mÿn wtuercoren
vriendē criſti iheſu onſe geſontmaker eñ
verloſſer. ſoe werdē die lippen des prophe
ten ghereÿnighet. mit dÿen vuÿr worden
die ſeraphinnen brandende dat zÿn de en
ghelen die in dÿen choer van god geſtelt
zÿn. Mer maria heuet vele anders verdiēt
niet alleen ghegruet te worden mitter het
ten eñ oeck mede mitter claerheÿdē deſer
zonnen mer principaellicken alle gheheel
bedeckt te worden ende oeck mede al om
me ende omme beſchenen.

Dus is ſonder twiuele die cleidin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghe deſes wÿues ſeer ſchoen blenckēde eñ
is oeck mede bouen maten heet. want al
dat ſi heuet eñ al dat ſi is dat is alſoe ouer
claerlicke verlicht ſoe dat daer niets an ha
re en is ick ſegge niet dat doncker is· mer
dat ÿet wat min is lichten oeck mede en
durven wi niet eens dencken dat daer ÿet
in haer is dat laeu is. mer ÿmmer oec me
de niet ſeer heet en is. Alle onwÿſcheit is
oock mede veer benedē haren voetē ſoe dz
ſi te mael niet ghemeens en heuet mitten
onwiſen wiuen. of oec mede mitten dwa
ſen ioncvrouwen. ÿmmers die ghebondē
ſot die een prince is alre ſotheit die waerli
ke verwandelt is als die man. die in zÿnē
ſchoenheit al ſine wÿſcheit heuet verloren
die is te treden onder marien voeten dÿe
moeder ons lieues herē iheſu chriſti. ende
hi moet haer onſalichlicke dÿenē ende on
der weſen. Want ſi is ſonder twÿffel dat
ſelue wÿf daer vore of was gheſegt dat ſi
dat hoeft des venÿndē ſerpentes te treden
ſoude. welckes voetſtappē bÿ menighe la
ghen heuet gheleit. eñ oec mede al temael
te vergheues. Wāt ſi heuet allēn crachtelic
ke alle onghelove eñ alle ketterÿen te niet
ghebrocht. wāt daer hebbē wel ſommighe
ketters gheweeſt die leren wolden dat criſ
tus iheſus die zoen godes onſe gheſont-
maker ghē oleÿſch vāder maghet maria
zÿnder lieuer moeder ontfāghē hadde. Sō
mighe ander blÿeſen wt hare valſce lerin-
ghe eñ ſeÿden dat ſi ghē kint ghebaert en
hadde. mer gheuonden. Noch warē daer
ander die haer blaſphemien voert brochte
eñ ſeÿdē dat ſi nae ons herē gheboerte mit
mānen te doen hadde Eñ daer waren oec
ſommighe die niet lÿdē en mochtē datmē
haer die moeder godes hÿete. eñ ſi ſprakē
daer qualÿcke van.

Mÿn lieve eñ ſeer geminde brueders
ghÿ ſult weten dat alle deſe valſche dÿeuē
eñ verraders zÿn te niet ghemaket ende te
treden. enē alle deſe quaet ſprekers zÿn cō
fuus eñ beſcaemt gewordē. ende alle ghe
ſlachten hÿeten maria ſalich. Want het
alſoe vroe als ſi onſen here ghewōnē had
ſoe quam die oude draeck eñ hi leÿde haer
vele laghen overmits dē coninc herodes
om haer kÿnt te verſlinden. want daer eē
oude viantſcap was tuſſchen den ſade dēs
wÿues eñ der draecken.

Nu iſt ſake datmen bÿ der manen
die heilighe kercke mede verſtaen wil om
me des wille dat ſi vā haer ſeluen en licht-
tet. mer van dien die haer toe geſegt heeft
ſonder mÿ en moghet ghÿ niet doen· ſoe
hebben wÿ die middelſte opēbaerlÿcke
daer ick vore van hebbe gheſproken. Een
wÿf ſegghet hi ghecleet mitter zōnen enē
dÿe mane is onder haer voeten.

Laet ōs vriendelÿckē ommehelſen
lÿeue brueders marie voeten. eñ laet ons
daer ÿnnichlicke voer neder vallen laet ōſ
ÿmmers haer voeten vaſte houden hent
tot dat ſi ons ghebenedide want ſi heeftet
wel macht Want ſi was beteÿkent bÿ dē
velle dat ghedeon ghelegt hadde tuſſchen
den hemelſchen dou eñ der ſcueren. als dz
wÿf datter was tuſſcen der zōnen enē der
manen.. maria tuſſchen criſtum ende die
heilighe kercke· Mer bÿ avonturen
dÿ en verwōdert niet ſoe ſeer vāden velle
daer die dou in quam als vāden wÿue de
mitter zōnen was gecleet. want het ſchÿnet
een grote vriendelÿcheit eñ ene wonderlÿc
ke naerheit des wiues eñ der zōnen· Wāt
het is alte groet wōder hoe die crācheit na
tuer des wiues vōdraghē mochte die grote
hetten der zōnē Ten is mi niet vreemde o

heÿlighe moÿſes dat dÿ dat v̄wonderde
eñ datſtu daer omme naerder ghaē wou
deſte eñ curioſelick:r merckē dat grote mi
rakel. mer ōtſchoede dÿ eerſt eñ doe vā dÿ
alle vleÿſchelicke ghedachtē wiltſtu im̄ers
hier naerder comen. Ick ſal ghaen ſeÿdÿ
eñ ick ſal p̄mmers ſien dat grote viſioen.

Het is claerlicken p̄mmer een wō
derlicke groet viſioen dat die doerne boſch
ſoe ſtōt eñ brande eñ bleef alleÿckē wel ōge
brant. Eñ het is oeck mede een wōderlÿck
teÿkē dat onghequetſt bleef dat wÿf de al
mitter zōnen was ghecledet. Die doernen
boſch en hadde dat niet van zÿnder natu
ren dat hi midden inder vlammen moch
te bliuen onghebrant. noch ten is oec niet
die cracht des wiues te lidē dat ſi mit dier
zonnen ghecleet wert. Ten is gheen men
ſchelicke cracht noch oeck mede enghelſche
cracht daer hoert al meerder cracht thoe.
Die heÿlighe gheeſt ſeÿde die enghel gabri
el ſal ouercomen in dÿ Eñ recht of maria
daer op antwoerden woude. Die heÿlige
gheeſt dat is god eñ ōs god is een v̄terēde
vuÿr. ſoe ſeÿde die enghel voert. Niet mÿ
ne cracht. niet uwes ſelues cracht mer die
cracht des alreouerſten ſal dÿ omme ſche
men.

Brueders aldus ſoe en iſt ſoe
groten wōder niet dat ōder alſulcke beſche
minghe dit wÿf die cleÿdinghe v̄ ſonnen
mochte v̄draghē. Hi ſegt p̄mmers aldus.
Een wÿf die mitter zōnen was ghecleÿet
ſonder twiuel ghecleÿdet mittē lichte alſo
als mit enen clede. Een vleÿſchelick men
ſche en can bÿ auōturen dit niet wel begri
pē wāt hets een gheeſtelicke materie. eñ dz
dūct hem ter auōturen ſotheit weſen. Mer
dit en dochtet dē apoſtel niet doe, hi ſeÿde.
Induite dn̄m noſtrum ihesum chriſtum.
Aendoet p̄mmers onſen lieuen heer ihm̄
criſtum

O lieue eñ beminde ſuete vrou
we, hoe vriendelickē ſidi hem ghewordē eñ
hoe nae bÿ. p̄mmers hoe alre p̄nnerſte ſo
hebdÿ v̄diēt mit hem te weſen. hoe groete
is die gracie eñ ghenade de ghi bi god heb
bet gheuōdē. Hi bliuet in v eñ ghi in hem.
Ghi cledet hem eñ ghi wordet wedomme
van hem ghecledet. Ghi cledet hem mitter
ſubſtancien uwes vleÿſches eñ hi cledet v
wederomme mit ſine godlicke moghēth
Ghi becledet die zōne mit eenre wolckē eñ
vāder zōnen wordi wederomme ghecleet
Want god heeft een nÿeuwe dinck op der
aerdē ghedaē Een wÿf ommeuenck enen
man. Eñ dit was die man daer van ghe-
ſchreuen ſtaet Siet enen man opghaende
in ſinen naem. Oeck mede ſoe heuet god
een nÿeuwe dinck inden hemel ghedaen
dat die zōne een wÿf heeft omme beuaen
eñ dat ſcheen recht of ſÿ mitter zōnen ghe-
cleder hadde gheweeſt. wāt ſi heeft hem ge
croent. eñ ſi heuet v̄diēt weder vā hem ghe
croent te weſen. Ghaet nu wt ghÿ dochter
van ſÿon eñ ſiet dē coninck ſalomō mitter
dÿadema daer hem zÿn moedē mede ghe-
croent heuet. Mer op een ander tÿt. Eñ nv
ghaet meer bÿnnē eñ ſiet ōs coninghinne
mitter dÿadema daer haer ghebenediden
ſoen ſiner glorioſer moeder mede heeft ge
croent. Op haer hoeft ſegt hi was een croē
vā twelf ſterren. Dat hoeft was waerlickē
wel weerdich mitter ſterrē ghecroēt te wor
dē dat wōderlicke vele ſcoēder blincket dā
enighe ſterre. ſoe dat de ſterrē daer meer vā
gheciert wordē dā ſi dat hoeft cierdē. Waer
omme en ſoudē haer die ſterrē niet cronen
die de zōne becledet. als indē daghē der le.
tē ſo ombeuaē ſi die blomē v̄ roſen eñ die le
lien die indē dalen waſſen Tis gheē wōd̄
want die luſter hant des brudeghoms die

is onder haer hoeft eñ zijn rechterhãt heft
haer omme beuãghẽ. Wye ſoude moeghẽ
vĩmoedẽ hoe ſchoen dat de gemmẽ of peer
len waren. wie ſal hem te volle connẽ ver-
wõderen die claerheyt der ſterrẽ daer dz co
ninlicke diadema õſer glorioſer coninghi
nen van ghemaket is. Tis bouẽ allen mẽ
ſchelickẽ vĩſtande wt te ſprekẽ die glorie eñ
die redẽ deſer cronen. eñ die maniere dyes
maecſels. Mer wij nae mate onſer cleyn-
heyt ſcuwende alle periculoes doerſoeckẽ
de der heymelicheyt godes. ſoe en moghẽ
wij ter auõturen niet onredelickẽ ſegghen
dat deſe twelf ſterrẽ moghẽ bedudẽ twaelf
ſonderlinge gracien eñ vordelen daer ma
ria mede bouẽ allen anderẽ mẽſchẽ is ghe
ciert eñ vĩheuẽ. Wãt in haer machmen vin
dẽ hemelſche vordelẽ. Vordelen nae dẽ vlei
ſche eñ vordelen nae dẽ herte. Eñ alſmẽ de
ſe drie elc vierweruen menichuoldicht ſoe
hebben wij twelf ſterren daer die croen on
ſer coninghinnẽ bouẽ allen matẽ ſeer ſcoẽ
mede blincket. Ten eerſtẽ ſoe blincket ons
ſeer ſchoen marien gheboorte. daer nae die
engelſche gruete. Die derde ſterre is dye
toecoemſte des heylighẽ gheeſtes. De vier
de is die wõderlicke õtfanghenis des ſoẽs
godes.

Des ghelijcs ſoe blinckt õs
als een ſchoen ſterre dat ſi die eerſt was die
gode den heer haer iõcvrouſchap louede.
dat ſi vruchtbaer was behoudẽ haer ionc-
vrouſcap. eñ dat ſi ſonder ſwaerheyt haer
kint droech. dat ſi ſonder alle pijn haer kit
baerde.

Voert ſoe blicket in mariẽ
der heyligher iõcvrouwẽ als een ſterre ha-
rer ſaftmoedigher ſcamelheyt. haer ỹnni-
ghe oetmoedicheyt. haer oetmoedige ghe
louicheyt. eñ die grote martelie haers her
ten. Ower vliticheyt mijn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders in criſto iheſu onſen lieuẽ
heer onſen gheſontmaker ſoe beuele ic dit
enen ỹghelicken biſonderlinghe wijſlickẽ
doer te ſien eñ te mercken. Mi dũcket dz ic
voer mij ghenoech hebbe ghedaẽ dat ick v
deſe ſterrẽ hebbe moghẽ bewiſen.

Wat iſt van datter blinct in mari
en gheboerte. Sõder twiuel dat ſi ghebo-
ren is vã coninclickẽ gheſlachte eñ vandẽ
heylighẽ patriarcha abraham eñ oeck me
de vanden glorioſen coninck dauid. Mer
dij dit cleynweſen ſoe doet daer toe dat dẽ
gheſlachte omme haer ſonderlinge waer-
dicheyt van gode den heer was ghelouet.
eñ den oudẽ vaders ghepropheteert. dat ſi
van deſen gheſlachten gheboren ſold wor
den. eñ dat ſi mit gheeſtelicken miraculen
voer beweſen is eñ mit figuren. Eñ dat ſi
van den ꝓphete dauid voer gepropheteert
is. Ten eerſten ſoe bewees aarons roede
die ſonder wortel wonderlijcken bloyden
mariam. Item gedeons vel dat vanden
douwe nat was doe alle die aerde droghe
was beteykẽde mariam.

Aldus was maria oeck mede be-
teykẽt indẽ viſioen dat ezechiel die ꝓpheet
ſach hoe die oeſtpoerte altoes was gheſlo
ten. Item bouen allen dẽ anderen ꝓphetẽ
propheteert haer opẽbaerlijckẽ die ꝓpheet
yſaias no inder roedẽ de wt yeſſes wortel
wt groyen eñ oeck mede ỹmmers wtſpru
ten ſoude. nu noch opelicker dat een ionc-
vrouwe een kint barẽ ſoude. Ende ſonder
linghe wel te rechte brenct hi dat voert bij
een teykẽ dat indẽ hemel openbaerde daer
alſoe langhe te voren maria in was ghe-
propheteert eñ oeck mede ghelouet. Die he
re ſegt hi ſal een teykẽ gheuẽ. Siet een iõc
vrouwe ſal een kint õtfanghẽ. Hi heft ſon
der twiuel een wõderlijcke ſeer groet teikẽ
ghegheuẽ wãt hi ſelue groet is dyer ghaẽ

wŷe ſoude alſo clare oghē mogē hebbē dꝫ
deſe ſchone blinckēde claerheit deſes ſond
linghē vordels ſine oghē niet wederſlaen
en ſouden. Nu voert dat ſi vandē
enghel gabriel mit ſoe groter reuerencien
wort ghegruet ſoe dat ſi doe mocht ſchinē
eñ blinckē bouē dē chorē der enghelē ꝟheuē
te ſine. eñ bŷnaē eēs vrouwē naem aēbedē
de tot dier tŷt toe ſonder wederſegghē dŷe
mēſchē pleghē te aēbedē. In welcker dꝫ al
rehogheſte ꝟdieñ eñ die ſonderlinghē glo
riē ōſer lieuer waerdiger ioncvrouwē wor
det beweſen eñ oeck ꝑmmers ghepreſen
Niet min en blincket oeck die ſonderlinge
nŷeuwe manier haerder ōtfanghinghen
die niet in ſundē als alle die anđ wiuē doē
haer kint en ontfinck. mer allē ouermid
des dē werckē gods eñ ꝟ thoecomſtē dŷes
heŷlighē gheeſtes. Eñ dat ſi dat woert dat
god is eñ dē ſoen gods baerdē, ſo dat dŷe
ſelue gods ſoen eñ mariē ſoen weſen won
de. eñ god eñ mēſche van haer gheborē ſol
de worden. Dits ꝑmmers ſonder
linghe een afgront des lichtes eñ ic en ſou
de niet duruen ſegghen dat die oghē dier
heŷligher enghelen vandē ouer ſchonē eñ
blinckē des lichtes niet wederſlaghē en ſol
de wordē. Voert meer die iōcvrouſcap ha
res vleŷſſches eñ dat opſet der ewiger reŷ
nicheŷt eñ ſonderlinghe ꝑmmers die ōge
hoerde nŷeuwicheŷt des opſettes wordet
daer harde ſeer mede ꝟclaert. dat ſi in heŷ
lighe vriheŷt haers gheeſtes die euwe dŷe
moŷſes gheſcreuē hadde bouēghaende ha
re ōbeulecte reŷnicheŷt des lichaems eñ ꝟ
ſielen alder eerſt gode louede. Die onwan
delbaer vaſticheŷt haers opſets machmē
daer in bekennē, dat ſi ſoe ſtātaftelic dē en
ghel die haer ſeŷde dat ſi ſulckē kint baren
ſoude ātwoerde Quomō fiet iſtud quoniā
virum non cognoſco. Hoe ſal dit mogen
weſen want ick gheŷnen man en bekēne.
Eñ bŷ aūdtaren daer omme ſoe was ſi al
ghetuerbeert inden woerdē des heŷlighen
enghels. eñ ſi dochte ꝑmmers in haer ſel
uen wat gruetē dattet ware dat hi haer ge
benedŷt hiet te weſen onder allen wiuen.
die ꝑmmers ſonderlinghe altoes hadde
begheert onder den iōcvrouwē ghebenedi
der te worden. eñ ſi dochte wat benedixien
dat waer die niets en ſcheen te weſen nae
haren ſinne. Mer doe hi voert ſeŷde dat ſi
een ſoen baren ſoude dat openbaerlijcken
ſcheen te luden teghēs haer ioncvrouſchap
doe en mochte ſi niet langher ſwighē ſi en
moeſte hem ꝑmmers vraghen aldus. Eñ
in wat manieren ſoude dat ꝑmmermeer
moghen gheſcieden ofte hoe ſal dit mogē
weſen dat ick een kint baren ſolde eñ ic nie
man en bekende. Daer omme ſoe ꝟdiēde
ſi mit groten rechte die benedixie dat ſi al
ſulcken kint baren ſoude. eñ ſi onthielt die
benedixie die ſi begerēde was. Eñ haer iōc
vrouſchap ſoude oec veel glorioſer weſen
ouermits die godlicke vruchtbaerheŷt eñ
der iōcvrouwelicker vruchtbaerheŷt. Soe
dat deſe twee ſterren op malcāder ſcinē eñ
malcāder ꝟlichtē. Wāt hets groet iōcvrou
te weſen mer iōcvrou eñ moeder te weſen
dats vele meerder. Eñ mit rechte en voelō
ſi niet dat ſwaer ꝟdriet dat alle anđ vrou
wē als ſi ōtfanghē hebbē voelen. wāt ſi ſon
der vleŷſchelicke welluſt vādē heiligē ghee
ſte ōtfanghē hadde. Eñ daer omme inden
beghinne haers ontfangheniſſe als ſi an
der vrouwē ſiet pleghē te weſen. ghinck ſi
vrolicken ſonder ꝟdriet int gebercht daer
elizabeth woende omme haer te viſiteren
eñ te dŷenen. Eñ doe die tŷt ghenakede dꝫ
haer kŷnt gheboren ſoude wordē ghinck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſi mit ioſeph tot bethleem draghēde dat al
recoſtelſte cleŷnnoet eñ die lichte borden.
ŷmmers den dragēde die haer droech. Eñ
hoe ſeer ſchoenlickē lichte dat doen ſi mit
nŷeuwer vrolicheŷt dē nieuwē ſoen voert
brochte alleen bouē allen anderē vrouwen
vrŷ vāder ghemeender maledixien dat ſŷ
mit ſoe groten arbeŷdē haer kŷnderkens
moeten winnen. Wilmen die dinghen co
ſtelickē rekenē die ſelſen zŷn of vreemde ſo
en mach daer niet vreemder weſen nocht
coſtelder dan die dinghē daer wŷ nu van
ſprekē. Want i allen deſen en iſſer nŷe ghe
ne gheſien die haer ghelŷck heuet geweeſt
noch daer en ſal gheen nae comen.

Mŷn vrienden iſt dat wi haer mit
rechtē gheloue aenſien ſoe ſullen wŷ daer
van ontfanghē groet vwonderē. eñ oeck
eerwaerdighe reuerēcie eñ ŷnnicheŷt ende
gheeſtelŷckē troeſt. Mer die ander ſterren
die noch after zŷn daer wŷ noch vā ſullen
ſprekē die eŷſchē ŷmmers oeck mede ghe-
trouwe naeuolghinghe. Ons en behoert
ŷmmers niet toe dat ōs toecomſt eñ onſe
gheboerte te voren vā gode ghelouet eñ ge
boetſchapt ſoude wordē. of dat wŷ vandē
engel gabriel mit alſulckē godlickē groete
gheeert ſoude wordē. Noch mŷn
ſoe deelt ſi die ander twee ōs mede. want
haer heŷmelŷck dat hout ſi alleen. want ſi
is alleen daermē vā mach ſegghē Dat nu
in haer is gheborē heŷlich dat ſal worden
ghehietē een ſoen godes. Men ſal dē heer
offeren iōcvrouwē nae haer. mer ſi ghaet
ſe alle bouen. Voert ſoe heeft ſi alleen een
kint ontfanghē ſonder ghebreclicheŷt van
enigher ſundē eñ ſonder ſwaerheŷt heuet
ſi dat kint ghedraghē eñ ſi heeftet oeck me
de ſonder pine ghebaert. Gheen van deſen
en wort van ōs gheeiſchet. wāt en hebben
wŷ niet die ſaftmoedighe ſcamelheŷt. eñ
die gheware oetmoedicheŷt des hertē. dŷe
groetmoedicheŷt des ghelouē. dat mine-
licke mededoghē. eñ meŷnen wŷ onſe vſu
melheŷt te ontſculdighē daer mede dattet
vreemde ghauē godes zŷn. Dat is ſonder
twiuel een alte ſeer bequaem peerle inden
dŷadema. een ſchoen lichtēde ſterre inder
cronen der rōtheŷt des aenſichtes in enen
ſcamelen mēſche. Meent daer oec
ŷemant dat maria die ghebenedide moe
der godes deſe gracien niet en hadde de al
vol was van gracien. Maria was wōder
lŷcke ſeer ſcamel. Dit moghē wŷ bewiſen
uten ewangelio. Want waer vintmē dat
maria ſprekende was of vmetel. Men leſt
dat ſi buŷtē ſtōt eñ begheerde ŷmmer ſeer
ghaerne haren lieuen gheminden ſoen to
ſpreken. Si en quam ŷmmers niet coenli
ken int huŷs daer hi dat volck was lerēde
als een moeder des heren. noch ſi en voer
niet in ſinen woerdē. Eñ al leeſtu alle den
text vandē vier ewangeliſtē ouer hebbe ict
onthoudē ſoe en ſaltu daer niet dan vŷer
weruen vinden dat maria ŷet heft geſpro
kē. Dat eerſte was teghēs den engel doen
haer die enghel eēs eñ anderweruē hadde
thoegheſproken Dat ander was tot eliza-
beth doe dat ongheboren kint dat elizabet
droech van marien woerdē hem in vroge
dē vblide. Eñ als elizabeth maria ſeer gro
te eñ hoghe maecte ſoe maecte marien ſie
le den heer groet. Die dorde reŷſe
dat maria ſprack was doe ihesus twelf ia
ren out was ende ſi hem inden tempel vāt
onder die leraers doen ſeŷde ſi hem dat ſŷ
hem drŷen daghen lanck mit groter droe
uicheŷt hadden gheſocht. eñ hi antwoerde
haer weder omme. Quid eſt ꝙ me quere-
batis. neſciebatis quia in hŷs que patris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mei ſunt oportet me eſſe. Wat iſt dat ghi
mi ghesocht hebbet en wiſſi niet dat icwe
ſen moet indē dinghē die minē vadē toe be
horen. Brueders die vierden reyſe
dat onſe lieue vrowe maria die moeder
godes ſprack was inder bruloftē. eñ inden
woerde dat ſi doe ſprac machmē opēbaer-
lickē merckē haer ghoedertirē mededoge-
de ſcamelheyt. Wāt dat andē ludē beſcaēt
wordē dat toech ſi haer aen ſo dat zijt niet
vſwighē en kōde ſi en ſeydet onſen heer dz
daer ghebreck wijns was. Wāt ſi betroudē
in die ghoedertirēheyt haers ſoens dat hi
wel raet ſoude weten. Eñ doe haer ſoen ſo
haer wat ſtrackelickē ātwoerde daer ſwe-
ghe ſi toe. nochtās ſoe en miſchoepte ſi nz.
hi en ſoude ymmers wel doen dat ſi bege
rende was. eñ daer omme ſeyde ſi dē dien
ders dat ſi doen ſoudē dz hem ihūs hiet
Wij leſen al vandē beghinne dat
die harder quamē eñ vonden mariam. Al
dus ſegt die ewangeliſt. Inuenerūt puerū
cum maria matre eius z ioſeph poſitum
in pſepio. Sij vōdē mariam eñ ioſeph eñ
iheſum inder cribben gheleyt. Oeck mede
die drye coninghē hebdijt wel ōtholdē ſi en
vōden dat kint niet ſonder mariam. Endē
doe ſi indē tempel brochte den heer dies tē
pels doe hoerde ſi die woerdē die ſimeō ſei
de beyde van haer ſeluen eñ ſonderlinghe
ymmers oeck mede vanden kynde. Sij
was wijs eñ ſnel te horen mer ōbeydende
yet te ſprekē. Si onthielt alle die woerden
ſegt die ewangeliſta eñ ſi leideſe ouer i ha
ren herten. Onder alle deſe en ſalſtu niets
een woert vindē dat maria heuet gheſpro
kē oeck vandē ōborghē heylighē ſacramēt
zijnder mēſcheyt. dat haer nochtās bouen
allen mēſchē kūdich was. Wee ōs die den
gheeſt inder naſen hebbē. Wee ōs die al dz
wij binnē hebbē tekkens voert brēghē. dye
nae comicus des poetē woerdē al vol gha
tē zijn eñ an allen ſidē wtvloien Si hoerde
haren ſoen alſo dicwijl ſprekē. niet alleen
den ſcharē als hi in parabolen ſprack. mer
oeck mede als hiſe binnē dē huyſe ſinē diſ-
cipulen exponeerde eñ bedude. eñ ſi ſach hē
ymmers oeck mede ſoe menich ſchoē wō
derlick mirakel doen. Ten laetſten ſach ſij
hem hanghen aen den cruce. ſi ſach dat hi
ſinen gheeſt ghaf. ſi ſach hem doe hi was vē
reſen. eñ ſi ſach oeck mede dat hi opvoer tē
hemel tot ſinen hemelſchē vader.
In allen deſen hoe dicwijlle is dye
ſtemme der ſcamelder iōcvrouwen eñ die
ſtemme der onnoſelder tortelduuē gheho
ret. Oeck mede ſoe leſen wi indē werckē ð
apoſtelē dat ſi doe ōs lieue heer ōs geſont
maker tottē hemel was gheuaren weder
ghinghē vanden berghe van oliuetē ende
waren eendrachtelic te ſamen in haer ghe
bet. Wye waren ſi. Was maria daer mede
ſoe iſt wel redē datmē haer eerſtē noeme.
want ſi is ymmers bouē alle die andē eñ ſi
is oeck mede die moeder godes inder ewi
chedē ghebenedijt. eñ die alreuolcomenſte
in allen doechdē eñ heylicheyt. Hi ſegt pe-
trus eñ andreas eñ voert alle die ander de
aldus die daer nae volghē Alle de
ſe ſegt hi warē volherdēde in haren ghebe-
de ymnichlicke mittē anderē wiuē eñ myt
maria iheſus moeder. Rekende ſi haer de
alreaetſte eñ nederſte vā hem allē datmē
haer alrelaetſt noemt. Waerlickē die diſci-
pulen waren noch al grof eñ onbeuoelick
Want die heylighe gheeſt en was hē noch
niet gheſant doe iheſus noch niet gheglo-
rificeert en was. Eñ daer omme ſo keuen
ſi onderwilen eñ hadden menichweruen
twiſt wie dat die meeſte van hem allē ſou

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

de weſen. Mer die moeder godes maria hoe ſi meerder was hoe ſi haer meer ĩ allē dinghē oetmoedichde eñ oeck ōder allen mēſchē. Daer omme iſt wel recht want ſi haer ſeluen die alre laetſte hielt dat ſi imer die alre eerſte weſen ſoude. Eñ mit recht is ſi ōſer alre vrouwe ghewordē die haer ſel/uen die alre nederſte bewiſede. Mit rechte is ſi bouē al die enghelen v̄heuen die haer ſeluen wt onwtſprekelicke oetmoedicheit benedē die weduwen. eñ benedē die in pe/nitencien leuedē eñ oeck mede benedē den ghenen daer ſeuen duuelen wtv̄dreuē wa ren v̄oetmoedichde. Myn hertelȳ ke lieue eñ ſeer ghemīnde kinderkē oeñ oec mede ymmers broederlicke vriendē criſti iheſu ic bidde v hebbet ymmers liefde tot deſer doechdē, iſt dat ghȳ marien lief hebt iſt dat ghȳ haer begheert te behaghē ſoe pi net v haer ſaftmoedicheyt eñ haer oetmo dicheyt nae te volghē. wāt daer en is nyet dat dē mēſche alſo nut eñ bequaem mach weſen. eñ daer en is niet dat enen ghoeden kerſtē mēſche alſoe wel toe behoert· eñ enē ghoedē gheeſtelickē mēſche alſoe ſonderlin ghe wel betaemt, wāt die wt die doechden der ſaftmoedicheyt blincket in eender iōc vrouwē die doechde dyer oetmoedicheyt. wāt het zijn ymmers ghſellinnē oetmoe dicheyt eñ ſaftmoedicheyt. in dyen vereni ghet vriendelijckē die ſeyde. Diſcite a me. quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Leert ſeit hi van my want ghoedertiren ben eñ oet moedich vā hertē. Wāt alſoe als die houer die een moeder is der v̄metelheyt alſo en coemt gheware ſachtmoedicheyt nerghē van dan vā warachtigher oetmoedichedē nochtās en wort marien oetmoedicheide niet alleen beweſen in haren ſwijghē mer veel volcomelicker ſoe mach mē ſe ymmer kennen in haren woerden. Sy hoerde im mer ſeer weel dat haer die engel gabriel de bode godes toe ſeyde. Quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius dei. Dat ym/mers wt di gheboren ſal wordē dats hey/lich eñ het ſal ghehieten worden die ſoē go des. Eñ daer en antwoerde die heylige oet moedighe maghet anders niet op dan al dus ſprack maria. Ecce ācilla dm̄ fiat mi/hi ſcd̄m v̄bum tuum. Siet hier die deerne des heren my moet ymmers gheſcieden nae dinen woerden.

Maria doe ſi die boetſchap ōtfanghē hadde vā dē enghel gabriel ghinc ſi tot elizabeth dē die heylighe gheeſt al haer heylicheyt gheopēbaert hadde. Daer om/me ſeyde ſi eerwaerdelicke mit grotē v̄wō deren. Waen coemtet mi dat de moed̄ mi nes herē tot mi ſal comē. Eñ voert ſeyde ſi wat groter gracien dat ſi voelde vā haren toe ſpreken Als die ſtemme dijnder gruetē quam in minē oren ſoe heeft hem dat kit mit vroechdē v̄blijt in mynē lichaem. Eñ ſi ſeyde ymmers noch mede dat ſi was ſa lich omme dat ſi geloefde. Dit was ymmers te mael groet lof eñ prijs mer de innighe oetmoedicheit die in maria was en hilter niet vā ōder haer. eñ en woude in haer weldadē niet wordē gheprelen. Of ſi ſegghē woude. Du makeſt mi ſeer groet. als een moeder des heeren mer mijn ſiel dē heer groet maket. Du ſegſte dat dijn kynt hem heeft v̄vrout ī mijn ſtemme mer my ne gheeſt v̄vrout haer in god mijn heylge uer. Eñ iohannes als een ghoet vrent des brudeghoms verblidet hem mit grote bli ſchap inder ſtemmen des brudeghoms. Du hietſte my ſalich want ick geloeft heb Mer alle die ſake mijns ghelouesē mijn

der ſalicheyt is van deſen aenſien der god
licker ghoedertirẽheyt. eñ daer omme ſoe
hietẽ mi ymmers ſalich te weſen alle ghe/
boertẽ. wãt god heeft aengheſien ſine oet/
moedighe deerne. Soe als daer gheſcreuẽ
ſtaet inden magnificat aldꝰ Quia reſperit
dominus humilitatem ancille ſue ecce ei
ex hoc beatam me dicent omnes genera/
tiones. Omme dat god aengheſien heeft
aengheſien die oetmoedicheyt zȳnꝰ deer/
nen daer omme ſoe ſullen mi ſalich hyetẽ
te weſen alle gheſlachtẽ eñ gheboerten.

Lieue brueders meendi oeck dat
elizabeth ſprekende indẽ gheeſte dwaelde.
dat was ymmers ſonderlinghe veer. Sy
is te mael eñ ſeer ſalich den god ons lieue
heer aenſiet. eñ ſi is oeck mede ſalich die ge
loefde. wãt dat was die vrucht des godlȳc
ken aenſiens. Eñ dit was ymmers ſondꝰ/
linghe een wonderlick werck des heyligẽ
gheeſtes dat hi tot der groter oetmoediche
den quam der eerwaerdigher reyn der iõc
vrouwẽ ſinte maria haer oeck mede ghaf
alſulcke heerlickẽ groetmoedicheyt. alſoe
dat als daer voer gheſegt is vãder reyner
iõcvrouſchap eñ vãder vruchtbaerheit dat
ret twee ſterren zȳn die malcãder vlichten
ſoe zȳn dit twee ſchoen ſterren die op mal/
sander ſchinẽ. ſoe dat die grote oetmoedi/
cheyt niet en vmynderde haer coſtele heer
lȳcke groetmoedicheyt. noch ſonderlinge
ymmers oeck mede die groetmoedicheit
was der ghoedertiren oetmoedicheyt ghe
ne hinder. mer in haren oghen ſoe bleef ſi
een oetmoedighe maghet. eñ opter groter
loftenillen godes ſo hadde ſi altoes groet
moedich betrouwẽ. Eñ al en voelde ſi van
haer ſeluẽ anders niet dan een oetmoedy
ghe ſnoede deerne ſi en twiuelde nochtan
daer niet aen god en hadde haer wt zȳnre
groter godlicker ghoetheyt wtuercoren eñ
lief totter groter õbegripelicker eerwaer/
digher coſtelȳcken ſacramẽte. als ymmer
een moeder te weſen des gheens die beide
god eñ menſche ſoude weſen een ſalighen
moeder ons lyeues heren iheſu criſti

Dat wercket die ſonderlinge god
lȳcke gracie inder hertẽ zȳnder wtuercorẽ
dat haer die oetmoedicheyt niet cleynmo
dich en maket. noch oeck mede die groet/
moedicheyt houaerdich. mer ſi werckẽ ve
le meer te ſamẽ ſoe datter niet alleen wter
groetmoedicheyt houaerdie op en ryſet.
mer dat die oetmoedicheyt ymmer meer
der wordet gheſtarcket. eñ die mẽſche wor
det ſoe vele te meer beanxter eñ hi en wille
ymmers niet ontdancbaer weſen dẽ ghe/
uer der godlicker gracien eñ nochtãs ſo en
can hem de oetmoedighe ontdancbaerhe
de niet brenghẽ tot cleynmoedicheyden.
Mer hoe dat hi myn betrouwẽ heeft al op
hem ſeluẽ oeck in cleynẽ dinghẽ hoe hi ve
le meer betrouwens heuet oeck in groten
dinghẽ op die grote almachtighe ghoeder
tirenheyt godes Brueders de mar
telie des herten deſer eerwaerdigher iõc/
vrouwen dat wȳ ghenoemt hebbẽ hebdyt
wel onthouden die twelfſte ſterre haerder
cronen die moghẽ wȳ vindẽ in ſimeõs ꝓ
phecie eñ oeck inder hiſtoriẽ der paſſiẽ ons
lieues herẽ iheſu criſti. doe maria haer kin
dekẽ nae ghewoenten der euwen indẽ tem/
pel offerde doe ſprack die oude ſimeon võ
deſen heylighẽ kindekẽ tot zȳnder ghebe/
nedider moeder. Poſitus ẽ in ſignum cui
cõtradicetur. Hets gheſet tot een teykene
daer teghẽ gheſprokẽ ſal wordẽ. eñ v ſiel ſei
de hi ſal doerghaẽ dat ſwaert des rouwen
Want anders en mochtet nyet weſen doe
dat ſwaert doer iheſus vleyſch ghinck ten

moeſte doe oeck mede die moederlicke ſiel
doerghaen. Want doe o iheſus criſtus dē
gheeſt hadde op ghegeuē de onſer alre ihe
ſus criſtus is. al is hi ſonderlinge uwe doe
en mochte die wreede ſpeer die in zȳnder ſi
den wort gheſteken ſine glorioſe ſiel nyets
gherakē al en wouden ſi den doden nz ſpa
ren dē ſi niet wee doen en mochtē. mer oū
el wort daer mede doer gheſteken. Wāt ſi-
ne ſielen was doe daer niet mero moeder
licke ſielen mocht daer nyemāt vā halen.
Daer omme o ghebenedide moeder gods
ghinck die pine v ſiel doer eñ daer omme
hieten wȳ v mit rechte meer dan een mar
telaer te weſen. want dat moederlicke me
dedoghen uwes glorioſer hertē was vele
meerder dā die lichamelicke pȳne der hey
ligher martelarē mochte weſen. En was
v dat niet meer dā enighe zwaert dat v ſiel
al gheheel doer ghinck eñ quam al totten
verſchȳden des gheeſtes ende der ſielē doe
v ghebenedide zoen iheſus criſtus ōſe ghe
ſontmaker ſeyde wȳf ſiet uwen zoen.

Och die vāderinghe die doe daer
geſcȳede. iohānes v neve wort v daer voer
uwen lyeuen zoen iheſus criſtus ghegeuē
die knecht voer den here. die diſcipel voer
den meeſter zebedeus zoen voer den gebe
nediden zoen des almachtighen ewigen
godes. een puer mēſche voer den die waer
god was. Hoe en ſoude dat horen nz doer
ghaen v aldermīnnelicſte ſiel als onſe har
de ſtenē herten doer ghewōdet werden de
ſe dinghen overdenckende.

Brueders en laet v daer om gheen
wonder weſen dat wȳ ſegghē dat maria
martelaer was inder ſielen. Het mach dē
wonder duncken die des niet en ghedenc-
ken dat paulus dat onder die aldermeeſte
ſunder begheerlicheit waren. dat was har

de veer van marien herte. Mer daer mach
licht yemant ſegghen. En wiſte maria dz
niet te voren dat haer zoen iheſus criſtus
ſterven ſoude. Jae ſi ſonder twȳffel. Enđ
en hadde ſi niet enen volcomen hope dat
hi corts daer nae verriſen ſoude. Ja ſi ſeker
lȳcke Was ſi nochtans drouich doe hi wor
de ghecrucet. Ja ſi bouen maten zeer dro-
uich Anders wȳe biſtu du wiſe brueder of
te waen coemt di deſe wȳſcheit· datſtu dȳ
meer verwonderſte dat ghebenedide moe
der godes maria ſo groet medeliden had
de mit haren zoen dan dat maria zoen in
den vleyſche alſulcke pȳne liden woude.
Mochte iheſus in den lichaem ſteruē enđ
en mochte zȳn ghebenedide moeder ma-
ria inder ſielen van mededoghen niet mz
hem ſterven. dat iheſus ſtarft dat dede die
mȳnne eñ liefte welker niemant meerder
en heeft ghehad Ende dat maria inder ſie
len mit hem ſtarf dat heuet oeck mede die
mȳnne ende liefte ghedaen. welcke liefte
nae der moederliker liefte nye ghene ghe
lȳc en heuet gheweeſt·

Nu ghoede moeder der barmher-
ticheit ſiet die mane dat is die menſchelȳc
ke wandelbaerheit die vallet oetmoedelic
ken neder voer uwen heilighen voeten eñ
ſi biddet v doer de alderpuerſte mȳnne eñ
liefte uwes moederlȳcken herten. want
ghȳ ons ene middelerſe zȳdt gheſet tuſſcē
ons ende die zonne der gherechticheit. op
dat wȳ in uwen lichte dat gheware licht
moghen comen te ſien die v ghemȳnnet
ende lief ghehadt heuet bouen allen ande
ren creaturen. ende hȳ heuet v gecleet mit
ten ſtoel der ewigher glorien. ende hi heeft
v ene crone bouen maten ſuuerlic op v ge
benedide houet gheſet. Ghȳ zȳdt wel vol
van gracien enđ nȳmmer vol des hemel

ſchen douwes ruſtende op uwen ſyeuē geminden ouerulopende in weelden ſpyſet doch huyden uwen armen ende ellēdighē die wonderlycke zeer iammerlyc tot v roepen. ende grotelikē in v hopē o lieue vrouwe ende laet die ionghe hondekens etē vandē crumekens uwer tafelen. ende niet alleen abrahams knecht mer oock mede den camelen gheuet drincken van uwer ouerulopende cruycken. Want ghy zydt waerlicke die wtuercoerne maghet die bereyt is den zoen des alder ouerſten. die bouen al is ghebenedyt god almachtich inder ewicheit

Item van den prophete dauid den men wel hieten mach eē man nae der herten godes ende van golias die roſe een ſermoen.

Sermen. i.

Ij hebben wel ghehoert wt den boecke der coninghen hoe dat golias eē groet mā was van lichame hem vermetende in zynder ſtarcheit eñ oeck mede in zynder onmatelicker grouer groetheyt eñ hoe hi was ropēde teghen dē tentē endē oec mede teghē dē volcke van yſrahel ende landē. ſo dat daer yemāt wt comen ſoude die teghens hē alleen ſtrydē woude Oec ſo hebben wy ghehoert dat die gheeſt eēs iōghelincs van gode vwecket wort daer teghēs. ſo dat hyt zeer qualic nam dat eē onedel mā die oec mede onbeſnedē was ſoe verwiten eñ quellē ſoude die de ſcharē des volckes vā yſrahel. eñ die herē des ouerſtē godes. Wy ſaghē an dat daer een iōgelinc voert quā mit zynder ſlingher eñ ooc mede mit vyf ſtenē om teghē dē grotē golias die ſoe wonderlycke groet was eñ ſo hart ghewapent was mit ſinen ſcilde eñ mit ſinen helme eñ oock mit alderhande vuaerlycke wapenē. Was daer enighe goddienſticheit in onſen herte wy en mochten niet weſen ſonder ſorghe noch oeck mede ſondanxtē voer dē iongheIinck. die alſo teghen alſulcken groten man ghinc te ſtride Oec en mochtē wy niet weſen ſondē grote blyſchap. als wy ſaghē dat die ionghelinck dē ouergroten gygant verwan. Wy pryſeden die groetmoedicheit des ionghen dat hi ontſteken wort mit neerſtigher mynnē eñ liefte des huyſes godes. eñ dat hy hem die verſmadighe verwitinghe eñ tertinge van godes weghen aen toech eñ ſoe daer van beruert wert of hem ſeluē alleen hadde an ghegaen. eñ dat hi drouich was dat mē ioſephs gheſlachte alſoe ſolde tetredē

Het was ons groet wōder dat deſe ionghelinck ſo groet betrouwē hadde tot gode den here dat nyemant en hadde onder alle den volcke van yſrahel. Eñ doe hē god victorie eñ zeghe gaf eñ hy ouermits die wōderlycke grote godlycke cracht den ſtarcken gygant goliam verwan eñ ondvoeten werp doe werdē wy ymmer alſoe zeer vblydet als wy te voren beanxtet hadden geweeſt. Want wy saghen dat die iōghelinck gewapēt mit ghenē yſer mer mit ten ghelooue te ſtryde ghinck teghē dē ouerſtarcken gygant golias. die in zynder groter ſtarcheit zeer groet betrouwen hadde.

Nu myn lieue eñ ſeer ghemīde bruders. Want wy dat wel wetē als die heilighe apoſtel tughet dat die olde ewe geeſtelic is te verſtaen eñ dat die dinghen dye gheſcreuē zyn niet alleē en zyn ghecreuē datmen van buyten ghenuechte ſal hebben in der hiſtorien. mer dat wy ymmers

die ſueticheit ende oeck mede die nuttich-
heit ſouden ſmaken die indē gheeſtelijckē
ſinne is verborgen. ſoe ſtaet ōs nu te merc
ken wye na den gheeſtelijcken ſinne eñ ver
ſtande deſe golias is de den volcke godes
als ſi alle ghecomen zijn in dē landen der
belofte. eñ veel vā horen vyādē al vwō-
nen haddē allē dorſte moylick weſen endē
inder houaerdicheit zijns gheeſtes op ghe
blaſen hem dorſte wt laden tot enen ſondē-
linghen ſtrijde ende ghenuechte. My dūc
ket dattet niet onredelicke en ſoude weſen
datmen bi dē houaerdighē golias vſtaen
ſoude der houaerdien. Wāt houaerdie is
die alremeeſte ſunde die dē volcke godes
alder moylicſte is vā alle haren vyanden
vā al haerder paſſien ende ſunden. Eñ als
alle die ander paſſien ende ondoechdē ſchi
nen te weſen verwonnen. ſoe ſtaet die ho-
uaerdie ſomwilen alder hardeſt op. Wāt
in diē tiden ſo waren de philiſtei alvuaert
voer dat volck godes des herē van iſrahel
anders dat ſi groet betrouwē haddē op de
ſonderlinghe groetheit eñ oec mede ſterc-
heit des gygantes Want hoe ſoude dye
menſche van der houaerdien becoert wer
den die van hatē ende van nyde al verwō
nen is. dye mitter laeuheit becommert is
daer den heer af pleghet te walghē. of mit
ter traecheit diemen mzkoen dreck pleecht
te ſtenen. Jck ſegghe waer van ſal hē ſulc
een menſche verhouaerdighen dye alſoe
zeer van ander ghebreken paſſien eñ liden
is beheert. dat hij dat ſelue wel mercket dz
hi van allen ghoeden kerſtene deuotē mē
ſchen werdet verſmadet. ende oeck mede
dat ſi qualijcken van hem voelen ende ſuſ
pici op hem hebben.

Wye ſoude dan anders dan dye
zeer ſtarck van handen waer ende die an-
der vyanden eerſt al verwonnen hadde te
ſtrijde duruen ghaen teghen deſen alder-
quaetſten vermaledijtſten boſen vyant. dē
gheeſt der houaerdien. David en come dā
voert die ſeer ſtarck is van handē. Want de
ſen ſtarcken vyant en machmen anders
nietes verwinnen dan mit ſtarcken han-
den. Soe wapene hem dan david teghen
golias. ende want hy bier voermaels den
beer ende oeck mede den lewe heuet ver-
wonnen ſoe beſoecke hi of hi mitter waer
licker wijſheit der philoſophien of oec me
de mit den wtwendighē verſtande der hei
ligher ſcriften dat die apoſtel hyet dootſla
ende letter. Jck ſegghe hi beſie of hi myt
deſen wapenen die houeerdie can verwin
nen. Op dat als hi ſiet dat ſulcker wijſchei
den meer verladen ende ghehindert werd
dan gheſtercket. ſoe werpe hijſe dan van
hem ende ſette zijn herte allē in onſen he
re ende betrouwen en hebbe in ſine cloec-
hede of wijſcheden. mer wapene hem mit
ten gheloue ende hi en achte niets niet al
golias groethede ende ſterchede. dat ſi hē
yet moghen hynderen. ende hy ſinghe al
mitten gheeſte ende oeck mede mitter her
ten ende ſegghe aldus Dominus protec-
tor vite mee. die heer is eē beſcermer mijns
leuens. Wāt doe ſinte peter die apoſtel wā
derde dat water alſoe langhe als hy aen-
ſien woude den groten wint ende de diep
te des meers ende zijn zware lichaem ſoe
was hi veruaert. mer doe hi hem bouē al-
le deſe ſette inden woerden ons lieues he-
ren iheſu criſti doe en mochte hy niets ver
uaert werden noch ſincken. mer doe hi dē
groten wint ſach comen doe werde hi vter
maten ſeer veruaert. ende doe beghan hij
te ſincken. Sulck iſt dat die coninck ſaul
onſen kemp voer leyde. Du en mogheſte

ſeyde hy deſen man niet verſtaen noch te-
ghen hem vechten wāt du biſte hy hem te
erkenen een kynt ende hi is een vechter vā
zijnder iongher ioghet. Dauid die woude
dat daer niet op ſetten mer hy hadde zeer
ghoet betrouwen inden ghene ouermits
welckes hulpe hy die voergheleden ſtrijdē
teghens den beer ende oeck mede den leeu
we hadde verwōnen. ende ſoe gaet hi ym
mers coenlicken an. Sauls wapenē laet
hi weſen. mer hi neemt vijf ſtenen vter be-
ken die dat lopēde water der beken ſachte
maken mochte mer niet mit hē treckē.

Dit lopende water dat ghaue god
dat onſe ſiel daer ouer waer gecomē is de
ſe boſe werlt als die ſcrifte tughet daer die
een gheboerte in comet ende die anď gaet
Ende want alle vleyſch hoy is. eñ alle die
glorie des vleyſches anders niet en is dan
dye bloem des hoyes. ſoe trecket deſe beke
lichtelicken mit haer alſulcken hoye. mer
dat ghebenedide ewighe woert godes dz
van deſen wateren niet en mate ghetogē
werdē dat blijuet inder ewicheit. Hier om
me ſoe vermoede ick datmen niet onrede
lijcken bi deſen vijf ſtenen mach verſtaen
vijfderhande woerden der heiligher ſcrif-
ten. als dreighende woerden. louēde woer
den eñ woerden der mynnen ende liefden
ende woerden die ons vermanen ghoede
exempelen eñ ghoede leringhe nae te vol-
ghē. ende oeck mede woerden des ghebe-
des. Alduſtanighe woerden vintmē zeer
veel inder heiligher ſcriften. eñ hy auontu
ren dit zijn die vijf woerdē daer ſinte pau-
lus van ſegt dat hi liever wil vijf woerdē
ſpreken in ſinē ſinnē. dan vijf duſent woer
den inder tonghē. Want dat ſchijn deſer
werlt ghaet wech. Oec tughet een ander
heilige dat die werlt wech ghaet ende alle
haer ghenuechte ende vroechde.

Deſe woerden en bliuen niet allene
mer ſi werden oeck veel ſachter. Want in
dyen datter veel hene ghaen ſo werdet die
wetentheit oeck mede menichuoldich.
Als dan dauid aldus teghen den gheeſt ď
houaerdien ſal vechten ſo verghadert hy
deſe vijf ſtenen eñ hi legtſe inden vate zijn
der memorien ende gedachten. ende hy o-
uerdencket wat god dreyghet den houer-
dighen. Wat groten ghoede hy oeck mede
den ghenen de hem onderdanich zijn. wat
groter lyefden ende mynnen ons god de
almachtige heer bewiſet. hoe menich ſcoē
exempel der heylicheit ende alder doechdē
hy ons voer ſettet inder heiligher ſcriften.
hoe dat wy gheleert werden in alle dat ōs
ouer comet altoes onſe toevluchte te heb-
ben totten ghebeden.

Deſe vijf ſtenen ſegghe ic ſal hi me-
de nemen inden vate zijnder memorie ſoe
wye te ſtrijde wil ghaen teghen den geeſt
der houaerdien. ende alſoe vroe als hy dā
zijn quaet vermaledide venijnde hoeft op
heffet ſoe neme hy een vā deſen vijf ſtenē
ende werpe hem in zijn aenſicht. ende dan
ſal hy alte handes neder vallen bedrecket
mit confuſe. In deſen ſtride is oeck mede
die ſlingher zeer nootdruftich daermē lāc
moedicheit bi mach verſtaen. dye in deſen
ſtrijde groet noot is.

Hier omme myn lyeue eñ zeer ghe
mynde brueders in criſto iheſu onſen ghe
ſontmaker ende verloſſer alſoe dicwil als
die ydelen ghedachten dijnre herten tot ho
uaerdicheyt beroeren wille mordeſtu dan
ymmers alte handes veruaert voer die e-
wyghe pyne dye god den houaerdighen
dreyghet. of valt hy dan in om te beghe-
ren die ewighe lonen dye god neder hey-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ligher ſcriften loeuet den ghenen dŷe hem ghaerne om godes willen veroetmoedighen. Golias dat is die boſe gheeſt der houaerdien hi en mach deſe twe worpē nŷet onſtaen. mer alte handes ſal hi neder vallen. ende al die becoringhe der houaerdiē ſal alle te ſamen ghaen te niet. Of coemt dȳ dan in dȳn herte die onſprekelicke lŷefde ende mŷnne die de almachtige god heuet beweſen. ſoe werſtu alte handes ontſteken totter liefdē ende mŷnnē dȳns ſcepers ende werpſte mit groter onwaerden van dȳ al die ŷdelheden der houaerdien. des ghelikes alſtu aenmerckeſt die goedē exēpelen der oetmoedicheit eñ alder doechden. die van ghoeden heilighen menſchen die voer dȳ ghewe ſet hebben zȳn ghescreuen. dit ſal dȳ oeck mede te mael zeer helpen die ghedachtē ende becoringhen dŷer houaerdien te verdrucken Ende oft geuiel dat die becorige der houaerdien de alſo onuerſien ende alſoe ſtarckelicken ouer quamen datſtu gheen van deſen voerghenoēden ſtenē ter hant crighen en conſte. ſoe gripe vlŷtelȳckē aen den vȳfſtē ſteen die daer noch after is. als dat ghebet. ende weer dȳ daer mede. ende du ſalſte ſien dat hi die hē verhief als eē ceder boem alte handes neder ſal vallen eñ te niete ghaen.

Nu mogheſte dan ter auonturen voert vraghē hoe men dã golias mit zȳns ſelues zwaert zȳn houet afſlaen Wãt dat is den menſchen ſoe veel ghenuchlicker is Ick ſegghet mit corten woerden. wãt ick ſpreke den ghenē die dit hem ſeluē wel onderwonden hebben. want dat wel dicwŷl gheſcŷet als die ve ŷdele ghedachtē in ōs opſtaen. ende wȳ een van deſen voergheſeŷde ſtenen nemē ende golias daer mede int voerhoeft werpen. ſo ſtort hi neder als voer gheſegt is. mer bŷ auonturē hi leeft noch. Ghanc heen daer om naerdē op dat hi niet weder om op en ſtae eñ vermanne dŷ ende nem zȳns ſelues zwaert endē houwe hem den hals of. Dat gheſciet als een menſche mittē ſeluē becoringhen die hem inuallen vander houaerdien die houaerdie verwint. want hi hem daer van bedrouet ende oeck mede veroetmoedighet om dat hi noch alſulcke ghenéŷghelicheŷt in hem voelt. ende dat hi noch ſo houaerdich is. ſoe dodet een menſche den quadē ende boſen goliam. ende dat mŷt zȳns ſelues zwaert.

Van drŷe ſermonē op dat die heŷlighe ewãgeliū dat ruert vãden ſeuē broedē daer onſe heer die ſcarē mede ſpiſede die hē drŷe daghē lanc na ghevolget haddē.

Van die menichuoldighe barmhertichheit godes onſes heren.

Sermoen. i.

Ik verbarmet die ouer die ſcharen want ſi hebbē mŷ nu drŷe daghen lanck na gheuolcht ende ſi en hebben niet te ethen. Brueders dat heilighe ewãghelium is daer om geſcreuē om dat ment ſal leſen eñ daer omme leeſtmēt dat wȳ daer wt troeſt ſullē ontfanghen. Dŷe waerlȳcke menſchen werdē ŷdelȳckē daer van ghetroſt als die tȳtlȳcke ghoede hem wel harē wille te lopen. eñ alſt hem anders ghaet ſoe werden ſi ŷmmer ſoe ŷdelȳc bedrouet. Mer dat waerde heŷlighē ewangeli is een ſpŷeghel der waerheit die mŷt nŷemant en ſpreeket eñ oec mede nŷemãt en bedrŷeghet. een ŷghelȳc mēſche vint hē ſeluen daer alſulck is als hȳ is inder waer

heȳt.op dat hȳ niet beanxt en ſi daer gheē
anxt en is.ende hem oeck niet en verblide
als hi quaet heuet ghedaen.mer wat ſeg-
ghet die heilighe ſcrifte.die de woerden go
des hoert eñ niet en doet die werdet gheli-
ket bȳ enen manne die dat aenſicht zȳnre
gheboerten aenmercket in eȳnen ſpȳghel
hi heeftet gheſien ende hi is voert heen ge
ghaen eñ hets hem vlus te handes verghe
ten hoedanich hȳ was.

Mer mȳn lieue ende ſeer geminde
brueders in criſto iheſu onſen lieuē here.al
ſo niet ick bidde v alſoe niet mer indē lexien
des eerwaerdighen heilighen ewangelies
ſo laet ons aen ſien ons ſeluen. op dat wi
daer vā verbetert moghē werden.endē dat
wȳ in ons ghebreckelic vȳnden daer nae
moghen wi te rechte ſetten. Want ſoe be-
gheert die propheet dat ſine weghē te rech
te moeten ghelept werden in die rechtuaer
dich makinghe des heren. Dan en ſal ick
niet confuȳs werden ſegt hi als ick aenſie
in allen uwen ghebodē Ende mȳne
lieue brueders ick en werde in v oec mede
niet cōfuȳs of beſcamt mer ick gloriere eñ
verblȳde mȳ daer van dat ghi onſen ghe-
ſontmaker iheſum criſtū zȳdt gheuolget
inder ewicheit. ende dat ghi tot hem zȳdt
wtghegaen wt den ſtedē. mer ic bȳn daer
van al wat beſorget dat daer ȳemāt cleȳn
moedighe mach werden indē verwachtē
van deſen drȳen daghē. ende becoringhe
mach crighen hem weder te keren in egip
ten.dat is i deſer boſer werlt. Daer omme
roept ons die heilighe ſcrifte ende ſegghet
Verwacht den here eñ wercket mānelic eñ
v hert werde gheſtarcket ende lidet dē here
Mer hoe langhe ſullen wȳ hem verwach
ten. Soe langhe moetē wȳ hem ȳmmers
verwachten hem tot dat hȳ hem onſer ver
barme. Vraghestu dan wanneer dat ſal
weſen. Hoer nu wat daer ſtaet indē ewan
gelio. Jck verbarme mȳ ouer die ſcharen
want drie daghen lanc ſoe hebbē ſi mȳ ver
wachtet ende nae gheuolghet. Dȳ is oeck
mede ſeer noet datſtu drie dachuaerde wt
ghaeſte inder ewicheit willeſtu gode ghe-
name offerhāde offeren.ende datſtu drȳe
daghen onſen gheſontmaker verwachteſt
wilſtu in deſen miraculen vā dē vȳf broe
den mede gheſpȳſt weſen. Die eerſte van
deſen drȳen daghen mach hieten die dach
des anxtes. deſe dach verlicht dȳn inwen
dighe donckerheit eñ wȳſt dȳ die veruaer
lȳcke pȳne der hellen daer donckerheit is.

Mȳt alſulcken ghedachten als ghȳ
wel weten mȳn lieue ende zeer gheminde
brueders in criſto iheſu onſen lieuen ende
ghenadighē gheſontmaker eñ oeck mede
onſen verloſſer die om onſer ſunden wille
ghecruuſt eñ gheſtoruē is onder der roem
ſcen rechter pōcio pilato die de verma ledi
de iudas verrȳet eñ den derden daghe ver
rees vander doot.pleghen wȳ wel ons in
den beghinne onſer bekeringhen te oeffe-
nen. Die ander dach is die dach der god
lȳcker ghoedertirenheit in welcken daghe
wȳ weder ademen inden lichte der godlic
ker barmherticheit. Die derde dach is
die dach der redenen. Jn welcken daghe
die waerheit wert bekent. ende oeck mede
die menſche bekent dat hi wt natoerliker
ſchult als een redelick creatuer ſinen lieuē
ſchepper is ſchuldich onderdanich eñ ghe-
hoerſam te weſen.ende oeck mede als een
knecht ſchuldich is ſinen here te dȳenen.
Daer nae ſoe wert ons gheboden ten ethē
te ſitten op dat die mȳnne ende oec mede
die liefte in ons gedordineert ſi. dā luȳket
de heer op ſine hādē eñ veruollet alle dierē

mit zijnder benedixien. Eñ want ons heer
den apoſtelen ſeyde dat ſi dē volcke ſetten
ſouden te ethen. In welcker apoſtelen ſtat
ghij ons nv hebt al iſt to ōſer cōfuſien hoe
danich wij zijn. Daer omme ſoe v̇manen
wij v mijn lieue eñ ſeer gheminde brueds
dat ghij ſittē ſult ghaē op dat ghespijſt mo
ghet werdē mittē eerwaerdighē heylighē
ghebenedidē broede ons lieues heren ihe-
ſu criſti. eñ alſo volhardē moghet indē we
ghē op dat ghij van noedē des hongers nz
ghedwonghē en wordet neder to ghaē in
egiptē. eñ ghij dan beſpot ſoudet wordē vā
dyen die niet mit v wt warē ghegaē nae
onſen here. Sij zijn ſonder twiuel ōſalich
die niet en zijn wt ghegaen mit den ande
ren. mer ſi zijn ymmers alre onſalichſten
bouē allen anderē mēschē die mittē ande-
ren mede zijn wtghegaē mer mittē ande
rē niet en zijn ghespijſt. Want waren daer
doe enighe die doe de ander ghespijſt wor
dē of gheſceydē warē eñ after die boſſchen
ſchuyldē. wye twiuelt daer an dat alſulke
menschē hongherich eñ onghespijſt bleuē.
vander godlicker ſpiſen. Des ghelijckes iſt
wel te v̇moedē dat die ghene die van licht
uaerdichz hier eñ daer omme lyepen ende
niet mittē anderen in die gherechte regele
en ſaten. dat hem niet en is ghegeuē van-
der ſaligher ſpiſen Lieue brueders
hier omme v̇manen wij uwer broederlijc
ker minnen eñ liefte eñ als ſorchuoldighe
harden leren wij v datter nyemāt wincke
len of hoeckē en ſoecke noch oec mede ſon
derlinghe ymmers niet en begheer te ſcu-
len. want die quaet doet die haet dat licht
ende hi en coemt ymmers oeck mede niet
ghaerne in dat licht omme dat ſine quade
wercken niet gheincrepeert noch beruſpet
en ſouden worden.

Aldus brueders eñ vrienden criſti
iheſu ſiet ymmers toe datter oec mede nū
ment onder v gheuōden en worde die vā-
den winde alrehande leringhē hem v̇leidē
en late. als die onſtadighe eñ onruſtighen
wel pleghen die gheen ſtantafticheit noch
rijpheyt in hem en hebben. die als ſtof vā-
der ſonnen hier eñ daer gheiaghet worden
Ende wat ſal ick van dyen ſegghen dē ha
re handē zijn teghēs alle dē anderen. eñ al-
le die ander teghēs hem. die hem ſeluē ſcei
den vandē anderē die vleyſchelick zijn enď
niets gheeſtes en hebben. Wāt nyemāt die
indē gheeſt ſpreket en ſegt anathema ihū.
dat is ofgheſceydē. Wāt het is wel een alre
boeſte eñ alreſcadelicſte quaet als eēs men
schē v̇keertheyt alle die anderē turbeert eñ
v̇ſtoert eñ tonvreden maket. eñ een oerſa-
ke is der ſcanden eñ der twidracht. Hoert
wat die ppheet hier van ſegt ſprekēde vā-
den wijngherde ōs lieues heren. Die ſonď
linghe wilde beeſt heeft hem v̇doruē.

Siet hier omme mijn lieue eñ ge
minde brueders ick bidde v eñ beghere oec
ymmers van v dat ghij wilt ſcuwen alle
gheuēſtheyt eñ alle hoecken uwes eyghen
willes. eñ dat ghij v pijnt te vlien allen on
ruſticheyt ende ſonderlinghe ymmers oec
mede allen lichtmoedicheyden. Vliet ym
mers oeck mede alle verhardicheyt eñ dye
alreboeſte quaden gheeſt dyer ſonderlin-
ghicheyt Ten waer ymmers of ghi uwer
ſielen wouden berouen dat veer moet we
ſen van deelaftich te worden deſes ghebe
nediden broedes. Eñ op dat ict v niet lan-
gher en v̇trecke deſe ſeuen geeſtelijcke broe
den daer ghij ſonderlinghe nu ymmer vā
ſult ethen eñ gheſtarcket worde zijn deſe.
Dat eerſte broet is dat woert godes. daer
dye mensche bij leuet als onſe heer ſeluen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

tughet. Dat anderde broet is ghehoerſam
heÿt daer ōs heer oeck ſelue vā ſegt. Mÿne
ſpiſe is dat ic doe den wille des ghees dÿe
mi heuet gheſendet. Dat dorde broet zÿn
heÿlighe ghedachtē Daer van gheſcreuen
ſtaet. Heÿlighe ghedachten ſullē di ōthou
dē Eñ dit ſcÿnt hi op een ander ſtede te hie
ten broet des leuēs eñ des vſtādes Dz vier
de broet zÿn tranē des ÿnnighē ghebedes
Dat vÿfſte broet is arbeÿt der penitēcien
Lieue eñ ſeer gheminde brueders
in iheſu criſto ōſen lieuen heer en laet v dz
niet vwōderen dat ic arbeÿt eñ tranen hie
te broet te weſen. recht oft v waer vgheten
dat ghÿ ghelcien hebt indē ꝓpheet. Ciba
bis nos pane lacrimarū. Du ſalt ōs ſpiſen
mittē broede der tranen. Eñ op een ander
ſtede ſegt hi oeck aldus. Labores manuū
tuarum quia manducabis beatus es ⁊ be
ne tibi erit. Want du eetſte den arbeÿt dÿn
re handen ſoe ſultu ſalich zÿn eñ wel ſal di
weſen. Dat ſeſte broet is die ghenoe
ghelicke eendrachticheÿt der heÿliger vga
deringhen. Dit is een broet vā vele coerne
kens vghadert eñ het is ghegeſtet mit der
wÿſcheÿt godes. Dat ſeuende broet is dat
waerde heÿlighe ſacramēt dat ꝑcioſe coſte
le lichaem ōs lieues heren iheſu criſti ons
gheſontmakers daer hi ſeluen vā ſegghet
Dat broet dat ic v ſal gheuē is mÿn vleÿs
Eñ op een ander ſtede ſegt hi aldus. Ego
ſum panis viuus qui de celo deſcēdi ſi qs
manducauerit ex hoc pane nō morietur ſz
viuet ineternum. Jck bin dat leuēde broet
dat gheclommen is vandē hemel eñ wÿe
dat van deſen broede eet hi en ſal niet ſter-
uen mer hi ſal leuen inder ewicheÿt. Eñ
noch ſegt hi aldus. Caro mea vere eſt cibꝰ
⁊ ſanguis meus vere eſt potꝰ. Voerwaer
mÿn vleÿſch dat is ſpÿſe eñ mÿn bloet dz
is dranck. Welcke broet ſpiſe eñ dranck ōs
come te ſtade in ōſen wtghāck.

Van die grondeloeſe eñ oeck me-
de menichuoldighe barmherticheden go
des ōs lieues heren.

Sermoen .ij.

Miſericordias dñi ineternum cā
tabo. Jnder ewicheÿt ſal ick ſin
ghē die glorioſe barmherticheit
godes. Hoe mach dat weſen ic en weet nz
wat onwiſe ghedachtē dat nv in mÿnder
herten aldus murmureren vandē borden
deſer penitencien omme die te vſwaer op
mine ſcolderē Jc voele noch andere bordē
die mÿ toe behorē te draghen dÿe mÿ vele
ſoeter zÿn eñ nochtās zÿn ſi vele meerder.
Want god beladet mi ſo mit zÿnre barm
herticheÿt eñ weldadē eñ beſluÿt eñ beual
let mi ſoe daer mede dat ic anders gheen
bordē noch ſwaerheit voelē en mach. wāt
wat ſal ic den heer weder gheuē voer al dat
hi mÿ heuet ghegeuē. Aldus vele eñ
aldus grote ghauē heuet mÿ god ghege-
uē eñ wildi mi noch vā anderen bordē ſeg
ghē. mÿn ſiel ghebreket eñ breket te mael
ſeer indē aenſien der weldadē godes. eñ al
iſt dat ic hem niet te volle en can dāckē als
die groetheÿt eñ die menichuoldicheit zÿn
re weldadē wel eÿſchet nochtās ſo haet mi
ne ſiele die ōtdācbaerheit. wāt ſi is alte ſeer
quaet als een viant der gracien godes eñ
der menſchē ſalicheden Jc ſegghe v na mi
nen gheuoele dat gode den heer gheen dīc
alſoe ſeer en miſchaghet ſonderlinghe indē
kinderen der gracien in den ghenē die be-
keert ſchinen te weſen als ontdācbaerheÿt
want ſi beſtoppet die weghē dier gracien.
eñ oec mede daer ontdācbaerheÿt is daer

en mach die gracie gheen ſtede hebben oft
enighen toeghanck Hier omme mi-
ne lieue eñ ſeer gheminde brueders in cri-
ſto iheſu onſen heer ſoe is mŷ in mŷnre ſie-
len ſtadighe droefheŷt eñ groet hertſeer ō-
me dat ic ſommighen van v bereŷt ſie tot
lichtueerdichedē. tot lachen eñ tot ŷdelē eñ
boertighē woerdē. dat ic ſeer duchte eñ gro-
ten anxt hebbe dat ſi temael ōdachtich zŷn
der godlicker ghoedertierheit eñ als ōtdāc-
bare menſchē der oueruloedigher gracien
godes ten laetſten mit allen ghelatē ſullē
worden vander gracien godes den ſi ghee
waerdicheŷt en bewiſen als ſi ſoudē.

Wat ſal ic ſegghē vanden mēſchē
die mit enen ōharden ſinne in haerder on-
uerduldicheŷt eñ in haren murmurerē al-
toes bliuē. eñ dent berouwet dat ſi hem to
gode dē heer haren ghebenedidē ſchepper
ghekeert hebben. eñ bouen alle redene enā
ghewoenten hem laten berouwen dat ſi
ghoet hebben ghedaen. Alſulcke menſchē
en bewiſen gode voer al ſine weldaden ge-
ne danchaerhede mer grote onwaerde eñ
ſmadelichede. Eñ te mael weŷnich dācber-
heŷt oft eren doen ſi den ghenen die hem
wt haren ſundighen leuen eñ wt meni-
ghen perikel deſer werlt heeft gheropē. als
ſi hem ŷmmers willen dienen mit droef-
heŷt haerder hertē eñ ſonderlinghe mit on-
ghenoechtē. of oec mede hiertē mach god te
dŷenen dat wt gheŷnē willighē herten en
wordet ghedaen mer vter quader droefhei-
de die den doot plegher te werckē.

Meendi ghŷ mŷn lieue brueders
dat alſulckē menſche meerder gracien ſal
worden ghegheuē eñ niet vele meer de ſelf
gracie die hi ſchŷnt te hebben van hem ghe-
nomē ſal wordē. eñ en iſt niet mit recht al
vloren te rekenen dat dē ōtdāchaerē woer-
den der mēſchē wort ghegheuē. of en ſaels
hem niet mit recht berouwen die ſulcken
menſchē wat heeft ghegeuē als hi ſiet dat-
tet al vloren is. Hier omme mŷ-
ne lieue eñ ſeer gheminde brueders eñ vriē-
den criſti iheſu. ſoe iſſet enen menſce groet
noet dat hi gode dē almachtighē heer dāc-
baer ſi. eñ ŷnnich tot ſinen ſchepper. die nz
alleen en begheert die gracie die hi vā god
heuet ōtfanghē te behoudē. mer oec mede
begheert dat ſi hem vermeerdert eñ ōmeni-
ghertuoldighet worde. Wāt daer en is nŷe-
māt van ons allen hi en vindet ghenoech
in hem ſeluen waer omme hi gode grote-
lickē eñ menichuoldelickē is ſculdich danc-
baer te weſen. Want van zŷnder hertē enā
van ſinen weldaden en mach hem nūm-
mant vhueden. Sonderlinghe wŷ luden
die onſe heer ſonderlinghe heeft ofgheſceŷ-
den eñ tot hem gheropē omme hem alleŷ-
ne te dŷenen. iſt dat wŷ naer die woerden
des heŷlighen apoſtels niet en hebbē ōtfā-
ghen den gheeſt deſer werlt. mer dē gheeſt
die wt gode is. op dat wŷ moghē bekennē
die grote ghauē die ōs vā gode zŷn ghege-
uen. Wŷ moghē temael vele in ons vidē
waer omme wi ſonder opholden god mo-
ghē dancken eñ louen. wāt wie iſſer vā ōs
allen die niet mit alle zŷnre hertē en ſal dē
heer belidē eñ ſegghē. Die barmherticheŷ-
den des heren ſal ic ſinghen inder ewicheit
Aldus mŷn lieue brueders ſal hem een ŷe-
ghelŷck belidē ſegghēde aldus. Heer dŷne
barmherticheŷt is groet ouer mi.

Nu wil ic v van deſen grotē barm-
herticheden gods ſommige voerleggē mŷ-
ne lieue eñ ſeer ghemīde brueders in criſto
iheſu ōſen gheſontmaker. op dat die wŷſe
man oerſaken wt neme eñ noch wiſer wer-
de. Soe vinde ick in mŷ ſeuenderhanden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

barmhertichedē godes die ghȳ in v ſeluen
lichtelickē moghet vindē als ghi daer vlȳ
telickē op wilt merckē. Brueders
die eerſte vā deſen dat is dat mi god vā ve
le ſundē heuet behuedet doe ic noch was ī
die werlt. Niet dat dit die eerſte barmher-
tichede was die mȳ god ȳe dede. mer dȳe
eerſte van deſen ſeuen. Wāt wie en ſiet nȳ
et dat alſoe als ic doe in vele grotē ſunden
viel dat ic in vele meerder mochte gheual
len hebbē hadde mi die ewighe almachti-
ghe ghoedertirēheȳt niet ōthoudē. Jck be
lide dat eñ altoes ſal ict belidē en had mȳ
god niet ghehulpē eñ ōthouden mȳn ſiele
ſoude hebben gheuallen in vele ſunden eñ
ȳmmers in allen ſunden. O mȳn
lieue brueders hoe grote waerdighe ghoe
dertirēheȳt godes was dat enen ōtdācba-
ren mēſche die ſoe weinich acht op die gra
cie godes ſoe gracelickē te ōthoudē. eñ alſo
al waſt dat ic doch vele quades dede dat hi
mi vā ſoe menighen anderen ſundē noch
tans ghoedertirēlicke behoede.

Nu brueders de ander barmherti
cheȳt o here god mit wat woerdē mochte
men die wtſprekē hoe ghoedertirē hoe gra
celickē eñ hoe mildelickē ghȳ mi hebt ghe-
weeſt. Jck dede grote ſwaer ſundē eñ ghȳ
hielt v recht of ghȳt niet gheſien en haddē
Jc en hielt nȳe op ſunden te doen eñ ghȳ
ſpaerdet mi te ſlaen Jck ōtoech lange mi
ne ſundighe leuē eñ ghi ōtoget v ghoeder
tirenheȳt. Mer wat hadde ghebatet v lan
ghe wachtē en hadder gheen berou nae ge
comē. Ten hadde anders niet geweeſt dā
op een ōhopinghe der ewiger vdomenis.
ſoe dat ōs heer mocht mi gheſegt hebben.
Dit eñ dit dedeſtu eñ ic ſweech. Daer om ſo
was dat die derde barmherticheȳt godes
dat hi mȳn herte leuēdich makede. eñ dat
ſoe ōwandelde ſoe dat mȳ die dinghē bit
ter wordē die mi ſoe langhe ſcadelickē ſoet
haddē gheweeſt. eñ mi plach te ōblidē als
ic quaet dede. eñ die indē alre archſten din-
ghen wolickē plach te weſen. dat ick aldus
mȳn iaren ouer plach te denckē ī bitterhei
dē mȳnre ſielē. eñ nu heer ghȳ hebt beruert
die aerde mȳnre hertē eñ ghȳ hebtſe ontſet
ghemaket. wilt nv ghenadelickē die oncu
ſticheȳt mȳnre ſielen gheſont makē. want
ſi ſeer ontſet is. Wāt vele mēſchen hebben
wel berou ghehad mer ten hulp hem niet
wāt haer berou en behaghede god niet. ge
lȳck die ſundē die ſi voer haddē ghedaen
Aldus was dat die vierde bermherticheȳt
dat ghi mi ghenadelickē ōtfinghet doe ick
penitencie woude doen. op dat ic onder dē
mochte gherekēt wordē daer indē pſalme
van ſtaet gheſcreuē. Salich zȳn ſi die haer
ſundē zȳn ōghetē Aldus volghet dā
nv hier nae die vȳfſte barmherticheȳt dat
ghi mi ghauet cracht eñ macht de ſunden
te ſchuwen. op dat ic niet weder of en viele
vandē ghoede dat ic beghōnen hadde. end
die laetſte dwalinghe niet quader en wort
dan die eerſte was. Want dat is opēbaerli
ke een teȳken der godliker gracien. eñ niet
der menſcheliker crachtē dat iuc der ſundē
daer hem een menſche eerſten willens on
der gheuet. nae van ſinen hals te worpen.
Want die ſunde doet dats een knecht dier
ſundē. eñ hi en mach daer niet vā verloſſet
wordē dan mitter ſtarcker hāt godes

Als du aldus ouermits deſe viue
barmhertichedē vanden quadē wordeſt ō
loſt. op dattȝ dan voert gheſcieden ſoe als
daer gheſcreuen is. Keer dȳ ȳmmers van
dat quade ende doe dat ghoede. Soe wor-
den dȳ inden tween anderen barmhertich
heden ghegheuen gracie die ghenade go-

des te verdienē ouermits dӱn ghoede leuē
eñ oeck mede dat te verkrighē dat god zӱn
wtuercoren heeft belouet. ſoe dat een ſun/
dich mēſche die alle dier weldadē gods on
waerdich is ghoet betrouwē crighet ouer/
mits die grote ghoethēӱt godes die hi dic
wӱl onderuōden heuet die hemelſche glo
rie te vcrighen.

Vandē crumē of ſtuckē dier ſeuen
broedē daer voer of gheſegt is

Sermoen .ij.

Hӱ weet wel wat ick gedaē heb
be in dien dat ic v hudē voer ge
ſet hebbe ſeuen ſchone barmher
ticheden godes. Jc hebbe v ӱmmers ſeuē
broedē omme ghedeӱlt. Want zӱn mӱne
tranen broeden ghewordē dages eñ nach
tes hoe veel te meer ſullen mӱn brodē we
ſen die lieue barmhertichedē godes. want
deſe ſmaken mi vele ſucter eñ ſi voedē mӱ
oeck mede vele bet eñ ſi ſtarckē vele groteli
ker dat herte des mēſchē. Mer van deſen
broedē vmoede ick dat ōs veel ſtuckē zӱn
ontuallen wāt ic voelde doe icſe brac i ſtuc
ken dat mӱ veel crumē doer die handē vie
len. omme dat ic haeſtich was. Hebdӱ v
daer enighe ſtucken vā vghadert dat mo/
ghet ghi weten. Jſt dattet v niet en verdri
et ic wilt v ghaerne mededeӱlen dat ic mi
daer van verghadert hadde op dattet ӱm
mers die maledixien op mi niet en come
die des ghenē toe gheſcreuē is die zӱn coer
ne verhuedet eñ ſluut voer die luden.

Mӱn lieue eñ ſeer gheminde brue
ders alſoe als ic ontholden hebbe ſo was
dat eerſte broet vanden ſeuen broeden die
onthoudinghe der milder liberaelder endē
grondeloſer eñ ӱmmers menichuoldiger
gracien eñ ghenaden godes dies heren vā
hemelrӱck. die mӱ arme ongheualligen
onwaerdigē menſche in mӱnen waerlӱc/
ken leuen van vele ſunden heeft ontholdē
Van deſen eerwaerdighen heӱlighē broe/
de hebbe ick drӱe ſtucken behoudē die wō/
derlӱcke ſeer wel ſmakē. eñ dat leuen dӱer
mēſchē ſeer wel voedē. Want in drӱen ma
nieren ſoe als mi wel hoeghet heeft mi de
heer behuedet voer menighe ſunden. Als
dat hi mi oerſakē der ſundē ontoech of dz
hi mi craft ghaf die ſundē te wederſtaene.
of dat hi mi ghaf dat ick tot ſommige ſun
den gheen begheerten en hadde. Jc ſoude
wel lichtelӱkē in menighē ſundē hebbē ge
uallen hadde ick daer wel ſtede eñ ſtonden
thoe ghehad na minē wille. mer ouermid
des die godlicke barmhertichelt ſo en had
de ic daer gheen oerſake toe. Jn menighē
groten eñ ſware ſundē was ick oeck mede
bӱnae gheuallen ouermits die groethēӱt
der becoringhen. mer die ghoede heer ende
die coninck alre doechdē die ghaf mi craf/
ten eñ macht der quader becoringhē weder
te ſtaen. Van ſomnighē ſunde was ic vā
der ghenaden godes alſoe veer dat ic daer
meer ofkeer hadde eñ daer thoe oec mede
ӱmmers gheen becoringhen.

Dat anderde broedt was dat dӱe
ghoede heer vertoech mӱn ſundē te wrekē.
Want hi dochte ӱmmers ſonderlinge dat
hӱſe mӱ ouermits penitencie noch wolde
vergheuen. Van deſen eerwaerdighē broe
de neemt oeck mede drӱe ſtucken. Dat een
is die lancgmoedichēӱt godes dat hi ver/
toech die gherechtichēӱt zӱns ſwaren ende
ſtrenghen oerdels. Dat ander is dat godli
ke verkieſen godea dat hi ӱmmers noch ī
mӱ volbringhen woude. Dat dorde is ſi
ne godlӱcke mӱnne ende lӱefde dӱe hi in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mÿ onuerdiēt heuet beweſen. wāt daer ō me al wachtēde ōwachte mi die heer dÿer heren eñ hi en woude p̃mmers niet aenſi- en de groetheden mÿnre ſunden mer zÿn oghē keerde hi daer van recht of hÿt nÿets ſien en woude hoe vele dat ick miſdeden. Eñ dit heuet p̃mmers die almachtighe e- wighe ghoedertiren heer al ghedaen mÿn lieue eñ ſeer ghemīde brueders omme ōs te bewiſen ſine lancgmoedicheÿt eñ oeck mede omme te volbringhen ſine ōtfermherticheÿt ghe eñ vaſt te maken ſine mÿnne eñ liefde Daer omme mach die ꝓpheet wel mitten rechte ſinghen inden pſalter aldus. Miſe- ricordias dñi ineternum cantabo Dit is te verſtaen aldus. Jck ſal die barmherti- cheden des heren ſinghen inder ewicheÿt. Eñ op een ander ſtede ſegt hi aldus. Expec tans expectabo dñm. ōwachtēde ſal ick dē heer ōwachten want hi en coemt p̃mmer nies ſonder ſine grondeloſe barmhertichz. eñ die en bewÿſt hi nÿemant anders dan wt liefden ende wt mÿnnen.

Mÿn lieue brueders in criſto ieſu onſen lieuen heer ghÿ ſult weten als dz vā den dorden broede der barmhertichheÿt go des des heren bekeer ōs p̃mmers tot īmich heÿt eñ tot penitēcien. daer ſette ic nu van voer niet alleen die cruumkēs mer de gro te ſtucken. Wāt alſoe als mÿ noch wel ge dēcket ſoe aenſtiet die ghoede heer mÿnre herten eñ hi ōmaende mi dat ic p̃mmers aenſien ſoude die groetheÿt mÿnre ſundē op dat ic voelē mochte die pÿn mÿnre wō dē. eñ hi ōuaerde doe mÿn herte eñ hi leyde mi totter poerten der hellen. eñ hi thoende mi die ewighe pÿn der hellen. die p̃mmer den boeſen gheeſten is bereÿt van aenbe- ghinne der werlt eñ ſal hem ewelÿckē ghe dueren. Mÿn lieue brueders op dz daer in mi niet en bleue vander quader ge noechtē ſoe ingheeſte hÿ mÿ noch een vele beteren godlÿckē troeſt eñ oeck ſonderlin ghe een ghoede hope zÿnder ōgheuinghe Jn deſen drÿen bin ic bekeert ic meen dat ghÿ oeck mede ſoe zÿt.

Dat vierde broet is dan die godlic ke ōgheuighe. Jc bidde v ōghadert vlite- licken die ſtuckē op dat ſi niet ōlorē en blÿ uen want ſoe ōs heer indē ewangelio ons ghebiet ſegghēde aldus Colligite fragmē ta ne pereant. Verghadert die ſtucken op dat ſi niet en ōghaen wāt ſi zÿn ſalich endē ſoeter dan honichroten. Wāt alſo gheheel lickē heuet ōs die heer ōgheuē eñ ſoe volco melickē quÿt ghelaten alle dat wÿ ſculdi- ghe waren eñ oeck mede ſonderlinghe al dat wÿ p̃mmers teghēshem miſdaē had den omme dat hi ons niet ōdomen en wil omme onſer ſunden wille. noch hi en wil ōs oeck mede niets beſchamē verwitende noch hi en wil ōs oeck niet te mÿn lief heb ben omme dat wÿ hem veel quades miſ- daen hebbē. Want ſommighen menſchen die ſchinen wel te vergheuē dat hem miſ- daen is ſoe dat zÿt niet wreken en willen mer nochtans ſoe verwiten ſi dat enē men ſche ſomwilen. Sommighe ander mēſchē die ſwighen wel mer ſi holdē dat in haren herten dat hem is miſdaen. eñ ſi hebbē oec mede wat miſmoghens op den menſchē. Alſulcke vergheuinghe en is p̃mmers ni- et volcomen. Brueders alſoe en is niet die ghoedertiren godlÿcke nature. bei de deſe daer voer of gheſegt is zÿn verr vā haer. want ſi wercket vrlicken. eñ vergeuet volcomelicken ſoe dat tot ghoeden betrou wen der ſundaren die ghaerne penitencie doē willen. daer eerſt die ſunde groet was daer ſietmē nae grote gracie eñ ghenade

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hier van is die heilighe apoſtel ſin-
te paulus een getughe die heerlicke leraer
der heydenē. ende oeck mede ſinte mathe
us die heilighe apoſtel ende ewageliſt die
vāden tolhuyſe geropen is eñ eē waerdich
apoſtel onſes lieues herē iheſu criſti onſes
gheſontmakers gemaket is. den oec ſon-
derlinghe vā gode dē here is verleent alre
eerſt te beſcriuen dat eerwaerdighe nyeu-
we teſtamēt. Dit ſelue tughet oeck mede
die prince vā apoſtelen ſinte peter. die na dz
bi onſen lieuen here driewerven verſaket
hadde van gode ſonderlinge is ghegeuē
een herder ende een bewaerder te weſen o-
uer die ghanſce heilighe kercke Die voerge
noemde ſunderſce maria magdalena tu-
ghet dit mede. die indē beghinne haerder
bekeringhe ſoe ouer grote mynne is ghe-
geuen ende na ſoe ſonderlinghe vriendelic
heit bi ōſen here iheſum criſtū. wye beſcul
dichde marien dat ſi haer ſeluē moeſte ver
antwoerden. Murmureert die pharizeus
op marien oft claghet haer ſuſter martha
ouer haer of werden die diſcipulen gheſcā
daliſeert. maria zwighet al ſtille mer criſtꝰ
iheſus verātwoertſe ende ontſculcht haer
ymmer hi pryſt haer dat ſi zwyghet. Endē
wat groter gracie eñ vordel was dat. doe
onſe heer iheſus criſtus was verreſen dat
ſi alder eerſt hē doe verdiende te ſien.

Laet ons nu voert ſien de andē broe-
den. Tis wel ghoet hier te weſen daer den
ſunderen aldus groet betrouwen werdet
ghegeuen mer wÿ moeten oec mede wat
ſeggen daer van datter oec noch after is
Dat vÿfſte broet dat machmen dan hieten
die gracie godes daer wÿ ons bi onthou-
den van onſen ſundē. In welcker onthou
dinghe dat ick die drie ſaken mercke waer
omme wÿ wel mit rechte moghen ropen
Hi heuet ons voerwaer zeer grote dinghē
ghedaē die alles machtich is. Ghÿ muech
tet bi auōturen cleyne rekenen endē achten
dat ghi v cont onthouden van ſundē mer
ick en voele mÿ alſoe niet. Want ick weet
dat wel hoe ſeer die onthoudighe an wort
gheuochten. ende oeck mede hoe ſtarck hi
behouet te weſen die al aenuechtinghe ſal
verwinnen Die eerſte vyant onſer onthol
dinghe dat is ons ſelues vleyſch dat ym-
mers altoes teghen dē gheeſt is begheren
de. Brueders dit is een huys vyant eñ
het is een ſorchlic ſtrijt O myne ſiele deſen
vyant en mogen wÿ niet ōtulieden noch
wÿ en moghens oec mede niet van ōs ia
ghen· Waer wi ghaen moeten wi hē mit
ons draghen. want wÿ zÿn daer vaſte aē
verbonden. ende dat noch ſorchlicker ende
iammerlicker is onſen viant moeten wÿ
ſpÿſen. ende wÿ en moetē hē niet dodē.

Sietſtu nu wel hoe ſorchuoldelickē
datſtu dÿ huedē eñ wachten moeſte vā dē
die in dynen ſcoet ſlapet. Doch ſo en is dit
niet alleē mÿn vyant. Wat ic hebbe noch
enē viant die mÿ omme beſeten heuet. eñ
of ghi des niet en weet wye deſe vyant is
dit is die ſcadelicke werlt. Deſe vyāt heeft
alle myne weghē beſloten eñ tot vÿf poer
ten dat zÿn die vÿf ſinnen ſo ſtormt hi mi
aen. eñ die doot ghaet tot mÿ in doer mÿ-
ne venſteren. Het was meer dan genoech
dat ic deſe twee voerghenoemde vianden
hadde mer leyder ic ſie noch enē vele ſtarc
keren vyant comen vten noordē daer oec
alle quaet wt comet

Wat mach ic meer ſeggē heer com
ons te hulp want wÿ verghaen. Syet dē
hamer daer alle die werlt mede wort ghe-
ſlaghen Syet die ſerpent die ſchalcker is
dan alle die anderen dyeren. Brueders

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dit is die vyant den wȳ niet ſien en mogē
hoe connen wy hem dan ſchuwen. Want
die ghene die hem ghaerne willē onthou-
den van dē ſundē die en behouē ymmers
niet alleen te ſtridē ende oec mede te vech-
ten teghen dat vleyſch ē oec mede tegēs
dat bluet. Myn lieue ende ſeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu onſen lieuē
here. Ic en meyne niet allene dye ghehele
onthoudinghe des vleyſches ende der on
ſuuerheit. mer ick meyne van allen ande-
ren ondoechden ende groten ſundē. Mer
ſi moeten oeck ſtryden ē vechten teghens
die princen ende teghens die moghēheyē
den dat regierders zyn deſer duyſterniſſen
ende oeck mede teghens die gheeſtelicker
boeſcheidē. Ende wye can al haerder vuer
righe venynde ſcutten wt doen. Haer pylē
zyn al bereyt inden coker omme te ſcyetē
den ghoeden ende dē gherechtighē vā her
ten. Ende ſi hebbē te ſamen ghesprokē dat
ſi haer ſtricken verhueden wye ſalſe ſien.
Nu aenvechtē ſi ons aen zeer openbaerlic
ken ē oeck mede ghewelddilicken. ende nv
heymelijcken ende bedruchlicke. Ē wye
is ſoe ſtarck dit al te lyden, ick zwyghe te
verwinnen Ick meen dat ghi nu eens
deeſe hebt verſtaē wat daer al toe behoert
dye onthoudinghe wel te houden. op dat
ghi ymmers na den woerden des heiligē
apoſtels moghet weten wat v van gode
den almachtighen ende ewighē here wort
ghegheuen. Want voerwaer inden here
wercken wy deſe dogheden endē hi maket
te niet al onſe vyanden die ons quellen.
Hy iſt alleen dye niet alleen onſe vleyſch
mit allen ſinen begheerlicheden mer oock
mede deſe boſe werlt mit al haer ydelhedē
ende curioſicheyden. ende daer thoe dē bo
ſen gheeſt die duuel ſathanas mit al ſinē
quaden becoringhen onder tredet onder ō
ſen voeten. Seyde ick dat niet wel te recht
te myn lieue ende ſeer gheminde bruedēs
in criſto iheſu onſen geſontmaker dat wy
in deſer onthoudinghe wel vinden ſoudē
waer omme wy wel roepen moghen dat
hi ons grote dingē heeft ghedaē die mach
tige. ſoe int magnificat ſtaet gheſcreuen
Quia fecit mihi magna qui potens eſt. &c
Want hi die macht is heuet mi grote din
ghen ghedaen. of hi heuet my groet ghe-
maket die machtich is.

Nemet nv voert aen die ſtuckē van
den ſeſten brode. Dit broet hietē wy te we
ſen die gracie dat wy moghen verdienen
die ewighe ghoedē des hemelſchen rijckes
Deſe gracie als ick meyne die ſtaet alder-
meeſt in deſen dryen Als dat een menſche
hate ſine voerleden ſundē ende dat hi ver-
ſmade deſe tytlicke goede. ē ymmers bo
uē al zeer beghere die ewige goede

Dat leuende broet is volcomē hope
die ewighe ghoede te verckrighē daer ic oec
drye ſtuckē van houdē die mynder kelen
wel ſmakē. Ic ſegge datter drie dingē zyn
die myn hert ſtarckē ē vaſt makē. ſoe dat
mi ghene armoede mynder vdientē ghee
aenſien myns ſelues ſnodicheit gheē aen
ſien der ewigher goede ē oec mede der he
melſcher ſalicheit mi niet of werpē en mo
ghē vāder hoechtyt mynder hopen daer ic
ſoe vaſt in bewortelt bin. Begeerdiſe noch
te horen of wildi dat wi daer mede wach
ten hent tot op een ander tyt. wāt daer is
gheſcreuē Hebſtu honich geuōden ſoe eet
daer vā alſoe veel als di nut is. Mer datz
vander ewigher wyſcheit is gheſcreuē dat
ſie ick nu mit mynen vleyſchelicken oghē
Die my ethen den hongheret noch na my
Daer omme ſoe en wyl ick v oock mede

niet langer vertrecken mer ic wil genoech
weſen uwer begheerten Want ick ſie dat
ghi noch ſoe bereyt zijt om te horen recht
of ick nu eerſt beghonnen hadde te ſprekē
Dyſe dinghen aēmercke ic hier daer mijn
hope al vaſt in ſtaet· Als die godlijc myn-
ne ende liefte daer ons god die heer in ver
coren heeft. Die waerheit godes die ons ſi
ne gracie ende ewighe ſalicheit gelouet he
uet ende die almachticheit godes die ons
wel mach gheuen al dat hi ons ghelouet
heuet. Laet voert aen myne dwaeſe ghe-
dachten ſovele murmureren als ſi willen
ende ſegghen aldus. Wye biſtu ende hoe
ouer groet is die ewighe hemelſche glorie
ende blijſcappe daerſtu alď zeer na ſtaet-
ſte. of waer mede hebſtu verdient die gro-
te glorie te beſitten Ende ick ſal mit ghoe
den betrouwen daer op antwoerde gheuē
aldus. Ick weet wel in wyen ic ghelouet
hebbe ende ick bin des ſeker. want wt zijn
der godlicker mynnē heeft hy mi daer toe
vercoren. Want hij is waerachtich in ſinen
loſteuiſſen. eñ hi des wel machtich te doen
dat hi ghelouet heuet. wāt hem is wel ge
verlouet te doen dat hi wil. Dit is een ſeel
van drye ſtrenghē dat niet lichtelic en bre-
ket. dat ons wt onſen hemelſchē vaders lā
de nederwaert is ghelatē Daer omme ſoe
bidde ick v mijn lieue brueders hout v hier
vaſtelick aen op dat ghi daer mede moget
wtghetoghē werden eñ oec mede verheuē
hent totter teghenwoerdicheit der glorien
des almachtigē godes. daer dye engelē in
zijn vblijt. eñ die inň ewichz is gebenedijt.

Item vanden arbeyt des bouwes
vier ſermonen.

Hoe dat god macht heuet te gheuē
den ghenen die hem ontfanghen hebben
kynder godes te weſen.

Sermoen. i.

Ji ſchijnen arm te weſen
ende wij en zijn niet rijck
wij hebben dē rechtē geeſt
ontfanghen die van gode
is. eñ cōnen wij inder waerheyt bekennē
dat ons van gode is ghegeuē ſoe ſullē wij
vinden dat wi ſonderlinghe groete glorie
van gode den heer ontfanghē hebbē. ende
oec mede te mael grote macht. Wāt allen
den ghenen die hem ōtfanghē hebbē dē he
uet hi macht ghegeuē kinder gods te wer
den. Is dit niet wel macht der kinder go-
des alſŏ ōs al dient dat god die heer gema
ket heuet. Dit wiſte de heylige apoſtel wel
dat den ghenē die god lief hebben dē meñ
wercket alle dinck int ghoede Mer bi auō
turen daer is wel yemant ondŏ v die in hē
ſeluen ſegget· wat ghaet mi dit an. eñ inň
cleynmoedicheit zijns hertē. Sij mogben
glorieren vāder macht der kynderē godes
die kyntſchelicke mynne tot gode in hem
voelen. eñ oeck mede ſuete kynſcelicke be-
gheertē. Si moghē betrouwen dat hē alle
dinck mede wercket int ghoede die god in
der waerheit lief hebben. Ic byn een arm
brootbidder eñ alſulcke kyntſchelijcke lief
de eñ mynne eñ oec mede ſulckē begheerli
ke ynnicheit tot gode als dē lyeuē kynde-
ren thoe behoert en is niet in my. Wye du
biſte die ſulck voelen in di hebbeſte ſo hoer
wat hier nae volghet. Want god die heer
heeft die heylige kercke ſoe gheordineert
datter nyemāt miſtroeſtich en mach wor
dē diele te recht aenſien wil. als die apoſtel
op een ander ſtede daer vā ſegt. Dat wij o
uermits ōdulďicheyt eñ troeſt der ſcriften
hope ſullen hebbē. Alſulcke kintſchelijcken

begheerte tot gode den here mach bet vꝛe-
de hyꝑeten dan verduldicheit. Want inden
hemelſchen vaderlāde is alſulckē mynne
ende liefde ende oeck mede ſulcke begheer
te. ende dat niet in deſer ellendicheit ende
in deſer pelgrimaedſe. Ende die alſulck
zijn die en behouen niet vander heyligher
ſcriften ghetroeſt te werden. Daer omme
laet ons ouermits verduldicheit eñ troeſt
der heiligher ſcriften ghoeden hope hebbē
mijn lieue ende zeer geminde brueders in
criſto iheſu onſen lieuē vloſſer. Want wy
ymmers noch ter tijt gheē volcomē vrede
en moghē hebbē. Daer omme waſt dat hi
gheſegt hadde dē ghenen die god die heer
bemynnē eñ lief hebbē dē mederwerckē al
le dinghē int goede. doe ſeyde hi daer wyſ
heit voert an. dē ghenē die na harē ghoedē
opſette heilich zijn gheheyetē. In welcken
woerden en ſal dijt niet vermarē dye naem
der heylicheit. Want hi en ſegt niet. die na
haren verdienſtē heilich zijn ghehietē. mer
nae haren ghoeden heylighen opſette. en-
de niet om die grote liefte eñ minne die ſi
nu tot god hebbē heilich zijn ghehietē mer
want zijdt opgheſet hebben voert an hey
lichlicke te leuen. Van alſulckē heylighen
ſegt die propheet. Bewaert here myne ſie
le want ick heylich byn. Want alſulcken
volcomen heilicheit daerſtu van ſegheſt
en vermat hem die heylighe apoſtel ſinte
paulus niet te begripen alſoe langhe als
hi mitten ſterffelijcken lichame was be-
zwaert Want hi ſeyde aldus. Dat after eñ
gheleden is dat verghete ick. ende ick reyc
ke my wt totten dinghen die voer zijn. eñ
ick volghe na der ſchoenden ghenuechlijc
ker hemelſcher ropinghe.

Brueders ſiet ghij nu wel dat al en
badō hi noch niet ontfanghē dat loen der
heylicheit. hi hadde nochtant een vaſt op
ſet in hem totter heilicheit. Hier omme iſt
ſake datſtu vaſtelicke in dijn herte opſet-
teſte dat quade te laten eñ oock mede dat
ghoede te doen. eñ vaſt houdē datſtu om-
me godes wille anghenomen hebſte. endē
oeck mede in doechdē altoes voert te ghaē
alſoe veel alſtu conſte eñ mogheſte. endē iſt
ſake datſtu oock ſomwilen doeſte dat niet
ghoet ghedaen en is als die menſchelijcke
crancheit wel dicwile doet. datſtu dan ym
mers daer bi niet en blijfeſt mer di haeſte-
lijc daer of keerſte eñ pijnſte dy te bekeren
alſtu beſte conſte. ſo ſalſtu oock mede ſon
der twijffel heilich weſen ſo nochtans dat
ſtu al behoueſte te ropen tot onſen here Be
waer myne ſiel o here wāt ic heilich byn

Wiltſtu dan weten in wat manie-
ren alſulcken heilighē alle dinghen mede
wercken int ghoede. Ick en wil nu niet al
voer nemē datmen hier wel ſegghē mocht
Want die cortheit der tijt en machs niet li
den dat ick dit ſermoen al te lanc vtrecke
wij moetē te handes ghaen want hets cor
telic veſpertijt der oerden.

Hoert dan daer omme mit corten
woerdē mijn lieue eñ zeer gheminde brue
ders eñ oeck mede mijn hertelicke lieue be
minde kynderkens in criſto iheſu. in wat
manieren dat ons alle dinghē dyenē. endē
oec mede int ghoede werckē. Onſe vyādē
zijn hier rechters van. want als ſi voer ōs
zijn wye mach dan teghens ons weſen.
Als ōſe vyādē teghēs ons doē hoe en ſullē
wij dat ſelue dā niet voelē vā allē anderen
dinghē. Het is openbaer dat wij twee ma-
nieren van vyādē hebbē. eñ dit is tweerhā-
de quaet als dat quaet dat wij ſelue doen.
ende dat quat dat wij lyden. Ende op dat
ict openbaerlijcke wt ſpreke. eñ deſe twee

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

quade zÿn ſchult eñ pÿne. Ende al iſſet dz deſe beÿde ons zeer contrarie zÿn. willen wÿ ſelue ſi ſullen beÿde voer ons weſen. ſoe dat die pÿne ons ṽloſſen ſal vãd ſcult. ende die ſelue ſcult ſal ons helpẽ teghẽs de pÿne eñ niet luttich. Want ſiet wÿ hebben berou in herten van onſen ſundẽ ende in der camer onſer conſciencie zÿn wÿ daer van bedrouet. Deſe willighe pÿne eñ penitencie die wÿ voer onſe ſundẽ aen nemen verſaftet die cõſciencie ende vermÿndert zeer dat inwendighe knaghẽ eñ maket d̓ ſielen ene hope der verghiffeniſſe ende der ghenaden godes Ende niet alleen en doet deſe arbeÿt der penitencie of die voerledẽ ſunden mer ſi verdriuet oeck mede die toecomende ſunden. eñ ſi veriaghet die becorighen der ſundẽ ende oec mede der õdoechden. ſoe dat ſi ſeldẽ of nÿmmermeer hoer venÿnde houet en moghẽ oprichtẽ

Aldus wercket die pÿne die wÿ lÿden voer ons teÿkẽ die miſdaet. dat ſi mit allen te niete ghaet. op dat ſi mÿnder wert dan ſi was Ende die miſdaet doet dat die pÿne niet en ſi. ofte veel mÿnder ſi. dat is. dat ſi ons mÿn pÿnlic ſi. nochtãs ſoe nÿet dat die pÿne mÿndert of wech ghenomẽ ſoude worden dat onſer ſielen niet nut en waer mer dat ſi ons niet of zeer weÿnich pÿnelic ſi. om des wille dat wiſe ghaerne lÿden. Want ſoe wÿe dat volcomelÿcke voelt den laſt zÿnder ſundẽ. eñ die pÿne eñ quetſinghe zÿnder ſielen die en ſal ſonder twÿffel niet of zeer weÿnich voelen die pine zÿns lichames eñ dẽ arbeÿt d̓ penitencien die hi daer voren doet. eñ ten ſal hem bÿnae als gheen arbeÿt ende ghene pÿne duncken als hi drincket dat hi daer mede mach of doen ſine voerledene ſundẽ. ende die toecoemẽde ſchuwẽ. Aldus waſt mÿn lieue brueders in criſto iheſu. dz dauid zeer cleÿn achte die ſmadelike woerden zÿns knechtes eñ dat grote õrecht doe hi aẽſach dat zÿn zoen hem veruolghede.

Hoe dat die menſche van gode den here vã eerſtẽ aen niet geſcapẽ en was tot arbeÿt al iſt dat ſake dat hÿ nu voert aen totten arbeÿde gheborẽ werdet.

Sermoen. ij.

Eſe arbeÿt den wÿ doẽ lieue brueders vermaent õs onſer armoedẽ eñ mede õſer ſunde. Wãt waer omme lÿden wÿ anders alle daghe doorlÿcke pÿne ĩ veel vaſtens eñ ouervloedelickẽ wakẽ. eñ oec ĩ ſladelÿckẽ arbeide eñ armoedẽ Sÿn wi daer toe gheſcapẽ Dat ſi veer Wãt al ſtaet daer in iobs boeck dat die menſch geborẽ wert totten arbeÿde. hi en is nochtã van gode niet daer toe geſcapẽ. Die gheboerte is inder ſcult daer omme is ſi oeck mede inder pÿnen. Want wat onſer is wÿ moetẽ alle zuchtẽ mittẽ propheet eñ ſegghẽ. Ecce em in iniquitatibus cõceptus ſum et in peccatis cõcepit me matermea. In boeſcheden bÿn ontfãghẽ eñ in ſundẽ heuet mÿ mÿn moedͦ ghewõnen. Die eerſte ſceppinge godes was veer vã beÿdẽ deſen. wãt alſo als god ghene ſunde en heuet gheſcapen ſo en heeft hi oec niet gheſcapẽ die pÿne der ſunden. dat als die heilighe ſcrift tughet dÿe quaetſte doot was bouen allen dodẽ. wt nÿdicheit des duuels is de doot indͦ werlt ghecomen. Daer van op een ander ſtede gheſcreuen ſtaet. God en heuet den doot niet ghemaket. Hier õme ghelÿcker wÿs wanneer als die handẽ arbeÿdẽ die oghẽ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

allÿcke wel dan ſien.ende die oren dan oec
mede ghelÿcke wel horen. Soe ÿmmers
veel meer als dat lichaem arbeÿt ſal dÿe
ſiel ende dat vſtāt becommert weſen mit-
ten wercke dat haer toe behoert ende en ſal
niet ledich weſen. Die ſake waerōme wÿ
arbeÿde ſullen wÿ in onſen arbeÿde voer
oghen hebbē ſoe dat wÿ ouermits die pÿ
ne die wÿ lÿden denckēde ſullē werdē om
me die ſundē daer wÿ die pÿne omme lÿ-
dē. Eñ als wÿ ſien die voerbÿndinghe on
ſer wondē ſullē wÿ op die wonden denckē
die daer onder zÿn. Mit alſulckē aēmerc-
kē werdē wÿ veroetmoedighet onder dÿe
machtighe moghēde hant godes.eñ onſe
hert eñ onſe ſiel werdet vol ſueter goddiēſ-
ticheit.ende ſet haer ſeluē ſo iammerlicke
voer die oghen zÿnder ghoedertirenheit.
Hier toe vermaent ons die heÿlighe ſcrift
eñ ſegghet verbarme dÿ ouer dÿne ſiele eñ
behaghe gode. Daer en is gheen twÿffel
an dat die barmherticheit die wÿ tot onſer
ſielen hebben dÿe gode wel behaghet zeer
lichtelicke die barmhertichedē godes ver-
crighet. Wÿ en durvē niet ſegghē waer in
ſal ick mÿnder ſielen barmhertich weſen.
Want iſſet dat wÿt wÿſlicke aen ſiaē wil
len wÿ ſullen daer al veel in vindē dat ber
melic is ende dat wel verbarmēs behouet
Doch ſoe wil ic v een dinck ſegghē dz wel
wat verbarmelickē ſchÿnt te weſen.op dat
ick v oerſake gheue menighe andere bÿ v
te mercken. Sÿn wÿ niet recht of wÿ ſatē
tuſſchen twee tafelē daer an beÿde ſidē die
luden ſaten ende werſcapten ende waren
vrolÿc.eñ wÿ ſaten hongherich eñ ſaghēſe
aen. Soe zÿn wi mÿn lieue brueders alſo
iſt ÿmmers mit ons gheleghē.

Ende wanter ÿmmers mit ōs alſo
is hoe moghē wi dā blÿde weſen.eñ lachē
eñ boertē eñ oec mede lichtuaerdicheit toe
nē ofte houaerdichedē of ōmetelhedē. Kē
nen wi deſen tafelē niet of en ſien wÿ deſe
howige eñ deſe werſcappē niet. Aen der e-
der ſidē ſo ſie ic an die ghene die ſachtelicke
leuē nae dē vleÿſche eñ ghebrukē die crea-
turen deſer werlt na harē ghenuechtē. Aen
die anđ ſide ſo ſie ic die aen dē criſtus onſe
ghoedertirē gheſontmaker zÿn hemelſche
rÿcke heuet bereit. die ethē eñ drinkē ſullen
aen zÿnđ tafelē indē rÿcke zÿns almachti
ghē ewighē vaders. Mÿn lieue enđ
zeer gheminde brueders ſiet aen beÿde de
ſen tafelē ſoe ſie ic mÿne ghelÿke mēſcē eñ
mÿne brueders.eñ vā beÿdē bÿn ic verbo-
den te ghenakē Vāder tafel daer ic eerſt vā
ſeÿde vbiet mi mÿne proceſſie die ic gelo
uet hebbe. Vāder anđ tafel verbiet mi die
bant deſes ſterffelickē lichames. Aldus en
derf ic totter ouerſter tafel niet ghaen enđ
totter nederſtē en mach ic noch niet comē.
Onder deſen wat ſal ick arme mēſche doē
dan dat ic mach ethē dat broet der droefhz
eñ der tribulaciē.eñ daer ſtaet gheſcreuē dꝰ
Fuerunt mihi lachrime mee panes die ac
nocte. Eñ mÿne tranē zÿn gheweeſt mÿn
broet daghes eñ nachtes. Of daer ÿemāt
wolde weſen onder dē hemelſchē werſcap
pers die eē cleÿne crumekē toe wolde wo
pen den hūdekē dat onder die tafel crupet
eñ bleket. Wāt dat eerſte aenmerckē dattet
enē mēſce iāmert dz hi nz en is als de gene
die na genuechtē haers vleÿſces leuē dz is
noch eē teikē eenđ crācker ſielē.eñ alſulck
gheneÿghē en behaget mi niet i enē geeſ-
telickē mēſche. Wāt het is harde veer vādē
oerdel der gherechter waerheit dē ſalich te
hÿetē weſen diemē bet als ghewaere onſa
lighe beclagē eñ oec mede beſcreÿdē mach
ende den te begheren ghelÿc te weſen niet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

oten oerdel der gherechter reden. mer naer
gheneyghelicheyt der ſinnen als wij meer
ſoudē wenſchē dat ſi alle warē alſo als wij
zijn. Doch ſoe iſt te priſen in ſulckē crāncken
mēſchē dat ſi die onſalicheit dat hem onſa
licheyt dūcket weſen omme de mynne eñ
liefte godes dē anxt gods v̄kieſen te lydē.
eñ ſegghē mit enen goddiēſtighē herte tot
gode. Omme die woerdē uwer lippē heb-
be ic harde weghē bewaert. Mer dat is eē
ghedachte eēs beghinēdē mēſcēs. als melc
der cleynre kinderkēs. Eñ als eē mēſche be
ghint toe te nemē eñ dat oerdel der rechter
redē redē beghit volcomelickē te volghē ſo
ſal hi ſonder twiuel alſulcke dinghē ſcade
lick rekenē als dreck. eñ hi ſalſe mittē pphe
te ihcremias beſchreyēde vuyl dreck inden
armē nemē. eñ hi ſal mit eēder heyliger ho
uaerdiē alle deſe tijtlicke dinghē v̄ſmaden
eñ inder ſaliger hoecheyt zijns gemoedes
en ſal hi haer niet ſalich hietē mer onſalich
alle die deſe tijtlicke dinghē mit ghenoech
ten hebben. eñ mit beghcertē beminnē enð
lief ycbbē. mer hem ſal hi ſalich hietē dē die
ewighe almachtighe heer zijn god is

Nu mer als hi hem aldus v̄barm
met ouer die ghene die noch nictes en zijn
ghelikerwijs als hi is ſoe ſal hi oec wel vin
den in welcker ghelijckeniſſen eñ aēmerc-
ken hem ouer hem ſeluē alſoe te v̄barmen
dat hi niet en is als ſi zijn. dat is als hi aen
ſiet die ſalighe hemelſche burghers eñ oeck
mede die ouergrote godlicke weeldē dye ſi
ghebruken. de inder rechter hant gods zijn
ſonder eynde daer hi noch ſoe veer van is
Aldus ghesciedet dat die ghene die eerſten
tranen ſtorte vanden nederſtē water ſeide
Morimur ꝑ te tota die Wij worden allen
den dach omme dinē wille ghedodet. dat
hi vanden ouerſten water vele ouervloedi
gher tranen ſtortet eñ is ymmers ſegghē-
de aldus. Heu mihi quia incolatus meus
ꝓlongatus eſt Och my. want mijn ellēdi
ge inwoninge is v̄lenget.

Hoe dat die herten dier menſchen
ſeer ongheliȷck zijn.

Sermoen .ij.

An dyen datter laetſten ghesegt
wort dat ſommighe mēſchen al
mitter herten opwaert zijn enð
ſommighe nederwaert ghekeert. Daer is
noch wel wat meer vā te ſeggē dz ic uwer
minnē eñ liefte niet en wil ontreckē Want
vandē tween gheuoelen daer wi doe van
ſpraken hebdijt wel onthoudē als is dat eē
volcomēder dan dat ander. ſi zijn nochtāt
beyde wel oerbaerlic. Mer ſommige heb-
ben op een ander manier haer herten op-
waert. als god den mēſche recht heeft ghe
ſcapen. eñ ſi moghen alle te rechte ātwoer
den op die woerden des prieſters al hi ſeg-
ghet inder miſſen dat wi ons herten ſullen
opwaert keren ende ſegghen Surſum cor
da habemus a domino. Onſe herten ghe
keert opwaert dat hebben wij totten heer.
Mer ſommighe ander die zijn altoes neð
waert gheneyghet als die beeſten daer die
boſe gheeſten mede ſcimpen eñ ſpottē. enð
ſi roepen hem toe aldus Bughe dy neder-
waert op dat wi ouer dy ghaen moghen
Want dat weet ghij ymmers wel dat inð
verghaderinghen daer vele menſchē te ſa-
men comen ommoghelikē is dat ſi allen
ghelike ſtarck moghē weſen beyden inden
lichaem eñ inð ſielē eñ oec inð ſedē. Eñ als
ghi wel weet ſo gebiet ōs regel dz wi beide
deſe ſiectē ghoedertiēē ſullen weſen. eñ die
godlicke minne eñ liefte eyſcet hem beidē

ſomwilen te moete ghaen. Ē dit ſiet wel
ſomwilen een ander datwi dē cranckē goe
dertiren zÿn. ē hi beghint te beniden daer
hi van godes weghē mededoghē ſolde heb
ben. Ē aldus valtet ſomwilen dat die be
nidēde brueder den anderen ſalich hiet tho
weſen in zÿnder herten daer die ander ſiec
ke brueder hem ſeluen ſeer onſalich rekent
te weſen ē qualikē can draghē zÿns ſelfs
crancheÿt. Die ſulc is die bewÿſt daer in dz
hi harde ſeer neder ghecrommet is. ē niet
dan vleÿſch en ſmaket. als die onſalicheit
niet en mach onbenidet weſen. ē hi ſettet
zÿn herte teghēs ſinen prelaet die der cranc
heÿt wat te moete ghaet. ē hÿ wil datmē
oec mede ſoe doe. ē en doetmēs hem niet
ſoe murmureert hi ē hi doet afterſprake
ē hi maket onvrede daer mede is.

Dit en ſegghe ic niet mÿn alreliefſte bruedert dat ic hier van niet ſeer ouer v
en hebbe te claghen. nochtās ſoe liet ic mÿ
dūcken dattet goet waso hier in te ōmanē
ē te waren. wāt daer ſommighe zÿn ond
v die teder ē cranck zÿn. den men omme
haerder crācheden of omme haerder olthe
den wille ſomwilen wat ghoedertirē we
ſen moet. ē die ghemeÿne ghewoenten ō
oerdē wat moet vlichtē. god ſi daer vā ghe
louet diet al vleent. Ē want icker hier ve
le ſie die haer herten alſoe tot gode op vhe
uen hebben dat ſi veer zÿn vāden crāckē ge
uoelen daer ic voer of gheſegt hebbe. ſo dz
hem alle tÿt dūcket dat ſi alte luttich doen
ē datter nÿemāt ſnoeder ē ghebreclicker
en is dan ſi. omme dat haer herte altoes is
vheuē tot gode. ē ſie altoes die ouerſte di
ghen aen. nae dē woerdē des heÿlighen a
poſtels vgheten die dinghē die gheledē zÿn
ē hem wtreÿken altoes voerwaert te gaē
Mit hoe groten verwonderen medi dz ic
alſulcke broeders anſie ē hoe grote waer
dicheÿt ic daer thoe hebbe ē hoe grote lief
te ē minne die als of ſi niet en wiſten die
ghene die ſi alle daghē bi hem ſien die ghe
breclic of cranck ſchinen. ē vkieſen daer eē
of twee of meer daer ſi ſonderlinghe ouer
cheÿt in mercken. Ē al iſt ſake dat ſi ſom
wilen ſeluen wel beter zÿn dan die ſi alſoe
voernemen. nochtans nemenſi altoes ha
re doechden ē ſonderlinghe ÿmmers oec
mede haer ghoede wercken voer harē ogē
beÿde lichamelÿcken ē gheeſtelÿckē

Het ghedēct mi wel dat ict v eens
gheſegt hebbe nochtans en ſalt mÿ niet v
drieten v anderweruē te ſegghen mit hoe
hoghen ghedachtē een leeck monick i allen
der metten tÿt inder karckē ſeer becōmert
was Want vroe morghēs nam hi mÿnre
ware ē hi toech mi int ſpreechuÿs vallēde
voer mi neder op zÿn knÿen ē ſeÿden. O
mi vader in deſer metten hebbe ic een mo
nick ghemarcket daer ic dertich doechdē in
telde die ic niet een in mi vindē en mochte
Ē het mach ſciedē dat die monic dē hÿ ſo
ghemerct hadde gheen doechde in hem en
hadde die ſoe groet was die oetmoedighe
minne ē liefte der doechdē die hi hier i be
wiſede.

Mÿn lieuen brueders dit ſi
dan die vrucht ōs ſermoens datſtu altoes
aenſien ſaltſte den ghenen die bouē di zÿn
ē die vuerigher zÿn dan du biſte. wāt dÿe
volhede is daer inder oetmoedicheÿt gele
ghē. wāt al iſt dat di in ſommighē dinghē
wat meerder gracien ſcinen ghegheuen to
weſen dan ſommighe andere vā dÿnē bro
deren. Wilſtu dā nochtās een recht liefheb
ber ē mÿnner weſen der ghewaerder do
ghedē du ſalt wel ghenoech vindē daer dÿ
dāder in bouē gaen. wāt ic ſette dattu licht
wat bet arbeÿden moghest of vaſtē of wa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ken dan ſommighe ander doen die in dȳ
ōduldicheyt verwinnen. eñ in oetmoedi-
chedē eñ inder liefdē eñ mȳnnē hoge bouē
ghaen. Wat biſtu alle den dach becomme
ret in dȳen datſtu ſchȳnſte ghoet te hebben.
weſe vele lieuer ſorchuoldich te weten ofte
dȳ noch yet ontbreket. want dat is di vele
nutter. Och mȳn lieue ende ſeer ge-
minde brueders of wȳ alſoe begerich wa
ren der gheeſtelicker gracien ende der do-
gheden als die waerlicke menſchen zȳnd
omme tȳtlicke ghoeden te vergaderen en
de omme die te vermenichuoldighen. wȳ
ſouden ȳmmers ende het behoerdet alſoe
te weſen dat wȳ mitten dogheden dat bo
ſe ende quade te bouen ghaen ſouden. eñ
ſoe veel te meee ſoude mit rechte ōſe vliti-
cheyt eñ naerſticheyt eñ oec ons begheertē
weſen als die dingē duyrbaerder eñ meer
der zȳn die wi begherē eñ daer wȳ nae ar-
beydē. mer ghaue god dat wȳ hem moch
ten ghelȳck weſen. Hets ōs grote cōfuſien
eñ ſcande voerwaer mȳn lieue eñ ſeer ghe
minde brueders dat ſi mit vele meerderen
vliticheyt begherē die dinghē die ſcadelȳc-
ken eñ quaet zȳn dan wi begheren die din
ghē daer ōs ewighe ſalicheyt ēen is ghele
ghen. eñ dat ſi haeſtelicker lopen totter do
de waert dan wi lopē tottē leuen Wāt mit
hoe groter begheertē die ghierighe mēſche
wort ghecruuſt omme dat ghelt te v̄gade
ren. eñ hoe ſeer die tȳtlicke glorie mit haer
begheerten ſommighē mēſchē quellet. eñ ō
hoe gheweldelickē die vleyſſchelicken wel
luſt ſommighē menſchen trecket. wie ſou
de dat te volle moghē wtſprekē. Men ſyet
dat die ghierighe menſche cleyn rekent al
dat hi heuet ghecreghē. eñ dat hi oec mede
weynich aendenct hoe ſuer hem dat is ge
wordē omme die begheertē die hi heuet to

die ghoedē die hi noch niet en heuet of die
hi enen anderen benȳdet te hebbē.
Hier neemt exempel aen mȳn lye
ue eñ ſeer gheminde brueders in criſto ihū
onſen lieuen heer ōſen v̄loſſer eñ gheſont-
maker eñ en wilt immers niets te vele dēc
ken op die doechdē en gracien die ghi van
gode den heer hebt ontfangē. dan dat ghi
gode daer ȳnnichlickē van moget danckē
dieſe v v̄leent heuet. alſoe als wȳ ȳmmer
ſculdich zȳn te doen vā groten rechtes we-
ghen. of dat ghȳ wat getroeſt daer vā mo
ghet wordē als des noet is teghēs die qua
de droefheyt eñ cleynmoedicheyt. Anders
ſoe wilt al lieuer aenmerckē dat v noch ge
breket. eñ die doechdē de ghi enen anderen
ſiet hebbē eñ die ghȳ ſeluē niet en hebbet.
Want alſulcke ghedachtē die houdē v inō
oetmoedicheyt eñ ſi v̄drinē vā v alle verſu
melheden eñ laeuhedē eñ oec mede traeche
den. eñ ſi ōwecke ȳmmers den menſche to
meerder vuericheyt. Want ſiet hoe vele bo
ſes eñ quades daer van coemt dat een mē
ſche wil aenſien dat ghoede dat hi ſchȳnet
te hebben. eñ dat hem dūcket dattet een an
der niet en heuet. wāt een menſche wordet
daer van houaerdich in dȳen dat hȳ hem
ſeluen ſettet bouē ſinē brueder Hier van co
met dat hi niet en pȳnt voert te ghaene in
dogheden. want hi hem laet dūckē dat hȳ
wat grotes is. Eñ hier van ſoe beghint hi
oec mede achterwert te gaen als hem dict
bi enē anderē te rekenē dat hi alte vele heft
ghedaē. eñ penſt dat hȳt nu voert aen wat
ſafter aen wil ſetten Eñ wi weten doch im
mers wel dat god dē houaerdighē weder
ſtaet eñ den oetmoedighen ſine gracie ge-
uet. Eñ dz hi is v̄maledȳt die v̄ſuemelickē
godes werckē doet. mer ſi zȳn ſalich dē hō-
gert eñ dorſt nae die gherechticheit. wāt iſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dat wȳ ouermits den gheeſt dier wercken des vleÿſches doden ſo ſullen wȳ ÿmmer leuen. mer willen wȳ leuen nae den vleyſ ſoe moeten wȳ ÿmmers ſteruen. Soe als die heÿlighe apoſtel paulus tughet ſeggē de en̄ ſprekende aldus. Si ſecundum ſpm̄ vixeritis viuetis ſi autem ſcd̄z carnē vixeritis moriemini. Iſt ſake ſegt die apoſtele dat ghi nae den gheeſt leuet ſoe ſuldi leuen mer leefdi nae den vleÿſche ſoe moet ghÿ ÿmmers ſtoruen.

Vanden gheſlachte der gheender die den here criſtum iheſum onſen geſont maken en̄ vloſſer ſoecken

Sermoen.iiij.

Jt is dat gheſlachte der gheenre die den heer ſoeckē. die ſoeckē dat anſicht des herē iacobs god Als ic coem wt menigerhāde manierē vā volcke die menigerhande wiſen en̄ ſeden hebben en̄ menigerhande begeertē. ſo bin ic huden tot deſer lieuer gheſelſchap ghecomen mit groter begheertē. als omme te v coelen en̄ omme te vmaken minē gheeſt. Jc dancke den heer daer van wāt ic en bin niet bedroghē van mÿnre begheertē en̄ minre hope en heuet niet te vgheefs geweeſt. Want ic ben vuolt mittē godlickē troeſte. ic ouer aloÿe mit bliſchap en̄ alle mÿn ÿnnerſte benedien den naem des herē. en̄ alle mÿn ghebeentē ſegghē. Heer wÿe is di gelÿck. Wāt doe ic quam en̄ vā veers v ſach. ic beſide dat mÿ dochte dat ic lichamelickē ſach dat die ꝓpheet in voertidē indē geeſt voerſach. en̄ mi quam int herte dat hi mit den monde wtſprack. ſoe dat ick mit hem ſanck dat indē pſalm gheſcreuē ſtaet Dits dat geſlacht der gheēre die dē heer ſoeckē

Die gheſlachtē der mēſchē zÿn menigerhāde en̄ als mi dūct ſo is dit dat dorde gheſlachte dat in v ſchÿnt en̄ bloÿet Dat eerſte gheſlachte is der gheender die noch den heer niet en ſoeckē. en̄ oeck mede vandē heer niet gheſocht en wordē. alſo als eē ÿghelic van zÿnder moeder wort gheborē in ōbekētheÿt des hertē. en̄ i ſcult ō boeſchz Hier omme waſt noet dat die anderw gheboerte daer wȳ indē water en̄ indē heiligē geeſt wordē verborē ōs te tide te hulpē quam ſo dat die ſo vborē warē wel mochtē worden gheheitē niet die dē herē ſochtē mer die van den heer wordē gheſocht. Wāt doe ſi noch niet en wiſtē hoe ſi den heer ſoeckē ſouden heuet hem die heer gheſocht.

Aldus dan brueders heeft ōs die heere gheſocht en̄ ghecreghē inder ander gheboerte op dat wȳ voert aen ſoudē weſen eē ghewōnē volc. En̄ al is die outſte broedere noch thoernich en̄ die ſalicheÿt zÿns broeders benidet. men ſal hem ſegghē datmen blide moet weſen en̄ in vrolichedē werſcappen. wāt deſe die dÿn broeder is was verlorē en̄ hi is weder gheuōdē. Die heer heuet ōs daer omme ghoet tÿt gheſocht op dat wȳ hem ſoeckē ſoudē als ons tÿt quaeme dat wȳ hem vindē mochtē. Och wee ons hoe langhe hebben wi onachtſom geweeſt hoe langhe hebbē wȳ vgeten dat leuē te ſoekē iheſum die alleen ghoet is den die hem ſoekē. en̄ der ſielen die in hem hoepet. Wee du quade gheſlachte en̄ toernich makende geſlacht en̄ onechte gheſlacht de tot hudē toe loghen ſoeckeſt en̄ ÿdelheÿt minneſt ende gheen trouwe en houdeſt der waerheit die du beloeft waerſte. En waſt niet wel noet dat alſulcken gheſlachte anderwerue ſoude verboren worden. en̄ ÿmmers ſonderlinghe want ſi ſlanghen gheſlachte eerſten

aen zȳn gheboren.ſoe vele te meer iſt hem
noet weder in te ghaen in haer moeđ lich/
aem eñ anderweruē gheboren te worden.
wanttet openbaer is dat haer laetſte vele
quader zȳn gheworden dan haer eerſte wa
ren.

Wy̆ dancken der gracien eñ
ghenaden godes des heren. eñ ofmen ſoe
ſegghē mach die meer dan gracelickē ōſer
heuet verbarmet.die mit ſinen grotē wel/
daden verhopet eñ vervallet die ghene die
des niet v̄diēt en hadden ȳmmers die alle
ſlaghē eñ pine v̄diēt haddē. mer oec mede
hem alſoe ontdancbaer hadden ghe weeſt
Oeck mede ſoe dancken wȳ hem die ons
nu anderwerue ghewōnen heeft in grotē
hope des ewighē leuēs.op dat wȳ wtuer/
coren kinder ſouden wordē.wāt willichlic
kē ſoe heeft hi ōs nu ꝓperlickē ghewōnen
ouermits den woerden der waerheit. wāt
dat hi ōs eerſt wan mit ſinē godlickē ſacra
mentē doe wȳ eerſt gheboren warē alwaſt
dat ſi mit ſinen wille dat hi ons doe alſoe
wan. wȳ en mochtē daer gheen wille thoe
hebbē.wāt wi als nyeu gheboren kynderē
noch gheen reden noch wille en cōſten ge
bruken.daer omme en conden wi gheȳn
verſtant hebben tot dier gheboorten nocht
oeck mede hem ȳmmers bekennē daer wi
van worden ghewonnē.

Mer nu ten laetſten deſe willighe
gheboerte oft willighe offerhāde als daer
gheſcreuen ſtaet. Willichlicken ſal ic di mi
ne offerhandē offeren eñ ic ſal belidē dȳnē
naem want hi ghoet is. Dit is dat geſlach
te der gheender die god ſoeckē. Sal ic ſeg
ghen die god ſoecken. of ſal ic ſegghen dȳe
god hebbē. ſonder twȳffel beȳde mach ick
wel ſegghen.ſoeckē eñ hebbē . want haddē
ſi god niet ſi en mochtēs niet ſoeckē. Mȳn
lieue eñ ſeer ghemindē broeders wat iſt dz
ſi ſoeckē eñ wat iſt dat ſi hebbē. Of ic mach
het ſegghē hoe ſoeckē ſi hem eñ hoe hebben
ſi hem. Die ouermits den woerde zȳn ghe
wōne die hebben dat woert En is die heer
niet dat woert. Hoert wat die ewangeliſte
ſinte iohannes daer van ſegt. Deus erat v̄
bum. God was dat woert. Wat wille dat
gheſlachte dat dē heer ſoecket dā veel meer
Mercke wat daer nae volghet indē pſalm
Dit is ſegt hi dat gheſlachte der gheender
die den heer ſoecken die dat aenſicht ſoekē
van iacobs godvan iſrahel.

Siet mȳn lieue brueders aldus ſo
hebben ſi den ſeluen gheuōden den ſi ſokē
want een eñ die ſelue is dat woert des va
ders eñ dat blinckende licht der vaderliker
glorien. Oeck ſoudet bi auōturen wel we
ſen moghen datten wel ȳemāt hadde dȳe
hem niet en ſoecket mer die hem nietes en
heuet die en can hem niet ſoeckē. Hi is die
ewighe wȳſhede die ſeluen ſegt van haer
ſeluen. die mi etet die ſal noch nae mi hon
gheren. Hi is wel machtich hem ſeluen te
gheuen oec mede den ghenen die hem nz
en ſoecken. die als wȳ voer gheſegt hebbē
wt zȳnder ouervloedigher benedixien oec
medevoercoemt den ghenen die hem ȳm
mers niet en connen ſoecken noch begerē.
mer niemāt en is des machtich hem te ſoe
ken hi hem ȳmmers niet en heuet. Wāt hi
ſegt ſelue aldus. Nemo poteſt venire ad
me niſi pater meus traxerit illum. Num/
mant en can noch en mach tot mi comen
ten ſi dat hem mȳn vader trecke. Hi is oec
daer omme teghēwoerdich die daer treckt.
eñ nae eender manierē ſo en is hi daer niet
want hi en trecket anders nerghēt dan tot
hem ſeluen Wāt in gheēder tȳt noch ī gheē
re ſtede ſoe en is die vader teghēwoerdich
ouermits den ghelouē ſonder die ſoen. op

dat hi ōs trecke totter ghedaenten.
O myn lieue eñ ſeer gheminden
brueders in criſto iheſu onſen lieuen heer
eñ vloſter hoe en ſoude dan ÿmmers myn
nẽ gheeſt niet ſeer blide weſen. hoe en ſolde
ic niet bouẽ mate blide weſen in deſen ghe
ſlachte der gheenre die god ſoeckẽ. Wãt dz
is een ghelouelic ghetuuch dat ghÿ dÿe e-
wighe wÿſcheÿt hebt gheſmaket eñ v hon
ghert daer noch nae iſt dat ghi daer ſmaec
in gheuoelt hebt. Eñ oec nae wtwiſen der
heÿligher ſcriftẽ ſoe iſt ſeker alſoe. wãt god
ſpreect ſelue indẽ ewangelio aldus. Beati
q̄ eſuriũt ⁊ ſitiũt iuſticiam qm̄ ipſi ſatura-
bũtur. Salich zÿn ſi die daer dorſten ende
hongher hebben nae die rechtuaerdicheÿt
eñ nae der godlÿcker wÿſcheÿt wãt ſi ſullẽ
v̊ſadet worden. Oec ſegt die wÿſe man ſa
lomon dat nummment wÿſcheÿt v̊crighen
en mach hi en moetſe vã god ōtfanghen.
Dat bewÿſt hi ſegghẽde aldus Omnis ſa
ſapiẽtia a domino deo eſt ⁊ cum ipſo fuit
ſemper ⁊ eſt ante euum. Alle wÿſcheÿt co
met van gode den heer eñ ſi heuet alle tidẽ
mit hem ghe weeſt. eñ hi heeftſe ghehad vã
eñ voer die ewicheÿt Nu brueders
deſe wÿſcheÿt die van gode coemt omme
die te v̊woruen hoe ſullen wi daer omme
doen. Voerwaer mitter vreſen gods altÿt
ghoet doende ſonder ophouden. Wãt wã
neer wÿ v̊nemen knaghinghe inder cõſci
encien wt ingheuẽ des heÿlÿghẽ gheeſtes
ſoe ſullẽ wÿ dat waernemẽ eñ ſtellent toe
wercke wãt het coemt vter vreeſen godes.
welcke vreeſe een toepat is vander wÿſhz
Soe als ſalomon tughet in zÿnre parabo
len inden eerſten capittel ſegghẽde aldus.
Initium ſapientie timor dñi. De vreſe go
des is dat beghinſel vander wÿſcheÿ. Het
is mi een ſekere prouinghe eñ een ontwÿſ
felick argumẽt dat ghi den hebbet den ghi
aldus ſoect. wãt deſe loep die ghi loept die
en coemt vã mẽſchelicker craften niet. Ick
ſegghe v brueders dat deſe manier vã leuẽ
niet en is vã enighẽ mẽſche mer vãder hãt
godes die v daer toe treckt. omme dat ghi
ſoeckẽ ſout criſtum iheſum.
Hier omme myn lÿeue brueders
mercket wat gheeſt dat ghi hebt ontfangẽ
Dit is ſonder twÿfel een gheeſt die wt go
de is Renmerct dẽ graet d̃ apoſtolen. der p̃
phetẽ. eñ dẽ graed der engelen. vã enẽ ÿghe
lickẽ deſen duct mi dat ic wat inv ſie Want
wie en derf dat niet ſegghẽ dat in ſuuerhei
dẽ te leuen wel eens hemels leuẽ mach hie
ten. wãt alle die wtuercoren ſullen nae der
laetſter v̊riſinghe alſulck weſen. Si di niet
altehands als engelen indẽ hemel leuẽde
in reÿnicheden ſonder bruloftẽ. Daer ōme
ommehelſet begheerlickẽ deſen alrecoſtelic
ſten margarita hebt liefde tot deſen ſuue-
ren enghelſchẽ leuen daer ghÿ dẽ heÿligen
godes mede ghelÿck wort. eñ huÿſgheno
ten des huÿs des heren. Na ſuuerheit des
vleÿſches ſi di aertſche engelen. of wÿ moe
ghen noch vele bet ſegghẽ ſalige burgers
des hemels. Wãt alſoe langhe als wi hier
zÿn indẽ lichaem ſoe zÿn wi noch vremde
eñ pelgrimme tottẽ ewighẽ heer.
Wat wil ick nu ſegghẽ vãdẽ graet
der p̱pheten. Die ewe eñ die p̱pherẽ waren
tot iohannes tiden toe ſeÿde de waerheÿt
nochtãs en was hi der waerheÿt niet con-
trari. ÿmmers hi was een trouwe diſcipel
der waerheÿt. die nochtans nae iohannes
quam eñ ſeÿde. Ex p̱te cognoſcimus ⁊ ex
p̱te predicamus ⁊ p̱phetamus. Eẽs deels
bekennen wÿ eñ eẽs deels p̱pheterẽ eñ pre
ken wÿ. Aldus is die p̱phecie eẽs deels ge
eÿnt want wi wat bekennen. ſi en is noch

lans niet al gheeyndet want onſe bekēnē
en is noch niet volcomen. mer eens deels
Mer als dat comet dat volcomē is ſo ſalt
eynden dat eens deels is. Wāt die prophe
ten die voer iohānes waren hebben gepro
pheteert beyde die toecoemſten ons heren
eñ gheen van beyden daer der mēſchen ſa
licheit an was ghelegen. en was noch in
der bekenniſſen niet mer ſi waren beyde
noch inder prophecien Mer het is te mael
een groet deel van propheteren lieue brue-
ders datmen in v mach mercken Wat iſt
dat die apoſtel ſegt op een ſtede Niet an te
ſien die dinghē die zyn. mer die dinghē die
noch toe comende zyn. En mach dat niet
wel mit rechte propheterē hyeten.

Voert inden gheeſt te wanderen endē
oec mede wt den ghelone te leuē te ſuekē
die dinghen die bouē zyn ende niet die op
der aerden zyn. Te vergheten die dinghē
die ghelenden zyn ende ons wt te reykē na
den dinghē die noch voer zyn. En moghē
deſe dinghen niet wel propheteren hieten.
Want hoe mach onſe wādderinghe anders
inden hemel weſen. Soe warē die prophe
ten in voertidē mittē menſchē daer ſi me-
de leueden recht of ſi daer niet mede ghe-
leeft en hadden. Wāt ouermits dye cracht
des gheeſtes ende mit haren doechden ſoe
ſpronghē ſi die daghens ouer daer ſi in le-
ueden. eñ verbliden hem mit groter vrolic
heit omme te ſien den dach godes eñ ſi ſa-
ghen hem eñ ſi waren daer ſeer vā vblidet

Nu dan ſoe laet ons voert horē die
poceſſie der eewaerdigher heiligher apoſ
telen. Siet wy hebben alle dinck after ge
laten ende wy zyn v nae gheuolghet. Wa
re dat ons gheoerlouet te glorierē. wy ſol
den hier wel glorie hebbē. mer zyn wi wyſ
wy ſullen pynē onſe glorie bi gode den he
re te hebben. Want daer is ymmers waer
achtighe ende gheware glorie die dan glo
rieren wil hi ſie dat hi indē heer gloriere.
Want onſe handen die en verdyenen ghe-
nē prys mer god die goede hemelſche heer
onſe lieue verloſſer die heeftet alle ghedaē
Hy heuet ons grote dinghen ghedaē dye
machtich is ſo dat onſe ſiele den almach-
tighen here mit rechte groet maken ſal.
Want dat is ōs wt zynder rechter mildich
heit ghegeuen dat wy dat grote opſet des
volcomen leuens daer die grote heylighē
voer van gheglorieert hebben groetmoe-
delyc an ghenomen hebben. Eñ hy auon
turen al woude ick wat meer glorieren en
de verblyden ten ſoude ghene dwaeſheit
weſen mer die waerheit.

Hier zyn ſommighe die al meer dā
een nette ende eē ſchip after ghelatē hebbē.
Oeck mede ſo iſt wel an te ſien dat die hei
lighe apoſtelen alle dinck after lietē op dz
ſi onſen here iheſum criſtum teghenwoer
dich inden lichame mochten na volghen.
eñ oock mede ſinen diſcipulen mochtē we
ſen. Ende daer en hoert ons niet toe te ſeg
ghen. want het is ons ſekerder dat wy on
ſen here ſelue daer van horē ſpreken. Alſoe
als hy tot ſinte thomas ſeyde. Want du
my thomas hebſte gheſien ſo gheloueſtu.
mer ſi zyn wel ſalich dye mi niet en hebbē
geſien eñ ſi nochtās in my ghelouen

Het mach oeck wel mede eē hoghe
maniere van propheterē hietē deſe tytlyc-
ke dinghen die ons luden hier teghēwoer
dich zyn niet an te ſien. mer die geeſtelicke
eñ ewige dinghē die mē nu en mach ſien.

Oeck mede lieue ende ſeer ghemin
de brueders in criſto iheſu. ſoe is die ſchat
der inicheyt veel coſteliker in enen cranckē
ſiecken ſterfelycken lichame eñ die doech

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

de ſchijnt ſoe veel louelijcker te weſen als ſi in enen crancken vate werdet gheholdē. Als dan aldus is inden lichame enghel-ſche claerheit ende ſuuerheit. inder herten prophetelicke verwachtinge der thoecomē dinghen. eñ beyde in den lichame eñ oock mede in der ſielen apoſtelſche volcomēhz wert gheuondē hoe ouer groet ende oock mede hoe menichuoldich is deſe gracie. Wat ſal ick den here weder gheuē voer al dat hi mij heeft ghegheuē. Deſe grade of trappe die is ſeer hoghe mijn lieue bruedꝰs mer ſoe vele waer die val ſorchlicker. En machmē dit niet wel drie hemelē hyetē te weſen. moghē wij hier op clymmen. Mer die ſo hoghe ſtaet de ſie wel toe dat hi niet en valle. Onſe lieue heer ons gheſontmaker iheſus criſtus die is ſprekende ymmer aldus. Jck ſach ſathanam als een blixem vallen van den hemel. Hi viel wōderlicke ſeer hoghe eñ daer omme is hi alteſeer gequeſt eñ te broken. ſoe dat ſine wondē onghen ſelickē zijn eñ ymmer oeck mede gene hope en hebben. eñ hi is ghewordē een gheeſt die ghaet eñ niet weder en coemt. Js daer iemāt die mit hem wech gaē wil Sathanas is gheuallen is daer yemant die mit hem vallen wil. Het is nu veel ſa-liger te ſtaen inden wegen godes dā te ſta-en inder gracien daer ghi ſtaet. Die mā en is niet ſalich die wech ghaet inde weghen der ſunders. mer dat is een ſalich man dē zijn hulpe is vā di o lieue here iheſu criſte. Want al die ghene die alſulck zijn die ſullen voerwaer voertghaen van doechden tot doechden hent tot dat ſi ſullen ſien den god alder goden in ſyon omme te ſien in die ghoetheit der wtuercorēder. op datſtu werdeſt gelouet mit dijnder erfniſſen. Sij ſijn die erfniſſen. ſi zijn gode. ſi zijn oec mede kynder des alder ouerſten.

Daer omme mijn lieue eñ zeer gheminde brueders in criſto iheſu onſen lieuē here. Wāt dit waerlicke eñ ſekerlijcke dat gheſlachte is der gheenre die dē here ſuec-ken ſoe als die propheet ſegt. Hec eſt gene-ratio querēciū eū querēciū faciē dei iacob. Dit is dat gheſlachte dat god ſuect dz ſuecket dat aenſicht iacobs gode. Wat mach ic v anders ſegghen dan dat deſe ſelue propheet ſegt. Dat herte ſi blijde der gheender die god ſuecken. Suecket den here eñ werdet gheſtarcket eñ ſuecket zijn aenſichte altoes. Ende dat een ander heilich mā ſegt. Jſt dat ghi ſuecket ſoe ſoecket. Wat is dat te ſegghen Jſt dat ghi ſuecket ſoe ſuecket. Suecket den here in ſimpelheit uwes herten. en ſuecket anders niet dan als of hijt waer. en ſuecket niet anders dan hem. eñ en ſuecket niet āders nae hem Jn ſimpel-heit uwes herten ſuecket hem.

Brueds deſe ſimpele nature godes begheert ſimpelheit des herten Want mit den ſimpelē eñ ōnoſelen heuet hi ſine ſprake Een man die dubbelt is van moede de is ongheſtadich in alle ſinē weghe. Mijn lieue brueders die ghi ſuecket die en mach niet gheuondē werdē van dyen die eē wijl tides gheloueē. ende der tijt der becoringhē hem of ghaen. Hij is ymmers dye ewicheit eñ daer omme en mach hi nz gheuonden werden dan vanden ghenē die hē trouwelijcken ſonder ophouden ſuecken. Wee oock mede den ſunder die inder eerdē ghaet in tween weghē Want tween heren en mach nyemant te dāckē of te wille die-nen. ende alſulcke dubbeltheit en mach nz behaghē dyer ouerſter gheheelheit der vol-comenheit ende oec mede der volheyt. Eñ hi en en wil in gheender wijs vā di gheuō

den weſen ten ſi datſtu mit gheheelder her
ten hem ſuecket. Oeck mede is die hōt ha
telic die weder lopet tot dat ghene dat hȳ
gheſpeghen heuet. eñ die ghewaſſen ſoge
die haer oeck mede wentelt in den modd̄.
Ende iſt ſake dat god die heer den ghenen
den hi laeu ende trach vint wtſpuet wt ſi-
nen mōde. waer ſullen dan blȳuē die ghe
uenſde eñ verraders. Is hi ōmaledȳt die
de werckē godes verſu melȳckē doet wat
ſal hi dan verdienen die haer bedriechlikē
doet. Laet ons oeck mede mȳn lȳe
ue bruederkens deſe twȳuoldicheit vliedē
laet ons ȳmmers mit alle onſe vlȳtichz
ſcuwen die heffe of die ghiſt der pharizeen
Die waerheȳt is god eñ alſulcke ſueckers
begheert hi. die hem ſuecken inden gheeſt
eñ oeck mede ind̄ waerheit. En willen
wi dē here niet te vergheues ſueckē. ſo laet
ōs hem ſuecken waerachtelickē ſtadelickē
volherdende. eñ niet anders mit hē. end̄ en
laet ōs ȳmmers niet vā hē ghaen tot ȳets
Ick ſegghe v dattet moghelicker waer dz
hemel eñ aerde verghighen of ſoldē ōgaē
dan dat hi niet vindē en ſolde den de aldꝰ
ſochte. eñ dan hi niet ontfanghē en ſoude
die aldus begeerde. eñ die dus cloppede dz
hē niet opghelokē en ſoude werden.

Op die hoechtȳt van marien mag
dalenen. een ſermoen.

Hoe dat die barmherticheit end̄ die
waerheit malcander ghemoete op maria
magdalena.

Sermoen.

Huden hebben die barmher-
ticheit eñ die waerhede mal-
cander ghemoet eñ de grote
menichuoldicheit der barmherticheit go-
des is huden wtgheſtortet op eender ſun-
digher vrouwen. Ende die van eender iōc
vrouwen is gheboren heeftē latē aentaſtē
van enen ghebrekeliken wiue. end̄ die ſoe
langhe ſundelic hadde gheleeft dȳe ruert
den zoen godes dȳe ghewaer god is. Sȳ
ruert die voetē des gheēs de ſonder vlecke
was die noch ontfȳn was van haren ſun
dē eñ die ghebreckelȳcke vrou valt haren
heer te voete. haer hert wert beruet ende ſi
keert haer inwaert die godes ghebodē die
wȳle ende menichwervē ouer ghetreden
hadde. ende die groetheit der ſunden wer
det mit groetheit der tranen of gewaſſchē
Die ghoedertierenheit godes ſiet ghuetlȳc
ke aen dat hem dat ſundighe wȳf aentaſt
ende ſine milde lovēde oghen die en wil-
len mit ſaligher onwaerden die oetmoe-
dighe dȳenſtafticheit dȳes wiues niet ver
ſmaden Maria kuſſet dꝰ die voeten criſti
iheſu mit ſtadighē cuſſen oeck mit wtſtor-
tendē tranē der oghen beghietet ſi die voe
ten onſes lȳeuē genadighē verloſſers. Sȳ
droghet ſine heilighe voetē mit harē hare.
eñ ſaluetſe mit welrukende ſalue.
Dit ſiet end̄ benȳdet die mȳnre der
ſonderlincheit. ende die houaerdicheit der
pharizeen beruſpet hem beȳdē. den ghebe
nedidē ieſum criſtū eñ marien. Iheſum
als of hi niets en wiſte wȳe dat wȳf ware
die hȳ ghebēghede dat ſi ſine voeten antaſ
te. marien dat ſi alſo vermetel was in dat
hȳs te comen. Mer die wel beradē voer-
ſinicheit vertrecket dat oerdel want hi he-
uet ghenuecht in den dienſt des ſundighē
wiues. Hȳ houdet in hem die bereide ſtraf
finghe des pharizeen hent tot mariē offer
al verbrant werde. Die engelen hebbē gro
te blȳſchap van eender ſunderſchen de pe
nitencie voer haren ſunden doet. end̄ mit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

haer welrukender ỹnnicheit ſoe werdet al
le dat lieue eerwaerdighe hemelſche geſel
ſchap verwaỹet. ende oeck mede die ghe-
hele ſueticheỹt der barmherticheit godes
des almachtighen heers der heren ōthoēt
haer in onſen lieuen gheſontmaker iheſu
criſto ouer haer die wonderlÿcke ghaerne
gheſont waer. Ende daer die ſunde groet
was daer oueruloỹde die gracien enđ die
grote ouerweghende ghoedetirenheit go
godes des heeren ſluut al buỹten die grote
menichuoldicheit der ſunden. Hoe
ouer groet is die menichuoldicheit dÿnē
ſueticheden o lieue heer inden belÿden des
ſundighen wiues Ende hoe gherechtighe
was dỹne rechtuaerdighe beruſpinghe te
ghens die wōderlicke grote houerdie des
pharizeus. Die dỹenſtafticheit des wiues
werdet daer vertellet ende dỹe boeſſcheỹt
dies onwaerdighen pharizeen die werdet
aen der ſiden geruert ſoe dat al dat ghans
veruolch der parabolen ons lỹeues heren
was teghens die benidicheit des pharizeē
Ende want daer altoes vrihei is daer die
gheeſt godes is des herē ſoe worden haer
veel ſunden vergheuē die veel mỹnnet enđ
lief heuet. ende veel ſunden werden hē toe
ghegeuen die veel verſmaet. Hỹ en hadde
die māme der waerder gheeſteliker bruut
niet ghezoghē. ende daer omme ſo en had
de hi gheen mededoghen in zÿnder hertē
die de olde euwe of wet las ende wet las
die ghene barmherticheit en bekēnet mer
alleen mittỹer rechtuaerdigher gherecht-
ticheit voert vaert. Ende die oude euwe is
hart ende is indē ſtenen tafelen dē ſtenigē
harden herten ghegeuen. ende ſi is bereỹt
te ſlaen ende ſi en bekent ghene barmher-
ticheit. Ende die euwe ſlutet al buỹten die
ſtede der penitencien ende ſi weỹgehet ver
ghiffeniſſe en oec mede dỹe beteringhe en
wil ſi niet verwachte. Die euwe is
ghelÿcket den ſueren harden wÿn dỹe wt
den alre bitterſten druuen is gheperſet enđ
ſi is al ghſet op wreetheỹt ende is alleē dē
ioedſchen volcke thoe ghedeelt enđ gheuē
ſi wort onſen geſontmaker iheſum criſtū
den ghebenediden zoen godes gheſchen-
ket. Van deſen wine wordē die tandē ſtee-
de der gheender die hem drincken. Hỹ en
is nietes vanden nỹeuwen wÿns den on-
ſe ghenadighe gheſontmaker onſe lỹeue
heer ieſus criſtus drincket indē rÿcke zÿns
vaders. mit alle ſine wtuercorē vriendē.

Waerlicke brueders die borſten der
bruut criſti ieſu zÿn veel beter dan dē wÿn
der ouder euwen. Vrageſtu wỹe deſe borſ
ten zÿn. ſoe laet comen paulus hier voert
ende bewÿſe ons deſe borſten daer aldus
ſalighe melc wt comet. Blide te weſen mz
den ghenen die blide zÿn ende oeck mede
te hulen of te ſcreỹen mit den ghenen dỹe
ſchreỹen. Och mz hoe corten woerdē heeft
hi ons daer in beſcreuen dioe ſmme alder
gheeſtelicheit. Mit hoe corten woerden ſet
te hi ons daer in voer ghewarе goddienſ-
ticheit ende gherechticheit. ende hÿ nemet
oeck mede ſonderlinghe wech alle quade
nỹdicheit des herten.

Mÿn lieue ende zeer geminde brue-
derkens in criſto iheſu onſen gheſontma-
ker mit deſen borſten zoghet dỹe moeder
die heilighe kercke haren lieuen ghemỹn-
den kỹnderkens. enđ voedet die volcome
licke. Paulus die ſegt aldus. Letare cum
gaudētibus. Verbliden mit den die blỹde
zÿn Die woedende bliſchap deſer werlt en
heeft hier ghene ſtede noch oeck mede dỹe
waerlicke vrolicheit. Want den boſen mē-
ſchen en is oec ghene blÿſchap dat ſegt ōſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

lieue heer. Meendi brueders dat de te rech
te blÿde zÿn die hem verblÿdē als ſi quaet
hebben ghedaen ende die hem indē alder
argheſten dingē wonderlÿcke zeer v̄vrou
den. Oeck mede die ghene die blide eñ vro
lÿc zÿn als ſi anden ſmekers gepreſen wer
den. die en bekēnen oec mede niet die god
licke volhertelicke bliſcap · Ende meÿndi
oeck mede dat die ghene die mit pupur eñ
mit bÿſſen zÿn ghecleet ende alle daghen
ſeer hoechlicke werſchappē deelaftich mo-
ghen weſen der godlicker blÿſchap. Dat ſi
veer dat die materie der ghewaerder blÿſ-
ſchap gheuonden ſoude werden indē lan
den der gheender die ſaftelicken leuē wil-
len mit welcken dat aenſichte deſer onghe
ſtadigher werlt alſo dicwile ende menich
weruen wert verwandelt. daer dÿe ghene
die hem ſeluen hoghe verheffen wil neder
wert gheſtoten. ende die neder was geual
len op gherecht wert. Mer daer is een andͤ
blÿſchap de pŷmmer onwādelbaer is daer
enighe ſtadighe vrolicheit is. ſoe die volco
mene ſiele wt eender ghoeder cōſciencien
ontfanghet. Want als dat herte volcome
licke ghepuert ende gheſuuert is vā allen
waerlickē begheerten eñ dan alle ſinē neÿ
ghelichedē keert totten ſcouwen godes ſo
iſt blidelicke blide indē heer ende ſine ſiele
is hoghe vrolic in haren heilgheuer. Dÿe
ſiele die ſulck is die en acht ghene dreÿgin
ghe eñ ſi en is nerghent voer beanxt. Sÿ
worpet vā haer alle valſche hopen eñ ſi en
wert in ghenē dingen gheſcādalizeert mer
ſi ſlapet in vreden endͤ ruſtet zuetelÿcke in
dat ſelue. Veel vredes ſegt die rechtuaerdi
ghe man is den ghenen die mÿnnē die eu
wen godes ende hem en is ghene ſcande.
Wāt hi wiſte dat wel dat die boſe ſtockers
ende pÿnders de martelaren godes meer
cronen ende bÿ gode brenghen dā ſi hem
quaet doen. Ende mit den ghenen ſoe ver
blÿdet hem die heilighe apoſtel ōs lÿeues
heren eñ hi louet hē ſekerlicken dat ſi hem
noch oueruloedelicker ſullē v̄blidē.

Dat is ene ſeker blÿſchap ende ſi is
ſo veel ſekerder als ſi naerder inwert druc
ket in dat ſelue. Dits die māme des mede
blÿde weſens daer die melc der ghoeder v̄
maninghen wt comet. daer dÿe volcomē
mede gheuoet werden. op dat als vā deſer
melc gheſpaent werdē dan werſchapē mo
ghen van den inganc der glorien godes.
Die ander mamme is te ſcreÿen mittē be
droefden. Brueders meent die apoſtel
dat wÿ ſcreÿen ſullen om verlÿes der tÿt-
licker dinghē. of als wÿ onſe wellust daer
niet van en moghen hebbē. of dat ſi onſe
vriendē ſteruē. ofte als ons ſiecten aen co-
men. of als wÿ armoede hebbē. of als wÿ
verdruct worden vandē machtighen.
Dat ſi veer pŷmmers ſi zÿn te beſcreÿdē die
om alſulcken ſaken ſcreÿdē. Wat die goe-
de ſalighe gheeſtelicke droefheit die beſcrei
det haers ſelues ſundē. of die ſundē haers
euē mēſches. Sÿ zÿn ſalich dē haers droef
heit is in deſen ſakē wāt ſi moghē ſekerlic
ke hopē die troeſtelicke ſueticheÿt die god
gholouet heuet dē ghenē die ſcreÿen. Hoe
ſaften ſueten gheeſt heeft hi van gode ont
fanghē die indē gheeſt der ſaftmoedicheit
can v̄manen die ghene die miſdoen. ende
lancgmoedich can die wrake te doen endͤ
mÿnnelicke can weſen leuē mitten ſonder
hent tot dat hi hem leuēdich make.

Van deſer māme des mededoghēs
vloÿt melc des gheeſtelickē troeſtes. eñ mz
deſen melck voedet die heilighe apoſtel dē
ghenē die noch ghē craftige ſpÿſe eten en
mogē. Die mÿnner of lief hebber v̄ ōnoſel

heit die een vrient is des vredē eñ ſpÿſe der
verduldicheit eñ medelÿdē heeft mit al dē
ghenē die in lÿdē zÿn. eñ blÿde is mit den
ghenē die blide zÿn die lopet blidelic wech
der volcomenheti. Dit zÿn die borſ/
ten de vol melckes zÿn eñ oec beter zÿn dā
wÿn. ſonderlinghe veel ſuetet dan die ou/
de euwe. wāt ſi barmherticheit luden endē
goddienſticheit ademē. die ruuckē ſegt hi
als die alderbeſte ſalue. Dit zÿn te
mael waerdighe borſtē daer alſoe veel ont
tallicke ghoeder ſaluē wt comet. die mÿt
harē ſuetē roeke al die ſtat godes genuech
lÿc vermaket. dit zÿn die ſaluē die de coni/
ghine vā ſaba brochte te iheruſalem. daer
de heilighe ſcrifte vā ſegt. dat nÿe alſulcke
ſalue eñ dÿer alſoe veel te iheruſalem ghe
brocht en warē. als die coningine vā ſaba
den conic ſolomō brochte. Hoe hoechlicke
ſette die ſubtile gheeſt daer an die alderbeſ
te ſalue die hem al die ſettinghe des boec/
kes an nemet Wāt dat was ghoede ſalue
daer maria die voetē ons lÿeues herē ieſu
criſti mede ſaluede Het was noch beter ſal
ue daer de ſelue maria dat hoeft ons liefs
herē mede ſaluede Mer dat was die alre/
beſte ſalue die deſe ſelue maria bereÿde al
dē lichame ons herē. Die eerſte hietmē ſal
ue des berouwes die vā ouerdenckēdē ſun
den comet. ende van enē bedructē eñ dro/
uighen gheeſt. Mit deſer ſaluē werden die
voeten ons herē gheſaluet des gheens die
wādert bouē die vederē des windes. Hier
aenbedet maria op die ſtede daer zÿn voe
ten ſtondē. Jc ſeg daer ſi ſtondē wāt ſi hielt
mitter alder ſtarcſter hant der minen endē
liefte beÿde ſine voetē alſoe lange dat ſi
haer beÿde wel ſalfde. eñ ſi hoerde verghe/
uinghe haerder ſundē. ende oeck mede dz
ſi ghaen ſoude in vreden. Die grote
barmherticheit godes waſſcet eñ droghet
ſchoen af al dat die onreÿnicheit haer ſun
den eñ dat zeer gheringhelicke. Wāt ſondē
enich middel comē daer te ſamē die tranē
des hertelickē betrouwes eñ die grote me
nichuoldige barmherticheit onſes lieuen
eñ ghenadighen v̄loſſers Haer werden al
haer ſundē vergheuē eñ ſi wort hietē ghaē
in vredē. ſo dat ſi niet beſorghet en derf we
ſen vā haren voerledene ſundē. ende ſeker
mach weſen vāder toecomēder graciē ōs
herē. Deſe twee voete ons lieues heren die
machmē hietē barmherticheit eñ gherecht
oeldel. Ende dē enē voet van deſen tween
te cuſſen ſonder dē anderē dat is dwaſe v̄
metelheit eñ ſekerheit oft maect dē mēſche
miſtroeſtich dat beide ſeer te vlien is want
wil een mēſche alleen die barmherticheÿt
godes aenſien ſoe beghint hi al te handes
een ſlap laeu eñ traech leuē te begherē Wāt
als hi dencket dat die almachtige heer om
ſalichz zÿndē knechtē ene forme des knech/
tes an heeft ghenomē. eñ drÿe endē dertich
iaren lanc. die ſalicheit v̄ menſchē int mid
den der eerden heeft ghewrocht endē liet hē
ſeluen vāghē bÿnden eñ gheiſelen eñ oeck
mede crucen. ende dat heuet hÿ al ghéledē
om die menſchē ſalich te maken. ſoe ſme/
ket mit hem die bedrieghende hope eñ ge
uet hem ghoet betrouwen eñ hi verblidet
hem op die barmherticheÿt godes eñ dat
ſtrenghe oerdel godes en wil hi niet aēdēc
ken noch die gherecheit godes en wil hi nz
doerſien. mer hi laet hem denckē dat god
die groten zwaerlicken ſunden onghepÿ/
nicht ſal laten. Soe wÿe dan dat ſo harde
dē voet der barmherticheit godes wil kuſ
ſen dat hÿ den anderen voet des oerdels
mit allen laet weſen die wert bedroghen.
dÿe meent daettet hem ghenoech is tot ſi/

ne ſalicheyt dē ghelone te hebbē.

Siet doch wie duſtanighe dingē
ſoude moghen aldus langhe inder herten
ouerlegghē hi en quame van veruaernis
wel in miſtroeſt. Ten is daer omme nyet
nut langhe bi deſer materien te bliuē om
me dat die grote ghoetheyt godes mit ſul
kē ghedachtē niet vdect en worde. Hier
omme ſoe weſe du rouwighe ſiel beide de
voetē ōs heren voer haer eñ die ommehel-
ſe nu mit groten begheertē die grondeloſe
barmherticheyt godes eñ kuſſe oec mede
dat gherechte oerdel gods eñ volhardevol
herde tuſſchē beydē hēt die dronighe ſielen
volbringhe haer ſacrificie.

Sich hoe maria die voet des oer-
dels wyſlic aēſiet als die edel tedervrouwe
niet en ontſach die menichtē dyes volckes
die daer ſaten aen der tafelen daer ſi comt
eñ valt ōſen heer te voeten. Sich oec hoe ſi
der barmhertighē voet godes mit deuote
lickē rouwe vriēdelic ommehelſet volhar-
dēde mit ghoedē hope tot ſi hem hoert. dy
ne ſunden zyn dy vgheuen. Soe als daer
die ewangeliſta beſcreuen heuet vten mōt
godes des heren almachtich die ſprack al
dus inden huyſe ſymonis leproſi daer hy
mit hem aen der tafelen ſat en at eñ dranck
ſinen apoſtelen eñ maria magdalena die
quam daer in eñ ſtorde die ſalue opten ge
benediden hoefde ons lyeues heren iheſu
criſti ons gheſontmakers eñ wyes zyn ge
benedide voeten mit haren tranen eñ droe
ghedeſe mit haren hare. doe ſeyde ons lye
ue heer die voerſproken woerden aldus.
Dimiſſa ſunt ei peccata multa quoniam
dilexit multum. Dats aldus te verſtaen.
Haer zyn vele ſunden vergheuen eñ quyt
gheſcolden. want ſi heuet vele bemint eñ
lief ghehadt. Myn lieue brueders wen he-
uet ſi lief ghehat eñ bemynnet anders dan
den ghenen die ſi ſchuldich was lief te heb
ben eñ te beminnen wāt hi haddeſe gheſca
pen eñ ghemaket eñ inden rechten weghe
gheſet. eñ wt den weghe ſoe was ſi gedwa
let. eñ omme haer weder omme to brēghē
inden rechten weghe der penitencien ſo is
hi neder ghecomen vāden hoghen hemelē
eñ is bereyt den doot omme haerder ſun-
den willen eñ omme onſer alre ſalicheyts
wille te ſteruen. Soe dat ſi oeck daer naeū
dienſte die eerſte te weſen vā allen ſteruelic
kē mēſchē die den heer ſien ſoude nae zyn-
der vriſeniſſen.

Eñ dit was voerwaer coſtel ſalue
dat niet alleen dat aertſche huys daer ſi in
ſaten mer die hemel wort vuolt. Die crudē
daer deſe ſaluē vā ghemaect zyn die zyn ſe
re ſnoede eñ wy moghēſe wel vindē in ōs
ſelues houeken. wāt onſe ſundē die in ōſer
cōſciēcien gheplant eñ ghewortelt zyn die
leyders ontallycke vele zyn dat zyn de cru
den daermē deſe ſalue vā maket. Wāt als
wy deſe doen inden viſel des ghewarē be-
rouwes eñ mitter ſtoter der ſtrēgher oeffe-
ninghe eñ vmaninghe eñ beriſpinghe der
cruden. wel gheſtotē eñ ghewreuē worden
eñ mittē oly der beſcheydēheyt begotē wer
dē. eñ dat vuyr der vueriger droefheit oūd
die pāne der diſciplinē wort ōtſtekē ſo ma
ketmē daer een coſtel ſalue vā daermē eer
waerdelickē mede ſaluē mach die voetē ōſ
herē. Siet brueders dits mit corten
woerdē tſame gheſlaghē. alleen daer om-
me op dat wy dē wiſen oerſake gheuē dyt
volcomelic te volbringhē. Eñ al ſcynt dye
materie ſnoede eñ onwaerde te weſen niē
maect daer nochtās ſalue vā die ſeer goet
is daer thuys der karckē mede wort vuol-
let eñ die hemelen doerghaet eñ de engelē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

verblidet.eñ mit ſonderlinghe bliſcap alle die hemelſce ſtat veruroghet Eñ dit mach mē hietē een ſacrificie der gherechticheyt. wāt een bedroeft gheeſt is een ſacrificie eñ een ghenaem offerhande gode.

Nu die ander ſalue machmē hyē ten ſalue der ỹnnicheit eñ der deuocien dē men maket vandē innighē ouerdēckē der weldadē godes of der godliker weldaden Die makinghe deſer ſaluen is ſeer waer/dich eñ bi deſer te teykenē ſoe is dyē ſalue daer voer of gheſeyt is ſeer ſnoede te reke/nen. Want die cruden daermen deſe ſalue van maket die haeltmen vten hemelſchen paradiſe. Want inder aerden daer die kin/der der mēſchē wonen en vintmē alſulcke cruden niet. wāt die gracien eñ die ghena den die ōs van gode den heer verleent endē ghegūt werden neemten te ſamen in dier herten als eender viſel. eñ mit wyſliker ā merckinghe ſtoetmen die alte ſamen endē menghetſe mit olyē der godlicker vrilicheyē den. eñ doetſe inder pānen der oetmoedi/cheyt op dat vuyē der gherechticheyt. ende roertſe wyſlickē eñ wel te ſamen. Die ſalue diemen aldus maket is ſeer wonderlickē vā roke eñ oeck mede ỹmmers ſonderlinghe van crachte. want ſi is alleen bequaemen daer toe dat ghebenedididen houet godes daer mede te ſaluen. Dit hebbe ick oeck mede mit corten woerden vōghadert eñ ic late den ghenen ỹmmers daer meeſt van ſegghen die van cleynen dinghen ve/le woerdē maken connen. mer dat onder/ſcheyt deſer tweer ſaluen is aen te mercken daermen in mach bekennē dyē waerdichꝫ deſer anderder ſaluen. wāt die eerſte is go de een ſacrificium een bedroeft gheeſt. dat ander is ſacrifici des loues dat god eer ge uet. Als wy dā waer berou hebbē ſaluē wi die voetē des heren. Wy ſaluē dat hoeft ōs lieues heren als wy ſine weldadē eñ ſinen gracien eñ ghenaden die hi ōs heft ghege uen mit waerdighe dācbaerheit ouerdenc ken. Mer myn lieue eñ ſeer ghemi/de brueders tuſſchen de ſaluinghe der voe ten ons heren iheſu criſti eñ zyns ghebene/diden hoefdes behoert al een grote merci ghe te weſen. want het waer al te vermete licken ouerſpronck die oeck mede ſoe ſorch lickē waer vandē voeten ſoe haeſtelickē op te vlieghē aen dat hoeft. wāt die ſelue ma ria die de voeten ons heren ſaluede dyē en ſaluede niet zyn hoeft. Want ſoe en leſens wy niet dat die ſunderſe dat ghebenedide houet ons lieues heren iheſu criſti ſaluede nae den dat wy leſen. Keer omme den bo ſen menſchen. eñ ſi en ſullen niet weſen dꝫ ſi waren. Aldus ſaluede maria dat ghebe nedide hoeft ōs lieues herē mer die nu wt uercoren eñ vriendelick was mit ōſen here eñ der ſunderſen harde ſeer onghelyc. daer die ſeuen duuelen wt waren geworpē

Mer nu voert myn lieuen eñ ſeer gheminde brueders in criſto iheſu ons he re iſt ſake dat deſe twe ſaluen daer voer of gheſegt is van ſoe groter waerdicheyt twa rē dat mit die ene die voeten eñ mitter an der dat houet waerdelicken wort gheſalft.

Die dorde ſalue eñ die de alrebeſte is ghehieten waer meendi datmē die ſouden moghen vindē mer dat ſi veer dat die bru de der waerheyt mitter waerheyt niets en ſoude ouerdraghē. eñ haer vnieten ſoude ſulcs wat te hebben dat ſi niets hebben en mochte. Soe is die dorde ſalue dan gehie ten ſalue der goddienſticheyt. Brueders de ſe ſalue die is welrukēde bouē allē cruden ſi is allen ſiecten behulpelic. eñ oeck mede ſoe en mach daer gheen gheeſtelicke ſiecte

weſen ſoe groet daer deſe ſalue niet nut to
en is. Van deſer ſaluen leeſtmē aldus Ma
ria magdalēa eñ maria iacobi eñ ſalome
coftē crudē op dat ſi ſoudē comē eñ ſaluē ie
ſum. Eñ dit ſtaet aldus indē ewangelio.
datmen ſinghet opten heÿlighē paeſdach
indē latÿn Maria magdalene z maria ia
cobi z maria ſalome emerūt aromata vt
veniētes vngerent ihm̄. Siedÿ no
wel mÿn lieue brueders dat niet een often
twee mer ſi alle drÿe en waren naeuwelÿc
ghenoech omme te bereÿdē die alrecoſtel-
ſte saluē. daerſtu wt moghēſt vſtaen dz nz
alleen dē voetē noch mede alleen dē hoefde
mer dē ghanſen ghehelen lichaem ihū xp̄i
onſes lieues heren ſal dÿenen deſe coſtele
bereÿdinghe. Het is ſonder twifel
een duÿrbaer eñ coſtel bereÿdinghe die dē
ghanſen lichaem criſti ōs vloſſers bequa
me mach weſen. Eñ merc dat hi die ſalui-
ghe zÿnre voeten alſoe waerdelickē naem
dat hi den pharizeen die daer op murmu
reerde mit eender langher parabolen con
fuÿs maecte eñ beruſpte. Eñ doe ſommi-
ghe van ſinen diſcipulen daer op ſpraken
dat maria die ſalue op zÿn hoeft was ſtor
tede. eñ ſi meendē dattet beter hadde ghe-
weeſt datmē die ſalue vcoft hadde eñ dat
ghelt dē armē ghegheuē. doe ātwoerdem
onſe lieue heer mit ſarighē woerden eñ hÿ
ſeÿde dat ſi wel hadde ghedaen. Mer deſe
ſalighe ſalue pimmers de alrebeſte ſaluen
die ſoe wōderlicke coſtel was en wolde ōs
heer in zÿn dode lichaem niet ghebeſighet
hebbē mer hi woudeſe ghehoudē hebbē tot
behoef zÿns leuēdighē lichaems. wāt ihe
ſus criſtus ōs lieue heer heuet twee lichae-
men. Dat een lichaem is dat hi vander eer
waerdigher heÿligher iōcvrouwen zÿnre
ſpeuer moeder marien ontfinck. Dat anđ
is dat lichaem der heÿligher karckē. welck
lichaem die ghoedertirēheÿt des ghoedes
vloſſers lieuer heeft dan dat ander. Want
omme ſalicheÿt der heÿligher karckē heft
hi zÿn lichaem dat hi vander maget mari
en heuet ōtfanghē ghegeuē inder doot eñ
in ſo groter pinen eñ crucinghen ſo dat hÿ
mitten miſdadighē was gherekent. ende
oeck medevdoemt mitten alrelelicſten do
de. Soe als daer gheſcreuē ſtaet Morte eī
turpiſſima cōdemnemus eum. Mit dÿer
alrelelicſten doot laet ons hem vdomen
En ſouden wÿ oeck niet konnē maken al
ſuckē ſalue die ſoe ſalich is. Alle die ōſalich
heden der ongheualligher eñ der behoui-
gher menſchē beÿde aen der lichaem ende
aen der ſielen mit goddieſtighē mededogē
den oghen aen ſien dat zÿn die ſpecien eñ
die cruden daermē die ſalue vā maket.

Alſmen alle deſe inden viſel ō mil
dicheÿt te ſamē ſtotet eñ ſaft maket mittē
olÿ der minnē eñ liefte eñ optē vuÿre dÿes
mededoghēs inder pānē des volherdēs to
ſamen coket eñ ſcumet. Hier maectmē eē
ſalue vā die ſo wōderlic is vā doechdē dat
hem die engelen daervā vwōderē. Daer
zÿn ſommighe rÿcke mānē indē huÿs des
heren alre doechdē laet ōs ſien of wÿ aldus
tanighe ſalue bi hem cōnen vindē. Tē eer
ſten ſiet ſinte paul9 die al zÿn lÿf mit deſer
ſaluen was beſtrekē. Wie is daer ſiec eñ ick
pimmers mit hem niet ſieck en bÿn.

Dit is wel een onſalighe ſiele dÿe
haer ſeluen als een vloren vat is ghewor-
den. op dat ſi alre menſchen ſiecten ende be
houicheÿden in haer herte mochte thoe ſa
men binden ende knopen. Wāt hi hem ſel
uen al te ſamē den lichaem criſti iheſu onſ
gheſontmakers hadde gegeuē. eñ hem al
len al was ghewordē op dat hi hem allē ſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

lich mocht makē eñ criſto iheſu winnē. Eñ
die eenuoldighe eñ rechtuaerdighe man
die heylighe iob die god ontſach ſiet hoe hi
niet als een menſche ymmers waerlicken
heuet hi bouē menſchelicke mate ghewan
dert. Jck was ſegt hi den blindē haer oge
eñ den crepelen haer voet eñ dē armē was
ic haer vader. Die ſoe mit deſer ſaluē ghe/
ſalft was dat hi vter camer der barmherti
cheyt ſeer mildelikē bedouwet is voert ge
comen. Jc ghedēcke oec optē heylighē pro
pheet ſamuel die niet eens mer alle die da
ghen zijns leuēs den coninck ſaul beſcrey
de omme dat hi wiſte dat hem god ōwor
pen hadde Dat mededoghē dat hi in zijnē
hertē hadde en mochte daer niet wt ſteruē
hi en moeſte daer omme ſchreyen al en cō
det dē coninck daer toe niet helpē.

Dus beſchreyde oeck mede die co
ninck dauid ſinen ſoen abſolon die hemō
uolghede. eñ hem wonderlike gaerne ghe
dodet hadde. mer hi beſchreyde mere dien
doot zijnre ſielen dan des lichaems. Eñ ſo
hi ſeide aldus Abſolon mi fili quis mihi det
vt ego moriar pro te. O mijn ſoen abſolon
wie ſalt my gheuen dat ic voer dy ſteruen
mochte. Bruders doe dauid dit ſeyde al
mit iammerlickē ſcreyēdē eñ ſuchtēde woer
den die en begheerde hi niet te ſteruē dyen
doot inder ſielen die hi duchte dat zijn ſoē
abſolon ghe ſtoruē was mer hi begheerdē
te ſtoruē dē lichamelijckē doot. op dat zijn
ſoen langher leuende ſine ſunden hadden
moghe beteren Sich noch oec me
de op ioſeph hoe hi mit deſer honichuloyē
der ſaluen al ouer eñ ouer beſaluet was. ſi
ne bruders die hem vercoft hadden quamē
voer hem eñ ſtondē niet als voer harē broe
der mer als voer haren heer mit quader cō
ſciencien des quades dat ſi hem haddē ge
daen. Joſeph ſietſe voer hem ſtaen eñ hi ō
gheet alle des quades dat ſi in hem haddē
ghedaen. mer mitten alreſuetſten tranē ſo
wort hi beghotē. eñ die godlicke verticheyt
deſer ſaluen vloyde hem ſoetelikē wt ſinē
oghē. Alle haticheyt was veer van hem. hi
en wiſt van gheenre thoernicheyt noch vā
gheender wrakē. mer hi dede hem ludē al/
le ghoet voer quaet. eñ voer die grote wre
dicheyt die ſi hem hadden ghedaē bewees
hi hem wederomme grote barmhertichz.

Moyſes hadde ic bynae vergetē die
ſeer ouervloedelickē mit deſer ſaluen was
beſtort. Dat volck vā iſrael ſundichde tegē
god ſeer ſwaerlickē eñ moyſes hadſe gaer
ne weder omme verſoent. Onſe heer vroech
moyſes ghebet te verhoren eñ hi loueden
moyſes grote heerlicheyt te gheuē dat hijt
liden woud dat hi dat volck omme haren
ſunden wille verdelichde. Aldus bat hy vā
moyſes oerlof zijn onrecht te wreken dye
moyſes ſchepper was. Laet mi thoernich
worden ouer dit volck op dat ick haer ver/
derue ic wille dy een prins maken ouer eē
ander volck dat ymmers ſonderlinghe ve
le meerder is dan dit. Moyſes die ſeide to
onſen lieuen heer. O heer wildi hem deſer
ſunden vgheuē ſoe vergheuetſe hem wilt i
niet ſoe doet mi wt vā den boecke dat ghy
hebbet gheſchreuen. Js dit niet een won
derlicke ſoeticheyt der liefden die hy ym
mers hadde tot den volcke daer hem god
ouer gheſet hadde. Hi en wilde gheen prin
ce weſen van enighen anderen volcke mer
hi begheert datmen ſinen volcke vergeue
haren miſdaet. of datmē ſinen naem wt
doe wt den boecke des leuens.

Dit zijn ymmers die ſaluen dyer
ghoedertirenheyt ende der barmhertichz.
die vtē borſtē der heyligher bruut criſti ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſoghē wordē. die alle ſiectē cōnen verdrijuen ende alle paſſien ōdriuē. Dȳe ſalighe maria ſalfde die voetē iheſu criſti. die ſelue maria was noch ſaligher die dat houet ihū ſalue de. mer ſi was noch alreſalichſte die die ſal ue bereȳde dē lichaem criſti. Nemmerck on der alle deſen mit hoe grotē ōtſprekelicker liefdē dat maria ōſen heer lief hadde. Heer ſeȳde ſi ſeg mi hebdi hem wech ghenomen waer hebdi hem ghebrocht O maria wȳe iſt daerſtu van ſprekeſt. wāt du en noemſt nummment den du meenſte Waerſtu dz di ne ghe minde ſoe in alre herten is ſoe hi in dȳn herte is. Ic ſal hem heen nemen ſeide ſi Hets een wōderlic dinck datſtu dȳ eȳne teder vrouwe biſte enen volcomē mā deer men hōdert pōt ſaluē aen dē lichaem ōſal uede heen willeſt draghē Mer die barnēde ghemoede ſprac wt der vuerigher mȳnnē ende liefte die beghrerte haers herten. ende ſi en ſach niet aen wat ſi mochte ende niet en cōde nochte en mochte. wāt der groter minnen ende liefden en dūcket gheen dinck ſwaer of onmoghelijken. wie ſal nu voert aen miſ hopen omme die grootheȳt zȳnre ſunden als alſulcke ſunderſche niet alleen ōghilſe nis haerder ſunden mer ſoe grote ende ouer vlopende gracie ende ghenade van ōſen heer vercreghet. Si wil hudē biddē voer onſe ſunden ende ōs ghenadich makē ōſen rechter haren lieuen vriēt die bouē al inder ewicheȳt is ghebenedȳt.

A M E N

Hier nae volghet vā die eerwaer dighe hoechtȳt van onſer lieuer vrouwen aſſumptio dach.

Op die eerwaerdighe hoechtȳt ōſer lieuer vrouwē hemeluaert ſcriuet ſinte bernaerdus vijf ſermonē.

Hoe maria die moeder godes hu ȳden te daghe die bliſcap der hemelſcer bur gers ſeer vermeerdert heeft.

Sermoen. i.

Je glorioſe maghet maria die huden is te hemel geua ren heuet ſonder twiuel dȳe bliſchap der hemelſcher bur gheren grotelicken vermeerdert Want ſi iſt welckes ſtemme haerder grueten die ver bliden doet in hogher vrolicheȳt die nocht ongheboren was. ende in zȳnder moeders lich aem was beſloten. wort die ſiel des cleȳnē ongheboren kindekēs ſmeltēde van reue rencien ende van minnē ende liefdē als maria ſprack. Wat bliſcap meēdi ende wat vrolichz daer was in dat hemelſce iherl'm so ſi verdie dē haer ſtemme te horen ende mede haer aen

ſicht te ſien. eñ haer begheerlike teghēwoer
dicheyt te ghebrukē. Eñ nu mijn lieue bro
ders wat ſake der bliſcap moghē wi in ha
re hemeluaert hebbē of wat materie dyer
vrolicheyt. Van marien teghenwoerdich-
heyt ſoe was alle die warelt vblijt eñ vlich
tet dat nu al dat hemelſche vaderlāt myt
vele meerder claerheyt blincket omme die
ouer ſchoen clare lampe der iōcvrouwelijc
ker teghēwoerdicheyt Mit groten rechten
hoertmen daer omme hudē indē hemele
ſonderlinghe loue ſanghe der bliſcap ende
dācbaerheit mer het ſchijnt dat ons het toe
behoert drouich te weſen eñ te ſcreyen dan
blide te weſen. Wāt ſoe grote bliſchap ende
vroechde als inden hemel is ghewordē vā
marien thoeco mſte eñ begheerlicke thoe
coemſtelicke teghēwoerdicheyt. ſoe grotē
droefheyt mach daer in deſer nederſter wa
relt weſen. alſt oeck mede ſonderlinghe ſci
net wel to zijn omme dat die moedē gods
coninghinne der hemelen maria van ōs
is gheuaren Doch ſoe ſullen wi ōs
claghē laten weſen mijn lieue eñ ſeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu onſen ghe-
ſontmaker. want wij en hebben oec mede
ſelue hier gheen bliuende ſtat mer wi ſoec
ken alle een ſalighe ſtat daer maria hudē
te daghe in is vheuē boue allē chorē vā enge
len. in welcker ſtat iſt dat wij mede burge
ren willen weſen ſoe ſullen wi ſegghē mit
ten heylighen enghelen Procede z regna.
Ghāck ymmers voert wāt du biſtes waer
dich eñ regneer Aldus mijn lyeue
brueders ghi hebt wel eer vā mij ghehoert
hoe dat hem eens deels der hemelſcer bur
ghers ſeer vwōderden vā deſer opuaerde
van maria wāt ſi opclam bouen allen cho
ren der enghelen. daer omme ſeydē ſi hem
verwonderēde aldus Que eſt iſta que aſcen-
dit p deſertū clarior aurora pulchra vt luna
electa vt ſol. Wie is deſe die daer coemt al
doer die woeſtiner claerder dan die daghe
raet ſchoen als die mane vtuercoren als
die zōne. Eñ alſoe vroe als maria hem ãt-
woerde aldus Ego mater pulchre dilectio
nis z timoris z ſancte ſpei. Ic bin een mo
der der ſchoender liefden eñ der vreeſen eñ
ſonderlinghe ymmers oeck mede der ſali
gher hopen. doe ſpraken die hemelſche bur
ghers weder omme tot haer aldus. Proce
de z regna Ghanck eñ vaer voert eñ regne
re want du dat weerdich biſt ouermiddes
dijn ghoede vdienſten.

Hier omme mijn lyeue brueders
willen wij oec medeburghers weſen dyes
hemelſchē rijckes ſoe iſt wel recht dat wi in
onſer ellendicheyt eñ op die riuierē vā ba-
bilonſen haerder ghedachtich ſullen weſen
eñ haer bliſcap deelachtich ſullen begherē te
weſen. Ons eerwaerdighe coninghinne
die wij nammermeer en cōnen noch oeck
mede en moghē te volle eren die is ōs ym
mers voer ghegaen tot deſer ſtat eñ ſi is ſo
glorioſelic vāden burgers ōtfanghē dz ha
re arme knechtkēs wel myt goedē betrou-
wen roepē moghē Trahe me poſt te. zc.
Trecke ons nae di wij ſullen lopen in dyē
roke dijnre ſaluen. Siet hier ōme
mach ſi wel trouwelijckē voer ōs ſpreken.
Wāt ōs aerde heeft huydē een wōderlijc eñ
coſtel cleynoet indē hemel gheſendt op bz
die hemel eñ die aerde meenſcap ſoudē nu
voert an te ſamen hebbē. Die hoge vrucht
der aerdē is daer hudē opgheclommē van
waen die alrehelſte ghauē neder plaghē to
comen. Die alreſalichſte maghet i dē
dat ſi opclimmet int hoghe ſoe gheeft ſi oec
mede grote ghauē dē mēſchē. Waer om ſo
en ſoude ſi niet ghenē ſi heeftes wel macht

ende ſi wilt oeck ghaerne doen. Si is coni ginne der hemelen eñ ſi is daer thoe barm hertich ende goedertirē eñ bouen al ſo is ſi ene waerde moeder des een gheboren zoen godes. Haer macht eñ ooc mede haer goe dertirēheit en machmen niet dat bewiſen ten waer of yemant dat ghelouē woude. dat dye ewighe almachtighe zoen godes iheſus criſtus ſine lieue moeder niet erē en ſoude. of yemant aen twyffelen wolde dz al die ynnerſten der waerder heilighē ma ghet marien niet al te ſamē in godlycker mynnen eñ liefTen verwādelt en zyn daer die grote grondeloſe godlicke eñ liefte ne ghen maen den lanck lichamelicken in he uet gheleghē eñ oeck mede gheruſtet.

Dit ſegghe ick v myn lieue enð zeer gheminde brueders om onſe wille want ick dat wel weet dattet nyets wel mogelic en is dat onder aldus veel mēſcen die vol comē mynne eñ liefte die in ghenen din/ ghen haer ſeluen en ſuecket mocht altoes gheuonden werden. Dat ick nochtās zwy ghe de weldaden die ons vā haren hemel uaert comen. Hebben wy die moeder go/ des marien lief wy ſullen ſonderlinc myt haer blyde weſen want ſi ghaet tot haren lyeuen almachtighen zone. Jck ſegghe dat wy ons mit haer verblyden ſullen ten waer dat ymmer veer moet weſen dat wi die vyn ſter der gracien godes eñ oeck me den godes al te ontdancbaerlycke woude weſen. Wāt den ſi verweruē doe hi inginc in dit caſteel vā deſe wert wel waerdelic/ ken ontfinck. van dē ſeluē ſoe werdet ſi hu den glorioſelickē ontfanghē. als ſi ingaet in die ſalighe ewicheit.

Mer myn lieue enð ſeer gheminde brueders in criſto iheſu mit hoe grote eeren meendi is ſi ontfanghen. ende hoe grote vrolicheit ende mit hoe ſchoene glorien. Jn alle deſe werlt en was gheen eerwaer digher ſtede dan die ſuuer tempel des iōc/ vrouwelicken lichames daer maria den zoen des almachtighē godes in ontfinck. noch oock mede in alle den hemel en was oock gheen glorioſer ſtede dan die ſchone conincliycke troen. in welckē huyden ma/ rien zoen zyn ghebenedide moeder eñ ma ghet in heuet verheuen. Salich eñ ſonder linghe oock mede zeer ſalich enð glorioes zyn beyde deſe ontfanghinghe. beyde zyn ſi ontſprekedelic eñ oock mede onbegripe lyc. want waer omme wert huden inder miſſen dat heilighe ewangelium geleſen daer in ſtaet dat een wyf ghebenedyt bo/ uen allen wyuē in haer caſteel onſen ghe/ ſontmaker ontfinck.

Ick gheloue myn lieue ende zeer ge minde brueders in criſto iheſu onſen here onſen gheſontmaker. daer om dat die ōt/ fanghinghe die wy huydē hoechtidelycke beghaen mit ontfanginghe wat ghelyc/ kes ſchynt te hebben. ende dat wy wt der onbegripelicker glorie die eerſte ontfangi ghe bekēnen ſoudē. dat deſe oeck mede glo rioes eñ onbegripelic waer. Want wye is daer al conſte hy met enghelſchen tonghē ſpreken. die dat mit enighen woerden wt ſprekē ſoude moghē hoe dat ouermits die thoecoemſte des heilighē gheeſtes eñ dye omme beſceminghe der ouerſter crachten dat woert godes vleyſch is ghewordē. o uermits welcken woerde alle dinck is ge maket. eñ dat god der moghētheit dē alle die creaturē niet begripē en connen nocht en moghē hē ſeluenn beſluyt in dat ionc/ vrouwelycke lichaem eñ menſche woude werden. Wye ſoude oeck mede dat te volle connen dencken myn lieue eñ zeer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheminde brueders gloriōſelicken die co-ninginne der werlt huyden voert is ghe-ghaen. eñ mz hoe begheerlicker ỹnnicheit al die ontellijcke menichten der hemelſcer legionen haer te moete is ghegaen. brue-dres mit wat loueſanghe ende volherte-licke blijſchappen ſi op den heerlicken glo-rioſelijckē throen is geſet. die haer van ha-ren lieuen zoen was bereŷt. Och bruederſ mit hoe genuechlicken aenſicht ende mŷt hoe bliden ommehelſen ſi vā haren ghebe-nediden zoen wert ontfāgen enđ ōheuen bouen alle creaturen. mit ſulcker eerwaer-digher eren die ſulcke moeder godes waer-dich is ende mit alſulcker glorien mede de ſulcken alder eerwaerdichſten zone des al-machtighen ewighē godes betaemde.

Dit was te mael een ſalich kuſſen daer maria die lippen des ſughēde kŷnde-kens mede cuſſe. als die ioncvrouwelicke moeder in harē ioncvrouwelijcken ſchoet weerdelike hāteerde haer godlike kindekē mer wij voelen dat die kuſſinge noch veel ſaligher was daer die gebenedide zoen go-des die ſit aen die rechter ſide zijns vaders hudē inder ſaligher gruete ſine lieue ghe-mīde moeder mer cuſſede. als ſi opwaert clam op dē hoghen throen der glorien ſin-ghende den ſanck der mŷnnē. eñ ſegghēde aldus. Hŷ kuſſe mŷ mitten kuſſchē zijns mondes. Chriſtus gheboert vā marien eñ marien hemeluaert hoe glorioſelic ſi dan xp̄o ihesu harē lieuen gheminde zoen wer-de ontfangē. Mijn lieue eñ ſeer geminde brueders wie ſal beŷde deſe te volle cōnen wt ſprekē. Wāt ſo vele ſonderlinge graciē eñ ghenaden als ſi ontfāghen hadden indē aerden bouē allē anderē mēſchen. mit ſoe veel ſonderlingher glorien eñ blijſcappen is ſi indē hemel bouen allen creaturen vā haren lieuen zoen verheuen.

Ende iſt ſoe dat gheen oghe dit en heuet gheſien noch oec mede gheen ore ge-hoert. eñ in gheens mēſchen hert en is ghe-ghaen dat god bereŷt heeft den ghenē die hem lief hebben. dat hi bereŷt heuet zijnē moeder de hem ghewōnen heuet. eñ daer nŷemēt aen en twijffelt die bouen allen mēſchen lief hadde wŷe ſoude dat moghē wt ſprekē. Die ghebenedide moeder go-des is dan ſonder twijffel ſalich enđ oeck mede menichuoldelickē ſalich als ſi dē ge-ſontmaker in haren huŷſe ontfanget. eñ oeck mede als ſi van hem in ſinen hemel-ſchen huŷſe ontfanghē werdet. In beŷdē is te merckē lieue brueders die waerdich-heit der iōcvrouwelijcker moeder. In beŷ-den is te verwonderē ende vriendelic mŷt groeter weerdicheit te ontfanghē die gro-te ghoedertirenheit der ouerſten mogent-heit godes. Jheſus ſegt hi ghinck in een caſteel eñ een wijf ōtfinck hē in haer huŷs Doch ons behoert huŷdē meer inden loue godes becommert te weſen. wāt het huŷ-den een dach is dŷes hoechtidelickē loues Eñ want die lixe des heilighen ewāgelies vol is van ghoedē ſalighē ſtichtighē mate-riē als wij moghē te ſamē in een comē ſoe ſal ic o mŷnnelickē ſonder benŷden mede deŷlen dat mij van bouē wert ghegheuen Op dz in die hoechtijt des heiligē iōcvrou-wen nz allē die begheerlicke ỹnnicheit en werde ōwecket mer oec mede die ghoede gheeſtelicke zeden tot ſalighen voertganc ghe werden gheleert.

Hoe dat dat huŷs des heren zeer groet is ende ſine beſittinghe ruum is en-de breet.

Sermoen .ij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Heſus ghinck in een caſteel. Mi dūct dat hierwel te paſſe comet die begheerlicke ropi ghe des heÿlighen prophete die ſegt. O ÿſrahel hoe groet is dat huÿs des herē eñ ommate ruum is de ſtede dÿn der beſittinghe. Js dan die ſtede des herē ommate ruum daer die grote breetheit al deſer werlt mer eē caſteel en is hÿ te ghelÿc ken. Js dat niet een groet coninckrÿcke als onſe heer onſe gheſontmaker van daē is comēde in deſer werlt hier in te gaen in eē caſteel ten waer of daer ÿemant bi dit caſ teel anders wat meenden te verſtaen dan dat voerbrocht des ſtarckē prince deſer wa relt. den een veel ſtarcker ouer quā omme hem ſine vaten te benemen.

Mÿn lieue eñ zeer gheminde filioli dat zÿn kÿnderkens ÿmmers lieue brue/ derkēs in criſto iheſu onſen lieuē ūloſſer. Laet ons haeſten in te ghaen in die grote rume breetheit daer niemant den anderē en benauwet. op dat wi mit allen heiligē begripen moghē wat die lancheit is eñ de breetheit ende die hoecheit is eñ die hÿep/ heit. Ende laet ons daer niet miſtroeſtich van weſen want die ewighe inwoenō des hemelſchen vaders lant. ÿmmers dÿe al/ machtighe ſchepper en heuet niet ūſmaet die naeuheit onſes coſteels. Nu wat ſeg/ ghen wÿ daer van dat hi is in gheghaen in die naeuheit deſes caſteels. hÿ en heuet niet veronwaerdet in te ghaen in dÿe alō naeuſte camer des iōcvrouwelÿcken lich hames marien zÿnder lieuer moeō. Wāt dat volghet daer nae in dat heilighe ewā/ gelium. Een wÿf ontfinc hē in haer huÿs Dat was een ſalich wÿf mÿn lieue brue/ ders die niet der ūſpiers der ſtat van iheri/ cho mer den alderſtarckē berouer dÿes ſot tes die waerlicke als die maen ūwandelt. Niet die bodē die ioſue wt hadde gheſent. mer ſi heuet verdient te ōtfanghē iheſum criſtum die ghebenedide zoen des almach tighen godes. Jck ſegghe dat dit eē ſalich wÿf is welckes huÿs doe ſi dē gheſontma ker omfanghē ſoude is gheuonden reÿn. eñ oeck mede niet ledich. ten waer of dae r ÿemāt ſegghē woude dat ſi ledich was. de van den enghel gheruet wert vol gracien. Eñ niet alleen dat mer hÿ ſegget dat daer bouē die heilige gheeſt in haer comē ſolde.

Waer omme meÿndi lieue bruedō dat die heÿlighe gheeſt in haer ouer comē ſal dz hi haer ouer vol makē ſal. Jtē waer omme dan op dz ouermits de thoecoemſt des waerden heilighē gheeſtes vol was al der graciē tot haers tſelues behoeft. dat ſi oūmits dz daer en bouē die waerde troeſ/ ter die heilighe gheeſt in haer quā vol ſou/ de werden ende oueruloedich tot onſer al der behoef Och of daer wat vā haerder vol heit eñ vander ſaluē haerder gracien in ōſ woude vloÿen. op dat wÿ oeck mede van haerder ouervolheidē mochtē ontfanghē. Want ſi is onſe barmhertighe middelaer ſche. ſi iſt ouermits welckē wi o god ontfā ghē hebbē dine grote barmherticheit. ouer haer moghē wÿ oock mede iheſum ōtfan ghen in ōſen huÿſen. Wāt wÿ hebbē elc bi ſonderlinghe onſe caſtelen eñ onſe huſen. Ende de ewighe wÿſheit cloppet aen onſe doren. ſoe wÿe haer op luket ſi gaet tot hē in. ende oec mede ſoe eet ſi haer auōtmael mit hem. Het is ene ghemeÿne manie re van ſpreken dat veel menſchen mitten monde pleghen te ſegghen mer daer zÿn/ der wonderlicke veel meer die mittē werc ken alſulck voelen ſchÿnen te hebben. Hÿ bewaert een ghoet caſteel ſegghen ſÿ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die ſines ſelues lichaem nu wel bewaert. Mer die wyſe man en ſegt alſoe niet mer hi ſegt aldus. mit alle dyne vlyticheit ſoe bewaer dyn herte want daer ſo coemt dat leuen wt Het ſi nochtans datmen der ghe meente daer in volghe dat hi eē ghoet caſ teel bewaert die zyn lichaem wel bewaert

Myn lieue eñ zeer geminde brueds in criſto iheſu hier is te vraghen wat bewa ringhe dat behoert tot deſen caſtele. Dunc ket dy dat die ſiel wel bewaert haer caſteel als alle dye leden des lichames te ſamen ſcynen ghezuoren te hebben teghens haer ende haren vyanden alle ghehele caſteel o uer willen leueren. Alſoe alſmen daer oec mede wel zōmighe vindet die mitter doot haer ouerdracht ghemaket hebben. eñ vol comelicke gheheel ende al eens zyn mit dē princen der duyſterniſſen dat is der hellen Hy ſegt aldus. myn gheminde is vet ghe worden. Sulcke waringhe is als die ſun der wert ghepreſen inden begheerlicheidē den ſielen.

Wat iſt dat v hier vā dūc ket myn lieue eñ ſeer gheminde brueders ſalmen oeck hier in der ghemeente volghē Gheens ſins. Laet ons lieuer ſinte paulus vraghen die een ghoet ſtrenghe voeruech-ter is in deſer gheeſtelicker ridderſchap. O eerwaerdighe heilighe apoſtel ſegt ons hoe pleechdi v caſteel dat is v lichaem te be waren. Soe loep ick ſegt hi niet als int on ſeker. So vechte ick niet of ic die lucht ſloe ghe. mer ick caſtie myn lichaem eñ ic ma-ke dat onderdanich op dat ick niet als ick ander luden predicte ſelue miſdadich ghe uondē en werde. Oeck ſegt hi op eē ander ſtede Laet ymmers gheen ſunden regnerē in uwen ſterffelikē lichaem ſinen welluſtē ghenoech te weſen.

Dit is ene ghoede ende oeck mede een ſeer nutte bewaringhe myn lieue end zeer gheminde brueders in criſto iheſu on ſen lyeuē here eñ het is ene ſalighe ſiele die ſoe haer lichaem bewaert dat die vyande ghenē macht noch wille daer in en crighē Want die tyt heuet wel gheweeſt die boze vyanden gheweldelicke dat caſteel myns lichames beheert hadden eñ alle myne le den ghebruycten nae harē wille. Hoe veel quades my daer van is ghecomen dat be wyſt noch ſine teghēwoerdighe ongeſcict-hede eñ armoeden. Leyder ſi en lieten daer noch muren der onthoudinghē noch oeck mede ringmuren der vduldicheit. Alle de wynghaerdē zyn daer in verderuet eñ ooc mede al datter gheſayet was is te treden. eñ die bomen zyn op ghehoudē. wāt myn ſelues oghe heuet myne ſiele berouet. end en hadde my god niet ghehulpē myn ſiele hadde bynae inder hellen ghewoent. Ick ſegge ind nederſter hellē daer nymāt dē he re en belidet. eñ oec mede daer nyemāt we der wt comē en mach. Hem en ghebrack nochtās ghee helle want ſi was ſoe begre pen vandē prince der alrē quadeſter vrade rie eñ tſamā zwerige dat ſi nergēt anders dā in haer eyghē huys gekarckert en was eñ haer eyghē geſinde dat waren haer ſtoc kers eñ haer pynders. want haer conſcien cie was haer karcker. haer pynres waren haer tſelues reden eñ haer ghehoghenisſe. Beyde deſe warē haer zeer wreet ende ōge nadich Doch ſo warē ſi veel min wreet dā die helſche breeſchende leeuwē die bereyt warē haer te verſlindē dē ſi al te handes ouer ghegeuē ſouden werdē. Mer die hemelſce heer ſi ghebenedyt die ons niet en heeft ge gheuen in dat gripē haerder tandē. Ic ſeg ghe dat die heer ſi ghebenedyt die gheuiſi-teert ende verloſt heeft ſinē knecht. Want

doe hem die boſe gheeſt haeſte mÿne ſiele
indē nederſten helſchen karcker te werpen
eñ dat caſteel al te ſamē mit den ewighen
vuere te branden. op dat al die rebelle endē
meÿnedighe ledē ſoe gepinicht werdē als
ſi wel verdient hadden ſo ouerquam hem
een veel ſtarcker. Want ihesus inghinc in
dat caſteel eñ bant dē ſtarcken tÿrã ende hi
benam hē ſine vaten eñ die tot alle ōdoech
den gheſet warē die ſette hi tot groter eren
En hi te brac die metalen poertē eñ alle de
ÿſeren grÿndelen ende wtleÿde dē onghe
ualligen gheuãghen vtē huÿſe des karc-
kers. eñ oec mede vter dõckerhede des do-
des. Deſe wtghanck gheſciede inder biech
ten eñ oeck mede is dat die beſem daer de
karcker mede is ghekeert. Endē ſi is voert
gheciert mit bÿeſen eñ mit gronē cruden.
eñ van deſen karcker is voert een huÿs ge
worden. Aldus heeft dit wÿf haer huÿs al
weder en ſi heuet waer in dat ſi onſen here
mach ontfanghē. den ſi oec mede ſculdich
is te dãcken van ſoe grotē weldaet. want
wee haer iſt dat verſmaet hē in haer huÿs
te ontfãgē. Ende iſt dat ſi hem niet bi haer
en houde. iſt dat ſi hem niet en dwighet bi
haer te bliuen wãtet auõt beghint te wer-
den. Wãt hi ſal weder comē die wt was ge
worpē. eñ hi ſal dat huÿs vindē ghereÿni-
ghet eñ geciert mer ellēdich. wãt den wiue
wort haer huÿs al ÿdel ghelatē als ſi niet
en wil pÿnen dat bequaem te maken dat
die geſontmaker daer in mach wonē. Du
mogheſt vraghē hoe dit ſal gheſciedē. Alle
dat inwēdige huÿs is geneÿget van allē
voergeledē ſundē ouermits bÿechte eñ ſu
uerlicke vciert is mit goedē ghewoſten vā
heiligher oerden ſoudet noch wel onwaer
dich moghen weſen dē gracien godes eñ
des inghanges dÿes geſontmakers.

Het ſoude ſonder twÿffel als dat huÿs al
leen van buÿtē waer ghereÿniget eñ mit-
ten wtwēdighen ghewoſten der oerdē ver
ciert waer. mer vã bÿnnē noch vol onreÿ-
nichedē waer. Wãt wÿe ſoude den here vā
moghentheit willen ontfanghē in dē gra
ue der doder mēſchē. die van buÿtē wit ge
maket waren. mer van bÿnnē vol waren
van onreÿnichedē der doder ludē Eñ of hi
al wat ghenuechtē hadde in de cierheit vã
buÿtē eñ hi begõne in te gaen mit zÿnder
gracien eñ ghenadē. ſal hi niet al te hãdes
afterwaert wiken mit groter onwaerden
als hi die onreÿnicheit ſiet die daer bÿnnē
is. eñ en ſal hi dan niet vlieghē eñ ſegghē.
Ic bÿn in ghe ſtekē indē ſlÿme der dÿeptē
eñ daer en is ghene ſubſtancie. Want dÿe
ſnoede wtwēdighe ghewoentē en moghē
niet genoech weſen dat bi bliuen õs heren
mede te verdienē. want dat licht der waer
heit doerghaet alle dÿe ÿnnerſten der ſielē
daer ſine woninghe ſal weſen mer daer al
leen is eē wtwēdich ſchÿn der heilicheit eñ
niet der waerheit daer en is gene ſubſtãcie
Ende wãt die gheeſt der diſciplinē endē der
waerheit niet en wil wonē in enen lichem
dat opēbaerlic is den ſundē onder gewor-
pen. als hi niet en ſiet dan gheuēſicheit eñ
ghene waerheit. ſo en ſal hi ſulckē menſch
niet alleen ſcuwen mer hi ſal veer vã hem
vlieden Ende iſt anders dan ene hatelÿc-
ke ghe[v]enſtheit alſtu die ſunde van buÿ-
ten wat of wiſſcheſt ende niet te gronden
wt en ſchrappeſt. Weet dat ſekerlicke ende
voerwaer dat die boem de bouen is of ge
houden die ſal al menichuoldelÿcker we-
der wt ſpruÿten. ende oec mede dat huÿs
dat alſo ſchÿnt ghereÿniget te weſen mer
ÿdel is ghebleuen dat ſal al te handes we
der beſeten werden vanden boeſen gheeſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dÿe daer wt was ghew orpen. ende hÿ ſal
mit hem brenghen ſeuē ander gheeſtē dÿe
veel boſer eñ quader zÿn dan de eerſte waſ
Want een hont die weder lopet tot dat ge
ne dat hi geſpegen heft die is hatelÿker dā
hÿ te voren was. Want hÿ nae dÿen dat
ſine ſunden waren vergheuen weder hem
keert totten ſeluen ſundē· Want hÿ is ooc
ghelÿc der zoghē die na dat ſi is gewaſſcē
haer weder wētelt indē modder.

Lieue brunders wildi ſien eē huÿs
dat ghereÿnighet eñ geciert is mer ledich.
Sÿet enen mēſche die ghebÿecht heuet eñ
laet die openbaere ſunden de voer ghaen
totten oerdel eñ hÿ wercket nu alleen nae
die ghebodē des almachteghē gods. mer
mit enē dorren herte eñ alleē van ghewen
ten als dat calf van effraÿm dat gheleert
hadde dat huÿs te mÿnnē eñ lief te hebbē
daermen in plach te dorſkē. die van wtwē
digē niet after en laet de nochtans al wei
nich oerbelic zÿn. mer dē kemel verſlindet
hi als hi ouer die mugghen wil cauwen.
Want van binnē blÿft hi een knecht zÿns
eÿghē willes ghierich ende begheerich der
idelheit endē der tÿtlicker hoecheit. Eñ al
iſt mit alle deſen ghebrekē becommert of
mit ſommighē vā deſen. Die boeſheit lie
get hem ſeluē mer god en mach nÿemāt
ghecken. Ende men vint daer bÿwilen wel
ſōmige oec mede de hē ſeluen verſakē die
niet en willen aen ſien dē worm der quadē
cōſciencien die vā bÿnnē knaget. Want al
ſoe langhe als die ſchÿn vā buÿten blÿuet
ſo dūctet hem dattet al ghoet ghenoech is
Die propheet ſegt. die vreemde athen endē
verteerden ſine crachten ende hi en wÿſtes
niet. Hi ſegt dat hi rÿck is ende gheēs din-
ghes en behouet. daer hi nochtās arm eñ
onſalich is ende oeck mede ongheuallich.

mer alſoe vroe als daer enighe cleÿne oer-
ſake op ſtaet ſoe ſietmen dat de etter voert
comet die van bÿnnen ſchulde ende dē
boem de of was ghehouden ſietmen veel
menichuoudelÿcker wtſpruÿten. Mer
mÿn lieue eñ ſeer gheminde brueders wil
len wÿ dat quade ſchuwen ſoe iſt ōs noot
dat wÿ de bile ſetten an den wortel des bo
mes ende niet aen den telghē. ſoe dat niet
alleen in ons en werde gheuondē die wt-
wendighe lichamelÿcke oeffeninghe dÿe
tot luttel dinghē ghoet is mer oock mede
in ons werde gheuondē goddienſticheit die
tot allen dinghē nut is.

Een wÿf ſegt hi die martha hiet ōt
finck onſen here in haer huÿs. eñ ſi hadde
een ſuſter die hiet maria. Deſen tween ſuſ
teren behoert toe dat ſi te ſamen ſullē wo-
nen. marthen hoert toe becommert te we-
ſen mit inwendighen dinghen. maria is
ſorchuoldich te horen die woerdē godes.
Marthen behoert toe die cieringe vā buÿ-
ten mer maria hoert thoe dat huÿs te ver
uollen. Si is onbecommert eñ an merckē
de an onſen here op dat haer huÿs niet le-
dich en ſi. Mer wÿen ſullē wÿ die reÿnma
kinge toe ſcriuen· Connē wÿ dē oec vindē
ſoe ſal dat huÿs daer wÿ onſen gheſont-
maker in ſullen ontfanghē reÿn weſen eñ
ſuuerlike gheciert ende oec mede nz ledich
Dunctet v ghoet ſo laet ons dit lazarꝰ toe
ſcriuē. want dit huÿs hoert hem toe mÿt
ſinē ſuſterē. Ic ſegghe dē lazarum die vier
daghen doot had gheweeſt eñ te hāt begā
te ſtriden. dē die crachtighe ſtemme godes
verweckede vander doot. ſoe dat hi wel te
recht een forme mach dragen eens berou
wighen mēſches. Onſe gheſontmaker
ſal dan ghaerne inghaen in dat huÿs· eñ
hÿ ſal dat ghaerne dicwil viſiteren eñ oeck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

beſoeckē dat aldꝰ deſe berouwighe lazarꝰ reyn maket. dat martha ſuuerlicken ciert mit wtwēdighen becommeringhē. eñ maria volleet ghebrukende die ſoeticheit des inwendighen ſchouwes.

Siet ter auōturen daer mach om ment vragen die wat curioes is waer om me in deſen ewangelio van lazarus nyet gheſcreuen en is. Jck meyne dat dit wel o uerdraghet mitter ghelikeniſſen die wi vo re hebben ghenomen. als want die heylyghe gheeſt bi deſen huyſe daer ihesus bynnen wort ontfanghen dat ioncvrouwelyc ke lichaem der maghet marien die glorioſe moeder godes vſtaen wolde ſo en was dat gheen onredē dat hi ſweech vander penitēcien die nae der miſchdaet behoert tho volghē. Want dat ſi veer dat daer yemant ſegghen ſolde dat dit iōcvroowelike huys enigerhande vlecke ye ſoude moghē ghehad hebben daermen lazarusbeſſem thoe behouen ſoude Want al hadde ſi enighen erfſunde van haren ouders ghetoghē dye goddienſticheyt des heylighen kerſten ge loues en lidet dat niet dat yemant ſegghē ſoude dat ſi min dan die pphect in haerre moeder lichaem gheheylighet ſoude weſē oft dat ſi niet vele meer dan ſinte iohānes baptiſta mitten heylighē gheeſt vuolt ſou de worden. Want die eerwaerdighe heylighe karcke en hadde niet aenghenomē hare gheboerte hoechtidelickē te vieren had ſi niet heylich gheboren worde. Want dz opē baer is dat maria wt ſonderlingher graci en reyn was van erfſundē. daer ons nu in der heyligher karckē die dope ouermits d gracien godes reyn vā maket eñ inder ou der euwen die beſnidinghe. eñ alſt goddiēſtelickē volcomelick is te gelouē maria vā haers ſelues weghe te mael gheeñ ſunden en hadde ſoe was oec vā haer alrepuerſten herte alle berou vā ſunden veer.

Lazarus ſi daer omme mittē ghenen den dat noet is vandē doden wercken haer conſciencie worde ghereynighet dye daer omme moeten ſitten mitden ghewōden inden graue. ſo dat martha eñ maria alleen wordē gheuōden inder iōcvrouwelicker ſlaepcamer. want ſi is die der ouder vrouwen elizabeth doe ſi ſwaerlic mit kinde was drye maendē lanck oetmoedelickē diēde. Si iſt die alle dē woerdē die vā harē ſoen gheſprokē worden onthielt eñ dicwyl ouerleyde in haerder herten. Daer omme nummant en hebbe daer ghedachtē van dat die vrouwe die onſen heer ontfinck in haren huyſe niet maria en hiet mer martha. want in deſer eender alrehogeſter maria machmē merckē die oerbaerlicke onlede eñ becommeringhe der ſaliger marthē eñ dat ledich weſen eñ dat begheerlic ſchouwen deſer alreheylichſter marien.

Siet broeders alle die glorie des coninghes dochter is van bynnen eñ nochtā is ſi indē ghulden ſomen menichuoldelycken gheciert. Si en is niet vanden ghetale der dwaeſer iōcvrouwen mer ſi is eē wyſe ioncvrouwe. ſi heuet lampen eñ draghet daer oli in. Jſt v ōghetē dat die dwaſe maghedē wordē wtgheſlotē vāder ſaliger bruloftē. Haer huyſen waren reyn wāt ſi warē iōcvrouwē Oec mede warē haer huſen gheciert wāt alle die iōcvrouwē beyde wyſe eñ dwaſe ſegt die ſcrift haddē lampē verclerdē mer der dwaſer waren al ledich wāt ſi en hadden gheen olye in haren vatē. Hier omme iſt myn lieue brueders dat ſi onſen lieuen heer onſen gheſontmaker niet ontfanghē en moghē i haer huſen. Oec mede en wil hem ōs heer niet in latē in die hem

melſche bruloft Sulck en was dat ſtarcke wijf niet die dat hoeft des oudē ſerpētes ō der haer voetē tredet. Wāt na anderē woer dē die gheſegt warē in harē loue ſo volget daer nae. haer lantaerne of luchter en ſal inder nacht niet wtghedaen wordē

Dits gheſegt to ōwite der dwaſer iōcvrouwen den te middernachthaer lampē wtghinghē doe die brudezhom quam. als ſi ſeluen iammerlickē beclaghedē. mer ōs glorioſe iōcvrouwe is hudē alſo eerlikē voer gheghaē eñ haer lampe heeft ſoe claerlike gheluchtet dat die engelen des lichtes hem ſeer daer van ōwōderdē eñ ſeydē. Wye is deſe die voertghaet als een opgaēde dagheraert. ſcoē als die maē wtuercorē als die zōne. want ſi ſchoen blincker die is ōuollet vā gode mitter olien der hemelſer gracien. voer alle die ander die daer al mit haerder gracien deelachtich waren iheſus chriſtus haer ghebenedide lyeue ſoen ons gheſontmakee ōs god.

Hoe dat maria magdalena dat alrebeſte deel hadde ōcoren

Sermoen .ij.

Heſus ghinck in een caſteel. eñ een wijf de martha hiet ontfinc hem in haer huys Hoe coemtet mijn lieue eñ ſeer gheminden brueders in chriſto iheſu dat van deſen tween gheſuſte een alleen die een onſen heer iheſum criſtū onſen verloſſer ontfinck. die nochtans die minſte ſcheen te weſen. Maria autem optimā ptem elegit que nō auferetur ab ea. Maria heuet dat beſte deel wtuercorē welc van haer niet ghenomen en ſal worden. Als hi tughet den martha ontfinck. mer dats te ōmoedē dat marta die outſte was oeck mede ſoe behoert dat beghin der ſalicheyt meer tottē werckē dan tottē ſchouwen. Jacob die patriarche beminde ende hadde lief rachel mer lya wort hem eerſtē ghegeuē dat hijs nyet en wiſte. Wil hi claghē dat hem is miſcdaen hem ſal gheantwoert wordē dattet gheen ghewoente en is den ionghē dochterē eerſt te beradē. Eñ willē wij dit wtwēdighe huys andēckē mē mach lichtelickē merckē hoe dat daer martha onſen heer meer ontfanghet dan maria Want die apoſtel ſegt aldus. Glorificeret eñ draghet god in uwen lichaeme. dat ſegt hi meer marthē toe dan maria. want martha beſighet in harē dyenſte dē ſi ōſen heer doet inſtrumēt des lichaems. Maria wort in haren ſchouwē daer dicwijl vā ghehindert. Want die apoſtel ſegt. Dat gebreclicke lichaem beſwaert die ſiel. eñ die aertſe inwoninghe ōdruct die ſinnē die vele denken. mer ſoe en hindert ſi niet den werckēdē mēſchē die harē ſin becommert is mitte arbeyt. Dus dan mijn lieue brueders ſo ontanghet martha onſen lieuē geſontmaker in haer huys inder aerdē. Maria denct meer hoe ſi hem ontfangē mochte indē huys dat mit gheynē handē is ghemaket dat ewich is indē hemel. Nochtās ōtfinck hi oeck mede ōſen heer ihm̄ criſtū mer indē gheeſt want god is een gheeſt. Deſe martha ſegt hi was ſuſter van haer diemē maria hyet. die oeck mede ymmer ſat bidē voetē ons lyeues herē ihū. eñ was horēde ſine ghoedertirē woerdē.

Siet ghi wel mijn lyeue brueders dat ſi beyde zijn woerdē ontfinghē. die een indē vleyſche. die ander inder ſtemmen. Martha was onledich indē ſtadighē dienſt. eñ ſi ſeyde tot god. Dñe dic illi vt me adiuuet. Heer en achſtu dies niet dz mijn ſuſter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mỹ alleen laet dyenẽ. ſegghet daer omme haer dat ſi mi helpet.

Pleechmẽ oeck inters mede inden huyſe te murmureren daermẽ criſtum ōt fanghet. Dats een ſalich huys eñ een gebenedide v̇ghaderinghen daer martha ouer marien claghet. mer dat maria begheren ſoude marthen ghelijck te weſen dat waer te mael ſeer ōbetamelikẽ eñ oeck mede ongheoerlouet. Want waer hoertmẽ dat maria claghet ouer haer ſuſter dat ſi haer alleẽ laet ſchouwẽ. Dat ſi veer eñ dat ſi ymmer altoes veer dat die ghene die altoes myt gode ledich is begheren ſoude dat onruſtighe leuẽ der bruederen die wtwẽdighe dinghẽ hebbẽ te beſorghẽ. Martha ſal haer altoes latẽ dūckẽ dat ſi nyet nut daer toe en is die wtwẽdighe dinghẽ te beſorghẽ. ende ſi ſal lieuer hebbẽ datmẽs enen anderẽ beuele. Jheſus die was haer ymmers ãtworende aldus. Martha martha ſollicita es & turbaris erga plurima Martha martha du biſt ymmers wōderlijcke ſeer ſorchuol dich eñ mit vele dinghẽ becommert. Sich aen dat vordeel dat maria heuet. wat groter voerſprake ſi heuet. Die pharizeus hadde onwaerde tot marien doe ſi ſchreyde to iheſus voeten. Haer ſuſter claghe den ymmers ouer haer. omme dat ſi haer niet en hulp. Die diſcipulen eñ apoſtelen murmureerden dat ſi die ſalue wtſtorte op ōs herẽ houet. Maria ſwighet al ſtille eñ ons heer ſpreect voer haer aldus. Maria autem optimam ptem elegit que ñ auferetur ab ea Maria ſegt die heer heeft dat beſte deel wt uercoren dat niet vã haer en ſal ghenomẽ wordẽ.

Dit is die een daer ōs heer van ſeyde dattet noet is. eñ dat dit pphet ſoe ſorchuoldelic ſoect ſeggēde. Een dinck hebbe ic vã god dẽ heer ghebedẽ eñ dat ſal ic ſoecken.

Brueders hoe ſullen wij dit vſtaẽ dat god ſegt maria heuet dz beſte deel vcorẽ. Waer iſt nu dat wij teghẽs haer pleghẽ te ſegghẽ als haer dūct dattet martha niet tẽ beſte en maket in harẽ dienſt. Beter is een ōgherechtich mã dan een weldoẽde wijf. Eñ waer ſal dat blijuẽ dat daer geſchreuẽ ſtaet. Die mi dient dẽ ſal mijn hemmelſche vader eren. Eñ oeck mede dit. Die de meeſte wil weſen onder v die ſal weſen ymmers ſonderlinge v dienre.

Ten laetſten wat troeſt iſt den ghenen die in grotẽ arbeyde is omme godes willen datmẽ als tot ſinẽ v̇wite zijn ſuſter of zijn brueder bouẽ hem priſet Een vãden tween laet ic mi dūckẽ dat ons heer hier in mede meende. als dat maria in dẽ was te priſen dat ſi dit als dat alrebeſte deel heeft v̇coren. Wãt ſoe vele alſt in ōs is behoertet ōs ymmer toe dit te v̇kieſen. Of dat haer ōs heer daer omme prees wãt ſi beyde hadde eñ dat ſi gheẽ vã beydẽ op haer en ſetten mer bereytwas al te doen datmẽ haer gheboet. Want wie is ſoe ghetrouwe als dauid die wtghinck eñ inghinck nae dẽ gebode des coninghes. als ſoe hi ſelue ſegt indẽ pſalm Paratū eſt cor meū dñe paratum ẽ cor meū. Mijn hert is bereyt heer mijn herte is bereyt Eñ dat hi anderwerue ſegt. mine herte is bereyt in god ledich te weſen vã alre wtwẽdigher onledẽ of inwendighẽ dighẽ ſinẽ brueders te dienẽ. Dit is ſonđ twiuel dat alrebeſte deel dat ōs niet benomẽ en mach worden. Dit is dat alrebeſte herte dat niet v̇wandelt en wordt wat hem gheboden wordt. Wat die trouwelickẽ in wtwẽdighẽ dinghẽ dient die crighet enẽ goeden graet. mer die wel mit god can weſen ledich die criget enẽ beterẽ graet. dat dyen in allen beyden volcomen can zijn. Jc leg

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghe noch een ander dinck of ick alſoe van
martha ſoude moghen gheuoelen. Eñ iſt
dat ſi haer laet dũcken of haer ſuſter al ledi
ghe hadde gheweeſt in dien dat ſi haer ſou
de helpẽ. Mer het is medallen een vleyſce/
lick gheuoelen eñ en ſmaect niet dat dyen
gheeſte godes toe behoerde den te beriſpẽ
die mit gode is becommert recht of hi wa
re ledich. Hi hoer eñ verſtae dat ōs heer dat
hiet dat alrebeſte deel te zijn dat inder ewi
cheyt bliuet. En mach dit niet wel een gro
ue ſiel hietẽ eñ deelaftich des godlikẽ ſmã
kes die onkũdich is dat hemelſche vadlãt
daer anders gheẽ werck en ſal weſen eñ an
ders gheen becommeringhe.

Nu laet ōs merckẽ lieue brueders
hoe die godlicke minne eñ liefte in onſen
huyſe deſe dryẽ ſtatẽ heeft ghedeylt. Alſoe
als marthẽ dyẽſt. maria ſchouwẽ. eñ oock
mede lazarus penitẽci Mijn lieuẽ broeds
ghi ſult wetẽ dat een ghoede volcomẽ ſiele
heeft in haer deſe alle drie te ſamẽ. nochtãt
ſchijntet vele bet te dyenen dãmen eẽ ygͤe
lick van deſen drien ſonderlinghe pſonen
toe ſcriue ſoe datter ſommighe in wtwẽdi
ghen dienſten worden gheſet. ſommige dat
ſi alleẽ mit gode ſullen becommert weſen
eñ ſommighe ſullen noch in bitterheyden
haerder conſciencien ouerdẽckẽ haer voer/
ledẽ ſundẽ. als of ſi noch ſlapende waren ĩ
den graue. Aldus hoertet te weſen mit al/
len. aldus ſalt weſen. Dat maria hoechlijc
eñ goddienſtelickẽ ſal gheuoelen vã gode
den almachtighẽ heer. eñ martha ghuetli
ken eñ oeck mede ymmers barmhertelijc
ſal gheuoelen van haren euen menſchen.
eñ dat lazarus oetmoedelijcke eñ iammer
licke ymmers ſal voelen ſonderlinghe vã
hem ſeluen Een ygͤhelick aenmer
ke ſinen graed. worden in deſer ſtat gheuō

den drie mannen. Noe Daniel eñ Job. ſi
ſullen mit haerder rechtuaerdicheyt vloſt
worden mer haer ſonen eñ haer dochteren
en ſullen ſi niet moghẽ verloſſen. Wijen
willen mit niemãt ſmeeckẽ eñ och of daer
nyemãt hem ſelue en bedroghe. De ghene
die gheen beuellinghe en hebben ontfan/
ghen eñ den gheen officium ymmers en
is beuolen den behoert ſonderlinghe allei
ne thoe dat ſi ſitten ſullen mit maria mag
dalena byden voeteu ons lyeues heren. of
dat ſi ſullen ſitten mit lazarus indẽ graue
eñ beſcreyden haer ſunden.

Hoe en ſoude martha niet in vele
dinghen gheturbeert worden die ymmers
voer vele menſchẽ moet ſorghẽ. Mer dyẽ de
des gheen noet en is behoert een van dien
tween. Als mit allen niet gheturbeert thoe
worden mer ymmers ſonderlinghe grote
ghenoechte te hebben in gode den heer. oft
en is dyẽ dit noch niet ghegheuẽ ſoe ſaltſtu
ghelikerwijs als die pphεet ſegt tot di ſel/
uen gheturbeert worden Jck ſegge dit ſel
ue noch eens op dat hem nyemant in zijn
re onwetenheyt en ōtſculdighe Di be
hoert ymmers ſonderlinghen toe o broed
den tijt niet alleen en is beuolen die archa
te tymmeren. of die indẽ water te regeren
datſtu ſalt weſen een man vã begeertẽ als
daniel was of mitten eerwaerdighen hey
lighen manne ſinte iob een man vol van
ſerichey den ende ſiecten. Anders ſoe ducht
ick ſeer datſtu biſte ſoe laeu dat den heer vã
dyẽ walghet eñ dat hi dyẽ wtſpuwen ſal wt
ſinen monde. die dyẽ wonderlike ſeer bege
ret te vinden. heet in zijnder mynnen ende
lieften. ofte oeck mede cout ouermits aen
ſien dijnder ſunden. zōderlinghe ymmers
mitten water des berouwes die vuyrighe
ſchuttẽ des viandes leſſchede. Oec iſt noet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dat martha ōntaeſt ſi. dat vāden ſcaffena
ren gheeyſſchet worde dat ſi ỹmmer trou
wē ſullen weſen. Eñ dan ſoe zijn ghetrou/
we iſt dat ſi hem ſeluē niet en ſoecken. mer
dat ſi bouē al ſoecken dat chriſto ihū onſen
heer toe behoert. dat ſoe ỹmmers die mey̑
ninghe puy̑r ſi. eñ dat ſi niet en begherē to
doen haer ey̑ghē wille. mer altijt berey̑t in
dē wille des heren. op dat die werckē ỹm/
mers wel gheordineert moghē zijn. Mer
ſommighe en hebbē gheen ſimpel oghe eñ
die ōtfanghē hier haer loen. Sommighen
volghē alleen haer ey̑ghē ſin. eñ alle dat ſi
offeren is onghenaem. want haer eighen
wille wordt in haer gheuōden. Com daer
omme nu mit mi eñ hoer der bruloft ſanc
daer die brudeghom ſuettelickē ſine bruut
mede roept. Eñ merck dat hy̑ gheen vā de
ſen dry̑en after en laet. eñ dat hi oec mede
niet meer toe en doet. Hi is immers ſeggē
de aldus. Surge ꝓpera amica mea colū/
ba mea veni coronaberis. Stant op ende
haeſte dy̑ mijn vriendinne. mijn duue. eñ
coem du ſultſte ghecroent worden En is ſi
niet wel een vriendinne die altoes ſorch/
uoldich is haren heer wat aen te winnē. de
oec mede berey̑t is haer ſiel voer hem te ſet
ten. Want alſoe dicwijl als ſi om enen vā/
den minſten after laet haer ghoede eñ ghe
ſtelicke oeffeninghe. eñ oeck mede die ner
ſtighe ſorchuoldichey̑t haera ſelues om dē
onledē der wtwēdigher dinghē. alſo dickē
ſet ſi haer ſiel voer hem. welckes mine eñ
liefte eñ ghehoerſaēhz haer daer to dwiget

En ſi is oeck mede niet wel ſchoē.
die mit onbedecten aenſichte ſcouwende
is die glorie eñ oeck mede ỹmmers ſondꝉi
ghe die bliſchappen godes. inden ſeluē bel
de ouergheformeert wordet van claerhey̑t
tot claerhey̑t. als vanden gheeſten godes.

En is ſi oeck mede ỹmmers niet wel eine
duue. die altoes ſuchtet eñ ſchrey̑et in den
ghaten des ſteens. eñ inden holen des ghe
tỹmmers. recht of ſi lage indē graue.

Hi is ſegghende aldus. Een wijf
die martha hiet ontfinck hem in harē hu
ſe. Het is ſeker reden eñ recht dat die brue/
ders die wat beuels hebben bi martha be/
tey̑kent ſullen weſen. die wt bruederlijker
minnen eñ lieften tot alrehande officium
eñ dienſten gheordineert worden. Och oft
ic mede onder den ghetrouwen ſcaffeners
dat zijnd die ghene die officium eñ dieſten
hebben mochte gherekent worden. wandt
wie machmen bet toe ſchriuen dat ons he
re ſegt. Martha martha du biſt ſorchuou/
dich in vele dinghen. dan den prelaten als
ſi waerdighe ſorchuoldichey̑t hebben ouer
die gheen die hem beuolen zijn. Eñ wy̑en
worter meer gheturbeert dan die ſorghen
moet voer maria die ledich is. eñ voer laza
rus de ſine ſunden beſchrey̑et eñ oec mede
voer alle die ghene den hi ſinen laſt is me/
dedey̑lende. Siet doch ỹmmer nu
ſonderlinghe een ghetrouwen martha. de
wonderlijcken ſeer gheturbeert eñ oec me/
de ſeer ſorchuoudich was eñ die ỹmmers
ſonderlinghe in velen dinghen wonderlij
ke ſeer gheturbeert was. Jck ſegghe ỹm/
mers vanden eerwaerdighen eñ hey̑ligen
apoſtels ſinte paulus. hoe dat hi den prela
ten ōmaent dat ſi ỹmmers ſorchuoudich
ſullen weſen eñ oeck mede hoe hi ſorchuol
dich was ſonderlinghe voer alle die hey̑li
ghe kercke. Hi ſegghet in zijnre epiſtelē dꝯ
Quis infirmatur ⁊ ego nō infirmor. Wie
is daer ſieck daer ic niet mede ſieck en dy̑n
Quis ſcandalizatur ⁊ ego non vror. Wy̑e
wordet daer gheſcandalizeert daer ic ỹm/
mers ſonderlinghe niet van en barne.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Als dōtſinck martha ōſen heer in
haer huŷs wāt haer die ſorge des huŷs be
uolen is. Si behoert een middelerſē te zŷn
dat ſi gracie ūwerue dē ghenē die harē hu-
ſe toebehoren. Een ŷghelic in dien dz hem
beuolen is ſal ſorchuoldich weſen eñ mari
a behoert oec mede haer ledicheŷt wŷſlick
te ghebrukē eñ te ſien dat die heer ſoet is.
Weſe nu blide eñ dācke dē heer o maria de
dat alrebeſte deel ūcorē hebſte wāt die ogē
zŷn ſalich die dat ſien datſtu ſieſte. eñ die o
ren zŷn oec ſalich die horen datſtu hoerſte.
Eñ du biſt claerlickē ſeer ſalich dŷe dat luŷ
ſteren der godlicker runinghē al ſwighēde
ūneemſte. eñ tis ſeer ghoet in alſulckē ſwi
ghē dē heer te ūwachtē. Weſe daer omme
ŷmmers ſimpel eñ ſonder menichuoldich
heŷt der onledē eñ becommeringhē vā bu
ten op dat zŷn tſamē ſprekē mit dŷ ſi. wel
kes ſtemme is ſuet eñ zŷn aenſicht is ſcoē

Waer is nu lazarus ghebleuē. eñ
waer hebdi hem ghelaten ſoe ſpreke ick ſi
ne ſuſters toe. waer hebdi hem ghelatē. hŷ
is ūhuedet indē graue. bedect onder daer-
de. eñ oeck mede ōder den ſteen, ſoe dat hŷ
niet lichtelic en is te vindē Het coemt daer
omme wel te paſſe dat wŷ vā dien de vier
daghē hadde doot gheweeſt dat vierde ſer
moen maken Eñ dat wŷ ŷmmers na den
exempel onſers behouders die doen hem
ghe boetſchapt worde dat lazarus ſieck eñ
cranck was op die ſtede doe bleef. dat wŷs
oeck ſonderlinghe mede hier huŷden te da
ghe laten bliuen.

Hoe dat die vleŷſſchelicke natuer
in deſer eerwaerdigher lieuer heŷliger iōc
vrouwen verheuen wordt bouen allen en
geſſen gheeſten.

Sermoen. iiij.

Ets nu tŷt te ſprekē allen vleŷ-
ſche lieue broeders als de moeder
des eengheboren ſoen godes in
den hemel worr ontfanghē Eñ mit rechte
ſal die mēſchelicke ſterflicheŷt niet ophou
dē gode te louē als die puer mēſchelicke na
tuer bouen alle die ōtſterflicke enghelſche
gheeſten in deſer ſaligher iōcvrouwe ūwer
den ūheuen. Van haer te ſpreken begheert
harde ſeer ons ŷnnicheŷt die wŷ ſonderlin
ghe tot haer hebbē. mer die dorheŷt onſes
meŷninghen eñ ghedachten en can nŷets
vele waerdighes daer van begripē. nocht
oeck mede ōs ōgheleerde tōghe en can dat
niet bequamelickē voert bringhē dat onſe
herten daer van voelen. Hier omme waſt
dat die princen des hemelſchē houes mittē
groten ūwonderen riepen eñ songhē. Wie
is deſe die hier opclimmet vter woeſtinen
ouerulouēnde in weelden. Recht of ſi opē
licke ſegghen wouden. Hoe ouergroet is
deſe of van waen coemter haer die wt der
woeſtinen voert coemt ſoe grote ouerulo
dicheŷt der godlicker weelden. wāt alſulc-
ken welluſt en vinden wŷ niet oeck onder
ons die inder ſtat godes ſtadelickē ūblidet
worden vander reŷnder eñ claerder lopen
der riuieren der hemelſcher weelden. die al
ſonder ophouden drinckē vander beecken
der godlŷcker glorien. Wie is deſe die dan
onder der zōnen daer anders niet en is dā
arbeŷt eñ droefheŷt eñ quellinghe des ghe
eſtes opclŷmmet ouerulo iende mit geeſte
lickē weelden. Waer omme en ſonde ic dit
niet gheeſtelicke weeldē hietē die wōderlŷc
ke ſuuerlŷcke cierheŷt der iōcvrouſcap al
mitter groter eñ menichuoldigher ſcoenre
vruchtbaerheŷt. die edele oetmoedicheŷt.

ende dat ſuete crupende honich der myn-
nen ende lieften. dat bynnenſte der barm
herticheit. ende volheit der gracien. eñ ooc
mede dat ſonderlinghe vordel der wonđ/
lycker hogher glorien.

Hier omme myn lieue eñ ſeer ghe/
minde brueders als die eerwaerdighe enđ
hoghe gheexalteerde coninginne der werlt
opclam wt deſer woeſtinen ſo heuet ſi oec
mede den heilighē enghelen ghenuechlyc
gheweeſt in hare weelden. mer ſi moghen
wel oflaten hem te verwonderen vanden
weelden deſer woeſtinen. want dye heeft
ghegeuē ſine goedertierēheit eñ onſe eerde
heuet haer vrucht voert ghebrocht. Waer
om willen ſi hem daer van verwonderen
dat maria wt deſer woeſtinē is op gegaē
ouerlopende in weelden. Sy moghē hē
veel bet daer van verwonderen dat die ar
me criſtus van die volheit des helſchē ryc/
kes is neder ghecomen in deſer aerden.
Want dat is veel meerder wonder dat die
zoen godes is een weynich mynder ghe/
worden dan die engelen. dan die moeder
godes bouen die enghelen wert verheuen
Want ſine vernederinghe is ghewordē on
ſe verheffinge. eñ ſine armoede is weelde
der werlt. want doe hi ryck was is hi ōme
onſen wille arm gheworden. op dat wy o
uermits zynder armoedē ryc ſoldē werdē
Ende die grote ſmadelicheit des cruces is
glorie der ghelouigher.

Noch ſoe haeſtet onſe leuen totten
graue op dat wy lazarū mochtē leiden wt
den graue. den ſeluē lazarum daer wy hu
den hebdyt anders wel onthouden onſen
ſermoen van ſullē hebbē Lazarum ſueckē
wy op dat hi gheſocht eñ oeck mede geuō
den werde van lazarum. Wāt in dyen is
die godlicke mynne eñ liefte. niet dat wy
god hebbē ghemynnet. mer dat hi ōs eerſt
heuet gemynnet. Daer omme o here ſuet
denſtu mynneſt op datſtu hē oec mogheſt
mynnēde makē eñ ſueckende.

Vraghe ſinen zuſteren waer ſi hem
ghelecht hebbē. Want ſi is beſloten eñ ooc
mede ghebondē. ende hi wert zeer gedruc/
ket onder den groten ſteen Hy legghet in/
den karcker zynder quader cōſciencien. eñ
hi is oeck mede ghebondē myttē bandē d
gheeſtelicker gheboden. eñ oec mede recht
als of hi enen zwaren ſteen op hem hadde
ſoe werdet hi ghedrucket mitter laſt der pe
nitencie. ſonderlinge wāt hi noch die min
ne enđ liefte niet en heuet die ſterck is als
die doot. eñ die alle dinc lydet Hier en bo/
uen o here ſoe ſtincket hi. want hi is an dē
vierdē dach. Jck meen dat uwer ſommi/
ghe wel ſo cloec zyn van verſtādeniſſe dat
ſi wel begripen wyen ick mit deſen lazarū
meyne. Sonder twyffel bruederkēs ende
myn lieue filioli dat zyn zoenkens ic mei
ne den ſeluē die cortelicken dē ſundē is ge
ſtoruē. eñ nu vaſte doergrauet die wandē
zynder conſciencie op dat hi ſien mach die
menicuoldighe quaetheit eñ onreynicheit
zyns quadē hertes. Eñ na dē woerdē eens
anders prophetē ſoe is deſe lazarus in ghe
ghaen onder der eerdē vāden glorioſen aē
ſichte dyes veruaerlickē verbolghentheyt
godes des almachtighē eñ ewighē herē.

Mer myn lieue brueders wat meēt
dat dz martha lazarus ſuſter ſeyde tot on
ſen lieuen here. Heer hi ſtinct te hādes wāt
hi is aen dē vierden daghe doot. Sy auō/
turen deſen ſtanc enđ deſe vier daghen en
vſtaet ghi niet alle euē ghelycke wel.

Die eerſte dach als my duncket die
machmen hieten die dach des anxtes wāt
als deſe dach begeghint te lichten in onſen

herten ſoe ſchreuen wij den ſunden. eñ wij
werden nae eender manieren begrauē in
onſer conſciencien . Die ander dach hebbe
ict wel voer. ſo is indē arbeyde des ſtrides:
want als een mēſche eerſt is bekeert ſo ple
ghē hardelic eerſt op te ſtaen die becoringhē
der quader ghewoenten ſoe dat een men/
ſche naeuwelickē beſchouwen en can dye
ouerighe beroringhe der vyanden.

Den derdē dach machmē hyetē der
droefheit als een menſche aendachtelickē
wederdēcket alle ſine iaren in bitterheden
zijnder ſielē. ende ſoe zeer niet en arbeydet
teghens die toecomende ſunden. mer hij
beſcreydet oeck mede bitterlicke ſine voer/
gheleden ſunden. Het mach v bi auontu/
ren verwonderen mijn lieue ende ſeer ghe
mīde brueders. dat ic deſe dage hiete. mer
totten graue behoeren ſulcke daghen. als
daghe dyes neuels eñ der donckerheit. da/
ghes des ſcreyen eñ der bitterheit .

Daer nae volghet dye vierde dach.
welc een dach is der ſcaemtē. die oec mede
dē voerghenoemdē daghen niet onghelijc
en is. als die ongheuallighe ſiele mit gro/
ter cōfuſie vuolleт wert in dien dat ſi naer
ſtelijcke aenſien wat ſundē ende hoe grote
ſundē dat ſi ghedaē heuet. ende houdet ſta
delicken voer haer oghen die donckere bel
den van haren ſundē. eñ ſi en ſpaert haer
ſeluen niet mer ſi is een wonderlijcke ſtrē/
ghe rechter ouer haer ſeluen.

Brueders dit is voerwaer een oer
baerlicke bitterheit ende ene wreetheit dye
waerdich is der verbarminghe· die de gra
cie godes lichtelijcken verworft als die ſie
le om godes wille ſtrenghe is teghēs haer
ſeluen. Mer lazarus coem hier endē en wil
in ſoe groten ſtanck nyet langher merren
noch oeck mede thuuē. Want alſt vleyſch
beghint te ſtincken ſoe iſt daer bij dattet v̄
rotten wille. ende als een menſch in ſeluē
al te ſeer confuys ende verworpē is om ſi
ne grote quade ende boſe ſunden· ſoe ſou
de hi wel vallen in miſchope. Daer omme
Lazarus coem wt Dat afgront inroep dz
afgront. Dat afgront des lichtes ende die
barmherticheit inropet dat afgront der ō
ſalicheit ende oeck mede der donckerheit.
want die ghoetheit godes veel ontſpre lic/
ke meerder dan die dyne quaetheit mach
weſent Endē hi doet die gracie eñ ghenade
ouerulopen daer die grote zware ſunden
menichuoldich pleghen te weſen . Lazare
veni foras. Lazare ſegt hi com wt. recht of
hi openbaerlicke ſegge woude. Hoe lange
ſultſtu van bynnē in der donckerheit dijn
der quader conſciencīē. hoe langhe ſultſtu
van bynnē in dyenē zwaren bedroefdē her
te ghepreckelt werde· Veni foras Com wt.
ende ghanc voert. ende verhael dynen a/
dem in dē lichte mijnder godlicker barm/
herticheit. wāt dat iſt datſtu indē propheet
hebſte ghelesen. Jck ſal dynē mont
thoemen mit mynen godlicken eñ barm
hertighen loue op datſtu ymmers niet en
verghaeſte. Ende een ander propheet ſegt
openbaerlicken van hem ſeluen . Myne
ſiele die is tot mi ſeluē gheturbeert eñ daer
omme ſo byn ic dijnder ghedachtich·

Nu voert wat bedudet dat als hy
ſegt aldus . nemet of den ſteen. ende al te
handes daer nae· Ontbint hem ſal hi ont
bonden weſen ende of laet hem penitēcie
doen. Alſoe vroe als hi van den almachti
ghen gode wat troeſtes ontfanghen heeft
dat hi hem ſine ſunden wil vergheuen. of
ſal hi hem dan yet te myn oefkenen inden
gheeſtelijcken leuen· daer hy onſen heer ō/
ſen verloſſer oec mede verthoernen mocht

ende hi daer omme mocht verghaen van
dē gherechten weghe. dat moeſt ymmers
veer weſen. Die ſteen ſal dan werdē of ge/
nomen mer die penitencie ſal blijuē. mer
ſi en ſal ſoe ſtarckelickē niet drucken noch
bezwarē mer ſi ſal ymmers voerwaer dz
herte veel meer ſtarcken ende vaſt maken
Want dat is nu ſine ſpijſe die hij te voren
niets niet en bekende noch hem niets duͤc
dich en was. als hi altoes pijne te doen dē
wille zijns hemelſchen vaders. Ende des
ghelijckes en ſullen hem die ghoede gees/
telijcke oeffeninghen niets mit allē benau
wen· want hi haer willichlickē eñ ghaerne
doet· alſoe als daer is gheſcreuē. Den ghe
rechtighen en is gheen euwe of wet geſet.
mer die euwe godes leidet hem eñ regeert
hem indē weghe des vreden. Van deſe la
zarus verweckinghe ſinghet die propheet
opēbaerlicke indē pſalm. Ne derelinquas
in inferno animam mean. du en ſultſte
mijn ſiel niet laten inder hellen. Want al/
ſoe als mij wel hoghet hebben dē anderdē
dach vā deſer hoechtijt ene miſdadige cō/
ſciencie is een karcker der ſielen. daer ſtaet
gheſcreuē aldus. Nec dabis ſanctū tuum
videre corruptionē. Noch en ſultſte dinen
heilighē niet geuē te ſien ſine verderuinge
hi en ſegt niet zijns ſelues heilighē. mer di
nen heilighē dē du na dijen dat hi vele ſun
den hadde ghedaen heilich hebſte ghema
ket. dē en ſultſtu niet ghegeuen te ſien ſine
verderuighe. Wāt die vier daghen doot is
gheweeſt en beghint te ſtinckē die en is der
verderuinge niet veer. Het was daer al na
bi dat hi mit allē ouuijlt ſolde hebbe eñ in
dat afgrōt alles quades als tot ōſmade/
nis godes ſoude gecomē hebben. mer die
craftige ſtemme godes heuet hem ouer/
gecome eñ heeft hem ledich ghemaket. eñ
hi dancket dijes gode ende ſegt. Du hebſt
mij ghekundicht die weghen des leuens·
mit blijſcappen ſultſtu mij veruollen mit
dijnē aenſichte. wāt tottē ſaligen ſchouwē
hebſtu tot ghelegt mijne ſiele vāder hellen
Als mijn gheeſt op mij was beghanghen
aenſiende dat aenſicht zijnder cōſciencien
dat zeer lelic eñ miſmaket was.

Jheſus riep mit luder ſtemmen ſegt
die ewangeliſt. Lazare veni foras. Lazare
com wt. die ſtēme was ſoe groet niet ghe/
lude als ſi van godes wegē cracktich was.
Mer waer thoe zijn wij ghecomē. wij vol
gedē die glorioſe moeder godes na die op
voer tottē hemel· eñ wij comē daer lazarꝰ
lecht ende ſtincket inden graue.

Van dat ſcone blēkēde der godliker
iōcvrouwē comē wij haeſtelicken tot enen
dodē māne de indē graue legt. Hoe comet
dit anders dā dat ōſe eijghē zwaerheit endē
ōgeuallicheit ōs nederwaert trecket. ende
hoe die materi ons ghelijcker was hoe wi
haer lichtelijcker volgheden.

Jc helpde mijne ōwijſcheit en ōſchul
dighe ic niet. mi en is niet genuerlicker eñ
daer en is niet daer ic meer voer beārtet bi
dā vāder glorīē vā iōcvrouwelicker moeder
te ſprekē. Wāt dat ic zwige dat grote ōſpre/
licke voerdel haerō verdiēten eñ haerō ſon
derlinger glorīē mit alſo groter ynnicheit
ommeuāgē haer eñ erē eñ ontfāghēſe alſt
grote is alle goede kerſtē mēſcen dat al be/
gherē ſi alle vā haer te ſprekē nochtās wat/
mē daer vā ſegt diē ōtſprekelic is in den ſel
uen datmē mochte ſegghē ſo en iſt niet be
quaem eñ ten behaget niet noch tē is niet
ghenaem· Wat wōder iſt dattet ſowel niet
en ſmaket wāt dat is van haer onbegrij/
pelicker glorīē dat mēſchelijcke hert mach
begripen. Want ſiet iſt dat ick in haer dije

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ioncvrouſchap wil pryſen.men mach myͤ
nae haer veel ioncvrouwen thoenen. Wil
ick prediken haer oetmoedicheit myn lye
ue ende ſeer gheminde bruedcrs haer oet/
moedicheit men ſal daer bi auonturẽ nyt
luttel vindẽ die wt dyer leringe haer zoẽs
ſaftmoedich zyn ghewordẽ ende oetmoe
dich võ hertẽ Wil ick groet makẽ de meich
uoldicheit haerder barmherticheit mẽ ſal
dan wel vinden ſommighe barmhertige
menſchen beyde mãnen ende wiuẽ· Mer
een is daer daer voer haer nyemant haer
ghelyc in en heuet gheweeſt noch oeck me
de nae haer en ſal comen.als dat ſi een blyͤ
de moeder heuet gheweeſt. behouden dyͤe
eer haerder iõcvrouſchap.

Maria autem optimam matrem
elegit que non auferetur ab ea.maria ſegt
hi heuet dat alderbeſte deel vercoren welck
van haer niet en ſal ghetoghen werden.
Dat was waerlic voerwaer dat beſte deel
Want die vruchtbaer echtſchap is ghoet.
dat eẽ wedue haer onthout dat noch beter
mer die vruchtbare ioncvrouſchap is alre
beſt.dit is marien voerdel Dit en ſal andẽs
nyemãt werden ghegeuẽ.wat ten ſal van
haer niet werdẽ ghenomen. Tis ene ſondẽ
linghe gracie ſoe dat ſi oeck mede ontſpre/
kelic is.ende alſoe als haer gheen mẽſche
en mach nz hebben ſoe en mach haer gheẽ
menſche wtſpreken.Ende wiltſtu voer an
ſi en wyes moeder ſi is. Wat tonghe ſal
dan moghẽ mit waerdighẽ loue wtſprekẽ
die ioncvrouweliker moeder ende nz eens
ghemeynẽ menſches moeder mer godes
moeder· Dit is twerehande nyeuwich
heit.twyͤrehande voerdel.twerehande mi·
rakel.mer het comet al te ſamẽ zeer waer/
delycke ende bequamelycke ouer een.
Want ten betaemde niet dat een heylighe
ioncvrou enich ander kynt voer brenghen
ſoude den ghebenedidẽ zoen godes. noch
ten betaemde oeck niet dat god enighe an
der moeder ſal hebben dan ene reyne ionc
vrouwe.Ende iſt datſtuys wyſlycken aen
mercken wiltſte ſoe ſaltſtu dat vinden dat
niet alle deſe doechde mer oeck mede al de
ander doechdẽ glorioſelycker ende volco/
melycker ſullen gheuõden werden in ma
ria dat ghemeyne doechdẽ ſchynen te we/
ſen .Want wat enghelſche puerheit mach
men ghelycken bi haer ioncvrouſchap. de
waerdich wert gheuondẽ te weſen eẽ tem/
pel des zoens godes.Salmen die dinghẽ
warderen nae dyen dat ſi ſelſen eñ vreemͥ/
de zyn.ſo ſal ſi die aldereerſte an nam een
enghels leuẽ inder aerdẽ te lydẽ mit recht
die alderoeuerſte weſen. Hoe ſeyde ſi ſal
dit moohẽ gheſcieden want ic ghenẽ man
en bekenne. Siet nu een onuerwandelyc
opſet haerder ioncvrouſchap dat niets en
twyffelde oeck doe haer die heilighe engel
godes boetſchapte dat ſi een kynt winnẽ
ſoude. Si ſeyde aldus. Quomõ fiet illud
quonam virũ non cognoſco. Hoe ſal dit
gheſcieden want ic ghenen man en beken
ne.recht of ſi ſegghẽ woude. Ten ſal yͤm/
mers mi alſoe niet gheſchieden alſt ande/
ren vrouwen pleech te gheſcieden. Ick en
bekenne te mael ghenen mã noch om ho
pe alſulckẽ kint te ghecrighẽ noch oec me/
de om gheenderhãde ãdere ſake. Hoe gro
te eñ hoe duerbaer was in haer oeck mede
die doechde der oetmoedicheit mit ſo gro
te puerheit.mit ſo groeter õnoſelheit.ende
ſondẽlinge oec mede mit alſulcker cõſc.ẽci
daer gheẽ ſunde i en was yͤmmers mit ſo
groter volheit der godlicker gracien. Van
wañ coemt dyͦ o heilighe maget die grote
oetmoedicheit de des waerlicke waerdich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

was dat haer god aenſien ſoude. Welkes
ſcoenheit die hemelſche coninc begherẽ ſol
de ouermits welckes alderſuetſte roke die
zoen godes ghetoghẽ ſoude werdẽ wt den
ſchoet zӱns hemelſchẽ vaders omme te co
men hier in deſer aerdẽ· Want ſiet hoe wel
dat ouerdraghen die ſanc onſer ioncvrou
wen ende de ſanc der gheeſtelicker bruloft
Ende dat en is gheen wonder Want haer
õbeulecte lichaem was die ſlaepcamer de
ſes hemelſchen brudegoms.

Hoer nu dat maria ſegt indẽ ewan
gelio. Dominus reſpexit humilitatẽ ancil
le ſue.' God die heer heuet aengheſien dŷe
oetmoedicheit zӱnder deernen. Hoer oeck
mede hoe dat deſe ſelue maria ſegt indẽ zã
ghe der geeſtelicker bruloft. Doe die conic
was in zӱn ruſte doe ghaf mӱn nardus ſi
ne roecke. Nardus is een oetmoedich cru
deken. eñ het maket die borſt reŷn. ſoe dat
men openlicke bi nardus oetmoedichede
mach verſtaen Welckes roeken eñ ſuuerhz
gracie vindẽ ſoude dŷ gode.

Hŷ zwighe te ſprekẽ vã dӱnẽ barm
herticheit o ſalighe moeder maria. is daer
ŷemant dẽ dat ghenueghet dat ſi hem in
zӱnder noet als hi haer aen riep niet te hul
pe en quam. Eñ wӱ die dŷne arme knecht
kens zӱn in al uwẽ anderẽ doechdẽ õblidẽ
wӱ õs mit v. mer in deſer doechden uwer
groter grondeloſer barmherticheit zӱn wi
blide in õſes ſelues wille· Wӱ louẽ eñ prӱ
ſen v ioncvrouſcap. wӱ verwõderen õs vã
uwer groter oetmoedicheŷt. mer o grote
barmherticheit die ſmaket ons ongeualli
ghe mẽſchen alderbeſt. Deſe omme helſen
wӱ alderliefliclſte. deſe ghedẽckẽ wӱ alder/
dicwӱlſte. eñ wӱ ropenſe aen alder ŷnnich
licſte. Deſe doechde heeft vercreghẽ die dŷe
weẽmakige der werlt. eñ ſi heuet vã gode
verworuẽ die ſalicheit alder mẽſchen wãt
hets opẽbaer dat maria ſorchuoldich was
voer al dat mẽſchelicke geſlachte. die haer
toe wert gheſegt vãden enghele. Ne time
as maria inuenisti em̃ graciã apud deum
En wilt v niet vwõderẽ noch ontſien ma
ria. wãt du hebſte gracie geuõden bi gode
dẽ here. ſonder twӱffel die ſelue gracie dieſ
tu hebbeſt geſocht· Wŷe ſal daer omme o
ſalighe maria die lãcheit enẽ die breetheit
die hoecheit eñ die diepheit uwer barmher
ticheit moghẽ doerſien· Want die lancheit
uwer barmherticheit coemt te hulpe al dẽ
ghenẽ die haer oetmoedelicke anropen al
totte iõcghelſtẽ dage toe die breetheit uwer
barmherticheit vuollet al dẽ ommeganc
der werlt. ſo dat al die werlt oec mede vol
is vã uwer barmherticheit eñ ghenaden.
Enẽ die hoecheit uwer barmherticheit he
uet gheuõdẽ die weẽmakinge der hemel
ſcer ſtat iheruſalem· Eñ die diepheit uwer
barmherticheit heeft den ghenẽ die ſatẽ in
die duŷſterniſſeñ eñ indẽ ſceme des dodes
vloſſinge vercreghẽ. Ouermits v o maria
is die hemel veruollet eñ die helle berouet
eñ die neẽuallinge des hemelſchẽ iheruſa
lems zӱn weder ghemaket. eñ õs onghe/
ualighẽ is weder ghegeuẽ dat leuen dat
wӱ verlorẽ haddẽ. Des ghelӱckes v alder/
mogenſte eñ alderpuerſte mŷnne eñ liefte
is zeer oueruloedich in begeerlike medelŷ
dẽ eñ in crachtiger hulpe. eñ is allӱcke rӱc
in beŷden. Tot deſer fonteŷnẽ haeſte on/
ſe ſiel. tot deſer opghehoepter barmhertic/
heit lope al die begheerte õſer ſalicheit.

Nu ſiet o ghebnedide ioncvrouwe
wӱ hebben mit al onſe begheertẽ v geuol
ghet doch van veers daer ghi op climmet
tot uwen zoen Doert aen ſiet v ghoederti
rẽheit behagelic die grote gracie die ghi bŷ

hem hebt gheuondẽ der armẽ ongheual/
lighen werlt deelaftich te makẽ. dẽ miſda
dighẽ verghiffeniſſe te verwervẽ. de ſieckẽ
medicine. den droefdẽ dẽ godlikẽ troeſt. dẽ
ghenẽ die in anxte eñ in periculẽ zijn hulpe
vã gode eñ haeſte verloſſinge mit uwẽ alrẽ
heilichſten ghebede verwervende Eñ uwen
knechten de inden dage uwer hoechtijt eñ
uwer blijſcap den alrẽ ſuetſtẽ naem maria
mit ynnighẽ loue aen ropẽ o ghoedertiren
conighine der hemelen moet om uwẽ wil
le mildelijcke verlenẽ ſine godlicke gracie
ihesus criſtus v zoen ende onſe heer die bo
uen al is ghebenedijt god de heer inrẽ ewic
heit. Amen.

Hoe dat wij bij deſen caſtele ſullẽ v
ſtaen die mẽſchelijcke natuer.

Sermoen. v.

Jheſus ghinck in een caſteel
Dat õſe heer eñ õſe gheſont/
maker eens i eenrẽ ſtede ſien
lijc hem ghewaerdighet heeft te doen dat
doet hi dat noch alle daghen ouer alle die
werlt õſienlijc indẽ hertẽ zijnder wtuerco
renrẽ Wãt indẽ heiligẽ ewãgelio hebbẽ wij
ghehoert dat ihesus inginc in eẽ caſteel enrẽ
een wijf die martha hiet õtfinck hẽ in haer
huys. Bij deſen caſteel verſtaẽ wij dat mẽ
ſchelijcke herte mijn lieue brueders. dat eer
onſe heer daer in comet mitter ghraft der
quader begheerlicheit is omme begravẽ.
eñ is mittẽ muere vã verherdicheyt al õme
beſlotẽ. eñ bynnẽ in zijnrẽ breetheit enen ba
biloenſchẽ toern heuet op ghericht. Jn al
len ſtedẽ die beleghẽ zijn ſoe zijn noet dryẽ
ſtrẽgẽ Als vitalie daer die burgers vã leuẽ
ſullẽ. goede veſtinge daer ſi die vyãde me/
de buytẽ ſlutẽ. eñ wapene mede te vechtẽ

Aldus hebbẽ die ghene de dit caſteel
beſeten hebben. welluſt des vleyſches enrẽ
menigherhãde ydelheit deſer werlt daer ſi
mede werden genodet. Haer wapene zijn
verhardicheit haers herten eñ haers eyghen
willen. ſoe datmen haer mittẽ pylẽ vã woer
den godes niet lichtelickẽ gevoden en can
noch en mach Oeck mede wapenẽ ſi hem
mittẽ ſubtilen arg umẽten der waerlicker
wijſcheit. daer ſi mede wederſtaen alle dye
ghene die haer ghaerne vã haerrẽ quaetheit
ſouden bekerẽ. Daer vã geſcreuẽ ſtaet Die
kinder deſer werlt zijn wijſer in harẽ dingẽ
dã die kinder des lichtes. Mer als criſtus
comet eñ daer in ghaet ſoe werdet dz caſ/
tel omme gheworpen eñ daer wert een an
der nyeu caſteel weder getimmert dat ſu
verlic ende gheeſtelic is. eñ daer wert vervul
leet dat daer gheſcreuẽ ſtaet. Jn criſto wer
det daer eẽ nyeuwe creatuer. die oude zijn
wech ghegaen eñ het is al nyeu ghewor
den. Want als die mẽſchelijcke begeerlijc/
heit wech wert verdrevẽ ſoe coemt daer we/
der ene grote wide begheerte tot hemelſcẽ
dinghen. enrẽ ſoe dat die ſiel overmits die
toecoemſt õs lieues heren ihesu criſti veel
overlijcker begeert die hemelſche dingẽ dã
ſi eerſt an dẽ verghãckelijckẽ dingẽ was v
hangẽ. Eñ daer op gherecht dye muer der
õthoudinge eñ dat voerburcht der verdul
dicheit. Dit ghetimmert heeft zijn funda/
ment op den gheloue eñ waſſet overmits
die mynne eñ liefte ons evẽ meſcnhes op
waert hent dattet come totter mynnẽ go/
des die in dat overſte des ghetimmers is
eñ inden wijchhuſen die op der murẽ ſtaẽ.
Want ſoe is die doechde der onthoudighe
volcomẽ als wij in eendrachticheit des ge
louen mit onſen evẽ menſchen ghemene/
lijcke leuen. ende niet om anxt der pynen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

niet wt begheertē des mēſchelÿcken loues
mer alleen wt aenſien der godlicker minē
eñ liefden ons onthouden vādeñ ſunden.
Of daer omme ſoe mach die godlike min
ne eñ liefte hieten te weſen op dat ouerſte
der mueren. want god wort daer in bewe
ſen te vechten voer die ghene die om ſinen
wille hem onthouden van ſunden. Ende
want ons onthoudinghe den aenſtormen
des becoerders niet en mochten wedērſtaen
ten waer dat haer die godlicke gracie endē
ghenade bewaerde. daer omme wort daer
oeck gheſet die voermuer der vdúldicheÿt
op dat die viant ſoe lichtelickē niet en co-
me totten mure der onthoudinghe die an
te ſtormen Mÿn lieue ende ſeer ge
minde brueders in criſto iheſu onſen heer
als wÿ dan ouermits die doechde der ont
houdinghe die ſunden ſchuwen ſoe moe-
ghen wÿ wel ſegghen mitten heÿlighen a
poſtel aldus. Quis ſeparabit nos a chari-
tate criſti. an tribulatio. an anguſtia. an p
ſequutio. &c. Wÿe ſal ōs vſceÿdē van dÿer
liefteñ ende minnen iheſu criſti. tribulacie
of benaeuwinghe of vuolghinghe of hō-
gher of naectheÿt ofte perikel of tzwaert.
Siet ghi wel hoe vaſt die muer is der ont
houdinge als noch doot noch leuen noch
enghelen noch moghētheden noch crach-
ten noch aenſtaende dinghen noch toeco-
mende dinghē hem niet vwinnen en mo
ghen noch verſceÿdē en moeghen vander
minnen godes die is in xp̄o

Laet ōs nu ÿmmers cloppen an
deſen poerten dat poerten zÿn der gherech
ticheÿt op dat ōs mach opghelokeñ wer-
den. eñ als wÿ daer in ghaen dat wÿ dan
moghen ſien die grote wonderlicke werc-
ken godes. wtgheſocht in alle ſinē willen.
Eñ daer wert mit zÿnder hulpē die thoern
ghetimmert daer inden heÿligen ewange
lio van ſtaet. ouermits welken thoern als
mit oetmoedicheÿt des hertē die vriēde go
des wt deſen dale der tranen opclÿmmen
inden hemel. Ic ſegghe dat ſi opclimmen
mer niet mit haers ſelues crachtē mer mit
ter gracien godes. Als die heÿlighe gheeſt
ſpreket doer den pphet dauid. Salich is
die man den zÿn hulp is van dÿ o heer. hÿ
heuet opclimminghe gheſet in ſinen herte
Vraghes tu waer. In den dale des ſcreÿēs.
dat is in oetmoedicheÿt deſes leuens. Eñ
hi wederhaelt die ſelue gracie eñ ſegt. Wāt
die wtgheuer der euwen ſal gheuen ſinen
benedixie. waer toe deſe opghanck coemt
of wat die vrucht is deſes opclimmēs dat
ſegt hi al te handes daer na. Si ſullen ſeg
ghet hi ghaen van dogheden tot doghedē
eñ god ſal in ſyō werdē gheſien

Weet mÿn lieue brueders dits dz
loen dits die vrucht ons arbeÿdes god to
ſien. Wÿe en vkieſt deſen vrucht niet voer
alle ſienlicke eñ onſienlicke dinghen. wÿen
mach ſoe colt van hertenweſen die mit de
ſen begheerten niet en wordet ontſteken.
Dit is die gracie die ons die heÿlighe ewā
geliſt ſinte iohannes pyſt daer hi ſegghet
Van zÿnder volheÿt hebbē wÿ alle ōtfan-
ghen. Die eerſte gracie eñ ghenade is daer
wÿ mede bekeert werdē. die ander is daer
wÿ mede in onſe becoringhen ghehulpen
werden. Die dorde graet is daer wÿ mede
als wÿ trouwelÿcken gheſtreden hebben
van gode ghelont werden. Die eerſte gra
cie beghint ons als wÿ van gode gheropē
werden. Die ander gracie ſettet ons voert
daer wÿ mede rechtueerdich werdē Die der
de gracie maect ons volcomē daer wÿ me
de gheglorificeert werden Die eerſte is een
welbehaghen godes. dander is ōs vdienſt

die dorde is ōs loen van gode. Vander eer
ſter gracien is gheſegt. Van zÿnder volhei
den hebbē wÿ alle ontfanghē Vandē twee
anderē is hier gheſegt. Gracie om gracie.
Dat is Ghauē der ewigher glorië voer dē
v̇dienſten der tÿtliker ridderſcap Daer om
me ſoe ſi die eerſte gracie indē muÿre v̄ ōt/
houdinghe daer wÿ eerſt mede gheropen
wordē. Die ander gracie ſi indē opclimmē
des thoernes daer wÿ bi toe nemen in do/
ghedē. Eñ die dorde gracie ſi in dat ouerſte
des thoernes daer wÿ begherē te comē.

Nu ſiet als ſi dan daer comen dÿe
wel toe nemen ſoe wordē ſi ſelue een ſtede
eñ een ſtoel des heren. daervan dat gheſcre
uē is. Daer zÿn opgeclommen die geſlach
ten. die gheſlachtē des heren. die ghetughē
van iſrael. omme te belidē den naem des
heren. Wāt daer ſaten die ſtoelen. Doen ſi
noch waren inder muren der onthoudin
ghe eñ indē ſtride ſtonden doe moeſten ſi
noch aengheuochten wordē. daer omme
was eerſt alseen hulper god indē ioedſchē
lande bekent mer als ſi nu in deſen ſtaete
daer ſi den heer moghē ſchouwen zÿn ghe
comen ſoe is in iſrael ſinen naem groet eñ
ſine ſtede is ghemaect in vredē eñ zÿn wo/
ninghe in ſÿon. Daer heeft hi te brokē dÿe
machtē der boghē. den ſcilt. dat ſwaert, eñ
den ſtrÿt. wāt daer en ſal gheen beroerige
des vleÿſches den gheeſt wederſlaen. mer
dat vleÿſch ſal den gheeſt altemael onder
danich weſen. Deſe ſtede begheerde de pro
pheet doe hi ſeÿde. Si dedero ſomnum o/
culis meis ꝛ palpebris meis dormitatioē
Iſt dat ic gheue dē ſlaep minē oghē eñ die
vakinghe mÿnē ogebrauwē eñ mÿn dun
egghē ruſt eer ic vinde die ſtede des heren.
Eñ op dat hi tot dier ſtedē mochte vlieghē
ſprack hi. Wÿe ſal mi geuē vlogelē als die
duuē op dz ic mach vlieghē eñ ruſtē

Wilmē dā noch voert vraghē wie
die inwoenders deſes caſteels ſullē weſen
eñ oec mede wat haer ſpiſe ſal zÿn. eñ wat
veſtinghe dat ſi daer ſullen hebben. eñ wat
haer wapenen ſullen zÿn daer ſi mede ſul
len vechten. Wÿ moghē daer redelickē op
antwoerdē. Dat ghelÿck als dē vleÿſchelÿ
kē mēſchen haer ſpiſe was die willen dÿes
vleÿſches te doen. alſoe is deſen veel beter
ſpiſe die vrucht des gheeſtes. eñ dē wille to
doen des hemelſchen vaders. Oeck mede
is haer ſpiſe dat woert godes daer alle dÿe
heÿlighē mede gheuoet wordē beÿde men
ſchē eñ enghelen. daervan dat gheſcreuē is
Nō ex ſolo pane viuit homo ſed ex omni
v̇bo qđ ꝓcedit de ore dei. De menſche en le
uet niet alleen bidē broede mer oeck mede
bÿ alle der woerden die daer voertcomē al
wt den mōde godes. Haer veſte is als vo/
re gheſegt is die muere der onthoudinghe
eñ die voermure der v̇duldicheÿt. Oec me
de ſoe hebbē ſi wapenen omme te vechten
teghēs haer viandē. die de heÿlige apoſtele
paulus beſcriuet. als dat panſer der ghe/
rechticheÿt. den ſcilt des warachtighē kerſtē
geloues. den helm der ſalicheit. eñ tzweert
des gheeſtes. als dat ghoede eñ heÿlighen
woert godes.

Mÿn lieue brueders
nummēt en ſal hem daer aen ſtoten dz ick
dat ſelue woert godes hiet broet of ſpiſe te
weſen eñ oec mede een ſweert. recht oft on
moghelic waer eñ wōderlic lude. In ma/
terilickē dinghē ſoe is daer groet ōderſceit
tuſſchē deſen tween mer in gheeſtelickē an
ſien ſoe moghē ſi beÿde een weſen. eñ i go
de zÿn ſi beÿde een eñ god is al in al. ſo als
daer gheſcreuē ſtaet. Vt ſit deus omnia in
omnibus. Op dat god die heer al ſi in al.
Want ſiet nae nature der dinghen. wat is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

alſoe onghelÿc als broet eñ ſteen. Mer alſ-
men hem nae dē gheeſtelickē ſinne aenſiet
ſoe bedudē ſi beÿde een. wāt criſtus iheſus
ons gheſontmaker is inder heÿliger ſcrif-
ten beÿde ghehieten broet eñ ſteen. wāt hÿ
ſelue ſegt aldus. Ego ſum panis vite ꝛc.
Jck bin dat broet des leuēs. Eñ oec mede
ſtaet van hem gheſcreuē dat hi oec mede ē
ſteen is aldus. Petra autem erat chriſtus.
Criſtus die was die ſteen. ꝛc..

Aldus dan mÿn lieue eñ ſeer ghe-
minde brueders in chriſto iheſu onſen lÿe-
uen heer onſen gheſontmaker. ſoe is hi dz
leuēde broet dat de werlt leuē gheuet. eñ hi
is die ſteen den die tÿmmerdē ghewraket
haddē. Beÿde zÿn ſi een ouermits haer be
dudinghe. eñ ſi beteÿkenē ōſen heer mer ꝑ
perlickē en is hi geen vā beÿdē

Laet ons nu daer weder toe ghaen tot dat ghe
ne dat wÿ voer hadden ghenomen. Als ie
ſus criſtus ghaet in dat caſteel ſoe ontfan
ghē hem deſe twee ſuſters martha eñ ma-
ria. dats die wercke licheÿt eñ die v̄ſtande-
niſſe. Sal ic ſegghē dat ſi hem ontfanghē.
of dat ſi van hem worden ontfanghē. wel
ke vā beÿden dat wi ſegghē Het helpt den
ſuſteren dat ſi ihm̄ ontfanghē oft dat ſi vā
ihm̄ wordē ōtfanghē. eñ niet ihm̄ wāt ihs
en behouet haers niet. mer als iheſus tot
hem comet ſoe gheeft hi hem twee dinghē
die deſen twee ſuſters wel dÿenē. een ÿghe
lickē dat hem toe behoert. Hi gheuet craft
eñ wÿſheit. Den werckēden leuē gheeft hi
craft eñ ſtarcheÿt. eñ dē ſchouwēden leuen
gheeft hi v̄ſtant eñ wÿſcheÿt. daer omme
is hi oeck vanden apoſtel ghehietē die craf
te godes eñ die wÿſcheÿt godes. mer wat
beduut dat hem martha ontfanghet endē
onledich is eñ dient, ende maria ſit bi ſinē
voeten ende ſi pÿnt mit alle haer vliticheÿ
den te horen eñ oeck mede te ontfanghen
waerdelicken ſine woerden. Daer is bÿ be-
teÿkēt dattet werckēde leuen voer ſal ghaē
eñ dan daer nae dat ſcouwēde leuen. wāt
ſoe wÿe dat tot rechter v̄ſtādeniſſen beghe
ret te comen den is noet dat hi hem eerſtē
oefene in ghoedē werckē. Als daer ÿnimer
gheſchreuē ſtaet. Soen begheerſtu te v̄cri-
ghen ſmakende wÿſcheÿt ſoe houde de ge
rechtichede eñ god ſal ſe di gheuē. Eñ op eē
ander ſtede ſtaet gheſchreuē aldus. Vā dÿn
ghebodē hebbe ic verſtant ghecreghē. Endē
op een ander ſtede ſtaet aldus. Ouermits
den ghelooue reÿnichde hi haer hertē. Mer
hoedanich ſal deſe gheloue weſen. Die wt
minnen wercket. Jn dien dat maria onle
dich is ſoe heeft ſi een forme des werckēde
leuēs mer maria bewÿſt een forme dÿes
ſchouwēden leuens. in dien dat ſi ſit endē ſi
ſwighet. eñ oeck mede dat ſi haer niets en
verantwoerde als ſi beſculdighet worde.
mer mit alle haerder herten aenmerct dÿe
woerden ōs heren. eñ pÿnt al haer ÿnner-
ſten te veruollen mittē ſoeten ſchouwē der
godlicker waerheÿt die ſi voer alle dinghē
heuet wtuercoren.

Hier omme is maria van buten
recht of ſi onbeuoelickē waer want ſi van
bÿnnen is opghetoghē ſalichlickē omme
te ſchouwen die bliſchap des heren. Sōder
twiuel alſulck is hi die indē boeck v̄ minē
ſpreket. Jc ſlaep mer mÿn herte waket.

Mÿn lieue eñ ſeer geminde brueders ghÿ
ſult weten dat martha in tween manierē
ontfanghet onſen lieuen heer ihſum xp̄m
eñ twierhande werſchap bereÿdet ſi hem.
Want ſi hem mit tween manieren hadde
buten gheſlotē. wāt mit tweē manierē vā
ſundē verlieſen wi ōſen heer god. mit zūde
de wi i ōs ſeluē miſdoē. eñ mit zūdē die wt

teghēs ons euen menſche miſchdoen Endē daer zÿn twee doechdē daer wÿ ōſen lieuē heer mede weder crighē. Als dat wÿ ōs ōthoudē van ſundē eñ dat wÿ ons mit goeden werckē keren tot onſen lieuen here iheſum criſtum ōſen verloſſer. op dat cōtrari mit contrari mach ghebetert werdē. daer van is gheſcreuen Contraria cōtrarijs curantur Dat bedudet aldus. Alſoe als ghi v leden hebt ghegeuē omme te dÿenen die onreÿnicheit. eñ oec medē der boeſcheit tot quaetheden. ſoe gheuet nu cōtrari weder omme v leden om te dÿenen der gherechticheit in heilicheden.

Ende als dan martha aldus onledich is onſen lieuē here onſen gheſontmaker alſulcke ſpÿſe te bereÿden. eñ vlitich is indē dinghē die harē ſtate thoe behoerē. ſoe woude ſi wel dat haer ſuſter maria· dat is die verſtandeniſſe eñ al haer inwendicheit mede mittē wtwēdighen dinghē becommert ware eñ daer omme begheert ſÿ dat haer ſuſter haer hulpe. Nochtans en ſegt ſi haer niet. mer onſen here claghet ſi eñ ſegt aldus. Dñe nō eſt tibi cure quia ſoror mea relinquid me ſolā miniſtrare. dic ergo illi vt me adiuuet. Here en acht ghi des niet dat mÿn ſuſter mŷ alleē laet dÿenen· ſegt haer doch dat ſi mŷ helpe. Hier machmen in mercken die eerwaerdicheit die martha hadde tot ōſen lieuē here. dat ſi haer ſuſter niet moŷlic en woude weſen in die teghēwoerdicheit ons heren mer ſi ſegt hem dat haer hindert ende ghebreket. Wāt hÿt wel macht hadde haer ſuſter te ghebieden dat haer ghoet ghedaen waer·

Ten ſal ons daer omme gheen wōder weſen als een brueder die in ſtadighen arbeÿde is dÿe claghet ouer die ghene die ledich zÿn. ende oeck mede in ſchouwende leuen. want wÿ indē heilighen ewangelio leſen dat martha clagede ouer haer ſuſter maria. Mer dat maria murmurerē ſolde teghens martha haer ſuſter die arbeŷdede ſorchuoldich was ende begeren ſoude mit haer in wtwendighen onledē becōmert te weſen. eñ inwēdelÿcke mit begheerten der hemelſcer wÿſcheit ontſtekē te weſen Wāt vander ewigher wÿſcheit ſtaet gheſcreuē. Eñ die ghene die luttich onledē hebbē van buŷtē die ſullen die wÿſcheit ōnemē Hŷer omme ſoe ſit maria endē houdet hoer ſtille eñ ſi en wil haer zwÿgen eñ haer rulle niet verſturen op dat ſi die ſueticheit des godliken ſcouwēs niet verſtoren op dat ſi dieſueticheit des godlikē ſcouwēs niet en vlieſe. mer ſi hoert dat haer god vā bÿnnen thoe ſpreket. Weſet ledich eñ ſiet dȝ ic god ben.

Brueders hŷer is te mecken datter drÿe dinghē zÿn die dat godlike ſcouwen hinderē. wāt de inwēdige vſtādeniſſen zÿn die oghē der ſielen. Ende alſoe als wÿ mit onſen inwendighen oghen dit wtwendighe ghe ſichte ende die lichamelÿcke dingē ſien· ſoe wert god die een onbeſcreuen licht is zÿn onſienlÿcke weſen alſoe alſt ōs mogheliÿcken is ouermits den verſtande begrepen· Mer daer is onderſcheit tuſſchen die wtwendighe ende inwendighe oghen want ſullen die wtwendige oghen ſien ſo moeten die dinghen van buŷten mittē wtwendighen lichte beſchemen werden. Mer die inwendighe oghen ſullen ſi daer ŷet ſalichlicke ſien ſoe moeten ſi dan oock mede vanden godlÿcken lichte van bÿnnen verlichtet werden. Deſe beŷde oghen als wtwendighe eñ oec mede inwendighe werden van drŷen dinghen ghehindert dȝ ſi niet en connen ſien dat ſi van rechtes weghen ſien ſouden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Laet ōs dan eerſt ſien vādē wtwē
dighē oghē op dat wij ōs ouermits die din
ghē vā butē op moghē rechtē tottē inwēdi
ghen oghen op dat wi ōs ouermits dē din
ghē vā buytē op moghē rechtē tottē inwē/
dighē dingē. Het mach weſen dat die ogē
gheſont zijn eñ open mer wātet dōcker is
ſoe en connen ſi niet ſien Daer en teghens
macht wel weſen dat daer licht ſi. mer dat
die oghē ſieck zijn vā quaden humorē ofte
vā bloede. eñ daer omme niet ſien en mo/
ghen. Oec plecht te gheſciedē dattet lichte
ghenoech ſi vā butē eñ oec mede dat die o/
ghē gheſont zijn mer datter wat in die ogē
ghewaeyet is daer omme ſi niet wel ſien en
moghē. Aldus mijn lyeue brueds
zijn deſe drye hinderen dat die oghē niet ſi
en en moghē als dōckerheyt. ſiectē ő ogen
van quaden humoren. of van bloede, ofte
als daer wat inden oghen is ghecomen.
Deſe ſelue drye gheeſtelijckē te v̄ſtaen hide
ren oec mede die gheeſtelijcke oghē mer ſi
hebbē ander namen. want bi der dōckerhz
v̄ſtaen wij onſe ſundē die ōs dat godlicke
licht benemen. Eñ oeck mede op die oude
ſundē te dēcken v̄blinde oeck ons inwen/
dighe ogen recht als quade humorē.

Voert biden ſtoue dat indē oghen
waeyet v̄ſtaen wij onledē eñ oec mede be
commeringhen der wtwendigher dinghē
Deſe drye hinderen eñ turberen die oghen
der inwendigher v̄ſtandeniſſen. eñ ſi bene
men der ſielen dat ſchouwen der oghe warē
godlijcken lichtes. als die donckerheyden
der ſunden. ende vele te dencken op die ſel/
uen ſunden ende becommeringhen mittē
wtwendighen dinghen. Dat eerſte van de
ſen drien beſcreyede die ꝓpheet in hem ſel/
uen doe hi ſeyde. Dereliquit me v̄tus mea
ꝛ lumen oculorum meorum ꝛ ipm nō eſt
mecum. Mijn cracht die heuet mi immer
ghelaten ende dat licht mijnre oghen dats
niet mit my Want als dat licht der gerech
ticheyt ons begheuet ſoe en vinden wi an
ders niet in ons luden dan die grote donc
kerheyt onſer vuylder eñ ſnoeder ſunden.
Hi beclaghede ymmers ſonderlinge hem
oeck mede mitten anderen ſeer bezwaert
te weſen die ſeyde. Ick bin wedergheкeert
in mijn iammer als mi die doernen ſtekē
Dat zijn prekelinghe der voerledender ſun
den die onder ons ſculende eñ ghehouden
zijn. Hi claghede oec mede dat hem dorde
alte ſeer hinderde die aldus ſeyde. Quia ci
nerem tanq̄ panem manducabam ꝛ po/
tum meum cum fletu miſcebam. Ic ath
aſſchen als broet eñ ic menghede mine ſpi
ſe eñ dranck mit tranen.

Brueders ghij ſult weten dat alſcē
is der wtwēdighen onleden voer dz broet
des inwendighen ſchouwens. Hyer ōme
ſoe wye zijn inwendighe oghen tottē god
lijcken ſchouwen begeert bequaem te ma
ken. hem is dan ymmers ſonderlinghen
noet dat hi haer van deſen drien hinderen
pinen te reynighē. Eñ die dat dan ghaern
wil doen die ſal weten dat teghēs deſe drie
hinderen dryerhande medicine is. Want
dat alreeerſte hinder is nut dat ynnige ge/
bet. Teghens dat dorde helpet afſnidinge
der wtwendigher onledē. Mit deſen derdē
hinder dat is wtwendighe becoringhe ſoe
hadde maria ymmers ſorghe ghehindert
te worden. ende daer omme doe martha
haer ſuſter onledich was doe ſat ſi ſtille bij
die voeten onſes lyeues heren iheſu criſti
onſes ghenadighen verloſſers Eñ al waſt
dat marta haer ſuſter ouer haer wat was
clagende ſi ſweech al ſtille recht of zijt haer
nyet aen ghetoghē en hadde.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Mer brueders laet ōs ÿmmers ho
renwat ōs heer marthē ātwoerde Martha
doer deſe becommeringe moeſtu dÿ ſeluē
huedē voer alle ſundē. Wāt tē ſi datſtu dÿn
werckē doeſte in dat ene ſi en moghē hem
niet behaghē die een is. Van die we
tenheÿt ſtaet gheſcreuē ald9 Die coninghē
eñ die princen der aerdē ſtondē te ſamē op
eñ quamē in een teghēs iheſum Sulcke v
keertheÿt pleghē wel ſommighe brueders
te hebben eñ ſtaen op teghēs dē ghenē dÿe
hem doechdelicke leren onderwiſen. dÿe ſi
vā godes weghen ſculdich zÿn na te volgē
Die ſorchuoldich wil weſen die ſal
hem pinē altoes een te weſen Tot ſinē euē
mēſche ſal hi eendrachtich zÿn in doechdē
nae te volghē Alſulcker mēſchē ghelikenis
hadde ſinte peter doe hi ſeÿde. Jc bē bereit
mit v indē karcker eñ indē doot te ghaen.
Die cleÿnmoedighe zÿn deſen recht cōtra
rie. eñ deſer mēſchē ghelikenis had ſint pe/
ter doe hi indē ſcepe ſeÿde. Ghaet vā mÿ o
heer wāt ic bin een ſundich menſche. Des
was paulus oec ghelÿc doe hi ſprac Jck v
mach alle dinghē indē ghenē die mi ſtarct
chriſtus. Teghēs de lichtmoedichz
is nut een mēſche te leuē nae raet zÿnre ol
ders eñ zÿnre wiſers ouermits alrehāden
leringhē die de wet wtwiſende is. Mer mi
ne lÿeue brueders teghēs tweerhande ſiec
ten ſalmē hebbē twierhande medicinē der
tweerhanden lieften eñ minnen. Als dÿe
mÿnne haer ſeluē niet en ſoecket. eñ de lief
de die alle dinck ghelouet. Nu dan de hart
ſinnich is die hebbe die liefte die haer ſeluē
niet en ſoect. eñ hi hebbe ÿmmers lief ſinē
broeder. Die quade ſuſpicien heuet als dz
zÿn broeders niet wel van hem en voelen
die hebbe ÿmmers die minne ende lieften
die alle dinghen ghelouet eñ en laet hem
ÿmmers daer niet aen twiuelen dat hem
zÿn brueders lief hebbē

Op die glorioſe hoechtÿt vā onſer
vrouwen gheboerte ſcriuet ſinte bernard9
twee ſermonen.

Hoe hier bouē indē hemel is dat we
ſen criſti eñ hier inder aerden is ghehoghe
nis van hem eñ ſinē naem.

Sermoen. i.

Je hemel ommehelſet vrien
delic die waerde teghēwoer/
dicheÿt dÿer vruchtbaerder
ſoncvrouſchap. eñ die aerde
viert ÿnnichlicken haer ghehogenis. Soe
iſt ſonder twiuel in allen ghoedē ſalighen
dinghen. dat daer is die teghenwoerdichz
eñ hier is die ghehoegenis. Daer is die vol
heÿt eñ die ſadicheÿt eñ hier en is naeuwe
een weÿnich ſmakes van. daer is dat we/
ſen eñ hier is die naem. Heer ſegt die ꝓphe
te dÿnen naem inder ewicheÿt eñ dÿn ghe
hogenis is indē gheboerten eñ gheboertē.
Gheboertē eñ gheboerten en is niet onder
den heÿlighen enghelen. mer onder dÿen
menſchē. Wiltu weten dat ſine naem eñ
ſine ghehogenis alleen ons nut es. eñ zÿn
teghenwoerdicheÿt is inden hemel. Aldus
ſaldi biddē ſegghet onſe heer. Pater noſter
q̄ es in celis ſanctificetur nomē tuum ꝛc.
Vader onſe die zÿt inden hemel gheheÿli
ghet ſi uwen naem Eñ dits een ghoet ghe
bet Want dat beghin deſes ghebedes ver/
maent ons dat wÿ kÿnder godes zÿn. wt
der groter godliker vtkieſinghe eñ dat wÿ
pelgromme zÿn hier inder aerden. eñ dat
wÿ weten ſullen dat alſoe langhe als wÿ
inder aerden zÿn veer zÿn van onſen heer.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ende dat wÿ in ons ſeluen mit ſeer groter
begheerten ſuchten ſullen ende ÿmmers
ſonderlinghe begheren dat mitten eerſten
dat verkieſen godes mach veruollet wer/
den eñ dat wÿ mochten comē te ſchouwē
dat aenſichte onſes vaders. Daer omme
ſegt die propheet merckelÿcken. die gheeſt
voer onſen aenſichte is criſtus iheſus onſe
heer onſe verloſſer· in ſinē ſcheme ſullē wÿ
leuē onder die heidenē. Want die ſalige he
melſche gheeſten en leuē niet indē ſcheme
mer ſi leuen indē ſchonē blinkendē lichte.
Inden pſalm ſtaet aldus. Inden blinckē
den lichte vtē buucke heb ic di voer lucifer
ghewōnen. Dat ſegt die vader. mer dit ſel
ue licht heeft maria zÿn moeder ghewon
nen niet in dÿen clarē lichte mer indē ſche/
me. Welcke ſcheme die alre ouerſte hadde
gheſcheemt· Hier ōme ſinghet wel te recht
die heÿlighe kercke· niet die karcke die in/
den hemel is eñ indē ſconē blinkēdē lichte
mer die noch zuchtet in deſer aertſcher pel/
grimaetze. Onder dē ſcheme des gheens
dē ick begheerde hebbe ic gheſetē ende ſine
vrucht is ſuet in mÿnder kelē Die heilighe
bruut begheerde dat clare licht des midda
ghes daer dÿe mÿnnelÿcke brudegom in
voede haer ghewÿſt te werden. mer ſi wert
al wat nederſleghē eñ nederwert ghedruc/
ket. Wāt voer de volle claerheit des lichtes
wert haer ene ſcheme ghegeuē. ende voer
die volle ſadicheit die ſi begheerde ontfan
ghet ſi opt eerſte eē weÿnich ſmakes. Wāt
ſi en ſeÿde niet onder die ſcheme die ick be
gheerde mer ſi ſeÿde onder die ſcheme des
gheens dē ic begeerde Want die ſcheme en
ſi niet. mer den ſchonen clarē middach be/
gheerde ſi. ende een vol licht van den vol/
len lichte. Ende ſine vrucht ſeÿde ſi is ſuet
mÿnder kelen. recht of ſi ſegghen woude
mÿnen ſmake. Hoe langhe en ſultſtu mÿ
heer niet ſparen dat ick mÿn ſpekel mach
ſlinden. Hoe langhe ſalt dueren datmen
mÿ ſal ſeggē aldus. Guſtate et videte quo
niam ſuauis eſt dominus. Smaeket eñ
ſiet dat die heer ſuet is. Sonder twÿffel hi
is ſuet eñ ghenuechlÿc der kelen ende den
ſmake. ſoe dat die bruut harē bruÿdegom
daer van danckede eñ louede. mer wāneer
ſal die tÿt comē dat hi ſal ſegghē. Etet mÿ
ne vrienden eñ drincket eñ wert droncken
mÿn alōliefſte. Die propheet ſegt. die recht
uerdighe ſullen wertſchappen in die tegē/
woerdicheit godes. Niet en ſegt hÿ inden
ſceme. Eñ noch ſegt die ſelue propheet vā
hem ſeluen Ick ſal verſadet werdē als dÿ
ne glorie opēbaert. Eñ onſe lieue heer dÿe
ſegt tot ſinē apoſtelen. Vos eſtis qui mecū
permanſiſtis in tribulationibus meis. ꝛc.
Ghÿ zÿt die ghene die mit mÿ zÿn ghe ble
uen in mÿnē becoringhen eñ ick beſette v
mÿn rÿcke alſoe als mÿn vadˀ mÿ dat toe
heeft gheſet. dat ghi ſult ethē eñ drinckē an
mÿne tafel. Mer waer ſal dat weſen. In
mÿn rÿck ſegt hi. Och hoe ſalich is hi dÿe
dit broet ſal ethen indē rÿcke der hemelen.
Dÿnen naem moet gheheÿlighet werden
o here. ouermits welckē naem du in deſer
tÿt mit ons biſte. ouermits dē geloue wo
nende in onſer herten. want dÿnen naem
werdet nu van ons aen gheropē. laet onſ
thoe comē dÿn rÿck. laet comē dat volco/
men is eñ te niet ghaen dat eens deels is.
Want die apoſtel ſegt Ghi hebt nu vrucht
in heilich makinghe mer dat eÿnde is dat
ewighe leuē. Dat ewighe leuē is een fōteÿ
ne die nÿmmermeer verdroghet en mach
werdē. die alle dat paradÿs vuchtich ma/
ket. Eñ niet alleen ſo en maect ſi dat vuch
tich mer oec mede drōckē. Eñ het is eē put

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

van leuendighẽ water dat haeſtelicſte lo/
pet des waters verblijt al die ſtat godes.
Ende wye is deſe fonteyne des leuens dã
criſtus iheſus onſe god. Als criſtus iheſus
openbaert is ſegt die apoſtel ſoe ſuldi mit
hem openbaren in zijnder glorien.

Nu ſiet mijn lieue eñ zeer gemin.de
brueders in criſto iheſu õs heer. hoe haer
die volheit heuet õnedert. op dat hi weſen
ſoude onſe gherechticheit eñ oec mede hey
licheit. eñ een vghevighe onſer ſundẽ. Wãt
hi en openbaert hem noch niet als onſe le
uen. onſe glorie of blijſcappe. eñ onſe ſalic
heit. Deſe ſalighe fonteyne is al tot õs toe
gheleyet. eñ die waterẽ lopẽ doer õſen ſtra
tẽ. al iſt datter niemãt vreẽdes vã en drinckt

Die coſtele precioſe adere des hemel
ſchen rijckes is neder ghecomen doer ene
gote. niet nochtãs ſoe dat ſi ons die ghehe
le fonteyne der wateren thoe ſendet. mer ſi
in drupet ſommige droppelen der hemel/
ſcher gracien eñ ghenadẽ in õſen võdorredẽ
hertẽ. dẽ enẽ meer eñ dẽ anderen myn.

Deſe ghote is in haer ſeluẽ al vol op
dat wij alle vã haerder volheit moghẽ ont
fanghẽ. Ick vermoede dat ghijt wel merc
ket wyen ic mit deſer goten meyne. die de
volheit dyes fonteynes vanden herte des
vaders heeft ontfanghẽ ende heeftẽ õs ge
baert. Al iſt dat hi ons niet en is gheghevẽ
ſulck als hi in hem ſeluen is hy õs doch al
ſulck ghegevẽ als wij hem conſten ontfã
ghen eñ begripen Ghij weet oec me
de wel mijn lieue brueders wyen dat thoe
wert geſegt. Ave maria gracia plẽa. Wes
ghegruet vol van ghenaden. eñ wie dat ſi
ei. Ende dat en is niet vreemde. dat wi õs
õs verwonderen datmen alſu.cken gho
te ſoude vinden daer dat overſte van ghe
ſijc der ledder die de patriarcha iacob ſach

aen den hemel reyken ſoude. ymmers bo
uen alle die hemelen ghaen ſoude. op dat
ſi mochte raken aen die fonteyne der alre
leuẽſter waterẽ die bouẽ al die hemele zijn

Salomon die verwonderde hẽ zeer
daer van ende hi ſprack als byna miſcho-
pende doe hi ſeyde. Mulierem fortẽ quis
inueniet. Wye ſal connen of moghen een
ſtarck wijf vinden.

Hier omme en iſt gheen wõder dat
die riuieren der godlijcker gracien eñ ghe/
naden alſoe langhe tijt verdroghet haddẽ
gheweeſt. wãt deſe begeerde gote daer wĳ
nu van ſpreken doe noch niet en was ghe
comen. Mer dat en ſal dĳ gheen wonder
weſen dattet langhe is vertoghen eer deſe
begheerde gote is ghecomẽ. alſtu aendenc
keſt hoe menich iaer de rechtuaerdige mã
noe tymmerde ouer dye arche daer luttel
menſchen haer lijf in ſouden berghẽ. ende
dat mer een cleyne tijt. Mer hoe cõ
ſte onſe ghote daer wĳ nu vã ſprekẽ aẽcey
ken aen die alder hoechſte fonteyne. Hoe
meenſtu anders dã mit haerder groter be
gheertẽ eñ oec mede mit haerder groter in
nicheit. eñ mit harẽ alderpueſten ghebedẽ.
Wãt ſoe is daer gheſcreuen. dat gebet des
rechtuaerdighen menſches doerghaet dye
hemelen. Wye is een rechtuaerdich mẽſch
en was maria nz eẽ rechtuaerdich mẽſch.
daer ons die zonne der gherechticheit doer
is op gheghaen. Hoe mocht ſi dan comẽ
totten ontoeghanckelijcker moghentheit
godes. dan cloppende begherende of ſuec
kende. Want ſiet dat ſi ſochte dat heuet ſy
gheuonden. ſoe haer toe wert gheſegt. vã
den heylighen engel. Inueniſti graciam
apud deum Gracie hebſtu gheuonden bi
gode den here.

Wat is dit mijn lieue ende zeer ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

minde brueders Sŷ is vol gracien. Ende hoe iſt dz ſi gracie vŷnt. Si is waerdich eñ zeer waerdich te vinden dat ſi ſuecket. wāt haer volheit haer niet genoech en was eñ haer oeck mede aen haers ſelues wÿſcheit niet ghenuechde. Nae dŷen dat daer ſtaet gheſcreuen. die mŷ drinckē den en dorſtet nae mŷ noch. Aldus biddet ſi noch ſonder ophouden om oueruloedigher gracie tot behoef alder ghemeēder werlt. Die enghel ſeŷde aldus. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te et virt9 altiſſimi obumbra. zc Die heilighe gheeſt ſal hier en bouen in di comē. eñ die alre coſteliſte balſom ſal mŷt groter volhedē in dÿ vloŷen. ſo dat ſi oueruloedelÿcken aen allen ſidē ſal wt vloŷen Brueders dit is alſo. eñ wÿ voelent dattet alſoe is. Onſe aenſichten die werdē nu blide in deſer olŷen ō omme ropen wŷ. Wt ſtortede olŷ is dŷnē naem. eñ dine ghehoghenis is vā gheboerte tot gheboertē. Eñ dit en is niet te vergheues. eñ al wert deſe olŷe wt gheſtort hi en wert daer om nz verloren. want daer omme hebbē die ionghe den brudegom lief eñ oec niet luttich. Eñ die ſalue die vādē hoefde neder vloŷet dŷe en comet niet alleē inden baerde mer oeck mede in die neſte ghere des cledes. O mēſche ſich aen den raet godes eñ bekēne den raet der ewiger wÿſcheit. eñ oec mede der godlÿcker ghoedertirenheit.

Doe die heer al die ſchure nat makē woude mitten hemelſchē douwe. doe ſtorte hi eerſt al den dou indē velle. Eñ doe hŷ al dat mēſchelÿcke gheſlachte ſalich makē woude doe ſtorte hi eerſt al den ſchat onſer ſalicheit in marien. Waer omme dede hŷ dat Bÿ auonturē daer omme op dat eua ontſchuldighet ſolde werden mit haerder dochteren. ende op dat die mannen voert aen niet claghen en ſoudē ouer dē wiue. O adam en wil nu voert aen niet ſegghē tot onſen here. dat wÿf die ghi mi hebt ghegheuen gaf mi vā den vrucht des vboden bomes te ethen. Mer ſegghe aldus. Dat wÿf die ghi ons hebt ghegeuen die heuet ons gheſpÿſt mitter ghebenedider vrucht haers buŷkes. Sonder twÿffel dit is de raet der godlicker ghoedertirēheit. mer ter auonturen daer ſchuŷlt noch meer eñ dat en iſt niet al. dat is alſoe. mer als ic vmoede ſoe iſt weŷnich uwen begheerten. druct ment noch bet mē ſalder noch vetticheit ō botteren wt druckē. Siet dat daer omme noch hoechlÿcker aen mit hoe begheerlÿcker ŷnnicheit onſe heer wil dat wÿ mariē ſullen eren die ons alle volheit alles ghoedes in marien heeft gheſet. ſo dat ſullē wi wat ghoedes hebben. ſullen wi enighē hope hebben. ſullen wÿ enigē gracie of ſalicheit hebbē. het moet ons al vā haer comen die op is gheclommen oueruloeŷende in godlÿcker weeldē. Sŷ is voerwaer een hof vol weelden daer niet alleē in ghe waeŷt en heuet. mer ouercomēde doer eñ doer ghewaŷet heeft die godlÿcken ſuden wint. op dat aen allen ſinē vloŷen ſullē eñ wtuloŷen die godlÿcke ſaluē eñ die geeſtelÿc gracien. Neem wech deſe wtwendige zōne daer al die ghanſe werlt van wert vlichtet. waer is dan die dach. Eñ of maria niet en waer de eē ſterre is des meers. wat bliuet hier anders dan iuwinēde doncker hede ende ſcheme des dodes. ende oec mede die aldermeeſte donckerheit.

Daer omme laet ōs wt al dē bŷnnēſten ōſer hertē eñ mit al ōſer begheertē mariē erē eñ lief hebbē. wāt dat is die will des herē die al dat ghoede daer wÿ ſalich van hopē te werden ōs doer mareen heuet ghe

gheuẽ. dit is daer omme zÿn wille mer al
onſe beſte wãt hi is in allẽ dinghẽ voer õs
ſorchuoldich. eñ hem verbarmet õſer eñ in
allen õſen becoringẽ troeſt hi ons. eñ hi her
det õs tottẽ rechtẽ gheloue. eñ ſtarct õſe ho
pe. eñ hi verdriuet alle miſtroeſticheit. endẽ
hi oprechtet õſe cleÿnmoedicheit. Dÿ̃ gru-
welde te ghaen totten vader ende wordeſt
veruaert eñ ontſiede alſtu hem hoerdeſt no
men. eñ doe vlodeſt onder die bladen der
blomen. daer õme heeft hi dÿ̃ iheſum ge-
gheuẽ tot enen middelaer. Wat en ſal al-
dus ſtanighe zoen van ſinẽ vader niet v̓cri-
ghen. Sonder twÿfel hi ſal om zÿnder eer
baerheit wille wel werden verhoert. want
die vadẽ mÿnnet eñ heuet lief den zoen.

Of biſtu oeck noch mede voer den
zoen v̓uaert. hi is doch ÿmmer dÿn bruedẽ
eñ dÿn vleÿſch. eñ hi heuet in allen dinghẽ
becoringhe gheleden ſonder ſunde. op dat
hi di barmhertich weſen ſolde. Deſen brue
der heuet di maria ghegeuẽ. Mer bi auon
turen du biſt oec mede voer hem beanxtet
eñ gruwelt voer ſine godlÿcke moghent-
heit. Want al is hi mẽſche ghewordẽ hÿ is
nochtans almachtich god gebleuẽ ſo dat-
ſtu voer hem ghaerne hebſte enẽ ghoeden
voerſprake. Loep dan tot mariẽ. wãt ſi
is een puer mẽſche niet alleẽ puer vã allen
vleckẽ der ſunden. mer oec mede puer mẽ-
ſche ſo datter gheen ãder natuer mit haer-
der menſcheit en was ghemẽghet. Ic ſeg-
ghe v dat ſonder twÿffel ſi ſal om haer eer
waerdicheit v̓hoert werden Haer zoen ſal
ſondẽ twÿfel zÿn moeder ghaerne horẽ eñ
die hemelſche vadẽ ſal ſinẽ zoen v̓horen.

Mÿn lieue kinderkẽs dit is der ſun-
derẽ ledder daer ſi bi opclimẽ ſullen. dit is
mÿn aldermeeſte betrouwẽ. dit is de ſake
mÿns hopes. Wãt hoe ſoude die zoen ſine
moedẽ verſmadẽ. Of hoe ſoude zÿn hemel
ſche vadẽ als hi voer õs bidt ſinẽ enigẽ zoen
v̓ſmadẽ. Of hoe ſolde mariẽ zoẽ ſine waer
de moedẽ niet verhorẽ. of hoe en ſoude dÿ̂e
hemelſche vadẽ ſinẽ enigẽ zoen niet gaerne
horẽ. Sonder twÿffel gheẽ vã beÿdẽ en is
twÿfel an te hebben Gabriel die engel ſeÿ
de tot marien aldus. Inueniſti em̃ gratiã
apud deũ Graci hebſtu gheuõdẽ bi god dẽ
here. Salichlÿcke. Si heft altoes gracie de
wÿ behouẽ. Deſe vroede ende wÿſe maget
die en bat gode niet om wÿſcheit als ſalo
mõ dede. Oec bat ſi niet õme rÿcheit noch
om ere. noch om hebbẽ macht in deſer wa
relt. mer ſi begeerde gracie. Eñ ten is gheẽ
wõder Wãt dat wi ſalich werdẽ dat comet
allẽ vã graciẽ. Waer õme willẽ wÿ anders
ÿet vã gode begherẽ. Laet õs gracie ſueckẽ
eñ laet õs die ſueckẽ ouermits mariẽ Wãt
die ſuecket die ſal vĩdẽ eñ hi en mach niets
te vergheues ſuckẽ. Laet ons die gracie go
des ſueckẽ want die gracie der mẽſchen is
bedrieghẽde. die ſommighen ſtaẽ op haer
verdienſtẽ. mer laet õs pÿnen gracie te vin
dẽ. Wãt wat mach ick anders ſegghen. iſt
niet alleẽ vã gracie dat wi hier zÿn gheco-
mẽ Voerwaer het is alleẽ die grote barm-
herticheÿt godes dat wÿ niet verdreuen en
zÿn. Wÿe zÿn wÿ daer ick van ſpreke. wÿ
meÿnedighe mẽſchen. wÿ mãſlachtighen
wÿ onſuuere mẽſchen. wÿ rouers. endẽ wi
keerquaet deſer werlt. Een ÿghelÿc vrage
zÿns ſelues conſciencie lieue brueders endẽ
ghi ſult ſiẽ dat daer die gracie ouerulopẽt
daer die ſundẽ aldermeeſt waren. Maria
die en ſlaet niet op haer verdienſt mer ſi be
gheert gracie. ende ſoe zeer ſet ſi haer op de
gracie godes endẽ ſi en ſmaket niet hoghe
van haer ſeluen dat ſi oec veruaert werder
doe haer die enghel gruete. Ende maria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſegt hi dochte in haer ſeluē wat die gruete meende. Wāt ſi hielt haer onwaerdich dat haer die enghel godes ſoude gruetē. Ter auonturen ſi dochte daer in haer ſeluen. Waen coemtet mŷ dat enghel tot mŷ ſal comen. En weſet niet verſaghet o maria en laet di dat gheen wonder hebbē dat die enghel godes tot dŷ comet. wāt hi comet tot dÿ die veel meerder is dan enich engel Laet di dit verwonderē vā den enghel ons herē dat hi tot dÿ comet. die heer is mit dŷ alle der enghelen. Eñ waer omme en ſoudeſtu den enghel niet ſien du die engels leuen leŷdeſt inder aerden. Eñ waer omme en ſoude die engel niet viſiterē ſinē gheſellinne. Waer omme en ſoude hŷ die niet waerdelicke gruetē die een mede gheſelline eñ een mede burgherſche was der heilighen. eñ oec mede een huŷſgenote godes. wāt ſonder twŷffel ſoe is die iōcvrouſcap een enghels leuē. eñ die hier ghene bruloſten makē die zŷn als engelen godes.

Siet ghi nu wel dat oec mede in deſer manieren ōſe gote al op reŷcket totter conteŷnē eñ dat maria niet alleen mit haren ghebeden die hemelen doerghaet mer oec mit hare volcomene ſuuerheit dŷe de mēſchen bi gode brenget als die wŷſe mā ſegt Want maria was eē heillighe iōcvrou indē lichaem. ende oec mede ſonderlinghe inder ſielen. die ſonderlinge mach ſegghē aldus. Cōuerſatio noſtra eſt in celis. Onſe wanderinge is indē hemel. Heilich ſegt hi indē lichame eñ inder ſielē. op dat dŷ nȝ en ſoude twŷffelē aen dier groten Si is temaael hoghe mer ſi bliuet volcomelŷcke gheheel. Si is ŷmmer een grote Si is temael hoghe mer ſi bliuet volcomelŷc gheheel Si is ŷmmer een beſloten hof eñ eē fōteŷne de toe beſegelt is. Si is een tēpel des herē eñ ſanctuariū des heiligē geeſtes. Sŷ en is ghene iōcvrou die gheē olŷ en hadde. mer hare vatē die zŷn vol olŷē. Si heeft de opghāc gheordineert in haer herte. wāt ſi gaet op als wŷ gheſegt hebbē. beŷde mŷt harē heilighē leuē eñ mit harē ŷnnighē gebede. wāt ſi ghic in dat geberchte mit haeſticheit eñ ſi gruete elizabeth harē nichte. ende ſi bleef bi haer eñ dieēde haer bi drie maēdē lāc ſo dat die moed ōs herē der moeder des voerlopers wel mochte ſegghē dat lāghe tŷt daer nae haer zoen ſinte iohannes geſegt was. Laet dÿ nu ghenoghē wāt aldus betaemtet ōs allen gerechticheden te volbrengē. Voerwaer eñ waerlŷcke ſo is ſi optgheberchte gheclommē. wāt haer ghe rechtichedē zŷn als berghē godes.

Mŷn lieue eñ zeer ghemīde brueds dit is die derde opclŷmmighe der iōcvrouwen op dat die drŷe ſtrenghede coerde niet lichtelŷcke en breke. Haer mŷnne eñ liefde was ouerich gracie te ſueckē. die iōcvrouſchap blinkēde indē vleŷſche. die oetmoedicheit die ſcheē indē dienſte. wāt de hē vernedert die ſal verheuē werdē. ſo als daer in dē ewangelio gheſcreuē ſtaet. Quicūq; ſe exaltat humilia. ꝛc. Die hē ōheffen die ſullen ōnedert werden. eñ die hē vernederē de ſullen ōheuē. ꝛc. Wat mach hoger weſen dā deſe grote eerwaerdige oetmoedicheit.

Elizabeth die verwōderde haer zeer dat maria die ghebenedide moeder godeſ haer lieue ende ghemīde nichte tot haer was ghecomen. endē ſi ſeŷde aldus. Unde mihi iſtud quod mater domini mei venit ad'atme. Waen comet dat mŷ die lŷeue moeder godes tot mŷ ſal comē. O goede eñ getrouwe elizabeth waen coemt dat di eñ waer mede hebſtu dat verdient. du mogheſt wel mit grotē rechte dÿ verwōderen

van wane dat dȳ die gracie ende die gena
de comet dat die ghebenedide moeder ōs
lieuen herē haer ghewaerdiget di te comē
mer daer bi ſo moechſtu merckē haer wō/
derlicke grote eñ grondeloſe oetmoedichz
want die een moeder is des heren der herē
een moeder des alreopperſten eñ ewighen
coniges. die gheē ghelȳc en heuet. haer ſel/
uen daer toe ghewaerdighet eñ oetmoedi
ghet te comen tot enen ſnoeden ſundighe
ſterffelȳckē mēſchen. Ende ſi mach
haer noch wel meer v̇wōderen dat ſi oeck
ghelȳc harē zoen quā niet dat ſi haer dienē
ſoude mer dat ſi ſelue dȳenē woude. Daer
omme ſoe heuet wel te rechte die godlicke
voerſangher in harē v̇wonderē gēſprokē.
Que eſt iſta que progreditur ſicut aurora
pulchra vt luna electa vt ſol terribil' vt caſ
trorum acies ordinata. Wie is deſe die op
ghaet als die dagheraet. ſuuerlick als dȳe
mane. wtuercorē als die zōne. veruaerlȳc
als eē wel gheordineert heer. Sȳ ghaet ho
ghe bouē al die mēſchelȳcke geſlachte. enñ
ſi ghaet bouē engelē eñ archāgelē. eñ bouē
alle die hemelſche creaturē. wāt ſi moet ho
ghe bouē die engelē ſceppē dat leuendighe
water dat ſi allē mēſchen wt ſal ſtortē. Sȳ
ſeȳde tottē engel aldus. Quomō fiet iſtud
quoniam virum nō cognoſco. Hoe ſal dit
ghesciedē. wāt ic en bekēne ghenē man.

Si was waerlȳc heilich indē lichaē
eñ oeck mede indē vleȳſche. Wāt indē lich/
haem was ſi reȳne iōcvrou indē wille in/
den ghedachtē eñ oec mede indē wercken.
eñ in haer hert hadde ſi eē vaſt opſet v̄ ewi/
gher ioncvrouſchap. Die enghel ſeȳde tot
haer aldus. Spiritus ſanct9 ſuperueniet
i te et virt9 altiſſimi obumbrabit tibi Die
heilige geeſt ſal ouercomē in di eñ de craft
eñ duecht des alderouerſtē ſal di ōmebeſce
men. Recht of hi ſeggē wolde dit ſal aldus
gheſchiedē en wil mȳ niet vraghen. Quia
inueniſti graciā apud deū. want du hebſte
gracie gheuōden bi gode. Tis al hoge bo/
uen mȳ eñ ic en can daer niet bi comē. geē
enghel en ſal in di comē mer die heȳlighe
gheeſt ende die craft des alderouerſten ſal
di omme beſchemen. ende niet ick.

O heilighe iōcvrou maria en bliue
niet ſtaende onō dē engelen. Het is al veel
hogher dat die dorſtighe aerde verwachtē
de is ouermits di haer ghegeuē te werden
Alſtu eē weȳnich die engelen voerbȳ gaeſ
te ſo ſultſtu ſien dē dȳn ſiel mȳnnet eñ lief
heuet. Ick ſegge een weȳnich al iſt dat hȳ
alle die chorē der engelen ſonder mate bo/
uen ghaet. mer ſo ſegghe ick een weinich.
wāt tuſſchē hem eñ dē engelē en ſaltſtu nz
vindē. Ghāck daer omme voerbȳ alle dȳe
craftē eñ moghēthedē cherubin eñ ceraphi
op datſtu tot dē moghelſte comē daer ſi al
te ſamen thoe ropē ald9. Sanctus ſanct9
ſanctus dñs deus ſabaoth. Heilich heilich
heilich here god der herē. Quia quod ex te
naſcetur ſanctū vocabitur filius dei. Wāt
dat wt di ſal gheborē werdē heilich dat ſal
hietē die zoen godes. Die fōreȳne der wȳſ
heit is dat woert godes indē hogē Dat ſel
ue woert dat ſal ouermits di vleȳſch wer
den. op dat hi die daer ſegget aldus. Ego
in patre et pater in me eſt. Ic ben indē va/
der eñ die vadē de is in mȳ. oeck mede dan
mach ſeggē totten vader. Ego em̄ a patre
exiui zveni i mūdū. Vādē vadē bin ic wt ge
ghaē eñ ic bī gecomē ider werlt. Hi ſegget
noch aldus In pricipio erat v̇bū. Indē be
ghine was dat woert. Nu geuet die fō
teȳn wt mer noch allēē in haer ſeluē. Wāt
dz woert was bȳ gode daer hi woent i enē
onthoeghanckelickē lichte. Ende die heer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſeÿde vā beghinne. Ic dencke ghedachten des vreden eñ niet des lidens. Mer o heer v ghedachtē zÿn in v eñ wÿ en weten nÿet wat ghi dencket. want daer ſtaet gheſchreuen aldus Quis nouit ſenſum dñi aut q̇s conſiliarius eius fuit. Wie heeft bekēt den ſin des heren of wie heeft zÿn raetſmā ghe weeſt. Dat ghedachte des vredē is dꝰneder ghecomē. eñ dat woert is vleÿſch ghewordē eñ heeft in ons ghewoēt. Ouermits den gheloue woētet in onſer herten. Het woēt in onſer memorien en wÿ hebbē daer beeldinghe van. wāt wat ſolde eē meſche eerſt van gode ghedacht hebbē dā dat afgod in zÿn herte mocht malen. wāt god die ewighe heer is to mael onbegripelÿck eñ ōtoeghāckelick eñ onſienlick eñ oor me de ondēckelikē. mer nu als hi coemt inder werlt. woude hi begrepen weſen vander v̇ ſtandeniſſen der menſchē. Hi woude gheſien weſen vanden mēſchen Eñ hi wolde ge docht weſen. Nu mogheſt vraghē in wat manieren. Legghende inder cribbē oft inder ioncvrouwelicken ſchoet zÿnder ghebenedider moeder. op predickēde optē berghe. of benachtēde in ſinē ghebede. ofte hanghēde indē cruce. eñ bleeck inder doot. mer vrÿ onder alle doden. eñ oeck mede ge biedende ouer die helle. of oeck desdorden daghes mede v̇riſendevander doot eñ den apoſtelen thonende ſine wonden als teÿkenen zÿnder victorien. eñ ten laetſten vore haren oghen opuarende totter heÿmelicheÿt des hemels. Welckmen van allen deſen dēcket dat denctmen warachtelickē eñ goddiēſtelickē eñ ſalichlickē.

O mÿn lÿeue eñ oeck mede ÿmmerswel ſeer gheminde brueders in criſto iheſu onſer vloſſer eñ gheſontmaker. Alduſtanighe dinghen te dencken dat hiete ick wÿſcheÿt te zÿn. eñ ic hietet grote vroetſcape die ſueticheÿt deſer ghedachten dicwÿle op te ruſpen. Aldusſtanighe ſoete corlen heuet ons die eerwaerdighe prieſterlicke roede ouervloedelicken voert ghebrocht. Deſe ſoeticheÿt heeft maria indē hemel gheſcapen. eñ ſi heuetſe ÿmmers ſonderlinge voert mildelicken wtgheſtort van bouē af hier beneden inder aerden. Ick ſegghe inden hoghen hemel bouen alle choren dẽ enghelen. wānt datwoert dz is die ſoen gods heuet ſi vten herte des vaders ontfanghē. Als daer is gheſchreuē Dies diei eructat v̇bum. Die dach wtruſpet den dage twoert

Deſe dach brueders is ſonder enighen twiuel die vader. want daer is geſcreuen Die dach vanden daghe die heilgeuer godes. Eñ en is die heÿlighe maget maria oock mede niet een dach. ÿmmer ſi is eē claer ſchoen dach die voercoemt als eÿne ſchone opghaende dagheraet. ſuuerlic als die mane wtuercoren als die zōne.

Siet aen eñ mercket wel hoe dat ſi opghaet mit volheÿt der gracien al tot dē enghelen thoe. eñ ouermits dat ouercomē des heÿlighen gheeſtes in haer bouē gaet alle die choren der enghelen. Wāt indē enghelen is minne eñ liefte eñ puÿrheÿt eñ oetmoedicheÿt. Welc vā deſen en heft niet ouerſchoēlickē gheblēct in maria Doch dit hebben wÿ voer beweſen als wÿ voer beweſen als wÿ alrebeſt cōſten Laet ōs nu voert ſegghē hoe dat ſi alle die engelen te bouen ghaet Wÿe vā alle den enghele wort toe gheſegt aldus. Die heÿlighen gheeſt ſal dÿ ouer comen eñ die cracht des alreouerſten ſal dÿ omme beſcemen Ideo ꝙ quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius dei. Daer omme dat van dÿ gheboren ſal worden heÿlich ſal hÿeten dÿe ſoen

godes. Want vander aerdē is die waerhz op gheghaen. niet vāden engelſchē creatu ren. eñ ghenē enghel en heeft hi aengheno men. Eñ den enghelen iſt groet dat ſi go- des dyenaers zijn. maria heuet v̇dient dat vele hogher is als dat ſi een moeder godes is. Daer omme die vruchtbaerheyt deſer ioncvrouwen is een ouerclare ſchinēde glo rie. Ende ſoe vele is ſi hogher dan de enge len ouermits die ſonderlinghe ghauē go- des als ſi hogher naem bouen die dienſte- knechten godes heuet ontfanghen. Deſe gracie heeft ſi bij gode gheuōden dye was vol vā gracien. eñ ouerich inder mynnen. eñ gheheel inder ioncvrouſchap. die innich was inder oetmoedicheyt ſoe dat ſi ſonder mans toe doen een kint ontfinck eñ ſonder enighe pine haer kint wan. Mer dits clein Want daer ſtaet ghescreuē aldus Quod ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius dei. Dat heylighe dat wt dij gheboren ſal wor den dat ſal hieten die ſoen godes. Eñ daer omme want dat van haer is heylich gebo ren ſal hieten eñ oeck mede is die ſoen go- des Nu voert mijn lieue eñ ſeer ge minde brueders ſoe ſtaet ōs te beſorghē dz dit woert dat vten monde des ewighē va ders ouermits der iōcvrouwen is gheco- men dattet niet ꝑdele vā ōs en ghaet. mer dat wij ouermits der ſeluer iōcvrouwē go de den heer danck eñ lof gheuē vā zijn gro te gracien. Eñ dat wij dicwijl oprupē mit groter begheertē haer ghehoghenis. tot dz wij comen mit haerder hulpen in haer te- ghēwoerdicheyt. eñ dat die vloet der graci en eñ ghenaden haren oerſprōck weder ge gheuē worden. op dat ſi noch mildelijcker weder vlopen moghen. want ten ſi dat ſi weder omme comen tot haren eerſten oer ſpronck eñ beghinſel ſi ſullen gheheel en- al v̇droghen. Ende die in dat cleyne onge trouwe is die en v̇dient ymmers dat alre meeſte niet te ontfangen. Tis een ſeer cley ne weynich die ghehoghenis bij der teghē woerdicheyt. tis weynich bi den dat wi be gheren. mer tis groet bi den dat wij v̇dient hebben. tis veer beneden ons begheerten. mer tis hoghe bouen ons v̇dienten. Daer omme doet die bruut wijſlickē dat ſi van deſen ſeluen weynighē niet luttel blijde en de dancbaer en is. Want doe ſi gheſeit had de Wiſe mi waerſtu voedeſt eñ warſtu ruſt opten middaghe. eñ ſi cleyne voer ſeer gro te dinghen moeſt nemen eñ voer dat mid dach mael een weynich veſper broedes en murmureerde ſi nochtās niet alſt wel ple- ghet te gheſcieden. noch ſi en was niet dro uich mer ſi dācte gode eñ bewees haer i al len dinghē ynnigher eñ willigher dan ſi te vore hadde gheweeſt. Want ſi wiſte dz wel als ſi haer ghetrouwe bewiſede inden ſche me der ghehoghenissen dat ſi te bet dz licht zijnder teghēwoerdicheyt ſoude v̇crighen Daer omme ghij die ghedachtich zijt dies heren en wilt niet ſwighē eñ en geuet hem gheen ſilencium. Want die den heer teghē woerdich hebbē die en behouē niet onſer v̇ maninghen. Eñ dat een ander ꝓphet ſeg ghet. Lauda iheruſalem dñm lauda deum tuum ſyon. Iheruſalem loue den heer. eñ ſyon loue dinen god. dats meer een mede v̇bliden dan een toehardē eñ een v̇manē Die ghene die immers noch ſonderlinghe wanderende zijn inden gheloue die beho- uen ſomwilen vermaninge ende toehardi ghe dat ſi ymmers niet en ſwighen ende hem gheen ſilentium en gheuen. want hij ymmers ſpreket in ſinen volcke vrede ende op ſinen eerwaerdighen heylighen ende i den ghenen die hem keren tot harē herten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Voert ſoe ſaltu mittē heÿligē heÿ
lich weſen eñ mitten onnoſelen mãne ſolt
du onnoſel zÿn. Eñ die hem hoeren hoert
hi weder als ſi hem biddē. eñ den ghenē de
tot hem ſpreken den ſpreect hi weder thoe.
Alſtu ſwigheſt ſoe gheeſtu ſilentium. mer
waer van ſwigheſtu. van ſinen loue. En
ſwighet niet ſegt hi eñ en gheuet gheen ſilē
tium hent tot dat hi vaſt make den lof vã
iheruſalem inder aerden. De lof van iheru
ſalem is een vrolicke eñ ſchone louinghe.
Ten waer of wÿ meÿnden dat die heÿli/
ghe enghelen eñ oeck mede die anð hemel
ſche burghers ghenoechten daer in haddē
onderlinghe malcander te louen eñ te prÿ
ſen. eñ oeck mede malcãder te bedrieghē vã
ÿdelheÿden in dat ſelue. Vader v
wen wille ghеſciede ſoe als inden hemele
ſoe oec mede inder aerden. Want ſiet die eē
enghel en begheert gheen lof vãden ander
inden hemel. Sal dan die een menſche vã
den anderen begheren ghelouet te wordē
inder aerden. dat waer wel een hatelÿcken
võkeertheit eñ ſũ is eñ behoert toe ſonderlin
ghe den ghenen die de onbekentheit gods
des heren hebben. ende oeck mede die harē
heer haren god haren lieuen verloſſer ghe
heel eñ al vergheten hebben.

Mÿn lieue eñ ſeer gheminde brue
ders in criſto iheſu onſen lieuen heer õſen
võloſſer Ghÿ die godes ghedachtich zÿd en
willet ÿmmers niet ſwighen van ſinen lo
ue hent tot dat zÿn lof ÿmmers gheueſtet
ghefundeert eñ ſtarck ghemaect worde in
der aerden. want daer is een ſilentium dz
onberuſpelicken ÿmmers louelicken is.
Daer is oeck ſpreken dat niet ghoet en is.
Want anders ſoe en hadde de ꝓpheet niet
gheſegt. Het is enen menſche nut dat hi võ
wachte den heÿlgheuer godes al ſwighen
de. Het is ghoet datmen ſwighe vã quadē
houaerdighē woerdē. eñ van blaſphemien
eñ van murmureringhen. eñ ſonderlinge
ÿmmers oeck mede vã afterſprake Want
ſommighe worden vã groetheÿt des ar/
beÿdes eñ van laſten dies daghes onuer/
duldich. eñ ſi willen oerdelen den ghenen
die voer haer ſielen ſorchuoldich zÿn. als ſi
daer reden van moeten gheuē Dit
is een quaet ropen brueders dat wt eÿnen
wreeden eñ võharden moede coemt. eñ het
doet ſwighē die ſtemme des godlikē woer
des. die alſulkē mēſchē niet ghaerne horē
en wille. Sommighe ander ghebreken vã
cleÿnmoedicheÿt haers gheeſtes indē lan
ghen võbeÿden. eñ dats oeck mede een ſeer
quaet woert van blaſphemien dat noch in
deſer tÿt of noch hier na inder ewicheit en
ſal wordē võghenē. Noch zÿnder zõ
mighe ander mÿn lieue brueders die wan
deren in groten eñ in wõderlicken dinghē
bouen hem ſeluen. eñ ſegghē. Ons handē
zÿn hoghe eñ meÿnen dat ſi wat zÿn als ſi
nochtã niet en zÿn. Wat ſoude hi alſulckē
menſchen ſegghē die altoes vrede ſpreket.
Sÿ ſegghen dat ſi rÿck zÿn ende dat ſi ÿm
mers ſonderlinghe gheens dinghes en be
houen. mer dat gherechte oerdel der waer
heÿt is al anders. dat ſegghet aldus. Wee
v rÿcken menſchen die hier uwē troeſt heb
bet. eñ ſegt noch voert daer en teghēs. Sa
lich zÿn die ſcreÿden ende drouich zÿn wãt
ſi ſullen inder waerheÿt ghetroeſt worden

Hier omme mÿn lieue ende won
derlÿcke ſeer gheminde brueders ende eer
waerdighe vrienden criſti iheſu onſes lÿe/
uen ende ghenadighen verloſſers. ſoe ſwÿ
ghe in ons die quaetſprekende venÿnden
tonghe. ende die valſche tonghe die groete
blaſphemien ſpreket. ende oeck mede dÿe

tonghe die houeerdighe woerden ſpreket.
wāt het is ghoet in deſen drien ſwighē den
heÿlgheuer des heren te verwachtē. op dat
wÿ ſegghē moghē aldus . Loq̄re domine.
quia audit ſeruus tuꝰ . Spreec o heer wāt
dÿn knecht hoertet. Want alſulcken ſtem
men daer wÿ hier voren van hebben ghe-
ſegt die zÿn teghens den here eñ en ſprekē
niet totten heer. Als moÿſes die meÿſter ṽ
ouder euwen totten volcke van iſrael ſeÿ-
de doe ſi murmureerdē. V murmurerē en
is niet teghens ons mer teghens den here
Soe ſullen wÿ zwighē vā deſen quadē dat
wÿ nochtās niet mit allen en ſwighen.

Teghēs die houeerdighe woerdē ſul
len wÿ oetmoedelickē ons miſdaet belidē
op dat ſi ons moghē worden ṽgeuen. Te
ghēs die woerden der murmureringe ſul
len wÿ dācbaer woerdē ſprekē op dat ons
noch meerder gracie mochte ghegeuē wer
den in deſen leuē. Eñ teghēs die miſtroeſti
ghe woerden ſullen wi mit goeder betrou
wen ſpreken in onſen ghebede op dat wÿ
oetmoedelicken ṽcrighē moghē glorie in
den thoecomenden leuens. Jck ſegghe dÿ
belide dÿn voerleden ſunden. eñ van ſinen
teghēwoerdighē ghauen dancke dē heren
eñ daer nae bidde vlitelÿcken omme dÿe
toecomende ghoedē op dat die heer niets
en ſwighe van ṽgheuinghe dÿnder ſundē
van inſendinghe zÿnder godliker gracien
eñ van te verlenen die beloefde thoecomē-
de glorie. En ſwighe niet ſegghe ic eñ ghef
den heer gheen ſilentium Spreke to hem
op dat hi dÿ weder toeſpreke. eñ datſtu dā
ſegghē mogheſt Mÿn gheminde is mi eñ
ick bin hem.

Nu ſiet dit zÿn voer-
waer volike woerdē eñ het is een ſeer ſoet
ſprekē wāt ten is gheen murmurerenden
ſtemme mer het is een ſtemme der tortele
duuen. Eñ en wil niet ſegghē. Quomodo
cantabimus cāticum dm̄ in terra aliena.
Hoe ſallen wÿ ſinghē den ſanck des heren
in vreemden landē. Du en ſaltſte dit voert
aen gheen vreemt landt hieten te weſen.
want die brudegom ſegt. Die ſtemme der
tortelduuen is ghehoert in onſen lande.
Die bruut die hoerde dat hi ſeÿde aldus.
Gripet ōs die cleÿne voſſekēs Eñ bi auon
ture omme die woerdē wille worde ſi mit
groter volicheÿt ſprekende aldus. Dilectꝰ
meus mihi ⁊ ego illi. Mÿn gheminde die
is mi eñ ic bin hem.

Siet dit is voerwaer een ſtemme
der tortelduuen die haren ghade ghetrou
bliuet mit ſonderlingher kuÿſchedē. leuet
hi of ſterft hi. ſoe dathaer noch leuē nochte
doot ſceÿden en can noch en mach vā dier
lieften ofte minne iheſu criſti ōs gheſont-
makers. Siet nu of deſen geminde enich
dinck wederſlachtich mochte maken. hÿ
en bleef altoes ghetrouwe zÿnder vriēdin-
nen. oeck mede al keerde ſi haer ouermits
haren ſunden van hem. Die dicke wolckē
wouden ſomwilen hinderē dat ouer ſchoē
clare ſchÿn der zōnen. eñ ōſe ſundē wolden
ons ſceÿdē vā onſen here gode. mer de god
licke zonne heuet ſoe heet ghescenen dat al
le die dicke wolcken zÿn ōdreuē. Wāt wan
neer ſoldē wi anders tot hem weder geco-
men hebbē doe wi alſoe veer van hem ver
dwaelt waren in onſen weghen. en hadde
hi ons niet ſtantaftelÿcken ghetruwe ghe
bleuen. en hadde hi niet gheroepen aldus.
Reuertere reuertere ſunamitis reuertere
vt intueamur te. Comme weder comme
weder omme ſunamitis. comme weder
op dat wÿ dÿ aenſchouwen moghen. We
ſe du hem daer omme ghetrouwe eñ vol-
hardende ſoe dat dÿ gheen ſlaeghen noch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

gheÿſelinghe van hem en verſcheide. wor
ſtel mitten enghel eñ en ghefs immer niet
v̈loren want dat rÿck der hemelen lidet ge
welt eñ die ghewelt connen doen die grÿ/
pent. Js dit niet wel een worſtelinghe. mi
ne gheminde is mi eñ ic bin hem. Ons he
re heeft ghenoech ghetoent ſine mine laet
hem oeck weder omme ōnemē dÿn mÿn
ne Dÿn heer dÿn god proeft dÿ in vele din
ghen. Hi keert ſomwilen zÿn aenſicht van
van dÿ mer dat niet in thoernighē moede
ſoe dat hi ons daer mede prouet eñ niet en
wreket. Dÿn gheminde heeft dÿ gheleden
daer omme ſoe lide du oeck dÿn ghemīde
eñ lieuen vrient. Lide eñ wercke mannelÿc
Dÿn grote ſandē en ōwōnen hem niet. en
laet oeck mede zÿn grote ſlaghē eñ gheÿſe
len niet verwinnen. eñ du ſalt ſonder twÿ
uel vercrighen die benedixie. Wanneer.
Als die dagheraet op ghaet. als de dach be
ghint te lichten. als hi den lof vander ſtad
van iheruſalem vaſt maket inder aerden.
Siet ſegt hi die heÿlighe ſcrifte. Een man
worſtelde mit iacob hent totter morgēſtōt
thoe.

Laet ōs nu o lieue heer vroe
morghē horen dÿn heÿlighe barmhertichz
wāt ic in dÿ hebbe ghehoept. Jc en ſal niet
ſwighē eñ ic en ſal dÿ gheen ſilencium ghe
uen hent dattet beghint te daghē. Och oft
ic dÿ oeck gheen vaſten en ghaue. Wāt du
wilt ghaerne gheuoet weſen vā ons mer ō
der die lilien. Dilectus meus mihi. zc. Mi
ne gheminde is mÿn eñ ic bin hem. die ge
uoet wert onder die lilien. Want voer in de
ſen ſeluen gheeſtelicken boecke hebdÿt an
ders wel onthouden daer is ÿmmer open
licken gheſegt aldus. Vox turturis audita
eſt in terra noſtra. vinee florentes odorez
dederunt. flores apparuerunt. Nu nae ſoe
is ÿmmers die ſtemme der torteldūuē ge/
hoert in onſer aerden. die welbloÿende wi
gherden hebben haer roke ghegeuē. eñ die
blomen hebben hem ÿmmers ſonderlin/
ghe gheopenbaert.

Siet eñ merct nu dat hi ſchÿnt de
ſtede te wiſen daer die brudeghom voedet
en niet die ſpiſe daer hi mede wort gheuoe
det. wāt hi en wort niet gheuoedet vāden
lilien die ethende. mer hi wort onder den li
lien gheuoet daer bi weſende. wāt die lilie
die zÿn vele ghenoechlicker te ruken dā to
ethen. eñ ſi zÿn oeck mede veel ghenoechlic
ker aen te ſien dan te ſmakē. Hier omme
wort hi gheuoet onder de lilien hent tot dz
die dach beghint te comen. want nae dien
ſuuerlicken blomen coemt die begheerde
vrucht. Ende nu iſt veel meer die tÿt v̄ blo
men dan dier vrucht alſoe langhe als wÿ
meer leuen in hoepen dan in ghebruken.
meer inden gheloue dan inden bekennen.
eñ oeck mede ſoe zÿn wÿ blider inden dÿn
ghen die wi v̈wachten dan wÿ zÿn inden
ſeluen dinghen die wi ghebrukē.

Aenmerct oeck die tederheit v̄ blo
men eñ ghedencket immers oec mede der
woerdē die de heÿlige apoſtel ſegt. Deſen
ouer ſeer coſtelen ſcat die hebbē wÿ in een
cranck aerdē vaetkē. Want hoe vele pericu
len eñ miſuallen moghē die blomen thoe
comen. hoe lichtelickē wort die lilie vandē
doernen doerſtekē. Daer omme ſinget die
gheminde wel te rechte. Alſoe als die lÿlie
is mittē doernen ſoe is mÿn gheminde eñ
eerwaerdighe vriendinne onder dē dochte
ren. En was hÿ ÿmmers ſonderlinge niet
wel mitten doernen die ſeÿde. Cum his q̇
oderunt pacem eram pacificus Mit dÿen
ghenen die den vrede waren benidēde leef
de ic in vreden Eñ al iſt dat die rechuerdige
man groÿet als een lilie. die brudegō wert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

onder den ſilien gheuoet. want inder ſonđ
lingheyt en heeft hi gheen ghenoecht.
Hoert nu hoe ghaerne dat hi is onđ
den lilien. Waer dat uwer tween ofte drie
ſegt hi vghadert zijn in minen naem daer
bin ic midden tuſſchen als een middelaer
tuſſchen god eñ den menſche. Mijn gemi
de is mit mi eñ ic mit hem. die voedet onđ
die lilien. Brueders laet ōs pinen lilien to
hebben eñ de doernē eñ diſtelen laet ōs ŷm
mers wtworpen eñ weder lilien planten.
of hem die begheerde brudeghom ŷet wol
de gheweerdighē tot ons neder te comen.
omme bŷ ōs gheuoedet te wordē. Bi ma
rien was hi ghaerne wāt ſi vele lilien had/
de. En zijnt niet ſchone lilien die wonder/
like ſuuerlijcke cierheyt der ioncvrouſcap.
die edel oetmoedicheyt. eñ die grote myn
ne eñ liefte Wij ſullen ons oec me
de pinen te hebben lilien al en mogen ōs
lilien van ſoe groter waerdē niet weſen. eñ
die alreghoedertierenſte brudeghom en ſal
hem niet vonweerden onder ons lelien ge
uoet te wordē. iſt ſake dat ōs dācbaerheyt
daer wij voer vā hebben gheſprokē mit bli
der ŷnnicheyt vlicht wordet. eñ ōs ghebet
ouermits der puerder meyninghē blicket
ſuuerlic eñ ſchoen. eñ ons belidē ouermits
der godlicker vgheuinghe wit wert ghe/
maket. Als daer is gheſcreuē. Al warē dŷe
ſunden alſoe gheel als een quede ſi ſullen
alſoe wit wordē als ſnee. Eñ al waren ſi ſo
roet als een wormkē ſi ſullen ſoe wit wor/
den als witte wolle.
Voert meer mijn lieue eñ ſeer ghe
minde brueder watſtu bereideſt gode den
here te offeren dat ŷſn dŷ marien te beue
len. op dat doer die ſelue riviere daer dŷe
gracie godes doer tot ōs coemt weđ ōme
tot gode mach ghaen. God die heer en wa
re des niet onmachtich oec ſonder deſe go
te ons ſine gracie in te ſtorten mer hi wou
de ons een ſceepken beſorghen daer wij on
ghehindert in mochtē varen. Dijn handē
die waren bi avōturen bloedich of beſmit
mit gauē. ſoe dat ſtu haer niet reŷn en had
deſt gheholden vā allen ghiften. Daer om
me dat ſelue luttich dat ſtu gode begeerſte
te offeren beveel dat den alreglorioeſtē hā
den der alreheylichſter marien. dier ŷſeuer
ghebenedider moeder godes. wilſtu andᵒs
dat dijn offerhande niet vſmaet en worde
Want marien handē zijn ſonder twifel de
alreſuuerlicſter lilien. Eñ dē minre of ŷſet
hebber der lilien en ſal niet anders dūcken
dan dattet ſi geuōden onder dē lilien wat
dat is dat hi vā marien ōtfanget.

Dit ſermoen dede ſinte bernardus
den vaderen die totten capittel ghecomen
waren.

Hoe dat deſe werlt wort ghelijket
bŷ eender groter zee.

Sermoen. ij.

Eſe grote zee daer ſonder twifel
niet anders dan deſe werlt dŷe
ſeer bitter is bŷ wort vſtaen. die
wort van drierhande menſchē doer gheua
ren, op dat ſi vā allen periculen vloſt ende
behouden doer moghen comen. Dŷe een
manier van menſchē verſtaetmen bŷ den
heylighē man noe. die ander bŷ daniel. eñ
die dorde bŷ iob. Die eerſte vaert deſe zee o
uer mit enen ſcepe. Die ander ghaen ouer
een brugghe. Die derde manier waden o/
uer een wack. Aldus zijn daer drierhande
manier van menſchen inder heyliger kerc
ken. Bŷ noe die de arche regeerde inder
groter diluuien verſtaen wij die prelaten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die de heilighe karck hebben te regiere. Da
niel die heilighe propheet die was eē man
vā godlijcken begheerten eñ hi leuede in
ſuuerhedē ende oeck mede in abſtinēcien.
eñ hi was alleen ſonderlinge mit gode be
commert. ende daer omme zijn daer bi be
teykent die ghene die in cloeſteren ende in
heylighen verghaderinghen een ſtrenghe
leuen in penitencien leyden. Job die veel
tijtlicker ghoeden hadde eñ bruuckede tot
ter eren godes. eñ hi deelde dat mynnelike
eñ mildelicke den armē mede. dat beduy
det die eerbare ghoede kerſten mēſchen die
inder echten zijn ghebonden ende leuē nae
den gheboden godes des ewigē ende mo
ghenden heren. Brueders wij willē
nu vanden tween eerſten manieren uwer
mynnen ende liefden wat ſpreken. Want
hyer nu teghenwoerdich zijn deſe eerbare
vaders ende onſe mede abbeten van ghe
tale der prelaten den toe behoert haer ond̃
ſaten te regeren. Oeck zijn hier teghēwoer
dich monincken vander ghetale der gheē
re die in penitencie leuen. daer wij abbetē
ōs niet wt ſceidē en ſullē. ten waer dz veer
moet weſen dat wi om des ābachtes wil
le dat ons is beuoelen vergeten wouden
onſe profeſſien die gode gheloeft hebben.
Vander dorder manierē der waerliker mē
ſchen en willen wi nu niet veel vā ſegghē.
wāt haer ſakē en ghaen ons niet zeer aen.
Dat zijn die gheen de ouer dit grote meer
willen waden of zwemmē dat eē wech is
die te mael zeer arbeidelic ende oeck mede
vanderlicke ſeer ſorchgelickē is. want dic-
wijl ſeluē niet en wetē waer ſi ghaē. eñ oec
mede ghene thoe padē ſueckē en cōnen.

Dat deſe wech zeer ſorchghelickē is
dat machmen daer oeck wel bi merckē dz
wij daer alſoe veel ſien in deſen weghe ver
bliuen ende alſoe rechte weynich die daer
ſalichlicke behouden doercomen. Want
het is zeer zwaer ymmer binae ommoge
lijcke ſonderlinghe in deſen tiden als dye
boeſcheit alſoe ouermoghende is gewor-
der doer die waterē vā deſer werlt. die diep
te der ſunden ende oeck mede der ondoech
den te ſcuwen ende ſondlinghe die kuylen
der dootlijcker ſunden. Mer die ghene die
dat ſuuere onthoudende leuen wanderen
die ghaen ouer die brugghe ende daer en
is nyemāt die corſte wech is. ende die gha
deliſte ende die ſekerſte.

Mer die loue deſes weghes late ick
ſtaen. ende die hinderen die daer in zijn ſol
de ick v zeer ghaerne kundich maken. wāt
dat is v veel nutter. Aldus iſt lyeue brued̃s
die wech den ghi aen ghenomē hebt te wā
deren een recht wech mer daer comē alzō-
wilen hinder in. Want voer drierehāde pe
riculen bekouen ſi hem wijſlijcken te hue-
den die deſen wech ſaliehlicken doer wan
derē ſullen. Als dat ſi hem nyemant en ſul
len ghelijckē. eñ dat ſi niet omme en ſullē
ſien ende ſi niet ſtaende en moghē blyuen
op deſer brugghen. want gheē van deſen
dryen en mach lyden die naeuheyt deſer
brugghen. ende oeck mede die enge wech
die daer leyet totten ewighen leuen.

Teghens dat eerſte van deſen dryē
periculen ſal een ygheliic biddē mittē pro-
pheet. dat die voer der houaerdien niet en
come. want daer zijn ſi gheuallen die boeſ
heit wercken. Ende die haer hant aen den
ploech ſlaen eñ omme ſien eñ of laten. dat
is openbaer dat ſi onweerdich zijn des rijc
ken godes. ende ſi moeten ymmers van
dyer brugghen vallen ende die zee der ewi
gher verdomeniſſen gaet hem luden ouer
dat houet. Oeck mede mijn lyeue ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

zeer ghemínde brueders de ſtille ſtaen wil
op deſer bruggen.al ſcÿntet dat hi zÿn oer/
den niet en laet als hi niet en achtet voert
te ghaen ſoe werdet hÿ vander brugghen
ghedronghẽ vãden ghenẽ die ouerich zÿn
eñ niet en ſtaen noch afterwaert gaen en
willen. Want omme dat deſe wech ſoe en/
ghe is ſoe werden ſi harde zeer ghehindert
die ghaerne voert ghaen ſoudẽ vandẽ ghe
nen die ſtaende bliuen.eñ ſoe vermanen ſi
eñ beruſpẽ hem eñ en cõnen haer laeuheÿt
ende haer verſumelheit wonderlicke zeer
qualicke lÿden.mer ſi prekelen haer an eñ
ſchuuẽ van haer voert ſoe dat eẽ van tweẽ
ÿmmers moet weſen.als dat ſi mede vo/
ert ghaen indẽ goedẽ leuẽ dat ſi aen hebbẽ
ghenomẽ of dat ſi al gheheel of moetẽ val
len vãder bruggẽ daen ſi op ſtaen.

Hier en machmẽ gheender wÿs op
deſer brugghẽ eñ in deſen engen wege ſtaẽ
de bliuen noch oec mede achterwaert om
me ſien Ock mede en machmen hem nÿe
mant dẽ anderẽ ghelikẽ op deſer brugghẽ
Mer het is enẽ ÿghelÿckẽ noet dat hi hem
in ſinen grade in alder oetmoedicheit pÿ/
ne te ghaen voerwaert in doechdẽ thoe te
nemẽ.op dat hi die wt den ſchoet zÿns va
ders is wt gheghaen omme te lopẽ deſen
wech niet veer van õs en werde. dẽ wi als
wÿ te rechte willen wanderẽ altoes voer õ
ſen oghen ſullẽ hebbẽ. Ende als wÿ dã vã
ſinen roecke vã bÿnnẽ ghetoghẽ werdẽ ſo
ſullẽ wÿ veel lichtelicker õſe wegẽ oũlopẽ.

Deſe wech ende deſe brugghe mÿn
lieue eñ zeer ghemínde brueders en ſal nz
alſte naeuwe weſen den ghenen dÿe haer
nz ghoeder begheerten willen ouer ghaẽ
want ſi is drÿẽ borden breet.ſoe dat ſi daer
niet lichtelicke of en connen noch en mogẽ
vallen die daer wÿſlÿcken op willẽ wãde/
ren. Dit zÿn dan die drÿe plancken mÿn
lieue ende zeer ghemínde brueders in criſto
ihesu onſen lÿeuẽ here.daer deſe brugghe
van is ghemaket. pÿne des lichames.ar
moede der tÿtlÿcker ghoedẽ.ende oetmoe
dighe ghehoerſaemheit. Want daer is ge
ſcreuen. dat wÿ ouermits veel tribulaciẽ
in moeten ghaen in dat rÿcke der hemelẽ
Ende die ghaerne rÿck wouden werdẽ in
deſer werlt die moeten vallen in veel beco
ringhẽ eñ oeck mede indẽ ſtricken des du/
uels Eñ alſoe als die arme ſnode ſundige
mẽſche ouermits ongehoerſaemheit van
gode den here is veruaert.ſoe is die ghe/
ware eñ waeraftighe gehoerſaemheit die
alđrechſte wech om weđ bi gode te comẽ.

Ick ſegge voerwaer mÿn lieue brue
ders dat deſẽ drÿe planckẽ wÿſelÿckẽ te ſa
men moetẽ gheuoeghet weſen.want dÿe
pÿne des lichames en is in groter hÿer o/
ueruloedicheit der tÿtlÿcker ghoeden niet
wel te houden ende oeck mede ſonder dÿe
heilighen ghehoerſaemheÿden en can die
pÿne ende caſtidẽ des lichames niets wel
beſcheÿden weſen.ende oeck mede die ar/
moede en is van gheender waerder als de
menſche welluſt zÿns lichames wil ſuec/
ken ende zÿn eÿghen wille Eñ oeck mede
ſo en can die ghehoerſaemheÿt niet ſtant/
taftich weſen noch oec međ glorioes voer
gode den almachtighen ende ewighen he
re in oueruloedicheit der rÿcheden ende in
welluſten des lichames.

Mer als deſe drÿe daer voer of ghe/
ſecht is nae dattet betaemt te ſamen ghe
noecht werden.ſoe moghestu merckẽ hoe
men die drÿe pericnlen deſer zee daer mede
ontghaet Als begheerlicheit des vleÿſches
begheerlicheit der oghen ende houaerdich
heit des leuens Ic ſegge v mÿn lieue brue

ders als ſi te ſamē gheuoeghet werdē ofte
zÿn. ſoe dat inő pŷnen des lichames gheē
onuerduldicheit en come. ende armoeden
gheen begheerlicheit der tÿtlicker dinghen
ghemenghet en ſi. ende dat die ghehoerſaē
hede vrÿ ſi vanden venÿn des eŷghē willeſ
Want die van onuerduldicheit murmur
reerdē de werden verderft vanden ſerpēten
Ende die rÿck willen werdē in deſer werlt
hi en ſegt niet die rÿck zÿn. mer die rÿc wil
len werdē die vallē ī die ſtrickē des duuels.

Enő wat onderſcheit mach daer in
weſen alſt alſoe ghesciet dat veer ſi dat eē
menſche mit alſo groter begheerten beſit
een ſnode dinck. als een ander die dinghē
die zeer coſtel zÿn. Wat licht daer an wat
dinck. dat is als die quade begheerlicheŷt
al ghelÿcke groet is, dan dattet ōdrachlÿc
ker is dat meer te begherē. dat doch meer/
der ende beter ſchÿnt te weſen Voert meer
ſo wŷe dat openbaerlicke of heŷmelÿcke
daer nae ſtaet dat hem zÿn ouerſte dz hiet
doen dat hi dan doch ghaerne dede. Laet
hi hem dan dunckē dat hi die doechde der
ghehoerſaemheit daer mede veruollet De
bedrieghet hem ſeluen. Want alſt alſoe co
met ſoe machmen bet ſegghen dat die o/
uerſte hem ghehoerſaemheit is dan dat hi
ſinē ouerſten ghehoerſaem is. Eñ wŷ ſul/
len dat weten nae den woerdē des heiligē
ewāgelies dat ōs mit alſulcker matē ſal ī
ghemetē werdē als wÿ wt gemetē hebbē.

Daer omme mÿn lieue eñ ſeer ghe/
minde brueders ſo waert wel nut dat een
ŷghelic hem pÿnde ghoede mate te gheuē
op dat hŷ dā van den getale der gheender
mocht weſen den dŷe ghoede volle mate
ende opghehoepte mate ende oeck mede
die thoe ghedructe mate ſal werden ghege
uen in haren ſchoet. Het is ghenoech tot/
ter ſalicheit die pŷne des lichaem die god
op ons ōhenghet verduldelickē te draghē
mer het is volle mate wt pŷnigher ouer/
richeit des gheeſtes die ghaerne te lŷden.
Het mach oec wel ghenoech weſen totter
ſalicheit gheē ouervloedicheit te begheren
eñ niet murmurerē of enē mēſche ſomwi
lē wat ontbrake. mer het is ouer volle ma
te. dat eē mēſche verblidet wat ghebrekes
om godes willen te lŷdē. op dat den ande
ren ghenoech werde ghegheuen. Het is
wel ghenoech totter ſalicheit dat eē ghoet
gheeſtelick mēſche mit gheēder onuerdul/
dicheit of noch oock mede mit gheēderhā
de cloecheit daer thoe ſinē ouerſte en pÿnt
te bringhē dat hŷ hem dat hŷete doen dat
hi doch ghaerne dade. mer het behoert der
volcomēheit toe dat te vliedē daer een mē
ſche hē toe voelt geneigētheit. alſo veel als
hi mit ghoeő conſciēcien ōmach.

Voert mÿn lieue eñ ſeer gheminde
brueders in criſto iheſu onſen ōloſſer ſullē
wÿ ſien vandē prelatē die als voer is ghe/
ſegt te ſcepe varē in dit meer deſer werlt eñ
zÿn onledich in veel manieren. want ſi en
zÿn niet benaeuwet op enighē brugghen.
noch ſi en duruē gheē water ſueckē ouer te
wadē. mer indē ſcepē moetē ſi bereit weſen
dē te hulpe te comē die op der bruggē zÿn
eñ die daerwadē inden water. ende haer te
rechte ſtueren die haer zÿn beuoelen. eñ te
warē voer al dat hē mach hinderē eñ oeck
mede die traghē voert te driuē. eñ ſonőlin
ghe indē cleŷnmoedighē te ſtarckē. Deſe
moetē na der goluē der zee ſomwilē op te
hemelwaert gaē eñ oec mede ſomwilē ne
derwaert ter hellē eñ ſomwilē moetē ſi ſpre
kē vādē ſuetē hemelſchē dinghē. eñ oec me
de ſomwilē moetē ſi horē eñ verdelen van
ōuaerlickē helſchē ſunden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Mer waer machmen ſoe ſtarcken
ſcip vinden dat al die ſtormen ende onwe/
deren mach verdraghen. eñ daermen in al
deſen ſorchlicken waterē ſekerlicke ī mach
varen. Sonder twyffel hyer en is gheen
ſcip nutter ende bequamer dan die volco/
men minne en liefte Die alſoe ſtarck is als
die doot. ende die doot. ende die vuerighe
naerſticheit die alſo hart is als alle die hel
le. Want hier ſtaet gheſcreuē op een ander
ſtede. Veel wateren en moghen die myn/
ne ofte liefte niet verderuē. Alſulcke ſchip
is den prelaet noet dz vā dryē ſiden te ſamē
is gheuoghet. Want in ſulcker manieren
pleechtmen die ſcepen te maken op dat de
mynne eñ liefte ſi als die heilighe apoſtel
ſcriuet vā reynē hertē. ende van ghoedē cō/
ſciencien. endevan ongheuēſden gheloue
So heft de prelaet een puer hert als hi ſinē
onderſaten meer begheert te helpen dan
haer p̄laet te weſen. als hi zyns ſelues ba/
te. of zyn ghemac. of ſulckes p̄et inder pre
laetſchap niet en ſuecket. mer allē die ere
godes mit puerder meinighe. Het is hem
oeck noet dat haer wanderinghe. onberuſ
pelickē ſi. op dat ene forme des ghoedē le/
uens harē onderſatē wt hem ſeluen mogē
gheuē. Ende dat ſi doen als lucas indē be
ghīne der apoſtelē werc ſcriuet. Dat iheſꝰ
beghan te doen eñ te leren. Eñ oeck mede
als in ſinte benedictus regel ſtaet. Al dat
hi ſinē onderſaten leert quaet te weſen dz
hi mit ſinen wercken bewiſet datmens nz
doen en ſal. Want anders moghē die ond̄
ſaten murmurerē teghēs die prelaten endē
ſegghen aldus. Meeſter make di ſeluē ge/
ſont Want als die prelatē haren ond̄ſaten
tot alſulcken ſaken oerſake geuē. daer miſ
doen ſi ſelue zeer aen. eñ het is dē onderſa/
ten zeer ſcadelick. Dit en ſegghe ick
niet myne alder liefſte oft my ſeluen niet
aen en ghinge. mer die waerheit ropet tot
my eñ tot allen prelaten dattet noet is dz
ſi ōberuſpelic zyn in haren leuen die ander
mēſchē regeren ſullē. ſoe dat ſi mit goeder
ſcientiē mogē ſeggē dat de heer iheſus criſ
tus totten ioden ſeyde. Quis veſtrū argu
at me de peccato. Wye van v ſal mi beruſ
pen van ſunden. Niet dat daer ſoe langhe
als wy zyn in dit onſalige leuen. mer dat
die prelatē die ſunden ſelue ſullen pynē te
ſchuwē die ſi in haren onderſaten beruſpē
Daer omme hoe ſulck die prelaet van bu/
ten is in zynder wanderinghe ſulck moet
hi ymmers van bynnen weſen in zynder
herten. niet van buyten oetmoedich eñ vā
bynnen houaerdich. ende niet vmetel op
ſine eyghene wyſcheit oft heilicheit. Want
dat daer waer ſonder twyffel gheuenſede
gheloue als hi zyn betrouwē niet allē en
ſette in die ghoedertirene barmherticheyt
godes als hi vā buytē ſchynt te doen.

Ende ſiet hoe wel dat mit deſer dry
en als mitter puerheit des herten endē mit
ter ghoeder cōſciencien ende oec mede mit
ten ongheuenſeden gheloue ouerdraghē
die woerden die deſe ſelue apoſtel op eē an
der ſtede ſegt. Hoe is my zeer cleyne dat ic
van v gheoerdelt werde ofte van enighēs
menſchen daghe. eñ hy ſegt voert. Oeck
mede ſoe en oerdele iek my ſelue niet. Ick
en bekēne my niet ſchuldich in ghenē din
ghen als dat ic des myns p̄et ſuecke. mer
alleen ſoe ſuecke ic dat iheſus criſtus onſe
gheſontmaker toe behoert Ick achtet oec
mede zeer cleyn dat ick vanden mēſcē wer
de gheoerdelt om myne ghoede conſcien
cie ende myn onberuſpelicke leuen. Mer
daer ſtaet gheſcreuen aldus. Qui me iudi
cat ille dominꝰ eſt dats te ſeggē Die mi oer

delt dat is die heer. Enō hier bewÿſet hi in dat hi allē indē here zÿn hope gheſet hadde. eñ dat hi hē gaern ootmoedichde onō die moghēde hant godes. dat paulus dÿe heilighe apoſtel beſcriuet in zÿnder epiſtelē ſegghēde aldus. Fratres humiliamini ſub potēti manu dei. Brueders ootmoedicht v onō die moghende hant godes.

Merct nu mede of dit ouerdraghet mitten drÿen vraghē die onſe heer ſinte peter vraghede doe hi hē ſeÿde. Petre amas me. Peter hebſtu mÿ lief. hebſtu mÿ lief. hebſtu mÿ lief. Dat is hebſtu mÿnne ofte liefde wt al dÿnder hertē. wt ghoeō cōſciēcien. eñ wt gheuēſdē gheloue. Ende wel te recht wort hem gheuraghet als van deſen ſcepe of hi liefde had dē ōs heer ſettē wolde eē viſſcher der mēſchē te weſen.

Item op die grote eerwaerdighe ſolemnitheit ende hoechtÿt der heiligher enghelen daermen ghemeenlic hiet ſinte michiels miſſe ſoe ſcriuet ſinte bernardus. ÿ. ſermonen.

Hoe dat die enghelſche gheeſten vā die tegenwoerdicheÿt godes ende vanden ſalighen ſchouwen godes ewighe ſalichheit hebben.

Sermoen. i.

Oden viertmen hoechlickē inder heiligher kerckē van ſinte michael eñ oeck mede vā alle dē heilighē engelen eñ ghi begeert vā mi alſt gewonelic is in grotē hoechtidē eē ſermoen. Mer wat mogē wi arme ſnode aertſche wormkēs ſegghē vādē gloriosen hemelſchē gheeſten Wÿ gelouē eñ en twÿffelē daer niet aē dat ſi vā die tegēwoerdicheit godes eñ vādē ſalighē ſcouwē godes ewige ſalicheit hebbē eñ ſi gebruuckē die goede des almachtigē herē de noch oghe geſien en heeft noch ore gehoert en heeft. eñ ſonderlinge in des menſchē herte niet op ghegaen en zÿn. Wat ſal dan die eē mēſche dē anderē vā deſen heilighē gheeſtē moghe ſegghē dat hÿ ſelue nz denckē en can noch die anō niet horē en conen. Wāt iſt alſo dat die mōt ſpreket wt ouervloedichedē des hertē. als dat herte nz en cā denckē ſo moet de mōt ÿmmer zwÿghē. Nochtās al iſt wōderlÿcke zeer hoghe bouē ōs te ſprekē vāō claerhedē eñ oec mede vāder ewiger glorie daer die heilige engelen in ſalich zÿn in hē ſeluē. ÿmmers in gode harē ſcepper. wi mogē doch wel wat ſprekē vā dÿer gracie eñ weldadē eñ mÿnne of liefde die de heilige engelen ōs armē mēſchē in ōſer ellēdicheit bewiſen. Wāt in dē enghelſcen gheeſtē en vintmē nz allene haer wōderlicke hoghe waerdicheÿt. niet vintmen oec in hē mÿnnelicke grote ghoedertirēheit. Daer ōme mÿn lieue eñ zeer gheminde bruedeō wāt wÿ die glorie ō enghelen niet begripen en connen ſo iſſet wel redē dat wÿ ſoe veel mÿnnelicker om helſen ſullen haer goedertirē barmhertichz die wÿ wel wetē dat ouervloedich is. als indē huuſghenotē godes. indē hemelſcen borgers. indē pricen des paradiſes. Want die apoſtel ghenomē was iden derden hemel eñ ōdiende te weſen onō dat hemelſce gheſelſchap eñ onder die heÿlige hemelſce burgheren. eñ die heimelicke dinghen dÿe daer warē te bekēnen die tughet dat ſi alle dienſtaftige gheeſtē zÿn. die te dieſten gheſent werdē den die de erfniſſen. ō ſalicheÿt ſullē ontfāgē. Eñ tē ſal nÿemāt ōgeloeffelÿc duckē weſen. Wāt dÿe ſcepper eñ

die conic der enghelen was ſelue inõ werlt ghecomẽ niet datmẽ hẽ hyer dyenẽ ſoude mer om den mẽſchen te dienẽ. Waer om-me ſoude dan yemãt vandẽ enghelẽ hem veronwaerdẽ te dyenẽ als hi daer ſelue in voer gheghaẽ heeft den alle die hemelſche burghers mit groter begheerten mynlick dyenẽ. Twyffelt di daer an hi is des cẽ ge tuych dyet ghekẽ heeft die ſegghet aldus. Duſentich duſent dyendẽ hẽ eñ thiẽ duſent werue hõdert duſent ſtõdẽ voer hẽ. Eñ een ander propheet ſpreket oeck mede tottẽ va der vãden ghebenedidẽ zone ende ſegghet Du hebſte hem wat mynnõ ghamaket dã die enghelen Soe ſonder twyffel be taemdet dat hi mit die oetmoedicheit alle die ander ſolde te bouẽ gaen die inõ hoech heit al die andere bouẽ ghinc. eñ dat hi ſoe veel mynder ſoude weſen dan die enghe-len. als hi oetmoedigher dyenſt hadde aẽ-genomẽ. die nochtans ſoe veel hogher is bouẽ al die enghelẽ. als hi hoger name bo uẽ al die enghelẽ erflyc heeft õtfãghẽ.

Mer du wiltſte bỹ auõturẽ vraghẽ waer in dat hi minõ is dã die engelen. wãt hi gecomẽ is te dienen. eñ die engelen als wỹ voer ghesegt hebbẽ te dyenſte ghesent werdẽ dẽ ghenẽ die erffelycke beſittẽ ſullẽ die ewighe ſalicheit. Sonder twyffel daer in ghaet hi alle ẽgelẽ bouẽ dat hi niet allẽ en heeft ghedient mer dat hi hẽ ſeluẽ heeft ghegeuẽ tot nutticheidẽ zynõ viauercorẽõ. Seerwel te rechte is daer om vã hẽ ghescre uen in cãtica cãticoꝝ. Ecce venit ſaliens in mõtib9 trãſiliẽs colles. Siet hi comet ſpri-ghẽde indẽ berghen eñ hi ouerſprighet die cleyne bergekens. wãt in dien dat hi diẽde ſpranck hi inden berghen. mer in dien dat hi hem den menſchen ghaf ſoe ouerſprãck hi alle die enghelenn.

Ende weet myn lieue ende zeer ge-minde bruedercs dat die enghele dyenẽ dẽ menſchen mer dat en doen ſi nyet vã den haren. Want ſi offeren gode dẽ hemelſchẽ here onſe ghoede wercken eñ niet die hare eñ ſi binghen ons wederom gracie eñ ge nade van gode eñ niet van hẽ ſeluen. Hier van iſt dat die heilighe ſcrifte ſegt dat dye roecke der coſtelder cruden op ghinck voer gode vandẽ hant des engels. daer vore vã ghesegt was dat hem veel wyroecs eñ of-ferhandes was ghegheuẽ. want die enge len offerẽ godẽ onſen arbeyt eñ õſe zweet ende niet die hare. onſe tranen niet haren tranen. eñ ſi brẽghen ons weder godes ga uen niet haers ſelues ghauen.

Alſoe en doet niet die alderhoechſte dyerne die mede de alderoetmoedichſte is gheweeſt die hem ſeluẽ voer ons geoffert heeft een offerhãde des loues die ſinẽ vaõ offerde ſine ſiele, ende ons allen gheft die ſacramẽten zyns vleyſches enõ zyns bloe des. Om die graci deſes grotẽ dyẽres ſoe en iſt gheen wõder dat hẽ die heilige enge-len ghewaerdighẽ ons te dyenẽ. ynmers dat zyt ghaerne doe wãt ſi hebbẽ ons oeck lief. om dat criſtus ihesus haer heer õs lief heuet. Men ſegt ghemeẽlic onõ den ludẽ die mi lief heuet die heuet oec mede mynẽ hont lyeft. Wỹ zyn o heilighe enghelẽ die cleyne hondekẽs des grotẽ herẽ den ghi al ſoe eerwaerdelicke lief hebbet. Wỹ zyn ſeg ghe ic hõdekẽs die begheren võ ſadet te wer den vãden cruumkens dye daer vallẽ van onſer herẽ tafelen dat ghi zyt.

Myn lieue eñ ſeer gemĩde bruedcrs in criſto ihesu onſen lieuen ghesontmaker dit ſegghe ick v daer õme op dat ghi voert aen meerder mynnẽ ende lieften eñ mede meerder betrouwẽ ſult hebben tot den hei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ligen engelen. eñ dz ghi haer in allen nwē
nodē minnelic ſult aenropē. eñ v ŷmmers
meer eñ meer pinen ſult haer gracien te v̇
weruen eñ haer ghoedertirenheŷt dicwÿl-
der eñ menichworuen aenropen.
Hier omme ductet mi wel noet zÿn
uwer minnen eñ liefte noch ander ſakē to
bedudē waer omme dat die heŷlighe en-
ghelen minne eñ liefte tot ons hebbē ſullē
eñ voer onſe crancheŷt ſorchuoudich ſullē
weſen. ſoe nochtans dat ſi hem ſeluen ghe
ſatich eñ onbeghanghē altoes bliuen. endē
ons ſoe hulpelicken zÿn dat haer ſalicheŷt
daer niet van vermindert en worde. eñ ōs
luden nochtans groten troeſt daer van co
met. Het is openbaer dat die men
ſchelicke ſiel een redelicke creatuer is ende
ōtfanckelick is alre ſalicheŷt. eñ daer ōme
ofmē alſoe ſegghē mochte dē heŷlighē en-
ghelē thoe behoren. Eñ ten betaemt v niet
v heŷlighe enghelen dat ghi teghē dat ghe
bot der euwen v̇onweerdighen ſoudent v
kunne eñ v gheſlachte. dat ghi mit rechten
helpen ſoudet eñ troeſten. al iſt als ghÿ ſelf
wel ſien moghet dat wÿ ſeer ſnoede eñ ver
worpen zÿn ghewordē. Oeck mede ſoe v̇
moedē wi wel dattet v ghi hemelſche bur-
ghers niet ghenoechlick en is te ſien die on
uolcomēheŷt uwer ſtat eñ dē nederval vā
uwen muren die ghÿ wel ſiet dat eēs deels
zÿn gheuallen. Eñ iſt dat ghi begheert alſt
wel redelic is dat ſi weder omme opgheti
mert mochten worden ſoe bidden wi v dz
ghi dicwil voer den throen ōs heren dit ge
bet wilt ſpreken. Heer doe ghuetlic in dÿn
ghoeden wille mit ſpon. op dat die murē
van iheruſalem moghen getimmert wer
den. Iſt dat ghi minnet eñ lief heb-
bet die cierheŷt des huſes godes alſoe als
ghÿ ŷmmers doet ſoe laet die leuendighe

eñ redelicke ſteŷnen vernemens minne eñ
liefte. Want alſulcke ſteŷnen zÿn allen be-
quaem mit v ghetimmert te worden. Dit
is mÿn lieue brueders eñ ſeer gheminden
vrienden criſti iheſu onſes v̇loſſers die drie
ſtrenghede coerde daer die hoghe waerdi-
gheŷt der enghelen mede neder ghetogen
wort vander hogher woninghen des hem
melſchen rÿckes tot ons. omme ons ludē
te viſiteren eñ te troeſtem. eñ oec mede om
ons te helpen. als omme godes wille om
onſen wille eñ omme haer tſelues willen.
Om godes wille dat is als ſi ſien dat god
die haer ſchepper is alſoe groten minne eñ
liefte tot ōs heuet dat ſi alſt redē is die min
ne willen nae volghē. Om onſen wille dz
is als ſi ſien dat wÿ ŷmmers alſoe vele ge
likeniſſen mit hem hebben dat ſi hem ōſer
te meer verbarmen eñ oeck ſonderlinghen
mede onſer ongheuallicheŷt. Om haers
tſelues wille want ſi mit groter begheertē
verwachten dat ŷmmers haer ghetal endē
haerder muren nederval van ons weder
omme op ghetimmert ghefundeert ende
vermaket ſal worden. Want wt den mon
de der cleŷnder eñ der ſughender kindkēs
die no ŷmmers mit melck opgheuoedent
worden eñ noch gheen ſtarcke ſpiſe en mo
ghen. ſal volmaket worden de lof der god
licker moghentheŷt. daer die eerwaerdige
heŷlighe enghelſche gheeſten dat beghine
van ontfanghen hebben. eñ ŷmmers dŷe
ſalighen godlÿcken ghenuechten no ſondē
linghe van ghebruken. mer ſoe vele begeer
lÿcker onſe thoecoemſte verwachten hoes
hem ŷmmers meer verlanghet na de vol
comenheŷt haerder ſtat eñ oec mede haer-
der gloren. Eñ wāt dit aldus is ſoe aen
mercket mÿn lieue broedēs mit hoe groten
ſorchuoldicheŷt ōs te arbeŷden is dat wÿ

waerdich mochten weſen mit hem ůſeẏſt
te wordē. eñ alſoe te wanderen voer den o
ghen der heiligher eerwaerdigher engelen
dat wi hem luden niet en vertoernen. wāt
wee ons iſt dat wi ons alſoe hebben dat ſi
omme onſen ſunden eñ omme ons verſu
melheẏt willen afkeer vā ōs crighen. ende
oec mede ons onwaerdich houden haerre
vandinghe eñ haerder bewaringhe. ſoe dz
wẏ mitten ꝓpheet dan ſcreẏden moetē eñ
ſegghen. Amici mei ⁊ ꝓximi mei aduer-
ſum me appropinquauerūt ⁊ ſteterunt ⁊
vim faciebāt q̇ querebāt aīām meam Mi
ne vrienden eñ mine naeſtē ghenaectē te-
ghēs mi eñ ſtondē. eñ die bi mi warē ſton-
dē veer van mi. eñ die mẏn ſiel ſochtē dedē
mi macht. Want ſi veer van mẏ warē wel
kes teghēwoerdichz eñ trouwē hulpē mẏ
beſchermē mochten eñ al mẏn vianden ů
iaghen. Eñ iſt ōs alſoe grotē noet die gra-
cie eñ die vrientſchap der heẏliger engelen
te hebben ſoe moeten wẏ ōs oeck mede ſe
re pinen al dat te ſchuwen dat hem in ons
miſchaghen mach. eñ ons totten dinghen
pinen te gheuē eñ die te oeffenen de wi we
ten dat hem ghenoechlick eñ behaghelẏck
zẏn. Daer zẏn vele ghoede doech-
den die den heẏlighē engelen wel behagē.
eñ dat hem wel ghenoechlẏckē is als ſiſe i
ons ſien. Als ſoberhede. reẏnichede. willẏ-
ghe armoede. dicwẏl te ſuchtē tot god. endē
wt begheerten der hemelſcher glorien dic-
wẏl te beden. mit inniger aendacht ōs her
ten eñ wtſtortēde tranē. Mer bouē alle de-
ſen begherē die engelen des vredē vā ons
dat wẏ vredelic eñ eendrachtelic mit mal-
cander ſullen omme ghaen.

Brueders hoe en ſolde hem dat niet
bouē alle dinck ghenoechlic weſen als ſi in
ons een forme ſien eñ ghelikenis der he
melſcher ſtat iheruſalem. ſoe dat ſi hem ge
noechlickē ůwōderē dat ſi een nẏeuwe ihe
ruſalem ſien inder aerden Jck ſegghe dat
alſoe als al die deẏlen der hemelſcer ſtat ů
enighet wordē in dat ſelue dat wẏ oec me-
de ſoe al dat ſelue voelen dat ſelue ſegghē
eñ dat ſelue ſmakē eñ dat in ōs gheē twiſt
noch ůſceẏdinghe en ſi. mer dat wi alle to
ſamen een ſiel ẏmmers pinen te weſen. eñ
hier en teghens ſoe en iſſer niet dats dẏen
heẏlighen engelen ſoe ſeer miſchaget endē
daer ſi grote onwaerde op ōs omme ghe-
crighē als wanneer ſi enighen twidrachte
in ons ẏmmers ůnemen. eñ dat wẏ mal-
cander ſcandalizeren. Want hoert wat die
apoſtel paulus daer van ſcriuet tottē men
ſchen vā corinthen. Als daer kiuen eñ oeck
mede twidracht in v is en ſidi dan niet im
mers vleẏſchelick. eñ wandert nae dē men
ſchen. Eñ in iudas thadeus des apoſtels e
piſtel ſoe leſen wẏ aldus Jſti ſunt viri q̇ ſe
Dit zẏn die ghene die hem ſeluen afſceidē
beeſtlic meſcē die ghenē gheeſt en hebbē.

Men mach ſien mẏn lieue broedēs
hoe die ſiel des meſcē al die ledē die te ſamē
hanghē leuēdich maket. mer ſceẏtmē enẏ
ghen lit vanden lichaem ſoe beſiet ofte die
dat leuēdich cā makē. Soe iſt mittē men-
ſche die ſegt anathema iheſu. dat niemāt
en ſegt ſprekende vten gheeſt godes. want
anathema bedudet een afſcheẏdinghe Al
ſoe zẏn alle die ghene die hem ſeluē afſceẏ
dē vander eenheẏt. eñ daer en is gheen twi
uel aen die gheeſt des leuēs en ſi al vā hem
ghegaen. Daer omme mẏn lieue brueders
in criſto iheſu onſen lieuen heer onſen ghe
ſontmaker onſen verloſſer. ſoe hiet die weer
de heẏlighe apoſtel alſulcke kẏfachtighen
eñ oeck mede onvreetſamen menſcen vleẏ
ſchelẏck eñ beeſtelẏckē te weſen ende oock

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

daer gheen gheeſt in en is Als dan
die ſalighe eñ engelſche gheeſten twiſt enđ
ſcande in ons vinden ſoe ſegghen ſi aldus
Wat dinck is ons luden mit deſen geſlach
te daer gheeſt in en is. Want haddē ſi dien
gheeſt godes die minne eñ die liefde ſolde
daer mede in haren hertē gheſtort worden
eñ oeck mede die eendrachticheyt die en ſol
de immers oec mede niet ghescoert werdē
Daer omme ſegghen ſi aldus. Wy̆ en wil
len mit deſen menſchen niet bliuē inder e/
wicheyt want ſi en zy̆n anders nietes dan
vleyſch. want wat ouerdracht moghen ſi
te ſamen hebben dat licht eñ de duyſternis

Wy̆ zy̆n ẏmmers vādē rijcke dier
eendrachticheydē eñ des vredē. eñ wy̆ had
den ghehoept dat deſe menſcē in deſer ewi
gher vreden mede ſouden ghecomē hebbē
mer hoe ſoudē ſi mit ons vͤeniget mogen
worden die onder hem ſeluē wōderlijcken
ſeer twillich eñ twidrachtich zy̆n. Siet hoe
wel dit ewangelium van huden mit deſer
heyligher teghenwoerdigher hoechty̆t o/
uerdraghet. daer wy̆ alſoe vͤuaerlickē in vͤ
maent worden te ſchuwen dē cleynē te ſcā
dalizeren wāt dat ẏmmers den eerwaerdi
ghen heylighen enghelen alſoe wonderlic
ke ſeer miſchaghet. wāt ſoe hi daer ſegget.
Qui vnum ſcandalizauerit de minimis
ↄc. Die ẏmmers een ſcandalizeert van de
ſen minſten het is ẏmmers ſonderlinghe
harde ſwaer dat hem daer nae volget.

Mer my̆n lieue broeders in criſto ie
ſu die ty̆t is cort wy̆ weten eñ moeten tot/
ter miſſen ghaen Jck bidde v en lateſv ſo
niet vͤdrieten dat wy̆ van deſen materien
meer ſpreken want daer mochte wat oer/
baers in van comen dat wy̆ een ander ſer/
moen hier vā maectē.

Wee den menſchen daer die ſcan/
den doer comen.

Sermoen. ij.

Hy̆ hebbet wel ghehoert my̆n li
eue eñ ſeer gheminde lieue broe
ders hoe vͤuaerlickē die lexi des
heylighē ewangelies ludet teghens dyen
ghenen die ẏmmers ſonderlinghe den clei
nen ſcandalizeren. Die waerheyt en ſmeec
ket mit nummen noch ſi en ſtrijct num/
ment noch oeck mede ſoe en vͤleyde ſi nye
mant. Si wtſpreect openbaerlickē aldus.
Ve homi illi ꝑ quem ſcandalum venit.
Wee ẏmmers den menſche ouermiddes
wen die ſcandalizeringhe coemt. bonum
eſſet ei ſi natus non fuiſſet homo ille. Het
waer den menſche ghoet dat hi onghebo/
ren waer. Dat hi ẏmmers niet anderwer/
uen vͤboren en waer totten leuen eñ inden
gheeſt die inden vleyſſche eyndet. Het wa
re hem ẏmmers nut die ſcande opwecket
in deſen huyſe in deſer vͤghaderinghē dye
gode behaghelic is eñ dē engelen vriēdelick
dat hem eens ezels molenſteen aen dē hal
ſe ghebōden worde eñ voer dat ſoete iuc eñ
die lichte bordē ōs gheſontmakers hem ſo
opghelegt worde die ſwaer laſt der aertſer
begheerlicheyt eñ ſoe gheworpē worde int
diepſte der ſee. dat ſonder twy̆fel is deſe bo
ſe werlt. Wāt het waer hem ẏmmers min
vͤdomelijcken dat hi alleen inder werlt ver
loren bleue dan hi in deſer heiligher verga
deringhen ander menſchen mit ſinen qua
den exempelen verderuen ſoude. Want ſo
wye die godlicke minne niet en heuet dye
moet ẏmmers ſonderlinghe verloren bly̆
uen. al ghaue hi oeck zy̆n lichaem dattet ī
den vuyr brande. Dit ſeg ic niet dat
ic qualickē vā v voele of dat my̆ dunckent

dat deſe grote ondoechde eñ quaetheẏden
in v ſiden regneren. mer dat ghi inder mi
nen eñ oec mede inder eendrachticheẏt eñ i
vreden daer ghi in ſtaet in den heer v ſullē
pinen te volhardē eñ voert te ghaē. Want
wat is anders mẏn hope eñ mẏn bliſcape
eñ die crone mẏnre glorien dan v eenheẏt
eñ eendrachticheẏt daer ic mit bliſchappē
mẏns herten v in ſie ſtaen minders eñ lief
hebbers der broedelicker lieften eñ minnē.
eñ oeck der onderlingher minnē eñ lieften
dat eē bant is der volcomenheit. Daer om
me bidde ic v pẏnt v altoes ſoe te ſtaen mi
ne alre liefſte brueders Want daer in ſullēt
ſi alle bekennen oec mede die heẏlighe en/
ghelen dat ghẏ criſtus diſcipulen zẏt. wāt
ghẏ onderlinghe minne eñ lieften hebbet
Want iſt dat ghẏt wel hebbet ōthoudendz
ic v inden voerghaenden ſermoen heb ghe
leert eñ onderweſen hoe datter drẏe ſaken
zẏn waer omme dat ons die heẏlighe ēge
len lief hebben eñ ſorchuoudich zẏnd voer
ons. ſoe machmē daer die nutticheẏt dẏer
broederlicker minnē grotelickē in bewiſen
Want het is lichtelicken te mercken dat ſo
wie gheen broederli:ke minne of lieften en
heuet gheen van drẏen ſakē waer omme
dat ons die waerde heẏlighe engelen lẏef
ſouden hebben in hem oeck niet en hebben
Want hoe ſullen ons die enghelen godes
mẏnnē eñ lief hebben omme criſtus ieſus
ons gheſontmakers wille als wẏ zẏn diſ/
cipulen niet en zẏn. want wẏ gheen onder
linghe mẏnne eñ liefde en hebben. Of hoe
ſullen ſi ons lief hebben omme onſe ſelues
wille als wāt wẏ den heẏlighen enghelen
ghelẏck zẏn inder naturen. als wẏ ōs euē
menſchen ẏmmers ſonderlinghe niet lief
en hebben noch en beminnen. ẏmmer als
wẏ omme ons twidracht endē kẏuinghen

meer vleſchelẏcken dan gheeſtelẏcken wer
den ẏmmer openbaer gheuōden.

Hoe ſullen ſi ons oeck mede lẏef
hebben omme haers ſelues willen als dat
haer ſtat weder omme van ons ſolde ghe
maket worden. iſt dat ōs dat god vbieden
moet ghebreket daer wẏ mede te ſamē ſol
den hanghē dat lẏm der godlicker minnē
eñ lieftē. Hoe ſullen ſi moghē hopen dz die
muẏr der hemelſcher ſtat vā ōs weder om
me ghemaect ſal worden. als ſi ẏmmers
ſien dat wẏ arme onſalighe ſteruelike mē
ſchen gheen leuende mer dode ſteẏnen en
zẏn. die te ſamen moghē hanghē. Mer la/
ten o mẏn lieue eñ ſeer ghemindē bruedēs
wẏ moghen vele bet lichte puluer eñ vuẏl
dreck ghehieten worden die mittē winden
ghewaẏet wort hier eñ oec mede daer. endē
vanden winde eens cleẏnen woerdes ver/
ſtroẏet worden eñ van eender cleẏnder ſuſ
picien vſtoert worden.

Nu ſi daer
ghenoech van gheſegt vanden woerdē ōs
heren. Die een vandē minſten ſcādalizeert
die. zc. Ic hope dat hem een ẏghelic voert
aen ſorchuoudelicker waren eñ hueden ſal
voer deſe quade paſſie. Mer wẏe en ſolder
vandē woerden ons lieues heren die in de
ſen ewangelio volghen niet beweghen en
worden daer hi ſegt. Iſt dat dẏn oghe dẏ
ſcandalizeert ſoe worpt van dẏ Wil ons
lieue heer dat wẏ deſe lichamelicke oghen
vā ōs ſullē worpē of handē of voetē of ſnẏ
den ſullen. Het ſi ẏmmers veer dat wẏ ſul
ken vleẏſſchelẏcken eñ ẏmmer ſonderlin
ghe oeck mede alſulcken gheckelẏcken ge
voelen ſouden hebben. Mer ẏmmers na
dien dat ons die ghebenedide woerden go
des alſoe ſeer ſcarpelicken als daer voer af
gheſegt eñ gheſproken is ghewaerſcuwet
ofte oeck mede ghewarent hadde van dẏe

wtwendighe ſcande ſoe leert hi ons voert hoe dz wÿ ons voert aen ſullen hebbē mit der ſchanden die daer opſtaet in ōs ſeluen al wÿ die v̄keerde euwe ofte wetvoelen nv in onſen leden. Want hem is ons maec-ſel wel kūdich eñ hi weet wel dat die inwē dighe ſcande ſoe ghoet niet en is te ſchuwē Wÿ moghēt mit daghelixen exempelē on deruinden dat alſulcke ſcande in ōs geſci et in drÿen manieren. wāt het valt ſomwi len dat die oghē der gheeſtelicker mēſchen meÿninghen wel ſimpel zÿn eñ oetmoe-dich eñ meer moghē hietē te weſen vā dier gracien eñ ghenaden godes dan van ons ſelues. nochtās ſoe ſcandalizeert ōs onſe o ghe dat wel ons oghe mach hieten eñ brē-ghet ons een ongherechte meÿninghe vo ren. mer ſoe moeten wÿ doen nae dē raet ons gheſontmakers eñ breken dat oge wt eñ worpent van ons. Eñ dat gheſciedet als wÿ daer gheen conſent toe en gheuen mer wederſtaen eñ vā ons worpen

Des ghelikes iſt te v̄ſtaen vanden handen eñ vanden voeten. want als wi in ghoeden godlÿckē werckē becommert zÿn eñ oec mede ons eÿghē wille ōs daer van trecken wil ſoe ſcandalizeert ons onſe hāt. Mer dat is ons nut dat wÿ hem ofſniden eñ p̄mmers van ons worpen. Dats te ver ſtaen aldus. Wÿ en ſullen in gheenre ma nieren ſine becoringhē volgen noch cōſent daer toe gheuen. Mer bÿ den ghoede des wÿ voer hadden ghenomen ſullen wi im mers cloeckelic eñ ſtātaftelick bliuē. Dÿes ghelÿckes ſommighe die ghaerne thoene men ſouden inden ghoeden leuen dat im mers aen hebben ghenomen eñ oeck med̄ ghaerne opclimmen ſouden biden ledder die iacob ſach. eñ p̄mmers ghaerne ſoudē voert ghaen van doechden tot doechden. als inden pſalter ſtaet gheſcreuē. Si werdē dicwÿl gheſcādalizeert vanden traghē end̄ v̄ſumenden voeten eñ ſonderlinghen p̄m mers oec mede vanden voeten der cleÿn-moedicheÿt die alſoe ſnellÿckē niet voerts en ghaen noch opclimmen en willen. mer ſi wouden wel vele lieuer eñ willigher ne derclimmmen eñ traeghelicker wanderē. Mer het is oec mede nut datmen deſen vo te of ſnide op dat die voet der gracien dÿe inden rechten weghe ſtaet moghen lopen onghehindert eñ p̄mmers mede ſond̄ ſcā-de. Dat ons lieue heer ſegghet dattet ōs be ter is mit enen oghe of mit eender hāt ofte mit enen voet inden ewighen leuen te ga ne dan mit tween ogen eñ mit tween han den eñ voeten gheworpen te worden in dy helſche vuÿr. Eñ daer meent hi mede dÿe ghene die haer eÿghen wille alſoe altÿt na volghen willen. hi ſi ghoet ofte hi ſi quaet. eñ die ghaen in tween weghen ſo dat ſi nv dat ghoede nv dat quade volghē. nae dien dat haer quade begheerten in hem luden v̄ wandelen Den ſonder twiuel eñ voerwaer vele nutter waer dat ſi vaſt bleuen bidē vo te der gracien. Eñ als die eÿghē wille voer wil loepen dat ſi hem dan p̄mmers ſond̄-linghe mannelÿcken of pine te ſnÿden eñ ſoe dan p̄mmers van hem te worpē.

Hier omme om dit te volbringen behoert daer p̄mmers wel tÿt thoe mÿn li eue ende ſeer gheminde brueders. ende ſo als ic p̄mmers ſonderlinghe hopevriēden eñ dienres criſti iheſu onſes lieues herē ōs gheſontmakers ende verloſſers. ende mē moet al langhe arbeÿdenden weſen ouer deſe ofſnidinghe deſes eÿgenen willes eer datmen haer alſoe volcomelÿcken ofſnÿ-de dat ſi niet weder op en ſtaet. mer ſonder wederſegghen god den heer onderdaen ſi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſoe datwÿ voert aen niet en behouen ons
oghen wt te breken of ons hant of voet of
te ſniden. want wÿ den eenuoldighē god
volcomelickē aenhanghē ſoe worden wÿ
al te ſamē ſimpel eñ recht. eñ ten ſal voert
aen gheen ander oghe hieten. Want als de
apoſtel ſegt die god aenhanghet die is een
gheeſt mit hem. Eñ ſoe wi ſegghē vanden
oghe ſoe ſalment oeck mede vāden handē
eñ voeten v̄ſtaen. want als die wille dÿes
menſchen wt ghoeder begheerten der gra
cien godes aenhanghet. ſoe dat hi niet en
begheert enich quaet te doen noch minder
vuericheÿt te thoenen dan die gracie ende
ghenade godes die hem ghegeuē eñ v̄leent
is eÿſchet. ſoe is een menſche volcomen.
Mer alſulcken vrede die behoert meer toe
die ewighe ſalicheÿt dan deſer crācker ſterk
licheÿt mer alle die ſcanden of te ſniden eñ
oec mede den becoringhen weder to ſtaen
daer behoert ſtarcheÿt toe Ic ſegghe v dat
voerwaer dat is ewighe glorie mer het is
een ſtriden deſer tegenwoerdigher ridder/
ſchap. Amen.

Opter eerwaerdigher hoechtÿt vā
allen heÿlighē ſoe ſchriuet ſinte bernardus
twee ſermonen.

Hoemē in grotē hoechtidē ſal vrolic
zÿn gheeſtelic eñ ſpiſen die ſiele mit gheeſt
lÿcker ſpiſen.

Sermoen. i.

An allen den heÿlighen viert
men hudē hoechtÿt inder hil
liger kercken eñ tis grote re/
den dat mēſe mit alre innich
heÿt viert. want hiet men dat grote hoech/
tidē te weſen als men ſinte peter of ſint ſtef
ken of enighen ander van den heÿlighen
die mit gode regneren hoechtÿt beghaet.
Hoe groet mach deſe dan zÿn die niet alle
ne van een heÿlighe en is mer van alle dē
heÿlighen te ſamen. Ghÿ weet wel mÿn li
eue brueders dattet onder den waerlicken
menſchen ghewoenlick is dat ſi in groten
hoechtiden hoechlick pleghen te werſchap
pen. eñ hoe die hoechtÿt oec meerder is hoe
ſi coſtelicker ſpiſe bereÿdē Hier omme iſſet
oeck mede wel reden dat die ghene die be/
keert zÿn haren herten dat ſi oeck mede in
wendighe ghenoechte ſullen ſoecken ende
gheeſtelicken dinghē mit gheeſteliken din
ghen ſullen ghelÿcken. D werſcap is dan
nu bereÿt eñ alle de gheeſtelicke ſpiſe is ge
coket. eñ die tÿt omme te werſchappen is
ghecomen Want het is groet reden dz die
ſielen ÿmmers eerſt ſullen worden gheſpi/
ſet. wāt ſi onghelike edelre eñ beter zÿn dā
die lichamen. Oeck mede ſo en is daer gee
twiuel aen die hoechtidē en de zÿn meer i/
gheſet omme die ſalicheÿt d̄ ſielen dā om
me die lichamen. Aldus hebbē oec die hil
lighē meer liefte eñ mededoghē totter ſielē
dan tottē lichamē. hier ōme ſoe en is daer
gheen twiuel aen ten ſi dē heÿlighē vele ge
nuechlicker dat wÿ ſorchuoldelic ſoeckē de
ſpiſe der ſielen dan ſpiſe des lichaems mer
hoe comen wÿ aen troeſt der ſielen inden
vreemden landen in deſer wilderniſſen. eñ
waen coemt ons onder deſe zōne gheeſte/
licke ſpiſe daer niet en is dan arbeit eñ lidē
mer ic weet wel wÿe daer gheſprokē heuet
aldus. Petite ꝛ accipietis. Bidt ende ghÿ
ſult ontfangē Eñ iſt dat ghÿ die quaet zÿt
uwen kinderen wel kondet wat ghoedes
gheuen hoe veel te meer ſal v hemelſce va
der enen ghoedē gheeſt gheuen den ghenē
die hem trouwelicken bidden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Oeck mede en iſt mȳ niet onbekēt hoe vli
telicken dat ghi al deſen nacht hebt ghebe
den omme dat eerwaerdighe leuēdichge
broet datter coemt vandē hemel. niet daer
dat lichaē mede wert gheuoedet mer daer
dat hert mede wert gheſtarcket. Ic en derf
niet ſegghen dat wȳ mitten heilighē enge
len ter tafelen ſitten. mer ick ſegghe dat wi
ſcamele bedelaers zȳn v̄wachtēde dȳe be-
gheerde aelmiſſen daer wȳ vā leuē moch-
ten. Ende dat wȳ als vol zweren eñ ſerich
heden legghē voer des ouer rȳckē conincs
dore eñ begheren gheſpȳſt te werdē. vandē
cruumkens die daer vallē van onſen herē
tafelen. welker hoechtȳt wȳ hudē beghaē
want ſi ouerulopen in godlickē weeſden.
ende ſi hebben van gode volle mate ontfā
ghen ene opghehoepte ende toe ghedructe
mate. Ende wȳ hebben ghoet betrouwen
dat ſi ons wel wat gheuen ſullen. Want
daer is groet onderſcheit tuſſchen die goe
dertirēheit ōſes herē godes eñ die wreethz
des wrackē rȳcken mannes.

Daer omme heuet ons onſe hemel
ſche vader hudē ghegeuen. want de vader
der barmhertichheit is oeck mede vader on
ſer barmlȳcker menſchen. Ick ſegghe hȳ
heuet ons huden ghegeuē dat hemelſche
broet eñ die godlike ſpȳſe in oueruloedich
heit Van welcker ſpȳſen ick nu eē cock bin
ende mȳne ſiele is die coken. Ende op dat
ick deſe ſpȳſe tot uwer behoef bequamelic
ken mach coken eñ bereȳden. ſoe is mȳn
herte in mȳ heet ghewordē ende in mȳnē
ghedachten is eē groet vuer ontſteken. dat
ſelue vuer dat onſe here heuet gheſent iñ
aerdē ende hi wil dattet brande. Want het
is noet dat een gheeſtelick menſche hebbe
een gheeſtelicke coken eñ oec mede dat hȳ
hebbe gheeſtelicke ſpȳſe.

Het is dan nu tȳt dat ick aen rechte
dat gheen dat ick bereȳt hebbe. ende ghȳ
ſult meer aenſien die ghoetheȳt des heren
daer v deſe ſalighe ſpȳſen van comē. dan
die dȳēders dȳeſe v bereȳdē. Want ic alſo
veel alſt in mȳ is en bin anders dan v me
knecht die te ſamē mȳt v als den here wel
kundich is beȳde voer v eñ voer mȳ bid-
de vuerichlȳckē om dit hemelſche broet eñ
omme voetſel des leuēs. Daer omme en
gheue ict v niet. mer die godlicke hemelſce
vader heeft v dit eerwaerdighe leuēdighe
broet. hi voedet v mit werckē eñ mit woer
den. end oock mede mitten lichaem zȳns
enighē zoens die warachtige ſpiſe is. Wāt
van ſine werckē leſen wi. Mȳn ſpiſe is dat
ick doe dē wille mȳns hemelſchē vaders.
Eñ van ſinē woerden leſen wȳ aldus. Nō
in ſolo pane viuit homo ſed ex omni ver
bo quod procedet de ore dei. dats te ſeggē.
Nȳet alleen inden broede leeft die mēſche
mer in alle den woerden dȳe daer comen
wt den monde godes.

Aldus mȳn lieue eñ ſeer gheminde
brueders in criſto iheſu onſen v̄loſſer. ſullē
wȳ gheſpiſet eñ gheuoet werden vanden
wercken eñ vandē woerdē godes. daer na
ſo ſullē wi van zȳnder ghenaden dat alre
heilichſte lichaem ōs lieues herē iheſu criſ-
ti ȳnnichlic ontfāghē Wȳ leſen indē ewā-
gelio van huȳdē dat iheſus doe hi die gro
te ſchare volckes ſach opclam inden berch
Want doe onſe heer omme ghinc predikē
doe volchde hem veel volckes den hi haer
ſielen gheſont makede. eñ oeck mede haer
lichamen ſpiſede. ende daer omme volche
dē ſi hem wōderlicke ghaerne nae. want ſi
haddē grote ghenuechte zȳn ghebenedide
aenſicht an te ſien. ende oeck ſonderlinghe
om ſine woerden te horen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Want ſine ſtemme was ſuet ende zijn aen ſichte was ſcoen. daer van ghescreuē ſtaet dat hi ſcoen is van ghedaenten bouē alle kinder der menschē· eñ die gracie is wijde gheſtort in dijnen lippen. Alſulc is hi dye wille volghē den wij aenhanghen. hi is al te mael begheerlic den niet alleen die men ſchen mer oeck mede die enghelē begherē aen te ſien. wat moghē wij v dan voer ſet ten dat ſueter is. want dit zijn die weelden der enghelen. Guſtate ergo et videte quo- niam ſuauis eſt dominus. Smaket dan daer omme ende ſiet dat de heer ſuet is. eñ deſe ſueticheit ende de ſmake eñ deſer ſma kender wijſcheyt die vāden hemelijcken wert getogē. en machmē al dz begheerlijc is nz geliken. Want ſiet wi wōderen ons vander ſcoender blinkender claerheit vā zō- nen van die ſuuerlicheyt der blomē. vā dē ſmade des broedes. eñ vāder vruchtbaerhz der eerden. mer dit is al vā gode ghegeuē ende daer en is gheen twifel aen hi en heb be ſelue veel meer ghehoudē dan hi al ſinē creaturen heeft ghegeuē. Mer nu dat hij opten berghe clam dat en ſullē wij niet al- ſoe voer niet achtē. want dat die propheet alſoe menich iaer daer te voerē gheprophe teert hadde daer hi ſeyde. Clijmme opten hoghen berch die ſyon dat ewangeliū pre dikeſt. dat ſinghetmē indē heilighen kerſ- nachte inder lexien aldus. Supra mōtem excelſum aſcende tu qui ewangelizas ſyō. Clijmme op enen hoghē berch die ſyō dat ewangeliū predikeſt dat is die goede boet ſchap brengheſt In welcker opclijmmige en hebdi niet beters ſo meyne ick datmen wel mach verſtaen dat lucas ſegt indē be- ghine der apoſtelen werckē aldus. Primū quidem ſermonen feci theophile de omni bus. ꝛc. Ic hebbe eerſt een ſermoē theophi le van al die dingen die iheſus eerſt began te doen eñ te leren. Sōder twijfel niet als die pharizeen doen of na haerder ghewoē ten die zware borden ander mēſchen op lei den. mer ſeluē en wolden ſi haer mit enen vingher niet aentaſten Brueders en is dit niet een ghoet broet der ſielen dat zeer wel ſtarcket dat herte des menſchen.

O here iheſu criſte ic volghe dij mit ghoedē betrouwē waer datſtu hene gaeſte ende ſekerlijc wādere ick dye weghē dijnō gheboden. want ic dat wel weet dat wt dē ouerſtē des hemels dijn wtghanc heeft ge weeſt om te lopen deſen wech. eñ dijn wed loep die was totten hoechſten des hemels doer deſen wech. Ic en mach in deſer ma nieren elc bi ſonderlinge aldus niet caeu- wen. mer weſet ſelue reyne dyerē die eder- caeuwen op dat in v mach ghe ſcieden dat ter ſtaet ghescreuē. Een begheerlijcke ſcat ruſtet indē monde eens wijſen mannes. Ic moet die woerdē cortē wāt daer is veel te ſeggē eñ wij en hebbē niet veel tides. ſon derlinghe want wi noch die ghehogeniſſe ſullen ſinghē· Doe iheſus die grote ſcha- ren des volckes ſach clam hi op enē hoghē berch. Hi ſachſe mit ſinen barmhertighen oghē want ſi waren als dwalēde ſcapē ſon der herdō. Wat meent dat dz eer hi beghā te leren optē berch clam. dan dat hi daer me- de leert dat die ghene die predikē ſullē dat woert godes mit al harē begeerten eñ mit al haerō wāderingē hoge eñ hemelſce din- ghē ſullen begherē. eñ niet die dinghē dye opter aerdē zijn. mer optē berch der doech den ſullen ſi hem pijnen te clijmmen. Eñ als hi was ghaen ſitten quamen tot hem ſine diſcipulen. Hij ſegt wel te rechte als hi was ghaen ſitten. want wye ſoude āders den alder hoechſten gijgant moghen ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

naken. dat te mael een grote ghoedertiren
heit ons herē dat hi hem ſoe oetmoedich
de dat hi bi ons woude ſitten op dat hi ſeg
ghē mochte tot ſinē vader. Cognouiſti ſeſ
ſionem meam et reſurrexionem meam.
du hebſte wel bekent mijn ſittinghe ende
mijn verriſinghe. Hi heuet gheſetē op dat
tot hem tot wijen die heilighe engelē niet
ghenakē en mochten als hi recht op ſtont
oeck die publicaen ende die ſundighe mē/
ſchē mit ghoedē betrouwen comen moch
ten. dat maria magdalena tot hē mochte
comen eñ oeck mede die miſdadige moer
der die mit hem ghecruuſt was.

Eñ doe hi was ghaen ſittē quamē
tot hem ſine diſcipulen. Sij en quamē nz
allē tot hem mittē voeten van buijtē mer
oeck mit mijnelicker begheerten enñ mijt
ghetrouwen nae volghē zijnder wādering/
ghen. Ende wel te recht ſoe en ſecht hi niet
dat die ſcharen des ghemeijnē volckes tot
hem quamē mit ſinen diſcipulen. Op dat
alſoe als dat oude teſtamēt inden berghe
van ſijna wert ghegeuē. daer moijſes alle
ne opclam eñ al dat ghemeijne volc bene
den bleef. dat ſoe oeck mede nu die berghe
ontfanghē ſoude mede den gemeijnē vol
ke. ende die cleijne berghē ontfanghē ſou/
den die gherechticheit. eñ den apoſtelē als
int verborghe gheſegt ſoude werden dat ſi
na alder werlt predikē eñ leren ſoudē. ende
ſi mit harē oren horē ſolden dat ſi na open
baerlijcke op den daken prediken ſouden.
Daer omme volghet daer nae aldus. Eñ
hi loeck ſinē mōt op eñ hi leerde hem. Nu
ſo loeck hi zijns ſelues mōt op die wel eer
den menſchen te ſpreken plach dordē mon
de der heijligher propheten Hier van ſo iſt
dat wi leſen inden pſalm dat die propheet
ſegt tot onſen heer Domine labia mea ape
ries et os meum annūciabit laudem tuā.
Heere luijck op mijne lippen eñ mijn mōt
ſal voert kūdighē dijnen lof Mer die i voer
tijden in menighen manierē als god ghe
ſproken hadde ōſen voervaders indē pro/
phete die heuet ons ten laeſten gheſprokē
mit zijns tſelues monde of hi ſegghē wol
de Siet ic ſelue die doe ſprack in dijer ma
nieren Ic bin nu teghenwordich. Sij zijn
ſalich die de godlijcke wijſheijt indē olep/
ſche hoerden ſpreken. Sij zijn ſalih dieden
woerden godes wt dē mōde des woerdes
ōdienden te horen Enñ die woerden die ſi
hoerden die zijn al tot nu toe ōs behoude
ſo dat wij haer oeck mede moghen horen
al en iſt niet van ſinen monde Jheſus cri/
ſtus onſe gheſontmaker dije loeck op zijn
mont ende leerde haer ende ſeijde. Beati
pauperes ſpiritu. zc. Salich zijn ſi die arm
zijn vā gheeſte. Waerlijcke mijn lieue brue
ders ſo, heuet hi zijn mont op gelokē daer
al die ſcatte der wijſcheit eñ der wetenheit
in behoudē zijn. eñ dit is waerlickicke zijn
leringhe die in apocalipſi ſegghet. Et crea
būtur noua. Siet ic make alle dingē nijeu
we. Hi hadde oeck doer den propheet ghe/
ſprokē Ic ſal mijnē mōt op luijckē eñ ic ſal
daer wtruſpen dat vā aen beghine ō werlt
verborghē is gheweeſt. Wāt wat mach ō/
borghēder weſen dan dat armoede ſoude
ſalich weſen. Nochtans iſt alſoe want die
waerheit heeftet gheſegt. de noch bedriegē
en wil noch bedroghē en mach werden Eñ
hi iſt die ſegt aldus. beati pauperes ſpū. ſa
zijn die armen van gheeſte.

Ghij onſinnighe adams kinō ghij
laet niet of te ſueckē rijcdōmen deſer werlt
ende begeertſe noch daer ghij hoert dat die
armoede ſoe grotelic vā gode wert gepre/
ſen eñ gepredict inder werlt. eñ oeck vā vele

menſchen wert ontfanghē. Laet die heyde
ne rijcheit der werlt ſueckē die vanden al/
machtighē god niet en wetē eñ eens deels
niet en willē weten. Laetſe oeck mede dye
ioden ſuecken. dē tijtlijcke dinghē eñ tijtlic
ke ghoede van gode den here zijn belouet.
Mit wat voerhoefde ẏmmer mit wat her
te mach eē kerſtē mēſche daer om arbeydē
dat hi ghaerne rijck waer. na dyē dat onſe
here iheſus criſtus ſelue heuet gheprediket
dat die arme ſalich zijn. Ghij vreemde
kinderē hoe langhe ſal v hert ẏdelheit ſpre
ken ende ſal duerē ſeggē dat ſi ſalich zijn
die de tijtlicke ghoedē hebbē als die ghebe
nedide zoen godes ſinē mont heeft op ghe
lokē eñ heeft die waerheit gheſproken. als
dat die arme ſalich zijn ende werdē rijcke.
Mer aēmerc dat hi niet en ſeide ſimpelike
ſalich zijn die armen om te onderſceyden
vandē ghemeynē armē der werlt. die arm
zijn van noede eñ niet om godes willē wt
vrijē wil. Nochtās hoep ic vāder barmher/
tichedē godes dz deſe tijtlicke armoede eñ
ongeuallicheit hē ſal helpen tot haerder ſa
licheit. Ic weet nochtās wel dat onſe heer
iheſus criſtus onſe verloſſer hier op deſe ſte
de vā deſer armē niet en heeft gheſprokē,
mer van alſuckē armē die mittē propheet
vrijlijc moghē ſegghen. Willichlijc ſal ic dij
offerē myne ſacrificie. Nochtās en is alle
willige armoede voer gode dē here nz ghe
preſen. Wāt alſmē ſegt ſo hebbē daer ſom/
mige philoſophē geweeſt die al after ſpetē
dat ſi inō werlt haddē alleē daer om op dz
ſi haer ẏdele wijſcheit mochtē oefenē ende
daer ōme woldē ſi alleen arm weſen vā al
len tijtlijckē ghoedē. op dat oueruloedich
mochtē weſen in harē ſinnen.

Dit onōſceyde ōſe lieue heer iheſus
criſtus daer med mijn lieue brueders dat
hi ſeyde ſalich te weſen die arme vā geeſte.
dat is wt enē gheeſtelickē wille. eñ wt gees
telicker meyninghen. Si zijn waerlic ſalich
die ſo arm zijn vā geeſte eñ wt rechter god
lijcker gheeſtelicker begheertē alle aertſche
dingē verſmadē. ōme dattet gode dē here
behaghelijc is. eñ oec mede haerder ſielē ſa
lich is. wāt daer ſtaet aldus indē ewāgelio
Beati pauperes spū quoniā ipſoꝝ eſt reg/
nū celoꝝ. Wye iſt die aldus ſpreket die de
armen ſalich maeket. ẏmmers die haer
aldus rijck maket. Oft wel ſoe mach we/
ſen. ſonō twifel het ſal ſoe weſen Wāt hi is
waraftich eñ machtich diet hē louet. willē
die beniders eñ die viādē daer op murmu
reren nīē ſal hē antwoerdē. En moet ic nz
doen dat ic wil. Is dijn oge du boeſe geeſt
ſcalc wāt ic ghoet bin. biſtu nz mit recht v/
nedert wātſtu di tegēs mi ſettē woldeſt. en
iſt niet recht dat de ghene die hem om myˆ
nen wille ōnederē dat ſi weder vā myˆ ſul/
len verheuē werdē. wāt ic hebbe gheſprokē
indē ewangelio aldus. Quicūq; ſe exaltat
humiliabitur et qui ſe humiliauerit exal/
tabitur. Alle die ghene die hem ōheffet die
ſal vernedert werden eñ die hem venedert
die ſal verheuen werden Voerwaer
mijn lieue eñ zeer gemīde brueders want
dye ōmaledide ōſalige duuel lucifer vten
hogē hemel is geworpē omme des willen
dat hi hē teghēs god ōſe heer ōhouaerdich
de. eñ gode dē almachtighē ewigē heer ge/
lijcke weſen woude. ſo iſt oeck mede groet
redē eñ volget daer wel na dat die gene de
hē willichlicke ōme godes wille in armoe
den ōnederē dat ſi wt der beloftē godes dz
rijc ō hemelē ontfanghē ſullen daer de ver
maledide dief ende verrader die oude ſer/
pent die boeſe verleyder lucifer wt gewor/
pen ende gheuallen is. Ende merck nu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hoe wijſlijcke die ewighe wijſheyt godes
ſine woerden gheordineert heuet hoe hi te
ghens die eerſte ſunde die eerſte medicijn
heuet gheſet. of hi openbaerlijcke ſegghen
woude Wiltſtu vercrighē dat rijcke der he
melen dat de enghel was eñ nu een duuel
is heeft verloren. dȳe betrouwen hadde in
zijns ſelues crachte eñ oec mede ī die groet
heit zijns ſelues rijcheit. ſoe neem aen dȳe
ſnoedicheit der heiligher armoeden eñ het
ſal dijn weſen. Daer nae volget dā
Salich zijn die ſaftmoedige dat ſtaet indē
ewangelio aldus. Beati pacifici quoniā
ipſi poſſidebūt terrā Salich zijn de ſaftmo
dighe wāt ſi ſullen die aerde beſitten. Wel
eñ zeer wel behoerde dat ſo doe hi armode
hadde gheprijſt dat hi doe voert ſprekē ſou
de van der ſaftmoedicheit· Want den ghe
nen die alle tijtlijcke dinghē after latē den
pleghet dicwil haer eerſt becoringhe te we
ſen vāder onuerduldicheit ende van dē on
ghewoēlſcken lȳdē haers lichaems. want
ſi niet en hebbē als ſi ghewoēlic warē. wāt
wat ſoude dat moghē helpē dat een mēſce
om godes wille arm ghewordē waer enđ
dan murmurerē ſoude ende ōuerduldich
werden. ende niet ghoedertirēlike lȳdē en
conſte wat ghebrecs der wtwendigher din
ghen. Daer omme ſo heuet onſe heer zeer
wel nae dien dat hȳ den armen dat rijcke
der hemelen gheloeft hadde den ſaftmoe-
dighē een ander mȳnđ rijcke als tot eenđ
pandē gheloeft te gheuē in deſer tijt op dat
wij nae den woerden der hēyligher ſcriftē
loftenıſſen van gode den almachtighē he
re ontfanghen ſoudē deſes teghenwoerdi
ghen leuens. ende ouermits dē ghauē die
ons god gheuet in deſer tijt ghoet betrou
wen ſoude hebben totten ewighē leuē dat
hȳ ons nae deſen leuen heeft ghelouet.

Hȳ ſegt aldus. ſalich zijn die ſaftmoedige
want ſi ſullen die aerde beſitten. Bȳ deſer
aerden die den ſaftmoedighē geloeft is te
beſitten verſtaen wij onſe arme crācke ſnō
de lichamen. welken lichaem die ſiele geer
ne wil bewonen eñ beheren. mer ſoe moet
ſi eerſt ſaftmoedich weſen eñ onderdanich
harē ouerſten. want ſulck ſal ſi vindē haer
lichaem die onder haer van rechte behoert
te weſen als ſi haer bewijſt haren ouerſten.
Want die creaturen werden daer toe ghe
wapent te wreken dat onrecht haer ſchep-
pers. Daer omme ſal die ſiel dat weten
die haer lichaem wederſtribbich eñ onghe
hoerſaem vindet dat ſi ſo ondđanich niet
en is haren ouerſten als dat wel behoerlikē
waer. Si werde daer omme ſaftmoedich
eñ veroetmoedighe haer onder die mogē
de hant godes· eñ weſe ghuetelike onder-
danich den ſi van godes weghen ſculdich
gehoerſaem is te weſen. als haren prelatē
Ende al te handes ſi haer lichaem onder-
danich eñ bequaem vinden na den wille đ
ſielen. want die waerheit heeftet gheſpro-
ken. beati pacifici quoniā ipſi poſſidebunt
terram. Want na dien dat die enghelen o
uermits der houaerdien waren gheuallē
ſoe vȳel daer nae eua wt ruſticheidē haers
gheeſtes. eñ ſi werp van haer dat ſuete iuc
godliken ghebodes ende die lichte borden
der ſaligher gehoerſaemheit. doe ſi dat nz
wachten en woude dat ſi vander hant go
des daer ſi ſoe veel weldaden vā ontfāghē
hadde. oeck die volcomen ſalicheit van v-
creghe. mer bi den rade des ſerpentes meē
den ſi die voer te gripen. eñ hebben ſoe dat
paradijs mit allen vloren dat ene ſchone
ſtede was der welluſtē eñ hebbē oec mede ī
harē vleȳſce vkeerde euwe ghewōnen.
Nu hebbeſt bi auonturē omme de-

ſen woerden onſes lieues heren grote be/
gheerten totter ſaftmoedicheit mer du cla
gheſte ouer die ſtuerheit dȳns herten. endē
oeck mede ouer die beeſtelȳcke beruerīnge
ende ſonderlinghe oeuer die onghetēme/
de hartſinnighen dȳeſtu in dȳ beuoeleſte.
Mercke daer omme wat hier nae volget.
Beati qui lugent quoniam ipſi conſola/
buntur dats te ſegghen Salich zȳn ſi dȳe
ſcreȳen ende huȳlē want ſi ſullen getroeſt
werden. Een onghetemmet henxt die wer
det mit ghe̊ȳſſelen ghetemmet. eñ eē ſtuer
ghemoede werdet ſaft ghemaket mit wa
rachtich berouwe der ſunden ende mit ve
le tranen· Daer ōme in al dine werc
ken ghedēcke dȳn uterſte. Ende daer is ge
ſcreuen aldus. Memorare nouiſſima tua
et ineternum non peccabis. Ghedenc dȳn
uterſte eñ du en ſultſte inder ewicheȳt niet
ſundighē. die veruaerlike ure dȳns dodes
dat anxtelic oerdel dat ouer di ſal ghaē die
ontſprekelike pȳn der helle en laet wt dȳn
hert niet comē. denc oeck an die ōſalicheȳt
deſer pelgrimaetſe daerſtu in biſte. eñ we/
derdenc aldus dȳn iaren in bitterheit dȳn
re ſielen. ende aendenc onder hoe menich
perikel dat menſchelike leuen is gheſet. eñ
ſonderlinghe denck aen dȳns ſelues crāc/
heit. Ende iſt datſtu in ſulcken gedachten
ſtadelicke becōmert biſt ick ſegghe di dat
du niet veel voelen en ſultſte al dat di van
buȳten verdrietelick toe mach comē alſtu
mit al dȳnder hertē aldus vā bȳnnē becō/
mert biſte eñ die goede here en ſal di niet lā
ghe laten onghetroeſt. want hi is eē vader
der barmherticheit. eñ god alles troeſtes.
ende het ſal al veruollet werden dat die e/
wighe waerheit heuet gheloeft Endē ſalich
zȳn ſi die ſcreȳen. want ſi ſullen ghetroeſt
werden· Ende dit datter voer is gheſegt o
uerdraghet wel mitten woerden die in ſa/
lomoens boecken ſtaen gheſcreuen. Tis
beter ende ſaligher der ſielen datmē ghaet
inden huȳſe daermen ſchreȳet dan totten
huſe daermen werſchappet.

Daer om o eua du haddeſt ſalich ge
weeſt haddeſtu nae dien datſtu in ſunden
gheuallen waerſtu dȳnē troeſt in oetmoe
dighen tranen gheſocht eñ di ghekeert tot
penitencie te doen du ſoudeſte ſonder twȳ
fel alle te handes ghenade eñ vergeuinghe
dȳnder ſunden gheuōden hebben. Mer lei
der du ſochteſt enē onſalighen troeſt daer
in datſtu dinē man mede te valle mochtē
brenghē. ende dit alre quaetſte venȳn heb/
ſtu after ghelaten in al dȳnē geſlachte ſoe
dattet hudē te daghe dē enen een troeſt is
dat ongheual eēs āders. Die troeſt die eua
doe ſochte was ſonder twifel die alder on
ſalichſte troeſt eñ is oeck mede al dē ghenē
die ſulcken troeſtē ſueckē. Mer ſi zȳn ſalich
die daer ſcreȳen want ſi ſullē getroeſt wer
den. Wat is deſe troeſt dan wt dē hope der
godlicker ghenadē comende ſuete ȳnnich
heit des herten. eñ mȳnne of liefden tottē
doechdē. eñ een luttel ſmake totter godlȳc
ker wȳſcheit. mit welckē ſmake die goede
heer dē bedructē ſielē wat ūmaket eñ troeſ/
tet. mer deſe ſmaecke en is anders niet dā
ene ūwachtinge der begheerlichedē eñ ene
ōtſtekinge ū mȳnnē eñ liefte. ſoe daer ghe
ſcreuē ſtaet. Die mȳ ethen dē hōghert noch
nae mi. eñ die mi drinckē den dorſtet noch
nae mȳ. Hier ōme mȳn lieue ende
zeer geminde brueders in criſto iheſu ōſen
lieuen gheſontmaker ſo volghet hier nae
aldus. Beati qui eſuriunt et ſitiunt iuſti/
ciam quoniam ipſi ſaturabuntur Salich
zȳn ſi den honghert ende dorſtet nae dȳer
gherechticheit want ſi ſullen oec verſadet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

werden. Wie aldus honghert lieue
brueders die hōgert noch meer. de rechtichz
begheert die begheertſe meer eñ meer. wāt
hoe vele hi cā begeren ſoe vele ſal hem wer
den ghegeuē. ŷmmers god en ſal niet aen
ſien die cracheŷt ōſer begheertē Salich ſoe
zÿn ſi den hongert eñ dorſt nae die gherech
ticheŷt want ſi ſullen gheſadet worden.
Den ghenen die dan weŷnich ſmakē hier
thoe hebben en voelens niet dat ſi gheſaet
worden. Dats waerlic ſalige ſadicheŷt en
de een heŷlich werſchap eñ ſeer begheerlÿc
ke ſpiſe daer een mēſche niet beſwaert van
en wordet Deſe ſadicheŷt ſal altÿt
dueren eñ deſe begheerte en ſal niet v̄min/
dertworden. Daer omme ſtaet daer inden
ewangelio gheſcreuen aldus. Beati q̄ eſu
riunt ⁊ ſitiunt iuſticiam quoniam ipſi ſa/
turabuntur. Si zÿn ſalich den ŷmmers
honghert eñ dorſtet nae die gherechticheŷt
want ſi ſullen gheſadet worden. Si ſullen
ſekerlicken eñ inder waerheŷt gheſaetwor
den want hem ſal ghemeten worden een
volle toe ghehoepte eñ wel ghedructe ma/
te eñ die ſal hem gheſtort worden in haren
ſchoet. Mÿn lieue ende ſeer gemī/
de brueders in criſto iheſu onſen lieuen he
re onſen verloſſer eñ gheſontmaker. ic ghe
loue dat deſe woerden teghens onſen eer/
ſten vader adam ghaen. die een deel vā die
gherechticheŷt ſcheen te hebben in dien dz
hi ŷmmers ſonderlinghe mit ſinen wiue
medeliden eñ oeck mede mededoghē had
de. Mer hadde hem ſeer ghehonghert nae
die gherechticheŷt hi en ſoude ŷmmers al
ſonder twiuel ſorchuoudich gheweeſt heb
ben niet alleen den wiue ghenoech te we/
ſen. mer ŷmmers vele meer ſinen ſchepper
onderdanich ende oeck mede ghehoerſaē
te weſen· Want al was hi ŷmmers dŷen
wiue ſchuldich mededoghen eñ medelidē
mit haer te hebben hi was haer oeck mede
ŷmmers ſonderlinghe ſchuldich al te rech
te wiſen als ſi waer dwalende want hi im
mers van gode gheſet ende gheordineert
was haer ouer heer te weſen. ſoe daer ghe
ſcreuē ſtaet. Des wiues hoeft is die man.
Hi is ŷmmer ſonderlinghe oec mede god
den almachtighen heer ſculdich onderda/
nich te weſen eñ hem alremeeſt te louen en
de te dancken.

Mer meendi mÿn lieue eñ ſeer ghe
minde broeders in criſto iheſu onſen lieuē
heer onſer v̄loſſer hoe menich menſche ſo
vintmen noch huden te dagheden dat ſeer
miſchaghet eñ die dat ſwaerlicken oerdelē
dat ghene dat adam onſe eerſte vader doe
dede als dat hi des wiues woerden meer ō
hoerde dan godes des heren woerden. eñ
daer ſi nochtās ſelue alle daghē meer hoē
haerder euen woerden dan godes des he/
ren woerden. Waert ſake dat wÿ adam ō
ſen eerſten vader teghenwoerdich ſaghē in
alſulcken ſchÿn als hi was opter ſeluer tÿt
doe hi dat eerwaerdighe ghebot godes o/
uertrat. eñ hem alrehande ghedachtē i qua
men eñ hoe hi benaeuwet waer tuſſchē dz
ghebot zÿns ghebenediden ſceppers eñ dz
ſmeeken eñ bidden zÿns wiues. en ſouden
wÿ hem ŷmmers niet mit groter naerſti/
cheŷt toe ropen eñ ſegghen aldus. Wachte
dŷ ŷmmers onſalighe eñ ſich voer dŷ. en/
de en doe dat ŷmmers niet. dat wÿf die is
bedroghen en volghe haer ŷmmers niet.
Waer omme en connen noch en moghen
wÿ ōs ſeluen aldus niet ſegghen als ons
alduſtanighen becoringhen thoe comen.

Sÿ zÿn dan ſalich den honghert eñ
dorſt na die gherechticheit want ſi ſullē ge
ſadet worden Wat mach onſe gherechtich

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

heŷt weſen voer gode. Js ſi oec anders ŷet
te rekenen dan als die ꝓpheet ſegt Als een
onreŷn doeck eens ſieckē wiues. eñ wolde
men haer naeuwe doerſien het waer te be/
duchtē dat ſi ſeer ghebreclickē gheuonden
ſouden worden. Eñ wat ſal dan wordē vā
onſen ſundē als ōs gherechticheŷt ſoe ſeer
ghebreckelickē is. Hier omme is ōs grotē
noet dat wŷ iammerlŷcken ropen tot on/
ſen lieuen heer. En wil niet inghaen int ge
rechte mit dinen miſdadighē knechte. Eñ
dat wi mit alre oetmoedichedē ōs pinē to
lopen tot zŷnre groter barmherticheŷt die
alleen onſe ſielen mach ſalich maken. Eñ
dat wi wŷſlick aendencken ſullen dat hier
nae volghet Salich zŷn die barmhertighe
want hem ſal barmherticheŷt gheſcieden
Merct hoe zacheus daer inden ewangelio
van ſlaet mit corten woerden beŷde deſen
begripet als hi ſegghet aldus Ecce domīe
dimidium bonoꝝ meorum do pauperi
bus ꝛ ſi quid aliquem defraudaui reddo
ei quadruplum. Heer ſiet ic gheue die helft
van minen ghoede den armen eñ hebbe ic
ŷemant wat bedroghē dat gheue ick hem
viervolt weder omme.

Het was ſonder twŷffel grote eñ
ſtarcke barmherticheŷt dat hi zŷn ghoedt
half ghaf den armen Jck en ſal nochtans
niet ſwigen dat ic gheuoele. den lof gods
ſal mŷn mont ſpreken Jck ſegghe den lof
godes niet v lof. wāt v en gheue ic gheŷne
glorie mer god dē heer. Eñ zacheus die in/
den ewangelio ſeer is ghepreſen ghaf dŷe
helft vā ſinē ghoede den armē. Jck ſie hier
vele zacheeuſen die vā al haren ghoedē nz
behoudē en hebbē. Wie ſal mŷ een ewāge
lium ſcriuen vā alle deſe zacheeuſen. ŷm/
mers van alle deſen peters. dŷe mit alſoe
ghoeden betrouwen moghen ſegghen tot
onſen heer. Ecce nos relinq̄mus omnia ꝛ
ſecuti ſumus te Siet wŷ hebben alle dinc
after ghelaten eñ wŷ zŷn di nae gheuolcht
Mer het is al gheſcreuē in dat heilige ewā
gelium eñ beſeghelt indē boecke des leuēs
wāt die barmhertighen zŷn ſalich eñ hem
ſal barmherticheŷt gheſcieden De
ſe ſentencie roert adams wreetheŷt die eer
ſten ſcheen omme des wŷfs willen godes
ghebod te breken. Sich o adam wŷ weten
dat dŷn wŷf van dinen beŷnen eñ van dŷ
nen vleŷſchen is ghemaket. eñ datſtu ghe
ſundighet hebſte dat hebſtu omme haren
wille ghedaen Laet ōs nu ſien hoe lief dat
du haer hebbeſt. Die heer coemt eñ heeft eē
vuerich ſweert in zŷnder hant eñ hi wil die
ſunde ſcarpelicken wrekē. hebſtuſe lief ſo ſet
te di nu voer haer eñ ſegghe. Heer dz wŷf
is cranck eñ ſi is vleŷdet vanden ſerpente.
het is alteſamen mŷn ſcult laet dŷn wrae
ke alleen ouer mŷ ghaen eñ wes dē wiue
ghenadich. Neŷ ders hi en ſegt ſoe niet mer
hi ſegt aldus. Dat wŷf dieſtu mi hebbeſte
ghegeuen die ghaf mi vanden vrucht des
holtes. Och hoe grote vkeertheŷde. du en
willeſt gheen pine voer haer liden mer du
willeſt wel omme haren wille grote ſundē
doen. aldus ſoe maecſtu dit al cōfuŷs endē
ſcandelŷcken. want du biſte ſcadelic barm
hertich daerſtu ſtrenge eñ ſtrack ſoldeſt we
ſen. eñ ſcadelicker waerſtu wreedt daerſtu
barmhertich ſoldeſt ŷmmers hebben ghe
weeſt. Want in gheender wŷs en ſoudeſtu
omme haeren wille hebben gheſundighet.
eñ dat ghebot godes dŷes heren ŷmmers
niet hebben ghebroken noch ſonderlinghe
oeck mede niet hebben ouer getreden. mer
die pine der ſunden ſoudeſtu ghaerne om/
me haren wille ofte lieften ŷmmers ſondē
linghe hebben gheleden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Nu mÿn lieue ghemĩnde bruedɛs
ſoe hoertet te weſen dat een menſche ōme
nummants wille en ſal ſunde doen want
dat der gherechticheŷt toe behoert. mer hŷ
ſal ghaerne voer een ander liden die pŷne
der ſunden wt barmherticheŷt. want ſi ſa/
lich zÿn die honghert eñ dorſtet nae de ghe
rechticheŷt. want ſi ſullen gheſadet wordē
Eñ ſalich zÿn die barmhertighe wāt ſi ſul/
len barmherticheŷt vcrighe Nu ſo
volghet dan daer nae aldus. Beati mūdo
corde qm̄ ipſi deum videbunt. Salich zÿn
die reŷne van herten want ſi ſullen gode ſi
en. Claerlicke brueders ſi zÿn ſalichende te
mael ſalich die den ghenen ſien moeghen
daer die heŷlighe enghelen in begheren to
ſchouwen want dat iſt gheware ewighe le
uen. Die ꝓpheet ſegt aldus. Mÿn hert ſeŷ
de dŷ toe mÿn aenſicht heuet dŷ wighe/
ſocht. dÿn aenſicht heer ſal ic ſoeckē. Want
wat is mi indē hemel eñ wat mach ic butē
dŷ heer opter aerden. Mÿn vleŷſch gebre/
ket eñ mÿn herte god mÿns herten eñ god
is mÿn deel inder ewicheden. Wāt du ſalt
vbliden in vrolicheden mit dinen aenſich
te. wee mŷ vander onreŷnicheden mÿns
herten daer ic vanworde ghehindert. dat ic
noch ter tÿt totten ſalighen ſchouwē niets
en mach noch en can ghecomen

Lieue eñ ſeer gheminde brueders
in criſto iheſu onſen lieuen heer onſen ghe
ſontmaker mit hoe grote ſorchuoldicheŷt
ſouden wÿ pinen die oghen te reŷnighen
daer wÿ onſen here god mede mochtē ſien
Ick gheuoele in mŷ dat mÿn inwendige
oghen mit driechande onreŷnicheden be/
ſmit zÿn eñ ghehindert worden Als mit be
gheerlicheŷt des vleŷſches eñ oec mede al
mit begheerlicheŷt der tÿtliker glorien. eñ
mit quader conſciencien mÿnre voerledē/
der ſunden. want inder ſielen zÿn ſommi/
ghe beroringhen der quader begheerlichei
den die ic noch mit reden noch mit macht
en can noch en mach ōwinnen. noch wt/
doen alſoe langhe als ik in deſer boſer wa
reſt leue. eñ oec mede verbonden bin mittē
lichaem des dodes. Mer teghēs deſe ōreŷ
nicheŷt ſoe ſette ic dan die medicine dŷes
ghebedes. Eñ hier omme als die oghē der
knechten zÿn indē handen haers heren ſoe
zÿn oeck mede ons oghen tot onſen lieuē
heer onſen verloſſer hent tot dat hi ons ōt/
ferme. die alleen reŷn is eñ alleen reŷn cā
maken dat ghene dat van onreŷnen ſade
ontfanghen is. Alſoe is oec mede teghens
die quade conſciencie dŷer ſunden die eer/
waerdighe heŷlighe bŷecht in gheſet. wāt
inder bŷechten worden alle die ſunden of
ghewaſſen. Aldus ſiet worden die o
ghen des herten ghereŷnighet als mit der
biechten eñ mittē ghebede Eñ ſalich ſo zÿn
die reŷne van herten want ſi ſullen god dē
heer ŷmmers ſien. Int eŷnde ſullen ſi im
mers hem ſien van aenſichten tot aenſicht
Eñ oeck mede nu ſullen ſi hem ſien als in
enen ſpŷeghel eñ ſonderlinghe ŷmmers
oeck mede in een raetſel. eñ nu ſoe ſullen
ſi hem eens deels bekennen. mer hier nae
ſullen ſi hem volcomelic bekennē.

Eñ alle die ghene die opēbaer ſun
den draghē in haerder conſciencien. oft die
ſundighē op enen valſchen quaeden ende
ſnoeden bedrŷeghenden hope. eñ gheuoe
len ſoe van gode den ewigen heer. of hem
die ſunden nŷet ſeer en miſchagheden. oft
ſi ŷmmers ſundighen in miſtroeſte ende
gheuoelen van gode recht of hŷ ſeer onge
nadich waer. Alſulcken menſchen mach/
men wel thoe ſegghen aldus. Du boeſen
menſche meenſtu dat god dŷ ghelÿcke is.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ende oeck mede gheen van beyden en ſien god Sed mentita eſt iniquitas ſibi. Mer die boeſcheit lieghet haer ſeluẽ. ende ſi maken een afgod in haer herte dat gode dye heer zeer onghelijc is.

Beati mundo corde. quoniam ipſi deum videbunt. Salich zijn die reyn van herte zijn want ſi ſullen god ſien. Si voelẽ alleen van gode in ghoethede. ſo als ſi ymmers alleen inder waerheit ghoet is. ende oeck mede nyemant ghoet en is dan hi. Si zijn dã ſalighe eñ reyne van hertẽ wãt ſi ſullen god ſien. Daer omme zijn adã eñ eua beyde onſalich die hem keerdẽ tot boeſe woerden haer ſundẽ te ontſculdighẽ. eñ want ſi vlieden die reyne makinghe d' heyligher byechten eñ des oetmoedighe belides ſo bliuen ſi onreyn van herte. eñ daer omme worden ſi v̄worpen vãden aenſichte godes. Nu volghet dan daer na. Beati paſifici qm̄ filij dei vocabũtur. Salich zijn die vreſamighe wãt ſi ſullẽ kinder godes ghehieten werden. Mit rechte werdẽ ſi kinder godes ghehetẽ wãt ſi doen ſonderlinghe dẽ zoẽ godes toeboehoert. wãt hi iſt alleen ouermits wẽ wi mit gode verſoẽt werdẽ eñ hebbẽ mit hẽ vrede. Hi iſt die verſoent heeft in ſinẽ bloede de indẽ hemel ende inder aerden zijn. als een middelaer tuſſchen god eñ den menſche. een menſche criſtus. Nu merck hoe inden eerſten drye een menſche mit hem ſeluen wert v'ſoent. In die ãder twee die daer na volghen wert een menſche verſoent mit ſinẽ naeſte. inden ſeſten wert hi verſoẽt mit gode. eñ inden ſeuẽden verſoert oec mede een ander menſche. als die van gode in gracie is ontfanghen. ende oeck mede die ſonderlinghe vryentſchap heuet mit gode Want ouermits die armoede ende dye ſaftmoedicheit ende dat ſchreyen wert inder ſielen weder ghemact ende vernyeuwet dat beelde ende die ghelijckeniſſe der ewicheit dye dat al begrypet. als ſi mit dyer groter armoeden verdient die thoecomende dingẽ ende oeck mede mit dier ſaftmoedicheit v'dyent deſe teghenwoerdighe dinghẽ. ende mitten ſcreyen ende oetmoedighe penitẽcie weder haelt datter verloren was ende voerbi daer of gheſcreuen ſtaet. Jck ſal dij weder ouerdencken myne iaren in bitterheiheide mijnder ſielẽ. Voert mitter barmherticheit ende gherechticheit des almachtighẽ godes ouerdragen wij volcomelijckẽ mit onſen euen menſche als wij hem nijt en doeu dat wij niet en willen van hẽ lydẽ ouermits die gherechticheit. Ende dat wi willen dat ons die menſchen doen. dat wi hem oeck mede ſeer ghaerne weder doen wt barmherticheden.

Als wij dan aldus mijn wtuercorẽ ende zeer gheminde brueders in criſto iheſu mit ons ſeluen ruſtelick ende vredelick zijn ende oeck mede mit onſen euenẽ menſche. ſoe hebben ghoet betrouwen dat wij onermits reynicheit des herten myt gode onſen ghebenediden here verſoent ſullen werden. ſi zijn ſalich die van hore verſoeninghe mit gode onſen heren niet ondãcbaer en zijn. ende voert goddienſtelick gharne ſorchuoldich willen weſen horẽ euen menſche alſo veel als ſi cõnen mit dẽ almachtighen eñ ewighen god te verſoenen.

Hoe groet loues meent ghi dat dye brueder wel waerdich is ende vrendelic hij omme te helſen is die ſonder claghen ons dye brueders can leuen eñ mit al ſine vlijticheit dat beſorghghet dat in hem nyet en ſi dat yemant van den anderen zwaer ſolde moghen weſen. Ende oeck mede dat in

den anderē ſwaer of laſtich ſchȳnt te weſen
ōdulde licken eñ ghoedertirenlick can dra
ghē eñ die alle dat lidē dat den anderē toe/
comet ouermits mededoghen zȳn ghere/
kent te weſen eñ mitten apoſtel mach ſpre
ken Wie wordet daer gheſcādalizeert daer
ic niet van en barne. Wie iſſer ſieck daer ic
niet mede ſiec en bin. Salich zȳn die vreed
ſamighe wāt ſi ſullen kinder godes gehie
ten wordē. Ons heer en is gheen god des
twiſtes mer des vreden. Daer omme ſo iſt
wel recht dat die kinder des vreden kinder
godes ſullen ghehieten worden. Eñ
dat hier nae volghet behoert ꝓperlickē diē
martelaers toe. eñ god ſi daer van geloeft
ten is nv die tȳt niet der ōuolghinghe alſt
wel eer heeft gheweeſt. die mach nochtans
mit alre ōduldicheŷt alſt noet waer moeſ
ten pinen te ōdraghen. Salich zȳn ſi die ō
uolghinghe liden omme die rechtuaerdi/
cheŷt. want dat rȳck der hemelen is haer.
Eñ wat meent dit dat die loftenis die den
armen is ghelouet oeck mede den marte/
laren wort ghelouet dan dattet waerlickē
een manier is van martelieu willighē ar/
moede omme godes wille te liden eñ te ō/
draghē. Die ꝓpheet ſegt aldus. Salich is
die man die nae den ghoude niet of en is
ghegaen eñ zȳn hope niet gheſet en heuet
inden ſcatten des gheldes. Eñ wŷe is deſe
den wȳ ſullen louen wāt hi heuet wonder
licke dinghē ghedaen in ſinen leuē.

Brueders eñ vrienden chriſti wat
mach wonderlicker weſen zȳn dan hōger
te liden daer ouervloedicheŷt is van ghoe
der ſpiſen. eñ colde te lidē die ghoede cleŷdō
ghenoech mach hebben eñ grote armoede
te liden de ŷmmers grote rȳcdommen eñ
weelden mochten hebber. die de werlt gar
ne wolde gheuen. die de boſe gheeſt dē mē
ſchen voer legt. eñ oec mede die dat mēſche
licke herte ſeer begheert. En ſal hi dā nȳet
mit rechte ghecroent worden die ſoe man
nelick ſtridet eñ die werlt van hem worpet
die hem vele louet. eñ den boſen gheeſt be/
ſpottet mit alle zȳn becoringhen. ende dat
noch vele glorioſer is dŷe hem ſeluen can
ōwinnen. eñ al ſine quade begheerlichedē
crucen can omme criſtus wille Oeck
mede is daer omme den willighē armen
eñ den martelaren dat rȳck der hemelē ge/
louet want mitter willigher armoeden ſo
coeptment mer inder martelien diemen
omme criſtus wille lidet daer wortet ſonō
ōtreckē ghegeuē.

Hoe datmen deſe eerwaerdighen
hoechtȳt niet alleen en houdet van enighē
enen heŷlighē biſonder. mer van alle den
heŷlighē te ſamen.

Sermoen .ij.

Je hoechtȳt vā hudē is ſeer gro/
te eñ ſi is onder dē ſonderlinghē
groten hoechtidē mit rechte ghe
telt. Mer wat ſegghē wȳ van wat apoſtel.
of van wat martelaer houdē wȳ deſe gro
te hoechtȳt of van wat heŷlighe. Si word
niet vā enighē ſondlinghē heilighe alleen
gheholden. mer van alle dē heŷlighē to ſa/
men. Want als ghȳ wel weet ſoe is ſi ghe/
hieten die hoechtȳt alre heŷlighen die wȳ
huden ŷnnichlicke vieren. Jck ſegghe be/
ſceŷdelickē alre heŷlighē. dat is beŷde dier
heŷlighen die ŷmmers nv al te handes in
den hemel zȳn. ende oeck mede die noch ī
der aerden zȳn. Oeck zȳn daer heiligen vā
den hemel eñ heŷlighen vander aerden.
Eñ die heŷlighe die vander aerden zȳn die
zȳn daer noch zōmige inder aerdē eñ zōmi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ge zÿn al inden hemel. Van alle deſen heÿ
lighen viertmen huden deſe hoechtÿt Jck
ſegghe vā allen deſen mer niet al in eender
manieren. eñ ten is gheen wōderwāt haer
heÿlicheÿt en is niet ghelÿck. Jc en meÿn
nu niet dat die een heÿliger is dā die āder.
of dat die een meer heÿlicheÿt heeft dā die
ander mer dat die andec manieren vā heÿ
licheÿt heuet dan die ander. Dit onderſceit
vā heÿlichedē machmē eerſt merckē inden
engelen. eñ indē mēſchē. Wāt die enghelen
die nÿe gheſtredē en hebbē die en zÿn in de
manier niet te eren noch te vieren als dÿe
indē ſtarckē ſtridē gheweeſt hebbē Nochtā
zÿn ſi te mael ſeer te eren als ſonderlinghe
vriendē godes die altoes den wille godes
aenhanghē Ten waer of daer ÿemāt ſeg-
ghē woude dat ſi daer in gheſtreden eñ ge
ſtredē eñ ghearbeÿt haddē eñ ſtātaftelic bÿ
gode bleuē doe dander engelen ſundichdē
eñ doe in hem ſeluē ſeÿdē Mi is ghoet go
de te aenhāghē eñ bi hem te bliuē. Eñ dē en
gelen ſullen wÿ innichlickē vieren eñ eren
in die voercomēde gracien godes die hem
ſoetlickē voercoemt inder benediexien. eñ
die grote ghoedertierēheÿt godes die hem
niet en heuet ghegeuen berouwe vā enigē
ſundē. mer die haer ghoedertirenlic eñ craf
telickē heeft ōthoudē van allen ſundē endē
van al daer mē berou vā hebbē mochte

Daer is oeck mede noch een andē
manier van engelen die wÿ eren eñ vierē
ſullen als die ghene die wt groter tribula-
cien zÿn ghecomē eñ haer ſtoelen wit heb-
ben ghemaket inden bloede des lammes
die nae menighē ſorghelicken ſtride de no
ſalichlicke zeghe gheuochtē hebbē. eñ wor-
den glorioſelickē indē hemel ghecroēt.

Eñ daer is noch een ander manier vā en
gelen mer vborghē als der gheēre die noch
vechten eñ ſtriden eñ noch lopen omme dz
beſette loen dat ſi noch niet en hebben ont
fanghen van gode dē heer.

Het verwōdert di bi auōturen ende
het dūcket di onmetelheÿt weſen dat ic ſulc
ke menſchē heÿlich derf hieten. mer ic heb
be ſulcker menſchen een ghehoert die hem
niet en ontſach te ſpreken tot god. bewaer
mÿn ſiele want ic heÿlich bin. Eñ die heÿ-
lighe apoſtel ſinte paulus den die godlike
dinghen redelickē wel kundich waren die
ſegt openbaerlicken. Scimus qm̄ diligen
tibus deum omnia cooperantur in bonū
his q̄ ſcdm̄ ꝓpoſitum vocati ſunt ſancti.
Wÿ weten dat den ghenen de god lief heb
ben alle dinghen mede wercken int goede
die nae haren ghoedē opſet heÿlich zÿn ge
hieten.

Brueders aldus is daer gro
te onderſceÿt onder den ghenen die heilich
hieten. wāt ſommighe zÿn volcomelike
heÿlich eñ ſalich. eñ ſommighe hieten heÿ
lich nae den verkieſen godes. Alſulcke heÿli
ghen zÿn alleen gode bekent eñ daer ōme
worden ſi onbekent van ons gheeert ende
gheuiert. Wāt een ÿghelic menſce enweet
niet of hi waerdich is van gode ghemindt
te weſen ofte ghehatet. mer dit blÿft al on
ſeker hent tot dat coemt die thoecomende
tÿt.

Die hoechtÿt mach hier omme
van alſulcken heÿlighen weſen indē herte
godes. wāt god die weet alleen wen hi he-
uet vercoren. Oeck mede mach die hoechtÿt
van ſulcken heÿlighen wel weſen bidē en
gelen. wāt ſi ÿmmers van gode gheſende
worden te dienſten denghenen die ontfan
ghen ſullen die erfniſſen der ewigher ſali-
heÿt. Ons wort verboden ÿemant te priſen
alſoe langhe als hi leuet. Want hoe mach
men ÿemant ſekerlic louen daer dat leuen
der menſchen alſoe onſeker is. daer en ſal

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

nyemant ghecroent werdē hi en ſtride wit
licke ſegt die hemelſche baſune.

Ende hoemē witlijcke ſal ſtridē dat
machmē horen vandē monde desgheens
die de euwe deſes ſtrijdes gheſet heuet. Hi
ſegt ald9. Qui perſeuerauerit vſq; in finē
hic ſalus erit. Die volherdet totten eynde
toe die ſal ſalich weſen. Wye dat daer vol/
herden ſal dat en weetſtu niet. of wye tot/
ten eynde toe witlijcke ſal ſtriken. eñ daer
ōme en weetſtu nzwie die crone ſal ōtfāgē

Loue daer omme ende pryſe die vo
geden der gheenē die ſekerlike al harē vpā
den verwōnen hebben die mogeſtu zeker
lijcke eñ ynnichlicke pryſen mit dē mogeſ
tu dijnder ſorghe verblidē. Wij ſonghē te
nacht inder metten aldus. Timete domi
nū omnes ſancti eius. Ontſiet den heren
alle ſine heylighen. Mer dat en ſonghē wi
niet deſen heilighē. wāt die volherdet heb/
ben totten eynde toe. den en ſeggen wij nz
dat ſi ontſien ſullen. Want van dien is ge
ſcreuē. Nō erit vltra timor in finibus nris
Voert aen en ſal daer gheen anxt weſen in
onſen landē. Mer den ſegghē wijt die veel
thoe ſiens behoeuē om menigerhande pe
riculen die hem an allen ſiden aen ſtaēde
zijn. want hem en is gheē worſtelen tegēs
vleysch eñ bloet. mer teghens dye princen
eñ moghentheit teghens die regierdes de/
ſer werlt eñ deſer duyſternillen. teghēs die
gheeſtelijcke boeſcheit. Sy behouē ſonder
twijffel dat ſi hem wōderlijcke zeer naeu/
we hueden wāt hem alſoe menighe laghē
werdet ghelegt. eñ nu nae bij. nu vā veers.
in menighē manieren an werden geuoch
ten. Ende daer ſoe vele ſtrides is daer zeer
noet dat die menſche altoes ſi beanxtet. ſo
datmen deſen heylighen wel mach ſeggē.
ontſiet den here alle ſine heilighe. wāt opt
eerſte legt onſe ſalicheyt daer nae dat wij
den here ontſien. Alſoe als daer gheſcreuē
ſtaet. Die menſche is ſalich die altoes beāx
tet is. als daer oeck mede ſtaet in dē pſalm
Beati omnes qui timent dominum qui
ambulant in vijs eius. dats te ſegghen.
Salich zijn ſi alle die den heer ontſien dye
wanderē in ſine weghen. Mer ſi zijn veer
anders ſalich in welckē die volcomē myn
ne eñ liefte die anxt al wt verdreuē heeft en
ſi en zijn niet beanxtet wanderende in den
weghe. mer ſi dancken altoes dē here wo/
nende in ſinē huyſe. als die ſelue prophet
op een ander ſtede ſegt. Salich zijn ſi here
die wonē in dynē huyſe. wāt in ewicheit ē
ewicheit ſullē ſi di danckē eñ louen.

Daer omme myn lieue eñ zeer ghe
minde brueders in criſto iheſu onſen lieuē
here ende onſen gheſontmaker. ſoe moet
ſalicheit ende onſe hoechtijt opt eerſte we/
ſen inden anxt godes. ſo als ſalomō ſegt
in zijnder prouerbien in dat eerſt capittel.
Jnicium ſapiencie timor domini. Dat be
ghinſel vander wijſcheden is die vreſe go
des. Mer die hoechtijt der heylighen is in
hogher vrolicheit eñ indē ſtadighē leuē go
des. Aldus machmē ſekerlicke den
mēſchen louē eñ priſen die haer ſelues leuē
niets en leuē mer allēē in gode leuē. want
dat leuē der mēſchē is al te ſamē becorige.

In tween manieren machmē alſulc
ke ſalighe mēſchen louē eñ priſen. dā dat/
mē die een manier in dye ander begripen
mach. wāt daer en is niet waer omme wi
twijffelē moghē die te louē dē wij ſekerlic
ke wel wetē dat ſi warachtelic eñ ſekerlicke
louelic zijn eñ daer en is ghene ſake waer
omme wij niet glorificerē en ſullē die ſo ō
ſtondē zijn in ander glorie eñ bliſchap go/
des. dat ſi van onſen pryſe niets yet bewe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ghet en. die ÿdelheÿt en mach daer gheen
ſtede in hebbē daer die waerheit al die ſiele
vuollet heuet. Nu mogheſtu vragē
wat glorie eñ bliſcappen dat die heilighen
hebbē want ſi en prÿſen elc hē ſeluē niet ſo
daer gheſcreuē is. Dÿn eÿghē mont en ſal
dÿ niet priſen. Oeck mede ſoe en priſen ſi
malcāder niet wāt ſi zÿn ſoe indē louē endē
danckē haers ſceppers vā binnē eñ vā buÿ
ten becōmert. daer haer ſalicheÿt aen legt
dat ſi des niets en moghē wachtē malcan
der te louē eñ te priſen. ſo die propheet ſegt
dat wÿ voer gheruert hebbē Salich zÿn ſi
here die wonē in dÿnē huÿſe. in ewicheÿt
der ewicheit ſullen ſi di louē eñ dāckē. Jck
en ghelooue nochtans niet dat die heilighe
indē hemel ghene glorie en hebbē ſondlin
ghe omme dier woerdē wille des heilighē
apoſtels daer hi ſegt aldus. Dat lÿdē des
teghēwoerdighē leuēs dat zeer cort is dat
ſal bouē mate grote glorie eñ bliſchappen
in ōs makē indē thoecomēdē leuē. Endē de
propheet ſegt. Ombeuāde ons in dinē heil
gheuer dat wi ſien moghē in die goetheÿt
dÿnrē vtvercorēder eñ blÿde mogē weſen
inrē blÿſchap dÿns volckes. op datſtu gelo
uet mogeſte werden mit dÿnrē erfniſſe. Hi
en ſegt niet datſtu gelouet mogeſt werdē
vā dÿnre erfniſſe mer hi ſegt mit dÿnre erf
niſſe. daermē wt verſtaē mach dat die toe
comēde lof ghemeē ſal zÿn. Als dā die erf
niſſe gode louet wÿe ſal dan de erfniſſe lo
uen. Laet ons dat horē vādē heilighē apoſ
tel die ſegt aldus. Tūc laus erit vnicuiq;.
dā ſal enē ÿghelÿckē lof weſen. Van wien
o heilighe apoſtel criſti. A dño deo. Vā go
de den here. O hoe grotē louer is dat mÿn
lieue brueders eñ hoe wōderlike zeer is dē
lof te begerē Het is een harde ſalige louin
ghe daert beÿde ſo ſalich is als te louē endē
ghelouet te werdē. Waer voer comet dā dē
heilighē ōſe lof of ere die wÿ hē cōnē doen
of onſe hoechtÿt die wÿ vā hē houdē te vie
rē. wat vraghē ſi na dē glorien cōnē die nae
der loftenisſe dÿes zoens die hemelſce vadē
eert wat behouē ſi onſes priſes eñ onſes lo
ues. Sÿ zÿn al vol. eñ het is ÿmmers alſo
mine lieue brueders ſi en behouē ōſer goe
de niet. eñ ten coemt hē nerghent voer dÿe
ÿnnicheit eñ die eer die wi hē bewiſen. Het
ghaet ÿmmers meeſten ōs ſeluen aen dz
wÿ vādē heilighē hoechtidē houdē. Eñ wil
dÿ weten hoe veel dattet ōs ſeluē aen gaet
Jc belÿde dat ick in deſer ghehogeniſſe de
wÿ huden houdē vāden heilighē mit nÿe-
wer vuericheit werde ontſtekē Jck ſegghe
mit drierehāde vuerigen begeerten Het is
een ghemeen woert onder dē ludē. dat die
oghen nÿet en ſien daer en heeft dat herte
gheen werck van. Dat oghe dē ſielen is mi
ne ghehogeniſſe. Ende als wÿ op die heili
ghen dencken dat is recht of wÿ ſaghen.
Want in drÿerehande manieren is onſen
deel inden lande der leuēder. Ende dit en
is ghē cleÿn deel ſo veer als dat ÿmmers
wel behoerlic is die begheerten vanden ge
dachten werden ontſteken.

In dÿer manieren ſegghe ic dat on-
ſe wanderinghe is inden hemel. al en is ſi
ſoe niet indē als der heilighē is. Wāt haer
weſen is daer eñ onſe begheerten mogen
daer weſen. Sÿ zÿn daer teghenwoerdich
eñ wÿ zÿn daer mit onſe ghedachten. Och
wanneer ſal die tÿt comen dat wÿ al te ſa
men verghadert ſullen werden mit onſen
vaderen ende oec blidelicke mit vereniget
ſullen werden.

Dit is die eerſte begheerte dÿe de ge
hoghenisſe der heÿlighen in ons verweck
ende meer in ons vermeerdert dat wÿ gro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

te begheerte crighẽ haer teghenwoerdiche den te ghebruuckẽ. eñ dat wÿ mochtẽ verdienẽ mede burgers te werden mÿt den hemelſchen gheeſtẽ. eñ verſeÿlet werdẽ mitten ſcharen der patriarchẽ ende oeck mede der propheten, ende mitten rade der glorioſer apoſtelen. eñ der ontellicker ſcaren der martelaren. eñ dẽ heilighẽ cõuẽte der cõfeſſoren. eñ dẽ chorẽ der heligher iõcvrouwen eñ ons mede verblidẽ mochtẽ mÿt al dat ſuete gheſelſchap der heilighẽ. Een ÿgelÿc vã deſen ÿnnichlic te ouerdẽcken is als eẽ ſondlinge ouerige võcke. ÿmmers als eẽ bernẽde fackele daer die ÿnnige ſielẽ ouerich mede werdẽ als ſi hẽ zeer begherẽ te ſiẽ eñ omme te helſen. ſo dat hẽ ſomwilẽ wel dũcket of ſi daer al teghẽwoerdich bi hem waren ſomwilen tot hẽ allẽ te ſamẽ. ſomwilẽ tottẽ ſommighẽ bi ſondlinge ourichlÿcke begherẽde. Och wat groter õſumelheide is dit. wat groter laeuheit wat groter traecheit dz wi niet ſtadelic daer nae en zuchtẽ ende wÿ õs niet en pÿnẽ van deſen tÿtlÿckẽ dinghẽ of te brekẽ eñ al onſe herte eñ al onſe ſinne mitten ſalighẽ gheſelſcap ons te venighẽ. Wee õs vãder herdicheit õſer herten Wee ons vãder ſunde der heÿdenen daer die apoſtel vã ſcrÿft dat ſi ſonder begheerte waren. Die heilige kercke onſen voervaders verwachtet õs mit groter begheertẽ eñ wÿ verſumẽt. Eñ die heilige in der ewiger glorien begerẽ õs eñ wÿ achtẽt zeer weÿnich. Alle die gherechtighen de mit gode regneren verwachten ons eñ wi en ſlaen gheen achte of roecke.

Laet õs tẽ laetſtẽ eens verweckt werden mÿn lieve eñ zeer gheminde brueders Laet ons õſe houer oprechtẽ mit criſto endẽ laet õs ſueckẽ die dinghẽ die hier bouẽ zÿn ende laet ons die ſmaken. Laet õs groet verlãghen hebbẽ na die ghene die ons zeer begherẽ. Laet ons haeſtẽ te comẽ bi dẽ ghenen die õs verwachtẽ. eñ laet ons al die begheertẽ kerẽ tot dÿen die õſe toecomſt alſo mÿnnelicke begerẽ. Wãt ſiet in deſen ghemeÿnẽ levẽ dat wÿ te ſamen leÿden. daer niets ſekers niet volcomẽs eñ weinich ruſtes is. hoe ghoet iſt nochtãs eñ hoe vrolikẽ brueders te wonẽ in een. Wãt al dat õs gemoetet vã bÿnnẽ oft vã buÿten. dat ons zwaer of verdrietelÿck ſchÿnt te weſen dat wert õs veel lichter eñ verdrachlicker õme die mÿnnelicke bruederſcap daer wÿ een hert eñ een ſiel mede hebbẽ indẽ herẽ. Hoe veel zueter hoe veel ghenuechlicker eñ ſaligher ſal daer die eẽdrachticheit weſen daer ghene ſuſpicien en mogẽ comẽ noch gheẽderhande oerſake eniges twiſtes daer ſi al mit volcomẽder mÿnnẽ te ſamẽ zÿn ghebondẽ ſo dat ghelÿc dat die vadẽ eñ die zoẽ een zÿn. ſoe ſullẽ wi daer allen te ſamẽ een weſen in gode. Ende niet alleẽ die mÿnnelicke gheſelſcap mer oec mede die ſalicheit der heilighẽ is ons zeer te begherẽ. ende die wÿ haer teghẽwoerdicheit begerẽ dat wÿ mit alle õſer vliticheit pinẽ ſullẽ haerẽ glorien eñ bliſcappẽ deelaftich te werden.

Deſe begheerte der glorien eñ bliſcappen ende der hoecheit en is niet quaet. endẽ daer en is ghene ſunde in ghelegheẽ. Want wÿ pleghẽ ghemeẽlic te ſegghẽ aldus. Nõ nobis domine nõ nobis ſꝫ nomini tuo da gloriã. Niet ons here niet õs mer dinẽ heÿghẽ naem ghift glorie. Dat is een ſtemme van deſer tÿt daer die heilighe engelẽ ſonghẽ. Gloria in excelſis deo. et in terra pax hominibus bone volũtatis. Glorie eñ ere ſi gode indẽ hogẽ eñ indẽ aerden ſi vrede den mẽſchen die vã ghoedẽ wille zÿn.

Onſe lieve heer iheſus criſtus dÿe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſeyde tot maria magdalena aldꝰ na zyn-
der verriſinghe. Noli me tangere. En wil
my niet rueren of raken. dat ſeyde hi van
der glorie. wāt eē wijs zoen is glorie zijns
vaders. daer ōme ſegt die godlicke glorie
en wil my niets rueren mer vlyede vanđ
glorie eñ en raeck mij niet hent tot datſtu
coemſt bij mynē vader inder ewicheit enđ
dan ſoe magheſtu ſekerlicke glorierē eñ di
verbliden. dā ſal onſe ſiele indē here ghelo-
uet werden eñ de ſachtmoedighe ſullen dat
horen ende ſi ſullen hem daer in verbliden
En dūcket di niet datſtu hem hoerſte ſeg-
ghen. en wil my niet rueren. Want ick en
bin noch niet op gheclōmen tot mynē he-
melſchen vaders ſoe hi roept indē boecke
der mynnen. Vlye mijn gheminde vlye.
Want dat ouerdraghet daer mede dat ick
voer gheſegt hebbe. Non nobis domīe nō
nobis. ſed nomini tuo da gloriā. Nyet ōs
niet ons o here. mer dynē heylighē ſueten
naem gheue glorie. Eñ daer wij oec mede
vā ſinghē inder ymnen. Ghif vrede dinen
knechtē ende wij gheuē di glorie inđ ewic-
heden. ſoe die enghelē oec mede dat deyl-
den doe ōſe heer iheſus criſtꝰ onſe gheſont
maker gheborē was. Ende wāt dat men-
ſchelicke leuē in deſer aerdē niet anders en
is dā becorighe. daer omme iſt behoerlijc-
ker dat wij hier ſueckē vrede dā glorie. Vre
de gode Vrede mit onſen euē menſchē. eñ
vrede in ons ſelue. O behuedđ der mēſchen
waer omme ſetſtu mij aldus cōtrari di. eñ
ſegt iob aldꝰ. Quare me poſuiſti cōtrariū
tibi et factus ſum michimet ipſi grauis.
Waer omme hebſtu my gheſet cōtrarie di
eñ mij ſeluē bin ic zwaer ghewordē. Mijn
lieue enđ zeer gheminde brueders in criſto
iheſu onſen gheſontmaker dit is ene kyui
ghe die ōs zeer nae bi is. eñ het is eē inwen
dich ſtrijt dē wij niet en hebbē mit ōſen me
de burgers mer tegēs onſen huyſgenoten
als die gheeſt begeert tegēs dat vleyſch eñ
dat vleyſch tegēs dē gheeſt ſo daer indē hei
lighē ewāgelio ſtaet gheſcreuē. Caro autē
aduerſus ſpiritū ⁊ ſpiritꝰ aduerſus carnē
cōcupiſcit. dat vleyſch begehert teghē den
gheeſt eñ die gheeſt weder omme tegēs dꝫ
vleyſch. Waen coemt dat anders dā dꝫ ghi
ons cōtrarie hebbet geſet tegēs v Ghi zijdt
die warachtige vriheit. dat ghewaere leuen
eñ die gewaere glorie eñ bliſcappe. eñ volhꝫ
ende ſalicheit Mer ic byn arm eñ ōſalich
eñ zeer iāmerlijc eñ cōfuys eñ te mael zeer
veroetmoedicht. eñ ic bin doot ouermits
die ſundē ende oec mede vercoft onder die
ſunden. Ghi zijt die volcomē ſalighe wel-
luſt ende die ewighe alder ſaligher gheeſtē
Vanden beghīne hebdij my gheſet teghē-
hedē dꝫ vleyſſchelike welluſt bedudet daer
ic bin in grotē arbeyde eñ menige onghe-
uallicheit. nochtās ſegdi my toe. bekeert v
tot mij in al uwen herte. Daer dat ſchijnt
dat wij al of zijn gekeert. wāt ghi ons we-
der roept dat wij ons ſullē bekerē. O lieue
heer het ſchijn. wāt ghi ons ghenuechlick
ende vriendelic weder ropet mer hoe ſullē
wij ons bekeren. In vaſten ſegt hi ende in
huylen. ende oeck mede in ſcreyen.

Dit is ene wōderlijcke ſake. O here
is uwe wonighe indē vaſten ende pleghet
ghi in huylen eñ in ſcreyen te ruſten. Veer
vā v zijn al deſe eñ te mael veer. wāt v rijc-
ke is i iheruſalem. daer ghi al die burgers
ſadet als die propheet tughet mitter corle
des weytes. daer noch huylen noch ſcreyē
noch gheenrehande weemoet en wert ge-
hoert mer ſtadighe danchbaerheit eñ ſtem-
men des loues. Dye gherechtighe ſegt hij
ſullen werſchappen ende vrolick weſen in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

der teghenwoerdicheit godes endē ſi ſullen
ghenuechlijcke blide weſen Hoe vſtaē wij
dan dat wij in vaſtē eñ in hulen eñ oec me
de in ſcreyden ons tot hē ſullen kerē Oeck
ſalt alſoeweſen dz die rechtuaerdige onſen
here mach vindē eñ hebbē in bliſchappē eñ
oeck mede in ghenuechtē·mer die noch nz
rechtuaerdich en is dat is de niet en mach
vindē dā in vaſtē ende in ſcreyden .

Dat is wel alſo vādē rechtuaerdigē
de al verdient heeft te ghebruyckē die tegē
woerdicheit godes.niet vandē rechtuaer-
dighē die leuet in den gheloue. Want dat
ōſe lieue heer ſegt indē pſalm. Jc bin myt
hem in zijnder tribulacien. daer meent hi
den mede de indē geloefwandert niet den
ghenē die tot der teghēwoerdicheit godes
is ghecomē.Beyde hebbē ſi eē hoeft mer tē
wert al dē leden niet in eender manierē ge
toent Sommighē wert dit hoeft getoent
zeer ſtruuf van doernē nederwert gheney-
ghet indē cruce. dat ons eē exempel ſal we
ſen der verduldicheyt ende dat wij cōpūct
ſullen weſen voer onſe ſundē Sommige
āder ſien dit hoeft in groter glorien die vā
hem gheglorificeert werdē hem te ſien ſulc
als hi is. Ende dit is eē ander begheerte
die mitter ghehogeniſſen der heilighen in
ons wert ōtſtekē.dat criſtus ōs openbaert
mochte werdē ōſe leuē alſoe als hi hem is
op dat wij moghē mit hē verſcynē in zijnē
glorien.Hier en bynnē ſo wert hi ons ghe
toent niet als hi is.dat is niet gecroēt mit
glorien mer mitten doernē onſer ſunden.
daer in cāticis ſtaet gheſcreuē. Jte et vos
filie ſyon et videte regem ſalomonem in
corona qua coronauit eū mater ſua Gaet
ghij dochterē van ſyon eñ beſiet dē conick
ſalomon inē cronē daer hem zijn moeder
mede gecroent heuet . O conic eñ o crone.
zijn moeder dat is dye ſynagoga der iodē
die bet een ſtiefmoedē mochte hietē dan eē
moedē·die heuet onſen conick eñ ōſen lieuē
here gecroent mit enē ſcarpē doernē crone

Myn lieue eñ zeer gheminde brue-
ders in criſto iheſu onſen lieuē heer die on
ſes coniges criſtus leden wille weſen dye
moghē hem des ſcamē dat ſi nae tijtliker
glorien ſullen ſtaen als ſi die aldermeeſte
ſmadelichedē an willen ſien die harē glori
oſen hoeft wert ghedaē. daermē noch cier
heit noch oec mede ſcoenheit an en mocht
merckē. Hi is die conick ſalomō die vrede
lijc is ghehieten dat tot deſer tijt hoert dye
noch gheē ruſte noch glorieen ghoet na dē
woerden der heiliger enghelen die inē ghe
boertē ons lieues herē ſonghē aldus Glo-
ria in excelſis deo et in terra pax hominibus
bone volūtatis. Glorie ſi gode inden ouer
ſten. ende vrede den menſchen inder eerdē
die ymmers van ghoeden wille zijn·

Het is grote ſchande dat onder enē
hoefde dat mit al ſcharpen doernen is ge-
croent die leden lecker ende derten ſouden
weſen. Ende dat purper daer hij oec mede
was ghecledet die was hem oec meer tot
zijnder cōfuſien dā tot zijnder eren of glo-
rien an ghetogen. Nochtans iſt in vele ſte
den ghewoente deſer eerwaerdighe hoech
tijt eñ ſommighe ander hoechtidē mit ſon
derlinger werſcappē eñ coſtelicheydē plegē
te eren eñ te vieren.ic mach bet ſegghen te
oneren. Si ſie wel voer hem wat ſi doen
die alſulc zijn. Want die hoechtidē die ſi ſo
begaen.mogē bet hietē haers ſelues hoech
tiden dan der heilighen.want dat hem ſel
uen genuechlickē is dat doen ſi niet dat dē
heilighen genuechlic is. Die tijt ſal comen
dat criſtus iheſus ſal openbaren ende dat
ons niet zijn doot en ſal ghekundiget wer

den omme ons te vermanen dat wi oeck mede doot ſullen weſen. ende hoe dat ōſe leuen in hem is verborghen. ſo ſal dā ons hoeft in groter glorien openbaren ende al ſine leden ſullen in hē gheglorificeert wer den ende blinckē in groter glorien. als hÿ weder maken ſal dat lichaē onſen oetmoe dicheit ende ghelÿc maken ſal der glorien des eerwaerdighen glorioſen eñ ghebene diden hoefdes dat hi ſelue is.

Nae deſer glorien mÿn lieue gemi de brueders ſullen wÿ mit groter begeertē ſtaen. op dat ons mede niet toe gheſegt en werde. Wāt ghi glorie ſueckē van malcan der ende die glorie die alleen vā gode dē al machtighē eñ ewighen here is den en acht ghi niet. Sonder twÿffel op dat wÿ hope moghen hebben tot deſer glorien ende tot der ewigher ſalicheit die wÿ begheren. ſoe behouen wÿ harde zeer dÿe hulpe eñ oeck mede die ghebeden der heilighē. op dat ōs ouermits haren ghebedē ghegeuē werde dat wÿ ſelue niet verdient en hebben. Mi-ſeremini mei miſeremini mei ſaltem vos amici mei quia. zc. Ontfermet ghi mÿnð ontfermet ghi mÿnder. ſonðlinge ghi dÿe mÿn vrienden zÿt. ghi wetet wel onſe peri culen. eñ onſe crāheiden zÿn v wel kundich eñ ōſe ōwÿſcheit eñ de loeſcheit eñ die craft onſer wedſakē die weet ghi wel.

Jck ſpreke tot v die in deſen ſeluē be coringhē mede hebt gheweeſt eñ ghi hebſe glorioſelÿcke verwonnen. Die den ſeluen ſtricken zÿt ōtghaen eñ hebbet mededogē gheleert wt dien dat ghi ſelue hebbet gele-den. Oeck mede heb ick ghoet betrouwen totten eerwaerdighen heÿlighen engelen omme dat ſi haer gheſlachte niet verſma dē en ſullē. eñ dat ſonðlige wāt daer geſcre uen is. Du ſultſe viſiteren dÿn gheſlachte ende du en ſultſe ÿmmers niet ſundighē. Mer al mach ick betrouwen hebben tottē eerwaerdighē heilighen enghelen omme die ghelÿcheit onſes gheeſtelicken weſens ende oeck mede der redelicker formen die wÿ te ſamen hebben. ick keer mÿ nochtās mit veel meerder betrouwen tot den ghe-nen die ick wel weet dat menſchē hebben gheweeſt als ick noch bÿn. want ick hope dat ſi hem veel vriendelicker ſullen verbar men ouer die benen vā haren benen. ende oeck mede ouer den vleÿſche van haren vleÿſche. Want doe ſi wt voerē wt deſer el lendiger bedroefder werlt tottē vader der gheeſten. doe lieten ſi hier haer ghebenedi de heilighe lichamen. die mit ons hier zÿn eerwaerdelÿckē in vreden begrauen. ende haer namē ende famen die leuen inð ewic heit welkes glorie ende bliſchap nÿmmer meer en ſal verghaen. Het ſi veer het ſÿ veer van v o eerwaerdighe heilighe ſielen dÿe wreetheÿt des ſchenkers des conincs pharo. die doe hi weder omme was ghe-comen in ſinen eerſten ſtate den heÿlighē man ioſeph al verghat die daer in dē kar ker was gheſloten. ende dat en was oock gheen wonder mÿn lieue brueders. want ſi en waren niet eens hoefdes lede ende de ghelouighe ende oeck mede die onghelo-uighe en hadden noch niet ghemeeens te ſamen eñ de man vā egipten en hadde nz meer ghelÿckes mittē māne van ÿſrahel dan dat licht mitter duÿſterniſſen en heeft alſo als egiptꝰ duÿſterniſſe bedudet ende iſrahel bedudet die god ſiet. Daer omme ſtaet daer gheſcreuē vandē volcke vā iſra-hel. Waer dat volck van iſrahel was daer was licht. Soe en was onſe lieue heer ihe ſus xpiſtus niet Hÿ en conſte dat ſoe niet vergheten des moerders die mit hem ghe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

cruuſt was mer hi quã indẽ ſeluẽ daghe in
dẽ paradiſe. Mÿn lieue brueds al
dus moghẽ wi bewiſen dat wÿ malcand
toebehorẽ als wÿ ons mit hem ṽblidẽ eñ
ſi mit õs oeck medelidẽ hebbẽ. wãneer als
wÿ ÿnnichlickẽ eñ deuotelickẽ ouerdẽckẽ
haer glorie daer ſi nu in zÿn. eñ trouwelÿc
ken voer ons biddẽ. wãt ſi altÿt voer ons
ÿmmers ſorchuoldich zÿn.

Op dat ÿmmers indẽ laetſtẽ dage
der groter hoechtÿt alle die leden to ſamẽ
ṽenicht moghẽ wordẽ mit onſen alrehoe/
gheſtẽ hoefde eñ ſo criſtꝰ mit al zÿn erfniſ
ſen ghelouet mach wordẽ dÿe bouen al is
ÿmmers een ewich god. ende ghebenedÿt
inder ewigher tÿt.

A M E N

Vandẽ lÿeuẽ endẽ eerwaerdighen
heÿlighen biſſchop ſinte Malachias wt dẽ
landen van hierlandt.

Sermoen. i.

Andẽ hemel is gheopẽbaert
eẽ ouervloedighe benedixie
en ſoude icſe niet trouwelÿc
ken mede deelen dat ſoude weſen eñ tlou
de mÿn ſiel laſtich zÿn wãt deſe ſake ſcÿnt
mÿ beuolen te zÿn. Hier omme ſoe ontſie
ic ÿmmers vwe ſchade eñ ick ontvruchte
mÿns ſelues ṽdomenis. recht ofmen oec
ſegghen woude aldus. Die cleÿne kÿnder
kens begheerden broet ende daer en was
nÿemant diet hem brack. Mÿn lieue broe
ders daer wil ic toe ſien eñ wil v dat broet
breken iſt dat ghÿt noetdruftelÿken mi be
gherende zÿt want het is broet daer die ſie
le mede gheſpÿſt eñ gheuoedet wort welck
ÿmmers is een broet des woerdes dat co/
mende is vten mõde des almachtighen
godes die gheeſtelicke ſcrifture die die heÿ
lighe apoſtelen leraers eñ ewangeliſten be
ſchreuen hebben eñ vten mõde chriſti iheſu
aldus ghehoert hebben. Non ex ſolo pane
viuit homo ſed ex omni ṽbo quod ꝓcedit
de ore dei. Die menſche ſegt hi die en leuet
niet alleen biden broede mer wt alle dÿen
woerde dat daer coemt vten monde gods
Daer omme wil ic v dat broet breken dies
heÿlighen woerden godes endẽ doen v een
ſermoen van deſen heÿlighen man mala
chias eñ volbringhen v dat woerdt godes
dat hi inden ewangelio ſpreket daer hi ſeg
ghet aldus. Frange eſurienti panem tuũ
Breeck den hongherighen dÿn broet. ende
laet hem daer van gheuoet worden.

Broeders ick weet wel hoe groet noe dat
v is die gheeſtelicke ſpiſe dats die godlÿcke
troeſt. die alſt openbaer is die ghenuechtẽ
des vleÿſces eñ die ÿdel troeſten deſer wa/
relt hebt verſaket. Niemãt en twiuelt daer
aen ten ſi een ſondlinghe weldaet eñ gra/
ci eñ ghenade godes dattet god ſoe heuet
gheordineert dat deſe heilighe biſchop ma
lachias hudẽ mit õs ſoude ſteruẽ eñ onder
ons ſoe hi langhe begheert hadde ſoude be
grauen wordẽ. Eñ wãt daer niet een blat
vãden boem opter aerdẽ en valt ſonder de
wille des almachtighen ewighen godes.
wÿe mach dan alſoe plomp weſen eñ oec
mede alſoe onbekent. dat hi inder toecom
ſten deſes eerwaerdighen heÿlighen man
nes tot ons eñ dat hi voert van ons is ten
hemele gheuaren niet mercken en can dat
god ſondlinge ſoewt zÿnre ghoedtirẽheÿt
wolde hebbẽ. Hi is vãdẽ eÿnde der aerden
ghecomen omme die aerde zÿns lichams
mit ons te legghen. Hi hadde ſommighe
andere ſaken waer omme hi nu tot ons
alſoe ſeer haeſte. al waſt dat hi ſeer langhe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

begheert hadde omme die grote mine end liefte die hi tot ōs hadde mit ons ſuden to ſteruen. eñ oec mede ōder ons worden be- grauen. Hem ghemoeten in ſinē wege ve le hinderen ſoe dat hi oec niet wel oerlof en conſte ghecrighē ouer te varen wt engelāt in vrāckerÿck eer zÿn tÿt ghenaecte dat hÿ wt deſer tÿt ſoude ſceŷden. eñ dat eŷnde ſi nes leuēs quam dat hem van gode dē he- re was gheſet. dat niemāt voerbi en mach ghaen. Eñ als hi tot ōs quam mit veel ar beŷdes ſoe ontfinghē wÿ hem mit vele ar beŷdes doer zÿn heŷlicheŷt als een engel godes. eñ wt zÿnder ſaftmoedicheŷt dŷe i hem noch dieper was ghewortelt ſoe had- de hi veer bouen dat waerdich waren reue rencie eñ waerdicheŷt tot ons. Niets vele daghen en was hi gheſont bŷ ons ōwach tende ſine gheſellen die in enghelant ver- ſtroŷt waren. wāt die coninck omme qua de ſuſpicien eñ ōmoeden die hi hadden op deſen heŷlighē man godes hem hinderlic was. Eñ doe ſi al bi hem waren ghecomē daer hi nae ōwachte ſoe bereŷdē ſi hem op die reiſe tottē houe van romen. daer ſi om me wt waren ghetoghē. mer den heŷlighē biſſchop quam haeſtelÿckē een grote ſiecte aen ſoe dat hem dochte dat hem god dŷe hemelſche heer roepen woude totten houe des hemelſcē iheruſalems omme dat god ons wat beters woude doē. als dat hi ner ghent anders ſtoruen en ſouden dat ŷm- mers mit ons of bŷ ons ſuden.

Eñ die meŷſter van medicinen dŷe wÿ daer thoe haelden en conſte gheen teŷ ken in hem mercken ic en ſegghe niet dies dodes mer oeck mede van enigher zwaerē ſiecten. nochtans ſoe ſeŷde hi ſeluen dattet allesſins ŷmmers alſoe moeſt weſen dat malachias bŷnnen den iaer daer ſi doe in

waren ſouden ſteruen. Daer wort teghens ghearbeŷt mit vele innighē eñ ghoedē ghe willigen ghetrouwē ghebeden. eñ dat mit alle den manieren die wÿ conden. mer ſi- ne eerwaerdighe eñ heŷlighe ōdienſten de ghinghē ons allen te bouen. Soe dat god die hemelſche heer die begheerten zÿns her ten woude ōhoren eñ hi woude hem niets weigerē dat hi ſo innichlickē begheerde

Aldus mÿn lieue eñ ſeer ghemin de brueders iſt hem al te ſamen nae die be gheertē zÿns herten ghecomē. Wāt hi deſe dach ouermits die ghoedertiren barmher ticheŷt des almachtighē ewighē godes ō- coren hadde op den ſeluen dach te ſteruen. alſmen ghehogenis begaet alre gheloui- gher ſielen Oeck mede ſoe heeft dat ōs bli ſchap ōmeerdert dat wÿ ouermits ō graci en godes deſen ſeluē dach hadde ōcoren de ghebeente ōſer medebroederen die op den karchof begrauē waren op deſen nŷeuwē karchof te bringhē. Eñ als wÿ oeck mede mit innighen ſanghe deſen gebeentē ouer droeghē ſeŷde die heŷlighe man dat hi in- den ſanghe grote ghenoechte hadde. daer hi niet langhe nae mit enē alreſuetſten eñ alreſalichſten ſlaep ruſte indē heer

Aldus dācken wÿ den heer vā alle zÿnder ordinancie dat hi ons ſine onwer- de knechtē gheeert heeft mitter teghēwoer dicheŷt zÿns heŷlighē ſteruēs. eñ dat hi hē ghewaerdicht heeft ons armoede rÿcke te maken mitten alreduŷrbaerſten ſcat zÿnſ heŷlighen eerwaerdighen lichaems. ende dat hi immers ſonderlinghe onſe cranckz ſterckenwoude mit deſer glorioſen colum nen zÿnder eerwaerdigher glorioſer heŷlÿ gher karcken. Een van tween hoepen wÿ dat ons van godes weghen hier in waert bedudet. als dat onſen lŷeuen heer onſen

gheſelſcap ſeer wel behaghet. oft dat hi ōs
ludē wil makē dat wÿ hem behaghē. daer
hi ſoe heŷlighē man vanden eŷnden dŷer
werlt omme hier te ſteruen eñ mit ōs om
te worden begrauē heuet gheſent.

Meer mit dien volcke den hi haren
biſchop was minnelickē eñ vriēdelickē me
deliden te hebbē eñ die wreetheŷt der gru-
welicker doot die der ghemeenre heŷliger
karckē indē dode deſes heŷlighē biſſchops
niet en heeft gheſpaert iammerlicken ŷm
mers te beclaghē dat eŷſſchet wel die god-
dienſtighe minne eñ liefte die wÿ hebbē to
deſen heŷlighen vader. Voerwaer
brueders ſoe is die doot alte hardt eñ alſte
onghenadich die ſoe vele volckes mit eēs
mans doot heuet ſoe ſeer gheplaghet.
Brueders ſi is alſte blint eñ alte ōmerckē
de die malachias tonghe heuet ghebōden
eñ ſine wanderinghe oeck mede heeft ghe
hindert. eñ oec mede ŷmmers ſonderlighe
ſine handen heuet ōmachtich gemaket eñ
zÿn oghen toe gheſloten. Jck ſegghe de in
nighe oghē die mit haren goddienſtighen
tranen die barmherticheŷt godes den ſun
dighen menſchē pleghet te v̇woruē. Die al
re reŷnſte handē die ghaerne arbeŷdelicke
eñ oetmoedighe wercken pleghē te doen.
Die oec mede die waerde heŷlige ſacramē
ten des lichaems eñ des bloedes ōs heren
voer die ſundighe menſchē pleghē god dē
heer te offeren eñſonder thoerne eñ ſonder
twiſt tot god den hemelſchē coninck op ge
gheuē worden. Die oeck mede ŷmmers
ſonderlinghen den crancken eñ oeck mede
den ſiecken menighe doechden heuet ghe-
daen oetmoedelicken ende willichlickē ſo
als een ghetrouwe dienre criſti ieſu ons v̇
loſſers. eñ ŷmmers oec mede mit vele wō
derlicke miraculen heuet gheblincket. En
de die ſuuerlicke voeten die den menſchen
den eerwaerdighen vrede godes boetſcap
ten eñ ŷmmers oeck mede alle ghoet. Eñ
die voeten die ſoe dicwÿl moede haddē ge
weeſt in goddienſtighē arbeŷde. die heŷli-
ghe voeten diemen dicwÿl waerliken ſou
de kuſſen. Ende die eerwaerdighe prieſter-
lÿcke lippen die de wÿſcheŷt godes bewa
ren. die mont des gherechtighē die de ſma
kende wÿſcheŷt aendēct. eñ zÿn tonghe de
dat gherechte oerdel ſpreket. ŷmmers dŷe
barmherticheŷt eñ ſoe menigher wonden
der ſielen heuet gheneſen. Ten is nochtan
gheen wonder mÿn lieue brueders dat de
doot boſe is die van boeſſcheŷden is gebo
ren. eñ dat ſi onmerckēde is die wt bedrie-
ghen haer beghin heuet. Jck ſegghe ten is
gheen wonder dat ſi ſonderōkieſer ſtaet de
van ouertreden is ghecomē. eñ dat ſi wre
de is ende onwÿs die van des ouden ſerpē
tes bedrieghenis eñ des dwaſen wiues on
uoerſienicheŷt is ghewaſſen. Wat willen
wÿ nochtās claghē dat die doot malachiā
niet en heuet gheſpaert die een ghetrouwe
lit criſti iheſu was. die criſtum iheſum ſelf
die malachias eñ alre wtuercoren der men
ſchen hoeft is al woedende ŷmmers nŷet
en ontſach noch en vreſede aen te ghaen.
Jck ſegghe ŷmmers ſonderlinghe dat de
doot criſtum iheſum onſen v̇loſſer is aen
ghegaen mer ſi en is ſeluē ſine moghēthei
de moghen ontghaen. Eñ die doot heuet
dat leuen ŷmmers ſonderlinghe aen ghe
ſtoten mer dat leuen heeft die doot in hem
beſloten. Die doot heuet den angel in ghe-
ſwolghen of gheſlondē eñ als ſi ſceen wat
te houden ſoe wort ſi ſelue vaſt ghehoudē.
Eñ daer mocht ŷmmers ŷemant ſegghē.
Hoe is die doot van onſen heer v̇wonnen
die noch huŷdē te daghē alſoe vele willen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſchynt te hebben in ſinen wtuercoren ledē.
Js die doot ōwonnē eñ die doot hoe heft
ſi dan malachiam ghedodet. Js ſi ōwōnē
hoe ōwint ſi dan allen menſchē ſoe dat ſi
nyemāt en mach ontghaen. Claerlic myn
lieue eñ ſeer gheminde brueders die doot
des duuels is al ōwonnen eñ oeck mede
die pine der erfſunden. Oeck is die ſunde
mede verwonnen die een oerſake is dyes
dodes. eñ daer mede is die boſe gheeſt dye
vermaledide duuel verwonnen die eē wer
ker is der ſūden eñ des dodes Eñ niet alleē
en zyn ſi alle verwōnen mer ſi zyn alle ver
oerdelt eñ verdoemt. Dit oerdel is
al gheſloten myn lyeue brueders al en iſt
noch niet wtgheſprokē. Dat gruwelycken
helſche vuyr is den duuelen al bereyt al en
zyn ſi daer noch niet in gheworpen. God
onſe hemelſche almachtighe ewighe vadē
die laet haer noch een cort tyt haer boeſchz
driuen. eñ ſi zyn als hameren des ouerſten
werckmās daer alle die ghehele ghanſche
warelt mede wort gheſleghē.

Dat die wtuercoernen daer mede
worden gheſleghē dats tot haren beſten.
mer die verkeerde worden daer mede ghe-
ſleghen tot haerder ewigher verdomenis
Hoedanich dan dat die vader des huyſge
ſindes is. alſuck zyn ſi alle de hem toebeho
ren als die ſunde eñ die doot. Want al iſſet
dat wy daer aen niet en twiuelen die ſun
de en ſi mit criſto iheſu onſen heer aen den
cruce ghenaghelt. god die verhenget noch
tans dat ſi inden wtuercoren ſi. eñ dat ſi in
den heylighen apoſtel ſinte paulus ſoude
weſen alſoe langhe alſhi inden lichaem le
uede mer ſi en ſoude in hē gheen regiment
hebben. Dat ſegge ic dat dat en is niet wa
rachtich en ſegt hyt ſelue niet. Nu en werc
ke ic dat niet ſegt hi mer die ſunde die i mi
woent. Des ghelyckes iſt oec mede mitter
doot. Si mach weſen in die wtuercoerne
mer niet tot haren quade. Mer die tyt ſal
noch comen datmen ſal ſegghē. Ubi ē em̄
mors victoria tua. Waer is o doot v victo
rie eñ ōwinninghe. Nouiſſime autem in
imica deſtruetur mors. Eñ dan ſal de viāt
verderft worden. Mer nu die macht heuet
ouer dat leuē eñ ouer die doot eñ die ō gro
ter zee haer termyn heuet ingheſet die can
dat ſoe matighē dat den gheminden ende
wtuercoren die doot als een ſlaep ſi. eñ oec
mede een ōkoelinghe. als die ppheet tuget
daer hi ſegt aldus. Als die heer ſinen lieuē
eñ gheminden gheuet den ſlaep ſiet ſoe co
met die erfniſſe des heren Mer de doot des
ſunders is die alrequaetſte. ſoe daer geſcre
uen ſtaet Mors peccatorum peſſima. Die
doot der ſundaren is de alrequaetſte doot
wāt haer gheboerte is quaet. haer leuen is
arger. mer duyrbaer is die doot der heyly
ghen. Si is voerwaer duyrbaer. als een
eynde alles arbeydes. eñ een volcomē vic-
torie eñ een dore des leuens. eñ een inghāc
in volcomen ſekerheyt. Laet daer omme
ons blide weſen mit ōſen lieuen vader ſoe
dat wel behoerlickē is. Want het is goddi
enſtich malachiam te beſcreyden die ghe-
ſtoruen is. eñ het is noch veel godlicker ōs
mit malachiam te verbliden die in ſo gro
ter glorien ſalichlicke leuet En leuet hi niet
ymmers hi leuet ſeer ſalichlickē. Hi ſcheen
onſen crancken onwiſen oghen te ſteruen
mer hi is ghecomen in die ewighe vrede.
Hi is ymmers gheworden een medebur-
gher der eerwaerdigher lieuer heylighen
godes. eñ hi louet eñ dancket blydelycken
den here eñ ſinghet aldus. Wy hebben ge-
ghaen doer vuyr eñ water eñ ghy hebbet
ons heer wt gheleydet in verkoelinghen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hi heuet claerlic manlickē ghewādert endē
hi is ſalich doer ghecomen. Hi was een
recht hebreus man eñ van abrahams ghe
ſlachte gheboren eñ hi heeft enen ſalighē o
uerghāck ghedaen. eñ in ſinen eynde ſeydē
hi. Deſiderio deſideraui hoc paſcha mādu
care vobiſcum. Mit groter begheertē heb
ic begheert deſen paeſſche mit v te ethen.

Hi heuet wel doer vuyr eñ watere
ghegaen myn lieue eñ ſeer ghemīde broe
ders, want in allen voerſpoede is hi ōghe/
broken ghebleuē. eñ van gheynē ſaftē voer
ſpoede en wort hi ghehoudē Beneden ons
is een ſtede daert alle te ſamen vuyr is. ſoe
dat die onſalighe rycke eñ vrecke man nie
tes een cleyn droppelkē waters daer van
des armē eñ ſalighen lazarus vingher en
mochte vcrighē. Mer myn lieue eñ ſeer ge
minde brueders in criſto iheſu onſen vloſ
ſer hier bouē ōs is een ſtede dat die ſtat go
des is. eñ die vblyt wort vandē lopēdē wa
ter eñ oec mede vander godlicker wellust.
Deſe kelc maectſe drōcken die ouerclaer is
Midden tuſſchen deſen tween ſteden is de
ſtede der wetenheyt des ghoedes eñ quae/
des. daer den menſche ghemoetet beyden
wille eñ onwille. voerſpoet eñ wedſpoet.
In deſer wandelbaerheyt heeft ons eua ō
ſe eerſte moeder gebrocht. daer beyde dach
is eñ nacht. Want inder hellen iſt altoes v
duyſtert eñ nacht eñ inden hemel iſt altoes
claer vanden ewighen daghe. Siet
hier omme is die ſiel ſalich die alle wādel/
baerheyt voerbi heeft ghebrocht. eñ niet en
heuet verhanghē gheweeſt aen die vleyſce
licke wellusten. noch vwōnen en is vā eni/
ghen tribulacien of teghenheydē. Van al
len den groetdadighē wercken deſes heyli
ghes ende eerwaerdighen biſſchops dunct
dat my ghoet v een werck mit cortenwoer
den te vtellen daermen wel in mach bekē/
nen hoe hi doer vuyr eñ doer water mānē
lycken heeft ghewandert. Die aertſbiſcop
pes Coel des groten patricius die een apo
ſtel was vanden landen van hierlant on/
derwonde hem mit machte een boeſe ghe
ſlachte van dien landen eñ maecten daer
van den enen nae den anderen als aertſce
biſſchoppen. eñ ſi wouden ſoe die heylighe
karcke godes erflicken beſitten. Die ghoe/
de menſchen den dit miſcdochte badē ōſen
malachiam dat hi mit conſent dies paus
dit aertſce biſcdom woude aennemen op
dat die ouergrote quaetheyt mocht geeyn
det worden. Die heylighe mā ma
lachias ſette zyn ſiel in ſinen handen eñ hi
nam onueruaert dat biſcdom aen. endē hy
ſette hem ſeluen in openbaer perikel ſorge
eñ laſt zyns liues. op dat die ſundighe wā
wiſe mochte worden gheeyndet. In groe
ten perikel eñ ſorghe zyns liues regeerden
hi ſalichlycken dat grote biſcdom. mer ſoe
vroe die ſorghe der quader menſchen ouer
was ghaf hi dat biſcdom enen anderen o
uer die daer wittelickē in gheſet wort. ende
hi ghinck weder tot zyn eerſte biſcdō want
op alſulcken voerwaerden hadden hi dat
grote biſcdom aen ghenomen ende ontfā
ghen Als ymmers wanneer dat god gha
ue dat daer een ghoet eerbaer eñ ghetrou/
we biſſchop godes vredeliken eñ eendrach
telick mochte ſitten. dat hy dan ymmers
vredelycken wederomme ſoude ghaen to
ſinen eerſten biſcdom. daer hi ſonder twyf
fel waerlycke of gheeſtelycke ghoeden oft
renten in heylighen verghaderinghen die
hi ſelue gheſticht hadde int ghemeen mit/
ten anderen plach te leuen ſondē eygēdom

Aldus myn lyeue eñ ſeer ghemin
de broeders i criſto iheſu ōſen lieuē heer no

moechdi horen hoe dat die tӯtlike tribula
cien deſen heӯligen mā geproeft hebbē als
dat gout indē vuӯr wort geproeft.eñ hi en
iſſer niet vā ghe argert wāt hi puer eñ goet
was. Aldꝰheeft malachias na dē
exempel criſti die zee deſer werlt ōder ſinen
voeten te tredē doer dē geloue eñ doer vōdul
dicheӯt. Daer omme niemāt en ſi ſo ōwӯſ
als hi ſiet dat die wateren bouē ſlecht ſcinē
te weſen dat hi dā daer ouer mach wādere
daer zӯn al menighe periculen in vborgē
die ſoe vele te ſorghelicker zӯn alſmēſe mi
mach ſien. Die weghē die doer die hoghen
berghē ghaē eñ doer die ſcarpe ſteenroetſen
die ſcinē ſommighē ſeer arbeӯdelic te zӯn
mer den ghenē diet ghe woenlic zӯn te wā
deren zӯnſe ghenoechlick.

Hoert broeder wat ic vſtae bӯ den
woerde datmen ghemeenlic ſegt die dach
ghenaket den auōt eñ ōs ſermoen is lan/
gher ghewordē dan ic meӯnde omme dz
ick noede ſceӯde vā des heilighē vaďs ſoe
ten naem.eñ alſoe en mach ic doer anxt vā
malachiam niet ſwighen. eñ ontſie mӯn
ſermoen te eӯnden. Die doot der ſielen is
die ſunde ten waer of ghӯt had vgetē dat
wӯ leſen inden ꝓpheet. Die ſiel die ſundi/
ghet die ſal ſteruen. Hier omme heuet dӯe
menſche drӯerhāde blӯſchap den god van
allen ſunden eñ van allen ſorghen eñ van
allen arbeӯde eñ van allen verdriete heuet
vloſt. Want van dier tӯt voert en ſegtmen
niet datter enighe ſunde in hem woent.
Helias heeft ſinen mantel of ghelet hӯ en
derue nu niet beſorget weſen datſe die dieſt
maghet aen taſten ſal. ic en ſegge niet dat
ſi hem ſal houdē Hi is opten waghē geclō
men hi en derf niet ſorghē daer of tevallen
hi vaert ſuetelicken ſonder arbeӯt wāt hӯ
ſit op enen gheringhen waghen Nv

laet daer omme mit al onſer begheertē pӯ
nen te lopen tot deſer vkoelinghen indē ro
ke der ſoeter ſaluen deſes heӯlighē vaders
die onſe traecheӯt eñ onſe laeuheӯt huden
mit groter vuericheӯt heeft ontſteken Jck
ſegghe laet ons hem nae lopen eñ begheer
licke tot hem ropen. Trecke ons nae di. eñ
mit gheheelder meӯninghen ons herten.
eñ ӯmmers oeck mede mit ghoeden thoe
nemen in doechden. Eñ laet ōs de
barmherticheӯt godes ӯmmers daer van
ӯnnichlicken dācken mӯn lieue ende ſeer
ghe minde brueders. dat hi ons zӯn ōwaer
dighe knechten die ſelue niet veel ghoeder
wercken en hadde verleent heeft van dien
ghoeden vdienſten deſes heӯlighen vaďs
ōs te vblidē eñ ghehulpē te wordē

Item vanden heӯlighen confeſſor
eñ biſſchop ſinte marten ſcriuet ſinte berñ.
een ſermoen.

Sermoen. i.

Jt groten rechte eӯſchet van
ons huden in deſer hoechtӯt
een ſermoen niet alleen dat
conuent onſer broeders mer
oeck mede die toecoemſte eñ die tegēwoer
dicheit deſer eerbaerder vaders. daer wi ōs
van vbliden dat ſi van verren landen tot
ons zӯn ghecomen. Vele lieuer woude ick
horen eñ van hem worden gheleert. mer
want zӯt van mӯ begheren ӯmmers wil/
len ſi dat ic ſal ſpreken. ſoe hoertet mӯ toe
en macht mi niet gheboren haer leringhe
te horen dat ick dan haren gheboden ghe/
hoerſaem ſal weſen. Het is ons een leuen
dich eñ een craftich woert deſe ſaftmoedi/
ghe oetmoedicheӯt die ſi ōs bewiſen i den
dat ſi die vele heӯligher zӯn in verdienſten

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hogher in ſtaten ende in eerwaerwaedich
heden. ende oeck mede veel ouerulop̃end̃
in wÿſcheden. dat ſi hem ſoe ghuetelicken
veroetmoedighẽ dat ſi niet alleen hem en
ghewaerdighet hebben tot ons te comen
mer dat ſi oec med̃ willen leren õſer lerin-
ghen. Tis ons te mael een craftighe lerin
ghe die ſi ons gheuen die õs zeer genaem
is Want ſi en leren õs nz mitter tõgẽ. mer
mittẽ werckẽ. ende oec mede mitter waer-
heit dat wÿ haer nauolgers ſullen weſen
als ſi zÿn criſtus nauolghers. ende datmẽ
de leren ſullen dat ſi ſonder twÿffel vã criſ-
to hebbẽ gheleert ſaftmoedich te weſen eñ
oetmoedich van hertẽ. Want criſtus ieſus
onſe gheſontmaker de ſegt aldus Diſcite a
me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Leert
van mi want ic ſaftmoedich bin ende oet
moedich van herten.

Aldus quam oeck mede maria die
moeder godes tot haren nichte elizabeth.
die alder heilichſte iõcvrouwe tot der heili
gher vrouwen. die grote iõcvrouwe totter
dienſtmaghet. die moeder der ouerſtẽ rech
ters totter moeder zÿns voerlopers. ÿ̃m-
mer die ghebenedide moed̃ des almachti
ghẽ godes totter moed̃ des heilighen pro-
phetes. Soe quam ihesus oec ſelue
na tot iohannes. eñ hi quam daer omme
tot hem om dat hi vã hem woude ghedo
pet weſen. want ſoe alle gherechticheit ſol
de v̊uolt werdẽ Ende ghi eerbare vad̃s ghi
en maect v deel te mind̃ niet mede dat ghi
lieuer wilt oetmoedelicke horen dã ander
ludẽ leren die nochtãs uwer leringen wel
behoefden. Eñ al en cõnen wÿ alle gerech
ticheit niet veruollẽ, ÿ̃mmer willẽ wi daer
wat gerechticheits uwer waerdicheits be
wiſen. wãt wÿ daer niet aẽ en twÿffelẽ tẽ
ſi recht dat die nederſte dẽ ouerſtẽ õderda-
nich ſi. Waer willen wÿ dan vã ſprekẽ. Die
is vãder eerden die ſpreket vãder aerdẽ ſoe
ſeide die ſtẽme des roepers. Laet ons daer
omme ſprekẽ vãder eerdẽ wÿ dÿe zÿn vãd̃
eerden. eñ oec mede wonẽ ind̃ eerdẽ.

Nu hoert kinder der menſcẽ wi ſeg
ghen v end̃ ſpreken van v. Op der aerden
werdẽ wÿ gheboren eñ wÿ wonen op der
aerden Op der eerdẽ ſteruẽ wi eñ gaen we
der inder eerdẽ. daer wÿ ÿ̃mmers van ghe
maket zÿn. Wÿ hebbẽ hier enẽ engẽ ingãc
eñ niet lãghe en moghẽ wÿ hier bliuẽ. end̃
die tÿt dat wi van hier ſullen ſcheÿ̃dẽ is õs
onſeker. Die oude adam wert ghedwõgẽ
te draghẽ dat zware oerdel dat hi verdient
hadde. Hi is harde zeer v̊merichuoudiget
nochtans wil hi of en wil hÿ̃ niet hoe veel
hi werd̃ſpaltert hi moet mit al dat vã hem
is ghecomen dat oerdel draghen dat ouer
hem is ghegeuen ende ghegaen. Ons he
re die ſeÿ̃de hem thoe aldus Aerde biſtu eñ
du ſalt wederomme ghaen inder aerden.
Het is een ſwaer oerdel mer het is nochtã
wt der barmherticheÿ̃t godes ſeer ghema
tighet. Die ſentencie is hardt mer wilmen
tverdienſt aenſien ſoe is ſi vol ghenaden.
Want ten hadde gheen onrecht gheweeſt
hadde hem god thoe ghelegt doe hi gods
ghebot ouer ghetreden hadde. Du biſt aer
de eñ du ſultſte nv ghaen onder der aerden
Die rechtuaerdige heer en hadde daer om
me niet ongherechtich gheweeſt. mer ghe-
rechtich ende louelic. mer ic en can hem nz
ghelouen. Ic hadde al waerlicke moghẽ
ſegghen haddet mi gheoerloeft weeſt. He
re ghÿ zÿt rechtueerdich eñ v oerdel is ghe-
rechtich. mer de helle ſal di niet belidẽ noch
die doot ſal di niet louẽ. mer wÿ die leuen
benedien den here. Daer om hebdi heer ge
ſpaert uwe creaturen. ghÿ hebt gheſpaert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die glorie enđ bliſchap uwes heilighen na
mes op dat die vā iheruſalem neder was
gheghaen niet mit allen in ihericho wech
ſoude verleŷdet werden. Eñ wāt ic aldus
half leuēdich indē weghe bŷn ghelaten ſo
mach ic half dan mŷnē ſcepper louen. Als
die tŷt comet dat ick al gheheel leue ſo ſal
ic hem al gelŷc louē. eñ al mŷn ghebeēten
die ſuilen ſegghē here wŷe is di ghelŷc Al
dus o lieue here gheeft gracie eñ ghenade
den leuēden die danckē eñ louē. wāt daer
ſtaet gheſcreuē indē ſouter aldus Nō mor
tui laudabūt te dñe neqꝫ oēs qui deſcēdūt
in infernū. O here de dode ſuliē dŷ niet lo
uen noch oec mede alle die ghene die daer
dalen inder hellen. Sed nos qui viuimus
benedicimꝰ domino ex hoc nūc et vſqꝫ in
ſeculū. Mer wi die leuē benedien eñ louen
den here vā nv eñ tot inđ ewichedē. Want
daer omme doe ghi nochtās uwer barm-
herticheit. eñ ghi en verworpet niet dē miſ
dadighē mēſche in die ſtede der ewigher v
lieſinghe mer hi ghaf hem ene ſtede der pi
nen. ende oec des menichuoldigē lŷdēs.

O mēſche wat clageſtu ouer de har
de ſentēcie du biſte geſet inđ eerdē daerſtu
vā biſte ghemaket datſtu daer ſoudeſt wo
nen. daerſtu vā biſt gecomē Eñ du mogeſt
bi auōturē ſeggē Ic woude ghaerne horē
dat mi die heer toe ſeŷde. du biſte eē gheeſt
eñ du ſultſte weđ ghaē tottē gheeſt. Want
na der ſielē bŷn ic eē gheeſt. eñ ic en twŷfel
daer niet an dat en ſi mŷn beſte deel.

Aldus hebbe ick oeck mede gehoert
vanden apoſtel dat god een gheeſt is. Eñ
onſe lieue heer ſeŷde ſelue inden ewange-
lio. God is een gheeſt Ende oeck mede en
is hi niet alleen een gheeſt. mer een vader
der gheeſten. Hoe coemtet dā dat die moe
der mŷn vleŷſches mŷ hier houdet. in dŷē
dat ick eens deels bin vleŷſch ende die vađ
der gheeſten mi niet tot hem en nemet als
ick oeck mede eens deels een gheeſt bŷn.
Ic weet wel ic wetet. tē coemt niet vāder ſu
ſtancien weghe mer het coemt vanđ ſun-
den. Want alſoe ende ghelŷcker wŷs dat
die ſundige gheeſten deſe windighe lucht
tuſſchē hemel ende aerde becommert heb
bē daer ſi die mogentheit deſer lucht vā ge
hieten zŷn. ſoe ſcheŷden ons oec mede ōſe
ſunden van gode eñ makē ons veer vādē
vader der gheeſten al zŷn wŷ gheeſtelŷcke
creaturen van gode gheſchapen. Enđ dat
licham heeft die ſiel al te zeer tot hem ghe-
toghē. eñ het is veel mogēder gewordē dā
die ſiel is. ende die werdet daer van al ver-
drucket. want ſi ſo in ellenden ŷmmers
is. ende het is haer gewerden een groet
pont lodes. ſonderlinge wāt die boeicheŷ
de daer op ſit. want dat lichaem bezwaert
die ſiel. Ick ſegghe dat ghebreckelŷcke lich
aem. Het is ghebreckelŷcke. ŷmmers nae
den woerdē des heilighē apoſtels ſo is dat
lichaem al doot ōme der ſundē wille daer
omme al is die menſche na eender manie
ren een hemel. want hi dē hemelſchē gheeſ
ten ghelŷc is inder ſubſtanciē ende oec me
de inder formen eñ ghedaēten. Inder ſub
ſtancien. wāt hi nae der ſielen eē gheeſtelŷc
creatuer is Indē formē of ghedaēten wāt
hi een redelick creatuer is. Nochtans ſo en
moghē deſe twee den mēſche alſoe hoghe
niet op heffen datti mach vdienē te horen
Du biſte eē hemel eñ du ſaltſte ghaē inden
hemel. Hi glorieert te vergheues vāder vri
heit zŷnu willes die inder ſielen is daer hŷ
gheuangen is inder euwe der ſunden. die
inden vleŷſce is Het ſoude bŷ auontueren
oeck wel ſchŷnen dat deſe dubbelde corde
wel ſtarcker ſoude weſen dā die anđ corde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

die oeck dubbel is ſo dat den die aerde tot haer trect mit vierderhande recht. als daer hi van is ghemaket. eñ daer hi in is op geuoedet. dat den die hemel oeck mede myt twederhande recht ſoude ontfanghen. als voer geſegt is. als vā zyn der gheeſtelycker ſubſtācien weghe. eñ omme ſine redelicke forme. mer die corde de nederwert trecket is ouermits die ſunde dryeſtrēget ghewerden. eñ ten ſi dat die gracie eñ ghenade godes ons teghē die ſunde te hulp en comet. ſoe en can noch en mach die dryeſtrēgede corde die ōs nedwert trecket niet ghebrokē werden. Mer als die gracie ende ghenade godes toe wert ghedaen totter dryeſtrēgē der cordē die ons indē opwaert trecket. ſoe en is daer gheen twyffel aen die corde der boeſcheyt en ſal wel lichteliker brekē daer wy mede werdē ghetoghen. ymmers die wy ſelue trecken. Want deſe gracie coemt tuſſchē god eñ ons oftreckēde eñ mit gode verenighēde. Ic wille daer omme ghaen tottē berge der graciē eñ tottē houelen der genadichedē die ic grote hope weet te weſen by ōſen lyeuē here iheſum criſtū onſen geſontmaker. Ic ſal tot hē ghaē die al vol graciē is eñ waerdicheidē. oft ic yet vā dier volheit mochte ontfāghē. dat ic mittē anderen ledē criſti iheſu tot enighē tide mochte verſamet werdē indē marē der outheyt criſti. Want nyemant en mach daer opclimen indē hemel dan die ghene die vandē hemel neder is ghecomē. Hi heuet waerlycke een ghetrouwe eñ eē zeer ghoedertirē middelaer gheweeſt die niet vā een en heuet verſcrepdē mer die twee te ſamen heeft vereenighet. ende dat daer hinder was dat heeft hi wech ghebrocht eñ al onſe ſunden vergheeft hi ons. eñ dē brief die daer teghē ons is gheſcreuē den heuet hi wech ghenomen. ende hi heeftē ghenagelt an dē cruce eñ hi heeftē den princē eñ moghētheidē beroeft. eñ hi heuet ſe myt ghoedē betrouwē ouer ghelevert. eñ heeft haer opēbaerlicke verwōnen eñ veniget eñ verſoent in ſinen coſtelē duerbarē bloede. de indē hemel zyn eñ oec mede die indē aerdē zyn. Omme deſe ſalicheit wille die hy int middel der aerdē ſoude werckē en woude hi dē mēſche nz haeſtelycke ſettē ondē aerden als hi wel verdient hadde. mer hi ſettē inder aerdē. Daer omme en willē wy nz miſtroeſtich weſen. mer goet betrouwē hebben alſoe lāge als wy inder aerdē zyn ende op te hemelwert moghē ſien. eñ vāden vader des lichtes die alderbeſte eñ volcomenſte ghauē moghē ōtfanghē. die een vader is der gheeſtē. endē een vader alre barmherticheit. want daer omme heuet god den mēſche recht op ghemaket na dē lichame. eñ hi heuet hem enē hoghē mōt ghegeuē daer alle die andē dyeren nederwaert ter aerden ſien. op dat als hi zyn oghē op ſloege ten hemelwaert dat hem daer nae ſoude verlanghē daer by dz gheware leuē wiſte te weſen. eñ oeck mede die ontoeghanckelycke wonighe. En is dit niet als wyt goddienſtelycke aenſien willen ene mynnelycke eñ vriēdelycke vmanighe totter godlicker mynnen eñ liefren eñ ene verweckighe totter begheerten als wy vā veers aenſien dat alderclaerſte blinkende hemelſce vaders lant. Die ſterrē der hemels zyn harde ongelyc dē clerē der aerden. ende daer is harde groet ōderſceyt tuſſchē die claerheit dē zōnē eñ die duyſterniſſe der aerdē. Nochtans vintmē bi auonture in deſer aerden wel ſommeghe dinghē de nae haerder manieren wel ſuuerlic ſchynen te weſen mer ſi zyn al gemenghet mz anderen dinghen die niet ſuuerlyc en zyn.

Als dat gout mitten ſlijcke eñ ſchone duer
bare gemme inden dreck· eñ lelien onder
den doernen. O hemelſche vaders lāt du
biſte al te mael ſeer ſuuerlijcke eñ in dijn en
is ghene vlecke. Al te mael biſtu ſuuerlijc
behaluē dat in di is verborghen. Wat is dz
Segt mijn lieue brueđs wat mach dat we/
ſen. Die ſalighe engelſche gheeſten endē die
ſielen der heilighen die verdient hebben in
te ghaen in die ſtede des wonderlijckē ta/
bernakels hent totten huyſe des heren toe
Want alſo als daer zijn aertſche lichamen
ſoe zijn daer oeck hemelſcher lichamē. mer
die glori der hemelſcher lichamen is al te
veel meerder dan de glorie đ aertſcher lich
hamen. Oec mede zijn daer hemelſce geeſ
ten ende aertſche gheeſtē. eñ wel ſoe grotē
onderſcheit is daer tuſſchen.

Daer zijn enghelen eñ archangelen
crachtē. princē. moghētheidē. heerlijcheidē
thronē. cherubi. eñ cheraphin. Die namen
kēne ic wel eñ bi auonturē dat iſt al Want
wat can ic meer begripen die eē eertſch mē
ſche bin vāden eerwaerdighē eñ glorioſen
hemelſchen burghers. een vleyſchelic crea/
tuer vāden gheeſtelicken eñ godlickē crea/
ren. Mer al en can ick niet wetē wat in de
ſen namen is verborgen. ic weet dat noch
tās wel datter al wat grotes eñ wōderlijc/
kes in is verborghē inder moghētheiden
deſer namē. Ten is niet ſonder ſake eē he
hemel ghietē dit hoghe firmamēt dat bo/
uen ons is. Want daer is al wat in ghehe
melt dat niet cleyn en is. Ick ſegghe
brueders dat daer ſulckes wat in is gehe/
melt eñ behuedet dat nochtans den ghe/
loue niet en is gheweyghert. Ons de daer
wonen inđ eerdē wert ghegeuē dat wij vā
veers ſien moghen. die hoghe ſchoenheyt
des hemels. mer ten is ons noch niet ghe
gheuen daer in te ghaen. Eñ al en connen
wij niet comen te ſien die ſchoenheit ende
die glorie die daer bynnē is. wij horē noch
tans doch daer van ſegghen. Wij ſien be
gheerlicke na dat ſalighe vaderlant eñ wi
grueten dat van veer. Wij moghen wat
ruyckē vander wellust die daer is mer wij
en moghē ſe noch niet comē te ſmakē. wāt
niet ſonder ſake en heeft die eengheboren
zoen die indē ſchoet zijns vaders is ons in
deſen lande daer wij wonen dat wel eē ſce
me des dodes mach hietē. daer wat vā ge
leert ſonderlinghe mit dē ghelove vander
glorien eñ bliſchappē der hemelſcer gheeſ/
ten eñ vanđ ghedacte der hemelſcher licha
mē. Als hi ſegt indē heilighē ewangelio.
Hoer mijn dochter endē ſyon. Ende het is
ghescyet wat meent hi hier mede. Bughe
neder dijn oghē eñ vergheet dijn volck eñ
oec mede dat huys dijns vađs· Hi wil dat
wij van ons ſullen legghen alle hartſin/
nicheit ende leren ghehoerſaemheit. ende
aēneme gheeſtelijcke zedicheit. Hi wil ooc
mede dat wij verghetē die dinghē die gele
den zijn. eñ verſmaden die dinghē die zijn
benedē. eñ dat wij after laten ſullen al ōſe
eertſche wanderinghe eñ aertſche gheney/
ghelicheden· eñ dat wij ſullen leren ſmakē
hemelſche dinghen eñ ſuecken die ouerſte
dinghen. eñ dat wij ons altoes pijnen ſul
len in doechden voert tghaen.

Aldus wil die heer dat de edele crea
tuer begeren ſal die ſchoenhz ſines huyſes
op dat ſi ouer gheformt mach werdē indē
ſeluen beelde van claerheit als vādē gheeſ
te godes. op dat ſoe oec mede die hemelſche
coninck mach begheren haer gheeſtelicke
ſchoenheit. Du mogheſt bij auonturē ſeg
ghen waer thoe vermaent mi die heer dat
ic ſal ſien eñ horen mijn oren neder bughē

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

want het is opēbaer dat die begeerte daer van ontſteken wert· Sich daer omme an al die glorie eñ bliſchappen der hemelſcher lichamē hoe ſi ōderdanich zijn der eerweerdigher godlijcker euwē eñ nymmermeer in harē ſtadigen ommeghāge ouer en treden. noch die tidē noch die ſteden die hem van gode dē almachtighen ewighen here zijn gheſet. Endē oeck mede die hemelſche gheeſtē hoert doch hoe ſi alle dienſtaftighe gheeſtē zijn. eñ hem ghewaerdighē ōme te dyēſte gheſet te werdē. ic en wil niet ſeggē tot enē onwaerdighē dienſte. nochtans en ſalmē nergēt vindē datter yemāt teghēs heuet gheſprokē teghēs ōſen here die haer wt ſende of ōwaerde heeft gehad tegēs de ſnodē mēſchē daer ſi toe warē geſent.

Dit zijn alle ghoede ende bequame exempelen der gehoerſaemheit mijn lieue eñ zeer ghemīde brueds wilmēſe te rechte aēſien. eñ ſi zijn ſo veel te eerwaerdiger eñ te ghenamer als ſi in hogher endē in edeler creaturen ſchijnē. Mer ick weet wel wat die menſchelijcke hertē eñ ghedachten dye altoes tottē quade geneyghet zijn hier teghens murmureren. Wat wildy voert comen mitter ghehoerſaemheit der elementen als ofte daer enich verſtant in waer of oeck mede enighe wille. ende ſi niets meer na den wille godes gheruert en werdē dā ſi hem ſeluē rueren ofte omme drijeuen. Wat wildi ons oeck mede ſoe ſeer prijſen die ghehoerſaemheit der heylighen engelē Tis waer ſi hebbē beuoelen mer ſi en gheuoelen anders niet dan dat ghenuechlick is. ende dat ſi haren ſchepper gehoerſaem zijn dat is myt enen volcomē eñ ſalighen wille. Hoe en ſoudē ſi niet gehoerſaem weſen die altoes ſien dat ghebenedide glorioſe aēſicht des hemelſchen vadēs daer hē volcomē ſalicheit in is gelegen. eñ die ewighe glorie eñ oec die alder hoechſte welluſt.

O here ſet ons voer dye patriarchē eñ prophetē die enwen ghebodē gehoerſaē hebben gheweeſt myt enen ghoedē vrijen wille teghēs harē eyghē wille. Ende het is gheſciet eñ ons ſoe wert voer gheſet dat ic zwijghe van menighen anderen. die eerwaerdighe heilighe patriarcha abraham diē vāden ghebode ons herē ghinc wt zijn eyghen lant in een lātſchap daer hi vreemde was eñ dat hi niet en kende. eñ wt dē gebode ons heren dreef hi vū hē ſine maghet mitten kinde dat ſi bij hem hadde Ende hi was bereyt doet hem god gheboet ſinen enighen echten zoen den hi wōderlicke zeer lief hadde te doden.

Ende wat mach nu die cloecheyt vā menſchen hier teghens ſegghen Si mogēter auonturen hier op antwoerden dz god onſe heer dē oudē vaderē vriendelijc plach te weſen. eñ plach hem in menighē manieren te openbaren ſoe dat ſi hem ontfāghē in haren luden huyſen ende mit hem atē eñ ſprakē eñ hi hem ludē leerde wat ſi ſouden doen. of laten. eñ hi ghaf hem kijnder eñ dat ſi hare viāden verwinnē ſoudē. endē dat ſi haren vyandē crachtelijckē mit gode wederſtondē eñ verwōnen. eñ hij gaf hem luyden oeck mede veel ghoedes. Wat ſuldi dan ſegghen mijn lieue eñ zeer gheminde brueders als criſtus ihesus onſen gheſontmaker ſelue comet eñ hi is ghehoerſaem totter doot des cruces. ſoe daer ſtaet gheſcreuē. Factꝰ eſt obediens vſqꝫ ad mortem. hi is gewordē gehoerſam totter doot thoe Dit is bouen mate groet ſegghen ſi. mer wye ſoude den zoen des almachtigē godes die de cracht eñ die wijſcheit des vaders is. pijnen te vermeten na te volghen.

Ende is gheoffert. want hyt ſoe wou heb-
ben. Doe hi wolde eñ alſo veel als hi wold̄
heeft hi geleden wāt al was hȳ nochtā me
de warachtich god. Oeck en wil ic niet dat
ſtu voert brēgheſt die gehoerſaemheȳt der
apoſtolen. die nae der loefteniſſen des pro
pheten mit haren oghē mochten ſien harē
ghebieder. ende oeck mede mit orē moch-
ten horen die woerden der godlicker v̄ma
ninghen. ſoe als daer een van hem ſcriuet
ende ſegghet aldus. Dat wȳ luden geſien
ende ghehoert hebben. endee oec mede mz
onſen oghē bekent hebbē eñ mit onſen hā-
den ghehādelt vāden woerde des leuens.
Wȳe en ſoude niet ghaerne alle dinc after
laten eñ mit groter begheerten na volghē
die teghenwoerdicheit der godlijcker mo-
ghētheit. Wat en ſolde ic ſelf niet ghedaen
hebbē haddet mȳ ſo moghē geborē. dat ic
ōſen here indē vleiſce tegēwoerdich ſold̄ ſiē
Mer hi en heeft ſo niet ghedaē allē geboer
tē. niet dē ghenē die voer ōs hebbē geweeſt
noch oeck mede den die na gecomen zȳn.
Want alſoe als daer veel conighē eñ pro-
pheten begeert haddē te ſien die tegēwoer
dicheit ōs heren indē vleȳſche. eñ nochtans
nietgheſien hebbē. ſo ſal ooc die tȳt comen
dat wȳ begherē ſullē enen dach des mēſcē
zoen eñ ten ſal ons niet gheſcȳedē. Nu iſt
dan tȳt dat martinꝰ voert come int mid-
dē op dat alle oerſakē der ſundē wech ghe
nomē werdē. Want huden heeft martinꝰ
die puer menſche was als wȳ zȳn. eñ ſtede
lic ende beuoelic was. eñ langhe na dē tidē
der patriarchē ende prophetē. die niets en
haddde vander naturen der godheit. mer
volcomelijcke ghelouede in dȳen den hȳ
niet en ſach vol vruchten der ghehoerſaem
heit ende oeck mede mȳt allen dogheden
die aerde heeft hȳ ghelaten ende hi is ghe-
ghaen inden hemel. ende heeft inder aerdē
ghelaten dat hi van der aerden hadde ont
fanghen. ende ſine gheeſt is op gheuaren
tot den vader alre ſalichſter gheeſten dē hȳ
inden gheeſt der verkieſinghe trouwelijc-
ke hadde ghedient. Ende hi en was gheen
hemels lichaem noch oeck mede gheen he
mels gheeſt. mer hȳ was een redelic ende
een ſterfelic creatuer. ende een zoen der mē
ſchen als wȳ zȳn. Gheboren inder aerde.
inder aerdē opgheuoedet. inder aerdē wel
gheproeft endē gheoffent. ende ſalichlicke
inder aerden gheeȳndet. Ende hi en was
gheen patriarcha noch propheet. als onſe
lieue heer onſe ghesontmaker tughet indē
heiligen ewangeli Die euwe ende oec me
de die propheten hebben gheweeſt tot ſinte
iohannes tiden toe.

Uele meer ſoe en was hi criſtus on
ſe verloſſer niet. mer criſtus iheſus onſe lie
ue here dȳe was in hem. niet anders dan
ouermits den gheloue. Ende in dier ma-
nieren ſoe is nu oeck mede na hȳ dz woert
godes in dȳnē monde ende in dȳnder her
ten iſt datſtu hem mȳt gherechten herten
ſueckeſt. Want na der bedudinghe des eer
waerdighen heiligen apoſtels ſoe is dit
ghehietē dat woert des ghelouē daer moȳ
ſes van ſpreket dat oeck mede dȳe apoſtel
op een ander ſtede van ſegt aldus. iheſus
criſtus ghiſter eñ hudē eñ indē ewicheit Bȳ
den dach vā ghiſter verſtaē wȳ alle die tȳt
van beghin der werlt tot dat onſe heer op
voer tottē hemel Ende bi hudē verſtaē wȳ
al die tȳt voert tot dē eȳnde der werlt thoe
Ende die in ewicheȳt is nae der ghemeen
der verriſinghe. Ende in gheen van deſen
tiden en heuet ghebroken xpriſtus iheſus
teghenwoerdicheȳt noch iheſus ofte oeck
mede noch ſalicheȳt der kerſtē menſchen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Dē patrriarchē eñ ꝓphetē viſioē is hem ge
toent. Die apoſtelē hebbē hem teghēwoer/
dich ghehad. die engelen hebbē in ſinen eer
ſamē weſen gedaēte. Eñ alle hebbē wi ihꝫ
bekēt nae dē vleŷſche mer wÿ en kennē hē
nu ſoe niet. Daer is nochtās in ōſen morgē
al wat geholdē vāden paeſchlam mer dat
daer ouer is ghebleuē geuen wÿ dē vuŷr.
alſoe als daer gheboden is inder euwen.
Wāt dat ſelue lam wort ōs noch huden to
dage voer geſet. mer dat is geeſtlic. ſoe dat
wÿ niet en doruen claghē dat onſer tÿt ŷet
gheweŷgert ſi. het ſi vanden openbaringē
die de ghoede vaders van dier older euwē
pleghen te hebbē. of oeck vā der lichamelic
ker teghēwoerdicheŷt ōs lieues heren ihe/
ſu criſti onſes gheſontmaekers daer hem
die heŷlighe apoſtelen ŷmmers ſonderlin
ghe van ōbliden. want willen wi dit mŷt
ghoeden ghelouighen oghen aenſien ghe
ne van beŷden en ghebreket ons. wāt wÿ
hebben ŷmmers teghenwoerdich die wa/
rachtighe ſubſtancie zÿns heŷlighen vleŷ
ſches als inden eerwaerdighen heŷlighen
ſacramente. Oeck mede ſoe gheſcie
den daer noch openbaringhe ghenoech eñ
mer dat inden gheeſte eñ inden cracht go/
des. ſoe dat die tÿt der gracien die nu en is
gheen gracie gheweŷghert. Want daer is
gheſcreuen aldus. Ten heeft ŷmmer ghei
ne oghe gheſien noch ore ghehoert noch tē
is oeck ŷmmers mede in gheensmēſchen
herte op ghegaen dat god bereŷt heuet diē
ghenen die hem beminnen eñ lief hebben.
dat ons god heuet gheopenbaert ouermid
des ſinen heŷlighen gheeſte.

En laet di dit gheen wonder heb/
ben dat den menſchen lichamelicke open
baringhen ghetoent worden die zÿn licha
melicke toecoemſt verwachtende eñ ōbeŷ
dende waren. Dus luden hoert ŷmmers
toe dat ons ſoe veel te waerdiger openba/
ringhen gheſcieden als die dinghen waer
digher eñ hoger zÿn die wÿ begerende eñ
ōwachtende zÿn. Aldus als ick voer ghe
ſegt hebbe en was deſe martinꝰ gheen criſ
tus. mer hi hadde ŷmmers criſtum ī hem
niet als die engelen in zÿnre godlÿker mo
gentheŷden. eñ oeck mede niet als de apo
ſtelen hem mit hem hadden in zÿnre ſterfe
licker menſcelicheŷt. Oeck mede niet alſo
als die oude vaders van hem hadden me
nigerhande viſionen. mer als hem die heŷ
lige karcke oeck nu heuet inden ghelouen
eñ inden ſacramenten. Van ſinte iohānes
baptiſta tughet die ewangeliſta dat hi dat
licht niet en was mer dat hi was een lāter
ne die brande eñ luchte. Mer mÿn lieue eñ
ſeer gheminde brueders woude ic hem no
bringhen ic meŷne dat ghÿ ſult te handes
willen ſeggen aldus. Dats die meeſte mē/
ſche die in alle der werlt is. Hi is meer dan
een ꝓpheet. oeck mede is hi een engel. daer
die vader ſelf vā tuget. Siet ic ſende mŷnē
engel voer dŷ Oeck mede was ſin
te marten een lantaerne die beŷde brande
eñ luchte. en laet v doch niet ōdrieten hem
nae te volghē ſonderlinghe in dien dinghē
die ons thoe behoren nae te volghē. niet in
den dinghē daer hi wōderlic in heuet ghe/
weeſt. Ghÿ zÿt ŷmmers ſonderlinghē hu
den aen eens rÿcken mans tafele mÿn lÿe
ue ende ſeer gheminden brueders in criſto
iheſu onſen lieuē heer no mercket wel wat
v voer gheſet wort eñ waer in dattet v vo/
re gheſet wort. Hebbet onderſceŷt tuſſchen
die ſpiſe ende die vaten want men īmers
wille dat ghÿ die ſpÿſen ſult nemen ende
niet die vaten. Martinus is ſeer rÿc/
ke. Hŷ is rÿcke in verdŷenſten. hŷ is rÿcke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

in miraculen eñ oec mede rijck in doechdē
Martinꝰ v̄wecte drẏe dodē. Hi maecte bli-
den ſiende. douen horende. ſtommen ſpre-
kende. crepelen ghaende. v̄gichten genas
hi. God die v̄loſte martinum vā ve
le perikelen. Hi leſſede den brant mit zijns
ſelues lijf. Hi verdreef een grote afgodẏe.
ouermits eender groter columnen dẏe vā
den hemel quam. Hi maecte enen melaet-
ſchen menſche gheſont mit ſinen kuſſen.
Eñ een v̄gichte vrouwe ghenas hi mit ge
benedide olie. hi verheerde drieduuelen. hi
ſach die heẏlighe ingelen. eñ oec mede ſoe
voerſach hi thoecomende dinghen..

Alle deſe toecomēde dinghen eñ me
nich ander deſer ghelijcke die hi vromelick
doer gode den heer heeft ghedaen wat ſoe
zijn dat anders dan wōderlijcke coſtele va
ten deſes ouer rijcken mans mantinum.
die ẏmmers ſwaer zijn van goude eñ ſeer
ſchoen blinckende van duẏrbaren gheſtē
ten. eñ coſtel zijn beẏde van materien ende
van maecſel. In deſen vaten en ſuldi ghe
ne ſmake ſoeckē mer vā haer ſuuerlicheẏt
ſuldi v v̄wōderen. Ons lantaerne luchtet
ſeer ſchoen ouermits alſulken dinghen ſo
dat wij in ſinen lichte dat gheware ewige
licht moghē ſoecken. eñ bekennen dat wij
noch in hem niet wel ſien en mogen. wāt
martinus en is ſelue gheen licht mer dus
daer toe is hi v̄lichtet dat hi ghetuẏch ghe
uen ſal vanden ghewaren lichte. eñ dattet
openbaerlicken ſchinen ſolde hoe glorioes
dat god is in ſinē heẏlighē. wāt ſine glorie
eñ bliſchappe in haer ſeluen noch niet ſien
en moghen. Wij en ſullen oeck niet meẏ-
nen dat meen ic dat martinus lampen ẏ
del zijn. eñ dat hi daer gheen olẏ in en heft
Hi en is gheen dwaſe ioncvrouwe hi heft
olẏ in ſinen vaten eñ hi heuet wijn in ſinē
ſchalen. In deſen buſſen heeft hi ve
le ghoeder ſpiſen eñ gheeſtelijke ghenoech
ten. ſoe dat de armen niet alleen en ſullen
ſien eñ hem v̄wonderen mer ſi ſullen oeck
mede ethen eñ v̄ſadet worden. eñ in deſen
ſcoenheẏt der vaten ſullen ſi den hemelſen
heer louen. mer inder ſaligher ſpijſen ſullē
haer herten leuen. Want o heer hoe ſullen
ſi anders die doden moghen louen. Daer
omme op dat die eerwaerdighe lof godes
ſchoen ſi eñ oeck mede vrolic inden v̄won
deren. ſoe ſullen wi oeck leuen indē nauol
ghen. Eñ op dat wij mit meerder begheer
ten ſullen nemen eñ ontfangsen die ghe-
noechlicke ſpiſe ſoe ſullen wij ons oeck ver
wonderen inder ſcoenheẏt der coſtelijcker
vaten. Dus mijn lieue eñ ſeer ghe
minde brueđs ſalmē wanderen tuſſchē dz
licht eñ die hette deſer lantaernen. ſoe dat
wij ſullen ons verwōderen vandē ſchoenē
lichte eñ ſomwilen ons verwarmen ſullē
van haerder herten. eñ dat een ons gheno-
ghelicker ſi omme des anders wille ende
ghenamer. Martinꝰ was oetmoedich eñ
arm van gheeſte. alſmen opēbaerlickē pro
uen mach vter menichuoldigher gracien.
die hem van gode den heer ẏmmers ghe-
geuen was. die hem god in gheenderwijs
en hadde ghegeuen en hadde hẏ niets ſeer
oetmoedich gheweeſt. Eñ op dat ick ſom-
mighe teẏkenē eñ exempelen zijnder doe-
ghedē voert brenghen mochte

Die heẏlighe biſchop hilarus ver-
namt wel hoe oetmoedich eñ hoe arm dz
hi was van gheeſte doen hi hem ghaerne
dẏaken hadde ghemaeket ende hẏ dat in
gheenre wijs conſenteren en woude. wāt
hi rẏep dat hi ẏmmers daer thoe onwaer
dich was. den hi doe ter tijt hiet een exorciſt
te weſen. dats een verſmaet officium. dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

een v̄ſmaet ambacht ſcheen te weſen inder
weerder heÿligher kerckē. Hi was arm vā
gheeſte eñ hadde ſnoede cledinghe. eñ was
v̄gheauēt vā haer eñ vā aenſicht. eñ want
hi arm was vā gheeſte daer om wort hi ge
hietē martinꝰ arme eñ cleÿn.

Van martinꝰ ſaftmoedicheÿt is
aldꝰ gheſcreuē Hi was ſoe v̄dultich in allē
onrechte datmē hem aen dede. hi was dÿe
biſchop eñ die nederſte clerckē deden hem
onrecht ſonđ correxi. alſo dat hi haer daer
omme van haer dieſten niet en ſette. noch
hem daer omme niet min vriendelickē en
was. Den hi voer anderē had v̄core biſchop
te wordē den hi oec verſeÿde al dat groten
liden dat hem toe comen ſoude. Den god
die heer oec in ſinen ghelone eñ ſaftmoedi
cheÿt nae heÿlich maecte. Bi welckē mon
de zÿn oren waren doe hi den manne ant
woerde ghaf die hem nae martinum vra
ghede. Soect ghi dē dwaes ſiet ghider veer
hoe hi als een bÿſienich nae dē hemel ſiet.
als hi altoes pleech te doen. Wāt deſe heili
ghe mā plach dicwÿl zÿn oghē ten hemel
waert te keren. ſoe hi die aerde v̄ſmade eñ
al haer begheertē. eñ zÿn begheertē waren
tot indē hemel. Wāt daer omme als ic vo
ren hebbe gheſegt heeft god dē mēſce recht
op ghemaket. Eñ martinꝰ die wiſte wel dz
daer zÿn ſchat was den hi ſonderlinghe al
leen begheerde. eñ dat daer zÿn criſtus ihe
ſus onſen lieuen heer was ſittende aen dē
rechter hant zÿns ewighen ghebenediden
hemelſchen vaders. Hi wiſte oeck
mede ÿmmers wel dat hÿ nÿmmermeer
en ſoude moghen vercrighen dat zÿn hert
begheerde eer hÿ tot daer quame. Daer ō
me en achte hi des ÿmmers niet medallen
dat hi hier op deſer aerden daer waert ghe
hieten. want ſine wanderinghe was indē
hemel. ende ſine oghen waren in ſinen ho
uede. tot wÿen oeck mede ſine tranen van
ſinen wanghen pleghen te ghaē. Die hem
oec mede ÿmmers ſoe bereÿt waren dz hÿ
der gheender ſunden plaech te beſcreÿden
die onhoefſchelicken after ſinen rugge vā
hem ſpraken Voert hoe ſeer dz hem
hongherde nae die gherechticheit dz ſcheen
wel ÿmmers ſonderlinghe in allen ſinen
wercken. eñ ſonderlinghe daer in dat hi ſo
ſeer pÿnde alle die afgoden ende haer tem
pelen te verderuen. ende haer buſſchen op
te houden daer hi hem ſeluen ſomwÿllen
omme ſette in perikelen zÿns lÿues om
me dat die quade afgodie een eÿnde moch
te nemen. Dat hi barmhertich was den ar
men daer glorierde onſe gheſontmaker ie
ſus criſtus van. mÿt den enghelen den hÿ
thoende dat deel vanden mantel dat deſe
martinus den armen hadde ghegeuē.

Och of hi ōs armen ongheualllighē
ſundighen menſchen bÿ den oueſten rech
ter alſoe behulpelÿcken woude weſen als
hi den gheuanghen man was den de rech
ter doden eñ pinighen woude. daer hi om
me te middernachte voer des boeſen rech
ters dore lach. Hoe ſoude dat moghen we
ſen mÿn lieue broeders dat ons heer hem
niet v̄horen en ſoude als hi voer ons bade
diet doe ÿmmers dede dat die boſe rechter
hem verhoerde.

Hoe dat deſe heÿlighe martinus
reÿne van herten was dat moghen wÿ ſo
daer in mercken dat hi ghoet betrouwen
hadde ende oeck mede ÿmmers niet con
fuus en was den boſenviant toe te ſprekē
inder poerten. dat is indē wtghanck wt de
ſen leuen doen hi ſeÿde aldus tot hem. Du
wreede beeſt wat ſtaeſtu hier ī mi ſaltu niet
vindē dat dÿ ſal thoebehoren. abrahams

ſchoet ſal mŷ ontfanghen. Dat die ſalichz
des vredemakers hem toebehoert dat be-
wÿſt hi daer in dat hi alle zÿn heŷlighe le-
uen daer mede beſloet. nochtās toech hi ſo
daer twiſt eñ onvrede was ōder die heilige
karcke. eñ doe hiſe v̄enighet hadde ruſte hi
daer in vredē. Al de v̄uolghinghe die
hi geledē heeft omme die gerechticheŷt ſol
de ōs te lāc zÿn te v̄tellen. hoe hi voer dien
keŷſer iuliaen ſtantaftich bleef eñ zÿn drei
ghē niet en achte. Doe hem een vādē mor-
denaer mitter bilen ſlaen woude bleef hŷ
ſtātaftich betrouwēde in ōſen lieuen here.
Eñ doe hem auxentius v̄dreef wt melanē
Eñ op een ander ſtede doe hi hardelicken
ſtreet teghens die ongelouender prieſters
vele onrechts leet. ſoe dat hi opēbaerlicken
mit roeden worde gheſleghen eñ oec van
daen v̄dreuen. Eñ op een ander ſtede daer
hi een oude afgodie woude v̄deruen hem
een ruſtier mit enen ſweerde ſlaen wolde.
boet hi hem ſinen bloeten hals. eñ als dŷe
man dat ſwaert op boerde omme hem te
ſlaen ſoe viel hi rugghelinghe neder. Ende
als hem een ander boſe menſche mit enen
meſſche int lÿf ſteken woude worde hi dat
ŷſer quÿt ſoe dat hi niet en wiſte waer dat
ŷſer bleef. Omme alle deſe eñ vele
ander deſer ghelÿcke en is daer gheen twi
uel aen hi en heuet veel cronen bi gode ver
dient. want al en is hi niet eens al ter doot
toe ghepaſſiet omme den naem ōs heren.
hi is nochtās alſoe dicwÿl ghemartelŷet
mit enen volcomen wille eñ oec mede mit
ghoeder ŷnnigher begheerten omme xp̄s
wille te ſteruen. Eet nu mÿn lieue brued̄s
eñ drincket eñ wort drōckē mÿn lieue ghe-
minde vriēden. want aldꝰ leeftmē eñ in al
duſtanighē ſaken is dat leuen ōs gheeſtes
Ten waer of daer ŷemant ŷmmers meŷ

nen woude dat die heŷlige godlike woer-
den den ſalich hieten te weſen die doden v̄
wecket. blinden ſiende maket. alrehanden
ſiecken gheſont maket. melaetſchen men-
ſchen reŷn maket. eñ die duuelen wt ban-
nen can. eñ veel ander miraculen can doē.
eñ niet veel meer ſalich hiet te weſen die ar
me zÿn van gheeſten. die ſaftmoedich zÿn
die ſchreŷden. die honghert eñ dorſtet nae
die gherechticheŷt. dŷe barmhertich zÿn.
die vrede pinen te maken. die veruolghin
ghe liden om die gherechticheŷt

Nu v̄gheeftet mŷ mÿn lieue broe
ders in criſto iheſu onſen lieuen heer ōſen
verloſſer dat exempel der ghehoerſaemhei
de hadde ick bŷnae v̄gheten dat wÿ ſond-
linghe in martino nae ōſen opſette bequa
melÿck ſullen bewiſen. Ick houde v bŷ a-
uonturen alſte langhe mer ic meen dattet
ons ghoet is hier te weſen want wÿ allen
late huden quamen tot martinum. Hŷ
is ŷmmers ſegghende aldus. Dñe ſi pp̄lo
tuo ſum neceſſarius non recuſo laborem.
Heer bin ic uwen volcke noet ic en v̄ſmade
niet den arbeŷt uwen wille ghe ſciede. O
waerlÿcke mÿn alderliefſte ſiele. O ont-
ſprekelÿcke grote mŷnne ende oeck mede
liefte. O ſonderlinghe doechde dŷer groe-
ter ghehoerſaemheŷt. Ghÿ hebbet eŷnen
ghoeden ſtrÿt gheſtreden. ghÿ hebt uwen
loep volbrocht. eñ ghÿ hebbet ghoet ghelo
ue ghehouden. Voert aen is v op ghelegt
die grote ſonderlinghe crone der gherech-
ticheŷt die v ŷmmers die rechtuaerdighe
eñ gherechte rechter huŷden wil gheuē. eñ
ghÿ ſegghet ŷmmers noch aldus. Ick en
wederſegghe ŷmmers niet den arbeŷdt.
mer uwen wille ghe ſciede. Ghÿ hebt claer
lÿckē uwen enigen ſoen ŷſaac gheoffert.
eñ alſoe veel als in v is ſoe hebdi hem om

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

godes wille ghedodet O ſonderlinghe blÿ
ſchap hebdi gode gheoffert in dÿen dz ghÿ
mit goddienſtigher innichz bereÿet waert
weder te ghaen in die perikelen ſorghē eñ
laſten. vā nÿeus te ſtriden eñ te arbeÿden.
eñ dat alremeeſt is noch langher te deruē
die teghēwoerdicheÿt criſti. oft hÿt langer
ſoe wolde hebben. Daer en is gheen twÿf
fel aen hi en v̇diēt meerder gracien dÿe hē
bereÿt bewÿſt eer hem enich ghebod wort
ghegeuen dan die pÿnt ghehoerſaem te ſi
ne alſt hem wort ghebodē. Ghÿ heÿlighe
engelen godes v ghehoerſaemheÿt is ſeer
groet die ghi hebbet to uwen ſcepper. mer
ic ſoude dat wel duruē ſegghē behouden u
wes vreden dat ic niet wel en weet of daer
ÿemāt van v allen ſoude weſen die ghaer
ne in alſulcken dienſte gheſent ſoudē wor
den daer hi dat aenſicht desvaders niet en
ſoude ſien. Hi was wōderlicken ſe
re groet o heÿlighe peter dat ghÿ alle dinc
after liet eñ volchdē onſen heer nae. mer ic
hebbe wel ghehoert dat ghÿ mit ōſen heer
waert inden berghe daer hi voer uwē ogē
was ouergheformet. eñ dat ghÿ doe ſeÿt.
Heer het is hier ghoet te weſen. Laet ons
hier drÿe tabernaculen makē, di een. moÿ
ſes een. eñ helÿas een.

Brueders eñ vrienden criſti dat en
was oeck niet te ſegghē ſoe martinꝰ ſeÿde
Bin ic uwē volcke noch noetdruftich ic en
v̇ſmade niet dē arbeÿt. O heÿlighe marti
ne dÿn herte is bereÿt omme te bliuē indē
lichaem of ōtbōden te wordē eñ mit criſto
te weſen. Wāt du ſeÿdeſt aldꝰ Dñe ſi popu
lo tuo adhuc ſum neceſſarius nō recuſo la
borem ſed fiat voluntas tna. Heer bÿn ick
dinen volcke noch ter tÿt noetdruftich ick
en v̇ſmade ÿmmers den arbeÿt niet. mer
dinen lieuen ghebenediden wille gheſcie/
de. ſoe alſt dÿ belieuet bin ic bereit te ōtfan
ghen. het ſi langher te leuen of ontbonden
te worden. Dat was voerwaer eē
ſeer ghoet betrouwen inder v̇uaerlÿcken
vren des dodes ſo ſeker te weſen. Dat was
een grote volcomenheÿt dat hi ſo vuÿrich
licke begheerde ōtbonden teworden eñ oec
mit criſto iheſu onſen gheſontmaker tewe
ſen. mer dit ghaet al bouē dat die nÿet en
ontſiet te ſteruen ÿmmers die alſoe herteli
ken begheert mit criſto te weſen. dat hÿ be
reÿt was noch langher hier te bliuē eñ mit
die alrev̇drietelicſte beÿdinghen hier noch
langher ghemoÿt te worden. Waer in en
ſoude hi niet ghehoerſaem weſen die in al
ſulcker groter ſakē innichlick ſeÿde tot on/
ſen heer onſen gheſontmaker uwenwillen
gheſciede. Dit ſal daer omme mÿ
ne lieue brueders ons deel weſen indē wer
ſchap vā huden. eñ als wÿ ſittē aen de tafe
le des armē ÿmmers des ſeer riken marti
nus. ſoe ſullen wi ſeer wÿſlic merckē dz ōs
deſe edele ſpiſe wort voer gherechtet. eñ wÿ
ſullen dat weten dat ſulckes wat van ons
gheeÿſchet ſal werden. ſoe dat elc van ons
vrilickē mach ſegghē. Jc ben bereÿet ende
niet gheturbeert heer te houden dÿn gebo
den. Eñ niet eens alleen ſullen wÿ dit ſeg
ghen of traechlickē meÿnē mer mit gheheel
der hertē ſullen wi ſegghē. Bereÿt is mÿn
hert here god mÿn hert is bereÿt eñ het is ī
allen dinghen bereÿt ſoe dattet niet wt en
ſceÿdet mer in allen dinghē als ghÿt heb/
ben wilt. Eñ al iſt dat ic ſomwilen dit ofte
dat begheer eñ ſoe of ſoe ghaerne hadde ic
en wil ÿmmer anđs nÿet willen dan als
ghÿ ÿmmers willet. ick begheer wel ruſte
mer ic en wil den arbeÿt niets verſmaden
vwen wil gheſciede.

Vanden eerwaerdighen heyligē
paeus eñ marteler ſinte clement ſcrijft ſin
te bernardus een ſermoen.

Sermoen .i.

Verbaer is indē oghē des heren
die doot zijnder heylighen. Dijt
hoer die ſunder eñ worde thoern
hi bite zijn tandē eñ worde woedēde.want
hi dus is begrepē in zijn loeſcheyt.eñ hi is
gheuallen in zijns ſelues ſtrickē. Hoer du
viant dijes leuens eñ een meeſter des do-
des.wat macht heuet nv dijn loeſcheyden
ander dan datſtu di meer bedrouē mogeſt
Het medewercket al int ghoede dē ghenē
die nae haren ghoeden opſette heylich ge-
hieten zijn.want ouermits der doot dē du
boſe gheeſt hem aendoeſte ſoe heuet deſen
heyligen martelaer ſinte clemēt di v̇wōnē
Want hi heuet vander noet nv een doech-
de ghemaket eñ die pine der ſunden v̇wā
delt in v̇dieñ der glorien.in dien dat hij hē
ghetrouwe heeft beweſen in cleynē dingē
op dat hi waerdich gheuōden mochte wer
den grote dinghen te beuelen. Deſe heyly
ghe clemens had vā gode ontfanghen ge
boren te werden van edelen gheſlachte eñ
hi hadde grote ghoedē.Oeck mede ſo had
de hi ōtfanghen grote wijſcheyt ſoe dat hij
een vanden meeſten philoſophen was die
men doe inder tijt vant. Hi bewees god ge
trouwicheyt die hem alles ghegeuē hadde
eñ dat liet hi wederomme doer criſtum
Die viāt wil nv ter auōturē murmureren
eñ ſegghen ſoe hi van iob ſeyde. Vel om
vel.wāt al dat een menſche heuet dat ghe
uet hi ghaerne voer zijn ſiel. Sich du viāt
bedēcke vele pinē eñ val op hem du ſalt ſiē
dat hi ghetrouwe ſal bliuen.eñ hoeſtu den
martelaren meer pijnen aendoeſte hoeſtu
haer meer cronen bereydeſt.eñ deſe marte
laer v̇maledijt di in dijn aenſichte eñ blaſ-
phameert mit ſinen heylighen monde al
le dijn afgodē.eñ onder alle dijn pinē ende
tormenten ſoe belidet hi ſinen ſcepper.endē
hi predict mit ghoeder betrouwen ſine glo
rie blijſchappe eñ ere.. Hier omme
ſoe ſal clemens mit rechte worden gecroēt
want hi vlitelicken gheſtreden heuet ende
trouwelicken v̇wonnen.wāt hi noch mijt
voerſpoet deſer tijtliker dinghē noch mittē
ſmeekenden woerden noch mit gheynen
pinen vander liefte criſti en mochte wor-
den v̇ſceyden. O heylighe ſiele wij bidden
dij ſegghe ons alſtu aldus dijn lichaem o-
uerghaueſte onder die v̇uaerlicke pine eñ
hadſtu doe dijn lichaem oec lief of en had
deſtu hem niet lief Jc hadde ſegt hi zōder
twiuel dat lief want nyemāt en hatet zijn
eyghen vleyſch.mer minen ſcepper bemī-
ne ic bouen al. Wat ſegghē wij hier toe mi
ne lieue broeds.wij v̇blidē ōs mitter glori
en des heyligen martelaers.mer deſe bly
ſchap en is niet ſonder onſe confuſie. Wāt
ſiet hi was een menſche als wij zijn lidelijc
eñ ſterflijckē.eñ mit deſer ſeluer crancheyt
des ſteruelicken lichaems behanghen als
wij zijn. Heuet hi dan criſtum in ſi-
nen lichaem gheglorificeert eñ dē ſalighen
kelck blidelicken ōtfanghen.waer omme
en ſoudē wij niet ghaerne mit hem drickē
deſen kelc criſti. Bi auōture daer zijn ſom
mighe onder ons die hem duncken laten
dat ſi wel deſen kelck mede ſouden dricken
waert ſake dat daer nu alſulcke v̇uolghin
ghe omme criſtus willen gheſcieden.mer
die tijt is al verbi. Jck belide dat ics nyets
wel en ghelooue den ghenen die ſoe ſpreken
Want ic ſie dat ſi alle daghē niet lidē en cō
nen wat prekelinghen van eender naeſden

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

hoe ſouden ſi dan de ſlaghē mit enē zwaer
de draghē· Een ÿghelÿc proue hem ſeluen
in cleÿnen ſtridē hoe mānelic dat ſoude cō
nen weſen in groten ſtride. want ſiet ōs en
werdt nu niet voer gheſet aldus aenbedet
die afgoden ſoe moghet ghÿ leuen· of en
wilt ghi dat niet doen ſoe moet ghi mꝫ wt
nemender groter pÿnen ghedodet werdē.
Die ghoede heer bekent wel onſe cranchꝫ
eñ daer omme en lecht hi ōs alſulcke zwa
re ſtrÿden niet op. mer ſinte clemens ghaf
hi enen ſtarckē groten zwaren ſtrÿt te ver-
winen op dat hÿ weten ſoude dat die god
lÿcke wÿſcheit alder ſtarckſt is.

Mer mÿn lÿeue brueders wat is v
ſtrÿt. Die vermaledide boſe viant die ſegt
v alle daghen in v herte. Ouertrede dÿne
reghel ende die ghoede gewoēten des huÿ
ſes. murmurere, doe achterſprake. werck
traechlÿc. venſe dÿ ſiec te weſen. ātwoerde
ſtuerlÿc den ghenen die di ſegt datſtu niet
ghaerne hoerſte· eñ volghe dÿn paſſie. Eñ
daer en wert niet bÿ gheſegt aldꝰ. en wilt
ſtu dit niet doen mē ſal dÿ doden. mer dat
alre zwaerſte dat di daer vā mach comen.
datſtu wat arbeÿdes dÿns ſelues quaet-
heÿt bedwigheſt. Nochtās ſegghē die ſom
mighe. Wÿe ſoude dat moghē lÿdē want
ſi pleghen ſoe wel te antwoerdē als ſi van
buÿten vermaent werden ofte oeck dē in
ſprekē des heilÿghen gheeſtes recht oft te
mael onuerdrachlÿc waer· En cōnen wÿ
alſulckē crāckē ſtrÿt niet verwinen of dunc
tes ōs dattet ons al te ſuer wert eñ werden
wÿ oeck mede dicwÿl verwōnen eñ neder
ghewoꝛpē hoe ſoudet ons dan ghaen ofte
ons grote zware eñ ſtarcke ſtridē toe qua-
men. Werdet onſe crancheÿt gequetſet vā
crāckē bÿeſen hoe ſoudē wÿ dan cōnē lÿdē
ſcarpe ſchuttē ende pÿlen. Sÿet hoe wÿ
mit allen te niet werden ghemaket eñ wÿ
werdē den wÿuē ghelÿcket of dē kinderen
die ander luden plegen te prÿſen als ſi mā
nelicke ſtridē. mer ſelue en cōnen ſi daer nꝫ
toe doen. Hoe ſullen wÿt dan maken wÿ
zÿn alle gheroepē totter bruloft des lāmeſ
ende ten is nÿet gheoerloft ÿdel te comen
voer ſinen oghen.

Hier om ſullē wÿ
wÿſlickē aenſien wat ōs voer wert gheſet
want alſulcken behoert ons thoe weder te
bereÿdē· Die heilighe vader ſinte clemens
mercte wel dat hem wÿn van onſen here
was voer gheſet. ende want hi rÿc was in
gode ſoe brochte hi totter bruloft wÿn dat
is wtſtortinge zÿns heilighē bloedes Mer
wÿ zÿn arm o here ende en hebbē ghenen
wÿn Onſe heer antwoert daer op eñ ſegt
aldus. Veruollet die cruÿcken mit water
Soude onſen here dat water oec genaem
zÿn Jaet ſonder twÿffel. Want willē wÿt
naerſtelickē eñ te rechte aen merckē na die
leringe des vroeden mans dat ōs is voꝛe
gheſet wÿ ſullent vindē dat ons mittē wÿ
uen oeck mede water voꝛe is geſet van on
ſen here. die niet allēē inden water en quā
mer beÿde indē water eñ indē bloede is ge
comen· Want hi tughede dat dÿet ſach dꝫ
doe ons herē ſide werde gheopent daer hÿ
ſlÿep indē cruce dat daer doe wt liep bloet
ende water.

Ende wÿ mÿn lieue eñ
zeer gemide brueders op dat wÿ ōſen here
wat trouwen eñ dienſtafticheÿt moghē be-
wiſen en hebben die marteli niet des bloe-
des Want martirium bedudet alſoe vele
als een ghoet ghetuÿch. Laet ōs doch ÿm
mers pinē te hebbē dat ghetuuch dÿes wa
ters eñ god en ſals niet vſmadē. wāt daer
zÿn drÿe die hier inder aerdē ghetuuch ghe
uē Als die gheeſt. dat bloet. eñ dat water.
Salich zÿn die drierhāde getuuch vdienen

te hebbē. Wāt een coerde vā drÿen ſtrēghē
en breket niet lichtelick. Brueders i
criſto iſt ſoe mit ons dat wi dat ghetuuch
des bloedes niet en moghen hebben ſo en
laet ons doch dat getuge des gheeſtes eñ
des waters pinen te hebben. Want ſonder
dat ghetuuch des gheeſtes ſo en mach ōs
dat ghetuuch des waters ende desblodes
niet helpen ÿmmers hebben wÿ dat ghe-
tuuch des gheeſtes al en hebben wÿ die ā-
der twee nÿet het is ons al ghenoech tot-
ter ſalicheit Want hi is die gheeſt der waer
heit ende noch dat bloet noch datwater en
cōnen ons van haer ſelues wegen niet hel
pen mer de gheeſt iſt die dat ghetuÿch ghe
uet Ick meÿne nochtan dat die gheeſt ſel-
den of nÿmmermeer geuōden en ſal wer
den ſonder water ofte ſonder bloet. Daer
omme mÿn alderliefſte brueders laet ōs
ÿmmers pÿnen te hebbē dat water want
wÿ dat bloet noch niet en moghē hebben.
Ende want wÿ voer vāden cruucken wat
hebben gheſegt. Laet ons nu aenmercken
die twee quaerten of die drÿe quaertē den
die cruucken mochten houden. Want
drÿeredande water ſet ons criſtꝰ voer. endē
wÿe van ōs ſoe conſt weſen ſo hi was die
waer al volcomē. dat is de deſe drie quaer
ten mochte hebben. daer omme ſtaet daer
mit onderſcheÿt gheſcreuen. twee quaertē
of drie. daer wÿ bÿ moghē mercken datter
ten minſten twee moeten weſen. ende dat
die derde quaerte vā allen menſchē niet en
werdet gheeÿſcet. Verſtaet dat drÿederhā-
de water aldus dat criſtus iheſus onſe ge-
ſontmaker ons ludē voer heeft gheſet. Hÿ
ſcreÿde op die ſtat van iheruſalem. eñ ooc
mede op lazarꝰ. eñ dit is dat eerſte water.
Hi zweete water doe aenſtaende was ſine
paſſie. eñ dit is dat āderde water dat hÿ nz
alleen wt zÿn ogen en ſcreÿde mer wt aldē
ledē zÿns lichames eñ dit water dat hadde
roede bloedige verwe, als dat heilige ewā
gelium tughet Sÿn zweet is gheworden
ſegt hi als droppelē bloedes die neder liepē
inder aerdē. Voert ſo is dat derde water dz
mittē bloede liep uter ghebenedidē ſide ōs
lieues herē doe hi doot hinc aen den cruce.
doe de ridder lōginus mit enē ſpere die ge
benedidē ſide mit eenē ſperē doerſtac.

Dat eerſte water hebdi iſt dat ghi dz
bedde uwer cōſcientien op elckē nacht waſ
ſchet mit uwē tranen. eñ mit drouigher cō
punxien of pÿnt te maſchē die ōreÿnicheit
uwer voer geledener ſundē. Dat anderde
water hebdi iſt dat ghi inden zweet uwes
aēſichtes pÿnt v broet te ethē. eñ mit dē ar-
beÿt dē penitenciē pÿnt v lichaem te caſtien
eñ oec mede ſoe te leſſchen dē brāt der vleÿſ
ſchelicker welluſtē. Dit water is roet van
vorwē. om die zwarē arbeit die hier toe be
hoert of het is daer om roet wāt het leſſcet
dē brāt der vleÿſchelicker begheertē. Eñ iſt
datſtu ſoe veel thoe nemē mogheſt datſtu
crighē mogeſt die graciē dē ÿnnicheit ſo ſal
dÿ gheſcenct werdē vādē water der ſaliger
wÿſcheit eñ die gheeſt xp̄i die ſuet is bouē
honnich eñ zeem· die ſal in di eē fonteÿne
werdē des ſaligē waters. dat daer ſprighet
in dat ewige leuē Eñ gedencke dat dit wa
ter beteÿkent is bÿ den water dat daer liep
wt der ſiden ons lieues heren doe hi ſlÿep
aen den cruce dat ſonder enighe pine of ſe
richeit ſuetelÿeken liep. Want een mēſche
moet die werlt gheheel ende al zÿn geſtor
uen die deſe gracie deſer ſueticheit begeert
te ghebruucken. Ende op dat ickt mÿt cor
ten woerden weder hale. Dat eerſte wa-
ter waſſchet die conſciencie van allan vlec
ken der voergheledene ſunden. Dat an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

derde water op datſtu voert aen die ſundẽ
mogheſt ſcuwen ſoe leſtmen daer meẽ dẽ
brant der vleyſchelicker becoringhẽ. Dat
dorde water ofſtu daer toe mogheſt comẽ
dat lauet die arme dorſtighe ſiel

A M E N

Van die eerwaerdige hoechtijt dier
heyligher karcwidinghe ſcriuet ſinte ber/
nardus vijf ſermonen.

Hoe dat die ſielen heylich zijn daer
die heilighe gheeſt in woẽt

Sermoen.i.

Je hoechtijt die wij nv vierẽ
ſal õs mit rechte alſo vele in
nigher weſen als ſi õs naerẽ
is. Want die ander hoechti/
den diemen alle dat iaer doer inder heyli/
gher karcken viert die hebbẽ wij mit allen
anderen kerſtẽ ghelouighẽ mẽſcẽ gemeen
mer deſe hoechtijt behoert properlickẽ ons
thoe. ſoe dat wy haer vyerẽ eñ houdẽ moe
ten ſal ſi vã yemãt werdẽ geuiert of gehol
den. Sij behoert õs properlicke thoe. wãt ſi
is vã õſer karckẽ. ymmers dat noch meer
der is ſi is vã ons ſeluen. Dit ṽwondert v
bi auonturẽ eñ ghi ſcaemtes v omme dat
ick ſegghe dat ſi van v is. Mer en wilt niet
weſen als een paert eñ als een muyl daer
geen verſtant in en is Want wat heilicheit
mach indẽ ſteynẽ weſen dz wij daer hoech
tijt vã ſoudẽ houdẽ ymmers is daer noch
tans heilicheit in mer dat is omme v lich/
amen. Twijfelt daer oeck yemãt vã v aen
dat lichamen heilich zijn die des heilighen
gheeſtes tẽpel zijn op dat een yghelic zijn
vaetkẽ mach beſittẽ in heilichedẽ eñ in erẽ.

Aldus zijn v ſielen heilich want dye
heylighe gheeſt in v woent. Voert zijn die
lichamen heilich om die heilighe ſiele dye
daer in woent. eñ omme die heilighe licha
men is oeck dit huys ende deſe karcke hey
lich. Sijn ſiele was noch ghebõden in enẽ
ſterffelickẽ lichaem ende oec mede in enen
ſundigẽ lichaem daer hy harde grote ſun
den in hadde ghedaen die nochtans myt
ghoedẽ betrouwen ſeyde tot onſen here.
Bewaer mijn ſiel wãt ic heilich byn Daer
is god ſonder twiuel wonderlic in ſinẽ hei
lighẽ. ſoe als daer gheſcreuen ſtaet. Mira/
bilis deus in ſanctis ſuis. God is wonder
lick in ſinen heilig hẽ. Niet alleẽ indẽ heili/
ghen die mit hem zijn indẽ hemel. mer oec
mede inden heilighẽ die noch zijn inẽ eer/
den. Jn beyden ſteden heeft god zijn heili
ghen eñ in beyden is hi wonderlic. Die hei
lighen die indẽ hemel zijn die maect hi hei
lich. Begheerdi deſe heilicheit te bekennen
ende dat ick v wil thoenẽ die wonderlicke
dinghẽ deſer heilighẽ. Siet uwer is vele de
wt haren onreynẽ ſundighen leuẽ daer ſi
alſo langhe in hadden gheleghẽ veruuylt
als onredelicke beeſtẽ in haren drecke mã/
nelic zijn wt ghegaen. ende noch alle da/
ghen alſoe dicwile als ſi daer van becoert
die becoringhe mãnelicken wederſtaen. ſo
datmen bewiſen mach voer dẽ oghen dat
die apoſtel van alſulcken heyligen ſcriuet
Si zijnd ſtarck gheworden van haerder ſi/
ecten eñ ſi ſtriden vromelicken. Wat mach
meerder wonder weſen alſmen ſiet dz een
menſche die ymmers ſonderlinghen hem
te voren naeuwelicken drie daghen lanck
onthouden en conſte van dronckenſchap
ende ymmers ſonderlinghe oec mede vã
onſuuerheden. ende oeck van allen ande/
ren grotẽ ſunden deſer ghelijc eñ õghelijck
dat hem die nv veel iaren ymmers al die
daghen haers leuẽs mannelijc õthoudet.

Wat mach meerõ mirakel weſen dan dat
daer alſoe veel ionger menſchen dÿe oeck
ſommighe edel zÿn gheborẽ ende rÿc wa-
ren in tÿtlicke ghoeden· ÿmmers alle dÿe
ick hier ſie aldus hem lÿdẽ eñ bedwinghen
cõnen als of ſi in enẽ openẽ karcker ſatẽ ge
bonden. alleen mit den heilighen anxt go
des ghebondẽ ende bedwõghen. eñ ſo gro
te hardicheit van leuẽ eñ van penitencien
bouẽ mẽſchelÿcke craften bouẽ nature eñ
bouen haer ghewoẽte moghẽ liden eñ ver
draghen. Jck meÿne dat ghÿt ſelue wel cõ
net bekẽnen hoe veel miraculen wÿ wel v̄
tellen mochten waert ons gheoerlouet al
te onderſueckẽ ende voert te vertellen hoe
veel miraculen wÿ wel vertellen moghen
waert ons gheoerloeft al te onder ſueckẽ
ende voert te vertellen hoe eẽ ÿghelic van
ons wt egipten waer ghegaen ende die
werlt hadden ghelaten eñ doer dat roede
meer inder woeſtinen waer ghecomen eñ
daer doer ghewãdert haddẽ. dat is hoe eẽ
ÿghelic int cloeſter ghecomẽ waer eñ indẽ
cloeſter haddẽ gheleeft. Wat zÿn dit al te
ſamẽ dan opẽbare wõderlicke werckẽ go-
des eñ warachtige teÿkenẽ der teghẽwoer
dicheit des heilighẽ gheeſtes Want dat die
ſiel des mẽſchẽ indẽ lichame woent dat be
wiſen die wtwendighe beroerighe des lich
ames. des ghelÿckes dat die heilighe geeſt
inder ſielen woent dat bewÿſt dat ghoede
gheeſtelicke leuẽ· Dat eerſte bekẽtmẽ ouer
mits ſien eñ horẽ. ende dÿer ghelÿc mer dz
ander bekẽtmen alderbeſt bÿ der godliker
mÿnnẽ eñ liefte. eñ bi geware oetmoedich
heit. ende bi anderẽ ghoedẽ doechdẽ. Alſꝰ
macht wel mit rechte nu hoechtÿt hietẽ de
wÿ huÿdẽ hoechlicke beghaẽ. Wãt dat ghi
gode werdet gheheilighet eñ dat v god tot
hẽ nemet als ſine eÿgene. daer van is deſe
eerwaerdighe hoechtÿt. Die propheet ſegt
tot onſen lieuẽ here aldus. Di is die arme
after ghelaten. du biſte der weeſkẽs hulpe.
Eñ hoe hoe wel hebdÿt verwiſſelt alſõliet
ſte broeders al dz ghi in deſer werlt plaecht
te hebben dat ghi in dÿen dat ghi alle din-
ghẽ hebbet after ghelatẽ zÿn eÿghen hebt
verdient te weſen die al die ghanſe eñ ghe
hele werlt heeft ghemaket. eñ dat hi weder
omme v eÿghen wil weſen dent al ſine is
dat ÿe was gheſcapẽ eñ ghemaket. Want
hi is ſonder twÿffel dat proper deel ewige
erfniſſe der gheender die hẽ thoe behoeren.
want ten is alſo niet als die kinder v̄ boeſ
heit pleghẽ te ſeggẽ dat hi ſalich is die ouer
vloedicheit heuet deſer tÿtlicker dinghen.
daer die propheet voer vã ghelegt hadde.
Als dat al haer kiſtẽ eñ oec mede haer ſpin
den vol warẽ ruſpende vã dat haer ſcapen
vruchtbaer warẽ. eñ als daer na volghet.

Ick en ſegghe niet dat alſulck volck
ſalich is mer ick ſegghe dat ſi ſalich zÿn dẽ
onſe lieue heer iheſus criſtus onſe v̄loſſer
haer god is. Mÿn lieue eñ zeer gemĩ
de brueders Siet nu daer omme toe oft v
ÿet waerdicheÿt vã dÿen daghe te houde.
dat v god tot hem heuet genomẽ om dat
ghi properlic zÿn ſoudet weſen. eñ hi heuet
v becledet ouermits die ghene dÿe in deſer
tÿt ſine ſtede bewarẽ. op datter mochte ge-
ſcieden dat hÿ langhe voer deſe tidẽ hadde
ghelouet. Jck ſal ſegt hi in middẽ vã hem
weſen haer god. ende ghi ſult weſen ſcapẽ
van zÿnder weÿden. Want doe deſe karck
ouermits die handes der biſſchoppen wer
de ghewÿedet ende gheheilighet dat wort
voerwaer ende ſonder twÿffel al omme
onſen wille ghedaen niet alleen die doe te
ghenwoerdich waren mer oeck mede alle
der gheender die hent tot dẽ eÿnde v̄ werlt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

in deſer ſtede gōde dē here ſoude dīenē.
Hier omme ſoe iſt noot dattet in ōs
gheeſtelijcken veruollet werde dat wtwē-
delijcken in deſer kercken die biſſchoppen
deden. Ende wildi weten mijn lieue endē
zeer gheminde brueders in criſto ihesu on
ſen vloſſē wat ſi deden. Ten eerſtē wijdē
ſi die kercke mit ghewijde water. daer nae
ſcreuē ſi daer in daer ſalueden ſi die crucen
mitten heilighē olij. daer nae ſetten ſi bar-
nende keerſen voer den ghesalueden cru-
cen. Ten laetſten ſoe ghebenediden ſi die
heylighe kercke.
Al deſen dinghē hebben die biſſcop-
pen wtwēdelijcken deſer kercken ghedaē.
mer criſtus ihesus onſe ghesontmaker de
een ewich biſſcop is d̄ toecomender ghoe-
den wercket deſe dinghē alle daghen in ōs
gheeſtelickē ende onſienlicken. Ten eerſtē
bewijet hi ons mit ijſopen op dat wi reyn
ſullen werden ende wit ghewaſſchen. op
datmen van ons mach ſegghen. Wie is
deſe die op ghaet wit ghemaket. Ick ſeg-
ghe mijn alderliefſte brueders in criſto ihe
ſu dat hi ons waſſchet inder biechtē ende
hi waſſchet ons mitten water der tranen.
oeck waſſchet hi ons inden zweet der peni
tencien. ende oeck aldermeeſt ſoe waſſchet
hi ons ſuden mit den alre coſtelſten water
dat wt der godlicker fonteynē liep wt zijn
der heiligher ſiden. Mit ijſopen bewijet hi
ons dat een oetmoedich cruut is ende die
borſt reynighet mitten water der ſaligher
wijſcheit dat die vreſe ende die anxt godes
is een beghin der ſmakender wijſcheit. dat
ſalomō tughet in zijnder prouerbien i dat
eerſte capittel ſegghende aldus. Inicium
ſapientie timor domī. dats te ſeggen aldꝰ
Dat beghinſel vander wijſcheit dat is die
vreſe godes. ende het is oec mede eē leuen-
dich born of water. ende doet daer ſolt toe
op dat die anxt niet ontſmakelijc en ſi ſon
der hope ende ſonder ijnnicheit.
Nu alleen en waſſchet ons onſe lie-
ue heer mer hi ſcriuet oec in ons mittē vin
gher godes daer hi die duuelen mede wt-
wep. dat ſonder twijffel die heilige gheeſt
was. Ic ſegghe dat hi inſcriuet ſine heili
ghe ewe niet inden ſtene als die oude ew
we ghescreuen was. mer indē tafelen der
vleyſchelicker herten. ende hi vuollet dat hi
doer dē propheet hadde gheiouet. dat hi dz
ſtenē hert vā ons ſoude nemē. ende ōs we
der gheuē een vleijſchelijck hert. dat niet v̄
hardet en ſoude weſen noch ioedſch. mer
ſaftmoedich eñ goddienſtich eñ hoerſom
ende ijnnich. Hi is ſalich o here den du lerē
wilſte ende wijs maken in dijnē ewen.
Ic ſegghe dat ſi ſalich zijn die wel geleert
zijn die altoes gedachtich zijn dijnre gebo
den omme die te houden. wāt anders die
dat ghoede weet ende niet en doet dat is
hē grote ſunde. Een knecht die dē wille ſi
nes heren wel weet ende niets en wercket
die ſal wonderlicke zeer gheſlaghē werdē.
Hier omme is ons noot dat die ſaluinge
der gheeſteliker gracien ons ſudē te hulpe
come eñ ōſe crāchet ſtercke op dat die cru
cen der penitencien endē der harder ſcarper
oerden wat ghesaluet moghen werden.
Wāt mijne lieue gheminde brueders ſon
der dat cruce en machmē criſtū ihesum nz
nae volghē eñ als dat eerwaerdighe cruce
niet gesaluet en werdet wie mach dat dā
draghen. Ende hier omme ſoe datter veel
menſchē zijn dē zeer gruwelt dat goede le-
uen der penitenciē aen te nemē ſi dat cruce
wel ſien mer die ſaluīge en cōnē ſi nz ſien
Mer ghi mijn lieue ende zeer gemi
minde brueders ghi hebtet wel onderuon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

den eñ het is v wel kundich dat onſe cruÿs
al beſaluet is. eñ ouermits dÿe gracie des
heilighen gheeſtes die ons luden helpet ſo
iſt ons ghenuechlÿcken ende ſuet peniten
cie te doen. ende onſe bitterheit ſmaket ōs
bouen maten wel. Ende als die ſaluin
ghe der godlÿcker gracien ende ghenaden
aldus voert is ghegaen. ſo wil criſtus ihe
ſus ſine lantaerne niet ſettē onder dē vate
mer optē candelaer. want het is dan al tÿt
dat onſe licht luchten ſal voer dē mēſchen
op dat ſi ſien onſe ghoede wercken eñ glo/
rificeren onſen eerwaerdighen hemelſcen
vader. Daer nae verwachtē wÿ int eÿnde
die benedixie als god zÿn hant op luÿken
ſal eñ alle dÿeren mit zÿnder benedixiē ſal
veruollen. Want in den vuerē die voer ge
ſegt zÿn ſtaen onſe verdienſten mer in der
benedixien is dat loen. In der benedixien
wert al die gracie der heilicheit vuollet als
wÿ gaen ſullen in dat huÿs dat vā genen
handen en is ghemaket dat daer is inden
hemel. Dat huus werdet ghetÿmmert vā
leuendigē ſtenen. als vā engelē eñ oec me
de van menſchen. wāt die timmeringhe
eñ oec mede die karcke wÿdinghe ſullē te
ſamen volbrocht werden. Mer hout ende
ſteen verſcÿdē vā een en makē gheē huÿs
datmē daer in mach wonē. mer als ſi be/
hoerlicke te ſamen gheuoecht werden ſoe
wert daer een huus van. Aldus maect die
volcomē vereninghe der hemelſcher gheeſtē
daer niet tuſſchen en is dat enighe verſcei
dinghe mach maken een volcomē huus
dat gode ghenaem is dat onwtſprekelike
endē oeck mede onbegrÿpelicken wert ghe
heilighet ouermits dat inwonen der god
lÿcker moghentheiden.

Want mÿn lieue eñ ſeer ghemindde
bruedere in criſto iheſu onſen ghesontma
ker wÿe ſoude alſoe volcomelicke wetē al
le dÿe raden der coninghen ende al dat ſÿ
ſegghen ende doen in haren coninchlÿckē
pallaÿſen. als die houten ende oeck me/
de die ſtenen daer haer raetcamer is vā ge/
maect waer daer verſtant in.

Hÿer omme zÿn die leuendighe eñ
oeck mede die redelÿcke ſtenen des hemel/
ſchen houes mede in dÿe godlÿcke raden
ende oeck mede dÿe verborghene ſakē der
groter eerwaerdigher eñ heiligher drieuol
dicheit weten ſi oeck mede. ende ſi horē die
hoghe godlÿcke woerden die gheen men/
ſche en moet ſpreken. Salich zÿn ſi
o here de wonen in dÿnen huÿſe. in ewich
heit der ewicheit ſullen ſi dÿ louen eren eñ
oec mede dancken. Want hoe ſi meer ſien
ende horen ende meer vſtaen eñ meer bekē
nen hoe ſi meerō mÿnne ende lieftē hebbē
eñ oec louē eñ hem verwonderen ſullē.

Ende mÿn lieue ende zeer ghemin
de brueders in criſto iheſu onſen gheſont/
maker eñ verloſſer. want ick gheſegt heb
be dat des heren huus volcomelÿcke te ſa
men hanghet ende oock bequamelÿcken
ta ſamen is gheuoghet ſoe iſt oeck mede
nut dat wi van deſer verſameninghen eñ
oock mede vā deſer vereninghē wat voert
ſegghen. Wÿ leſen dat pſaÿas die heilighe
propheet ſegt. Dit lÿm is ghoet. Dÿe ſtene
dÿes eerwaerdighen ende ſchonen hemel/
ſchen iheruſalems die werden mÿt twÿe/
derhande lÿm te ſamen ghelÿmet werden
dat is mit claren bekennen. ende mit vol/
comender lieften ende oec mit zeer groter
mÿnnen. want ſi werden mit alſoe volco/
mender mÿnnen ende lieften te ſamē ghe
lÿmet als ſi der aldervolcomenſter mÿn/
nen endē lieften die god is naerder bi ſtaen
Noch ſi en moghen ouermits ghene ſuſ/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

picien eñ miſmoghẽ vã malcãder vͦſcep̂dẽ wordẽ. daer den anderẽ niet vͦborgẽ nocht onbekẽt en mach weſen. wãt die god aen/ hanghet is een gheelſt mit hem.

Hier omme begheerſtu tot den he melſchen huÿs te comen. begheert eñ ghe breket dÿn ſiel vã groten vͦlangẽne die ſco ne eñ wide voerburghẽ des huÿſes godes eñ iſt datſtu ropeſt mittẽ ꝑpheet. Een heb/ be ick begheert vãden heer eñ dat ſal ic ÿm mers ſoeckẽ. als dat ic mach wonen inden huſe des heren alle die daghẽ mÿns leuen Soe volghe ic oeck mede dẽ ꝑpheet na. als daer hi den heer ſwoer eñ louede een lofte/ niſſe iacobs god. ſoe daer indẽ pſalter ſtaet Hi heuet ghelouet een loftenis iacobs god Iſt dat ic inghaen in dat tabernakel mÿ/ nes huÿſes of iſt dat ick clÿmme op mÿn gheſpreÿde bedde. tot dat ic vinde die ſtede des heren eñ dat tabernel iacobs god. Vã deſer materien ſullen wi ſpreken in een an der ſermoen dat ons van gode ſal worden ingbegeuen.

Hoe wi ſullen ouerdẽckẽ dattz toe behoert dẽ ouerſtẽ conic dat hi ſal hebbẽ eẽ woninghe of eẽ huÿs

Sermoen. ÿ.

N voertiden beghã die glorioſe conick eñ ꝑpheet dauid mit god licker ſorchuoudicheÿt ouer toe penſen hoe dattet hem dochte onreden te ſi ne dat die ouerſte heer alre heren. noch in/ der aerden gheen huÿs en ſoude hebbẽ. eñ dat hi ÿmmers wonen ſoude in enen co/ nicliken borch. Dit behoert õs oec mede d9 trouwelickẽ te dẽckẽ eñ ſalichlicken te werc ke te ſtellen. Wãt al waſt doe ſoe ghelegen dat al behaghede den heer die ghoede wil/ le des conighes. hi nochtãs meer wolde dz ſalomon dat te wercke ſolde brighẽ. Daer zÿn ander ſakẽ toe die wi in deſer corter tÿt niet al wtſpreken en moghẽ. Mer nu ſie o ſiele du woenſte in enẽ hoghẽ ſchonẽ huÿſe dat dÿ van gode is ghetimmert. ic ſegghe dÿn lichaem dot dÿ vã dinen gode is ghe/ geuen. eñ bequamelicken toe ghemaect ſo datſtu daer ghenoechlickẽ in wonẽ mogeſ te. eñ den lichaem heeft hi oeck mede eÿne ſchone hoghe woninghe bereÿt die wõder licke ſeer ſuuerlicken is gheciert. ick ſegge deſe wtwendighe eñ ſienlicke wareſt daer wÿ in wonen. Iſt dan niet groet onreden wãt hi dÿ alſoe bequamẽ woninghe heuet bereÿt. omme datſtu niet en ſoudeſt ſorch uoudich weſen hem in dÿ een tempel te be reÿdẽ. Hets waer du hebbeſt een ſco ne huÿs dat dÿ god die moghẽde heer be/ reÿet heuet. mer du ſultſt dat voerwaer we ten dat dÿn huÿs niet langhe ſtaen en can mer cortelÿcken neder ſal vallen. eñ en bil/ tu daer omme niet ſorchuoldich di een an der huÿs of woninghe te beſorghẽ du ſalt reghẽ eñ grote colde moeten lidẽ. Och leÿ ders mÿn lieue ende oeck mede ſeer gemĩ de bruederkẽs in criſto iheſu onſen ÿeuen heer onſen ghenadighen gheſontmakere eñ vͦloſſer wie ſal deſe grote coude moghẽ vͦdraghen Hier omme ſo is die ſiel ſalich eñ ſeer ſalich. die mit ghoedẽ betrou wen mach ſegghẽ aldus. Wi weten wel al iſt dat dit aertſche huÿs onſer aertſcher wo ninghen ÿmmers te niet ghaet dat wi vã gode onſen hemelſchen vader een andere huÿs hebben inden hemel. dat mit gheinẽ handen en is ghemaket. eñ dat ewelÿcken gheduerẽn ſal. Daer omme mÿn lieue ſie le en gheef dinen oghen geinen ſlaep noch

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

dinen oghebrauwẽ ghef vakinghe tot du
vindeſt dẽ heer een ſtede eñ een tabernakel
iacobs god. Eñ broeds wat tempel mogẽ
wy̆ hem dan tymmeren die aldꝰ ſpreecket
Hemel eñ aerde vuolle ic. Myn gheeſt ſou
de harde ſeer bedruct eñ beghãghẽ worden
en hoerde ic niet die woerdẽ die god ſpreect
Jc eñ die vader wy̆ ſullen tot hem comen
eñ ons woninghẽ mit hem makẽ. Hier ſo
v̄ſtae ick wt waermẽ zyn woninghen ſal
bereyden. wãt gheen creatuer en can hem
begripẽ dan alleen zyn beelde. dat is die e-
dele ſiel des menſchẽ die mach hem ōtfan-
ghen. wãt redẽ waer omme ſi is gheſchapẽ
nae ſinẽ beelde. Hier omme haeſten
dy̆ o ſion eñ vciet dyn ſlaepcamer wãt god
behaghet wel in dy̆. eñ dyn lãt ſal bewoēt
wordẽ. Wes ſeer vrolickẽ dochter van ſion
wãt dyn god ſal in dy̆ wonẽ. Spreect mit
maria die moeder des heren. Siet hier die
dieſtmaghet myns heren. nae dinẽ woer-
den ghesciede my̆. Segghe oec mede ſoe e
lizabeth ſeide Hoe coemt mi dit dz die moe
der gods tot my̆ ſal comẽ. Want hoe ōge
meten ghoedertierẽheyt eñ waerdicheyt go
des is dit eñ hoe hogheglorie der ſielen dat
die almachtighe heer die gheēs dinghens
en behouet in haer zyn tempel wil ghema
ket hebben. Daer omme myn lie-
ue brueders laet ōs mit groter begheerten
eñ mit waerdigher dãcbaerheyt pynen on
ſen heer god in ons ymmers een tempele
te bereyden. ſoe dat ten eerſten een ygelyc
van ons ſorchuoldich ſi hem ſeluen daer i
bequaem te maken dat die heer in hem ſo
mach wonen. eñ daer nae dat wi ymmer
oec mede al te ſamen ons alſoe pinen toe
bereyden dat hi ſonderlinghe in ons allen
mach wonen. Want hi en wil niet veron-
waerden in enen ygheliicken to wonen of
ſin ons allen te ſamen.

Hier omme ſoe ſi een ygelycken
ſorchuoldich dat in hem ymmers ghenen
twiſt of twidracht en ſi. Want alle ryc dat
in hem ſeluen ghedeelt is of twidrachtich
is dat ſal te niet ghaen. ſoe daer gheſcreuẽ
ſtaet. Omne regnum in ſe diuiſum deſo-
labitur. Alle ryck dat in hem ſeluen ghede
let is dat ſal v̄ghaen. eñ dz een huys ſal op
dander vallen. Eñ criſtus en ſal niet ingaẽ
in dat huys daer die wanden ofneyghẽ eñ
alle dat ghetimmert wil breken. Want iſt
niet dat wy̆ ſien dat wy̆ ſien dat die ſiel ha
re huys dats haer lichaem wil gheheel eñ
gãs hebben ſal ſi dan daer coſtelycken in
wonen. eñ dat ſi daer ymmers moet wt eu
men als die leden des lichaems van een v̄
ſcheyden worden. Daer omme ſoe ſie dye
ſiele thoe wil ſi dat criſtus ouermits dẽ ge-
loue in haer wone. dat ſi dan ſorchuoldich
waerneme dat haer leden ymmers nyets
v̄ſceyden en worden van malcander. Als
die reden. die wille. eñ die memorie.

Die reden ſi dan ſonder dwalinghe
op dat ſi mitten wille ouerdraghe. wãt ſul
ke reden beminnet eñ heuet lief die willen
Eñ die wille ſi oeck mede ſonder boeſcheit
want ſulcken wille eyſchet die reden eñ be-
haghet haer. Want als die ſiele haer ſeluẽ
oerdele omme die quaetheyt haers willen
nae dien dat die gherechte reden wtwyſet.
ſoe is dan daer ymmers ſonderlinghe een
ſtadich inwendich ghekyf ende oeckmede
een ſonderlinghe ſchadelycke twydrachte
Want die ghoede eerbare eñ gherechte re-
den die beſchuldighet altoes ſulcken qua-
den wille ende veroerdelt ende verdoemet
den. Hier omme ſo ſeyde onſe lieuen he
re criſtus inden heylighẽ ewãgelio aldus
Ouerdrag he haeſtelyckẽ mit dinen weder

ſaken alſu mit hem op enen wech biſt op dat hi dy niet en bringhe voer den rechtere eñ die rechter di den pynders overgheue. Die memorie dats die ghehogenis ſal oec mede weſen ſonđ ōreynicheyt. ſo dat daer gheen ſunde in en bliue. die niet mit puyr der biechtē eñ mit waerdighe vrucht der penitencien ofgbedaen en worde. Want anders ſoe haet die wille alſulckē cōſciēcie.

Als dan een yghelick by ſonderlinghe hem ſeluen aldus pynt te hebben enđ gode ſinē ſcepper een woninghe in hem pinen te maken. ſoe iſt oeck noet dat wy alle te ſamen vėnighet wordē eñ ſoe te ſamen gheuoghet overmits vrede eñ ōderlinghe mynne die een bant is der volcomenheyt wāt volcomelic malcāder eñ onderlinghē te bekēnen en mach in deſen ſteruelicken lichaem niet weſen. Eñ tis oec wel tevmoden dattet niet nut voer ons en waer. wāt indē hemelſchē huyſe hier bouē wort dye mynne eñ liefte overmits dat bekennē gemeerdert eñ gheuoedet. mer in deſen leuē ſoude die mynne eñ liefte ſomwilen vanden bekennen ſeer ghehindert werdē. Wāt wye mach glorieren of vblidē dat zyn herte ſoe reyn ſi. dat daer niet in en is dat ſinē euen menſche mochthte miſchaghē. Daer omme ſoe hulpt lichtelikē dat een mēſche hem ſcamē mochte alſmē zyn quaethz bekende. eñ dieſe bekende daer vā ghe ſcādaliſeert mocht wordē. Mer in deſen toecomēden leuē ſal dat onderlinghe bekēnen ſeer ghenoechlic weſen omme datter gheē vlecke en ſal weſen. noch niet in yemātvā hem allen en ſal gheuōdē wordē dat miſchagelic ſi.

Aldus myn lieue eñ ſeer ghemīde broeders in criſto iheſu is dat hemelſche huys ſeer vaſtelick te ſamēvenighet als dz ewelicke ymmer ſal duerē. Mer dit huys daer wy nv in deſer tyt te ſamen in zyn is vele meer als een thenthe der gheenre dye alle daghen ſtriden moeten die ſoe vaſt to ſamen niet en pleech gheſpikert te weſen. Eñ dat huys myn lieue brueders dat hier bouen is mach wel ymmers hyeten een huys te weſen der bliſchappē mer ōshuyſe hier beneden inder aerden mach bet hyeten een huys der ridderſchappen eñ desſtrides Dat is ymmers ſonderlinghen een huys des loues mer dit is een huys des ghebedes. Dit ſegghe ick is die ſtat onſer ſtarchz mer dat is die ſtat onſer ewiger ruſtē.

Siet daer omme iſt ſaken dat wy mannelycken ſtriden eñ ons vianden vromelicken ōwinnen ſoe ſullen wy daer in groter blider glorien worden ontfanghen Ende voer onſen helm ſal ons daer werdē ghegheuen een glorioes dyadema eñ een coninclicke ſtaf eñ ſonderlinghe oec mede een ſchone palme. Voer dat ſweert eñvoer den ſcilt ſullen wy hebben enen ghuldenē mantel. eñ voer dat yſeren panſer enen ſtole der ewigher ſalicheyt eñ ſonderlinghen ymmers oeck mede der ewigher vrolichz. Eñ hier en binnen ſoe ſchynet nutter te ſine wat ghedrucket te worden onder dē yſeren ſwaren wapenen dan onghewapent vanden vianden ymmers dootgheſlaghē te worden. ende dat wi draghende zyn deſe grote ſwaerheyt des panſers eñ oeck mede des ſcildes dan mitten quaden vuerighen eñ venynden pilen ghewont te worden. Daer ons ymmers mit zynder godlyker crachten voer moet behueden ende beſcermen die inder ewicheyden is ghebenedyt hier bouen daer die enghelen hebbē iolyt. ſittende aen die rechter hant zyns vaders ghebenedyt. Amen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Hoe dat dit huyſ des conīges is be
leghē mit veelrehande viandē

Sermoen.iij.

Rueders dit cloeſter is een huyſ
des ouerſten conīcs mer tis bele
ghē vādē viādē Daer om wij die
in deſer ridderlicker wapenē zijn gheſworē
ſullen werē dat ōs drierhāde bereydinghe
noet zijn ſullen wij dē borch bewaren. als
ghoede veſtinge. goede wapenē. eñ vitalie
Soe die ꝓpheet ſegt. Die ſtat ōſer ſtarcheit
is ſion. ōs gheſontmaker is die muer daer
van eñ die voermuer. Die muer is ōtholdī
ghe. die voermuer is ōduldichz. Dat is een
medicijn als die ōtholdinge aengeuochtē
wort dat dan die mēſche daer teghēs ſettet
die ōduldicheyt. eñ hoe groet dat die beco-
ringhē opſlaē dat hi daer gheen en cōſente
re mer ōduldelic draghe die moyenis der
becoringhen. Aldꝰ wort criſtus in zijnder
ſtat gheſet een muer te weſen eñ een voer-
muer. Wāt hi van gode den vader ghema
ket is onſe gherechticheit. eñ hi is des ꝓphe
ten ōduldicheyt ſoe hi tughet. Mijn god
mijn ōduldicheyt. Eñ hi is ōs muer ende
voermuer in zijnre paſſien. wāt hi gheuet
hem eñ ōs allen volcomē ōtholdinghe vā
allen begheerlichedē des vleyſches. eñ hi he
uet ſterkelickē gheledē al dat die boſe men-
ſchē hem quades doen wouden. Oec me
de ſoe iſt noet datmē in deſen borchwapen
bereyt hebbe. Brueders ic ſegghe gheeſteli
ke wapenē die van godes weghen mach-
tich zijn niet alleen weder te ſtaen mer oec
mede ymmers hardelijcken aen te vechtē.
eñ te ōwinnē alle ons vianden. Trecke aē
wapenen godes ſegt paulus. Broedꝰs dye
becoringhen der viandē zijn ōs ſwaer te lij
den. mer onſe ynnighe ghebedē zijnd hem
ſonder twijffel noch vele ſwaerder. Sijne
loeſtheyt eñ ſcalcheyt is ōs ſeer moyelick.
mer noch veel meer wort hi ghepinicht vā
onſer eenuoudicheyt eñ vā ōſer barmher-
ticheyt. Ons oetmoedicheyt en mach hij
niet ōdraghē. hi wort ghebrāt vā ōſer ōder
lingher liefte eñ minen. eñ oec mede vā on
ſer ſaftmoedicheyt eñ ghehoerſaemheit ſo
wort hi ghecruuſt. Voert meer ſoe
en iſt ōs gheen noet groten hōger te liden
eñ daer mede ghedwōghen te worden den
borch ons heren ſine viāden op te gheuen.
Wāt die dreyghinghe godes doer dē ꝓphe
te en is op ōs luden niet ghecomen vā hon
gher eñ vā dorſt. niet des brodes eñ des wa
ters. mer vandē woerde gods. wāt ſo leſen
wij dat niet alleen vādē broede die mēſche
en leuet mer ven alle den woerde dat daer
coemt wt den monde godes. Aldꝰ
mijn lieue brueders en ghebreect ōs gheen
vitalie die dicwijl gods woerdē eñ ſermo-
nen horen. eñ noch dicwijlder heylige lexiē
horen leſen. eñ oec mede ſomwile wat ſma
ken van dyer ſaligher ghenoechtē gheeſte-
licke ynnicheyt als cleyn hondekēs die de
crummen ethen die vā ōs heren tafelen val-
len. Den heren meyne ic die mit gode indē
hemel werſcappē eñ vrolic zijn mittē heyli
ghen engelen eñ ōuolt wordē vāder vrucht
baerheyt des huyſes godes. Wij
hebben oeck mede dat broet der tranen. eñ
al en is dat broet niet alſte ſoet het ſtarcket
nochtās ſeer wel dat herte des menſchen.
Wij hebbē oec mede dat broet der ghehoer
ſaemheyt daer ōs heer van ſpreect tot ſinē
apoſtelen. Mijn ſpijſe is ſegt hi dat ic doen
den wille mijns vaders. Eñ mijn lyeuen
broeders dat noch bouen al ghaet ſoe heb
wij oeck noch mede dat leuēdighe broet dz
ghebenediden lichaem onſes gheſontma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

kers onſes lieuen heren ihesu criſti.dat wa
rachtich god is in vleÿſche eñ ÿmmersme
de in bloede. Eñ oeck mede ons hemelſcẽ
leuẽde broet daer wi van gheuoedet wor/
den.ſoe als hi ſelue tughetſegghende aldꝰ
Ego ſum panis viuus qui de celo deſcẽdi
ſi quis manducauerit ex hoc pane viuet i
eternum. Jck bin ſegt hi een leuendighen
broet dat ghedaelt eñ neder ghecomen is
vanden hoghen hemel.ende die van deſen
ſeluẽ hemelſchẽ broede eet die ſal leuen in
der ewicheÿt Eñ noch ſegt hi aldus. Hic ẽ
panis qui de celo deſcẽdit.ſi quis mandu/
cauerit ex hoc pane nõ morietur.Dit is dat
broet dat vanden hemel neder ghedaelt is
wie van deſen brode eet hi en ſal niet ſteruẽ

Nu mÿn lieue eñ ſeer gheminden
brueders in criſto ihesu onſen lieuen heer õ
ſen v̇loſſer in die crachtẽ deſer ſpiſen v̇win
nen wÿ al ons vianden. Eñ daer omme
ſoe is aldus dan dÿe borch ons heren wel
beſorghet ſoe dat wÿ voer gheen vianden
anxt en duruen hebben.alſoe veer als wÿ
ſeluen trouwe willen weſen.eñ oec mede
trouwelickẽ willen vechtẽ teghẽs ons viã
den,eñ wi ſeluẽ ÿmmers niet gheuõdẽ en
wordẽ noch verraders noch bloede eñ anxt
vallich.eñ noch oeck mede traech noch ver
ſumẽde.Dat zÿn mit rechte verraders ghe
hieten ſoe wÿe in deſen borch des heren ſi/
ne viandẽ wil laten wil laten in comen.eñ
dat zÿn die ghene die ghaerne afterſprake
doen.waer omme dat ſi vã gode ghehaet
zÿn.Eñ die onvrede maken onder de broe
ders eñ ſcande ſaÿen.Wãt alſoe als die ſte
de godes is in vreden ſoe iſt oec mede opẽ
baer dat daer die ſtede des duuels is daer
twidracht is eñ onvrede.

Latet v ÿmmers gheen wondẽ heb
ben mÿn lieue eñ ſeer gheminde broeders
dat ic aldus hardelÿcken ſpreke want dÿe
waerheÿt en ſmeect ÿmmers ſonderlinge
mit nummment. Hi ſal dat warachtelÿckẽ
weten wie hi oec is dat hi eẽ verrader voer
gode gherekẽt ſal weſen die ondoechdẽ eñ
quade ſeden eñ ÿmmers oeck mede qua/
de ghewoenten in deſer v̇ghaderingen go
des wille bringhen eñ vanden huÿſe gods
een ſpeloncke oft moertkule wil makẽ dã
of eñ een neſt der duuelen.ſoe als daer ghe
ſcreuẽ ſtaet inden heÿlighẽ ewangelio Do
mus mea domꝰ orationis vocabitur vos
autem feciſtis eam ſpeluncam latronum
ꝛc. Een huÿs des ghebedes ſal mÿn huÿs
hieten eñ ghÿ hebter van ghemaket eÿne
moertkuÿle. God ſi ghelouet dat wÿ hÿer
niet vele en v̇nemen die alſulck zÿn. noch
tans ſoe hebben wÿ hier al ſommighe ge/
merct de mittẽ viandẽ meer cuninghẽ ma
kẽ dan ſi ſouden.eñ een ouerdrachtwil ma
kẽ mitten dode.dat is ſi ſouden wõderlÿc/
ke ghaerne die ſtrengheÿt der oerdẽ v̇min
deren.eñ die ghoede ouerighe ghewoẽten
laten v̇ſlappẽ eñ den onderlinghẽ vrede v̇
ſtoren.Brueders wÿ hoedẽ õs voer ſulckẽ
menſchẽ als wÿ beſt cõnen eñ moghẽ. ſoe
wÿ leſen vã onſen v̇loſſer. Jhesus en belo
uede hem ſeluen niet alſulcken menſchen.
Mer ick ſegghe v dat ÿmmers ſekerlicken
al iſt datmen haer no lidet ende ſonderlin-
ghen oeck mede draghet die alſulck zÿn ſi
ſullen in corten tiden een ſwaer oerdele op
hem ontfanghen.ten ſi dat ſi hem te tiden
beſtaen te beteren. Wãt die ſcade die is ſeer
groet den ſi den almachtighẽ gode willen
doen.

Wat is dat o du broeder eñ
wÿe biſtu datſtu dÿ aldus gheueſte totten
laeuheÿden eñ tot traecheÿden eñ oec me/
de tot anderen ondoechden eñ ghebrekẽ eñ
mit dinen gheeſteliken habite gode meen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

ſte te ōſcalckẽ. mer du ōſcalcſt di ſeluẽ. Du
ſoldeſt criſto een goet caſteel benemẽ broch
teſt du dit cloeſter clarẽdael indẽ hãdẽ zÿn-
der viandẽ. Wÿ en willen nv niet
langher hier van ſpreken wãt ic meÿne dz
hem een ÿghelic voert aen ſal huedẽ eñ oec
wachten vã deſer vradérien eñ ōdoechden
butẽ ſlutẽ op dat hi voer gode nietvoer ver
rader gheholdẽ en worde.

Hier omme laet ōs ouerdẽcken dat
dorde perikel eñ ſorghe welc ōs beuolen is
den borch des heren te bewaren teghẽs die
loeſcheÿt der viandẽ. eñ ſtellen ons mãne-
licken ter were. ſoe daer gheſcreuẽ ſtaet We
derſtaet den duuel eñ hi ſal v vliedẽ. Dit ſo
moeten wÿ ōdienẽ vãden here mit oetmo
dicheÿt eñ dan ſal hi ōſe borch mit ōs neer
ſtelicken bewaren.

Hoe dat deſe karcke eñ haer wandẽ ÿmmers heÿlich zÿn daer wÿ aldus iaer- likes hoechtÿt vã houdẽ.

Sermoen. iiÿ.

It begheerlicken loue vierẽ wÿ
die hoechtÿt vã huden eñ wi erẽ
haer mit hogher bliſchap. Mer
gheeſtelicken menſchẽ niet en betaemt eñ
oec mede wiſen luden niet toe en behoeret
te eren dat ſi niet en bekennẽ ſoevraghen ſi
wie die heÿlighẽ zÿn daer ſi hoechtÿt van
holden. Eñ hier op en ōmete ic mi niets te
antwoerden mer ic late hem dat doen die
veer bouen mÿ ghaet. wãt die gheheÿlich
de handẽ der biſſchoppẽ dit wel kũdigẽ die
de karcke ghewiet hebbẽ mittẽ gheeſtelikẽ
ſacramẽten. daer die engelſche gheeſtẽ tot
den loue haers ſceppers altoeswakenden
zÿn eñ wÿ iaerlixs ſanghelike memorie vã
houdẽde zÿn. eñ ghoede kerſten menſchen
ſtadelicken haer ghebet in ſtortẽde zÿn.
Du willeſt bÿ auōturen hier op ãtwoerdẽ
Allen die ander pũcten daerſtu vã gheſegt
hebbeſt zÿn nu wel opẽbaer ghenoech mer
wie mach daer van glorieren eñ verbliden
dat hi die heÿlighe engelen hier heeft gheſ̃
en. Al iſt datſtu die heÿlige engelen nietes
ſien en mogheſt die heer dieſe wt ſendet de
kietſe wel. die doer dẽ ꝓpheet ſpreect aldus
O iheruſalem ic hebbe op dÿn muren be-
waerders gheſet. Hier bouẽ is een iheruſa
lem die vri is. dat ons moeder is mer ic en
gheloue niet dat god op haer mueren hoe
ders heeft gheſet. tot wens ere ſpreeckt dÿe
ꝓpheet aldus. God beuet vrede gheſet ĩ di
nen eÿnden. Aldus en is in dit he-
melſche iheruſalem gheen wandelbaerhz
noch ſi en behouet gheen bewaringe. mer
in onſen daghen eñ in onſen machten be-
houen wÿ wel ghoede bewaerders O goe
dertirẽheÿt ōs heren dẽ ons crancke bewa
ringhe niet ghenoech en is mer bouẽ die ꝑ
laten die ghÿ gheſet hebt ander menſchen
te regeren. ſet ghÿ noch een bewaringe der
heÿligher engelen. op dat ōs mueren ende
alle die ghene die binnen der muren zÿnd
ÿmmers wel bewaert ſullen weſen.

Wat leÿt ons daer aen al en ſien
wÿ die engelen niet wat leÿt ōs an dat an
ſien van buten als wÿ haer weldaden in-
wendelicken van binnen gheware werdẽ
eñ als wÿ haer hulpe ōnemen. Hier wt ſoe
moghẽ wÿ merckẽ dat die onſienlicke din
ghen bouen ghaen die ſienlicke dinghen.
Want al datmen mit ogen ſien mach dat
is ōghanckelickẽ. mer die dinghẽ diemen
niet en mach ſien die zÿn ewich. Want die
ſienlicke dingen die hebben haer oerſaken
eñ haer weſen vanden onſienlicken dingẽ
nae den woerden des heÿlighen apoſtels.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

daer hi ſegt dat die onſienlike moghētheit
godes bekent wort bi den creaturen deſer
werlt. Aldus doe die ongelouicheit v̄ iodē
den heilighē god vā iſrahel balſphemeerdē
vāder onſienliker vergheuighe der ſundē.
ōwan hi haer mittē wtwēdighē teykenen
der ghelontheit ende ſeyde. Op dat ghi dz
weten moghet dat die zoen des menſchen
die macht heuet inder eerden dye ſunden
te vergheuen. doe ſeyde hi tot dē vergichtē
menſche. Staent op ende neem dyn bedde
eñ ghāc in dyn huys. Ende doe die phari/
zeen murmureerden teghens den meyſter
die dē ſalich maecte eñ ſmadelijcke ſprake
teghēs die ſundighe berouwēde vrouwen
doe ōwan hem ludē ōſe heer mit opēbare
teykenē vertellēde die werckē eñ dē dyenſt
des wyues. want hy ſoude ymmers zeer
dwalen die dat wijf als een ſunderſche ver
ſmaden woude die mit berou lach an die
voetē ōs herē iheſu onſes ghelontmakers
eñ wyeſch haer mit harē tranen eñ droghe
de haer mit haren hare. eñ oeck mede kuſ/
teſe myt harē monde. ende ſi ſaluede haer
mit duerbare ſaluen. Wye ſal die ſunden
weder op halē die eens zijn vergheuē Wie
ſal daer op ſprekē dat ſi die voetē ōſes herē
antaſte. Eñ wye ſal haer voert aen ſunder
ſche hieten. die in dyen dat ſi beſcreydet dz
ghene dat ſi miſdaen heuet eñ is hatēde de
boeſcheit. ende in dien dat ſi is cuſſende de
ghebenedide voetē ons lieues heren iheſu
mynnet eñ lief heuet die gherechticheit. eñ
in dyen dat ſi haer droghet myt harē hare
bewiſet oetmoedicheit. endē in dien dat ſi
haer ſaluet bewiſet ſaftmoedicheit. Hoe
ſoude die ſundē moghē regneren in enen
bedructē gheeſte die ſuchtet voer haer ſun
den. En bedecte niet haer grote mynne al
die groetheit haerder ſundē. daer ſtaet ghe
ſcreuen aldus. Dimiſſa ſunt ei peccata mꝰ
ta quoniam dilexit multū dats te ſegghē.
Haer zijn veel ſundē vergheuen wāt ſi he/
uet veel ghemynnet eñ lief gehat.

Mit rechte daer omme o pharizee
en ſalſi voert aen gheen ſunderſchen ghe/
hieten weſen alſtu meenſte mer ſi ſal een
heylich diſcipula criſti ghehieten worden.
daer ſi van in corter tijt gheleert heeft ſaft
moedich te weſen eñ oetmoedich vā hertē
Soe als ons ghelontmaker lerēde is ſeg
ghēde aldus. Diſcite a me quia mitis ſuꝫ
& humilis corde. Leert van mi wāt ic ſacht
moedich ben eñ oetmoedich van herten
Want dat iſt datſtu hebbeſt gheleſen indē
ꝓpheet mer hets is dy by auōturen al ver
gheten. Keer omme die boſe menſchē eñ ſi
en ſullen niet weſen Aldus mijn al
reliefſte broeders in criſto iheſu onſen lye/
uen heer of die oude wroegher der broede
ren v ōwiten woude v oude ſunden daer
ghij v nu van ſchaemt. ſoe ſal hi horen diē
heylighen apoſtel die v grotelickē troeſt eñ
ſegt. Sulck hebdy gheweeſt mer ghij zijdt
daer van ghewaſſchē eñ ghereynicht ende
oeck mede gheheylighet. Eñ als hi op een
ander ſtede ſegt. Nu hebdy die vruchte in
heylichmakinghe mer int eynde dat ewi/
ghe leuen. Eñ noch openbaerder ſegt hi hi
er van aldus. Die tempel godes is heylich
dat ghi zijt. Hi is die ghene welckes
reuerencie wi indē beghine deſes ſermoēs
dye eerſte ſtemme hebben ghehouden doe
wij die heiligoē ſochten van welcker heilic
heit wij teghenwoerdighe hoechtijt aldus
blidelicken vyerē. Wāt al iſt dat dit wtwē/
dige ghetymmert mit rechte heilich mach
hyeten omme die wijdinghe der biſſchop/
pen. ende omme dat die heilige ſcrifte da/
ghes ende nachtes hyer ghelongen eñ ghe

leſen werdet. eñ oeck mede hier menich ỹn
nich ghebet gheſproken wert. ende oec me
de ſonderlinghe omme teghenwoerdichz
der heiligher ghebeenten. eñ omme viſite/
ren der heiligher enghelẽ. Ten is nochtās
niet te ghelouen als dat wy die heylicheyt
dyes ghetỹmmers om zyns ſelues wille
eren want wi dat wel weten dat die karke
omme haers ſelues wille niet en is ghehei
lighet. ỹmmers dat die karcke heilich is dz
is om der menſcheliker lichamen wille de
daer god in dienẽ eñ indẽ lichamẽ zyn hei
lich omme der ſielen wille. eñ die ſielẽ zyn
heilich omme den heyligen gheeſt dẽ ſi vā
gode ontfanghẽ hebbẽ. Ende daer en ſal
nyemāt aen twyffelen. want wy vāder in
wendigher eñ onſienlycker gracien ſienlic
ker teykenẽ vā buyten moghẽ ſien. Jc ſeg
ghe in dyen dat ghy als die vergichte mẽ
ſche daer indẽ ewāgelio vā ſtaet gheſcreuẽ.
Op ſtaet eñ ō dat lichamelicke bedde daer
ghi ſiec in laghet mānelickẽ op boert ende
wandert in v huys. Jck ſegghe dat huys
daer ghi blidelic mitten propheet van ſin/
ghet. Jn domū domini ibimus. Wy ſullẽ
ghaen int huys des herẽ. O myn lieue eñ
zeer gheminde brueders dye inden huyſe
des heren mochte comẽ de hadde hier vter
maten zeer wel gheweeſt. eñ hi ſoude daer
mede moghẽ ſinghen mittẽ anderen heili
ghẽ enghelſchẽ gheeſtẽ Sanctus ſanctꝰ ſāc
tus dominus deus. Heylich heilich heilich
here god Brueders daer indẽ huyſe des he
ren ſullen comẽ al die gene die ſalichlicke
ende eẽdrachtelic leuẽ ende ſonderlighe die
aldus wonen in cloeſteren ende in heiligẽ
ende gheeſtelycke vergaderinghẽ eñ daer
in woenen vredelycken ende ſonder kyf.
ſoe als daer gheſcreuen ſtaet. Ecce quam
bonum et quam iocundum eſt habitare
fratres in vnum. Siet hoe vrolicken ende
hoe ghoet dattet is brueders in een te wo/
nen. Daer omme myn lieue eñ zeer gemi
de brueders laet ons hier in deſen huyſe ſo
vredelicken mit malcander leuẽ dat wi vt
deſen huyſe moghẽ comen ongelet inden
huyſe des heren Soe mogẽ wy wel ſeggẽ
mitten heilighẽ propheet aldus. Letatus
ſum in hys que dicta ſunt michi in domū
domini ibimus. Jck byn zeer verblidet in
dat ghene dat my gheſegt is wy ſullẽ gaẽ
indẽ huyſe des herẽ O wonderlycke huys
dat hoghe bouen te ſetten is bouen allẽ ta
bernaculen ende oeck mede ghenuechlyc/
ken woninghẽ. Quā dilecta ſunt taberna
cula tua domine virtutum. Hoe mynne/
lyc zyn dyn tabernaculen o here der doech
den. myne ſiele begheert ende gebreket in
den wydẽ voerhouẽ des heres. Mer ſi zyn
veel meer ſalich o here die in dynen huyſe
wonẽ. ſi ſullen di eñ dyne barmherticheit
louen inder ewicheit. Quia glorioſe dicta
ſunt de te ciuitas dei. Wāt glorioſe dinghẽ
zyn vā dy gheſegt o ſtat godes. Ende op eẽ
ander ſtedo ſoe ſtaet aldus. miſericordias
domini ineternū cātabo. Die barmhertich
heit godes ſal ick ſingẽ inder ewicheit Jn
dẽ tabernaculen is dat ſuchten der penitẽ/
cie. Jn dẽ voerhoue is die ſmake der blyſ/
ſchappẽ. mer in dy is volle ſadicheit vā ewi
gher glorien. Dat nederſte is een huys des
ghebedes. dat middelſte is een huys der v̇
wachtinghe. mer dat bynẽſte is een huys
des danckes ende des loues.

O myn lieue eñ zeer gemīde brued's
in criſto ihesu onſen heer. hi is daer omme
wel ſalich die hier hem ofkeert vandẽ qua
de. dat is vāder ſundẽ. eñ doet dat ghoede
op dat hi daer verloſt mach werden van/
den quade dat pyne is ende v̇driet. ende o

here in di moghē ontfanghen die ewighe
ghoeden. die in dŷnē huŷſe ouerulocden.
want dŷn huŷs is vol weelden ouerulo/
dich. Aldus weeſt ons armen menſchē cleē
moedich in uwen huŷſe ghedachtich dat
wi der weelden werdē deelaftich. Wāt hier
ſoe ontfanghen wŷ een imer voer ſmake
des heilighen gheeſtes. mer daer is die rŷc
heit Eñ in dŷ o ſuete hemelſche vader lant
is die volheit. daer die volle mate ende oec
mede die ghoede mate eñ die thoe gedruc/
te mate eñ ſonderlinge oec mede die opge
hoepte mate ōs ghegheuē eñ gheſtort ſal
werdē in ōſen ſchoet. Hier o here iheſu criſ
te werden wŷ heilich. daer werdē wŷ zeker
mer in di werdē wŷ ſalich. Wāt dit zŷn die
voerſmaken des eerwaerdighē heilighen
gheeſtes die den ghenē die ridderlicke ſtrŷ
den op dat eerſte ghegeuē werdē. Als heŷ/
licheit in haren wāderinghe. Goddienſtich
heit in haerder meŷnige. Doechdē ſtarche
den ende crachten in allen harē ſtrŷdē.

Bŷ heilicheit der wanderingē mŷn
lieue eñ ſeer geminde brueders in criſto. ſo
verſtaet vrucht der penitēciē eñ alle andere
lichamelicken oefenigē indē ghebodē go/
des. Mer wāt alle deſe niet eenvoldich en
moghē weſen ten ſi dat die oghē der meni
ghē eenuoudich zŷn. daer om iſt dat noot
dat inder menighe ſi goddienſticheit ende
puerheit der herten op dat die begeerlichz
der tŷtlŷcker eren niet ōder en come. of be
gheerlicheit der menſchelickē loues mer dz
hi allēs werde begheert die alleen onſe be/
gheerten mach vervullen op dat alle dŷe
gracien die wŷ van den almachtighē ewi
ghen god hebben ontfanghē weder ghaen
tot horen eerſten beghinne ende oerſpron/
ghe daer alle ghoet wt comet. ŷmmer ſoe
ghedenc nochtans dat alleen dat volher/
den ghecroent ſal werden. ende datſtu al
daer niet thoe comen en mogheſte. ten ſŷ
datſtu in aldus menighen ſtrŷde tribula/
cien ende aenvechtinge die dagelix tegēs
dŷ op ſtaen menigherhande trachten van
den almachtighen ewighē herē gode ver
dienſte te ontfantghen. Ende dit is al in/
den tabernaculen.

Mer in den voerhoue mŷn lieue eñ
zeer ghemīde brueders in criſto iheſu daer
ghuetlŷcke ontfanghē werden die langhe
arbeŷdelŷcke hebbē gheſtreden eñ manne
lŷcken gheuoechtē daer werden hem ghe/
geuen rŷcheden des gheeſtes. ruſt vā allen
arbeŷde. zekerheit van alle die dingē daer
ſi voer ſorchuoldich mochten weſen. vrede
van alle horen vŷande. Want die gheeſt
die ſal dan voert meer ſegghen dat ſi dan
ruſten ſullen van allē arbeide die in voerle
den tidē alſoe ouerichlike in hē luden alle
ledicheit plach te verbieden ende te bieden
dat men vlitelŷcke ende naerſtelicken ſou
de arbeŷden. Hŷ ſal hoer vri maken vā al
le ſorghen die hoer nu tot ſorchuoldicheŷt
radet ende maket die ſielen in velen dingē
turbeert. mer als al die ſtriden zŷn ōwon/
nen ſoe ſal hi haer ſuettelŷcke doen ruſten
die alſoe langhe als die leeuwe brieſſchēde
omme ghaet eñ ſuetket wŷen hŷ mochte
verſlinden haer verwect dat ſi ſullē wakē.
eñ hem bereŷt maken te ſtrŷden

Mer in alle deſen dŷe wŷ nu voren
gheruert hebben is vele meer verloſſinghe
vanden quade dan begauinge mit ghoe/
den. mer dat zware onderuidē onſer ōghe
ualligher nootdrufticheit brenget ons lu/
den daer thoe dattet ons zeer groet dunc/
ket als wŷ niet quaets en lŷden. Ghelijker
wŷs als ene zware cōſciencie dat voer vol
comen heilicheit houdet vrŷ te weſen van

ſunden. Hÿer wt ſoe moghen wÿ merckē
mÿn lÿeue ende zeer gheminde brueders
in criſto iheſu onſen lieuen heer onſen ghe
ſontmaker. Hoe veer dat wÿ zÿn vanden
ouerſten gode. als ons dat duncket volco
men gherechticheit weſen wÿ te weſen vā
ſundeu. eñ dan ſalich te weſen als wÿ ghe
ne grote onſalicheit en voelen.

Dat ſi veer mÿn lieue ende zeer ghe
minde brueders dat daer ÿemant ōmoe/
den ſoude alſulcke te weſen die oueruloe/
dighe vruchtbaerhede des eerwardighen
heilighē huÿſes onſes heren ōſes almach
tighen godes. ende die lopende beeckē der
ewigher welluſten ofte hoe men die ewi/
ghe ghoeden anders noemen ſal. die noch
oghe gheſien en heuet noch oeck mede ore
ghehoert. ende in gheens menſchen herte
en zÿn op gheghaē. die god die heer bereÿt
heuet den ghenen die hem ghemÿnnet eñ
lief hebben. En wil daer omme o mēſche
niet begheren te hoeren dat nÿe mēſchelÿc
kē oren gehoert en hebbē. ende en wil daer
ghenen menſche nae vraghen dat nÿe ge
nen menſchelÿcken oghen gheſien en heb
ben. noch oeck mede nÿe mēſchelÿcke her/
te begripen en mochte. Mer op dat wÿ
daer niet te mael van en zwighen eñ doch
van veers onſe vaderlant grueten vriēde/
lÿcken. ſoe ſchÿnen wÿ daer van te rueckē
drÿerehande ſoeckeniſſen. Als der ewiger
moghentheit godes. ende groetdadicheÿt
ende oeck mede der ewigher oneÿndelÿc/
ker glorien. Want het was een menſche eñ
menſche ende een zoen deſer vāghenilſen
die ſeÿde. Jck ſal inghaen in die moghēt/
heit des almachtighen godes. Mer wÿ al
ſoe langhe als wÿ hier zÿn. ſoe moghē wi
weten wat dat is die ſiecten te deruen.
Want wÿ mÿt menigherhande ſiectē zÿn
omme ende omme beuanghen. mer wat
is crachte aen te doen ende in te ghaen in
die ouer grote mogentheden. ende niet al
leen in die moghentheit. mer oeck in alſoe
ouer grote moghentheit. ende bÿ auontu
ren in die grondeloſe ewighe almachtige
moghentheÿt godes. ende dat en is ons
noch niet moghelÿc te weten mer ommo
ghelic. Ende hier van roepet een ghoet ge
trouwe tuÿch ende ſegt. Die ghene die hi
rechtuaerdich heuet ghemaket dÿe heuet
hi mede groet ghemaket. ende mit alſulc/
ker groetheit als betamelicken is te comē
vāder groetheit die ghene eÿnde noch ge/
tal en heuet. Ghaue god dat onſe cleÿnhz
mit ghoeden die verwachten mochte. wāt
haer wel te vſtaen eñ te begripen als ſi is.
dat is ons ommoghelÿc.

Nu voert aen ſoe en ſtaet ons niet
te twÿffelen aen die beloeftenilſe der glo/
rien ende blÿſchappē mÿn lieue ende zeer
gheminde brueders in xpreſto iheſu. Dan
ſultſtu ſalichlÿcke glorie eñ blÿſchap ſchep
pen. datſtu nu in deſer tÿt ſo veruaerlicke
van ghebonden werdeſt Quia tūc erit vni
cuiqꝫ laus a deo. Want dan ſal eē ÿghelÿc
ken lof weſen vā gode dē here. Deſe lof eñ
deſe glorie brueders ſal ſonder twÿffel eñ
voerwaer ewich weſen ende ſeker. die van
ghenē dinghē ghehindert en mach werdē.
eñ ſi en ſal oec made nÿmmermeer eÿndē.
noch einde hebben. eñ als daer gheſcreuen
ſtaet Deſe lof ſal vrolicweſen eñ ſchoen
Eÿa daer ōme mÿn lieue eñ zeer gemīde
brueders laet ōs ludē ten eerſtē manelicke
inden tabernaculen ſtriden. op dat wÿ in
den voerhoue zuetelike moghen ruſten eñ
ten laetſten inden huÿſe godes hoechlÿcke
moghē glorieren eñ ende verbliden. als de
ſe corte tribulacie ende oec verdriet die ÿm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

mers niet lange en mach dueren in ōs ſal
wercken een bouen mate grote glori indē
hemel. Amen.

Hoe deſe hoechtȳt hiet een feeſt des
huyſes godes. die tempel godes. die ſtadt
des ewighen conincs

Sermoen. v.

Vdē beghaē wi grote hoechtȳt.
Eñ mē macht wel lichtelic ſeg-
mer alſmē vraghet vā wat heili
ghen ſoe en iſſer ſoe licht niet op te ātwoer
dē. Wāt ander hoechtidē zȳn ghehietē nae
die namē der heylighē mer dits een hoech
tȳt des tempel godes. des huys godes. eñ
der ſtat des ewighē conīcs. eñ die ghebene
dide bruut cr. ſti. Niemāt en twiuelt daer
aen die bruyt des heylighē alre heylighen
en ſi heylich. eñ oeck mede ſi en is waerdich
alre eren eñ waerdichedē eñ der vierten die
men haer doen mach. Brueders ſal daer
oec yemāt aen twiuelen dat huys godes
en ſi heylich Daer ſtaet vā ghescreuē aldus
Heer dȳn huys betaemt heylicheyt. Soe
is dan zȳn tempel heylich wōderlic in hey
lichedē. Eñ iohānes tughet dat hi die heily
ghe ſtat ſach. Hi ſegt ald9. Vidi ciuitatem
ſanctam iheruſalem ornatam & compoſi
tam. &c. Ic ſach die eerwaerdighe heilighe
ſtat iheruſalem die vanden hemele neder
quam. die van gode was bereyt als eyne
bruyt die ſuuerlicke was gheciert harē bru
deghom. In welcken woerden hy
beghonnen heuet te openbaren dz ic noch
liden des ick gheynen wille en hadden tho
ſegghen als dat die ſelue die bruut is dye
de ſtat is. eñ ymmers oeck mede die tēpele
eñ dat huys godes is. Ende dit en ſal nye
mant gheen hem wōder duncken. wāt hi
is een eñ die ſelue die hem ghewaerdighet
heuet een brudeghom te wordēeñ een co-
ninck eñ god. eñ ymmers ſonderlinge. oec
mede een ghoedertiren vader des huyſge-
ſindes. Ick meyne broeders dat v
noch niet ghenoech en is ghedaen eer ick v
noch openbaerlicker ſegghe wat dat huys
is des vaders des huyſgheſindes. eñ oeck
mede wat deſe tempel des heren is. eñ ſon
derlinghe deſe ſtat is des groten conincs.
eñ wie ſi is die vdiēt heuet een bruut te we
ſen des glorioſen brudeghoms. Mer ic en
bin in deſer ſaken niet weynich beanxt dat
wt te ſpreken dat ic daer van gheuoele oft
daer yemant mochte weſen die dat ym-
mers niets te wel en ſoude moghē ghelo-
dat hi hoerde. of datter yemant niet ſo oet
moedelȳcken en ſoude horen als dat beta
mede. op dat nummer van deſer heyligē
ſtede en ghae houeerdigher dan hi te vorē
was omme groetheyt der glorien eñ dyer
bliſchappen. Of oeck mede ymmers ſonď
linghe ouermits cleynmoedicheyde zȳns
gheeſtes. dat niet en ſoude moghen ghelo
uen dat daer wort ghesprokē. wāt dat be-
gheer ic dat ghȳ altoes ymmers vaſt ſind
inden gheloue. eñ ymmers mede oetmoe
de oetmoedich. omme dattet beide noet is
ter ſalicheyt. Want alleen den oetmoedi-
ghen gheuet god zȳn gracie. eñ het is ōmo
ghelic gode immers te behagen ſonder dē
heylighen gheloue Hier omme begheer ic
te mael van v mȳn lieue brueders dat ghi
altoes ymmers ſult houden voer gode in
den voelen uwes herten. als ſeer cleyn en-
de oeck ymmers mede ſeer groet eñ op dat
ghȳ v oeck te meer moghet verwonderen
ſoe bin ick begherende dat ghȳ van v ſel-
uen ſult voelen als nietes medallen. mer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

al wat. p̃mmers als een groet wat. Want
die ghoede die v bereit zijn en condi nŷets
begripē noch ghij en conſt v ſeluē oec meē
gheen ghewelt doen dan mit enen groten
moede. Eñ in dat rike der hemelen en mo
ghet ghij niet ghaen ten ſi dat ghij wordet
als een cleŷn kindekē. Ic en bin niet alſten
diep van ſinnē eñ dat ghene dat ic ſelf nŷet
gheſmaect en hebbe dat en can ic p̃mmers
niet opruſkē. Nochtās ſal ic ſegghē dat ge
ne dat ic ſomwilen in mŷ ſeluē beuoele op
dat is hier ŷemāt diet behaghet dat hi dan
daer nae mach doen. Wāt mŷ god minen
ſchepper in voertidē inghaf dat ic mi ouer
mijns ſelues ſiele ſoude ōbarmē op dat ic
gode dē heer mochte behaghē. ſoe plach ic
daer dicwijl eñ menichwervē op te dēcken
Och of ic dat mochte altoes doen. Die tijt
mijn lieue broeders heeftwel gheweeſt dat
ic daer gheen werck van en maecte. want
ick mijnſiel doe niet lief en hadde. wāt een
mēſche en heeft den ghenen niet liefden hi
den doot begheert. Eñ is boeſcheit de doot
der ſielen ſoe iſt opēbaer dat ſo wie boeſchz
beminnet die haet zijn ſiele.

Aldus brueds hate ic indē tidē mi
ne ſiele eñ tot noch toe ſoude ic haer gheha
tet hebbē en hadde hi mi niet de mi eerſten
beminde eñ ōs allē lief heeft dat beghi der
ſaliger lieftē in ghegeuē. Als ict ouerdēcke
ſoe vinde ic twee dinghē die ſeer cōtrarie te
ghēs malcander zijn. Wāt als ic mijn ſiele
aenſie ſulck als ſi in haer ſeluē is. ſo en can
ic daer niet warachtelickē vā ſegghē dan ſi
mit allen te niet is ghecomē. Ten is gheē
noet nu al haer ongheuallichz te ōmanē.
hoe ſi mit groten ſwaren ſunden is wōder
lijcke ſeer beladen. eñ hoe ſi ſeer is ōdōckert
eñ mit menigerhande begheerlichedē becō
mert is. eñ tot alre vleŷſchelicheŷt ghenep̂
ghet is. eñ vol paſſien eñ pinē in. eñ daer ō/
me die duuelen ſpot is. eñ tot allen ōdoech
den bereŷt is. eñ oeck mede vol cōfuſien eñ
ſcanden. Wāt ſiet iſt datmen onſe gherech
ticheŷt bidē lichte der gherechter waerheŷt
naeu welicken wil doerſien. men ſalt vidē
dat ſi den onreŷnē doecke ghelijck ſal zijn.
Wat ſal dan worden van ōs ongherechti/
cheŷt. Is ons licht donckerheŷt hoedaen
ſal dan weſen onſe dōckerheŷt. Een
ŷghelickē van ons brueder iſt ſeer licht alle
die quaethede die in hem is mit gherechtē
oghen aen te ſien. eñ mede ſonderwtnemē
der ꝑſonē daer gherecht oerdel vā te gheuē
eñ der waerheŷt p̃mmers te conſenteren.
die de apoſtel wtſpreket daer hi ſegghet dꝰ
Qui exiſtimat ſeip̄m aliq̄d eſſe cū nihil ſit.
ſeducit ſeip̄m. Die hem meent wat te zijn
eñ niets en is die bedrighet p̃mmers hem
ſeluen. Wat is die menſche dat ſu hem ſo
groet makeſt ſegt dat innich belidē. of hoe
ſetſtu dijn herte teghēs hem. Sōder twiuel
hi is der ŷdelhedē ghelijck wordē. niet ſo is
p̃mmers die menſche. Hoe ſal hi weſen nz
dē god ſeluē dus groet maket. hoe is hi dꝰ
niet daer dat ghebenedide herte godes op
ruſſet. Iob ſegt p̃mmers aldus Homo na
tus de muliere breui viuēs temꝑe repletꝰ
multis miſerijs Die menſche gheboren vā
den wiue is cort van leuen ōuolt mit vele
kettiuicheden. Qui quaſi flos egreditur &
conteritur & fugit velud vmbra & nūquaz
in eodem ſtatu ꝑmanet. Welcke menſche
voertcoemt ghelijck een bloem bloŷende
eñ groŷende eñ hi vliet wederomme heen.
eñ hi wort oeck bider tijt ōteert. eñ nūmer
meer en bliuet hi in enen doen

Aldus mijn lieue brueders laet ōs
weder ademen eñ wat moedes gripē. wāt
al iſt dat wij niet en zijn in ōs ſelues herte.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

daer mach bÿ auōturen wel wat ghoedes
van ons v̄borghē weſen inden herten go-
des O vader der barmhertichеÿt. vader v̄
ongheuallligher. waer omme ſetteſtu dÿn
herte teghēs mÿ. Jc wetet. wāt daer dÿne
ſchat is daer is dÿn herte. Hoe moghē wÿ
dan niet weſen als wi dÿn ſcat zÿn Alle de
menſcē zÿn ſoe voer dÿ als of ſi niet enwa
ren. Dits wel voer dÿ mer ten is ſo niet in
dÿ. Tis ſoe inden oerdel dÿnre gerechtichz
mer ten is ſoe niet inder begheerlicker mi-
nen eñ lieftē dÿnre ghoedertirenheÿt. wāt
du noemſte die dinghen die niets en zÿnd
als of ſi waren. Sÿ en zÿn niet want dÿe
dinghen die niet en zÿn noemſtu eñ noch-
tās zÿn ſi wāt du noemſt haer. want al en
zÿn ſi niet vā haers ſelues weghē. ſi zÿndt
nochtās al bÿ dÿ. Sōder twiuel nae des a
poſtels woerdē niet wt haren werekē mer
wt den ropen godes. Aldꝰ pleech dÿ
o heer te troeſten in uwer ghoedertirēheÿt
die ghi voetmoedighet in uwer waerheit
op dat hi hem grotelickē mach wtbreÿden
in uwen binnēſten. wāt al uwe weghē die
zÿn barmhertichеÿt eñ waerheit dē de ſoec
ken v teſtamēt eñ v ghetughe. Dat teſta-
mēt der ghoedertirēheÿt eñ die ghetughen
der waerheÿt. Du menſche leſe i di
nen herte. leſe in di ſeluen. van dÿ ſeluen.
dat ghetughe der waerheÿt. eñ du en ſalſt
di ſeluē niet waerdich rekenē te weſen dat
dÿ die zōne beſchine. Leſe voert indē herten
godes dat ghetuÿch dat vaſte ghemaeket
is inden heÿlighen coſtelen p̄cioſen bloede
des alreheÿlichſten middelaers. eñ dan ſal
ſtu ÿmmers inder waerheÿt daer vinden
dattet noch veel beter is datſtu in enen goe
den vaſten hope v̄wachtende biſt dan dat
ſtu nu ſchÿnſte ÿmmars ontfanghen tho
hebben. Hi ſegt ÿmmers aldus. Quid eſt
homo quia magnificas eum ⁊c. Wats
die menſche o heer datſtu hem ÿmmers al
dus groet makeſt. Hi is voerwaer groet in
gode. wāt god heuet hem groet ghemaect
En is die mēſche niets groet bÿ gode als
god ſoe ſorchuoldich is voer hem. Want
aldus ſegt ſinte peter Hi is ÿmmers ſorch
uoldich voer ōs. Eñ die ꝓpheet ſegt oec me
de aldꝰ. Jc ſin een arm broetbidder mer de
heer is voer mÿ ſorchuoudich.

Sonder twiuel deſe twee aēmerki
ghe zÿn wÿſlickē te ſamē gheuoghet daer
die mēſche in eenre tÿt beÿden neder ghaet
eñ opghaet. eñ oec mede bekēt dat hi een ar
me broetbidder is eñ dat god ſorchuoldich
voer hem is. Dit behoert den enghelen in
eender tÿt op te ghaen eñ neder te ghaen.
Ghÿ ſult ſien ſeÿde ōs heer dat die engelē
opghaen ſullen eñ nederghaen en is i geē
der wandelbaerheÿt Te ſamen op
eender tÿt worden ſi te dienſten gheſent dē
ghenē die ÿmmers ſonderlinghe die de al
reeerwaerdichſte erkniſſen der ſalicheÿden
hebben ontfanghen. eñ ſi ſlaen voer den o
ghen godes des almachtighen heren. Dat
god ſoe barmhertelicken tot ōſer behoef de
ordineert heeft op dat wÿ ghehulpē eñ ghe
troeſt ſouden wordē eñ ſi ludē daer gheen
liden noch v̄driet vā en ſolden hebbē dat ſi
ōs dienden eñ ōs te dienſte waren gheſet.
Want hoe ſouden ſi ÿmmers anders mit
ghelÿcken moeden connen eñ moghē ghe
draghen dat ſi omme onſen wille van dat
begheerlicke aenſicht godes des heren oec
een cleÿne tÿt ſolde moeten weſen v̄ſceidē
den ſi ÿmmers hertelÿcken altoes begerē-
de zÿn te aenſchouwen eñ te aenſien. want
hoert doch hoe dat die waerheÿt hier vā is
ſegghēde inden ewangelio. Haer engelen
ſegt hi. ſprekende vanden cleÿnen die ſÿen

altoes opwaert indē hemel dat aenſichte
des ghebenediden ewighen vaders. dat ſi
ſelue daer omme niet en duruen die beger
licke ſalichedē eñ teghēwoerdicheyt des he
melſchē vaďs. Hier omme waſt dat iohā/
nes die hemelſche ſtat iheruſalem ſach. die
neder was ghecomē vā den hemel. niet ge
uallen als lucifer viel. Deſen val en mocht
iohānes niet ſien. wāt hi doe noch niet en
was. mer dat woert godes die ewige ſoen
die ſach dē val. ſoe hi ſegt Jc ſach ſathanaz
als een blixom vandē hemel vallen.

Hier omme wāt ōs heer dē val we
der omme vuollen ſal eñ die muerē vā ihe
ruſalem ſal hi weďomme op tymmeren
nochtās en ſal hi haer vā den ſeluē niet we
der makē die gheuallen mer die ſtat gods
die iohānes wort ghetoēt nedercomēde vā
den hemel die was al bereyt. wāt hi ſcryft
aldꝰ Jc ſach die ſtat godes iheruſalem ge
ciert eñ gheſet vā gode. eñ die heylighe ēge
len neder comēde inden dienſte des heren
bereyt Soe die apoſtel ſegt. dat ſi niet allē
diēſtaftighe gheeſtē zijn mer hoe ſi totten
dienſten gheſet wordē. Waer omme ſo en
ſoude hiſe niet ghaerne ſendē die ſelue om
me ſalicheyt der mēſchē gheſentwolde we
ſen. Eñ waer omme en ſoude hi ōme harē
wille die hemel niet neder bughen als die
conīck der hemelen omme haren wil hez
ſeluē neder bughē woude. ſoe hi mittē vin
gher ſchreef inder aerdē Heer bughe neder
die hemelen eñ coemt neder Want hi wou
deſe mit hem opnemen daer hi omme ne
der ghecomen was.

Als ic voer ge
ſegt hebbe indē opclimmē eñ nederclimen
der enghelen en is gheen vwandelinghen
Wy moeten nu hier weſen eñ no daer. wāt
bouen en macht ōs ymmers niet ghebo/
ren langhe te merren eñ benedē en iſt ons
niet langhe te legghē. Si climmē ſegt da/
uid tot indē hemel eñ climmē indē afgrōt
haer ſiel wort ſieck indē quadē. Eñ waer vā
coemt dat. Sōder twiuel daer omme ſoe
wort haer ſiel meer ſieck indē quadē dan ſi
ghenoechte hebbē int ghoede. wāt dat qua
de voelt ſi hier alſulck alſt is mer dat ghoe
de is ſi alleen hopende. Die diſcipulen ons
heren vraghedē. Wie ſal daer moghen ſa/
lich worden. Voer den menſchen is dat on
moghelick

Siet dit is al ōs betrou
wen. dits ons enighen troeſt. dits die ſake
al onſer hopen. Nu zijn wy des ſeker dz hy
dat wel vmach. mer hoe ſullen wi doen dz
hi dit ſal willen doen. wie can van hem ſel
uen dat weten of hi waerdich is dier liefte
of des hates vā gode. wie heeft dē ſin dyes
heren ghekent. of wie heeft zijn raetſman
gheweeſt.

Jn deſen pūcte is ōs noet
dattet ghelooue ōs luden te hulpe comē. eñ
hier moeten wy die goddiēſticheyt te batē
nemen. op dat ons ouermits dē heyligen
gheeſt godes opēbaer worde dat ghoeden
dat van ons indē herte godes is vborgen.
eñ dat zijn gheeſt ōs ghetuuch gheue eñ dz
vroet make dat wy kinder godes zijn. Eñ
dit ſal hi ōs aldus vroet maken dat hy ōs
ten laetſten ſonď ōs vdienſten roepe ende
rechtueerdich make ouermits dē ghelooue
Jn welckē ghelooue die wech is der ewiger
vkieſinghe. Hier omme ghelooue ic dat vā
dier twierhāde aenmerckinghe de ene niet
ōbequamelickē ghehierē en mach worden
des oerdels eñ der waerheyt. eñ die andere
des ghelouē eñ der goddienſticheyt. Ende
ten ſal dy gheen wōder weſen dat inď mē
ſchelicker gheneyghelicheyt alſoe grotē ō/
ghelijcheyt wort gheuōden alſtu dat wyſli
ken aenmerckē willeſt hoe grote ōgelijchz
der naturen in ſinen godlikē weſen is ver/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

v̄ghadert Wāt mÿn lieue eñ ſeer ghemin/
de brueders wat mach hogher weſen dan
die gheeſt des leuēs. eñ wat dinc mach ſno
der weſen dan die ſlÿm der aerdē. eñ dz de/
ſe inder naturen der menſchē v̄ſamēt zÿn
die ſoe veel ſceelden van een dat meŷne ic
dattet denwiſen philoſophen niet bekēt en
was. die een menſche beſcreuē tewelen een
redelÿck eñ een ſterflick dŷer

T is een wōderlicke v̄ſameninghe
der redene eñ der doot. der ōderſcheŷt eñ v̄
v̄ghāckelicheŷt. Alduſ vintmen oeck mede
inden ſeden eñ inden begheerlicheden ŷm
mers ſoe grotē twidracht eñ ſcellinghe oft
oeck mede noch meerder ſoe dat wilmē al
dat quaet op hem ſeluen aenſien eñ dz goe
de biſondlinge. het ſal vol mirakels zÿn.
Dat die dinghē die alſoe recht cōtrarie zÿn
teghē malcāder in enē mēſche te ſamē kon
nen comē. Hier van waſt dat een mēſce te
horen v̄diende bariona dats een ſoen v̄ du
uē. welck beduŷt des heŷlighen gheeſtes.
eñ niet langhe daer na ſoe hieten ōs heer
ſathanas. En laet v dit gheē wōder hebbē
het ſtaet gheſcreuē indē heŷlighē ewange/
lio dat dit inderwaerheŷt enen mēſchen is
toegheſegt. Want die waerheŷt heeftet ſel
ue tot hem gheſproken. Eerſt ſeŷde hŷ tot
ſinte peter aldus. Beatus es ſimon bario/
na. Salich biſtu ſimō bariona Eñ niet lan
ghe daer nae ſeŷde hi hem thoe. Ghāck af
ter ſathana. Een heeft beŷde deſewoerden
gheſproken eñ tot enen māne, mer die ſa/
ke der woerdē en was niet een. Dat hi bar
iona was ghehietē dat hadde hi vāden he/
melſchen vader. mer dat hi ſathanas was
ghehieten dat hadde hi vā ſine menſchelÿc
ker crāchheŷt. eñ beŷde waſt nochtās al een
menſche. Waer van hiet hi bariona. want
hem die vader dat inghaf dat hi ſprack.

Mer daer van hiet hem ons heer ſathanas
wāt hi ſmakede als een menſche eñ nz als
die gheeſt godes wtwiſt.

A ls wÿ wÿſlic ſiē in beŷdē wat wi
zÿn. eñ indē enē hoe ſnoede wi zÿn. eñ indē
anderē hoe groet wi vā gode ŷmmers ge/
maket zÿn. alſoe als daer die ouerſte moe
ghētheŷt ſorchuoudich voer is. eñ daer hŷ
ſine ghebenedide hert op heuet gheſet. ſoe
meen ick dat ōs glorie ŷmmers ghemati
ghet is. nochtās wort ſi ghemeerdert alſoe
dat wÿ ŷmmers in gode ſullen glorieren
eñ v̄bliden mit iheſum ſonderlinghen.
Want alleen daer op moghen wÿ wat be
trouwens hebben omme oetmoedelicken
te ſegghen. Js die heer van rade omme ōſ
ſalich te maken ter ſtont ſulen wÿ verloſt
worden. Hier omme nv laet ōs ŷm
mers ſien eñ wat merren in deſer hoegher
ſchouwinghe ſoeckende wat dit huŷs is.
eñ wat deſe tempel godes is. Eñ ŷmmers
oeck mede wat die ſtat godes is. eñ wie de
ſe bruŷt godes is. Want ten is mi niet v̄ge
ten dat wÿ hier voer nae gheſocht hebben
Eñ nv ſegghe ict mit anxte eñ mit reueren
cie. wÿ zÿnd alle te ſamen Jc ſegge dz wÿt
zÿn. mer indē herte godes. Wÿ zÿnd. want
die ghoede heer hem ghewaerdiget heuet
ons ſoe grote dinghē te doen. eñ niet dz wi
van onſer weghē daer waerdich toe zÿnd.
Niemāt en trecke hem dat aen dat god to
behoert. eñ nummēt en ſette dat in hem
als hi hem ſeluen groet wil maken. Want
als een menſche hem ſeluen toe ſcriuē wil
dat god toebehoert ſoe ſal god den ghenen
die hem ſeluen v̄heffet v̄nederen. Eñ iſt dz
wÿ ons ŷmmers ſonderlinghen wt qua/
der eñ dwaſer kintſcher ŷdelder houaerdi/
cheŷt niet en willen te v̄gheues ſalich wer
den mit rechte en worden wÿ niet ſalich.

Eñ en willen wÿ onſer onſalicheyt nyetes
aenſien ſoe en ſullen wi vā gode gheynen
barmherticheyt v̄crighen. Eñ ſoe wye dat
v̄metel is op hem ſeluen die en derf gheen
ghenade v̄wachtē vā gode. mer het v̄wect
dat mededoghen godes als een menſche
oetmoedelicken zÿns ſelues quatheyt be-
kennet. Sōder twyffel alleen hier mede v̄
dienen wÿ dat hi ōs als een rÿc vader des
huyſghesindes in onſen hongher voedet.
op dat wÿ onder hem ouerulopende van
broede i zÿn huys v̄dienē moghē te weſen.
daer nummermeer en ghebreket dat voet
ſel des leuēs. Eñ wel te rechte ſoe wort zÿn
huys ghehietē een huysdes ghebedes wāt
dat ouerdraghet ghenoech mittē woerden
des ꝓphetē die ſegt dat wÿ in onſen ghebe
den van hem gheſpyſt ſullen werdē mittē
broede der tranē. eñ dat hi ōs oec drincken
ſal gheuē vanden ſeluen tranen.

Dat dit huys een bedehuys dyes
heren is ghehieten dat tughet ōs v̄loſſer in
den ewangelio aldꝰ. Domꝰ mea domus
orōnis vocabitur vos autem feciſtis eam
ſpeluncam latronum. Mÿn huys dat ſal
hieten een huys des ghebedes eñ ghi hebt
daer van een moertkuyle ghemaeket.
Voert aen nae den ghetughe des ꝓpheten
alſoe als wÿ oeck mede voergheſegt heb-
ben. deſen huſe betaemt heylicheyt. ſo dat
nae den ſcref en der penitēcien volghe puer
heyt der conſciēcien. eñ dat no een huysgo
des ghewordē is. nae oec mede een tempel
godes worde. Weeſt heylich ſegt die ꝓphe
te want ic heylich bin v heer eñ v god. Die
apoſtel ſegt oec mede. En weet ghÿ niet dz
uwe lichamen tempels zÿn des heyligen
gheeſtes die in v woent. Soe wie dan den
tempel godes ſcendet den ſal god v̄ſtroyē.
Mer die heylicheyt en is niets ghenoech.
hets oeck mede noet dat daer vrede ſi als
die apoſtel ſegt. Soect vrede eñ heylicheyt
ſonder welcke nyemāt god ſien en behagꝫ
Die vrede doet te ſamē wonen broeds die
van ghelijckē zeden zÿn. eñ ſi timmert ons
vreedſamen coninck een nieuwe ſtat die te
rechte iheruſalem wort ghehietē. Quia ihe
ruſalem interꝑtatur viſio pacis. wāt iheru
ſalem bedudet alſoe vele als een ſcouwige
des vreden. wāt daer ſonder eendrachtichꝫ
des vreden eñ ſonder houdinghe der euwē
eñ ſonder diſcipline eñ ſonder dwanck een
hoefdeloſe ſchare is v̄ghadert. Alſulcke p-
type en moghen ymmers niet hieten eē on
ghebonden ptype. eñ dat alſulck volc woet
dat en is gheen ſtat mer een confuſie. ende
mach daer omme wel babilonia hietē. eñ
en heeft mit iheruſalem gheen ghelikenis
mer hoe ſoude dat ymmers moghē geſcie
den dat die grote coninck ons brudeghom
ſolde wille weſen. eñ dat deſe ſtat zÿn bruut
ſoude worden moghen. Dat vermach al-
leen die niet onmoghelicken en is als die
minne eñ liefte die alſo ſtarc is als de doot

Hoe en ſoude haer ymmers niet
lichtelicken deſe bruut opheffen eñ waerdi
ghe maken des groten conincs bruut te ſi
ne. die den hoghen coninck als een brude-
ghom doet neder comen. Soe alſmē daer
ſinghet indin heyligen kerſauōt. Dum or
tus fuerit ſol de celo videbitis regem regū
deſcendentem a patre tanꝙ̄ ſponſus de
thalamo ſuo. Wanneer dat die zōne is op
ghegaen ſoe ſuldi vanden hemel ſien dien
coninck der coninghen neder daleu van ſi
nen vader als een brudeghom van zÿnder
ſlaepcameren. Mer in deſer ſaken en ſaltu
in gheenderwÿs voer nemē dat aēmerckē
dÿns ſelues daer voer af geſeit is. wāt hier
wort meeſt gheoefent dat groetmoedige

ghelove Wāt onſe heer ſegt ſeluen hier af
aldus. Jck hebbe dÿ ghetrouwet indē ghe
loue. ick hebbe dÿ ghetrouwet in dē rechtē
ende oeck mede inder gherechticheÿt. mer
hier en ſultſtu niet verſtaen dÿne gherech/
ticheit. mer du ſultſte verſtaen ſine gerech/
ticheit. En heeft hi niet ghedaen als een
mÿnnelic ſuet ghoedertiren brudeghom.
en heft hi niet naerſtich eñ oecſorchuoldich
gheweeſt voer ſine ghemīde bruut. ſoe en
wil dan vrÿlÿcken niet ghelouen dat hi dÿ
voer ſine bruut wil houden.

Hier omme mÿn lÿeue eñ zeer ghe/
mīde brueders in criſto ihesu onſer lieuen
heere ōſen ghesontmaker. iſt ſake dat wÿ
ouermits menigherhande tribulacien die
ons toe comen wt ghetekēt werdē te ho/
ren tottē gheſinde des groeten vaders des
gheſindes. welcken gheſinde ī deſer tÿt ve/
le lÿdens pleech toe te comē Sÿn wÿ dÿe
tempel godes ouermits dat wÿ hem zÿn
gheheilighet Sÿn wi die wtuercorē bruut
des ōtſterekkelickē brudeghoms ouermits
die volcomē godlÿcke mÿnne eñ liefte. ick
meÿne dat ick onbeſorghet dat wel mach
ſegghen dattet onſe hoechtÿt is die wÿ nu
aldus hoechlÿcke vÿeren. Eñ en laet v des
gheen wōder weſen dat deſe hoechtÿt inđ
aerden werdet ghehoudē wāt ſi weert oec
mede mit groter bliſcap ghehoudē indē he
mel. Want is dat waer dat die waerheÿt
heuet ghesprokē daer nÿemāt an en moet
twÿfelen. als datter bliſchap is inden he/
mel van enen ſunder die penitēcien doet.
ſoe en isnu daer gheen twÿffel an daer en
ſi hupdē idē hemel. harde menichuoldige
eñ ouerulopēde bliſchap vā ſoe veel ſunđs
die hier oetmoedelicke penitēcie doē.

Wildi horē mÿn lieue ende zeer ghe
minde brueders dat noch meerder is. Des
heren blÿſcap is v ſtarcheit. Laet ons daer
omme mede blide weſen mittē enghelen
godes. Laet ons blÿde weſen mit gode dē
here onſen lÿeuen verloſſer. ende laet ons
in groter dancbaerheÿt deſen waerdighen
hoechtÿt hoechlike vieren Wāt hoe ſi meer
properlÿckeonſen hupſe thoe behoert hoe
dat ſi mit rechte ons ÿnnigher ſal weſen.
mit hulpen des gheens die inder ewich/
heÿt is ghebenedÿt. daer die heÿlighe en/
ghelen makē iolÿt.

Item van dē heilighē mā ſinte hum
bertus prior van clarēdael ſcriuet ſinte ber
naerdus eē ſermoen.

Sermoen. i.

Vmbertus die knecht godđ
is gheſtoruē een zeer deuoet
knecht ende een ghetrouwe
knecht. Ghÿ ſaghet dat wel
hoe hi in deſen voergheleden nacht onder
uwē handen ſine gheeſt ghaf als een van
dē knechtē deſer eerdē. Deſen drÿē daghen
lanck heuet hē die doot ghequellet eñ harē
kuwē te vreuē op dz ſivſaet mocht werdē
vāden bloede daer ſi na dorſte. Eÿa mÿn
lieue eñ zeer ghemīde bruedđ. ſi heuet ghe
daē al dat ſi mochte. wāt ſi heuet dat vleÿſ
ſchelicke lichaem ghedodet eñ het is begra
uen inder eerdē. Aldus mÿn lieue bruedđ
in criſto ihesu ōſen lieuē here heuet de doot
van ons vſcheÿden enē ſueten vrient. enē
wÿſen raetſmā. enē ſtarcken hulpe. Noch
mÿ noch v en heeft die doot gheſpaert die
onuerſadelÿcke dodet mer ſonđlinghe mi
O bitter doot die ōs aldus ſceÿdeſt. o wre
de beeſt ende alder bitterſte bitterheÿt. O
gruwel enđ veruaerniſſe daer alle adams
kÿnderen voer zÿn veruaert. wat hebſtu
ghedaen. Du hebſte ghedodet ende du heb

beſt oeck mede beheert. Mer wat. Sonder
twijffel alleē dat vleÿſchelicke lichaē mer
ſine ſiele en mogheſtu niet doen· Si is ge
vloghen tot harē ſchepper den ſi alſoe vue
richlijcke begheerde. den ſi alſoe trouwelic
ke nae volghede alle die tijt haers leuens.
Mer dat ſelue lichaem datſtu nu ſchijnſte
te beſitten o wrede bloedighe beeſt dat ſal
di noch weder benomen werden. alſtu ten
laetſten verderft ſultſe werden .ende oock
mede al te ſamen verſlōden. Dat ſelue lich
aem ſultſtu noch weder geuē dat in dijnē
toecoemſt mit ſoe groter ōreÿnicheit was
veruollet doeſtu blijde waerſte datſtu ooc
mede deſen eerweerdighē heilighē deuotē
man in dÿnē ſtricke haddeſt ghecreghen.
Die eengeboren zoen godes ſal comen in
zijnder groter moghētheit eñ hi ſal hum-
bertum dan ſuecken eñ hi ſal dat onreÿne
vleÿſch dan ghelijck maken den lichame
zijnder claerheit. Wat dinck ſultſtu dā doē
Sonder twijffel als iheremias de ꝓpheet
ſegt ſoe ſaltſtu int eÿnde als een ſot bliuē.
ende als humbertus ewelicken in der glo
rien leuet ſoe ſaltſtu inder ewicheit ſteruē.
Ende die grote waluiſch de ſpoghe ionas
dē prophete dē hi verſlōden hadde wed̄ wt
op den dordē dach. Ende du ſultſte oec me
de op dijnder tijt humbertum weder ghe
ue n den du in dÿnen grotē buucke ꝟſlon
de n hebſte du wrede beeſt.

Voert meer mijn lÿeue eñ ſeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu onſen lieuē
here onſen verloſſer ſoe heeft v deſe knecht
godes een ghoet lanck ſermoen ghedaen
mit ſinē goeden wercken in rechter formē
eens ghoeden heilighē leuēs. ende hi heeft
dat ouer groet ende ſeer lanck ghemaket.
Lanck heeft hijt ghemaket. want hi al lan
ghe heeft gheleuet Groet heeft dat oec me
de gheweeſt omme die grotē volcomēheit
alre doechdē die hi ons heuet beweſen.

Ende nu voert aen en ſalt mÿ gheē
noet weſen mijn lieue ende zeer ghemin-
de brueders mÿnē mont op te luuckē om
me v te leren wildi wel onthouden dat ſer
moen dat hÿ v heuet ghedaen. ende wildi
dat wel prenten ofte drucken in uwen her
ten. Vijftich iaer ende noch langher heeft
hi gheleeft in ſinen dÿenſte. wÿē wel te dÿe
nen is te regneren. Want hi van enē kÿn-
de van ſinen ouderen was gheſet tottē diē
ſte des almachtighen godes. Mit ons he-
uet hi dertich iaren gheweeſt binae vāden
beghinne deſes cloeſters. eñ hi heuet onder
ons ghewoent niets alleen ſonder clagē
mer waerdelicke ende danckelijcke. ſo dat
ſine ghehoghenisſe voert aen ſal weſen in
benedixien ons allen ende oeck mede den
ghenen die nae ſullen comē. Als een arm
vreemt pellegrom ſoe heuet hÿ ghewan-
dert in deſen leuen. ende vanden dinghen
deſer werlt heuet ghenomen als hi alder-
mÿnſt mochte. want hi dat bekēde dat hÿ
van deſer werlt niet en was. Hÿ en hadde
hier inder aerden ghene bliuēde ſtat gelijc
ſine voer ouders en hadden ghehadt. daer
omme pijnde hi hem altoes voerwaert te
ghaen na der palmen des hemelſchen ro-
pes Deſe werlt en heeft ghene ſake ouer hē
te croenen. of teghens hem te ropen Want
die warelt en behaghede hem niet noch hÿ
der werlt Mijn lieue ende zeer ghemin
de brueders in criſto iheſu onſen lieuen ver
loſſer als hi alderſpaerlixſt mocht nam hi
van den dingē deſer werlt. ende noch had
de hi daer mÿn van ghenomē hadde hem
die ghehoerſaemheit daer nÿet thoe ghe-
dwonghen. Ende oeck mede als hÿ
ſinē noetdruft hadde ſoe en begheerde hÿ

gheyne ouervloedicheyt. want die oterſte
noetdruftichelt die dochte hem al grote o/
uervloedicheit weſen alſoe als hy dicwijl
placht te claghen. Ten is niet al te langhe
gheleden hebbe ict wel onthouden als wij
te ſamen ſpraken ſoe ſeyde hi dat hi eē pro
uenaer waer indē cloeſter den dat cloeſter
als een ōnutte menſch voede die nerghent
thoe nut en ware. Want hi was waerlicke
ſaftmoedich ende oetmoedich van herten
Ende al was hi bloyende in allē doechdē
eñ weldaden. hi hadde nochtans ſonderli/
ghe gracien eñ ghenadē dyer ſaftmoedich
heit. Mit welkē hi hem al den anderen be
wiſede mynlick eñ vriendelic eñ oec mede
thoe ſprekelic alſoe als hy doch in al ſinen
weſen zeer mynnelijck vriengelijc eñ thoe
ſprekelicken was. Hoe behoet ende hey
melijck dat hi was vā zijnder woerdē dat
hebdi ghi alle wel ghemercket. wāt ghi al
dus langhe ſine wanderinghe hebt geſien
enđ oeck mede ſine woerden hebt gehoert
Wye heft hem ye woert horen ſprekē daer
enigherhande afterſprake in ghemercket
mochte werdē. Of wye heeft ye lichtuaer
dighe of oeck wareltlijcke woerdē vā hem
ghehoert. of daermē ydele glorie. ofte eni
gherhande nydicheit in mochte verſtaen.

Wye heeft dat ye ghehoert mijn lie
ue brueders dat hi yemant heeft gheoer/
delt ofte oeck mede dat hi gheconſenteert
heeft den ghenen die dat deden. wye heeft
hem ghehoert ydele ofte lichtuaerdighen
woerden ſpreken. ymmer wye en ontſach
hem niet van hem ghehoert te werden oft
gheviel dat hi hem daer in ontghinghe.
Want hi was altoes ſorchuoldich ſine we
ghen te bewaren dat hy hem ſeluen oeck
mede niet en ontghinghe in zijnder ton/
ghen. want hi oeck mede zeer wel wiſte dz
daer gheſcreuē ſtaet. Die in zijnē tongē nz
en miſdoet dat is eē volcomē man.

Tis veer van dy brueder humberte
dat daer oeck inden ewangelio ſtaet ghe
ſcreuen aldus. Ve vobis qui nunc ridetis
quoniam adhuc lugebitis. wee v die daer
nu lacht. want ghij ſult ſcreyen. Ic meen
datter nyemant en is dye hem heeft ſien
lachē alſt was datter vele waren die lache
den. Hy thoende wel een blide aenſichte
omme der gheenre wille die daer bi warē.
mer hebt ghijt wel ghemercket ghi en hebt
hem nyet ſien lachen. Voert meer
mijn lieue brueders hoe vuerich dat hi he/
uet gheweeſt indē dienſte godes dages eñ
nachtes dat en hebdi niet allēē geſien mer
ghi hebbet v dicwil daer van verwondert.
al totten eynde zijns leuēs. Want doe hy
een zeer out ende cranck man was gewoꝛ
den. ende oeck mede grote ſiecten eñ cranc
heden in ſinen vleyſchelijckē lichame had/
de uwer ſommighen zeer wel kundich eñ
oeck mede opēbaer is. ſo was hi nochtās
alſmen van ſinte marten ſcriuet zijn ghe/
moede verwīnende die veelheit der iaren.
ende en conſte doe dier ontheyt niet wijc/
ken. Wāt hoe cout dattet weđ was of oec
mede hoe heet dattet was hy pijnde hē al/
toes dē arbeyt der ſtercker iōgher mānen
op die berghen eñ in die diepe dalen na te
volghen ſoe dat die brueders hem dicwijl
ende oeck mede menichwerven daer van
grotelijcken verwonderen.

Ende alſt gheuiel dat ick hem ſom/
wilen te huys bi ons begheerde te houden
als ick zijns rades behouede omme ſon/
derlinghe ſaken die wij tſamen ouer qua/
men. ſoe was hy drouich ende nyet wel te
vreden hent tot dat hi weder quam biden
arbeydenden brueders.

Het gheſciede zeer ſelden dat hŷ des
nachtes niet en was inder mettē. mer zeer
dicwil plach hi voer dŷe metten te waken
eñ te beden. Seer ſelden gheſciedet dat hŷ
tot enighen ghetiden niet mitten bruederē
en was indē chore. hoe ſieck ofte hoe crāck
dat hi oec was. anders dan nu in deſer al/
derlaetſter ſiecten daer die bitter doot corte
lÿcken na volghede. Ende mÿn lÿeue
ende zeer gheminde brueders in criſto ihe
ſu onſen lieuen here onſen gheſontmaker
als hi was mitten anderē brueders te re/
uenter ſoe en woude hi niet wel nemē dat
men int ghemeē daer ethen ſoude Eñ wer
de hem omme zÿnder ſiecheden ofte cranc
heden wille wat ſonderlinghes voen ghe/
ſet hi en woldes niet ontfanghē noch ooc
mede ethen of woldemē dat hÿt ŷmmers
ſoude nemen ſoe maecte hi hem ſo zwaer
daer in dat hi ons allen nz luttich moŷelic
daer i en was. Hi naemt an altoes water
te drincken en hadde ick hem daer inne nz
mit allen mÿnder macht weder gheſtaen
eñ daer wōderlÿcke zeer teghens ghe weeſt
ende als hi ŷmmers wÿn ſolde drinckē ſo
ghoet hi daer alſoe veel waters toe dattet
van dē wÿn niet veel ſmakes en hadde.
Sine ſiectē de mochtē naeuwelÿc ſo groet
weſen. darmen hem daer toe brēghē moch
te in dat ſieck huŷs te ghaen. ende als hŷ
daer was ſoe en mochtmē hem daer nŷet
wel houden hi en woude al weder omme
weſen bŷ den ghemeŷnen bruederen. Jck
belide des inder waerheit. hi en was in al/
ſulckē ſaken naeuwelÿcken ghehoerſam.
Want ick hem ōme zÿnder doechdē willē
ontſach ende ooc mede in groter waerdic/
heden hadde Jck prÿſe deſen ghoedē man
mer in deſer ſaken en prÿſe ick hē niet. wāt
niet luttich ſoe en was hi hier in onſegghe
lic als uwer ſommighen wel kundich eñ
openbaer is. Jck gheloue heeft hi ŷet ghe
leden nae zÿnder doot hi heeftet daer ōme
gheleden om dat hi ons niet wel horen en
woude in der nootdrufticheit ſines ſelues
lichames. Mer hoe danich was hi in ſi/
nen raden. Sonder twÿffel brueders puer
ende onderſcheŷden dat mŷ ſoe veel kun/
digher is als ick dicwÿlder hebbe ondervō
den. Eñ niet ic alleen mer het is ghemeēlic
v allen wel kūdich. Want wŷe heuet daer
ŷe ſoe grote zwaerheit ofte becoringhe ge
hadt als hÿſe humberto openbaerde hi en
wort al te handes wonderlicken ghetroeſt
ende hi hoerde vā hem den rechten wortel
ende oec mede die gherechte ſake der beco/
ringhen. ende ſonderlinghe die goede ghe
rechte medicine dier becoringhen te weder
ſtaen eñ mannelicken vā hem te v̀driuen.
Want hi doer ghinck alle die hoecken der
cōſcientien des menſchen die hem zÿn ge/
brec belieden recht of hÿt ſelf al gheſien eñ
ghehoert had. Hi was oeck mede ſoe vol
mŷnnen eñ liefden eñ al ſine inwendicheit
was ſoe veruolt mit vriendelicker ghoed/
tirenheit. dat hi alle man pÿnde te ontſcul
dighen eñ oec mede ſoe ſprac hi voer enen
ŷghelÿcken. eñ daer toe dat zÿt ſeluē noch
tans nz en wiſten daer hi voer ſprac. Quia
in ipſo non erat exceptio perſonarū Want
in hem en was ghene wtneminghe v̀ per/
ſonen mer hi ſach aen ŷghelics noetdruf/
ticheit. Aldus mÿn lieue ende zeer
gheminde brueders in criſto iheſu was hŷ
oetmoedich van herten. ſuet van woerdē.
vlitich in allen ghoeden wercken. barnen/
de inder warachtiigher mŷnnen ende lief
ten ghetrouwe in dŷen dat hem was be/
uoelen. zeer wÿs eñ oec mede voerſienich
in rade. Oeck mede ſoe was hi bequame/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

lick gheſcicket in allen ſinen ſedē bouē alle
die mēſchē de ic in deſen tidē gheſien hebbe
een eñ de ſelue in allen eerwaerdighē recht
uaerdighē dinghē. Hi hadde waerlicken ſi
ne voetſtappē gheſet in die wanderinghe.
Hi hadde waerlickē ſine voetſtappē gheſet
in die wanderinghe ons lieues heren ieſu
criſti ons gheſontmakers. eñ daer bleef hŷ
hent tot dat hŷ al ſinen loep ſalichlic eŷn-
de eñ de volbrochte tot enē ghoedē wille.
Jheſus was arm eñ humbertus heeft oec
arm gheweeſt. Jheſus leuede hier een ar-
beŷdelick eñ een pŷnlick leuen eñ humber
tus heuet oeck ſeer ghearbeŷt. Jheſus die
wort ghecruuſt humbertus die heeft oeck
mede veel ſwaerder crucē gheledē eñ die lit
teŷkenē ōs heren droech hi in ſinen licham
eñ vuollede trouwelickē dat daer ghebrac
vāder paſſien ōs heren. Jhſus is verreſen
eñ humbertus ſal oeck mede verriſen ī zŷn
der tŷt. Jheſus is te hemel gheuaren eñ wi
gelouē volcomelickē dat humbertus oeck
mit ſinē heŷligen lichaem daer ſal comen
ſōder twiuel in den daghe als die ghebe
nedide ewighe coninck der glorien criſtus
iheſus omme onſen wille vāden hemel ne
der ſal comen daer hi mit ſinen lichaeme
voer die oghen zŷnder lieuer diſcipulen op
clam. als hi ſal thoenē allen menſchē ſine
moghētheŷt Wāt ten is niet min wōdere
vāden hogbē hemel mitten lichame neder
te comē dan dattet is mitten lichaem op-
waert te climmen. wāt ſoe ſpraken die en-
gelen totten apoſtelen doe ons heer ten he
mel voer Jheſus die vā v is opghenomen
inden hemel die ſal aldus weder comen ſo
als ghi hebt gheſien dat hi is opgheuaren
inden hemel. Daer ſtaet gheſcreuē aldus.
En wilt nummēt priſen in ſinen leuen ō
me des willen dat die mēſche wandelbaer
is eñ niet langhe in enen ſtaet en bliuet. eñ
daer ſtaet gheſcreuē aldus. Nunquam in
eodem ſtu pmaēt. Hi en bliuet nummer-
meer in enen ſtaet. Eñ daer omme en iſſet
ŷmmers niet ſeker ŷemant te priſen alſoe
langhe als hi hier leuet.

Jc hebbe ic van deſen man wel naen
we ghehouden die de wile dat hi leef
de hier van minen mōt niet op en loec op
dat ic niet ghemerct en worde vā ſmekēdē
woerdē. eñ dat hi niet becoert en worde vā
ŷdel glorien. mer nv en derf mē vā gheen
van beŷdē deſen ſorghe hebbē. Wāt ic en ſie
hem voert aen niet eñ bŷ auōturen hŷ en
hoert mi niet. eñ al hoert hi mi hi en word
voert aen vanden woerden der menſchen
niet beweghē. wāt hi vele ſalichlicker aēhā
ghet den woerden godes. Die viant en cā
noch en mach voert aen in hem niet vor-
deren eñ die dē menſchen tot ŷdelheŷt ple-
ghe te becoren die en mach hem voert aen
niet hinderen. Want ſiet alreſoetſte vader
nv is ŷmmers voer v die fonteŷne dŷer
puŷrheŷt daer v ſoe begheerlicken nae tho
dorſten plach eñ nv ſidi al gheheel vdrōckē
in dat afgrōt der godlicker gherechticheŷt
eñ ghoedertirenheŷt. welckes ouervloedi-
ghe ſoeticheŷt ghŷ alſoe ŷnnichlicken ple
ghet op te ruſpē. Wie mocht ſoe ŷnnichlŷc
kē prediker weſen der godlicker ghoedertŷ
rēheŷt wŷe was alſoe vlitighē priſer der al
repuerſter mēſcheŷt ōs lieues heren iheſu
criſti. Wŷe was alſoe begheerlickē minner
eñ lief hebber beŷde deſen. of wŷen heeft hi
ŷe vŷf woerden toe geſprokē. daer nz god
lŷcke pueŷrheŷt in en lude daermē nietes
goddienſtes in horen en mochte.

Hier omme ſo en bŷn ick ouer dŷ
niet drouich humberte den god ghegeuen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

heſt dat dȳn herte ſoe lãghe begheert had-
de. mer ouer mi ſeluẽ bin ic drouich die eẽ
alſoe ghoedẽ raetſman v̄lorẽ hebbe eñ ſo
ghetrouwẽ hulpe. enen man daer ick alſo
wel mede ouer een droech een mã nae mȳ
nen herten. Alle dit quaet ghaet mȳ
ȳmmers alleen ouer O heer iheſu dȳnen
thoerne ghaet in mȳ. eñ van dinen dreȳgẽ
bin ic ſeer v̄uaert. Du hebbeſt vã mi v̄uer-
ret mȳn vriendẽ eñ mȳn naeſten eñ beken
den. eñ du treckeſt haer wt der onſalicheȳt
deſer tȳt eñ du laetſte mȳ daer midden in.
Du hebbeſt van mi ghehaelt mȳn brueds
nae den vleyſche die mȳ nae den gheeſt ſo
noch heȳmelicker waren. die beide i dinen
ſaken eñ in tȳtlicken dinghẽ nae dinen wil
le eñ gheboden wȳs eñ vroet waren. Ende
menighe ander hebſtu vã mi ghenomẽ die
mȳ mine bordẽ pleghẽ te helpẽ.

Voert deſe ſwaer bordẽ dieſtu mȳ
heer op gheleȳt hebbeſt vã allen deſen ſond
linghẽ lieuen vriendẽ was mi bȳnae alleẽ
humbertus ghebleuẽ. dȳ mȳ ſoe vele ghe
noechlicker vrient was als hi mi ond̄vriẽt
was. en wȳ lãgher minnelickẽ eñ vriẽdelic
ken te ſamen gheleeft haddẽ. eñ deſen heb-
ſtu nv mede vã mi ghenomẽ wãt hi dȳne
was. Jc bliue alleen onder die ſlaghẽ. end
ic ſterue in elckẽ bȳſonderlinghe eñ al dine
vloede leȳdeſtu op mȳ Och ofſtu nv eens
doden woudeſt den du alſoe menichuold
lickẽ gheȳſeldes. eñ mi ōgheuallighẽ niets
en lieſtſte alſoe menighẽ doot ſteruẽ. Doch
ic en ſpreke ȳmmers niet teghẽs die woer
den godes. mer diet beghōnen heuet wrȳ
ue mi voert eñ dat ſal weſen mȳn troeſt.
dat hi mȳ wel pinighẽ eñ niet en ſpare. Jc
bȳn bereȳt onder die gheȳſelen godes. oft
die ghoedertirẽ vader ſinen gheȳſelinghen
ȳet woude v̄wandelen in weldaden. Daer
omme en zȳn mȳn woerdẽ niet vol mur
mureringhe mer claghelick eñ ſcreȳelickẽ
Niet dat ic humbertum beſcreȳde. wãt hȳ
en is voerwaer ȳmmers niet te beſcreȳdẽ
die gheropẽ is wt deſer ōſaligher werlt ter
tafel des eerwaerdigher eñ machtigher ende
groter heren. mer op mȳ ſcreȳde ic eñ oec
mede op v vallen. op dit huys eñ op al ōſe k
ander brueders die alle wt ſinen mōde ſo e
ghoeden raet pleghẽ te ōtfanghen.

Doe ons behouder iheſus criſtus
ons gheſontmaker ghebenedȳt inder ewi
cheȳt zȳns ſelues cruce droech als de dieuẽ
den baſt pleghẽ te draghẽ daermẽ hem an
ſal hanghẽ. eñ ſommighen vrouwen hem
beſcreȳden doe keerde hi hem omme ende
ſeȳde. Ghȳ dochters van iheruſalem wilt
op mȳ niet ſchreȳdẽ mer op v ſeluẽ ſcreȳet
eñ oeck mede op uwen kinderen Want de
ſe dinghen die ghi aen mȳ ſiet die hebben
een eȳnde. dat ghȳ aen mi ſiet dats tȳtlick
mer dat ghi niet ſien en moghet dats ewe
lȳckẽ. Al dat tȳtlick is dat is v̄ghãckelȳck.
eñ dat v̄ghãckelickẽ is dats ſteruelick End
dat is een waer teȳken dat die dinghẽ ver
ghãckelic eñ ſterfelick zȳn want men haer
mach ſien. Mȳn lieue eñ ſeer ghe-
minde brueders in criſto iheſu onſen lieuẽ
eñ ȳmmers ghenadighẽ gheſontmaker.
het was tȳtlick dat wȳ in humberto ſaghẽ
mer nu ſoe heeft hi ȳmmers ſonderlinghe
v̄creghen bliſchappe eñ vroechde de duren
ſal in ewicheȳt der ewicheȳt. Hi en is daer
omme ȳmmers van ons niet te beſcreidẽ
die noch pinen noch v̄drieten noch ſmertẽ
noch oeck mede droefheȳden en heuet.
Mer ick en ſal oec mede ȳmmers ſondlin
ghe nv noch nummermeer daer omme
niet murmureren dat hi ons is onthaelt.
ȳmmers wȳ ſullen meer den heer dãcken

eñ louen dat hem ons god aldus langhe
heuet ghelaten. Want als ick meen ſoe iſt
bÿ thien iaren dat hi alleen omme onſen
wille heeft gheleuet. eñ dats mÿn ſorghen
dat hÿ ons daer omme nv ōthaelt is. om
me des wille dat wÿ niet waerdich en wa
ren dat hi ÿmmers niet langher bÿ ōs en
ſoude bliuē. Wie weet nochtā of hem god
ōſe lieue heer ons gheſontmaker daer om
me tot hem heeft gehaelt dat hi voer ōſen
eerwaerdighen hemelſchen vader mit ſinē
heÿlighē ghebede ōs armen eñ ſnoedē crāc
ken ſundighen menſchē bidden ſal. Gaue
god die hemelſche heer dattet alſoe waer.
Want hadde hi ſoe grote minne eñ lieften
doe hi noch mit ōs was dat hi noch al den
lichaem noet mochte ſchinen te weſen mi
bet ghūde dan hem ſeluē. hoe veel te meer
ſal nv ſine minne eñ liefte weſen tot mi eñ
oeck mede tot ōs allen nv hi dÿer ouerſter
minnen eñ lieften venighet is. Mer bÿ a/
vōturen hi bekēt nv mÿn leuē eñ oeck me/
de ÿmmers alle mÿn wanderinghen bet
inder waerheÿt dan hi plach te doen. ende
het is mi harde ſeer te duchtē dat hi nv oec
gheen medelidē en heuet als hi te hebbene
plach. mer vele meer afkeer eñ onwaerde.
Eñ oft alſoe is dat hem god die hemelſche
coninck ōs lieue heer iheſus criſtus omme
onſe ſunden wille van ons heuet genomē
ſoe ghūne ōs god dat hi mit ſinē heÿligen
ghebede ōs moet verwerué vā ōſen lieuē he/
re ōſen gheſontmaker dat hi ōs nv doch ō
ſe grote ſundēwille vgheuē. op dat ōs niet
en ghesciede te lidē die een pine op dander

Voert meer mÿn lieue eñ ſeer ghe
minde broeders in criſto iheſu onſen lieuē
heer onſen ghenadighen geſontmaker eñ
ghoedertiren vloſſer. ſoe ſegghe ick v wou
dÿ humbertus voetſtappen nae volghen
ghÿ en ſoudet ſoe lichtelÿcken v niet keren
tot ſcadelickē eñ ledighē ōnutten woerdē.
noch tot ÿdelheden eñ lichtuaerdicheden.
noch ÿmmers oeck mede tot quaden on/
nutten ghedachten. Want daer van ſeggꝫ
die heÿlighe apoſtel paulus aldus. Prop/
ter hec eñ venit ira dei in filios diffidentie
Hier omme eñ omme alduſtanighē ÿdelē
lichtuaerdighen eñ onnuttē woerden ſo is
ghecomen die thoernicheÿt godes ouē dē
kinderen der wanhopen. Eñ mÿn lieue eñ
ſeer gheminde broeders ghi ſult weten dat
ghÿ mit alſulckē dinghē vlieſt veleuā uwē
leuen eñ vā uwer tÿt die v god heuet vleēt
Die tÿt vliet wech die nummermeer weder ro
pen en mach. eñ als wÿ meÿnē een cleÿne
pine te ſchuwen ſoe comen wÿ daer mede
in vele meerder pinen. want dat ſuldi we/
ten dat nae deſen leuen inder pinen des ve
gheuuers hōdertuolt ſal betaelt werdē alle
dat wÿ hier in deſen leuen vſumen al tot
den laetſten vierlinck thoe. Ick weet dat
wel dattet enen lichtuaerdighē menſche ſo
ſwaer is hem ſeluen te bedwinghē. eñ dÿe
ghaerne callen eñ ſpreken dat hi ſal mogē
ſwighē eñ ſilentium houden. eñ die gewo
ne is omme te lopen te ruſtē eñ te huÿs to
bliuen. mer het ſal alte wōderlikē vele ſwa
rer weſen die pine te liden die hier nae co/
men ſal.

Eſe eerwaerdighe ghoede heÿlige va
der mÿn lieue eñ ſeer gheminde broe
ders eñ vrienden criſti iheſu onſes ghenadi
ghen verloſſers dÿe hÿer begrauen is dÿe
hadde in ſinen beghinne als mÿ wel kun/
dich was vā alſulcken dingen als voer ge
roert zÿn gheen cleÿne liden eñ becoringhē
mer mit vele worſtelens ende arbeÿdens
heeft hi vromelÿcken gheſtreden ende ghe

uochtē. eñ mitter craftigher hulpen godes
des heren heeft hi ōwonnē.
Eñ alſoe alſt hem eerſt harde ſwa-
re was den groten ſtrȳt der becoringhē to
liden. ſoe ſoudet hem na vele zwaerder ge-
weeſt hebbē tottē eerſtē ōnuttē eñ oeck me-
de lichtuaerdighē dinghē hem weder te ke-
ren. Wāt die ghoede ſalighe ghewoenten
die was hem ȳmmers ſonderlinghen ver-
wandelt in eender naturen. Oeftet
v daer omme mȳn lȳeue ende ſeer gemin-
de broeders in chriſto ihesu onſen lȳeuē he-
re in deſer eerwaerdigher eñ ghoeder ſalȳ-
gher leringhe. ende aenmercket ȳmmers
die forme des leuens die ghi in hem hebt
gheſien eñ ſonderlinghe oeck mede hebbet
ghehoert op dat ghȳ tot hem moghet co-
men daer humbertus toe is ghecomen to
zȳnder vrome. Die daer nu is in dat rȳcke
des ewighen leuens ihesus chriſtus ghebe-
nedȳt ſoe ontghaet ghȳ ȳmmers ſonder-
linghe der werlt ſtrȳt. daer den ſalighen is
bereit grote vroechde inder ewicheȳt. wel-
ke ons wil ghōnen die hemelſche vader. a-
men ſegghet allegader. omme te ōweruē
oeck mede alremeeſt. die gracie eñ ingeuē-
de ghenade vanden heȳghē gheeſt.

A M E N

Ende dat is vanden ſomerſtucke
van ſinte bernardus ſermonen.

Lof god van allen.

Dit boeck is gheeȳndet to zwolle in
den ſtichte van vtricht ter eren godes ende
zȳnder lieuer moeder maria. eñ oeck mede
tot heȳl eñ ſalicheȳt alre ghoeder kerſtenē
mēſchē bi mi peter os van breda. wonēde
te zwolle Inden iaer ons heren. m. cccc. eñ
xcv. op ōs heren hemeluaerts auont indē
meȳe.

Lof gode in alre tȳt.

11 Augti 1495

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32

26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
171 E 32